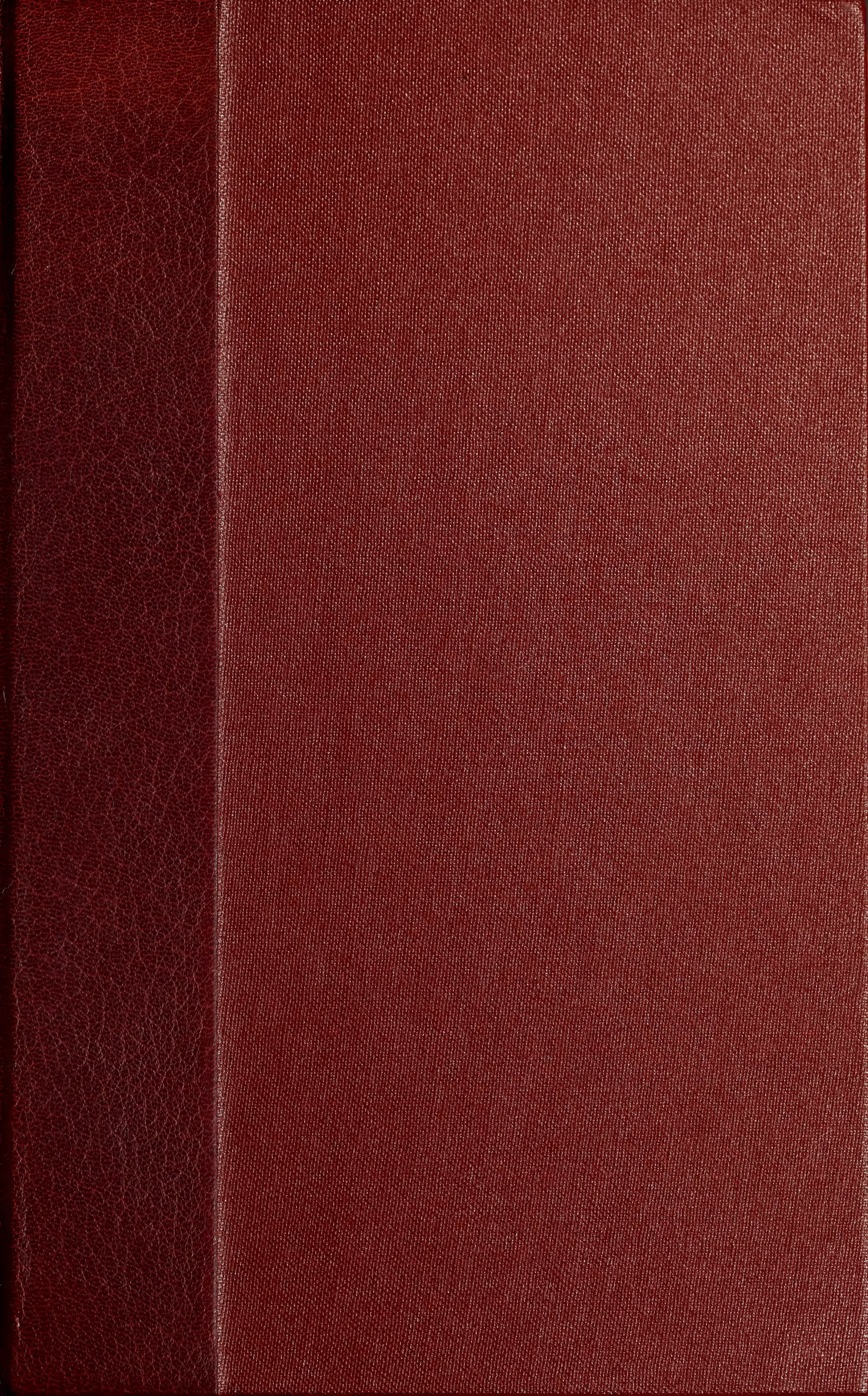

Edgar Cyriax

DELAR

AF

L. G. BRANTINGS

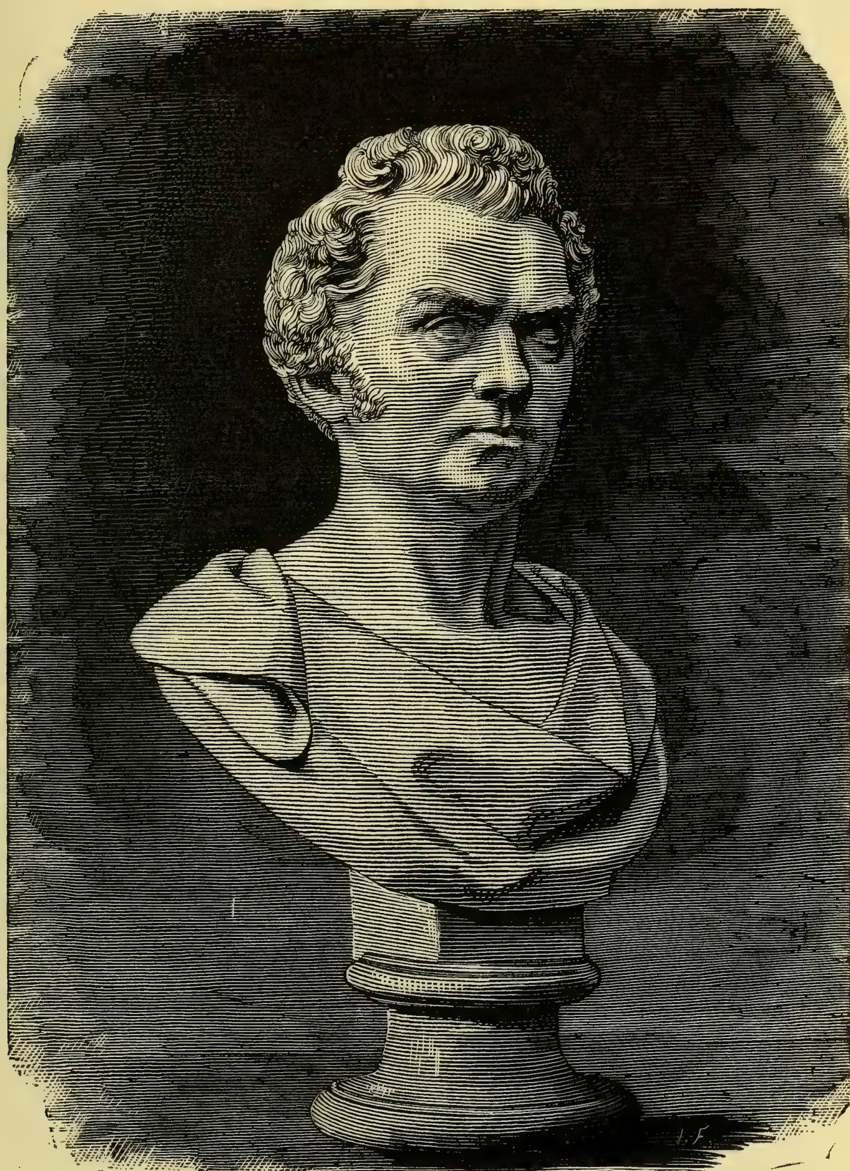
EFTERLEMNADE SKRIFTER.

Delar

af

L. G. Brantings efterlemnade skrifter.

Gabr. Branting.

DELAR AF

L. G. BRANTINGS

EFTERLEMNADE HANDSKRIFTER

UTGIFNE

ENLIGT HANS FÖRORDNANDE

Häftet I.

UPSALA 1882
R. ALMQVIST & J. WIKSELL'S BOKTRYCKERI

Förord till första delen.

I.

Rörelsen, nemligen den lefvande menskliga organismens rörelser, undersökta och nyttjade till ett särskiljdt praktiskt ändamål, till »specifika» verkningar af vigt, utgör hufvudämnet i föreliggande boks tre delar. Dermed framlägges enligt den nu aflidne f. d. föreståndarens vid Gymnastiska Centralinstitutet, Professoren, riddaren m. m. Brantings yttersta vilja åtskilliga handlingar, hvilka utgöra de omedelbara återstående spåren af en ovanligt arbetskraftig mans verksamhet, hvilken nödgad att gå en i dess början föga banad väg inom ett då nytt område, har närmare denna banas slut varit föremål för de mest olika omdömen, uttalade af vetenskapligt bildade män, af läkare, anatomer och fysiologer, att ej räkna andra domare, som i *theoretiskt* hänseende voro mindre kunnige än dessa, men i praktisk erfarenhet ännu ansågo sig ega ett vitsord att afgifva. Icke egna skrifter, men utlänningars många redogörelser om hans verksamhet började 1844 att inom få år ställa honom på höjden af hans visserligen ofta bestridda anseende såsom en särdeles skicklig «anatom och fysiolog» i en mera praktiskt *tillämpad* mening än någon annan före honom. Ingen svensk man har af läkare o. a. blifvit så olika bedömd, från det smickrande berömmet till de svåraste anklagelser. Men ej blott *dommen* har utfallit på de mest skiljagtiga, ofta alldeles motsatta vis. Äfven *domarena* hafva varit af de olikaste slag; deribland träffas svenskar i mängd, utlänningar likaså, af de olikaste yrken, de anseddaste vetenskapsmän vid sidan af de eländigaste skriblerer och skåltalare — somliga uppträdande i digra böcker, andra i dagblad, pamfletter o. a. d. papper, några öppet i in- eller utländska riksförsamlingar, andra i tidskrifter eller anonymt i svenska tidningar. Deribland märkas såväl in- och utländska läkare, hvilka hafva egnat många års träget arbete åt sakens praktiska och theoretiska delar, äfvensom andra, hvilka icke sjelfva hafva tagit någon närmare kännedom derom; och bland dessa sednare röster höras äfven «studentpojkar och unga kandidater», som «skällde» värre än alla de öfriga.

Rörelsen, det begrepp, som nu gäller så mycket, om ej allt, i den s. k. experimentalfysiologien, var vid början af hans verksamhet ännu ej befunnen värdig synnerlig uppmärksamhet inför den tidens biologer och läkare. Detta den lefvande organismens mest olikartade och förnämsta, om ej enda »fundamentala» fenomen enligt *nuvarande* fysiologers uttryck, detta fenomens verkliga «inre väsen», dess uppkomst, orsaker, olika yttringssätt och skiljaktiga verkningar, synnerligen dess mångartade användning säsom det mägtigaste helsomedel utgjorde i århundradets början intet föremål, hvaråt fysiologiens

handböcker egnade någon synbar uppmärksamhet. Rörelsens granskning inskränkte sig i den tidens läroböcker till att visa, huru benens häfstänger och ledernas inrättningar samt musklernas «draglinor», senorna, spelade tillsammans med hvarandra, huru hvarje enskiljd (eller s. k. «anatomisk») muskel antogs verka blott och bart *mekaniskt*, ungefär såsom ett enkelt hissverk, en svarfstol, en skeppsratt eller något annat verktyg för handen, eller såsom ett polyspastiskt konstverk af mycket sammansatt slag. Sjelfva ordet *rörelse* förekommer hos d. v. fysiologer föga och blott likasom i förbigående: egenteligen vid framställningen om kroppens ytterdelar, benstommen och dess muskulära betäckningar m. m. Något synnerligen praktiskt *användbart* och mycket vigtigt nära samband med kärlsystemets olika delars förrättningar, med de vigtigaste nerfdelars uppgifter, med andningens och kretsloppets «kombinerade apparat» såg man då ej hos rörelsens redskap *). — Nu börjar hvarje fysiologisk handbok med en *allmän theori* om rörelsen. Nu utgör rörelsen så att säga högsta trumfen i fysiologernas handböcker för unga läkare; må vara, att framställningen deraf ännu väsenteligen bär ett *theoretiskt* grunddrag, och att tillämpningen är af underordnad betydelse. — Den lefvande menniskans rörelse, använd efter «organismens lagar», enligt kännedomen om dem i århundradets *början*, den unga kroppens fullkomligare utveckling i kraft och skönhet, den skröpliga stofthyddans förbättring eller vissa plågsamma krämpors lindring har varit föremålet i den framlidne Prof. B:s verksamhet sedan hans tidiga år. Sjelf svag och krämpig i ungdomen, tillhörande en slägt hvars flesta barn dogo tidigt **), har han genom en förståndig gymnastik och ett synnerligen noga ordnadt, nyktert, tarfligt och i alla hänseenden återhållsamt lefnadssätt efter hand blifvit friskare, och till hög ålder dagligen uthärdat de mest tryckande ansträngningar af de olikaste slag, hvilka skulle hafva nödgat de starkaste männer att hejda sig. Han älskade ett ständigt men vexlande arbete med kropp och själ. För att ställa hans förtjenster vid sidan af hans brister i en klarare dager är det nödigt att något granska de säregna förhållanden, hvari han lefde, och synnerligen de omständigheter, hvari vetenskapen befann sig under hans ungdom, d. ä. nära århundradets början. Jemnförelsevis till nutiden, huru befann sig då vetenskapen i allmänhet och kännedomen om *rörelsen* i all synnerhet? Ett steg tillbaka underlättar svaret. Men dessförinnan må några ord anföras om utvecklingen af det *Gymnastiska Centralintitutet i Stockholm*, denna inrättning för utbildande af gymnastiklärare, hvilken anlades 1813 ***), och vid hvilken B. sjelf anställdes såsom biträde 1817, och sluteligen 1839 såsom föreståndare, fortfarande dermed under nära 23 år.

---

*) Jfr D:r Neumann's yttrande i Athenaeum f. rationelle Gymnastik 1854. Man kan lätt jemnföra det antal af redogörelser om rörelse och *muskelverkan* af olika slag, som nu årligen framlägges, med det motsvariga, som i tidehvarfvets början (1800—1830) årligen utkom.

**) Jfr samma tidskrift 1856, s. 142.

***) Såsom om mycket annat träffas virriga uppgifter derom i utländska skrifter: somliga uppgifva årtalet 1834 för inrättningens början.

Hans företrädare och lärare Ling gjorde ej anspråk på att vara en vetenskapsman, ehuru åtskilliga in- och utländska läkare, som sjelfva hade underkastat sig den mödan att *praktiskt* taga tillräcklig kännedom om hans förfarande, derom hafva skrifvit utförliga böcker och instämma i att anse honom hafva lagt grunden till en särskiljd vetenskap genom att empiriskt bestämma ett antal af olikartade, »specifikt» verkande rörelser, ställningar o. s. v. *). Gymnastiken var då i förstone ännu »une science à faire», såsom Magendie sednare sade om hela läkarekonsten. — Liksom allraförst den högt förtjente tyske pedagogen Gutsmuths i sina skrifter uttalade sig, insåg äfven L. snart under sin tidigare verksamh«t i Lund 1806—1810 vödvändigheten att för gymnastikens *utbildning* söka ett förut saknadt stöd, grundadt på upplysningar ur anatomi och fysiologi; och derför sökte han vid redan temmeligen mognade år i Lund 1806—10 att efter den tidens gängse måttstock förvärfva insigter i den förra vetenskapsgrenens allmänna grunder **). Den i Lund högt ansedda anatomen Prof. Florman gynnade hans önskningar på det välvilligaste sätt; och L, hördes ofta omtala detta ynnestprof med tacksamhet. — Men det var en jemnförelsevis föga upplyst tid i fråga om »rörelsens fysiologi»; derom var egenteligen föga att inhemta. Ännu hade ej »århundradets många stora upptäckter» deri börjat. Den d. v. »ståndpunkten» var ännu väsentligen densamma, som hos »physiologiens fader», den berömde A. Haller, jemte de tillskott, som den banbrytande Bichat hade gifvit 1801. Anatomien nöjde sig då med att iagttaga de föremål, som det obeväpnade ögat kunde se. I ett djupt dunkel låg f. ö. enligt sednare vetenskapsmäns eget påstående hela det område (rörelsens), hvars olika delar nu upplysas af den klarhet, hvilken sedan har utgått från de berömda fysiologerna Ch. Bell, Marshal Hall, Joh. Müller, Magendie, Longet, Orfila samt deras ännu lefvande efterföljare i första och andra ledet. Man påstår dessutom, och troligen med full rätt, att det var då ännu företrädesvis *schematismens* och *naturfilosofiens* tidehvarf, åtminstone i andra former än de nu rådande, mera materialistiska, men enligt somliga författare (t. ex. Grolmann, Neumann) fortfarande lika ofördragsamma åsigterna och systemerna. Onekligt är, att vetenskapernas och synnerligen fysiologiens utveckling under skedet 1806—1812, då i Lunds f. d. »bibliothekshus» (den dåvarande akademiska fäktsalen) de första enkla grunderna af den sedan s. k. rationella gymnastiken uppspirade, var mycket olika nutidens vetenskap. Olikheterna äro t. o. m, så stora, att det nu är ganska svårt att förskaffa sig en någorlunda klar uppfattning af de hinder, som då följde hvarje försök att på en ny väg samla ett hufvudsakligen *empiriskt material* och att deraf draga rätta slutledningar, i enlighet med Lavaters rygtbara grundsats, att *fördomsfri* är blott den, som tänker: »jag skall undersöka saken; slutföljden må blifva hvilken som

---

*) Jfr Sondén 1840, Liedbeck, Roth, Eulenburg (1853), Melicher, G. F. Weber, Streintz Chapman m. fl. Sjelf begagnade L. aldrig uttrycket »specifik» verkan.

**) Jfr Atterbom *Inträdestal i svenska Akademien*, D:r Liedbeck *bref*, Georgii *Biographical Sketch* 1854. Tydligast framlägger L. sin uppfattning i skrifvelsen till I. Hwasser 1830 om behofvet att lägga gymnastikens vård i läkarevetenskapens händer.

heldst.» Derför ega de då vunna i äldre skrifter om gymnastik framställda förklaringarna (trots deras bristfällighet och misstag) rätt att bedömmas skonsamt af dem, som bättre veta *nu.* De vigtiga rent empiriska erfarenheterna qvarstå användbara ännu, såsom den fördomsfrie engelske läkaren D:r M. I. Chapman derom anmärker i sin skrift *Lings Exercices,* 4:de upplagan. Likartade erinringar anföras i den slutanmärkning, som D:r P. J. Liedbeck och Hr A. Georgii tillägga 1840 vid L:s skrift *Gymn. Allm. grunder,* fragmenter. Jfr f. ö. nedan de anmärkningar, hvilka 1875 anföras af Cand. Med. O. Nissen, hvilken läkare sjelf handlägger sjukgymnastik, ett väsentligt vilkor för sakens klarare uppfattning, om man får tro dess tidigaste målsmäns tydligt uttalade försäkringar.

Om man från Centralinstitutets anläggning flyttar sig fram knappt ett årtionde, till 1822; finner man, att föreståndaren ej mera var *ensam* lärare der, att biträdande lärare aflönades genom de inflytande medlen (synnerligen för sjukgymnastik), att bland de nya biträdena voro Branting, v. Vegesack, Molinder, Ström, Rosenqvist, samt något sednare äfven Elliot, Palmstjerna, Björkman m. fl., alla utom B. unga krigsmän — likasom ett förebud, att hela methoden skulle 30—40 år sednare varda anklagad för en militärisk anda och en förderflig »utilitets-tendens». Den uppgift, som närmast behöfde lösas, var att förvärfva läkarnes uppmärksamhet och förtroende åt saken. Bland dennas tidigast förvärfvade vänner bör märkas D:r O. A. Robsahm, läkare vid Carlbergs krigsskola, hvilken der redan före institutets anläggning varit i tillfälle att se den snabbt utvecklande verkan af ungdommens gymnastiska öfningar och simning, fäktning m. m. — Missbelåten med sina bristfälliga insigter i de närmast grundläggande vetenskapsgrenarna, och hindrad af stundligt mödande kroppsarbete jemte andra tjensteåligganden att förbättra dem, började L. att bland sina unga biträden söka några, som kunde drifvas in på den för honom redan stängda vägen. Sjelf har han förklarat, att det egentligen lyckades blott med *två,* först B. och betydligt sednare Georgii, hvarom nedan. Det var vid denna tid, sedan institutet hade bestått nära tio år, som den arbetssamme B. genom L:s bemedling erhöll tillåtelse att såsom »extra» lärjunge åtnjuta delagtighet i undervisningen vid Carolinska Medico-chirurgiska Institutet, såsom det då kallades. Hans fattigdom och beredvilliga hjelpsamhet mot ännu medellösare anförvandter hindrade honom att lemna Gymn. Centralinstitutet och att utan afbrott egna hela sin tid för att blifva läkare. — De framsteg, som *vid denna tid* skedde inom biologiens hjelpvetenskaper, bestodo förnämligast i det ofullkomliga mikroskopets började förbättringar, den rent komparativa anatomiens tilltagande bearbetning genom Cuvier, Oken, Meckel m, fl. och snart äfven den oorganiska chemiens utveckling efter mera bestämda »normer». Men *rörelsen* sjelf såsom ett »fundamentalfenomen» i all experimentalfysiologi förblef ännu lika litet någon hufvudsak bland de biologiska forskningarnas föremål. Det var under sådana förhållanden som den unge B:s lärotid förlöpte. — Nära slutet af detta skede, nemligen 1829, tycktes en hoppfullare tid randas för institutets bestånd och sakens utveckling, Då lyckades L.

för en tid att der fästa de två unga, sedan genom deras verksamhet för gymnastikens utbildning synnerligen förtjente, läkarna C. U. Sondén och P. J. Liedbeck. Båda dessa redbara män blefvo för hela lifvet fästade vid honom med den trofastaste tillgifvenhet ocb inbördes aktning*). Skiljagtiga i åtskilliga andra frågor förblefvo de två yngre dock städse samverkande för *gymnastikens* utveckliug. — Men de d. v. lönerna vid institutet voro så obetydliga, att det var omöjligt för en läkare att der stadna, egnande hela sin tid åt inrättningens kraf. Båda måste söka sin bergning annorstädes, ehuru D:r S. fortfor ända till 1841 att tjenstgöra der, medan D:r L. flyttade till Upsala, och der blef akademisk adjunkt i anatomi och fysiologi.

Om man från *början* af det berörda skedet (1822) flyttar sig fram ännu en gång något mera än ett årtionde. till medlet af 1830—1840; finner man vid besagda institut dess styresman bräckt af ansträngningar och sjukdom samt B. i full verksamhet såsom hans »substitut» efter att hafva förvärfvat de »betydande insigter» i *den tidens* anatomiska och fysiologiska vetande, som åtskilliga läkare, författare af skrifter om hans verksamhet, visa sig så högt värdera. Men hurudant var dock detta vetande 1835, ingick ännu *rörelsen* deri såsom ett hufvudsakligen grundläggande »moment», och såsom ett företrädesvis tjenligt medel till vetenskaplig användning för praktiska behof« Kunde den d. v. fysiologien, i allmänhet betraktad, och dess systergrenar då gifva den *sedan* uppkomna ledning för gymnastikens vetenskapliga bruk såsom en form af läkekonst? Den berömde Bell och äfven hans närmaste efterföljare Marshal Hall hade visserligen då nyligen framlagt sina stora upptäckter; Burdach hade redan 1826 börjat att utgifva sin fysiologiska lärobok. Men ännu hade ej Weber utgifvit sitt egendomliga monografiska verk (1836); och J. Müller ej med den berömda handbokens II:dra band fullt framställt sina läror i ett helt. De tekniska former (olika ställningar, aktiva och passiva rörelser), som ännu i dag utgöra grunden och de väsenteliga typerna för sjukgymnastikens modifikationer i dess praktiska användning ses dock redan 1835 med klara drag anförda och begagnade på de *talrika* skrifna s. k. »behandlingar», hvaraf ännu en mängd äro i behåll från den tiden, med uppgifter om årtal och de sjukes namn**). Såvidt som man kan dömma af den 1828 antagna men ännu 1830 ej nog stadgade terminologien, gäller med vissa undantag detsamma om de mindre talrika behandlingarna från 1830. Andra »kinetiska» typer förekomma der i en mindre lämplig form än den, hvari de sedan nyttjades. — R. J. Mayer, Tyndall och Helmholtz hade ännu ej framställt den allmänna theori, hvarpå sednare fysiologer efter fysikens föredömme bygga en hel ny lärogrund om »the correlation of the fysical forces» mellan värme, ljus. elektricitet, magnetism, chemisk frändskap, rörelse. Sjelf var rörelsen ej ännu ansedd såsom den djupaste

*) Den ena blef sedan hans måg, den andra hans *första* vittne inför vetenskapen 1840 i den medicinska tidskriften Hygiea och samma år vid de skandinaviska naturforskarnes möte i Köpenhamn; jfr detta mötes *Handlingar.*

**) Det följande året utkom det reglemente för soldater, hvilkets "tabeller" afse att användas på fältet vid fullkomlig saknad af alla redskap.

slutförklaringen i all fysiologisk undersökning. Namnen af Matteucci, Henle, Flourens, Dubois-Reymond, Claude-Bernard, Ludwig, Budge voro ännu okända, Lika litet visste man om det verk, som skulle göras af Brown-Sequard, Schmidt, Fick, Wislicenus, Voit, Marey m. fl. Hela den grafiska methoden var då, och ännu 1840, alldeles okänd i fysiologi. Äfven i många *andra*, för en rationelt fortsatt utveckling af gymnastikens *användning* vigtiga, afseenden saknade B. ännu den ledning, som få år sednare tillkomm genom D:r M. Huss, ä. Berg m. fl. Ej ens den sedan så varmt omfattade, äfven till förklaring af gymnastikens verkningar af B. nyttjade, *celltheorien* hade ännu 1830 utbildats; läran om cellen var för Ling alldeles obekant. Lika litet kände han Reichenbach's odlära, hvilken dock fysiologen Dubois-Reymond uppför på hans syndalista tjugotre år efter hans död. Med få ord, fysiologien hade då (och ännu 1840) en helt annan karakter än nu; hvarje handbok från den tiden vittnar derom. Då bildade *anatomien* ensam dess underlag; då ingingo deri föga af *chemi* och *fysik*, medan förhållandet nu är alldeles motsatt. Hon tyckes verkligen hafva gjort »jettesteg», änskjönt mången ny theori har äfven sednare uppstigit, men åter öfvergifvits och sjunkit i glömska. — Rörelsen i nästan alla dess kända former utgör grundstycket i nyare fysiologiska handböcker. Den bildar *nu* föremålet i de mest olikartade undersökningar af rent vetenskaplig art, till hvilka användas medel ur läran om elektricitet, mekanik, chemi, thermofysik m. m. Dessa undersökningar gifva anledning till uppställande af talrika hypotheser, som ingå i den mest omfattande theori, den nyare dynamiken.

»Rörelsen var ännu en gåta» säger en rygtbar lärd om den tid, då B:s företrädare verkade; och öfver hufvud gäller detsamma om större delen af hans egen verksamhetstid. Men den bristande klarheten i insigterna om de organiska fenomenernas sammanhang och beroende inskränkte sig ej till den krets af yttringar, hvilka man med ett gemensamt namn hänförer under ordet *rörelse* i olika mening, Huru många andra områden hafva ej sedan erhållit en sannare belysning, och sträcka nu sin klarhet äfven öfver det fält, hvarest han dock blef en vägvisare? För att påpeka blott några få af de mörka ställena, hvarinom han då famlade, behöfver man ej mera än erinra, huru hela det tekniska område, som nu hänföres till de s. k. fysikaliska och chemiska undersökningarna, var då obekant i hemlandet, innan nyssnämnda svenska läkare införde någon kännedom om de förra. För att uppdraga bilden af den stora olikheten mellan den tiden och nutiden i afseende på den chemiska teknikens framsteg skulle erfordras helt andra kunskaper än dem, som tillhöra utg:n af de härnedan följande handlingar. Det torde tala nog, att på *den* tiden fanns ingen särskiljd professur i fysiologisk chemi vid Upsala högskola. — Då man betänker, att L:s *verksammaste praktiska arbete* ungefär inbegriper tjugofem år (1805—30), hvarefter hans krafter och verksamhet hastigt aftogo, kan man fråga: var det möjligt att på den tidens vetenskap grunda ett praktiskt vetande om gymnastik, om vissa aktiva och passiva rörelsers olika verkan, hvilket sträckte sig långt utöfver en samling af rent *empiriska* rön? Hvad visste fysiologer o. a. om »specifika

rörelseverkningar» i början af detta tidskifte? Gaf den från föreg. århundrade härstammande naturfilosofien, som delvis i fysiologiens stad och ställe ännu rådde under större delen af denna tid, utvägar till förklaringar, som bättre kunna bestå inför n. v. fysiologi? Ofta, synnerligen vid urskiljande af den »rätta formen» och de derifrån afvikande formerna (felen i ställning och rörelse) både för sjuk- och friskgymnastik, måste L. stödja valet på en dunkel känsla om det *skönas* fordringar, nämligen i sådana hänseenden, hvarom hans eget vetande likasom hans samtids ej förmådde åstadkomma skäl af mera »positiv» art, d. ä. grundade på redan *bevisade* fysiologiska lagar *). Deri följde han en ästetisk ledtråd, som torde hafva varit ensam bestämmande för en stor del af den grekiska gymnastiken, det gamla (dock nu föga kända) »idealet för all gymnastik» enligt mången nyare författare. Det ständigt *sökta*, ständigt *flyende* målet inom gymnastikens olika grenar var att stegvis vinna närmare insigt om ett till nyttiga ändamål (verkningar) tjenligt och lätt öfverallt tillgängligt *urval* af de otaliga rörelser, som menniskokroppen förmår åstadkomma. — Äfven med fara att *upprepa* må här på ofta återkommande anledningar erinras, att verkningar på »nervsystemet» och på »blodsystemet» intogo *första rummet* i den äldsta svenska skrift 1834 om *Gymnastikens Allmänna Grunder*, *fragment* 4:de afdeln. № 5—12, hvilken skrift äfven tydligt uttalar (anm. 33, 37) den besagda misströstande erinringen. Nedan anmärkas några af de allmänna rön och derpå grundade gymnastiska *lagar*, som redan på denna tid blefvo uppställda, äfvensom de deremot rigtade anmärkningar, framställda af åtskilliga bland Europas anseddaste vetenskapsmän.

II.

Det är förenadt med åtskilliga svårigheter att *korteligen* uppdraga en till alla delar af gymnastikens område (medikal och pedagogisk gymnastik o. s. v.) tydlig gräns mellan karakteren af B:s egen och hans företrädares verksamhet och uppfattning. I de flesta afseenden utgöra deras sträfvanden en fortsatt kedja, ehuru uppfattningen företer skiljagtigheter. De förvexlas derför ofta, synnerligen utomlands. Der har L. blifvit mera känd, mera berömd och klandrad än B.; i hemlandet erhöll B. sluteligen af klandret broderslotten. Äfven svenskar, likasom de flesta utländska författare om gymnastik tillskrifva L. den af B. utarbetade terminologien m. m. Olikheterna i begrepp och uttryckssätt blifva ännu flera (i mohn af tidens inverkan) mellan B:s företrädare och hans *efterföljare*, synnerligen vissa af de utländska skriftställarne. Förvexlingen mellan methodens *äldsta* och *yngre* målsmän blef sluteligen utomlands sådan, att äfven andra methoders vänner anmärka det; så erinrar den härnedan omtalade D:r Friedrich mot D:r Neumann 1855, att *fria* rörelser «von Ling selbst vielfach angewendet und empfohlen wurden», fastän D:r Schreber (1856) o. a. påstå motsatsen, d. v. s. att L. förkastade *fria* rörel-

*) Jfr Rothstein *Die Gymnastik* 2:ter Abschritt 1857 § 55, 56, 2:dra uppl.

ser. — Det är visst, att L:s förfarande i sjukgymnastikens *början* utgjorde ett försigtigt trefvande till erfarenheter, medan den i sednare tider så mycket omtalade «rörelsens fysiologi» ännu ej ens fanns till namnet. Ett barn af sin tid i de fysiologiska förutsättningarna offrade han stundom åt naturfilosofien, men röjer tillika i sin ofullbordade skrift märkliga aningar om sitt misstag, och inskränker derför somligstädes sina förklaringsförsök, hänskjutande sådant till «läkares och uppfostrares» åtgärder. Så har man anmärkt, att oagtadt sin villfarelse om hjertats sjukdomar utgöra de få rader, hvilka han anför om deras *behandling*, det kortaste möjliga sammandrag af det praktiska förfarande, som alla följa i dessa fall ännu *). Jfr tidskriften *Hygiea* 1877 D:r Sätherbergs anmärkning om detta förhållande. Typerna af de flesta ännu begagnade rörelsesätt, som tillskrifvas specifika verkningar, voro redan före L:s frånfälle bestämda mera eller mindre troget till den *form*, som de sedan hafva bibehållit. Synnerligen gäller detta om de passiva rörelserna och allramest om «bröströrelserna» i deras ganska många olikartade passiva eller lindrigt aktiva, *afmätt* långsamma (d. ä. ej för långsamma) former. Men de rörelser, som *börja* behandlingen **), voro för de flesta sjuka mera *likartade* och äfven mera enkla i allmänhet hos L., nemligen då de ej utgjorde blott passiva rörelser af ett visst slag, såsom vid svåra fall af lamhet, af öfverkänslighet, eller af benägenhet för lungblödning m. m. Deremot blef B:s praktiska förfarande alltmer *olikartadt* och tillika mera befästadt i antagandet af vissa «naturliga ordningar», nemligen bestämdare *indeladt* efter sjukdomens olika art. För enhvar af dessa kathegorier uppställdes af B. *på ett mera typiskt sätt* en eller flera kombinationer (kallade *behandlingar*, *tabeller*, *recepter*, *sedlar*, *dagöfningar* m. m. ***), hvaraf enhvar bildade «serier», sammansatta af 7—12 rörelser, ordnade i en viss följd, dock så att hvarje serie ändrades efter individuella förhållanden, således äfven vid förbättring eller försämring, hvarom se nästa häfte. I vissa fall inskränkte han några af de för »rörelsegifvaren» mödosammaste passiva formernas bruk, likasom företrädaren torde hafva begått ett motsatt misstag. — I försöken att *förklara* vissa rörelsers specifika verkan skilja de sig mest, såtillvida att B. ej blott afgaf *flera* sådana förklaringar, men äfven bättre följde sin tids fysiologiska begrepp än företrädaren. Likasom samtida biologer antog B. visserligen med Berzelius, Retzius m. fl. en «lifskraft», verkande inom organismen, hvilken n. v. fysiologer alldeles förkasta. Dermed är hans dom (inför nutiden) korteligen fälld i *den*

---

*) Nämligen öfverallt, hvarest man ej fortfarande *förkastar* all mekanisk behandling i sådana fall, såsom D:r Prof. M. J. Rossbach ännu i år 1882. Jfr hans *Lehrbuch d. physikalischen Heilmethoden* s. 486.

**) Ungefär motsvarande det, som B kallade «första tredjedelen» af behandlingen.

***) Jfr Georgii 1847. Detta behöfver upprepas så länge, som man i likhet med nyssbemälde D;r Rossbachs *lärobok* tillskrifver D:r Schreber och Schildbach de s. k. «Turnrecepte», fastän de begagnades redan före 1828 vid Centralinstitutet i Stockholm och återfinnas i alla *handböcker* (om den der nyttjade method), ända från 1847, då Rothstein utgaf *3:ter Abschritt* af sitt större arbete. Jfr nästa häfte härom.

saken? Beträffande åtskilliga andra af hans förklaringssätt kan erinras följande, jemte ett par ord om hans lefnad.

Lars Gabriel Branting föddes 1799 d. 16 Juli. Ungefär från 1830 eller föga sednare börjar hans verksamhet att tydligare framstå såsom närmaste ledare af sjukgymnastiken vid Centralinstitutet (den manliga afdelningen), när föreståndaren erhöll uppdrag att utgifva handböcker. År 1839 efterträdde han L. såsom hela inrättningens ansvarige föreståndare i fullt sjelfständig verksamhet, afgick 1862 derifrån, afled 1881 i den höga åldern af fyllda 81 år. Till ledamot i svenska läkaresällskapet kallades han 1831 d. 3:dje Maj, erhöll åtskilliga ordnar o. s. v. — Talrika fysiologiska förklaringar af de begagnade gymnastiska formernas verkningar finnas i de utländska *handböcker*, som fulla tjugo år sednare än hans tillträde redogöra om L:s och hans förfarande. Men de äro i allmänhet (ehuru ej till alla delar) hos Neumann 1848, 1852 och Roth 1851 gjorda efter fysiologiens *dåvarande* «ståndpunkt», sådan som B. uppfattade den. Äfven D:r Melicher meddelar förklaringar i sina *Jahresberichte* 1853, 1854, 1855 Wien så, som B. om gymnastikens förhållande och verkningar på de grunder som den d. v. fysiologien lemnade. Likaså i vissa hänseenden några andra läkares (Eckhard, Richter, Bock, Streintz, Ideler) tidigare skrifter. Men den berömde Virchow, hvars ord några år sednare gällde öfver hela Europa, säger ännu 1862 med full sanning om hans erfarenheter och uttydningar deraf, att «Anatomen und Physiologen vom Fack davon Nichts wissen wollen»; likasom om dessa lärde (fysiologerna) då hade sjelfva åstadkommit något bättre i *samma* väg! Det kan ju ej nekas, att många vigtiga förlopp, tillhöriga fysiologiens område, voro obekanta eller otillräckligt utredda under den första delen af B:s verksamhet (synnerligen före 1840), men nu 1882 belysta af vetenskapen. Dock huru många äro ej ännu i dag alldeles inhöljda i mörker eller i inbördes motsägande försök att förklara dem. Om det ej kan nekas, att vissa af hans förklaringar ej mera ega bestånd inför vetenskapens ökade belysning (jfr D:r L. Faye, Nikolaisen *); så är detta öde *gemensamt* för hundradetal af den tidens och ännu sednare tiders utmärktaste fysiologers förklaringsförsök. En rygtbar fysiolog (Hermann) säger ännu i år: „Je nach dem Stande der allgemeinen Naturwissenschaften wird das Ziel der *Erklärungsbemühungen*, d. h. die Befriedigung des Causalitätsbedürfnisses, verschieden aufgefasst werden». Man kan här anmärka, att den i Sverige födda fysiologen Rudolphi var en ansedd tysk professor, och att hans samtida böra såsom fysiologer bedömmas efter *hans* måttstock, ej efter de nyastes kunskaper. Man hade då i skrifter om gymnastik ingen tanke på det n. v, theoremet om s. k. «molekulära» förändringar af »nervelementer», såsom varande orsaken till musklers verksamhet och till sjukliga rubbningar deri. Man kunde följaktligen ej grunda förklaringar på

---

*) Jfr O. Nissen: *Discussion i det medicinske Selskab* 1875 Christiania. Ganska många hafva med större eller mindre skäl klandrat de gamla förklaringssätten, och kallat dem hypotheser, likasom om sådana ännu ej funnos. Åtskilliga anmärkare saknade sjelfva praktisk kännedom om gymnastik och förneka derför äfven *erfarenheterna*. Detta är dock ej D:r F:s förhållande, som sjelf har handlagt gymnastik under en följd af år.

dessa ännu ej väckta hypotheser. Mycket annat, såsom de af Hallstein, Wundt, Fechner, Heidenhain och Tigerstedt framställda theorierna om *vågrörelser* i nerverna, var då alldeles okända saker *). — Förhållandet mellan nervdelars inverkan på kärl och vätskor samt kärlens (blodtryckets) inverkan på nervdelar är i vissa fall så inveckladt, att ännu vet man föga derom. Derför äro de empiriska erfarenheterna (i deras praktiska värde), som man vann genom gymnastik, ännu af synnerlig betydenhet, och utgöra nödvändiga föregångare, som tjena vetenskapen till vägvisare för att vinna mera antagliga förklaringar. Jfr D:r U. Helleday's erinringar i tidskriften *Hygiea* 1875 härom. De hos B. träffade förklaringar äro ej värre än andra, som gjordes sednare t. ex. den berömde Ideler's theorier: huru gymnastik verkar att bota hypokondrier; jfr Neue Jahrb. f. d. Turnkunst 1856 s. 200. — Såsom alla på hans tid och mången ännu, nyttjar B. visserligen ofta *ord*, som ej mera anses motsvara full kännedom om *saken*. Men sådana brister råda ju fortfarande; man har ju nyligen sett lärde (Erb, Senator o. a.) tadla de ännu förekommande uttrycken nevralgie, rheumatism, gikt m. m., såsom varande alldeles för obestämda. — Det är allmänt kändt, att B:s theorier 1840—50 tilltalade somliga läkare, men stötte andra, efter den tidens dunklare fysiologiska föreställningar. Hans försök att på grund af d. v. kännedom om «nervdelars och kärlsystemets» förrättningar åstadkomma förklaringar af ganska många aktiva och passiva rörelsers egendomliga («specifika») verkningar innehöllo åtskilligt, som då var ovanligt. Hans försök att derpå grunda «indikationerna» för dessa rörelsers användning, innehöllo i många delar mera *sannolikheter* än fulla bevis. Derför kunde hans satser ej undgå ödet att tadlas och kallas en «conjecturaltherapi» (E. Friedrich **) o. a. gycklande benämningar. Då utg:n hvarken vill eller kan göra några försök att fritaga B. från de många olika beskyllningarna mot hans fysiologiska förklaringar; må det tillåtas att anföra en enda omständighet, som visar, huru uppfattningen har med tiden undergått märkliga förändringar. Med anledning af Georgii's 1847 utkomna skrift sade denne D:r F., att förfarandet stödde sig mera på möjligheter än på bekräftade verkligheter. I sitt utmärkta tal 1879 säger anatomen vid Upsala högskola Prof. Clason om gymnastiken, att lyckligtvis «medför *den* en oskattbar förmån, den nämligen, att man fullt förstår sin behandling och kan beräkna dess följder». De fordna *sannolikheterna* hafva följagteligen blifvit bekräftade erfarenheter; det brukar anses vara en *förtjenst*,

---

*) Ficks sednast uttalade theorier om rörelsen i protoplasma-celler voro ej påtänkta; och likväl talade B. om «cytoblastemet», kanske mera än nödigt var för att fatta gymnastikens utbildande förmåga, såsom svenska anmärkare hafva menat.

**) Ej att förvexla med D:r G. Friedrich, som skref 1847. Den andra F. gjorde 1855 ett besök af två timmar vid Centralinstitutet «för att sjelf se saken» och är densamme, som den lärde N. Dally kallade «extremement hostile vers la methode suédoise», ehuru han ej var värre än mången annan d. v. granskare, på hvilken kan tillämpas den belgiska läkaren D:r Cornette:s ord om D:r Behrend: De antyda, att denne «a attaqué le système suédois avec une aigreur qui sent plutôt la rivalité d'école que la recherche impartiale et froide de la verité". Hans årliga angrepp förvärfvade honom dock nordstjerneorden, hvilken hvarken Eulenburg eller Neumann erhöllo.

när sannolikheter *slå in.* Friedrich, likasom mången annan ännu, påstod, att bruket af gymnastik vid organiska hjertfel var en skamlig och skadlig humbug. — Skrifter om gymnastik innehålla många sådana stridiga omdömen. Den frågan skulle således ännu ej vara utredd: huruvida någon annan än B. vid samma tid lefvande man har mera bidragit till utredande af läran om vissa aktiva, passiva och »dupplicerade» rörelsers afvikande verkningar? Eller hvad hade man utom Centralinstitutet före B. *utrönt* på praktisk väg om vissa aktiva och passiva rörelsers skiljagtiga (specifika) verkningar? — På tal om hans fysiologiska förklaringar och på förekommen anledning i utländska skrifter må anmärkas, att han sjelf aldrig har försökt framlägga några sådana, stödda på Reichenbach's lära, hvarom han yttrade sig med mera försigtighet än annars. Den flygtigaste blick på fysiologiens tillstånd under B:s verksammaste tid torde gifva en utväg att bedömma hans verk, såvidt som det kan *skiljas* från hans utländska kommentatorers.

III.

Redogörelser om fysiologiens allmänna tillstånd vid tiden 1840, när B. redan under tio år hade utöfvat den närmaste ledningen af sjukgymnastik vid Centralinstitutet i Stockholm, och öfvertog styrelsen, visa, att man *då* ansåg sig vara kommen vida längre än dem, som lefde och verkade tjugo år tidigare. Likväl är skilnaden stor mellan fysiologien 1840 och 1880. Äfven den, som betydligt sednare än 1840, t. ex för trettio år sedan, trodde sig känna grunddragen af d. v. fysiologi, men *derefter* ej har följt ändringarna, befinner sig nu inför ett alldeles obekant fält. Huru mycket, som nu är bättre utredt, var 1840 och ännu tio år sednare alldeles obekant inom den organiska chemien, likasom om blodet och parenchymatösa vätskor, om blodets rörelse i hjertat och kärlen, om nervsystemets inflytelse på dessa rörelser, om »vexelverkan» mellan kärl- och nervsystemet, om körtelafsöndringarnas egenskaper och förloppet dervid, om de chemiska och mekaniska yttringarna inom matsmältnings- och andningsredskaperna, om födoämnena, deras olika förhållande, deras »omsättning», o. s. v., om kraft »i allmänhet», om muskelkraft, värme och elektricitet samt de derpå beroende nya theorier m. m,

Om man blickar tillbaka, och söker att veta, huru *fysiologerna sjelfva* omkring 1840 betraktade deras vetenskaps ställning till praktiken; skall man träffa omdömmen, som innehålla följande erinringar: »Under föreg. århundrade och ännu i dettas början hade hvarje medicinsk skola sin egen fysiologi, hvars innehåll med undantag af enskiljda hufvudsatser berodde på individuella åsigter eller philosophiska speculationer». Ännu 1840 ansågo dock fysiologerna, att läkekonstens idkare ej nog afsågo deras arbete och *nyaste* framsteg. Bland dessa framsteg räknade de synnerligen, att fysiologien blifvit »positiv», att den förstår att erkänna sina egna luckor, att den samlar enskiljda iagttagelser för att med tiden deraf kunna draga »allmänna lagar», att den lärt sig något tillgodogöra »hjelpvetenskaperna», nemligen

den chemiska analysen, mikroskopet, fysiken och de mathematiska grenarna. Bland sina nyaste vinster räknade den f. ö. upptäckten af den histologiska skilnaden mellan frivilliga och ofrivilliga muskeldelar, af »flimmerrörelsen», berigtigandet af de äldre åsigterna om blodets förändringar i lungan, åtskilliga uppdaganden angående »afsöndringsorganernas inre struktur», histologiska upptäckter rörande delar af fortplantningsorganerna, det derigenom vunna bortfallandet af många rygtbara äldre »generationstheorier», väsenteliga bidrag till benens, broskens, bandens, musklernas och tändernas histologi, andra vigtiga bidrag till kännedommen i morfologiskt, histologiskt och funktionelt hänseende rörande åtskilliga nervsystemets delar, uppkomsten af en egen »nervfysik» o. s. v. *). Man beklagade f. ö. den organiska chemiens otillräckliga utveckling, den bristfälliga kännedommen om åtskilliga organers väfnad och chemiska förrättning o. s. v, Men i allmänhet ansågo d. v. fysiologer deras vetenskap hafva försteget framom den praktiska läkekonsten. Jfr D:r I. Vogel, *Haesers Archiv* Bd I.

Huru många antaganden, betraktade såsom bergfasta, hafva sedan kullkastats, eller efterträddes af andra, som äfven fallit. Ännu minnes mången, huru man lärde sig i handböcker att betänka »urinens sura gäsning», som nu förklaras vara en irring. Långmärgens »respirations-centrum» var ej bekant 1836, fastän alla gymnastiska förhållanden, som mycket kraftigt inverka på andningen till gagn eller skada ansågos då (Gymn. Regl. af 1836 mom. 459), och anses ännu vara så väsentliga för ett rätt förstånd om många rörelsers form vch verkan. — Såsom en väsentlig orsak till den jemnförelsevis ringa uppmärksamhet, som d. v. forskare skänkte rörelsen i sig sjelf, bidrog förmodligen den omständighet, att äfven rörelsens *yttre medel*, synnerligen de stora s. k. skelettmusklerna voro redan till deras form, läge m. m. fyllest bekanta genom *föregångares* arbete, hvarför anatomer 1830—1840 mestadels ansträngde sig att utforska *andra* delars »structura penitior» och »formelementer» i något olika mening, således dels ännu med knif, dels med förstoringsglas. I år 1882 börjar den högt ansedde A. Fick sin bok sålunda: »Kein anderen Theil der Physiologie ist so geeignet das Interesse aller naturwissenschaftlich Gebildeten zu erregen als die Lehre von den Eigenschaften der Muskelsubstantz». Det är således ej mera blott inom en *inskränkt krets*, som dessa föremål afhandlas.

IV.

Det enklaste medlet att »ex carne» framställa B:s förhållande under olika tider till fysiologiens stegvis ändrade ställning skulle vara att *efter hans talrika efterlemnade sjukbehandlingar från åren 1830*, *1840*, *1850*, *1860*, *egenhändigt skrifna*, anföra de »rörelseformer», som han då begagnade, och de olika verkningar, som han med dessa afsåg, rättade efter olika sjuk-

*) Jemnförelsen framträder här åter mellan denna *nervfysiks* praktiska värde och användning på den tiden samt gymnastikens redan då vunna erfarenheter och bruk.

dommars behof; d. ä, huru han för sig sökte förklara besagda ställningars och rörelsens verkan, hvarom andra men ej han sjelf utgaf böcker. Åtskilliga hinder ställa sig dock i vägen; denna periodiska årsföljd kan ej till alla delar fullständigt begagnas, synnerligen emedan han 1830 ännu ej verkade fullt sjelfständigt, alldenstund Ling ännu lefde och utöfvade uppsigten af institutets alla arbetstimmar, de praktiska såväl som de theoretiska. En flygtig erinran om några stegvis ändrade tidsförhållanden torde derför kunna härnedan inrymmas i förväg; emedan häftena II och III meddela fyra af hans årgångar från betydligt skiljagtiga tider, nemligen 1840, 1851, 1859, 1861. Följande skeden kunna här nyttjas såsom en skala:

A. Tiden 1839—1840. Bland de oftast upprepade ordspråk anföres äfven uttrycket »post experientiam ratio», och detta med fog. Bekräftande fall, som tillhöra gymnastik, äro så många, att man blir villrådig i valet. Derför må blott följande bekanta ehuru nästan slumpvis valda påminnelser anföras, likasom »au risque de paraître enfoncer des portes ouvertes,» De som hafva läst Cartesii skrifter, försäkra oss, att han anmärkte de nu med namnet »reflexer» betecknade händelser, ehuru han ej kunde rätt *förklara* dem. Det är ofta anmärkt, att F. Paullini 1698 utgaf sin *Flagellum salutis* om att »piska huden» mot sjukdommar och Wilkins sin *De Frictione* 1716 m. fl., ehuru hållbara förklaringar kommo långt efteråt. Tissot 1780 (likasom Meibom 1795) omtalar passiva rörelser, men hans förklaringar äro ej af den art, att de numera anses ega någon vigt. Då D:r Martin i Lyon utgaf sin afhandling 1837; trodde han. att ingen på »naturvetenskap» grundad användning förekom af de passiva rörelser, som han kallade massage efter folkspråket; emedan det svenska centralinstitutets tillvaro var för honom obekant, och bruket der af flera passiva rörelser i händelser, som hänföras till sjukdommar inom alla kroppens förnämsta organer, inre och yttre. Den ringa uppmärksamhet, som hans redogörelse ådrog sig, kunde ej gifva honom aning om den uppsjö af skrifter, som nu tala om samma ämne med förklaringar efter olika källor. Man har längesedan anmärkt, att öfveransträngning förändrar blodet synbart; men först på sednaste tiden hafva vetenskapsmän närmare omtalat ändringens chemiska beskaffenhet. Man har undrat *hvarför* Credé åter införde 1860 den uråldriga »expressionsmethoden», enär tillfredsställande förklaringar icke funnos. — Det fanns en tid, närmast före Ch. Bell's stora upptäckt, då Branting oagtadt sin tystnad kunde sägas vara den vetenskapligt bildade man, som mest bidrog på en fullt praktisk väg till uppbyggande af en framtida fysiologi om rörelsen. Likasom förut, förblef målet 1840 att styckevis och stegvis genom försök vinna ett *urval* och att kunna använda det bättre. Man kan här erinra, att ungefär vid denna tid anmärktes af Ling (jfr Gymn. Allm. Grunder anm. 25) och Teissier (1841), att i bruket af »den mekaniska agenten» visade den fullkomliga *akinesien* en stegring, t. ex. bland orthopederna. Detta kan möjligen förklaras genom den dittills utomlands i dylika fall begagnade gymnastikens oftast mycket *obestämda* art, som merändels *befordrade* snedbildningen i stället för att häfva eller minska den. Törhända skall man en gång finna, att mycket

svåra *fel i utförandet* vid s. k. »kontrolerande försök» var den vanligaste orsaken, att så många vetenskapsmän i ett sednare skede förklarade B:s uppgifter vara osanna om gymnastikens förmåga att lindra åtskilliga lidanden? Frågan är ej obefogad. Ännu hade dock icke Georgiis yttrande, att äfven i gymnastik förekomma fall, hvarest »un travail incorrect est souvent plus nuisible qu'utile» väckt så mycken munterhet i olika kretsar. — — Nu hafva hundradetal af fysiologer vid alla verldens högskolor under årtionden derefter arbetat på utveckling af kännedommen om de fenomener af rörelse, hvilka deras föregångaro ansågo föga värda att beagta. Hela den lära, hvars terminologi talar om lefvande krafter såsom skiljda från »spännkrafter», om förhållandet mellan värme oeh mekanisk kraft, om uppfattningen af »nervernas molekularkrafter», om de ännu hypothetiska förlopp i nerver, som kallas med olika namn, var då och ännu ett fullt årtionde ett alldeles okändt område, hvarinom ingen forskare kastat blicken. Ännu mindre hade någon sökt att medelst hypotheser förbinda de gjorda iagttagelserna till ett helt system, hvars »spekulativa» karakter vill bilda motsatsen till dess föregångare, de många formerna af naturfilosofi. Visserligen uttalar hvarje gammal eller ny handbok i mekanikens enklaste gruder på olika sätt den allmänna satsen, att ingen kraft kan »gå förlorad», att ingen rörelse kan uppkomma utan kraft o. s. v.; men den nyare värmeläran utvecklar (förklarar) denna grundsats på ett fullkomligare sätt än de gamla handböckerna i fysik. Sambandet mellan flera olika »rörelsesätt» (värme, elektricitet chemisk frändskap) var 1840 alldeles obekant för fysikerna sjelfva. Då voro hvarken Henle's upptäckt af slagådrornas muskelväggar eller andra derpå beroende (för »rörelseläran» vigtiga) upptäckter af åtskilliga nervkällor gjorda. Den af Helmholtz, Heidenhain och Fick på »experimentel» väg med djur vunna bekräftelsen af rörelsens bekanta förmåga att åtminstone hos friska menniskor framkalla värme var 1840 icke ännu gjord. Men alla menniskor kände den dock af daglig erfarenhet. Ännu långt sednare, i slutet af B:s (officiella) verksamhet, voro de vackra undersökningar ej gjorda af Legros och Onimus m. fl,, hvilka visade, att arbete ökar muskelns värme med 2—3°. Men alla menniskor visste ju dock sedan Ariels tid, att ansträngning ökar kroppsvärmen.. Åtminstone i Norden vet hvarje bonde sedan urminnes tider, att den plågande känslan af kyla i händer och fötter kan upphäfvas genom hvarjehanda (aktiva och passiva) rörelser med dessa delar*). Man lärde vid Gymn. Centralinstitutet äfven, att rörelser verka *olika* i detta hänseende: genom förändring af måttet och lokaliseringen. — Ännu förflöto mera än två årtionden, innan Voit och Pettenkofer gjorde de undersökningar, som visade *proportionerna* af den ökade svettens och urinens stegrade vattenhalt under kroppsarbete. Men det ökade behofvet af dricksle, som all betydlig ansträngning märkbart framkallar, var bland gemene man lika bekant som nu. Och man undvek ofta i gymnastik med omsorg en mängd af arbetssätt

*) Fysiologen Prof. Burdon-Sanderson invänder, att den vid rörelse ökade värmen «ej är ett *bevis*, att rörelsen ökar värmen».

som i högre grad framkallade sådana verkningar. — Den unga fysiologen Dubois-Reymond hade ännu 1842 ej visat, att en föregående *sträckning* af en muskel ökar dess »energie» vid sammandragning, orsakad af retmedel. Men den method, hvars målsman B. redan var, begagnade åtskilliga gymnastiska former, hvari rörelsen afsigtligen utgår från en starkt utsträckt ställning *) af de muskeldelar, som mest skola verka. Många af de hos B. mest brukade rörelser måste *sluta* i en stark sträckning af vissa muskeldelar, ej blott genom »subjektets» egen inverkan men äfven genom ett *biträdes* afpassade medverkan. Den måttligt starka passiva sträckningens bruk för vissa muskeldelar (t. ex. bukens vid *Spännst. tv. M*=, bröstväggens vid *Halfspännhäng, sidBr*) i vissa fall och dess undvikande i andra fall (t. ex. *Stupst. konc. M*) voro redan antagna såsom en gymnastisk lag, hvarför ej äfven en fysiologisk lag? — Ännu tjugu år sednare hade Kronecker ej med talande ziffror visat, att upprepade förkortningar (under vissa beting) möda mera än en muskeldels lika långvariga »statiska» verksamhet. Men likartade fall äro ju väl kända i gymnastik och med afsigt derefter afpassade. — Före de af Goltz anställda undersökningar hade ingen fysiolog sett peritonealöfverdraget blekna genom ett afpassadt »Klopfen» (antingen utanpå bukväggen eller omedelbarligen på magsäcken och *tarmen*), men sedan kärutvidgning och blodöfverfyllnad inträda. Men både B. och hans företrädare nyttjade lokalt der anbragta rörelseformer före 1840; och dessa former äro fortfarande bland de väsentligaste och mest begagnade i sjukgymnastik. — Magsäcken är befunnen känslig synnerligen för mekaniska retmedel till magsaftens afsöndring. Detta nu med experimenrer bevisade förhållande var då okändt; men de passiva rörelser, som kallas *Krhalfligg. part. M* och *Wkrhalfligg. undRfb.upp*, voro desto mera begagnade, och likaså ännu. — Tarmrörelsens *normala* förhållanden utan öppnade bukväggar är ännu i dag föga bekant, dess »innervation» ännu höjd i dunkel, ehuru man känner spridda drag deraf, såsom att tryck både på nervdelar och kärlstammar (aorta) stegrar den, likaså omedelbart tryck på tarmväggen m. fl. mekaniska inverkningar. Och likväl nyttjades af både B. och hans företrädare särskiljda aktiva och passiva rörelseformer (i afpassade ställningar), som afsågo att verka bl. a. till lifligare tarmrörelse. Man kan anmärka, att detta var en förvetenhet, som handlade a priori utan tillräckligt stöd af annat vetande. Men huru många obevisade *antaganden*, grundade blott på sannolikheter i följd af det redan *kända*, beteckna ej ännu fysiologien. Äfven *liknelser* grundade på gissningar, förekomma deri, nu nästan mera än förr. — Enligt Schede 1873 och Winternitz 1877 skola svaga retmedel på huden medföra kärlsammandragning, starka retmedel sammastädes medföra kärlutvidgning. Mekaniska retmedel, afsedda att verka på de närmast intill underhuden belägna delar, nyttjades på mycket olika och noga bestämda sätt

*) Hvarvid andra delars *tyngd* eller någon *yttre kraft* först sträcker den muskeldel, som skall verka. Ett sådant fall kallas *Strstödgrst. fram* m. fl. blott »concentriska» rörelser; ett annat är *Vrstödj, bakåt*.

långt innan Metzgers och Mosengeils förklaringar. Jfr redogörelser derom tidvis af D:r Neumann (1848), Roth, Curman, Hartelius, Helleday m. fl. — Den engelska chirurgen Hyslop anses vara den första 1838, som begagnade slagådrors sammantryckning vid fall af långvarig svimning i följd af blodförlust; ehuru starkt tryck med »tummgreppet» på båda Art. brachiales begagnades 1838 å Centralinstitutet vid åtskilliga plötsligt inträffande fall af betydlig »hemoptoe»; jfr Georgii 1847 s. 51. Men först efteråt erfor man allmännare, att ett snart öfvergående tryck efteråt påskyndar pulsen och medför andra märkliga verkningar. Sedan har man iagttagit äfven andra verkningar af samma medel, hvilka hafva gifvit anledning till åtskilliga försök att förklara, huru nerver inflyta på kärlen i gemen. — De ganska märkliga men kanske ej ännu nog upplysande förklaringar, som Hoppe-Seiler, Jürgensen, Wunderlich o. a. ännu nyare hafva grundat på försök, förefunnos ej på V. Priessnitz's tid, före 1840. Men, såsom D:r P. J. Liedbeck redan har anmärkt, den ömtålighet för värmevexling, som gymnaster åsamka sig genom mycken ansträngning samt ofta vexlande svettning och hastig afkylning, föranledde dem tidigt att i likhet med forngrekiska förebilder anlita kallbad såsom ett gymnastikens fyllnadsmedel. Branting var bland »vattenkurens» första vänner i Sverige, medan den ännu utgjorde ett ämne för löje och gyckel *). — Först i år 1882 har en universiteslärare bestämdt uttalat, att en «dietetisk» kroppsrörelse bör vara mera *mångartad* än »promenader» och fotresor äro; medan så många ogillanden förut uttalades mot L:s och B:s bruk att i hvarje fall (både för friska och sjuka) bilda en hel sammanhängande «behandling» eller s. k. tabell, hvilket förfarande betecknades såsom ett anspråksfullt sätt att vilja synas vara lärd. Handlade denna långvariga tvist (hvari L. och B. tego) ej om en rent fysiologisk lag af stor vigt? **) — Huru mångeu s. k. aktiv rörelse visar sig hos somliga menniskor verka fördelagtigare och bestämdare, om den utföres under en *rätt* afpassad ställning: under vissa delars orörlighet i »korrekta» förhållande? Hvilka hafva först yrkat derpå, hvilka hafva kallat detta förfarande ett «pedanteri», har frågan någon rent *fysiologisk* vigt, är, bröstets, axlarnas, hufvudets, halsens, hakans ställning likgiltig under alla rörelser med armar, bål m. m., är fötternas ställning likgiltig för stadga och korrekthet? En jemnförelse mellan det 1836 utgifna *Gymnastikreglemente* med liktidiga skrifter, kan korteligast upplysa, hvarest de flesta *fel* första gången påpekas, samt enkelhet och korrekthet mest åsyftas. Det vore lätt att framkasta ännu några sådana frågor om »prioritet» m. m. — En allmän och brukbar plan, som i och för användningen indelar hela gymnastikens for-

*) Jfr *Athenaeum f. rationelle Gymnastik* 1855: D:r Neumann om vatten och gymnastik förbundna Likaså D:r Friedrich *Die Heilgymnastik* 1855.

**) Här återkommer äfven frågan: var det L. och B. eller Schreber och Schildbach, som införde «Turnzetteln»? Jfr tabeller i gymnastikreglementet af 1836 och ofvan anförda *Lehrbuch* af D:r Rossbach, som sednast framkallar denna fråga. Redan före 1828 hade man vid Centralinstitutet länge bekräftat den erfarenhet, att *flera* inbördes mycket olika rörelseformer (dels aktiva dels passiva), rätt valda och dagligen rätt brukade, kunna ofta *samverka* till snabbare och säkrare vinnande af vissa sjukligheters förbättring.

mer icke efter *redskaps* olikhet, icke heller efter *leder*, ej heller blott efter *muskler*, ej heller efter uteslutande hänsyn till andra kroppens *yttre delar* (bål, ben, armar, hufvud) bör dock tillerkännas ett fysiologiskt värde på en tid, då ingen egentlig fysiolog egnade den ringaste tanke åt sådana föremål. Ej blott *gymnastikreglementet* af 1836 mom. 44, 48, 50, 51, 211, 459, men ännu mera de från samma tid återstående *behandlingar* påpeka tydligt det redan då insedda behofvet af andra hänsyn än de anförda. Lagen om ställningar, i tryck uttalad 1836 mom. 18, 19, 29. 30, 246, 247, 281 m. fl., har öfverlefvat många af fysiologernas föreslagna lagar.

Sluteligen bör bedömmandet af B:s verksamhet äfven afse hans svåra ställning, att, sjelf kunnig omgifvas af okunniga gymnaster i vexande mängd, hvilkas ytlighet lutar antingen åt lättsinne eller pedanteri af de olikaste slag.

B. Tiden 1850—1851: Ganska likartade, om ock något förändrade, jemnförelser träda mot oss, om man förflyttar sig fram ett årtionde, till 1850, i afsigt att granska förhållandena mellan de medelbarligen på fysiologisk väg vunna erfarenheter af verkeligen praktiskt värde för »mekanotherapien» och de genom gymnastiken sjelf i omedelbar användning redan förut många gånger bekräftade erfarenheterna. Denna tid är f. ö. märklig i åtskilliga andra afseenden. Georgii's första skrift (1847), Rothsteins samtidiga 3:te Abschnitt af hans större verk och Neumann's redogörelser i Caspers *Wochenschrift* 1848, 1849 hade redan utkommit och framkallat lifliga »protester» mot de uppgifna »specifika» verkningarna hos vissa »kinetiska» former tillhörande gymnastiken enligt den från Norden komna methodens målsmån. Ännu lifligare blef klandret, då Georgii's 2:dra skrift (1850) och D:r M. Roth's första bok (1851) utkommo. Vid denna tid (1851) funno de vetenskapliga granskarna ännu, att besagda method innehöll *för många* former (jfr yttranden i tidskriften Dublin Quarterly Journal of med. science 1851); men snart skulle en alldeles *motsatt* anklagelse ljuda ännu högre om denna »torftiga» method. Den föråldrade framställningens till en del oundvikliga brister hos Ling 1834, 1836, det fragmentariska ofullbordade tillståndet i en del af hans efterlemnade skrifter, det i hans efterföljares skrifter dock blott *delvis* nog tydligt framlagda (beskrifna) ofantliga förråd af olika verkande former och synnerligen de många olika medlens stora *enkelhet* och tillgänglighet öfverallt jemte de d. v. lärdes okunnighet om sakens praktiska delar, vidare det ovanliga nya språket (termerna, förkortningarna, tecknen m. m.), de framlagda förklaringarnas felagtigheter, allt detta tillsammans måste framkalla tviflen, motståndet och gycklet. — För öfrigt torde följande anmärkningar här vara på sin plats. Såväl i handling genom *valet* af de mest begagnade aktiva formerna och synnerligen genom flertalet af de dertill företrädesvis nyttjade mycket *olikartade* ställningarna (medlet till mera precision i rörelsens utförande samt den dervid ådagalagda stränga fordran på korrekthet och omsigt att söka förekomma vissa *fel* i dessa utvalda ställningar *), som äfven i *theorien* enligt det år 1836 utfärdade gymnastikregle-

*) Ej blott *noggranna*, men t. o. m. »pedantiska» korrekthet säga många granskare,

mente mom. 50, 211, 459 uttalar B:s företrädare den genomgående uppfattning, att vid nästan all aktiv rörelse af gymnastisk art är den förnämsta oaflåtliga afsigten hufvudsakligen *bröstets utbildning*, d. v. s. de två förbundna »hufvud-organerna» för kretslopp och andning. Detta mål kan ej vinnas på lättaste sätt ledvis utan tillräckligt afseende på åtskilliga dertill valda ställningars rätta bruk: med vissa derur härledda rörelser. Öfriga organers mottaglighet för vissa »den mekaniska agentens» aktiva och passiva former beröras af honom korteligen i fragmentet Gymn. Allm. Grunder 4:de afdelningen, №. 5—10, som *börjar* med att anföra verkningar på »nervsystemet» och på »blodsystemet», såsom ofvan är anmärkt. Utan att i praktiskt afseende väsentligen rubba denna företrädarens hufvudsakliga grundlag eller rättesnöre för vinnande af ett rigtigt *val* af rörelseformer och ett rätt *verkställande* (d. ä. felens undvikande) uppställde B. vid sidan af denna äldre jemnförelsevis enkla nyckel en annan, som var mera vetenskaplig, och på visst sätt fullständigare *omfattade* den äldre. Hans stundligen i föredrag upprepade *lära* och hans stundligen verkande *handling*, sådan som den återfinnes mer och mer tydligt uttalad i samteliga hans tusentals efterlemnade »behandlingar» för sjuke och friske, var, att all gymnastik verkar »genom kärl och nerv», och blott dymedelst på alla för densamma åtkomliga organer. Samma hufvudnyckel för indelningen af gymnastikens alla verkningar återkommer i samteliga hans fullständigare *statistiska årsberättelser* från 1851. I hvarje årgång deraf under hela tiden 1851—1861 sätter han *nervlidanden, andedrägtsorganernas och kärlsystemets oordningar* först, likasom i spetsen för hela det område, hvarpå gymnastiken skall kunna utöfva sina verkningar, d. ä. inom de mest olika organer. I det följande få vi se, huru detta egenteligen på två eller tre *öfverordnade* verkningar grundade schema likväl i hans sista tjensteår (1862) förkastades af en utländsk fysiolog, och ersattes med ett annat schema, som skulle bero på blott *en* öfverordnad och »cardinal», verkan, nemligen på *nervdelar* ensamt. Låtom oss på dessa särskiljdt förekommande anledningar (hvarom vidare nedan) tillse, huru saken f. ö. förhöll sig 1850, efter den tidens måttstock af vetande.

I sin korta, 1847 utgifna, skizz angående gymnastikens olika delar (grenar) och rörande verksamheten vid Centralinstitutet i Stockholm under den förgångna tiden talar Georgii s. 36, 38, 45, 47, 57 o. a. om den med besagda metod åsyftade inverkan »sur les appareils centraux nerveux» i allmänhet *), och på framkallande af åtskilliga yttringar, tillhörande »reflexernas»

---

synnerligen utlänningar från denna tid. Det längsta motståndet träffade den nordiska methodens bruk af nog många tillräckligt *olika* ställningar. Neumann anmärker, att ännu 1855 begagnar Schreber i sin *Zimmergymnastik* en gemensam ställning (nemligen med fullt slutna föttnr) för alla bålens rörelser.

*) Hans ord om verkningarna af vissa ordnade »contractions musculaires» och dertill afpassade ansträngningar äro sid 47 följande: »enfin ils croissent l'action des nerfs et celle *des centres regulateurs* du mouvement dans les organes de la vie animale, ainsi que dans la vie organique, et par ce moyen ils modifient le mouvement vital (s) dans quelque partie du corps que ce puisse être».

ordning o. s. v., samt åberopar (för de af honom framstälda satser) åtskilliga *stöd* af den tidens fysiologers erfarenheter. Han anmärker dessutom 1850 i sin första engelska skrift, att vissa gymnastiska rörelser verka mera omedelbart på hjernan, s. 48, 55. Sammastädes erinrar han, att (s. 72) en »rationel» gymnastik måste verka genom en »transmission of external action to internal organs», d. ä. genom bestämda *reflexer*, hvilket allmänt gällande antagande äfven den bekanta tyska anatomen Prof. C. Bock erkänner såsom ett utmärkande drag hos den s. k. svenska methodens rörelseformer. Man kan lemna derhän, huru mycken verkeligen praktisk kännedom den nämnda mångskrifvande anatomen hade *då* om denna method, som vid denna tid började blifva mera bekant i hans land. Erkännandets värde är f. ö. desto mindre, enär han hör till de författare, som kort derefter påstod, att den ifrågavarande methodens målsmän hyste anspråk på att kunna bota allt ondt med gymnastik. — En liknande anmärkning om vexelförhållanden mellan verkan å yttre och inre organer genom gymnastik förekommer t, o. m. hos Ling i hans fragment 1:sta afdelningen, № 18 och anm. 4. I sin skrift *Biographical Sketch* 1854 upprepar Georgii sina erinringar om gymnastikens förhållande till nervdelar och kärl, efter B:s föredömme. Men han inskränkte sig ej i dessa korta utkast till att häfda blott de *aktiva* ställningarnas och rörelsernas väsentliga inverkningar på de olika »centra», som fysiologien antager inom »nervsystemet». Äfven i. o. f. de *passiva* rörelserna framhåller han 1847, s. 57, efter J. Müller deras verkningar »sur les parties centrales du systéme nerveux». Likaså uttala sig de äldsta svenska skrifter jemnväl i fråga om *sjukgymnastik.* Ty likasom författaren af *Gymn. Allm. Grunder* 4:de afdelningen har äfven D:r C. U. Sondén 1840, s. 112 *) i sin på egen flerårig *praktik* vid Centralinstitutet grundade redogörelse om denna ofullbordade boks innehåll, fel och förtjenster *börjat* framställningen af gymnastikens olika verkningar med »nervsystemets sjukdomar». Äfven D:r Neumann (s. 28) anmärker 1852 de aktiva rörelsernas verkan på nervsystemets «centralorganer» o. s. v., likasom Roth, Melicher a. a. utlänningar, hvarom utrymmet ej tillåter att anföra något. Under åren 1855, 1856 upprepar D:r G. F. Weber *(Ath. f, rat. Gymn.)* erinringar om gymnastikens verkan på »nervdelars funktioner». Man skulle t. o: m, kunna förebrå Rothstein (som 1857 med tydlig afsigt räknar ben- och muskeldelar till rörelsens yttre »vehiklar») att tala för vidlyftigt om gymnastiken såsom ett »Nerven-Agens» i hans större bok, 2:ter Abschnitt 1857, 2:dra uppl. Möjligen kan samma anmärkning göras mot D:r Neumanns redogörelse i sagda tidskrift 1854 om »das Innervations-Gesetz» i gymnastik. Väsentligare är hans samtidiga erinran, att före gymnastikens rationella utveckling tilldelades musklerna blott en *mekanisk* uppgift, såsom i solida kroppars dynamik. — Det är skäl att taga fasta på dessa ord i Sondéns skrift och synnerligen på Georgiis uttryck i en så kort skizz från 1847, emedan en i hela Europa känd fysiolog, hvilken den rygtbare D:r Virchow långt sednare (1862) betecknar såsom en af

---

*) Jfr den medicinska tidskriften *Hygiea* 1840.

de största »Auctoritäten im Fache der Muskel- und Nervenphysiologie», har påstått, att L. och alla hans efterföljare endast afse en »muskelgymnastik», men icke någon verkan på nervdelar. Desto mera är detta att anmärka, enär en mängd af författare alltsedan 1862 och ännu i år upprepa, att denna fysiolog först har insett, att all aktiv rörelse är egenteligen en »Uebung des centralen Nervensystems». Jfr nedan Rossbach 1882 s. 460. — Kunde Georgii 1847 i en kort skizz, en allmänn öfversigt af gymnastikens helhet *säga mera* om gymnastikens förhållande till »nervlifvet», när hvarken han eller andra *då* närmare kände de många olika »centra» i hjernan, långmärgen, ryggmärgen m. m., som sedan hafva uppdagats eller förmodats? *) — Ännu sextio år efter B:s och hans företrädares bruk af vissa rörelser (den s. k. *Motst. lin. R=* och *Bågsitt. lin. R=*) äfvensom en annan mycket nyttjad form (*Motst. längdR//*) samt deras uppgifter om den s. k. *framliggande* ställningens o. a. lägens inverkan under vissa förhållanden på svettafsöndringen och B:s förklaringar af den s. k. *bågstående* ställningen, fortfara fysiologer i deras påstående, att ryggmärgen är otillgänglig för mekaniska intryck, åtminstone de omedelbara. Medan fysiologer fortfarande anse storhjernans hemispherer vara oåtkomliga för konstens *mekaniska* medel, hafva L. och ännu mera B. begagnat åtskilliga »topografiskt lokaliserade» former till specifika verkningar; och likväl påstod den nämnde fysiologen Dubois-Reymond 1862; och ännu (1881), att deras method ej afser nervdelar. — Det af B. enligt den tidens bruk så ofta begagnade bildliga uttrycket »innervation» har sedan efter någon tids förkastelse (såsom otydligt) åter kommit i flitigt bruk bland fysiologer och läkare, uppenbarligen i brist på något bättre medel att uttrycka ett visst begrepp, ehuru ej alltid nog bestämdt. Förekommande så ofta hos B. bör det åtminstone bevisa, att han ithy afsåg »nervinflytelser» genom gymnastik, ehuru *sättet* ej var närmare bekant för honom, likasom det ju *ännu* ej är nog klart insedt i ganska många fall. — Den tidens vetande medgaf ej att alltid kunna bestämdt skilja »verkningar på nervdelar» från andra, t. ex. från medelbara »verkningar på kärl». Kan man det nu alltid? Det är t. o. m. möjligt, att B. har i vissa fall mera »betonat» verkan på och genom nervsystemets centraldelar än sig borde. Såsom bekant är af några hans årstal samt Georgii's, Roth's och Neumann's skrifter, och såsom bekräftas af åtskilliga bland B:s talrika *behandlingar*, trodde han sig synnerligen ofta böra verka genom plexus solaris och hypogastrici och på »portådersystemet». Åtskilliga nyare skrifter, ej blott om gymnastik, tyckas mera fästa sig vid besagda kärlsystem än vid solflätan, hvars förrättningar dessutom på B:s tid voro dunklare än nu. Man hade ännu 1850 ej funnit, att arterielt blodtryck sjunker under pressning på vena portae. Wolfgang Schmidt 1875 o. a. nyare hade ännu ej bekräftat de af Liedbeck m. fl. uppgifna fallen, som visade verkningarna af aortae sammantryckning vid blödning post

---

*) Marshal Hall's reflex-centrum och Flourens's »noeud vital» voro 1847 redan kända; likasom Weber redan hade visat hjertrörelsens beroende af långmärgen. Liedbecks redogörelser *de Cerebello Humano* och *de Veneficio phosphoreo acuto*, om de första i Sverige anställda försök, voro utkomna 1845. Samma år Schiff's *De Vi Motoria baseos encephali.*

partum. — Man hade ju genom gymnastik redan månfaldiga gånger iagttagit, att hvarje muskelär verksamhet, som påskyndar blodrörelsen och jemnar värmen mellan yttre och inre delar, äfven påskyndar »omsättningen och afsöndringen» i de olikaste organer; fastän man ännu ej på saken tillämpade *namnet* »reflexer», hvilket nu nyttjas om nästan *allting*, som följer af ett föregående. Man visste under B:s tid lika väl som nu, att förnimmelser af smärta på olika yttre ställen framkallar förändringar af hjerats rörelser och slagådrornas «fenomener»; men man nyttjade ännu ej ordet »reflex» för att *förklara* denna sak. Visserligen kände B., att åtskilliga ansträngande aktiva ställningar, som »stagnera» halsvenernas blod, och öka det s. k. intrabronchiala trycket, t. ex. en orätt utförd »fallsittande» ställning eller »krokhängande» ställning, stänga halsvenerna och påskynda hjertslaget märkbart (ehuru den sednare verkar mindre än löpning o. a. aktiva uppgifter *), fastän han ej kände, att pulsåderväggarnes »toniska» sammandragning tillika minskas, såsom Herings äldre och Sommerbrodt's nyaste försök tyckas bevisa. — Det allmännaste beviset, att man 1850, trots mycket stora luckor i kännedom om reflexer o. a. »fenomener inom centraldelar», sedan årtionden hade bemärkt *olikheten* af vissa rörelsers verkan är dock, att B. fortfarande eftersträfvade kunskap om ett lämpligt *urval* af rörelseformer, således i motsats till det utomlands uppställda och der snart allmänt antagna »fullständiga systemet», som yrkade att göra »allt möjligt». Och likväl hvilken uppståndelse i vetenskapliga tidskrifter m. m. ännu 1847, när Georgii vågade tala om en anmärkningsvärd »specifik» verkan hos vissa rörelser o. s. v. **).

Dock huru skulle det vara möjligt att här korteligen anmärka alla de efter 1850 tillkomna upptäckter, som närmare eller fjärmare angå förhållandet mellan nervinflytelsen och olika rörelseyttringar i olika organer. Ett uppräknande af forskarnes *namn* skulle ej heller bevisa något. Likväl, innan man slutar dessa slumpvis ur minnet valda fall, erinringar om öfverensstämmelser mellan B:s praktiska förfarande och sednare fysiologers upptäckter; må följande anmärkning bifogas med anledning af den nedan (sid. 175) anförda, af B. i sjukgymnastik särdeles mycket nyttjade rörelse. Det är bekant, huru hans företrädare (tillfrågad derom, jfr Gymn. Allm. Grunder fragm. afd. 4 № 12 och anm. 23) afsade sig att kunna uppgifva en bestämd skilnad mellan vissa s. k. dubbelrörelser och passiva former samt de manipulationer, som då kallades «animal magnetism» m. m. Den utg., åt hvilken B. har öfverlåtit allmängörandet af åtskilliga hans papper, är ej nog hemmastadd i den betydliga mängd af äldre skrifter, som afhandla den sednare saken. Men det fordras ej stor beläsenhet derom för att inse följande fyra mest framträ-

---

*) Nemligen båda dessa ställningar med sluten glottis, således mot föreskriften att derunder »andas fritt». Jfr Georgii 1847 s. 20, som dock visserligen ej kände, att under en uthållande »falsett-ton» af 15 sekunders utdrägt sjunker (enl. Sommerbrodt) sluteligen hjertslagens utdrägt till halfva »normaltiden»; d. ä. deras hastighet fördubblas.

**) Äfven i Sverige fann man uttrycket olämpligt. Redan 1852 antog Schreber dess bruk, fastän Friedrich och Sätherberg 1855 ej erkänna någon specifik verkan af mekaniska intryck. Jfr den förres skrift 1855.

dande sakförhållanden. Att flertalet af dåvarande s. k. magnetisörer gjorde hvarjehanda besynnerliga hocus-pocus, men mindre afsågo att vinna förenkling och begränsning inom den praktiska nyttan, än uppgiften att *förvåna* åskådare. Att onekligen mycket bedrägeri öfvades i samråd mellan de handlande. Att allmänhetens flertal eller fåtal dock trodde på verkligheten af den visade förmågan och deraf stundom ådagalagda gagneliga följder för sjuka o. s. v. Att flertalet af vetenskapligt bildade män förklarade alltsammans vara bedrägeri af svåraste slag. Bland fysiologer hördes de ihärdigaste förnekarna. Men under nytt namn af *hypnotism* är den gamla magnetismen nu (tack vare några nyare fördomsfriare fysiologers medverkan) likväl ansedd vara nog mägtig för att kunna både skada och gagna — och således ega de starkaste bevis för dess *verklighet*, hvilka mången nu förgången fysiologisk hypothes har saknat. Ännu länge efter 1850 fortfor förnekelsens tid *) och baron Dupotet's fåfänga uppmaningar till franska «fakultetens» män att taga kännedom om hans under flera år fortsatta rön. Den nyssnämnda af B. brukade rörelsen torde vara den mest användbara och mest till blott praktiska ändamål förenklade form, som (med beröring) är hittills begagnad. Visserligen nyttjade B. stundom äfven några få andra af hans företrädare brukade former; t. ex. «temporaltryckningen» och *Sitt. Nackmot*= med fingerspetsarna nedifrån uppåt. Den förutnämnda rörelsen är nu vorden en oumbärlig rutin bland gymnaster; och äfven andra menniskor «fuska» dermed för att lindra likars besvär vid inträffande hufvudvärk, plågande matthet med sömnbrist och frusenhet, stundom äfven mot ryckningar och stelkramp m. m, Den som dagligen under flera år har sett, huru många ytterligt försvagade, slappa, «nervösa» menniskor efter de jemnförelsevis ansträngande aktiva rörelsernas slut, «man efter man» satte sig framför B. och läto honom stryka sig, skulle öfvertygas om behandlingens synbara, ofta omedelbara (ehuru vanligen icke länge bestående) verkan på dessa stackare, äfven om han hade hela den förstockade franska akademistens, de Luc's, fasta tro på nedfallande «månstenars« *omöjlighet* utom skrockfulla gummors hjernor. I jemnförelse till de många konstiga på olika sätt rigtade former. som äldre böcker om magnetism innehålla, utgör B:s mycket fåtaligare lindrigaste strykningar en förenkling, afklädd all mystik. Men hvilket praktiskt värde, jemnförelsevis till det af honom nyttjade förfarande, hafva ännu i dag de många «kuriösa fenomener», hvilka man f. n. antager såsom verkliga under det nya namnet? Deras enda praktiska nytta tyckes hittills mestadels inskränka sig till att bekräfta de maningsord, som den store Schackspeare lade i Hamlets mund om menniskovishet.

Likasom kännedomen om många s. k. centrala och periferiska nervdelars förrättning var alldeles obekant eller högst ofullständig vid denna tid, jemnförelsevis till innevarande skede; likaså var äfven «kärlsystemet», på hvilket B, sjelf dock så ofta i sina förklaringar hänvisar**), ännu ett föga kändt om-

*) Jfr D:r J. V. Broberg *Om den animala Magnetismen* 1866.

**) Jfr åtskilliga dels redan åberopade skrifter af Georgii 1847, Roth 1851, Neumann 1848, 1852 samt B:s egna statistiska tabeller och hans *tal* vid olika årgångar.

råde med hänsyn till olika mekaniska medels inverkan på skiljagtiga delar. Och detta förhållande fortfor nästan oförändradt under en tid, jfr nästföljande afdelning. De upptäckter, som stegvis följde Ludwigs 1862 uppfunna «blodpump», voro år 1850 kanske ej ens anade, äunu mindre kända. Likväl voro de flesta gymnastiska typer, som bestämdast framkalla vigtiga verkningar på olika delar af kärlsystemet, redan före 1840 begagnade vid Centralinstitutet. Visa icke flera skrifter, synneriigen Georgii, Roth, Eulenburg, Berglind, Hartelius, att B. trots sin okunnighet om *sednare tiders* vigtiga upptäckter har förut noga bestämt flera gymnastiska former *af mycket olikartade verkningar* på skiljagtiga kärldelar (och vätskor), och genom dessa medel utpekat vägen att inverka medelbarligen, dels aktivt dels passivt, på de olikaste organer, såsom äfven ses af hans egna statistiska årsberättelser (jfr nedan häft. 2, 3), äfven när hans förklaringar ej mera kunna bestå inför nutiden. Ännu 1850 var ingen pulsmätare använd för att bestämdare utröna det utanpå anbragta tryckets verkan på slagådror. Den vigtiga lagen, att pulsens styrka tilltager af långvarigt tryck var då ej heller klart utredd eller allmänt antagen, enär Liedbeck 1862 först på grund af gymnastiska iagttagelser framhåller i en engelsk tidskrift några bevisande fall deraf, inträffade bland skolungdom med trång bröstkorg och stillasittande lefnadssätt. Det «lokala» tryckets ökande eller minskande inom hela arterområden, åstadkommet genom motsatt inverkan på trycket i *andra* delar, var då ej så väl utforskad som nu. Men denna «haemostatiska» motvigt utgjorde dock uppenbarligen den bestämmande anledningen för månget af gymnastikens förfaranden, mången i sjukgymnastik nödvändig aktiv och passiv rörelte. De vetenskapliga uppgifter, hvarpå man då litade, voro i många fall mindre bestämda, ofta mycket sväfvande. Ej ens den nu i så många skrifter för allmän bildning omtalade starkare «förbrukningen af syre» var då uppgifven i bestämda *ziffror;* men lika bekant, som nu, var dock den i gymnastik önskade verkan, en betydligt *ökad* »lufthunger», och hjertats ökade verksamhet, hvaraf man äfven då slutade till en starkare «oxygenation». såsom man gerna uttryckte sig på den tiden, Man talade nemligen utan tvekan om «oxygenation, chylification, sanguification, hematos, morphos, retromorphos, absorbtion, resorbtion» m. m.; ehuru dessa ord innehöllo så mycket, som (strängt taget) ännu var mera eller mindre obekant. — Valsalva's efterföljare hade väl ej ännu så noga redogjort om det efter honom uppkallade förfarandet att med handen e. a. tilltäppa munden och näsborrarna under försök att utpressa (eller indraga) luften: ej heller visste man då, att det ökade »intrabronchiala» trycket under en «knystning» med sluten glottis belöpte sig till 80$^{m.m.}$ Men så mycket oftare hade man i gymnastik sedan årtionden eller mera erfarit, att en *orätt* verkställd s. k. *fallsittande utgångsställning* med sluten luftspringa måste höja pressningen till en grad, som nära liknade den knystande ansträngningens verkan på blodrörelsen, andningen m. m. Ett rätt bruk af denna ställning och några snarlika skulle vara omöjligt utan att förutsätta detta i sig sjelf enkla vetande. Ej ens ungefärligen kände man den *ziffra*, som Kries har iagttagit, nemligen att ett utifrån anbragt tryck på vener fyr-

faldigar trycket i motsvarande kapillarområde. Men man begagnade dock ventryck på grund af en vid Centralinstitutet redan längesedan vunnen rik erfarenhet både om dess «primärverkan» och «sekundärverkan»; och detta förfarande tadlades i medicinska skrifter såsom ett farligt öfverdåd. Detta klander uttalade sig bl. a. om de «för helsa och lif *vådliga halsådertryckningar och stuphängningar* för patienter, som lida af yrsel och hufvudvärk» o. s. v. *). Man vet nu ej blott att under ansträngning «stagnerar» (B:s uttryck) blod i vissa ställen *utom* musklerna, såsom i halsvener, men förmodar äfven, att denna «blodträngning» i viss mohn upphäfves genom den s. k. «Sommerbrodt's reflex». Ehuru den sednare omständighetens *orsak*, synbarligen bevisad genom experiment, var obekant för B.; bidrager den att försvara och förklara B:s envisa användning af ventryck och åtskilliga afmätta »hypostatiska» rörelser m. m., äfven förenade med stark bålböjning bakåt t. ex. den *hvalfstupstående utgångsställningen* m. m. Såvida man ej vill tillskrifva B. och hans företrädare en siareanda eller «divination» i denna fråga; måste man antaga. att de hade en betydlig grad af praktisk erfarenhet både om dessa «kompensationers» motvigt inbördes och om den sednares otillräcklighet när *måttan* öfverskrides. Detta kan anmärkas, emedan det var 1858, som D:r Sätherberg *började* att uttala sitt tadel mot bruket af dessa rörelser, ett tadel hvars efterdyningar ännu fortfara i utländska skrifter. — Lika litet kände man då några *ziffror* om ökningen af det «lokala» blodtillopp, som man afsåg med de flesta i gymnastik nyttjade aktiva rörelser och ställningar. Men man begagnade dem dock med noggrann beräkning (många anmärkare påstå t, o. m. att den var «ängsligt» noggrann) till det afsedda ändamålet, fastän man *då* och ännu länge derefter ej på ziffran kände, att organer innehålla under verksamhet 30—47 proc. mera blod, än annars, enligt n. v. fysiologers påstående, eller att muskeldelar under arbete upptaga 4—5 gånger mera syre, samt gifva under och efter arbete 3—4 ggr starkare vattenafgång, oagtadt de afgående qväfvehaltiga ämnenas mängd icke ökas. Det sistnämnda förhållandet var för B., likasom för samtida experimenterande vetenskapsmän obekant, fastän han så ofta under bruket af en ansträngande sjukgymnastik derjemte såsom nödvändigt vilkor tillrådde en föda af ringa kötthalt, och sjelf, dagligen öfveransträngd, dock närde sig förnämligast med mjölk, ägg och bröd, oftare åt fisk än annat kött o. s. v. **). — Claude Bernard hade ej ännu visat, att körtlarnas kärl vidgas under deras förrättning. Det var ännu obekant, att den arbetande muskelns kärl utvidga sig; man trodde t. o. m. *motsatsen*, åtminstone hvad beträffar de *större* «rami musculares» (såväl arterer

*) En kort redogörelse om detta, först af D:r H. Sätherberg framställda klander ses i D:r P. J. Liedbecks skrift *Om Folkmedicinen* 1858. Ling försöker på flera ställen i *Gymn. Allm. Grunder* öfvertyga, att ingen fara uppstår, om man förfar med noggrannhet i dessa bruk af *hastigt öfvergående* ökadt ventryck. Liedbeck åberopar mot S. några iagttagelser, meddelade (af honom?) i Jahrbücher f. specifische Heilmethoden IV 277 Berlin 1841.

**) Kanske bör man dock här anmärka, att många af de menniskor, som begagna sjukgymnastik, äro s. k. goddagspiltar eller hafva varit det.

som vener*); ehuru man då, såsom nu, trodde sig med full visshet känna, att *efter* rörelsen strömmade blodet lifligare genom delen. Man hade icke ännu genom *bestämda försök* till visshet bekräftat, att blodet förändrades på helt *olika* sätt under loppet genom skiljagtiga delar. Men man finner dock flerstädes uttalanden från den tiden, äfven i skrifter om gymnastik, som visa, att man a priori antog dessa förändringars *olikhet* såsom nödvändig. Hvartill skulle annars alla försök tjena att genom olika delars skiljagtiga rörelser «leda kärlverksamheten» (ett af B:s ofta begagnade uttryck) mera i vissa rigtningar? Blodets «stofftransporterande roll» var ej insedd med tillräcklig klarhet, och är det kanske ej ännu. Men visserligen ingick en föreställning om denna blodets vigtiga förrättning i bruket af B:s «deriverande» rörelser, såsom de ännu kallas i handböcker om sjukgymnastik. — Benmärgens nu förmodade egenskap att vara en af härdarna för bildning af (hvita) blodkroppar var ännu länge obekant. Mjältens förrättning var en mörk gåta; och detta organ ansågs nästan vara onödigt; men en mekanisk behandling nyttjades vid oordningar, som åtföljdes af dess «ansvällning». Då såsom nu betecknades af B. «stoffvexling och resorbtion» såsom de förnämsta och användbaraste egenskaperna hos vissa passiva rörelser. Jfr Georgii 1847 s. 36, 48—51. — Om ej ännu grundad på särskiljda experimenter var dock indelningen i «yttre och inre andning» antagen och ingick i förklaringen af aktiva rörelsers verkan. Den ofullständiga kännedom, som man på B:s tid egde om dessa förlopp, borde ju dock ej afhålla honom från att använda och äfven söka för sig förklara gymnastikens mest verksamma former. Ty annars skulle man ännu i dag afstå derifrån; emedan n. v. fysiologer sjelfva måste säga: »die ganze Blutbildung ist also noch sehr in Dunkel gehüllt». Likaledes finner man hos de nyaste författare om sjukgymnastik följande anmärkning: «ob willkürliche Bewegungen vermehrten Eiweiszerfall und dem entsprechend vermehrte Harnstoff-ausscheidung herbeiführen ist einer der strittigsten Punkte der Physiologie» o. s. v. Med ett ord, man anser nu, och säkerligen ej utan skäl, att den verksamma muskelns chemiska förändringar voro på den tiden blott en *hypothes*, innan de af Ludwig, Dubois-Reymond, Ranke, Hermann, Nasse, Weiss, A. Schmidt m. fl. delvis bevisades medelst konstmessiga experimenter. — Äfven de för rörelseläran vigtiga rön voro ännu ej framlagda, hvarmed Heidenhain visade, att det muskulära arbetets öfvermått minskade värmeutvecklingen. Men i sjukgymnastik (aktiva rörelser) hade man hundradetals gånger sedan många år måst bittert erfara, att många svaga menniskor, synnerligen qvinnor, snart sporde en för behandlingens verkan hinderlig kyla, som efterträdde den under de första minuterna genom rörelse uppkomna värmen. Författaren af *Gymn. Allm. Grunder* erinrar 1:sta afdeln. № 13, huru under ansträngning «fritt värme» (för att nyttja nutidens då okända uttryckssätt) kan «förvandlas» till mekaniskt arbete, under känsla af kyla, när omgifningens värme är nog hög. I samband med detta gamla från folklifvet

*) Således icke de af några d. v. tyska anatomer med namnet «Muttergefässe» betecknade kärl.

hemtade rön lärde han, att rörelser äro ganska *olika* i att framkalla värme, och ännu olikare inbördes i att påskynda hjertat; och B. framlade *förklaringar*, huru somliga rörelser, verkställda med yttersta noggrannhet, kunna användas vid svåra hjertfel till lindring för tillfället, men blef ej trodd, tack vare synnerligen D:r Friedrichs upprepade gensägelser och varningar mot hans förfarande. — Åtskilliga andra vigtiga förhållanden, som stå i samband med rörelsens fysiologiska «verkan på kärl och nerfver», förblefvo okända under ännu ett årtionde eller mera. Det är möjligt och äfven troligt, att B. ej hade den klara föreställning om blodets s. k. »aspiration» in i högra hjertförmaket vid hvarje andhemtning, hvilken följer såsom slutsats af de många sedan verkställda experimenter å djur. Dock är det visst, att en rätt afpassad men tillräcklig gymnastiks förnämsta verkan, att göra andningen djupare och blodrörelsen både jemnare och kraftigare, bildade (enl. ofvan) äfven det vigtiga ändamål, som redan hans företrädare satte främst och tydligt uttalade 1836. En tviflare kan fråga, huruvida man f. ö. ännu i dag trots alla försök fullt klart känner den mekanism, som är nödig för att inpumpa blodet i högra förmaket och för att hindra dess »regurgitering». Man finner i skrifter om gymnastik ganska många fall af likartade förhållanden mellan äldre och nyare tiders insigter. Törhända kan man här erinra, att B. påstod sig ofta hafva upphäft det hastigt påkommande onda, som kallas «ryggskott», fastän redogörelser om den mekaniska behandlingen ännu i år förklara, att detsamma är till orsak och förlopp «noch durchaus unklar». Jfr Busch s. 243. — Äfven de flygtigaste ögonkast i några af de nyaste böcker, ej blott om gymnastik o. a. d., kunna gifva en osökt anledning till att för B. återbörda en i praktiskt hänseende otvifvelagtig «prioritet», må vara af ringare vigt än i några af de ofvan anförda fallen. Så hafva gymnaster (t. ex. Laspée, Happel) frambragt besynnerliga förslag om ögats och andra ansigtsdelars aktiva gymnastik. Detta har skett på sednare tider såsom varande något nytt af vigt. Äldre utländska skrifter om gymnastik och åtskilliga «behandlingar» intagna i nästföljande häften, visa, att B. behandlade ögats yttre delar mekaniskt (med passiva rörelser), långt innan Donders 1872 redogjorde om sitt förfarande. En jemnförelse mellan de äldre och de nyare förslagens praktiska nytta kan ej här inrymmas. — Såsom något nytt omtalas af D:r Glatter 1875, att gymnastik begagnats i häftig lunginflammation, nemligen Kellgrens förfarande, hvilken uppgift eger en viss giltighet såtillvida, att förfarandet förut blott få gånger hade begagnats. De tre första fallen af svår «acut pneumoni», som i Stockholm behandlades utan bloduttömning (1847) af D:r P. J. Liedbeck, hvarvid B. på dennes önskan medverkade gymnastico modo, visa, att B. i dessa fall för den sängliggande sjuke nyttjade ej blott de vanliga lindriga «deriverande» rörelserna, aktiva och passiva, för händer och fötter, men äfven en *medelbar* skakning (*Halffamnligg. A*⩧ *m. böjd armbåge*) och sednare jemnväl den gamla formen *Ligg. Br*√⩧ i lindrigaste styrka. Enligt D:r Melichers uppgift behandlade han fall af pleuritis 1854 med gymnastik. Den bekanta förkärlek, hvarmed B. egnade sig åt kroniska «bröstsjukdomars« behandling påstods bero på hans egna sjukanlag i yngre år, hjelpta genom

gymnastik. Vissa rörelsers (förnämligast passiva) snabba inflytande till «luftvägarnas rensning» och en deraf följande friare andning voro bland de första erfarenheter, som hans företrädare fick af sjukgymnastik. Åfven hastigt påkommande «håll i lungan» behandlades genast med *Halfspännhäng. Br*⫽ o. a. liknande s. k. aktivt-passiva grepp. — Man tillskrifver nu (1882) Schott och Wolf prioritet i den mekaniska behandlingen af «idiopathiskt tonisk kramp» i facialis, accessorius samt af skrif-, klavér- och telegrafkramp. Bland de första sjuke som B. behandlade för oordningar af detta slag kan märkas den bekanta musikern Herr Ivar Hallström, redan såsom helt ung: under de år som närmast föregingo 1850. D:r M. Roth meddelar (*Ath. f. rat. Gymn.* 1854) uppgifter om gymnastik, brukad mot skrifvarkramp. — — För de flesta läsare af böcker om gymnastik är det bekant, att anmärkare mot B. sjelf eller mot hela den genom honom så länge förestållda method hafva velat finna ett begär att utsträcka dess användning öfver höfvan. Åfven skrifter af *svenskt* ursprung, utkomna i hemlandet eller annorstädes, förebrå honom att vilja af gymnastik bilda ett «universalmedel», emot hans många gånger upprepade förnekande. Derför kan det förtjena att märkas, att medicinska författare kort efter hans död uppföra en *större* lista af sjukdomar, botade eller lindrade med gymnastik, än han sjelf eller företrädaren uppgaf. D:r Walter Berger anmärker 1875, att D:r Metzger utsträcker bruket af »massage» äfven till abscesser, då varbildning redan har börjat. Några sådana fall finnas ej anförda hos de författare, som under B:s tid redogjorde om hans förfarande. För att ej slösa utrymme måste här uteslutas många andra beröringsställen mellan B:s rön och nyare fysiologers mera methodiskt genomförda bekräftelser. Hans förnämsta fysiologiska, ofta upprepade, grundthema var korrelationen mellan rörelsen och den organiska cellbildningen, d. ä. *celltheoriens bekräftelse och tillämpning genom gymnastik*, nemligen dennas förmåga att genom olika kinetiska former mera än något annat hittills kändt medel af stor enkelhet i viss mohn «styra» och rigta bildningen af celler inom olika organer. Denna lära framlyser (till hans förtjenst eller fel) mest i hans föredrag, i flera af hans årliga *tal* samt äfven i Georgii's och Neumanns *äldre* skrifter. Men likasom anatomen Arnold i Heidelberg var Liedbeck, ehuru en varm vän af gymnastikens rationella utveckling och annars lifligt erkännande B:s kunskaper, ej någon anhängare af «celltheoretikernas» alla förutsättningar. Denna B:s mest allmänna förklaring af gymnastikens verkningar utgör väl ännu i dag ett antagligt schema om sambandet mellan orsak och verkan. Man har svårt att inse, huru en så allmängiltig grundsats har kunnat väcka anstöt bland fysiologer. Märkvärdigt är äfven, att Virchow, som erinrar om deras obenägenhet för B:s theorier, sjelf var en så stark anhängare af celltheoriens vidsträcktaste tillämpningar, i motsats till Robin o. a. franska fysiologer, som kalla den en «beqväm» skolastik, en onyttig hypothes o. s. v.

För öfrigt kan man ej neka, att en ganska betydlig del af de rön, som den experimentela vetenskapen har samlat om rörelsens fysiologi, hittills synes sakna väsentlig beröring med de för gymnastikens praktiska ändamål vigtiga erfareheter. De mångåriga af Bidder, Schmidt, Pettenkofer och Voit

från 1852 framlagda undersökningar om »det qvantitativa förhållandet mellan chemisk process och animal rörelse» voro då okända; och ännu i dag är det ovisst, huruvida någon betydande praktisk nytta för gymnastik står att hemta deraf. Nästan likaså tyckas de af Frankland, Fick och Wislicenus bevisade satser ännu förhålla sig? — — Slutligen må följande anmärkning, ehuru gående vid sidan af ämnet visa, huru B:s sätt att handlägga gymnastik ledde honom till beröring med andra delar af fysiologiens lagar. Man gör nu tidvis och säkerligen med skäl mycket buller af »den för hela hufvudstaden vigtiga sanitära frågan om erhållande af godt dricksvatten». Denna sak är ej blott ett föremål i mången verkligt lärd afhandling, framgången ur de mest invecklade undersökningar; men den utgör ju äfven ett godt uppslag i ännu flera »interessanta» framställningar af det allralättaste slag. Det var dock ej blott den »okunniga hopen», som fann B:s ifrande för detta mål mellan 1840—1850 vara högst löjligt i groggarnas gyllene tidehvarf. Hans företag att vid sjukgymnastiken å Centralinstitutet förbjuda den rygtbara Brunkebergbrunnen o. a. d. samt att forsla in s. k. Hagavatten till institutet*) anfördes såsom ett nytt bevis på hans »öfverdrifter» i nykterhet. Man utspred, att denne vattendrinkare »sof mellan våta lakan», och bjöd gäster på *fjorton* olika slag af dricksvatten i stället för vin. Detta skämt ansågs vara mycket qvickt och öfvertygande. De undersökningar af Brunkebergsbrunnen, Hagas och Wårbys källor, hvilka Öfverdirektören Schwartz 1844—1846 och derefter chemisten D:r Bahr verställde på B.s begäran, voro förmodligen underlägsna dem, som sednare tider hafva åstadkommit med förbättrade methoder. Emellertid ådagalades då, att de många åkarehästarnas vistelse tätt invid brunnen röjdes äfven i dess vatten, hvilket uppdagande snarare tycktes öka än minska dess bruk bland stadens innevånare.

Slutligen må anmärkas, att kort *efter* denna period 1850 vädjade man utomlands till fysiologer i åtskilliga frågor om gymnastik. För att ända de tvifvel och tvister, som uppkommo efter utländska redogörelser om den s. k. svenska gymnastiken, uppmanade D:r Neumann redan 1852 den tidens förnämsta fysiologer att medelst egna försök ransaka uppgifterna om åtskilliga i denna method begagnade rörelsers påstådda karakteristiska (»specifika») verkningar, på friska och sjuka menniskor.

C. Tiden 1860—1861: Äfven om man flyttar sig fram ännu en gång, ett årtionde eller något mera, *ända till slutet (1862) af B:s verksamhet* såsom lärare och föreståndare vid merbemälda institut och såsom praktisk användare af de för gymnastik vigtigaste fysiologiska lagar, sammanfogade med hans egna *omedelbara* erfarenheter i gymnastik; framställa sig ganska många sammanlöpande anknytningsställen och jemnförelser mellan hans verksamhet och framgångarna bland det ständigt vexande antalet af de *fackmän*, som bära namnet fysiologer, och verka vid alla Europas högskolor o. a. allmänna inrättningar. Vid denna tid hade onekligen omkretsen för deras ve-

---

*) Jfr D:r P. J Liedbeck *bref* 12/6 1851 m. fl.

tande mycket ökats, likasom äfven deras stolta tillförsigt *). Inbördes stödande hvarandra, stundom stridande med hvarandra, men merändels byggande sina slutledningar på ömsesidig samverkan och arbetets vidsträckta fördelning till mångas bemödanden, kunde de sträfva med en förut osedd kraft. Och likväl synes oss i dag denna vetenskaps dåvarande tillstånd vara ganska medelmåttigt *i jemnförelse* med det nuvarande, tjugo år sednare, då man skrifver årtalet 1882, och då man eger skäl att *vänta* samma fortsatta tillväxt under nästföljande tjugoåriga period, in i nästa århundrade.

Då det ej är möjligt att här granska alla beröringsställen mellan fysiologiska »data» och användningen af gymnastik, må blott följande omständigheter anföras så, som de för minnet framställa sig i några spridda drag från tiden vid B:s afgång 1862. Kort före denna tid upplågade den strid, som fördes mellan Weber och Volkmann om den af förstnämnda forskare framställda läran, att musklernas sammandragning beror på hastigt ändradt mått af elasticitet (»Elasticitätsarbeit»), och som först nu synes luta till den förres seger. — Den berömde fysiologen C. Ludwig och D:r Lassar hade ännu ej visat den synbara verkan, som kan framkallas i en hundfots blottade lymfkärl genom att underkasta denna fot en mekanisk behandling, som närmast liknar vissa af gymnastikens mest begagnade passiva rörelser. Men såsom en svensk fysiolog, Prof. D:r Chr. Lovén, anmärker i sitt inauguratios-föredrag 1875 (*Hygiea* s. 80), den på anatomiska förhållanden beräknade, »rationella», gymnastikens målsmän hade i hans hemland redan hänvisat på likartade fenomener. Såväl i Georgiis lilla skrift 1847, som i de kort derefter af Roth och Neumann utgifna böckerna omtalas vissa passiva rörelsers förmåga att öka »resorbtionen» och fördela utgjutningar, skingra »stagnerade vätskesamlingar», upphäfva den »lokala retningen» i åtskilliga organers sjukligt förändrade väfnader o. s. v. Detta är ju delvis en *förklaring* i ordets bättre mening? Men den torde hafva ett fel, ehuru sjelfva *hufvudsaken* består, nemligen den tillräckliga *erfarenheten* om dessa förfarandens »resorbtionsförmåga». Icke den äldre af Hunter m. fl. antagna theorien, att nästan uteslutande tillägga *lymfkärlen* all »absorbtion», men väl den sedan från Mayer i Bern 1819 genom hans försök uppkomna åsigten, att tilldela *de smärre venerna* den förnämsta verksamheten i detta afseende tyckes för B. hafva varit ledtråden i hans försök att tillämpa och *förklara* vissa passiva rörelsers verkan, men dock icke allas. Det förklaringssätt, som B. gaf åt den af honom omtalade och mångfaldigt *bevisade* resorbtionen, afviker både från Ludwigs utmärkta iagttagelse och från de nyare förklaringssätt, hvilka Metzger, Helleday, Bergman, 1873, 1874, Berglind 1874, Mosengeil 1876 m. fl. framställa. Här torde kunna göras följande anmärkning: På B:s tid (1839–1862) voro bindväfvens »saftkanaler» och »saftrum» ännu ej upptäckta ej heller de till lymfkärlen omedelbart ledande »inträdesgångarna», som n, v. histologer omtala. Huru dunkelt är dessutom ej ännu förloppet vid resorbtionen af födoämnenas olika beståndsdelar; huru osäker

---

*) Jfr Paul Janet och hans föregångare.

och belamrad med förutfattade meningar är theorien derom. Den *tolkning* af nyssbesagda rörelsers verkan, som B. gjorde och Georgii framställde 1847, är således ej fullt tillfredsställande, ehuru sjelfva *erfarenhetslagen* består och nu tillämpas omsider i hela Europa af hundradetals läkares händer, sedan »masage har blifvet en modesak». — De märkliga likheter i verkningarna, som Ludwig och hans efterföljare dessutom funno mellan aktiv lokaliserad rörelse och vissa *passiva* rörelser, voro visserligen ännu 1862 ej på *djur* ådagalagda. De utgöra en lärdom i rätt tid för dem, som vilja fullkomligen från hvarandra *afsöndra* aktiva och passiva rörelsers användning för att utesluta de sednare ur all gymnastik. Den bekanta verkan, som en lindrig stöt eller skakning ses (under mikroskopet) utöfva på den »stagnerande» blodströmmen i simhudens hårkärl hos grodan åberopades af B. redan 1842 såsom ett bevis, att både aktiva och *vissa* passiva rörslser, rätt begagnade i tjenligt mått, kunna utöfva en *flyttande* verkan *) och derför böra i vissa fall nyttjas gemensamt eller vexelvis för sjuke, nemligen på de sätt som han sjelf ofta använder vid behof af vätskors (ökade) flyttning inom vissa »periferiska kärlområden» o. s. v., enligt tusentals ännu bevarade skrifna behandlingar. Jfr nästa häfte. — Det var då lika bekant som nu, att en känsla af obehaglig »domning» följer en leds långvariga orörlighet (t. ex. ett par timmar), att denna domning åtföljes af en »stagnation» i hårkärlen, och att den kan minskas hastigt både med aktiva och passiva rörelser, motsvariga till ledens skapnad. Åtskilliga *föreningar* af vissa aktiva och passiva former (t. ex. en passiv rörelse under en passande måttligt ansträngande ställning), som hos L. och B. så ofta träffas, visa yttermera en långvarig och ofta bekräftad erfarenhet om dessa två skiljagtiga rörelsesätts tjenlighet att *fullständiga* hvarandra i vissa hänseenden. Det klander (Friedrich, Estradère, H. Meyer, Schildbach m. fl.), som detta »kombinerade» förfaringssätt väckte, må ej vidare omröras, och är väl snart glömt. — Den genom lyckliga försök bekante Braune och hans efterföljare Herzog hade ännu 1862 ej visat de vigtiga haemodynamiska verkningar, som rörelse framkallar i de delar, hvilka omgifva höftleden och axelleden. Men mera än ett halft århundrade tidigare hade B:s företrädare utan lika klar insigt om dessa »pumpverk» blott på sannolikheter oeh analogier, mångfaldiga gånger bekräftade af empirien, användt den sedan i gymnastik alltmera begagnade form, som kallas *Halfligg. Gr0*, likasom äfven den med namnet *Famnsitt. låg 2A0* betecknade form och ännu andra. De af B. skrifna behandlingar antyda på hundradetals ställen synnerligen den förra rörelsens »indikation» och afsedda verkan, hvilken äfven Neumann och Roth omtala. Framtiden torde ej afskaffa (umbära) den, ehuru några ansedda författare påstå, att den s. k. svenska gymnastiken *snart skall förgå*, och de passiva rörelserna afskaffas för deras »ologiska» namn. År 1847 vågade Georgii jemnföra vissa af denna methods medel med verkningarna på en »appareil hydraulique»; och erhöll kort derefter af den lärde chirurgen Malgaigne en skarp tillrättavisning derför, som bl. a.

---

*) Jfr *De första begreppen af Rörelseläran* 1866 sid. 139.

anklagade G. för »materialism» *). I afseende på aktiva rörelser bekräftade redan den utmärkta fysiolgen Wundt dessa uppfattningssätt om en rätt tilllämpad gymnastiks förmåga att i någon mohn leda och styra blodens rörelse genom vissa af de muskler, som gränsa till kärlens storstammar. — Den redan nämnda experimentalfysiologen Goltz hade ännu 1862 ej framlagt de för deras enkelhet och bevisningskraft utmärkta rönen om den verkan, som mekanisk retning utöfvar lokalt på magsäckens och tarmväggarnas kärl, i olika utdrägt. Men af B., som var synnerligen begifven på *förklaringar* af rörelsers olika verkan (äfven i mohn af olika »qvantitet», jfr Gymn. Allm. Grunder, fragm. 4 afd. № 11), och som deri var jemnförelsevis lyckligare än sin af gammal naturfilosofi ännu påverkade företrädare, uragtlät enligt ofvan icke att för sina ändamål nyttja Marshal Hall's theori om *reflexen*, ehuru ej i så stor utsträckning som nu råder. De motsatta verkningar, som den redan af Ling empiriskt begagnade form, som af B. kallas *Spännst. tv. M=*, skall enligt den sednares påstående framkalla (genom förändringen af styrkan, utdrägten och bukbetäckningarnas ökade sträckning), innehåller en theori, som erbjuder åtskilliga likheter med de af Goltz iagttagna erfarenheter. I afseende på måttets förhållande till »primärverkan» (B:s ofta nyttjade uttryck) och dess »sekundärverkan» lemna bådas iagttagelser åtskilliga dunkelheter. Herr Laisné och D:r Blache beskrifva temmeligen troget den *Spännhalfligg. tv. M=* utan att uppgifva källan, som återfinnes både hos Roth och Neumann samt äfven *afbildas* hos Eulenburg 1856, — Recklinghausen hade ännu vid B:s sista tjensteår ej gjort sina vackra försök, som visade den friska »peritonealytans» kraftiga resorbtionsförmåga af vissa ämnen. Schreiber och Naunyn hade ännu ej visat de arachnoideala rummens förmåga att resorbera insprutade vätskor. Men B. hade, på sannolikheter och på analogier med förut inträffade fall hos Ling, beräknat åtskilliga rörelser, som enligt hans påstående tydligt verka på serösa hinnor. Bland hans behandlingar finnas ett flertal, som åsyfta en medelbar eller omedelbar (passiva former) verkan på lunghinnan och närmast underliggande delar. De tvifvel, som flera år före hans afgång yttrades mot hans påstående att känna mekaniska medel, som bidraga till upphäfning af »adherenser» i lungsäcken, ställa sig nu i en egendomlig dager invid de allranyaste författares uppgifter om sådana icke sällsynta falls inträffande; jfr nedan D:r Busch 1882. — Redan långt före B;s afgång voro åtskilliga försök gjorda af fysiologer, afseende att utröna verkningen af mekaniskt tryck på nerver *i allmänhet*, som äro bestämda för rörelsen, känseln, synen, smaken. Men man hade ännu under hans sista tjensteår ej börjat att söka de skiljagtigheter, som det mekaniska trycket utöfvar på ett betydligt antal af *andra* nervbanor, i motsvarighet till deras olikartade egendomliga »energier». I gymnastik var under hela B:s tid likväl tryck på några uppgifna nervstammar begagnadt och bevisadt såsom varande ett medel af verksam beskaffenhet, ehuru förklaringarna i vissa fall ej torde tillfredsställa nutidens

---

*) Jfr Georgii *Reponse* à un article anonyme, publié dans la *Nouvelle Revue Encyclopedique*, Mai 1847.

klarare uppfattning. Nästa två häften meddela åtskilliga sådana passiva rörelser. — Den af armarnas upplyftning framkallade «reflex», som inverkar på näsblödning, var bekant och nyttjad (jfr Georgii Kinetic Jottings s. 69 o. f.) fastän man ej kände slagåderväggarnas minskade elasticitet genom armupplyftning. Ännu hafva likväl ej fysiologer på deras sätt «förklarat» verkan af den hos B. särdeles mycket nyttjade form, som han kallade *Stupsitt. Nsr*. — Under sednare tider hafva Ludwig och Sadler visat, att blodet flyter starkare genom den verksamma muskelns utvidgade kärl. Genom detta och det förutnämnda rönet hafva de sannolikt bidragit till rörelselärans, till nervfysiologiens och till kärlfysiologiens utredning på ett *för praktiken* mera väsentligt sätt, än de «elektrofysiologer», som på B:s och Neumanns tid voro så katiga, men ej ville taga någon närmare kännedom om de med den gymnastiska methoden framlagda rön. — Den «aspiration», som man efter Ludwigs upptäckt följagteligen tillskrifver alla muskler på grund af deras under verksamhet *vidgade* kärl, förblef fullkomligt obekant för B. och hans samtida. Men genom de i gymnastik tusenfaldigt dagligen ådagalagda *verkningarna* och genom deras tydliga *skiljagtigheter* visste han, att muskeldelar o. a. förmedelst rörelsen bilda pumpverk, som utöfva sin verkan på andra delar. Ty likasom företrädaren visade han praktiskt genom vissa karakteristiska*) drag af sin *method* synnerligen vid sjukgymnastik, nemligen genom att vexelvis i noga afmätta rhytmer (för vissa delar i vissa fall mycket hastigt, för andra delar långsamt) aktivt *förkorta* och åter *förlänga* muskelkroppen, huru detta noggranna alternerande förfaringssätt är ett nödvändigt vilkor för pumpningens åstadkommande på det kraftigaste möjliga sätt inom vissa delar. Dertill nyttjades såsom ännu i vissa fall ett särskiljdt biträde, en s. k. rörelsegifvare («stöd»), som noga «reglerade» *rhytmen*, rörelsens utdrägt och kraftens mått. — Ofvan omtalas, huru vissa aktiva och passiva rörelser af B. och ännu mera *förut*, nyttjades förbundna eller omvexlande. Vid lamheters långvariga och mycket tålamodspröfvande behandling (jfr Ling *Gymn. Allm. Grunder* 4 afd. № 5) var det sjelfklart, att förbindelsen mellan passiva och aktiva rörelser så anordnades, att de förra småningom aftogo. Han omtalar, huru man nödgas i vissa fall inleda gymnastiken med blott de lindrigaste passiva rörelser. Strykning och tryckning («percussion») hafva äfven i sednare tider begagnats till att framkalla en upphörd verksamhet, d. ä. till att lättare erhålla en ringa börjande verksamhet för att kunna derefter bruka fullt aktiva rörelser i «paretiska och paralytiska muskler». Jfr Walter Berger 1875 i *Schmidt's Jahrbücher*. Det uppgifves, att Brown-Sequard med likartade mekaniska

*) Rörelsernas mycket olika hastigheter ansågos annorstädes ännu vid denna tid vara af ringa vigt. Man begagnade derför utomlands fortfarande en gemensam medelhastighet för olika kroppsdelars rörelser, fastän Rothstein redan under flera år hade infört mera *olika* «tidbestämningar». Ännu i dag hafva ej fysiologerna vinnlagt sig om att åstadkomma en *långsam* förkortning, fastän gymnastikens målsmän hafva påpekat den väsentliga skilnaden mellan olika hastigheters verkningar inom vissa kärlområden och för vissa kroppsdelar, ända från den tid då det för soldater utgifna reglementet utfärdades 1836. Jfr dess mom. 34, 35 m. fl. och Neumanns ofta upprepade påminnelser härom samt Massmanns, Wassmannsdorffs, Kloss, Schildbachs och Stiehls klander mot bruket af långsamma rörelser.

medel (passiva rörelser) har framkallat sammandragningar några timmar efter döden. — Bland några af B:s efterföljare, mera «faiseurs de mots» än han sjelf, uppkom benämningen «lunggymnastik»; hos honom förekom vida tydligare *verkligheten* utan namnet. Liedbecks många till B. ställda bref uttrycka flerstädes den uppfattning, att nästefter organiska hjertfels behandling egnade han (B.) mesta förkärlek, omsorg och beräkning åt sjukdomar i andedrägtsorganerna. Till minskande af upprepningar må här blott erinras, hurusom ett likartadt drag från början genomgår hela methoden redan långt före 1836, då det i tryck *uttalades* första gången, såsom ett råd äfven vid friska menniskors gymnastik. Det skulle erfordras ett drygt utrymme för att påpeka alla undersökningar, som fysiologer efter 1862 hafva egnat åt dessa organer och deras mekanism. Innehållet af de bland B:s behandlingar, som afse desamma organerna, utgör nu både in- och utomlands den allmänt antagna stommen eller oktrojerade förebilden (att ej säga «schablonen»), dock beröfvad de många skiftande *individualiseringar*, som han ansåg vara väsenteliga. — Äfven det onekligen löjliga bruket att stundom låta barn *skrika gällt men kort* mellan öfningarna var grundadt på bestämda iagttagelser om dess gagnelighet, ehuru de nyaste undersökningarna ej hade då lemnat antaglig *förklaring* af verkan, och derför tillråda skrik m. m. Om tiden får fortsätta sitt lopp; skola fysiologer förmodligen en gång finna, att några i visst afseende märkliga verkningar på lungvägarna följa (ofta omedelbart) de i det svenska gymnastikreglementet 1836 mom. 98—123 föreskrifna enkla men hastiga öfningar, äfvensom några temmeligen likartade verkningar af löpning, djupsprång, vissa bålrörelser m. m. De skola då förmodligen äfven *förklara* orsaken. Åtminstone tror man sig i gymnastik hafva af hastiga armsträckningar (rätt gjorda), i rätt ställning för bröst, axlar och hufvud funnit en bestämd och snabb reflex verkan på «ciliernas rörelse» i luftvägarna och dessa smådelars genom besagda öfningar ökade förmåga att framforsla besvärande slem. Detta var den *förklaring* af verkan, som man då kunde åstadkomma, utan att dock döpa den till ett «reflexfenomen». Den så mycket begagnade *Famnbågst. bågBr*⫽‾ och äfven *Spännst. bågBr*⫽‾, nyttjad ofta i likartadt syfte för sjuke, hafva erhållit utförligare förklaringar i de af B:s efterföljare utgifna skrifter 1847, 1852, 1856, 1870. — Man kan ej säga, att de med honom samtidiga fysiologer, ehuru två gänger uppmanade af Neumann, 1852, 1856, gjorde under skedet 1850—1860 några märkliga kontrolerande försök att vetenskapligen pröfva de verkningar på friska och sjuka, som föregångare hade funnit i gymnastik, ej ens i fråga om skakningens vigtiga verkan på hjertat o. a. delar. Det enda nog bekanta men ej afslutade spåret af dylika försök är D:r Heidlers förtjenstfulla skrift 1853. Utgifvaren af den ofta ofvan nämnda engelska i Dublin tryckta tidskriften gör sig 1851 blott förnämt *lustig* öfver B:s och hans företrädares bruk af skakning. Det finnes utländska författare, som påstå gycklande, att man i Norden skakar den friska skolungdomen. — Man kan ju ej till en allvarlig undersökning af B:s uppgifter om vissa rörelsers verkan på organiska hjertfel hänföra den i fysiologen Baumgartners lärobok 1853 omtalade användning af *vedsågning*, ehuru en viss form

af stötande skakning ingår äfven deri. Ty då skulle man äfven såsom »kontrolförsök» kunna åberopa verkningar på hjertat af velociped m. m., som äfven skakar och stöter. Långt sednare, fulla femtio år efter L:s bruk af skakning, äro andra s. k. kontrolerande försök gjorda (jfr nedan); men äfven de tyckas ej alltid vara mycket noggranna. — I fråga om de experimenter, som under årtiondet 1850—1860 påstås hafva blifvit verkställda för att pröfva B:s method, må anmärkas blott, att dessa prof måste hafva varit besynnerliga (i afseende på exakt utförande och mått), enär anställarne påstå sig hafva funnit endast *försämring*, och allrasynnerligast vid hjertfel och snedheter. Jfr skrifter af Wildberger, Schilling, Friedrich m. fl. Den sednare tillhör de författare, som *afstyrka* bruket af passiva rörelser i gymnastik, ehuru en fortsatt erfarenhet bestyrker, att de ofta verka hastigt och äro lätt tillgängliga.

Dessutom kan tilläggas följande allmänna erinran om methodiken *i dess helhet* från dess äldsta tider, således angående ej blott *friskgymnastik* och *fäktning* men äfven på visst sätt sjukgymnastiken o. s. v. Den lärde H. Spencer hade ännu ej på vetenskapliga beräkningar grundat sin lära, att ej blott de *andliga* men äfven de *kroppsliga* krafterna böra odlas i en af bestämda lagar ordnad (beroende) progression, Men redan det 1836 framställda gymnastikreglemente visar med tio tabeller, att jemnväl de enklaste fria former böra följa hvarandra stegvis i en viss ordning äfven för vuxna, om man vill skrida framåt mycket fort och dock ytterst försigtigt, t. ex. när de mest ansträngande och mest lifliga (hastiga) öfningars ledning måste anförtros åt den okunnigaste korporal. Detsamma försigtigt progressiva förfarande röjes ännu tidigare i skrifna behandlingar för både barn och äldre. Man skred m. e. o. från det enklaste stegvis till tillämpningar, afpassade efter år och krafter (Gymn. Allm. Grunder) likasom utomlands de förtjente männen Gutsmuths, Jahn, Clias, Eiselen, Amoros förforo. Detta innehåller äfven en fysiologisk sanning, en lag hvars praktiska vigt är lika betydande som någon af de ofvan anförda. Det tydligaste beviset, att planen för dess genomförande på enklaste sätt möter flera svårigheter, ses i de *många olika förslagen* och synnerligen i den olika uppfattningen om det *enklaste.* Frågan är på visst sätt angelägnast för pedagogisk gymnastik, d. ä, för de stora massorna i skolor och vid den snabbaste möjliga soldatbildning. Det på enklaste sätt lyckade genomförandet af denna praktiska uppgift i olika fall d. v. s. utan onödiga krokvägar, utan *glömda* trappsteg och utan *öfverflödiga* trappsteg, i mohn af individers olika behof är en vida vigtigare »positiv» sak, än B:s hela lära om sambandet mellan gymnastik och celltheori, vigtigare än alla Spencers schematiska funderingar i likartad syftning, alla Moleschott's och den tjocka ölkungens Vogt's omständliga ordvändningar och ännu många andra af de *nyare* naturfilosofernas fysiologiska grundsättningar. — På B:s tid skulle ingen lärare vid Centralinstitutet kunna anbefalla »infanterimanöfver», gevärshandgrepp, fäktning för *folkskolans* massor af barn i en handbok för deras öfningar. Sednare tider tänka annorlunda, eller glömma att detta institut bör leda och upplysa allmänheten i dylika ärenden, men ej löpa framåt (?) utan besinning och sakkännedom. Sedan klarsynte och prak-

tiskt erfarne män hade under århundradets början genom långvarigt arbete utrönt och bevisat, att s. k. pedagogisk gymnastik, ordnad stegvis på det »militära» sätt ledvis, som företrädesvis utmärker den s. k. svenska methoden *), kunde *snabbare* än något annat billigt och enkelt medel bibringa ungdomen en viss grad af styrka, förbättrad hållning, snabbhet, kroppslig hyfsning och en viss anstrykning af »krigsanda»; kom långt efteråt en hop af fjeskiga tokar, vältalare och pratmakare utan sakkännedom, men med *öfverdrifter* och ville anbefalla besagda krigsöfningar för väpnade barn under *folkskolelärares* ledning. — — Åtskilliga både klara och väsentliga bevis att ställningens olikhet är af stor vigt i många händelser, hafva vid olika tillfällen iagttagits af läkare, som verkade samtidigt med B., såsom kan lättast ses af Georgii's skrifter 1847, 1850, 1880. Det är dock egenteligen blott tre eller högst fyra mekaniska förrättningar eller uppgifter af vigt, hvilka hafva varit föremålet i en följd af noggranna och besvärliga undersökningar genom vetenskapsmän, som verkade *utom* gymnastikens område. Dessa tre uppgifter äro den stående hviloställningen, den s. k. lediga gången den sittande hviloställningen. Det första förhållandet undersöktes af Bartez, Maissiat, H. Meyer och Henke m. fl. det andra af Gerdy, Weber, Giraud-Teulon m. fl. det tredje af Lorinzer, Schreber, Meyer. Fahrner, Hermann, Kohn, Pappenheim, Kloss, E. Dally, Thorens, E. Ory m. fl. Likväl är ingendera af dessa tre vigtiga förhållanden ännu nöjagtigt utredt i motsvarighet till det praktiska *behofvet* vid tillämpningen såsom f. e. vid det »sanitära reglementerande af fältmarscher» (och trängande undantag derifrån), äfvensom reglementerandet af skolbarns läsnig och skrifning, samt vid utredning af skoliosers utbildning o. s. v. Ingen har ännu tillräckligt genomgående utforskat så många ställningars betydelse till gagn och till mehn (under och genom rörelsefelen) vid aktiva och passiva former, som B. och hans företrädare, ehuru ofantligt mycket uppenbarligen återstår att utreda om dessa mekaniska formers verkan och de vid deras bruk förekommande misstag, de i denna method med så mycken omsorg framhållna s. k. *rörelsefelen.* Bland de många nyssnämnda forskarna af den fysiologiska skolan utmärka sig Weber och Maissiat onekligen genom ihärdighet, redig och konseqvent uppfattning såtillvida, att de lyckligt undgå en menlig *förvexling* af flera ganska olika föremål, sammanförda under ett gemensamt namn. Trots allt utmärkt och ihärdigt arbete till målet hos de andra forskarna förekomma i deras skrifter antaganden, som visa, att de ej öfverallt nog skilja mellan arbetsställningar och hviloställningar i allmänhet, ej ens mellan den jemnförelsevis mycket bundna skrifställningen (som ej bör medgifva många och stora förändringar) och de många olika och mycket mera fria läseställningarna. Ej heller afses nog olikheterna (i verkan) mellan den sträckta bålens »lodräta» hållning, den sträckta bålens *fällning* framåt och den slappa bålens *krökning* framåt o. s. v. under de olika ställningar, som hänföras un-

*) Här torde böra upprepas, att mången utlänning har kallat denna method »för militärisk», på en tid då åtskilliga svenska vältalare dock ansågo den innehålla *för litet* »militäröfningar och taktiska elementer» i jemnförelse till barnens ålder.

der det gemensamma men mycket omfattande namnet sittning. Meyers «jubilarskrift» 1863 om *Lage des Schwerpunktes* är trots författarens vetenskapliga anseende föga annat än ett lätt causeri (jemnförligt med C. Bells utkast om handen), hvilket likasom gamla tiders *ritskolor* väljer ställningar utan någon bestämd hänsyn till en förnuftig «intention» eller tydlig *afsigt* i handlingen hos den afbildade menniskan. Någon kännedom om gymnastik skulle åtminstone hafva skaffat författaren mera olikartade och mycket vackrare händelser att afbilda. Andra mera verkligt lärda afhandlingar, såsom Günthers noggranna monografi om menniskohanden, äro nu förglömda på grund af bristande tillämplighet för praktiska behof. — Hvad har hundratalet af n. v. fysiologiska lärostolar ännu gjort för att «med experimenter konstatera» eller vederlägga de skiljagtiga verkningarna af de ställningar, som på gymnastikspråket kallas hängande, krokhängande, fallsittande, sträckbågstående, tyngdlutande och flera andra af de i gymnastik här mest begagnade former? — Någon redogörelse kan ej här meddelas om de *sednaste* försöken eller erfarenheterna, som gjorts af Mosengeil på djur, af D:r Klemm med hans «Muskelklopfer» af Lebutard, Riset, Phelippeaux, Busch, Schreiber, Möller med vissa passiva rörelser (massage), af Vigoroux och ännu sednare af Boudet med stämmgafflar till utrönande af skakningens verkan på blottade nerver*). Man kan blott erinra, huru mycken uppmärksamhet «den mekaniska agenten» har onekligen ådragit sig *på sistone*, när dess första vetenskapliga målsmän hafva gått hädan från egna misstag och andras klander eller gyckel.

De ofvan i största korthet antydda omständigheter angå förnämligast *fysiologiens* framsteg efter B:s tid. Men blott till denna vetenskapsgren inskränka sig ingalunda de sednare tidernas vexande framsteg (från 1840), som voro af medelbar vigt för gymnastikens rätta användning. Man frågar ju: finnes bland de af B. med gymnastik behandlade sjukdommar *en enda*, som ej nu är till sin art bättre känd än på hans tid, synnerligen dess början? Svaret torde ej behöfva ingå i dessa flygtiga utkast, hvilka måste begränsa sig inom några få af fysiologiens allmännaste nu kända satser.

V.

Sluteligen kunna några ord offras på en kort jemnförande anmärkning mellan åtskilliga *äldre skrifter* om den af B. med omtvistad framgång uppburna method (företrädesvis sjukgymnastikens) och deras *nyaste* efterträdare, såvidt som de utgöra *handböcker* om gymnastik. Denna jemnförelse af olika tiders uppfattningar kan tjena att visa, hvad verkligt *nytt* af praktiskt gagn de sednare sjelfva hafva bragt i dagen. Den kan således med skäl förbigå

*) Dessa undersökningars värde bör erkännas. Men ensam för sig har dock den gymnastiska formen *Halfligg. Br*/ = eller den snarlika *Halfligg. Br*/ — mera användbarhet i flera olikartade »besvärliga affektioner», än alla fysiologers rön, vunna genom experimenter med skakande apparater hittills; och man kan förvånas deråt, att adertonhundra år från tideräkningens början behöfdes för att finna bruket af en så enkel och i så många skiljagtiga fall verksam «operation».

alla de nyares uteslutande till nosologi (s.) och pathologi hänförliga meddelanden, tillämpade på gymnastik, hvilka ju böra ega tidsenligt företräde framom de *äldres* motsvariga uppgifter, allrasynnerligast då de nyaste skrifterna framgå ur ansedda högskolelärares händer, något hittills oerhördt i fråga om gymnastiska handböcker. I år 1882 hafva två sådana märkliga fall inträffat, nemligen följande:

1. M. I. Rossbach *Lehrbuch d. physikalischen Heilmethoden*, 2:dra delen egnar sid. 455—487 åt gymnastik. Det är ej skäl att tala långt derom, enär förf. obetingadt fasthåller D:r E. Friedrichs bekanta »ståndpunkt» i kampen mot gymnastikens bruk vid organiska hjertfel, och äfven i andra fall hyllar de envisast inrotade fördommar, från hvilka nästföljande skrift söker frigöra sig. Man behöfver ej läsa många sidor af Hr R:s redogörelse för att inse, att dess författare icke sjelf har befattat sig praktiskt med sin afhandlings föremål. Detta anses (såsom bekant är) ej nu vara något hinder. Äfven hans boksynthet om gymnastik är så ringa, att han ej känner de af Roth, Neumann och Hartelius förut utgifna *handböcker* i ämnet, ej heller hans egen lärde landsmans Krausse's rygtbara arbete om forntidens gymnastik. — Han instämmer med Schildbach i att erinra, hurusom gymnastikskrifter utmärka sig tyvärr genom *vidlyftighet, omkältning och felaktiga uppgifter* *). Han anmärker såsom denne, att *allt* möjligt kan få sägas i skrifter om gymnastik; och hans egen boks innehåll bestyrker flerestädes mycket tydligt detta hans rigtiga påstående. Grekernas förfarande är och förblir enligt förf. *all* gymnastiks »ideal»; några bevis lemnas dock ej: af alltför uppenbara skäl. Sid. 484 tillskrifver han Ling det långa uttrycket »concentrisch-dupplicirte Bewegung» m. m.; och sid. 477 uppgifves Schildbach såsom införare af tryckning på bröstet under aktiva rörelser (gång) begagnade mot »kölbröst». På samma sätt talas om »die Schreberschen und Schildbachschen Turnrecepte», före hvilkas tillkomst han icke känner *andra* **). Enhvar som förut eger någon kännedom om B:s förfarande oeh hans årliga embetsberättelser äfvensom hans efterföljares skrifter, får hos förf. ånyo lära, huru intet kan mera lifva kretsloppet i underlifvet, tarmrörelsen, matsmältningen m. m., än en kraftig verksamhet i de bukhålan omgifvande muskelväggarna, huru dessa bukrörelser påskynda det förtrögade portåderkretsloppet, huru samverkan af gymnastik och vattenbehandling ofta afhjelpt mångåriga krassligheter, huru en måttlig och afmätt gymnastik utgör det förnämsta medlet mot uppkomsten af fettsot och »arterioskleros», huru hufvudrullning botar »nervös svin-

---

*) Redan Neuman yttrar alldeles detsamma 1856 i förordet. Likaså Eulenburg samt i nyare tid Helleday 1875 m. fl.

**) Äfven den, som ej känner förhållandena i Sverige före 1830, kan se Massmann's öfversättningar och i Rothsteins *Die Gymnastik 3:ter Abschnitt* 1847 finna behandlingar af B., der *afskrifna* s. 94, 99, 100. Georgii talar i största korthet 1847 om B:s behandlingar; Roth 1851 och Neumann tala utförligare och anföra sådana. D:r Weber uppgifver sig (*Athenaeum f. d. rat. Gymn.*) 1854 nyttja dylika listor; och samma år bjuder D:r H. Steudel likasom Neumann att noga följa sådana föreskrifter.

del» o. s. v.*). Bland öfningar af synnerlig vigt tillråder han axlarnas uppdragning (»Schulterheben» s. 475) för att vidga ett trångt brösts öfverdel. I ändamål att förbättra axlarnas och bröstets dåliga hållning föreslås att med sammanknäppta händer, hållna på *ryggen*, föra armbågarna bakåt. Bland armarnas vigtigaste rörelser tillstyrkas handrullningar i en »Achtenbewegung» o. s. v. — För öfrigt fortsätter förf. troget den af D:r Reimer, Meyer, Schildbach m. fl. allt sedan 1849 uppstämda förutsägelsen, att «die schwedische Gymnastik wird bald verrauchen wie anderen Modesachen». Den har dock nu under sin tid både *föregått* och öfverlefvat hankar, moxa, brännjern, sensnitt och många andra våldsamma, en gång högt anssedda medicinska »modesaker». Behöfver man erinra, huru har ej det orthopediska bruket af Strohmeyers, Diffenbachs och Guerin's »senknifvar» aftagit, medan gymnastiken fortfarande tilltager. Författaren upplyser sjelf, att äfven orthopeden Schildbach numera behandlar snedheter *förnämligast* med gymnastik! Så ändrar sig tiden. Hans erinran s. 484, att s. k. dubbelrörelser äro »kein Kampf» kan anses såsom en väl behöflig anmärkning mot H. Meyers befängda uppfattning af dessa rörelser. Hans anmärkningar mot täflan om belöningar af penningevärde s. 473 böra läsas och besinnas af alla gymnastiklärare o. a. enthusiastiska »sportsmän». Likaså hans uppgifter s. 471 om de tyska turnarnas *antal*, jemnfördt med hela folkstocken.

2. Fr. Busch: *Allgemeine Orthopädie, Gymnastik und Massage* utgör 2:dra bandets 2:dra del af Ziemsens *Handbuch d. Allg. Therapie.* Såsom det anstår en lärd Berlinare, har denne författare en betydligt större kännedom om det 19:de århundradets gymnastik i allmänhet från *olika* tidsskiften och länder; och han röjer visserligen äfven någon egen *praktisk* bekantskap med ämnet. Han har, såsom Berlinare, ej alldeles kunnat undgå följderna och inflytelsen af den rastlöse Hg. Rothsteins ansträngningar att införa enklare och bestämdare former i Preussens skolgymnastik och soldatskolor. Men äfven han känner ej Eulenburgs sednaste arbete 1876, ej heller Hartelii handbok 1870, som dock i korthet gifver en klarare redogörelse om sakens omedelbara användning. Det är äfven fullt tydligt, att D:r Busch har ej alltid läst de af honom uppgifna författarna *särdeles noga*; och deraf följa åtskilliga besynnerliga misstag. Så uppgifver han, att Branting ledde Centralinstitutet i Stockholm till sin död 1881, och att Rothstein likaledes qvarblef på sin post i Berlin till sin död 1863 (?) o. s. v., fastän tyska skrifter på hundradetals ställen omtala, huru han då *jagades* derifrån 1863 af sina förbittrade landsmän, och dog 1865. Föfattaren tillskrifver D:r Seeger uppfinningen 1878 af de redan hos Triat och Jäger m. fl. länge brukliga s. k. Keulenstäbe; och sedan anför han D:r G. Zander såsom införare af gymnastikens dock redan för längesedan tadlade användning mot hjertfel, äfven de svåraste klaff-fel »i sista stadiet» **). På samma sätt anföres Laisné i

*) Jfr Georgii 1850 och Roth 1851, samt gycklande tvifvelsmål om denna påstådda verkan, yttrade i Dublin Quarterly Journal of. Med. Science 1851.

**) I tidskriften *Athenaeum f. rat. Gymnastik* 1854 meddelar Neumann en af B. 1849 nyttjad behandling för »hjertatrofi». Sammastädes 1855 instämmer D:r Münchenberg om

fråga om mekanisk behandling af »kronisk förstoppning». Blott en ringa betydelse har väl förf:s misstag, då han (sid. 38) säger, att gymnaster i Sverige gifva namnet »recept» åt de skrifna behandlingarna. Märkligare är deremot hans uppgift, att Spiess införde *fria* rörelser (s. 33) och således gjorde gymnastiken brukbar för ett *stort antal samtidigt*, fastän fria rörelser nyttjades tidigare och fastän denna hans landsman tillrådde blott 24 man, högst 36, ja uttryckligen förbjöd större antal än *fyratio*. Förf. tillägger den besynnerliga uppgiften, att S. afsåg *skönhet*, nemligen en noggrann »precision» och derigenom »eine schöne Körperhaltung» o. s. v. — När man läser förf:s ord om nödvändigheten af den största »Praecision»; får man ett begrepp, som likväl ej sedan bibehåller sig. Hans fig. 14 kan lätt gifva en föreställning om hvad *han* menar med det ofta upprepade talet om nödig »Praecision». Teckningen visar en s. k. dubbelrörelse (begagnad för en snedvuxen yngling), en betydlig bålvridning, förenad med bålens böjning och utförd med en staf, fattad i »rörelsetagarens» händer, men bilden framställer ynglingen dock med tätt samlade fötter och utan något fixerande stöd för sätet. Den missbildade ynglingen är följagteligen *beröfvad de vigtigaste enkla vilkoren för någon precision*, allrahelst under förutsättning af en ungdom som är *snedvuxen* och således vanligen tillika *svag* och ännu ovan vid gymnastik i början, Detta nya förslag att delvis *ändra* den gamla hos B, i vissa händelser så mångfaldigt brukade formen (*»Strstödgrenbågstående framvridning*) erinrar lifligt om den halfförryckte gymnasten Nitsches många bekanta *karrikaturer* af de hos B. begagnade noga bestämda former. Det är under sådana förhållanden äfven förklarligt, att förf. kan tala (sid. 33 m. fl.) om Spiess, såsom den der har infört »die nothwendige Praecision» i den tyska friskgymnastiken, fastän åtskilliga af förf:s mera sakkunniga landsmän nu erkänna att begreppet om denna fordran och den nödiga hänsynen dertill *infördes* utifrån af Rothstein under det vildaste *tadel* af Spiess's anhängare, hvilka kallade R. en ursinnig »svensk pedant» *). Den annars ganska beläste författaren röjer på det tydligaste sätt, att Spiess's böcker äro för honom alldeles obekanta; enär dennes förnämsta arbete (Turnlehre 1840—46) innehåller en ofantlig mängd af öfningar, hvilka äro för de flesta menniskor alldeles omöjliga att *förena* med någon synnerlig precision, t. ex. alla bålens böjningar och rullningar m. m. *under löpning*, *hopp* m. m. De belgiska läkarne Ceulenaer och Moeller hafva redan med det rätta namnet beteck-

gymnastikens förmåga att lindra smärtorna vid hjertfel; äfvenså talar D:r G. F. Weber 1856 om rätt valda dupplicerade rörelsers tjenlighet att lindra »organiska hjertfel». Om sådana svåra fels behandling hos Branting och Neumann se D:r Roth 1856 s. 276, 277, 362, jemnförda med D:r Friedrichs fortsatta förnekelser af gymnastikens tjenlighet. Dessutom jfr Chapmans, Nykanders, Hartelii och Sätherbergs uppgifter af äldre och nyare tid. — Branting uppgifver sjelf 1849 i sin *statistiska tabell* tio fall af organiska hjertfel, behandlade med gymnastik; jfr Georgii Kinesipathy 1850 s. 50.

*) Jfr erkännanden af Kawerau och C. Euler d. y., båda lärare i Berlin och båda utmärkta lärare ehuru de söka försvara S:s »system». Oviljan mot R. var så stor, att Wassmannsdorff beskylde Jäger för »Rothsteinerei», då denne sluteligen öfvergick till R:s *stränga bestämdhet och »militära form»*.

nat dessa »patriotiska» försök att åt S, tilldela andras förtjenster *), — Förf. uppgifver, att bruket af s. k. dubbelrörelser är »die *hauptsächlichste* Eigenthum des Lingschen Systems». Intet misstag kan dock vara origtigare, Detta »systems» *förnämsta* och ursprungliga egenhet var att på sin tid genom försök (empiri) finna ett *urval* af »specifik» verkan på vissa organer och att till detta ändamål vinnna den största möjliga bestämdhet (precision) således i många fall genom att noga »determinera» **) hvarje *ställning* och att dymedelst tydligt skilja den från de derur härledda rörelser. Till bättre vinnande af detta mål nyttjades *stöd* i vissa fall; de nyttjades ej utan behof, men blott med afsigt att bereda åt hela uppgiften (ställning, rörelse) mera bestämdhet och enkelhet d. ä. en lättare erhållen precision. Derför undviker denna method en mängd af konstiga »kombinationer», som ej kunna förenas med precision. Förbiseende detta behof nyttjar Spiess en förvånande massa af sådana »kombinationer», som ej *kunna* mycket noga »regleras» till rum och tid. En jemnförelse mellan det i Sverige 1836 utgifna reglementet (som utgör en *del* af den svenska methoden) och den 1840—46 utgifna tyska boken kunna lätt visa dessa olikheter, — Emellertid måste man erkänna, att D:r Busch's uppgifter förmånligt afvika från D:r Schrebers, hvilken, obesvärad af kända förhållanden (t. ex. gymnastikreglementet 1836, Rothsteins *Freiübungen* 1853), påstår, att den s. k. svenska gymnastiken nyttjar *blott* »dubbelrörelser», men inga *fria* rörelser,

Destomera må man hos förf. erkänna följande förhållanden, hvilka tidens magt omsider har medfört. Han förkastar orthopediska »Geradehalter», Hans skildring, s. 199, af de orthopediska gipskorsetternas helsovidriga och försvagande verkan är värdig Brantings tal derom. Wilson var den förste, som begagnade tyngder *på hufvudet* för att framkalla en förbättrad hållning under gång. Den virriga D:r Dio Lewis var veterligen den siste i England, som tillstyrkte dem; och äfven han *talar* om precision, men handlar i uppenbar motsats dertill, såsom kan ses af många förslag i hans bok. Busch anmärker med rätta, att Wilson's method *förvärrar* svaga kutiga ryggar. Likasom förut Branting förkastar han att linda bindlar om ett pectus carinatum för att bota det. — Han fordrar i pedagogisk gymnastik »sorgfältige Individualisirung», hvilket förefaller besynnerligt efter alla de angrepp, som tyskar, och synnerligen Spiess's efterföljare *förut* utöste mot den s. k. svenska gymnastikens »pedanteri, rigorism» m. m, Sid. 49 tillråder han äfven »militärische Disciplin» hos gymnastikläraren, således alldeles såsom Rothstein och hans förebilder, hvilka derför klandrades af deras landsmän. Hans yttranden om sports och täflan deri sid. 48 äro utmärkta och bekräftade af erfarenheten. — Han anser, att »adhäsioner», synnerligen i Plevra, kunna försvinna sjelfmant, och att gymnastiska rörelser befordra deras resorbtion. Man kan anmärka, att detta påstående dock *ännu* ej är »konstateradt genom »experiment», lika litet som då Branting påstod detsamma. Författaren

*) Ceulenaer *Quelques Fleurs* 1865, Moeller i tidskriften *Gymnastique scolaire* 1882.

**) Uttrycket förekommer ej hos Ling, men hos Branting ganska ofta.

tillråder då rörelser »im Hang», hvilket mera närmar sig till Brantings förfarande än till nutida »massörers» ständiga bruk af blott hviloställningar. Men Branting föredrog *lindrigare* motsvarigheter till denna ansträngande ställning än förf., synnerligen i början, såsom den s. k. båghäfstående och spännstående samt snedhäfhängande ställningen o. s. v. Mindre likt Branting är, att förf. tillråder *rodd* mot tuberkelsjukdom. Han anser såsom säkert, att lymfkärlen spela »hufvudrolen» vid resorbtion genom passiva rörelser, och att venernas deltagande deri är »tvifvelagtig». Han har ju stöd i tidens ökade vetande; men mindre i följande fall: Några särskiljda ord förtjena hans råd mot snedheter. Han visar sid. 161—170 blott *en* af elfva rörelser sammansatt behandling för dessa fall. För att så *kort*, som möjligt är, redogöra derom må här användas de äldre af Branting nyttjade benämningar jemte hänvisning till de *äldsta goda* teckningar deraf. Han anför först *Grvändsitt. fram*ww/ *m. knR*o! *o. Br*V. Sedan följa *bågkäng. utg.* i ringar, närmast lik Unmans fig. 15, derefter s. 165 *kr.häng. utg.* med stödd rygg enligt Unmans fig. 16, vidare *framligg. utg.* på plint enligt Rothsteins fig. 85 i *Rüstübungen* 1855. Bland hans »Medianbewegungen» för sneda upptages s. 163 en aktiv bålrullning o. a. enligt Schrebers fig. 157, 1852, *Kinesiatrik*, hvilket föga öfverensstämmer med att *lätt* vinna en »nothwendige Praecision». Äfven andra rörelser, som äro ganska svåra att noga bestämma, ses i författarens egen fig. 7, hvarvid ländtryckningen framåt göres med *knuten* hand. Dessutom må anmärkas, att i författarens fig. 9 är sätet *högre* än Ling och Branting nyttjade vid *Spännligg. R*X. Denna sammansatta rörelse, som de alldrig nyttjade i *början* för sneda, gifver lätt anledning, synnerligen för snedbildade, till *oliksidigt* utförande (som förvärrar snedbildningen) vid uppgången, hvilket ganska vanliga *fel* förf. ej anmärker med ett enda ord, fastän detta fel är så vanligt, Andra rörelser, som sannerligen ej höra till de enklaste och lättast bestämda, ses i hans egna fig. 12, 13, hvarest han dock i andra hänseenden tyckes vara *för mycket* »svensk», trots försäkringen (sid. 161) om motsatsen. Ännu mera gäller detta om fig. 14. En anmälare kan ej afsluta denna korta redogörelse om förf:s framställning af *snedas* svåra behandling utan att anmärka, huru han delar alla nyare gelikars brist i att ingenstädes anföra de hinderliga och ofta mycket skadliga *fel*, som särdeles mycket förekomma vid dessa rörelser. Huru då ådagalägga verklig »precision» i ställningar och rörelser? I detta fall har den gamla mera noggranna förebilden af 1836, ihärdigt fullföljd af Branting i sjukgymnastikens många former, ännu ej verkat till de blindas uppväckelse. Schilling och Wildberger bestyrka sjelfva på det egendomligaste sätt Brantings gamla erfarenhet, att ett mycket bristfälligt utförande af »snedrörelser» kan *förvärra* missbildningar mycket hastigt. Intet biträde hos Branting, änskönt okunnigt i alla theoretiska delar, skulle kunna begå svårare misstag i den mekaniska teknikens användning än några af de nu påpekade. Dessa brister i precisionens fordringar kunna ej undgå att medtagas vid bedömmandet af sakens nuvarande ställning efter så många års framsteg i theoretiskt hänseende.

Utg:n af B:s efterlemnade papper.

Redogörelse om de efterlemnade papperens hufvudsakliga Innehåll.

I slutet af år 1880 (den 22:dra November) blef undertecknad kallad att inställa sig hos den då åttatioettåriga Professor Branting, f. d föreståndare vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitntet, hvilken år 1862 hade tagit afsked från denna befattning, men ännu fortfarande såsom enskiljd man egnade sina återstående krafter till att egenhändigt bereda s. k. sjukgymnastik åt ett betydligt antal af män och qvinnor. Det var för undert. bekant, att Herr B., äfven *på sistone* fortfarande hade utsatt sig för betydlig öfveransträngning, olämplig för hans höga ålder och snart åtföljd af betänkliga helso-rubbningar, hvaribland oförmåga att »finna ord» var den plågsammaste för den i det sista ännu verksamma åldringen. Vid sitt inträffande hos Herr B. fann undert. der tillkallade äfven Hofrättsrådet m. m. Herr C, J. Schöning och Herr Aktuarien m. m. C. Georgii. — Ändamålet med dessa rättslärdes tillkallande var att, såsom utsedda till blifvande utredningsmän efter B:s frånfälle, på laga sätt uppställa hans sista vilja, Ett förslag dertill antecknades omedelbarligen af Herr Hofrättsrådet efter B:s mundtliga, ofta afbrutna föreskrifter. Det innehöll bl. a., att Herr Professoren m. m. C. A. Georgii, förut öfverlärare vid Gymnastiska Centralinstitutet och i denna sin förra befattning B:s närmaste man 1839—1846, skulle jemte undert. erhålla ett uppdrag att ordna och utgifva B:s efterlemnade handlingar. Detta förslag upplästes inför de närvarande, och undert. framställde dervid ett par anmärkningar. Den väsenteligaste deraf innehöll, att uppdraget borde gifvas åt Professor Georgii *ensam*, till förekommande af möjligen inträffande meningsolikheter om bästa sättet att verkställa detsamma. I följd af denna anmärkning erhöll testamentet (2:dra punkten) följande något förändrade lydelse, som här meddelas i utdrag:

2:o Åt Professoren Aug. Georgii lemnar jag i updrag att, med biträde af den eller de personer, han finner lämpliga och tillkallar, godhetsfullt genomgå, granska, ordna och bearbeta de mina efterlemnade skrifter i terminologi, schematologi, årsberättelser, sjukdomsbeskrifningar med tillhörande sjukdomsbehandlingar äfvensom plancher, hvilka han kan finna lämpliga och förtjenta af att genom offentliggörande i tryck komma till allmänhetens kännedom. Skulle Professoren Georgii blifva hindrad, innan detta updrag till fullo utförts; bör detsamma fortsättas af den, som Professor Georgii dertill nämner; men om han ej nämnt någon, anhåller jag att Professoren Hjalmar Ling ville fortsätta updraget. För fullgörande af updraget samt till bestridande af tryckningskostnaden förordnar jag, att af mina efterlemnade till-

gångar skall afsättas ett belopp af Tiotusen (10,000) kronor att efter hand på reqvisition tillhandahållas Professor Georgii eller den som efter honom handhafver updraget, utan att någon redovisning för medlens användande behöfver lemnas. Och skall förlagsrätten till hvad, som i följd af detta updrag blifver tryckt, tillhöra Professor Georgii.

Ej förr än den 27 Mars 1881 slutade den efterlängtade döden B:s plågor. Så snart som det kunde ske, öfverlemnade utredningsmännen till Herr Professor Georgii en del af de bland qvarlåtenskapen efterlemnade vidlyftiga papperen. Denna del utgjorde förnämligast en samling af 28 handskrifna inbundna böcker, innehållande en stor mängd af s. k, sjukbehandlingar. Derjemte följde 17 andra större band (in folio), innehållande de motsvariga anteckningarna om de sjukes tillstånd vid den gymnastiska behandlingens början och slut. Ytterligare följde ett stort band (årsberättelser) samt åtskilliga icke inbundna papper, förnämligast delar af årsberättelser och de *tal*, som B. vid olika tillfällen hade hållit under sin tjenstetid m. m. Herr G. började omedelbarligen deras granskning; några handlingar lemnades till undertecknad o. a. biträden för att genomses; arbetet med de dertill erforderliga ritningarna började äfven omedelbarligen. — Alla de öfriga ännu ej till Herr G. öfverlemnade handlingarna, som angingo gymnastik, befunno sig i ett sådant tillstånd af sammanblandning, jemnväl med papper af helt annat slag, att utredningsmännen till honom framställde den önskan, att han i den aflidnes *hem*, Norrtullsgatan № 1, måtte snarligast anställa en genomgående granskning för att först *afskilja* det, som ej borde till honom öfverlemnas från sterbhuset. Detta besvärliga och brådskande uppdrag var för Herr G. mycket olägligt, emedan han, som alltsedan 1846 hade varit bosatt utomlands i ändamål att der göra den s. k. svenska gymnastiken bekant, vid sin återkomst till fäderneslandet 1877 måste uppehålla sig i Stockholm såsom *enskiljd man* endast medelst sjukes gymnastiska behandling, hvilket icke är något »latmansgöra» för en man af fyllda sjuttiotvå år *). Tyvärr blef följden af det mottagna uppdraget, att Herr G. nödgades till dess påskyndande anlita sena timmar af qvällen under några veckor och derigenom ytterligare öfveransträngdes, samt afled hastigt redan den 25 Maj 1881 efter en sträfsam dag. Detta plötsliga dödsfall var destomera oväntadt, enär han ända till det sista tycktes bibehålla sina ovanliga kroppskrafter, likasom sitt alltid förtröstansfulla, enkla och fredliga sinne, ådagalagdt under mångåriga pröfningar och svårigheter utomlands. Med denne redbare och verksamme, sin lefnads uppgift oegennyttigt tillgifne, mans frånfälle bortgick den ende af Lings efterlefvande lärjungar utom Branting, som var till alla praktiska och theoretiska delar vuxen att verkställa det förtroendefulla uppdraget. Det är kändt, att då L. kort efter utgifningen af de två reglementerna 1836 saknade krafter till fortsatt arbete, uttalade han ofta bekymmer för Centralinstitutets närmaste framtid och ännu mera för sjelfva sakens allmänna utveckling i en mera vetenskaplig rigtning, än den, som han förmådde åstad-

*) Herr G. uppbrände en mängd af papper, om hvilkas innehåll undert. är okunnig.

komma. På sotsängen höll han derför en öfverläggning med några af sina närmaste vänner, Professor Sven Ågren, Kyrkoherden Axel Fröst och Med. doktor Carl Ulrik Sondén, hvilka rådde honom att afgifva och underteckna den bekanta skrifvelse, hvarigenom han tillstyrkte regeringen att använda Branting och Georgii till sina efterträdare, den ene såsom föreståndare, den andre såsom hans närmaste man. — Åt Hrr Liedbeck och Georgii uppdrogs den 1834 afbrutna utgifningen af fragmentet *Gymnastikens Allmänna Grunder*, ett uppdrag som medförde besvär och ansvar utan någon ersättning. Herr G. innehade således redan en vunnen erfarenhet om sådana posthuma skrifters ordnande och utgifvande.

Den ursprungligen tillämnade verkställarens hastiga frånfälle beredde derför undert. den största förlägenhet och tvekan att fortsätta, efter den till vissa delar af Herr G. redan utstakade arbetsplanen. Men åtskilliga redan verkställda förarbeten erfordrade de dermed förbundna kostnadernas gäldande; till dessas betäckande fanns ej annan utväg än att fortsätta så vidt, som undert:s omdömme och insigter det kunde tillåta. Dessutom beredde de anslagna medlen en länge förgäfves önskad utväg att anskaffa ytterligare några *tryckta teckningar* af de många olikartade vid Gymnastiska Centralinstitutet nu eller tillförene begagnade välberäknade tekniska «former», som ännu aldrig der rätt framställdes med tjenliga teckningar och beskrifningar — således ett mål, för hvars vinnande utg:n många gånger har i skrift och tryck uttalat fåfänga önskningar *). Äfven i en oskicklig utgifvares hand skulle utförandet af B:s yttersta vilja så kunna blifva ett medel att lägga ett trappsteg till en framtida genomsedd och fullständigt omarbetad terminologi med tillhörande plancher. — De anmärkningar, som Herr G. mundtligen meddelade åt undert., har han sökt ställa sig till efterrättelse. Blott i fråga om *en* väsentlig saks framställning, terminologiens, hyste vi delvis olika uppfattningar. Då utg:n numera är den ende af Centralinstitutets förre lärare **), som har någon tillräcklig kännedom om denna i utländska gymnastikskrifter af läkare begagnade, men i de flesta svenska nyare gymnastikskrifter blott felagtigt återgifna eller alldeles bortbytta terminologi; har han i åtskilligt följt sin egen uppfattning om sakens verkställande.

De sista papper, som af sterbhuset aflemnades, ankommo till undert. i Juni månad 1881, inlagda i en större oläst kista. Vid den undersökning deraf, som han (efter afslutande af åtskilliga för utgifvandet tillämnade ritningar) omedelbart började och under år 1881 fortsatte, bekräftades, att flere ganska betydliga delar af hela samlingen befunno sig i den största oordning och förskingring, med större och smärre luckor. Andra handlingar visade sig vara bibehållna i en jemnförelsevis utmärkt ordning, och somliga jemnväl inbundna efter årgångar. Det är lätt begripligt, att B. under de många år, som hafva

*) Detta var för utg:n så mycket önskligare, enär talrika skriftställare med den ytligaste kännedom om methoden hade lyckats att utbreda den origtiga öfvertygelsen, att den är så «torftig», andra att den är så «mystisk» och obegriplig m. m.

**) Här torde ej behöfva tilläggas, att Hrr Th. Brandt och Unman m. fl. känna denna terminologi lika väl, i dess form från vissa delar af B:s tid.

förflutit, sedan han, trött vid sin befattnings många strider, lemnade densamma, hade tagit föga vård om allt sådant, som på något vis tillhörde hans fordna tjenstgöring, enär han under alla dessa sednare år egnade hela sin tid blott åt sjukas behandling i sitt hem och var alldeles «öfverlupen» af sådan verksamhet. — Undersökningen af samteliga dessa papper, som angå ganska olikartade ämnen, lemnade undert. sluteligen i den öfvertygelsen att de med skäl kunna *indelas* efter följande tjugofem kathegorier. Dock bör märkas, att inom hvarje sådan afdelning höra många papper, som befinna sig i ett för utgifning alldeles olämpligt skick, äfven om kostnaderna skulle tillåta det. Af många skrifvelser o. a. uppsatser finnas två eller flera inbördes temmeligen afvikande förslag, som stundom synas hafva vållat tvekan om valet.

I. En betydlig mängd af embets-skrifvelser och yttranden, ställda till in- och utländska myndigheter, och befintliga endels i fullständiga afskrifter, endels i ofullbordade eller skingrade utkast af B:s egen hand. Mycket utrymme skulle kräfvas för att redogöra något om allas innehåll. De flesta äro ställda till Direktionen öfver Stockholms stads Undervisningsverk, till regeringen, till regementschefer, till Hofintendentsembetet (om Centralinstitutets förfallande byggnader), till skolors rektorer i landsorterna, såsom svar på erhållna förfrågningar rörande gymnastik, till utländska myndigheter (beskickningar) jemnväl såsom svar på ingångna skrifvelser. En del af dessa handlingar äro redan öfverlemnade till den lärare, som eger tillsynen öfver Centralinstitutets *boksamling*, enär B. hade skänkt sina efterlemnade böcker om anatomi, fysiologi m. m. till denna samling. Om skrifsättet i dessa handlingar kan visserligen anmärkas, att åtskilliga äro somligstädes till ordalagen mera prydliga, än nödigt är, men dock i allmänhet mindre granna än flertalet af sednare tiders svassande alster och högtrafvande tomhet; äfvenså mindre ofta utsväfvande från det egenteliga föremålet än åtskilliga utländska författare t. ex. den gamle franske fysiologen Berard's skrifvelse om gymnastik till sitt lands styrelse. Detta förtjenar att anmärkas, emedan B. i lifstiden stundom beskylldes att nyttja bombastiska och dunkla ordalag. — Man kan f. ö. ej säga, att denna mängd af skrifvelser var *för stor* i jemnförelse till hans långa tjenstetid, 1839—1862, såsom föreståndare och i jemnförelse till *antalet* af de sedan den tiden från institutet utgångna skrifvelser. Likasom D:r C. U. Sondén anmärker om hans företrädares «afgjorda ovilja mot att skrifva» (Hygiea 1840 s. 106), var äfven B. mera en *handlingens* man i det dagliga arbetets ansträngande teknik, ständigt sysselsatt med gymnastikens *olika delar* under sin mannaålder, men synnerligen rastlös med dess medikala bruk. Åtminstone så länge, som han var fredad för angrepp i tidningar mot sin verksamhet och sina öfvertygelser, visade han stor afsky för skrifveri i allmänhet. Ofta hördes han mot slutet af sin tjenstetid beklaga det omständliga «kältandet» i embetsskrifvelser, och tadlade äfven begäret att i böcker framställa «omogna» förslagsmeningar. Jemnförelsevie till företrädaren lemnade B. mycket få *beskrifvande* tryckta redogörelser eller andra tryckalster*).

*) De äro blott följande tre 1) Ett blad om «*Frisittande Rörelser*», föreslagna till s. k. «interpolering» mellan lästimmarna 1857. — 2) En «*Årsrapport*» för 1861, tryckt

Han föredrog att uttala sin mening mundtligen och att låta de utländska läkare o. a., som besökte honom för att inhemta hans method, författa böcker derom efter deras egen uppfattning. Jemnförelsevis till sina efterföljare in- och utomlands var han ännu underlägsnare i att alstra *småskrifter*, som mestadels inskränka sig till en prydligare omsägning af det redan på ett kortare eller ofullständigare sätt uttalade. Möjligen ansåg han Georgii skrifva *nog* och Rothstein skrifva *för mycket*, oagtadt värdet af den sednares småskrifter. Visst är, att han föga värderade de massor af större och smärre skrifter, som öfversvämmade Tyskland o. a. länder efter de två nämnda författarnes uppslag dertill. Hans förtegenhet har framkallat anmärkningar, t. ex. från svenska läkaresällskapet, hvilka ej skulle sakna grund, om B. hade haft mera tid att sjelf framlägga sina erfarenheter och åsigter. — Några af nyss besagda embetsskrifvelsers innehåll är ännu märkligt. Till dessa kunna hänföras följande:

A. Hans första svar till franska regeringens »ministre de l'instruction publique». Denna skrifvelses orsaker och utgång voro följande: Den som först i en klar framställning fästade *utlandets* uppmärksamhet *) på den egendomliga vid Centralinstitutet nyttjade method, var den unga preussiska artilleriofficeren Hg Rothstein, i den tyska tidskriften *der Staat* 1844. Följden deraf blef, att Preussen, efter några föregående men misslyckade försök att genom H. F. Massmann m. fl. ordna gymnastiken vid skolor och hären, 1845 sände R. och en annan ung officer, den ståtlige vackre Techow **), samt sedan äfven en stabsläkare D:r Neumann, för att i Stockholm genomgå en ordentlig lärokurs, och att sedan efter likartade grunder ordna saken såsom *en statsangelägenhet under vederbörligt kontrol*, vid hären och inom skolorna. Rothstein blef i Berlin 1847 den nya anstaltens första styresman. Derefter följde andra utlänningars besök här och nya skrifter utomlands. Denna framgång under B:s tid ökade hans anseende trots åtskilliga förbittrade angrepp mot honom i hemlandet och trots allt missbruk, som kringstrykande svenskar snart utöfvade utomlands under namn af sjukgymnaster. — Äfven franska styrelsen afsände en *note* med begäran från ministern Salvandy att få upplysning om sakens «organisation» i Stockholm och om methoden der; och B. svarade derpå. För att omtala förloppet kort må blott tilläggas, att de franska förhandlingarnas slut blef en förklaring i *Nouvelle Revue Encyclopedique* 1847, som upprepade Flourens's bekanta ord «la France n'a rien à envier à la Suède». Ungefär likartade förfrågningar ankommo sednare från England och besvarades af B.; jfr Hartelii *Tidskrift i Gymnastik* d. å. Sedan hafva fransoser, belgier, engelsmän, italienare, ryssar under årens lopp stundom skickat

1863, hvarom vidare nedan. — 3) *Några Upplysningar om Orthopedien eller Sträck- och Tryckmethoden &c.* 1863. Dessutom delar af *tal* tryckta i dagblad från olika år, hvarom vidare nedan.

*) Undantagande Sondéns föredrag i Köpenhamn 1840, hvilket dock blef föga bekant utomlands.

**) Densamme som sedan blef känd genom sitt olyckliga deltagande 1848 i striderna mot ordningsmagtens härar och genom sin derpå följande landsflygt m. m.

hit s. k. sakkunnige, som stadnade *några dagar* i Stockholm, åto festliga middagar, betraktade gymnastiken utan att sjelfva praktiskt deltaga deri, och begrepo ingenting, hvarken språket eller saken. Följden har motsvarat det felagtiga förfarandet. Tyskland ensamt har en någorlunda ordnad gymnastik vid hären och «latinskolorna», sämre vid folkskolorna, alldeles såsom här. Georgii, hans lärjunge D:r Roth och D:r Chapman hafva först efter stora svårigheter och mycket klander*) lyckats införa «svensk gymnastik» i några *enskiljda* skolor, hvarifrån den på sistone tyckes leta sig fram till Londons folkskolor. Frankrike utfärdar, liksom Sverige, tidvis *lagar*, anbefallande gymnastiks införande äfven vid folkskolan, om hvilka lagar man jemväl i det sednare landet låtsas tro, att de åtlydas allmänt. För att tysta tviflet derom här har man på sistone från Stockholm börjat *utbjuda* »svensk gymnastik» genom att till utlandet tidvis sända några *utvalda* skickliga ynglingar att beskådas, och så anskaffa beröm af utländska dagblad o. s. v.

B. Hans föga bemärkta förslag att bland skolundervisningens läroämnen införa en kort för ändamålet afpassad handledning i sundhetslära. Förslaget är inryckt i en skrifvelse om skolgymnastiken, ställd 1857 till Direktionen för Stockholms Stads undervisningsverk. Bland denna styrelses medlemmar var det egentligen blott den frejdade fornforskaren Hildebrand, som sökte befordra B:s förslag, sedan denne hade lyckats att till helsan återställa en yngre medlem af H:s slägt.

C. Hans mera bekanta och af mycket motstånd (bland skolmän och gymnaster) anfäktade förslag 1857 d. 31 Juli att införa en mycket kort s. k. *interpolering* af några minuters utdrägt mellan hvarje lästimma efter rastestunden i hvarje skola, som saknar egen gymnastiksal. Denna korta, ofta upprepade, gymnastik afser att begagna åtskilliga enkla öfningar, som kunna ske, dels *fritt*, dels med hjelp af skolbänkar e. a. öfverallt tillgängliga medel.

Några andra förslag omtalas nedan i № VIII, Märkligast är dock den skrifvelse, som han ställde till samma Direktion 1857 om förbättradt ordnande af skolornas kroppsöfningar i en sammanhängande plan från den lilla pilten till den fullvuxna ynglingen, hvilkens öfningar skulle derjemte utbilda honom till fäderneslandets försvar. Denna skrifvelse utkom under en särdeles märklig öfvergångstid. Det var den tiden, då ännu ingen erfaren gymnastiklärare och allraminst en föreståndare vid Centralinstitutet skulle vilja bryta med den föregående alltifrån Gutsmuths, Ling och Jahn antagna ordningsföljden**) och tillstyrka regeringen att anbefalla öfningar med *vapen* för folk-

---

*) Mest och argast underblåst från Sverige i engelska tidskrifter; jfr *Dublin Quarterly Journal of med science* 1851 och *Edinburgh Monthly Journal of medicine*. Den anonyma författaren har i Sverige förnekat sig. På sednare tider hafva engelska skrifter yttrat sig vida förmonligare om den främmande methoden. Sedan man i England (utan illviliga svenska mellanhänder) har fått bättre kännedom derom; kallas den ej der «höjden af okunnighet och galenskap» o. a. lika artiga tillmälen

**) Jfr Gutsmuths företal. Han afråder att börja soldatöfningar före sjutton års ålder, och tillägger, att åtskilligt «kommer af sig sjelf», nemligen om man väntar till rätt ålder. Likaså tala Jahn och v. Schmeling, hvilka sjelfva kände kriget.

skolans barn. Likväl stod B. då under ett häftigt vexande påtryck, den allmänna meningen, som från *ljhet* för saken alltsedan 1814, ehuru tidvis uppväckt vid riksdagen sedan 1845, hade genom en »stigande fosterlandskärlek« hos tidningar och allmänna vältalare (hvilka stegvis öfverbjödo hvarandra) uppskrufvats till motsatt ytterlighet, en hänförelse som 1860 ville genast göra vapenföra soldater af hvarje skolbarn — i förbindelse med ett *frivilligt* försvar *). Det är egendomligt att se, huru trycket utöfvades mest af välvilliga men oförståndiga menniskor, pennfäktare och skåltalare, hvilka sjelfva voro alldeles okunniga om hvarje slag af starkare *kroppslig* ansträngning. Den nämnda skrifvelsen af B. innehåller allt hvad sednare kommitteer och myndigheter hafva föreslagit af verklig nytta (hänsedd till kostnad och lärares tidförlust) utan att vara bekajad med så omogna påbud, som sednare tider hafva tillstyrkt. Han var för praktiskt erfaren att, såsom n. v. folkskolehandböcker, anbefalla fäktning och handgrepp för halfvuxna barn. Det var efter hans tid, som vacklandet började vid Centralinstitutet. — En särskiljd del af skrifvelsen tager å nyo upp förslaget om interpoleringens bruk.

II. Till embetsskrifvelser böra äfven hänföras en inbunden större permbok, innehållande tjugotvå (1839—1860) årgångar af utmärkt väl och redigt ordnade statistiska *tabellariskt uppställda årsredogörelser* om Centralinstitutets lärokurs, om allmänna och enskiljda skolors kroppsöfningar vid institutet, om sjukgymnastiken derstädes m. m., hvilka årsredovisningar B. såsom föreståndare aflemnade dels till bemälda Direktion (som *då* utöfvade uppsigten öfver denna inrättning) dels sednare äfven till Kongl. Sundhetskollegium, jfr № XII. De till sednare tider hörande, i denna liggare inskrifna, årgångarna (1851—1860) äro fullständigare, och börja med en kortare eller längre inledande skrifvelse **). — Några af dessa årgångar skola nedan meddelas tryckta i 2:dra och 3:dje häftet.

III. Tjugotvå *tal*, hållna å institutets större gymnastiksal vid *slutet* af den för hvarje lärokurs bestämda tiden, nemligen i slutet af Mars månad eller början af April. Det äldsta af dessa tal bär årtalet 1837, således hållet *före* L:s död. Det sednaste tillhör år 1858 och ordar ånyo om interpoleringen. De flesta af dessa föredrag innehålla erinringar om en »rationel» gymnastiks förhållande till vissa vetenskapsgrenars utveckling, om vigten af sundhetslärans föreskrifter, kortare utdrag ur årsberättelserna, åtskilliga tillägg om märkliga fall i sjukgymnastik, meddelanden om åtskilligt, som hade timat utomlands angående gymnastik. Jemte det förutnämnda utgör denna sam-

---

*) Anmärkningar mot förtidigt börjad vapenföring hafva äfven på sednare tider ej saknats från gymnastiklärares sida, såsom P. F. 1861, 1862. Nyligen har Kapten J. Björnstad (1882) uttalat en förtjent dom derom i Hartelii *Tidskrift*, ehuru tyvärr åtskilliga beklagliga *tryckfel* vanställa den utmärkta afhandlingen. «Ökad vapenföring i folkskolorna» har nu under tjugo år vid riksdagsmannavalen utgjort ett lockbete, hvarmed sökande fånga röster.

**) En statistisk tabell för 1849 om sjukgymnastiken vid Centralinstitutet (693 fall) meddelas i Georgii's skrift 1850, s. 50. Den är veterligen den första *tryckta* statistik om sjukgymnastik, men upptages ej i ofvan besagda liggare. Ej heller är deri inskrifven den årgång (1861), som B. kort efter sitt afsked lät trycka.

ling af *tal* egentligen den till *embetet* hörande («officiella) delen af hans papper. Blott två tal meddelas fullständigt nedan. Åtskilliga äro redan 1847 af Georgii delvis återgifna i fransk öfversättning,

IV. Kortare, delvis omarbetade, uppsatser angående åtskilliga af de ämnen, som äfven förekomma i de samtidiga årsredogörelserna. Somliga af dessa uppsatser utgöra i deras n. v. skick blott brytstycken, hvilkas innehåll tyckes hafva närmaste samband med talen.

V. Några papper innehållande dels s. k. gymnastiska skolschemata (för friska gossar), äfven kallade behandlingar, tabeller, sedlar, dagöfningar m. m., uppställda för olika antal af gosserotar, dels en nu ofullständig följd af »friskbehandlingar» för lärokursen (1849), dels andra behandlingar för s. k. friskrotar af vuxne, flertalet för *äldre* män. Några deraf komma att utgifvas.

VI. Spridda delar af kortare eller längre minneslistor, begagnade vid B:s föreläsningar i lärokursen, innefattande förnämligast hans föredrag om de enklaste grunderna af fysiologi och helsolära, den förra åtföljd af några hänvisningar till gymnastik, den sednare innehållande äfven erinringar om vattnets bruk i samband med gymnastik, äfvensom varningar mot nattvak, frosseri, fylleri (starka dryckers bruk i allmänhet), kroppslig och andlig lättja, skörlefnad, bruk under gymnastik af starka laxantia, åderlåtning, koppning o. a. heroica, hankar, fontaneller, moxa och alla andra försvagande medel, ärfda från «den gamla medicinen, vanligen till mera skada än gagn».

VII. Delar af de ganska korta föredrag om *allmän rörelselära* (kallad «anvisande anatomi» på afgångsbetygen) och om *fäktlära*, uppfattad och tillämpad «efter gymnastiska grunder», hvarmed B. under loppet af Mars månad afslutade hvarje läroårs theoretiska del. Lärokursen var då tyvärr för kort, såvidt som den skulle afse de af B. sjelf gillade större kunskapsfordringar. Jfr № VIII. Men man hade på den tiden ännu ej vid Centralinstitutet förskaffat sig tillfälle att utspinna fäktläran till den digra vidd, att *två år* begagnades till föredrag derom inför lärokursen i «theoretiska lektioner», upplästa från kathedern.

VIII. Anteckningar och förslag om utbildningen af tjenliga gymnastiklärare och om vilkoren för sådanas «kompetens». Det kan ej nekas, att jemnförelsevis både till dåtida och nutida förhållanden äro hans fordringar högre. Han synes i dessa papper hylla det gamla hos Mercurialis Cap. III så kort och väl återgifna ideal, hvars förverkligande han dock ej sjelf tycktes vilja allmänt genomdrifva. Likasom sin företrädare följer han dock forntidens tanke om två mycket olika grader af behörighet, uppenbarligen för att lättare fylla behofvet af ledare i skolornas stora flertal och för soldater efter en uppgjord tillräckligt enkel tabellarisk plan. Kanske de unga krigsmän, som utgjorde *flertalet* af hans lärjungar, betogo honom hoppet om möjligheten af en verklig förändring utöfver *önskningarnas* gräns? — Här bör märkas, att bland de till № I hänförda papper finnes ett förslag (1860) *om ändringar af Centralinstitutets d. v. stadga.* Det åtföljes af en bilaga, hvarom ej här kan redogöras. Han talar der om denna ännu olösta fråga på ett sätt, som ej tyckes

vara till alla delar lyckadt. Likväl afsåg förslaget att tilldela styresmannen ett mera bestämdt *ansvar*, än nu är förhållandet.

IX. Åtskilliga papper, till större delen härrörande från B:s tidigare år (1827 o. f.) såsom lärare, hvilka angå den för gymnastiken af honom uppgjorda *terminologi*, som genom dess egendomliga art har gjort så mycken oro i in- och utländska skrifter af läkare och gymnaster. Det redan anförda förhållande, att de flesta utländska böcker om gymnastik tillskrifva Ling denna då ovanliga terminologi, betyder numera föga, sedan det fåniga skriket mot den mestadels har tystnat här. Mera än något annat hafva onekligen B:s terminologi och samtida vetenskapsmäns okunnighet om gymnastikens stora rikedom af former åsamkat den svenska methoden beskyllning för en löjlig «mysticism» (Dubois-Reymond, Behrend, Virchow, Nicolaisen m. fl. *), synnerligen på grund af deri nyttjade förkortningar och tecken. Detta häfte redogör något utförligare om denna namnlära. — De förnämsta bland papperen fundna handlingar, som böra hänföras till terminologiska uppsatser, äro följande: A. Ett egenhändigt, i 85 små med skrifbläck ritade *bilder* framställdt schema af hans «enkla och komplicerade *ställningar*», hvilket tyckes utgöra en kort grundplan för de öfriga anteckningarna om terminologi. Såvidt som utg:n känner, finnas deraf f. n. blott *fem* exemplar. nemligen tre bland B:s papper; ett i Christiania tilhörde framlidne Major Munch Petersen; ett eges af Herr Major Th. Brandt. De tre förstnämnda öfverensstämma i det hela inbördes; det synbarligen *äldsta* är fullständigadt med ett sednare bifogadt tillägg, men afviker dock annars lika mycket från B:s *behandlingar*, och försågs af Herr Georgii 1881 omedelbarligen efter B:s död med öfversatta *engelska* namn, skrifna under de svenska. — B. En lista som framställer de af B. nyttjade gymnastiska *tecknen*, de flesta alldeles liknande de på skrifna behandlingar 1828—1880 förekommande **). De öfrigas afvikelser äro obetydliga. Flertalet är synnerligen vackert tecknade med den prydlighet, som B:s handstil bibehöll till hans sista dagar. Några inflickade ändringar ses äfven der. — C. Några mycket korta ofullbordade, alldeles oordnade, utkast, innehållande andra tecken, äfvensom åtskilliga namnförteckningar, befintliga i brytstycken. — D. Började utkast (92 sidor) till en utförligare *förteckning* öfver ställningar, i hvilka ses flera afsigtligen lemnade stora luckor. Den innefattar 914 olika ställningar, men slutet deraf saknas. Jfr vidare № X. — E, Några förslag, på olika sätt i bild uppställda, för att åskådligt ordna den s. k. «gymnastiska kompassen», som återgifves nedan. — F. Strödda små terminologiska anteckningar på olika språk, tydligen afsedda att i någon mohn hjelpa de utländska läkare, som åhörde hans enskiljda föredrag och saknade ledningen af ett väl ordnadt namnregister på deras språk.

Utom dessa papper, som med temmelig visshet kunna hänföras till terminologiska utkast, träffas en längre renskrifven förteckning (68 sidor) af

*) Då minnet sviker att anföra alla som förkasta denna «pedantiska» terminologi; må blott tilläggas anatomen Bock, Richter (1853), Schildbach, Helmke, Kluge, Wassmansdorff, Düben, Hirth. — Sätherbergs förtjenster om terminologin beröras nedan i korthet.

**) Jfr skrifter af Neumann, Rothstein, Hartelius, hvilka meddela sådana tecken.

gymnastiska uppgifter, utförda *på stället*, hvilka dock äro ordnade i flockar, indelade efter *rörelsens* olikhet, icke efter ställningar. Den är ofullständig i flera afseenden, upptager föga annat än s. k. dupplicerade rörelser, men af *passiva* blott rullning, spänning, lyftning, ringning, fällning. — Den torde kunna antagas höra till *schematiken*, enligt nästföljande:

X. Ett jemnförelsevis obetydligt antal af oordnade papper, som särskiljdt afhandla sådana iagttagelser och föreskrifter, hvilka B. tyckes i sitt sista förordnande hafva velat utmärka med den der förekommande benämningen *schematologi*. Hans mening med detta uttryck är oklar, såvidt som det ej ingår i *behandlingarnas* uppställning. Derför meddela 2:dra och 3;dje häftet åtskilliga sådana af det stora förrådet från åren 1828—1880. Ovisst är, huruvida man till det anförda slaget af papper (schematologi) eller till *terminologi* bör hänföra en längre lista af namn. — Likaledes talar testamentet om *plancher;* men inga sådana i egentlig mening äro till finnandes bland de papper, som utg:n har sett. Derför äro åtskilliga teckningar nedan bifogade såsom en tillökning af de förut i andra om s. k. svensk gymnastik utgifna skrifter.

XI. De för insigten om B:s praktiska verksamhet mycket vigtiga s. k. *sjukbehandlingarna*, en stor samling, motsvara tiden 1828—1880. De flesta befinnas inbundna i permar af liten oktav och ordnade alfabetiskt (efter de sjukas namn) i årgångar. Dessa bands innehåll utgör egenteligen en *fortsättning* af den samling (1828—1845 *), som Centralinstitutets bibliotek erhöll 1862 vid B:s afsked. De band, som tillhöra institutet, äro omsorgsfullare tillverkade, till antalet 30 och innehålla ungefär 4,000 behandlingar; åtskilliga äldre äro skrifna af Lings hand. De band, som befunnos 1881 i B:s qvarlåtenskap, äro 28, och innehålla blott få *äldre* sjukbehandlingar, som äro tidigare än 1845. Beträffande innehållet i de till institutet hörande banden må f. ö. anmärkas, att de äro år 1863 (af Herr G. A. Unman) bättre ordnade. Der träffas färre fel mot ordningsföljden, än i de band, som B. sjelf på utgn:s framställning lät förfärdiga en kort tid före sitt frånfälle. — Från år 1857 äro de flesta behandlingar skrifna på *tryckta* »blanketter», hvilkas typografiska del innehåller en öfverskrift och på baksidan några allmänna föreskrifter om gymnastikens bruk m. m.

De efterlemnade handskrifter, som bäst äro egnade till att på ett åskådligt sätt omedelbart framställa den allmänna planen af B:s praktiska verksamhet och särdeles hans förfarande *i fråga om »terminologi, schematologi . . ., sjukdomsbeskrifningar med tillhörande sjukdomsbehandlingar»*, utgöras af de i XI, XII och XIV omtalade samlingar af papper. Såsom en fyllnad till dessa två kan äfven den i XIII omtalade samling anföras. — På grund af deras vigt må här en kort beskrifning meddelas om de s. k. behandlingarna: Enhvar sådan utgör, såsom *ännu* efter B:s föredömme brukas både

*) Bruket af behandlingar omtalas hos Georgii 1847, Rothstein s. å. och af flera sednare författare enl. ofvan. Den till Centralintitutet hörande samlingen omtalas 1866 af en handbok i rörelselära och i Georgii's *Kinetic Jottings* 1880. Jfr f. ö. *Katalogen* öfver Centralinstitutets bibliothek 3:dje uppl..

vid Centralinstitutet och vid andra sednare inrättade allmänna och enskiljda anstalter för sjukas skötsel med gymnastik, *en ordnad skrifven »serie»* af olika uppgifter eller s. k. »rörelseformer», uppställda i en bestämd ordning på ett särskiljdt papper af den redan angifna storleken. Hvarje sådant papper kallades en *behandling*, förkortadt *bhl*. Benämningen »recept» nyttjades ej af B. i hans redogörelser derom; men f. ö. hafva dessa behandlingar vid olika tillfällen erhållit skiljagtiga namn, hvarom vidare nedan. — I hvarje behandling äro alla eller de flesta der sammanförda rörelseformer *aktiva*, men flertalet oftast af det slag som måste verkställas med ett biträde (»stöd»), i hvilket fall de hafva kallats dubbelrörelser eller s. k. dupplicerade **). I ganska många behandlingar förekommer dessutom en eller flera delvis eller fullständigt *passiva* uppgifter, hvaraf somliga nu i böcker derom kallas »massage». Hela antalet af aktiva och passiva rörelser i dessa behandlingar (för sjuka) öfverstiger sällan *tolf* och understiger sällan hälften af detta tal. Hvarje behandlings öfverskrift uppgifver dessutom år, månad och dag (då den sjuke började) samt hans för- och tillnamn. Hvarje sjuk erhöll en sådan behandling att följa under någon tid, *såsom ännu brukas*. Mången sjuk erhåller tidvis en ny (delvis förändrad) behandling eller ännu flera, hvilkas ordningsföljd angifves i venstra hörnet, upptill, å hvarje behandling. Dessa små »sedlars» innehåll visar bäst ej blott den af B. uppgjorda planen till en binär nomenklatur, men äfven *användningssättet* och grunden för det «seriella ordnandet» af de aktiva och passiva typer, som Ling begagnade, och som B. ännu närmare bestämde till formen och sammanhanget i vissa fall. I bestämmandet af ordningsföljden inbördes mellan de olika rörelserna blef B. noggrannare än L., men skiljde sig småningom från denne genom minskande af de passiva rörelser, som för somliga svaga sjuka *började* den dagliga behandlingen. Så minskades den starka »vridande» massagen på armar och ben betydligt. — Såsom nedan något närmare omtalas, nyttjade L. under de första åren af sin gymnastiska verksamhet inga *skrifna* behandlingar. Detta härrörde deraf, att de flesta sjuka då indelades i tre eller fyra *flockar*. Enhvar af dessa flockar hade gemensam behandling jemte några få särskiljda tillägg för hvarje sjuk. Det ålåg biträdena att *minnas* enhvar af de olika flockarnas behandlingssätt och att ansvara för verkställandet, nemligen »man efter man» för rörelser, som skedde med stöd, och *ledvis* för de fristående rörelserna. Deremot var det hvarje sjuks egen ensak att minnas de få *tillägg*, som han skulle erhålla. Förfarandet hade olägenheter, hvilket B. äfven anmärkte. Mången sjuk befanns vara så tanklös eller glömsk, att han försummade sin skötsel. — Då bruket af *skrifna* behandlingar infördes, gåfvo de sjuke dem det kortare namnet »sedlar», hvilket man här kan behålla för dess enkelhet. — Institutets bibliothek eger flertalet af de ännu bevarade behandlingar från tiden 1828—1845, men inga *efter* denna tid. Både i den till institutet hörande samling och i den bland B:s bo efterlemnade delen ses en

**) Detta ords uppkomst omtalas nedan, jfr Neumann 1848, 1849, *Caspers Wochenschrift* och andra D:r N:s skrifter om B:s »klinik».

mängd luckor. För mången sjuk saknas den *första* behandlingen eller någon af de följande. — Flertalet af de i nästa häften ur »Sedelböckerna» anförda behandlingarnas *originaler* äro mycket nötta; många äro söndriga; ett betydligt antal deraf finnes blott i *afskrifter*; man träffar många *olika* afskrifvares stilar, såsom vanligen verkställda af de sjuke sjelfva. Somliga sjuke uppklistrade sina behandlingar på papp eller tyg.

Sluteligen må följande upplysning här tilläggas. Jemte B:s terminologi har bruket att i en s. k. behandling *förena många* samverkande, ehuru ganska olikartade former mest bidragit att förskaffa namnet »mysticism» åt den s. k. svenska gymnastiken i århundradets midt. Jfr häftena II, III.

XII. De mot förutnämda sjukbehandlingar (№ XI) svarande anteckningar, som tillhöra s. k. *sjukdomsbeskrifningar*, befinnas dels ordnade i sjutton större inbundna liggare, bärande utanskriften *sjukjournaler* eller *sjukdomsbeskrifningar* (årgångarna 1839—1842, 1850—1862, 1873—1880) dels antecknade å spridda lösa papper i mycket stort antal. Spridda anteckningar finnas för alla årgångar, hvarom vidare redogöres nedan i № XIV.

Följande bör tilläggas för att lättare inse sammanhanget mellan dessa sjukbeskrifningars uppkomst, allmänna innehåll och n. v. tillstånd. Centralinstitutets bibliotek eger äldre dylika, början från 1820, och således härrörande från Lings tid. De äldsta deraf innehålla under flera årgångar blott de sjuka männernas och qvinnornas egna uppgifter (dels bref, dels särskiljda »promemorier») om förutgående och närvarande lidanden, framställda efter de sjukas egen förnimmelse. Jfr nedan № XIV. Först efter 1835 förekomma äfven kortare anteckningar, skrifna af B. sjelf, och vanligen innehållande hans egen uppfattning om sjukdommen eller de yttre »sjuktecknen» o. s. v. De tidigare angå mest männer, blott få qvinnor. Dessa B:s egenhändiga, i början strödda och mycket knapphändiga, anteckningar ökas under årens lopp till antal, men ännu mera till utförlighet och bestämdhet om sjukdommens art. I samma mohn aftager antalet af de sjuka, som befinnas hafva bilagt sina egenhändiga framställningar om tillståndet enligt deras egen förnimmelse deraf. Från år 1850 äro i B:s anteckningar *oftast* latinska sjukdoms-namn bifogade såsom *öfverskrift* vid hvarje fall *). — — Flertalet af dessa B:s egenhändiga anteckningar från den 1:sta Oktober 1839 till början af år 1842 äro inskrifna i två bundna liggare, och angå *männer*, men utesluta qvinnor **). Dessa band bära utantill påskriften *sjukjournaler*. De innehålla ej blott uppgifter om sjukförhållandet *före* gymnastikens användning och dess förändringar *under* eller *efter* denna tid, men äfven *afskrifter* af ofvanbemälda sjukbehandlingar, enl. № XI. Femton sådana band finnas äfven för 1850, 1851, 1853—1862, 1873—1880; men den deri inskrifna texten angår

---

*) Jfr B:s årsberättelser (se № II) t. ex. den af honom sjelf redan utgifna berättelsen för 1861. Förmodligen börja dessa öfverskrifter redan i *tidigare* årgångar (före 1850 dock ej 1839—1842) hvilka likväl tyvärr ej äro befunna bland B:s qvarlåtenskap.

**) Om qvinnorna, hvilkas antal under 1839—1842 likväl var betydligt (att dömma af behandlingarnas antal), finnas endast få sjukdomsbeskrifningar, antecknade på strödda papper.

både män och qvinnor samt utgör endast sjukbeskrifningar, inga *afskrifter* af behandlingar, Deremot befinnas i dessa band en betydlig mängd af *lösa papper*, inlagda derstädes (på flera ställen), hvilka utgöra dels *bref* från de sjuka eller deras läkare (om de förras tillstånd), dels *sjukbeskrifningar* af B:s hand, dels åtskilliga af honom uppsatta och nyttjade *behandlingar* m, m. — Kortare luckor anmärkas flerstädes äfven i de årgångar, som äro inskrifna i bundna liggare, så att om åtskilliga sjuke, hvilkas »sedlar» ännu återstå i samlingen af dylika, finnes f. ö. endast deras egna ofta knapphändiga uppgifter, eller saknas alla upplysningar. Brantings efterlefvande slägtingar hafva benäget upplyst, att de saknade inbundna årgångarna (för 1843—1849, 1852 1863—1872) tillförene funnos i behåll några år före hans död. Deras öde är okändt. De återstående banden (för 1850 o. f.) bära utanskriften *sjukdomsbeskrifningar* samt enhvars tillhörande årtal. — — Vidare måste anmärkas om dessa dagböcker eller diarier, att innehållet var uteslutande afsedt för B:s enskiljda bruk. Det utgör i allmänhet mycket kortfattade anteckningar, hvilka tydligen äro nedskrifna till hans minnesledning och således utan någon hänsyn till ett vårdadt språk. Öfverfyllda af *förkortade* uttryck o. a. mindre noggrannt valda ordalag förråda de mångenstädes den brådskande tidbesparing, som i allt måste åtfölja en så rastlös verksamhet, som han städigt ådagalade för att dela sin tid mellan undervisningen (»lärokursen») och sjukgymnastiken jemte andra löpande ärenden för hvarje dag. Likväl enär bearbetningen af handskriftens flerestädes ovårdade, om brådska vittnande, uttryck borde inskränka sig till det minsta möjliga; torde flera oförändrade ordalag kunna ursäktas, såsom det stundom vid inträffad *förbättring* nyttjade uttrycket »obstruktionen normal» o. a. d. — — Jemte en mängd af bifogade bref från läkare m. m. innehålla liggarna somligstädes anteckningar, som beröra åtskilliga då lefvande och verkande läkare, hvilka namngifvas. I de flesta fall har utg:n tyckt sig finna, att dessa namnuppgifter äro numera oväsentliga, enär de sällan beröra någon, som har utöfvat en afgörande medverkan till gymnastikens rationella utveckling eller till kännedommen derom. Derför äro dessa i B:s anteckningar eller i brefven omtalade namn oftast uteslutna vid tryckningen. — — Förkortningarna af de sjukes namn äro, såsom på den tiden brukades i läkares skrifter, mera »igenkänneliga» i de *äldsta* årgångarna 1839, 1840. Detta har utg:n ej ansett sig böra ändra, enär nästan alla de der omtalade menniskor trots gymnastikens och medicinens välgörande verkningar nu äro samlade *under jorden*. De få åldrige, som ännu stapla på grafvens brädd, skola säkerligen i förkänslan af den glömska, som så nära väntar dem, föga bekymra sig om namnens mera eller mindre ofullständiga utskrifning. En annan tveksam omständighet är, att namnen äro fullständigt utskrifna på alla B:s *behandlingar*, likasom det allmänna bruket ännu fortfar i *detta* fall, efter hans föredömme. — — Några ytterligare upplysningar om den olika beskaffenheten af dessa liggares innehåll vid skiljda tider anföras i nästa häften. För att hindra förvexling der bör erinras, att de i band samlade *behandlingarna* kallas vanligen »sedel-

böcker»; men de i band samlade *sjukdomsbeskrifningarna* kallas liggare, emedan de äro mycket större till både höjd och bredd.

XIII. Såsom ett bihang till № XII kan man anse den samling af s. k. »contourer», hvilka befinnas fördelade i flera stora omslag, de flesta (120) öfverlemnade redan 1864 till Centralinstitutet. Jfr dess bokkatalog, № 951. Dessa contourer hvilka B., likasom förut L., lät lärarinnor (G. Lindskog, J. Lemon) förfärdiga af styft papp, hade till ändamål, att erhålla en afbild i *genomsnitt* af snedvuxna menniskors bål. Han öfvergaf dock snart detta sätt att utröna gymnastikens verkningar, såsom varande otillförlitligt. De flesta »contourerna» förskrifva sig från Lings tid. Vidare derom i det 2:dra häftets förord. Sednare än 1859 (af en fröken v. G......m) äro inga »contourer» veterligen verkställda.

XIV. De från olika tider härrörande, till Ling eller B. ställda, *bref* o, a. skriftliga meddelanden (»sjukbeskrifningar»), hvilka de sjuka sjelfva hafva afgifvit om deras tillstånd. En större del af de i № XXIV omtalade bref från de sjukas läkare till B. kunde äfven hänföras hit. — Jemnväl i *Centralinstitutets* ego finnas redan andra ehuru ganska obetydliga delar af denna samling, fortsatt från 1820 till 1833. Jfr f. ö. № XII, XXII.

XV. En ganska utförlig förteckning öfver rörelseformer, begagnade ensamt eller förnämligast i sjukgymnastik. Den är förmodligen upptecknad af någon annan lärare eller lärarinna. Dess ändamål tyckes hänföra den till nästföljande del (№ XVI) af handlingarna.

XVI. Spridda papper af ringa omfång, innehållande korta anteckningar, ämnade till lärarens egen *minnesledning* vid den med theoretiska förklaringar sammanbundna praktiska undervisning i sjukgymnastikens handläggning, hvilken B. tidvis meddelade åt de utländska läkare, som besökte Centralinstitutet för detta ändamål från 1844 och sedan under åtskilliga år intill hans afsked 1862 *). Till dessa papper torde böra hänföras en uppsats om sättet att använda passiv mekanisk behandling af »kolerasymptomer» vid inträffande kyla hos den sjuka. Likaledes en annan om »kallvattnets bruk vid kolera, kolerin» m. m.

XVII. Åtskilliga anteckningar, hvaribland äfven talrika (till olika årgångar hörande) behandlingar, af hvilka utg:n har sammanfört några i afsigt att såmedelst söka gifva ett helare begrepp om B:s förfarande vid s. k. »hemrörelser» och de enklare äfven i hemmen brukade s. k. »sjelfbehandlingarna», äfvensom vid bruk af den till blott några minuters utdrägt ämnade s. k. interpoleringen i skolor. Egenteligen äro alla **) de behandlingar, som B. skref och nyttjade efter sitt afsked 1862, blott »hemrörelser»; emedan han begagnade dem i sitt eget hem, och emedan han med tydlig *afsigt* ej någonsin uppsatte några gymnastiska redskap derstädes, ehuru han der behandlade en

*) Bland de till № XXIV hänförda bref finnas åtskilliga, som innehålla tacksägelser till B. från dessa utlänningar för hans visade beredvillighet att meddela upplysningar om sitt förfaringssätt.

**) De i sterbhuset befintligas antal *öfverstiger* ej obetydligt de till Centralinstitutets samling hörande; ehuru det tydligt visar sig, att flertalet deraf äro förskingrade.

mängd af sjuka dagligen. Han plägade der stundom på skämt säga om sina stolar, bord och soffor: »se hvilken storartad inredning jag har, hvilka kostbara maskiner jag använder» o. s. v. Jfr nedan s. 174. Man torde kunna derom anmärka, att hvarje *öfverdrift* är ju dock ett fel. Han hade der ej ens en *plint* eller *springstolpe*, ehuru hans företrädare och alla hans efterföljare begagna sådana enkla medel i sjukgymnastik. Likaledes föredrog han der att nyttja ett par gamla böcker (e. a. tillgängliga medel) såsom *tyngder* heldre än att skaffa sig några handtlar. Men denna *förmåga* att med nästan oförminskad verkan i en skicklig hand och ett förslaget hufvud (»sinne för gymnastik») kunna afpassa sig efter de *enklaste* öfverallt tillgängliga medel utgjorde den kraft, som oemotståndligen befordrade methodens användbarhet och spridning utomlands (från 1835 *) trots alla försök att utrota den, och trots många dess »adepters» underhaltiga kunskaper. Jemnt tjugo år efter det äldsta gymnastikreglementets tryckning, 1836, anmärker en utländsk läkare (D:r Löwenstein *Ath. f. rat. Gymn.* 1856) denna seglifvade egenskap hos methoden. — Några prof af B:s »hemrörelser» och »sjelfbehandlingar» från olika tider anföras nedan.

XVIII. Anteckningar om åtskilliga *skador*, uppkomna vid bruk af gymnastik, fäktning, simning o, a. kroppsöfningar, orthopediska spännapparater för bålen samt genom trånga lifstycken, snörlif, hängslen, axelband (på klädningar), svältremmar, trånga strumpeband, muddar m. m. Såsom i andra hänseenden (t. ex. om enkelt lefnadssät) likna hans ordalag ofta Tissot's skrifter; och B., som dagligen pröfvade de olika verkningarna af mekaniskt tryck, kunde näppeligen undgå att bekämpa alla slag af snörlif, spännsängar m. m. Den som på så många sätt dagligen brukade gymnastikens »mesogastron», måste ifra mot ett ständigt bruk af »gymnastikbälten» m. m. Tyvärr invecklades han, genom sträfvandet att afskaffa tryckande band på bröst och axlar, i tvister med den tidens orthopäder, hvarom dock ej här må redogöras. Anföranden derom finnas i B:s tal 1846 och årsberättelsen 1861. Vid det förra tidskiftet kunde fattiga tjensteflickor i Stockholm »heldre umbära lintyg än snörlif» och s. k. planchetter af stål. — Här kan anmärkas att B., likasom hans företrädare aldrig nyttjade s. k. gymnastiska *skyddsmedel*, ej ens »fäktmasker» vid florettens bruk. Ingendera af dem förfor f. ö. så vildt, att de behöfde anlita D:r Bocks »Turnplatschirurgie» o. a. d.

XIX. Spridda, flertalsvis äldre, från B:s ungdom härrörande anteckningar, som innehålla *rörelsebeskrifningar* tillhörande frisk- och sjukgymnastik. Några deraf meddela äfven användningen. Jfr №. XVIII,

XX. Äldre, flertalsvis mycket korta, anteckningar om fäktning. De tyckas utgöra styckade delar utan tydligt samband, om hvilka utg:n dock har kunnat taga blott ringa kännedom. De blefvo derför omedelbarligen öfverlemnade till n. v. öfverläraren vid Centralinstitutet, Herr Törngren för att vid tillfälle undersökas.

---

*) Den första bland dessa »pionierer» var förmodligen *de Ron* i Ryssland.

XXI. Några *tal*, hållna vid särskiljda tillfällen. Deribland märkas: A) ett yttrande vid den rygtbara engelska »skarpskytte-sakens» införande 1861. B) Ett tal 1844 vid skolornas »afslutning» i gymnastik. Det framhåller några af den tidens ännu fortfarande önskemål, och skulle förtjena att anföras, åtminstone för att visa, huru nyktert B. uttryckte sig *jemnförelsevis* till n. v. festetalare om gymnastik, hvilka dock ej hafva tiondedelen af hans verkliga enthusiasm och outtröttliga arbetsamhet. — C) Ett nykterhetstal 1842, hållet i det svenska nykterhetssällskapets s. k. »2:dra filialafdelning» under den först högt ansedda sedan sorgligt rygtbara tusenkonstnären Hamiltons ordförandeskap. Det är hållet i B:s vanliga anda om vigten af nykterhet, sedlighet och renlighet, enkelt och tarfligt lefnadssätt, om uppfostran i sedlig och kroppslig mening. I allmänhet bör märkas, att B:s tal hörde ej till de utgjutelser, som ske med glaset i handen. Säkerligen anade han ej, att den vältaliga ordföranden skulle efter att vara landets mest betrodde man, sluteligen störtas genom deltagande såsom förlagsman i en alltför stor brännvinstillverkning.

XXII. Skrifvelser och utkast till bref af B., besvarande åtskilliga in- och utländska läkares eller gymnastiklärares förfrågningar om gymnastik. De äro affattade antingen på svenska, franska, tyska eller engelska.

XXIII. Polemiska skrifvelser jemte ett stort antal af tidningar, uppsatser i dagblad, dels *mot* B., dels *för* honom och dels *af* honom sjelf skrifna. Någon redogörelse om dessa olika papper torde ej här böra inflyta, enär det var nogsamt kändt, att B. ej gillade allt, som då begagnades af den s. k. «gamla medicinen», att han derom stundom mundtligen yttrade sig på ett oförsigtigt och otjenligt sätt, att detta klander ådrog honom åtskilliga fiender bland den tidens fackmän, att han snart anfölls i dagblad o. a. af många nu glömda landsmän, att dessa »förföljelser» började 1846 i ett svenskt dagblad, och tidvis fortsattes och äfven utsträcktes till utländska tidskrifter, att andra läkare togo hans kunskaper och method i försvar. Det skulle ju ej gagna någon död eller lefvande man att åter upplifva det olycksfulla innehållets ganska digra luntor af hätska dagbladsbitar o. a. d. Lika otjenligt skulle det vara att här granska, huru en ung mot sin vilja afslöjad anonym utvecklade en så liflig verksamhet mot B. både in- och utomlands, att den s. k. svenska methodens ifrigaste motståndare snart sjelfva kallade honom en »entschiedener Gegner der schwedischen Gymnastik» o. s. v. Jfr ofvanbemälde D:r Friedrich 1855 och den samma år uppstigande tidskriften *Neue Jahrb. f. d. Turnkunst*, flerstädes. Denna tidskrifts hufvudsakliga ändamål var att motverka inträngandet af den method, som B. då företrädde. På flertalet af dessa pamphletter kan man tillämpa de ord, hvarmed D:r Neumann i *Athenum f. rat. Gymn.* 1856 sid. 76 betecknar F:s skrift*), jfr äfven andra ställen, t. ex. 1854 s. 205.

---

*) Den som vill se hvilka häftiga uttryck förekomma i skrifter angående dessa ärenden af män, som ville gälla för vetenskapens tolkar, kan hänvisas till följande böcker: *Homeopather och Gymnaster* 1855 af D., äfvensom *Nödvändigheten af vetenskaplig kontrol öfver Gymnastiska Centralinstitutet* 1851.

XXIV. Bref från in- och utländska läkare om gymnastik, från sjuke, äfvensom från gymnastiklärare o. a.

XXV. Åtskilliga synbarligen föga vigtiga papper finnas dessutom, som ej tyckas kunna hänföras till något af de ofvan anförda slagen, hvari man har sökt ordna samteliga papperen. Några utgöra korta uppsatser öfver lägre hafsdjurs anatomi, med laverade eller färglagda bilder. Dessa uppsatser härröra förmodligen från den sjöresa längs norska kusten till Nordkap som den förtjente anatomen A. Retzius, åtföljd af B., företog under en sommar omkring tiden 1826—1838. Man uppgifver, att Vetenskaps-akademiens handlingar innehålla meddelanden om denna deras resa och yttranden af R. om B. såsom anatom; men utg:n har ej varit i tillfälle att förskaffa sig någon kännedom derom.

I sammanhang med denna korta redogörelse böra uppgifvas de biträden, hvilkas hjelp utg:n mest har anlitat. Främst må han nämna sin syster, Fröken Hildur Ling, som i egenskap af lärarinna under B:s tid haft mångårigt tillfälle att lära känna hans terminologi (ungefär 1848—1862) samt förvärfva praktisk »personalkännedom» om många af de sjuka, äfvensom andra tillhörande förhållanden. Hon har med den största omsorg verkställt en betydligare del af det svåraste arbetet medelst att *genomgå och ordna* flera handlingar. Utg:n kan ej nog tacka för det bistånd, som han sålunda har erhållit. Andra lärarinnor hafva anlitats till att *afskrifva* åtskilliga delar, som äro spridda på olika handlingar. — Det större antalet af teckningarna är utfördt af gymnastiklärarinnan Fröken A. Nordendahl, färre af undert., några af hans syster Fru W. Dahl och andra af Fröken A. Norell m. fl. Ljustrycket är verkställdt på Generalstabens lithografiska Anstalt. — Matricerna till de gjutna tecknen äro tillverkade hos Norstedt & Söner, de flesta trädsnittens stockar hos Herr M. S. Nordström. — Efter föreg. korta redogörelse om de anförda tjugufem olika slagen af de till undert. från dödsboet lemnade handlingar må några deraf närmare framställas. Lätt insedda skäl tala för att börja med de papper; som angå *terminologien*, enär läsare kunna i visst afseende vänta att der finna sjelfva nyckeln till de flesta öfriga. Och kanske hafva de ursprungligen bildat en *tillämnad*, men ej utförd, verklig »klassifikation» af föremålen i praktiskt afseende? Upsala d. 15 Nov. 1882.

Hjalmar Ling.

Brantings Terminologi

en

Binär Nomenklatur

för

Gymnastik,

framställd

enligt hans efterlemnade ordlistor och de af honom nyttjade behandlingar m. m.

"För att förstå hvarandra fordras ord; och ord fordra, att man redan har förstått hvarandra."

FREDAULT 482.

Första stycket

Grunderna för namnbildningen.

I. Huru och när terminologien tillkom.

I fråga om terminologi, som Branting sätter först på listan af sina efterlemnade skrifter, kunna blott de nedan följande få utdrag och kortare egenhändiga anteckningar anföras med vederbörliga tillägg och sammandragna redogörelser; enär han förordnar, att handlingarna böra ej blott genomgås och ordnas men äfven granskas och *bearbetas*. Det sednare kan dock ej ske i någon väsentlig mohn d. v. s. med *förändringar* af namn, enär detta ej skulle kunna verkställas utan våda att blifva delagtig i ett alltför stort ansvar. Ty dessvärre äro de anteckningar, som särskiljdt afhandla *terminologi*, just de, som befinna sig i det allraoredigaste och mest fragmentariska skick, och äro delvis t. o. m. svåra att bestämdt *urskilja* från åtskilliga andra handlingar t. ex. från två utförliga *förteckningar* öfver de vid olika tider mest brukliga «rörelseformer», för att nyttja ett af B. sjelf infördt ord. — Likväl för att åt läsaren bereda en lättare utväg att taga en tillräckligt praktisk kännedom om de i nästa häften inrymda efterlemnade handlingar, är det nödvändigt att här förutskicka några *allmänna upplysningar*. Dessa låta ej mycket kort framställa tig annorlunda än i samband med en hastig öfversigt af sakens egen utvecklingsföljd d. v. s. af den nyare gymnastikens egen utbildning.

I början af sin verksamhet och ännu under flera år efter Gymnastiska Centralinstitutets upprättande 1814 begagnade Ling ingen särskiljd terminologi. Åtskilliga skrifter, utgifna efter hans död, hafva redan omförmält arten af de konstlösa uttryck, som han nyttjade likasom för att undvika skenet af onödig lärdom*). Man stötte sig ej i den tiden på sådana fria ord som *räfsax*, *refbensspjell*, *fästmansrörelsen*, *morgonbesken*, *bröstsupen*, *omvändelsen*, *slagten*, *generalskakningen* o. a. af tillfället uppkomna liknelser. De voro af samma fria slag som folkspråkets uttryckssätt i de europeiska tungomålen, hvilka tala om att *mala salt*, *strypa kattor*, *tämja stutar*, *hoppa hage* (= *le paradis*), *hoppa bock* (*cheval fondu*), *hoppa kråka*, d. ä. tyskarnas *Heuschreckensprung*, italienarnas *salto della rana* (Ravano **) och många dylika folk-

---

*) Jfr hans *Samlade Skrifter*, utgifna efter författarens frånfälle. A. Bonniers förlag 1866.

**) Dessa tre namn uttrycka temmeligen tydligt de olika methodernas föreskrifter om verkställandet, den första med råd att göra *mycket små* »skutt» blott för att lättare kunna

lekar. Det hela var temmeligen «lätt och ledigt», stundom något för fritt, men saknade hvarje spår af helgjuten plan eller system. Utan falsk blygsel eller åhåga att «göra sig bred» med ständigt nya konstords bildande talade man fritt om att «skrefva», när det uttrycket *behöfdes*. — Men det kunde ej länge fortgå på detta alltför ursprungliga sätt; när det i början ännu ringa *antalet* af vissa ofta och mycket begagnade rörelseformer (synnerligen ställningar) tillvexte, de inträffande fallen af nödig «individualisering» alltmer tilltogo och framkallade behofvet att tydligare och bättre bestämma åtskilliga deraf från hvarandra. Det var ej alltid lätt och tidbesparande att uppfinna lustiga och träffande *liknelser* till minnets hjelp. Man vet, att ungefär liknande fall inträffade utomlands för den fosterländske tysken Jahn i hans följdrika sträfvan att undvika och ur modersmålet utrensa franska o. a. främmande ord, ja äfven sjelfva namnet *gymnastik*. De vid olika tillfällen nybildade orden kunde sällan ernå folkspråkets *förening* af största korthet och tydlighet. Man kan erinra sig, huru Jahns lärjunge, den äfven förtjente F. Massmann efter den grekiska förebilden Pentathlon föreslog ordet «Vierkampf» för att med ett kort gemensamt namn uttrycka *löpning*, *längdsprång*, *brottning*, *stenkastning*, men dermed gjorde en förkortning, som dock ingen aktade föredraga häldre än det i Schweitz ännu bland folket fortlefvande namnet «Schwingen» o. s. v. Likväl gjorde Ling ännu 1836, kanske påverkad af det d. v. högre befälets öfvertygelse, ett sista försök att i tryck såvidt som möjligt *undvika någon särskiljd nomenklatur*, mycket egendomligt afvikande från det vanliga språket. Gymnastikreglementet af 1836 har nemligen ingen terminologi i egentlig mening; detta skedde »för att kunna använda korporaler» o. a. underbefäl till biträdande ledare af öfningarna vid hären. Inom Centralinstitutet hade han dock redan före 1828 nödgats att delvis öfvergifva sitt gamla fria språk och *åt Branting uppdragit att efter hand söka bilda ett nytt, mera bestämdt och följdrigtigt*, som kunde sammanfatta gymnastikens olika grenar med deras tillämpningar i ett planmässigt helt, och så noga som möjligt uttrycka både *ställningar*, olika delars *rörelser* och hela kroppens *förflyttningar*, allt inom de begränsningar som stiftas af förnuftiga ändamål och vexande erfarenhet om verkan. Öfvertygad om «svenskans rikedom och böjlighet» *) att uttrycka en företrädesvis svensk sak hade han sjelf dessförinnan gjort några ofullständiga och föga lyckade försök, hvaraf ett par prof anföras afbildade bland de fotogrammer, som åtfölja detta häfte. Såväl i den ofullbordade *Gymnastikens Allmänna Grunder*, *Fragment* (G. G. F.), som i andra hans efterlemnade handskrifter förekomma sådana namnbildningar som långkedja, kort handkedja, fristående echappée på tre led, axelkorstryckning, dubbelstöd, höga, låga och midtelstöd, kolfgarden, rigtstöt, fältgymnastik, regementsgymnastik äfvensom det till betydelsen obekanta or-

hålla bålen, axlarna och hufvudet oföränderligen *lodräta*, de andra med *långa* hopp, hvartill den mera framåtlutade bålens rörelser starkt medverka.

*) Jfr *Tal* öfver Sköldebrand i *Sv. Ak. Handlingar*.

det spännare m. fl. *). — Pfeiffs yrkanden 1803 om svenska ords företräde voro ännu i friskt minne, ej minst vid Gymnastiska Centralinstitutet. Thunberg, Liljeblad, Qvensel, Schwartz och A. I. Retzius hade i deras fack redan uppodlat en svensk namnlära, som enkannerligen blef underlag för Agardhs och Fries's vackra språk. — Från året 1826 och hela den föregående tiden af inrättningens tolfåriga tillvaro finnes ingen enda »behandling» för sjuke eller s. k. dagtabell för friske, skrifven med B:s tecken och förkortningar eller ordnad efter någon så kallad *binär* namnlistas grunder, tydligen afskiljande utgångsställningens och rörelsens beskaffenhet, i hvarje fall der sådant *kan* ske. För enhvar, som vill oveldigt anställa en jemnförelse mellan Centralinstitutets d. v. ringa och klent aflönade lärareantal «på stat» och dess nu mångfaldigt betydligare lärarekrafter, skall det förblifva svårfattligt, att den med många *olika* tjenstgöringstimmar ansträngde B. redan 1828 kunde hafva efter åtskilliga omarbetningar (hvarom vidare nedan) utbildat sin namnlära så mycket, att densamma besagda år af föreståndaren *anbefalldes till efterföljd vid institutet för samtelige lärare***). *Från besagda år börjar institutets samling af behandlingar och fortfar till 1845.* Det eger inga af sednare tid. Denna snara användning var säkerligen trängande behöflig för det dagliga arbetet under olika lärare, vid olika timmar och med olika åldrar inom friskgymnastiken samt synnerligen för ordningens tillräckliga öfvervakande vid *sjukgymnastiken.* Men den var äfven en mycket skadlig brådska för terminologiens fullständigare praktiska bearbetning till nödig ompröfning af vissa dess delar. Att sammanjemka den språkliga «konseqvensen» med den *sakliga* i ett så stort namnområde innebär så många svårigheter att n. v. lappande neologer ej kunna hafva en aflägsen aning derom. Det nämnda påbudet verkställdes vid den manliga afdelningen fullständigare; men Ling synes för mundtligt bruk hafva bibehållit åtskilliga äldre namn och aldrig hafva fullt kunnat aflägga sina egna benämningar och i minnet inprägla den nya betydligt förlängda namnförteckningen. Detta synes ganska klart af åtskilliga ännu mundtligen fortlefvande äldre namn och synnerligen af de behandlingar, som blandade med B:s förekomma i den nämnda samlingen ända till 1837. Ett par sådana behandlingar visas återgifna i de här bifogade ljustryck. — Styresmannens åtgärd innehöll dock en så mycket tydligare insigt om behofvet af tillbörlig *arbetsfördelning* vid inrättningen, hvilken anvisning sednare tiders föreståndare hafva förbisett, och derigenom framtvingat de vid läroanstalten inträffade reorganisationer (1858, 1864), som likväl städse blefvo af otillräcklig verkan***). Denna terminolo-

---

*) *Samlade Skrifter* 1866, s. 548. Likaledes förefinnas några få *tecken* i handskrifter.

**) Användningen, som omedelbart visar några afvikelser från det nu blott i ofullbordade stycken befintliga *första* förslaget, innehålles i de ännu återstående 9000—10000 s. k. sjukbehandlingar och mycket fåtaligare friskbehandlingar (äfvensom tabeller), hvilka nu dels äro i Centralinstitutets ego dels förefinnas i B:s efterlemnade bo.

***) Under öfverläggningen om tjenligaste sättet att redogöra för B:s terminologi yttrade Herr Georgii kort före sin död, att L. så högt värderade B:s verkställande af

gis snara utarbetning kunde genom B:s förmåga att lätt och hastigt teckna små lineära utkast*), hans s. k. «gymnastiska myror», företagas utan stora utgifter och utan nutidens förfaringssätt att anlita dyra och långvariga »kommittéer». På samma sätt önskade d. v. föreståndaren 1837 använda läraren A. Georgii till att utarbeta en ordnad omfattande samling af fullständigt utförda *rörelsebeskrifningar* samt att i förening dermed använda vårt lands enda verkligt öfverlägsna tecknare C. Wahlbom (då ännu såsom lärare anställd vid Centralinstitutet) till åstadkommande af ett mycket omfattande bilderverk. De betydliga omkostnader, som denna sedan ständigt uppskjutna plans verkställande nödvändigt kräfde, öfverstego alltför mycket den tidens utvägar att anskaffa tillgångar vid institutet, oagtadt två andra af inrättningens d. v. lärare, friherrarne K. B. Palmstjerna och A. v. Vegesack, derom förhandlade till ändamålet vid riksdagar.

Den allmänna planen att utgifva ett omfattande arbete om gymnastiken i dess d. v. hela utveckling undergick från 1813, Centralinstitutets stiftelseår, flera förändringar med tiden, hvilka hade olika orsaker. Då föreståndaren i början af Institutets tillvaro ensam utgjorde hela den aflönade s. k. »lärarestaten», och då de biträdande unga »assistenterna» derför måste betalas med arvoden, inbragta genom sjukgymnastik; var han under denna period nödgad att sjelf deltaga i hvarje tjenstetimma, och saknade utvägar till någon *fördelning* af arbetets ledning. Ingen latmans-syssla kunde medgifvas vid den nya inrättningen, om någon tid skulle kunna användas af läraren till att, jemte tjensten, sjelf på en obanad väg söka förkofra sin kännedom om saken i praktiskt och theoretiskt hänseende. De svåraste hindren för verkställandet bestodo dock fortfarande i bristande *medel*, och ökades efter hand genom d. v. föreståndarens öfriga åligganden (de två reglementernas länge påyrkade och till sist beslutade utgifning) samt hans med åren tilltagande sjuklighet. Efter 1836, d. v. s. efter reglementernas utgifning på allmän bekostnad, innehöll denna plan hufvudsakligen följande fördelning af arbetet mellan Ling, Branting, Georgii och Wahlbom. Den förre skulle afsluta den 1834 började men för reglementernas utarbetande och »profvande» vid den indelta härens soldatskolor afbrutna utgifningen af *Gymnastikens Allmänna Grunder i de bekanta sex afdelningarna*, hvilken afslutning dock thyvärr ledde till en alldrig fullbordad omarbetning. Efter dessa 6 afdelningar skulle en särskiljd afdelning med talrika teckningar, utförda af Wahlbom, innehålla rörelseläran i allmän och beskrifvande mening. I denna skulle arbetet fördelas. Efter fullbordad och genomsedd utarbetning af hela terminologien skulle B. öfvertaga

---

uppdraget, att han »förordade honom till inträde i Svenska Akademien.» Åtminstone vittnade det åt B. anförtrodda uppdraget, att den d. v. styresmannen ej var en sådan stackare, som af frugtan att undanskymmas nyttjar sin ställning till att *hindra* de underordnade från att sättas i en vigtig och genomgripande verksamhet.

*) I utländska böcker t. ex. af Rothstein, är förfarandet följdt äfvensom i ett par af D:r Neumanns skrifter, Dessa små ytterst oansenliga och »benrangelslika» myror äro visserligen blott en mycket underhaltig utväg för att i yttersta nödfall ersätta större teckningars fullständigare uppgift.

den till sjukgymnastik hörande delen af *beskrifvande rörelselära*, en uppgift hvartill han då säkerligen var vorden den lämpligaste af alla deltagarne. Georgii som då redan hade varit den förnämste medarbetaren vid öfningstabellers samt s. k. kommandotabellers uppgörande och synnerligen de tillhöriga *beskrifningarnas* författande i de två reglementena äfvensom den nämnda »profningen» vid Drottningholm, skulle öfvertaga likartad verksamhet vid de *återstående delarna* af pedagogisk gymnastik (förnämligast »appareil-rörelser», simning, voltige på lefvande häst) och fäktning med värja och sabel. Inga papper upplysa, huru man ämnade förfara med den s. k. ästetiska gymnastikens bearbetning och beskrifning. Den i B:s sednare yttranden, nemligen i hans årsberättelser och andra redogörelser, *ofta* framställda svårigheten att med d. v. illa aflönade lärareantal och ringa penningeutvägar bringa saken till en för medarbetarne sjelfva tillfredsställande fullbordan, kan väl ursäkta uppskofven både före och efter L:s frånfälle. Likväl är det visst, att sakens slutliga förfallande medverkade såsom orsak till Georgii:s afgång från Institutet och flyttning till utlandet, hvarest han från 1846 såsom enskiljd man nödgades att tillbringa sin kraftiga ålder. Visserligen kan man ej fullkomligt fritaga B. från att hafva förbisett det ökade behofvet af en lämplig arbetsfördelning, passande att sätta hans högt förtjente »substitut» *) i tillfälle att utöfva en mera sjelfständig verksamhet, enär Centralinstitutet då ännu hade blott *en* öfverlärare. Men efter G:s afgång var han med afseende på öfriga d. v. lärares underlägsna förmåga och kunskaper *fullt ursäktad genom sin egen i sanning omåttliga ansträngning med de dagliga göromålen*, utom en mångårig tidödande polemik mot en förvånande stor mängd af anmärkare. Det som försummades vid Centralinstitutet i fråga om beskrifningar o. a. tryckta redogörelser, öfvertogs efter hand till en del af utländska författare, som från 1846 utförligt skrefvo om den s. k. svenska gymnastiken. Man kan således ej skäligen förebrå B. att med afsigt såsom föreståndare hafva förhindrat hvarje väsentligt ingripande verksamhet, hvarje utveckling, som ej kunde utföras af honom sjelf. Redan 1853 tillstyrkte han i embetsskrifvelse ett anslag till åtskilliga planchers utgifvande om gymnastik genom en då yngre lärare **). — Emedlertid bidrog förhållandet väsentligen till en långvarig förstämd tystnad vid Institutet, oagtadt B:s egen utomordentliga verksamhet dagligen i den *praktiska* utvecklingen af »rörelsekurens» användning och hans lifliga framställningssätt vid undervisningen. Det medverkade slutligen i viss mohn till framkallande af en Institutets fullständigare »reorganisation» 1864, hvars väsentligaste grunddrag skulle utgöra det ledande och sjelfständigt verksamma arbetets *fördelning* i tre skiljda rigtningar med bestämda gränser — för att fullgöra det försummade. Så förflöt B:s verksamma period utan mycket synbara spår i »litterär» väg med hänsyn till de vigtiga luckornas fyllande: *beskrifningar* i verklig mening af det ännu ej beskrifna,

*) Så kallades öfverläraren i institutets första »instruktion»; hans förmåner »på stat» voro i början blott *fri boning*.

**) Jfr vidare utg:ns slutanmärkning.

och dertill hörande *vackra fullständiga teckningar.* Det är temmeligen bekant, huru den efterföljande perioden 1862—1882 har fortsatt samma uppskofs-system och sjelf gäckat sin egen på skylten utställda grundsats: ökad verksamhet genom *arbetsfördelning* i sjukgymnastik, friskgymnastik, fäktning: på tre skiljda afdelningar, enhvar under sin egen öfverlärare. Det är således numera ej skäl att välta hela skulden ensam på B., om gymnastikens terminologi ännu i dag visar brister och luckor. Man kan äfven besinna, hurusom tusentals tryckta sidor af många olika författare hafva i utlandet behandlat gymnastisk terminologi, och att ensam den långa s. k. *hantelfejden* i Tyskland, börjad redan före de nu deltagandes verksamhetstid, ännu uppdyker årligen, likasom andra gymnastiska »språkfrågor» af samma ändlösa beskaffenhet.

II. Hvilka uttryck i den s. k. svenska methodens terminologi tillhöra Branting för visso.

Till en början må upplysas, att *några* af de uttryck och benämningar, som pläga tillskrifvas B., dock icke veterligen begagnades af honom sjelf, åtminstone ej omkring tiden 1840—45 vid den af honom då meddelade undervisningen. De bearbetningar af hans terminologi, hvilka genom andra hafva utkommit af trycket på främmande språk, begagna t. ex. ofta orden *concentrisk* och *excentrisk* rörelse — i synnerhet på sednare tiden. De träffas veterligen första gången i D:r Neumanns försök att beskrifva de i sjukgymnastik vid Centralinstitutet då begagnade former och att till tyska språket öfverflytta hans terminologi; och de hafva derigenom fått ett slags burskap i sednare läkares skrifter om gymnastik. Ingenstädes i B:s efterlemnade äldre handskrifter om terminologi hafva dessa uttryck träffats. Den förtjente preussiske majoren Hg. Rothstein och hans närmaste efterföljare *) major Stocken begagna deremot B:s eget vanliga uttryck: *tilltagande* och *aftagande* muskelsammandragning **). Båda dessa benämnings-sätt sakna tillräcklig tydlighet i *vissa* fall. — Det bör likaså vidare märkas, att den s. k. »concentriska» eller »tilltagande» rörelsen kan, begagnad i gymnastik, utgå *från två olika ställen*, nemligen a) från det vanliga medel-läget (jfr Langer), såsom vid en *Ligg. 2B.upp*V, och b) från en redan intagen måttlig *förlängning* af den muskeldel, som skall aktivt (genom sin sammandragning) förkortas; såsom sker vid en *Stödgrst. fram*∿ o. a. d. Likaledes kan den s. k. excentriska verksamheten i form af ett småningom eftergifvande motstånd utgå (begynna) från den starkaste möjliga sammandragning, eller från det nyssnämnda »neu-

*) Såsom styresman för den i Berlin 1847 anlagda Königl. Centralturnanstalt, efter förebilden i Stockholm.

**) »Zunehmende und abnehmende Bewegungen.» För öfrigt hänvisas till Rothsteins i vissa afseenden nu föråldrade större arbete *Die Gymnastik* 2:ter Abschnitt II Auflage 1857 sid. 180 o. f., en lättfattlig redogörelse (med teckningar) om skilnaden mellan de äldsta namnen *aktivt passiva* och *passivt aktiva* rörelser.

trala» medelläget. Lings bekanta försök att på ett särskiljdt sätt uttrycka dessa olika saker (med orden *aktivt-passiva* rörelser och *passivt-aktiva* rörelser) var alltför otydligt att, utan tillräckliga beskrifningar och tjenlig grafisk afbildning samt med andra teckningar, kunna *förstås* af den tidens vetenskapsmän, hvilka saknade någon praktisk kännedom om gymnastik af så noga bestämd form i vissa fall. Derför påstodo de länge, att ingen verklig för praktiken vigtig skilnad någonsin finnes mellan koncentriska och excentriska rörelser. — Enär den af D:r Neumann begagnade benämningen nu är allmännare antagen i böcker på olika språk, användes den äfven företrädesvis i det följande, heldre än Lings lika oklara äldre benämningar *aktivt-passiva* och *passivt-aktiva* rörelser. Dock må följande upplysning bifogas för att nedan undvika missförstånd: Enär B. aldrig vid föredrag hördes omtala eller förutsätta någon annan »koncentrisk» verksamhet, än den tilltagande *förkortningen* af muskelväfnad; nyttjas ordet nedan endast i *denna* mening, utan afseende på D:r Neumann's antaganden för öfrigt, hvilkas värde må här lemnas å sido. Likaså utmärker excentrisk rörelse nedan endast en *aftagande* sammandragning, en långsam *återgång* från en föregående förkortning.

Det äfven hos D:r Neumann först träffade ordet »dupplicerade» rörelser torde sannolikt härleda sig från den i fragmentariskt skick efter dess författares död utgifna skriften *Gymnastikens Allmänna Grunder* af Ling, hvilken bok likasom B. talar om s, k. »dubbelrörelser». Men hvarken denna boks författare eller B. ansågo samtliga dubbelrörelser vara något annat (specifikt skiljdt) från alla öfriga fullt *aktiva* rörelser, nemligen från de fristående rörelserna och från de rörelser, som ske med hjelp af redskap men *utan* en s. k. rörelsegifvare. B. nyttjade muntligen men sällan namnet dubbelrörelser och någon gång äfven Lings i nyssnämnda bok brukade liktydiga benämningar *halfaktiva* samt *halfpassiva* rörelser. Öfvergångarna mellan de sistnämnda och de fullt passiva äro ännu talrikare än de många hos honom träffade *föreningarna* af någon viss passiv rörelse med en fullt aktiv ganska ansträngande rörelse af dupplicerad beskaffenhet. Sjelf afgaf den med praktisk forskning alltför upptagne B. aldrig i tryck några bestämda *definitioner* på betydelsen af dessa namn; han öfverlät det åt sina in- och utländska «kommentatorer» och granskare, de beundrande såväl som de tadlande *). — Således »dupplicerad» rörelse eller »dubbelrörels» kallas nedan hvarje uppgift, som antages ske under inverkan (motstånd, hjelp eller bådadera) af en annan menniska. De föreslagna orden *metusisk* eller *binarisk* tillhöra ej B., men uttrycka bestämdt fleres ingripande i både med- och motverkan.

Det behöfver väl ej tilläggas, att B. företrädesvis, i tal och tryck, begagnade gymnastikens sedan urminnes tider häfdvunna enkla och «fundamentala» indelning i *aktiva* och *passiva* rörelser, äfvensom att många vetenskapligt bildade granskare hafva klandrat honom på den grund, att han *ej ur gym-*

*) Jfr de många i in- och utländska skrifter från hans tid (synnerligen 1846—1856) förekommande motsatta omdömena af läkare o. a. rörande hans verksamhet och läror.

nastik afsöndrade de passiva rörelserna i följd af det besynnerliga «logiska» skäl, att desamma alla (?) borde kallas *massage*, men icke *gymnastik.* Man glömde att «vissa passiva rörelser ej (såsom hackning och klappning) anbringas omedelbarligen *lokalt* på det lidande stället» t. ex. en ringning, ett tryck på *stora* nervstammar eller kärl o. s. v. — Beträffande bruket af det gamla namnet *passiva rörelser* är B. dock ingalunda mycket noggrann. Stundom äfven i sina *tal*, utsträcker han detta namn liksom ordet «passiv-gymnastik» äfven till ganska ansträngande aktiva dubbelrörelser, ungefär så som sednare D:r Estradère gjorde i sin bok; dock med den skilnaden, att E. ville ur gymnastiken *utmönstra* äfven dessa ofta mycket ansträngande rörelser och kalla jemnväl dem med namnet massage. Allt utom *fria* rörelser skulle kallas massage enligt denna granskare, och *skiljas* från gymnastik. — Beträffande uppkomsten och betydelsen af uttrycken *klemmställningar* och *stethortiska fel* kan utgifvaren ej uppgifva mera än, att det sednare ordet afser att hopfatta *origtigheterna* i ställningen inbördes mellan hufvudet, halsen och axlarna (armarna) samt bröstkorgens öfre och nedre del. Det inbegriper alla denna ställnings inskränkande inverkningar på «rymlig andning af den största möjliga respirationsyta». Jfr A. Georgii *Kinetic Jottings* 1880 London. — Lika ovissa äro uppkomsten och förhållandet med de två härnedan ofta efter B:s föredömme nyttjade förkortningarna *Rg.* och *Rt.* (rörelsegifvare och rörelsetagare), nyttjade i stället för de hos Ling brukade orden *stöd*, *sidoman* o. a. ord. Jfr nedan om åtskilliga s. k. tilläggsord i 4:de stycket. — De benämningar, som utmärka stödens olikheter, t ex. rörliga (eller aktiva) och fasta (eller passiva) m. fl., träffas före B., såsom i det 1820 från Centralinstitutet utgångna *förslag* om soldaternas öfningar äfvensom i Gymn. Regl. af 1836. Uttrycken *rhytmisk* rörelse, äfvensom den utan bestämd rhytm upprepade «repetitoriska» rörelsen, torde vara äldre beteckningar.

Dessutom bör anmärkas, att B:s terminologi nyttjades vid Centralinstitutet och annorstädes inomlands äfven till uppställning af friskgymnastikens öfnings-tabeller o. s. v., ehuru ej alltid och öfverallt med synnerlig trohet. Deraf har under tiden uppkommit åtskillig villrådighet om de uttryck, som verkligen tillhöra B:s nu mycket stympade terminologi, hvilket ej alltid är lätt att utleta. — Nedan i en slutanmärkning bifogad till det 6:te stycket följa några ord för att visa hvad man med ökade utvägar har under de sista 20 åren (efter B:s afgång) verkat vid Gymn. Centr. Inst. och utom denna inrättning till att efter hand utbilda en förbättrad omarbetning af hans terminologi, såsom många anmärkare och deribland D:r Sätherberg redan 1853 onekligen med skäl hafva fordrat.

Slutligen, det följande stycket visar, att utländska redogörelser och bearbetningar af B:s förfarande äfven i behandlingen af hans terminologi innehålla missförstånd, oftast grundade på bristande *praktisk öfning* och deraf förvärfvad insigt om teknisk korrekthet. Åtskilliga ändringar visa tydligen, att de icke äro *afsigtliga.* Andra äro *ovissa* i det afseende. Andra förka-

sta grundsatsmässigt den svenska methodens »dubbelrörelser», men uppfinna dock *) sjelfva åtskilliga dylika, efter en tids besinnande.

III. Namnens hufvudsakliga delar.

Härnedan meddelas de vigtigaste «bestämmelser» (B:s eget uttryck), af hvilka han 1827 förslagsvis bildade sina benämninga i och för *praktiken*, d. v. s. för bruket uti de skrifna «behandlingar», som vid Gymnastiska Centralinstitutet utlemnades till enhvar sjuk: att derstädes dagligen följa under de för gymnastik bestämda timmar. Dessa »bestämmelser» anföras härnedan efter samma grundsats af *sexdelning*, som redan förut en gång har varit följd i en ytterst kort lista **), meddelad i tryck 1862 för att gifva den mest sammandragna åskådliga *plan* af denna terminologi. Den härnedan följande granskning och högst oväsentliga bearbetning af B:s terminologi *kunna dock ej afse sådana läsare, som sjelfva äro alldeles främmande för friska och sjuka menniskors gymnastik och alldeles oöfvade i det praktiska verkställandet af de vigtigaste fria och bundna rörelser, alldeles oskickliga i det noga bestämda tekniska ledandet af de vigtigaste «dubbelrörelser» åt en skröplig eller sjuklig menniska.* Följaktligen kan den ej ord för ord genomgå betydelsen af *alla* de ännu i dag efter B. allmänt och temmeligen «korrekt» begagnade uttryck, enkla och sammansatta, som användas på det nedan anförda sätt. Det skulle blifva för omständligt. — Det för utgifningen lättaste och billigaste vidgörandet skulle hafva varit att trycka en äldre *namnlista* eller någon större del af de till termonologien hörande papperen i deras befintliga skick. Törhända skulle det äfven hafva varit rättast? Men föga hade dock dermed vunnits till upplysning för alla dem, som ej sjelfva hafva nog *praktiskt* tagit kännedom om hans fria *användning* af sin terminologi, sådan som den förekommer tillämpad i de af honom sjelf skrifna *behandlingar* — d. v. s. för att förstå *dessas* innehåll oagtadt deras tidvis ökade *afvikelser* från de terminologiska utkasten 1827 ***). Vid de ganska ofta sporda afvikelserna mellan behandlingarna oah de gamla terminologiska papperen har man under granskningen och utgifningen i många fall föredra-

*) De anmärkningar, som nedan förekomma mot Neuman och Nitsche såväl som mot andra utländska författare angående det tekniska utförandets »korrekthet», tillhöra ej B:s handskrifter: de äro tillagda vid utgifningen. Men de öfverensstämma fullkomligt med B:s ofta yttrade uppfattning i likartade fall. Dessutom anser utg:n en väl behöflig antikritik vara på tiden mot åtskilliga kritiserande kompilarier och plagiarier.

**) Nemligen hopträngdt till endast 16 rader. Jfr det 6:te bihanget sid. 45 till en i fria häften utkommen tidskrift, hvars titel är *Pedagogiska Föreningens Disscusion 1856.*

***) Ett enda fall bör vara nog för att så kort som möjligt är visa, hvilken missledning skulle följa af att inskränka redogörelsen om terminologien till dessa gamla urkunders tryckning. Den vigtiga «grundformen», som öfverallt i B.s samling af behandlingar betecknas med uttrycket *spännböj.*, byter namn med en annan mindre ofta nyttjad ställning i de med små pennteckningar försedda äldre terminologiska förslagen. Detta förhållande återfinnes i alla de tre bland hans papper befunna exemplaren af förslag till ställningarnas terminologi.

git att följa de förra oagtadt deras egna motsägelser. Skälet dertill är, att behandlingarna (åtminstone de från 1840—1862) uttrycka hans förnämsta *praktiska verksamhet i de kraftiga mannaåren*, hans egentliga ännu märkbara och städse förblifvande lifsgerning såsom målsman för gymnastikens vetenskapliga utbildning och såsom föreståndare vid Centralinstitutet. Utkasten till en terminologisk plan och de långa terminologiska listorna äro deremot ett brådskande theoretiskt ungdomsverk, som dagligen olikartade göromål hindrade att fullständigt uppgöra och att mognare omarbeta på ett genomgående sätt.

Den tusentals gånger af *behofvet* alltför kännbart bestyrkta och dock lika ofta af okunnigheten betviflade erfarenheten *) ådagalägger, att, om man vill för beqvämlighetens skull undvika utförliga beskrifningars ofta återkommande *upprepning*, måste i deras ställe åtskilliga benämningar förlängas mera eller mindre; åtskilliga andra namn kunna *undgå* förlängning. Det största antalet (således icke hela kropppens *förflyttningar* i fortsatt följd, äfvensom åtskilliga andra fall) af de i B:s terminologi förekommande benämningar bestå af *två väsentliga och alltid mycket tydligt skiljda delar*, hvilka kunna vara enkla eller sammansatta. Den första delen uttrycker alltid den så noga som möjligt bestämda *ställningen*, hvarifrån nästföljande handling skall först utgå (begynna), och hvartill den derefter vanligen äfven skall *återgå*, d. v. s. öfvergå till *orörlighet* på samma ställe, hvarest den började. Den sednare delen af benämningarna uttrycker alltid endast den från besagda ställning utgående *rörelsens* egenskaper till rigtning, hastighet, styrka, utdrägt o. s. v. Detta är «samma ordning som det tekniska utförandets största möjliga noggrannhet erfordrar». Det är äfven grunden för hans terminologi. Derför måste nedan några ord anföras särskildt om de olika *ställningarnas* benämnings-sätt först; och sedan likaledes ett annat hufvudstycke om *rörelsernas* beteckning. De fall äro färre, hvari några s. k. «tilläggsord» ytterligare bifogas efter rörelsens namn. De vigtiga tekniska skälen till denna «binära nomenklatur», *ställningens tydliga skiljande från rörelsen*, egendomlig för Nordens method, samt nyttjad i densamma för alla fall, som kräfva den största möjliga noggrannhet, hafva så många gånger alltsedan Lings *Gymnastikens Allmänna Grunder* 2 №. 3 och Gymnastikreglementet af 1836 mom. 18, 19, 29 blifvit utvecklade genom mundtliga föredrag och genom skrifter utgångna från Centralinstitutet, att de böra ej ånyo omsägas här.

Slutligen för dem, som framdeles behöfva taga närmare kännedom om de af B. skrifna behandlingar, må följande upplysning tilläggas. Öfvergången från de gamla före hans tid inrotade benämningssätten till en ordnad terminologi har tydligen försiggått ganska långsamt, i saknad af *tryckta* medel till dennas tydliga framställande. Äfven på de af B. sjelf skrifna behandlingar ses ännu 1834 åtskilliga namn, hvari *utgångsställningen* är förbigången således tvärtemot hans första grundsats för namnbildningen.

---

*) Hänsyftar på de ofta upprepade klander, som hafva förekommit i böcker, och det förlöjligande som annars har försports, om terminologien. Ett bemötande af de förra kan läsas i D:r C. A. Neumann's arbete, 1856 1:sta delen, förordet.

Andra stycket

Om Ställningars Namn

(hela kroppen eller en noga bestämd del orörlig).

»All bestämd kroppsrörelse förutsätter, enligt mom. 29, en bestämd utgångsställning; och när denna förändras, uppstå skijagtiga rörelseverkningar. Denna förändring inträder, då kroppens bas och häfstång förändras.» *Gymn. Reglementet af 1836 mom. 67.*

I. Den större eller "reguliera" flocken.

Ställningarnas namn äro stundom *enkla*, och uttrycka då blott en s. k. *grundställning:* antingen den vanliga *stående* eller den vågrätt *liggande* eller någon annan. Om dessa fall af största möjliga enkelhet i en viss mening anföras några ord i en särskiljdt dertill egnad kort del af framställningen, hvilken nedan meddelas, Vida oftare äro ställningarnas namn sammansatta af två eller flera delar (»determinationer»), som äro tillagda omedelbarligen *framför* en sådan enkel grundställnings namn. — Dessa förelöpande delar af det sammansatta namnet kunna ithy kallas »prefixer» eller begynnelseord, hvaraf några må anföras med hufvudsaklig hänsyn till deras bruk i *praktiken*, hvilken småningom till åtskilliga delar skiljde sig betydligt från den ursprungliga terminologiska ramen af 1827. — Såsom en allmän anmärkning må meddelas följande erinran för att kunna rätt förstå vissa till utseendet större namnafvikelser: Åtskilliga rörelser kunna med lika stor noggrannhet *börja* från den ena eller andra af de båda ställningar, som utgöra dess noga bestämda *gränsor*. Den form, som kallas *Famnstupst. pl. 2A*$\curvearrowleft$ kan såtillvida lika rätt kallas *Räckstupst. pl. 2A*$\curvearrowleft$. Den verkliga skilnaden i dessa fall är, att den förra *börjar* »excentriskt» (Neumann) med *aftagande* förkortning i några muskeldelar; den andra börjar »concentriskt». Likaså förhålla sig inbördes *Ligg. upp*$\surd$ och *Helsitt. R*$\top$ *bakåt*, hvilket fall af dubbla namn onekligen är ett terminologiskt fel, ehuru af ringare betydelse för de verkeligen sakkunnige, som ej deraf villas. Ungefär likaså förhåller sig namnet å den *upprepade* rörelse, som kallas *Strst. 2A*$\smile\frown$ *uppåt* till det på sednare tider begagnade namnet *Böjst. 2A*$\smile\frown$ *uppåt*, *upprepad*, hvarom vidare nedan i 6:te stycket.

Dessutom bör på förhand anmärkas den »i respiratoriskt hänseende» stora fysiologiska olikhet som åtskilliga nedan anförda ord uttrycka (eller *borde* tydligare uttrycka), då den nyttjas till att beteckna ett *aktivt* eller »uppsträckt» och ett *passivt* eller hvilande tillstånd hos »subjektet», såsom ses ej blott i fråga om de två grundställningarna *stående* och *sittande*, men äfven vid an-

dra fall af mindre enkel art. Jfr nedan synnerligen om orden *mot* och *stup*. Dessa stora karakteristiska olikheter, dolda under samma namn (hvilket är en terminologisk bristfällighet), förbises derför ofta i utländska bearbetningar af B:s terminologi och ännu oftare i andra skrifter, samt föranleda derigenom en alldeles felagtig uppfattning och ett alldeles »inkorrekt» utförande. af de former som han nyttjade.

Utgångsställningars begynnelseord eller "prefixer".

A) Enkla begynnelseord uttryckande en handling på stället.

Dessa ord kunna, enligt det redan anförda, endast *förenade* med ett efterföljande »participielt» *slutord* bilda en ställnings fullständiga benämning i det svenska språket. Sådana mera eller mindre sammansatta fullständiga benämningar äro t. ex. orden *grenstående*, *bågstående*, *sträckstående*, *vändstående*, *vändbågstående*, *grenvändbågstående*, *grenvändsträckbågstående*, *vändsittande*, *bågsittande*, *sträcksittande*, *famnsittande*, *sträckvändsittande*, *framliggande*, *sträckframbågliggande*, *krokhängande*, *båghängande* och en ofantlig mängd andra, afvikande inbördes i olika mohn, hvilkas stora antal nogsamt visar, huru mycket de lärda doktorer misstaga sig, som af okunnighet derom hafva beklagat den s. k. svenska methodens »torftighet». — Oftast enstafviga, äro begynnelseorden bildvis lånade ur allehanda dertill lämpliga begrepp. Allmännast nyttjas dertill ord, som uttrycka något s. k. »abstrakt» begrepp (vanligen handlingsord, »verbalier») såsom nästfäljande lista af 49 ord tydligare utvisar. De äro med mycket få undantag ingenstädes *beskrifna* hos B., blott några med hastigt utkastade små teckningar *afbildade* i hans papper, somliga särdeles bra, andra mindre lyckade i tekniskt afseende, men flertalet dock ganska uttrycksfulla. Dessa 49 namns betydelser (»notations» Austin) äro derför här nedan anförda i den allrayttersta korthet *utan beskrifning* i fullständigare mening. Enär inga andra svenska böcker än *Gymn. Regl.* af 1836 funnos i denna föga skriflystna tid; meddelades namnens betydelse vid Centralinstitutet i Stockholm endast på det enda fullt *praktiska* sättet, nemligen i samband med att lära *utförandet* åt de unga män, som ämnade blifva gymnastiklärare eller tjena såsom biträden vid institutet *). I de till terminologien hörande äldre papper äro namnen *fullständigt utskrifna;* men i praktiken, d. v. s. på de s. k. behandlingarna befinnas de flesta vara *förkortade.* Den brådskande verksamheten och nödvändigheten att dela tiden till mycket olika göromål röjer sig dessutom hos B. öfverallt i hans utkast, som flöda af förkortningar, hvilka ej inskränka sig till blott de gymnastiska namnen. — Om bruket af de förkortade uttryckssätten *v.* och *h.*, begagnade till ställningars beteckning,

---

*) Under den tiden inhemtades ej gymnastikens former på det sätt, att läraren sjelf *sittande* inför sittande åhörare »föredrog» saken. I den nedan anförda slutanmärkningen ses, huruledes man *sedan* vid Gymn. Centralinst. har »under vetenskaplig kontroll» efter 1864 ansett sig böra ändra och förbättra det tidigare förfarandet genom att införa bruk af små ledade dockor i stället för att omedelbarligen använda lefvande menniskor till öfningarnas förevisande, d. ä. deras *verkställande.*

jfr hvad som anföres i *rörelsers* namn om samma ord, det 3:dje stycket. Det bör dock här såsom en allmän upplysning anmärkas, att vissa uttrycks förekomst både i *utgångsställningars* namn och i *rörelsers* blott sällan kunna hafva fullt enahanda betydelse i bägge fallen. Detta förhållande framgår tydligare genom det nedan följande i 2:dra och 3:dje stycket meddelade.

Blott somliga namn, t. ex. *häng*, *båg*, *str.*, *stup*, *slapp*, *sned (?)*, utmärka tillika en särskiljd »naturlig familj» af fysiologisk likhet i verkan. Andra namn, talrikare än de förra, utmärka blott en *yttre* öfverensstämmelse, d. ä. en terminologisk likhet mellan uppgifter af helt olika verkan; sådan är händelsen med uttrycken *fall*, *half*, *hög*, *låg*, *mot* m. fl. Man bör således noga märka, att de sammansättande delarna af B:s terminologi (t. ex. sträckning, böjning, vridning o. d.) alldeles icke motsvara *naturliga familjer* hos honom. Med ordet *böjning* förstår han icke en naturlig ordning, till inre halt (verkan) skiljd i alla sina fall från *sträckning* i alla dess fall, äfvensom från *vridning* i alla dess fall o. s. v. Namnlärans uttryck äro endast att förstå såsom yttre *medel* till erhållande af en beqvämare terminologisk mekanism. Att förbise detta förhållande skulle vara samma irring, hvaremot Gymn. Regl. af 1836 mom. 50, 211, 459 varnar, och som dock förekommer i sednare svenska skrifter. — Sjelf har B. aldrig beslutat sig att i tryck fullständigt framställa sin uppfattning om gymnastikens *naturliga familjer;* D:r Neumanns bekanta försök att redogöra derom torde följagtligen ännu vara de bästa, ehuru hans skrifter innehålla åtskilligt, som B. ej erkände. — Då de af B. uppgjorda (somliga delvis mycket vidlyftiga) förteckningar anföra blott namnen och de nyssnämnda små tecknade utkasten, men inga beskrifningar i egentlig mening; förkortas de nedan meddelade antydningarna, så mycket som möjligt är för att följa hans synbara plan att mest söka åskådligheten i *bilder*. Till samma ändamål i korthet äro somligstädes några af de vanligaste *fel* anförda enligt föredömet i G. R. af 1836. Dervid bör dock noga märkas, att till korthetens bästa den föreskrift *måste* följas i allmänhet, att inom hvarje typ vidröra blott den *enklaste* ställningens fel och vanligen förbigå de öfriga derur härledda (eller dermed sammansatta) ställningar, äfvensom de *rörelser* hvilka dermed »naturligen» kunna förenas. — För att på kortaste möjliga väg draga nytta af *föregående skrifters* verksamhet att framställa den af B. följda method bifogas nedan efter den sammanträngda redogörelsen om hvarje ställnings prefix någon hänvisning till en eller flera teckningar hos olika författare. För att minska upprepning anföres dock icke *alla* redan befintliga teckningar: blott på grund af någon olikhet i utförandet eller i ställningens *användning* till »derivata» uppgifter anföras ånyo flera ritningar ur olika författare. Ehvar tecknet x bifogas, angifver det mindre god eller mycket felagtig afbildning, hvaraf fall förekomma i *alla* de anförda skrifterna. Dessa äro följande, som blott efter årtal anföras nedan: 1. Ling *Reglemente för Gymnastik* utan redskap, stadfästadt 1836. 2. G. Nyblæus *Undervisning i Gymnastik* 1847. 3. M. Roth *Prevention and Cure by movement*, London 1851, 4. A. C. Neumann *Die Heilgymnastik*, Berlin 1852. 5. Hg. Rothstein *Die Gymnastischen Frei-*

übungen, Berlin 1853 *). 6. Densammes *Rüstübungen* 1855, ny upplaga 1861. 7. M. Eulenburg *Die Heilung d. Unterleibskrankheiten &c.* 1856. 8. A. C. Neumann *Lehrbuch d. Leibesübung* 1856. 9. M. Roth *Handbook* 1856. 10. A. B. Santesson *Handbok i Ped. Gymn.* 1856 11. Hg. Rothstein *Die Gymnastik* 2:ter Abschnitt, 2:dra uppl. 1857. 12. W. Wahlfelt *Ett ryskt reglemente*, hvari W. var medarbetare 1859. 13. T. J. Hartelius *Linie- och Estetisk Gymnastik* 1863. 14. A. Unman *Rörelsebehandling* 1863. 15. A. B. Santesson *Gymnastik för unga qvinnor* 1866. 16. *Tabeller för Simundervisningens enklaste Rörelser* 1869. 17. T. J. Hartelius *Lärobok i Sjukgymnastik* 1870. 18. Björnstad *Haandbog* Kristiania 1877. 19. L. M. Törngren *Gymnastikreglemente* 1878. 20. *Öfversigt af den Allmänna Rörelseläran* 1880. 21. C. H. Liedbeck *Gymnastiska Dagöfningar* 1881. — Ehvar teckningen sjelf eller terminologien lemnar ovissheter, utmärkes detta med en bifogad anmärkning eller ett frågetecken. Hänvisning till åtskilliga teckningar, som bifogas i slutet af detta 1:sta häfte, angifves särskildt med annan stil. — De ofvannämnda 49 prefixerna äro följande. Några af dem beteckna visserligen former, som hafva blifvit ej blott uteslutna ur gymnastik, men äfven uttryckligen *bannlysta* af yngre sakdomare, såsom »stridande mot fysiologiska lagar» och börande »förvisas till akrobater». Men ehuru understundom både gymnaster och åtskilliga läkare hafva instämt i bannlysningen, har man vid den föreskrifna bearbetningen af terminologien ej vågat *utesluta* dem. De må följa de öfriga; och deras uteslutning ur gymnastik må innestå till *framtida* afgögörande. Dock är förhållandet derom i vissa fall korteligast anmärkt.

№ 1 **Balans,** någon gång, ehuru blott på sednare tider, återgifvet med uttrycket *vägande*, förkortadt till *väg.* Egentligen betecknar detta ord i B:s «behandlingar» att stöda hela kroppen blott på *en* tåbalk eller på den främre delen af ena fotsulan (för utförande af en vexelsidig knäböjning), medan det andra benet hålles mer eller mindre framåtfördt **), alla öfriga delar i liksidigt, «symmetriskt», läge, bål och hufvud i vårdad ställning upprätta, ungefär såsom i den aktiva grundställningen. Händerna äro vanligen något framåtförda (utan fordran på full sträckning af armbågarna och fingerna eller på armarnas paralellism) till erhållande af ett stöd enligt G. R. af 1836 mom. 328—330, äfvensom för utförande af *Balansst.* ♂, på något olika sätt verkställd i mohn af hvarjehanda redskap. Den med namnet *Balansst.* ♂ betecknade rörelse inbegriper således hos B. flera mycket föränderliga utföringssätt, och

---

*) Denna skrift, som äfven är öfversatt till engelska 1853, har haft flera upplagor, den 5.te utkommen 1861; de sednare upplagornas teckningar äro bättre. Skrifterna № 6, 8, 10 följa B:s sätt att nyttja s. k. myror såsom teckningar.

**) Hvilket utvisar, att stundom är uttrycket *spjern* utelemnadt eller underförstådt. Likaledes förhåller sig uttrycket *mot;* såsom nedan redogöres derom. Då till utförandet (vanligen) nyttjades »balansstolpe» och ringstöd, såsom vanligen för svaga barn; lät B. det fria benet hänga ned »efter sin egen tyngd» eller obetydligt framåtfördt. Vid benets betydligt högre uppböjning (om ock ej till *vågrät* ställning) nyttjades namnet *Spjernbalansst.* ♂ omkring tiden 1861.

sker vanligen på en bänk (eller annan lägre upphöjning) ledvis invid en vägg till ett lätt stöd för ena handen, eller vid en bom till stöd för båda händerna, eller på en särskiljd «balansstolpe» med samsidigt «ringstöd» till hjelp i mohn af Rt:s behof vid inträffande vackling. Ställningens verkliga förhållanden skulle f. ö. inses lättare och bättre genom *tillräckliga teckningar* än genom en ej nog utförlig och god beskrifning om dess många smärre af individualitet beroende förändringssätt (utom de verkliga felen), hvartill den visar en utpräglad «naturlig» benägenhet. Någon egentlig beskrifning utöfver de korta föga noggranna antydningar, som ses i äldre skrifter, finnas derför icke ännu och torde kanske länge dröja *). Under sådana förhållanden kan en erinran om några af de vanligaste och menligaste felen tillsvidare vara af någon nytta.

De vanligaste felen äro oliksidighet utsträckt till de *öfre* delarna (kroppen »kastas åt sidan» eller snedt bakåt) och åtskilliga s. k. stethortiska origtigheter. Dessa två hufvudsakliga ordningar af fel förekomma synnerligen tydligt förbundna på två olika sätt (i flera smärre individuella afvikelser), hvaraf det ena framflyttar beckenet betydligt, fäller öfverlifvet bakåt och «kutar» hela ryggen eller dess omkring fjerde ryggkotan belägna «segmenter» vanligen något mindre än i följande felaktiga form. Det ökas, om det fria benet är uppböjdt. Det blott delvis motsatta felet inträffar likasom »alternerande» (med det föregående) vid *bättre bakåtfördt* becken, och består i framlutad vanligen starkt kutig rygg; t. o. m. derhän, att hufvudet (hjessan) infaller framom det uppböjda knäets lodlinea. Jfr vidare ordet *spjern*, som erinrar om samma fel enligt Gymn. Regl. af 1836 mom. 312, 330. Ännu andra fel (af en «sekundär ordning»), förekomma visserligen ofta under *Balansst.* ✓ nyttjad i friskgymnastik med det lindrigaste blott berörande stöd (t. ex. på en bänk, vid ribbstol, vägg eller bom) eller alldeles derförutan. Ofta händer, att Rt niger ned så djupt, att han ej kan återgå långsamt uppåt utan att börja med en «knyck» o. s. v. Ställningens och de deri utförda rörelsers gymnastiska ändamål i B:s behandlingar, förnämligast grundadt på dess »deriverande» verkan för sjuke, var vanligtvis icke egentligen att vinna en *jemnvigtsöfning*, såsom fallet väsentligen är i friskgymnastik, men blott ett passande »inslag» mellan de starka bålrörelser o. a., hvilka förnämligast afsågo mera »centralt belägna vegetativa organer» eller vissa stora aflägsna kärlområden.

Anm.: Uttrycket *balans* förekommer mycket sällan förenadt med andra prefixer, ehuru armarnas ställning i mohn af stödets olikheter o. a. omständigheter ganska mycket vexlar, hvilket förhållande egentligen *borde* angifvas i namnet. Jfr nedan vidare 6:te stycket om flera sådana luckor i ställningars och rörelsers benämningar.

Teckningar ses i förutnämnda skrifter 1852 f. 22 x, 1855 f. 11, 1870 f. 13, 1880 f. 297, 298.

*) De nyare böcker, som *beskrifva* någon af dessa »modifikationer», nöja sig med att återgifva de ganska knapphändiga uppgifterna hos Gutsmuths, Jahn, Ling och Rothstein.

№. 2 **Bind**, ett ord, som förekommer blott i de till sjukgymnastik hörande behandlingar. Det betyder, att till beckenets starkaste »fixering» (orörlighet i knä- och höftlederna) medelst en bred sadelgjord vara stadigt fästad vid en lodrät fyrkantig mast e. a. tjenligt föremål derigenom, att gjorden löper vågrätt om Rt:s höft och om stocken. Den tillställningen förenas vanligen med *höftfäste* eller *pannfäste*. Denna starkt bundna anordning nyttjas förnämligast till utförande af »höftrullning» *), mindre ofta till en *bakåtdragning* af öfverlifvet under motstånd, *Bindst. bakåt*⌐⌣, eller till en *Bindvändst. fram*⌣⌣/ o. s. v. fig. 1, 2. De mest begagnade fallen äro de till halfpassiva rörelser hänförda, men dock temmeligen ansträngande *Bindst.* Hft^{0} med något utvridna hälar och *Bindgrst.* Hft^{0}, hvilka båda former mera än andra rullningar *bakåtluta* den genom beckenet löpande axel, som tillhör den för rörelsens »locus motus» anvisade kägel-manteln. Hufvudet rörer sig i »kägelbasens» omkrets kring axelns öfre ända. — Alla rullningar och ringningar verkstälda i *bindgrst. utg.* utgöra »halfpassiva» former af den påtagligaste art: *rörelsen* utföres blott af Rg, men öfverlifvets ansträngande »hållning» är Rt:s egen uppgift.

Fel: att Rt håller sig »slapp» (d. ä. låter bålens tyngd öfverväldiga försöket att uppbära den under rörelsen) så, att han redlöst »vräker» öfverlifvet bakåt, fäller eller sträcker hufvudet (hakan) framåt, ej håller knäna starkt och orörligt sträckta och hälarna stadigt fästade mot golfvet, händerna fast omfattande höfterna o. s. v. Att vid försök till dessa fels rättande hålla andan, uppdraga axlarne, är äfven vanligt; likaså att sjelf medverka till rullningen, eller att motverka densamma. Rörelsegifvarnas vanliga fel är att ej »runda» rörelsen, att öfverväldiga Rt:s krafter genom för stor rörelse bakåt, att ställa sig så, att de ej erhålla tillräcklig kraft utan stor ansträngning.

Anm. Detta är den starkaste fixering (jemnförelsevis till samma kretsande rörelse utförd i *stödgrst. utg.* och i *höggrsitt. utg.*), som den noggranna s. k. svenska methoden använder till att åstadkomma »isolering» d. ä. till att förekomma rörelsens uppblandning hos Rt. med små ofrivilliga (omedvetna) samrörelser i knäna och fotlederna o, s. v. Otillräckligare isoleringsmedel ses i G. R. af 1836 tab. 3 fig. 13, 14, hvilka tillgripas blott i brist på bättre, såsom *Stödgrst. bakåt*⌐⌣ eller *Strstödgrst. bakåt*⌐⌣ vid en bom eller något dylikt redskap, eller med s. k. kedjestöd fig. 3. — Likartade äro de tekniska skälen till medlets användning vid den aktiva *Högbindhalfst. Bbakåt*⌐⌣, fig. 4. äfven nyttjad i förening med en stark *Inlårs*=, således en styggelse för de lärda sakdomare, hvilka fördömma allt gemensamt bruk af aktiva och passiva former **). Teckningar saknas af den ställning, som angifves med uttrycket *bind.*

№. 3 **Båg**, ett allt från de tidigaste skeden (redan länge före B:s terminologi) ofta och ännu mycket begagnadt ord, tillhör det en på mångfaldigt

---

*) Numera rättare kallad *bålrullning* enl. nedan 3:dje stycket, B.

**) Jfr 3:dje stycket B. *№* 21, 28 och skrifter af D:r Ideler, Schildbach, E. Friedrich m. fl. om de »logiska» skälen att ur gymnastik afskaffa passiva rörelser.

vexlande sätt (genom förbindning med andra uppgifter) nyttjad ställning af det vigtigaste gymnastiska ändamål och fysiologiska verkan. Jfr den korta anmärkningen derom i G. G. F. 1834. Denna verkan har förskaffat den ett särskiljdt namn af »storkärlsgymnastik», Neumanns »Grossgefässbewegung». Ordet *båg* betyder en måttlig, men inom individuella, temmeligen *olika, gränsor* skiftande, bakåtböjd hållning af *bålen och halsen med hufvudet*, så anordnad att dessa delar infalla i en mycket lång gemensam båglinea enligt den grundform, som ses i G. R. af 1836 mom. 193, 194 tab. 1 fig. 17. och som framställer saken i en lindrigare grad af böjning. Jfr äfven Rothstein *Freiübungen* 1853 Tab. 1 fig. 8. Denna hållning af nämnda delar utmärker sig genom att på ett (jemnförelsevis) ganska noga bestämdt och enkelt sätt lämpa sig till *förening* med en stor mängd af andra prefixer af aktiv art, somliga ganska lindriga i sig sjelfva, andra mycket ansträngande, såsom med *str.*, *halfstr.*, *vänd.*, *gr.*, *strgr.*, *halfstrgr.*, *vändstrgr.*, *stödstrgr.*, *häng.*, *sitt.*, *strsitt.*, *strgrsitt.* och många andra, hvaraf flertalet äro mera sammansatta än de nämnda. Ehuru ofullständig visar denna förteckning af de minst sammansatta fallen, att det med ordet *båg* betecknade förhållande egnar sig genom dessa föreningar äfven till utförande af talrika och mycket olika *rörelser* med armar, bål, ben, hufvud, somliga tillhörande de »friståendes» eller »frisittandes» (B:s eget uttryck) afdelning, andra verkställbara blott med särskiljda enkla redskap, ännu andra med nödvändigt ingripande af en Rg. eller flera, sluteligen andra som erfordra både redskap och biträden. Bland hela den stora mångfalden af mycket olikartade ställningar, som den i Norden uppkomna methoden begagnar, finnes ingen som är nyttjad till att noga bestämma ett större antal af derifrån utgående *rörelser*, än det med ordet *båg* betecknade förhållande. Äfven åtskilliga *passiva* rörelser af det vigtigaste slag verkställas under detsamma. En sammanställning af de för friskgymnastik från Centralinstitutet utgifna tabeller och innehållet i nästa häfte visar detta något utförligare. — Försök att äfven vid lindrigare böjning närmare bestämma den långa, för ögats bedömmande skenbarligen mycket jemna (utefter hela linien nästan lika starkt böjda) bågen i denna ställning, och synnerligen att skilja den nog tydligt från den uppsträckta grundställningen, äfvensom från *fallst. utg.*, hafva ej uteblifvit vid det Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm, ehuru ej fullgjorda med synnerlig framgång. De enklaste medlen till åskådlighet hafva trutit, nemligen goda afbildningar i tillräcklig mängd. Det bästa hittills kända kortaste sättet att på blott den *beskrifvande* vägen skilja dem torde vara följande: Då den stående grundställningen och nästan alla andra i denna förteckning anförda aktiva ställningar utom *våghäng*)*, förutsätta en sådan hållning af hufvudet, halsen, bröstet, axlarna, magen, att andningen derigenom må blifva i viss mohn »pectoral» med stark bröstinspiration utan den fullständigaste bröstexspiration;

---

*) Således icke *slappsitt. utg.* eller den vid passiva rörelsers verkställande begagnade form af stående grundställning eller andra s. k. hviloställningar.

är ändamålet att såmedelst bibehålla den största möjliga »respirations-yta», äfven under utandningen, dock utan de öfverdrifter som för mycket inskränka den strängt anbefallda andningsrörelsen enligt Gymn. Regl. af 1836 mom. 42, 53. En tydlig *minskning* af bukens vanliga utbugt framåt nedtill och af ryggvens utbugt bakåt upptill omkring 4:de ryggkotan är således förbunden med den aktiva grundställningen och alla de dertill närmaste härledda aktiva ställningarna. Denna *ryggens* vanliga utbugtighet upptill kan hos vissa nog öfvade unga menniskor minskas så mycket, att den öfvergår till rät linea, eller rättare uttryckt till en temmeligen flat yta. i motsats således till den starka kullrighet öfver »härdarna» (skulderbladen), som tydligast utmärker de menniskor, hos hvilka kroppens urpsrungliga daning och ett stillasittande lefnadssätt samverka. — För att på kortaste sätt säga något om olikheten mellan den med ordet *båg* betecknade ställning och de mest snarlika ställningarna, har man uppgjort följande »skala».: Den vanliga, nästan »omedvetna, hos nyare anatomer (t. ex. Maissiat, H. Meyer) beskrifna stående ställningen hörer till de s. k. relativa hviloställningarna, men icke till de aktiva gymnastiska ställningarna. Den är utmärkt bl. a. genom en märkbar förkortning af hela kroppslängden på grund af »columnae» tydliga *bågar*, synnerligen i pilplanet vid länden, ryggen och halsen, men passar enligt den i Norden uppkomna method blott till vissa *passiva* rörelser, alldeles icke till aktiva rörelser af gymnastiskt värde. Halsen lutar dervid framåt mera eller mindre, ehvad lutning ansigtets »profil» liktidigt må intaga. — Den i Gymn. Regl. 1836 mom. 53 och i andra ur samma noggranna method framträdda gymnastikskrifter ofta omtalade »militära» grundställning, utgående från den förutnämnda hviloställningen, är af en helt annan prägel, likasom alla derur härledda verkligt aktiva ställningar, som nedan nämnas. Den är likasom den (aktiva) sittande och »knälande» grundställningen mycket närmare till den häfdvunna hållning af *bål*, *hals*, *hufvud*, hvilken menas i alla tiders soldatskolor. Den utmärker sig genom en icke stor men dock tydlig minskning af nämnda bågar i »rachis» och ithy en märkbar *ökning* af hela kroppslängden. Halsens upprätande förer hufvudet något bakåt och hakan indrages *). — Den med uttrycket *båg* menade ställning, utgående från den sistanförda, minskar alltid ytterligare bugten i ryggradens bröstdel (jemnförelsevis till delens obetydliga böjlighet) och ökar något mera hufvudets bakåtföring, samt böjer slutligen äfven länden bakåt, hvilket bör ske med tillbörlig måtta i denna jemnförelsevis synnerligen böjliga del. Denna utgångsställning är följaktligen genom sina lindrigaste »graduationer» på visst sätt blott en fortsättning stegvis af den föregående. En obetydlig *ökning* af hufvudets bakåtföring (från grundställningen) genom en lindrig »bakåtböjning» af ryggens

*) Andra försök att så »regelmässigt» som möjligt bestämma halspelarens och hufvudets läge under de nämnda grundställningarne och alla ställningar, som fordra samma förhållanden i ryggradens öfre delar, antager följande schema: Den linea, som bröstets och halsens taggutskott bilda, är nedtill nästan rak, men börjar redan vid halsens »rot» att tydligt ehuru långsamt kröka sig snäcklikt bakåt.

*

allraöfversta del utelemnas derför hos B. ganska ofta i *namnet*, enligt nedan. Starkare böjning af ryggraden förenas alltid med armarnas ändrade ställningar, på det noggrannaste bestämda genom de förhållanden, som kallas *stödbågstrst. utg.* eller *famnbågstödst. utg.* o. s. v. — — Innan redogörelsen om *bågst. utg.* i dess förhållanden till andra (temmeligen snarlika) ställningar afslutas, må följande erinran tilläggas, såsom i viss mohn gällande äfven för åtskilliga andra fall: En verklig *beskrifning* af denna ställning, icke en sådan som upprepas i hvarje gymnastiskt reglemente eller handbok, men som motsvarar dess vigtiga gymnastiska ändamål och fysiologiska verkan (de mekaniska o. a. förändringar, som dervid försiggå i olika inre organer, såvidt som vi ännu känna dem) skulle ensam fordra en liten skrift för sig. Den som tviflar, kan granska bröderna Webers förfarande. Af deras berömda verk borde gymnaster hafva lärt, hvad en verklig beskrifning är; ehuru de måste söka att fatta sig betydligt kortare, jemnväl i fråga om de vigtigaste typernas beskrifning.

Felen vid bålens böjning bakåt äro många och farliga samt derigenom t. o. m. vordna rygtbara. Nästefter sprången och löpning orsaka de flertalet af kropps-skador vållade i gymnastik. De hafva vållat bråck *), och den lärda blindheten har derför velat afskaffa alla ryggböjningar bakåt. Soldater hafva blifvit förderfvade af reglementens och instruktörers oförstånd att på ojemn mark låta gamla män använda den svåra formen *Strgrst. R^ bakåt* mot föreskriften i Gymn. Regl. af 1836 jfr fig. 5. — De vanligaste *felen* med afseende på bröstets och hufvudets förhållanden vid den med ordet *båg* uttryckta ställning angifvas kort i Gymn. Regl. af 1836 mom. 34. 193. 194, 341 m. fl., och några af dessa fel äro inbördes *alternativa* ungefär i samma mening som vid föregående ord № 1, samt äro ofta af det allravigtigaste störande inflytande på den afsedda verkan. Den *vanligaste* men ingalunda oföränderliga totalbilden af denna ställnings fel **) är stark böjning i ländens öfre del; ingen eller omärklig böjning i bröstdelen, framåtföring af hufvudet (eller motsatsen i ytterlighet), äfvensom af händerna om armarna äro uppsträckta — utom de öfriga fel, som vanligen medfölja händernas hållning. Om ej det fel begås, att böjningen bakåt inskränkes till länddelen; förekommer synnerligen en utpräglad och allmän benägenhet att hålla andan vid *St. R^ bakåt* och under den derigenom intagna slutställningen *(bågst. utg.)* eller andra likartade ställningar med eller utan redskap såsom stöd baktill o. s. v. Denna ofrivilliga eller omedvetna »cohibitio spiritus» inträffar mera sällan efter *stark utandning*, oftare vid något mera fylldt bröst (jfr J. Cloquet *L'Influence des efforts* 1820), åtminstone hos de Rt., hvilka försöka göra sitt bästa, ehuru på ett föga lyckadt sätt. Äfven framträder ofta den hos så många menniskor vanliga (»konstitutionella») fallenheten att »uppdraga axlarna», om ställningen förenas med höftfäste, pannfäste eller

*) Jfr Kongl. Sundhetskollegii *Årsberättelse* 1861. Någon öfverdrift finnes troligen bland de der meddelade uppgifter från soldatskolornas läkare.

**) Och följagtligen äfven den *rörelses*, som utgår från grundställningen, och upphör med intagande af den *bågst.* slutställningen.

vågrätt utåtsträckta armar. — Den grundform, som betecknas med ordet *båg*, är synnerligen känd *) såsom benägen att ofrivilligt och oftast omedvetet förfalla i en stor mängd af individuelt vexlande fel; och ännu mera gäller detta om dess föreningar med vissa andra på fel rika uppgifter: t. ex. de former af ställningar, hvilka betecknas med orden *famn*, *str.*, *vänd.* Allramest gäller denna benägenhet om föreningarna *strbåg*, *vändbåg*, *strvändbåg*, och deras derivata former. Men icke destomindre äro dessa föreningar (vid deras förbindelse med *stående*, *grenstående*, *sittande*, *stödstående* utgångsställningar m. fl.) genom deras oändliga och lätt tillgängliga »graduationer» i bålens böjning och vridning, från de lindrigaste till de starkaste, gymnastikens lättaste medel att rätt begagnade (i lämpliga ställningar för benen och underredet) kunna *bekämpa* dessa samma fel, hvilka för deras allmänhet och deras nära samband med en felaktig kroppsbildning hafva tidigare varit kallade »de konstitutionella» felen. Man har äfven sökt att i vissa afseenden »graduera» dessa fel; och onekligen är den allmänt förekommande benägenheten att vid dessa uppgifters verkställande föra hufvudet *framåt*, ett ännu värre fel än det motsatta: att låta denna del falla (»hänga») för mycket bakåt ur den omtalade långa båglinian. Man har på grund af dessa fels vigt och allmänhet uppställt följande genomgående grundsats: heldre *kort* bana i rörelsen, d. ä. ringa oansenlig böjning bakåt, än dessa vanställande fel med större böjning **). — För att så kort som möjligt är, gifva en öfversigt af felen i åtskilliga af de härledda former, som uppkomma genom denna vigtiga ställnings förening med de betecknande karaktererna af åtskilliga andra vigtiga ställningar, kunna följande fall anföras; förutom hänvisning till de ord om felen *i allmänhet*, hvilka i största korthet anföras vid slutet af detta 2:dra stycke, tillägget № 2 nedan.

a. Vid *bågst*, *utg.* och dess stående härledningar, såsom *strbågst.*, *strgrbågst.*, *strgångbågst.*, *strstödbågst.*, *famnstödbågst.*, *strtrappbågst. utg.* m. fl., äro de enl. Gymn. Regl. af 1836 redan anförda felen allmännast. Utom dessa afvikelser från ett rigtigt förfarande bör äfven anmärkas såsom ett fel, att vid stark ryggböjning intaga sådana ställningar *för hastigt*, mot besagda boks försigtiga råd mom. 193, synnerligen från *strgrst. utg.*, och ännu mera vid bruk af *tyng-*

---

*) Nemligen bland de »instruktörer» o. a., hvilka fästa någon vigt vid ett »korrekt» utförande. De som i hvarje fall frugta och *förkasta* all slags »regelmässighet», anse detta förfarande (att fästa någon vigt vid *ställningar*) vara en oändlig väfnad af pedantiska småagtigheter, en fördömlig »schablon», som de äfven kalla »ein Spielen und Tändeln mit Stellungen», t. ex. D:r Russdorff, Virchow m. fl. ansedda män.

**) Likasom ett *hopp*, väl utfördt, beror ej blott på *höjden* och *längden*, men allramest på *sättet* att komma ned till marken: antingen vackert och med säkerhet och full beherrskning af hela kroppen, hufvudet uppburet, hållningen fri — eller fult och obestämdt ja t. o. m. störtande ned hufvudstupa mot golfvet, om ej medlidsamma biträden hastigt »mottaga» den fallande. Rothstein erinrade derom, sedan äfven andra skriftställare. Man frågar: när skall en hel allmänhet begripa denna skilnad? När gymnastiklärarne sjelfva allmänt begripa den. Rothstein predikade i början mest för döfva öron. Hans landsmän kallade honom en pedant, anstucken af svenska griller.

der i händerna under ryggens böjning bakåt. Hastigheten gör då rörelsen både ofullständigare och farligare. Många afvikelser från de i Gymn. Regl. af 1836 meddelade föreskrifter träffas i sednare utkomna utländska böcker, såsom lättast kan *ses* genom att jemnföra deras teckningar *). Olikheten mellan rätt och felagtigt intagen slutställning efter en utförd ryggböjning bakåt (såsom *bågst. utg.*, *strbågst. utg.*, *strgrbågst. utg.* o. s. v.) är ej i alla afseenden så stor och tydlig, att den kan inses fullständigt och klart blott genom en kort beskrifning utan teckningar. En jemnförelse af den i Gymn. Regl. af 1836 fig. 17 eller hos Rothstein *Freiüb.* 1853 fig. 8 med de teckningar, som ses hos den förtjente Eiselen *Abbildungen* 1861 fig. 16, 387 eller i den franska *L'Instruction pour l'enseignement* 1849 pl. 12 fig. 4 *b*, kan visa några grunddrag af de olika uppfattningarna om denna ställnings rätta och orätta form. — Såsom redan är anmärkt: de fel, som yppas vid den jemförelsevis enkla *bågst. utg.* eller *strbågst. utg.*, framträda ännu menligare för formens bestämdhet vid mera sammansatta derivater (såsom vid *strvändgrbågst. utg.*), och åstadkomma då ofta en så fullkomlig förvirring af det hela, att man med möda kan urskilja den verkligen afsedda uppgiften. Detta ses både i användningen dagligen och i böckers teckningar. Fall af dupplicerad art, felagtigt utförda (t. ex. *Strbåggångst. b. 2Aned* fig. 6) ses så leda till den fullkomliga motsatsen af deras afsedda ändamål: att bereda mera korrekthet i vissa fall för en otillräckligt utbildad Rt. än de motsvarande *fria* formerna kunna förskaffa. — Om gymnasters ytterligheter och karrikaturer af denna ställning jfr i öfr. № 4 och tredje stycket C. № 3.

b. *Vid bågknst. utg.* och dess många af B. nyttjade härledningar likna felen de förutnämnda; men dertill kommer den vigtiga inverkan af beckenets felagtiga hållning (»emplacement»), som visar sig genom olika vinklar i höftlederna. Jfr de tre derom meddelade teckningar, hvilka, änskjönt ofullkomliga, dock *vida kortare* påpeka de alternativa olikheterna, än en kort beskrifning ensam förmår göra.

c. *Vid bågsitt. utg.* och åtskilliga af dess härledningar äro felen äfven ganska olika. Vid den i sjukgymnastik och för svaga barn mycket begagnade »respiratoriska» formen *Strbågsitt. 2A und. Rgs motstånd* äfvensom vid *Strgrbågvändsitt. fram* på låg plint e. a. äro de vanligaste svåra felen, att hufvudet hålles orätt på åtskilliga afvikande sätt, att ryggen (trots hela uppgiftens motsatta ändamål) något kutas och att bröstet derigenom »skålas», vanligen i förening med armarnas märkliga framåtföring, att Rt. vid försök att rätta dessa fel låter hypochondrial-bältet utskjutas i stället för bröstets

---

*) Deraf finnes en kort med bilder åskådliggjord öfversigt, hvilken utgör en del af en ännu otryckt *större samling*, innehållande åtskilliga jemnförande »serier» öfver det nittonde århundradets gymnastik i olika länder. Man kan hoppas, att Centralinstitutets styresmän framdeles skola fästa afseende vid det ofta anmärkta behofvet att utgifva en dylik komparativ samling. En del af de till *bågst. utg.* och dess derivata former (ställningar och rörelser) hörande fallen af felagtigheter anföras afbildade i den nämnda 1880 utgifna korta *Öfversigt* af rörelselära: i dess fig. 554—559, 581—596.

öfre kupa, att armbågarna i den förstnämnda rörelsen föras framåt för mycket, att de under den sednare rörelsen böjas, att armarna lemna sin ursprungliga bestämda parallelism och liksidighet, att vridningen utsträckes till höfterna (beckenet) eller till benen och knäna, hvilka delar samteligen måste förblifva *fasta* i deras en gång bestämda liksidiga ställning, stadigt fixerade mot underlaget genom ett biträde. fig. 8, 9.

d. Vid *frambågligg. utg.* och några andra ställningar, hvilkas benämningar mycket likna denna, förhålla sig dock felen ganska olika, i följd af temmeligen tydliga skäl. Vid *frambågligg. utg. m. hftf* och vid *famnframligg. utg.* m. fl. uppgifter af samma ordning äro de helt annorlunda (jfr nedan №. 8, ordet *fram*) än under *Strframbågligg. 2A*^ förenad med fattning om ett redskap eller om en Rg:s handlofvar, i sednare fallet till utförande af en måttligt ansträngande långsam armböjning under Rg:s motstånd, skiftande med Rt:s eftergift under Rg:s ökade dragning. I sednare fallet likna de svåraste felen de vanliga felförhållandena under de egentliga s. k. häfrörelserna (jfr №. 16 och det 3:dje stycket), således äfven under nästföljande ställning.

e. Vid *båghäng. utg.* öfverensstämma felen ganska nära med öfriga uppgifter af häfrörelsernas vigtiga ordning i benägenheten att under armarnas långsamma böjning från denna utgångsställning föra armbågarna framåt till likhet med en verklig klemmställning*), att söka underlätta uppgiften (armarnas långsamma böjning) genom oliksidig ansträngning af armarna, att öfverdrifva armböjningen till för lång bana eller motsatsen, att verkställa rörelsen knyckvis eller hastigt, att kasta hufvudet bakåt utan försök att måttligt draga hakan bakåt, att ej bibehålla de nedre delarnas leder fullt sträckta, att skilja hälarna, att hålla benen oliksidigt, att läraren låter sänka redskapet för mycket, hvarigenom företrädesvis länden böjes för starkt och en egendomlig verkan i denna del framkallas, som i andra fall (men icke i detta **) ofta eftersträfvas — För öfrigt förekomma i nyare tider några förändrade sätt att anlägga händerna på redskapet, hvilka icke öfverensstämma med det af B. iagttagna förfaringssättet, och hvilka beröfva Rt all möjlighet att föra armbågarna utåt (till sidorna) i någon märkbar mohn under en *båghäng utg.* Närmare uppgifter om dessa förändringar af den gamla enkla typen *båghäng. utg.* ses nedan anförda i samband med uttrycket *från*, №. 9.

f. Vid *Spännbågst. utg.* borde äfven de tillhörande vanligaste felen i största korthet omnämnas, fig. 10. Utom deras likhet med de vid den enklaste formen *bågst. utg.* förekommande, bör erinras om försummelsen att tillräckligt skjuta hela kroppen och synnerligen öfverlifvet framåt från redskapet, icke blott magen eller höfterna. Jfr för öfrigt felen vid *spännböj. utg.* och dess derivater.

---

*) Dessa fel ses tydligt framställda i Böttchers naturtrogna afbildning *Turnunterricht f. d. Volkschule* 1861; fig. 26 a, jemnförd med 9 a, ett annat slag af klemmställning.

**) Jfr åtskiliga af B:s behandlingar de der förekommande *Knbågst. Rr. m. KnRf* fig. 11.

Anm. Det myckna ofta återkommande bruket af det med ordet *båg* uttryckta förhållande, denna sjelf till utföringssättet noga graduerade måttliga böjnings lika noga bestämda förbindelser med så många andra ställningar (för olika kroppsdelar) blir ännu märkligare derigenom, att ordet *båg* likväl mycket ofta i namnen *utelemnas*, då böjningen är ringa. Detta utelemnande inträffar ej blott i sådan händelse som *famnstupst. utg.* eller i *framligg. utg.* begagnade för de många fall (barn och äldre), som ej *förmå* märkbart fylla fordringarna i en någorlunda rätt intagen och bibehållen *famnbågframligg. utg.* o. s. v. Man måste då ofta nöja sig med det minsta möjliga *försök* hos Rt att åstadkomma en *knappt märkbar* båge i öfverlifvet *). Egenteligen är denna ringare »bakåtböjning» af öfverlifvets högsta del och hufvudet inbegripen i hvarje aktiv ställning, (då ej motsatsen uttryckligen föreskrifves i sjukgymnastik); liksom äfven det ej fullkomligt passiva fallet *Sitt. lin. R*== blott uttrycker en ringare böjning än den snarlika *Bågsitt. lin. R*== och åtskilliga andra. fig. 12. Jfr nedan 6:te stycket om det stundom anmärkta förbigåendet af andra uttryck, hvilka dock underförstås.

Om svårigheter förefinnas att kort, bestämdt och klart angifva den *bågst. utg:s* öfre gräns (gränsen emellan uppsträckt grundställning och den lindriga *bågst. utg.*); inträffa lika stora sådana äfven vid den *nedre*, emedan den vexlar individuelt och hörer till de *ofrivilliga.* Ty den under rätt intagen (uppsträckt) grundställnig inträffade höjning af »pectoralfältet» måste trots Rt:s bästa vilja *aftaga* under bålens tilltagande böjning bakåt på grund af bukväggarnas alltmera ökade »bandverkan», hvilken intrycker bröstgropen och äfven neddrager de öfverliggande delarna. Nedre gränsen nås och öfverskrides följagtligen, när besagda fälts höjning försvinner (tillplattas) genom det tilltagande motståndet i bukväggarnas passiva bandverkan.

Slutligen bör tilläggas, att ehuru det med ordet *båg* betecknade förhållande oftast användes till *aktiva* uppgifters utförande, tjenar det äfven till både passiva rörelsers verkställande och till åtskilliga ansträngande *blandade former.* I motsats till de läkare, som klandrade bruk af passiva former i gymnastik, gick B. så långt, att han nyttjade den ansträngande *spännbågligg. utg.* till att deri mottaga hackning och klappning på de verksamma delarna, såsom armar, bål o. s. v.

Teckningar ses 1836 t. 1 f. 17, 23, t. 2 f. 15, t. 3 f. 8, 14, 1847 m. 71, 1851 s. 149, 174, 1852 f. 67, 1853 f. 8, 27, 1855 f. 85, 1856 R. f. 108, 1856 E. f. 18 (?), 1857 IV f. 4, 1863 U. f. 15, 1869 f. 6, 1870 f. 63, 1877 f. 17, 25, 1878 f. 21, 22, 26, 27, 33, 59, 72, 85 x, 87, 1880 f. 54—56, 66, 69,

---

*) Utrymmet förbjuder att ingå i någon vidare redogörelse om det synnerligen bland barn förekommande felet, som visar en öfverdrifven böjlighet i länden, och som mången gång af okunniga menniskor, gymnaster o. a., obetingadt anses som den högsta och ensam tillgodogörande omfattningen af kroppslig förmåga och fullkomlighet.

88, 99, 116, 117, 142, 198, 204, 205, 210, 224, 227, 253, 272, 288 x, 313 x, 331, 361, 362, 401, 469, 1881 f. 29, 39, 50, 54, 72, 74—77, 95, 178 m. fl.

№. 4 **Böjd,** ett i äldre namnlistor antaget uttryck, dock sällan i sin första bemärkelse bibehållet alldeles oförändradt genom alla årgångar af sednare behandlingar, betydde ursprungligen en *starkare böjning* af hela bålen med halsen än föregående. Det är ej att förvexla med det nu brukliga ordet *böj*, som först på sednare tid har tillkommit enligt hvad derom vidare meddelas nedan i 6:te stycket. Uttrycket *båg* erhöll efter hand en vidsträcktare betydelse inom friskgymnastiken, äfven inbegripande i enstaka fall en så stark böjning af ryggen och knäna, att nacken sänktes till veklifvets (sista ryggkotans) höjd. Jfr nedan om ordet *hvalfst. utg.* och den af B. uppgjorda s. k. »gymnastiska kompassen». — Förhållandet mellan uttrycken *båg* och *böjd* visar tydligt, huru obestämda de knappa *beskrifningar* i allmänhet äro, som lemnas i gymnastiska handböcker, heldst utan tillräckliga teckningar. Den ena handboken afskrifver ungefärligen den andra på god tro; men få äro tyvärr de ställningar och rörelser, hvilkas stora enkelhet medgifver en verkligen fullständig och dock mycket kort beskrifning. — Namnet *böjd* nyttjas numera ej; det är afskaffadt på grund af dess obestämda begränsning och öfvergång till föregående. Detta förfarande är kanske icke rättare. Men onekligen hörer hela förhållandet mellan de med *båg* och *böjd* ursprungligen betecknade former till de fall, mot hvilkas otillräckliga terminologiska bestämdhet vid ökadt behof af individualisering, anmärkningar hafva blifvit gjorda (D:r H. Sätherberg 1853), och ännu tidvis måste återkomma.

Felen i denna ställning likna vilkorligen den föregåendes; men af hufvudets (halsens) fel är dess framåtböjning sällsyntare än motsatsen (för stark bakåtböjning) i detta fall, såtillvida alldeles olika förhållandet under den förutnämnda ställningen *№.* 3. Någon redogörelse om konstmakares välbekanta förkärlek i detta fall till vanställande öfverdrifter kan ej inrymmas.

Anm.: En följd af besagda samverkande orsaker blef att *båg* under tiden i vissa fall felagtigen utbyttes med *böjd.* Det föränderliga bruket af dessa ord inbördes röjer en förfelad afsigt och en deraf redan kort tid efter terminologiens antagande uppkommen misströstan att kunna blott med ord »precisera individualiteternas mångfald».

Teckningar 1857 f. 7 (?), 1866 f. 4, 1880 f. 547, 1881 f. 229 (?) i afseende på bålen. — Teckningar afseende armarnas ställning (ordet *böj*) 1836 t. 1 f. 6 a., 7. t. 2 f. 4 x, 9, 10, t. 3 f. 4, 1851 s. 133, 1853 f. 1, 1859 f. 8 x, 1870 f. 18, 1877 f. 26, 27, 32, 1878 f. 3, 60, 94, 96 A, 1880 f. 104, 204—206, 1881 f. 49, 92, 138, 149, 179, 215 m. fl.

№. 5 **Fall:** att »med rak kropp» d. ä. utan någon stark båge i öfverlifvet (bröstkorgen) eller i länden hålla antingen *bålen och hufvudet* eller *hela kroppen*, från hälarna till hjessan bakåtlutad mera eller mindre i mohn af Rt:s förmåga. Denna ställning intages oftast från sittande grundställning (med fixerade fötter eller knän) genom att röra *blott höftlederna* utan att f. ö. ändra de vinklar och lineer, hvari underlif, bröst, hals och hufvud befinna

sig till hvarandra — således deri tydligen ganska olika intagandet af den ofvan med ordet *båg* betecknade ställning. Så uppkommer den mycket begagnade *fallsitt. utg.* och dess tillämpningar. Samma orörlighet i alla leder *utom fotlederna* skall intagas, då lutningen af hela kroppen (högst 45^{0}) utgår från den *stående* grundställningen; såsom man förfarer vid utförandet af *Motfallst. uppδ!*, om hvars synonymer några ord följa i 6:te stycket. — Enär den förra händelsen gemenligen innefattar starkt ökadt »buktryck» (jemförelsevis mindre tryck inom bröstkorgen) men den sednare formen förutsätter, ett *yttre stöd* mot nacken, och således innehåller blott en rent »muskulär» verkan af ett helt annat slag; utvisa dessa båda händelser tillvaron af endast en *yttre* eller »formel» likhet (lutningen), men äga inga utmärkta framspringande gemensamheter i fysiologiskt afseende d. ä. i verkan *). Nedtill, d. v. s. under den starkaste förekommande lutning, gränsar det med ordet *fall* betecknade förhållandet till de ställningar, som pläga angifvas med ordet *våg*, i vissa fall äfven till användningen af ordet *hvalf*. Men uttrycket *fall* skiljer sig åtminstone nog tydligt från det sednare genom frånvaron af dennas starka *båge* i bålen. — Det torde vara öfverflödigt att tillägga, att några alldeles *fria* ställningar (utan något enkelt redskap eller andra fixerade stöd) tillhöra ej de med uttrycket *fall* betecknade händelser.

Felen visa följagtligen många skiljagtigheter och få gemensamheter utom de allmänna stethortiska i deras vanliga mångfald och vexling, hvarom en knapphändig anmärkning redan är meddelad. Vid *fallsitt. utg.* och alla dermed beslägtade former af ställning och rörelser (t. ex. *Mothögbändst. utg.* m. fl.) uppträda vigtiga gemensamma fel, såsom att andedrägten innehålles, att fällningen är så betydlig att en våldsam darning uppstår, hvars orsak fysiologer torde komma att hänföra till samma ordning af fenomener som det s. k. »muskelljudet». Likartade fel uppträda vid *fallknst. utg.*, som skiljer sig från *bågknst. utg.* genom spetsigare vinkel i knäna och rakare bål. — Om verkan af otillräckligt fast »utgångspunkt» i *fallsitt. utg.* jfr 3:dje stycket C. №. 18. Fel vid de genom deras korta bana märkliga *Strgrfallsitt. 2Anedδ!* och *Strgrfallsitt. 2A* utan egentligt motstånd af den ledande Rg. äro att denne låter banan utsträckas öfver höfvan, att han utan mundtliga rättelser och försök att »manuelt» förbättra origtigheterna låter hufvudet, bröstets öfverdel eller någon del af armarna afvika ur det lutande tvärplan, hvari de gemensamt böra fortfarande befinna sig under såväl utgångsställningen som rörelsens utförande. Det är synnerligen hufvudet och armbågarna, som vilja rycka fram ur detta plan. Lika vanligt är att Rt. skjuter hakan framåt eller framåt-uppåt under det att hufvudet »basculerar» kring en tväraxel. Detta fel förekommer mest hos de Rt., som äro medvetna om deras benägenhet att starkt framböja halsen, så att hakan närmar sig till bröstet, men söka motverka denna benägenhet, som på det mest stötande sätt vanställer

---

*) Såsom redan är erinradt, sådana olikheter i form och verkan träffas flerstädes under ett gemensamt namn bland de nedan följande uttrycken för ställningar.

hela utförandet. Då här nyttjas uttrycket »manuela» rättelser, bör följande tillägg närmare förklara saken under denna form, som har hos B. en stor användning i åtskilliga varianter. Om man gifver akt på en öfvad och uppmärksam Rg:s förfarande under verkställande af de två nämnda rörelserna; finner man, att han begagnar sitt ena knä till ett svagt stöd, som ofta men blott *ögonblickligen* användes till ett tryck framåt mot Rt:s *nedre* ryggdel, för att (under armarnas oafbrutna rörelse) återkalla honom till försöken att återvinna en rigtigare ställning af bålen. Sådana tillfälligt öfvergående rättelser förutsättas stundom äfven nedan med ordet »manuel» ehuru någon gång äfven andra delar än *händerna* medverka.

Teckningar: 1851 s. 162 x, 1855 f. 81, 83, 1866 f. 10 x, 1877 f. 29, 32, 1878 f. 16, 24, 69, 1880 f. 215, 221—223, 392, 389—393, 403, 1881 f. 55, 62, 97, 108, 109, 130, 131, 139, 142, 152, 154, 166, 167, 169, 210, 241 m. fl.

№ 6 **Famn.** Detta prefix är näst efter *sträck (str)* och *häf* eller *spänn* det, som i mångfaldigt olika användningar, d. ä. uti förbindelse med andra prefixer, oftast begagnades för uttryckande af armarnas ställning: antingen *före* deras egen rörelse eller under andra delars rörelser. Det ingår i namnbildning både för alldeles *fria* ställningar (och aktiva derur verkställda rörelser) och för former, som erfordra hvarjehanda redskap, vanligen bommar, springstolpar, stänger eller någon gång lodlinor, äfvensom andra former, af hvilka somliga erfordra en Rg, ännu andra som fordra *båda* slagen af stöd. Slutligen ingår det äfven i passiva rörelseformer af mycken användning, somliga i förening med grepp om ett fast lodrätt redskap såsom vid *Famnst. sidbågBr* ⫽ och *Halffamnsitt. A*0 med andra armen fast lindad om en mast e. a. nog stadigt föremål, ämnadt till att så bättre *fästa* och »isolera» den andra axeln från deltagande i rörelsen. Likväl finnas ännu inga andra beskrifningar, än återgifningar af de knappa antydningar, som ses i Gymn. Regl. af 1836. Det mångtydiga ordet *famn* utmärker ursprungligen och ännu fortfarande det jemnförelsevis mycket enkla förhållande, som uppkommer genom de i Gymn. Regl. af 1836 mom. 112, jfr tab. 1 fig. 5, 6 d., tab. 2 fig. 8 omtalade rörelser med armarna. För att rätt förstå den der beskrifna ställningen (nu närmare betecknad med uttrycket *famnst. c.*) må man noga märka ordalagen i Gymn. Regl. af 1836 mom. 112, att armarna skola hållas »i samma höjd och linie med axlarna, som böra bibehållas *väl tillbakadragna med skulderbladen starkt fästade*», hvaraf följer, att armarna ej infalla fullkomligt i en gemensam *vågrät tvärlinea*, men böra utvisa en ringa, dock *märkbar* »konvergering» bakåt, med *sänkta* axlar enligt Gymn. Regl. af 1836, mom. 138 anm. Bemärkelsen af ordet *famnst. utg.* och *famnsitt. utg.* o. s. v. utsträcktes sedan från denna äfven för armslagning gemensamma *slutställning* jemnväl till samma rörelses *utgångsställning* i Gymn. Regl. af 1836 mom. 124, 125, Rothstein *Freiübungen* 1853 fig. 16 a., det förhållande som nu kallas *famnst. a.* Jfr 6:te stycket A. II. Slutligen inbegrep detta samma ord genom fortsatt tankeföljd (ändamålet, verkan) flera till det *yttre* ganska olikartade ställningar, som dock alla i hufvudsaken afsågo ganska likartad verkan på skuldrorna och

derigenom medelbarligen på bröstets delar, enligt vidare nedan 6:te stycket. Uttrycket *famn* förenades med många olika slag af andra prefixer och med den stående, sittande, knästående grundställningen, mindre ofta med den liggande grundställningen eller med *halfligg. utg.*, likväl så mycket mera i vigtiga föreningar med *framligg. utg.* och dess derivater samt den *vågvrstödj. utg.* m. fl. Ursprungligen förutsatte *famn* endast en fristående eller bunden form (med eller utan någon Rg.) men utan att Rt. sjelf *fattar* något föremål, följjagtligen blott med starkt sträckta fingrar. Undantag äro *Famnst. Br*‖ mellan stänger eller linor enligt teckningen fig. 13, äfvensom *Famnsitt. 2A*= samt armrullningar. m. fl. jemnförelsevis fåtaliga passiva former, till hvilkas utförande B. nyttjade denna ställning ensidigt eller tvåsidigt, det förra dock mycket sällan och endast på grund af särskiljda orsaker.

Felen äro en hel mängd och ganska vanliga, hvaraf Gymn. Regl. af 1836 mom. 138 b, f, g anför de väsenteligaste. Den som ej af obetvingelig frugtan för pedanteri, likt många lärda män, grundsatsenligt fördömmer all »regelmässighet» i gymnastik, ser lätt, att *famnst. utg.* och *famnstupgrst. utg.* samt *famnbågst. utg.* m. fl. snarlika ställningar förskönas ej genom att låta bröstet infalla, hålla axlarna uppdragna eller framdragna, tummarna utspärrade, eller fingerna slappa o. s. v. Det vanligaste felet vid *Famnst. 2A slagn.*, nyttjad såsom »skulderrörelse» till befordrande i någon mohn af bladens »permanenta fixering» bakåt, är att ej (under underarmens och handens hastiga bågrörelser) hålla armbågarna alldeles *orörligt* bakåtdragna i *båda* tidmåtten. Benägenheten för axlarnas vanställande »skultning» uppåtframåt yppar sig ofta starkast vid försök att (under armbågarnas hastiga sträckning) föra händerna tillräckligt bakåt, hvarför denna sträfvan ej bör drifvas till högsta ytterlighet. Benägenheten att skjuta fram hakan eller fälla hufvudet framåt inträffar starkast vid slutet af underarmarnas och händernas kraftiga hastiga vågräta rörelse bakåt. Den är således en s. k. »compenserande» samrörelse. Samma allmänna grunder lämpa sig till de många härledningarna af denna form, såsom *Famnframbågligg. 2A slagn.* och *Famnstupgrst. 2A slagn.* äfvensom till *Famnst. 2plA*⌣ enligt Gymn. Regl. 1836 mom. 304 och alla de till samma ordning hörande derivata former ända till den *Famnframbågligg. 2plA*⌣ äfvensom *Famnvågvrstödj. 2plA*⌣ m. fl. — Om likheten i ändamål och fel mellan de med uttrycken *famn*, *hvil*, *str.* m. fl. betecknade former jfr Ling *Förslag* 1820 § 87 äfvensom detta styckes tillägg № 2. För öfrigt har uppfattningen om den tjenligaste formen för dessa ställningars enklaste urbild, den liksidiga *famnst. utg.* med sträckta armar i det vågräta planet, sedan 1836 undergått åskilliga anmärkningsvärda förändringar utomlands. I allmänhet vilja de nyare, att män och gossar må *knyta näfvarna* vid alla fristående armrörelser och vid de derigenom uppkomna ställningar, vid *famnst. utg.* likasom vid *strst. utg.* och *räckst. utg.* Bland löjliga fall af ästeticism hos gymnaster (t. ex. M. Kloss *Weibliche Turnkunst)* långt öfverstigande den hos Nordens method förekommande och beklagade, kan anmärkas, att man för qvinnor och flickor

utdömmer bruket af fullständigt sträckta armbågar och fingrar under *famnst. utg.* och *strst. utg.* m. fl. Jfr det 3:dje stycket C. № 21. Till vinnande af ännu mera qvinlig sötma i *famnst. utg.* låter Kloss barnen luta hufvudet »på sned» framåt; och har deri flerstädes vunnit allmänt bifall.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 6 d, t. 2 f. 6, 8 anm., 1851 s. 135 x, 1853 f. 16 x, 1856 R. f. 2, 1863 U. f. 12, 13, 1863 H. f. 9, 1866 f. 2 anm. 1870 f. 28, 91, 1877 f. 2, 4, 1878 f. 18, 20, 66 B. 81, 96 C, 1880 f. 75—85 x, 89, 107, 210, 212, 279, 311 320, 410, 411, 416, 420, 501, 1881 f. 85, 87, 88, 104, 128. 185, 192, 251.

№ 7. **Flyg** eller **flygt.** Ett sällan d. ä. i få användningar nyttjadt ord, såsom *flygtst. utg.* och tillhörande derivata armrörelser, liknar ganska mycket *famnst. b. utg.* enligt beskrifningen i Gymn. Regl. af 1836 mom. 297, jfr nedan det 6:te stycket A II. Men händerna befinna sig något lägre än axlarna; och de dermed förbundna rörelserna äro på grnnd af deras åsyftade verkan blott utförbara med biträde, såsom den passiva *Flygstödst. 2A*^{O} och den dermed oftast omvexlande aktiva *Flygstödst. 2A.upp*$^{\prime}$, hvilka verkställas vid en bom, vippmast eller ett tillfälligt stöd beredt genom något tjenligt fast bohag eller annat medel fig. 14.

De vanligaste felen förbinda sig tydligare med *rörelsen*, än med sjelfva ställningen. De oftast inträffande svåra felen äro, att de två Rg. ej förmå följa hvarandra i *lika*, fullt symmetriska banor och lika hastighet under rullningen, att de tillåta Rt. sjelf medverka till rörelsen. För öfrigt händer ofta, att han under den del af banan, hvarunder rörelsen verkar starkast (t. ex. armrullningens bakre-öfre del) låter bröstets *öfre* hvalf insjunka och de nedre hypochondriala delarna desto mera bugta framåt jemte magen, liktidigt med hakans framskjutning. Likaså inträffar, att vid vexelsidigt bruk (t. ex. för sned bröstbildning framtill hos svaga barn) låta den overksamma axeln röra sig (»vicka») jemte den andra. Förekommandet af dessa fel (isoleringens) beror mera och säkrare på en förståndig och städse uppmärksam Rg., än på mycket konstiga »apparater» inrättade uteslutande för detta ändamål.

Teckningar: 1857 f. 17 x (?), 1880 f. 420 x anm.

№ 8. **Fram.** Ingående i en utgångsställnings eller en slutställnings namn förekommer detta uttryck egentligen blott förenadt med den alldeles vågräta eller svagt lutande *liggande* grundställningens (öfverlifvet något högre än beckenet *), ensamt eller ytterligare sammansatt med andra prefixer, uttryckande förhållanden af stor fysiologisk vigt, såsom *framligg. utg.* och *frambågligg.*, *strframligg.*, *famnframligg. (böjframligg.) famnframgrligg. utg.* m. fl., hvilka i brist på verkliga noggranna beskrifningar lättast inses genom teckningar. Alltid är denna utgångsställning förenad åtminstone med en *ringa* böjning bakåt af öfverlifvets högsta del, äfven om namnet ej angifver det, såsom redan är anmärkt. I sig sjelf (utan andra tillägg än ett höftfä-

*) Här träffas således i nomenklaturen en oegentlighet, enär den *rågrrstödj. utg.* lika rätt kunde kallas *framrrstödj. utg.* enligt terminologiens egna grundsatser.

ste) bildande en enkel »nototon» till sin verkan, plägar den intagas på matta flor, plint, soffa, bord, tvänne stolar (vid s. k. hemrörelser) eller någon gång nödfallsvis på golfvet o. s. v. Stödytans längd är*) något vexlande i mohn af olika krafter, ålder, kön och underlagets hårdhet samt af det till mera bestämdhet i form och verkan vanligen begagnade »fixerande» trycket på hälarna eller smalbenen. Denna ställning nyttjas i den method, för hvilken B. länge var dess förnämsta målsman, aldrig förenad med *fria* hängande armar, aldrig med armarna *korsade* tversöfver bröstet, såsom några utländske kritikaster och omogne förbättrare föreslå, men oftast i början (för svaga menniskor, eller oöfvade begynnare) förenad med *höftfäste* enligt de af Rothstein 1855 m. fl. författare meddelade teckningar, äfvenså med *uppböjda armar* eller med *utåtsträckta* armar, men blott sällan och sednare efter vunnen tillräcklig öfning och betydligt ökad styrka, med *uppsträckta* armar eller med *nackfäste* o. s. v. På sednaste tiden har man utomlands efter ganska långa betänkligheter börjat att allmännare begagna denna hos Ling och B. så mångfaldigt nyttjade karakteristiska form. Men man har dervid föredragit att förena den *framligg. utg.* med händernas läggande korsvis *på ryggen*, starkt utvridna fotspetsar o. s. v., såsom ses af D:r Schildbachs teckningar 1880 fig. 7. För öfrigt hörer den mycket begagnade *frambågligg. utg.* till de på sednare tider »bannlysta» formernas antal; men den intager ett alltför väsentligt rum i B:s praktiska verksamhet att dock kunna uteslutas ur en redogörelse om hans terminologi **). Den förekommer der i flera förändringar både *fri* och begagnad med ingripande åtgärd af en Rg., eller flera Rg., äfven till utförande af halfpassiva rörelser, såsom den »vid yrsel» af B. begagnade *Framligg. HfdO* med obetydlig båge i öfverlifvet, och jemnväl den fullt passiva *Framligg.* /\ m. fl., nyttjade för sjuka, i bestämda af störingens art föranledda fall.

---

*) Magis prostantes partes viriles facile indolescunt prona positione supra scamnis ligneis duris, non mastrucatis.

**) Det är alldeles otänkbart att söka framställa B.s terminologi (och ännu mindre hans *method*) utan att tala om den af honom och hans företrädare så mycket på olika sätt begagnade formen *framligg. utg.* o. a. derur härledda ställningar samt rörelser, ehuru de höra till de af några läkare förkastade. Det är D:r Med. O. Sandahl, som i ett embetsyttrande, afgifvit 1871 den 6:te Maj om Stockholms Lärarinne-seminarium och den dertill hörande Normalskolan, uttalar ogillandet af att bruka denna form för flickor, såsom varande »i fysiologiskt hänseende alldeles förkastlig». Han uppgifver, att den förenas med skrik och oljud. En så besynnerlig förening har utg:n af dessa papper aldrig någonstädes sett eller hört, ehuru han dock af flickors friskgymnastik har sett mera än någon annan man i Sverige under tiden 1850—1880. Den enda som har bevisligen nyttjat denna underliga förening, är orthopeden D:r H. W. Behrend i Berlin, enligt hans egen derom meddelade uppgift. Då bruket af denna ställning, använd till vissa rörelsers utförande, ingalunda *aftager* i sjukgymnastik, ej ens för mycket svaga flickor, och då det fortfarande tilltager i friskgymnastik under gifna förhållanden; hoppas utg:n, att den, med måtta nyttjad i sina lindriga former, skall kunna öfverlefva bannlysningens verkningar. Orätt utförd är den, såsom alla andra gymnastiska former, onyttig eller skadlig enligt det bekanta påståendet hos Clias och Ling, hvilket dock har ansetts vara bara pedanteri, af många vetenskapsmän och af ännu flera gymnaster.

Fel vid alla aktiva användningssätt af *framligg. utg.*: att ej behörigen iagttaga liksidighet, att invrida fotspetsarne eller hålla dem oliksidigt, att ej rätt efter förmåga uppehålla hufvud, axlar och öfverlif, till hvilka felagtigheter i nödvändig följd sälla sig andra origtigheter, nämligen i armbågarnas och händernas förhållanden under höftfäste eller annan armarnes ställning. Äfven de, som göra sitt bästa. kasta ofta hufvudet starkt bakåt i stället för att indraga hakan. Om behofvet att rätt undvika detta (äfven i dess ringare mått) menligt inverkande fel råder full öfverensstämmelse mellan B. och hans företrädare; men i fråga om *bästa sättet* att förekomma det rådde onekligen en villrådighet, som ännu fortfar, såsom några ord derom nedan angifva i № 36 a. Andra äfven ledvis lättare undvikta fel äro att stöda för stor del af beckenet, eller för liten. Öfriga fel, och de äro talrika, bero mera på sammansättningen med andra prefixer, d. ä. på *armarnas* olika ställningar och rörelser. De svagaste barn visa stundom en förvånande förmåga att hastigt falla ur det ena oliksidiga felet till ett annat fel, oagtadt de af stödet flitigt framställda »orala» och manuela rättelserna. Ett synnerligen bland gossar vanligt och farligt fel vid intagande af *framligg. utg.* o. a. d. på en plint är, att från den föregående »initialställningen» (på knä) hastigt *kasta sig ned* förr, än Rg. har anlagt sina händer mot Rt:s axlar. Då höftfäste begagnas, såsom vid *framligg. utg.* medfölja den uppgiftens (höftfästets) vanliga fel, t. ex. skuldrornas vanställande uppdragning. Om »hälstödet» lemnas af ett biträde (i st. f. ett redskap t. ex. en läderbygel, en slå, en springstolpe, ribbstol, fotribba e. a.); må det ej verkställas klumpigt, tungt eller vårdslöst annorlunda. Ett vanligt men mindre godt förfarande hos oerfarna Rg. är att utan nödtvång sjelfva fästa Rt:s fötter, i stället för att inpassa dem under ett redskap (eller bohag) eller låta ett biträde förrätta denna fixering, hvilken annars binder deras händer och sätter dem ur stånd att tydligare och verksammare (med händerna) rätta Rt:s fel i öfverlifvets, axlarnas, armarnas och hufvudets ställning och att tillika understödja hans svaga krafter i dessa delars uppbäring. Detta mindre tjenliga sätt att på en plint e. a. redskap låta verkställa *frambågligg. utg.* och *böjframbågligg. utg.* samt *Famnframbågligg. 2A slagn.* m. fl. likartade former, ofta yppadt i gymnastiksalar, är under ett annat ännu vanskligare förhållande framställdt af D:r Neumann 1856 fig. 85, nog tydligt för att kunna inses af enhvar, som ej sjelf vill utsätta sig för vådan att slå näsan i golfvet. — Den blott i friskgymnastik ledvis begagnade variant, som (vid bruk af långmatta lagd på golfvet) utelemnar hälstödet, anses derigenom förlora i bestämdhet, och är en nödfallsutväg.

Anm. Ställningens bruk skiljer sig för öfrigt tydligt i två ordningar af alldeles olika verkan och ändamål: den ena hvilande ensamt på benen och underlifvet, den andra uppburen framtill äfven med armarnas tillhjelp, snarlikt en verklig häfrörelse, t. ex. den af B. mycket begagnade *Strframbågligg. 2A*~ under motstånd vexelvis af Rg. och Rt. Felen i detta säregna fall äro redan anförda ofvan i № 3, d.

Teckningar: 1851 s. 174, 183, 1855 f. 85, 1869 f. x 6, 8, 9, 1870 f. 53, 54. 1877 f. 25, 50, 51, 1878 f. 26, 53, 115, 116, 1880 f. 66, 202—205, 294, 335, 412, 1881 f. 54, 56, 74—77, 110, 122, 128, 129, 140, 180, 261 m. fl.

№ 9. Från. Ett ord som till bildande af *ställningars* namn nyttjas mest i föreningen *frånhäng. utg.* och i deraf härledda benämningar. Det betyder då enligt Rothstein, att »handryggarna» vändas från Rt., d. v. s. att händerna »supineras» enligt anatomers sätt att uttrycka saken. Det begagnas då för att (oafsedt armbågarnas böjda eller sträckta läge) angifva afvikelsen från *häfhäng. utg.* mellan tvänne lodlinor, stänger e. a., samt från *mothäng. utg.* på en bom, ribbstol, springstolpe, reck e. a. vågrätt redskap, äfvensom från *underhäng. utg.*, hvilken äfven förutsätter ett nog fast vågrätt redskap (bom, reck) och fattning å ömse sidor af detta. Denna ställning nyttjas blott i friskgymnastik, såsom till *Frånhäng. Öfverkastn.* eller vid utförande af s. k. »armgång» till sidan. — Om ett bruk af uttrycket *från* i annan mening jfr № 18 ordet *jemn*, № 23 ordet *mot*, № 60 ordet *bom.*

Felen äro en ännu större benägenhet, än vid *mothäng. utg.* och *underhäng. utg.*, att »klemma» armbågarna framåt-inåt, då förkortningen (armbågarnas böjning) är betydlig. Denna benägenhet borde egentligen kallas en betydligt minskad *förmåga* att »fläka» armbågarna tillräckligt åt sidorna. Likasom hans lärare förkastade B. ej den *frånhäng. utg.* och några dess derivater*); men nyttjade föga detta händernas läge vid utförande af en s. k. handgång till sidan (*Frånhäng sides HJ)*) på grund af besagda olägenhet. Vid den *båghäng. utg.* och vid utförandet af de derur framgående rörelser, nyttjar B. endast den händernas ställning, som öfverensstämmer med greppet vid *mothäng. utg.* Det säger sig sjelf, att nyare utbildare af mera *fullständiga* (»lückenlose») systemer ej nöja sig med så litet, såsom man beqvämligen kan inhemta af T. Kaisers afbildningar 1877 i hans då utkomna bok *Turnschule in Volks- und Bürgerschulen.* Han föreskrifver fig. 37—40, att äfven under *båghäng. utg.* må fattningen göras äfven på redskapens aflägsnare sida m. fl. afvikande förfaringssätt. — Den *frånhäng. utg.* utan fotstöd lämpar sig f. ö. lättare till åtskilliga små »konster», utförbara på reck e. a. redskap, än den *mothäng. utg.* och *underhäng. utg.* m. fl.

Teckningar 1856 s. f. 6 p., 1877 18 a, 1878 f. 14, 1880 f. 22 ang. *frånhäng. utg.* — 1852 f. 77 ang. *frånjemnväg. utg.*. synon.: *frånbomväg. utg.*

---

*) Denna ställning är f. ö. vorden märklig genom en i bok 1851 framställd anmärkning, rigtad mot B. Anmärkaren, pseudonymen D., ogillar hans påståenden i fråga om den betydligt minskade medverkan af *M. Biceps Brachii* vid armbågsledens starka böjning i »pronerad» handställning. Den efter ett fotogramm verkställda fig. 15 visar det sanna förhållandet vid en armböjning (under motstånd) med pronerad hand. Den visar nemligen, huru en *ringa* verksamhet då äfven tillkommer *M. Brachioradialis* Sömmering (de äldre författarnas *M. Supinator longus*), ehuru den äfven medverkar böjande under motsatt handställning, på ett sätt som förråder den ännu mera framspringande. Likaså verkar den starkt »supinerande» Biceps vida kraftigare till böjning under samtidigt upphäfvande af »proneringen», mycket mindre under den pronerade ställningens bibehållande.

№ 10 **Gren,** oftast förkortadt till *gr.*, såsom i den till sin »territoriella» kärlverkan märkliga *Grst. V på tå* och i denna rörelses slutställning (den *tågrst. utg.*), hvilken af alla fria ställningar mest liknar den dupplicerade *Krhalfligg. 2KnℳV* till verkan fig. 16. Då det till utomordentligt många olikartade sammansättningar begagna ordet ingår i *ställningars* namn; betecknar det fötternas skiljande till temmeligen vexlande afstånd. Det förekommer nemligen för åtskilliga *passiva* och många till ändamålet mycket olikartade *aktiva* fall, somliga fria, andra bundna vid redskap eller någon Rg. eller flera Rg., eller vid stöd af bådadera slagen — till utförande af hastiga och långsamma rörelser med olika kroppsdelar. För den stående grundställningens derivat *grst. utg.* och alla derur närmast härledda ställningar, är afståndet i Gymn. Regl. af 1836 mom. 86, 87 noga bestämdt till två fotlängder, ej mera. En förökning af detta afstånd, föreslagen 1845 utomlands (Eiselen, C. Euler ä, Böttcher, Lion, Kloss m. fl.), begagnades ej i Sverige till utgångsställning i egentlig mening, för de fall, hvarvid båda knäna hållas raka och fötterna stöda på golfvet. Endast vid fötternas slutställning under ett *Motst. Öfverslag* å en betydligt sänkt bom tillåtes en märkbar ökning i tydlig afsigt att underlätta uppgiften, uppresandet. För *grsitt. utg.*, nyttjad till beckenets fixering e. a. d. ändamål, är afståndet mera vexlande (t. ex. vid hög och låg plint fig. 17) synnerligen i sjukgymnastik. I allmänhet ökas knänas största afstånd vid deras orörlighet i bestämda ställningar, såsom *kngrst. utg.*, mycket mindre, än vid vissa i sjukgymnastik begagnade *rörelser*, hvari »adduktionsapparatens» deltagande åsyftas såsom hufvudsakligt medel.

Vanliga fel vid *grst. utg.* och alla derur härledda ställningar samt rörelser är synnerligen att *öka*, eller ännu oftare att betydligt *minska* det i Gymn. Regl. af 1836 bestämda afståndet, att under bålrörelser (t. ex. vridning) rubba hälarna, att under häfning på tåbalkarna utvrida ena hälen eller båda. Det enkla påtagliga ändamålet med denna ställning (ty den har ett sådant; den är ej, såsom många förslag i gymnastikböcker, uppfunnen af nyck och utan behof) är oagtadt sin tydlighet ej nog allmänt insedt. Afsigten angifves allratydligast genom sådana uppgifter, som till yttermera stadga förbindas med den *stödgrst. utg.* vid bom e. a. (eller nödfallsvis med hjelp af en stödande ländkedja) äfvensom genom bruket af den *högkngrst. utg.* förenad med »knästöd» mot Rt:s kors, samt likaledes genom *höggrsitt. utg*, m. fl. dylika ställningar, erforderliga vid rätt verkställande af bålens starka bestämda långsamma sidoböjning eller vridning under afpassadt motstånd eller vid bålens passiva (af Rg. verkställda) rullning, den sednare rörelsen stundom förstärkt med B:s kraftigt anlagda *M. Lndℓ* eller med det ännu fullständigare »ringtrycket» såsom ett tillfälligt anbragt bälte omkring veklifvet. Dessa fall och många likartade i B:s praktik begagnade former angifva skälet (behofvet af tillräcklig stadga för de båda handlande) så uppenbart, att de visa tillika, hurusom felen ofta påtagligen äro att söka hos den opraktiska ledaren sjelf, nemligen i hans bristande sinne för stadgans enklaste fordringar till vinnande af bestämd verkan, utan vacklingar och andra störande hinder. Några nyare

tiders i böcker framställda förbättringsförslag gifva ökad anledning till denna erinran, afsedd att förekomma en felagtig uppfattning af den ursprungliga formens ändamål. Det är en lika obegriplig som vanlig blindhet att, såsom den välmenande Herr Nitsche föreskrifver (*Die Heilung d. Brustbeschwerden* fig. 17 *). ställa sig med alldes *raka ben och tätt samlade fötter* och äfven låta Rt. fritt och utan stöd af ett fixerande biträde behålla fötterna samlade tätt intill hvarandra. Detta tanklösa förfarande, hvartill motsvarigheter ofta ses i praktiken äfven bland annars kunniga män, beröfvar båda deltagarne alldeles de enklaste mekaniska vilkoren för stadga att rätt verkställa det hela med tillräcklig kraft. Om denna lag ej vore så enkel, skulle den ej glömmas så ofta; och glömskan deraf framkallar med skäl machiner att ersätta menniskokraft, nyttjad utan eftertanke. — Då här vid felen talas om *afsigten* med ansträngningar, som beträffa »adduktionsapparaten»; menas dock blott den rent mekaniska (som endast är *medlet* till korrektheten) utan hänsyn till den ännu väsentligare *kärlverkan* på närgränsande organer, hvilken B. bragte till en så stor och omfattande användning med gymnastik. — Om de hos gymnaster, i skrifter eller i praktiken, förekommande ytterligheter och vanställande karrikaturer jfr 3:dje stycket C. № 4 vid de med tecknet *N/* antydda rörelser. För öfrigt kan tilläggas, att äfven *grst. utg.* och alla snarlika ställningar äro på sednare tiden bannlysta (äfvensom alla deri verkställbara *rörelser)* ur skolflickors friskgymnastik. Det är förnämligast gymnaster som sjelfva af »ästetiska skäl» fordra denna allmänna uteslutning.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 3, t. 2 f. 9, t. 3 f. 12 x, 1847 m. 48, 50, 1851 s. 169, 171 x, 182 x, 186, 199, 1852 f. 56, 57, 73 x, m. fl., 1856 R. f. 127 x, 1856 E. f. 11, 16, 1870 f. 44, 87, 1877 f. 7, 8, 1878 f. 23, 27, 37, 59, 69, 1880 f. 54, 57, 80, 85, 102—104, 108, 116, 117, 125—127 m. fl., 272, 279 —281, 336, 342—346, 355, 356, 369—377 m. fl., 1881 f. 63, 82, 128, 143, 151.

№ 11. **Gång.** Detta ofta och synnerligen för friskgymnastikens former mycket begagnade uttryck förbands af B. egentligen blott med *stående* ställningar, oftast utan redskap och utan medverkan af en Rg., och innefattade *två olika afstånd* mellan fötterna, nemligen *en* hel fotlängd och *två* hela fotlängder, räknade »från häl till häl», och derför äfven stundom kallade den *lilla* och *stora* gångställningen, dock aldrig *i tryck* så benämnda. Ett annat mindre ofta förekommande bruk af uttrycket *gång* träffas i namnet *Halfstrsidgångligg. A.nedd* m. fl. temmeligen likartade former, nyttjade egenteligen blott vid »snedbehandlingar», således i sjukgymnastik. *Gångst. (b) Inl.* till *helvändning* (180°) är ett af de få i pedagogisk gymnastik begagnade fallen med det *kortare* afståndet. Det mindre afståndets bruk förekom äfven sällan i sjukgymnastik; enär detta afstånd egentligen tillhör den s. k. ästetiska gymnastiken. Jfr G. G. F. afd. 5 № 5. Dock bör anmärkas, att det allmänt begagnade större afståndet gemenligen uttogs i sjukgymnastik något knappare

---

*) 2:dra upplagan, utan årtal. Likartade fall af den inskränktaste »bas» ses i hans Widerstandsübungen 1861 fig. 36, 43 m. fl.

än Gymn. Regl. af 1836 mom. 77 anbefaller för friska unga män. — Det gifves för öfrigt med hänsyn till *rigtningen* tre olika »gångställningar». Den ena, stundom äfven kallad *värnställning* enligt nedan № 49, följer fotens egen ursprungliga kärnlinea från den rätvinkliga grundställningen enl. fig. 1 i Gymn. Regl. af 1836. Den begagnas, såsom är bekant, bland annat till utförande af de fria afmätta d. ä. måttligt långsamma rörelser, som nu kallas *Strvändgångst. (a) Sido*⌄ åt den »effacerade» sidan, äfvensom *Strgångst. (a)* ⌄⌄/ *o. R*⌄ *bakåt*, vridningen förut skeende åt den framflyttade fotens sida. -- Den 2:dra af besagda tre ställningar, kallad endast gångställning, Brantings *gångst. utg.*, nyare tiders *gångst. (b) utg.*, följer vid intagandet (fotens flyttning framåt) *pilrigtningen* rätt fram. Båda dessa olika rigtningar äro mycket begagnade, dock den 2:dra ännu mera af B. än af företrädaren, hvilken vid fria öfningar ledvis efter kommando mest nyttjade den 1:sta. Bland de mest begagnade sammansatta användningar af den 2:dra ställningen märkas den långsammare *Strgångst. (b) R*⌄ *bakåt och framåt* samt *Strgångbågst. (b) Sido*⌄ åt den framflyttade fotens sida, äfvensom den hastiga *Strgångbågst. (b) 2A*⌄⌄, hvilka alla äro *fria* rörelser, och den med svagt biträde (motstånd) af en Rg. verkställda långsamma *Strgångbågst. (b) vexel S*⌄ *m.* ♂ *på händerna* *) samt den enklare *Strgångbågst. (b) 2Anedo*/ i kort bana. — Den 3:dje af besagda ställningar (äfven kallad passadställning hos Ling **) utgår gemenligen från ledets uppställning i half sidovändning med ena axelns »effacering», och flyttar då foten i »fäktplanet, eller enligt ett annat mera brukligt uttryck: »i roten«. Den är till fötternas afstånd mera föränderlig, oftast kortare än de två förstnämnde. — — Till sist märkes äfven den mera sammansatta *slutgångst. utg.* enligt Gymn. Regl, 1836 mom. 75, med dess derivater: ställningar och rörelser.

De vanligaste felen vid de tre formerna af *gångst. utg.* med två fotlängders afstånd bestå i fotvinkelns origtigheter (merändels för spetsig, eller den ena foten mindre utvriden än den andra) och framträda mest vid dessa ställningars förening med ben- och bålrörelser enligt Gymn. Regl. 1836 mom. 163 anm., 198; och desto värre ju mera sammansatt ställningen för öfrigt blir genom de rörelser, som utgå derifrån. Ofullständig »effacering» eller dess motsats, ofullständig *framvridning* af öfverlifvet, följer ofta dessa fel i vissa fall.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 1, 2, 13 anm., 17, 22, 23, t. 2 f. 2, 8, 1847 m. 51, 54 anm., 1851 s. 166, 167, 1852 f. 49 x, 1866 f. 10 anm., 1877 f. 9, 14, 1878 f. 19, 33, 85 x, 119, 1880 f. 55—57, 111, 112 m. fl., 1881 f. 144, 149, 150 visande fotflyttningens tre olika rigtningar, samt *slutgångst. utg.*

№ 12. **Half.** Ingående såsom del af en *ställnings* namn nyttjas detta ord i de fall, der man till otydlighets undvikande behöfver utmärka, att blott ena sidans arm, ben, hand eller fot verkar (skiftesvis) på det uppgifna sättet.

---

*) Namnet skrifves äfven *Strgångbågst S*⌄ *m.* ♂ *på händerna,* hvilket är mindre rigtigt, fig. 18. Jfr 3:dje stycket, A. № 17.

**) Baj. Regl. af 1836 mom. 51 *halfmarschställning,* d. ä. Strömborgs »gångställning», § 7. — Ordet *värnställning* (jfr nedan № 49) är användt för sträckta men oftare för böjda knän, motsvarande Gymn. Regl. af 1836 mom. 160—163.

Det saknas således i flera fall af tydlig vexelsidighet, hvilkas namn äfven thy förutan tillräckligt angifva en oundviklig asymmetri. Likväl förekommer det i en mängd af föreningar (aktiva och passiva fall, med och utan redskap samt Rg.) såsom *halfstr.*, *halffamn.*, *halfräck.*, *halfst.*, *halfsitt.*, *halfspännst. utg.* och många andra, mera sammansatta. Några af dessa uttryck hafva en ganska eftergiflig bemärkelse såsom i namnen *Halfsitt. B* och *Halfsitt. R i olika planer* samt den vid bräck begagnade *Halfsitt. bakåt* m. fl. fig. 19, 20. I vissa fall, synnerligen vid »snedbehandlingar», ersättes eller fullständigas uttrycket *half* med att utsätta den ena sidans namn såsom *v.spännhäng. utg.*, rättare *v.halfspännhäng. utg.*, hvarom vidare nedan 3:dje stycket om *rörelser*. Ordets förhållande till bruket af uttrycket *sned* är ej alltid nog klar. Ehuru alltför kort att utgöra en beskrifning bevisar det anförda äfven, att uttrycket *half* i många fall ej nog tydligt skiljer sig från den med ordet *balans* afsedda mening.

Fel. Alla vexelsidiga ställningar förete på olika sätt och i olika mohn en mängd af fel, som utsträcka kroppshalfvornas olikhet öfver de föreskrifna gränsorna. Bland sådana ställningar kan t. ex. anföras *strvåghalfst. utg.* såsom särdeles märklig både för de många deri förekommande invecklade felen mot liksidigheten och för de öfriga mindre afvikelser, som man har velat utmärka med benämningen *individualiteter.* — Samteliga fel vid de med uttrycket *half* betecknade fall äro dessutom för många och *olikartade* att kunna antydas korteligen. Äldre utländska skrifter börja alla fristående öfningar vexelsidigt (om det *kan* ske), ett bruk som dock nu aftager med skäl, och snart torde finnas blott i böcker af systematiserande fullständighet. En verkligt rationel method, fri från systematiskt pedanteri, inskränker de för båda sidornas samtidiga verksamhet egnade formerna till *vexelsidigt* bruk blott i den händelse, att en särskiljd *orsak* det kräfver, t. ex. en nödvändig ändring af den vanligen brukade tvåsidiga formens verkan, hvaraf ett fall omtalas i G. G. F. 4 afd. №. 6.

Anm. En helt annan bemärkelse af uttrycket *half* ses i de sednare af nästföljande teckningar, hvarom felen anföras nedan. Den *halfligg. utg* nyttjas mest till passiva rörelsers utförande på hvarjehanda tillgängliga redskap t. ex. en fällplint, en soffa med kuddar, några stolar o. s. v. Vid *Halfligg. HfdO* hvilar Rt:s öfverlif och hufvud: mot de två Rg:s sidor och händer; men den är för öfrigt ganska föränderlig till ställningen, likasom *Frambågligg. HfdO* på en hög plint, ett bord o. s. v., äfvensom den jemnväl utan Rg. begagnade *Ligg. HfdO*, hvilka B. afsåg till likartade verkningar.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 5 № 3, 8, 14, 15, 19, t. 2 f. 13, 17, 1847 m. 91, 94, 1851 s. 173 f. 2, s. 174, 177 x, 181, 186 x, 1852 f. 54, 1856 N. f. 82, 1856 R. f. 79, 1877 f. 24, 28, 1878 f. 13, 20, 87, 1880 f. 94, 95, 257, 258, 349—351, 355, 359, 371, 373, 1881 f. 101, 107, 112, 113, 159, 218—220, alla afseende vexelsidighet. Teckningar: 1851 s. 175, 178—180, 1852 f. 68, 69, 1856 N. f. 115, 116 m. fl., 1856 E. f. 1, 2, 3, 12, 17, 1870 f. 59,

62, 80 m. fl., 1880 f. 325, 357, 382, 417, 421, 425—429 m. fl. afseende *half-ligg. utg.*

№ 13. **Hel** eller **lång** (Neumann *) nyttjas mycket ofta men i jemnförelsevis fåtaliga (ehuru mycket begagnade) fall, nemligen för att angifva, att under en sittande utgångsställning med *sträckta* knän både sätet, låren, underbenen och hälarna hvila på samma vågräta stödyta, vanligen en plint, en matta e. a. d. Orden *helsitt. utg.* och *helgrsitt. utg.* m. fl. derur härledda afse att uttrycka motsatsen till de blott i terminologiska utkast förekommande sammansättningarna *kortsitt. utg.* och *knappsitt. utg.*, hvilka angifva rätvinkligt böjda knän (fötterna ofta stödda på golfvet i förra fallet), men hvilkas användning i benämningar praktiken vanligen försummar, såsom sjelfbegripliga genom namnens öfriga delar. Således är bruket af prefixet *hel* på visst sätt oegentligt vid en *mothelsitt. utg.* intagen på en längsefter ribbstolen ställd smal bänk, hvarigenom Rt. tvingas att starkare arbeta med knästräckarna. — I det blott mycket sällan begagnade ordet *långhäng. utg.* har uttrycket afseende på armbågarna såtillvida, att det betyder, att armarna icke äro böjda. Jfr äfven *spännhäng. utg.*, som har nästan samma betydelse.

Bland fel, som egendomligt utmärka den ofta och på flera sätt, d. ä. till olika rörelsers utförande, begagnade *helsitt. utg.* är benägenheten att hålla ryggen i »krumställning», att ej nog sträcka (då ryggen ej får hållas kutig) knäna, att ett biträde, användt till benens fullständiga »fixerande», sätter sig tungt öfver vadorna i stället för att sitta med afpassad tyngd öfver smalbenen eller fasthålla benen med händerna. Denna stundom plågande felagtighet har gifvit Georgii anledning till de på plintar anbragta, bekanta *byglarna* af läder eller annat för att fasthålla fötterna. — Att under en armgång behålla armarna sträckta är ett vanställande fel, som man med skäl söker undvika.

Teckningar: 1851 s. 170 № 3, 1852 f. 65 anm., 1856 E f. 11, 1878 f. 24, 1880 f. 326, 364, 365, 1881 f. 97 m. fl. Jfr Anm. efter № 49.

№ 14. **Hvalf** är ett af de blott i aktiva fall förekommande uttryck, hvilkas mening har under och genom mångårigt bruk, rättare sagdt under långvarig saknad af fullständiga goda beskrifvande verk med tillhörande tillräckliga teckningar, blifvit temmeligen dunkel och mångtydig eller obestämd. Det tillhör de ställningar, hvilkas beskrifning fortfarande försigtigt undvikes i nyare böcker, som hafva ett beskrifvande innehåll, och som företrädesvis i omarbetning upprepa äldre beskrifningar af enklare former, enär dessa beskrifvas utan stora svårigheter. — Detta ord synes, uppfattadt efter användningssättets förnämsta *gemensamma* karakter, allmännast förutsätta, att den temmeligen starkt bakåt *böjda* bålens öfre del tillika sänkes så mycket, att

---

*) Då D:r Neumann tydligen söker att på tyska nära återgifva B:s benämningar egentligen efter dennes *mundtliga* meddelanden; är det troligt, att äfven detta sednare namn härrör från B., i hvars terminologiska listor det förekommer, men aldrig i *behandlingar*, bevisligen skrifna af honom sjelf.

hufvudets läge blir jemnhögt med beckenet eller någon gång ännu lägre, i följd hvaraf ett *nytt stöd* af tillräcklig stadga utom fötternas blir (till uppbärande) erforderligt. Detta öfre stöd verkar antingen mot händerna, öfverarmarna, axlarna eller ryggen. Det hela förutsätter således ett af de fall, som gymnastikens rörelselära kallar »dubbla fästen», och som hänfördes följagteligen af Ling till den af många ganska *olikartade* former sammansatta ordning, som han kallade »spänningar» (G. G F. 2 № 15), men aldrig beskref, utom en enda enkel form i Gymn. Regl. af 1836 mom. 353, nödfallsvis möjlig att ute intaga äfven *utan redskap* med biträde af två sidomän. I förbindelserna *hvalfst. utg.* och *hvalfgrst. utg.* äro händerna fria, skuldrorna stödda mot ett redskap och lutningen mindre än i den nedan vidare omtalade (men oegentligt benämnda) sammansättningen *hvalfligg. utg.*, hvarunder fötter och händer äro ungefär jemnhöga, händerna *gripande* om redskapet *). Detta redskap var en spänstolpe e. a. i det sednare fallet. I förbindelsen *hvalfstupst. utg.* hålles hufvudet sänkt så långt ned, som möjligt är, händerna stödande på golfvet, fötterna stödande upptill mot en vägg, ett redskap eller ett biträde. Häraf synes, att notaten *hvalf* i vissa fall är ej nog tydligen skiljd från det nedan i № 37 anförda prefixet *stöd*. I vissa förbindelser är den ej heller tillräckligen skiljd från den ganska olika »graduerande» benämningen *böjd.*, anförd i № 4.

Felen måste under sådana mycket skiljaktiga förhållanden vara ganska olikartade. Vid den jemnförelsevis lätta, äfven för barn ledvis begagnade *Hvalfböjgrst. 2A* inträffar ganska ofta, att (under rätt utförande i öfrigt) armbågarna vid deras hastiga rörelse *nedåt* »törna» hårdt mot redskapet. — En lindrig böjning af knäna eller stark häfning upp på tårna anses i detta fall vara en oskadlig »afpassning» för att sammanjemnka olägenheterna af olika kroppslängder, nemligen att höja och sänka beckenet för gemensamt bruk ledvis. — Ett vanligt fel hos lärare vid nybörjares bruk af *hvalfstupst. utg.* är att ej vara nog »påpasslig» hjelpare. Ännu mera uppmärksamhet erfordras af Rg. vid användning af den annars farliga *hvalfligg. utg.* i spännstolpe för den händelse, att R:ts krafter hastigt svika honom.

Teckningar: 1878 f. 103, 1880 f. 282, 292, 293, 310 anm., 454, 505, 1881 f. 244.

№ 15. **Hvil.** Utmärker händernas verkställande af *nackfäste* (förkortadt *nackf.*) på det sätt, att långfingernas ändar knappt beröra hvarandra, eller *föga* skjuta förbi hvarandra, nemligen i mohn af Rt:s förmåga att bi-

*) Den förnämsta orsaken till många fall af »terminologisk inkonseqvens» är det oegentliga och förvillande bruket af *grundställningars* namn, t. ex. den liggande grundställningens. Det redan i 1:sta stycket omtalade fallet visar förhållandet tydligast och kortast. Det är den i praktiken (behandlingar) med namnet *hvalfligg. utg.* betecknade ställning, som i de äldre terminologiska förslagen kallas *spännböj. utg.*, således i strid med bruket under hela den tid, som någon ännu lefvande lärare kan minnas, och hela samlingen af behandlingar vittnar.

behålla denna skenbarligen mycket lätta ställning utan de invecklade (oftast alternerande inbördes) fel, som gifva deråt en skadlig verkan och ett fult utseende i stället för den »vidöppna» hållning af bröstets öfre delar, som åsyftas dermed. Oagtadt namnet tyckes angifva overksamhet, användes det med få undantag blott till att uttrycka aktiva rörelsers utförande utan biträde eller motstånd af någon Rg. Utom den blott i sjukgymnastik (Georgii 1847) begagnade *Låggrsitt. vgn. m. knLnd*, hvars namn således egentligen borde vara *Hvillåggrbågsitt. vgn. m. knLnd*, förekommer denna armarnas och hufvudets ställning i få passiva former; och under dessa är det förnämligast Rg., som genom sitt grepp bestämmer Rt:s öfre delars hållning. Jfr 3:dje stycket: om de mindre ofta förekommande tecknen, № 28.

Fel under denna fullt verksamma och ganska ansträngande »arbetsställning: att ej förmå *samtidigt bakåtföra både armbågarna och hufvudet* (nacken och *hakan*) tillräckligt. Den sista delen af felet är vanligast, och gifver det vanställande utseende, som förliknas med en hög »munk-kappa». Men i de mycket vanliga, ofta vid skolöfningar sedda, fall, då dess fullkomliga rättande (öfvervinnande) icke *kan* verkställas af Rt. utan att hos honom framtvinga det *andra* felet, är förseelsen egenteligen *lärarens*, som söker använda så otillräckliga krafter till en alltför sammansatt och svår uppgift, och derigenom framkallar en karrikatur: den kutiga hållningen (hufvudets) eller de framdragna armbågarna. Det är ett alternativ af bedröfligt utseende i båda händelserna. De vanmägtiga försöken att undvika båda dessa fel sluta oftast dermed, att magen framskjuter, när Rt. lyckas gifva åt hufvudet en någorlunda god hållning. Den redan ofvan omtalade »alterneringen mellan olika fel är således egentligen *trefaldig* vid bruket af *hvilst. utg.* och andra derur härledda. — Denna till sitt verkliga ändamål *) och så äfven till sina följder ofta missförstådda ställnings fel framträda ännu oftare och värre (tydligare) vid dess förening med andra svåra uppgifter, t. ex. vid de flesta starka långsamma bålrörelser, hvilka rätt utförda sluta i ganska ansträngande ställningar. Ju djupare fingernas grepp inbördes är mellan hvarandra, desto svårare blir uppgiften för mången annars (till andra uppgifters utförande) ganska kraftig yngling, ehuru detta djupare grepp onekligen gifver en viss känsla af stadga, men en ful hopkrupen stadga. Dessa lätteligen vilseledande svårigheter att rigtigt tillse och framkalla sakens rätta verkställande föranledde Gymn. Regl. af 1836 att ej våga till allmänt bruk ledvis i soldatskolan införa denna med goda skäl vid *enskiljd* gymnastik (om ej vid s. k. »hemrörelser») temmeligen mycket begagnade ställning. Jfr Rothstein *Die gymnastik* 2:tr Abschn. 2 uppl. 1857 s. 228 f. 50 *b.* **), äfvensom Neumann. Nyare tider hafva varit djerfvare, om ej lyckligare i att allmänt *ledvis* åstadkomma ett »mönstergildt» utförande, åtminstone för barn i större antal ledvis öfvade.

---

*) Såsom en särkiljd typ af de s. k. »omokydier», hvilka bilda en så väsentlig ordning (rörelseslägt) bland den nordiska methodens »korrektiva» medel.

**) Äfven begagnad i förening med andra grundställningar; jfr Ped För. 1859 s. 16 *Frambågligg.* ⊸ *m. nackf.* och *Vågvrststödj. Kn* *m. nackf.*, hvari ställningens namn innehåller ett skriffel.

Det är då mindre underligt, att ej någon tveksamhet råder i utlandet. Det är dock lätt att (i samma led) låta de alltför kutvexta behålla höftfäste under bålens böjningar och vridningar. — Det felagtiga utförandet af armarnas, bröstets och hufvudets rumförhållanden till hvarandra under den *hvilst. utg.* och några andra dermed förenade ställningar, synnerligen den liggande grundställningen, kan åt det hela gifva en falsk likhet med de beqvämliga halfsofvande lägen, som konstverk af en viss ordning älska att framställa i så många förändringar. Men det rätta utförandet bärer så tydliga drag af full *ansträngning* och af kraft till dess åstadkommande, att det bör ej kunna förvexlas med den allmänna karakteren af ett vekt försjunkande i sinnliga drömmerier.

Teckningar: 1851 s. 206, 1852 f. 46 x, 1856 R. f. 47, 1857 VI 5 *b.*, 1870 f. 26, 1877 f. 1, 8, 49, 1878 f. 63, 93, 1880 f. 91, 92, 98, 105, 106, 1881 f. 142.

№ 16. **Häf** är ett på mycket olika sätt ofta begagnadt uttryck, hvars bemärkelse icke alltid är tillräckligen tydligt skiljd från det nedan omtalade uttrycket *spänn.* Dessutom användes det i vissa talrika fall på ett från Lings tid härrörande sätt, som deraf bildar en oupplöslig *gemensamhet* för att uttrycka stundom ställningar, stundom enskiljda delars rörelser, stundom vissa förflyttningar af hela kroppen. Dessa till den yttre formen ganska olika fall inbegripa alla de s. k. *häfrörelserna*, ett ord som omfattar ganska många, endels specifikt lika verkande uppgifter både i *rörelse* och *stillavarande*, och som i båda händelserna motsvarar »armarnas böjkraft» och den *hängande grundställningen* i dess många afändringar, de lindrigaste för svaga menniskor afpassade, såväl som de mest ansträngande för starka unga män, alla dessa former verkställbara vid något enkelt redskap såsom bom, springstolpe, ribbstol, linor eller andra medel, alltför talrika att böra här uppräknas. — Förhållandet med användningen af ordet *häf* är således ganska säreget, och torde kunna framställas på följande sätt, för att vinna största möjliga korthet. I de gamla delvis på mera grafiskt schematiska åskådningar grundade terminologiska utkasten (jfr detta styckes 1:sta tillägg) angifves den ganska kort och lätt genom att låta en *teckning* framställa en fritt stående man, som håller öfverarmarne *vågrätt* förda utåt (till sidan) till det genom båda axlarna löpande «tvärplanet», armbågarna »rätvinkliga», underarmarna således lodräta. Detta är den första bestämdt uppgifna prototypen af den i så många användningar förekommande *häfst. utg.*; likasom Gymn. Regl. af 1836 tab, 1 fig. 6, 7 är det ursprungliga schema för alla hastiga armsträckningar af enklaste slag, som sedan hafva återgifvits på så många afvikande sätt. Teckningen är dock för liten att med tillräcklig tydlighet visa handflatornas ställning; men de tyska författarnas, Rothsteins och Neumanns teckningar utvisa dem *pronerade* eller åtminstone närmare den prona ställningen än den motsatta. Olikheten med den fria *famnst. e.* är således inskränkt till händerna enligt nedan: 6:te stycket. — Men i praktiken, d. v. s. på *behandlingar*, afviker ordets betydelse märkbart både genom att oftast höja armbågarna något mera och att *fatta* med händerna om ett

redskap, som vanligen är lodrätt, således mellan två stänger eller i en »dörröppning» e. a. d. Praktiken använder ordet *häf* synnerligen ofta i föreningarna *häfst. utg.* intagen mellan två stänger och i *häfhäng. utg.* intagen mellan två linor (stänger) samt i dessa ställningars ytterligare sammansättningar med andra, äfvensom i det allmänt begagnade uttrycket *häfrörelser*, förkortadt till *häfRr.* Ordet *häf* utmärker i förra fallet, såsom vid bruket af uttrycket *häfst. utg.*, att hela foten eller blott främre delen af sulan stöda på golfvet, medan de trubbvinkligt böjda armarna något medverka till kroppens uppbärande. Jfr nedan om åtskilliga synonymer dertill. I detta fall förenas uttrycket *häf* oftast med olika slag af *stående* ställning, såsom vid den så mycket och länge begagnade nästan halfpassiva rörelsen *Häfst. Br*≻—≺. Under denna befinna sig händerna föga öfver hjessans höjd *). — Men genom en vidare fortsatt härledande tankeföljd får ordet en vidsträcktare betydelse af mycket mera ansträngning (då hela foten lemnar marken), såsom i *häfhäng. utg.* och i alla de öfriga för deras egendomliga vigtiga verkan medelbarligen på bröstets inre och yttre organer högst märkliga s. k. rena *häfrörelserna* **). Det uttrycker då, såsom bekant är, hängande ställning i allmänhet med händernas grepp, med väl (tillräckligt) utåtförda mer eller mindre böjda armbågar och uppdraget bakåtfördt hufvud, blicken stigande, och skiljer sig således tydligt från utlänningarnas ofantligt mycket vidsträcktare begrepp om arten och beskaffenheten af deras många *suspensions*, *hanging-exercises*, *Hangübungen* m. m. Dessa begränsas ej så trångt, att de hänföra sig blott till bröstets, axlarnas och armarnas typiska sätt att verkställa *uppbärandet*, men äfven använda helt andra kroppsdelar såsom *ensamma* gripmedel, t. ex. armbågarna, axelvecket, fotspetsarna, hakan e. a. d. Jfr vidare nedan om

---

*) Det må tillåtas att här meddela en kort beskrifning, som utg:n på begäran har erhållit af den lärarinna, som längst var B:s biträde i sjukgymnastik vid Centralinstitutet: »Rt:s underarmar anläggas mot stängerna, hvilka ej få *hårdt* omslutas af hans fingrar till undvikande af axlarnas bindande, hvilket eljest lätt blir fallet, och hindrar den ringa höjningen och sänkningen af hela kroppen under hälarnas häfning o. s. v. Bröst och axlar hållas fullt fria, hufvudet uppburet. Under Rt:s samtidigt inträffande häfning på tå, inandning och framföring af öfverlifvet bidrager Rg lindrigt till framföringen af Rt:s öfverlif medelst att anlägga ena flathanden i hans rygg litet nedom skuldrorna (fingerspetsarna uppåtvända) och att göra en lindrig tryckning uppåt-framåt slutande med en kort måttligt stark strykning uppåt. Under hela rörelsen (hälarnas upprepade höjning och sänkning) förblir Rg:s andra hand anlagd på Rt:s mage för att samtidigt hindra denna dels framskjutning, hvilket fel ofta förekommer under denna rörelse». Den som har någon praktisk kännedom om gymnastik vet att »magstödet» ej begagnas i de fall, då friska och rätt öfvade menniskor sjelfva mottaga denna af ett gammalt bruk »för äldre personer» välbekanta slutrörelse.

**) De blandade häfrörelserna såsom *fallhäng. utg.* och *Lodhäng. äntrn.* m. fl. förutsätta benens medverkan till uppbäringen, men hafva för öfrigt samma vilkor och grunddrag. Den *häfhäng. utg.* väljes här blott »exempelvis» bland många rena *häf. Rr.* Detsamma gäller om form och verkan i *mothäng. utg.* och *underhäng. utg.* m. fl., äfvensom om alla förflyttningar, hvilka derur utgå med samma vilkor för hållningen i kroppens öfre delar under benens nedåt sträckta eller vågrätt uppböjda läge med raka knän.

de verkliga häfrörelsernas motsats till den *stuphäng. utg.* Ej heller inskränka dessa främmande ord de böjda armarnes hållning blott till den *vidöppna*, eller s. k. »supina», ställning, som utesluter armbågarnas eller underarmarnas förande *framåt* efter yttersta förmåga, såsom sker i ett s. k. »Hang vorwärts» e. a. d. Denna de böjda armarnas tillräckliga »fläkning» utåt till bröstets sidor (till skulderbladens fixering efter förmåga) är deremot oskiljaktig från ett rätt utförande af hvarje i den nordiska methoden begagnad häfrörelse; den må f. ö. ske på stället eller vara en förflyttning. Jfr nedan detta styckes tillägg № 2. — Såsom en efter hand uppkommen terminologisk otydlighet i B:s bruk af ordet *häfhäng. utg.* och *häfkrhäng. utg.* e. a. d. bör dessutom anmärkas, att det (i ställningars namn) hänföres vanligen till fattning omkring ett *lodrätt* redskap t. ex. två lodlinor. Sådant är förhållandet i *Häfhäng. 2A* och *Krhäfhäng. 2Knned* och *Krhäfhäng. lodrät 2A* m. fl. Mindre ofta afser det ett *vågrätt* redskap t. ex. en bom, stege e. a.; ty då nyttjas för häfrörelser (med likartade inskränkningar i afseende på de verksamma kroppsdelarna) vanligen uttrycken *mothäng.*, *frånhäng.*, *underhäng. utg.* o. s. v.. enligt ofvan № 9; ehuru B. icke alltid iagttager terminologisk noggrannhet i dessa fall. — Det som här anföres om axlarnes och hufvudets ställning under rena oblandade häfRr i allmänhet, gäller enligt № 3, 5 äfven i annan form för deras lättaste inledningar såsom *fallhäng. utg.* och jemnväl *båghäng. utg.* o. a. ställningar och rörelser, hvarunder fötterna deltaga i tyngdens uppbärande, och således mycket minska de öfre delarnes ansträngning. — Det vore för öfrigt omöjligt att här ens försöka att inrymma någon redogörelse om alla de mångtaliga häfrörelsers namn, hvari denna term e. a. nära liktydiga ingå, till bruk för friska och sjuka menniskor. På tal om häfrörelser må derför blott erinras, att B. äfven i sjukgymnastik för många menniskor, både bland barn och vuxne, anlitade särdeles mycket denna typ i dess lindrigaste former, hvilken sedan utan nödtvång (bristande redskap af enklaste slag e. a. medel) har alldeles *uteslutits* af så många gymnaster och läkare, jemnväl för friska menniskor, synnerligen flickor. Jfr åtskilliga skrifter o. a. förslag af nyare tid. Jfr äfven 3:dje stycket C. tecknet V № 11.

De vanligaste och svåraste felen vid *Häfst. Br* äro att ej stöda underarmarnes medialyta mot redskapet, att låta magen eller höften skjuta fram mest, att ej hålla knäna kraftigt sträckta och hälarna fullt slutna, att ej inskränka hela kroppens rörelse (framåt-uppåt och tillbaka nedåt) till den, som uppkommer genom hälarnes långsamma häfning och sänkning. Dessa fel äro synnerligen svåra att tydligt beskrifva. Likartade grunder gälla för felen vid *Häfnigst. 2Kn und. MR* äfvensom vid den egendomliga med namnet *Häfst.* betecknade rörelse m. fl. d., lika svåra att kort beskrifva. — Af de talrika betydande felen vid verkliga häfrörelser i allmänhet kunna de vigtigaste (ehuru ganska olikartade *) hänföras under

*) I vissa slag af *häf.Rr.* visar sig t. o. m. en alternering mellan olika fel, såsom hufvudets framfällande vid försök att undvika fel i skuldergördeln och bröstet o. s. v.

det bekanta och betecknande namnet klemställning, i framåtförda armbågar, axlar, haka o. s. v. enligt en fig. af 1880. Alla de oändligt vexlande och äfven mycket olika graduerade sätten att begagna sådan förändring af den ur fordna tiders folklif ursprungna gagneliga och gemenligen i sin enkelhet vackra typen, som förstås med namnet häfrörelser, betraktas af den i Norden uppkomna methoden såsom svåra *fel*, nemligen oftast hos läraren, hvilken genom att bruka sådana förändringar förråder, att han ej känner eller ej gillar detta omfattande förbud mot hvarje tänkbart slag af klemställning *). Många i gymnastiska handböcker träffade afbilder vittna om författarens omedvetna förseelser i detta fall. Många i böcker föreskrifna öfningsformer vittna om afsigtligt bruk af förfaranden, som här häfdenligt undvikas såsom närmande sig till klemställningar. Allratydligast får man se dessa klemställningar förevisas hos kraftiga »trapez-specialister», som för penningar lysa inför okunniga folkhopar med deras armstyrka, och som onekligen deraf lida mycket mindre mehn än svaga barn. Armarnas ställning i förhållande till bålen är onekligen ganska olika vid skiljagtiga häfrörelser, såsom kan ses genom att jemnföra hållningen under en *Våghäng. slagäntrn.* och en *mothäng. utg.* på bom. Men i intet fall må tillåtas, att föra hufvudet *framom* armarna, såsom kan exempelvis ses hos bemälde Böttcher fig. 25 a och andra verkligen mindre »naturtroget» framställda afbilder. — Äfven i andra afseenden anmärkas ofta fel, egentligen tillhörande den ledande »instruktören» sjelf. Vanliga och t. o. m. farliga fel hos Rg. äro 1) att vid biträde fatta en svag Rt. *för lågt*, t. ex. om smalbenen, 2) att ingripa på det sätt, att man icke kan så lätt som möjligt medverka till tyngdens (ansträngningens) afpassade minskande och *på samma gång* med både mundtliga och »manuela» rättelser bidraga till ett rigtigare utförande med afseende på armarnas och hufvudets hållning. Ett sådant förfarande ses hos D:r Schildbach 1880 fig. 1, 2. Dessa ändringar af de äldre stödsätten (att gripa under axeln nära öfverarmarna) äro så mycket märkligare, som denna författare sjelf flera gånger har *förkastat* den svenska methodens alla dubbelrörelser, men nu går så långt att han binder sina egna händer, ehuru intet är lättare och billigare än att skaffa en liten enkel dörrgunga, om man af grundsats ej *vill* nyttja den gamla så länge och så ofta i Lings och Brantings behandlingar begagnade formen *Strsitt. 2A und. knR*, som mycket lätt kan i styrka bättre graderas (än en verklig häfrörelse), om barnet är svagt, och synnerligen om det derjemte har en *trög* eller *slö* sinnesart. Hr S. har äfven i detta fall varit mera kritiker än avtokritisk. — Till Rt:s vanligaste fel vid vissa häfrörelser på bom, lina e. a. hörer att ej hålla benen orörliga (hvarom vidare i slutet af detta stycke), att försumma liksidighetens fordringar (jfr 3:dje

---

Detta ser man ofta inträffa vid den högt upp intagna slutställning »till väders», hvarmed unga män (på tillsägelse) böra fullborda *uppgången* vid en rätt verkställd *Häfhäng. lodrät* 2A å två lodlinor, ofta af B. kallad *Lodhäng 2A*.

*) Här är således ej fråga om sådana öfningar, som blott innehålla oundvikliga »speciella tillämpade ändamål» t. ex. för brandmanskap, sjömän o. s. v.

stycket om tecknet *𝒥⁰*), hvilket sednare fel ej alla lärare ännu behörigen nog undertrycka vid deras sträfvan efter en vacker »uppvisning» o. s. v. — Åtskilliga af de i en förnuftig gymnastik begagnade häfrörelser kunna lätt så förändras, att de blifva fala konstmakares vanligaste älsklingsstycken. Redan G. G. F. 4:de afd. № 11 anmärker, huru de äfven annars, såsom i skolgymnastik, äro mål för ensidigt bruk och öfverdrifter, likasom simning och hopp; men en redogörelse om dessa många afvägar skulle erfordra en särskiljd afhandling.

Teckningar: 1852 f. 40 x, 1855 f. 62, 63, 1856 S. f. 7 c, 1, 1856 R. f. 43, 1856 E. f. 10, 1857 V. f. 2 a, 1859 f. 76, 1878 f. 70, 1880 f. 161, 507—509, 578 ang. *häfst. utg.* och *häfhäng. utg.* Dessutom ett antal framställlande andra *häfrörelser* och dertill inledande former.

№ 17. **Hög** förekommer vid ställningar, ämnade för åstadkommande af jemnförelsevis få aktiva och passiva rörelser, samt uttrycker egentligen ej någon särskiljd förändring af kroppsdelarnas ställning i förhållande *till hvarandra.* Detta ord utmärker blott, att Rt. befinner sig *högre* än Rg., åtminstone till en »knähöjd» eller något mera, t. ex. stående på en stol, bänk, springstolpe, springbrygga eller sittande på en nog hög plint, hvars skifvas afstånd från golfvet stiger till nära tre fot*). Det förbindes oftast med de förkortade slutorden *st* och *sitt* äfvensom med *grsitt.* m. fl. En sådan förbindelse är *Högst. Bbakåt*⌣ äfvensom *Halfstrhöggrvändsitt. sn.bakåt*⌣ m. fl. d. och *Höggrsitt. Bned*∤ och *Höggrsitt. 2Bned*∤ samt *Höggrsitt. 2B𝒥V*. Dertill kan erinras om den ofvan anförda liktidiga förening af en aktiv uppgift under motstånd och en passiv behandling, hvilken förening kallas *Högst. Bbakåt*⌣ *und. Inl*══ fig. 21—23.

Felen såväl hos Rg. som Rt. i dessa olika fall äro sjelfva så olikartade, att de ej otvunget låta sig korteligen sammanfattas, såsom mellan former af verklig slägtskap i deras inflytelser.

Teckningar: 1851 s. 186, 1852 f. 58, 59, 62 xx, 1855 f. 9—18, 39 a, 40, 1856 N. f. 102 x, 103 x, 1856 R. f. 58 x, 59, 1870 f. 45, 1878 f. 100, 117, 118, 121, 1880 f. 177, 178, 183, 235, 236, 324, 368, 370, 434, 1881 f. 66, 141, 142, 165, 183, 202, 203, 246.

№ 18. **Jemn** förekommer, utom dess bruk i ordet *jemnväg. utg.* e. a. derur härledda ord (hvartill hänvisas, jfr detta styckes nästa afdelning), endast i jemnförelsevis ganska få fall. Ett sådant är den fullt liksidiga fattningen i *jemnhäng. utg.*, äfven kallad *jemnunderhäng. utg.*, som tillika förutsätter händernas vridning till medelläget (mellan pronering och supinering), och som således kan verkställas blott med grepp å ömse sidor om en mycket lutande eller vågrätt hängande (à plat) steges långstycken, eller sammalunda gripande på ömse sidor om en s. k. *notad bom* så, att fingerspetsarna infalla i bommens fåra. — Denna ställning afviker följaktligen från den un-

---

*) De äldre plintarna voro föga öfver två fot. Jfr ritningar hos D:r Roth och Neumann, som visa de i England af Georgii begagnade höga plintar och den enklare låga fällplinten.

derstundom på äldre behandlingar e. a. d. papper förekommande benämningen *skifthäng. utg.* eller *skiftunderhäng. utg.*, äfven undantagsvis kallad *gångunderhäng. utg.*, hvilken sker med grepp om den *tunnare* icke »notade» eggen af en (omvänd) bom, och hvilken således fordrar, att den ena handen må anläggas *framom* den andra jfr Rothstein *Rüstüb.* 1855 f. 21, Björnstad 1877 f. 18 c, Af missskrifning eller mindre noggrannt uttryckssätt kallas båda dessa ställningar stundom med det gemensamma namnet *underhäng. utg.* — Äfven i andra fall nyttjas ordet *jemn* någon gång (vid särskiljdt yppadt behof) för att angifva fullkomlig liksidighet: således blott i annars tvifvelagtiga händelser. Jfr nedan uttrycket *sned* i № 30. Det har ej träffats begagnadt i några fall af *passiv* art.

Felen i de anförda fallen likna ganska nära andra häfrörelsers; vid *skifthäng. utg.* och vid rörelser derur, synnerligen armböjning med lodrätt nedhängande ben eller med rätvinkligt uppböjda ben, sträckta knän (*Skiftkrhäng. 2A*) insmyger sig lätt en försummelse af liksidigheten, nemligen att nyttja venster hand bakom den högra, om redskapet är satt *något lutande* på det sätt, att ryggen vändes åt den högre belägna delen deraf. Vid förflyttningar under detta sätt att hålla ben och armar är det äfven häri mycket vanligt, att högra hand behåller »försteget» under hela vägens tillryggaläggande, således ej *skiftas* vexelvis (vid hvartannat grepp) med venstra handen. Detta fel inträffar *alltid*, om läraren från början underlåter sin pligt att ständigt rätta det, och att aldrig låta det inrotas.

Teckning: 1880 f. 262 i den bemärkelse som tillhör ordförbindelsen *jemnunderhäng.* jfr det afvikande bruket i ordet *jemnväg. utg.* m. fl.

№ 19. **Kors** uttrycker egentligen det förhållande, att de kraftigt sträckta armarna (äfven fingrarna), befintliga i det lodräta tvärplanet, som symmetriskt skärer båda höfterna, axlarna, öronen och händerna, samt hälarna, luta till nära 45° åt sidorna (således nästan ett medelförhållande mellan de med uttrycken *str.* och *famn c* betecknade förhållanden) medan fötterna hållas skiljda om tvänne fulla fotlängder, eller föga mera, sålänge som båda fötterna stöda på marken. Stundom antages den ena foten vara högre upplyftad än den andra, och afståndet då större mellan dem, Uttrycket *korsst. utg.* inskränkes stundom till blott *armarnas* nämnda lutande ställning i tvärplanet. Det inbegriper stundom äfven, att derur utföra en *fattning*, såsom sker t. ex. vid *Sidmotkorshalfst. S* och vid den derur härledda *Sidmotkorshalfst. B* samt den dupplicerade *Sidmotkorshalfst. B.in*, under hvilka former hela kroppens större delar fortfarande böra infalla i ett gemensamt lodrätt tvärplan, löpande i rät vinkel mot redskapet fig. 24.

Om felen jfr beteckningssätten *str.* och *famn*, med hvilka förevarande ställning till en väsentlig del närmast sammanfaller i fysiologisk verkan och gymnastiskt ändamål, likasom äfven i fordringarna med afseende på det genom axlar, armar, höfter och ben löpande tvärplanets noggrannt symmetriska tvåsidighet under *korsst. utg.*, hvarifrån de nämnda rörelseformerna utgå, och såtillvida måste rubba liksidigheten betydligt. Skilnaden i *detta* afseende

är, att *korsst. utg.* ej användes till förening med *vändst. utg.*, såsom *famnst. utg.* ofta och *strst. utg.* ännu oftare göra *).

Teckningar: 1856 R. f. 48 x, 1878 f. 98, 1880 f. 235 anm., 232, 1881 f. 203 *a*.

№. 20. Krok, vanligen förkortadt till *kr.*, förekommer på många sätt i aktiva och passiva fall med och utan redskap. de aktiva dels med en Rg. dels med flera Rg. dels derförutan. Det betyder, att låren bilda en vinkel framåt mot bålen (utan någon vridning omkring deras kärnlinea), ehvad ställning underbenen må intaga, genom knänas *böjda* eller fullt sträckta läge; jfr nedan 6:te stycket. Höftledens vinkels storlek är för öfningar *ledvis i friskgymnastik* nästan alltid antagen att vara rät (eller böra vara det) för att vara så enkel och åskådlig som möjligt under sådana förhållanden. — Men vid andra användningssätt är den i olika fall mycket afvikande från denna enklaste form, stundom större, stundom mindre. Vid *hängande* ställningar och vid fritt *stående* ställningar ledvis äfvensom under *sidmotkrhalfst. utg.* e. a. derur omedelbart härledda former är låret följagteligen *vågrätt* enligt Gymn. Regl. af 1836 mom. 165—175, 309 m. fl. Vid ställningar och rörelser härledda ur den *liggande* grundställningen är vinkeln stundom ganska spetsig (t. ex. vid *Krligg. 2Knnedб* och *Halfkrligg. 2Knnedб*), stundom något trubbig, t. ex. vid *Krhalfligg. sidM⁼* m. fl. passiva former. Vid den fria vanligen ledvis begagnade *Ligg. 2B.uppV* blir vinkeln rät eller ganska trubbig, knäna fullt sträckta.

Fel under *krhäng. utg.* på springstolpe eller ledvis på ribbstol: att knäna (fötterna) ej nog lyftas och slutas i full liksidighet, att underbenen ej hållas i lodrät ställning, att hälarna skiljas t. o. m. mera än fotspetsarna och knäna, hvarigenom det hela oftast får en mycket vanställande hållning, erinrande om s. k. »bockbent» missbildning och de vanprydliga ställningar (»Zwangstellungen»), som karakterisera de förnämligast efter *fullständighet* syftande gymnastiska systemerna. Jfr vidare 3:dje stycket C. №. 25. Fel under *Krligg. 2Knnedб* är, att de två samverkande Rg. ej kunna följa hvarandra alldeles liktidigt och liksidigt; och detta fel beror således egentligen på *rörelsens* egenskaper, jfr samma stycke. Vid den *Krhalfligg. sidM⁼* och *Krgrhalfligg. öfvIsbб* är det felet menligast, att Rt. upplyfter hufvudet eller knäna (vore det äfven i omärklig grad), eller håller andan, eller »spänner magen», kniper hop benen, att kläderna ej äro nog »lossade» och betäckningen ej nog tunn. Felen under den fria *krhalfst. utg.* äfvensom under *sidmotkrhalfst. utg.* vid vägg, bom, ribbstol e. a. stöd samt under *spännkrok-*

---

*) Ordet *korsstående* har f. ö. blifvit nyttjadt till följande uppgifters betecknande, dels tillförene, dels på sednare tider: 1) Till att intaga en ofta begagnad mellanform af *grspännböj.* och *famngrspännböj. utg.* — 2) Halfmarschens ställning (Baj. Regl. af 1836 mom. 51) till utförande af bålens vridning och böjning bakåt, »korsgångställning». — 3) Af tyskar till den ställning, som anföres af Schuttze och Angerstein 1858 sid. 136, och hvarunder fötternas *utsidor* beröra hvarandra, ungefär så, som konstdansare pläga förevisa.

halfst. utg. e. a. d. förhållanden äro förnämligast invriden fotspets, för mycket sänkt knä (låret ej vågrätt), det stödjande benets knä ej nog sträckt, öfverlifvet fälldt bakåt eller vridet snedt, den upplyftade vristen otillräckligt sträckt (jfr Gymn. Regl. af 1836 mom. 171, 175, 312, 323), för öfrigt närmast öfverensstämmande med uttrycken *spjern* och *balans*, från hvilka ords betydelse förevarande prefix ännu i dag ej är nog tydligt skiljdt. Dock ehuru ordet *krok* ganska ofta förutsätter knäets rätvinkliga, stundom dess spetsvinkliga ställning; är dess trubbvinkligt *ofullständiga* sträckning alltid ett fel, deri olika alla de med ordet spjern betecknade förhållanden.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 14, 15, t. 2 f. 11, 13, 1847 m. 62, 1855 f. 55 x anm. 1856 E. f. 1, 2, 13, 1857 I. f. 22, IV. f. 7, 8, 1859 f. 32, 1863 U. f. 16, 1869 f. 11 anm., 1870 f. 48, 49, 88, 89, 1877 f. 30, 1878 f. 25, 1880 f. 62, 63, 149—151, 164—166, 176, 213, 217—219, 371, 375, 376, 425—429, 443—445, 1881 f. 112, 113, 127, 156 anm., 170, 181.

№ 21. **Lyft.** Ett mindre ofta nyttjadt ord, som understundom (ehuru orätteligen) har blifvit begagnadt för att ersätta uttrycket *hälfästande*, nemligen orätt i de fall, då hälen anlägges stadigt mot undersidan af ett fast stöd t. ex. en tung bom, en bänk, fästad med hakar vid golfvet, en soffa e. a. dugligt medel till hälens fixering. Det uttrycker således rätteligen blott en *fristående* (eller en *motstående*) ur Gymn. Regl. 1836 utesluten ställning (jfr Georgii *Kinetic Jottings* 1880, Prefatory Remarks p. VI), som intages genom att uppböja underbenet till *rät* vinkel mot låret utan att tillika uppböja detta framåt mot bålen. Detta uttryck bibehålles dock ej af B. i snarliknande fall, hvarest vinkeln i knäet öfvergick till spetsig. såsom vid den dupplicerade *Mothäng. 2F.ned* äfvensom *Framligg. Kn.upp*, hvilket sista namn ofta orätteligen begagnas äfven af B. i stället för *Framligg. 2F.upp*, hvars slutställning skulle egentligen heta *lyftframligg. utg.* enligt grunderna för hans eget ordbildningssätt.

Äfven felen äro delvis olika uppfattade i det, att somliga låta knäna något skiljas vid den vanligen ledvis (utan Rg.) begagnade *Mothäng. 2F.upp*, medan B. fordrade starkt slutna knän vid den nyssnämnda *Framligg. 2F.upp*. Det är ett vanligt fel i förra fallet, att armbågarna *för mycket närmas till hvarandra*, hårdt tryckta mot redskapet, hvilket förhållande vanligen föranleder ett egendomligt sätt att ändra skuldrornas ställning, hvilken är svår att afbilda och ännu svårare att utan en mycket god teckning beskrifva. Den liknar till en del de välbekanta fel, som vanpryda axlarnas ställning under en *jemnväg. utg.*, som öfverstiger Rt:s förmåga att rätt uppbära sig.

Teckningar: 1852 f. 23 x, 1857 I. f. 23 x, Jfr 1880 f. 195, 196, 327, 328 anm.

№ 22. **Låg** uttrycker vid ställningars namn blott en förändring af motsatt art till den, som anföres i № 17 om ordet *hög*; och det nyttjas till bildande af sådana ord, som *lågknst. utg.*, hvilken föregår *Lågknst. bakåt* och *Lågvändkngrst. bakåt* m. fl. d. Det må anmärkas, hurusom ett vedertaget (om ej berättigadt) bruk i detta fall uragtlät att skrifva

Strlågknst. bakåt⌐∪ o. s. v. Sammalunda må anmärkas, att under en längre följd af år förekommer ordet *låg* i namn, hvarest det tillförene saknades, såsom *Strlåggrsitt. Br*≻—⊂, äfvensom *Strlåggrsitt. 2A*ᶜ m. fl. andra, hvilkas namn likasom dessa förete något skiljagtiga skrifsätt.

Fel i de två först anförda fallen äro ungefär desamma, som vid andra tillämpningar af *knst. utg.* i allmänhet samt de derur bildade härledningar enligt nedan *№.* 54.

Teckningar: 1870 f. 82, 1880 f. 336, 337.

№. 23. **Mot.** Det mycket allmänna bruket af detta ord har sannolikt utgått från ett enstaka fall, inbegripande uppgifter, som närmast likna *Motst Inl. till bundna språng (a) med fattn.* (sträckta armar, stadigt grepp, lodrät fullt uppsträckt bål) och den dupplicerade och endast för menniskor af svaga krafter begagnade *Motst. 2Kn*ᶜ med ringa lutning i bålen fig. 25. äfvensom *Motgrst.' Krb*ff med starkare lutning och andra sådana former. Under den äldre formen *Motst. AxRc*' äro båda armarna dock starkt böjda slutna till sidorna; likaså den ena armen under *Halfstrmotst. ARc*' samt *Mothalffamnst, fram*∪∪/; i alla dessa fall äro bålens framsida och fotspetsarne stadigt stödda omedelbart mot redskapet fig. 26, 27. Det gemensamma i ställningen under de nu anförda fem händelserna inses således lätt. Det är, att Rt. fattar eller berör redskapet och vänder ansigtet *mot* detsamma. Från detta ursprungligen ej i alla hänseenden ordagrannt nog bestämda förhållande, som dock tydligen *städse angifver ett händernas pronerande och förande framåt mot ett fast föremål*, lämpligt till stöd med eller utan grepp (vägg, springstolpe, bom, ribbstol e. a. *), har det ifrågavarande ordet vidare öfvergått till ett ännu mera afvikande bruk äfven mot en *menniska*, vanligen en Rg. för bildande af ett s. k. »ringstöd» med händerna, rörligt eller fast. Ungefär likaså mot två Rg. i kedjestöd. Deraf uppkom sannolikt namnet *motsitt. utg.* samt *stupmotsitt. utg.* och alla brukliga rörelser, som begynna från denna utgångsställning och likartade fig. 28. Ungefär på samma sätt öfvergick bruket af uttrycket *mot* äfven till en annan förändring af den ursprungliga meningen. Detta skedde genom de dock städse »pronerade» händernas lyftande ännu högre upp, nemligen på en springstolpe eller en bom till den s. k. *mothäng. utg.*, för att skilja denna ställning från de i öfrigt snarlika redan nämnda ställningar, som kallas *underhäng. (jemnhäng.)* samt *frånhäng. utg.*, m. fl. under hvilka Rt:s händer vändas annorlunda **). Uttrycket *mot* tillhörde i alla sistanförda händelser de af många författare o. a. sakförståndige (?) män grundsatsmässigt uteslutna eller ur »en rationel gym-

*) Vid de flesta *Motst. Rr.* på stället med orörligt fästad bål är redskapets art likgiltig, allenast det är nog stadigt. De äro ej såsom många Barrenübungen, exercices de baton m. m. uppfunna för *redskapets* skuld snarare än för *menniskans* behof.

**) Den s. k. *snedhäng. utg.* begagnades nemligen (vid missbildningars behandling) med afseende på liksidigheten både såsom uttryckande en afvikelse från den annars liksidiga *häfhäng. utg.* och likaså från *mothäng. utg.*, oftast likväl det förra. — Ännu en helt annan olikhet mellan orden *mot* och *från* ses nedan i *№* 60.

nastik» till öfverdådiga konstmakare uttryckligen (med dertill nödiga redskap) bannlysta häfrörelsernas omfattande ordning. — Sluteligen måste ordet *mot* äfven beteckna blott ett visst afstånd (armlängd med fattning, det i Gymn. Regl. af 1836 s. k. »halfva afståndet») från redskapet, en bom eller trähäst, såsom vid *Motst. inl. till bundna språng* (*b*), hvilken är det sednare inledningssteget och sker utan *föregående* fattning*). Ännu aflägsnare från den ursprungliga bemärkelsen är den till åtskilliga »bukrörelser» mycket begagnade *motsitt. utg.* på passande afstånd från en ribbstol e. a. stadigt fotfäste. Likaså *mothelsitt. utg.* m. fl. — — Enligt hvad ofvan anmärktes i allmänhet, visa de anförda fallen, att den passiva *Motst. Krb//* e. a. d. oagtadt namnlikheten är en helt annan ställning, än den aktiva *Motst. vexelKn.upp*ᵕ och andra häri liknande fall. Det gifves följagtligen två mycket olika förhållanden under det gemensamma ordet *mot*. Det ena är aktivt (uppsträckt), det andra är passivt (slappt); och denna skilnad bör noga iagttagas, fastän namnet ej angifver den.

Fel: Det är sjelftydligt, att under ett så löst och konstladt, blott nominelt, samband mellan detta uttrycks olika användningar kan någon gemensam lista af karakteristiska fel ej anföras i största korthet. Vid den passiva *Motgrst. Krb//* lutar bålen (och ännu mera benen) något mot redskapet för att »släcka» de betäckande mjuka delarna, sittmusklerna, men vid *Motst. In. till bundna språng* är denna framlutning ett vanligt fel och onödigtvis vanställande, likasom äfven motsatt lutning bakåt *från* redskapet; såsom inträffar, om afståndet är för litet att medgifva armarnas fulla kraftiga utsträckning med stadig kraftig fattning. Beckenets framåtföring är i det ena fallet påbuden, i den andra förbjuden. Öfriga fel i den förra uppgiften äro, att händerna fatta vid axlarnas höjd, eller högre, eller *för mycket* under axlarnas höjd. Öfriga fel i den sednare öfningen (när fötterna lemna marken) äro nästan lika talrika som vid verkliga språng, hvartill ofta kommer axlarnas uppskjutning, ryggens kutande, slapp hållning m. m., hvilka fels undvikande man söker underlätta genom bruk af höga sadelbågar, bommens sänkning, »manuel» hjelp o. s. v. — Otydlig »accentuering» i ledarens befallningsord försvåra ett lifligt och liktidigt verkställande ledvis med tillräcklig bestämdhet. Denna inledning befordrar sitt ändamål (som ej kort kan omtalas), blott om den göres med *tillräcklig bestämdhet,* såväl i utgångs- som mellan- och slutställningar, samt i rörelsernas rätta rhytmik till full samtidighet för hela ledet. Annars äro de bortspilld tid. — — Felen vid de för sjuke begagnade formerna *Motst. 2Kn*ᵕ *und. MLndd*, och vid *Motst. 2A*ᵕ *und. MLndd* äro lika många som obetydliga till utseendet: vanligen att sänka (ej nog utåtföra) armbågarna, mera sällan att för mycket höja armbågarna, att ej uuder den förra rörelsen utåtföra knäna tillräckligt och måttligt framåtföra beckenent samtidigt med knänas utsträckning, d. ä. un-

*) Den ytterligare fortsatta härledning, som i behandlingar kallas *sidmotst.*, *sidmotvåghalfst.* m. m., är ej upptagen i någon namnlista bland B:s papper.

der återgången till utgångsställningen. Ty denna rörelses verkliga »moment» är blott den koncentriska delen (återgången uppåt) under Rg:s motstånd. Felen vid *mothäng. utg.* och dess derivater kunna inbegripas i det, som anföres om häfrörelser i allmänhet №. 16 ofvan.

Teckningar: 1836 t. 2 f. 11 x anm., t. 3 f. 7, 8 x, 1851 s. 166, 1855 f. 35 a, 51, 54, 56, 58, 1856 R. f. 22 (slapp), 142, 144, 1856 N. f. 75, 1856 E. f. 5, 6, 1857 VI 4 a, b, 1870 f. 61, 64 m. fl., 1877 f. 29, 32, 1878 f. 35, 44, 54, 94, 100, 1880 f. 21, 23, 144, 149, 157, 164 m. fl., 220, 264, 268, 328 m. fl., 1881 f. 89, 130, 131, 142, 241, 246. Dessutom för *sidmotst. utg.* e. a. 1836 t. 2 f. 13, 1856 N. f. 80, 81, 1857 VI f. 4 c, 1869 f. 13, 1877 f. 42, 1878 f. 55, 56, 93, 98, 1880 f. 150, 151, 1881 f. 112, 156, 158, 196, 201 m. fl.

№. 24. **Nig** är ett uttryck, som begagnas i synnerhet för att utmärka de starkt utåtförda knänas hållning i rätvinklig böjning, oftast aktiva fall; såsom vid *nigst.*, *niggrst.*, *strnigst.*, *strgrnigst*, *stödnigst.* och *motnigst.* slutställningar eller andra ganska likartade förhållanden, nyttjade såsom *utgångsställningar* och till rörelser enligt Gymn. Regl. af 1836 mom. 150, tab. I fig. 10. I andra, ur de föregående fallen härledda, och mindre ofta begagnade ordförbindelser uttrycker detta prefix den spetsigaste möjliga vinkel i knälederna, såsom vid *nigsitt. utg.* och *strnigsitt. utg.* m. fl. snarlika ställningar. I samteliga dessa händelser förutsättes, att öfriga delar ej må rubbas ur deras för alla noga bestämda *aktiva* förhållanden allmänt gällande föreskrifter, såsom de ofvan anföras. Då namnet alltid tillika, om ej annorlunda föreskrifves, innehåller *hälarnes lyftning* från marken och följaktligen oftast inbegriper en annan samtidig uppgift (»jemnvigtsöfning» *); innefattar det derjemte den förutsättning, att bålen må städse derunder förblifva lika noga afvägd i lodrät hållning med tillräcklig bakåtdragning af hufvud och axlar, som under den mest vårdade stående uppsträckta grundställning och dess derivater. — Ordet *nig* ingår således i ganska många sammansatta namn, tillhörande slutställningar, hvilka sjelfva framgå ur många olika utgångsställningar (*strst.*, *strgrst.*, *stödstrgrst.* m. fl.), men först genom den derur framgående *rörelsen* erhålla en tydlig gymnastisk gemensamhet till den afsedda fysiologiska verkan.

Fel enligt Gymn. Regl. af 1836 mom. 147, 151 äro der bestämdt, kort och så vidt som den stora kortheten medgifver, äfven redigt anförda. I få andra ställningar är felens ömsesidiga omkastning (»alternering») mellan tvänne *motsatser* tydligare, än vid den fria *nigst. utg.*, såtillvida att hufvudets framåtföring är mest »konstant» hos alla menniskor äfven i denna uppgift; men beckenets bakåtskjutning betingar hela öfverlifvets framfällning i samma mohn tilltagande, och *vice versa*. Det är: om öfverlifvet fälles bakåt

---

*) Undantag i detta hänseende äro sådana fåtaligare fall som *motnigst. utg.* med deri förekommande dubbelrörelser t. ex. den nyssnämnda hos B. ofta nyttjade *Motst. 2Kn* (rättare ofta kallad *Motnigst. 2Kn*), ur hvilken uppgift jemnvigtsöfningen alldeles bortfaller. Likaså *Stödniggrst. 2Kn* *under Lj*. Fig. 29.

ur sin rätta ställning; skjutes beckenet framåt i samma mohn. — Angående ordet *nigsitt.* anföras några ord nedan.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 10, 13 anm., 1847 m. 50, 54, 1859 f. 13, 1878 f. 37, 48 anm., 96, 1881 f. 35, 69, 90, 91, 147 m. fl.

№. 25. **Rid** utmärkte under ett temmeligen långvarigt tidskifte fötternas skiljande (till ett mindre afstånd än vid uttrycket *gr.)* derigenom, att Rt. befinner sig »grensle» öfver en tjockare bom, vippmast e. a. till beckenets stadiga *fästande* tjenligt mindre bredt föremål, låren fast omslutande detta, knäna starkt sträckta, fötterna nästan rätvinkliga eller alldeles parallela. Denna ställning begagnades af B. likasom af företrädaren särdeles i sjukgymnastik (eller någon gång för äldre friska män) jemnväl för qvinnor till utförande af *Ridst. fram*ᴗᴗ/ (äfven kallad *Ridst.* ᴗᴗ/ 1836*)* och *Halfstrridvändst, snbakåt*⌐ äfvensom *Strridvändst. snbakåt*⌐ och *Halfstr.-ridst. fram*ᴗᴗ/ och några fåtaliga andra aktiva fall fig. 30. Efter 1855 ändrades uttryckets ursprungliga betydelse; och det blef synonymt med uttrycket *gr.* åtminstone i vissa fall, såsom i namnet *högridsitt. utg.* i stället för *höggrsitt. utg.* o. s. v. — Någon gång i friskgymnastik, nyttjas ordet *rid* för att beteckna fötternas fullt parallela ställning, fast omslutande en på golfvet liggande tung bräda eller en omvänd bänk e. a. tillfälligt medel af lika tarfligt och oansenligt yttre och lika otjenligt att ingifva okunnigheten en blind öfvertro på alla konstiga »instrumenters» osvikliga vetenskaplighet. — I vissa tillämpningar, såsom i några af fäktskolans öfningar, förekommer samma utgångsställning äfven alldeles fristående utan något särskiljdt fotstöd. Jfr Gymn. Regl. af 1836 mom. 85 och Lings *förslag* 1820 mom. 106.

Felen likna hufvudsakligen de vid *grst. utg.* och *grsitt. utg.* förekommande; således förnämligast att rubba beckenet eller benen. Vid besagda *tillämpningar* är beckenets betydliga vridrörelse dock tillåten, men ej fötternas, ehuru stor benägenhet dervid förefinnes att rubba hälarna o. s. v.

Teckning: 1878 f. 125 (?)

№. 26. **Räck** angifver aktiva fall (fria eller med Rg. ensam eller redskap), och betyder egenteligen de kraftigt sträckta paralella vågräta armarnas rätvinkliga förhållande till bålens, eller rättare *öfverlifvets* längdaxel, dess s. k. »kärnlinea», hvilket förhållande uppkommer i gymnastik vanligen genom den i Gymn. Regl. af 1836 mom. 109 beskrifna rörelse. Denna synbarligen mycket enkla ställnings namn är *räckst. utg.* Den begagnas synnerligen ofta i friskgymnastik såsom utgångsställning för åtskilliga till deras afsedda verkan mycket väsentliga rörelser, verkställda med armarna; och såsom tillhörande de för ögat lättfattligaste former af blott få, men långa lineer i nästan fullkomligt »rätvinkliga förhållanden», förbigås den aldrig af någon nyare beskrifvande bok. Efter mycket likartade grunder (efter samma afsigt och samma enkla gymnastiska typ) förenas prefixet *räck* äfven med andra slutord, såsom till bildande af namnen *räcksitt.*, *räckstupst.*, *räckstupgrsitt.*, *räckstupmotsitt. utg.* m. fl. d. — ehuru synnerligen den sistnämnda ställningen vid dess bruk såsom »utgångspunkt» för åtskilliga rörelser dock

ganska ofta i följd en häfdvunnen vårdslöshet återgifves med det förkortade namnet *motsitt. utg.* eller *motstupsitt. utg.*, som omtalades i det föregående. Likaså skrifves *Motstupsitt. R∫* utförd med ringstöd. Den olika *förmågan* att med nog bakåtskjutet, stadigen »fixeradt becken» mera eller mindre fälla bålen framåt (ur stående eller sittande grundställning) utan ryggens fula kutande bestämmer hela denna dels lutning i pilplanet under armarnas vågräta läge, såsom under *räckstupst. utg.*, *räckgrstupst. utg.* och *motstupräckgrsitt. utg.* äfvensom dertill hörande rörelser, hvilkas namn ej alltid mycket troget följa grunderna för B:s äldsta terminologi *). — Den allmänna regeln i alla dessa fall, såsom i många andra, är, att heldre *minska* hufvudets sänkning än att tillåta hela ryggens kutande, eller den öfre delens. Då de tre sistnämnda formerna, oagtadt bålens lutning framåt, förutsätta armarnas *vågräta* ställning; följer deraf, att deras vinkel mot bålens kärnlinea är större än en rät. Genom ytterligare fortsatt och utvidgad användning af prefixet *räck* nyttjas det äfven temmeligen ofta till att uttrycka en ganska trubbig vinkel (t. o. m. öfver 135^0), såsom synnerligen vid *Räckstödst. Br≻—≺*, äfven stundom afändrad till *Räckstödbågst. Br≻—≺* vid bom, hvarunder armarnas utgångsställning ganska mycket närmar sig till det förhållande, som kallas med prefixet *sträck*. fig. 31. — Behofvet af ett särskiljdt namn, utmärkande det ofta förekommande och nödvändiga medelförhållandet mellan de af orden *räck* och *sträck* betecknade ställningar, är redan länge anmärkt **). Deremot är *spetsig* vinkel inskränkt till blott få och föga begagnade former, såsom *Kngrräckbågst. 2Asvängn.* och undantagsvis för den derigenom ännu mera ansträngande formen *Motstrfallhelsitt. 2Asvängn.* bakåt.

Det vanligaste i Gymn. Regl. af 1836 mom. 138 anmärkta felet under den enkla typen *räckst. utg.* och de dermed snarlikaste samt under de dermed förenade rörelser är axlarnas uppdragning (synnerligen hos barn och alldeles oöfvade unga män ännu stela »bondrekryter»), äfven då den förekommer såsom *slutställning* eller den »inre gränsen» i den så mycket begagnade dupplicerade formen *Famnst. pl. 2A⌒*, som rätt utförd afser att rätta dylika missförhållanden i axlarnas ställning. Jfr Gymn. Regl. af 1836 mom. 138 b, 304, pl. 2 Fig. 8. Det fel som är *svårast* att kort beskrifva, att upptäcka i dess mindre grader, och att rätta med blott ord (utan samtidig manuel påtryckning) är den stundom omärkliga *framdragning* af axlarna, hvilken ses försöksvis afbildad i en teckning, men aldrig närmare uppgifves i beskrifvande böcker fig. 32 ***). — Den i handböckernas teckningar oftast framställda eller

*) Af orsaker, som lätt inses genom det följande, utbytas dylika namn origtigen *(lapsu calami)* ofta med uttrycken *strstupgrsitt. utg.* eller *famnstupgrsitt. utg.* o. s. v. Den bristande enigheten mellan namnen *Räckst. Br≻—≺* och det oftare brukade namnet *Strsitt. Br≻—≺* än ögonskenlig, emedan utgångsställningen i båda dessa fall ligger *mellan* de med *sträck* och *räck* betecknade förhållanden.

**) Nemligen af D:r H. Sätherberg 1853 s. s.

***) Ett gymnastiskt fel, som knappt kan *upptäckas af ögat*, t. ex. vid öfning ledvis, ett fel som *kläder* kunna dölja! Hvilken höjd af pedantiskt noggrann »regelmässighet»

blott beskrifna afvikelsen från den gamla bestämda (paralella) normalen vid armarnas ifrågavarande hållning är den tydliga *minskningen* af händernas afstånd under axelbredden, i strid med föreskriften hos Gymn. Regl. af 1836 mom. 109. Somliga af dessa afvikelser äro dock små och oafsigtliga; andra äro större; somliga handböcker föreskrifva afståndets fullständiga försvinnande och följagtligen händernas *beröring* inbördes eller sammanknäppning, hvilken stundom förenas med åtskilliga der föreskrifna bålrörelser o. s. v. — Detta angår egentligen ställningarna; om de tillhörande eller motsvariga *rörelsernas* fel följa några ord i 3:dje stycket.

Anm. Ofvan äro redan ett par ord anförda till påpekande af den onödiga dubbelheten, som råder i namnen *Famnst. pl. 2A~* och *Räckst. pl. 2A~*. Någon gång nyttjas uttrycket *räck* i stället för *mot*, hvilket bruk uppenbarligen är en terminologisk origtighet, en felskrifning. — Några af de hithörande namnbildningarnas tydlighet är stundom otillräcklig såtillvida, att ordet *räck* är uteslutet, t. ex. uti de ofta förekommande skrifsätten *Stupsitt. 2A~* m. m. d., hvilka rätteligen enligt terminologiens grunder borde heta *Räckstupgrmotsitt. 2A~* o. s. v., äfven under den antagliga förutsättning att armarna ej äro fullt vågräta, d. v. s. att händerna äro betydligt högre än axlarna fig. 33. Nyare tiders namnförvexlingar ses nedan 6:te stycket.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 7 *b*, 1856 R. f. 42, 1870 f. 87 anm., 1878 f. 88 anm., 1880 f. 255, 379 anm., 1881 f. 44 m. fl.

№ 27. **Sim** träffas blott i den förening, som kallas *simhäng. utg.* jemte de derur framgående härledningar, hvilka nyttjas såsom utgångsställningar för temmeligen talrika samsidiga eller vexelsidiga dupplicerade rörelser och för några få halfpassiva t. ex. den ofta nyttjade *Simhäng. längdR//* äfvensom *Simhäng. tv. sidR//* och *Simgrhäng. Krsb//* m. fl. Den äldsta och vanligaste aktiva rörelsen, som utgår från denna ställning, är *Simhäng. 2A~* med med tre Rg. fig. 34, som dock är omöjlig att med tillräcklig klarhet afbilda i en teckning. Dernäst i ålder följer *Simhäng. 2BJV* utåt, ganska

inför D:r Prof. R. Virchow och alla andra lärde och olärde sakdommare af samma uppfattning om den s. k. svenska methodens öfverdrifna rigorism och idealism, dess »schablon» m. m. Fingerspetsarnas hela »deplacement» framåt i pilrigtningen är knappt en tumbredd under detta fel. Hvarför då tala derom? Och likväl är denna method ej nog strängt regelmässig enligt D:r S. Sköldberg och G. Zander. Den ena motsatta anklagelsen öfverljuder den andra. Hvilkendera är sannast? Den ena frågan framkallar ock den andra. Huru stort är det *minsta* tillräckliga felet i afböjningen, hvilket medför den ej nog skickliga fäktarens ögonblickliga död? Voro äfven grekerna pedanter, som öfvade gymnastik alldeles *nakna?* Är det bättre att uppträda vid fester med granna kostumer och band, såsom svenskarna i den allranyaste tiden, än att såsom den gamle okuflige »jernmannens», Jahns allvarligare lärjungar i Tyskland, nöja sig med det torftiga oblekta »grauleinenen» utan broderade prydnader? Är en sann gymnastiks innehåll *fattigt på skönheter*, behöfver skönheten i friska unga menniskors gymnastik vinnas med hjelp af dekorativa klutar? Nuditas gymnastica antiquorum coram populo an diminueret hodie restituta numerum spectatricium?

ofta verkställd både utåt och inåt. Några af de jemnförelsevis nyare (1855—1860) formerna utmärka sig ej genom samma mått af säkerhet (stadga, lätt vunnen bestämdhet) i verkställandet medelst en mindre öfvad ehuru stark Rg. Ett sådant fall är *Snsimhäng. till v. Hft. förn.* och ännu mera *Halfstrsimhäng. bakåt*∖∖∖/. — Denna *simhäng. utg.* öfvergår stegvis genom ökadt mått af ansträngning, d. v. s. då de under Rt:s mage anbragta kedjestöden *föga bära*, till likhet både med *spännligg. utg. (spännbågligg. utg.)* och till *båghäng. utg.*, utan tillräckligt bestämda gränser i vissa fall.

Felens olikheter i denna ställning bero mest på de deri eller derur verkställda *rörelser*, enär några af dessa äro aktiva, andra halfpassiva i olika utsträckning. Såsom en allmännare förekommande origtighet kan dock uppgifvas knänas ofullkomliga sträckning och synnerligen armbågarnas framåtföring utöfver det verkliga behofvet. Till detta sista fel medverkar någon gång, att de vid midjan ställda kedjestöden underhjelpa för litet. Äfven inträffar, att det stödet, som fattar om vristerna e. a., handlöst släpper båda fötterna *samtidigt* vid rörelsens slut. Felen närma sig f. ö. dem, som förekomma vid *båghäng. utg.* samt dess derivater, äfvensom vid *Frambågligg. 2A*∽ m. fl. d.

Teckningar 1852 f. 82 xx, 1870 f. 56 x, 1880 f. 338.

№ 28. **Slapp** bemärker en ställning, som karakteristiskt skiljer sig från alla aktiva ställningar genom den städse fullt »lediga» och mycket hopsjunkna hållning, som tydligen inskränker andningen till blott en »abdominal» af den lugnaste art. Denna ställning tillhör endast passiva former, och användes vid *Slappsitt. tv. Hft*═, men träffas neppeligen i någon förening med andra prefixer fig. 35. Ordet slapp uteslutes nämligen i flera fall, hvarunder den sittande grundställningen *icke* förutsättes vara »uppsträckt» (såsom vid ett *aktivt* förhållande), hvilket uragtlåtande är en redan anmärkt terminologisk bristfällighet. Ett mycket tydligt sådant utelemnande är namnet *Sitt. PA*═, som nedan omtalas vidare. För hvarje skicklig Rg. är skälet dock uppenbart: nemligen att bålens slappa sammansjunkning är afsigtligen *ännu fullständigare* i den *Slappsitt. tv. Hft*═ och i några andra fåtaliga fall, än i det stora flertalet af s. k. passiva rörelser under sittande och stående ställning.

Felen inses lätt af ställningens mekaniska uppgift att (likasom vid *Krhalfligg. tv. M*═ och några andra fall) tillräckligt »relachera» bukväggarna öfver tjocktarmen eller mjelten». De vanligaste felen äro f. ö., att de båda Rg. ej kunna följa hvarandra i *samma hastighet* vid det snabba fram- och återgåendet, att de ej ansluta händerna nog stadigt och fast, genom hvilket fel en blott ytlig »friktion» uppkommer, i stället för en verklig skakning af inre delar, belägna innanför den på detta ställe temmeligen tjocka muskelväggen *) — att ej tala om de tjocka fettlager, som besvära mången af

*) Detta fel har närmaste likhet med det nämnda ytliga »froissement», som uppkommer vid bruket af de på sednare tider tillverkade nyaste skakmachiners »oscillerande» jernplåt, hvilken användes till åstadkommande af en skakning mot bröstets framsida

gymnastiksalarnas »patienter». Ett annat fel är att anbringa handens ulnarkant på höftens hårda delar, i stället för att lägga den på *bukväggen* invid höften. Andra fel erfordra en omständlig beskrifning med tillhörande teckningar. — Den mottagandes vanligaste fel är att ofrivilligt »spänna magen» så, att bukväggarna derigenom blifva oeftergifliga. Detta inträffar oftare, om han sitter för »knappt» på underlaget, en plint eller två stolar o. s. v. — Den betydliga svårigheten (individuelt vexlande) för två Rg. att följa hvarandra lika hastigt under *Slappsitt. tv. Hft*⚌ och *Krhalfligg. tv. M*⚌ enligt B:s förfarande (jfr D:r Eulenburgs fig. 1 och 2, 1856) har med skäl framkallat de återkommande försöken att verkställa den sednare uppgiften med blott *en* Rg., hvilket dock gifver för svag kraft och minskad uthållighet på en stor, tung mages massa. Det har äfven med skäl gifvit upphof till försöket att vid *Slappsitt. tv. Hft*⚌ anlita mera konstiga mekaniska medel, hvilket dock med de *hittills* brukliga machiner urartar till en ytlig »gnuggning» i stället för en verklig till djupet gående skakning.

Anm.: Det är besynnerligt och föga följdrigtigt att uttrycket *slapp* sällan, om någonsin, användes i någon annan förening, än med den *sittande* grundställningens namn, ehuru uttrycket väl motsvarar det sanna förhållandet vid de flesta passiva rörelser, i skarpaste motsats till de flesta aktiva på stället — med blott få och ofullständiga undantag, såsom en *Våghäng. Slagäntrn.* utan flyttning. Terminologiens upphofsman förutsätter således esomoftast biträdenas eget omdömme att skilja de två motsatta uppgifterna. Jfr vidare № 36 om den dubbla bemärkelsen af orden *stupst. utg.* och *stupsitt. utg.*

Teckningar: 1856 E. f. 4, 1870 f. 34, 47:

№ 29. **Slut** angifver det enkla förhållande i fötternas ställning, som utvisas i Gymn. Regl. af 1836 mom. 72, tab. 1, fig. 2, äfvensom i mom. 144 d, e, f, 199 a, 204 m. fl., samt ytterligare återgifves i en mängd af in- och utländska beskrifvande nyare böcker, utmärkta genom ganska olika methoder i öfrigt. Det förenas enligt förfarandet i Gymn. Regl. af 1836 mom. 144 e, 156, 195 e, 204 c med åtskilliga andra ofta brukliga prefixer till bildande af sådana ord som *slutgångst. utg.* och *strslutgångst. utg.* samt *slututfallst. utg.* m. m., äfvensom åtskilliga i de förra ställningarna utförda rörelser, *Strslutst. V på tå* och *Strslutgångst. R bakåt och framåt* m. fl. d.

Det allmännaste felet bland barn (för hvilka en hastigt öfvergående fotslutning ofta nyttjas i afsigt att fästa deras uppmärksamhet på felagtig fotvinkel i grundställningen) är, att fotspetsarna »vetta» för mycket åt höger, och detta ännu mera vid återgången till grundställningen. Öfriga fel vid fötternas slutning bero mest på *föreningen* med andra uppgifter, nemligen med hänsyn till andra delars ställning eller rörelser. Under *strslutgångst. utg.* och rörelser deri likna felen de vacklingar, som förekomma vid vissa jemn-

---

under Rt:s *stående* ställning. Jfr anmärkningen i D:r Hartelii tidskrift I:sta bandet sid. 698, 786.

vigtsöfningar (med flyttning), hvilka till de större kroppsdelarnas »grundlineer» nära öfverensstämma med denna ställning.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 2, 17, 19, 21, t. 3 f. 13 x, 1851 s. 126, 127, 1870 f. 6, 1878 f. 2, 8, 19, 1880 f. 329, 1881 f. 23, 24, 41, 42 m. fl.

№ 30. **Sned,** oftast förkortadt till *sn.*, uttrycker från terminologiens första början 1827 den ställning, som uppkommer genom att utan synbar vridning böja bålen, egenteligen ländens öfre del, till sidan så, som Gymn. Regl. af 1836 mom. 201, 203, 348 föreskrifva i närmare öfverensstämmelse med den slutställning, som kallas *snst. utg.* och som äfven uppkommer af den till vissa delar ganska likartade *Stödgångst. S* vid bom, e. a. rörelser af samma typiska art fig. 36. Såsom en för de derifrån utgående rörelsers utförande bestämd begynnelseställning förenad med andra tillägg (t. ex. *vändhalfstrsntrappst. utg.* använd till några aktiva och passiva rörelsers utförande, *Strsngrst. 2Aned* och *Snspännhäng. sidBr* fig. 37.) nyttjas den betydligt mera af B. än hos företrädaren; såvidt som man numera vet derom. Ty i Gymn. Regl. af 1836, således för öfning ledvis, finnes denna typ blott såsom en i flera förbindelser förekommande *slutställning* af ganska mycken användning (såsom *halfstrsnslutst.*, *strsnslutst.*, *strgrsnst.*, *strstödgångsnst.*, *strvändsnslutst.*, *halfstrsnslutgångst.* slutställning o. a. nödfallsvis med kedjestöd intagna slutställningar), och bestämd endast till att derifrån *återgå* till en redan verkställd »lateral» bålböjnings utgångsställning. — Den anförda betydelsen af uttrycket *sned* är enlig med B:s egenhändigt och tydligt verkställda teckning i de gamla listorna. Ej fullt likartad dermed är samma ords bruk i de på annat ställe omtalade namnen *snhäng. utg.* och *snjemnväg. utg.*, hvarest det betyder, att den ena sidans »stödpunkt», ena handen, är högre belägen än den andra. Det förra fallet inträffar vid en *Snhäng. V mellan 2:ne springstolpar* (skrifsättet 1843); det ena redskapet är af det ej mera brukliga »lösa» slag, som omtalas i det följande vid redogörelsen om ordet *jemväg. utg.*, i den 2:dra flocken af ställningars namn № 9. — För öfrigt hänvisas till anmärkningen under 6:te stycket, § III om det ganska olikartade bruket af uttrycket *sned* under dess mångåriga användning och småningom skeende förändringar. I motsats till uttrycket *half* angifver det nästan alltid en *ökad* verksamhet för den ena sidan. Jfr i öfrigt № 9, 16, 18, 23. — Man har på sednare tiden ansett, att ordet *sned* är ämnadt att uttrycka hvarje slag af oliksidighet i de ställningar, som alla andra prefixer angifva. Det finnes onekligen i terminologiens brister ett skäl för detta antagande; men det utsträcker dock ordets betydelse och användning för långt. Allramest ingår det i de namn, (både ställningar och rörelser), som befinnas på behandlingar för missbildade unga menniskor. Ehuru oegenteligen nyttjadt i språkligt hänseende betyder ordet *snedrörelser* då oftare en oliksidighet bibehållen genom en *ställning*, än tillkommen genom en *rörelse*. Dess bruk liknar deri således temmeligen användningen af orden *häfrörelser* och *stuprörelser* e. a. fall, som äfven stundom angifver *ställningar*, ej blott rörelser. Andra mera »sökta» konstord tillhöra ej B., jfr nedan.

Felen i den jemnförelsevis enklaste formen af denna omfattande typ enligt Gymn. Regl. af 1836 mom. 203 m. fl., uppgifvas der, såvidt som man kände rörelsens och slutställningens i verkligheten ytterst invecklade mekanik*). Nyare skrifter om gymnastik tillägga en varning mot att *vrida* någon del af bålen, hvilken föreskrift synes förutsätta ett antagande, att en tillräckligt märkbar bålböjning åt sidan vore *möjlig* utan någon vridning af kotor och »costalsegmenter». Här är sedan lång tid ett tillfälle öppet för fysiologer att skaffa bättre upplysningar, än gymnaster o. a. hafva förmått i korthet åstadkomma. — För att bättre kunna varseblifva och med tryckningar e. a. »manuela» rättelser betvinga felen under s. k. snedrörelser (de Ron) o. a. d. former verkställas de med *blottad* rygg i enkom dertill gjorda drägter.

Teckningar: 1836 t. 1. f. 19, t. 2. f. 17, 1847 m. 81, 1851, s. 151, 1863 H. f. 3, 1877 f. 8, 1878 f. 36, 43 x, 63, 1881 f. 82, 159 m. fl.

№ 31. **Spets,** uttrycker att hufvudet sänkes framåt på det sätt, att ansigtet vändt nedåt (pannan lägst) hålles lägre än *beckenet* och stundom äfven att det befinner sig under *fötternas* höjd. Detta ord har oftast förbindelser med uttrycket *stup* och f. ö. med åtskilliga andra ord i sammansättningar, som stundom sakna tillräcklig terminologisk enkelhet, ehuru de motsvarande gymnastiska uppgifterna sjelfva ega nog mekanisk och okulär bestämdhet. Jfr nedan nästa flock af ställningars namn. Förenadt med andra uttryck, hvilka sjelfva beteckna hufvudets sänkta läge (t. ex. i *spetsstupst. utg.),* angifver det alltid en betydlig *ökning* af lutningen framåt. Dess förnämsta och vanligaste ändamål är (Georgii 1847 och 1880) en nog kortvarig och noga afmätt hypostatisk »primärverkan» och en deraf följande »kapillär reaktion» inom något större blodområde, beläget i ansigtet eller i skallen, samt har enligt ofvan likasom ett par andra former framkallat en ganska långvarig »diskussion», hvilken började i Sverige, ännu fortgår i Frankrike och Belgien, och gäller dessa formers förkastande eller medgifvande. — Skilnaden mellan *spetslut. utg.* och *spetsstup. utg.* samt *tyngdlut. utg.* inses lättast af teckningar.

Felen, utom de nedan i № 36 närmare anförda, bero mest på ställningens *förening* med andra delars förändrade ställning, genom åtskilliga dertill användbara rörelser. Jfr i öfrigt № 35, 36.

Anm.: Såvidt som det har varit möjligt vid granskningen af olika årgångar att utreda skilnaden mellan följande inbördes snarlika namn, förhålla de sig i *användningen* på nedanstående sätt: A. Den s. k. *spetsstupst. utg.* är slutställningen af *Strst. R*^ *framåt så långt ned som möjligt,* t. ex. så långt att händerna beröra marken, för böjliga individer, enligt teckningen i Gymn. Regl. af 1836 *t.* 1 f. 18 b och Björnstads *Haandbog* 1877 f. 6 m. fl. Den borde egenteligen kallas *strspetsstupst. utg.***) enligt

*) Ett tryckfel i Gymn. Regl. af 1836 mom. 203 säger: *ej lyftas;* skall vara: *lyftas.*

**) Den mindre ofta nyttjade *Spetsstupst. Nck*∫ motsvarar (i ställningen) befallningsordet *Nedåt böj!* i Gymn. Regl. af 1836 mom. 197 anm., och är således helt olika den *Spetsstupfall. Nck*∫ fig. 38.

de annars hos B. gällande uttryckssätt. — B. Den *spetsstupande utg.* har två bemärkelser, den ena, sällan nyttjad, skiljer sig från föregående ställning blott genom att förutsätta *höftfäste* (såsom ses i Rothsteins *Freiübungen* 1853 fig. 9 m. fl.), och borde ithy enligt B:s egna grunder för namnen kallas *spetsstupst. utg.* Den andra, äfven sällan nyttjade bemärkelsen, är genom en felagtig häfd liktydig med *spetsstupfall. utg.*, hvarvid fötterna lemna golfvet. — C. Den ofta förekommande *spetslut. utg.* förutsätter fattning af en springstolpe, ribbstol e. a. d. (hvartill Rt. vänder ryggen), och användes mest vid den så mycket begagnade dubbelrörelsen *Spetslut. R*, den från *Spännböj. 2A* oskiljagtiga afslutningen eller bihanget. — D. Den nedan vidare berörda *tyngdlut. utg.* förutsätter alltid, att lårens öfre del stödes framtill mot ett stadigt redskap, eller nödfallsvis ett kedjestöd (Gymn. Regl. af 1836 tab. 3, fig. 15); men bålens lutning är dervid mycket föränderlig: till olika rörelsers verkställande med armarna, hufvudet eller bålen, äfven några passiva. — Denna anmärkning torde vara väsentlig ej blott i terminologiskt hänseseende, enär den angår de i mycket olika grad verkande formerna af en omfattande ordning, hvilken af B på grund af mångårig praktisk erfarenhet ansågs vara synnerligen vigtig till sin verkan, ehuru åtskilliga hans omedelbara efterföljare ansågo den vara förkastlig, alltför farlig att begagna, hvarom några ord följa i № 36.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 18 b, 1853 f. 9, 1856 S. t. 2 f. 2, 1877 f. 6 b, 1878 f. 78 anm., 1880 f. 283, 446, 450—453, 1881 f. 187.

№ 32. **Spjern.** Jfr nedan 6:te stycket A. § II. om ordets mångtydighet i dess användning inom en dock ganska väl karakteriserad och derigenom väl begränsad ordning af aktiv beskaffenhet, som utgöres af några inbördes temmeligen likartade ställningar. Ordet *spjern* angifver nemligen alltid, att det ena benet, ehuru i något vexlande rigtning, hålles upplyftadt framåt med sträckt eller, i mohn af Rt:s förmåga, ytterst lindrigt böjd knäled och alltid starkt sträckt fotled. Sällan förutsätter det *båda* benens hållning på det angifna sättet, nemligen under en *liggande* grundställning. Det förbindes ofta med andra prefixer. Men nästan ännu oftare inträffar i *behandlingar*, att det alldeles utelemnas ur namn, som uttrycka sammansatta ställningar, hvari den med ordet *spjern* betecknade *saken* dock ingår. Sådant uteslutande inträffar t. ex. med namnet *spjernspännböj. utg.* m. fl. d. fall. En form benämnd *Halfspjernspännböj. BЛ*, förekommande 1840 och sednare, utgör bland många andra lika invecklade fall ett underligt intyg om sakkunnigheten hos de boklärde kritikaster, hvilka tillvita den s. k. svenska methoden en *öfverdrifven* och obegränsad förenklingslusta.

Om felen jfr användningen af ordet *balans* i № 1. Äfven Gymn. Regl. af 1836 mom. 312, 330 anför ytterligare några anmärkningar om felen i dessa händelser. Dessa fel äro flerfaldiga och ganska föränderliga samt svåra att beskrifva, emedan ställningen rätt intagen förutsätter hela det lyftade benets starka uppböjning till vågrätt läge, sträckt vrist och knäets fullkomliga sträck-

ning, *eller* mycket trubbiga vinklar i knä- och fotled samt tillika (såsom det egentligen karakteristiska) alltid en måttlig, men dock något vexlande *utåtvridning*, »psoasverkan», af knäet med motsvarande invridning af hälen. Dock beror synnerligen höftledens vinkel på den mest olika förmåga af uppböjning. Vid friskgymnastik ledvis föredrages oftare den i okulärt hänseende enklare formen *krok* för ungdom och barn.

Teckningar: 1855 f. 57 c. anm., 1877 f. 13, 1878 f. 88, 1880 f. 139, 140, 151 anm., 254 b. m. fl., 1881 f. 240.

№ 33. **Språng,** nyttjadt i ställningars namn, åtminstone under hela tiden 1836—1851 *) angifver ett aktivt förhållande, som äfven i anseende till dess invecklade form och synnerliga beroende af individuella jemnkningar skulle erfordra en vidlyftig beskrifning. Det kan derför i korthet lättast förstås genom att afbilda de jemnförelsevis enklare sammansättningarna *språngsitt. utg.* och *språngst. utg.* fig. 39, 40. De begagnades efter 1840 ej ofta; och den sednares användning såsom utgångsställning för rörelser hade stundom ett blott »artikulärt» ändamål efter timade yttre skador och någon deraf följd »ledstyfhet» **) o. a. d. rent »lokomotoriska» hinderligheter. Ett sådant fall är ordets bruk i den med mycken styrka utförda »aktivt-passiva» blandningen *Språngst. B*⁼ vid vippmast. Bålens alldeles motsatta lutning under denna starkt skakande rörelse och under *Språngbågstrst. 2A.nedб* är påtaglig; och den visar, att *deri* låg ej den gemensamma beteckningens väsentelighet. Den *språngsitt. utg.* nyttjas äfven till vridningar af den starkaste ansträngning, jemväl för qvinnor i bestämda fall. — I de efterlemnade terminologiska handskrifterna förekommer den medelst en mycket liten teckning antydda upplysningen, att *språngst. utg.* skiljer sig från *trappst. utg.* genom att hålla knäet *högre* än höften, och vinkeln i knäet således något spetsig. Den framskjuter sätet (efter förmåga dock mycket olika) mera än den *trappst. utg.* Den kan äfven till den yttre bildens likhet nära sammanställas med den i bråckbehandlingar nyttjade varianten af *Halfsitt. bakåt*⌐◡ på plint e. a. d. Den afviker från den sällan begagnade och i terminologiska listor ej upptagna *högbändst. utg.* m. fl. d. genom att hålla både det bakre benet och det upplyftade underbenet föga afvikande från lodrät ställning. Den nyttjades föga i friskgymnastik, likasom *språngsitt. utg.* och då blott för äldre menniskor, aldrig *ledvis:* på grund af dess bristande både okulära och artikulära enkelhet och den deraf uppkommande svårigheten att i mängd öfverskåda och öfvervaka ett någorlunda korrekt utförande. Mest begagnades denna sednare ställning till utförande af *Språngsitt. bakåt*⌐◡ *m. nackf.* äfvensom till *Språngsitt.*

---

*) Nära infallande med det tidskifte (1838—51) som utg:n af B:s efterlemnade papper kan bestämdt erinra sig på grund af d. v. användning såsom biträde hos honom och hans företrädare.

**) Detta kan med skäl anmärkas, emedan (i motsats till fysiologen Prof. D:r Dubois-Reymond's 1862, 1863 utslungade och 1881 upprepade påstående) de yttre *rörelsemedlen* sjelfva så sällan, och aldrig inom friskgymnastik, voro det egenteliga föremålet i den method, som utgick från det gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm.

fram⌣⌣/ med vexelsidigt nack- och höftfäste. Det sedan den tiden tilltagande bruket, ledvis, som *högbändst. utg.* och åtskilliga af de deri verkställbara rörelser (armsträckningar, starkare ryggböjningar bakåt o. s. v.) hafva efter hand erhållit, grundar sig uppenbarligen blott på mera oberoende af ett särskiljdt kraftigt biträde till att vinna främre fotens nog starka fixering mellan ribbstolens vågräta delar. Detta synes lätt genom att jemnföra en *Språngbågstrst. 2Aned*♂ *i öfverlifvets rigtning* med en *Högbändstrst. 2Aned*♂ och med den ledvis vida användbarare *Strhögbändfallst. 2A*⌣⌣ utan någon Rg. men bålen betydligt bakåtfälld. I sjukgymnastik torde dock *språngst. utg.* höra till de nu aflagda former, som kanske skola återkomma till bruk.

Teckningar: 1852 f. 60 xx, 1856 R. f. 31 anm., 61, 1856 N. f 105.

№. 34. **Spänn** eller **spännd.** nyttjadt blott såsom ett enkelt prefix, utmärker, att händerna mera eller mindre medverka till kroppens uppbärande genom att fatta ett högt fast redskap (vanligen en springstolpe, ribbstol eller tvänne stänger) e. a. stadigt föremål, och i många fall att denna fattning (t. ex. vid *spännst. utg.* och *halfspännst. utg.* m. fl.) sker betydligt *högre*, än händelsen är vid *häfst. utg.* enligt ofvan, men dock i allmänhet föga bidrager till *hela kroppens* uppbäring jemnförelsevis till fötternas andel i uppbäringen. Egentligen inskränkes denna händernas medverkan till blott *armarnas och bröstets* uppbäring (eller en måttlig dragning uppåt) i en viss noga afpassad mohn, som ej till kraftens *mått* kan jemnföras med armarnas ansträngning i de verkliga s. k. häfrörelserna; enär händerna då öfvertaga hela kroppstyngden eller åtminstone dess större *del* såsom i en *fallhäng. utg.* e. a. d. Måttet af Rt:s ansträngning under *spännst. utg.* kan i *detta* afseende vanligen snarare jemnföras med förhållandet under de många dupplicerade rörelser, som förenas med en lindrig passiv bröstlyftning t. ex. den i åtskilliga modifikationer förekommande *Helsitt.bakåt*⌣ *und. Br*⋎ eller *Strvändgrsitt. fram*⌣⌣/. Den nämnda *spännst. utg.* förekommer använd till utförande af både åtskilliga halfpassiva rörelser, såsom den så länge begagnade och nu med machiner efterhärmade *Spännst tv. M*═, och likaså den ofta begagnade *Spännst. Br*╫ och den likartade men blott ensidiga *W.halfspännst. Br*╫ fig. 41, och några föga starka halfaktiva former såsom den dagligen nyttjade *Spännst. fram*⌣ och andra snarlika förnämligast »respiratoriska» afslutningsrörelser *). Efter en temmeligen likartad grund bildas äfven det mindre ofta träffade namnet *Spännhalfligg. tv. M*═, hvarunder Rt. för öfrigt enligt teckningen hvilar alldeles overksam på en uppfälld låg plint fig. 42. — Skilnaden mellan *spännst. utg.* och *spännhäng. utg.* är blott en »graduation» för olika rörelsers tjenligare verkställande: genom *högre* fattning i sednare fallet ökas armarnas deltagande samt sträckningen af bukens och bröstkorgens väggar. — Den af två halfpassiva delar och en ganska stark aktiv del bestående *Spännst. Kn.upp*♂ skulle fordra en lång beskrifning, hvarför hänvisas till teckningar deraf fig. 43—45. — Andra för-

*) Detta uttryck är väl ej egentligt, men användes här såsom redan bekant, jfr P. F.

bindelser med ordet *spänn* äro aktiva och mycket kraftansträngande såsom bålrörelser, synnerligen den mycket nyttjade redan vid № 3 omtalade *spännbågst. utg.* och alla derur härledda ställningar och rörelser. Jfr vidare nedan.

Felen under *spännbågst. utg.* och de deri verkställda aktiva rörelser öfverensstämma enligt № 3 ganska nära med de nedan korteligen berörda afvikelser under *spännböjande utg.* Fel under *halfspännst. utg.:* att fälla hufvudet snedt framåt. Vid *spännst. utg.* fälles det antingen framåt, eller för mycket bakåt då rörelsen verkställes mellan tvänne stänger. Äfven föres magen fram mera än öfverlifvet.

Anm. Det gifves f. ö. ett helt annat förbindelsesätt, hvari ordet *spänn* enligt nedan ingår mycket ofta. Likasom den nämnda *Spännhalfligg. tv. M*=, nyttjades tidigt äfven en *Spännligg. tv. M*= verkställd på plint e. a. lågt underlag. Men namnet *spännligg. utg.* nyttjas dock oftast i en helt annan (aktiv) mera bildlig bemärkelse, likasom det i så mångfaldiga sammansättningar förekommande namnet *spännböj. utg.* m. fl. Dessa efter en alldeles afvikande grund bildade sammansättningar måste nedan afhandlas särskiljdt, för att undvika förvexling. — — För öfrigt bör följande erinran t. v. tilläggas: På visst sätt utbyta orden *spänn* och *str.* stundom hvarandra, likasom äfven *häf* nyttjas i nästan samma bemärkelse som *spänn.* Den gamla af Ling ofta, af B. sällan begagnade afslutningsrörelsen *Strgrsitt. fram*⌐⌣ *u. Br*✓ fig. 46 undanträngdes alltmera af den likartade men lättvindigare *Spännst. fram*⌐⌣, och begagnades slutligen blott för de svagaste gamla.

Teckningar: 1851 s. 168, 1852 f. 48 x, 1856 R. f. 39, 108, 109, 1856 E. f. 3, 1856 N. f. 82, 112, 1878 f. 79 anm., 1880 f. 142, 154, 253, 254, 371, 1881 f. 220 anm., 225 (?)

№ 35. **Sträck,** oftast förkortadt till *str.*, uti Gymn. Regl. af 1836 beskrifvet mom. 102, 103 o. f. tab. 1 fig. 6 a och användt enligt tab. 1 fig. 8, 10, 17—20, tab. 2 fig. 15, 17, tab. 3 fig. 9, 14, 15 o. s. v., kan med visshet sägas vara den i Lings och Brantings dagliga praktik mest begagnade form af armarnas alla ställningar under *andra delars olika ställningar och rörelser,* både fria och bundna med redskap eller Rg. eller bådadera — samteliga visande tydligt, huru hufvuddraget af denna methods förfaranden i all aktiv gymnastik ända från början förråder ett genomgående och i många för öfrigt ganska olikartade rörelseformer företrädesvis öfvervägande eller stundom uteslutande »*respiratoriskt syfte*» att med detta mekaniska medel verka på bröstets inre delar, tydligen och enkelt uttaladt redan i den första rörelse, hvarmed Gymn. Regl. 1836 mom. 96 börjar beskrifningen af alla i denna bok framställda fristående öfningar *). Detta deras methods allraväsenteligaste grunddrag afviker tydligen och genomgående från den i andra länders äldsta

*) Således äfven der, såsom öfverallt, i den bestämdaste motsats till den ofvannämnda fysiologen Dubois-Reymonds beskyllning, att den från Norden komna methoden i allt afser blott en muskulär verkan.

gymnastikskrifter förnämligast framträdande sträfvan efter former af ett öfvervägande *artikulärt* syfte: till åstadkommande af största möjliga smidighet (Gelenkübungen, assouplissements *) eller ett blott *muskulärt* syfte (till vinnande af stor konstfärdighet och styrka), som ofta mera eller mindre öfvergår till ett *akrobatiskt* syfte och »tours de force». Då denna »fundamentala tendens» att begränsa sig till en stark, af fysiologen Dubois-Reymond tadlad »utilitetsprincip», ej här kan närmare utvecklas; må hänvisas till den förtjente spanioren Amoros skrift, hvari först tydligen *uttalas* en sträfvan att verka i samma rigtning, att i gymnastik undvika all slags »funambulism» och konstmakeri i allmänhet. — De två hufvudsakliga *ändamål*, hvarför den ifrågavarande formen vanligen användes, ensam eller ännu oftare förenad med andra ställningar och rörelser, kunna ej kortare angifvas än som sker i G. Regl. 1836 mom. 94, 96, 211, 459; men af detta korta enkla och klart insedda uppslag kan skrifvas en hel bok genom ämnets fullständiga utläggning i en hop af anmärkningar, iagttagelser och föreskrifter — tillika vittnande om den ofantliga mängd af rörelser, hvaraf organismen är mägtig. Denna ställnings af B. nyttjade förbindelser med andra delars olika lägen äro (ehuru ett urval) äfven utomordentligt talrika och olikartade; och deras fullständiga *beskrifning* skulle ensam fylla en diger afhandling **). Några få sådana fall ses i de här nedan anförda teckningar. Detta mångfaldiga bruk gällde i allan synnerhet för sådana händelser, hvarest häfrörelser äro otillgängliga i följd af olika hindrande orsaker, såsom Rt:s stora svaghet, hans »korpulens», eller för bristande redskap o. s. v. Denna form står nemligen i användningen (verkan) på visst sätt närmast de med orden *häf* och *spänn* antydda förhållande. — — Sluteligen bör erinras, att ehuru ordet *sträck* i de terminologiska utkasten ursprungligen betyder blott *fria* händer med starkt sträckta slutna fingrar, nyttjas det stundom (likasom *famn* och *häf*) vid gripning om ett redskap eller om en Rg:s handled o. s. v. nemligen vid dubbelrörelser. Ett sådant fall är *Strbågsitt. 2A*⌒ och *Strst.* V mellan två linor 1843. Äfven förutsättes någon gång vid dubbelrörelser, att händerna knytas svagt, såsom vid *Strbågsitt. Br*⟩—⟨. Äfvenså inbegriper detta uttryck några ytterligare ändringar af handens ställningar, såsom den *Strfallsitt. 2Aned*⌒ och *Strgångbågst. S*⌒ *und. 2A*⌒ m. fl., under hvilka rörelser (synnerligen den förra) armbågarna ej ernå full sträckning fig. 47. Vid *Strtyngdlut. 2Aned*⌒ voro händerna pronerade, såsom äfven i andra fall ännu temmeligen allmänt brukas (i svagare eller starkare grad efter v. Zelmnitz, ofta med knuten näfve) utomlands, ehvar man ej har antagit den i Gymn. Regl. af 1836 föredragna formen att vid *strst. utg.* e. a. d. vända flatorna *inåt* till öronen med starkt sträckta slutna finger, äfven tummarna.

---

*) Åtskilliga väl bekanta böcker från århundradets midt finnas, som i *bilder* klarare utvisa dessa förhållanden. Den läsare, som *i största möjliga korthet* vill taga kännedom derom, kan hänvisas till Riggenbachs lilla bok, med plancher.

**) Sednare tiders omarbetningar af äldre öfningsformer för friske ådagalägga oftare en önskan att föredraga den med ordet *famn* betecknade form såsom i *Famngrst. S*⌒.

Felens talrikhet motsvarar den ifrågavarande ställningens mångartade användning vid sammansättningar med andra delars verksamhet. De vanligaste felen vid *armarnas* ställning uppgifvas i Gymn. Regl. af 1836 mom. 138 och 147, 151. Vissa deraf vexa dessutom mycket enligt mom. 194, 198 genom förändringen af andra delars ställning: synnerligen under bålens böjning bakåt, framåt, dess vridning o. s. v. I fråga om armarnas parallelism var Ling noggrannare för friske än B. för sjuke. Dock voro hans fordringar på »exakt exekution» lika stränga med afseende på de båda armarnas symmetriska hållning samt armbågarnas fullkomliga sträckning under *stödgrstrst. utg.* och *stödgrvändstrst. utg.* äfvensom rörelser derur o. a. d. fall. Vid den *Halfstrhöggrsitt. sn*⌐⌣ o. a. d. fördrog han ej ofullständig armsträckning, ehuru de svagaste sjuke i början erhöllo en *hjelp* dertill genom en af Rg. verkställd *dragning uppåt* och en *fördelning* af trycket på både Rt:s hand och armbåge. Det var synnerligen hindren vid uppgifter (rörelser) förenade med *strstödgrst. utg.* och *halfstrstödgrst. utg.* samt *tänkgrstödst. utg.* o. a. d., som tvungo Gymn. Centralinstitutet till ett krig mot snörlif af alla slag, emedan de hindra axelns och bröstets fria rörelser till att rätt verkställa dessa uppgifter med kraftigt uppåtförda armar och fullständigt sträckta armbågar, i sådana fall. — — Om de invecklade felen under *strstupst.* och *strstupsitt. utg.* samt *strbågst.* och *strfallsitt. utg.* äfvensom dessa ställningars användningssätt till att bestämma aktiva fria rörelser må följande allmänna erinran tilläggas: Huru frankt och bestämdt upprepa nu de flesta gymnastiska handböcker de föreskrifter och förbud, som finnas anförda hos Clias och i Gymn. Regl. af 1836 mom. 103, 147, 151 i fråga om armarnas hållning under *strst. utg.* och *strgrst. utg.* samt *strgångst. utg.* m. fl. De skriftställare och lärare, som värst skränade om pedanteri, tyckas efter hand vänja sig att uttala dessa föreskrifter med den bestämdaste öfvertygelse och i de kortaste mest afgörande ordalag *). Afbildningarna förråda väl ännu ej allmänt fullt lika stränghet; mången teckning af *strbågst. utg.* liknar ännu den förtjente Eiselens i fråga om armarna o. s. v. Onekligt är ju, att ingen sann bild kan teckna *full* parallelism mellan armarna? Enligt den deduktiva methoden att i fall af nödvändig korrekthet söka förfara stegvis (härledande hvarje ställning ur en föregående nog bestämd, utan att minska den förras fordringar på full korrekthet, men snarare *öka* äfven dem) skall armarnas och hufvudets en gång för alltid afgjorda förhållande förblifva detsamma under *strst. utg.* och *strbågst. utg.* samt *strstupst. utg.* Man fordrar i praktiken och i böcker utan betänkande, att armarna under *strst. utg.* må förblifva oföränderligen sträckta från axlarna till fingernas yttersta spetsar, att de skola vara lodräta eller t. o. m. lindrigt lutade *bakåt*, att de skola förblifva fullt parallela och tätt slutna intill öronen under det, att äfven hufvudet hålles

*) I nästföljande № 36 a visar det sig, att den noggrannaste methoden, som bärer skulden till så många »pedantiska» föreskrifters uppkomst, likväl ej ännu kunnat hinna önsklig klarhet om åtskilliga temmeligen enkla formers bestämmande.

enligt dess bestämda föreskrifter. Oagtadt den af sin tid allmänt ansedde mångkunnige läkaren, statsmannen m. m. D:r Prof. R. Virchow mera än en gång har vid afgörande tillfällen uttalat sig mot den s. k. svenska methoden och mot *regelmässighet* i gymnastikens praktiska form, oagtadt han har stämplat den med namnet »schablon» och pedantism, oagtadt ingen har vågat invända något mot hans afgörande och magistrala uttalanden i denna syftning; röja nyare handböcker för friskgymnastik en småningom ökad lutning till mera regelmässighet i formerna. Noggrannheten tilltager, äfven bland Rothsteins gamla vederdelomän, i sådant som förr kallades *småsaker*, och ej minst i förevarande fall, i beskrifningen (och praktiken) af armarnas ställning. I fråga om den vigtigaste af alla dessa ställningar, den *strst. utg* och dess många förbindelser med andra former, visa nyare teckningar spår af en oneklig rigorism, märkbarare än den som Virchow beklagade*). Ingen gymnast tyckes misstänka, att dessa bud likväl aldrig lydas i verkligheten, att dessa samfälda fordringar aldrig fyllas i strängaste bemärkelse; och fysiologer hafva åtminstone hittills aldrig *uttalat* något tvifvel i den frågan. Likväl är allt detta blott en slags *ideal* form, som ingen fyller i alla delar utan små »momentana» afvikelser, och som alla derför kunna *eftersträfva* utan frugtan att af för mycken fullkomlighet lemna målet bakom sig. Idealismen eger en berättigad plats i gymnastik, och är ej ens ovilkorligen inskränkt till bara friskgymnastik. Ännu mindre, än under *de tre nämnda jemnförelsevis enkla formerna*, inträffar ett ständigt likartadt fullgörande till alla delar af dessa stränga föreskrifter under bemälda formers sammansättningar med andra uppgifter. Den som tviflar, har i fotogrammer ett lätt medel att öfvertyga sig. Följden af detta förhållande är ofta bland noggranna lärare ganska märklig; den är, att efter många rättelser synes armarnas förbättrade hållning *minska* rigtigheten i hufvudets hållning (jemnförelsevis), och likaså i omvänd ordning hufvudets bästa möjliga hållning skämma armarnas hos mången man i ledet. Detta är ett af de märkligaste fall i fråga om alternerande fel. Onekligen synes förhållandet kraftigt bestyrka den af Virchow i samband med mången annan kunnig man uttalade mening att förkasta all *regelmässighet* ur gymnastik. Men öfvergifven och utrotad på det ena stället, skall den dock åter upplefva på ett annat i vissa former under hvarje rask och liflig lärare, som förmår taga ungdomen på den glada sidan utan att försumma sina pligter mot densamma, utan att låta vanställande fel urarta till vidunderligt fula karrikaturer. — — Det skulle upptaga för mycket rum att genomgå alla graduationer af afvikelser från G. R. af 1836 mom. 103, hvilka ännu förekomma mera eller mindre allmänt i olika länder. Det

*) För närvarande är det egentligen blott de i № 6 omtalade ästetikastrer (i. o. f. flickor) och ett par franska herrar i vida husarbyxor, som afsigtligen alltid undvika fullständig sträckning af armarnas samteliga leder (i axlar, armbågar, handlofvar, fingrar) och bibehålla den slappa »lyrformiga» mycket pronerade ställningen. Det mest bekanta af dessa V:s tal innehålles i Preussiska *Abgeordnetenhauses* handlingar (1862) jemte Techow's; andra finnas spridda i Neue Jahrb. f. d. Turnkunst, äfven sednare.

skulle leda från ämnet att här visa fördelen af noggrannhet i *många andra fall*, t. ex. att visa, huru man vågar både armar, ben och hals genom att åsidosätta vissa mycket vigtiga *reglor* vid voltige på en hastigt löpande häst. I dessa fall gagnar *praktik* med erfarenhet mera än alla verldens fysiologer.

Anm. Om svårigheten att i vissa fall afgöra den tjenligaste gränsen mellan bruket af uttrycken *sträck* och *räck* jfr det sednare ordet № 26 och 6:te stycket.

Teckningar: 1836 de nämnda, 1851 s. 172, 174, 204, 1856 R. 13, 113, 114, 144, 1859 f. 22, 1863 H. f. 5, 1869 f. 6, 1870 f. 62, 66, 69 x, 73, 74, 82 x, m. fl., 1877 f. 25, 1878 f. 33, 36, 37, 39, 44, 53, 59, 72, 96 m. fl., 1880 f. 207, 209, 339, 344, 513—517 m. fl., 1881 f. 72, 76, 124, 126, 141, 147, 154 m. fl.

№ 36 a. **Stup** uttrycker hos Ling och Branting en annan till verkan helt olika, men äfven såsom № 35, till både aktiva och passiva »operationer» nyttjad, och således ofta med andra tillägg sammansatt ställning. Deraf finnes nemligen en *aktiv* eller »uppsträckt» och en *passiv* eller »slapp» form, hvilka ej få förblandas oagtadt namnlikheten. Uttrycket nyttjas för öfrigt vid aktiva uppgifter på två skiljagtigt graduerade sätt. Det ena innebär blott att bålen fälles *rak* så mycket framåt, att hufvudet hålles sänkt betydligt *under sin vanliga höjd*, sådan som denna är vid stående eller sittande grundställning. Sådana fall äro de till många arm- och bålrörelsers verkställande begagnade förbindelserna *stupst.* och *stupsitt. utg.* m. fl., hvaraf flera olika användningssätt ses i nästa häfte. — Men i vissa förbindelser med andra ord är sänkningen mycket större, stundom så stor som möjligt, d. v. s., att hufvudet är beläget mycket under *fötternas* höjd. Sådant är förhållandet vid *stuphäng. utg.*, intagen å hvarjehanda redskap, och vid *hvalfstupst. utg.*, intagen mot en vägg e. a,, likasom vid flera andra redan nämnda likartade ställningar, hvilka hafva blifvit rygtbara genom att, efter lång tids bruk och bekräftade gagneliga verkan i sjukgymnastik, blifva förkastade *) likasom den af B. så mycket och så länge till samma ändamål begagnade *St. Hlsåd*. Den förstnämnda ställningen nyttjades för sjuke till verkställande af *Stuphäng. 2A* och *Stuphäng. Hfd* samt *Stuphäng Hfd* och dessutom en mängd af andra former, som äro afpassade blott för friska unga menniskor. Det nämnda förfarandet med sjuka gäller om dem, som redan hafva blifvit »vanda» vid bruk af besagda rörelser. Dessförinnan, i början, intages och lemnas den *stuphäng. utg.* mellan två linor, »så fort ske kan» enligt uttrycken i G. G. F. 4:de afd. № 6. — Skilnaden mellan bruket af ordet *stup* och *spets* är enligt ofvan № 31 mindre klar i vissa fall; det sednares tilläggande nyttjas ofta för att utmärka en ytterligare *ökad* stupning. — En teckning visar Lings äldsta sätt att betvinga en kraftig Rt vid *Stupst. R*.

---

*) Jfr skrifter af D:r H. Sätherberg, E. Friedrich m. fl. nyare utländska. De sednare synas förmoda, att den i Norden uppkomna method, försigtigare än andra, utesluter allt bruk af hvarje öfning, som sänker (lutar) hufvudet.

Nästa teckning visar den förändring *(Stupst. R∫ und. M∂)*, som B. företrädesvis begagnade i sjukgymnastik, bland åtskilliga andra. Fig. 48, 49, 50.

De svåraste och vanligaste felen vid de aktiva *stupst.* och *stupsitt.* *(stupbågst.*, *stupbågsitt.)* ställningarna tillhöra bålens och hufvudets hållning, enligt ofvan *№* 3. Derjemte äro fötternas ställning och sätets noga fixerade rätta läge af den största betydelse för jemnvigt, stadga och deraf beroende bestämdhet eller »precision». Nästan utan undantag inträffar, att hvarje menniska, som under *stupsitt. utg.* m. fl. d. skall *första gången* verkställa någon ansträngande bålrörelse (t. ex. under motstånd) i pilrigtningen eller i en något »diagonal» rigtning, uragtlåter att förut ställa sina fötter nog långt *framåt* eller utåt, till vinnande af stadigare fotspjern. Ett svårare fel, förintande all kraft och bestämdhet under aktiva rörelser i *stupsitt. utg.*, kan knappt tänkas, än att, såsom Nitsche *), sitta med framlutad bål, betydligt bakåtförda fötter, ställda lodrätt *under* stolen, och lyftade hälar, för att ur denna ställning med kraft utföra en långsam jemn uppresning af bålen under Rg:s motstånd. Dessutom för att med tillräcklig kraft rätt »styra» rörelsens ringa hastighet (tillräckliga utdrägt) och afmäta motståndet bör äfven Rg. intaga en annan ställning än *samlade* fötter. Genom någon öfning (praktik) kan den enfaldigaste menniska lära inse nödvändigheten af så enkla vilkor för stadga, kraft och »justesse». — Vid den *Stupgrsitt. vexel*∿∿/ är för öfrigt det vanligaste felet, att höften ej är nog »fixerad» mot sitsen, hvilket fels rättande stundom erfordrar ett biträde stående bakom Rt. Den vidsträcktaste mångåriga praktik visar, att *stupst.* och *stupsitt.* ställningar och åtskilliga deri utförda aktiva rörelser lätt underkastas ganska många »formförändringar», hvilka B. ej försummade att använda till individualiserande ändamål, såsom kan ses i de talrika behandlingarna, nästa häfte. Men i *alla*, som utgöra »dubbelrörelser», äro stadga och noga bestämd kraft nödiga hos Rg. sjelf, för att kunna tillräckligt »beherrska» och styra den starkare Rt:s kraft och bevara den svagare Rt. för öfverdrifter e. a. skador. Denna erinran är behöflig. Man finner äfven i skrifter om gymnastik, att dessa fordringar föragtas af författare, som dock sjelfva utfara mot »den blinden Laufe des Ungefärs». Den stundom af B. begagnade *Stupgrsitt. R∫ und. längdR∂* visar ett sådant fall. Jfr årgången 1851 nedan. Nödfallsvis kan fig. 51, 52 utan beskrifning gifva ett begrepp om det sätt. hvarpå B. utförde denna uppgift. Jfr likheten i anläggningen med *Stupst. R∫ und. M∂* och *Strframligg. ned∂* (Fig. 53) m. fl. samt med den motsvariga *stående* formen, som anföres i Gymn. Regl. af 1836 mom. 374—377, tecknad i tab. III fig. 9. En annan teckning återgifver D:r M. Schrebers förfarande i hans skrift *Kinesiatrik* 1852 fig. 177. Den förändring af händernas anläggning, som han föreslår, sätter Rg. ur stånd att med den måtta och jemnhet, som blott tillräcklig kraft och stadga kunna bereda, göra det erforderliga motståndet vid en *stupsitt. R∫*. Herr Nitsches och D:r

---

*) *Die Widerstandsübungen* 1861 fig. 36, 43 äfvensom samma författares *Heilung d. Orthopädischen Gebrechen* 3:dje uppl. utan årtal, fig. 10.

Schrebers förändringar af äldre former äro ungefär jemngoda och lika onödiga i statiskt hänseende. — — Ofvan är något anfördt om Rt:s fel i bål och hals (hufvud), äfvensom om beckenets nog bakåtförda läge under *stupst. utg.* vid bruk af en eller två Rg. Felen under denna ställnings derivater äro mångahanda. De Rt., som visa synnerlig vilja att verkställa uppgiften efter bästa förmåga, begå vid fristående former o. a. »simplicia» utan någon Rg. oftast i början det felet att kasta hufvudet för starkt bakåt, i stället för att med måttligare bakåtdragning af hufvudet indraga hakan. Vid dubbelrörelsers utförande i (från) denna ställning tillkomma ännu andra fel, som utrymmet bjuder att förbigå, med hänvisning till det som korteligen berör ett par af dessa förhållanden nedan i 3:dje stycket C. № 18 och 26. — — Vid den blott i sjukgymnastik af B. så ofta begagnade *Stuphäng. 2A*^c^ och de anförda snarlika, men starkare verkande formerna begås oftast det felet, att Rt. fattar *för högt*, eller genom uragtlåtande (otillräcklig förmåga) att hålla bålen och benen tillräckligen styft *sträckta* försvårar fötternas upplyftning. Ett någon gång hos mindre öfvade biträden inträffande fel är att första gången fördröja verkställandet utöfver den tid, som erfordras för benens temmeligen hastiga rörelse uppåt och åter nedåt. Bland felen anmärker G. G. F. på samma ställe, att Rt. »är rädd och håller andan», att han ej med afseende på omstjelpningen är »fullkomligen (?) passiv och låter gymnasten och hans medhjelpare ensamt» verkställa den. Det bör f. ö. märkas, att de frugtansvärda skador, hvilkas *möjlighet* anföras af nyssnämnda författare såsom skäl att ur en rationelt tänkt och omsorgsfullt utförd gymnastik förkasta denna rörelse (eller alla slag af s. k. stuprörelser), dock aldrig någonsin hafva *inträffat* under hela den tid, då Ling och Branting verkade såsom styrelsemän vid Gymnastiska Centralinstitutet, likasom ej heller sednare till den dag som nu är. Dock omfattar deras dagliga bruk af denna »hypostatiska« form en tid af mera än sextio år. Ingen af de utländska läkare, som voro B:s lärjungar, yttra någon tvekan att bruka den. Jfr skrifter af D:r Roth, Streintz Eulenburg, Melicher m. fl. Dessa anmärkningar mot de befarade ofallen af kärlbristning inom skallen göras af läkaren D:r P. J. Liedbeck, hvilken ej har ansett det vara oförenligt med sin vetenskapliga verksamhet att *sjelf handlägga* gymnastik och att genom nog långvarig öfning vid besagda institut förvärfva »nödigt tekniskt handlag» att verkställa sina egna föreskrifter för att säkrare kunna kontrolera dem och öfvervaka biträdande »rörelsegifvares» förfarande *). Detta sätt att sjelf lära handlägga gymnastik borde allmännare följas af vetenskapsmän, som på sednare tider egna sin verksamhet åt

*) Det kan äfven anmärkas, att ingen af dem, som anse nödigt att utesluta dessa former ur gymnastik, åberopa ett enda verkeligen *timadt* fall af kärlbristning. — De vetenskapsmän, som framdeles finna någon öfverdådighet i bruket af en med vissa andra rörelser förberedd *kortvarig* »stuprörelse», kunna tänka på Galeni hastigt nedstörtande stuprörelse, äfvensom på D:r Helmke's lustigt kretsande »Kurbelwalze» 1871 tab. 7 fig. 2, och på de vid *la Salpetrière* anställda försöken att nyttja den »rotatoriska» svängrörelsen, med fötterna fästade i *midten*, hufvudet hastigt svängande i omkretsen.

densamma. — I jemnförelse till sjelfva den store Galeni förfaringssätt är den tadlade modifikationen af stuprörelse en mycket mildare form, med ringare blodpressning åt hufvudet.

Anm.: I fråga om hufvudets tjenligaste hållning under *stupst.* och *stupsitt. utg.* råder onekligen inom den af B. föreställda method en ofvan i N:o 8, 35 omtalad ovisshet, hvilken ökas vid bruket af *strstupst.* och *strstupsitt. utg.* Den beror på svårigheten att i reglementarisk korthet angifva de oundvikliga vexlingarna (t. ex. äfven för en man med betydligt stela skuldror) i det individuella *måttet* af de sträckta armarnas kraftiga förande bakåt, hufvudets (halsens) afpassade böjning bakåt, hakans starkt indragna hållning. Denna ovisshet sträcker sig i vissa fall äfven till *saken*, och ses ganska tydligt i Gymn. Regl. af 1836 tab. I, fig. 18, hvilken derför ej synes stämma fullt öfverens med beskrifningen om felen i besagda delars hållning. Ett medvetande om bristande bestämdhet synes ännu tydligare i D:r M. Roth's försök 1851 sid. 150, att hopjemnka de bekanta föreskrifterna om armar och hufvud. Såväl B. som Georgii sökte i praktiken finna en medelväg mellan de två af D:r Roth i teckningen anförda former utan att förfela hufvudets ställning. Man söker underlätta uppgiften (regelns åtlydnad) genom en *minskad* fällning af bålen. Den man, som af alltför stor »stelhet i skulderlederna» ej *förmår* att följa den i Gymn. Regl. af 1836 mom. 103, 138, 151, 193, 194, 197, 198, 340, 376, 395, 397 upprepade föreskriften att armarna skola hållas »längs med öronen», får således ej till föreskriftens åtlydnad *sänka hufvudet* för att bringa båda dessa delar i jemnhöjd. Ty han begår då ett svårare fel, än det, som han ej *förmår* undvika fullständigt. Neumann synes 1852 alldeles förgäta denna ställning bland teckningar.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 18 a, 22, t. 2, f. 16, t. 3, f. 9, 1847 m. 70, 1851 s. 150, 199, 1852 f. 76, 1855 f. 60, 61, 1856 S. t. I. f. 7 b, t. 2, f. 2, 1856 R. f. 81 x, 1857 I. f. 9, 1870 f. 64, 74, 87, 1877 f. 23, 1878 f. 5, 66, 76, 78; 103, 1880 f. 67—69, 72, 73, 79, 80, 322 anm., 323 anm., 406—408, 459 anm., 460 anm., 1881 f. 80, 85, 234 m. fl.

---

b. **Stup.** Af *stupst. utg.* och *stupsitt. utg.* m. fl. snarlika böra således äfven märkas de hos B. mycket olika och ofta begagnade »slappa», till utförande af *passiva* rörelser nyttjade, ställningarna, såsom vid *Stupst. koncentr. M*__ och den *Stupsitt. PannNck* äfvensom den på åtskilliga sätt förändrade *Stupsitt. Nsrot* och *Stupsitt. Pann* och flera andra. Fig. 54. Det är ett redan anmärkt terminologiskt förbiseende, att i namnen ej angifves den betydliga olikheten mellan de aktiva och passiva rörelsernas utgångsställningar*).

Fel vid dessa passiva eller halfpassiva förhållanden bestå oftast deri, att Rt. sjelf ingriper för mera än *ställningens* rätta (overksamma) bibehållande.

---

*) I den af Prof. D:r Hartelius utgifna *Lärobok* 1870 är det efter B:s egna förutsättningar rigtigare namnet *slappsitt. utg:* och *slappstupst. utg.* åter infördt med fulla skäl.

Det är ett fel vid *Stupsitt. Näsr*⁼ och vid *Stupsitt. undK*⁼ att icke hålla kroppen slapp, armarna löst hängande och hufvudet måttligt framfälldt, liksom vid samma rörelser, verkställda under *tyngdlut. utg.* Fig. 55. Felen vid den slappa *stupsitt. utg.* och vid den uppsträckta *stupbågsitt. utg.* jemte de derur härledda aktiva rörelser äro således till en väsentlig del fullkomligt motsatta.

Anm.: För öfrigt finnes ett annat ganska afvikande terminologiskt bruk af uttrycket *stup*, som nedan omtalas angående *spetsstupfallande* och *tyngdlutande utg.* Sluteligen bör erinras, att, likasom ordet *häfrörelse* genom felagtigt språkbruk äfven utmärker *ställningar* af en viss genom dess verkan karakteriserad ordning (följagteligen ej blott *rörelser* af samma ordning), så har ordet *stuprörelser* erhållit en trefaldig mening: nemligen 1) ställningar med sänkt hufvud, 2) sådana ställningar under någon enskiljd kroppsdels rörelse, 3) hela kroppens förflyttning med nedhängande hufvud.

Teckningar: 1836 t. 1, f. 18 b anm., 1857 I. f. 6 anm., 1870 f. 34, 1880 f. 430, 439 m. fl.

№ 37. **Stöd:** Ett synnerligen i sjukgymnastik mycket ofta, men aldrig *der* till uppgifter utan Rg. nyttjadt uttryck, hvilket begagnas vid ordbildning af mera eller mindre omfattande sammansättningar. Med ordet *stöd* betecknades i Lings skrifter »hvarje yttre medel att bättre precisera» en ställning (d. v. s. uppgiftens verkan), än som kan ske med blott *fria* rörelseformer utan redskap och utan biträden. Så lydde gemenligen den mundtliga redogörelsen hos B. om dessa äldre uttryckssätt. Men besagda medel äro så mångfaldiga och ändamålen så olikartade, att derom kan ingen redogörelse lemnas här utöfver de i Gymn. Regl. af 1836 mom. 25, 212—397 framställda satser; de redan anförda teckningarna hos olika författare lemna tillräckliga bevis på ordets mångtydighet och det tekniska medlets polymekanism i användningen. — Begagnadt såsom *prefix* i B:s sammansatta namnbildningar, har ordet icke denna allmänna och olikartade betydelse, som onekligen medförer förvexlingar och svårigheter att urskilja olikheterna. Det betecknar hos B. vanligen, att *höften* fixeras genom att stadigt anlägga dess baksida mot ett fast föremål, gemenligen en bom eller vippmast, nödfallsvis i hemmen en soffkarm, ett smalt bord, en dragkista e. a. d., eller på fria fältet mot ett lefvande kedjestöd enligt Gymn. Regl. af 1836 mom. 339, 340 vid brist på redskap. Mycket begagnade sammansättningar af detta slag hos B. äro *Stödgrst. fram*〰 (*pannf.*), hvilken i vissa fall äfven inbegriper en lindrig lyftning, meddelad genom att under Rt:s långsamma vridrörelse framåt draga hans armbågar uppåt, äfvensom den temmeligen snarlika *Halfstrstödgrst. fram*〰 samt *Strstödgrbågst. fram*〰 (vanligen med *Br*✓) och andra snarlika Fig. 56, 57; vidare *Stödgrst. HftO*, vanligen verkställd med *pannfäste*, sällan med *höftfäste*, likaledes *Stödgrvändst. HftO*. Andra ofta nyttjade fall äro *Stödgrst. bakåt*⌐ (*pannf.*) och *Stödgrvändst. bakåt*⌐ samt *Stödgrbågstrst. 2Anedc* äfvensom *Stödgrstrst. Sid*⌒ *m. 2Ac* och flera

andra. Fig. 58. — Mindre ofta antages, att *sidodelar* stöda mot redskapet, och ännu mera sällan *framdelar* af beckenet, eller något högre än denna kroppsdel, sällsyntast en ännu lägre del t. ex. lårets yttersida. Det förra är fallet vid den så länge och ofta (äfven för friska af mognare år) begagnade enkla formen *Stödst. S* och dess oftare nyttjade afändring *Stödgångst. S* fig. 59, samt den i »lärokursens öfningstabeller» 1849 begagnade mycket sammansatta *Stödhalfstrhöghalfst. S und. B.in* med tvänne Rg. Jemnförelsevis sällan förekommer äfven bruket af sådana sammansättningar som *Vadgrstödst. fram* e. a. d. fig. 60. Jfr nedan. Understundom träffas jemnväl den af både aktiva och passiva uppgifter bestående *Stödniggrst. Kn und. Lj* eller andra, hvarunder hela ryggen glider och stöder längs en änterstång e. a. lodräta redskap, dörrpost o. s. v. fig. 61. Ungefär likartadt är sättet att *fästa* bålen baktill under den mera hos Ling, än B. nyttjade, af både fullt aktiva och passiva delar sammansatta form, som kallas *Stödst B.upp o. ut i olika plan* vid en springstolpe e. a. fig. 62—64. — Åtskilliga andra, mera afvikande men mindre ofta begagnade (ej dagligen förekommande) former, hvari uttrycket *stöd* användes, ses i nästföljande häften. Bland de egendomligaste af dessa torde vara *Framstödgrst. skruf* e. a. snarlika former, hvarunder knän och säte fästas på det sätt, som i teckningen kortast antydes, erinrande om fall i *knägrst. utg. m. knKrsb* fig. 65. De anförda fallen äro ytterst fåtaliga i jemnförelse till de många af B. nyttjade. Nästföljande häften visa desto flera namn, hvari uttrycket *stöd* utgör ett nödigt prefix. Flertalet af många aktiva dubbelrörelser o. a. föreningar, hvari detta ord ingår, rigta deras förnämsta verkan åt *bålen* i dess helhet, eller till dess öfre del, således idel hopade fall, som visa motsatsen till D:r S. Sköldbergs bekanta påståenden, att bålrörelser saknades hos B. och hans företrädare.

Fel vid det vanliga stödsättet baktill mot höften ensam äro (utom de allmänna stethortiska enligt № 3, 16) oftast, att anliggningen mot redskapet blir för hög eller låg, att hälarna och knäna röras, d. ä. att stödets ändamål *orörligheten* förfelas, nemligen att rörligheten ej fullständigt inskränkes (»isoleras») till blott de *ofvan* höften belägna delarna af bålen, eller till armarna i vissa fall. Stödens otillräckliga fasthet är således ett hinder för rörelsens rätta verkställande *). Detta är synnerligen de s. k. kedjestödens olägenhet, t. ex. de i Gymn. Regl. af 1836 tab. 2 fig. 15, 17, tab. 3 fig. 14 framställda m. fl. d. De hittills föreslagna ändringarna af det äldre förfaringssättet hafva föga lyckats att afhjelpa dessa kedjestöds brister. Ännu mindre stadga lemnar i detta fall ett stöd gifvit af *en enda man*, stående vid sidan af Rt. Detta ändringsförslag ses hos H:r O. Schettler *Turnschule f. Knaben* II delen 1876 sid. 102 № 37, uppfunnet i tydlig afsigt att såsom en förbättring ersätta det äldre förfarandet i Gymn. Regl. af 1836 mom.

*) Ithy användas stundom till fixeringens stärkande ytterligare de medverkande »lefvande stöd» med anläggning omkring höfterna, äfvensom den *höggrsitt. utg.* eller *bindst. utg.* o. s. v. Det ännu högre anbragta »gördeltrycket» har deremot uppenbarligen ett helt annat ändamål.

339—341, hvilket han i likhet med sin förebild och lärare, Wassmannsdorff helt och hållet förkastar, derför att det tillhör dubbelrörelsernas antal. — Ännu andra fel förekomma ofta vid bruk af höftstöd; och dessa fel angå armarnas ställning, men bero mest på de redan anförda vanställande afvikelserna i axlar och bröst, och återfinnas i kortaste möjliga ordalag omtalade vid orden *ving*, *tänk*, *sträck*. *famn* o. s. v. — Felen vid *Stödgångst. Sid^* äro svåra att kort beskrifva, såsom nästan alla bålrörelsers. De vanligaste äro *för lång* bana, (således egentligen Rg:s fel) eller ett afvikande ur det lodräta tvärplanet (som vinkelrätt mot redskapet bör löpa genom båda skuldrorna) till en på ett egendomligt, men dock vexlande sätt upppenbarad »hopkutad» sned ställning, som öfver höfvan ökar oliksidigheten.

Anm.: Ofta användas mera och mindre olikartade yttre fixerande stöd mot ännu andra delar, utan att dock detta förhållande angifves i namnet. Ett sådant välbekant fall är den så ofta begagnade *St. akt. Hfd^ bakåt* och den mindre ofta begagnade *St. akt. Hfd^ till sidan*, hvilka båda företrädesvis verkställas å en flor e. a. mindre upphöjning, om de deltagandes kroppslängder ej annorlunda bjuda. — Fel dervid är i förra händelsen, att Rg. ej framtill stöder sina armbågar*) stadigt mot öfre delen af Rt:s axlar till båda deltagarnas (Rg. och Rt.) ömsesidiga fixering mot hvarandra på ett tillräckligen stadigt och bestämdt sätt, att han förer Rt:s hufvud *för långt* framåt o. s. v. Likaså att Rg. under den (blott för snedvuxne begagnade) laterala rörelsen ej med sitt bröst tillräckligt stöder Rt:s närmaste axel. Fig. 66. Den förändring af ställningen (utan axelstöd, sittande), som D:r Schreber föredrager 1852, är således äfven en tvifvelagtig förbättring. Likasom ofta annars, ungefär i samma spår gå äfven här H:r Nitsches förändringar: jfr dennes bok *Die Heilung d. Orthopädischen Gebrechen* 3:dje uppl. utan årtal, fig. 36, 38. — En annan mycket vanlig, i många ställningar återkommande och mycket vanställande benägenhet under en stark *St. akt. Hfd^ bakåt* är, att Rt. drager upp axlarna alldeles på det sätt, som Herr Schettler *föreskrifver* i nyssnämnda boks I:sta del sid. 11 efter det ännu fortfarande bruket bland hans landsmän. Här är ett sådant fall, hvari den ena methoden *påbjuder* bruket af en häfdvunnen till systemet oskiljagtigt hörande »integral» form, som den andra methoden *förbjuder*, såsom varande ett menligt »konstitutionelt» fel. Herr A. M. Böttcher afbildar detta »Heben der Schultern» utmärkt väl; och hans teckning förtjenar att ses, af många lärorika skäl, som på lättaste sätt kunna bidraga till kännedom om methodernas olikheter, in- och utomlands. Det finnes äfven i detta afseende bestämda anledningar att från Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm utgifva åtskilliga komparativa afbildningar,

---

*) Den som sjelf kan på rätt sätt »meddela» denna rörelse åt en annan, vet, att anläggningen mot Rt:s axel dock må ske så, att smärtsamt tryck (och delens deraf framkallade uppskjutning) undvikes.

som visa den i nittonde århundradet återuppvaknade gymnastikens skiljagtiga vägar och medel i olika länder.

Teckningar: 1836 t. 2 f. 15, 17 anm., t. 3 f. 8 anm., 14, 1851 s. 165, 1856 E. f. 16, 1878 f. 58, 1880 f. 332 anm., 342, 344, 346 x, 348, 399, 400.

№. 38. **Sving** är ett uttryck, som under en icke synnerligen lång tidföljd (jfr 3:dje häftet) ganska ofta återkommer på skrifna behandlingar, men hvarom blott otillräckliga uppgifter f. ö. finnas jfr nedan 6:te stycket. Det träffas bl. a. uti de former, som bära namnen *Motsvingst.* ⸔, långsamt verkställd mellan en springstolpe, (e. a. högre stöd för händerna) och en stol för ena fotens uppbärande, samt *Motsvingst. Lj*= mot samma redskap verkställd, äfvensom *Spännsvingst.* ⸔, långsamt verkställd mellan två stänger och en stol. Deras »bristande enkelhet», rättare sagdt deras mycket invecklade form, uppenbarar sig äfven deri, att de erfordra ganska utförliga *beskrifningar*, för att uppfattas utan andra åskådlighetsmedel; men teckningar kunna på kortaste sätt gifva ett ungefärligt begrepp om dem i vissa afseenden. fig. 67. Jfr vidare nästa ord *№.* 39.

Felen likna närmast de vid *vrstödj. utg.* förekommande enligt nedan. Dessa former närma sig i allmänhet ganska mycket till denna ställning och till *vågvrstödj. utg.*; men synnerligen genom ringare knäböjning o. s. v. sänka och fälla de kroppen mindre än denna.

Teckningar: 1856 N. f. 71, tydlig, 1856 R. f. 28 (?) anm., 1866 f. 5 x.

№. 39. **Sväng** är ett hos B. förekommande ord, hvilket den äldre namnförteckningen dock ej upptager i samma bemärkelse, som det sedan erhöll i användningen: på behandlingar. Det begagnas föga, äfven under sednare tider. Den dermed betecknade formens mindre enkla utseende, som ej medgifver en nog klar beskrifning i korthet, uppfattas lättast genom den teckning, som utvisar ordförbindelsen *svängst. utg.* fig. 68. Derigenom inses äfven betydelsen af namnet *svängnigst. utg.*, såsom innehållande en ännu starkare knäböjning. Ordets användning i noga bestämda rörelsers fullständiga namn (såsom i *Motsvängnigst.* ⸔) förutsätter betydlig långsamhet, mycket kort lodrät bana, dennas öfre gräns aldrig hinnande till full sträckning af knäet; således flera likheter i dessa hänseenden med de dupplicerade formerna *Str.-vågvrstödj.* ⸔ och *Motgrst. 2Kn*⌒ m. fl. d. — Dock bör anmärkas, att uttrycket *sväng* jemnväl någon gång (ehuru undantagsvis) nyttjades *utan* förutsättning af hälstöd under foten, således *då* synonymt med ett af de tre sätten att använda ordet *spjernst utg.*, hvarom vidare i det 6:te stycket. Namnet *svängst. utg.* angifver aktiva förhållanden, oftast med en Rg, som dock mera verkar såsom ledande rörelsens *rigtning*, *längd och hastighet*, än genom något starkt motstånd. Det må ej förblandas med det förutnämnda snarlika uttrycket *svingst. utg.* m. fl. derur härledda namn, hvilka under ett tidsskede nyttjades i stället för det (inom friskgymnastik) mycket ofta förekommande namnet *vågvrstödj. utg.* o. a. derur härledda benämningar; likasom detta namn i yngre handlingar och äfven i tryckta skrifter*) felagtigen ut-

*) Såsom benämningen *våghalfst. utg.* på origtigt sätt nyttjades i P. F. 1859.

bytes med namnet *våghalfst. utg.*, ehuru detta ord rätteligen utmärker den snarlika *fria* ställningen (hvarunder foten ej stödes) och ett par derur härledda former.

Felen likna till en del de i fråga om orden *tvångst. utg.* och *hälstödj. utg.* samt *spjernst. utg.* anmärkta enligt nedan.

Teckningar saknas fullkomligt.

№ 40. **Tal** utmärker en ganska måttlig ansträngning, hvars karakter i flera fall tydligen närmar sig till vissa halfpassiva rörelser. Ordet angifver egenteligen (enligt de små i terminologiska papper förekommande teckningar) att hålla de fullt sträckta eller nästan omärkligt böjda armarna förda utåt från bålen och lutande i nära halfrät vinkel mot hvarandra. De nämnda teckningarna visa, att denna ställning antages vara antingen *fristående* eller förenad med bruk af tvänne redskap (två runda fasta stänger, master eller en smalare dörröppning) äfvensom af en Rg. Ehuru grundad på några i terminologien anmärkta luckor af ganska menlig art, hvarom vidare i 6:te stycket, är D:r Sätherbergs 1853 (sid. 9) yttrade förmodan, att äfven denna ställning saknar *namn*, beroende af ett misstag. — Men man har ej på B:s behandlingar funnit några *rörelser*, som antagas utgå från denna ställning såsom *fri* *); alla de på behandlingar träffade rörelser förutsätta ställningens förbindelse med något redskap. I de fall, som äro dubbelrörelser, och ske vid redskap, hållas handflatorna fullt »supinerade». Vid bruk af redskap, med eller utan en Rg. ändras händernas ställning blott såtillvida, att de (i stället för att vara *sträckta* och pronerade, såsom B:s små ofvannämnda teckningar utvisa) stadigt *gripa* om de två redskaperna, Ett sådant fall är den dupplicerade *Talst. Br*≻—(, den enklaste och mest begagnade af alla hithörande former. Den användes sällan utan en Rg., likasom nödfallsvis: vid hemrörelser. Den utbytes då oftast mot den egendomliga formen *Talst.* ∫O eller *Häfst.* ∫O. Äfven den temmeligen mycket begagnade *Talnigst. Kn*⌣⌢ är dupplicerad och sker äfven under en svag tryckning mellan skulderbladen, äfvensom mot underlifvet (föga öfver nafveltrakten) för de svagaste, i likhet med uppgifterna ofvan *№* 16.

Felen under denna ställning bero mest af dess olikartade bruk (d. v. s. af de derifrån utgående rörelser), hvilket är beslägtadt med användningen af den med namnet *häfst. utg.* betecknade ställning. Dessutom anmärkes den synnerliga benägenheten att begå det fel, som man i gymnastik sökt utmärka med ett särskiljdt handlingsord, nemligen att »skulta» axlarnas mest utskjutande delar (summitates brachiorum) framåt eller framåt-uppåt ungefär på det sätt, som annars förekommer allravärst utprägladt vid *jemnväg. utg.*, men äfven vid *vingst. utg.* och *famnst. utg.* m. fl. Vid den mindre ofta brukade

*) Kan detta enstaka fall hafva gifvit D:r Schreber och Angerstein och alla deras tyska eftersägare anledning till det bekanta egendomliga påståendet, att den af B. föreställda methoden ej nyttjar fria *rörelser*, blott *ställningar*? Hvad har hindrat dem från att se, att den första och vigtigaste afdelningen i Gymn. Regl. af 1836 (Massmanns öfversättning till tyska språket) innehåller idel fria rörelser?

dupplicerade *Talst. fram*⌐⌣ bör Rg. undvika att åt rörelsen gifva stor bana framåt och bakåt. Vid den enklare *Talst. Br*≻—⟨ är ett för stort afstånd mellan de två fasta stöden tillräckligt att alldeles vanställa hela uppgiften.

Teckningar: 1852 f. 38 x, 1856 R. f, 41 anm., 1856 N. f. 82.

№ 41. Trapp eller **halfhög**, båda orden nyttjade egenteligen blott i sjukgymnastik, eller för äldre friska män, uttrycka ett förhållande, som oagtadt en anmärkningsvärd föränderlighet i vissa yttre och jemnförelsevis mindre väsentliga afseenden dock alltid innehåller den gemensamhet, att *den ena foten befinnes upplyftad och stödd på en springstolpe, en stol* e. a. tillfälligt och föga dyrbart eller konstigen inrättadt redskap, vanligen af den höjd att det upplyftade låret blifver vågrätt och underbenet lodrätt *), det rätvinkligt böjda knäet och foten stadigt fasthållna af ett på stolen grensle sittande biträde, eller på annat sätt tillräckligt »fixerade». Denna i sig sjelf redan ganska aktiva ställning begagnas mest i två sinsemellan på ett mycket bestämdt sätt afvikande former och endast till *långsamma* aktiva rörelsers utförande eller till blandade uppgifter: nemligen en ur det gifna statiska förhållandet härledd, måttligt ansträngande ställnings bruk till mottagande af en passiv rörelse. Båda formerna, men synnerligen den fullt (för både öfverlif och underrede) vexelsidiga afarten utmärka sig genom att förlägga kroppens större delar i ett fåtal af rätvinkliga, enkelt bestämda »grundlinier». Besagda fullkomligt vexelsidiga afart föreställes bäst genom *vändhalfstrtrappst. utg. m. bakre armens hftf.* och denna ställnings bruk till vissa dupplicerade rörelser, såsom till en långsam *Vändhalfstrtrappst. sn. bakåt*⌐⌣, hvarigenom uppkommer en *halfstrvändsntrappst. slutställning.* fig. 69. Alla dessa tre uppgifter (ställningar) böra bibehålla hela kroppen fortfarande i ett enda gemensamt. stort, »effacerande» grundplan, som i visst hänseende tydligt erinrar om det noggrannt bestämda »fäktplanet», och på hvars ståtliga prydlighet i respiratoriskt hänseende, uttryckt i öfverlifvets hållning, B. lade synnerlig vigt äfven för sjuke, och derför alltid noga afskiljde från *långa* obestämda rörelsebanor **) med sväfvande inkorrekta slutpunkter, änskönt den genom armens ställning förlängda häfstången lätt gifver utväg till banans betydliga förlängning och rörelsens derigenom minskade bestämdhet, jfr Georgii 1847. Den baktill på en flor stående Rg., som skall draga Rt. till sidan, omfattar med ena handen Rt:s uppsträckta hand (icke lägre, såsom nu brukas), och stöder med andra handen och i noga afmätt kraft Rt:s närmaste axel efter Rt:s yppade behof under rörelsens förlopp o. s. v. Denna öfverlifvets bestämdt »effacerade» ställning nyttjas synnerligen till utförande af aktiva ganska ansträngande rörelser, graduerade i mohn af bålens rätt begränsade böjning. Ställningen förenas stundom med pannfäste, och då all-

---

*) Af dessa föreskrifter tillåt blott underbenets lodräta rigtning vilkorligen någon eftergift till ett ringa *ökande* af knäets vinkel, aldrig till dess minskande.

**) Nemligen obestämda till såväl kroppens hållning i allmänhet som särdeles till den bågiga banans begynnelsepunkt, alla dess mellanpunkter samt »slutpunkten» enligt uttrycken i G. G. F. 2:dra afdelningen.

tid till utförande af aktiva rörelser, såsom till utförande af *Vändtrappst. sn. bakåt* och *Vändbågtrappst. fram* o. a. fig. 70. — — Några ord må äfven följa om den andra (mindre vexelsidiga) formen af *trappst. utg.* Derunder är öfverlifvet vridet åt det *lyftade* benets sida, fullt samsidigt, symmetriskt, likasom alla bendelar ända till sittknölarna, det hela vanligen i förening med pannfäste (såsom till verkställande af *Trappst. bakåt m. pannf.*, eller med starkt uppåtsträckta armar såsom vid början af *Strtrappbågst. vexelS und. 2A* *) fig. 71, mindre ofta med utåtsträckta armar, stadigt hållna, såsom vid *Famntrappst. R bakåt*, hvilken sker utan annan åtgärd af Rg. än att tillse banans längd, rörelsens utdrägt och jemnhet. Anläggningen af Rg:s händer på Rt:s handleder eller fingrar under den sistnämnda rörelsen har således blott det ändamålet att hastigare kunna rätta hvarje fel mot föreskrifterna i besagda afseenden. — Den »framvridna» för öfverlifvet och midjan fullt samsidiga formen af *trappst. utg.* är aldrig veterligen nyttjad till halfpassiva rörelser. — — Men utom de nu anförda två äldre hos Ling begagnade och mest bestämda formerna finnes äfven en ganska ofta nyttjad mellanform, hvars förhållande till de två andra erinrar med hänsyn till öfverlifvets vridning om förhållandet mellan de tre ställningar, hvilka förenas under namnet *utfallst. utg.* och dess härledningar. Denna tredje »diagonala» form (mellan full effacering och full framvridning) nyttjas föga till aktiva rörelser, såsom *Halfstrtrappst. fram* hvarunder den *bakre* armen är uppsträckt, den främre innehar höftfäste — således deri motsatt till de förutnämnda fallen. Så mycket oftare begagnas denna diagonala mellanform till sådana passiva rörelser som *Halfstrsntrappst. sidBr* med bålens lindriga fällning bakåt, hvarunder främre armen är uppsträckt, och den baktill (vanligen på en flor) stående Rg. derå utöfvar en lindrig dragning uppåt-bakåt, medan en annan Rg. verkställer klappningen.

De många olikartade felen i öfverlif, hufvud, armar. fötter, knän o. s. v. under den mest begagnade ställningen *halfstrvändtrappst. utg.* ses ännu skarpare och mera stötande i den genom *Halfstrvändtrappst. bakåt* **) uppkomna slutställning. De likna ganska mycket dem, som förekomma i slutet af *Halfstrvändhöggrsitt. sn. bakåt*, samt bära den allmänna prägel, som för öfverlif, hufvud och armar tillhöra de redan anförda, med uttrycken *båg* och *vänd* betecknade vigtiga ställningar m. fl. Väl utförd och bibehållen af båda deltagarna (Rg. och Rt) har den *stödgrhalfstrsnvändst. utg.* äfvensom de deri utförda rörelser en ganska kraftigt vacker, lugn och värdig karakter. Men illa utförd är den lika allmän som hemfallen till en afskyvärd fulhet. Mundtligen plägar man beteckna hela sammanfattningen af bålens fel med

*) Jfr № 11 om *rörelsens* synonymer äfvensom 6:te stycket.

**) Äfven kallad *Halfstrvändtrappst. sn. bakåt*, ehuru i intetdera fallet bålens rörelse följer det pilplan, som skärer ryggradens midt. Den sker tvärtom alldeles »transverselt» d. ä. löpande i det tvärplan, som skärer öfverlifvet, axlar, hufvud (öronen), den uppsträckta armen, båda hälarna, det upplyftade benets knä och fotspetsen, om ock ej fullkomligen exakt acetabularaxelns midt eller det andra knäets bakre yta.

det något fria och ytterst mångtydiga uttrycket att »vräka» kroppen åt sidan på det sätt, att den snarare erhåller en *fällning*, än en jemn utefter hela bålens längd fördelad måttlig *böjning*, som synes unilateralt fortsätta sig i den uppsträckta armens raka kärnlinea. — Bland egendomliga fel i de aktiva användningarna af den klart genomtänkta och noga konstruerade bilden *halfstrvändtrappst. utg.* anmärkes ofta, att det främre knäet och fotspetsen rubbas inåt, att någon annan del af kroppen lemnar det strängt anbefallda effacerings-planet. Man har äfven anmärkt, att, ehuru den *trappst utg.* förut har varit använd till mångahanda aktiva och passiva uppgifters (rörelsers) utförande, den hittills fullkomligen uteslutes ur all gymnastik med konstmachiner, möjligtvis på grund af svårigheten att undgå de ökade felen i ställningen. Men detta gäller äfven om andra (uteslutna) ställningar; och en obetingad förlitan till konstmachiner lägger föga vigt på *ställningens* noggrannhet, emedan dertill fordras äfven uppmärksamma ögon och rättande händer.

Anm.: Jfr vidare nedan om de många inbördes ganska afvikande bemärkelser, som f. ö. med hänsyn till vinklarna i det upplyftade benets leder tilläggas ordet *trapp*. Några af de vigtigaste bestämmande punkterna, lineerna och vinklarna inom denna typ anses kunna i en fullständig beskrifning uppgifvas lika exakt, som de hvilka gälla för *utfallst. a utg.* Om ej alla äro det i lika mohn, kan dock deras trohet uthärda jemnförelsen med åtskilliga liknelser, som hafva vunnit häfd i anatomiens benämningar. Någon så aflägsen likhet som de mjuka bukväggarnas jemnförelse med ett »maltheserkors» är ej ännu anlitad i gymnastik.
Teckningar: 1856 R. f. 29, 1870 f. 66, 69, 1880 f. 351.

№ 42. **Tvång** är ett i blott få sammansättningar nyttjadt prefix af aktiv art (med eller utan en Rg.), hvars utmärkande egenskaper lättast inses genom den i teckningen framställda *Strtvångst. R~ framåt.* Fig. 72. Denna benets ställning infaller i det lodräta pilplanet, medan ordet *sväng* № 39 deremot angifver ett »konjugat» lodplan, spetsvinkligt mot pilplanet. Jfr äfven nedan om de många inbördes temmeligen afvikande betydelserna (afseende det *upplyftade benet)* af ordet *trappst. utg.*, hvarmed förevarande ställning har en viss likhet. Det säger sig sjelft, att en *Tvångst. R~ framåt* kan äfven fortsättas ända till den *spetsstuptvångst.* slutställningen. *Tvångst. 2A~* (1839) är dupplicerad, och sker vid hög plint e. a. med vingstöd

Felen under de tre anförda formerna visa sig mest i ryggens, hufvudets och armarnas hållningssätt samt i det »bakre» knäets benägenhet att böjas: emot föreskrifterna således vid analoga fall i Gymn. Regl. 1836 mom. 101, 193 anm. 197, 198, 397, hvilka äfven gälla för denna ställning och för derur framgående rörelser.

Teckning: 1880 f. 146 anm.

№ 43. **Tvär,** någon gång förkortadt till **tv.,** förekommer äfven sällan hos B. i *ställningars* namn, men mycket oftare i *rörelsers*, enligt nedan 3:dje

stycket. Det betecknar i förra fallet blott ett förhållande till yttre föremål, nemligen till underlaget. Så utmärker den mest för friske begagnade, ansträngande *Strtvframbågligg. 2A*, att mannen ligger *tvärsöfver* en bänk, plint, pall e. a. (med ett kraftigt fästande stöds händer stadigt anbragta ofvanpå hälarna), således olika det förhållande, då någon ligger *längsefter* en stoppad plint med det biträdande stödet sittande grensle på hans smalben, eller med en fästande läderbygel verkande öfver hans hälar. Den sednare modifikationen är såsom bekant allmännast i sjukgymnastik och der begagnad till flera olika rörelsers verkställande. Jfr i. ö. № 8.

Felen likna i allmänhet de vid alla andra förändringar (i ställningar eller rörelser) af *framligg. utg.* och *frambågligg. utg.* förekommande origtigheter enl. № 8. Stundom ses stödet af oförsigtighet anläggas så *hastigt* och häftigt på hälarna, att klagomål inträffa öfver en smärtsam känsla der eller i knälederna. — En vid soldaters förkortade simundervisning i massa mycket begagnad form är *Tvärframbågligg. Inl. till B.sim*, hvilken (likasom alla förberedande simöfningar o. a.) fordrar att iagttaga vissa *reglor*, oagtadt allt skrik mot regelmässighet i gymnastik. Knänas starka utåtförande o. s. v. få ej försummas. Jfr *Tabeller för Simundervisning* 1869.

Teckningar: 1852 f. 58, 1878 f. 26, 53, 115, 116, 120, 127, 1880 f. 202, 203, 1881 f. 74—77 m. fl.

№ 44. **Tänk** motsvarar det s. k. *pannfästet* enl. fig. 70, 73, likasom *ving* (№ 46) motsvarar höftfästet och *hvil* (№ 15) motsvarar nackfästet. Men det användes ej vid *fria* rörelseformer, egenteligen blott vid dubbelrörelser såsom *Helsitt. bakåt* m. fl. d. Efter individuelt olika förmåga att rätt verkställa detta under andra kroppsdelars (nemligen bålens) ansträngning gjordes pannfästet med mera eller mindre djupt ingripande fingrar, stundom t. o. m. *utan* att närma händerna så mycket att de kunna *beröra* hvarandra med fingerspetsarna. Det har aldrig nyttjats *ledvis* för större mängder, endast vid fall, som utgöra dubbelrörelser, således egenteligen vid »enskiljdt» bruk. Jfr Gymn. Regl. af 1836 om betydelsen af ordet *enskiljdt stöd.*

Felen äro ofta mycket tydligt framträdande och karakteristiska och då synnerligen benägna att gå till en stötande öfverdrift. De framträda i armbågarnas, hufvudets och hela öfverlifvets orätta hållning till hvarandra — närmast lika dem, som utmärka det ännu oftare missbrukade *nackfästet.* Missbruket är en felagtig, förtidig eller ej nog öfvervakad användning; och denna består förnämligast deri, att en svag Rt., som saknar tillräcklig förmåga att sjelf rätt verkställa fordran på ett rigtigt förhållande (ställning) mellan öfverlifvets delar och hufvudet under en ansträngande uppgift, ej då erhåller den behöriga manuela hjelpen jemte en afpassad lindrig *lyftning* uppåt-bakåt under armbågarna och den tillsyn, som i öfrigt behöfves. — Man antager dock två skiljda former af *Helsitt. bakåt* den ena med starkaste förkortning af bukväggarna, den andra utgående från en ställning, som nära liknar den *fallsitt. utg.* och förutsätter mycket kortare rörelsebana. Fig 74.

Teckningar: 1852 f. 45 xx, 1856 R. f. 46, 1857 VI. 5 *a*, 1870 f. 25, 1880 f. 93, 326, 342, 343.

№ 45. Utfall nyttjas såsom prefix egenteligen i ett enda namn (*utfallstående* ställning, förkortadt till *utfallst. utg.* *) likasom i dess derivater *famnutfallst. a. utg.*, *str.utfallst. a. utg.*, *räckutfallst. a. utg.*, *str.utfallst. b. utg.* m. fl. fig. 75, om hvilkas synonymer jfr 6:te stycket A. § III. Dessa användas till utförande af både hastiga och långsamma rörelser af vigt, både fria och bundna med en Rg., blott i ett par fall med stöd af en vägg eller stång e. a. d. fast redskap till spjern mot bakre fotens yttersida. Det i alla dess former gemensamma oföränderliga förhållandet förutsätter enligt Gymn. Regl. af 1836 mom. 78 84, 154—159 en mycket lång, *rät* tillräckligt lutande kärnlinea, löpande ända från hufvudets topp till det bakre starkt sträckta benets häl, insidan. Det inbegriper således åtskilliga till de *yttre* grunddragen ganska lika ställningar, ehuru den afsedda verkan kan betydligt förändras, synnerligen genom förening med olikartade verksamheter i armar och bål. I sjukgymnastik, hvarest formrigtigheten bättre bör kunna tillgodoses genom skickliga Rg:s tillsyn och manuel inverkan, nyttjade B. dock föga denna typ och nästan blott det nu med namnet *utfallst. b. utg.* betecknade förhållande, medan Ling i friskgymnastik 1836 föredrog den i vissa afseenden svårare, men till formens förnämsta grundlinier bestämdare *utfallst. a. utg* och hastiga »armrörelser» deri m. m. såsom mera tillämpliga (nemligen äfven i fäktning) äfvensom *slututfallst. utg.* och rörelser deri. — Ingendera nyttjade de med lodrät eller *bakåtlutande* bål förenade utfall, som utomlands öfvas både i egentlig gymnastik och fäktning. Ingendera nyttjade utfall af något slag till fäktning med tunga tvåhandsvapen. I de *stora* delarnas grundlinier, synnerligen bålens, benens och bakre armens lutning samt fötternas afstånd instämmer den förtjente Eiselens utfall 1845 fig. 17 temmeligen med den nordiska förebilden af 1836; men afviker skarpt i fråga om hälens orubbade ställning. Endast i tillämpadt ändamål att *stöta* hårdt framåt med vågrät arm nyttjar den äldre methoden knutna händer. Armarnas af denna method mycket mera *differentierade* rigtningar bestämmas (likasom bålens olika vridning) i hvarje fall genom vigtiga positiva skäl. Ty frågan var och blir: huru bäst bruka en af de märkligaste grundformer i hela gymnastikens område? Ett svar visa de många härledda former, i hvilkas namn ändelsen *utfallst* ingår.

Lätt märkliga svåra fel, *gemensamma* vid alla hithörande slag och sammansättningar af *utfallst. utg.* i egentlig mening äro, att den för enhvar af dem noga bestämda »fotvinkeln» förfelas, att bålen i sin helhet med halsens nedre del lutar mindre eller mera än det »bakre» benet, att detta ej sträckes fullkomligt, att bakre hälen »lossas» från marken, att utfallet ej »fullbordas» genom tillräcklig lutning och genom det tillräckliga afståndet (tre fotlängder eller föga mera) mellan hälarna, att motsatt fel, nemligen för stort afstånd, tvingar bålen till *för liten* lutning, att axlarnas, hufvudets och bålens tre olika mått af vridning ej rätt iagttagas, nemligen de tre följande fallen: 1)

---

*) Men icke det nästan lika lydande namnet *utfallande*, förkortadt till *utfall*, som är en fortsatt (repetitorisk eller rhytmisk) förflyttning enl. nedan.

Den fullt »effacerade» ställning», hvarunder hela kroppen, äfven öfverlifvet, befinner sig i ett oliksidigt läge. 2) Den för öfverlifvet fullt »framvridna» utfallställningen, då en vågrät tvärlinea löper symmetriskt genom båda axlarna, hvarunder öfverlif, axlar och hufvud således befinna sig i ett fullt symmetriskt förhållande; 3) de båda förra ställningarnas medelförhållande, hvilket är oliksidigt genom hela kroppen. Jfr den motsvariga trefalden i № 41 med afseende på uttrycket *trapp*.

I ingen annan skenbarligen så enkel ställning finner man vid jemnförelser en sådan mängd af svåra, ofta gräsligt vanställande afvikelser från den »normaltyp» eller gällande *likare*, som den noggrannaste methoden har sökt uppställa, såsom tjenligast i praktiskt afseende till att förena formel *enkelhet*, d. v. s. den »okulära» för undervisningen vigtiga enkelheten, med en väl vald *vigtig verkan*, och med erforderlig stadga i rätt rigtning. Alla »tänkbara» lutningar af bålen och främre underbenet, alla möjliga afstånd mellan fötterna ses afbildade i den ofvan omtalade samling af former ur äldre och nyare fäktskolor samt af teckningar i nyare tiders gymnastikböcker. Det är möjligt, att den s. k. svenska methoden stundom *öfverdrifver* sin sträfvan efter enkelhet och bestämdhet i afsigt att med en enda »normal» typ. *förena* formens och verkans fordringar. Man kan antaga, att den begår denna öfverdrift, enär så många utomlands hafva anklagat henne för detta fel (dock utan att våga uppgifva *ett visst* fall), fastän motsatt anklagelse, för otillräcklig »regelmässighet», äfven börjar höras på sista tiden inom vårt land *). För enkelheten och för att i praktiken (undervisningen) undvika sammanblandning eller öfverflödig mångfald vore det dock tjenligt att finna en enda eller åtminstone *högst få* varianter (i lutningen) af en ställning, som i sig sjelf verkeligen är mera »complicerad», än den ytligen undersökt *synes* vara. De många felen visa, huru föga enkel den är. — De besynnerliga och »onaturliga», på sednare tider uppfunna, *utfall*, som vända magen uppåt, ryggen (nacken) nedåt, och böja det *bakre* knäet samt sträcka det *främre* knäet, skola aldrig få burskap i en mycket enkel och olärd method af god smak, äfven om de begagnades vid Centralinstitutet i Stockholm. Inom methoder, som lägga mindre vigt på dessa egenskaper, äro dessa »retroversa» utfall allmänna, såsom kan ses i afbildningar hos H:rr Happel och Jäger **) m. fl. skrifter från samma länder. — Denna gamla vackra verkligt »klassiska» typ, som kallas *utfallst. utg.* visar ofta, huru det skönaste är närmast intill de fulaste karrikaturer, som *vanan* dock hindrar att se.

Anm. En verklig beskrifning af de tre besagda hufvudformerna och deras förhållande till fötternas vinklar skulle fordra betydligt utrymme och många goda teckningar. De som jemte Reglementets nyttjades mest af B. äro *Famnutfallst (b). 2Aslagn* och *Str.utfallst. (b) 2A*〰 *uppåt* samt

*) Jfr skrifter och afhandlingar af D:r G. Zander.

**) Jfr Happel i tidskriften Le Gymnaste Belge 1870 sid. 42 fig, 23 och Jäger *Die neue Turnschule* 1876 sid. 39 fig. 10 m. fl.

Famnutfallst. (b) 2pl. A^c. De former, hvilkas namn finnas uppgifna i *Tabeller för Ped. Gymn. 1866*, anvisa förslagsvis en ram af denna ställnings bruk i den svenska methoden, utom de egenteliga fäktrörelserna.

Teckningar: 1836 t. 1, f. 8, 11, t. 3, f. 5, 1863 H. f. 6, 1870 f. 14 x, 1877 f 10 x, 1878 f. 15, 73 x (anm.) öfverlifvets medelförhållande i *utfallst. utg. a.* — 1877 f. 34, 1878 f. 83 (?) x, 1880 f. 120, 121 x »effacerad» axel i *utfallst. utg. a.* — 1863 H. f. 8, 1863 U. f, 12, 1877 f. 26, 1878 f. 89, 90, 1880 f. 119 framvridet öfverlif i *utfallst. utg. a.* — 1836 t. 1, f. 12, 1878 f. 30 framvridet öfverlif i *slututfallst. utg.* — 1863 H. f. 9 (?), 1878 f. 81, 1880 f. 315, 1881 f. 251 framvridet öfverlif i *utfallst. utg. b.*

№ 46. **Ving** motsvarar *höftfästet* (förkortadt vanligen till *höftf.*), hvars knapphändiga beskrifning ses i Gymn. Regl. af 1836 mom. 93. Denna armarnas ställning förenas med en mängd af andra delars olika kinetiska förhållanden (ställningar, rörelser), både fria aktiva och halfaktiva, hvilka utgöra förändringar af de stående eller sittande eller liggande eller knästående grundställningarna, äfvensom särdeles med *framligg. utg.* och *vågvrstödj. utg.* m. fl. derur härledda samt med *rörelser* utgående från dessa ställningar. Likasom flera af de redan anförda prefixerna utelemnas det ofta i *namnen* hos B., stundom till skada för tydligheten. Jfr i. ö. 4:de stycket *№* 1.

Felen äro ganska mångfaldiga för en skenbarligen så *enkel* och inskränkt rörelse (jfr Gymn. Allm. Grunder Fragment 2 *№* 5), som fordras till denna ställnings intagande. De vanligaste felen under det samtidiga bruket af denna armarnas ställning och af andra delars (bålens, benens, halsens) rörelser eller mångfaldiga olika ställningar äro följande, anförda i största möjliga korthet: Att uppdraga axlarna, jfr Gymn. Regl. 1836 mom. 138, anm. b., att tillika låta dem »skultas« *) framåt eller framåt-uppåt, att föra armbågarna *framom* de då ej (måttligt) bakåtdragna »axlarnas plan», hvarigenom armbågarna upphöra att tillbörligen lindrigt sammanluta bakåt, att tvertom *öfverdrifva* armbågarnas bakåtdragning, hvarigenom axlarna merändels skjuta framåt eller framåt-uppåt, att fatta för *löst*, eller för långt bakåt eller för långt framåt, det sednare felet vanligen förenadt med en svag eller stark »volarböjning» i handleden. Barn begå ofta det felet, att vrida tummarna framåt o. s. v. Afbildningar af dessa mycket vanliga fel borde anskaffas, emedan de lätt förstås genom teckning, svårligen genom blott beskrifning. — Bland felen i denna ställning, likasom i några andra och i grundställningen, finnes en sällsynt *ytterlighet*, uppkommen vid försök att göra sitt bästa. Den drager axlarna så starkt bakåt, att deras bredd deraf ses *betydligt* minskas.

Teckningar: 1836 t. 1, f. 10—17, 21—23, 1881 f. 31, 52, 54 och flerstädes.

№ 47. **Våg** torde möjligen vara ett från »våglinan«, och den derå förekommande *våghängande* ställningen m. m., härledt namn. Det utmärker

*) Ordet är ej berättigadt i språkligt hänseende; men i brist på bättre har det redan nyttjats för dess motsvarighet till det i folkspråket förekommande ordet »axelskult» = den mest utskjutande öfre kullriga delen (»armbenshufvudet») af skuldran, d. ä. fransosernas »le moignon de l'épaule».

alltid ett på olika sätt vunnet *närmande* till vågrät hållning af bålen eller af hela kroppen från hjessan tlll beckenet eller från hjessan till hälarna, således utan någon *stark* böjning fördelad utefter hela »spina» *). Det skiljer sig dock från uttrycket *fall* genom större lutning och genom att ej bestämdt fordra dennas jemnförelsevis tydliga «rätlinighet» från hjessan till beckenet. Det utesluter ej ens ansigtets vändande *nedåt-framåt* på det sätt, att hakan är lägre än pannan t. ex. under *våghalfst. utg.* m. fl. Men oftare sker bålens fällning *bakåt.* Det motsvarar således ej bestämdt en genom sina förnämsta karakteristiska verkningar på vigtiga kärlområden eller nervdelar eller på inre organer väl *begränsad* »naturlig familj», men blott en yttre »formell» likhet, inbegripande uppgifter af ganska olikartade verkningar.

Några tydligen *gemensamma* fel för hela antalet af de med ordet *våg* betecknade former, finnas således icke (under så skiljagtiga förutsättningar) utom de allmänna stethortiska och sådana fel, som angå vilkoren för basens tillräcklighet, för de burna delarnas stadga och för kraftens tillbörliga samling. Andra vigtiga fel ses vid №. 51.

Teckningar: 1855 f. 46, 1863 f. 18, 1877 f. 15, 27, 28, 1878 f. 40, 60, (76), 77, 105, 1880 f. 193, 197, 200, 1881 f. 192, 194, 205, 215—217, 243.

№. 48. **Vänd**, sällan ersatt med ordet **vrid**, i senare förslag motsvaradt af lärdare ordbildningar, utmärker detta ord ett af de vigtigaste och mest i olika sammansättningar och tillämpningar begagnade, samt i handböcker oftast beskrifna gymnastiska förhållanden, hvilket alltid tecknas förenadt med ett eller flera andra prefixer eller i vida färre fall blott omedelbarligen fogadt till en grundställnings namn**), såsom i de ofta förekommande ordalagen, *vändst.*, *vändgrst.*, *vändslutst.*, *vändslutgångst.*, *vändsitt.*, *strvändslutst.*, *strvändstödgrbågst.*, *vändligg.*, *halfstrvändligg.*, *kngrvändst.*, *vändsprångsitt.*, *vändtrappst. utg.* och mångtaliga andra mera sammansatta, hvaraf ett betydligt antal tillhörer de mest begagnade former i frisk- eller sjukgymnastik. Detta prefix tillkommer både fria aktiva former och många på flera olika sätt bundna fall, nemligen bundna med olika redskap och verkställda med en Rg. eller med flera Rg., äfvensom åtskilliga passiva former. De »för bålrörelser bestämda ställningar» (utgångs- och slutställningar) af denna typ äro så talrika och olikartadt kombinerade, att endast den i №. 3 omtalade grundformen har en ännu mera vexlande omfattning. I nästa häften II, III återfinner läsaren kombinationer af uttrycket *vänd* på hvarje blad, likasom för att ständigt utpeka okunnigheten hos de skriftställare, hvilka i B:s verksamhet finna brist på bålrörelser. Det är bekant, att vid ordnande af s. k.

---

*) Såsom bekant är benämndes den s. k. *hela* båglinan äfven *slaglina* (jfr slagbom och ordet slagäntring) *slaklina, slapplina, våglina* o. s. v.

**) Vid detta fall bör erinras, att B. i o. f. *användning* utsträckte begreppet om grundställningar till betydligt flera, än de vanligen så *kallade*, t. ex. de få som pläga af gammal god häfd anföras i fysiologiska handböcker nemligen *stående, sittande, liggande*, samt äfven »tillstånden» *gång* och *lopp!* I verkligheten *begagnade* han såsom grundställningar mycket flera betydligt skiljda typer än någon samtidig.

tabeller för friskgymnastik uppkommer svårighet att genom *urval* kunna rätt *begränsa* den stora mängden af enkla bestämda former, som denna ofantligt rika rörelseslägt innehåller. Denna rikedom står hittills i en påfallande motsats till frånvaron af försök att med konstmachiner analogiskt härma de olika uppgifter, hvartill mycket enklare medel kunna begagnas. — Den kortaste möjliga »definition» af den rörelse, som *slutar* med besagda ställningar, lyder 1836: att »föra axlarna i motsatt plan till höfterna». Den till namnet enklaste af alla dessa former, den fria *vändst. utg.*, är dock i verkligheten betydligt mindre enkel än den vid en bänk e. a. redskap bundna *grvändsitt. utg.* och äfven den fria *slutvändst. utg.* m. fl. Den sednare ställningens eget från alla tillägg afskiljda utseende och de enklaste allmänna grunderna för dess användning äfvensom dess utveckling till mera sammansatta former omtalas mycket kort och knapphändigt i Gymn. Regl. af 1836 mom. 204—210, 123 anm., äfvensom mom. 385—389, hvarest tillika anföres ett nödfallsvis på fria fältet begagnadt sätt att med yttre kraft fixera fötterna och så isolera dem från deltagande i de öfre delarnas vridrörelse, hvilket mål mycket lättare annars vinnes genom att förut ställa Rt. i en *fast* »trädränna» e. a. d. liten fördjupning, som omsluter fötterna stadigt. Den mycket omfattande sammansättning af bålens och armarnas hastiga rörelser, som omtalas i Gymn. Regl. af 1836 öfningstab. 9, kallad hos B. *Halffamnhalfräckgrst. kast*∿∿/ *und. Hnd*∿∿/ *m. slag inåt o. utåt*, rörer äfven beckenet fritt, (ej fötterna) i största möjliga »exkursion», och hörer således ej egentligen till de med ordet *vänd* betecknade ställningar. — Den skiljagtiga betydelsen mellan prefixet *vänd* och det ursprungligen från fäktlärans enklaste öfningar härstammande uttrycket »effacering» af den ena sidan eller axeln är ej alltid nog klar; ehuru effacering angifver en ringare grad af öfverlifvets vridning, som vid *tillämpningar* sker i motsatt rigtning till hufvudets vridning. Äfven de vid åtskilliga ställningar (med hänsyn till bålen) efter den egentliga benämningen tillagda uttrycken »öfverlifvet framvridet» innehålla en bristande tydlighet. Men båda dessa uttryck, *effacering* och *framvridning*, förtydliga hvarandra i någon mohn derigenom, att de angifva motsatta rigtningar; det sednare inbegriper alltid, att öfverlifvets »facialplan», som genomlöper båda axlarna och öronen, må vrida sig åt den »främre foten» vid en *utfallst. utg.* eller en *gångst. utg.* e. a. likartadt förhållande af vexelsidighet i basen. Effacering betyder alltid, att den i namnet angifna sidan må vridas *bakåt*, egentligen *från* åskådaren, t. ex. åt den bakre foten i en *utfallst. a. utg.* o. s. v. Ett enda ögonkast till jemnförelse af teckningarna i Flottans gymnastikreglemente af 1878 visar tydligast effaceringens utseende fig. 95, framvridningens fig. 89, 90, medelförhållandet fig. 15. I den *utfallst. a. utg.* och i *trappst. utg.* användas öfverlifvets vridningar åt *båda* dessa motsatta rigtningar. Ett fall förenadt med effacering är *Str.utfallst. a. Sid*⌣ Ett fall af det motsatta slaget är *Famnutfallst. a. 2A.slagn.* och många andra för skuldrornas gymnastiska uppgifter enkom afsedda former. Jfr de i №. 45 åberopade teckningar. — För öfrigt bör tilläggas, att ordet *vrid* nå-

gon gång förekommer i motsatt mening till ordet *vänd.* Den ofta, t. ex. vid plötsligt påkommande »håll» i bröstet, begagnade *Halfspännvridst. Br*⌒ och den *Halfspännvridst sidBrA*= verkställas i de båda motsatta *slutställningarna,* som uppkomma genom *Halfspännst. rotations*⌒ på stället, hvilken vridrörelse sker skiftesvis åt venstra och högra sidan med bibehållet fast handgrepp, till ett ökadt »lokalt» utsträckande af bröstväggens mjukare delar. Vid bruk af uttrycket *vänd* är beckenet alltid fast; men i besagda fall är blott den bärande (öfre) handen orörlig, och hela kroppen rörlig omkring en lodrät axel, som nedstiger från denna hand.

Felen vid *vändst. utg.*, såvidt de tillhöra de nedre bärande delarna (fötter, ben, becken, bål) jemte axlar och hufvud utan några tillägg eller sammansättningar genom andra delars samtidiga starka ingripande, ses äfven i Gymn. Regl. af 1836 mom. 207 korteligen angifna. Om armarna enligt mom. 123 anm., 206 under någon af dessa bålens vridna ställningar sträckas uppåt (utåt), eller om en *Strslutst.* ⌒ verkställes; finner man lätt vid betraktandet af en ledvis uppställd skara, att det vanligaste för dessa öfningar egendomligt framspringande felet består i, att armarna och synnerligen händerna (i strid med Gymn. Regl. af 1836 mom. 103) lemna det fullt *symmetriska* nästan lodräta tvärplan, som fortfarande *bör* genomlöpa öfverlifvet, hufvudet (öronen), axlarna, armarna och händerna. Om den genom *Strslutst.* ⌒ uppkomna slutställningen *strslutvändst. utg.* vidare användes till utförande af en *Strslutvändst. R*⌒ *bakåt,* eller framåt; gäller fortfarande samma fordringar med afseende på det symmetriska förhållandet i fråga om de delar, som *böra* förblifva i det nämnda tvärplanet. För öfrigt kunna afvikelserna ur detta plan ske genom fel i olika delar, såsom blott i händerna, eller i armar och händer, eller i skuldror och armar. Dock deltaga *skuldrorna* nästan alltid mera eller mindre tydligt i hvarje rubbning af de öfre lemmarnas tillbörliga symmetri; och axlarnas afvikelse är sjelf den menligaste och väsentligaste delen af alla dessa skenbart mycket skiljagtiga fel — om ej alltid den synbaraste delen. Efter samma lagar uppträda felen för hvarje annan i de öfre delarna symmetrisk form af samma noga bestämda typ, t. ex. vid en *Strvändgrst. S*⌒. Dessa samma grunder gälla följagtligen gemensamt för de fel, som begås vid alla den *vändst. utg:s* många härledningar o. a. likartade former, fria eller bundna, med redskap utan någon Rg. eller med en eller flera Rg. utan redskap, eller med både redskap och Rg. af olika slag och antal o. s. v. Denna allmänna lag (vigtig för åskådlighet och förenkling och för fels lättare undvikande) gäller således äfven för *strvändgrsitt., strvändfallsitt., strvändstupsitt., vändmotst. utg.* m. fl. äfvensom för *Strligg. vexel*⌒ *und. 2A*⌒ o. a. d. rörelser af mycket stort muskulärt omfång fig. 76. — — I sjukgymnastik nyttjade B. af lätt insedda skäl föga de enklaste fria i Gymn. Regl. af 1836 temmeligen noga bestämda formerna, och fordrade således ej höfternas orörlighet i alla händelser af bålens vridning. Men i fråga om fötternas fullkomliga isolering ur rörelsen, om knänas kraftiga sträckning och om axlarnas, armarnas och hufvudets isolering från

aktivt deltagande i bålens kraftigt vridande verksamhet voro L. och B. lika stränga. Detta framgår ännu tydligare i B:s synnerligt myckna bruk af *grenvändsitt. utg.*, *stödgrvändst. utg.*, *ridvändst. utg.* m. fl. ännu mycket mera sammansatta ställningar, afseende beckenets ökade fixering, d. ä. dess *skiljande* från delagtighet i rörelsen, dess isolering i en viss bemärkelse. Om det kan bevisas (genom ökad vidsträckt erfarenhet) vara *tjenligare*, att beckenet vid fristående bålvridningar alldrig bör vara *fast;* har Ling begått ett fel och stadgat en öfverdrifven, onyttig regel; och de som vilja i allt afskaffa hvarje slag af regelmässighet och isolering, hafva då deri vunnit *en* seger, troligen utan att sjelfva veta det? En komparativ serie af teckningar, visande bruket af olika förfarande vid bålvridningar, skulle röja, att längst i motsatser och i besynnerliga »peculiariteter» hafva de gått, som minst tänka på någon verklig isolering eller regelmässighet. Så finner man förslag om fristående öfningar att till bruk ledvis vrida endast *beckenet* utan fötternas och bålens samtidiga rörelse åt samma håll; andra förslag som vrida beckenet åt höger, öfverlifvet åt venster och hufvudet åt höger o. s. v. Det tryter således ej i den gymnastiska litteraturens systemer hvarjehanda försök att inskränka dylika *fria* vridningar till ganska små områden, och den s. k. svenska methoden är vida *öfverträffad* i dylika försök. Ty de nämnda af nyare utländska systematiker framställda förslagen användas äfven under det, att hela kroppen stöder på de *allrainskränktaste ytor*, t. ex. på tåbalkarna, på hälarna, på yttre fotkanterna, ja t. o. m. på bara den ena hälen, den ena tåbalken, den ena fotkanten o. s. v., uti en utomordentlig mängd af dertill uppfunna ställningar. Jfr Spiess 1840 *Das Turnen in den Freiübungen* o. a. nyare författare. Läsaren bör ej försumma att några gånger bereda sig tillfälle att med egna ögon beskåda (försöka) dylika öfningar ledvis för att komparativt bedömma deras sanna praktiska värde, t. ex. för landets skolor e. a.? Synnerligen förtjenar att utrönas, huru mycken *korrekthet* i uppgifternas utförande dermed lätt kan vinnas? Det bifall, som detta fullständiga tyska system har rönt af många läkare och vetenskapligt bildade män i sitt hemland, förpligta att taga någon kännedom derom. — I fråga om beckenets enbara vridning med fast (orörligt) öfverlif och fasta fötter inskränkte sig den dock för »specifikationer» stundom mycket benägne B. till *spännst. utg.* e. a. d. medel att under beckenets vridning nog fast binda de öfre och nedre delarna med redskap, och thy vinna en isolering till mera än *namnet.* Den enbara beckenvridningen har således i Sverige föga nyttjats; mest vid snedheter såsom dubbelrörelser med redskap. Vridning af beckenet ensamt utan hjelp af redskap är ett isoleringsförsök, som aldrig har nyttjats hittills vid Centralinstitutet i Stockholm.

Teckningar; 1836 t. 1 f. 21—23, t. 3 f. 13, 1847 m. 76 x, 1851 s. 186, 1859 f. 4, 1870 f. 71—73, 75, 1877 f. 7, 1878 f. 8, 85, 95 anm., 106, 1880 f. 100—106, 116—118, 342—345, 1881 f. 80, 88, 124, 145.

№ 49. **Värn,** ett temmeligen länge (blott för fria aktiva fall) begagnadt uttryck, som dock icke förekommer i någon af de äldra ordlistorna, ehuru

den motsvarande formen ses i G. R. af 1836 mom. 160—163 tab. 1 fig. 13. Uttrycket nyttjas i de föreningar, som bilda namnen *värnst.*, *tåvärnst.*, *nigvärnst. utg.* samt dertill motsvarande rörelser äfvensom i det af fäktböcker begagnade ordet *värnställning*. Jfr f. ö. äfven № 11 om bruket af prefixet *gång*.

Felen, såvidt de ej angå armarna (såsom vid de härledda sammansättningarna i fäktning), anföras i Gymn. Regl. af 1836 mom. 163 anm. äfvensom af Bajonettf. Regl. 1836 samt Rothstein *Anleitung zum Bajonettfechten* 1857, *Das Bajonettfechten* 1860, *Das Stoss- und Hiebfechten* 1863, samt Strömborg *Fäktlära* 1857.

Teckningar: 1836 t. 1 f. 13 anm. (egentligen *Gångst. a. vKn*, likasom de följande), 1847 m. 54, 1853 f. 5, 1866 f. 8 m. fl.

Af de anförda 49 prefixerna äro följagtligen blott *flyg*, *sving* (?), *låg* (?), *sim*, *bind* alltid utan undantag hänvisade till samverkan med en Rg. eller flera; d. v. s. de förekomma aldrig fullt *fria* i det afseendet. Endast *värn* är utan undantag alltid fri, alltid utan en annan menniskas medverkan; endast *slapp* och *stup b* äro utan undantag alltid ämnade till blott passiva rörelsers utförande. — Det föregående visar tillräckligt, huru den grundsats följes ofvan att anföra de prefixer, som återfinnas i *behandlingar*, men icke alla de i terminologiska anteckningar förekommande formerna. Detta sker för att så mycket som möjligt afse läsarens nytta i o. f. följande häften.

Anm. 1. Äfven förekomma sådana till sammansättningar begagnade medel som de, hvilka ses i orden *frisittande*, *frihängande*, *sträckhängande*, (*spännhängande*), *långhängande*. De äro ej upptagna i någon af de gamla ordlistorna, som hafva funnits bland B:s papper. De tre sista och kanske äfven den 2:dra beteckna samma utgångsställning, och afse att utmärka de bärande armarnas *icke böjda* hållning i de fall, der denna omständighet behöfver särskiljdt omtalas för undvikande af något missförstånd. Jfr derom det 6:te stycket, likasom om ordet *böj* m. fl. — Angående det sällan begagnade ordet *skifthäng. utg.* hänvisas till № 18 ofvan, äfvensom till redogörelsen om uttrycket *hängande grundställning* och till synonymerna i 6:te stycket § III. Skälet till dess försvinnande torde i någon mohn bero derpå, att man föredrog *notade* bommar och nytjade oftare fullt samsidig ställning.

Anm. 2. Om prefixerna *venster* och *höger*, begagnade i ställningars namn, följa några ord i samband med *rörelsers* namn.

Anm. 3. De hos B:s kommentatorer o. a. ganska ofta förekommande benämningarna *knappsitt. utg.*, *kortsitt. utg.*, *långsitt. (helsitt.* *) *utg.* äro

---

*) Nemligen *knappsitt. (högsitt.)* 1851 s. 170 f. 1, 1852 f. 62 anm., 1856 N. f. 97, 1857 III f. 1, 1870 f. 45 anm., samt *kortsitt.* 1851 s. 170 f. 2, 1856 N. f. 93, 1857 III f. 2, 1870 f. 47 anm. Likaså *långsitt.* 1851 s. 170 f. 3, 1852 f. 53, 1857 III f. 3 m. fl.

enligt № 13 antecknade i hans terminologiska lista så, som de äfven återgifvas hos Neumann, Roth, Rothstein, Eulenburg och Hartelius; men de två förra utelemnas af honom i användningen, d. ä. behandlingarna, ehuru de dermed betecknade ställningar begagnas mycket af honom. — Detta kan gälla såsom ett bevis, att han ej afsigtligen sökte »fraseologiskt» förlänga sin vidlyftiga terminologi i användningen: ehvar den tillhörande *rörelsen* vanligen sjelf nog upplyser, hvilkendera utgångsställningen passar bäst. Flera likartade fall anmärkas i 6:te stycket.

B) Enkla begynnelseord (prefixer) uttryckande en kroppsdel.

Några andra enkla begynnelseord bildas af vissa *kroppsdelars* namn. Sådana ords förekomst i *ställningars* namn är dock gemenligen med tydlig afsigt undviken, och betraktad såsom en bristfällighet ej blott i *terminologiskt* afseende. De förekomma så mycket talrikare i *rörelsers* benämningar. Af dylika jemnförelsevis fåtaligare fall märkas följande åtta, utom åtskilliga andra, mindre enkla, hvilka blott mycket sällan och undantagsvis anlitas i ställningars namn. Angående de vanligaste felen hänvisas för flertalet till likartade origtigheter i det ofvan anförda. Blott några få andra fel anmärkas särskildt nedan, och då på den grund, att de äro mera eller mindre tydligt *egendomliga* för någon viss der anförd ställning eller någon med den förenad karakteristisk rörelse. — Likasom de förutnämnda 49 termerna, innefatta äfven de följande åtta ganska många olikheter såtillvida, att somliga af dessa ställningar nyttjas till blott *aktiva* rörelsers utförande, fria eller bundna vid redskap eller med båda slagen af stöd; andra användas jemväl för en eller flera *passiva* rörelsers utförande. Dessa olika förhållanden anmärkas således ej vidare nedan för hvarje prefix, utan någon särskiljd anledning.

№ 50. **Kn.,** en förkortning af det stundom fullständigt utskrifna ordet *Knä*, förekommer inom sjukgymnastik hos B. mycket använd till utgång för vigtiga rörelser, såsom i förbindelserna *knst.*, *kngrst.*, *kngrbågst.*, *fallgrknst.*, *strkngrst.*, *halfstrkngrvändbågst.*, *knsitt. utg.* o. s. v. Det sednare (hvarvid knäna böjas så starkt som möjligt) är ett oegentligt bruk af språket, och finnes ej bland B:s papper, ehuru det nyttjades någon gång på hans tid. Ordet *motfällknst. utg.* förekommer undantagsvis för att uttrycka lutning *framåt*, således motsatt till *fallknst. utg.* — Den *knst. utg.* är egenteligen ansedd såsom en särskiljd grundställning, af vigt genom dess många derivater.

Det vanligaste, för dessa ställningar egendomliga felet i sjukgymnastik (på plint) är att ej stöda fotspetsarnas ofvansida fullständigt ända ut till »unguicularleden», såsom merändels sker på plintar e. a. Detta fel återfinnes afbildadt nästan på alla utländska redogörelser om B:s method. Hos dessas författare tyckes ändringen vara ett ofrivilligt förbiseende eller otillräcklig kännedom om hans fordringar i afseende på den nödiga stadgan: »att förlänga basen». Men hos D:r H. Sätherberg (Anmärkningar vid Gymnastikens Ter-

minologi 1853) måste den vara afsigtlig, enär den innehåller uttrycklig föreskrift att stöda blott underbenet, men icke vristen och fotspetsen. I friskgymnastik begagnas *knst. utg.* e. a. d. jemnförelsevis mindre, och då vanligen på stora ytor (golfvet, marken), hvilka icke gifva någon anledning att *försumma* vristens och fotspetsens tillräckliga stöd, en form af minskad stadga, som ej nyttjas hos B. eller hans företrädare till noga bestämda rörelsers utförande. — Andra fel bero på detta fel och för öfrigt på *bålens* ställning och rörelser, enl. № 3. Jfr fig. 7 för *Knst. bakåt* ⅄ *(m. ringa R)* o. a., hvilka anföras till vinnande af korthet, och långa beskrifningars undvikande.

Teckningar: 1851 s. 182, 1852 f. 52, 1856 N. f. 84, 88, 90, 1856 E. f. 8, 9 x, 1857 II. f. 1—4, 1870 f. 71, 81, 82, 1878 f. 72, 87, 1880 f. 99, 118, 255, 336, 337, 361—363, 378, 379, 405, 511, 512, 1881 f. 95 171.

№ 51. **Vr.**, en någon gång nyttjad förkortning af **vrist,** såsom i förbindelserna *vrstödj.*, *vågvrstödj.*, *famnvågvrstödj.*, *strvågvrstödj. utg.* o. a. (jfr fig. 77), hvilka tre sistnämnda ställningar äro omöjliga att rätt, kort och nog begripligt *beskrifva* utan tillräckliga teckningar, och hvilka försigtigen undvikas i böcker af nyare författare, som efter Neumann meddela beskrifningar. Namnet *vrstödj utg.* och ännu mera de deraf härledda mera sammansatta namnen förekomma dock mycket ofta hos B. och äfven i tabeller för friskgymnastik. Med hänsyn till bålens lutning är *vågvrstödj. utg.* ej nog bestämdt skiljd från den redan omtalade *motsvingst. utg.*, men förutsätter starkare sänkning af hela kroppen o. a. relativa men dock betydliga olikheter. Dessutom användes uttrycket *vågvrstödj. utg.* aldrig i förening med något fast handstöd på redskap, såsom inträffar vid *motsvingst. utg.;* jfr № 38.

Fel: Dessa ställningar utmärka sig genom synnerlig svårighet för ledaren (och åskådaren) att hänföra kroppens större och längre delar till tydligt bestämbara lineer och vinklar. Rätt utförd visar *vågvrstödj. utg.* i pilplanet förnämligast en lång till större delen svagt bågig grundlinea (löpande från ena fotspetsen till hjessan), hvars omärkliga förändringar undfly ögonmåttet. Den har i flera afseenden en mängd af graduationer äfven vid rigtigt utförande. — I allmänhet utmärka sig dessa ställningar således äfven för en stor mängd af missgrepp, hvilkas beskrifning skulle fordra stort utrymme. Ett för alla gemensamt fel är, att den upplyftade fotens vrist ej nog sträckes och fast stödes på redskapet, att oliksidigheten utsträckes till beckenet och derofvan belägna delar, att invrida den upplyftade fotspetsen och stundom äfven den andra. Vanliga fel hos en oöfvad Rg. under *vrstödj*, ✓ är, att han åt den lodräta röselsens bana gifver för stor längd, eller trycker ovårdsamt på hälen, hvaraf stundom ett smärtsamt sendrag i vaden eller fotsulan uppstår. Likaså vid *vrstödj. bakåt* och vid *Strbågvrstödj.* ✓ att han ej nog uppmärksamt och »individualiserande», afser Rt:s ringa kraft och stadga derunder. Vid *vågvrstödj. utg.* och de derur härledda former (ställningar, rörelser) begås oftast det felet att ej nog med kraft sänka och framflytta underlifvet efter förmåga (utan att dock uppresa öfverlifvet för mycket), att ej tillräckligt sträcka det upplyftade benet till stadgas vinnande genom fotens fästande

mellan redskapets ribbor; således äfven att ej nog framflytta den bärande foten och nog böja samma sidas knä i mohn af Rt:s krafter och jemnvigtsförmåga.

Teckningar: 1851 s. 184 x?, 1852 f. 36 x?, 156 N. f. 71, 1863 U. f. 18, 1870 f. 63?, 1877 f. 27, 1878 f. 77, 1880 f. 123, 206—208, 318, 319, 1881 f. 96, 194 m. fl.

№ 52. **Nck.** förkortning af **Nack,** såsom i förbindelserna *nackstödj.*, *nackgrstödj. utg.* o. a. m. Jfr de hittills meddelade teckningar, som ehuru dåliga må nödfallsvis göra beskrifning umbärlig.

Fel: att ej rätt *fördela* ansträngningen till hufvudets måttliga bakåtböjning och hakans tillräckliga indragning — således ett af de allmännaste felen, gemensamt i så många aktiva olika ställningar, men dock synnerligen framträdande och vanligt i denna *utg.* Neumann och Roth afbilda denna ställning med fritt hängande armar; hos B. och hans företrädare är den nyttjad blott med höftfäste eller uppsträckta armar och skiljda fötter.

Teckningar: 1852 f. 14 x, 15 x, 1880 f. 279 anm., 281.

№ 53. **Tå,** såsom i förbindelserna *tåst.*, *tågångst.*, *tågrst.*, *sluttåst. strsluttåst.*, *tåstödj. utg.* o. a. fl. I sjukgymnastik hos B. begagnades mest *Tåhögsitt. B.bakåt* ⌣ och *Tåsitt.* ✓, hvilkas benämningar dock visa sig temmeligen föränderliga på de skrifna behandlingarna. Den *tåstödj. utg.* skiljer sig från № 51 genom att ej anlägga någon del af vristen eller »mellanfoten» mot redskapet; men namnet innehåller f. ö. två skiljda fall; det ena stöder yttersta spetsen af nagelsidan (såsom vid *vågtåstödj. utg.* o. a.), det andra stöder tårnas »plantarsida», såsom ses i fig. 78.

Felen anföras om de flesta af dessa ställningar i Gymn. Regl. af 1836 mom. 147; och de der anmärkta gälla delvis äfven för *Most. Tå-Häl.ömsn.* och de flesta vid redskap bundna likartade ställningar, äfvensom för rörelser hvilka förutsätta *motnigsitt. utg.* e. a.

Teckningar: 1836 t. 1, f. 10 (11, 13), 1851 s. 141, 142 anm., 185, 1852 f. 59, 1856 R. f. 37?, 1856 N. f. 72, 1878 f. 7, 19, 60, 1880 f. 59, 368, 1881 f. 73, 92, 192, 205.

№ 54. **Häl,** såsom i förbindelserna *hälstödj. utg.* och *strhälstödj. utg.* m. fl. d.*) äfvensom *hälfäst. utg.*, hvilken sistnämnda ställning förutsätter den angifna kroppsdelens måttliga tryckning uppåt mot undersidan af det till stöd begagnade redskapet, således deri olik den fria *lyftst. utg.* Af teckningar kan man inse, huru *hälstödj. utg.* och *svängst. utg.* skilja sig äfven såtillvida, att den förra förlägger det upplyftade benet i pilplanet, den sednare i ett »conjugat» plan.

Fel: att utsträcka oliksidigheten till delar, som böra vara samsidiga, att vid *hälstödj. utg.* icke sträcka det främre knäet, att vid dess tillämpning i *Strhälstödj. R*⌃ *framåt* begå desamma origtiga afvikelser, som tillhöra

---

*) Jfr *tvångst. utg.* och *trappst. utg.* hvaraf den förra fordrar en *högre* stödyta (spetsig vinkel i höftleden), den sednare fordrar böjdt knä och vågrätt lår, att ej tala om dess många förändringar under nyare tid.

Strgrst. R⌒ *framåt* med afseende på armarnas otillräckliga uppbärande »invid öronen», att ej motverka ryggens kutande o. s. v. Vid den mindre ofta begagnade *Stuphälstödj. 2A*⌒ med en Rg. lutar bålen djupare, och de vid ringa lutning gällande anspråken på öfverlifvets hållningssätt upphöra (fig. 79), såsom vid den djupaste *tyngdlut. utg.* och den deri verkställda *Tyngdlut. 2A*⌒, hvarunder händerna befinna sig nedom knänas höjd, således betydligt lägre än axlarna, i följd af ryggens starka böjning och Rg:s nedåtdragande kraft.

Teckningar: 1852 f. 34, 1856 R. f. 10, 1856 N. 69.

№ 55. **Hnd,** förkortning af *Hand* såsom i förbindelsen *handfästande utg.* hvars vanligare namn är *Handfäst. sides*$_{o—o}$, den af Ling s. k. »utliggningen». En annan likartad ordförbindelse finnes i den passiva *Handstödj. Fingr*⩦, verkställd med stöd (under handledens framsida) af en vippmast, soffkarm, stolkarm eller något annat lika »ovetenskapligt» redskap, för att tala i det nyare »medico-mekaniska» språket.

Felen kunna ej vara gemensamma i så olikartade fall. Så länge som krafterna äro otillräckliga, likna de i det förra, mycket ansträngande, fallet några af de origtigheter, som förekomma vid bruk af *strgrst. utg.* och *korsst. utg.* till åtskilliga rörelsers verkställande såtillvida, att en mera eller mindre märkbar skilnad uppstår i sättet att öfva (använda) ömse sidor. En gång inrotad är denna oliksidighet svår att någonsin öfvervinna. Dessa fel framträda oftare, om läraren af okunnighet eller begär att lysa drifver de svagare i otid till den mest ansträngande lutningen af bålen 90^0 under denna öfning, hvilken ej utan skäl i nyare utländska skrifter hänföres till de »ostentativa» utvägarna, som äro så omtyckta vid s. k. uppvisningar i friskgymnastik. För öfrigt inträffa vid *Handfäst. sides*$_{o—o}$ åtskilliga origtigheter, som erinra om den *snst. utg.* och dess derivater äfvensom den nedan anförda *sidfall. utg.* och den dermed snarlika *Halfspännsidfall. B*✓ m. fl. — Den andra anförda formens fel (att ej vara overksam i handled, fingrar o. s. v. under skakningen) tillhör snarare *rörelsen* än ställningen. Oftare stödes underarmen för långt från handen, än för nära.

Teckningar: 1877 f. 36, 1878 f. 102, 1880 f. 12—16.

№ 56. **Vad,** såsom vid den redan omtalade förbindelsen *vadstödgrst. utg.* och de derur härledda ställningar och rörelser. Jfr ofvan *№* 37 om uttrycket *stöd*, äfvensom vidare det 6:te stycket, om de motsvarande synonymerna. Fig. 60.

Felens likhet med de redan anförda ställningarnas och de deri begagnade rörelser torde till en del inses genom att anföra *Vadgrbågstödst. fram*⌣⌣ *m. pannf.* Men det vissaste sättet att taga kännedom om dessa fels sammansatta art och deras individuella vexlingar vinnes om man försigtigt genomgår och jemnför en hel afdelning af starka och svaga, rätt öfvade och alldeles oöfvade menniskor. Då finner man snart, huru otillräckligt hvarje försök att fullständigt beskrifva dem måste blifva. Man finner, att menniskans gång, ehuru så ofantligt sammansatt, dock ej är den enda rörelse, om hvars förlopp hela böcker skulle kunna skrifvas.

Teckningar saknas alldeles.

№. 57. **Sid** i förbindelsen *sidfall. utg.* och *halfspännsidfall. utg.* m. fl., hvarom nedan några ord skola anföras i nästföljande flock af ställningar, tillhörande de s. k. »irreguliera» namnen. — Mera omedelbart språkrigtiga äro de i *№.* 11 anförda namnen *gångsidligg. utg.*, intagen på en nog bred plint e. a.*) och några derur härledda rörelser såsom *Gångsidligg. tv*- *m. pannf.*, den för Rt. mycket ansträngande jemnväl för Rg. besvärliga *Strgångsidligg. 2Aned*, äfvensom *Halfstrgångsidligg. Aned*, begagnad vanligen blott för den ena sidan, således vid »snedbehandlingar». Oftast är den *öfre* armen dervid uppsträckt, och således mottager Rg:s tryckning (»nedtryckning»), hvilken i dessa händelser ej sker i *lodrät* rigtning men i en linea, som är nästan parallel med öfverlifvets visserligen ej fullt räta kärnlinea. Den *gångsidligg. utg:s* afvikelse från den *framligg. utg.* och från *ligg. utg.* inses lätt deraf, att kroppstyngden i förra händelsen hvilar mest på ena höften, som tillika med samma sidas ben utgör den fasta stödytan. Denna typs enklaste form *sidligg. utg*: nyttjas föga. Fig. 80. Jfr äfven *sidmotst. utg. №.* 23.

Felen i de sammansatta användningarna af *gångsidligg. utg.* äro så mycket mera invecklade, svåra både att rätta och att korteligen rigtigt beskrifva, hvarför här må följas den hittills antagna seden att alldeles förbigå redogörelser derom. Deras rättande beror af mycket vexlande individuella förhållanden och fordrar ofta både styrka, handlag, mångsidig öfning och en viss fyndighet hos Rg. — Hos alla B:s beskrifvande utländska kommentatorer utom den noggranne Hg. Rothstein 1857 förekommer afbildad en form, som hvilar *på bålens ena sida*, benen vågrätt sväfvande, den »nedre» armen liggande mellan bålen och underlaget. Ingenstädes på behandlingar finnes den dock *begagnad***), och den liknar *i intet afseende* den utväljande karakteren hos B., men snarare de redan omtalade trägna sökarna af den absoluta fullständighetens nyare »system».

Teckning: 1870 f. 55.

Anm.: Vissa föreningar såsom »hufvudstående» och »axelhängande» ställningar m. fl. d., som sednare svenska skrifter (Sätherberg 1853) anföra efter sagda utländska systemers föredömme, begagnades ej af B., som ansåg dem egentligen tillkomma akrobater, vida mera än de af andra sakdomare förkastade enklaste skolöfningarna, klättring å linor, stänger och stegar,

---

*) Äfven kallad *Gångsidligg.* ⌣, förutsätter den då en ringa böjning af bålen åt den öfre sidan. Äfven förekommer namnet *Strsidgrligg. ned* *m. tyngd.* m. fl. delvis synonymiska.

**) Åtminstone sedan 1838 har den *aldrig* varit sedd begagnad inom Centralinstitutet i Stockholm. Den enda likartade formen är den dock sällan begagnade *Spännsidligg. S* med beckenet hvilande på en bänk, pall e. a. händerna fattande en stång, ribbstol e. a fast föremål. fig. 81.

hvarvid menniskan fasthåller sig med sina vanliga *mest »naturliga» gripmedel, händerna.* Onekligen kan man fråga sig: hvadan kommer, att någon sakdomare först vill ur gymnastik utgallra de jemnförelsevis lindrigaste, hastigt öfvergående och noga graduerade »stuprörelser», utförda med hjelp af två vana starka biträden, och dock sedan vill använda »hufvudstående» ställning under hela kroppens tyngd hvilande på hjessan, och sluteligen vill utrota alla medel (redskap) till utförande af de lättaste häfrörelser för friska?

C). Enkla begynnelseord (prefixer) anvisande till ett yttre ting.

Ännu färre begynnelseord hänföras till yttre föremål, och då vanligen till något i gymnastik nyttjadt enkelt redskap, som i vissa fall kan utan större svårighet ersättas med något annat tillgängligt föremål. Dessa prefixers ringtalighet bestyrker, att B. likasom företrädaren ansåg hänvisningar till något visst gymnastiskt redskap vara ej endast ett *terminologiskt* fel, såsom ännu tydligare inses af hans mångtaliga behandlingar innehållande endast s. k. hemrörelser, för hvilkas utförande man tillgriper väggar, dörröppningar, och allehanda vanliga bohag m. m. vid fullkomlig brist på egentliga redskap, särskiljdt bestämda för gymnastik. Bland benämningar, som hänvisa till något redskap, kunna egenteligen följande tre eller fyra anföras såsom vanligast. Deras brist på följdrigtighet är ofta uppenbar, såsom bäst ses af № 58 och 59 anm. Några andra röja ännu mera obestämdhet (synonymer) och obeständighet. Jfr 6:te stycket A. § III, № 28.

№ 58. **Vipp,** nyttjadt i några få namn, förnämligast i *vipphäng. utg.* och i några deraf härledda aktiva rörelsers namn, med eller utan en Rg. Det betecknade hvarje ställning vid vippmast eller bom, hvari kroppen befann sig *under* redskapet, hängande med hjelp af händer och fötter eller blott de förra — således ej nog tydligt skiljd från *våghäng. utg.*, hvarom vidare nedan. Den i sjukgymnastik oftast begagnade formen var *Vipphäng. Bned♂.* Uttrycket *vipphäng.* har på sednare tider blifvit utgallradt på grund af betydelsens nära likhet med uttrycket *våghäng. utg.*

Fel vid *vipphäng. utg.* såväl som *våghäng. utg.* att ej sträcka hela det »fria» benet, att ej föra det nog utåt, att vid rhytmiska förflyttningar ur denna utgångsställning, ej iagttaga den rätta svänghastigheten, lämpad efter benlängden, d. v. s. att »fjeska» med för hastiga slag.

Anm.: Likasom om № 59 bör den anmärkning tilläggas, att deras användning vid *förflyttningar* innehåller en oegentlighet. Sålunda är *Våghäng. inl. till slagäntrn.*, hvilken sker på stället, en ordbild, som är giltig och enlig både med *saken* och med terminologiens allmänna grund. Men benämningen *Våghäng. slagäntrn.* framåt eller bakåt innehåller i sig sjelf en motsägelse, nemligen en *ställning* förenad med en *förflyttning af hela kroppen*, »hvilket är omöjligt» enligt det gamla godkända Euclidis' uttryck.

Teckningar: 1855 f. 22, 46 anm., 1859 f. 57 anm., 1870 f. 57, 1880 f. 383.

№ 59. **Steg,** nyttjadt nästan blott i namnet *stegsitt. utg.* med de derur härledda sammansättningar, som beteckna förflyttningar, hvilka försiggå i hvarjehanda »på kant» ställda stegar af olika slag, äfvensom nödfallsvis å en dubbelbom, t. ex. *Stegsitt. vågrät slingrn.* m. fl. d.

Fel vid de enklaste slagen af slingring i stege är att ej gripa *korsvis* före hvarje upprepad flyttning framåt, uppåt, nedåt o. s. v. Det vanligaste felet vid bruk af de på gammalt sätt tillverkade stegarna är försummad *liksidig* öfning. De stupande hastiga slingringarna utsätta för möjligheten af åtskilliga mycket farliga fel, ehuru intet timadt olycksfall är bekant. De äro dock nu mindre begagnade än förut. Det har enligt ofvan inträffat i Sverige, att embetsyttranden förkasta *allt* bruk af stegar till slingring. Då detta likväl ännu fortfar här, och tilltager utomlands; står frågan ännu öppen.

Teckningar: 1855 f. 6, 1863 U. f. 14, 1877 f. 19—21, 1878 f. 38, 46, 61, 1880 f. 480—497, 1881 f. 175, 176, 190, 191, 209, 235, 237.

№ 60. **Bom,** nyttjadt förnämligast i namnet *bomväg. utg.*, som rätteligen och fullständigare skrifves *motbomväg. utg.* och *frånbomväg utg.* o. s, v. Det förra, som dock vanligen skrifves blott *bomväg. utg.*, betyder (enligt de nedan åberopade teckningarna af *jemnväg. utg.)*, att ansigtet vändes åt redskapet, gemenligen en temmeligen hög träsadel, för tillfället fästad på en häst eller bom *). Denna ställning användes mest i friskgymnastik, synnerligen till utförande af den från föregående århundradens voltige härstammande *Bomväg. B. skiftn.* e. a. d. rörelser för mindre afdelningar ledvis. Deraf synes, att uttrycket med skäl kan anses såsom ett temmeligen öfverflödigt synonym till den *jemnväg. utg.*, hvarom några ord följa nedan. Det är derför numera aflagdt och ersatt med uttrycket *jemnväg. utg.* Begagnad för sjuka menniskor förekommer denna ställning hos B. egenteligen blott använd till sådana rörelsers utförande, som i fullkomlig orörlighet fasthålla eller föga rubba öfverlifvets delar och armarna, såsom den *Bomväg. BꝐ utåt*, vanligen verkställd under en Rg:s motstånd. Bland former, som dock mera rubba skuldergördelns, bröstkorgens och halsens mekaniska förhållanden och ställning inbördes, användes visserligen *Bomväg. 2A*ᶜ ganska mycket (äfven stundom för qvinnor **), men ej ledvis, blott enskiljdt med en Rg:s *manuela* biträde och rättelser samt oaflåtliga tillsyn. — Namnet *frånbomväg. utg.* betyder, i motsats till den föregående formen, att *ryggen* vändes åt redskapet; och den ställningen förekommer mera sällan, såsom begagnad i *Från-*

---

*) De i Sverige och Norrige brukliga lösa sadlarna kunna fästas vid redskapet (hästar, bommar) på ganska olika sätt, men äro alltid af *träd* och höga. Derigenom skilja de sig från tyskarnes mjuka *putor*, de s. k. »Pauschen», hvilka äro tillverkade af läder och stoppning samt följagteligen betydligt lägre. Jfr teckningar af sådana sadlar hos Unmann 1863 och Björnstad 1877 o. a. Somligstädes brukas flera sadlar af *olika* höjd o. s. v.

**) Jfr en behandling för Sophie Bodman 1845 m. fl., samt nedan redogörelsen om *jemnväg. utg.*

bomväg. Bnedo, äfven kallad *Spjernfrånbomväg. Bnedo*. Alla dessa namn äro härledda från den lösa sadelns träbågar, hvilka folkspråket kallar frambom och bakbom. De härledas således icke från namnet springbom (bom), men nyttjades äfven någon gång för öfningar vid detta redskap omedelbarligen, hvars bruk vanligen förutsatte den allmännare och rätteligen mera omfattande benämningen *jemnväg. utg.* Några andra sätt att bruka uttrycket *bomväg.* förekomma äfven, såsom *Höftbomväg.2A* för en qvinna 1844; men deras betydelse är nu vorden bortglömd eller åtminstone oviss.

Felen äro i allmänhet desamma, som nedan omtalas vid *jemnväg. utg.* ehuru lättare att undvika på tjenliga höga träsadlar, än då händernas anläggning sker omedelbarligen på en osadlad häst eller på vanlig bom, synnerligen om den är mycket tjock, d. v. s. om dess snittyta ej är nog ovoidisk eller alldeles flat. Erinringar i afseende på dessa fel hafva med skäl framställts af Kloss, m. fl. tyskar, hvarom vidare nedan vid anförandet af *jemnväg. utg.* Utan noggrann tillsyn och hjelp samt afpassad individualisering (valet af den rörelse, som skall utföras under denna ställning) inträffa alltid mera eller mindre svåra fel vid bruk af densamma.

Teckningar: 1852 f. 77 x, 1855 f. 66 *c* anm. samt flera andra anförda vid *jemnväg. utg.*

№ 61. **Lod** troligen härledt från de s. k. lodlinorna, det gamla ur forna tiders folklif stammande redskapet, som ansågs föreställa bilden af fartygens riggning, och vara oskiljagtigt förbundet med sjömannens yrke och faror. Detta uttryck förekommer hos B. likasom undantagsvis eller blott i benämningarna *Lodhäng.* o—o på stället och *Lodhäng. äntrn.* uppåt samt den mera konstmässiga och mera ansträngande förflyttningen snedt uppåt, som kallas *Lodhäng. sides förflyttn.* verkställd med hjelp af händer och ben. Namnet *lodhäng. utg.* är något mera omfattande (allt som å lodlinor kan hänföras till *hängande* ställning och till förflyttning på dessa redskap *)) än den blott mellan två linor eller två stänger skeende *häfhäng. utg.* och dess ofta begagnade derivater, *Häfhäng. lodrät A∫O* samt *Häfkrhäng. lodrät A∫O* m. fl. mellan två linor. Dock förvexlas namnet *lodhäng. utg.* ofta med *häfhäng. utg.* och med de öfriga i anmärkningarna efter *№* 49 anförda uttrycken. Dess ganska talrika synonymer, visande, huru mycket B. nyttjade den vanliga »linäntringen» äfven för sjuke, beröras korteligen i det 6:te stycket.

Felen vid de till de till denna benämning hänförda former äro mycket olika: somliga deraf likna de vid prefixet *häf* *№* 16 anförda, men äro f. ö. af så mångartad beskaffenhet, att någon kort redogörelse derom ej kan meddelas. Såsom är redan längesedan allmänt bekant, hörer den ur det gamla folklifvet lånade, i alla länder allmänt förekommande *Lodhäng. äntrn.* till de rörelser, hvilka visa menliga verkningar af ännu ej utredd orsak **)). De vid dessa förekommande felen och och de stundom vid bruket af *Lodhäng.*

*) Det föreg. har erinrat, att den å Gymn. Centr. Institutet följda method ej nyttjade linor och stänger uteslutande till klättring o. a. d. förflyttningar högt öfver marken.

**) De inbördes afvikande förklaringssätten kunna ej här återgifvas.

äntrn. uppkomna allmänt kända följderna äro för gossar af mycket alvarlig art och merändels mycket svåra att upptäcka och med säkerhet undvika vid öfning ledvis i mängd. En långsam, likasom *maklig*, uppgång har bevisligen framkallat »ejakulationer»; och hastig nedgång beskylles för samma vådor *). Dessa farliga olägenheter å ena sidan och de mångfaldiga rönen om denna uråldriga och allmänt omtyckta »folkliga» öfnings utmärkande förmåga att befordra kraften (uthålligheten) och verksamheten hos förut slappa, mycket stillsamma, barn eller unga menniskor hafva å andra sidan framkallat en lätt förklarlig villrådighet och meningsolikheter (hos gymnaster, skolmän, läkare) om dess tillbörligen inskränkta bruk eller fullkomliga förkastande, hvilka olika meningar å ömse sidor grundas på verkliga skäl. Såvidt som man vid det Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm under tiden 1814—1880 har kunnat utröna genom den mest omfattande praktik med ett samfäldt helantal af många tusen barn, gäller denna fara endast för gossar. B:s användning af denna häfrörelse jemnväl i sjukgymnastik, synnerligen för barn och ungdom, står i den skarpaste motsats till den ovilkorliga fördömmelse, som sednare tider hafva uttalat: att denna öfning må utan undantag »*förvisas till akrobater*». Denna allmänna förkastelsedom, som i Sverige uttalas af D:r O. Sandahl och H. Sätherberg 1871 (jfr ofvan № 8) mot de för häfrörelser bestämda *redskap*: stänger, linor, stegar, är så motsatt som möjligt till B:s förfarande, hvilket i vissa fall inryckte *två* eller *tre* dylika rörelser dagligen äfven för sjuka flickor och unga qvinnor. Jfr årgången 1861 № 190 i 3:dje häftet. Men hans förfarande är, om möjligt, ännu mera motsatt till det bekanta påståendet, att den af honom föreställda method »die Hangübungen verschmäht», såsom D:r Schildbach, Schreber m. fl. skrifva. Jfr Hirth *Gesammte Turnwesen* 1865. Här höras således äfven i detta fall alldeles motsatta anmärkningar om denna method.

Teckningar: 1855 f. 64, 65, 1878 f. 32. Stundom samma namn nyttjadt äfven i de fall som afbildas 1855 f. 62, 63, 1878 f. 58, 70, 71 m. fl.

Utgångsställningars slutord eller s. k. "slutbestämmelser".

(Grundställningars namn.)

Dessa ord kunna både ensamma och hopbundna med något eller några af de förutnämnda enkla begynnelseorden bilda gymnastiska ställningars fullständiga namn. De äro mycket enkla och af s. k. »participiel» art, och motsvara vissa af de jemnförelsevis fåtaliga »grundställningar», hvilka man i gymnastik temmeligen godtyckligt har antagit såsom sådana, utan att angifva några bestämda upplysande vilkor för det berättigande skälet att så benämna

---

*) Denna »reflex» är ingalunda inskränkt blott till ifrågavarande *Lodhäng. äntrn.* Stallmästare, som lemna undervisning i ridt, veta åtskilligt derom. Likartade fall inträffa vid »voltige» å löpande häst. Emot sannolikheten, är intet fall kändt vid den *Lodhäng. sides flyttn.*, ehuru den är mera ansträngande.

dem, till skilnad från alla andra väl »motiverade» ställningar Besagda enkla ord, som aldrig förekomma *först* i sammansatta benämningar, äro förnämligast följande fem, och pläga i behandlingar från Centralinstitutets äldre skede 1828 o. f. år, vara skrifna med förkortningar, aldrig med tecken:

№ 1. **Stående** (förkortadt till **st.**) enligt de föreskrifter, som anföras i G. R. af 1836 mom. 39, 53, liknande de då gällande för soldatskolan bestämda exercisreglementers påbud, med undantag af den i gymnastik anbefallda räta fotvinkeln. Enligt det redan anförda begagnas denna grundställning oftast så »uppsträckt», nemligen för aktiva rörelsers verkställande. Densamma och dess många (delvis redan anförda) afändringar nyttjades såsom »utgångspunkt» för noga bestämda rörelser föga i århundradets början utom Nordens gränsor; eller rättare den nyttjades der alldeles icke. Men dessa ställningars användning har derefter betydligt tilltagit öfverallt, sedan man i flera länder har lärt värdera den enklare »fristående» gymnastiken, utan machineri, och allramest sedan man har somligstädes gått till den öfverdriften att vilja inskränka hela friskgymnastiken till idel öfningar utan redskap, såsom sker i åtskilliga handböcker, oagtadt ännu i vår tid röster (A. Blanche, O. Eneroth, A. Hammar m. fl.) af motsatt ytterlighet yrka den fristående gymnastikens *afskaffande.*

Här kan ej uppräknas alla denna grundställnings förbindelser med *ett*, *två* eller *flera* af förutnämnda prefixer. Början af en sådan förtecknings *enklaste* föreningar skulle lyda ungefär sålunda: *balansst.*, *bindst.*, *bågst.*, *böjdst.* (anm.), *fallst.* (sällan nyttjad), *famnst.*, *grst.*, *gångst.* (a, b), *halfst.*, *hvalfst.* o. s. v.; enär denna grundställning förbindes med de flesta af ofvannämnda prefixer.

Felen i sjelfva grundställningen ses anförda på något olika sätt i åtskilliga exercisreglementen från olika länder och tider, men dock i det hela öfverensstämmande, emedan dessa uppgifter förnämligast grunda sig på en *genom långa tiders erfarenhet vunnen uppfattning*, visserligen alltid med någon inblandning af rent theoretiska skäl, men näppeligen några verkligt vetenskapliga grunder. De hafva således ett verkligt sjelfständigt värde. Sammansättningen med prefixer sker enligt det ofvananförda; och i sådana sammansatta fall bero åtskilliga af felen förnämligast på den förändring, som ställningen undergår i enlighet med de bifogade prefixerna.

№ 2. **Sittande** (förkortadt till **sitt.**), enligt språkbrukets vanliga mening stödd på sätet, men helt olika i aktiva och passiva uppgifter, såsom det föregående korteligast upplyser. Det behöfver väl ej sägas, att denna ställning i friskgymnastik utvisar färre fall af användning, än den förutnämnda grundställningen; men den kan dock ej i alla händelser uteslutas utan att tillika förkasta åtskilliga derifrån utgående vigtiga uppgifter (rörelser), hvilka icke med andra medel (fria eller vid redskap bundna) kunna ersättas på ett lika fullständigt och någorlunda enkelt otvunget sätt.

Äfven denna grundställning bildar hos B. alltför många förbindelser med flera af förutnämnda prefixer att kunna anföras utan stor vidlyftighet. Början

af en lista öfver de mindst sammansatta skulle lyda: *bågsitt*, *fallsitt*, *famnsitt*, *grsitt*, *halfsitt*, *helsitt*, *hvilsitt* o. s. v.

Felen likna med vissa undantag (såsom ökad benägenhet att fälla ryggens nedre del bakåt) den stående grundställningens, och bero således i många fall mest på det af ett föregående prefix angifna förhållandet.

№ 3. **Liggande** (förkortadt till *ligg.)* på olika sätt modifierad för åtskilliga aktiva och talrika passiva rörelsers utförande. Dess användning är större i *sjukgymnastik*, af skäl som ingen ännu har underkänt i allmännare mening. Det torde ej behöfva tilläggas, att mera än andra ställningar kan denna (vid behof) ur verksamheten »eliminera» åtskilliga delar, som böra sättas i hvila eller vara utom beröringen af passiva inverkningar.

De mindst sammansatta föreningarna äro färre för denna grundställning, en minskning som uppväges genom ett mycket stort antal af mera sammansatta former. Början af en lista anförande de enklaste skulle lyda: *bågligg.* (sällan nyttjad), *framligg.*, *grligg.*. *halfligg.*, *hvilligg.* (sällan), *krligg.*, *spännligg.*, (anm), *strligg.* o. s. v.

Felen bero mest af de förändringar, som grundställningen undergår i enlighet med den karakteristika prägeln hos ett bifogadt prefix eller flera dylika förenade, hvarom derför hänvisas till det föregående.

№ 4. **Hängande** (förkortadt till *häng.*, hvilket uttryck motsvarar alla häfrörelser utförda på stället) oftast använd för aktiva vid bom, springstolpar och ribbstolar, linor, stänger, stegar o. a. redskap bundna rörelsers utförande, stundom för duppliceradt aktiva och jemnförelsevis blott mycket sällan för halfpassiva rörelsers utförande. Denna grundställning, med måtta och urval begagnad i sina allralindrigaste och stegvis till de starkaste former förändrad typ, innefattar en för dem alla gemensam vigtig specifik verkan ännu tydligare än någon af de tre föregående grundställningarna. Derför har ingen af de äldre gymnasterna i detta århundrades början tvekat att antaga den såsom bildande underlaget för en mycket väsentlig ordning af kroppsöfningar. Ehuru den nu i sin helhet förvisas till akrobater af åtskilliga vetenskapliga »auktoriteter»; intager den i B:s praktiska verksamhet med både friska oeh sjuka menniskor ett alltför väsentligt rum att kunna förbigås. Det skall troligen aldrig lyckas att fullkomligen utesluta alla häfrörelser ur gymnastik. Jfr G. R. af 1836 mom. 24, 434. Om åtskilliga måste undvikas af vigtiga skäl för ungdom, blir det blott så mycket angelägnare att i gymnastik behålla andra, som kunna ske utan den ringaste fara i något afseende och vid måttliga höjder, somliga till och med under fötternas samtidiga stödande på golfvet.

Denna grundställning, likasom häfrörelser i allmänhet, bildar blott få *mycket* sammansatta föreningar; en lista af de enklaste skulle kunna börja med *bághäng.*, *fallhäng.*, *frånhäng.*, *grhäng.*, *halfhäng.* o. s. v., de sista jemnförelsevis mera sällan begagnade. Denna listas fullständiga anförande är mindre angelägen, än en kort öfversigt om de flesta redan omtalade. Med

afseende på händernas olika fattning vid *rena häfrörelser* *) oafsedt *andra* delars förhållande (t. ex. vid *krhäng. utg.*) märkas till mera upplysning följande prefixer, hvaraf några äro förenliga med hvarandra: Jfr Rothstein, Björnstad, som kort beskrifva dessa förhållanden,

a) *mothäng.*, händernas insidor vändas framåt, minsta afstånd = axelbredd,

b) *frånhäng.*, händernas insidor vändas bakåt,

c) *underhäng.*, händernas insidor vändas inåt, mot hvarandra,

d) *skifthäng.* likaså, men den ena handen griper framom den andra,

e) *jemnhäng.* händerna befinna sig på *lika* höjd och i samma symmetriska tvärplan. Denna term uteslutes (d. ä. underförstås) ofta i namnen,

f) *häfhäng.* likaså, men fattningen lämpad efter två lodräta spolrunda redskap: linor, stänger. Afståndet ej mindre än axelbredden,

g) *snedhäng.* händernas höjd olika, nyttjas f. ö. endast förenad med någon af de föregående utom *e*,

h) *långhäng.* armarna utsträckta af tyngdens verkan, förenlig med de fleste föregående,

i) *korthäng.* motsatsen till *h*, förenlig med alla de föreg. utom denna.

Om de mycket vigtiga felen jfr ofvan prefixet *häf.* samt andra ord, som ingå i åtskilliga af häfrörelsernas namn, enl. №. 9, 16, 18, 20, 23, 47, 61. Ett så fullständigt förkastande af alla häfrörelser, att äfven sjelfva *redskaperna*, stänger, linor, stegar m. m. fördömmas och bannlysas till vilda akrobaters konststycken, tyckes förråda någon okunnighet om, huru lindriga vissa i friskgymnastik brukliga former af häfrörelser äro, synnerligen de som ske med stödda fötter **). Men fullkomligen säkert är, att en framställning af B:s terminologi utan antagande af häfrörelsers gymnastiska och fysiologiska giltighet skulle medföra en stympning af det hela, som vore alldeles oförlåtlig, om ej omöjlig att genomföra.

№. 5. **Knästående** ansågs visserligen vara en grundställning, ehuru det dermed uttryckta förhållande saknar eget enkelt namn i svenskan. Dess ännu i norskan (liksom i tyskan) sjelfständigt lefvande namn, *knälande* ställning, begagnades ej i B:s anteckningar eller behandlingar. Derför hänvisas till № 50 i det föregående angående denna grundställning.

---

*) De blandade lätta inledande formerna (e. a. hvari fötterna medverka) till rena häf-Rr äro *båghäng.*, *fallhäng.*, *lodhäng.* m. fl., hvaraf den sista enl. ofvan förutsätter olika höjd för händerna (ena handen högre) och fattningen skeende om *ett* eller *två* lodräta runda redskap t. ex. linor, stänger, master, benen ej alltid omfattande redskapet.

**) Det är annorstädes redan anmärkt, att man *ännu* i allmänhet anser bommars, springstolpars, stängers, stegars, linors, ribbstolars enda mål vara djerfva, »svindlande klättringar» till den gapande allmänhetens förlustelse, fastän B. liksom företrädaren nyttjade redskap till så många andra olika uppgifter, hvarunder fötterna ej ens lemna golfvet. Åfven är anmärkt, att en tysk fysiolog 1863 ansåg den s. k. svenska methoden för mycket *inskränka* häfrörelsers bruk.

Bland alla böcker om gymnastik finnes ingen (ej ens den methodiske Rothsteins) hittills utgifven, som har agtat att bestämdt på nog bindande grunder uppgifva den gemensamma beskaffenhet, hvilken förenar de såsom *grundställningar* antagna förhållanden, och hvilken tillika skiljer dem tydligt från alla andra i gymnastik tjenliga ställningar. Den här uttalade meningen om obestämdhet i ordet grundställning kan följagteligen försvaras. Ingenstädes har B, tydligt uttalat sig, men tyckes antaga åtminstone 7—10 grundställningar, konstlöst afbildade i hans terminologiska papper, nemligen stående, sittande, liggande hängande, knästående, fallande (med utsträckt styf kropp enligt ofvan № 5), *vägande*, hvarom mera nedan, samt *lutande*, *stupande* eller *krängande*, till hvilka äfven kan fogas *spännböjande* och kanske ännu flera. Ovisst är, huru han betraktade slutorden *stödjande* och *fästande*. Neumann's uppgifter äro alltför fria att vara tillförlitliga, ehuru de gjorde anspråk på att återgifva B:s uppfattningssätt. Någon synnerlig *saklig* vigt har ej denna indelning i fråga om öfningsformernas verkan; då den är så löslig, att *ligg. utg.* och *framligg. utg.* förenas under en gemensam grundställning, bärande den förras namn. — Jfr i öfrigt det 5:te stycket om två förflyttningars enkla namn, *gående* och *löpande*, hvaraf den förra stundom användes till en »slutbestämmelse», sammanbunden med andra ord såsom prefixer.

II. Den mindre "reguliera" flocken.

Alla de förut omtalade ställningarnas sammansatta namn äro tydligen bildade efter en antagen gemensam grund, och befinna sig derför, så att säga, i ett reguliert förhållande till hvarandra och till de nämnda grundställningarna. Men det finnes äfven några andra namn, hvilka ehuru uppkomna efter samma terminologiska åskådningssätt bildas på ett temmeligen afvikande och mera fritt sätt. I dem ingå äfven andra *delar*, och några af dessa delar äro sjelfva *sammansatta* på ett sätt, som egenteligen ej tillhör de föregåendes. Dessa sammansatta namn sluta icke med någon af de ofvan anförda grundställningarnas benämningar *i dessas af hvardagsspråket allmänt antagna* otvungna mening. För att lättare utvisa denna gemensamma afvikelse från de ofvan omtalade namn, kan man påpeka, hurusom det 3:dje nedan anförda namnet tydligen är ett tvång, utöfvadt mot språkets vanliga mening med ordet »liggande» på ett vågrätt underlag*). Sådana fall äro följande nio. Några deraf tyckas hafva varit ansedda såsom ett slags grund-

*) Likaledes i orden *stupfallande. spännliggande*, *spännböjande* bilda icke uttrycken *stup* och *spänn* för sig sjelfva (d. v. s. ensamma) någon särskiljd ställnings namn. Jfr ofvan betydelsen af prefixet *spänn* i andra mera språkrigtiga fall. Den *nigsitt. utg.*, som utom knänas spetsiga vinkel öfverensstämmer med *nigst. utg.*, är f. ö. ett våld mot språket; likaså *tåsitt. utg.* enligt den af D:r Sätherberg 1853 gjorda anmärkning.

ställningar i följd af deras väsentlighet och egendomlighet. Deras beskrifning tillåter ej den synnerliga korthet och omedelbarhet, som mera och mindre utmärker nästan alla de derför utvalda fria i G. R. af 1836 mom. 97—211 kort framställda öfningar. Nyare handböcker visa derför ingen benägenhet att beskrifva dem och deras talrika sammansättningar *) eller deras medelbara tillämpningar genom passande ändringar och tillägg. — Man må f. ö. anmärka, att ehuru denna flock innehåller färre nog skiljagtiga *grundformer*, är den ingalunda ringtalig till deras underordnade förändringar, hvilka tvertom äro utmärkta genom många temmeligen enkelt bestämbara olikheter. Flertalet af alla till denna flock hörande ställningar (№ 2—8 och de deri begagnade rörelser) motsvara den vidsträckta ordning, som Ling sammanfattade med namnet *spänningar* eller spännrörelser, men aldrig beskref i ett helt sammanhang, likasom ej heller efterträdaren. — Egenteligen innehåller denna flock ingen enda synnerligen enkel form (enkel till både ställning och rörelse); men desto flera mycket invecklade ställningar; och de tillhörande rörelserna äro äfven till flertalet mindre enkla. I många går sammansättningen så långt, som medlen till bestämdhet kunna medgifva för de mest öfvade kraftiga män.

№ 1. **Tyngdlutande,** förkortadt till **tyngdlut.,** angifver en i många fall till åtskilliga aktiva dupplicerade rygg- och armrörelsers m. m., samt till några passiva rörelsers utförande nyttjad ställning, hvilken skiljer sig enligt ofvan från *stupst. utg.* egenteligen derigenom, att beckenet vida bättre fixeras medelst lårens stödande framtill mot ett stadigt redskap (bom, vippmast, fast plint e. a., blott nödfallsvis kedjestöd) och hälarnas stadiga fästande baktill af ett »bredbent» stående biträdes fötter **). Likasom bålens lutning ej obetydligt vexlar i den vanliga utan redskap intagna *stupst. utg.*, nemligen af individuella skäl eller andra orsaker, beroende på den tillämnade *rörelsens* olika art, har äfven ordet *tyngdlut.* vid olika tider brukats till att uttrycka en temmeligen vidsträckt omgränsning i *praktiken*. Sådana betydliga afvikelser förekomma t. ex. i följande namn: vid *Tyngdlut. R∫* är lutningen ganska olika; vid *Tyngdlut. horiz. 2A⌒* och vanligen vid *Famntyngdlut. pl. 2A⌒* i vågrätt plan är den ringa; vid *Tyngdlut. 2A⌒* i nästan lodrätt plan är den vanligen starkare. Vid den ansträngande *Strtyngdlut. 2Aned∫* är den vanligen ringast. — Denna brist i nomenklaturens tillräcklighet är insedd längesedan. Ty redan i de terminologiska papperen föreslås

*) Medan armarnas sträckningar i olika rigtningar (uppåt, utåt, framåt, nedåt) efter Gymn. Regl. 1836 mom. 96—123, tab. 1 fig. 6 upprepas i oändlighet in- och utomlands med tallösa små förändringar, har i Norden endast Björnstad försökt anskaffa de flesta hos Neumann och Rothstein *saknade* eller mycket knappa beskrifningarna af de i friskgymnastik mest brukliga former. Dock ehuru de ej äro lika lätta och lockande att beskrifva å nyo efter en äldre förebild, utgöra de i många fall lika väsentliga medel för praktiken.

**) Detta biträde baktill uragtlåtes i fall af ringare ansträngning, såsom *Tyngdlut. underkäks*⚌ m. fl. passiva rörelser. Jfr den snarlika Fig. 55. Man behöfver kanske ej erinra, att äfven andra medel till hälarnas stadiga fästande lätt kunna uttänkas.

antagandet af ytterligare tre olika »graduationer» för att söka bättre i namnet bestämma lutningen. Dessa olika lutningar antydas der med hjelp af tre temmeligen ofullkomligt tecknade afbildningar i de gamla namnlistorna, och benämnas der på följande sätt, hvaraf det första namnet dock sednare föga nyttjas i praktiken, och äfven det andra sällan användes:

Stödhellutande, trubbig vinkel mellan bålen och benen.

Tvånglutande, rät vinkel.

Tyngdlutande, något spetsig vinkel.

De vanligaste felen öfverensstämma till åtskilliga delar med dem, som tillhöra den *stupst. utg.* i detta namns två olika meningar: den aktivt uppsträckta och den slappa, blott för passiva rörelser bestämda. De öfriga felen bero mest på de aktiva *rörelser*, som utföras i besagda ställning. De äro således äfven skiljagtiga vid stark och svag fällning framåt af bålen, följagteligen olika vid *armrörelsers* verkställande under fullkomligt fast *oförändrad* ställning i bål och hufvud, vid bruk af ryggens långsamma *uppresning* (under motstånd) utgående från en djupare nedfällning af bålen och samtidig med motsvariga ändringar af axelledens vinklar (mot bålen), såsom vid *Tyngdlut. Rs* enligt B:s förfaranden, jfr Eulenburgs teckning 1856 f. 14 och Hartelius 1870 f. 84. Felen visa sig derför helt annorlunda, när ryggresningen skall ske *under oförändrad hållning af axellederna* och högt uppburna händer enl. G. R. af 1836 mom. 396, 397. Utförligare redogörelse om felen i förra fallet ses hos Eulenburg s. s. Vid *Tyngdlut. 2A* försummas armbågarnas utåtföring.

Teckningar: 1836 t. 3 f. 15, 1851 s. 204, 1852 f. 12, 1856 N. f. 17, 1856 E: f. 14, 1870 f. 84, 1880 f. 321—323, 330.

№ 2. **Spännböjande,** förkortadt till **spännböj.,** motsvarar en till både form och ändamål ganska tydlig och synnerligen vigtig, änskönt ej enkel, ordning, hvilken genom sin särdeles framstående egenskap att kunna framkalla och sammanbinda en utomordentligt stor och jemnförelsevis otvungen föränderlighet (»polymorphism») med bibehållande af tillräcklig bestämdhet, genomlöper en hel kedja af ganska lätta och stegvis mycket försvårade uppgifter. Den eger dessa tydligt »progressiva» drag i så skarpt framträdande grad, att på ingen annan ordning kunna bättre lämpas de ordalag om förenkling och stegring, som förf. af *Gymnastikens Allmänna Grunder Fragm.* yttrar i 2:dra afdelningen № 2, 3. Den utgör sjelf i sina verkningar en slags utveckling af andra enklare (»entecknade») former, ett omfattande inbegrepp af de verksamheter hvilka *skiljda* från hvarandra, ofvan anföras under de tre uttrycken *str.* № 35, *båg* № 3 och *fram* № 8 — synnerligen de två förstnämnda *). Dock är armarnas i den förra såsom ett mål *påbjudna* men al-

*) Det finnes fall, t. ex. unga, starka och kroppsligen mycket öfvade män, för hvilka denna omfattande form alltmera plägar stegvis undantränga många entecknade. Om man undantager de enklaste formerna af denna ordning, inbegripa de öfriga så omfattande uppgifter, att B. hänförde dem till en särskiljd hufvudsaklig typ af »egaliserande rörelser», hvilka i sednare språklärdes indelningsförsök hafva blifvit kallade *synoler*. De hithörande formernas öfvervägande verksamhet närmar dem mest till bålrörelser med syn-

drig fullt vunna parallelism här afsigtligen alldeles uppgifven; och detta i samma mohn mera som uppgiften i sin helhet blir mera sammansatt och ansträngande genom vissa den ursprungliga ställningens förändringar för öfrigt eller genom tillagda rörelser med benen. armarna eller öfverlifvet o. s. v. Ett ökadt afstånd mellan de om redskapet fast gripande händerna bereder den nödiga stadgan, om armarna tillika sträckas med användning af tillräcklig kraft. Det nämnda förhållandet till de tre sagda enkla grundformer, som nästan fullständigt återfinnas sammanfattade i *spännböj. utg.*, må dock blott påpekas utan att nog utförligt kunna utredas här. Den äldsta men ingalunda enklaste användningen af denna ställning är den för alla äldre män väl bekanta s. k. »fyrstegsrörelsen», en af två helt olika ställningar och rörelser sammanbunden uppgift, hvaråt B. sedan gaf namnet *Spännböj. 2A*⌒ *och Spetslut. R*∫. — Ur den verkligen enklaste formen, *spännböj. utg* framgå (genom tillägg eller förändringar af enskiljda delars läge) andra ställningar och åtskilliga rörelser med mycket olika stöd. Dessa derivata former äro antingen 1) bundna med ett fast stöd (redskap eller vägg) utan någon Rg. såsom Gr.*spännböj.* ⊽ *på tå* m. fl. andra; — 2) bundna vid en orörlig hjelpare (»passivt stöd») utan redskap, såsom samma rörelseform utan fattning men med starkt sträckta handleder och finger; — 3) bundna vid något fast redskap med en rörlig Rg. tillika, som gifver en måttlig försvåring åt rörelsen jemte en ringa hjelp i mohn af behof, såsom den nämda gamla fyrstegsrörelsen, m. fl. mycket talrika och olikartade dupplicerade former. Somliga af dessa fordra *två* Rg., andra fordra tre. En kort »progressiv» följd af några till denna omfattande, sjelf sammansatta, rörelseslägt hörande uppgifter finnes ordnad i de 1866 tryckta tabeller för lärokursen vid Centralinstitutet; men den innehåller dock blott de enklaste, som kunna ega någon användning för friska vuxne (ledvis öfvade), de flesta utan rörligt stöd. Alla der anförda äro antingen fullt samsidiga eller af ringa oliksidighet för beckenet och öfverlifvet. Sådant är dock ej alltid förhållandet äfven i sjukgymnastik (för öfning enskiljdt, ej ledvis) t. ex. vid den af B. stundom nyttjade dupplicerade *Spännböj. vexelHft*∿∿ med ytterst kort (hos somliga menniskor knappt märkbar *) »roterande» rörelse omkring beckenets midtlinea, samt åtskilliga andra lika sammansatta, af korta banor. — Alla till denna vigtiga typ hörande ställningar, och ännu mera de motsvarande »binära» former, som innehålla vissa delars orörliga ställning under andra delars noga bestämda *rörelser*, äro svåra att kort beskrifva; och somliga höra till de allrasvåraste i det afseendet **).

---

nerlig hänsyn till de dervid rådande förhållandena i bröst, axlar och rygg. — Man har t. o. m. uttalat den mening, att inom den s. k. »appareilgymnastiken» för friska intaga de jemte föruuftigt valda häfrörelser och vissa bundna språng det främsta rummet.

*) Om den göres *rätt:* utan att böja det ena knäet eller lyfta den andra hälen. Den är då en uppgift, under hvars alldeles »exakta» fullgörande beckenvridningens möjlighet må förblifva en *fråga*, hänskjuten till de fysiologer, hvilka tilläfventyrs framdeles skola vilja egna någon alvarlig uppmärksamhet åt gymnastik. Jfr Eulenburgs anmärkning om vissa menniskors svårighet att verkställa *Spännst. Hft*∿∿ sid. 121. Jfr Hartelius 1870 f. 78.

**) Den *spännböj. utg:s* många »derivater», alltifrån den nämnda äldsta formen ända

Skälen äro lätt insedda: nemligen alla dessa formers *utomordentligt sammansatta beskaffenhet*, som i sig inbegriper »de största möjliga muskulära och vaskulära områden», för att ej säga större delen af hela den menskliga »rörelseapparaten», utom dess förmodade inverkan på trycket i de »cerebrospinala» vätskorna. Man har med skäl utgifvit särskiljda skrifter omfattande blott ett visst slag af gymnastiska former, t. ex. monografier om simning, om språng (Rothstein, Lion. Petersen m. fl.); och säkerligen skulle äfven en liten afhandling om den *spännböj. utg.* och de flesta derur härledda former uppväga gagnet af många svulstiga tal »om gymnastik i allmänhet».

Felens talrikhet svarar emot denna stora omfattning. Hvarje användbar och på ett bestämdt sätt delvis förändrad form af denna ställning eller af tillagd rörelse åtföljes af någon för denna nya form egendomlig felagtighet, eller flera sådana. Men det finnes äfven *gemensamheter*, tillhörande alla eller många användningssätt af *spännböj. utg.* och dess derivater. De gemensamma felen likna mest dem, som tillhöra *strbågst. utg.* enligt ofvan, fastän denna ställning fordrar blott *böjning* af ryggen och halsen, men ingen samtidig *fällning* bakåt af hela kroppen, som flyttar tyngdlineen bakåt utom basens (fötternas) gränsor. De lindrigaste inledningsmedlen, graduationerna, i *spännböj. utg.*, bestämda genom det mycket minskade vågräta afståndet mellan redskapet och hälarna, innehålla deremot städse blott en ringa båge och föga större fällning bakåt, dock alltid mera böjning än de lindrigaste graderna af den nästan alldeles rätliniga *fallst. utg.* och dertill motsvariga rörelser. Det allravanligaste felet i *spännböj. utg.* och *grspännböj. utg.* likasom i alla andra samsidiga till denna ordning hörande härledda ställningar (t. ex. *tågrspännböj. utg.)* och derur framgående rörelser är större eller mindre asymmetri i olika delar, oftast i händernas grepp, i skuldrornas, höfternas, fötternas förhållanden o. s. v. Oliksidigheten är tillika ytterst mångartad, ej blott hos skiljda individer men äfven hos samma menniska föränderlig, stundom till en förvånande grad, som ej låter sig kort beskrifvas. Denna starka hos nästan alla begynnare träffade benägenhet för oliksidig hållning är så mycket märkligare, som denna ställnings allmänna typ i rent »artikulärt» hänseende har så många likheter med den *båghäng utg.*, en vid s. k. snedbehandlingar mycket nyttjad enkel form, som *minskar* benägenheten för asymmetri. Vid bruk af alla den *spännböj. utg:s* derivater anmärkes en vanlig försummelse, som består deri, att Rt. ej *behåller* armarna sträckta »invid öronen» under *uppresningen* ända till intagande af *strst. utg.*, hvilken bildar hela uppgiftens rätta *slutställning* och början — Ofta märkes benägenhet att alldeles hålla andan eller att mycket inskränka andningen, hvilket fel kan

---

till de jemnförelsevis enklare, som ske utan biträde, hafva alltid vid Centralinstitutet ansetts bilda en typ af den största vigt; men de erhöllo dock egentligen först under B:s ledning den förvånande rikedom af arter, som äfven hans efterföljare hafva försummat att beskrifva och afbilda (utom den korta angifningen och lilla teckningen i Rothsteins *Rüstübungen* 1855 tab. II Fig. 67), ända tills Björnstads handbok 1877 beskref några, visserligen mycket kort för så sammansatta fall.

gifva anledning att *minska* ryggens böjning. Ett mycket vanligt och svårligen öfvervakadt fel vid bruk af »sidomän» såsom orörliga stöd baktill är, att Rt. ej verkeligen *hvilar* på stödens händer, t. ex. under *Grspännböj.* V *på tå* och andra liknande. Detta fel, som mycket ökar olägenheterna af s k. lefvande fasta stöd i dylika fall, är svårt att kontrolera blott med ögonen; men stödet *känner* det sjelf lättare med handen. Åtskilliga andra fel äro svårare att beskrifva än att upptäcka. — Likasom vid lindrigare böjning bakåt under den *bågst. utg.* e. a. d. hufvudets framåtföring ur bålens (öfverlifvets) långa båglinea är ett värre fel än det motsatta, så äfven här. Vid ryggens starkare böjning aftager hufvudets ännu starkare bakåtböjning sluteligen att vara ett fel af stor betydenhet. — Vilkoren för tillräcklig stadga, (»fixering») och bestämdhet i samteliga delars ursprungliga lägen och vissa delars derpå följande rörelser äro synnerligen nödiga vid allt bruk af den *spännböj. utg:s* talrika derivationer. Utan dessa fasta stöd i vissa delar kunna rörelserna ej verkställas med kraft och bestämdhet. Detta är *fattningens* ändamål, ej blott att blifva »mjukare i ryggen», konstmakares afsigt vid deras »tours de souplesse» o. a. öfverdrifter. Fattningen måste derför verkställas med kraftigt grepp, efter förmåga starkt sträckta armar, och derigenom innehålla medlet att med all magt *föra hela den öfriga båglikt böjda kroppen utåt så långt som möjligt från redskapet.* Till detta ändamål skall ansträngningen *mest* nyttjas, ej till yttersta möjliga ryggböjning utan att iagttaga axlarnas och armarnas uppgifter. Det är, såsom G. R. af 1836 mom. 193 angifver, ett fel att vid de lindrigare graduationerna (utan fattning) böja knäna; äfven vid fattning och betydlig sänkning af händerna (ökad ryggböjning) bör Rt. söka att inskränka knänas böjning. — Utvägarna att fylla den fordrade bestämdhetens vilkor inskränkas betydligt i brist af redskap, allrasynnerligast vid bruk af de *vexelsidiga* arterna, hvilka orätt utförda, i högre grad utsätta för den hotande vådan att bidraga till en småningom och omärkligt tilltagande snedbildning, synnerligen under dagligt bruk af samma form. Äfven de enklaste och fullkomligt samsidiga arterna verkställas företrädesvis med hjelp af *fasta* redskap till nog stadigt stöd, blott nödfallsvis och endast för vuxne med *löst* redskap (t. ex. en kort staf, stödd i vågrät ställning mot en lodrät stång e. a.) eller med ett bakom Rt. stående biträde, mot dettas händer, eller mot en kort staf, som det håller stadigt. — Detta är i kortaste möjliga sammandrag den uppfattning om medlen till korrekthet, hvilken följes af den i Norden uppkomna methoden. Men äfven i fråga om *spännböj. utg.* och dess utvecklingar hafva åtskilliga utländska författare, i ett tidigare skede förkastat hennes bruk af dubbelrörelser och likväl i en sednare tid föreslagit *ändringar* af hennes dupplicerade former, som medföra ännu större svårigheter för korrektheten. Vid den här blott nödfallsvis begagnade *Grspännböj.* V *på tå* med ett fast stöd lemnadt af en Rg. baktill äro svårigheterna jemnförelsevis mindre. H:rr Schettler och Wassmannsdorff ändra saken för ungdom 1876 derhän, att de låta *båda* deltagarna vända ryggarna åt hvarandra, böja sig derpå samtidigt bakåt, fatta hvarandras händer och så

stödda mot hvarandras händer häfva sig upp på tåspetsarna — visserligen ej till *ökad* stadga, bestämdhet och enkelhet. Dessa fördelar äro sällsynta vid alla »bigaliska» stödsätt, som hindra deltagarne att *se* hvarandra. — Å andra sidan har man somligstädes ansett sig böra alldeles förvisa allt bruk af den *spännböj. utg.* för ungdom, synnerligen för flickor af ästetiska skäl, för gossar af frugtan för bråck. Det sednare har dock aldrig inträffat hittills, men onekligen öfverdrifva somliga svenska lärare denna omfattande öfnings bruk genom alltför stark ryggböjning.

Anm.: Likasom de ofvannämnda enkla prefixerna *böjd* och *böj* ej äro att förvexla, må samma erinran göras om det sednare uttrycket och det sammansatta ordet *spännböj.* De hafva intet gemensamt, ingen beröring.

Ofvannämnda karakteristiska sammansättning af två motsatta former (jfr G. R. af 1836 mom. 189 anm.), hvilken B:s företrädare och han sjelf så mycket begagnade för äldre män, och som den sednare kallade *Spännböj. 2A*, och *Spetslut. Rƒ*, har aldrig blifvit beskrifven fullständigt; ehuru Rothstein 1855 § 44, 73 (f. 57) meddelar beskrifning af den väsentliga *förändring*, som sker utan någon Rg., och som utesluter sammansättningens sednare del, *spetslut. Rƒ*. Den 1:sta delen, som sjelf är ganska sammansatt, afbildas 1880 så, att man kan deraf nödfallsvis erhålla ett ungefärligt begrepp om dess *två motsatta skiften* mellan hvilka ett kort uppehåll afbryter Rt:s ansträngning. Dessa skiften äro nemligen a) att Rt. *böjer* sina sträckta armar långsamt under de två Rg:s starka motstånd, f. 394, 395. — b) att Rt *sträcker* långsamt sina böjda armar under de två Rg:s förenade motstånd: genom händernas anläggning på hans mage f. 396, 397. Då sammansättningens sednare del, *Spetslut. Rƒ*, aldrig har blifvit beskrifven och rätt afbildad; må ett försök följa här att teckna den, ehuru den hörer till de former, som ej kunna *beskrifvas* utan omständlighet och svårligen ritas med tillräcklig klarhet. Först ses *spetslut. utg.* utan de två Rg. (Fig. 82), med fattning om redskapet; jfr 1880 f. 396. De två Rg. äro tillagda i nästa teckning fig. 83. Deras på Rt:s mage anlagna händer *skymmas* dock i denna teckning; men den kan inses genom jemnförelse med fig. 49, 50. En ändring af detta förfarande inträffar vid uppgiftens bruk för barn. Den hos D:r M. Roth 1856 f. 17 anförda teckning afviker från L:s och B:s förfarande genom att begagna höftfäste i stället för ett kraftigt grepp om redskapet. D:r Neumanns samma år anförda teckning f. 18 är förfelad, ehuru många andra af de då meddelade teckningarna äro vida bättre än hans äldsta af 1852.

Teckningar: 1855 f. 57, 1863 U. f. 17, 1877 f. 11—13, 38, 1878 f. 52, 74, 97, 1880 f. 124—140, 256, 276—280, 352—355, 394—397, 1881 f, 151, 207, 208, 231.

№ 3. **Spännliggande**, förkortadt till **spännligg.,** sker enligt teckningarna oftast med, men stundom *utan* hjelp af ett biträdande stöd anbragt

under magen i mohn af Rt:s kraft och öfning. Dock bör Rg. äfven i sednare fallet alltid vara uppmärksam för att vara hastigt till hands, om Rt:s plötsligt svikande krafter skulle medföra ett oväntadt fall. Denna utgångsställning (ofta kallad *Spännligg.* o—o) tillhör *Spännligg. H∫O*, *Spännligg. Bned♂*, *Spännligg. B.in♂*, *Spännligg. R⊥*, *Halfstrspännligg. Aned♂*, *Halfstrspännligg. A.Bned♂* m. fl., hvilka vanligen utföras i den s. k. spännstolpen *), nemligen de tre första formerna med erforderligt understöd af Rg. och synnerligen den 4:de rörelsen med understöd af ett särskiljdt biträde. Vid de två sista minskas understödet så mycket, som försigtigheten tillåter samtidigt med det vexelvis skiftande *motstånd*, som Rg. och Rt. böra lemna under den rörliga kroppsdelens verksamhet, i den skiftesvis (con- och exentriskt) skeende rörelsen uppåt och nedåt. Fig. 84. Den äfven ganska ofta begagnade *spänngrligg. utg.* 1836 o. f. år, som merändels på behandlingar kallas *Spänn- grligg.* o—o, och ej kan ske vid spännstolpe eller utan ett påpassligt biträde (som utmäter stödpunkternas afstånd), har derför ännu oftare nödgat till att anlita tillfälliga redskap, såsom att verkställas mellan en vippmast och en låg plint, bänk e. a., hvars fästande vinnes genom att låta många menniskor sätta sig derpå. Ehvar florens och hängstegens belägenhet tillåta det, har man nyttjat dem till intagande af *spänngrligg. utg.* mellan desamma, under biträde af några handfästa stöd till att fasthålla det sednare redskapet på erforderligt afstånd från det andra.

Det vanligaste och hinderligaste felet i utgångsställningen är att sänka beckenet så mycket, att det blir omöjligt att sjelf uppbära sig. Ett sjelfklart undantag härifrån är *Spännligg. R⊥*, hvilken således ej användes för svaga. Ett annat och farligt fel är att vid afslutad rörelse låta *båda* benen nedfalla samtidigt mot golfvet. Jfr i öfrigt felen vid *stupfall. utg.*

Teckningar: 1851 s. 175, 176, 1852 f. 63 x, 1880 f. 369, 469, 471, 472.

№ 4. **Hvalfliggande,** förkortadt till **hvalfligg.,** äfvensom den derur härledda formen *hvalfgrligg. utg.* jfr ofvan *№* 14 i den 1:sta flocken. För båda men synnerligen den sednare ställningen och *hvalfstupligg. utg.* hafva blifvit anlitade de olikaste tillfälliga utvägar, beroende af gymnastiksalars eller boningsrums olika tillgångar.

Bland fel kan anmärkas, att Rg:s bristande »påpasslighet» medförer fara, om Rt:s krafter hastigt svika. Han faller då ned *på ryggen* ungefär så, som inträffar vid de konstprof på reck, hvilka kallas »Riesenfelge mit Ueberschlag» eller svårare »moulinets», äfvensom det s. k. «Unterschwung über eine Springschnur» o. a. d., jfr Schettler *Turnschule* f. *Knaben* 1876 II Theil f. 85.

Teckningar: 1880 f. 292, 293.

---

*) Man har hittills ej ansett sig kunna med någon framgång försöka den spännliggande formens bruk *ledvis;* af lätt insedda skäl. Åtskilliga smärre jemkningar af det äldre mindre dyrbara inredningssättet hafva derför måst åsidosätta den (genom spännstolpens uteslutning), och sökt vinna någon ofullständig ersättning i en modifikation af *stupfall. utg.* Jfr de 1880 utkomna teckningarna f. 469—479. För enskiljd öfning äro tillfälliga redskap att finna så mycket flera i hvarje boningsrum med hjelp af ett par biträden för att fasthålla en stol e. a. medel till stadigt fotspjern.

№ 5. **Stupfallande,** förkortadt till **stupfall.,** enligt det »på öppet fält» nödfallsvis och blott med öfvadt vuxet manskap anlitade förfarandet i G. R. af 1836 mom. 352, 353, tab. III fig. 5, öfningstab. 10 Rr. 6 och detsamma förhållande på tjenligare sätt intaget med hjelp af en bom, bänk, soffa, plint, stolar, eller *lägre* och äfven något svårare på flor, pallar eller t. o. m. på sjelfva golfvet (en matta) o. s. v. utan förlägenhet om de nästan öfverallt inomhus befintliga medlen *). Jfr om dessa vidare i 6:te stycket A. § II. Detta ord inbegriper följagteligen ganska många inbördes snarlika ställningar, som blott äro ansedda såsom vexlingar eller graduationer af samma grundform, i större eller mindre lutning. Denna grundform utgör en af de i den s. k. svenska methoden mest begagnade typer utan Rg. eller med 2:ne Rg. Den tilldelas der ett särdeles vigtigt rum ej blott i sjukgymnastik men äfven i friskgymnastik, såsom varande lindrigare och äfven lättare att någorlunda rätt bestämma och öfvervaka ledvis till erforderlig »korrekthet», än den med ett jemnförelsevis konstigare redskap vunna *spännligg. utg.* och den äfvenledes vigtiga typen *jemnväg. utg.*, hvilken nedan här närmast skall beröras med några ord **). Det behöfver kanske ej tilläggas, att de många olika» graderingarna» af händernas *höjd* stundom afsågo individualisering från den svagaste sjuke till de starkaste friske genom samtidigt betydligt ändrade förhållanden i händernas *afstånd* inbördes och armbågarnas böjning o. s. v. Utrymmet medgifver ej att redogöra om dessa talrika olikheter, hvilka sednare tider pläga till mera tydlighet beteckna med bokstäfver (a, b, c, etc.) enligt nedan för att urskilja dem från hvarandra, utan att dock nödgas förstora nomenklaturens omfång: genom att ytterligare uppfinna *nya namn*, jemte de många redan befintliga. — Alla dessa under ett gemensamt namn ännu inbegripna modifikationer af den *stupfall. utg.*, hvilka skiljas genom ganska olika *lutning* af hela bålen och benen, äfvensom genom olika *afstånd* mellan händerna utöfver axelbredden samt genom mycket olika förhållanden i *armbågarnas böjning*, användas för verkställande af åtskilliga fria och dupplicerade rörelser, de förra vanligen ledvis, de sednare med en eller två Rg. i mohn af Rt:s kraft och den blifvande rörelsens art. Namnen *Stupfall. 2A*⌒ ***)

---

*) Här må, till minnets uppfriskande hos läsaren, ånyo anmärkas, att G. R. 1836 afsåg möjligheten att i nödfall (mom. 24, 400, 434) bereda någon gymnastik under de olämpligaste omständigheter d. ä. vid fullkomlig saknad ej blott af *alla redskap*, men äfven af väggar och ett torrt golf, såsom förhållandet *då* var vid de ojemna, mångenstädes illa afdikade exercisplatserna i vårt land.

**) Den obestämda »lekform» med (i vinkel) mycket högt uppskjutet säte, hvilken enligt folkspråket kallas *fyrfota*, förkortadt *fyrf.*, och hvilken i nödfall vid öfning af stora mängder (barn) tvingar läraren att dermed ersätta *stupfall. utg.* för att deri kunna verkställa åtskilliga armrörelser o. s. v., ses ingenstädes i B:s behandlingar. ehuru Ling för barn tillgrep den i *skolgymnastik* ledvis. B. tyckes i detta fall hafva lagt ännu större vigt på formens bestämdhet än på tillgänglighet för massor, ledvis.

***) Hvilken sker i sjukgymnastik med en Rg. eller ock med tvänne (om Rt. är mycket svag) till säkrare tvåsidigt stöd under axlarna utom det oföränderliga stödet mellan skulderbladen, men i friskgymnastik sker den ledvis utan någon Rg,, samt med något olika afstånd mellan händerna, i mohn af förmåga.

och *Stupfall. B.ned♂* samt *Stupfall. Nck♂* m. fl. innehålla följagteligen enhvar flera olika grader af stegring i afseende på armarnas böjning, hela kroppens lutning, händernas afstånd, ehuru det sednare aldrig må vara *mindre* än axelbredden. Fig. 85.

Fel enligt G. R. 1836 mom. 355 äro vanligast följande: 1) Att »bryta den raka linien», d. ä. att låta beckenet sjunka *nedom* eller uppskjuta *öfver* den långa räta linea, som bör löpa genom hälarna, knäna, sätet och nackgropen, hjessan. Svårare att förebygga vid bruk af *stupfall. utg.* ledvis i mängd, fritt (utan Rg.) framträda dessa fel ännu tydligare genom att i (från) denna ställning verkställa rörelser med armarna eller halsen. Under *Stupfall. Nck♂*, som vanligen verkställes »med två nackstöd» (G. R. af 1836 öfningstab. 10), inträffar beckenets felagtiga *höjning* alltid liktidigt med hufvudets *nedtryckning;* och dess sänkning åtföljer alltid nackresningens koncentriska del, d. ä. återgången uppåt. Detta fel utgör således en bristande »isolering» af det tydligaste slag; beckenet skall icke deltaga i rörelsen, fastän en rygtbar fysiolog (Dubois-Reymond) uppträder fördömmande mot den »rigoristiska» methodens försök att i vissa fall noga »isolera» verksamheten på det strängaste möjliga sätt. Händelser, som erinra om denna meningsolikhet angående behofvet (fördelen eller skadan) af isolering, återkomma esomoftast i gymnastik. — 2) Att vid armarnas böjning ej föra armbågarna »lateralt» *utåt* till sidorna, hvilket fel vanligen följer af en origtighet i fingernas rigtning. — 3) Att bryta mot den i besagda method allmänna föreskriften (om händernas minsta afstånd) genom att närma händerna till hvarandra mera än axelbredd, som är det minsta afståndet. — 4) Att försumma händernas anläggning en ringa mohn *framför* axelledens lodlinea. — 5) Att hålla andan under rörelser utgående från denna ställning. — — Jfr den olikhet i armbågarnas hållning, som ses antagen hos den förtjente P. H. Clias, äfvensom de förändringar, som Lion 1863, Schettler och Wassmannsdorff 1876 m. fl. hafva ansett sig böra förorda till afståndets minskande mellan händerna, genom att anlägga dem samlade på en helt liten stödyta.

Teckningar: 1836 t. 3 f. 5, 1855 f. 47 x, 1877 f. 31, 1878 f. 45, 1880 f. 266, 340, 473, 474, 1881 f. 58—60 anm. 78, 121, 168.

№ 6. **Vågfallande,** förkortadt **vågfall.,** förekommer icke i de papper om terminologi, hvilka äro äldre än 1828. Denna ställning och dess namn begagnades endast i friskgymnastik, såvidt som det har blifvit utrönt vid de efterlemnade papperens undersökning. Den skiljer sig föga från bruket af de *lägsta* handlägena vid *stupfall. utg.* Förhållandet inses lättast genom teckningar, som visa, att större delen af kroppen är ungefär *vågrät*, således ett »medelförhållande» mellan den föregående ställningen № 5 och den nästföljande № 7. Förändringarna i armarnas ställning voro, under ett gemensamt namn *vågfall. utg.* o. s. v., nästan lika talrika som vid *stupfall. utg.*, enligt det nyssnämnda vid № 5. Dessa olikheter berodde mest af de *rörelser*, hvartill ställningen begagnades i afsigt att kunna individualisera verkan, synnerligen i mohn af stigande öfning och kraft. Utrymmet medgifver ej att

närmare vidröra alla dessa för hvarje i skolgymnastik erfaren lärare bekanta olikheter, som närmast öfverensstämma med de nästofvan korteligast antydda.

Felen likna äfven i allmänhet den föregåendes.

Teckningar: 1878 f. 67, 1880 f. 475, 1881 f. 79, 98.

№ 7. **Spetsstupfallande,** förkortadt, **spetsstupfall.**, ansågs i visst hänseende egentligen (hvilket äfven namnet angifver) såsom en stegvis, genom småningom *ökad höjd* för fötterna, inledd och fortsatt »graduation» af de två föregående ställningarna. Men den nyttjades äfven stundom (vanligen vid vippmaster) i sjukgymnastik, ehuru blott för menniskor af en viss kraft och vana vid kroppsrörelse. En sådan i sjukgymnastik nyttjad användning är *Spetsstupfall. Nck*, likaså *Spetsstupfall. 2A* m. fl. Denna ställning tillhör de af sednare tiders sakkännare i vetenskapens namn »proskriberade» formerna, hvilka B. likasom företrädaren nyttjade afsigtligen med särskiljdt hänsyn till den afsedda »reaktionen» inom vissa kärlområden, och hvilka derför noga *afmättes*, »individualiserades», såväl till utdrägt som till »lutningsgraden». Fötternas höjd var det allramest vexlande, ända till nästan lodrät.

Felen likna de två föregåendes med tillbörligt afseende å den ökade »hypostatiska» verkan o. s. v. såsom vid bruk till *Spetsstupfall. Nck* med nästan raka eller med rätvinkligt böjda armbågar, sällan med spetsvinkliga förhållanden i dessa leder, såsom för friske vid vägg eller ribbstol ledvis.

Teckningar: 1878 f. 78, 1880 f. 283, 450—453, 1881 f. 187.

№ 8. **Sidfallande,** förkortadt **sidfall.**, saknas äfven i de äldsta terminologiska utkasten, och har förgäfves sökts i B;s behandlingar tillhörande *sjukgymnastik*. Äfven för friskgymnastik träffas den blott temmeligen sällan, nemligen i sammansättningen *halfstrsidfall. utg.*, något oftare i föreningen *halfspännsidfall. utg.* och i den deraf härledda rörelses namn: *Halfspännsidfall. BJV*. I användningen för *sjuke* tyckes den hos B. vara ersatt af den till verkningarna delvis temmeligen likartade, äfven för friska medelåldriga stundom begagnade *Sidmotkorshögst. B.ind*, hvilken äfven bär ett annat ganska afvikande namn *). Jfr föreg. flock № 19. Fig. 24.

Felen äro, likasom vid de i G. R, af 1836 mom. 199—202 anförda öfningars, tydligt utpräglade och märkliga. Det allmännaste felet betecknas äfven i detta fall med det visserligen alltför omfattande uttrycket att »falla ur lineen». Dermed förstås i detta fall att ej noga hålla alla kroppens större delar med tillbörlig »uppsträckning» i ett stort gemensamt lodrätt plan (»facialplanet») och båda sidorna f. ö. fullt symmetriska (utom armarna) samt det hela så mycket som möjligt är »aligneradt» i samma lutning mot marken: benen, armarna och hufvudet således ej mindre eller mera lutande än bålen. Ett från denna symmetriska alignering i ett gemensamt lodrät plan afvikande förhållande ehuru i Sverige ansedt vara en felagtighet, är dock på ett utmärkt sätt framställt i den förtjente Eiselens bilderverk fig. 411. och kan tjena till att upplysa om meningen med uttrycket att »falla ur lineen».

---

*) Jfr äfven de för »lärokursen 1849» af B. uppställda tabeller.

Teckningar: 1877 f. 35, 1878 f. 64, 79, 1881 f. 100—102, 182, 197, 220.

№ 9. **Jemnvägande,** förkortadt **jemnväg,** uttrycker en ställning, intagen enligt den i G. R. af 1836 mom. 356, 434 (tab. 3 fig. 6) anförda föga användbara nödfallsutväg på fria fältet vid fullkomlig brist på allt slags »machineri af springbom, voltigehäst e. a. d.» dertill brukliga hjelpmedel — äfvensom densamma ställningen, beqvämligare och stadigare intagen å en mera eller mindre platt bom *), eller på lösa träsadlar (fästade för tillfället på en trähäst eller på en dylik springbom), eller på en barr eller en gaffelstång e. a. till ändamålets vinnande användbart föremål, hvaribland äfven märkas en vågrät nedhissad slingerstege, löpande i stadiga rännor — eller sluteligen i yttersta nödfall, såsom i hemmen, vid brist på alla andra medel, samma ställning intagen mellan två jemnhöga stadiga träbord, eller för barn mellan två lämpliga stolar, eller högre bänkar o. s. v. Korteligen, dertill hafva vid olika tillfällen brukats de olikaste utvägar, i mohn af ställets tillgångar, utan att slafviskt binda sig vid ett enda af alla dessa medel. Sannolikt emedan den, likasom alla derur härledda öfningar, i äldre tider oftast verkställdes på en temmeligen *hög* träsadel (»sadelbommarna») af 7—9 dec. tum, har den enligt ofvan äfven erhållit det nästan liktydiga namnet *bomväg. utg.* Verkställd omedelbarligen (utan sadel) på det långa redskapet, en springbom, vippmast eller mellan två höga plintar, eller två lösa springstolpar med korsfot, eller å en gaffelstång o. s. v. behåller den merändels hos B. sitt äldsta namn *jemnväg. utg.*, hvilket ju derför bör hafva företrädet. — — Då denna ställning är tydligt skiljd från den oliksidiga, blott för missbildade, med hjelp af ett skickligt biträde (eller flera) begagnade *snedväg. utg.* **), hvilken till det vågräta afståndets jemkande vanligen intogs mellan en lodrätt hängande slingerstege och en s. k. »lös springstolpe», försedd med korsfot och stadigt »fixerad» af handfasta biträden ***); tyckes detta förhållande sannolikt angifva, att B. 1827 ville med goda skäl antaga det enkla och hufvudsakliga slutordet *vägande* såsom betecknande en verklig och vigtig *grundställning.* Namnet *bomväg. utg.* är nu enligt ofvan ansedt

---

*) Det är enligt ofvan en vågrät tvärslå med en alldeles *flat* eller åtminstone *ägglik* genomskärning, det förra vid kortare bommar (5—7 alnar ungef.), det sednare vid större längd och hiss, likasom äfven vippmastens snitt är ägglikt. Detta jemnförelsevis tunnare snitt är skilnaden mellan en svensk *bom* (äfven kallad *springbom, häfplanka, hissbom* o. s. v.) och de utomlands brukliga *tjocka* runda s. k. »Liegebäume» eller »poutres horizontales». Bommar af bättre och sämre modell aftecknas i Ex. Regl. af 1848 och i de flesta ofvan sid. 15, 16 omtalade skrifter, äfvensom i Törngrens afhandling *L'enseignement et la pratique de la gymnastique scolaire*, 1881. Extrait du journal suédois publié par Hartelius.

**) Besynnerligen i behandlingar oftast kallad med det sig sjelf motsägande namnet *snedjemnväg. utg.*

***) Dessa ingenstädes beskrifna, lösa redskap, som, vordna utslitna och omsider mycket skrangliga, bildligen kallade »högqvistar» efter den bekanta långväxta skådespelerskan, äro unmera veterligen öfverallt aflagda, likasom de merändels öfver höfvan *klumpiga* bommarna af äldre »modell». Fig. 76 i B:s gamla lista afbildar en *jemnväg. utg.*, verkställd på en sådan högqvist, och återgifves nedan.

såsom en temmeligen öfverflödig synonym, och derför aflagdt. — Ur den *jemnväg. utg.* härleder Nordens method få andra (»sekundära») utgångsställningar i egentlig mening, d. v. s. orörliga förhållanden, bestämda till derifrån utgående rörelsers verkställande. De flesta derur härledda ställningar äro egentligen blott *slutställningar*, hvilka ej vidare användas utom deras egen bestämda uppgift såsom sådana. Ty *krjemnväg. utg.* är egenteligen blott en slutställning, likasom den för yngre begagnade *jemnväg. utg. b.* med uppböjda fötter, vågräta underben. Dock förekommer i sjukgymnastik bl. a. hos B. äfven *Jemnväg. Bned*♂ i sadel, hvilken form stundom erhåller det fullständigare namnet *Frånjemnväg. Bned*♂ fig. 86. Olikheten mellan *motjemnväg. utg.* och *frånjemnväg. utg.* bör kunna inses af det föregående. I sjukgymnastik begagnades t. o. m. för qvinnor *Jemnväg. 2A*ᓚ med nödigt biträde och tillsyn, stödets händer anlagda om Rt:s veklif eller något högre. Likaså förekommer bl. a. på B:s behandlingar för sjuka *Jemnväg. 2BJU*, äfven kallad *Bomväg. 2BJU* och *Frånbomväg*, *BJU* o. s. v. — Det behöfver således väl ej tilläggas, att jemte denna ställnings ännu vigtigare, allmänt begagnade, förändring till ett ytterst hastigt, ögonblickligen öfvergående »Durchgangsmoment» (Rothstein). såsom vid den lifliga rörelsen *Anspr. mellansprång* genom sadlar e. a., användes *jemnväg. utg*, mest i friskgymnastik ledvis vid åtskilliga s. k. inledningar till bundna språng, verkställda efter »temporäkning», och vid några få andra öfningar, hvilka deri likna den gamla voltigens enklare former. — Den *jemnväg. utg.* bildar ju sjelfva ursprunget till en hel kedja af öfningar, från den svages eller barnets enklare uppgifter på ett fast redskap af trä ända till den kraftige vige ynglingens djerfva språng (voltige) upp *på, af och öfver* en snabbt löpande häst, hvilka öfningars, med fara förenade, inlärande bereder undervisaren ett stort ansvar för lifsfarliga skador, heldst om man uragtlåter vissa *reglor* och en noga ordnad stegringsföljd.

Felen äro många och individuelt särdeles vexlande. Den svåraste, mest vanställande, allmännaste och mest invecklade afvikelsen från ett vackert intagande och bibehållande af *jemnväg. utg.* m. fl. d. är, att kroppstyngden öfverväldigar den för en god hållning nödvändiga sträfvan att trycka axlarna kraftigt nedåt och draga dem tillräckligt *bakåt*, samt ithy låta bröstets främre öfre delar fullt utveckla hela deras rymd så, att det måttligt bakåtförda hufvudet och halsen må ses fritt framträda, likasom beherskande ställningen öfver axlarna — utan synbar stelhet. Utan afpassad individualisering, noggrann tillsyn, lämpliga rättelser, förenade med manuel hjelp i början för de oöfvade, inträffa *alltid* fel i besagda hänseenden vid *alla* redskap, och gifva åt Rt. det bekanta »uppaxlade» utseendet, som erinrar om en viss form af puckelryggigas kroppsbildning. Ännu värre och allmännare framträda felen vid *flyttning* från stället med thy åtföljande oroliga ryckningar äfven i bål och axlar, små sprattlingar med benen o. s. v. Den s. k. armgången i denna ställning gifver merändels ett intryck af tyngd och klumpighet. I utländska skrifter (Rothstein, Abel, Langenbeck, Dubois-Reymond m. fl.) har man

häftigt tvistat om dessa fel. De bero ofta på otillräcklig kraft, och undvikas i vissa fall lättast på en *nog hög* träsadel genom det måttliga stöd, som den lemnar Rt. framtill mot lårens öfverdel, och gifver en något *lutande* kärnlinea åt hela kroppen Jfr G. R af 1836 mom. 358 anm. d, samt redskapsritningarna i Björnstads *Haandbog* 1877 pl. III fig. 12 *b*, *c* *). — Barren, bommen och gaffelstången hjelpa ofullkomligare, men dock mera och bättre än de bekanta, somligstädes äfven för flickor föredragna s. k. «gungringarna». Felen framträda i svårare grader, om bommen är mycket tunn eller alltför *tjock*, nästan rund, såsom en »Liegebaum» eller poutre horizontale. Likaledes framträda de värre, om barren är för bred, om gaffelstången hålles på otjenlig bredd eller lutning, eller snedt, om sadelns bågar äro för låga och för mjuka i förhållande till den trähästs (eller längre hissboms) bredd, hvarpå de lösa sadlarna äro fästade för tillfället. Dervid ankommer tillika på Rt:s krafter och storlek. Dessa fels undvikande eller förminskande beror således vanligen i första rummet på *lärarens* uppmärksamhet, om redskapet är passande. Derför har man tillrådt att för de svagaste individer tillbörligen nyttja de lättaste snarlika »vikarierande» former, t. ex. *stupfall. utg.* m. fl., eller föredraga de bundna hoppens ögonblicklighet, hvilken åtminstone har den bekanta och lättbegripliga fördelen *att ej »binda» bröstet och axlarna mycket längre än ett andedrag.* De många vigtiga men mycket invecklade fel, som f. ö. utmärka *ansteget*, eller anloppet, och *satsen* vid intagande af *jemnväg. utg.*, äfvensom *nedsprånget* från redskapet och andra till denna sammansatta öfning *(Motst. Inl. till bundna språng)* hörande rörelser, kunna ej egenteligen hit hänföras. Ty deras fel tillhöra egenteligen *sprången.* — — Bland ogrundade beskyllningar, som åtskilliga gymnaster och läkare hafva under tidsskedet 1850—70 och synnerligen under den nämnda bokfejden 1861—1863 rigtat mot den i Norden med århundradets början uppkomna methoden, förekommer äfven det alldeles grundlösa påståendet, att hon ovillkorligen förbjuder bruket af *jemnväg. utg.*, synnerligen på vissa redskap, och alla rörelser, utförda ur (under) denna ställning. Den årgång af handlingar från 1839 och 1840, som i nästa häfte meddelas, visar tvertom flerestädes, att denna ställning på en hög träsadel nyttjas af B. äfven för *sjuka* och t. o. m. för sjukliga qvinnor. Denna method fördömmer blott att ej mycket noga tillse och rätta de vanställande, men svårligen med framgång bekämpade felen under rörelser (med benen, armarna, bålen) utförda under kroppens hållande i denna ställning, stödd ensamt på händerna. Hon fördömer att nyttja den för svaga menniskor på det sättet (utan tillräcklig tillsyn och hjelp), att felen genom bruket *förvärras* i stället för att öfvervinnas **). Jfr Georgii *Om Nationaluppfostran* 1869 sid. 32, hvarest

---

*) Likasom *stupfall. utg.* mot en stol eller nog hög flor är lättare (inledande), än samma ställning intagen på golfvet eller lägre flor.

**) Blott först *efter* B. är den alldeles försvunnen ur sjukgymnastik i Sverige, likasom åtskilliga andra till hans »materiel» hörande former, ej blott de, som hafva blifvit *bannlysta* af åtskilliga mot B:s förfaringssätt uppträdande skriftställare. I utlandet råda

förekommer ett uttalande i denna fråga, hvilket torde tillfredsställa alla sansade »Barrenfreunde». — Den anförda stränga grundsatsen om tillbörlig »renhet» i *ställningen* var hos B. städse en *allmän* lag, som icke gällde blott för bruket af *jemnväg. utg.*, men för alla förhållanden, som tarfva tillräcklig korrekthet i rörelsen — emedan korrekthet i de rörliga delarna är stundom hart när omöjlig utan korrekthet i de orörligas ställning. För ingen, som har någon verklig praktisk kännedom om B:s förfarande, är det obekant, att han under förutsättning af tillräcklig uppsigt och noggrann kontrollerande hjelp (såsom vid dubbelrörelser) begagnade *en ofantlig mängd af rörelseformer*, hvilka han dock icke gerna öfverlät åt ledningen af en lärare, som ensam nödgades förfara *ledvis* eller brådskande med stora mängder af barn — utan möjlighet eller tid att nog rätta enhvar särskiljdt. Äfven i Sverige ansåg mången honom då på grund deraf vara *öfverdrifvet* noggrann i sina fordringar på en sträng regelmässighet, icke allenast i. o. f. ställningar. Då hans utländska lärjungar följde honom i mycket; stegrades deraf ytterligare bland de i alla sådana afseenden föga noggranna tyska fackmännen, synnerligen bland de s. k. »barrenturnarna» (hvilka då enligt egen uppgift arbetade »stundenlang» på sitt redskap), och bland de theoretiserande skriblererna, den redan allmänna förebråelsen att vara för »idealistisk», för »rigoristisk» m. m. — Det säger sig sjelf, att många af deras förnämsta älsklingsöfningar, t. ex. den bekanta starka nedsänkningen (mellan barrskalmarna) med tillhörande *kyssar*, »Anmunden» på redskapet, ej kunde vinna någon synnerlig användning i en method, som lägger så mycken vigt på ställningens korrekthet särdeles i afseende på öfverlifvets hållning. — Rothstein har författat en särskiljd afhandling, *Die Barrenübungen* 1862 med teckningar, om de oftast förekommande svårare felen vid bruk å barr af *jemnväg. utg.* och synnerligen vid åtskilliga dess derivater, särdeles de mest sammansatta, som förekommo i Tyskland på hans tid utan någon hänsyn till den nyktra måtta, hvarpå en viss korrekthet måste grunda sig, och hvarförutan den är omöjlig att åstadkomma. M. Kloss har under namnet *Die Barrenübungen* 1862 skrifvit en läsvärd afhandling, hvari bl. a. granskas denna ställnings fel vid bruk af bom och barr. Båda dessa redskap hafva såtillvida oundvikliga brister, likasom alla andra.

Anm.: Det är f. ö. nästan säkert, att den här omtalade ställning, som förutsätter, att Rt. stöder blott på händerna med hufvudet *ofvan* dem, *först*, sannolikt före 1827, kallades med det kortare namnet *vägande*, och att deraf uppkommo de två härledda olikheterna: den något oliksidiga *snväg.*, som nyttjades blott till orthopediska ändamål, och den fullt symmetriska *jemnväg.*, som blef mest använd i friskgymnastik, och så undanträngde det kortare äldre namnet. — För öfrigt bör ett ömsesidigt erkännande

---

de största ytterligheter: åtskilliga gymnastikens målsmän undvika denna ställning alldeles. De flesta utesluta den för flickor; medan andra dertill nyttja gungning i *ringar* (t. ex. Kloss *Weibliche Turnkunst* 3:e uppl. 1875 fig. 27), fastän de undvika hvarje form af den här brukliga *Inl. till bundna Språng*, äfvensom mellansprången i sadel med kort anlopp.

ej undertryckas om de olika meningar, som kämpade i den stora s. k. »Barrenstreit» bland tyskarna omkring 1860. Likasom den »puristiska», många säga pedantiska, Hg Rothstein med skäl mot sina mera fosterländske än nogräknade landsmän beifrade de karrikerande (»viehische») öfverdrifter och vanställda former, hvilka ännu på hans tid ansågos vara glansen af det »höhere Barrenturnen», och hvilka flerstädes i dettas hemland undanträngde all annan gymnastik utom »Maulturnen», var Kloss den hofsammaste och nyttigaste af hans motståndare. Ty han insåg och erkände tillvaron af den bland tyskar herrskande karrikaturen; och hans egna anmärkningar mot de fel, som förekomma under bruk af bom (der schwedische Querbaum) vid *jemnväg. utg.* m. m., äro alldeles befogade, och kullkasta tillika det af honom annars uttryckligen hyllade, af Spiess skapade systemets första vigtigaste grundsats, att upptaga alla rörelser som äro *möjliga* *). Denna hans förståndiga uppoffring af det s. k. nya tyska *systemet* kan, ehuru han förkastade bommen 1861, med skäl räknas honom till förtjenst af hvarje eklektiker, som framför allt fordrar urval och tillräcklig korrekthet i det utvalda. En märkbar sträfvan till till rigtigare iagttagande af ställningens fordringar (bröstets, axlarnas, hufvudets) under den enklaste typen, *jemnväg. utg.*, kan efter Rothsteins uppträdande och anmärkningar allmännare spåras i utkomna teckningar deraf. Man kan t. o. m. jemnföra Kloss' egna teckningar ännu i hans *Kathechismus* 2:dra uppl. 1862 med hans *sednaste* teckningar af samma ställning, som verkeligen äro förträffliga. — — I kortaste sammandrag kan slutsatsen af det anförda återgifvas med följande ord. Bruket af besagda ställning och dess derivater (rörelser och derigenom uppkomna härledda ställningar) fordra *på hvarje redskap*, likasom på löpande häst, verkeligen att af flera skäl iagttaga vissa *reglor* oagtadt detta ords obehaglighet för åtskilliga lärda theoretiker. Annars förfaller den, mest hos de svaga (Langenbeck), till den anförda »uppaxlade» och osköna form, som Rothstein afbildar i tre olika grader (fig. VIII), men dock *vida mindre vanställd och ful, än verkligheten ofta visar sig vara.* Ett spår deraf saknas hos få verkliga s. k. »Barrenturnare», ett slags »specialister» på barr, då de intaga den *jemnväg. utg.*, ännu mera under den s. k. »Knickstütz» o. a. d. härledda former. Den här meddelade bilden fig. 87 visar ett sådant spår hos en ung välbildad norrman L—e, som dock utmärkte sig

---

*) Han afviker deri från Dubois-Reymond, som äfven deltog i samma strid (tvänne skrifter), men med det välbekanta ordspråket och högtidligt uttalade grundsatsen: was dem Körper *möglich* ist, ist vernünftig; und nur er selber darf sich seine Schranken setzen.» Således *allt* utan några andra undantag än *möjligheten*, och utan några inskränkningar beroende på erfarenhet om olika verkan och på god smak, således i rät motsats till *urvalets* grundsats och den derpå ytterst beroende allmänna ledtråden för vinnande af tillbörlig korrekthet. Jfr den tryckta förklaringen, som i samma anda utfärdades af *Berliner Turnrath* 1861 och den af D. utgifna skriften *Ueber das Barrenturnen* 1862, »wo er die absolute Nichtigkeit der schwedischen Gymnastik und die Hohlheit ihrer Grundsätse beweist», enligt hans landsmäns ofta upprepade försäkringar.

genom en stark skuldergördel, lätt kropp och »rena rörelser» i allmänhet. Bland mängden af barn framträder felet tydligare, synnerligen vid flyttning framåt; men vackra undantag finnas. Åsidosättandet af måtta och korrekthet var på den puristiske Rothsteins tid så allmänt inrotadt bland hans landsmän, att han deraf föranleddes att *i de allmänna folkskolorna utesluta barren*, tyskarnes omtyckta »Nationalgeräth», såsom de kalla det. Samma orsaker, det allmänna missbruket, de ledandes brist på kritik, på urval, på korrekthet i det utvalda, föranledde liktidigt läraren vid Berlins högskola, läkaren Prof. Langenbeck till samma slutsatser i afseende på barrens bruk. Vi må, oagtadt R:s stora, ännu ej nog erkända förtjenster om gymnastikens *förenkling* i hans land (och derigenom äfven i andra länder) och om dess erforderliga *rensning* från en mängd af nationella karrikaturer, erkänna, att den utmärktaste stränghet i formen *kan* af dugliga lärare ådagaläggas vid bruket af barr m. m., likasom de vackraste tillhörande rörelser kunna *utväljas* bland den stora mängden af förslag, hvilkas flertal passar blott för besagda »specialister». Detta allmänna medgifvande gäller f. ö., ehuru i olika mohn, om *alla* hittills uppfunna redskap af hundradetals olika slag, nyttjade i gymnastik; och den i Norden uppkomna method gillar *alla* redskaps af förnuftiga erfarenhetslagar begränsade bruk. Den hvarken fördömmer eller tillbedjer *obetingadt* något visst redskap, det må vara in- eller utländskt. Jfr G. Grund. F. 6:te Afdeln. № 8. Den ofvan i föregående flock af ställningar № 61 omtalade fordran att afskaffa *stänger*, *stegar*, *linor* m. m. röjer deri sin motsats till denna method. Denna, ehuru rigoristisk, fördömmer ej ens *recken*, fastän detta redskap har kostat åtskilliga menniskolif, i våldsam ögonblicklig död. Den anser blott, att detta mest till »apkonster» begagnade redskap är mindre nödigt än åtskilliga andra. Men ingen svensk bok har hittills fördömt reck eller barr i sig sjelfva, ehuru man i allmänhet här föredrager längre bommar med sadlar och hiss vid friskas öfningar i mängd, d. ä. ledvis.

Teckningar: 1836 t. 3, f. 6, 1851 s. 176 x, 1853 f. 41 x anm., 1855 f. 31 anm., 32, 33, 66 *c*., 1856 R. f. 83 anm., 1877 f. 37, 1878 f. 57, 1880 f. 237 *a*., 247, 248, 520, 1881 f. 99, 120, 127, 155, 198 *b*., 199, 201.

Tillägg № 1 om ställningars namn.

Såsom ofvan erinras, anförer den meddelade förteckningen af de sjuttio härledda ställningarna o. a. dock ej *alla*, som afbildas i det gamla af pennteckningar bestående schema, som B. har 1827 egenhändigt utfört. Förteckningen upptager af de i besagda schema anförda blott dem, som bevisligen hos B. *användas* i behandlingar för sjuka eller friska. Likaledes utesluter den de användningssätt (eller förändringar) af vissa ställningar, som afbildas i det gamla schematiska förslaget, men sedan ej återfinnas på behandlingar. Så-

dana uteslutna äro t. ex. de tecknade sätten att använda *båghalfst.*, *snst.*, *krsitt.*, *stödsitt.*, *krumgrsitt.*, *framligg.* m. fl., somliga på den grund, att teckningen synes vara ganska felagtig. — Såsom ett bihang till de öfriga anteckningarna om namnen torde böra meddelas ett af B. egenhändigt utfördt diagramm, hvilket bland hans papper förekommer i fyra inbördes föga afvikande bearbetningar. Detta förhållande tyckes med sannolikhet förråda, att B. under en längre tid ansåg detta schema kunna varda af någon vigt, ehuru det aldrig föredrogs vid den allmänna undervisningen å Centralinstitutet. Yngre än de öfriga bearbetningarna af samma schema tyckes den vara, hvilken är öfversatt till engelska språket, och bär följande öfverskrift: »*The gymnastic compass: Every movement consists of its genusname (s) and species. The genus is the commencing-position (utgångsställn.); the genus may consist of two different kinds: the primitive commencing-position and the compound commencing-position. — The figure 2 represents the feets as being in the centre*»*).

Den väsenteliga nyttan af dylika diagrammer *för praktiken* är ännu oviss. Det är f. ö. kändt, att en yngre svensk författare, efter att under någon tid hafva åtnjutit B:s enskiljda undervisning i sjukgymnastikens användning, har 1853 begagnat samma tanke, framställd i ett från trycket utgifvet förslag af lika tvifvelaktig verkan till terminologiens förenkling eller ökade bestämdhet.

Tillägg № 2 om ställningarnas namn.

Den utförligaste men likväl till *betydliga delar* ofullbordade förteckningen af »enkla och komplicerade ställningar», som finnas bland B:s papper, upptager 914 namn på en lista af flera sidor enl. ofvan. Deri upptagas dock blott ytterst få, hvilka förutsätta någon Rg eller annat biträde. Att dömma af de deri förekommande stora oskrifna *tomrummen* tyckes det upptecknade antalet knappt kunna utgöra hälften af det tillämnade. Äfven detta förhållande tyckes således ej bekräfta de många nyssnämnda författarnes uppgifter, hvilka förklara, att den s. k. svenska methoden är så torftig **). Möjligen kan för-

*) De två teckningarna följa nedan i detta häfte, återgifna med ljustryck.

**) Det vore orättvist att fördölja, hvilka författare äran tillkommer att kalla denna method torftig i former. Minnet kan svika i att bestämdt uppgifva dens namn, som *först* uttalade detta märkvärdiga omdömme. Det träffas bl. a. ofta hos åtskilliga af de här anförda författarne, såsom Wassmannsdorff, Kloss, Lion, Böttcher, E. Angerstein, Schreber, Russdorff, Rödelius m. fl. Men de dela äran med så många okunniga gymnaster, hvilka upprepa deras ord, att hela denna sida torde knappt förslå att uppräkna allas namn ur den digra tyska tillverkningen af böcker, tidskrifter och tal om gymnastik 1850—1865; och deribland saknas ingalunda läkare, som lika tanklöst eftersäga gymnasternas okunniga tal, utan att tillräckligt undersöka förhållandet. Det är, i allmänhet taladt, desamma författare, hvilka ådagalägga sin sakkännedom och sanningskärlek genom upprepandet, att denna method inskränker sig till *fristående* gymnastik, nemligen blott ställningar men icke *rörelser*, att den förkastar bruket af *redskap*, och således nöjer sig med blotta *åskådandet* af sina redskap o. s. v. Några af dessa uppgifter ses i Hirth *Gesamte Turnwesen* 1865, några andra i de 15 första årgångarna af tidskriften *Neue Jahr-*

hållandet *snarare* synas bestyrka de temmeligen talrika granskares uppgifter, hvilka tro sig finna *endast ställningar* i denna method. Då på besagda lista äfven upptagas så sammansatta ställningar, som en *korsbågsnvändnigtåst. utg.*; synes den sträfvan efter enkelhet och »muskulär isolering», hvilken onekligen i mångt och mycket karakteriserar besagda method, dock ej vara så *öfverdrifven* i allt, som den enligt ett par rygtbara och en mängd mindre bekanta tyska kritikers förmenande *anses* vara. Då äfven denna förteckning är så ofullständig; må dess meddelande uppskjutas till annat framtida tillfälle, när B:s papper å nyo varda tillgängliga för en sednare samålder af menniskor, hvilkas omdömme bättre har hunnit stadga sig.

Derför må här nu tilläggas blott den anmärkningen, att bland ställningars namn finnas äfven ganska många jemförelsevis *enkla* ord af numera oviss eller alldeles *obekant* betydelse, skrifna i smärre anteckningar om terminologi äfvensom i behandlingar. Sådana ord träffade spridda i förslag om terminologi, äro bl. a. följande trettio:

1. *Syftst.*	11. *Fästligg.* *)	21. *Tvinglut.*
2. *Vagtst.*	12. *Korsligg.*	22. *Vändvåglut.*
3. *Huggst.*	13. *Simligg.* **)	23. *Stupande (?)*
4. *Sigtst.*	14. *Framböjdstrligg.*	24. *Stödstupande.*
5. *Hängst.*	15. *Frihäng. (?)*	25. *Springböjande.*
6. *Sväfst.*	16. *Skiftbåghäng.*	26. *Ryggböjande.*
7. *Greppst.*	17. *Spännfall.*	27. *Halfböjande.*
8. *Krummst.*	18. *Halffall.*	28. *Körstående.*
9. *Lutsitt.* (jfr 1840)	19. *Vändstrfall. (?)*	29. *Lansstående.*
10. *Luthalfsitt.*	20. *Vippfall.*	30. *Släggstående.*

Bland de äldre anteckningarna träffas orden *springst. utg.* äfvensom *springsitt. utg.*, hvilkas antagliga likhet med andra sednare begagnade snarlika namn är oviss. Deremot saknas i dessa anteckningar åtskilliga i behandlingar nyttjade enklare namn, såsom *bändst. utg.* hvilket nyttjades i friskgymnastik i st. f. de mera sammansatta *mothalfst. utg.* eller *motfallhalfst. utg.*

---

bücher f, d. Turnkunst utgifven af M. Kloss. Vidare kan ses i den ofvannämda af hela Berliner Turnrath 1861 utfärdade rundskrifvelse. Det är klart, att en method, som ej anser *allt möjligt* utan undantag och urval böra ingå i gymnastik, måste anses torftig af dem, som högtidligen förklara sig hylla motsatt »system», att antaga (gilla) och begagna allt som *kan* göras. — Om det sanningsenligt må medgifvas, att B. meddelade *för litet* i tryck; hvilka tjocka tryckta luntor skulle hafva uppkommit af att *beskrifva* och *afhandla* alla former, som Ling och han *försökte* under årens lopp för friska och sjuka i början af Centralinstitutets tillvaro? Jfr hans tal 1839, nästa häfte, om de manande skälen att ej förhastadt *af trycket kungöra* hvarje rön, utan tillräcklig *ompröfning* af de gjorda iagttagelserna rörande verkan af olika gymnastiska förfaranden.

*) Om detta uttryck finnes en anmärkning; men ingen beskrifning eller *användning* är veterligen funnen någonstädes.

**) Sannolikt liktydigt med *båghäng. utg.* eller med *frambågligg. utg.* under fattning af en gentemot stående Rg:s händer i »ringstöd» till utförande af den bekanta *Frambågligg. 2A*[illegible] och vid *Tvärframbåjligg. Inl. till Bsim.*

för att angifva fotens ännu starkare fixering utan behof af något biträde dertill. Några sådana ej fullt liktydiga synonymer anföras i det 6:te stycket.

Bland de många utländska böcker och smärre uppsatser, som efter 1844 med eller utan något mått af sakkännedom hafva talat om den från Norden härstammande methoden, har blott ett ringare antal lemnat korta *beskrifvande* redogörelser med tillhörande teckningar i större eller mindre mängd. Dessa beskrifvande afhandlingars antal på olika språk utgör f. n. ungefär 20—30. Bland kända utländska författare anmärkas synnerligen ofvannämnda D:r Med. A. C. Neumann, D:r Med. M. Roth, Major Hg. Rothstein, Herr F. R. Nitsche, D:r Med. M. Eulenburg, Herr F. Tollin, Herr W. Uchow *). — Flera af dessa författare anmärka svårigheten att i öfversättning återgifva de namn, som förekomma i den svenska terminologien. Andra författare finnas, som i dessa onekliga svårigheter finna tillräcklig anledning att förkasta äfven sjelfva methoden såsom obegriplig och fördömlig. Bland de nämnda utländska bearbetningarna af B:s terminologi träffas afvikelser ej blott i mindre väsenteliga former. Några af nämnda författare anföra äfven namn, teckningar och beskrifningar af ställningar, hvilka *icke förekomma* i den ram af öfningar, som företrädesvis utmärker den från Norden komna, i åtskilligt mycket noggranna methoden **). Åtskilliga af de karakteristiska ställningar, som denna method synnerligen mycket begagnar, och blott efter vissa noga bestämda reglor modifierar, äro i utländska afbildningar *förändrade* på ett sätt, som skulle betaga dem vigtiga vilkor för ett rigtigt utförande. Synnerligen förekomma i den flitige och nitiske D:r Neumanns tidigare skrifter och ännu mera hos hans mångskrifvande lärjunge Herr Nitsche's ej blott betänkliga ändringar af de hos Ling, Branting och Georgii begagnade typer, men äfven åtskilliga former, hvilka aldrig hittills hafva varit nyttjade vid Gymn. Centr. Institutet i Stockholm. Sådana äro t. ex. hos Neumann 1852 de oigenkänneliga fig. 9, 15, 16, 17, 32, 50 55, och 1856 fig. 14, 40—43, 45—47, 74, 85—87, 95, 107, 117 äfvensom hos Nitsche (*Widerstandsübungen* 1861) fig. 15, 16, 65, 68, 74, 84, 86, 95 och densammes (*Heilung d. Orthopädischen Gebrechen* ***) fig. 11, 13, 14, 26, 30, 36, 44, 47, 55, 62, 72, 77 utom flera andra, om ej *flertalet* af hans afbildningar i andra böcker; likaledes hos Uchow kunna anmärkas de angularistiska förslagen 1870 fig. 15, 22, 53, 56, 63, 64, 66, 92, 111, 178, 193, 210, 216, 236 m. fl. Åtskilliga andra fall såsom de i Nitsches förstnämnda bok före-

*) F. Tollin *Neue Illustrirte Fechtschule* 1851, Grimma u. Leipzig. — W. Uchow *Handbok* (Ruokodetwo) 1870, Petersburg.

**) Ty simning och dykning, klättring i träd eller på en lina, hopp öfver en rem, en häst eller träbock o. a. d. urgamla öfningar tillhöra lika litet *denna* method, som någon annan. Dessa öfningar begagnades länge, innan den nyare tidens gymnastik hade uppkommit i århundradets början. De äro samteligen lånegods ur fordna tiders folkseder.

***) Utan uppgifvet årtal såsom de flesta öfrige af samma författare.

kommande fig. 18, 21, 26, 36 38, 64, 80—83, 90, 91 och ännu flera andra i hans sednare skrifter meddelade teckningar äro af den stötande beskaffenhet, att de alldeles sakna dragen af den svenska methodens utväljande sträfvan efter bestämdhet. Flera deribland, liksom Neumanns 1856 fig. 124 m. fl., tillgodogöra ej ens de enklaste och nödvändigaste fordringar på »samling» (d. ä. stadga och kraft), som denna »rigoristiska» method främst kräfver i de noggrannt bestämda ställningarna — alltid *i fullaste möjliga mått för rörelsegifvaren*, men för rörelsetagaren i ett noga afpassadt och stundom afsigtligen minskadt mått. Dessa fordringar äro dock för enkla och omedelbara att klart med ögonen *uppfattas och begripas* af mången annars förståndig man och kunnig lärd. Det är således ej blott de såsom *kritiker* mot den svenska methoden uppträdande författarne Kloss, Lion, Friedrich, Schreber, Schildbach m. fl nyare granskare, hvilka nu sjelfva tillverka åtskilliga dubbelrörelser m. m., ämnade att såsom *förbättringar* användas i stället för de äldre former, hvilka dessa stora granskare hafva utan tvekan förkastat i ett tidigare skede. Jfr det 3:dje stycket C № 16 om hvarjehanda nyare sätt att ändra de passiva rullningarna till s. k. »Widerstandsübungen». — Med afseende på korta *beskrifningars* mesta möjliga tillförlitlighet och likhet med de ursprungliga formerna i denna method är den enligt egen bekännelse annars mycket »weitschichtige» Hg. Rothstein, ehuru utlänning, i allmänhet den främste af alla sednare författare alltsedan 1836; och man måste erkänna den omsorg, som han visade i att med teckningar söka på det kortaste sätt framställa föremålen *rätt och tydligt* genom sina tre förnämsta småskrifter. Derför kan läsaren med skäl hänvisas till dem *) och till 2:ter Abschnitt af hans större arbete (»*Die Gymnastik*») 2:dra upplagan Berlin 1857 § 68, 69; ehuru visserligen äfven der förekomma några teckningar af felagtig beskaffenhet, liksom flera i G. R. af 1836, synnerligen den sednare af P. Meyer 1853 utgifna upplagan. Men äfven för Rothsteins utomordentliga arbetsamhet förblef hela massan af de former, som på grund af deras mindre enkelhet behöfde desto nogare beskrifvas, ett helt af så stort omfång, att han ansåg sig nödgad att alldeles afstå från den större utförlighet, som fordras för att vinna tillräcklig noggrannhet i beskrifningarna. Detta förhållande är att beklaga för en stor del af de mer och mindre »komplikabla» former, hvilka icke redan blefvo korteligen beskrifna i G. R. af 1836 under en tid,

---

*) De två ofvan uppgifna och *Die Geräthübungen* 1862 samt *Anleitung zu den Uebungen am Voltigirbock* 1854; den sednares inledande former dock ofullständiga? Jfr O. Petersens *Schema* 1873 Christiania. I hans större bok *Gymnastik, 2:ter Abschnitt 2:te Auflage 1857,* meddelar han åtskilliga ställningars *namn.* hvartill utg:n aldrig har sett *terminologiska* motsvarigheter i svenskan *på behandlingar,* ehuru dessa former visserligen *begagnas* hos B. och ännu. Åfven den hos Neumann 1852 upptagna »Rumpfliegend» (en motsats till hans »Beinliegend») finnes onekligen i användningen, ehuru särskildt svenskt *namn* dertill ej är bekant. Hans 1856 meddelade fig. 81, 108 nyttjas af B. till att de utföra rörelser (den förra till en *B.in*[illegible], den andra till en *B*[illegible]); men namnens s ska skrifsätt äro obestämda. — Andra ännu svårförklarligare *namnlösa* former nedan i 6:te stycket.

då Centralinstitutet i Stockholm hade mindre lärarekrafter och understöd än under de två sednast förflutna årtiondena. — Det skulle blifva alltför långt att redogöra om alla de former, som utländska afhandlingar tillskrifva den af B. föreställda method och som efter dessa afhandlingar hafva kommit i bruk, somligstädes.

Innan den härofvan lemnade (genom fri »bearbetning» af B:s förnämligast i små pennteckningar och i påbörjade, men ej afslutade listor framställda *utkast* uppkomna) redogörelsen om de af honom med namn betecknade ställningar afslutas; må följande allmänna anmärkning tilläggas. Det flera gånger ofvan anförda tidigaste gymnastikreglemente för *soldater*, ådagalade först, att *äfven felen i gymnastik följa vissa lagar, att de icke uppträda hurusomheldst och inmängande sig hvarsomheldst utan någon bestämdhet.* Det visade, att således hvarje verkligen »naturlig» ordning af ställningar och rörelser åtföljes »regelmässigt» af *vissa* karakteristiska anomalier, att dessa felagtiga afvikelser vexla individuelt blott inom gifna gränsor, att en verkligt noggrann method bör anföra äfven dem i *beskrifningar.* För att lättfattligt och dock ytterst kort visa denna enkla men vigtiga lag i dess olika användningar, d. ä. för att kunna tydligare utpeka en väg att undvika fel, måste denna bok 1836 tillika utvälja de *allraenklaste rörelser* och låta dessa rörelser utgå från noga bestämda och nog enkla ställningar. Detta vägvisande förfaringssätt till vinnande af korrekthet var så mycket nödvändigare, enär den stora allmänheten *då* under namn af gymnastik kände blott kringvandrande konstmakares halsbrytande prof, enär den djupa och allmänna okunnigheten om saken då ännu *frugtade* all gymnastik såsom något mycket farligt, och enär ledandet af de blifvande öfningarna dock mestadels måste i vårt lands olika, vidt skiljda landsorter, för unga och äldre soldater anförtros utan sakkunnig tillsyn åt befäl, som sjelfva kroppsligen saknade praktisk öfning och hvarje spår af insigter om den organism, hvars utbildning de skulle med knapp tid verkställa *ledvis* efter kommando utan biträde af ett om utförandet kunnigt, ungt underbefäl. — Då inga mundtliga eller på papper samlade minnesanteckningar eller *beskrifningar* någonsin anfördes vid den praktiska undervisningen af B., hvilken såsom lärare ständigt saknade tid att sjelf författa dylika »kollegier», och hänskjöt deras anskaffande till sina efterföljares verksamhet i frisk- och sjukgymnastik; hafva inga sådana efter honom återgifna upplysningar kunnat meddelas här ofvan. Åtskilliga af hans mundtliga ofta upprepade *rättelser*, framställda åt hans biträden vid inträffande fel, återgifvas deremot ofvan somligstädes enl. föredömmet i G. R. af 1836; emedan de ofta på ett praktiskt sätt korteligast bidraga till att förtydliga bilden i brist på egenteliga nog fullständiga beskrifningar. Men anmärkningarna om de typiska felen äro i hvarje fall så korta och dessutom *spridda* på så många håll, att åtskilliga synas sakna de *samband*, som oupplösligen förbinda dem. Denna olägenhet beror derpå, att det helas mål måste här vara att fram-

ställa *en terminologi*, ett yttre medel, men icke en ren och vetenskaplig *klassifikation af gymnastikens naturliga familjer.* För att minska denna olägenhet kunna med skäl några ord nu tilläggas: Man kan med fästad hänsyn till nästföljande hufvudstycke, om *rörelserna*, äfven temmeligen lätt *sammantaga* och likasom »gruppera» många af de ofvanbemälda felagtiga förfaringssätten i några få gemensamma drag, såsom skedde 1820 § 87, 88 i det då afgifna förslaget om soldaternas gymnastik, och såsom sedan har skett i ett par svenska skrifter. — Genom deras mångartade och dock enkla förbindelsesätt med andra äro vissa ställningar, t. ex. den enklaste af alla de i G. R. af 1836 anförda mom. 96—98, den *böjst. utg.*, att anse såsom utmärkande en hel ordning af inbördes ganska likartade fel, *gemensamma* för en mängd af f. ö. mycket olika kinetiska former, och förekommande i de mest skiljda grundställningar såsom sittande, knästående, framliggande o. s. v., jfr 3:dje stycket C № 3. — Det i dubbelrörelser, B:s förnämsta sätt att i sjukgymnastik förfara, vanligaste gemensamma grundfele kan beskrifvas med följande ord: att *Rg. intager en så dålig ställning för sig sjelf och väljer en så olämplig del af rörelsebanan, att han ej förmår med säkerhet bestämma den andres rörelser och anstränga honom nog, utan att sjelf ofrivilligt förfalla i en plump, till utgången oviss »brottning».* Det finnes tusentals menniskor, som icke kunna se något annat, än en *brottning* med dess plumpa vacklande och ryckande ansträngningar, i hvarje rörelse, hvarunder två menniskor deltaga på *olika* sätt. Det finnes lärda författare, t. ex. anatomen D:r Prof. H. Meyer i Zürich, som verkligen hänföra alla dubbelrörelser till brottning, och på denna grund förkasta dem samtligen ur en förnuftig gymnastiks hela område *). Några sådana fall af orätt utförande, träffade i verkligheten, omtalas ofvan. Ett par andra följa nedan anförda efter åtskilliga sjelfva kritiskt uppträdande författares egna afbildningar. Men i gymnastikens dagliga användning ser man dock ännu talrikare och svårare fel, än någon bok kan framställa. Ingen duglig handtverkare skulle i sitt yrke begå så många misstag om rätt använd kraft till gifna ändamål. Händelser af verklig brottning mellan två, lika klumpiga, motståndare inträffa oundvikligen, när Rg. ej kan urskilja de former, som fordra blott concentrisk verksamhet (under Rg:s motstånd), från dem, hvilka kunna använda *båda* rigtningarne utan mehn. Att börja en *Strstödgrbågst. 2A.ned$_c$*/ med fullt raka armar (Rt:s) under en stark men ännu vid gymnastik ovan Rt:s motstånd är nog för att visa Rg:s bristande urskiljning att undvika våld och använda bådas krafter i deras rigtiga mått. — De oftast återkommande, så att säga »kollektiva», felen äro följande: 1) Att någondera deltagaren (Rg. eller Rt.) innehar en »svag» ställning, som tillintetgör vilkoren för all korrekhet. Alla sådana fel bestå enligt G. R. af 1836 i att

*) Han begagnar ordet »ringen» såsom de dupplicerade rörelsernas enda väsentliga karakter: Genom detta ensidiga uppfattningssätt har han utbredt samma föreställning hos sina läsare. Den är nu mångenstädes vorden en allmän tro: äfven D:r Prof. Demeny talar 1880 om »luttes suèdoises».

ej iagttaga fötternas tillbörliga vinklar och afstånd till vinnande af nödig odelad kraft (»samling») i rätt rigtning genom kroppens deraf bestämda lutning. Jfr ordalagen i G. G. F. 2 № 3. Dertill hörer, att Rg. ej bemärker det rätta *afståndet* mellan honom och Rt., hvilket vexlar för olika uppgifter. — Det var derför blott i den noggrannaste beräkning och i förlitan på ett biträdes fullt tillräckliga styrka (jemnförelsevis till Rt:s kraft och kroppstyngd) och betydliga öfning, som B. vid dubbelrörelser begagnade ställningar, hvilka medföra en oundviklig minskning af *båda* deltagarnas (Rg:s och Rt:s) stödyta och af den sednares förmån i häfstänger. Den *Strgångbågst. b. vexelS under 2A* och ännu mera *Strtrappbågst. vexelS und. 2A* minska äfven Rg:s stadga och öfvermagt i vissa rigtningar; den vågrätt förlagda *Strligg. vexel und. 2A* i andra rigtningar, den mera sammansatta *Spetslut. R* i ännu andra rigtningar under en del af banan, hvarför vanligen *två* samverkande Rg. å ömse sidor om Rt. äro nödvändiga i det sista fallet*), om man vill undvika obestämdhet och en brottning, hvari Rg. ej förmår bibehålla ett tillräckligt mått af stadga och derpå beroende *öfverskott* af sin kraft. Ett annat fall af kraftens missgynnande fördelning genom otjenliga vinklar är *Strstupvändgrsitt. 2Aned i armarnas längdrigtning*, hvarest ej tillåtes den förenkling, som vinnes genom de stridiga krafternas förläggande i ett gemensamt plan enligt de råd, som meddelas i äldre gymnastiska skrifter. Derför kan denna form ej på det (Fig 88) utvisade sättet med tillräcklig kraft meddelas åt en stark Rt. i en *lång* lutande bana. — Utan tvingande skäl nyttjar B. aldrig en så liten stödyta och labil jemnvigt, som vid den bekanta »bråckrörelsen» *Halfkrsitt. Bål.Knned* Fig. 89 **). 2) Att inskränka de förnämsta vilkoren för andningens fullhet: bröstkorgens uppbärande, »bukandningens» fulla frihet. Dertill hörer synnerligen att hålla andan vid alla de aktiva ansträngande ställningar (och rörelser), hvarunder bålen lutar betydligt bakåt eller till sidan, såsom under bruk af *strbågst.*, *strbågvändst.*, *fallsitt.*, *knäbågst.*, *strsidmotfallst.*, *strsnst.*, *krhäng.*, *spännböj.*

---

*) Ingendera af de två hos D:r Schreber 1852 fig. 177 och D:r Neumann 1856 fig. 18 framställda förfaringssätten innehåller i tillräcklig och möjlig mohn de nödiga vilkoren för Rg:s förmåga att genom banans alla punkter ända till dess slut fullt bestämma rörelsen, dess hastighet och mått af kraft för olika individualiteter i styrka. Det af B. begagnade förfarandet vid *Stupsitt. R m. anl. längs ryggen* ses i fig. 51. Jfr sid. 67.

**) Den egendomliga »finesse», som B. älskade att inlägga i utförandet af hvarje dertill lämplig aktiv form, och som (vid sidan af andra ändamål) afsåg att med minsta möjliga mått af egen kraft beherrska den starkaste och klumpigaste Rt. genom oändligt modifierade ställningar och noga bestämda banor, skall alltid blifva osynlig och otillgänglig för mången annars kunskapsrik och förståndig man. De korta banorna och de obetydliga kraftmåtten (för Rg.), som förutsättas vid de 1880 f. 361, 365, 389, 391, 403 m. fl. meddelade teckningarna, skola alltid för mången te sig blott såsom en löjlig tillgjord *lek* med ställningar, likasom D:r Russdorff kallade hela den från Norden komna method. Kanske skulle en sådan lärd Caliban bättre hafva förstått och värderat den ofvan anförda äldre form (fig. 48), som Ling gaf åt den dupplicerade *Stupst. R* för att bättre lyckas kufva den grofva kraften, än som kan ske genom de af B. sedan införda sätten fig. 49, 50.

utg. m. fl. Den »hejdning af blodströmmen i bålens stora kärlstammar», som föranledes af *fallsitt.*, *bågst.*, *vändbågst. utg.* m. fl., samt ännu mera af vissa delars rörelser under dessa ställningar, gör andningen då *desto nödvändigare.* Den farliga verkan »på högra hjertat» genom mycket omfattande ansträngande rörelser i stor hastighet och uthållighet (såsom vissa yrken och ensidiga sports), hvilken ännu i åtskilliga länder bland vetenskapsmän vidmagthåller den gamla fördomen mot »den mekaniska agentens» vigtiga och ofarliga bruk vid *hjertfel*, kan på detta sätt (genom fyllande af detta vilkor) undvikas, om *måtta* iagttages i öfrigt, och om rigtiga gymnastiska former *väljas.* — 3) Att försumma symmetriens fordringar både vid samsidiga och vexelsidiga former, ett fel hvars undvikande i vissa fall är mindre lätt, än man ännu synes vara böjd att tro. Den hastighet, hvarmed snedheter stundom utvecklas, och de svårigheter, som återställandet ofta företer, borde öfvertyga oss, att vi ej förmå inse den utomordentliga komplikabiliteten i många skenbart ganska enkla rörelser, och synnerligen i bålens s. k. kompenserande motvigtsrörelser. Huru mycket kan *ses* af skilnaden mellan de mycket olika sätten att verkställa *strst. utg.* med och utan staf, gevär, hantel o. s. v., oagtadt ställningens i alla dessa fall skenbara likhet och enkelhet? Huru mycket kan *ses* af den fordrade liksidigheten i mångtaliga rörelser? Huru många »vinkelgraders» ändring (i vågrätt plan) af rigtningen i Rg:s motstånd är nödig för att fördubbla Rt:s ansträngning vid en *Spännböj. B.upp*⌐? Man känner ej ännu nog, huru mycket ögats kontrolerande uppgift ofta underlättas genom, att kroppens större internodier förläggas så, att deras »kärnlinier» bilda få men långa »grundlinier» med de *enklaste* frivilliga vinkelförhållanden (90^0, 45^0) eller de *ofrivilligt* bestämda ytterliga vinkelförhållanden. — 4) Att i rörelsen ofrivilligt eller halft omedvetet indraga delar, som böra vara fullkomligt *fasta*, antingen genom frånvaro af all ansträngning i dem eller genom att till orörlighetens åstadkommande använda särskiljd »fixerande» kraft *). Sådana fel inträffa på flerfaldiga sätt, hvaraf åtskilliga äro mera eller mindre omärkliga för *ögat;* och ett par fall må anföras:

*) I gymnastik (nemligen den, som i vissa fall söker förtjena det af elektrofysiologen D:r Duchenne de Boulogne åt henne gifna namnet »une anatomie vivante localisée») gifves och måste nödvändigtvis användas *två* helt olika sätt att ur deltagande i en rörelse afskilja vissa kroppsdelar. Gymnastiken bör ej alldeles *försumma* någotdera af dessa två skiljagtiga medel till olika ändamål. Den bör ej heller *förvexla* dem. Då fysiologen Dubois-Reymond 1862 anrusade till fejd mot allt bruk af »isolering» i gymnastik; tänkte han blott på tillvaron af det ena medlet till lokal orörlighet, nemligen fullkomlig *hvila,* uppkommen af lokaliserad *overksamhet* och deraf »ökad förenkling». Han tänkte blott på analogier till hans egna elektriska apparater för isolering. Deraf drog han den för långt utsträckta slutsatsen, att all *frivillig* isolering eller rörelsers noggranna *begränsning* är omöjlig, och alla försök till isolering fåfänga och *skadliga.* Med all aktning för hans elektriska slädar, galvaniska batterier och »stromprüfende Froschschenkel» m. m., huru mycket mångfaldigare och rikare äro ej gymnastikens jemförelsevis enkla utvägar (att *utsträcka* rörelsen på ett ordnadt sätt, och att *inskränka* rörelse till en viss del), än alla dessa lärda rustkamrar, som likna ett stort spindelbo af idel metalltrådar.

Sant anmärker D:r Eulenburg 1856, att vid *Häfnigst. 2Kn‿ und. MLnd!* begår mången Rt. det felet att ej höja kroppen *blott med benens kraft* d. v. s. att ej isolera armarna ur denna starkt lyftande verksamhet, Samma fel inträffa i några till friskgymnastik begagnade former. — Den äfven för ovana ögon allramest tydligt framträdande händelsen af dessa fel, otillräcklig »isolering», visar sig i den hos mången man och yngling nästan okufliga benägenheten att knycka eller sparka eller sprattla med ena benet eller med båda under alla de talrika häfrörelser (och *Jemnväg. Hnd∫0*) på stället eller från stället, hvilka åt *armarna* öfverlåta hela kroppens uppbärande. Dessa för så många temmeligen olika uppgifter dock gemensamma fel bilda på visst sätt öfvergången till de i nästa stycke framställda former, *rörelserna.* Det föregående har redan visat, att uppfattningen om dessa fel är f. ö. mycket olika. Den stränga method, som B. länge föreställde, förbjöd att röra benen under alla häfrörelser i förflyttning af hela kroppen, hvarunder armarna ensamma uppbära (flytta) den. Denna method använder visserligen mycket ofta *Underkrhäng. 2A∫0 bakåt* för unga män *), men blott med *orörligt sträckta knän och vrister*, såsom vid all annan likartad förflyttning, verkställd med armarna ensamt. Andra i vissa *delar* mera »fullständiga» men mycket mindre »rigoristiska» och ännu mindre enkla systemer *anbefalla* deremot en hel mängd af »Beinübungen im Hangeln» m. m. d. sammansatta rörelser, som man här ännu anser vara vanställande och onödiga. Jfr Spiess *Turnlehre* II del, 1842 s. 84, 102. Det är *svagheten* hos Rt., som framtvingar dessa hastiga oroliga knyckande sprattlingar vid en s. k. armgång uppåt eller vågrätt; de äro hennes oskiljagtiga *kännemärke*, sammanvuxa med hennes eget väsen, men måste utrotas enligt den rigoristiska methodens uppfattning. De behöfva ej enkom *frammanas* med särskiljda medel, särskiljda dertill egnade öfningar. Detta var och förblifver skilnaden mellan rigorism och »allmöjlighetens» fullständiga system i dess verkliga följdrigtighet. — I sådana afseenden kan man verkligen kalla den nordiska methoden *fattig* jemnförelsevis, men »une fière gueuse» som ej vill blifva rik på karrikaturer och fulheter, ytterligare vanställande den redan inneburna kroppsliga svagheten hos det unga slägtet. Den nyttjar lika litet dessa systematiserade sparkningar nedåt, framåt, bakåt, utåt o. s. v. som de i nyare systemer föreskrifna många sätten att använda och med andra rörelser förena fötternas »Zwangstellungen» och »verkehrte Zwangstellung, verkehrte Winkelstellungen, gekreutzte Zwangstellung» m. m., hvaraf lätt begripliga teckningar kunna ses i F. Kaisers *Turnschule* 1877 efter dessa högt ansedda systemers förebild **). — För öfrigt hafva under sednare tider inga fall vetterligen inträffat, som bekräfta Lings uppgifter, att bråck kunna uppkomma genom sprattling un-

---

*) Den bekanta föreningen af de två vigtiga aktiva former, som hos B. kallades *häfrörelser* och *bukrörelser*. Jfr 1880 fig. 219.

**) Detta må vara sagdt blott »exempelvis». Ty det skulle fordra en bok af många tjocka delar för at omtala alla de i gymnastiska skrifter systematiserade karrikaturer, som Nordens »gränslöst» idealistiska method *icke* nyttjar.

der dylika armrörelser, verkställda på häfplankan eller bommen, stegen o. s. v. Ingen bestämd omedelbar *skada* är således »konstaterad» såsom följd af uragtlåtenhet att skilja (»isolera») benen från de öfre delarnas verksamhet vid en häfrörelse med förflyttning. Likväl finnes hos många menniskor, visserligen icke alla, en obestämd känsla, som talar till förmohn för det *ena* sättet, såsom varande vackrare, enklare, rigtigare, renare från »samrörelser»; men vanan och »systemer» göra mången man *blind* för de mest vanställande fel. — Det gifves en stor mängd af andra fall, hvari utförandet kan utan bevislig *omedelbar skada* ske på många ganska olika sätt. Af böcker ser man, att den ena gymnastiska methoden låter *ryggböjning bakåt* ske med hängande lösa armar, den andra med upplyftade krokiga armar och fingrar, den tredje med krokiga armar och knutna händer. De mest »universella» förfarandena följa *ingen regel* häri; de mest »systematiska» vilja deremot nyttja *alla möjliga* sätt utan undantag. En gräns för alla individualiteter och fulheter (äfven utan bevislig *fara*) är dock ofta gagnelig, och i vissa fall t. o. m. nödvändig enligt den rigoristiska method, som omkring århundradets midt af merbemälda grundsats har erhållit detta sitt tillnamn. Den söker att i vissa fall finna en allmängiltig »normal» inom vissa af måttan bestämda gränsor, heldre än att se *samma* rörelse (ställning) utföras på hundrade olika sätt i samma led, det vackraste framställdt af ett fåtal invid det fulaste, visadt i ett flertal af olika slag. Många individers fel bero tydligen delvis på methodens egen obestämdhet. En verklig method måste i någon mohn för den sjuke, svage, försoffade Rt. och för den starke men plumpe oöfvade unga »mannen i ledet» till *få och enkla men tydligt skiljda* former hänföra armarnas och händernas ofantligt mångartade förhållanden, under andra delars ansträngande verksamhet, såsom hufvudsakligen följande: a) hela ledamotens *fulla hvila* i alla sina leder. b) dess bruk blott såsom en lång rak häfstång med samteliga leder *kraftigt sträckta*. c) dess bruk till kraftigt *grepp* om fasta föremål för kroppens fästande, uppbärande eller förflyttning. d) dess bruk till stadigt stöd på den utbredda *flathanden* e. a. e) dess bruk till kraftig vågrät *stöt* med hårdt knuten hand. Sammanblandning af dessa falls karakterer är möjlig, men gagnar i allmänhet ej enkelheten. Ett visserligen icke *farligt*, men desto mera allmänt och dock lätt undvikt fel enligt G. R. af 1836 är att försumma fingrarnas starka sträckning och fasta sammanslutning (äfven tummarna) vid alla aktiva rörelser och ställningar, som ej fordra fattning eller annan kraftig verksamhet i dessa delar eller deras fullkomliga *passivitet* i en mycket svagt böjd och mycket lindrigt sluten ställning. Båda slagen (den *aktiva* sträckta och den *passiva* svagt krökta ställningen) af dessa delars noggranna isolering från andra delars *rörelse* äro vigtiga, men af olika skäl, till olika bruk. — Många äro de fall af bristande isolering (att i rörelsens »spher» indraga delar, som böra *hvila* eller hållas *fasta*), hvilka förekomma i gymnastik, hvarför man måste här inskränka sig till att erinra om åtskilliga individuelt något vexlande *klemmställningars* uppkomst genom, att hakan, skuldrorna, bröstet, händerna

hopsamlas till hvarandra med mera eller mindre kraft, såsom vid oskickliga försök att visa sin »armstyrka» på en lina, bom, barr e. a. Detta förfarande indrager delar i rörelsen, hvilka ej böra rubbas. Detta redan omtalade och ofta i praktiken på ganska skiljagtiga sätt återkommande fel är af bestämd skada: till mehn för bröstkorgens och axlarnas med häfrörelser o. a. afsedda utveckling. — Undvikandet af otjenliga eller onödiga ansträngningar (»samrörelser») utgör en hufvudsak i de flesta rätt utförda mekaniska uppgifter. När denna allmänna sats 1837 uttalades blott såsom en theori af fysiologer (Johannes Müller i Berlin); var den af B. redan *i stort omfång använd* och utbildad till en i mångtaliga händelser genomgående, noga beräknad *praktik*, alldeles nödvändig för korrektheten i den formsträngaste af alla methoder, i dess bruk för sjuka och delvis äfven för friska. — Det nära sambandet mellan hela denna ordning af kinetiska fenomener och behofvet af *förenkling* är i vissa fall tydlig; såvida det är sannt, att felen uppträda ofta värre i vissa sammansatta former, än i de enklare af mindre anspråk. Illa utförd med slapp sned hållning, vanmägtigt nedsjunkande öfverlif, svigtande knän, stötvis återhållen andedrägt, förvridna anletsdrag är *spännböj. utg.*, likasom ännu mera dess sammansatta derivater, blott en karrikatur af värsta slag, både genom dess stötande fulhet och menliga inverkan, om den användes nog mycket och länge. — 5) Att vid sträfvan att rätt fylla den mera eller mindre ansträngande *ställningens* fordringar brista i *rörelsens* kraf, såsom att inskränka en långsam eller hastig rörelses långa bana d. ä. »att ej *fullborda* rörelsen» till dess rätta yttersta gränsor; jfr 3:dje stycket C. Eller att tvertom öfverskrida en mycket *kort* banas gränsor, hvilket fel vanligen förbindes med ett annat, nemligen den korta men långsamma rörelsens otillbörliga *påskyndande*. Tydliga fall af detta slag äro redan anmärkta i G. R. af 1836; andra ses i *Våghalfst.* o. a. vexelsidiga »benrörelser», äfvensom den nästofvan omtalade *Strfallgrsitt. 2A* o. a. armrörelser i samma utgångsställning. Användbarheten (till dess afsedda ändamål) af *Strstödgrbågst. 2Aned* beror på att noga inskränka den långsamma rörelsens bana inom gränsorna af en föga föränderlig höjd. Den i sjukgymnastik af B. ofta begagnade *Tåhögsitt. 2Kn* (*Högnigsitt. 2Kn* o. a. synonymer, fig. 90) förfelar alldeles sitt ändamål, om man ej noga tillser bålens oafbrutna parallelism med det lodräta redskapet, och bevakar banans mycket inskränkta längd, d. v. s. att ej låta sätet stiga så mycket, att låren blifva vågräta. — Såvida man hos B. beträffande *sjukgymnastik*, kan antaga mindre stränga fordringar och mindre applikativ syftning (afseende det stegvis ordnade sambandet mellan en rätt förenklad pedagogisk gymnastik och den förenklade fäktundervisningen, ledvis) i fråga om ett öfvervägande bruk af de enklaste fotvinklarna och i fråga om handlofvens samt fingrarnas starka sträckning, tummarnas slutning till de andra fingrarna m. m. vid fristående öfningar och vissa andra; voro deremot hans fordringar ofta ännu mera »preciserade» och flerfaldiga i fråga om *banan*. Såsom närmare beröres i det 6:te stycket, begagnade han vid dupplicerade fall flera och mer invecklade modifikationer

af handställningar, hvilka derför kunna användas blott enskiljdt af en skicklig Rg. men på grund af mindre okulär enkelhet ej kunna nyttjas ledvis. Sådana fall, ehuru aldrig begagnade för mycket svaga menniskor af ringa vana att nyttja gymnastik, äro *Halfstrhöggrvändsitt. sn*⌣ eller *Halfstr.-trappvändst. sn.bakåt*⌣, på det sätt verkställda, att Rt. derunder håller handleden lindrigt böjd (men ej slapp) men med kraftigt sträckta fingrar — eller under fingrarnas mycket stadiga hållning i en lindrigt böjd ställning, om Rt:s redan ökade styrka och öfning medgaf denna minskade enkelhet. — 6) Då »skulderbladens fixering bakåt» alltifrån första början af de enklaste rörelser (G. R. af 1836 mom. 98 o. f.) ingår såsom väsentligt ombildande (»korrektivt») ändamål vid rätt utförande i alla de former, som betecknas med uttrycken *sträck*, *famn*, *hvil* och deras sammansättningar med andra prefixer; ega dessa ställningar äfven ganska bestämda gemensamheter i felen. Med vissa betinganden ingår ofta äfven det genom uttrycket *fram* betecknade förhållande i samma krets af fel. — 7) Samma orsaker d. ä. samma fel, som vid *räckst. utg.*, *stupfall. utg.*, *fallhäng. utg.*, *båghäng. utg.* m. fl. och vid vissa kroppsdelars rörelser under dessa ställningar föranleda den »rigoristiska» methoden att såsom allmän regel i dessa fall förbjuda händernas närmande till hvarandra inom *axelbredds* afstånd, att vid *böjst. utg.* och *stupböjst. utg.* m. fl. undvika händernas (underarmarnas) närmande framåt till hvarandra, att vid *famnst. utg.* låta armarna lindrigt »konvergera» bakåt (G. R. af 1836 mom. 112, 126) i de bakåtdragna »axlarnas plan», bestämma den äfven att vid de dupplicerade formerna *Strbågsitt. 2A*⌒ och dess derivater, vid *Tyngdlut. 2A*⌒ samt vid *Strmotstupgrsitt. 2A*⌒ förbjuda Rt. att följa den hos alla i starkare eller svagare grad rådande benägenheten att under rörelsen föra armbågarna framåt ur det för dem bestämda liksidiga »tvärplanet». Samma i de olikaste formers bruk genomgående allmänna hänsyn till axlarnas hållning och till bröstets deraf beroende ställning bestämmer rigorismen äfven att vid häfrörelser gemenligen föredraga *Häfhäng. lodrät 2A*∽ på två linor eller en stege, heldre än på *en* lina, hvilket sednare konststycke lättare framkallar en klemmställning hos mindre starka menniskor. I detta fall hafva på sednare tider äfven vänner af mindre rigoristiska systemer, hvilka funno Rothsteins anmärkningar vara pedantiska, dock sett sig föranlåtna att följa hans 1855 framställda fingervisningar. Man ser bruket af *Häfhäng. lodrät 2A*∽ utförd på två linor nu alltmer i olika länder undantränga det äldre konststycket, som utföres på *en* lina, — 8) Bland alla de såsom gemensamma fel betecknade afvikelser från en gifven »normal», hvilka ofvan anföras i fråga om fullt aktivå ställningar, är dock den s. k. halspelarens felställningar de mest »generella». De kunna f. ö. visserligen med afsigt *skiljas* och hänföras till en mycket kort *öfre del* af halsen, en längre *mellandel*, en ännu längre *nedre del*, hvari äfven ingår ryggens öfre stycke. Men då de vanligen annars under obevakade ögonblick öfvergå genom mellanformer och föreningar på olika sätt; äro några teckningar det kortaste medlet att framställa något derom. De anförda (fig. 91) visa, huru de mer-

ändels omärkligt i hvarandra öfvergående förhållandena framträda skarpare genom bålens och armarnas förändrade aktiva lägen. — 9) Ehuru mycket är att tillägga vid denna lista af de fel, som närmare och fjermare utmärka »konstitutionella» anlag, grundade på kroppens bildningssätt och »rörelselagar», kunna de anförda lemna en ungefärlig helbild. Den i allt hennes handlingssätt eftersträfvade *måtta*, som den s. k. svenska methodens förnämsta målsmän och hennes mest ansedda vedersakare gemensamt beteckna såsom en för henne utmärkande »idealism» *), uttalas på många sätt flerstädes i de från henne utgångna skrifter, men ingenstädes kortare och enklare än i Herr G. Nyblaei *Undervisning* 1847 mom. 233. Hans ord lyda der sålunda: »Vid språngöfningar bör man fästa vida mera afseende på, att rörelsen sker i sin rätta form, än på språngets största möjliga utsträckning i höjd, längd eller djup; *och i allmänhet bör man vid gymnastik iagttaga, att det är bättre att göra litet men väl, än att göra mycket och illa.*» Det finnes ingen föreskrift, som omfattar flera och allmännare fel än denna. Det finnes ingen, som oftare åsidosättes, ingen som oftare har ansetts vara pedanteri. — 10) Sluteligen en erinran för ifrare mot regelmässighet, schablon och rigorism, samt mot hvarje spår af »system och kommando» i friskas kroppsöfningar. Den *farlighet*, som oundvikligen åtföljer vissa öfningar, bereder gymnastikläraren ett stort *ansvar*, som vexer, när lärjungarnas antal ökas. Behöfver man tillägga, att det är farligt för lif eller lem att vid undervisning i åtskilliga slag af klättring, kastflyttning, språng, öfverslag, voltige på löpande häst, simning o. s. v. uragtlåta vissa *reglor*, att ej undvika vissa fel, att ej ordna öfningarna stegvis i en noga bestämd (tabellarisk) följd o. s. v., för att minska möjligheten af olycksfall. Jfr 5:te styket № 2. Ja man kan ej undvika denna allmänna erinran; ty med den högt ansedda Herr D:r R. Wirchow fördömmer ännu mången *allt bruk* i. o. f. skolgymnastik af ordnade tabeller (»Uebungszettel») såsom varande höjden af det värsta pedanteri och löjlighet.

Anm.: Redan länge har man frågat: hvadan så många olikheter i uppfattningen om bästa utförandet af åtskilliga ställningar? Mycket beror på individualisering, och detta med skäl. Der verkliga fel förekomma, bero de på flera skiljagtiga orsaker, hos *gymnastiklärare* vanligen på okunnighet ej blott i theoretiskt hänseende. Redan i sitt företal har författaren af *Gymn. Allm. Grunder, Fragm.* 1834, ehuru sjelf gymnast, öppet erkänt, att bristande kunskaper om organismens lagar äro skälen till dessa missförhållanden; och angående athleters o. a. konstmakares råhet upprepar han flera gånger Hippokrates' och Galeni stränga dommar. Branting och A. Georgii utgjorde de enstaka *undantag*, som genom särskiljda omständigheter (antydda i detta häftes förord). och deras eget outtröttliga arbete hafva förskaffat sig det *vetenskapliga underlag*, hvilket gym-

---

*) De sednare började med Lion redan 1849 (i Massmans då utgifna *Altes und Neues vom Turnen)* att kalla denna idealism »schrankenlos» och ytterlig; sedan följde äfven anklagelsen för rigorism, pedantism, »unnütze Regelmessigkeit» och »dürre Schematismus» m. m.

naster i allmänhet ännu sakna, ehuru Ling vid det i Stockholm 1814 grundade Centralinstitutet omkring 1830 genom d. v. öfverläraren B. införde undervisning i anatomi och fysiologi för de unga män, som der skulle utbildas till gymnastiklärare. Jfr Hartelii *Tidskrift* sid. 183—186, 188—199 m. fl. — Men huru förklara tillvaron af betydliga tekniska felagtigheter och besynnerligheter, yppade i *praktiken* och äfven förrådda i *afbildningar*, jemväl hos vetenskapligt bildade män, hos vår tids läkare eller fysiologer, som innehafva det högsta n. v. mått af omfattande allmänna insigter i de närmast tillhörande kunskapsgrenarna? Derpå kan svaras följande, ännu såsom tillförene: Åtskilliga bland de här såsom fel eller tvifvelagtiga förbättringar anförda ändringar af äldre former torde ej hafva inträffat, om dessa afvikelsers upphofsmän hade sjelfva *mera* sökt att förvärfva teknisk färdighet för att med egen hand verkställa och nog länge ompröfva sina förslag. Detta var B:s innersta tanke, och bildade den praktiska ledningen i allt hans görande. Hans uppriktige vän, den för gymnastikens vetenskapliga utbildning oförtrötteligen verkande läkaren D:r Med. P. J. Liedbeck har både i ord och handling uttalat samma mening derom. Likaledes D:r Med. C. U. Sondén genom flerårig praktisk handläggning, såsom biträdande lärare under både Lings och Brantings föreståndaretid. Jfr den medicinska tidskriften Hygiea 1840. Deras erfarenhet vinner ett vigtigt stöd i den likartade uppfattning, som delas af sjukgymnastikens n. v. främste vetenskapliga målsman, vid Centralinstitutet anställd såsom öfverlärare sedan B:s afgång, Med. D:r T. J. Hartelius, som har i sin långa verksamhets tidigare del likt B. omfattat gymnastikens *alla grenar*, både praktiskt och theoretiskt, icke blott den medikala, men äfven den pedagogiska och militära delen, såsom lärare deri, icke blott *föreskrifvande* andra, men äfven sjelf *verkställande* de tekniska uppgifterna. Man må vara dessa sakens verkliga vänner tacksam för deras visade fördomsfrihet att oförtäckt framhålla sanningen i dess erforderliga ljus. Äfven Med. D:r M. Eulenburg har, likasom författaren af *Gymn. Allm. Grunder*, *Fragm.* afdeln. 6, uttalat samma yrkanden om förening af praktik och theori. Ehuru till utseendet tarfliga, utmärker sig flertalet af D:r E:s teckningar 1856 genom en på den tiden ovanlig sträfvan efter korrekt framställning; och i hans få beskrifningar återfinner man dragen af B:s noggranna method att i likhet med G. R. af 1836 alltid först redogöra om *ställningen* i hvarje form, sedan om *rörelsen*, sluteligen om *felen* dervid, och jemnväl anmärkningar mot felen i de meddelade teckningarna, Dessa hans omdömmen röja öfverallt den praktiska kännedom, som ej vinnes utan tillräcklig *egenhändig* verksamhet. — De ofvan ofta förekommande anmärkningarna mot teckningar eller annat hos D:r A. C. Neumann kunna ej upphäfva hans stora förtjenst att för sin tid genom skrifter *allmängöra kännedomen om många af den rationella gymnastikens former*. Ehuru blott en enskiljd man, har han trots flera misstag och teknisk brist onekligen verkat mera

till *detta* sitt mål än verldens alla samtida fysiologer och de två af svenska staten underhållna inrättningarna för gymnastik (Gymnastiska Central-institutet och Gymnastiskt-Orthopediska Institutet) under många år, både före och efter B:s afgång 1862. — Men han skref för en tid, hvars lärde och olärde ännu befunno sig på den »ståndpunkten», att de ville finna den eftersträfvade »harmonien» icke i ett noga afvägt *urval,* men i den oupphinneliga systematiserande *fullständigheten* genom att »systematiskt» göra *allt,* som är *möjligt* för menniskans leder. Det var den tid, då vetenskapsmän ännu ej ville märka, att i vissa fall kan åstadkommas en vigtig för korrektheten nödvändig *skilnad* mellan en stödrörelse, utförd under *tilltagande* eller *aftagande* muskelförkortning — äfven när den ena deltagaren är en skröplig, styflemmad, klumpig menniska, ovan vid all slags gymnastik o. a. kroppslig verksamhet.

Tredje stycket.

Om Rörelsers Namn.

(En kroppsdels rörelse under de öfrigas fixering).

»Bei dem Fortschritte der Gymnastik konnte aber diese einfachen Namen nicht mehr genügen, es mussten zusammengesetztere an ihre stelle treten. Um aber mit denselben besser umgehen zu können, wählte man dafür ganz nach dem Beispiel der Chemie Abbreviaturen und Zeichen, die durchaus jeden einzelnen Bestandtheil der Bewegungsform anzeigten.»
D:r A. C. Neumann *Lehrbuch* 1856.

Dessa benämningar angifva beskaffenheten af det s. k. *utförandet,* ordet ofta förkortadt till *utf.* såväl på de af B. skrifna behandlingar som i tryckta läroböcker af sednare tid. Dessa namn äro nästan alltid *sammansatta* af två, stundom tre eller flera delar, ofta i de terminologiska utkasten kallade »bestämmelser, nödvändiga för bildande af rörelsers namn». Besagda delar äro af helt olika ändamål och beskaffenhet, och kunna med hänsyn dertill ordnas i *tre* väsentliga slag, som på ett bestämdare sätt äro skiljagtiga inbördes än de »notater», hvilka enligt ofvan ingå i bildandet af *ställningars* namn. Dessa tre slag af sammansättande delar framställas härnedan. De anföras der i samma ordning, som de vanligen följa i praktiken vid deras sammansättning, nemligen på B:s skrifna behandlingar för sjuke och friske, äfvensom på de för »skolgymnastik» uppställda tabeller. — I afseende på de nedan åberopade *teckningar,* som förekomma i de hittills om den s. k. svenska gymnastiken utgifna böcker, bör dock följande allmänna anmärkning bifogas på förhand: Först må anföras den visserligen »trivialt» sjelfbegripliga satsen, att teckningar af *detta* slag kunna egentligen visa blott *ställningar.* Af rörelser kunna

dylika teckningar återgifva blott en enda »punkt», vanligen *slutet*, eller stundom någon annan punkt, t. ex. banans *midt* o. s. v. För att skenbarligen härma en *rörelse* måste teckningen dessutom vara tillräckligt väl utförd. Endast fåtalet af hittills utgifna teckningar om gymnastik äro nog goda för att låta oss deri uppfatta något, som *synes likna* en rörelse. Dock måste äfven i det följande somligstädes (afdelningen *C.*) åtskilliga hänvisningar till tidigare teckningar förekomma, ehuru fåtaligare, och utgörande likasom en nödfallsutväg, likväl med ständig hänsyn till ordspråket »ut desint vires», såsom ursäkt *). — I några fall förråda afbildningarna inflytandet af den märkbart skiljagtiga uppfattning om vissa tekniska förhållanden (mellan utgångsställning och aktiva rörelser) hos Branting och Georgii, hvilken sednare närmast fasthöll Lings begrepp om vigten af enkelhet i »basens lineamenter» o. a. vinklar, som mest framträda bestämmande formen vid pedagogisk gymnastik, använd ledvis. Om man ej afser Neumanns tidigare (och sämre) teckningar; finner man häri mesta likhet mellan Branting, Neumann 1856, Eulenburg 1856, Hartelius 1870 å ena sidan, samt Georgii, Rothstein 1853, 1855, Roth 1856, Hartelius 1863, Nyblaeus 1867 o. s. v. å den andra, ehuru ej alla städse i samma mohn. — Tydligast återgifver Dr Roth 1856 åtskilliga händernas förhållande vid passiva rörelser, som äro svårare att framställa.

A.

Enkla ord, föregående det egentliga namnet eller börjande detsamma. Somliga äro dock temmeligen *flyttbara*, och taga stundom sitt rum *efter* det egenteliga (utförandets) namnet. Sådana oftast *i början* bifogade tilläggs-ord äro följande sjutton. De flesta förekomma stundom *förkortade*, stundom utan förkortning. Ingen deraf tillhör blott fria aktiva rörelser. Endast få tillhöra uteslutande fullt passiva förhållanden; de flesta användas äfven vid aktiva rörelser med redskap såväl med en Rg. (eller flera) som derförutan.

№ 1. Ordet **båg** begagnadt i *rörelsers* namn, jfr nedan om om betydelsen af tecknet ⌣⌣/.

№ 2. Ordet **dubbel,** vanligen angifvet med ziffran 2. En i vissa fall behöflig men somligstädes öfverflödigen nyttjad **) och stundom hos B. uteglömd »notation», utmärker det ett *samsidigt* bruk af de omtalade kroppsdelarna. När ziffran 2 uteslutes för uppgifter, som vanligtvis dermed betecknas, antyder uteslutningen ett vexelsidigt bruk af samma uppgift. — I början af B:s och hans företrädares verksamhet nödgade inrotad fördom och gammal vana dem att stundligen »inplugga» liksidighetens vigt, synnerligen vid vissa till friskgymnastik hörande former. Många ord hafva »kältats» för att öfvertyga alla-

*) De flesta teckningarna i den sednare (1853 utkomna) upplagan af G. R. af 1836 äro sämre än de äldre. Orsaken dertill är följande. En invandrad jude P. Meyer köpte 1853 för 150 kronor förlagsrätten jemte de tillhörande tre kopparplåtarna. Snålheten förledde honom att sälja plåtarna till kopparslagare och ersätta dem med billigare stentryck.

**) Björnstad Haandbog 1877 följer den grundsatsen att till mera korthet utesluta detta uttryck så ofta som möjligt. Jfr äfven Eulenburg 1856 s. 109.

handa förståndigt folk om de lika enkla som vigtiga skälen att ej med gymnastik *öka* den venstra sidans underlägsenhet.

№ 3. Orden **fram, upp, ned.** Dessa notationer torde ej behöfva någon närmare redogörelse, ehuru verkställandet betydligt vexlar i vissa afseenden. Jfr nedan tecknet ⌣⌣/. I sådana händelser som *Strfallsitt 2A*⌣⌣⁄ *uppåt* är rigtningen oegentligt angifven; ordet betyder då den linea, som utgör fortsättningen af bålens (egenteligen öfverlifvets) lutande kärnlinea, men icke en *lodrät* linea. — Angående uttrycket *upp* jfr nedan tecknen ^⌣ och ⌣⁄ samt V och ⌐⌣⁄.

№ 4. Orden **hög** och **låg** äro af vanlig lättfattlig betydelse, då de ingå i namnen *Strsitt. hög. 2A⁰* och *Strstödbågst. hög. 2A⁰* samt *Famnsitt. låg. 2A⁰* m. fl. d., om förklarande teckningar bifogas.

№ 5. Ordet **kast** nyttjas mest för att utmärka en hastig, men tillräckligt »pauserad», *stor* vinkelrörelse, mycket mera än rät vinkel (således ungefär fördubbling af vidden vid uttrycket *vexel* i likartade fall), begagnad vid starkaste bålvridning och bålböjning till sidan. Jfr nedan om uttrycket *skruf* № 11. Dessutom anmärkes skiljnaden mellan den vexelsidiga *Motg. Klif*⁄⁰ och den samsidiga farligare *Motg. Kastklifgång.* Jfr 5:te stycket.

№ 6. Ordet **Krum** ingår i två namn, *Krhalfligg. krumM*═ och *Krhalfligg. krumM*∥, hvilkas utföringssätt dock med tiden närmade sig till en »mellanform». Ordet uttrycker i gymnastik, att handen flyttar sig efter en väg, som närmast öfverensstämmer med den, som följes i *Spännst. tv. M*═. Jfr nedan betydelsen af notaten *tvär.* Men vid *Krhalfligg. krumM*═ är strykningen dock förnämligast inskränkt till uppstigande groftarmen och magsäckstrakten. Dessutom sker strykningen på ett annat mera »tapoterande» sätt, som ej kan lätt och kort beskrifvas, hvarför de beskrifvande handböckerna tiga derom. I ett bref 1851 *) lemnar B. sjelf följande korta uppgift: »under uppåtstrykn. af col. ascend. m. h. hand bör tryckvalkn. m. v. hand oafbrutet fortgå i trakten af intest. coecum; likaså bör densamma verkställas i trakten af ventrikeln, då strykn. göres längs col. descend.» Något verkligt *afbrott* mellan dessa två »handgrepp» gjordes dock ej. Fig. 92 visar således blott en del af uppgiften.

№ 7. Orden **linear** (ofta förkortadt till *lin.*), **längd** och **longit** samt ordet **båg.** Nyttjade i passiva rörelsers sammansatta namn äro dessa ord väl sjelfbegripliga uttryck för *banans* angifvande, såsom vid *hackning, stryckning, klappning* m. m. De tre första orden äro nästan entydiga hos B. Jfr vidare om uttrycken *ring* och *tvär*, № 10, 14, samt teckning 1880 f. 414. — I den aktiva *bågvridningen* förlöper bålens rörelse nedåt i en större eller mindre båge, och återgår uppåt i en dertill hörande chorda, som dock ej är alldeles rät; jfr utförligare nedan, afdelningen C № 27.

№ 8. Ordet **partiel,** förkortadt stundom till *part.*, förekommer synnerligen vid den passiva *Krhalfligg. part. M*⁼, som äfven ganska ofta

*) Till framl. gymnastikläraren Th. Pålman, hvilken vid tillfället rådfrågat B. ang. ett sjukt fruntimmers mekaniska behandling. Jfr 3:dje häftet årg. 1851 № 207.

kallas *Krhalflig sidM*, och hvars utförande ganska mycket närmar sig till *V.krhalfligg. v.undRfb*, Georgii's »tremblement infracostal» *Kinesith.* 1847 s. 83, 101.

№ 9. Ordet **plan**, oftast förkortadt till *pl.*, utmärker den i öfrigt orörliga (vågräta, eller lutande) bålens vridning kring sin längd-axel; den är vanligen förenad med höftfäste; eller hålles den öfre armen löst hvilande invid bålen. Detta uttryck är stundom uteglömt på behandlingar. I andra fall betyder *pl.* armarnas vinkelrörelse (kring skulderleden) i ett vågrätt plan. Jfr vidare nedan, om undantag derifrån m. m.

№ 10. Ordet **ring** och **circulär** (förkortadt till *cirk.*) samt **concentrisk,** förkortadt till *conc.*, uttrycka gemenligen ungefär samma begrepp, hänförda till ett mindre ytområde, och äro då motsatta till de nästan rätliniga banor, som uttryckas med orden *linear* och *längd*, äfvensom *båg* och *diverg.* Ordet *ring* hänföres mestadels till hjertats och hjessans samt ögats omgifning, såsom i *V.spännst. ringBr* och i *Sitt. ringHj* m. fl. Jfr Georgii *Kinesith.* 1847 s. 90. Förkortningen *konc.* utmärker, att »operationen» flyttar sig vexelvis inom ett gifvet områdes gränsor t. ex. vid *Stupst. conc. M*.

№ 11. Ordet **skruf.** I motsats till den aktiva dupplicerade *Stupgrsitt. vexel* (som egentligen borde heta *Stupgrsitt. fram*) användes namnet *Stupgrsitt. skruf* för att utmärka en rhytmisk *hastig* vridning, som är *passiv*, d. ä. göres kraftigt i bestämd rhytm af biträdena e. a. Båda rörelserna förbindas med en stark tryckning på korset för att stadigt fästa (från de *rörliga* delarna »isolera») beckenet, ehuru namnen vanligen ej angifva denna tryckning. Jfr vidare nedan tecknet , äfvensom 6:te stycket angående de namn, som *ofullständigt* angifva eller alldeles utesluta vissa delar af den dermed åsyftade uppgift.

№ 12. **sides** uttrycker en förflyttning åt endera sidan *), mera sällan ett oliksidigt förhållande utan flyttning. Det oftare förekommande snarlika begynnelseordet i *Spännst. sidBr* utmärker de verksamma händernas flyttning bakifrån framåt under klappningen. Det utbytes stundom i detta fall o. a. med uttrycket *tvär*, förkortadt *tv.* hvilket äfven följer en vågrät bana.

№ 13. Ordet **sned.** förkortadt till *sn.*, nyttjas äfven i rörelsers namn ganska mycket, men har flera ganska olika betydelser, jfr nedan 6:te stycket. I förbindelse med orden *bakåt* eller *framåt* uttrycker det en »conjugat» rigtning mellan tvärplanet och pilplanet. Sådana fall äro den så mycket begagnade *Halfstrhöggrvändsitt. sn. bakåt* och den dertill motsatta *Halfstrvändhöggrsitt. sn. framåt* m. fl.

№ 14, Ordet **tvär.** merändels förkortadt till *tv.*, i vissa händelser ersatt med ordet *transv.* Det nyttjas för att utmärka en motsats till orden *längd*, *båg*, *lin.*, och betecknar den nästan räta *linea*, som en passiv rörelse följer i kroppens yta. Det angifver således oftast en vågrät, »transversal», rigtning, skärande bål, länd, bröst, hals, panna (t. ex. för utförande af en

---

*) Nyttjades under B:s tid, men ej veterligen förekommande på något af hans papper.

ff eller *fff* eller ═) o. s. v. Fyra teckningar (Fig. 93—96) visa tydligast dessa olikheter vid *Häfst. tv. Lnd*═ och *Bågsitt. längdR*═ *) samt *Motst. linRff* äfvensom *Motst. tv. Lndfff* och *Motgrst. Krsbfff*. En märklig förändring af meningen med ordet *tvär* är den bågliniga efter hela »Colon» följande *Spännst tv. M*═ (Georgii *Kinesith.* 1847 s. 83) äfvensom *Spännhalfligg. tv: M*═, hvars bana utgår från blindtarmen, stiger uppåt, går derpå vågrätt, slutéligen nedstiger längs venstra sidan. Den ställning, som Eulenburg 1856 fig. 3 visar, öfverensstämmer med B:s förfarande, ehuru denne vanligen lät ett biträde fatta Rt:s händer och sträcka hans armar. Men E:s beskrifning af *rörelsen* är bland hans mindre lyckade. — Uttrycket *tv.* förekommer äfven i aktiva (dupplicerade) rörelseformer t. ex. *tvärdragning* äfvensom i de många vid olika redskap bundna s. k. *tvärsprången* med eller utan anlopp. Den under en tid förekommande sammansättningen af ordet *tv.* och det nyssnämnda *konc.* är väl att anse såsom en slags språklig »idiotism» af ringa nytta för terminologiens enkelhet.

№ 15. Ordet **ut** nyttjadt till bildande af rörelsers namn förekommer i ordet *utvridning*, »supination» liksom uttrycket *in* i dess motsats. Jfr nedan tecknet ⌣⌢, hvarmed det ofta förbindes, t. ex. vid benrörelser utförda under en Rg:s motstånd.

№ 16. Orden **venster, höger** nyttjas ofta mera eller mindre förkortade, vid vexelsidiga rörelser inskränkta till blott ena sidan. Men de torde ej sjelfva gifva anledning till någon svårbegriplighet vid sammansättningar. Om förkortningarna *v.* och *h.*, nyttjade vid »snedbehandlingar» eller i andra fall, innehålla B:s efterlemnade papper bl. a. följande anmärkning: »Vid speciella sjukdomsfall utsättes äfven i det generiska ordet (ställningens namn) den sida, från hvilken rörelsen utgår t. ex. *V.str.h.vändgrsitt. sn*⌐⌣ o. a.». Detsamma gäller om *rörelser*, såsom i den passiva *Krhalfligg. h.undRfb*═ och andra dylika fall (jfr Georgii *Kinesith.* 1847 s. 81, 83, 101), hvarest ställningen är alldeles samsidig men rörelsen ensidig. Dock bör märkas, att namnet *V.simhäng. 2A*⌢ betyder blott, att venstra handen fattar *högre* än den andra. Likaså är förhållandet med ordet *H.spännligg.* o—o och andra dylika. — Men i ännu andra fall, såsom *H.spännhäng. h.sidBr*⌐*ff* utmärker det dock, att Rt. fasthåller sig endast med den *ena* armen.

№ 17. Ordet **vexel,** någon gång förkortadt till *vex.* eller *vxl,* är ett uttryck af ganska skiljagtig användning. Numera kan man ej med visshet afgöra, huru mycket af dessa skiljagtigheter verkligen tillhör B. sjelf eller bero af andras missförstånd om betydelsen af hans uttryck. Det städse *gemensamma* i alla dessa skiljagtiga användningar är afsigten att förekomma *omedelbar upprepning åt samma sida.* Då detta uttryck nyttjas vid bålrörelser; innefattar det alltid ett syfte att dermed förebygga den omedelbara upprepning åt samma sida, som annars plägar ske i likartade fall t. ex. vid en *Stödgångst. S*⌢ *m. eller utan Rg.* I vissa sammansättningar t. ex. vid

*) Äfven kallad *Sitt. lin. R*═, likasom nästföljande kallas *Motst. längdRff*.

fria rörelser utmärker ordet tillika, huru en vexelsidig bålrörelse (böjning, vridning) från den vanliga enklare långsamma beskaffenheten ändras till *hastig* i stor bana, ofta ända till 90°, men aldrig mycket deröfver. Ehuru hastig då, är den dock ej bunden i en fortsatt *rhytm*, såsom № 11 ofvan. Detta allt gäller om rörelser, som ej förutsätta några aktiva (rörliga) stöd, och som således mest nyttjas i friskgymnastik. Ett par vigtiga undantag ses nedan i afdelningen C № 3, 27 angående tecknen ∽ och ∿∿/. — I andra sammansättningar t. ex. vid de mycket i sjukgymnastik begagnade former, som kallas *Stupsitt. vexel*∿∿/ *(hftf.)* och *Frambågligg. vexel*∿∿/ *) samt *Strstupsitt vexel*∿∿/, betyder detta uttryck endast, att rörelsen skall utan hastighet *skifta* vexelvis från ena sidan till den andra, d. v. s. icke upprepas omedelbarligen åt samma sida. Likaså i namnet *Strbåggångst. vexelS*∽ *und. 2A$_c$!* m. fl. d. — I andra sammansättningar, t. ex. vid vissa oliksidiga »benrörelser» (hvilka oegenteligen så kallas), utmärker ordet *vexel* en mindre hastig »repetitorisk» rörelses ändring till en hastig men tillräckligt pauserad *rhytmisk* rörelse. — Vid *Häfhäng. vexelA*∿⌒ utmärker det, att den ena armen sträckes långsamt till sidan (vågrätt), och böjes likaså, sedan den andra armen, så fortfarande vexelvis. Jfr Rothstein *Rüstüb.* 1855 f. 62. Efter ungefär likartade grunder tillgår *Krhäng. b. vexelKn*∿⌒. Ordet *vexel* är således temmeligen mångtydigt.

Anm. 1. Äfven förekomma enligt ofvan № 3 orden *uppåt*, *framåt*, *bakåt*, och hafva varit nyttjade i något olika mening (till olika bruk), nemligen ofta i beroende af bålens upprätta eller lutande ställning. Den fria aktiva *Strstupgrst. 2A*∿⌒ *uppåt* sker således i lutande, ej i lodrät rigtning. Den dubbla *Strfallsitt. 2Aned$_c$!* följer samma lag enl. nedan.

Anm. 2. Ordet *utåt* betyder nästan alltid en rörelse i »lateral» rigtning, ehuru det rätta utförandet af en armslagning eller armsträckning utåt afsigtligen något *öfverskrider* detta mått, och visar en ringa ökning af vinkeln bakåt **); d. ä. att armarna svagt »konvergera» bakåt, enligt ofvan 2:dra stycket № 6. — Blott i vissa undantag (t. ex. fotflyttningar) har ordet nyttjats om en medelrigtning mellan den rent »laterala» och den »sagittala» som syftar rätt framåt.

Anm. 3. Om det i vissa fall öfverflödiga bruket af ordet *aktiv* jfr nedan.

---

*) Skrifves hos B. stundom *Frambågligg.* ∿∿/ och *Vingframbågligg.*∿∿/ o. s. v.

**) Såsom bekant är, nyttjar den i Norden uppkomna methoden ej de utomlands i flera former brukliga »ledrörelser», som förnämligast åsyfta ökande af ledernas betydliga eftergiflighet derhän, att armarna må föras bakåt ända till parallel vågrät ställning eller ännu mera, d. v. s. närmande händerna till hvarandras *beröring* bakom ryggen under bibehållande af armarnas vågräta ställning. Detta rent »artikulära» syfte vinnes genom en stark »Schulterprobe», d. ä. en hastig vågrät svängrörelse med tyngder i händerna framifrån bakåt till beröring. En annan till syftet likartad »Gelenkübung», begagnad äfven i England och Frankrike, börjar »mit gefalteten Händen», och är en hastig kretsrörelse, som förer händerna i lodrätt pilplan båglikt öfver hufvudet uppåt och bakåt ända ned till sätet.

B.

Dernäst inordnade i de sammansatta namnen följa de förkortningar eller fullständigt utskrifna ord, hvilka angifva de *kroppsdelar*, som rörelsen antingen påverkar, eller såsom medel använder till framkallande af en viss verkan på någon annan del, yttre eller inre. Jemnförelsevis äro de fall af ordbildning få, hvarest ingen kroppsdel nämnes; och några af dessa fåtaliga fall utgöra tydliga brister i terminologiens följdrigtighet. Ett sådant fall är den dupplicerade *Sitt.* ⌣⌣/ (:) och den fria *St.* ⌣⌣/, hvilka väl egenteligen borde heta *Sitt. Bålfram*⌣⌣/ och *St. Bål*⌣⌣/ enligt de för terminologien annars allmänt antagna grundsatser. Uteslutandet af sådana »bestämmelser», hvilka uppgifva en kroppsdels namn, tillhör deremot med rätta de många uttrycken, som beteckna *språng*, *öfverslag* e. a. d. förflyttningar af hela kroppen. Detsamma kan ej med lika god rätt sägas om sådana namn, som *Helsitt. bakåt*, *Stödst. bakåt*, *Strligg. sn*, *Halfligg.*, eller *St.* och åtskilliga andra, som lätt finnas flerstädes i B:s skrifna behandlingar. Jfr nästa häften.

Af besagda förkortningar meddelar en från äldre tid härrörande *lista* följande uttryck, till hvilka man vid denna utgifning af B:s efterlemnade papper har fogat några ytterligare i hans *behandlingar* esomoftast förekommande ord, som troligen blott af förbiseende hafva uteslutits i listan. Bland dessa uttryck finnas blott få, som ej skrifvas på temmeligen olika sätt, mera och mindre förkortade o. s. v. Det är kanske öfverflödigt att tillägga, att flertalet af de anförda *smärre* kroppsdelarnas namn förekommer blott i passiva rörelsers beteckningar, medan de *större* tillhöra både aktiva rörelser, både fria och dupplicerade, med och utan redskap, samt passiva — dock endera slaget betydligt öfvervägande i talrika former, för vissa delar.

№ 1. **A. = Arm.** Detta uttryck förekomer i en så stor mängd af namn, att många deraf lätt återfinnas på de flesta behandlingar. Åfven må anmärkas, att uttrycket *A.flät*♂ är en förkortning, som betyder tryckning på armens »nervfläta».

№ 2. **Ans. = Ansigts** jfr nedan, förkortningen *Facn.*

№ 3. **Ax. = Axel (axlar),** såsom vid en tryckning på ena axeln eller båda till utöfvande af ett motstånd under en aktiv dubbelrörelse t. ex. vid den ofta begagnade *Motst. AxR*♂ och i det mindre rigtiga namnet *Halfstrmotst. AxR*♂ m. fl. Jfr f. ö. teckningar 1836 t. III f. 8, 1856 E. f. 5, 6 anm., 1880 f. 380.

№ 4. **Axel-led,** uttryck som någon gång förekommer i förening med rullningens namn under ställningar, som ej äro fullt passiva.

№ 5. **B. = Ben.** Ordet förekommer i en stor mängd af fall, förenade med namn, angifvande mycket olika rörelser, aktiva och passiva, af de förra både fria och dupplicerade o. s. v.

№ 6. **Br. = Bröst** träffas likaså i många namn af olika syftning. Nästan alla tillhöra passiva former, jfr Georgii 1847 s. 84, 94. Det sam-

mansatta uttrycket *Br.m.* eller *Br.msk.* o. s. v. förekommer oftast i föreningen *Sitt. Br.m✓*, hvilken skiljer sig från *Sitt, Br✓* blott derigenom, att greppet sker omkring »pectoralernas muskelvalk», och verkställes i vissa fall *framifrån.* En annan händelse af samma uttrycks bruk är *Halfstrvändsitt. A○ und. Br.m*⩧ Fig. 97, och *Halfstrvändsitt. A○ und. Br.m*. Bland de nu nästan allmänt aflagda formerna kan märkas den hos Georgii 1847 s. 94 omtalade *Knst. Br*⩧, äfven stundom kallad *Motknst. Br*⩧, hvarom några ord följa nedan, fig. 98. Nästa teckningar (Fg. 99—101) visa *Vändsitt. fram und. Br✓* och den blott excentriskt begagnade *Strsitt. Br* samt *Talnigst. Br*, hvilken sistnämnda äfven har kallats *Talnigst. Kn und. Br*.

№. 7. **Fgr. = Fingerspets** träffas mera sällan och blott i passiva rörelser, såsom *Hndstödj. Fgr*⩧, hvilken vanligen förenas med ett par, i namnet icke angifna, aktiva »cooperativa» tillägg för samma delar.

№. 8. **F. = Fot**, ofta förekommande, jfr nedan om förkortningarna *Fbl.* och *Sul.* I friskgymnastik träffas denna förkortning sällan utom ordet *St. F.flyttn.*, utförd i åtskilliga rigtningar. Fotflyttning till sida af *tre* fotlängder ses afbildad i utländska redogörelser om det af B. begagnade förfarande (Roth. 1851 s. 128 *); men detta beror på ett misstag, hvarom vidare se 2:dra stycket *№.* 10. — Jfr f. ö. teckningar 1836 t. I f. 1—3, t. 2 f. 1, 2 m. fl., 1851 s. 127, 1853 f. 12—15 m. fl.

№. 9. **F.leds = Fotleds**, såsom vid den bekanta passiva *Halfligg. F.leds○* och de dermed alltid förenade (vanligen *efterföljande* och omvexlande) aktiva rörelser under motstånd. Jfr 6:te stycket närmare derom. Den bör enligt B:s förfarande ske under tillräckligt fast »bindning» af underbenet derigenom, att Rg:s ena hand fattar derom omedelbart ofvan fotleden: för att isolera rörelsen till *denna* led och hindra dess öfverflyttning till höftleden. Jfr Roth:s teckning 1851 s. 178 med tilläggen s. 179, 180, hvilka äro rigtiga, hvarom vidare nedan vid tecknen ○ och .

№. 10. **Fun. = Funic. = Funiculär**, nemligen i orden *Halfligg. Funic* och *Grkrhalfligg. Fun*, hvilka fullt passiva rörelser verkställas på det angifna organet förenade med en obetydlig förflyttning af handen i en nedåtgående något »medial» rigtning.

№. 11. **Gr. = Gren**, i det ofta förekommande namnet *Halfligg. Gr○*, hvilket med skäl nu anses vara oegentligt; enär den del af kroppen, som i allmänt tal kallas »grenet», icke sjelf *kan* rullas, och enär rörelsen mekaniskt tillhör höftleden i verkligheten. Fig. 102. — Jfr f. ö. teckning 1856 R. f. 98.

№. 12. **H. = Hnd = Hand** förekomma i några inbördes ganska olika användningar t. ex. ordet *Spännligg. Hnd*○.

№. 13. **Hndl. = Handleds** i fall af passiva rullningar och i ordet *Sitt. öfHndl*○ äfvensom i *Sitt. HndlFgr m. staf* (1843) m. fl. — Jfr f. ö. teckning 1856 R. f. 91, hvarom vidare nedan.

---

*) Ännu felagtigare afstånd har utg:n af dessa B:s efterlemnade papper meddelat i teckningar. P. F. 1861.

№ 14. **Hem.** = **Hemisp.** = **Hemispher** vid hackning med båda händerna (fingerspetsarnas ulnarsida) i en vågrät krets omkring skallen. Ordet nyttjas så någon gång, nemligen i stället för uttrycket *ring;* jfr nästföljande. Dessa uttryck hafva således intet gemensamt med benämningen *hemrörelser.*

№ 15. **Hj.** = **Hjess,** såsom i den passiva *Sitt. längdHj*‖ utefter sinus longitudinalis, och i *Sitt. ringHj*‖ äfvensom i *Sitt. motHj*= hastigt längsefter nyssnämnda blodvik. Jfr Georgii *Kinesith* 1847 s. 84.

№ 16. **Hfd** = **Hufvud,** i flera mycket olika fall af aktiva, passiva och blandade rörelser.

№ 17. **Hft** = **Höft.** eller becken, underlif. Ordet förekommer under det tidigaste skedet blott såsom del i de ganska oegentliga namnen *Höggrsitt. HftO* och *Höggrvändsitt. HftO*. Efter hand tillkomma flera andra namn såsom den ofvannämnda *Spännböj. Hft*⌣⌣/ och *Häfst. Hft*⌣⌣/ äfvensom *Höghalfst. h.(v.)HftV* o. a. »snedrörelser».

№ 18. **Hls** = **Hals,** såsom i *Sitt. tv. Hls*= och i *Sitt. längdHls*=, hvilka verkställas framtill m. fl.

№ 19. **Hlsåd.** = **Halsåder** vid den blott under slapp hållning utförda *St. Hlsåd*∂/. Jfr följande *№* 24 samt afdelnigen C. *№* 25.

№ 20. **Häl,** t. ex. vid tryckning eller skakning med liktidig betydlig tryckning, såsom vid *Vrstödj. Häl*═.

№ 21. **Inl.** = **Inlår,** i ordet *Krgrhalfligg. Inl*‖ äfvensom den ofvan anförda *Högst. B.bakåt*┐⌣ *und. Inl*= och *Högbindst. B.bakåt*┐⌣ *und. Inl*= m. fl. Jfr f. ö. uttrycket *Lj.* Förkortningen *Inl.* liknar följagteligen fullkomligt den, som nyttjas för det blott i friskgymnastik brukliga ordet *inledning;* men må ej dermed förvexlas.

№ 22. **Isb.** = **Isbens** i det ofta förekommande namnet *Krgrhalfligg. öfIsb*∂/, hvarvid trycket öfver »isbenskammen» vexlar på något olika sätt enl. Georgii 1847 *Kinesith* s. 101; jfr 6:te stycket.

№ 23. **Ischn.** = **Ischiadnerv,** i ordet *Motgrst. Ischn*∂/, vanligen utförd med en kort svarfrund »staf» (synnerligen å feta menniskor), i andra fall oftast med stadigt slutna sträckta fingerspetsar.

№ 24. **Jug.** = **Jugular** vid den i *№* 19 anförda händelse, en öfverflödig synonymi.

№ 25. **Kn.** = **Knä,** såsom vid *Strgrst. 2Kn*⌒, *St. Kn.upp*⌒, *Krhalfligg. 2Kn*∂/ och vid *Krhalfligg. 2Knned*∂/ samt *Stödst. Knned*∂/ äfvensom vid den både af aktiva och passiva rörelser sammansatta formen *Halfligg. Kn*⌒ *und. Knv*∂/, det sistnämnda trycket skeende hårdt baktill mot *knävecket* under utsträckningen och Rg:s motstånd. Fig. 103. Jfr nedan.

№ 26. **Krb.** = **Krsb.** = **Korsbens,** oftast förekommande vid den passiva *Motgrst. Krsb*‖ (Georgii 1847 *Kinesith* s. 69) och den mindre ofta nyttjade *Motgrst. längd Krsb*=.

№ 27. **L.** = **Lr.** = **Lår** blott vid hårda passiva längdstrykningar, hackningar o. d., vanligen under *motst. utg.*, Rt. stödande händerna mot red-

skapet e. a. tillgängligt fast föremål, ena foten upplyftad, hvilande på detsamma eller på en lägre stol. Jfr afdelningen C. № 2, 23.

№ 28. **Lj.** = **Ljumsk** vid *Halfligg. Lj*═ och *Grhalfligg. Lj*═ äfvensom vid *Stödgrnigst Kn*◡◡ *und. Lj*═ m. fl. Bemärkelsen af № 21 och 28 äro ej alltid nog bestämdt skiljda; den förra formen börjar *lägre*, nemligen föga öfver »skenkelbågens midtdel», den andra slutar vanligen vid ljumskringens nedre (yttre) öppning.

№ 29. **Lftr.** = **Luftrör,** såsom i namnen *St. Lftr*═ och *St. Längd-Lftr*═. Jfr Georgii *Kinesith.* 1847. Fig. 104.

№ 30. **Lnd.** = **Länd** vid åtskilliga passiva rörelser, oftast vid *Motst. tv. Lnd*// och den fullt passiva *Halfligg. Lnd*✓═ o. s. v.

№ 31. **M.** = **Mag,** vid flera fullt passiva eller halfpassiva rörelser å denna kroppsdel äfvensom vid *Motst. MR*♂, *Motst. MLnd*♂ o. a. halfaktiva.

№ 32. **Mast.** = **Mastoid.** t. ex. vid hackning, utförd med de slutna fingerspetsarna (2:dra, 3:dje och 4:de fingret) lodrätt mot den antydda delen, eller snedt mot densamma med fingernas »ulnar-sida».

№ 33. **N.** = **Nck.** = **Nack** vid *Stupsitt. Nck*// och den i en teckning af ställningen (Fig. 105) antydda *Stupsitt. tv. Nck*◡◡◡✓ äfvensom *Stupfall. Nck*✓ eller *Framligg. Nck*✓ samt *Strframligg. Nck*✓ och åtskilliga andra. Händernas anläggning i den sednare fördelas ej till *ryggen*, såsom ses i Fig. 53

№ 34. **Nckgr.** = **Nackgrops** förekommer i förbindelse med orden skakning och den passiva s. k. *tryckskakningen*, stundom tecknad med ♂═.

№ 35. **N.** = **Ns.** = **Näs** förekommer i förening med få andra ord, alltid uttryckande passiva förhållanden. Helt olik andra fullständigare »systemer» har den method, som B. föreställde, aldrig sysslat med aktiva rörelser för näsan, hvarken i sjukgymnastik eller ledvis i friskgymnastik.

№ 36. **Nsr.** = **Näsrot,** i den ofvan omtalade *Stupsitt. Nsr*═, hvarvid den andra handen omfattar Rt:s nacke för att så bättre bestämma (förhindra påskyndandet) af den uppresning, som afslutar skakningen. Om skälen att trots dess anmärkta »löjlighet» ej ur listan utesluta denna rörelse jfr f. ö. № 48.

№ 37. **P.** = **Pn.** = **Pann,** såsom vid *Stupsitt. PannNck*═ och vid *Sitt. P.A*═ från hjessan öfver halsens sidodelar, skuldror, armar ned till händerna. Äfvenså träffas förkortningarna *Pannv.* eller *P.vik* o. s. v. uti ordet *Stupsitt. P.vik*═, hvilken vexlade temmeligen såväl till utförande som skrifsätt.

№ 38. **Per.** = **Perin.** = **Perinaei,** blott i passiva fall såsom i namnen *Krgrhalfligg. Perin*♂ och *Krgrhalfligg. Perin*♂═ samt *Krgrhalfligg. Perin*//, den sednare utförd med klotstaf.

№ 39. **R.** = **Rygg** i en mängd af vigtiga aktiva och äfven flera passiva rörelser, hvilkas anförande skulle blifva mycket vidlyftigt.

№ 40. **Rfb.** = **Refbens** i namnen *Krhalfligg. v. undRfb*♂ eller för den motsatta (högra) sidan. Jfr nedan synonymen *Krhalfligg. part. M*═.

№ 41. **S.** = **Sid.** = **Sido** i en mängd af vigtiga aktiva och äfven flera passiva rörelser; jfr 2:dra stycket № 30, 57 m. fl.

№ 42. **Saphen** såsom i *Högst. Saphen*═

№ 43. **Sk.** = **Skld.** = **Skulder** i några få blott passiva fall. Jfr G. R. af 1836 mom. 211.

№ 44. **Skldbl.** = **Skulderblads** förekommer ofta i det på något olika sätt skrifna namnet *St. undSkldbl*, jfr Georgii 1847 *Kinesith.* s. 99, »tremblement infrascapulaire». För öfrigt förekommer uttrycket i få fall, såsom *St. bågSkldbl*, äfvensom en strykning utförd i samma bågiga rigtning omkring delen. Sällan förekommer uttrycket *Skhjd*, hvilket betecknar »skulderhöjden».

№ 45. **Sphnct.** = **Sphinct** utmärker den ringlika yta, som motsvarar M. Sphincter Ani, såsom vid *Motst. Sphinct*= eller *Motgrst. Sphnct.-cirkel*=, utförd med stafvens spetsiga ända omkring stolgången.

№ 46. **T.** = **Tinn.** = **Tinning**, såsom i namnet *Sitt. 2Tinn*. Dit kan äfven hänföras *Sitt. Temporal* o. a. d.

№ 47. **UA.** = **undA.** = **Unda.** = **Underarms** i passiva rörelser och i det mycket oegentliga namnet *Sitt. UA* o. , likasom *St. UA* o. , hvilka vanligen äfven inbegripa flera andra rörelser, passiva och aktiva, Fig. 106. Jfr 6:te stycket.

№ 48. **Undk.** = **Underkäks**, såsom vid den af B. införda ofvan omtala'e skakning af delen med en näsduk inlagd i munnen under *tyngdlut.* eller *stupst.* eller *stupsitt. utg* *). Dessutom i namnen *Sitt. UndK*= och *St. tv. UndK*= och några andra passiva rörelser. Fig. 107.

№ 49. **Vd.** = **Vad** såsom i den aktiva men med biträde verkställda *Knst. Vd* och ett par passiva fall. Fig. 108.

№ 50. **Vr.** = **Vrist**, såsom de aktiva *Högst. Vr* och *Vrstödj. Vr* samt i den »blandade» formen *Halfligg. F.ledsO o. Vr*, den så mycket begagnade föreningen af två omvexlande rörelser, den ena aktiv, den andra alldeles passiv **), hvarom några ord följa i 6:te stycket.

№ 51. **ÖA** = **Öfverarms**, förekommande blott i få fall, alla passiva.

№ 52. **öflsb.** Jfr № 22.

№ 53. **Ög.** = **Ögon.** Ordet användes egentligen vid en måttlig upprepad tryckning mellan »globen» och pannbenet, hvarunder det tryckande pekfingret flyttar sig flera gånger. I en äldre anteckning uppgifves, att uttrycket

---

*) Onekligen lemnar denna form, likasom flera andra af de i B:s method begagnade passiva rörelser, rum för de anmärkare, som finna dem »*löjliga*». Dock måste de nu å listan qvarstå i förbidan att en gång erhålla bekräftelse på deras tjenlighet till deras uppgifna *ändamål*, eller att i motsatt fall förkastas. Framtiden kan sammanställa denna visserligen till utseendet *löjliga* käkskakning med den lika löjliga samtidigt uppfunna »Kinnhang» (att med *hakan* uppbära den hängande kroppens tyngd), hvars införande i ett gymnastiskt system har gillats af så många vetenskapsmän. Man kan då afgöra: *hvilketdera* af de två löjliga förslagen är bäst egnadt att bestämdt verka till ett beräknadt förnuftigt *ändamål*, motsvarande ett verkligt behof. Skall då Spiess' aktiva Kinnhang bibehållas såsom nyttig i friskgymnastik och B:s pssiva käkskakning förkastas såsom onyttig i sjukgymnastik?

**) Enär detta förfarande nyttjas så mycket af B., och fortfarande användes allmänt vid s. k. gymnastiska institut o. a.; måste det anföras här, oagtadt ganska många hans samtida vetenskapsmän i böcker fördömma all förening eller sammanblandning af aktiv gymnastik och »massage», såsom de på sednare tider vilja kalla *alla* passiva rörelser.

Ög., öfverkorsadt med två streck, betyder, att *båda* ögonen skola liktidigt underkastas samma åtgärd. Några andra förkortningssätt träffas äfven, hvilkas betydelse ej numera är känd.

№. 54. **Ögl. = Ögonlocks** förekommer i namnet *Sitt. Ögl*═, en passiv rörelse, som under ett nu förgånget tidskifte har föranledt åtskilliga tvifvel om tjenligheten af att utsträcka gymnastik till denna del.

№. 55. **Ör. = Öron.** Uttrycket förekommer användt på *behandlingar* endast för sjuka och blott i passiva rörelsers namn, blott i vexelsidig mening; ehuru en anmärkning, befintlig bland B:s terminologiska papper, uppgifver, att förkortningen *ör*, öfverkorsad med *två* vågräta streck skall betyda, att *båda* öronen samtidigt underkastas en rörelse af passiv art. Den oftast begagnade formen är *Sitt. Ör*═, som vanligen förbindes med en omvexlande *Sitt. Mastoid*//, utförd med fingerspetsarna ungefär så, som vid en s. k. »percussion» förfares. — Oagtadt länge fortsatta förebråelser att vara *ofullständig* har den i Norden uppkomna gymnastiska method ej velat upptaga några ögon- och öronrörelser för friskgymnastik *).

Dessutom förekomma i sjukbehandlingar här och der åtskilliga ord, hvilkas betydelse lätt inses genom deras sammanställning med de anförda; emedan de äro föga förkortade. Derjemte bör anmärkas, att i den nyssanförda listan saknas några namn, som beteckna *samma saker* inbördes, åtminstone i de flesta fall. Sådana äro bl. a. följande fall:

Okåd. (okåder) . . . *Ilsåd (Halsåder)* *Jugular*	orden nyttjades i förening med uttrycken *tryckn.* (eller *strykn.*) och tillhöra den tekniska form, som är vorden rygtbar genom den deremot i vetenskapens namn uttalade förkastelsedomen.
Br.grops *M.grops.*	orden nyttjade vanligen i förening med förkortningen *skakn.* (═).
Kn.vecks *Poplit*. . .	orden nyttjade i förening med förkortningen *tryckn.* (såsom *Halfligg. Kn*⌃ *und. Knv*↓) samt *Höghalfst. Knv*// med klotstaf.
Sul. . . . . , *F.bl. (F.blad)*	i föreningen *Halfligg. F.bl*// med rund staf, mycket sällan hos B. nyttjad utan förening med *Halfligg. F.leds*⁰.
Facn. (facialnerv) *Ansigtsn.*	i föreningen *Sitt. Facn*↓ o. s. v.

Denna lista, ehuru mycket ofullständig i flera afseenden och synnerligen med hänsyn till uppgifter om åtskilliga *mindre delars* namn, kan dock tillika

---

*) Methodens mycket omtalade *torftighet*, oneklig äfven i detta fall, inses tydligast genom jemförelser med andra fullständigare. En ung mångskrifvande man, Herr Happel, som derför tager henne i sträng upptuktelse, eger tillika f. n. de största anspråken på att odla *aktiva* öronrörelser i afsigt att vara alldeles fullständig, ännu mera än hans uppgifna förebild Spiess, hvilken dock ej för soldatskolans gymnastik ovilkorligen *fordrade* öfning ledvis med ögonen, öronen, näsan m. m. Läsaren kan hänvisas till H:s uppsatser i tidskriften *Gymnaste Belge* 1870 och hans skrift *La Gymnastique* III uppl. 1879.

bidraga till ett svar på följande fråga: Huru mycken *verklig kännedom* om den af B. så länge föreställda methoden hafva de fysiologer o. a., som an- anklaga den för det genomgående felet att icke afse något annat än idel *muskulära* verkningar, »nur Muskelgymnastik»? Om den aldrig afsåg verkningar på *andra organer*, än de yttre mekaniska verktygen för rörelsen; skulle denna lista knappt utgöra en fjerdedel af sitt innehåll. — — I fråga om några af de anförda formernas *betviflade rätt* att med skäl tillhöra en på rationella underlag grundad *materia gymnastica*, motsvarande »den mekaniska agentens» hela område (för friska eller sjuka), torde man här kunna inskränka sig till de korta anmärkningar och jemnförelser, som vid № 48, 50 anföras i tillhörande noter, äfvensom de i föreg. stycke på åtskilliga ställen anförda ord angående likartade fall. Näppeligen kan man utesluta några former (vid yppadt behof deraf) endast för den *löjlighet*, som ansedda författare hafva tillskrifvit dem? Huru skulle det då gå med de berömda nyare ofantliga gymnastiska *systemer*, hvaraf det mesta från perm till perm utgör löjligheter eller förskräckliga karrikaturer? — I fråga om den påstådda bristen och otillräckligheten af sjelfva rörelse-förrådet må, utom det redan anförda, hänvisas till nästföljande afdelning och 5:te stycket.

C.

Utförandets »verbala» namn, t. ex. böjning, sträckning. vridning, hackning, gång m. m. följa derefter såsom *den sista delen* af hela benämningen, om denna är sammansatt af flera delar. Ensamt eller förenadt med någon af ofvannämnda i A och B anförda prefixer utgör denna slutdel egenteligen det vigtigaste hufvudordet i *rörelsens* namn. På de till sjukes behandling hörande papper träffas öfverallt sådana »verbalier» till ett sammanräknadt antal af nära tretio, hvilka der vanligen återgifvas med särskiljda *tecken*, mindre ofta med *förkortningar*, sällan med *fullständigt utskrifna* ord. — Ungefär samma förhållanden råda i fråga om friskgymnastiken; ehuru noggrannheten der var mindre, åtminstone i de behandlingar för äldre och tabeller för barn eller ungdom, som B. ej sjelf skref. Dessa tecken begagnas enligt ofvan redan 1828 och fortgå ända till 1880. Deras flertal återgifves temmeligen rigtigt i sid. 324 af D:r Med. A. C. Neumanns redan omtalade skrift 1852, hvilken innehåller ett försök att på tyska framställa B:s terminologi. Dock synes han närmare följa något af de korta tidigare terminologiska utkasten, än de för användningen omedelbarligen nyttjade behandlingarna, hvilka för honom såsom utlänning förmodligen voro mindre lätt tillgängliga genom deras stora antal. Då årgången 1840 af B:s skrifna behandlingar nedan kommer att särskiljdt framställas för läsaren i näsfa häfte; må nu anföras, att de der eller sednare mest begagnade tecken äro följande tjugosju nedan afbildade, hvilkas motsvariga förkortningar äfven meddelas nedan omedelbart efter hvarje tecken, hvarefter vidare följer den *fullständigt ut-*

skrifna betydelsen jemte den kortaste möjliga antydan om uppgiftens *rätta utförande* äfvensom några af dess vanligast förekommande *fel*. — Vissa tecken förekomma oftare under *sednare* delen af tiden 1828—1880, andra tecken tvärtom oftare i början. Tecken nyttjades nästan å alla de behandlingar, som begagnades inom Centralinstitutet, hvarest B. sjelf utöfvade omedelbar uppsigt öfver lärarna och biträdena. Förkortningar eller fullständigt utskrifna ord ersatte deremot ofta tecknen på de många behandlingar, som innehöllo s. k. »hemrörelser», vid hvilkas utförande B. ej kunde ständigt närvara, och hvilket vanligen anförtroddes åt något biträde eller åt de sjukes tjenare eller anförvandter, såvida ej endast rörelser *utan* allt biträde föredrogos. Jfr följande häfte om sådana fall af »sjelfbehandling». — Angående oegentligheten att i denna efter B:s lista uppgjorda förteckning medtaga № 8, 10 och några derefter följande jfr redogörelsen om dessa tecken. Likaså må anmärkas, att № 1 och äfven vissa fall af № 25 ej egenteligen äro att anse såsom rörelser.; fastän de hos B. bära sådanas tecken.

Om skälen att ej lemna några verkliga *beskrifningar* af de i 2:dra stycket anförda *ställningar* kunna godgillas; måste detsamma gälla ännu mera om *rörelser*. För att blifva noggrann skulle mången af dessa beskrifningar fordra utförlighet och särskiljda grafiska medel. Ty lika lätt, som deras egendomligheter kunna uppfattas af det vanda ögat, lika svårt är det äfven att kunna med ord rätt beskrifva åtskilliga af dessa rörelser. — Korta meddelanden af beskrifvande syfte innehålles i de flesta ofvan (sid. 15, 16) anförda arbeten, hvartill läsaren hänvisas.

№ 1. Tecknet *B̶* = förkortningen *bindn.* = *bindning*, verkställd med en s. k. tourniquet eller nödfallsvis med en hårdt tillknuten näsduk e. a. band, anlades oftast ofvan knäet, armbågen, på smalbenets eller underarmens nedra del (vid handlofven), och bestämdes till måttet efter *tid*. En ziffra och tecknet ′ angifva utdrägten i minuter *). Skrufven tilldrogs och lossades *småningom*, ej hastigt. För öfrigt bör märkas, att tecknet *B̶* inbegrep ofta äfven att efteråt tillägga en »nypvalkning» stundom af ganska betydlig styrka, och i början anbragt *omkring* det »uppdrifna« stället, sedan småningom närmare intill detsamma. Mindre ofta förekommer andra delars bindning, såsom *Sitt. HfdB̶* (1840), anbragt nästan vågrätt omkring pannan och nack-knölen, hvilket förfarande omtalas äfven i G. G. F. 4 afd. № 4. Ordet *bindning* har således intet gemensamt med det ofvan omtalade uttrycket *bind* i en ställnings namn. Jfr f. ö. tecknet ⌐⌐.

Det fel, hvarpå B. lade mesta vigt vid detta bruk af en tourniquet, var att öfverskrida den tid, som på den skrifna »behandlingen» angafs för bindningens utdrägt. För öfrigt fordrade han, att bandet skulle anläggas på det sätt, att skrufvens skifva ej tryckte omedelbart på några mera ytligt

---

*) Denna utdrägt har mot utg:s tidigare uppgift befunnits någon gång stiga ända till 10. Dock förekom oftast 3—5′, sällan mera, åtminstone i början; men detta berodde mest på stället, utgjutningens mängd, skadans art i öfrigt o. s. v.

belägna benutskott o. s. v., om redskapet anlades på en blottad kroppsdel. Såväl »åtsnöringens» styrka som dess utdrägt voro mindre i början.

№. 2. Tecknet *//* = *bultn.* = *bultning*, verkställd med löst eller ganska hårdt knuten hand (»pugnal percussion» Georgii 1880 *Kinetic Jottings)* anbringas starkast på korset, lindrigare i allmänhet på »njurtrakten», äfvensom på länden, eller vid höjden af magsäcken o. s. v. Jfr vidare om tecknen för hackning och klappning och nästföljande anmärkning. Då några nyare författare synas tro, att man förut vid Centralinstitutet nyttjade blott de allrasvagaste »manipulationer» (möjligen i följd af yttrandet i G. Grund. F. 4:de afdelningen *№.* 5); kan tilläggas, att *Motgrst. Krsb//* verkställdes stundom så hårdt som Rg:s krafter förmådde, och dock ej tillfyllest för mången gammal genompiskad gymnastikens kund.

Fel i allmänhet hos Rg. att »hålla handlofven stel». Fel begånget af Rt. vid *Motgrst. Krsb//* att ej hålla beckenet så, att det är fördt måttligt framåt och klinkornas muskelbetäckningar derigenom släckas. För öfrigt märkes, att B. utsträckte bultningen äfven (något svagare) åt sidodelarna af sätet, d. v. s. inskränkte slagen ej blott till det egenteliga korsbens-området.

Anm.: Den yttre likheten i verkställandet är sannolikt orsaken till likheten mellan tecknen för hackning, klappning och bultning äfvensom till den så ofta i B:s papper träffade *förvexlingen* deraf, hvilken uppenbarligen skedde i förlitan på de vid gymnastikens tillämpning begagnade biträdenas tekniska urskiljning. Jfr Gymn. Allm. Grunder Fragm. anm. 15—18 om dessa olikheter, hvilka anmärkningar innehålla en kort *öfversigt* af de flesta passiva rörelsers utförande. Jfr äfvenså D:r M. Roth *Handbook* 1856 och A. Georgii *Kinetic Jottings* 1880.

Teckningar af rörelser, som hos B. utmärkas med *//*, ses 1856 R. f. 153, 154, 1880 f. 424 x.

№. 3. Tecknet ⌒ = *bjn.*, *böjn.* = *böjning*, hvaraf äfven finnes förändringen *upp*⌒ = *uppbjn* = *uppböjning.* Det sednare ofta begagnade ordet utmärker, att den »bärande» delen är sjelf orörlig, nemligen genom sin större tyngd eller genom annat fixerande medel, såsom vid den hastiga i så många andra derur härledda förhållanden (bålens förändrade ställningar) återkommande *St. 2Aupp*⌒, — eller vid uppböjningen af andra delar, såsom af hela armen, låret, underbenet o. s. v., hvilka sker med mindre hastighet. Vid de fall af böjning, som äro dubbelrörelser, börja desamma oftast «concentriskt» under svagt eller starkt motstånd af Rg., således i dessa fall alltid långsamt. Det hos B. i nästan alla af honom uppställda behandlingar och öfningstabeller flerfaldigt återkommande uttrycket böjning omfattar f. ö. de mest olikartade uppgifter, såsom kan inses af orden *St. 2Aupp*⌒, *St. R*⌒ *bakåt o. framåt*, *Strst*, *2Kn*⌒, *Halfsitt. B*⌒ och många andra för nästan alla kroppens större delar afsedda former, somliga hastiga, andra långsamma. Den förstnämnda af dessa fyra aktiva rörelser sker fritt och *så hastigt som möjligt* enl. G. R. af 1836 mom. 96—100, hvilken bok dervid tydligen och kort uttalar, att denna rörelse (likasom dess motsvarigheter i bålens *andra* ställningar) och dess slut-

ställning, *böjst. utg.*, böra göras på det sätt, att verkan deraf må främst afse *inre delars* utveckling nämligen i synnerhet bröstets, ej blott armens egen muskulära mekanism, såsom sker vid den ur folkseden härstammande gamla våldsamma leken att »bryta arm», e. a. d. De två följande af nämnda vigtiga fria rörelser ske långsamt enligt samma bok mom. 190—198, 148—151, ehuru andra sätt att böja knäna ske hastigt enligt samma bok. Likaså långsamt sker den fjerde rörelsen (hvilken är den i sjukgymnastik af B. oftast begagnade dubbelrörelse »för benen»), men dervid fordras att tvinga Rt. till betydlig ansträngning i både i den con- och excentriska delen af knästräckarnas verksamhet. För öfrigt må enligt ofvan märkas, att de många under namnet »böjning» uppkallade rörelser *med helt olika delar* böra icke uppfattas såsom en verklig gymnastisk ordning af gemensam fysiologisk verkan, men blott såsom tillhörande en yttre (terminologisk) namnlikhet, hvilkens rot är att söka i *språket*, icke i någon egenteligen *saklig* grund. Den ofvannämnda ofullständiga, bland B:s papper funna listan, hvars hufvudafdelningar äro uppställda blott efter *rörelsers* olikheter, upptager 563 dupplicerade fall af böjning för olika delar, under de öfriga delarnas fasta hvila i olikartade *ställningar*. Äfven i dess tillämpning för skenbarligen *samma* kroppsdel innehåller bruket af tecknet ⌃ de största olikheter, t. ex. mellan de ofta begagnade formerna *Famnsitt. 2A⌃* *) och *Strligg. 2A⌃*. Fig. 109, 110. Korteligen tecknet ⌃ motsvarar de mest heterogena rörelser, hvaraf endast okunnigheten kan vilja försöka att bilda en »naturlig familj», dertill missledd af *namnens* likheter. Sådana försök saknas ej i nyare tiders utländska bokalster. — Vid namnet *Stupst. Undk= o.* ⌃ utmärker det ifrågavarande tecknet mundens långsamma slutning under svagt motstånd; jfr ofvan B. № 48. Den i många olika och mera sammansatta ställningar begagnade kinetiska motsvarigheten till *Famnst. pl. 2A⌃* har i detta sitt gamla namn erhållit ett uttryck, som ej rätt motsvarar språkets vanliga mening med ordet *böjning*, såsom ofta anmärkes deremot, och visserligen med skäl. Äfven i detta fall undviker G. R. af 1836 mom. 304 någon benämning. Det är f. ö. lätt att utreda uppkomsten af denna benämning (som nu tyckes sakna något skäl), om man går tillbaka och söker sjelfva *sakens* utveckling stegvis ur dess äldsta ofullkomligare form, af mindre klar insigt både om medlet och afsigten. Den dupplicerade form, som nu kallas *Famnst. 2plA⌃*, och som är den jemnförelsevis enklaste af en i flera förändringar (olika ställningar, jfr de 1880 meddelade teckningar 311—322) återkommande typ, utgör sjelf blott en del af en *äldre* mera sammansatt form, hvars bruk vid Centralinstitutet i Stockholm började aftaga omkring 1830. Såsom det 6:te stycket visar, innefattade denna sammansättning under den första delen af Lings tid äfven en rörelse i det genom båda axlarna löpande *lodplan*, hvilkens närmaste likhet f. ö. kan ses i G. R. af 1836 t. II f. 5. Man bör ej glömma, att mellan

*) Ej att förvexla med den till armbågsböjarna inskränkta (»isolerade») *Sitt. 2UA⌃*, hvarvid öfverarmen är orörlig enligt ofvan.

det grundsatsmässiga *urvalets* kritiska method och de nyare systemer, som åsyfta att fullständigt upptäcka *allt möjligt* utan urval, måste råda den skilnaden, att den förra nödgas på en svårare väg af sjelfgranskning trefva sig stegvis fram från fullkomligt mörker till *skymning* för att kunna komma till mera ljus i kännedom om det vigtigaste och rättaste i dess enklaste och bestämdaste form inom hvarje väsentlig »typ». Mången form, som rutinen nu allmänt begagnar såsom ovilkorligen nödvändig i frisk- eller sjukgymnastik, har under somascetikens *utbildningstid* från 1794 genomgått åtskilliga förändringar till mera bestämdhet. — I sammanhang med anförandet af den berörda terminologiska bristfälligheten bör äfven tilläggas, att besagda uttryck *2plA*⌒ i vissa fall (nemligen under förutsättning af den raka bålens framlutade ställning) inbegriper två skiljagtiga, till olika ändamål begagnade uppgifter, hvilkas liknämnighet ofta har gifvit anledning till förvexlingar. Det förhåller sig så, att under namnet *Famntyngdlut. 2plA*⌒ förekomma hos B. *två* rörelser som ske i helt olika planer, det *vågräta* planet (afbildad 1880 f. 322) och det mot den raka men lutande bålen *vinkelräta* planet, afbildad 1880 f. 321. Stundom angifver dock på behandlingarna ett s. k. »tilläggsord» en närmare upplysning derom. Namnet *Famnutfallst. a. b. 2plA*⌒ har äfven inbegripit en rörelse i vågrätt plan och en annan (af kortare bana). hvars plan sammanfaller med den lutande bålen; d. v. s. att händerna alltid förblifva *högre* än axlarna under rörelsen *). — Slutligen må tilläggas, att det i G. R. af 1836 öfningstab. 4, 7 begagnade uttrycket »armarnas framförböjning», en af dess allravigtigaste enkla former (intagande af *famnst. a. utg.* och dess många derivater eller motsvarigheter under andra ställningar) nyttjades af B. i behandlingar för en mängd af olika utgångsställningar, men finnes ej upptaget i hans äldre ordlistor. Jfr synonymer dertill i 6:te stycket. Några andra sammansatta användningssätt af tecknet ⌒, såsom till uttryckande af orden *inböjning* och *nedböjning* förekomma äfven, oftare det sistnämnda. Det angifver då en vanligen hastig återgång från *strst. utg.* till *böjst. utg.* eller andra likartade förfaranden vid *fria* rörelser.

Felen äro följagteligen äfven mycket olika och några deraf alldeles ojemförliga inbördes (vid skiljda delars böjning), och förbigås här med hänvisning till hvad G. R. af 1836 derom anförer på flera olika ställen. Blott följande erinringar må här inryckas om de exempelvis nämnda rörelseformerna: *St. 2Aupp*⌒ mom. 96, 97, 98, hvilken är den enkla typen och inledningen till så många andra derur framgående »armrörelser» af vigt och af mycken användning i olika ställningar (t. ex. *vändst.*, *vändbågst.*, *bågst.*, *grvändsitt.*, *fallsitt.*, *frambågligg.*, *vågvrstöd. utg.* och deras många derivater), anses mest förfelad, då axlarna derunder höjas eller framdragas, armbågarna skiljas

---

*) Då denna sednare form utgår från *str. utfallst. utg.* och då rörelsen på grund af sin korta bana ej fortsättes ända till *famnutfallst. utg.;* borde den egetligen bära namnat *Str.utfallst 2plA*⌒. — Beträffande olikheten mellan *utfallst. a. utg.* och *utfallst. b, utg.* se 2:dra stycket 1:sta flocken № 45.

från bröstets sidor *), öfverarmen invrides och händerna derigenom läggas framtill på bröstet. Såsom ofvan antydes, ingen rörelse eller ställning har dock hos sednare författare utomlands framkallat så många *på olika sätt afvikande* ändringsförslag, hvilka i sanning skulle förtjena en särskiljd afhandling **), en monografisk »studie» med teckningar. — Det svåraste allmänna felet vid *Strst. R*⌒ *framåt* o. a. likartade rörelser enl. G. R. af 1836 öfningstabellen 4 är (utom de ofvannämnda), att låta armarna i axelleden ändra sina föreskrifna förhållanden d. ä. att låta deras genom rörelsen tilltagande lutning ökas *hastigare* än bålens lutning, ett fel hvarigenom händerna sänkas fortare och *mera* än de böra. Likaledes att vid återgången uppåt låta ryggen resa sig hastigare (och fullständigare), än händernas bågiga rörelse sker i samma rigtning. Fel vid *Vändst. R*⌒ *framåt* o. a. d. anmärkas af G. R. af 1836 mom. 210. — De vanligaste felen vid *Halfsitt. B*⌒ är att kasta bålen bakåt, att ej hålla låret vågrätt, d. ä. att ej nog sänka beckenet förhållandesvis till det på redskapet hvilande knäets höjd, att uträta detta knä ofullständigt, d. ä. att ej *fullborda* den concentriska delen af rörelsen till dess rätta yttersta gräns, att »hålla mot för tvärt» vid den excentriska delen af rörelsen. Dessa fel inträffa alltid, om Rg. ej fullgör sin pligt att rätta dem, och om han ej vid den uppgående rörelsens *öfre del* af banan minskar och sluteligen alldeles afbryter motståndet. Dessutom anmärkes i denna rörelse, såsom i vissa andra, en oftare yppad benägenhet för följande felagtiga bruk, synnerligen bland män, om Rg. är ung och »lekfull». Den enes (såsom Rt:s) för starka motstånd vid *nedgången* retar den andra till att visa sin öfvermagt vid uppgången; på detta sätt öfverbjuda de båda alltmer hvarandra, vanligen under skratt och gyckel; och det hela urartar till en sådan våldsam *brottning*, som är den plumpaste motsatsen till hvarje rätt verkställd dubbelrörelse. Man bör undvika de alltför *smala* underlag mot lårets baksida, hvilka ses afbildade i beskrifvande handböcker. — Felen vid den enklare gymnastikens cardinala typ, som inbegriper *St. R*⌒ *bakåt* och *Strst. R*⌒ *bakåt* m. m., beröras i 2:dra stycket № 3 enligt G. R. af 1836. Ingen väsentlig gymnastisk rörelseform har mera än bålens böjning bakåt varit föremålet vid konstmakares öfverdrifter och vanställande karrikaturer. De med utförandet af denna rörelse förknippade fel i olika delar äro så vigtiga, emedan den är sjelf af så stor gymnastisk vigt, en verklig grundform af första rang. I en sannt »rationel» d. ä. på *skäl* ur erfarenheten grundad, eklektisk gymnastik nyttjas den ej blott derför, att den är *möjlig*, men derför att den är alldeles *nödvändig* och oersättlig; emedan dess verkningar äro enligt vun-

*) Att hålla armbågarna »lösa», ej slutna till bålens sidor, gifver åt rörelsen och den deraf uppkomna slutställningen den slankiga prägel, som hos mången i någon mohn erinrar om en ridande bondgosses »flaxning» med armarna. De andra mera sammansatta felen i axlar och armar närma hållningen till en verklig klemmställning.

**) Jfr D:r Prof. Hartelii *tidskrift* s. 604—609. Böttcher *Turnunterricht f. d. Volksschule* 1861 innehåller i »naturtrogna afbildningar en temmeligen god *sammanfattning* af det, som 1836 ansågs vara fel, men hvars undvikande sedan har betecknats såsom ett pedanteri af skadlig »regelmässighet».

nen vidsträckt erfarenhet derom de mest väsenteliga, och kunna ej lika bestämdt framkallas genom någon *annan* rörelse. En sann gymnastik *måste* derför nyttja den på flera sätt, d. ä. uti flera ganska olika och noga bestämda utgångsställningar, oagtadt oförstånd och öfverdådigt begär efter konstmakeri använda den till ett af deras vanligaste och mest öfverdrifna »tours de force et de souplesse» inför undrande åskådare. Det är sjelfklart att man ej här kan ingå i någon redogörelse om mångfalden af alla dessa missbruk. Såsom bekant är, nöja sig dessa »konstnärer» ej ens med det mått af böjning, som motsvarar ett vanligt öfverslags »genomgångsmoment» (Rothstein), men ställa sig på stolar för att böja sig bakåt så mycket, att händerna beröra golfvet och på detta sätt visa »något ännu aldrig skådadt» af böjlighet o. s. v. — — Den ifrågavarande väsenteliga grundformen, *R*⌒ *bakåt*, är f. ö. vorden märkvärdig såsom det enda fall af största vigt, hvari full öfverensstämmelse råder mellan B. och dem, som vilja ur gymnastik utmönstra alla hastiga rörelser. Både för att lättare undvika fel, d. ä. för att vinna mera *regelmässighet* i många fall, synnerligen i sammansatta dubbelrörelser, och för att gifva utförandet en *verksammare* form utan minsta fara (trots den stegvis ökade ansträngningen) uppfann den s. k. svenska »skolan» så många *långsamma* rörelser vid sidan af de ännu talrikare *hastiga*. Det var en sednare tid, då flera tyska författare utdömde detta långsamma förfaringssätt såsom höjden af ett onödigt och skadligt pedanteri. Det har sedan deremot blifvit *öfverdrifvet* och nyttjadt för «exklusivt», såsom bl. a. af D:r Neumann, t. ex. för friska menniskor. Den allrasednaste tiden har frambragt böcker (synnerligen för flickor), hvari alla enkla fristående rörelser af en bestämd större hastighet fullkomligen uteslutas, t. ex. D:r A. G. Drachmann *Gymnastik* 1869. Olägenheterna af att ständigt för alla rörelseformer med olika kroppsdelar nyttja blott en gemensam medeltakt, att alldeles utesluta de skarpt framträdande motsatser, som uttryckas genom det rätt afpassade *ombytet* af mycket hastiga och ganska långsamma rörelser, kunna ej här afhandlas. Men det är bekant, att den obestämda medelhastigheten, använd utan afbrott för friska barn, hindra *liflighetens* förening med den stränga ordningen. — Felen vid armarnas »framförböjning» och den deraf uppkomna ställning (*famnst. a. utg.* m. fl.) beröras i största möjliga korthet ofvan, 2:dra stycket №. 6.

Anm.: En gemensamhet i felen kan anföras såsom förenande flera f. ö. ganska skiljagtiga fall af de med tecknet ⌒ utmärkta former. Den dupplicerade rörelsens urartande till en *brottning*, som föreg. stycke omtalar i allmänhet, anträffas både i sådana fall och många nedan följande. Denna omständighet ökar behofvet af *tillräcklig klarhet* i vissa rörelsers beskrifning, som derför ej bör vara alltför kort. En förseelse mot denna grundsats förekommer i Rothsteins *Rüstübungen* 1855 sid. 89, och förtjenar att anföras med stöd af de synnerligen tydliga teckningar, som han sjelf och D:r M. Roth meddela om saken. Der beskrifves den aktiva delen af den hos B. och hans efterföljare så mycket begagnade sammansättningar *Halfligg. F.leds*O *o. Vr*≻—≺. På ett träffande sätt är fotens

börjande utsträckning afbildad hos Roth 1851 s. 179 och 1856 f. 94 samt Rothstein 1855 f. 90 s, s. Den *upphörande* utsträckningen är väl afbildad hos Rothstein 1855 f. 91 och Roth 1856 f. 95. Likaledes den *börjande* uppböjningen (»flexionen») hos Roth 1851 s. 180 och 1856 f. 96. Åfvenså den *slutande* uppböjningen hos Roth 1856 f. 97. Men Rothstein har orätt beskrifvit utförandet, då han 1855 sid. 89 säger, att fotens uppböjning börjar från fig. 91 genom Rg:s åtgärd under Rt:s motstånd. Detta sätt att låta fotens sträckare verka *excentriskt*, eftergifvande, under Rg:s påtryck strider alldeles mot B:s förfarande för att undvika brottning. I böcker af mindre noggrannhet än Rothsteins äro sådana otydliga beskrifningar mycket vanliga; och fall af denna otydlighet saknas ej alldeles i G. R. af 1836.

Teckningar af *böjning:* 1836 t. I f. 10, 11, 13, t II f. 9, 15, 17, t. III f, 5 x, 1847 m. 107, 1851 s. 150, 151, 1853 f. 8, 9, 1855 f. 19—21 m. fl., 57 *b*, 1856 S. t. II f. 1, 2, 1856 R. f. 101, 102, 113, 114, 1859 f. 33 *), 1863 H. f. 3, 1870 f. 60, 61 anm., 64, 1877 f. 8, 9, 14, 33, 34, 1878 f. 4, 5, 14, 21, 22, 27, 33, 52, 59, 67, 90, 1880 f. 99, 116, 117, 208 m, fl., 230, 331, 332, 394 anm., 399, 459, 460, 498—500 långsam *A*⌒, 511, 513, 515, 1881 f. 32, 41, 46, 50, 69, 91, 141, 161 långsam *A*⌒, 233. — Af *uppböjning:* 1836 t. I f. 6 *a*, 7, 14, 15, 17—20, 22, 23, t. II f. 13, 1847 m. 62, 1851 s. 129, 147, 1853 f. 6, 1855 f. 55, 57 c, 1863 U. f. 16, 1877 f. 13, 30, 1878 f. 96 anm., 1880 f. 133, 143 m. fl., 214, 215, 284, 327, 1881 f. 112, 124, 127, 129, 170, 207. — Af *plA*⌒ 1836 t. II f. 8, 1856 R. f. 103, 104 m. fl., 1870 f. 87, 1880 f. 311—319, 378. — Af *framför*⌒ 1853 f. 16 anm., 1856 R. f. 1 *a*, 1863 U. f. 12, 13, 1878 f. 18, 1880 f. 79 m. fl., 1881 f. 67, 68, 77, 85, 88, 104, 128, 180. 199 m. fl. — Af *akt. Hfd*⌒ 1856 R. f. 117, 118, 1880 f. 385—388.

№ 4. Tecknet *JV* = *deln.* = *delning* eller *skiljning* tillhör egentligen endast armarna och benen, såsom den fria med eller utan tyngder skeende långsamma *Stupstrgrst. 2AJV* m. fl. d. fria rörelser, utgående från andra framåt lutande ställningar, den dupplicerade långsamma, af B. och Ling mycket nyttjade, *Krhalfligg. 2KnJV*, äfvensom de dupplicerade *Halfligg. 2BJV* och *Högsitt. 2BJV*. De tre sista inbegripa vanligen ej blott utåtföring, verkställd af två Rg. under Rt:s motstånd; men äfven sammanföring verkställd af Rt. sjelf under de båda Rg:s motstånd, samt dessutom utåtföring, verkställd concentriskt af honom, äfvensom sammanföring under hans motstånd verkställd af de två Rg. — fastän namnet ej angifver dessa två (fyra) motsatta sätt att verka. Rörelsen är således con- och excentrisk för

*) Teckningen 1859, ehuru f. ö. rätt framställande saken, visar den *förändring*, som de Ron har för bruk *ledvis* underkastat den af B. så mycket nyttjade form, hvilken på hans behandlingar vanligen kallas *Grst, 2Kn*⌒, oagtadt det egentliga »hufvudmomentet» deri är den koncentriskt verkande *återgången* uppåt. Men B. nyttjade denna dupplicerade form blott för sjuka, utförd med hjelp af flor e. a. upphöjning på det sätt, som ses nedan (Fig. 111) med mycket kort bana.

både »adduktion och abduktion». Stundom inskränker B. uppgiften så, att Rt. verkar blott *utåt* och de två Rg. blott inåt, hvilket förhållande angifves genom de tillagda orden *utifr. inåt.* — För öfrigt har man anmärkt, att, likasom för *№.* 3 och de flesta följande, är bruket af ordet *delning* ej fritt från synonymer och deraf härrörande oklarhet.

Felen äro flerfaldiga och mycket olikartade i följd af samma orsaker, som gälla om föreg. Af särskiljda skäl fordra alla bendelningar synnerlig långsam *jemnhet* i rörelsen (till liksidighetens oafbrutna bibehållande), uppmärksamhet och försigtighet vid närmandet till delningens yttre gräns. »Aldrig någon brottning, aldrig någon våldsamhet», var B:s stundligen upprepade uttryck, i likhet med G. R. af 1836 mom. 40; och i samma syftning anmärker Eulenburg 1856 om denna rörelse: »Bisweilen verfallen Kranke überhaupt leicht in den Irrthum, dass es bei Ausführung dieser specifisch-aktiven Bewegungen auf einen W e t t k a m p f abgesehen sei, und wenden desshalb vom Beginn der Bewegung ab das Maximum ihrer Kraft an». De två stödens fel i *måttet* äro att gå för nära rörelsens yttersta gräns *utåt*, och kunna så vålla betydlig smärta. Ty det är sjelftydligt, att den egenteliga faran för öfverdrift, framkallad af två klumpiga eller slarfviga eller lekfulla Rg. (synnerligen om Rt. äfven är lekfull, eller vill visa sin förmåga att hårdt sammanknipa knäna) ligger i deras *skiljande*, »abducerande», verksamhet, nemligen den *excentriska* delen under Rt:s eftergifvande motstånd. Men den inträffar ej i den motsatta (eftergifvande) delen af deras verkan såsom *utåt* sträfvande krafter. — Vid bruk af maskinkraft har en betydlig kroppsskada träffat en sjuk flicka, det svåraste hittills timade fall, hvars verkan erinrade om folkspråkets uttryck »fläkning». Den gamla våldsamma folklekens ytterliga förfarande att stående med vidt spärrade ben öka denna »skrefning», ända tills sätet berörer golfvet, fortlefver ännu bland gatkonstnärer och äfven i gymnasters s. k. «Gelenkübungen». — Under andra former af delning utan någon Rg., hvilka mindre lämpa sig till de af allmänheten ännu beundrade »konster», träffas stundom det motsatta felet att ej efter förmåga *fullborda* rörelsen ända till dess rätta gränsor. Sådana uragtlåtanden att gå till rörelsens rätta gräns inträffa vid *Famntyngdlut. 2AJU*, hvilken äfven har två olika former; den ena sker i ett vågrätt plan, den andra i ett mot den ganska mycket *lutande* med kraft sträckta bålen vinkelrätt plan. Äfvenså inträffar likartadt fel vid den ledvis å ribbstol nyttjade *Sidmotkorshalfst. BJU* och *Halfspännsidfall. BJU* vid bom m. fl.

Teckningar: 1836 t. II f. 5, 1856 R. f. 86, 1856 E. f. 12, 1877 f. 35, 1878 f. 66, 1880 f. 212, 218, 338, 376, 1881 f. 102.

№. 5. Tecknet ⌐_/ = *dragn.*, *drgn.* = *dragning* i mycket olika rigtningar, såsom nedåt, bakåt, uppåt, till sidan, snedt i en »diagonal» o. s. v., nyttjas vid en mängd af f. ö. mycket olikartade fall. Såsom varande merändels dupplicerad och ithy nästan alltid långsam både af försigtighets-skäl och andra grunder, synnerligen för att kunna öka ansträngningen utan fara, utföres den vanligen på det sätt, att *början* sker (från ett visst »kontrak-

tionsmaximum») under excentrisk verksamhet hos Rt., ett eftergifvande motstånd; och ofta går rörelsen då i den excentriska rigtningen ej ända till sin yttersta gräns, nemligen till den yttersta gränsen af minskad sammandragning i verksamma muskeldelar, eller ännu längre till s. k. *passiv utsträckning* af dem. Den mera ansträngande concentriska *återgången* förlöper så långt som Rt:s genom tillräcklig öfning småningom ökade förmåga tillåter, och stadnar i den föregående (excentriska) rörelsens »utgångspunkt» *utan Rg:s motstånd* för att Rt. må kunna fullt uppnå denna yttersta gräns; d. v. s .för att åter kunna börja hela samma förlopp. — Såväl *halfstrgrsitt. utg.* som *halfstrgrvändsitt. utg.* m. fl. begagnades af B. till att derifrån låta rörelser framgå, hvilka han angaf med uttrycket *sn*⌐‿ i de fullständiga namnen *Halfstrgrsitt. sn*⌐‿ och *Halfstrvändgrsitt. sn*⌐‿. Men dessa rörelsers rigtning var dock oagtadt namnens likhet skiljagtig; och afvikelsen berodde på öfverlifvets olika vändning i utgångsställningen enl. nedan om det mångtydiga ordet *sned.* — Såsom ofvan anmärkes, angifva namnen ofta icke den *rörliga* kroppsdelen. Sådant är förhållandet i namnet *Vrstödj. bakåt*⌐‿ m. fl. (Fig. 112), hvilka således äro deri motsatta till benämningarna *Halfligg. B.upp*⌐‿ och *Högnigsitt. B.upp*⌐‿ m. fl. Fig. 113.

Då ordet dragning innefattar de olikaste uppgifter, likasom det mycket ofta nyttjade och mycket obestämda uttrycket »benrörelser» m. fl. d. språkbruk; följer deraf den redan omtalade bristen på någon egentlig organisk frändskap mellan felen. De låta m. e. o. sig icke sammantagas kort i en enkel framställning. En väsentlig anmärkning om fel vid *Strstödgrst. bakåt*⌐‿ anförer G. R. af 1836 mom. 287, 341, 395; och Eulenburg erinrar 1856 s. 107 om felen vid *Helgrsitt. bakåt*⌐‿, nemligen den noga bestämda variant deraf, som förutsätter kortare bana och rak bål.

Teckningar: 1836 t. III f. 14, 1851 s, 186 x, 1855 f. 83, 1856 R. f. 127 x, 1856 E. f. 8, 9 x, 10, 1870 f. 80, 81, 82, 1880 f. 336, 337, 345, 348, 351 m. fl., 368, 510, 518.

№ 6. Tecknet Ⓦ = *flygn.* = *flygning*, såsom i orden *St.* Ⓦ och *Bågligg.* Ⓦ, har ansetts vara en slags »variant» af de halfpassiva armrullningarna (hvari Rt. håller sjelf armbågarna sträckta), men sker vanligen något hastigare, och förutsätter, att Rt. ej får hålla armbågslederna sträckta, såsom i de flesta rullningar med armarna. Tecknet träffas sällan i de sednare årens behandlingar. Om beskrifningar af dessa o. a. nedan anförda passiva rörelser hänvisas till D:r M. Roth, Neumann och Hartelius. — De stundom förekommande orden *Strst* Ⓦ och *Famnst.* Ⓦ äro en oegentlighet; emedan detta tecken skall betyda Rt:s fulla overksamhet i armarna.

Fel att Rt. sjelf medverkar till armrörelsen, att öfverlifvet ej är nog »fixeradt» för att hindra dess deltagande i rörelsen (genom en rhytmisk »vickning» upptill, som stundom åtföljes af motsvariga smärre rörelser i beckenet och knäna o. s. v.), hvilket sednare fel förnämligast är Rg:s eget, och beror deraf, att han lemnar otillräckligt *stöd* baktill för Rt.

Teckning: 1880 f. 419.

№. 7. Tecknet X = *fälln.* = *fällning* t. ex. uti den fria äfven på led brukliga *Kngrst, bakåt* X *m. höftf.* samt den mera ansträngande fria *Strkngrst. bakåt* X, äfvensom den förr mycket begagnade *Spännligg. R* X, och den numera efter B:s och Georgii's afgång sannolikt fullkomligen aflagda halfpassiva *Kngrst. R* X *på plint* framåt med två Rg. och ett handstöd baktill på smalbenen. Denna sednare rörelse bildar sjelf genom sin slutställning en passande utgångsställning till den fullt passiva *Knst. Br*$^{=}$, en redan länge föga begagnad form *), som erfordrar fyra biträden, men är mycket svår att utföra *väl*, och derför har å nyo framkallat upprepade försök att med skakande machiner härma den »oscillatoriska» rörelsen i en för densamma passande ställning.

Felen i denna sistnämnda passiva rörelse äro oftast, att Rt. sjelf på något sätt verkar med armarna eller bålen, eller skjuter sätet bakåt o. s. v. Den vanligaste bristfälligheten hos den *framför* Rt. stående Rg., hvilken har den svåraste uppgiften, är att snart förtröttas och att då göra skakningen ojemn eller för grof. Väl inrättade starka skakmachiner, försigtigt begagnade i tjenliga ställningar, kunna undvika dessa fel **); men ännu har man ej lyckats förfärdiga dessa på det sätt, att de samtidigt medverka till kroppens lämpliga fällning framåt och till axlarnas uppbärande, bröstets måttliga lyftning o. s. v. Den gamla vanliga och ännu allmänt brukliga formen *Halfligg. Br*V$^{=}$ i dess olika modifikationer är lättare att åstadkomma både med menniskohänder och med dugliga machiner.

Teckningar: 1851 s. 162 x, 182 x, 1877 f. 29, 32 anm., 1878 f. 24, 44, 72, 1880 f. 227 m. fl. 469, 470, 1881 f. 97, 130, 131, 154 m. fl.

№. 8. Tecknet ʃO = *gång* förekommer synnerligen i sådana namn som *Spännligg. H*ʃO och *Underhäng. 2A*ʃO och *Jemnväg. sides H*ʃO samt den mera egendomliga *Häfst.* ʃO mellan två stänger (jfr nedan synonymer dertill), äfvensom *Strst. balans*ʃO och *Högst. balans*ʃO m. fl. inbördes mycket olika uppgifter. Den ofvan i 2:dra stycket *№.* 48 omtalade *Halfspännst. rotat*ʃO (»rotationsgång») och den äfven i 3:dje häftet årgången 1859 förekommande ensidiga användningen deraf (*H.spännstrst. rotat*ʃO) ske på stället med fästet förlagdt upptill i den om redskapet gripande handen.

Om felen gäller klarligen detsamma, som ofvan anföres angående olägenheterna af gemensam benämning för åtskilliga inbördes olikartade förhållanden. I de fall, då ordet gång betyder en verklig förflyttning (af hela kroppen), såsom vissa häfrörelser äfvensom vid *Jemnväg. H*ʃO, är det vanligaste mycket skadliga *gemensamma* felet en märkbar oliksidighet, nemligen större flyttningar med högra handen än med den andra. Utom denna hos »begynnare» allmänna benägenhet och de ofvan (2:dra stycket, tillägg 2) anförda, dermed vanligen förenade »sprattlingar», som så gerna ofrivilligt åt-

*) Georgi 1847 *La. Kinesitherapie*: p. 91, 94 om dessa två former.

**) Till dessa kunna ej räknas åtskilliga af de nu brukliga inrättningar, som ega det vanliga felet att söka fylla alltför många olikartade former af skakning.

följa häfrörelser i förflyttning, märkes, att svaga Rt. vid *Underhäng. vågrät 2A*𝒮O på bom e. a. ej förmå dämpa en ofrivillig *svängning* af hela kroppen. Ökad kan denna mycket »oregelbundna» svängning lätt föranleda fall. Detta kan och bör Rg. förekomma med ett helt lätt stöd å Rt:s becken eller veklif, för att såmedelst *lindrigt* bidraga till svängningens dämpning. — För öfrigt äro felen vid dessa förflyttningar mycket olika inbördes, i vissa afseenden t. o. m. motsatta.

Anm.: I vissa fall, då hela kroppen flyttas, och synnerligen då benen äro flyttningsmedlen, är det en oegentlighet att anföra tecknet 𝒮O bland de öfriga här med tecken angifna rörelser, hvilka i allmänhet antagas ske *på stället*, såsom det 3:dje styckets öfverskrift antyder enl. den s. k. rigoristiska methodens första grundsats att i de fall, som fordra största regelmässighet, fixera vissa delar för att med mera bestämdhet röra andra på ett visst sätt. De här och nedan anförda formerna: gång, öfverslag likasom språng, hjulning m. m. borde tilldelas det 5:te stycket. Men enär den nämnda af B. uppgjorda *listan öfver tecken* sammanförer dessa olikheter; har man vid utgifningen af B:s papper ej velat skilja dem.

Teckningar: 1855 f. 43, 45, 50, 51, 54, 59, 63, 1859 f. 52 x, 76, 1878 f. 34, 35, 1880 f. 163 m, fl., 184, 219, 1881 f. 166, 167.

№ 9. Tecknet // = *hckn.*, *hackn.* = *hackning* anbringas på åtskilliga ganska olika sätt: *a)* antingen med hela handens «ulnar-rand», *b)* eller med de något mera spridda fingernas yttre »ulnara» rand, *c)* eller med de samlade fingerspetsarnas yttersida, *d)* eller med de tätt samlade spetsarnas yttersta ändar nästan lodrätt rigtade mot föremålet, den kroppsdel som skall »hackas». Det sistnämnda förfarandet (i lodrät rigtning), som användes blott mot *små* ytor t. ex. mot åtskilliga af hufvudets eller ansigtets delar, har äfven varit kalladt punktering, ∴, jfr nedan derom № 15. Sluteligen må märkas, att hårdare hackning äfven verkställdes med s. k. »klotstaf», och att den ännu mera begränsade ganska hårda hackningen i vissa fall sker med »näbbstaf» e. a. tjenligt verktyg. — För öfrigt skiljde sig de med namnet hackning betecknade passiva rörelser äfven i användningen och formen på flera andra sätt, hvarom några ord anföras i samband med № 12, den med benämningen *klappning* utmärkta passiva form.

Felen vid hackning kunna sammanfattas i att så förfara, att stöten till kraft och rhytm ej motsvarar den påverkade delens fasthet, elasticitet, massa och djupare eller grundare läge, dess betäckningar m. m. enl. de allmänna föreskrifterna i Gymn. Allm. Grunder anm. 15—19.

Teckning: 1856 R. f. 151, det bästa försöket hittills att förtydliga uppgiften.

№ 10. Tecknet o—o = *hålln.* = *hållning.* Detta ords bruk bland rörelsers namn utgör en oegentlighet, en verklig s. k. contradictio in adjecto. Ty det utmärker allenast, att Rt. under en kort stund $^1/_4$—$^1/_2$ minut, sällan längre stadnar i den samma *ställning*, som det föregående ordet upp-

gifver*). Vanliga fall af dylik ordbildning hos B. äro *Spännligg.* o—o, *Hvalfligg.* o—o, äfvensom *Jemnväg.* o—o, mindre vanlig är den dock i vuxnes friskgymnasti mycket begagnade *Handfäst, sides* o—o. Kanske behöfver således ej tilläggas, att utom den något ökade *utdrägten* betyder tecknet o—o samma begrepp som förkortningen *utg.* d. v. s. *utgångsställning.*

Felen i de anförda fallen äro ofvan anförda i största möjliga korthet, neml. i fråga om motsvariga ställningar.

Teckningar: 1851 s. 175 (3), 176, 183, 1877 f. 36, 1878 f. 26 1880 f. 12 m. fl., 369 visa fall som B. angifver med bilden o—o på en för framställning af *rörelsers* tecken bestämd lista.

№ 11. Tecknet V = *häfn.* = *häfning*, nyttjas för aktiva rörelser, nemligen i vissa fall med redskap, i andra derförutan, äfvenså med och utan en Rg:s ingrepp (jfr nedan det motsatta förhållande om *lyftning)* och hänförer sig vanligen till bröstet eller hälarna, sällan till någon annan del. De rörelser, hvilka hos B. erhålla namnet häfning, voro alltid temmeligen långsamma. Det är mycket sannolikt, att ordet häfning tidigare uttrycktes med ett annat tecken, hvarom nedan följa några ord. För öfrigt omfattar ordet de olikaste uppgifter, såsom den temmeligen enkla fria *St.* V *på tå* m. fl. snarlika och den vid vägg eller ribbstol, bom e. a. medel bundna *Sidmotspjernst.* V *på tå* och dess derivater ända till den sammansatta och från de förenämda alldeles afvikande *Spännst.* ∫ɵ *und. Br*V, som sker mellan två stänger, Rg:s hand till utöfvande af ett lindrigt tryck framåt anlagd mellan Rt:s skulderblad, medan denne skiftesvis förer hela kroppen (ej blott nedre delen) varligt framåt med en liten samtidig fotflyttning i en afmätt rhytm, som motsvarar den djupa andningens långsamhet. Jfr vidare nedan *№* 22. — Detta tecken förekommer dessutom i åtskilliga namn (såsom *Strbågsitt.* V 1840), hvilkas betydelse numera är glömd under den långvariga bristen på ritningar i tillräcklig omfattning. Såsom nedan ses i det 6:te stycket, är dess bruk ej alltid med tillräcklig bestämdhet skiljdt från bruket af tecknet)—(, då det gäller »bröströrelser», såsom den anförda.

Felen vid så olikartade uppgifter måste vara mycket skiljagtiga, hvarför derom hänvisas till de korta erinringar, hvilka ofvan återfinnas vid talet om ställningar, såsom *tåst. utg.*, *sidmottåst. utg.*, *spännst. utg.* m. fl. Det i dessa olika fall gemensamma felet är rörelsens öfvergång till *hastig*, eller *obestämd* i afseende på dess karakteristiska utdrägt.

Teckningar: 1836 t. I f. 10 *(St.* V *på tå o. 2Kn*^*)*, 1851 s. 141, 1877 f. 12, 13, 1878 f. 2, 7, 9. 19, 62, 1880 f. 57, 127, 132, 138, 250 (krupphäfn.), 276—281 m. fl., 1881 f. 26, 27.

№ 12. Tecknet ⩘ = *klppn.*, *klappn.* = *klappning* verkställes med handflatan. således med hela handens yta (Georgii's »volar percussion»), deri

---

*) Det är tänkbart, ehuru ej troligt, att genom denna terminologiska dunkelhet har uppkommit det befängda af D:r M. Schreber och Russdorff upprepade påståendet, att den s. k. svenska methoden nyttjar *blott ställningar, men ej fria rörelser* — fastän de tio i G. R. af 1836 anförda öfningstabeller innehålla nästan blott *fria* rörelser.

olik *hackningen*, och användes oftast på bröstkorgen, stundom äfven hårdare på ben och armar. Mera sällan utföres den på fotsulorna med korta »stafvar». Det sednare inträffade vid den af två olika passiva rörelser och två inbördes motsatta aktiva rörelser sammansatta förening, som hos B. kallas *Halfligg. F.leds*O *o. Fbl*⌒// *). Jfr f. ö. tecknen //, / i № 2, 9. — I allmänhet bör dessutom anmärkas, att B. använde hackning och synnerligen klappningen på ett mycket mera *olikartadt* sätt än det, som begagnas bland den *nyare* tidens s. k. massörer, hvilka deraf bilda blott en i alla hänseenden fullkomligt passiv form. Blott i vissa bestämda fall, hvarom kortheten förbjuder att vidare redogöra, förband han klappning med en alldeles passiv ställning, och således förutsatte fullkomlig overksamhet å Rt:s sida. I andra fall var detta ej förhållandet: somliga delar försattes då i en särskiljdt afpassad ansträngning. Ty i motsats till de medicinska författare, som nödvändigt vilja *skilja* de passiva formerna från gymnastik, och i den behålla *blott aktiva fria* former, begagnade både Ling och B. aldrig fullkomligt passiva ställningar för utförandet af hackning eller klappning på bröstet. Tvertom dertill valdes med bestämd afsigt *häfst. utg.* och *spännst. utg.* samt stundom den vid två hängande lodlinor e. a. redskap bundna varianten af *famnbågst. utg.* enl. fig. 13. Jfr Georgii 1847 s. 99 om *Spännst. Br*⌒// och andra »mouvements resorbtifs». De två första ställningarna nyttjas ju *ännu* allmänt såsom särdeles lämpliga till utförande af besagda passiva rörelser på bröstet. De hafva således i likhet med så många andra af hans förfaringssätt vunnit efterkommandes tysta helgelse. Ännu mera, B. lät sig så litet bekomma de mot *förening* af vissa aktiva och passiva former rigtade anmärkningarna från D:r Schildbach, D:r Prof. H. Meyer i Zürich m. fl., att han ännu 1865 nyttjar den ganska ansträngande *Spännbågst. sidBr*⌒// m. fl. d. »blandade» former. I andra fall nyttjade han en passiv form omedelbarligen *vexlande* med en dertill hörande aktiv, såsom redan är anfördt.

Felen likna något de vid № 2 förekommande. Vid klappning verkställes ofta rörelsen på det felagtiga sättet, att den synnerligen smärtar huden i stället för att verka djupare »penetrerande» till de underliggande delar, som äro det verkliga föremålet för den mekaniska åtgärden. Den kan göras så, att verkan blir mycket *ytlig*, hvilket fel kallas att »snärta» huden, liksom med en piska e. a. gissel.

Teckningar: 1856 R. f. 152, 155 med staf.

№ 13. Tecknet √ = *lyftn.* = *lyftning*, ett mest vid fullt passiva eller halfpassiva former, äfvensom vid åtskilliga ganska lindrigt ansträngande sammansättningar af en dupplicerad rörelse med en passiv rörelse, mindre

---

*) Branting nyttjade sällan denna sammansättning, och fortsatte aldrig dess bruk under lång tid, således i motsats till dess n. v. användning i allmänhet. Ling nyttjade mera än B. i den s. k. »första behandlingen» både hackningar och mycket utbredda klappningar på armar och ben samt äfven strykningar utföre af det slag, som tillika *hårdt omfattade* delen. I allmänhet öfvergick sjukgymnastiken under B:s tid till en mera öfvervägande aktiv form af det dupplicerade och mera specifika förfaringssättet, enligt hans egna efterlemnade uppgifter derom.

ofta i fall af oblandad aktiv beskaffenhet nyttjadt ord. Det utgör således deri en tydlig motsats till *häfning*, tecknet *V*, hvilket angifver helt aktiva förhållanden af betydlig ansträngning med eller utan redskap, med eller utan en Rg., sällan två. Likasom uttrycket *häfning* angifver det dock alltid en viss långsamhet i en noga bestämd ehuru individuelt afändrad utdrägt, synnerligen karakteristisk vid rörelser som kunna medföra någon dermed afsedd inverkan på bröstets organer. — Af de många passiva formerna bör främst anföras *Sitt. BrV*, den längst och mest begagnade enkla typen för åtskilliga andra, ur densamma härledda former, hvaribland märkes den derifrån föga skiljda *Bågsitt. BrV* och den föga mera derifrån afvikande *Vändbåggrsitt. BrV* m. fl., om hvilkas synonymer några ord följa i 6:te stycket. Det är den nämnda enklaste formen, som äfven *utom gymnastikens egentliga område* har under sednare årtionden börjat att genom sin verkan ådraga sig flera lärda forskares uppmärksamhet och dymedelst vunnit en vigtig användning vid olyckshändelser till framkallande af »artificial respiration». Jfr derom skrifter af den berömde D:r Marshall Hall, Sylvester m. fl. — Bland andra af B. och hans företrädare mycket nyttjade typer märkes den alldeles passiva *Halfligg. BrV=* med dess härledningar och modifikationer, hvaraf blott sjelfva ställningen kan åskådligen antydas medelst teckningar. Af den anledningen hafva åtskilliga missförstånd uppkommit, äfven i fråga om antalet och beskaffenheten af de hos B. begagnade rörelser i förhållande till ställningarnas. — Det finnes äfven en slags, synnerligen i äldre tider vid Centralinstitutet mycket begagnad, förening af de besagda två typerna. Denna förening, den af två samverkande Rg. utförda *Sitt. BrV und. LndV=*, verkställd enligt Gymn. Allm. Grunder Fragm. 4:de afd. № 5 och 6, kallas der »lyftning under armarna eller lindrig pumpning af bröstkorgen» och bär, äfven hos B. stundom namnet *Grsitt. fram⌐ und. BrV*. Fig. 114. Besvärlig att verkställa,' likasom den samtidigt mycket begagnade halfaktiva *Strbågsitt. fram⌣⌣ und. BrV=*, minskades synnerligen den förras bruk, och till en del undanträngdes (för de starkare Rt.) af den ännu brukliga *Spännst. fram⌐*. Längre bibehåller sig *Vändbågsitt fram⌣⌣* med blott en Rg., jfr Fig. 99. — — Brukadt i *aktiv* mening, hvarunder lyftningen utföres af Rt. sjelf, förekommer tecknet *V* ej ofta, såsom i namnet *Ligg. 2B.uppV* (synonymt med det lika ofta begagnade ordet *Ligg. 2B.upp*) och *Hvilligg. 2B.uppV*, *St. 2AV utåt-uppåt* och några få andra namn.

De vanligaste felen vid *Sitt. BrV* äro följande: att Rt. medverkar till *rörelsen* eller ej förmår iagttaga fullkomlig overksamhet i andra afseenden, att Rg. sjelf ej afpassar rörelsen (lyftningens ökning och aftagande) till lagom stor utdrägt enligt det för dylika »bröströrelsers» utförande lämpliga mått, hvilket rätt utfördt alltid förlänger Rt:s vanliga andedrag med en ringa ökning, att Rg:s grepp med handen klemmer »pectoralernas muskelvalk» eller axelhålans delar för hårdt, att han stöder sitt knä för högt eller för skarpt mot Rt:s »area interscapularis». De vanligaste felen vid *Halfligg. BrV* och dess närmaste vederlikar (*Halfligg. BrV=* och *Halfligg. BrV=*) bestå i

att lyfta en mycket ömtålig sjuk Rt. för hastigt, för högt, eller för länge *qvarblifvande* på en *oförändrad* höjd, att ej rätt afpassa stället för händernas anläggning baktill vid lämpligaste höjd, hvarigenom friheten och det afsedda ökade lugnet i hans andedrägt störes, att för känbart pressa hans sidor under händernas afmätt skridande (eller i vissa fall något hastigare utförda) flyttning framåt, d. v. s. under strykningen bakifrån framåt. Det 2:dra felet hänvisar till bruket att i vissa fall söka bättre individualisering genom att föredraga andra modifikationer af den mekaniska agenten, nemligen *Halfligg. LndV*= eller *Halfligg. BrV*= med minskad lyftning och ytterst kort »excursion» af den skakande rörelsen, hvilken då blir så liten och hastig, att ögat knappt kan se den. — Om B:s mångartade bruk af andra rörelseformer, betecknade med ordet »lyftning», jfr vidare nästa anmärkning. Men likasom det i Norden uppkomna systemet på flerfaldigt kombinerade sätt använde (passiv) lyftning i vissa fall för vissa delar, synnerligen bröstets öfre och medlersta delar, likaså fattigt är det i fråga om åtskilliga andra delars »lyftning», hvilken nyare methoder nyttja desto mera. Utom den noggrannare Rothstein, hvilken betecknas såsom en pedant, instämma efter 1840 *alla* nyare tyska handböcker i att anbefalla flera eller färre former af axlarnas aktiva uppdragning (äfvensom framdragning) bland fristående öfningar ledvis för skolnngdomen. Detta är ingen tillfällighet. I detta fall är det af R. föredragna systemet ej blott fattigare; det undviker tydligen *med afsigt* dessa former, och anbefaller från första början (G. R. af 1836 mom. 98, 105, 113, 123, 124, 138) att vid armrörelser m. m. hålla axlarna väl *sänkta* och måttligt bakåtdragna, för att bättre kunna lyfta bröstet. Samma bok anmärker flerstädes bland *felen:* att uppdraga axlarna. Äfven i detta fall framgår olikheten mellan de två stridiga grundsatserna: »Bewegungsmöglichkeit» och *urval* grundadt på behof. Den n. v. gymnastikens föregångare, de berömda tyska pedagogerna Gutsmuths 1794, 1817 (origalupplagan), och Vieth 1794 nyttjade ej dessa former af tvätydig nytta. Författaren af de två bekanta *Denkschriften des Berliner Turnrathes* 1860, 1861, D:r Med. E. Angerstein och D:r fil. J. C. Lion äro ännu den förstnämnda grundsatsens främste förkämpar. Försök att i skolor minska de till denna method hörande långvariga aktiva skulderlyftningarna (»Dauerhalten») äro upprepade af D:r fil. C. Euler d. y, på sednaste tiden. Jfr *Zeitfragen aus d. Turnkunst* 1881, Berlin.

Anm.: Inom ett visst område af gymnastiska uppgifter, synnerligen bålrörelser i sjukgymnastik, förekomma lyftningar särdeles mycket. I öfverensstämmelse med den synnerliga vigt, som den i Sverige uppkomna methoden lade på urvalet af *ställningarna* i allmänhet och särdeles på de öfre delarnas ställningar, likasom på andra »respiratoriska» hänsyn under aktiva eller halfaktiva uppgifter, har den äfven sökt på mångfaldiga sätt använda bröstets *passiva* lyftning — ej blott *ensam*, men jemväl i förening med ganska många dubbelrörelser af lindrigt ansträngande art. De fragmentariska styckena af G. G. F. 4:de afdeln № 5 och 6 antyda korteligast dylika föreningars bruk, hvilka enligt det ofvan anförda strida

mot de under ett sednare tidskede uttalade theorier. Bland de passiva formerna träffas föreningar af lyftning och strykning, af lyftning och skakning samt af lyftning, strykning och skakning, på ett så enkelt sätt tillställda i utförandet att de tydligen visa ett naturligt och nödvändigt samband. Deraf uppkomma sådana temmeligen lätt förstådda namn som *Halfligg. BrV* = hvars rörelse kallas »lyftstrykning», *Halfligg. BrV* hvars rörelse kallas »lyftskakning», den aktiva *Helsitt. Bakåt* *und. BrV* äfvensom *Stödst. bakåt* *und. V* samt *Sitt.* *und. V* och *Grvändfallsitt. upp* *und. V* samt likaså *Sitt. Hft* *und. V* och flera andra. — Sluteligen bör äfven märkas, att en tydlig lyftning ofta är enligt ofvan inbegripen i utförandet af ganska många rörelser utan att dock detta kombinerade förhållande särskiljdt angifves i *namnet*. Den så ofta hos B. begagnade *Strvändgrsitt. fram* kan ej verkställas utan att tillika utöfva en mycket stark lyftning medelbarligen genom den dragning uppåt, som Rg. åstadkommer. Detsamma gäller om den hos Roth afbildade *Vändgrsitt. fram* *m. nckf.*, som äfven bär ett annat namn. Under utförandet af den mycket begagnade *Sitt. linR* = (syn.: *Sitt. längdR* =) verkställa de två biträdenas framtill anlagda händer en ganska stark lyftning, som dock ej namnet angifver. I detta sista fall verkställes bröstlyfningen medelbart genom att fatta under axelvecket likasom vid den vanliga *Sitt. BrV*. Vid andra rörelseformer är denna icke i namnet angifvna bröstlyftning betydligt svagare och annorlunda utförd, såsom fallet är vid den blott i »concentrisk» form begagnade *Halfstrknst. fram* eller den blott i tilltagande förkortningar begagnade *Knyrst. fram* *m. pannf.* för sjuka menniskor af ringare krafter. Samma underförstådda, men ej för ögat synnerligen märkbara. *lyftande verksamhet* ligger nödvändigt inbegripen i *Strlågknst. bakåt* m. fl. likartade, om de utföras rätt. — Sluteligen är att märka den i namnen aldrig utsatta, men i verkligheten alltid förutsatta lindriga hjelp (med fattning under axelvecken), hvilken de svagare Rt. behöfva i mohn af deras otillräckliga krafter vid utförande af de rena eller inledande häfrörelser, som innehålla en upprepad armböjning på stället eller en förflyttning längs det vågräta redskapet. Denna biträdande lyftning anbringas för de svagaste nära under axelvecken eller föga ofvan veklifvet. — — Vanliga fel hos Rg. under utförande af de nämnde tre fallen, hvarvid Rt. hvilar kroppstyngden på knäna, äro, att han genom att verka i orätt rigtning *) uragtlåter att gifva det tillbörliga obetydliga måttet af samtidig lyftning, och således inskränker sig till att endast motverka Rt:s sträfvan att återgå till en mindre lutande slutställning. Det motsatta felet, att *endast lyfta*, röjer sig lättare för ögonen derigenom, att Rt:s knän då lemna golfvet. — Under en *Häfhäng. 2A* e. a. d. häfrörelse är enl. ofvan det vanligaste af Rg. begångna felet att (vid behof) uragtlåta att hjelpa Rt. företrädesvis under den *koncentriska* ansträngande

*) Nemligen att endast draga *bakåt*, ej tillika lindrigt uppåt.

delen af den upp och ned skiftesvis förlöpande rörelsens tre facer: det koncentriska, det statiska, det excentriska. Det för Rt. farligaste felet hos en ovan Rg. är att den sednare griper *för lågt* t. ex. om benen. Ännu farligare är detta fel. om han befinner sig *framom* Rt., som då kan falla *bakåt* på nacken.

Teckningar: 1851 s. 125 anm., 206 anm., 1870 f. 90, 1878 f. 39, 1880 f. 422, 423 anm, 1881 f. 146, 242, 250 m. fl.

№. 14. Tecknet ✓ = *nign.* eller *Knbjn.* = *nigning* eller *knäböjning*, två visserligen onödiga synonymer, hvilka i vissa händelser utbytas mot sammansättningen *Kn*✓, ehuru något bestämdt och vigtigt skäl till denna flerfald af namn ej uppgifves eller nu kan utforskas. De enklaste fria långsamt utförda formerna beskrifvas i G. R. af 1836 mom. 148—151, 160—163, de enkla hastiga i mom. 414, 415 och kallas enl. B:s terminologi *St. Inl. till fria språng* o. s. v.

Äfven felen beskrifvas kort i G. R. af 1836 mom. 147, 151, 163. De infalla med dem, som förekomma under den genom besagda rörelser bildade slutställningen *nigst. utg.*; och i de flesta väsenteliga afseenden infalla de jemnväl med felen under den spetsvinkliga *nigsitt. utg.* samt under alla andra slutställningar, hvilka förutsätta båda knänas eller det enas bibehållna böjning, såsom *gångnigst. a. utg.* och *räckspjernnigst. utg.* e. a., ehuru med vederbörlig inskränkning i de fall, der ena hälen antages *förblifva* fast sänkt till golfvet. Felen under de med namnet nigning (eller knäböjning) betecknade rörelser bero f. ö. närmast af de utgångsställningar, ur hvilka de framträda, och hvilka anföras i 2:dra stycket *№.* 10, 11, 32, 49 m. fl. enligt G. R. af 1836. I andra väsenteliga hänseenden bero de äfven af den sammastädes *№.* 35 anförda ställning, mindre ofta af andra armarnas olika ställningar, hvilkas bruk egenteligen är inskränkt till sjukgymnastik.

Teckningar: 1836 t. I f. 10, 1851 s. 185, 1870 f. 63, 1880 f. 147, 151 anm., 297, 1881 f. 35 m. fl.

№. 15. Tecknet ::: = *punktering*, ett uttryck hvars mening synes fullkomligt sammanfalla med det ofvannämnda slag af *hackning*, som utföres med fingerspetsarna på det sätt, att de sista »likarna» (»unguicularphalangerna») derunder intaga en *lodrät* rigtning mot den så af dem behandlade delen, hvilken vanligen är hjessan eller någon annan del af skallen. Jfr tecknet *№.* 9. Någon annan nu bekant olikhet kan ej uppgifvas, än att *Sitt. Hj* :::, som äfven skrifves annorlunda, verkställdes med samteliga de svagt böjda och obetydligt åtskiljda fingernas *spetsar*, likasom med en s. k. nagg. Men den *Sitt. ringHj//* och *Sitt. linHj//* utfördes i en något sned rigtning mot hufvudet d. ä. med fingerspetsarnas ulnarsida, såsom redan uppgifves i *№.* 9 *d*, således egenteligen blott med lill-, ring- och långfingret, medan tummen och pekfingret ej berörde hufvudet.

Om felen är ej någon särskiljd anmärkning bekant, som väsenteligen afviker från det i *№.* 9 anförda.

Teckning: 1880 f. 51 a, b.

№. 16. Tecknet ^{O} = *rulln.* = *rullning.* I gymnastik betyda tecknet och ordet en »trattlik» eller »infundibiliform» rörelse, hvarunder rumförändringen sker i en käglas mantel omkring dess axel; således är den rörliga kroppens ena ända *fast*, nemligen i käglans spets. Vid bålrörelser är käglans bas vanligen belägen *upptill*, alltid temmeligen liten, vinkeln således spetsig. Detta förhållande utgör i allmänhet skilnaden mellan beteckningen *rullning* och *vridning*, ehuru betydliga inkonsequenser somligstädes finnas i terminologiens bruk, såsom nedan ses i №. 27. — Rullningen är merändels fullt passiv eller åtminstone halfpassiv såtillvida, att Rt. i sista fallet bör sjelf medverka till ställningens rigtiga bibehållande. Färre slag af rullningar äro fria och således fullt aktiva och verkställda af Rt. allena utan något biträde. Någon rullning under Rt:s afsigtliga motstånd begagnades hvarken af B. eller hans företrädare, fastän nödvändigheten att sjelf uppehålla bålen rak under *Stödgrst. Hft^{O} m, pannf.* o. a. d. former tvingar Rt. till ett visst mått af arbete, som för Rg. ökar ansträngningen. Denna form af bålens rullning är derför den, som mest närmar sig till de hos Ling s. k. halfaktiva rörelserna. Nästan likadant är förhållandet vid andra bålrullningar, som ske med *en* tillräckligt stark Rg. eller *tvänne*, — således äfven den nedan omtalade s. k. cirkelvridningen, som sker (med en Rg.) under Rt:s mycket svaga medverkan till bibehållande af bålens »rätliniga» hållning, samtidig med en *nästan vågrät* ställning för bålen. Dessa olika slag af rullning fordra specifikt olika hastigheter. Den med »djupandningens» fullständiga utdrägt sammanfallande karakteristiska långsamheten, som tillhör den *fria* armrullningen i stående ställning e. a., betecknade Ling 1820 med ordet »rundning» *). För vissa leder, såsom vid den ganska hastiga passiva *Halfligg. F.leds^{O}* med väl fixeradt underben, den lika hastiga passiva *Sitt. Hndleds^{O}*, den betydligt långsammare halfpassiva *Höggrsitt. Hft^{O} m. höftf.*, den fullt aktiva fristående ännu långsammare *Grst. Bål^{O}* **) äfvensom den alldeles passiva måttligt hastiga *Halfligg. Gr^{O}* med stor vidt kretsande bana i höftleden och vid ännu andra fall är rörelsen alltid *vexelvis fram- och återgående*, d. v. s. sker åt *båda* de motsatta kretsande rigtningarna. För den till rörelsens inskränkta hastighet likasom till banans form noga afmätta halfpassiva *Famnst. 2A^{O}* med raka armar (armbågar) har rörelsen endast *en* rigtning, likasom vanligen äfven för den halfpassiva *Strst. 2A^{O}* eller *Strsitt. 2A^{O}*, äfven kallad *Strbågsitt. hög2A^{O}*, och ännu andra likartade rullningar. Under dessa sistnämnda i något olika ställningar utförda armrullningar tillkommer Rt. att sjelf bibehålla armbågarnas sträckning. Men den *Sitt. låg, 2A^{O}* med böjda armbågar förutsätter fullständig overksamhet äfven i armbågsledernas omgifvande muskeldelar, likasom förhållandet är vid de fall, som betecknas med ordet »flygning». Regeln är således ej utan undantag, menliga för terminologiens bestämdhet. — — Flertalet af dessa rörelser äro ganska

---

*) Jfr Förslag till Reglementskommiten 1820: *Om Gymnastikens nytta &c. för soldater.*

**) Detta namn föredrages här oagtadt det ej enligt B:s terminologi öfverensstämmer med det föregående. Jfr nedan skälen till denna afvikelse.

sammansatta; och nästan alla äro svåra att rätt och kort beskrifva med deras flerfaldiga förändringar och tillägg (t. ex. *MLnd$_c^{\prime}$* eller »*gördeltryck*» m. m.) hvilka B. mycket ofta begagnade. Den synbarligen enklaste af armarnas alla »trattlika» rörelser, den nyssnämnda fria i stor bana skeende *St. 2Arundn.* är svårare att beskrifva, än den synes vara. Den är hvarken fullkomligt kretsrund eller lika hastig i alla *delar* af den kretsande banan. För att göras rätt fordrar den äfven en betydligt mera utvecklad »medvetenhet» hos Rt. än en till utseendet så enkel rörelse tyckes angifva. Äldre nybörjare, som aldrig förut hafva begagnat en förenklande, stegvis noga ordnad gymnastik, ses ofta verkställa den på ett mera eller mindre klumpigt eller »bakvändt» sätt, som dock är svårt att nog tydligt beskrifva utan förevisning och äfven ofta svårt att omedelbarligen *rätta* med bara ord utan manuel tillhjelp. — Den ena rigtningen (den »retroversa», som från grundställningen börjar med händernas förande bakåt-uppåt) medförer flera fel i axlar, rygg och hals, än den motsatta rigtningen, och nyttjas derför föga inom den i Norden uppkomna method. För öfning ledvis föredrager man här den »antrorsa» bågrigtningen, som börjar framåt-uppåt, och som lättare och fullständigare utöfvar den bekanta och först i gymnastik begagnade lyftande verkan på bröstet utan lika stark benägenhet till så vanställande omedvetna mycket invecklade samrörelser i axlarna d. ä. uti lederna mellan bröstbenet, nyckelbenet, skulderbladet och öfverarmen. Jfr i. ö. redogörelse om de likartade mekaniska förfaranden, som under de sednare årtiondena hafva föreslagits vid försöken att återställa drunknade menniskor.

De allmännaste felen under *fria* rullningar äro ställningens mer eller mindre tydligt framträdande origtigheter i bål, axlar och hufvud, såsom vid många andra aktiva rörelser. Under passiva rullningar är det vanligaste och svåraste felet, att rörelsen förlöper ojemnt, »kantigt» och likasom med små knyckar, att Rt. sjelf medverkar dertill. Likaså vid halfpassiva former att han medverkar till något annat, än blott *ställningens bibehållande* för bål och hufvud, såsom vid *Höggrsitt. Hft^{O} m. höftf.*, hvilken för att gå rätt (jemnt med erforderlig kraft) fordrar tvänne Rg:s förenade liktidiga verkan, och således gifver anledning till att försöka bruk af machinkraft. Ungefär likadana fel inträffa vid *Famnsitt. låg 2A^{O}*, som sker med böjda armbågar Vid den halfpassiva *Famnst. 2A^{O}* är Rt:s vanliga fel att ej inskränka sin verksamhet till kroppens uppbärande och armbågarnas bibehållna sträckning. Det vanligaste felet under den fullt passiva, men med aktiva rörelser vexlande *Halfligg. F.leds^{O}* är hos Rg., att han ej genom underbenets fixerande med den ena handen nog »isolerar» höftleden ur deltagande i rörelsen, ett fel som med machin skulle kunna lätt undvikas allenast genom att hålla knäet böjdt, d. ä. genom en i sig sjelf ganska enkel machindel. Ett mycket vanligt fel hos Rg. är att ej äfven med *venstra* handen kunna gifva rörelsen tillräcklig rundning och liflighet vid utförande af den blott i sjukgymnastik begagnade *Sitt. Hndl^{O}* m. fl. Såsom en olägenhet hos Rg. i detta fall ansåg B. äfven att hafva kalla eller mycket varma händer, en uppfatt-

ning som väckte nästan lika mycket åtlöje som hans starka ovilja mot alla slag af luktvatten, pommador, essenser, mundkryddor, och elak andedrägt af starka drycker, tobak m. m. — De många och individuelt mycket vexlande fel, som i allmänhet försvåra ett rätt verkställande af rullningar, gifva en anledning att ej utsträcka dessa konstiga formers artrikedom längre, än ett verkligt *behof* fordrar, nemligen ett behof bevisadt genom erfarenhet om verkningarnas gagn i olika hänseenden. De många förändringar och tillägg, hvarigenom åtskilliga utländska författare o. a. vilja ådagalägga deras öfverlägsenhet och uppfinningsförmåga, äro bl. a. att verkställa de fria armrullningarna mycket *hastigare* äfvensom i betydligt *smärre* kretsar, desslikes med *tyngder*, hastigt i liten krets, äfvensom i mångfaldiga olika *rigtningar* fram och åter, jemnväl i »snäcklineer» samt i »åttaformiga» banor, i epicycloider m. m. Andra författare, såsom den ofvan anförda Nitsche *Widerstands-übungen* 1861 och Kloss *Kathechismus* 2:dra uppl. samma år, hafva så fullkomligt missförstått den nordiska methodens bruk af rullningar med biträde, att de föreslå bålrullningar m. m. med *motstånd*, lemnadt af Rt., likasom i afsigt att förinta all bestämdhet och att betaga Rg. hvarje möjlighet att vinna ett någorlunda jemnt och regelmässigt kretsande. — I afseende på armarnas rörelser hafva skiljagtigheter yppat sig äfven i fråga om den kretsande rumförändringens rigtning. Äfven ganska nyktra och praktiska män begagna den fria *St. 2Arundn.* i båda de motsatta rigtningarna, d. v. s. jemnväl i den från grundställningen »retroversim» utgående rigtningen, den s. k. »Mühle rückwärtz», Eiselen *Abbildungen* fig. 10. — På grund af deras större benägenhet för fel undviker den i Norden uppkomna methoden ganska många former af rullning, hvilka den anser vara *för svåra* att utföra rena, oblandade (»isolerade») från åtskilliga vanställande samrörelser af otjenlig inverkan. Den vågar ej försöka att i dessa fall med tillbörlig stränghet *drifva den »muskulära isoleringen» så långt som dess sednare efterföljare;* fastän man har påstått (Dubois-Reymond) motsatsen. Sålunda begagnade B. ofta djupandning i ett par former, den ena förenad med armarnas rullning *(St. 2Arundn.)*, men nyttjade ej *skuldrornas* rullning med hängande armar. Vid behof att öka sammansättningen föredrager besagda method i allmänhet att rulla *armarna* under bålens ändrade ställningar såsom under *vändst. utg*, eller *bågst. utg.*; emedan äfven skuldrorna då alltid *måste* deltaga i rörelsen, och på ett för dem lättare och såtillvida enklare sätt. För menniskor af jemnförelsevis ringa kroppslig utbildning och under bristfällig tillsyn (ledvis) undviker besagda method m. e. o. den *skenbara* förenkling som består i att söka rulla *blott skuldrorna*, det hastiga »Schulterkreisen». Rätt verkställd är denna skuldrornas kretsande rörelse visserligen, *möjlig* men så *liten*, att den ej ens kan *ritas* nog tydligt utan hjelp af en vanställande öfverdrift. Vanligen framställes denna dels rullning med en liten *ring*, som ses genomborra axeln, likasom qvinnors örringar. Den oskiljagtiga öfverdriften ser man, mera eller mindre tydligt framställd, genom *uppdragna skuldror* i alla böcker, som afbilda »Schulterkreisen» e. a. d. med ena axeln

eller båda. Denna teckning åtföljes oftast af en annan, ingalunda vackrare, som visar den ena axeln starkt nedragen, den andra uppdragen mot örat, Synnerligen är D:r Schreber ständigt verksam inom detta område af öfningar, förändrade på flerfalldiga sätt,

Teckningar: 1851 s. 178, 1856 R. f. 91, 93, 98, 1880 f. 409—412, 420, 432, 435, 436, 502, 503 anm.

№ 17. Tecknet *C'* = *rotering*, brukar ej skrifvas i någon förkortning, och förekom mycket mindre ofta än det föregående. Det skiljer sig från denna benämning genom den förutsättningen, att immerfort *ändra rigtning*, innan rörelsen har genomlöpit 360°. I de flesta fall återvänder den i motsatt rigtning, redan innan 180° äro tillryggalagda. Den liknar således deri på visst sätt en s. k. *kastvridning*, men nyttjas ej egenteligen för andra leder än handlofvens (i underarmens hastiga eller långsamma supination och pronation) samt fotens och halsens. Af roteringar förekomma både aktiva och passiva, de förra långsamma, utförda oftast med en Rg:s motstånd, de sednare vanligen hastiga och rigtade till *yttre* delar. — Afvikande från den vanliga och öfvervägande karakteren hos de typer, som *mest* i åtskilliga förändringar (modifikationer) användas af den s. k. svenska methoden, nemligen dess hufvuddrag att allrasynnerligast afse *inre delar* och åstadkommande af verkningar i »vaskulärt hänseende» samt på olika delar af »nerfsystemets» centrala partier *), men icke främst de *yttre rörelsemedlen*, muskler, band m. m., inskränker denna typ sin verkan mest till *artikulära* ändamål. — Den användes således ofta i sjukgymnastik vid »lokalt» begränsade störingar af en dels rörelseförmåga, uppkomna genom travmatiska orsaker. Såtillvida öfverensstämmer den med vissa slag af den i *№* 26 omtalade form, som förut kallades valkning för att skilja den från andra passiva gymnastiska ingrepp. Annorlunda förhåller sig dock *Strbågsitt. 2AC'*, nyttjad vid störingar, som följa lokalt öfverdrifna ansträngningar.

Vid *Halfstrsitt. UAC' m. staf* och ännu mera vid *Halffamnsitt. UAC'* med omedelbar fattning märkes hos de flesta Rt. en synnerlig benägenhet att i rörelsen (handens rotering) indraga armbågsleden genom denna leds samtidiga böjning. För att bättre isolera vridrörelsen och förekomma denna samrörelse (böjningen) nyttjas stafven på det sätt, att Rg. under vridningen tillika *drager* Rt:s hand åt sig, hvartill erfordras, att Rt. sitter nog *lågt* jemnförelsevis. — Vid fotens inskränkta rotering omkring en »axis antero-posterior» och vid rotering omkring underbenets kärnlinea förekomma oftast likartade svårigheter under Rg:s bemödande att till ett visst plan, så mycket som möjligt är, inskränka rörelsen, hvilka förhållanden dock ej kunna mycket kort angifvas här.

№ 18. Tecknet *ſ* = *resn.* = *resning*, mest förekommande vid bålens rörelser, blott aktiv, i vissa fall med en Rg. eller två, i andra fall fri, nästan alltid ganska långsam. I de händelser, då den användes såsom dub-

*) Jfr Georgii 1847 slutet af sid. 38 äfvensom sid 57 noten 1.

belrörelse med en eller två Rg., fördelar man oftast Rt:s verksamhet på det sättet, att hans ansträngning framtvingas (genom Rg:s motstånd) under den *koncentriska* delen. Den motsatta (excentriska) delen användes i dessa fall blott såsom en *återgång* af ringa hastighet, utan Rt:s motstånd, och utgör således ett afbrott i hans egentliga mest ansträngande verksamhet, den koncentriska delen. Detta ords (resnings) mycket olika betydelse och användningssätt. f. ö. kan lättast inses genom att sammanställa och jemnföra några fall, såsom *Knmotst. R*⟋ och den nu aflagda *Grhalfsitt. R*⟋ *i olika plan*, hvilka båda äro dupplicerade, samt den *Ligg. upp*⟋ på en matta e. a. underlag med fästade fötter, fixerade antingen af ett biträde eller genom ett fast redskap: en bom, ribbstol, fotribba eller något tyngre bohag, såsom en s. k. dragkista e. a. Denna sista rörelse är egentligen att anse blott såsom den i koncentrisk rigtning (vexande förkortning) utförda långsamma *återgången* uppåt efter en redan verkställd långsam *Helsitt. R*⟍ *bakåt* eller en *Mothelsitt. R*⟍ *bakåt*, och upphör med intagande af den *helsitt. slutställningen* för att åter kunna upprepas i samma ordning. Likaledes är den ofvan anförda, så mycket i sjukgymnastik begagnade *Stupst. R*⟋ egenteligen blott en under de två Rg:s betydliga eller svaga motstånd, verkställd *återgång* från en föregående *fri* och enkel, på vanligt sätt verkställd *St. R*⌒ *framåt och nedåt* utan något väsentligt ingripande af de två Rg. Dessa deltaga med motstånd endast vid uppresningen. Den är således tillika ett af de enkla påtagliga bevisen, att vissa kraftiga rörelser ej kunna lätt och rätt verkställas med tillräckligt *jemn* hastighet och försigtighet i *excentrisk* rigtning (d. v. s. nedåt i detta fall) under Rt:s kraftiga motstånd. Men den *concentriska* delen, d. v. s. uppgången, kan i dessa fall lätt ske mycket kraftigt utan någon lika stor fara för ojemnheter (knyckar) och öfverdrifter, d. ä. utan synnerlig fara att så framkalla möjligheten af en plump våldsam brottning, äfven om de två Rg. äro föga skicklige. Frånvaron af denna olikhet mellan nedböjningen och uppresningen kan blott den förfäkta, som sjelf aldrig har värdigats försöka med egna händer och så lärt *känna* huru ojemnt och obestämdt denna starka rörelse skulle förlöpa i excentrisk rigtning. Det skulle i denna rigtning ej ens gå (väl) på det ofvan i 2:dra stycket № 36 *a* omtalade, för starka Rt. beräknade sätt, som Ling i äldre tider begagnade, nemligen med *korsade händer* till vinnande af destomera kraft för de två Rg., likasom verkande med ett *ok*, lagdt öfver skuldrorna och kring halsen. Ännu otjenligare skulle det vara, om den af B. i så många fall föredragna och dagligen begagnade, af både aktiva och passiva ingrepp sammansatta*) formen *Stupst. R*⟋ *m. M*⟋ gjordes under excen-

*) En förbrytelse alltså dagligen under åratal upprepad mot de vetenskapens tolkar, som i hennes namn vid den s. k. svenska methodens första uppträdande utomlands förklarade hvarje *förening af aktiva och passiva former* vara ett missgrepp till skada för saken och logiken. Likasom för att dölja denna hans tilltagsenhet i trots af vetenskapliga uttalanden, kan ingen teckning tydligt visa den på underlifvet anlagda handens ställning och verksamhet *under rörelsens början*, jfr fig. 49, 50

triskt motstånd af en någorlunda stark Rt. Ty utan synnerlig ansträngning kan t. o. m. en *svag* Rt:s motstånd hindra de två Rg. att långsamt och jemnt nedböja hans rygg, om de vilja undvika våldsamheter, knyckar och den råa »*brottning*», som åtskilliga värderade författare anse vara sjelfva grundväsendet i de dupplicerade rörelserna. — Andra välbekanta och mycket nyttjade fall af samma ords användning äro *Framligg. Nck∫*, *Strframligg. Nck∫*, *Stupstrsitt. Nck∫*, *Stupfall. Nck∫*, *Spetslut. R∫* *), *Stupmotsitt. R∫* med ringstöd och en Rg. samt *Stupstrgrsitt. R∫ m. Lnd∫ och två Rg.* (Fig. 115) m. fl., som rummet ej tillåter att fullständigt uppräkna. Den förstnämnda rörelsen kan vanligen göras med full kraft i *båda* rigtningarna, den kon- och excentriska; dock detta beror på Rt:s individuella olikheter, svårare med en stark »ohandterlig» Rt., som på tillsägelse att »göra motstånd» ej förstår att göra detta med ett tillräckligt mått, utan öfvermått. — — Den sammansatta form, som kallas *Helsitt. half∫ und. MLnd∫*, liknar mest den *ofullbordade* concentriska återgången uppåt i *Helsitt. bakåt*⌣, men inbegriper äfven en i namnet ej angifven lyftning (af bröststommen), hvars föränderliga rigtning möjligen kan inses af teckningen. Fig. 116.

Några för alla dessa olika fall gemensamma fel, som skilja rätt utförande från de många origtiga sätten, kunna följagtligen ej i korthet meddelas utöfver anmärkningarna i G. R. af 1836 om felen vid bålrörelser och hufvudrörelser. — Samteliga sätt att från olika ställningar (*stupfall. utg.*, *spännligg. utg.* m. fl.) utföra den omtalade *Nck∫* hafva med *St. akt. Hfd*⌣ den ofta sporda likhet i felen, att Rg. förer Rt:s hufvud för långt framåt Alla Rt:s fel under dessa med uttrycket *Nck∫* betecknade former bestå i otillräcklig isolering, d. ä. att låta lemmar (höften, axlarna, armarna, stunom äfven benen) deltaga i rörelsen, hvilka böra förblifva fasta. Felen i de på sednare tider förändrade sätten att verkställa motståndet under *Stupsitt. R∫* (*Räckstupmotgrsitt. R∫*) och *Spetslut. R∫* äro redan med några ord antydda. Vid bruk af *Stupst. R∫* under motstånd af två Rg. och synnerligen vid *Spetslut. R∫*, likasom vid den af både passiva och aktiva ingrepp sammansatta formen *Stupst. R∫ und. M*⌣ samt vid *Stupst. R∫ und. M∫*, inställer sig hos alla nybörjare utan undantag och bibehåller sig hos mången Rt. ganska länge den felagtigheten att ej alldeles *fullborda* uppresningen så fullständigt, att hufvudet, rätt hållet, med öfverlifvets ofvandel något *öfverskrider* den lodräta linean bakåt, d. ä. öfvergår till en mycket lindrigt böjd form af *bågst.* slutställning. Jfr i ö. nedan № 26. — Alla långsamma rörelser, som utföras i och från *fallsitt. utg.* och dess derivater, fordra ovilkorligen ett stadigt fotstöd; annars saknas den fasta »utgångspunkt», det nödvändiga vilkoret för bestämdhet, hvarpå G. R. af 1836 enligt mom. 18, 19, 29, 67 öfverallt lägger så stor vigt vid alla de former, som erfordra en viss grad af korrekthet i hållningen. Att såsom åtskilliga äldre gymnaster från och med den förtjente Clias och några nyare läkare, äfven den

*) Den ofvan anförda oskiljagtiga hälften af den gamla formen, som kallas *Spännböj. ♀A*⌣ *o. Spetslut. R∫* med två Rg.

ofvan omtalade D:r Schildbach ännu 1872 i sin då utgifna skrift sid. 122, 123, *uragtlåta fötternas fästande*, innan man börjar en *Helsitt. R╳ bakåt* eller dess koncentriska del (uppresningen från *ligg. utg.*) utgör en afvikelse, som ensam är tillräcklig för att hindra långsamt och lugnt verkställande med fullt sträckt bål i rak hållning, uppburet bröst och hufvud. Den största kraft och långvarigaste öfning kunna i detta fall ej upphäfva det mekaniska hindret att *rätt* utföra uppresningen. Ännu felagtigare måste den utföras i följd af de enklaste mekaniska skäl, om armarna derunder hållas *korsade* öfver bröstet, såsom ofta nu föreskrifves vid bruk af denna rörelse och många andra. — På det sättet vinnes visserligen ingen »specifische Gymnastik», rätt isolerad till blott vissa delar och fri från störande samrörelser. Deri måste man obetingadt gifva de vetenskapsmän rätt, som förneka all möjlighet att i och genom gymnastik åstadkomma någon väsentlig isolering af hvad slag som heldst, att m. e. o. under ganska många mycket kraftiga ansträngningar försätta vissa delar i overksamhet. Detta sakförhållande är så enkelt, att anförandet deraf synes vara öfverflödigt.

Anm.: För öfrigt indelar man ryggens »resning» i två slag, väsentligen olika till det verksamma området. Det ena sker med ringstöd (en Rg. *framför* Rt.) och isolerar den muskulära verksamheten vid uppresningen till *rygg- och länddelen* af rachis, utesluter fullkomligt nackdelens ansträngning, såsom i de magistrala formerna *Räckstupmotgrsitt. R∫* (äfven kallad blott *Stupsitt. R∫*, af skriffel, jfr Georgii 1847 s. 95) samt *Strtyngdlut. R∫* o. a. d. I det andra slaget anbefalles att lägga handen (händerna) på R:ts bakhufvud, »the forearm resting along the spine» (Georgii 1850 s. 46), och såmedelst i verksamheten inbegripa äfven nackens muskulatur. Detta är fallet vid de redan nämnda *Spetslut. R∫* och *Stupst. R∫ m. M∫* samt *Grhalfsitt. R∫ i olika plan.* Det är ett vanligt fel, att då inskränka sig till att med handen trycka på Rt:s hufvud och så uragtlåta att trycka äfven med *armen* utefter nacken och ryggens hela öfre del.

Teckningar: 1836 t. III f. 9, 15, 1851 s. 199 x, 1856 R f. 137 x, 142, 1856 E f. 14, 1870 f. 84, 1880 f. 330, 340, 377, 379.

№ 19. Tecknet ↗ = *ringn.* = *ringning.* Denna rörelse är antingen fullt passiv för alla kroppens delar eller halfpassiv (för vissa delar aktiv), och löper med afmätt takt kretsande fram och tillbaka i en båge, vanligen i pilplanet (Georgii 1847 *Kinesith.*, s. 103), mera sällan i tvärplanet. Denna rörelse skiljer sig f. ö. från den hastiga på tyska s. k. »vippningen» (das Wippen) genom sin jemnförelsevis större långsamhet, som är af en karakteristisk pendulerande rythm, motsvarande den svängande raka kroppens (bål + hufvud) längd Det är m. a. o.: hvarje enskiljd »sväng» bör ej stadna förr, än den är så *fullbordad*, som en bestämd rythm medgifver i tillräcklig kraft (vexande hastighet) intill svängens yttersta gräns, men bör der *hejdas* så »tvert» som möjligt. Dessa vilkor för den svängande rörelsens fordrade bestämdhet kunna vinnas blott derigenom, att de två Rg. intaga en dertill pas-

sande stadig ställning till hvarandra och till Rt. för att kunna uppbära och svänga honom. De två Rg. skola under svängningen bakåt-nedåt och uppåt-framåt med ena handen bilda en fast »kedja» och derigenom samfäldt uppbära den overksamme Rt:s rygg i ett kraftigt bibehållet »inom-armbåg-stöd» mellan hans bröst och öfverarmar (jfr G. R. af 1836 mom. 265) och tillika med andra handen samfäldt uppbära hans hufvud genom denna hands anläggning mot hufvudets bakdel. Denna rörelse närmar sig i hastigheten till den aktiva fria *Famngrst. kast*∿/, nemligen när denna sker blott rhytmiskt, ej »repetitoriskt» upprepad först efter den ledande lärarens förnyade befallningsord eller räkning, Ringning tillhör blott bålen. Den verkställes oftast utan höftfäste alldeles passivt från *helsitt. utg.* på en plint e. a. af tillräcklig höjd med de tvänne Rg. till *rörelsens* verkställande och ett tredje nog tungt och kraftigt biträde, sittande grensle öfver Rt:s smalben för att så fästa dem och beckenet nog stadigt. En betydligt afvikande form är den halfpassiva *Stödgrst. Sido*/h *m. pannf.*, samt ännu mera den någon gång förekommande *Stödgrst. Sido*/h *m. gördel*/, hvars användning på visst sätt liknar *Stödgrst. HftO.* Mera sällan förekomma *Sitt. sido*/h och *Framligg.* /h, 1843. Jfr nedan № 27 om den af Georgii 1847 omtalade *Stupligg. kast*∿/.

Felen i den mest begagnade formen *Helsitt.* /h, som sker i pilplanet, äro förnämligast, att Rt. ej fullt »öfverlemnar sig» åt de två handlande Rg., och att dessa ej förmå följa hvarandra i samma afmätta rhytms fullbordade svängningar, att de »gifva för stark fart» med de bakom nacken anlagda händerna *under otillräcklig uppbäring* af Rt:s rygg. Den s. k. »öfversittaren» bör med tillräcklig styrka (tyngd) fasthålla Rt:s ben.

Teckning: 1880 f. 434, visande händernas anläggning.

№ 20. Tecknet ≂ = *skakn.* = *skakning*, *vibration*, *oscillation* (G. G. F. 4:de afd.) är en i ganska många olika former förekommande och för olika delar på skiljagtiga sätt afpassad och individualiserad passiv rörelse, hvilken genom ställningens väsenteliga förändringar kan blifva »halfpassiv», och som länge har varit en uppgift för mera och mindre lyckade försök att med machiner härma densamma. Omdömmen angående dylika »oscillatoriska» redskap ses i G. G. F. 4:de afd. № 10. Denna rörelses många erforderliga förändringar bero af olika kroppsdelars skiljagtiga tyngd, fasthet, läge, omfång m. m. Dess minsta »excursion» anses utgöra en knapp centimeter, men är i vissa fall (för små delar) mycket mindre. — Det vore olämpligt att här söka uppräkna alla de former, som B. och hans företrädare vid Centralinstitutet i Stockholm hafva begagnat. Den ännu så mycket dagligen nyttjade snabbt och specifikt verksamma, men milda typen *Halfligg. Br.lyft*≂ (jfr Georgii 1847 *Kinesith.* s. 84), äfven tecknad *Halfligg. Br*/≂, den jemnförelsevis mindre ofta förekommande med två Rg. verkställda *Famnsitt. 2A*≂ och den mycket sammansatta, blott med flera biträden verkställbara *Knmotst. Br*≂ (*Knst. Br*≂, jfr Georgii 1847 sid. 94) äro redan ofvan nämnda. Likaså den blott ensidigt verkställda *Krhalfligg. part M*≂ för venstra ellər högra sidan, (jfr nedan dess synonymer) och *Krhalfligg. tv. M*≂. Dessa höra till

de af B. och hans företrädare mest begagnade former af skakning. Likaså den blandade (af en aktiv och en passiv del) bestående *Stupsitt. Nsrot*⩧ och *Slappsitt. tv. Hft*⩧; flera andra ses i de hundradetal af behandlingar, hvilka följande häften innehålla. — Till skakning har äfven hänförts den afsigtliga *fördröjning* af oscillationen, som med motsvarande förlängd exkursion vinnes genom bruk af en passande mellanlänk, vanligen en »ända» af en nog lång lodlina, t. ex. vid *Halffamnsitt. A*⩧, på behandlingar funnen först nyttjad 1842. Jfr nedan om sammansatta tecken.

De för så olika uppgifter allmännaste felen är att brista i hänsyn till individualitet och synnerligen till olika kroppsdelars fasthet, läge, betäckningars tjocklek o. s. v., att ske för våldsamt eller ojemnt eller i vissa fall för svagt. Det sednare felet inträffar vanligen småningom vid en länge fortfarande skakning, synnerligen om den skakade kroppsdelen är stor och tung. Machiner hafva den onekliga fördel att ej tröttna, och att, rätt uttänkta, kunna ändra rigtningen på flerfaldiga sätt. — Den machin, som nämnde institut nu eger af D:r Zanders tillverkning, skakar ojemnt (den ena sidan af kroppen skakas hårdare än den andra); och den är i sin n. v. konstruktion alldeles obrukbar till verkställande af den synnerligen vigtiga *Halfligg. Br.-lyft*⩧, emedan besagda rörelse fordrar ett lämpligt *läge*. Besagda machin saknar ett till kroppens fullständiga hvila tjenligt underlag, liknande den gamla fällplintens föränderliga plan. Den tillåter ej att ligga någorlunda plågfritt hvilande. De ställningar, hvartill denna apparat i sitt n. v. skick kan användas i förbindelse med skakning, kunna ej ersätta den gamla fullt passiva *Halfligg. Br*√⩧, rätt utförd i rigtig ställning. Den förmår dessutom ej sätta tyngre derpå hvilande menniskokroppar i en jemt och liksidigt skakande rörelse: utan svår »sliring» af remmarna. Dess s. k. bröstputa, ämnad att låta Rt. (stående) deremot stöda bröstets framdel eller någondera sidan o. s. v., rörer sig i vågrät *tvärrigtning*, men icke »vertikalt» mot den derpå stödda kroppsdelen d. v. s. icke *inåt* mot kroppens djup. Detta förhållande i skakrörelsens rigtning afviker från den ursprungliga form, som machinen annars i detta fall närmast härmar. Genom denna brist är den under bruk af besagda puta oförmögen att nog bestämdt fortplanta skakningen inåt till de *inom* bröstkorgen belägna djupare delar. — Ehuru skakning tillhör de passiva rörelserna; är ställningen ej likgiltig, såsom förhållandet tydligen uppenbarar sig vid en *Krhalfligg. undRfb*⩧ enl. ofvan; och vid en *Halfligg. Br*√⩧ visa åtskilliga sjuka betydlig ömtålighet såväl för rörelsens som ställningens olikheter. Till utförande af de skakningar, som af två Rg. meddelas åt Rt:s öfverdel (bröst) medelbarligen *genom armarna*, föredrog B., likasom Ling, Georgii, Roth, Eulenburg, Neumann, Hartelius (jfr 1870 f. 91) den *famnsitt. utg.* med vågrätt utåtförda armar (uppburna af de två Rg.), men icke *räckst. utg.* med paralella armar såsom f. n. vanligen sker mad machiner, hvarvid skakningen meddelas på det sätt, att Rt. *lägger sina händer på den skakande delen* af apparaten. Felen vid *Slappsitt. tv. Hft*⩧ äro som hastigast berörda i 2:dra stycket № 28. För öfrigt

kan hänvisas derom till Eulenburg 1856 sid. 104. I fråga om mindre tjenliga sätt att verkställa skakning uttalar Neumann 1852 s. 291 en erinran, som äger tillämplighet äfven i o. f. andra rörelser, både aktiva och passiva. Till »experimenter», ämnade att *kontrolera* uppgifter om »bröstskakningens» verkan, har man hänfört en rörelse af fulla sex tums excursion, upprepad sextio gånger efter en hastighet af 120 i minuten. Då det s. k. kontrolerande experimentet så mycket afviker från de af B. nyttjade hastigheter, kan man ej förvånas öfver uteblifna verkningar.

Teckningar, visande händernas anläggning vid olika slag af skakning: 1856 R. f. 150, 1856 E. f. 1, 2, 4, 1870 f. 91, 1880 f. 421, 425, 426, 428, 429, 439.

№ 21. Tecknet ⏝ = *strn.* = *sträckning*, utmärker i vissa särdeles talrika fall en mycket hastig rörelse, men i andra äfven talrika fall en ganska långsam rörelse, som f. ö. är af mycket olikartad beskaffenhet i andra hänseenden, såsom synes tydligt genom framställningen om sådana former i G. R. af 1836 samt andra böcker härrörande från samma method. Den gemensamma benämningen *sträckning* tilldelas rörelser i så många olika leder både i armar, ben och bål, med och utan redskaper samt med och utan en Rg. (eller flera), att den uttrycker det tydligaste tänkbara fall af skiljagtigheter, som äro konstladt sammantvingade blott i en rent nominalistisk omgränsning, men icke utgöra en verklig s. k. »naturlig familj», tillhörande ett på *verkningars* skiljagtighet grundadt helt system. Såsom är bekant, nyttjade B. likasom hans företrädare, endast hastiga armsträckningar *framåt*, *nedåt* och *bakåt*, egenteligen inskränkta till några den *stående* grundställningens afarter, men både mycket hastiga och ganska långsamma armsträckningar *uppåt* och *utåt*, hvilka i båda »tidformerna» tillhöra flera olika grundställningar, ej blott den stående grundställningen e. d. — Bland de med tecknet ⏝ antydda, mycket skiljagtiga former finnas i allmänhet endast följande gemensamheter: Sträckningen är alltid aktiv och vanligen en ganska ansträngande rörelse, ehuru den i många fall sker »fristående» utan både Rg. och redskap; i andra fall fordras det sednare af dessa medel för att vinna nödig styrka och tillräcklig bestämdhet, nemligen för att behörigen kunna inskränka (»isolera») ansträngningen till en viss del, ett visst »centralt eller periferiskt» kärlområde o. s. v. I andra händelser förutsättes motstånd af en Rg. med eller utan redskap. Den verkställes alltid i den koncentriska rigtningen (d. ä. med tilltagande förkortning) af Rt sjelf; som då har derigenom ett slags initiativ, före hvars början en Rg. ej kan ingripa. Mindre ofta användes den med full kraftanvändning i *båda rigtningarna;* detta sednare förfarande tillhör nemligen de fall, som äro *fria;* men i allmänhet utesluter det de former, som ske under en Rg:s motstånd och fordra långsamhet. Man behöfver ej mycken praktik för att snart till fullo inse, att en *Halfligg. B.ut*⏝ ej kan verkställas både kraftigt och försigtigt (d. ä. utan »brottning») i den excentriska rigtningen, d. v. s. utgående från *sträckt* knä under Rt:s lifliga mot-

stånd *), som vanligen blifver ett plumpt omåttligt motstånd, ej småningom eftergifvande. Ej heller behöfves mycken erfarenhet och ännu mindre någon djup lärdom för att äfven inse behofvet af den koncentriska rörelsens föreskrifna *långsamhet* i detta fall, hvilket användes blott i sjukgymnastik. Äfven långsamheten är för både svaga och starka Rt. behöflig af rent *tekniska* skäl (att kunna lättare verkställas utan våld), således ej blott för att undvika en verkan liknande den länge fortsatta »vattentrampningens» och velocipedisteriets beklagade följder på hjertat. Skälen till den ena och andra föreskriften äro således nog tydliga och grundade på behof i. o. f. praktiken. Den kon- och excentriska rörelsen äro ej alltid af lika verkan och användning. — Då det är omöjligt att korteligen gifva en nog tydlig öfversigt af den utomordentligt stora användning, som i den från Norden utgångna methoden tillkommer alla de med namnet sträckning betecknade rörelser; må följande erinran tilläggas för att med några ord visa en *del* af dessa rörelsers vidsträckta område: Armsträckningar, synnerligen uppåt (rättare efter bålens eller *öfverlifvets* och hufvudets längdlinea) användas såsom *hastiga* och utgående från en mängd af olika ställningar både jemnförelsevis enkla och andra mycket sammansatta. t. ex, den fritt *stående grundställningen* äfvensom från *strvändst.*, *strbågst.*, *strbågvändst.* (jfr G. R. af 1836 tab. 10), *strgrbågvändst.*, *strstupgrst.*, *böjstupgrst.*, *böjknbågst.*, *strfallsitt.*, *strfallhelsitt.*, *str.utfallst.*, *halfstr.utfallst.*, *strframligg.*, *famnframbågligg.*, *böjframbågligg.*, *böjvågvrstödj.*, *strmotfallhalfst.*, *strvåghalfst.*, *strsidmotfallhalfst. utg.* och andra, hvaraf de flesta äro mycket mera sammansatta, än de anförda. Äfven under de mest missgynnsamma förhållanden i friskgymnastik, genom fullkomlig saknad både af väggar och alla fasta redskap (t. ex. ute på våra soldatskolors gamla mötesplatser) kan armarnas hastiga sträckning genom förbindelse med åtskilliga dertill lämpliga ställningar bilda ganska sammansatta förfaranden, t. ex. den nämnda i G. R, af 1836 tab. 10 begagnade *Strvändbågst. 2A* — en uppgift, som ehuru tillhörande de af mången ytlig betraktare föragtade »fristående» och till formen noga bestämda öfningarnas antal, dock ej förråder någon *öfverdrifven* enkelhet, hvarken i det ena eller andra afseendet. Man finner t, ex ofta tillfälle att se unga män, som gerna vilja visa deras lättare förvärfvade färdighet i åtskilliga till utseendet mycket svåra »idrotter», utföra denna rörelse i besagda ställning på ett ganska *medelmåttigt* sätt, såsom äfven andra skenbarligen lika enkla, lätta och oansenliga uppgifter, hvilka dock fordra en ganska betydlig förmåga att beherrska hela kroppen. De jemnförelsevis få och mycket långa »grundlineer», hvari ett rigtigt utförande förlägger dennes *större delar* under bemälda ställning och rörelse, äro för bestämda och åskådligt enkla att kunna

---

*) Man kan förvånas deråt, att män af kunskaper finnas, som anse de båda motsatta rigtningarna (den con- och excentriska) vara lika användbara alltid och deras olikhet vara betydelselös. Denna blindhet erinrar om J. J. Rousseau's yttrande »il n'y a point de petit paysan à douze, qui ne sache de servir d'un levier mieux que le premier Mecanicien de l'Academie.»

undgå ett vandt ögas granskning. Bristerna i utförandet yppas derför lätt; den fordrar med ett ord en noggrannt använd och tillräcklig öfningstid, mer än månget lättare »tour d'agilité», som förvånar de okunnige. Den är derför ansedd vara en bland s. k. profrörelser användbar form; och ett fotogramm af *strvändbågst. utg.* smickrar aldrig sin urbild öfver höfvan. — De långsamma armsträckningarnas förbindelser äro föga mindre talrika, om man afser ej blott de *fria*, dels såsom lindriga »bröströrelser», dels såsom »skulderrörelser» begagnade formerna, i vissa ganska olika ställningar, men äfven de ganska många och olikartade *dupplicerade* formerna som utföras i olika ställningar. — Ej blott alla de dupplicerade, men äfven de *flesta* fria sträckningar, som tillhöra benen, äro långsamma rörelser enl. G. R. af 1836. — Jemväl bruket af ordet *sträckning* har att uppvisa några synonymer med deraf följande terminologisk oreda. I allmänhet, ehuru ej utan undantag, skiljer B, armarnas *slagningar* från deras hastiga *sträckningar* derigenom, att de sednare enl. G. R. af 1836 mom. 101—123 *sluta* med starkt sträckta armbågar. handleder och fingrar, de förra *bibehålla* oafbrutet starkt sträckta fingrar under hela rörelsen enl. mom. 124—126 *).

Felen visa följagteligen inga påtagliga och korteligen indelbara gemensamheter. I ganska många fall, både fria och ännu mera i några andra, med motstånd förbundna, anmärkes en oftare och mera af *sinnets* slöhet och af bristande vana att nog använda kroppens krafter, än af verklig svaghet beroende obenägenhet att rätt *fullborda* den uppgifna rörelsen till banans af artikulära förhållanden tydligt bestämda gränsor. Vanligen förenas detta fel med brister i rörelsens tidförhållanden; synnerligen ofta inträffar då vid sträckningar, att en rätteligen *långsam* rörelse tillika blir ojemn eller något påskyndad. Vid långsamma rörelsers utförande förekommer det ofvan omtalade felet, att ej nog fullständigt utföra sträckningen, nästan i alla leder. Dock undviker man enl. ofvan afsigtligen banans yttersta möjliga gränsor äfven i vissa dupplicerade fall, såsom *Strbåggångst. 2A.ned♂*, hvarvid blott afslutningen (efter rörelsens upprepande 3—4 gånger **) fordrar full uppsträckning enl. G. R. af 1836 mom. 293, som anförer fel, hvilka äfven tillhöra denna rörelse. Lika litet tillät B, att denna rörelses *nedre* gräns sänktes så mycket, att öfverarmarna blefvo fullt vågräta, eller att händerna berörde axlarna, ehuru sänkningen ökas för starka Rt. Detsamma gäller om *Strstödgrbågst. 2A.ned♂*, *Strstödgrvändbågst. 2A.ned♂*, *Strgrbågknst. 2A.ned♂*, *Strbågtrappst. 2A.ned♂*, *Strstödbågspjernst. 2A.ned♂*, *Strmotfallhalfst. 2A.ned♂* m. fl. homologa former af rörelser, hvari en långsam armsträckning uppåt under ett föga starkt motstånd är gemensam. — Särskiljd uppmärksamhet har i G. R. af 1836 mom. 123, 138 m. fl. egnats åt felen vid *hastiga* armsträckningar uppåt, utåt, framåt

*) Jfr G. R. af 1836 Öfningstab. 7—10. Märkas bör, att Tab. 7 № 10 innehåller ett tryckfel: *bakåt* i st. f. *utåt*.

**) Denna form kan oagtadt sitt namn medräknas till *armsträckningar*, enär uppgången, »det koncentriska momentet», är det mest ansträngande deri, såsom i de fria långsamma och de hastiga armsträckningarna i samma rigtning.

o. s. v. Den lifligliet och styrka, som så tydligt utmärka de i sig sjelfva dock så enkla mycket hastiga armsträckningarna (G. R. af 1836 mom. 34, 96—132 *), är *en alldeles oumbärlig form i ungdomens friskgymnastik;* men dessa rörelser förlora ohjelp'igt hela deras värde och äfven deras tilltalande behagliga intryck på både verkställaren och på åskådare, om de ledvis brukade, ske slappt, ofullständigt, utan bestämd hastighet och »skarp rhytm« med lika bestämda pauser. Förmodligen af önskan att varda ännu mera ästetisk än den för »gränslös» idealism beskyllda nordiska methoden, undviker den i sitt land ansedda M. Kloss enl. ofvan full sträckning vid armarnas »fristående» rörelser och ställningar för flickor, såsom vid *famnst. utg.* ocb *strst. utg.* Det finnes talrika gymnaster o. a. idkare af gymnastik, som af ästetiska skäl vilja för flickor undvika alla hastiga armsträckningar, och som (i stället för de två bestämda *motsatserna*, hastiga och långsamma rörelser) vilja antaga en något utjemnad *medelhastighet*, gemensam för samteliga deras rörelser, såsom ett nödvändigt uttryck af qvinlig värdighet, renhet och behag. Nästan alla de lärare och författare, som undvika fullständig och kraftig sträckning af armbågar, handleder och fingrar, undvika äfven bestämd, högsta möjliga hastighet. De föredraga att icke bestämma några differentieringar af *tiden* för rörelserna i allmänhet. Följden deraf blir obestämdhet i afseende på det rhytmiska. Detta visar sig tydligt i användningen, men lämpar sig ej för *skriftlig* framställning. Såvida det är sannt, att friska barn af båda könen kunna och *behöfva* lifvas af någon skarpt framträdande *omvexling* äfven i tidens förhållanden; blir det uteslutande bruket af ett nästan oföränderligt »moderato» med idel fristående öfningar ett menligt misstag, ehuru motsatt till de uttalanden, hvarmed man i utländska tidskrifter en tid beklagade och tadlade tillvaron af *långsamma* rörelser i den af B. vid århundradets midt föreställda methoden, t. ex. vissa långsamma bål- och benrörelser i G. R. af 1836, både fria och dupplicerade. Ehuru han aldrig besvarade dessa anmärkningar, och ehuru han ej har i skrifter framlagt sin uppfattning om värdet af strängt »rena korrekta former», tydligt markerade, skiljda till både *tid* (utdrägt) och *bana;* var han deri kanske ännu mera noggrann och eklektisk än sin lärare, och ansågs af samtida lärde landsmän vara ytterligt »speciös» i alla sådana hänseenden **). Den synnerliga vigt, som han i vissa fall lade på en mycket noga bestämd »duration» och olika rhytmik, skulle troligen hafva varit lika stor, äfven om han ej hade varit en ytterst hängifven älskare af tonkonst och dertill ledamot af Musikaliska Akademien. Men någon redogörelse om hans sätt att uppfatta och tillämpa metriska lagar i de föreliggande fallen eller i allmänhet vid gymnastik kan ej här åstadkommas.

---

*) Nemligen när *Böjst. 2A* ⌄⌄⌒ *utåt* ej användas i den tydligt fördröjda, med djupandning förbundna, formen, som förekommer i »afslutningsrörelser» e. a. fall.

**) Äfven hans och synnerligen den af honom »representerade» methodens egennyttigaste men tillika uppriktiga vän D:r Med. P. J. Liedbeck delade till en viss mohn denna uppfattning om B:s purism i formen, hvilken nu eger sin yttersta motsats hos dem, som anse blott konstmachiner kunna förebygga *alla* fel, framkalla inga.

Teckningar: 1836 t. I f. 6—8, 16, t. III f. 4, 1847 m. 90 x, 91, 94, 1851 s. 133, 135 (2), 179 anm., 1855 s. 98, 1856 R f. 92, 115 *), 1870 f. 61 anm., 1877 f. 25, 1878 f. 25, 53, 94, 96, 1880 f. 85—88 m. fl., 325, 498—500 m. fl., 1881 f. 95, 106. 124, 138, 145, 147—149, 156, 161, 208, 229.

№ 22. Tecknet)—(= *spänn.* = *spänning* är ett ofta nyttjadt uttryck, hvars betydelse redan *i sig sjelf* är mera obestämd, än de flesta föregående termers, såsom *böjning*, *sträckning*, *vridning*. Det är bekant, att Ling enl. ofvan med ordet »spänningar» begrep de former, hvilkas ställningar förutsätta *två* tillräckligt fasta delar (vanligen händer och fötrer) och *mellan* dem en i viss mohn rörlig större del. Dennas rörelse har dock oftast kort bana. Svårare är att kort och klart säga, hvad ordet spänning egenteligen betyder på B:s behandlingar, synnerligen i sådana namn, som *Halfligg. FledsO o. Vr)—(*, hvarest det angifver två alldeles motsatta »enplaniga» koncentriska rörelser för fotleden nemligen sträckning, skiftande med böjning under Rg:s motstånd. Deremot betyder *Högst. Vr)—(* blott det sednare (uppböjning) med Rt:s fulla ansträngande verksamhet i både nedgång och uppgång, d. ä. till- och aftagande förkortning. I ordet *Häfst. Br)—(* ingår deremot hvarken *sträckning* eller *böjning* af den anförda kroppsdelen. Det är der en alldeles säregen utvidgning af hela delens rymd. Ehuru angifvande samma kroppsdel äro *Häfst. Br)—(* och *Strbågsitt. Br)—(* två väsenteligen olika rörelser. Namnet *spänning* innefattar äfven annars mycket olika slag af verksamhet, såsom kan inses af de till flera olika utgångställningars namn bifogade verkställighetsorden *Vr)—(*, *Br)—(*, samt de fullständiga namnen *Kngrst. Vad)—(* (aktiv) och *Halfligg. B)—(i olika plan* (passiv) m. fl. andra, som föga likna dessa. De fyra sistnämnda formernas olikhet framträder bättre genom följande korta jemnförelse. Den nämnda dagligen hos B. och hans företrädare nyttjade *Högst. Vr)—(* är aktiv och dupplicerad. Likaså den nästan lika mycket begagnade *Vrstödj. Vr)—(* äfvensom de derur härledda *Strbågvrstödj. ♂ und. 2A♂* samt *Vrstödj. bakåt⌣ m. pannf.* De stundligen då och ännu mycket begagnade typerna *Strbågsitt Br)—(m. knR♂* och den snarlika *Strvändgrbågsitt. Br)—(* äro, under en lindrig passiv lyftning, f. ö. aktiva och dupplicerade, men inskränkta till blott den excentriska rigtningen, utgående från den måttliga förkortningen af »pectoralerna» och fortsatta bakåt i båge ända till en tydlig »passiv utsträckning» af samma delar. Till dessa rörelsers utförande nyttjas aldrig den motsatta rigtningen, nemligen *tilltagande sammandragning*, den s. k. koncentriska. — Den ännu mera, d. ä. stundom jemnväl för friske, begagnade *Häfst. Br)—(* mellan två stänger e. a. och dess mindre ofta nyttjade derivat *Spännst. Br)—(* äfvensom den under en längre tid synnerligen ofta begagnade *Talst. Br)—(* äro s. k. blandade former, d. v. s. förenad aktiv och passiv form, hvarunder Rg. inskränker sin verksamhet till att med ena

---

*) Denna teckning återgifver tydligt det af Georgii föredragna sättet att verkställa denna rörelse; den 1880 meddelade fig. 325 visar Brantings förfaringssätt.

handen temmeligen långsamt trycka Rt:s öfverlif lindrigt framåt för att så medverka under det, att Rt. sjelf genom häfning upp på fotspetsarna förer hela kroppen (utom fötterna) något framåt-uppåt och tillika »häfver» bröstet i samma rigtning enl. ofvan 2:dra stycket №. 16. Den *Knst. Vad*)—(är deremot uteslutande aktiv, enär Rg. endast *tillser* rätt utförande och afpassar fällningens mått (i en ytterst kort bana), samt håller sina händer löst anlagda mot Rt:s axlar, i ändamål att tillika vara »påpasslig» för den händelse, att Rt:s krafter svika och han hastigt faller framåt. Den föränderliga *Halfligg. B*)—(är gemenligen alldeles passiv, när den ej individualiseras derhän, att Rt. gör ett ringa motstånd under benets af Rg. verkställda nedtryckning samtidigt med den passiva »spänningen» af vadens och sulans delar. Den sjelf fullt passiva men med vissa aktiva rörelser omedelbarligen skiftande *Halfligg. F.leds*⁰ *o. Vr*)—(anföres korteligast i 6:te stycket.

Till de vanligaste felen under *Högst. Vr*)—(hörer, att Rt. stöder ej blott hälen men äfven en större del af *sulan* på underlaget (en stol, pall e. a.*), att han öfverlutar kroppstyngden på den andra foten eller annorlunda utsträcker oliksidigheten till de öfre delarna. Eulenburg beskrifver närmare (1856, s. 115), huru felen härvid förnämligast bestå i, att verksamheten ej isoleras till de nedre delarna. — De af individuelt olika behof beroende felen vid *Häfst. Br*)—(äro redan i största korthet antydda ofvan. De väsentligaste felen vid *Knst. Vad*)—(äro hos mången Rt. föga synliga för ögat, och tillika särdeles inveckladé, men kunna innefattas förnämligast deri, att endast *lårets* bakre muskeldelar ingripa, ithy uteslutande vadens medverkan. Det motsatta stundom inträffande felet, att vadmusklerna alltför häftigt ingripa till hindrande af knäledens fortsatta uträtning genom tyngden, röjer sig stundom genom ett ganska smärtsamt »sendrag». Förmågan att sjelfva uppehålla sig afbrytes hos somliga menniskor mycket hastigt i följd af en ytterst ringa ökad fällning framåt. Felen vid *Halfligg. B*)—(*i olika plan* äro ännu mindre tydliga för ögat, men uppkomma mestadels vid (genom) en för lång bana och för starkt tryck på tåbalken under rörelsens första (öfre) del, för svagt under genomlöpandet af banans *nedre* del.

Teckningar: 1851 s. 179 anm., 180, 1880 f. 415—417, 506—509, 514, 517.

№. 23. Tecknet = = *strykn.* = *strykning.* Denna benämning tillkommer blott rent passiva rörelser (ehuru i vissa fall verkställda samtidigt med en aktiv uppgift af dupplicerad form) och sammanfattar på ett för den terminologiska tydligheten högst otjenligt sätt *de olikaste grader af styrka*

---

*) Likasom företrädaren ansåg B. det vara onödigt att till denna rörelses verkställande anlita något särskiljdt konstigt redskap, som genom sin *inveckladc* sammansättning och sitt ovanliga utseende kunde ingifva okunnigheten en hög föreställning om uppfinnarens djupa vetenskaplighet. En vanlig trädstol af torftigaste slag, ställd invid en vägg eller en springstolpe utgjorde hela apparaten, som kan anskaffas öfverallt. B. hördes stundom på gyckel skryta öfver sina redskaps mångfald, inveckling och praktfullhet. Jfr Georgii 1847 s. 80.

och äfven andra olikheter i förfarandet. Svårigheten att tydligt bestämma den högst olika styrkan och de af denna svårighet uppkomna olägenheterna äro redan längesedan anmärkta. Jfr *Gymn. Allm. Grund. Fragm.* anm. 18 o. f., äfvensom Eulenburg *Die schwedische Gymnastik* 1853 s. 100 m, fl. Ordet *strykning* förekommer emellertid hos B,, liksom hans företrädare, mycket ofta, och af lätt insedda skäl. Dess vanliga öfversättning till andra språk hos Georgii, Roth, Neumann o. a. med ordet »friktion» är nästan ännu olämpligare i vissa fall d. ä. för vissa af dess olikartade former. Detta förhållande är säkerligen en orsak, som har medverkat till, att så många sednare författare af medicinska böcker vilja sammanblanda *alla* passiva rörelser under det vidt omfattande namnet »massage», äfven de mest olikartade utan något undantag *). Jemväl de långsamma rörelserna *Strsitt. linR*== och *Halfligg. BrV*== samt *Spännst. tvM*== m. fl. afvika ju både till formen och afsedd verkan från den n. v. massagen. — Språkens brukliga former sakna nog enkla utvägar att tydligt uttrycka de skiljagtiga mekaniska förfaranden, som hafva helt olika utseende, styrka, rigtning, »lokal» och verkningar under det gemensamma namnet strykning. Ett föga lyckadt försök att minska olägenheterna af det mångtydiga ordet ses hos Ling *Gymn. Allm. Grund. Fragm.* anm. 18, ehuru han säkerligen med goda skäl föredrager att i strykning antaga *tre* olika »grader» af styrka, heldre än de *två*, hvilka somliga författare sedan antaga. Sammastädes upplyses, att i forntiden antogos enligt Galenus fyra grader. Enligt D:r Neumann 1852 indelade B. strykningarna i »Nahstreichungen» och »Fernstreichungen» samt de förra i *starka* och *svaga*. Denna uppgift torde vara rigtig; men i de efterlemnade terminologiska anteckningarna finnes ingen bekräftelse derpå, ej heller veterligen annars **). — Här kan f. ö. blott anmärkas, att de under detta namn inbegripna olikheter i styrka äro *ytterliga*. Ty de sträcka sig ända från den starka, med det hårdt omfattande tumgreppet temmeligen långsamt utförda *Motst. 2A.längd*==, hvilken är för Rg. mycket ansträngande och i sanning erfordrar dugtiga »nypor», till den ytterst svaga af B. så mycket i sjukgymnastik begagnade afslutningsrörelsen *Sitt. längdHj// omv. m. motHj== o. PannA==* ***), hvilken

---

*) Längst i deras fordringar på ändring af Lings och Brantings förfaringssätt gå D:r E. Friedrich, Estradère och Schildbach m. fl., som ej blott ogilla bruket af det gamla namnet »passiva rörelser», men äfven yrka, att samteliga de dupplicerade, de halfpassiva och de passiva rörelserna må *uteslutas* ur en saun gymnastik (som förtjenar detta namn) derför, att de med bättre skäl borde samteligen *kallas* massage enligt dessa författares förmenande. Jfr A. Georgii *Kinetic Jottings* 1880. Föga sannolik tyckes dock ännu denna uteslutnings verkställande vara. Dessa rörelseformer torde qvarblifva såsom väsenteliga i vissa användningssätt (grenar) af gymnastik.

**) Såvida det sednare namnet skall uttrycka fullständigt undvikande all *beröring;* har utg:n af pappereu ej *sett* någon sådan användning; ej heller instämmer den med de förbigående ordalagen i *Gymn. Allm. Grund. Fragm.* 4 № 12, anm. 23 om denna sak.

***) Här kunna ej återgifvas alla de mindre förändringar, som namnet och verkställandet undergingo hos B. vid försök att individualisera denna såsom en slags »magnetism» af samtida fysiologer förlöjligade form, hvars omsorgsfulla utförande alltid tycktes

af tre olika »manipulationer» sammansatta rörelses sednare del verkställes samsidigt med båda händerna och utgår *så lindrigt som möjligt* från hjessans midt och löper nedåt längsefter halsens båda sidor, vidare fortsätter öfver axlarna och armarna ned till händerna och fingerspetsarna. — Den ofta i behandlingar omtalade och ännu begagnade *Motbåggrst. Sphincter*= sker deremot med den korta gymnastiska stafvens *spets*, för att kunna tillräckligt inskränka ett temmeligen hårdt tryck på en mycket begränsad ringformig yta. Men den mindre långsamt utförda *Motgrst. linB*= på lårens baksida måste, ehuru verkställd med betydligt tryck, blifva mycket lindrigare genom att anbringas på en bredare yta med stafvens *sida*, löpande från sätet ned till hälarna. Den ofvan omtalade ytterst svaga *Sitt. Ögl*= sker inifrån utåt, börjande i erforderlig lindrighet vid ögonlockets inre »commissur», och verkställes med tummens egenteliga manipulativa »känselorgan» (Dally), dess rundade ytterända. Andra strykningar ske med alla fingerspetsarnas samlade »palpatoriska» ytterändar o. s. v. Andra, anbringade på stora kroppsdelar, ske på det sätt, att den egenteliga »midtelhandens» hela yta, men synnerligen dess båda balkar (thenares) anligga under flyttningen ganska hårdt mot föremålet, såsom sker vid *Bågsitt. längdR*= och vid *Strstupgrsitt. längdR*= m. fl. Vid de ännu fortfarande så mycket begagnade, specifikt verkande *Motst. linR*= och *Motst. tv. Lnd*= anlägges visserligen hela handens flatsida mot Rt:s rygg i förra fallet och länd i det sednare; men det betydligaste trycket utöfvas dock med den del, som B. någon gång kallade »centralhanden», således icke lika hårdt med fingrarna. — En annan i tekniskt hänseende märklig form af strykning är den, som sker på det sättet, att tummens baksida (egenteligen dess nagelskodda del) utgör sjelfva verktyget och anläggningsytan. Handen måste dertill intaga en särskiljd ställning, hvilken ej kan klart beskrifvas i korthet. Den afbildas derför fig. 117. Detta sätt att verkställa mycket hård strykning begagnades af B, till den ofvan afbildade ensidigt verkställda *Högbindhalfst. bakåt* und. *Inl*= och till den alltid tvåsidiga *Stödniggrst. 2Kn* und. *Lj*= äfvensom till *Grhalfligg. Lj*=. Före honom nyttjades af Ling den förnämligast med tummens (tummarnas) baksida utförda stykningen äfven på åtskilliga något förändrade sätt. Den mest begagnade af dessa förändringar var den af två Rg. verkställda s. k: »generalstrykningen», d, ä. *föreningen* af de två former, som sedan, mindre ofta nyttjade af B., kallades *Motst. längdA*= och *Mothälstödj. längdB*=. De utfördes med mycken styrka, och voro de mest ansträngande af alla »långa» strykningar. Tummarna verkade under dessa rörelser i en slags opposition mot hvarandra såtillvida, att den ena flyttades längsefter lemmens innersida, den andra likaså längsefter yttersidan, hvarigenom delen hårdt pressas mellan de båda tummarna under strykningen, hvilken alltid förmildras i närheten af knäet och armbågen. Jemte *Motst.*

---

lifva och roa honom sjelf, äfven om det skröpliga »subjektet» var gammalt och fult. Namnet *Mothalfst. 2A.längd*= ändrades stundom till *Mothalfst. 2längdA*= o. s. v.

längdR═ och *Bågsitt. längdR═* var denna form af strykning före B:s tid vid Centralinstitutet mera begagnad än andra. — Sluteligen märkes, att den blandade (aktiv, passiv) formen *Strbågsitt. 2A*$^{\frown}$ *und. knR═* m. fl. verkställas med hjelp af ena knäet, hvars rörelse följer Rt:s rygg nedåt under hans ansträngning att neddraga armarna. De hos B. tidigare begagnade försöken att angifva gradueringen af strykningens ytterst olika styrka ses i 4:de stycket. Det är allbekant, att gymnastik, rodd, sabelfäktning m. m. utbilda händerna mycket »på bredden»; men det var en särskiljdt utpräglad form af breda händer, som han föredrog, ehuru ej lätt att beskrifva kort.

De vid så olikartade användningssätt af »den mekaniska agenten» ofrivilligt begångna tekniska felagtigheter äro jemnväl så skiljagtiga, att ett mycket kort anförande af spridda drag skulle ej kunna lända till någon verklig upplysning om hans förfarande i skiljda fall. Det allmännaste felet, som ses såväl i praktiken, som förrådande sig i böckers framställningar om de af B. med namnet strykning betecknade förfaranden, bestå i att *förvexla* de mycket olika slagen.

Anm.: I motsats till nyssnämnda theoretiskt kritiska sakdomares fordringar och till de nyaste tidernas specialister-massörer förenade B. enl. ofvan för sjuke vissa aktiva former (ställningar, rörelser) ofta med strykning (hård), tryckning, och valkning m. fl., såsom i de redan nämnda formerna *Högst. Bbakåt*⌣ *und. Lj═*, *Högbindst. Bbakåt*⌣ *und. Lj═*, *Högst. Inl*⌈ *m. kulstaf*, *Stupst. R*∫ *und. M*∂, *Stupst. R*∫ *und. M*⌢⌢ utom de många föreningarna af aktiva »bukrörelser» med en *MLnd*∂, utförd af två starka Rg., stundom ytterligare förstärkta med ett biträde eller två.

Teckningar: 1856 R. f. 147 x, 1856 E. f. 3 anm, 1880 f. 413, 414, 421 anm., 433, 437.

№ 24. Tecknet ∿∿/ = *sågn.* = *sågning.* Den passiva rörelse, som detta tecken uppgifver, liknar verkligen närmast den, som sker med en såg. Den begynnes dermed, att Rg. sträcker ena handen och dess fingrar mycket starkt samt anlägger dess ulnarkant på den (blottade) del af Rt:s kropp, hvarest »sågningen« skall utföras. Den vanligaste användningen är i *Stupsitt. Nck*∿∿/ (äfven kallad *Stupsitt. tv. Nck*∿∿/), hvarunder Rt. må bibehålla slapp hållning (enl. ofvan 2:dra stycket № 36 *b*) med »ledigt nedhängande armar», bålens lutning något mindre än vid *Stupsitt. Näsr*═. Rörelsen verkställes sedan i »transversal» rigtning tversöfver nacken så hastigt, som kan ske utan att genom gnidningen framkalla besvärande känsla af hetta. Under en tidigare del af Centralinstitutets verksamhet före B:s ledning deraf hade äfven den »cirkulära» sågningen mycken användning på sjuka. Den verkställdes med båda händer omkring armarnas och benens smalare delar.

Teckning: 1856 R. f. 148.

№ 25. Tecknet ∂ = *tryckn.* = *tryckning* begagnas så mycket i både aktiv och passiv bemärkelse (således utan sträng enhet i sakligt hänseende) samt äfven f. ö. på de mest olika sätt med hänsyn till verkställandet, att

derom måste hänvisas till följande häften. Detta på mångahanda vis föränderliga bruk kan f. ö. lättast och kortast inses af teckningar, men äfven i någon mohn genom att exempelvis anföra följande namn: de aktiva duppli-cerade formerna *Högst. B.ind* och *Motst. uppd* samt *Strstödbågst. 2Anedd* (jfr den snarlika G. R. af 1836 mom. 292) i armarnas »longitudinella» rigtning, *Strfallgrsitt. fram und. 2Ad* likaledes i längdrigtningen, *Str.-stupgrsitt 2Anedd* såväl i den »longitudinella» rigtningen som den liknämniga rörelsen i den lodräta rigtningen nedåt, *Strtyngdlut. 2Anedd* likaledes förekommande under gemensamt namn i två skiljda rigtningar, *Vändsitt. bakåtd* enl. teckningen (fig. 118 *), äfvensom åtskilliga andra aktiva former, ofvan omtalade. Vidare de talrika passiva af B. »på nerver för rectum, blåsan, lifmodern, för lungorna och digestionsorganerna, för nerver hörande till extremiteterna» o. a. **) synnerligen mycket begagnade formerna, hvaribland exempelvis kunna nämnas *Motgrst. Ischiadnd*, *Sitt. A.flätd*, *St. Cruralnd*. *Sitt. Willisnd*, *Sitt. Vagusd*, *Halfkrgrligg. öfvIsbd* och *Krhalfligg. undRfb.uppd* m. fl.; likaså den delvis passivt och aktivt verkande *Motst. MLndd* m. fl. d., de ännu mera i besagda hänseende sammansatta, både af aktiva och passiva ingrepp bildade *Stödgrst. bakåt und. MLndd* äfvensom *Spjernbågspännst. d und. LndBd*, hvari trycket baktill delvis är snarare ett biträdande understöd, än ett verkligt motstånd, åtminstone för menniskor af måttlig styrka. Vidare kan erinras om sådana föreningar af sammansatt aktiv och passiv art, som den ofvan berörda mycket sammansatta *Halfligg. Kn und. Knvd*, numera sannolikt alldeles bortglömd ur användningen, likasom den bannlysta och nu försvunna *St. Hlsådd*, hvars bruk D:r Sätherberg har afskaffat bland gymnastikens n. v. utöfvare genom sina mot densamma uttalade betänkligheter. Sluteligen kan man exempelvis tillägga den egendomliga nu äfven aflagda *Sitt. Rhudd m. hud press* fig. 119, som i afsigten har en viss likhet med bindningar. Jfr 3:dje stycket № 1, 26. De anförda, ehuru ett ytterst ringtaligt prof på det hela, begagnade antalet, innehåller åtskilliga försyndelser mot den af några vetenskapsmän i skrifter (utgifna under B:s verksamhet såsom föreståndare vid Centralinstitutet) uppställda *theori*, hvilken fördömmer passiva formers införlifvande med gymnastik. — Man finner oftast i detta B:s rörelseförråd följande tre mekaniska olikheter, som låta använda sig till en indelning:

a) tryckningar, hvari Rt. deltager aktivt verkande i samma linea som en Rg., men i motsatt rigtning till dennes användning af sin kraft.

---

*) Så kallad, när Rg. sjelf fäster Rt:s knän, benämnes den likväl *Vändsitt. bakåt*, om den (vanligen förenad med pannfäste) äfven använder ett särskildt biträde till knänas fästande. Den förra formen nyttjades oftare för *yngre* i sjukgymnastik. — Jfr nedan om den för framställning medelst teckningar otillgängliga skilnaden mellan *Stupst. R m. Md* och *Stupst. R m, M*.

**) Jfr Georgii *Kinetic Jottings* 1880 och Hartelius *Tidskrift i Gymn.* 1880. — Roth 1851 och Neumann 1852 redogjorde ganska klart om B:s och hans företrädares bruk af tryck på vena cava, cruralis, axillaris, portalvenen, solflätan, vagus och phrenicus, grenar af trigeminus, armflätan, plexus sacrales och hypogastrici inferiores m. m.

b) tryckningar, hvarunder Rt. förhåller sig passiv mot det af Rg. utöfvade trycket, men starkt aktivt i *andra* hänseenden: andra rigtningar, andra delar.

c) tryckningar, hvarunder Rt. förhåller sig passivt i alla afseenden utom att bibehålla en viss, föga ansträngande ställning, hvarförutan det passiva ingreppet ej kan rätt utföras.

De till det 1:sta slaget hörande fallen ske städse med afmätt långsamhet, men hafva f. ö. banor af mycket olika längd: somligas äro räta, andras bågiga; somliga omfatta båd kon- och excentrisk verksamhet; andra inskränkas till Rg:s motstånd under Rt:s concentriska verksamhet. De af B. nyttjade tryckningar på nervstammar, hvilka afsågo att vinna »hastiga reflexer» såsom de enl. uppgift någon gång lyckade försöken att genom *St. undSkldbl*♂ och *Sitt. innerA*♂ samt *Sitt. framomMastoid*♂ ingripa vid tillfällen af våldsam hjertverksamhet eller vid befarad hjertförlamning (i följd af förhållanden uppkomna genom omåttlig fettbildning). kunna ej skäligen till form eller till verkan sammanföras med aktiva rörelser och ej heller med »massage»; såsom man har velat i sednare tider. Lika tydligt skiljd i tekniskt hänseende från både aktiva rörelser och från verklig massage förhåller sig *vagus*♂, nyttjad för att sänka »pulsvågen» eller att reaktivt höja den. Den jemnt fördelade, på en stor yta utbredda gördel-lika, passiva *MLnd*♂, som ingår såsom »cooperativ» beståndsdel i några (redan anförda) sammansatta aktiva och äfven några halfpassiva »bålrörelser», är åter något helt annat än det omedelbara »spetsiga» trycket på en större nervstam eller fläta, eller på vissa större för tryck åtkomliga kärlstammar, vanligen då i något ökad utdrägt. Derför träffar det af D:r Neumann 1852 föreslagna namnet »Drückung ganzer Körperregionen» rätt in på den förstnämnda formen. Äfven de passiva tryckningarna ske således på flera inbördes ganska olika sätt: oftast med två eller tre starkt sträckta, mera eller mindre hårdt slutna fingrar, eller med tummen ensam, eller ännu starkare med en s. k. staf (såsom vid *ischiadn*♂), eller mera *utbredd*, med hela flathanden, såsom vid förening af *M*♂ och bålens halfpassiva rullning eller vid *Stupst. R*⚹ *und. M*♂. — Det passiva, d. ä. *utifrån* kommande »regionala» tryck, som utöfvas på bukväggarna i samtidig förening med vissa bålrörelser, både aktiva och passiva, är dessutom hos B. afändradt på så många sätt, att derom kan ej här redogöras, blott anföras ett par nya teckningar till de äldre redan befintliga. Den ena (Fig. 120) visar de biträdandes gördel-lika anläggning med händerna, sådan som den stundom nyttjades såsom ett tillägg vid *Höggrsitt. Hft*○. De två andra (Fig. 121, 122) utvisa den sammansatta behandling, som för »tröga magar» begagnades under namn af *Motgrst. MKrs*♂, och som afviker från *Motst. MLnd*♂ genom något lägre »anläggning» baktill och synnerligen genom de medverkande biträdenas ökade antal (fyra i st. f. två) till starkare passivt tryck enligt teckningarna. Från den sednare skiljer sig *Motst. MR*♂ i tekniskt afseende genom högre anläggning baktill (mellan skulderbladens spetsar) samt jemnförelsevis svagare tryck, synnerligen framtill. Detta namn in-

begrep dock två former af mycket olika styrka. Han begagnade, såsom nyss sades, ofta *MLndꝺ* vid *Höggrsitt. Hft○*, alltid vid *Höggrvändsitt. Hft○* och nästan alltid vid *Vändligg. cirk⌣⌣/*, äfven då han af glömska uragtlåter att på behandlingar bifoga detta tillägg i namnen. Likaledes nyttjades hela flathandens mycket starka utbredda tryck på vissa bröstkorgens delar vid s. k. snedbehandling under verkställande af åtskilliga aktiva rörelser, ehuru B. ogillade *långvarigt* oafbrutet tryck på *bröstkorgen* medelst snörlif, spännsängar och andra dylika d. v. orthopediska medel. Men besagda för snedbehandling afsedda gymnastiska former äro så olikartade och så talrika, att derom bör ej någon redogörelse här ingå. — Bland märkliga namn å olika »regionala» tryck må erinras om den af Georgii 1847 s. s. omtalade *Sitt. släppꝺ*, hvilkens benämning B. dock skrifver på flera ganska afvikande sätt. Jfr äfven Neumann 1852 s. 224. Tryckning utföres af Rg. äfven i åtskilliga hos B. och ännu fortfarande mycket begagnade former med det ena *knäet*, såsom sker vid den mycket begagnade *Högkngrst. bakåt⌐⌣ und. KnKrsbꝺ* och vid *Högkngrst. bakåt⌐⌣ und. knRꝺ* samt *Högkngrst. fram⌣⌣/* äfvensom vid *Sitt. Br√*, ehuru namnet vanligen ej angifver detta förhållande i det sistnämnda fallet. Likaså vid *Strbågsitt. Br⟩—⟨* och *Räckstödbågst. Br⟩—⟨* *) samt *Strbågsitt. 2A○* o. a. d. äfvensom *Strbågsitt. 2A⌒* samt *Strgrvändbågsitt. fram⌣⌣/* m. fl. snarlika. Men i dessa nio sistnämnda fall o. a. d. utgör den s. k. tryckningen egenteligen blott ett fast eller föga rörligt, jemnförelsevis lindrigt *stöd* baktill, således en åtgärd (till fixering) af helt annan art och ändamål än i åtskilliga förutnämnda fall, der ordet *tryckning* förekommer. I det 8:de fallet förändras den stundom till en svag eller småningom med ökad kraft utförd *strykning* längs hela ryggen: kallad *Strbågsitt. 2A⌒ und, knR═*. Vid vissa passiva rörelser är tryckningen enl. ofvan ofta, men ej alltid, förenad med en dertill afpassad (stark eller svag) skakning af ringaste »excursion», någon gång i namnet särskiljdt angifven, men oftast derur utesluten, såsom vid *V.krhalfligg. undRfbꝺ* och vid *St. undSkldblꝺ*. En teckning meddelad 1880 visar huru den sistnämnda rörelsen verkställdes af Georgii 1847; en annan här bifogad (fig. 123) visar det sätt, som B. föredrog något sednare. Båda händelserna förutsätta mycket tunn betäckning af kläder. — — Såsom bekant är, hafva många fysiologer från den store Hallers tid användt mekaniska ingrepp på nervdelar, såsom tryck m. m. En jemnförelse mellan det omedelbara *praktiska värdet* af B:s olika sätt att använda nervtryckningar 1835—1850, och af fysiologernas samtidiga försök att nyttja mekaniska retmedel vid deras experimenter, kan erhållas genom skrifter af Georgii 1847, 1850, Roth 1851, Neumann 1852, Wundt 1858 m. fl. sednare. Men här är ej stället att göra en sådan jemnförelse. Detsamma gäller om de *dubbla*, eller s. k. bipolära anläggningarna af båda tummarna på två olika punkter t. ex. på båda tinningarna med en lindrig lyftning, eller på pannan och nacken (*Stupsitt. PnNckꝺ⁼*), eller på hjessan och tångbenstrakten med anläggning af

*) Jfr ofvan dess synonymer.

alla de samlade fingerna. Äfven dessa rörelser utgjorde vanligen en afpassad *förening* af tryck och skakning, stundom äfven lyftning. Jfr de af D:r Med. H. Campbell och I. M. Granville 1882 under namn af »nerv-vibration» anförda methoder.

En verkligt ordnad, på väsentliga olikheter grundad, indelning af felen skulle följagtligen af uppenbara skäl fordra stor vidlyftighet. Således må blott några få ur B:s dagliga praktik lånade strödda anmärkningar bifogas, försåvidt de lända till någon upplysning om karakteren i hans förfaranden, jemnväl hans förmenade öfverdrifter och »kinkighet» eller pedantism i så många afseenden. De vanligaste felen vid den ensidiga *Krhalfligg. undRfb*♂ och några temmeligen likartade rörelser bestå deri, att Rt. håller andan, att Rg. glömmer föreskriften att låta hans hufvud och fötter (benen) oafbrutet hvila med hela delens tyngd på underlaget. Det sednare felet inträffar oftare vid *Krhalfligg. v.undRfb*♂, likasom vid den snarlika *Krhalfligg. partM*⚌ m. fl. Jfr Georgii 1847 *Kinesith.* p. 52, 81. Men oagtadt den sorgfälligaste uppmärksamhet till undvikande af dessa högst hinderligt verkande fel äro somliga Rt. mycket mindre »åtkomliga» i följd af bukbetäckningarnes olika tjocklek och fasthet. Verkställandet sker derför alltid med den tunnaste betäckning af kläder. Med tillbörliga förändringar gäller detsamma om den så mycket i åtskilliga varianter begagnade *Krgrhalfligg. öfvIsb*♂. Svårigheterna att rätt verkställa denna för närvarande nästan ännu mera begagnade rörelse bero af de förändringar, som dess olika ändamål (olika rigtning o. s. v.) inbegripa under det gemensamma namnet; jfr 6:te stycket. — Svårigheterna vid verkställande af den nu bortglömda *St. undSkldbl*♂ äro hos starka väl utbildade menniskor med mycket fast anliggande skulderblad vanligen mycket större, än hos de svagare utvecklade, med »vinglikt» utstående skulderblad. De vanligaste och under vissa förhållanden ganska farliga felen vid *Högkngrbågst. bakåt*⌣ *m. knKrs*♂ bero på Rt:s mycket olika kraft: för de svagaste måste fällningen bakåt vara högst obetydlig, nästan omärklig, likasom äfven trycket baktill med knäet. Det oftast begångna felet hos biträdena vid bruk af en *MLnd*♂ under en halfpassiv bålrörelse af stor banvidd, såsom vid *Stödgrst. Hft*⊙ *m. MLnd*♂, mindre vid *Stödgrbågst. sid*↗, beror på svårigheten i förra fallet att oagtadt en fetlagd Rt:s stora mage samt hans (genom pannfästet) utskjutande för båda de medverkande Rg. hinderliga armbågar, oafbrutet bibehålla trycket alldeles jemnt och »likformigt», ej stötvis ökadt och minskadt, äfvensom att rigta trycket nog *uppåt*, ej blott inåt, att göra det med hela flathanden, bredt täckande största möjliga yta, nästan såsom med en gördel. Härmed öfverensstämma temmeligen nära de fel, som vanligen begås vid en *MLnd*♂ äfven under aktiva bålrörelser med flera Rg. De af D:r Neumann anmärkta felen vid den nu proskriberade *St. Hlsåd*♂ bero särdeles på individualiteter: å en mager hals med lös bindväf är förfarandet vanligen lättare; emedan den tillåter att med fattning om nickaren draga densamma och jugularvenen *framåt-utåt* så, att kärlet dymedelst *tillplattas* utan att dock den »medialt»

angränsande slagåderns fastare väggar samtidigt derigenom hoptryckas*). Dertill må Rg. ej uragtlåta att oafbrutet iagttaga ansvällningen af pannans och tinningarnas hudvener samt ögonlockens och äfven Conjunctivae ofta mycket hastigt inträdande och tilltagande blodfyllning (»injektion» B.), äfvensom att ögonblickligen släppa greppet, om Rt. visar tecken till yrsel eller svimning. Dennas mund skall under trycket (dragningen framåt-utåt) hållas öppen, blicken rigtas uppåt; men hufvudet fälles slappt framåt, hakan hålles lindrigt framåtskjuten, öfverlifvet utan spår af den »uppsträckning» som allmänt tillhör aktiva rörelser. Dessutom plägar man i början låta honom stöda ryggen mot en vägg e. a. under verkställandet. — De svåraste och vanligaste felen vid den dupplicerade ansträngande *Krhäng. 2Knned*♂, merändels hos B. verkställd på eftergifligare redskap (t. ex. mellan två lodlinor), öfverensstämma med de ofvan om häfrörelser (2:dra stycket №. 16, 20) anförda klemmställningar o. a. menliga och vanprydliga fel. Då den verkställes på träredskap, såsom springstolpe, ribbstol e. a. fastare redskap; äro åtminstone öfverlifvets och armarnas fel vanligen färre och lindrigare; men benägenheten att hålla anden fortfar; och det med Rg:s ena arm baktill meddelade understödet (jfr teckning 1880 f. 372 och 295, 296) kan ej lika lätt lemnas, som vid bruk af två linor. Dessutom röna somliga Rt. en smärta i handlofven (vid bruk af ribbstol), som föranleder armbågarnas ökade framföring. — De vanligaste felen vid en starkare, tremännings utförd, *Krhalfligg. 2Knned*♂ äro, att Rt. förhåller sig oroligt eller gör ofrivilligt motstånd och ej skiljer knäna tillräckligt under den första fullt passiva delen af rörelsen, knänas starka uppåttryckning: vidare att han uragtlåter att ända från banans öfre gräns göra lifligt motstånd och dock andas fritt vid den derpå följande aktiva, excentriskt verkande delen (d. ä. knänas långsamma nedtryckning), att han dervid försummar att sjelf verkställa knänas fullständiga slutning och deras långsamt skeende men fullständiga utsträckning, att de två Rg. ej förmå följa hvarandra fullt samtidigt och liksidigt enl. ofvan 2:dra stycket №. 20. För öfrigt hänvisas till D:r Eulenburgs klara redogörelse 1856 sid. 112 om felen vid denna förr så mycket i »dietetisk gymnastik för gamla herrar» begagnade form, hvilken de oftast finna så »välgörande» för deras tröga magar o. a. den kroppsliga overksamhetens följder. Felen vid den af individuella olikheter på mångfaldigt sätt beroende *Strfallsitt. 2Aned*♂ i »öfverbålens lutande» längdlinea likna mycket dem, som förekomma vid den oftare begagnade och något lindrigare *Strfallsitt. 2A*⌒ *o.* 〰, hvarunder Rg:s egenteliga uppgift är blott att utan märklig kraftanvändning noga tillse och mundtligen eller manuelt rätta fel mot banans tillbörliga inskräkning, eller i armarnas rörelser, i bålens och hufvudets orubbade

---

*) De olika fasta delarnas mekaniska förhållanden under detta förfarande kan lätt »demonstreras» på ett magert lik medelst en obetydlig inskärning genom hud och bindor. Det är sjelfklart, att utförandet på en sjuk menniska fordrar försigtighet; den vore annars ingen »konst». Då verkan är så ofta bekräftad, och ofall aldrig hafva timat; kan denna korta erinran om sakens teknik ej här uteslutas.

ställning, den långa men blott svagt krökta båge, som omtalas i 2:dra stycket *№* 3. Om handflatorna vändas uppåt i den förra rörelsen, är armbågarnas otillräckliga utåtföring vanligare, än under den variant, som sker med *handryggarna* vända uppåt. Om hufvudet, sätet och axlarna ej förblifva orörliga, förlagda fullkomligt i samma lutande symmetriska tvärplan, d. v. s. om axlarna sjunka *nedom* detsamma, om armbågarna eller händerna under deras rörelse komma *framom* detsamma; är verkställandet alldeles »förfuskadt», ansträngningens beskaffenhet och område alldeles förändrade. Om ställningen och rörelsen utföras rätt med fri andedrägt; är banan hos de flesta Rt. ytterst kort, och Rg:s erforderliga ansträngning ytterligt ringa oagtadt Rt:s betydliga ansträngning. Ty om de förändringar af vinklarna i axlar, armbågar och handleder, hvaraf rörelsen består, äro nog små; sänkas armbågarna aldrig nedom axlarnas höjd (oagtadt de böra under hela rörelsen hållas starkt bakåtdragna), och stiga aldrig händerna märkbart ofvan hjessan för en stark Rt. Detta är nemligen ett af de märkliga fall, hvari banan förkortas i mohn af ansträngningens afsigtliga ökning. Blott när rörelsen, upprepad 4—5 gånger, skall upphöra, sträckas armarna fullständigt ända till deras ursprungliga ställning, som betecknas med namnet *strfallsitt. utg.*, och som (oafsedt fällningen) öfverensstämmer med det enl. G. R. af 1836 ofvan anförda om *strst. utg.*, *strbågst. utg.*, *strstupst. utg.* m. fl. och om felen i desamma. Af det nu framställda rörande *Strfallsitt. 2Anedo*ˡ kan man tillika draga följande allmänna slutsats om ett genomgående (»kollektivt») fel, som stundligen kräfver lämpliga rättelser vid allt bruk af »armnedtryckning i longitudinel rigtning». Svaga eller af deras goda hull öfverlastade Rt. gifva dertill städse anledning i hvarje ögonblick genom att under armarnas rörelse låta bålen afvika från den ursprungligen *föga fällda* ställningen (förutsatt att den *var* rigtig) till en obetydligt ökad fällning utan att samtidigt lika mycket öka *armarnas* fällning. Deraf uppstå under rörelsen helt andra verkningar än de tillämnade. Detsamma gäller *mutatis mutandis* om armarnas förhållande vid likartade rörelser under bålens bibehållna fällning eller måttliga (bibehållna) böjning *bakåt*, *framåt*, *till sidan*, *snedt bakåt.* — De menligaste felen vid *Strstödbågst. 2Anedo*ˡ, ett otjenligt namn *), beröras f. ö. korteligen i 2:dra stycket *№* 3 äfvensom i det 2:dra tillägget sid, 121. Denna form kan användas för att i hast praktiskt utröna en menniskas tekniska duglighet såsom Rg. Enhvar som utan försök att undvika det (antingen genom starkare knäböjning till hela kroppslängdens *minskande* eller genom höjdens betydliga *ökning* medelst ett passande underlag, låg plint e. a.), ställer sig frivilligt på det sätt, att hans händer under banan *måste* genomlöpa hans egen *halsgrops* höjd, förråder så

---

*) Då rörelsen skrider vexelvis upp och ned (handställningen enl. 1859 f. 30, 1880 f. 399, 401), men blott *uppstigandet* förenas med motstånd af Rg., och således utgör den egenteliga ansträngande uppgiften., rörelsens s. k. »moment»; borde namnet ej härledas af *nedgången*, som åtminstone gemenligen sker utan att Rt. tillåtes göra motstånd — enl. ofvan anförda skäl.

sitt gymnastiska oförstånd. Antingen saknar han ännu alldeles egen kroppsutbildning och dessutom *öfning* i dubbelrörelsers verkställande, eller saknar han det nödiga handlaget för att någonsin blifva en duglig Rg, med öppen blick för gymnastikens enklaste mekaniska kraf, hvilka lättare kunna *ses* i praktiken än *beskrifvas* i böcker. Man kan vara temmeligen viss, att en sådan Rg. äfven fattar sin uppgift såsom varande blott en verklig *brottning* med en starkare Rt., ungefär så som sker vid den nyssnämnda urgamla folkleken att »bryta arm». — De vanligaste och svåraste felen vid *Motst. MLnd♂* och vid *Motst. MKrs♂* äro följande: i stället för att endast föra beckenet (i en ganska kort bana) framåt och sedan långsamt återgå bakåt under bibehållande af nästan alldeles sträckta armar och under de två Rg:s motstånd böjer Rt. sina armar och jemnväl stundom knäna. — Jfr D:r Eulenburgs anmärkningar 1856 sid. 125 om dessa fel. — Felen vid *Motgrst. Ischiadn♂* bero på ställningens brister: att ej nog »släcka» sittmusklerna genom beckenets framåtföring, och på Rg:s otillräckliga färdighet att genom en ganska liten, föga märklig rörelse med *yttre* handen (om rörelsen göres med staf) träffa nervstammen tillräckligt utan mycken smärtande styrka.

Anm.: Det finnes desto mera tydliga skäl att behålla gymnastikens gamla historiska indelning i aktiva och passiva rörelser oagtadt deras öfvergångar i hvarandra. Sakförhållandena blifva icke klarare genom att från gymnastik *afskilja* de s. k. dupplicerade rörelserna. Anatomen D:r Prof. H. Meyer i Zürich vill utmönstra dem ur gymnastik och kalla dem *brottning;* D:r J. Estradère vill äfven utmönstra dem ur gymnastik och kalla dem *massage.* Men de äro dock *hvarken brottning eller massage;* de hafva likasom de fria aktiva rörelserna och såsom de passiva rörelserna (både massage och *andra* passiva former) deras tillbörliga och särskiljda användning och område, synnerligen för sjuka menniskor. De hafva m. e. o. sin mest naturliga plats i *gymnastiken,* nemligen i dess skiljagtiga användning för olika menniskor. De öfvergå i hvarandra stegvis (både till fullt passiva och till fullt fria aktiva rörelser), och kunna ej skiljas ur gymnastikens *helhet* utan dennas skada. Jfr Hartelius *Gymnastiska Iagttagelser* 1865 och sammes *Tidskrift i Gymnastik.* Allraminst tyckes det vara rätt vald tid att *nu* utgallra dem ur sjukgymnastik, enär män af nyare skeden anstränga sig för att söka *härma* dem genom konstmässigt inrättade machiner, och på detta sätt tillgodogöra dem »i mycket större skala», än som kan ske med blott handkraft, enl. B:s och hans företrädares sätt att tillvägagå vid dessa typiska formers första användning.

Teckningar: 1836 t. II f. 13, t. III f. 10, 1851 s. 201, 204, 1855 f. 81 x. 1856 E f. 13, 18, 1856 R 108, 109, 1859 f. 30, 32, 1870 f. 65, 88, 89, 1880 f. 323, 324, 328, 339, 352, 354, 380—384, 389 m. fl., 438, 441—445, 447, nemligen passiva, blandade, aktiva i olika rigtningar ss. nedåt, bakåt, framåt o. s. v.

№ 26. Tecknet ⁓ = *valkn.* = *valkning* eller *massage* i det sista ordets egentligare och rigtigare mening. Ty några af de tekniska grepp, som

förr vid Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm kallades valkning, likna mest flertalet af dem, som på sednare tider i vetenskapliga skrifter kallas massage, ehuru *några* af de sistnämnda manipulationerna mera likna vissa slag af strykning i *en* af de många afvikande bemärkelser (olika styrka. ytvidd, hastighet, rigtning), som förut tilldelades detta ord vid besagda institut. Men här är ej lämpligt ställe att närmare redogöra om detta förhållande mellan sakens användning från urminnes tider i folklifvet ända till dess upptagande och rationella utveckling i sjukgymnastik vid århundradets början å besagda institut och dess slutliga allmänna erkännande derigenom, att en del af dessa förfaringssätt hafva *efter* 1847 under namnet massage vunnit en vidt utbredd användning bland läkekonstens vetenskapligt bildade fackmän. En sammandragen öfversigt om dessa förhållanden finner läsaren i den förtjenstfulla afhandling, som läkaren D:r Prof. Curman har infört i tidskriften Hygiæa 1873. Likaledes har D:r Prof. Hartelius meddelat en redogörelse derom i en skrift *Gymnastiska Iagttagelser* 1865 äfvensom i den af honom utgifna *Tidskrift i Gymnastik* 1874. — Valkning inbegriper hos B. (likasom nu ordet »massage») flera rörelser, som verkställas olika på skiljda delar. Enär valkning oftast sker förenad med en större mycket tydlig eller en helt obetydlig, knappt för ögat märkbar *förflyttning* af handen utefter den dels yta, som behandlas; kunna namnen ej alltid nog bestämdt uppdraga skilnaden mellan vissa slag af strykning och valkning, hvilka båda ord städse uttrycka *passiva* rörelser, ehuru stundom förenade med aktiva. Jfr nedan anmärkningen om B:s förfarande att *sammansätta* vissa gymnastiska tecken på olika sätt. — Utförandet af tecknet _sz_ sker i de vida flesta fall med *båda* händerna samtidigt, ehuru vanligen i motsatta rigtningar. Men detta tecken inbegriper f. ö. flera rörelser, hvilka i andra afseenden äro ganska skiljagtiga. I vissa fall betyder det en temmeligen hastig med ganska hård tryckning förenad rörelse, omvexlande i två motsatta rigtningar, deri lik verkställandet af ꝏ/; men valkningen sker då med båda *handflatorna* i stället för att nyttja den ena handens »ulnarkant». Jfr №. 24. I andra fall, t. ex. anbragt på blottade större kroppsdelar af vidt utbredd yta, såsom på tjocka och vidsträckta mu«keldelar, sker valkningen starkt *klemmande* med sjelfva »nyporna», fingerspetsarna, i ett ganska »groft tag», och är följagteligen ingalunda så lindrigt som man nu föreställer sig i fråga om detta ords gamla gymnastiska bemärkelse *), ehuru afsigtligt framkallande af blånader och »extravasater» eller ytligare delars sönderslitning ej då ansågs vara nödvändig, och ehuru man då ännu ej hade några för vetenskapen »interessanta» olycksfall att skrifva på gymnastikens syndalista. Tecknet _sz_ betyder blott i vissa fall (vid behof att använda stark sammantryckande kraft), att verk-

---

*) Under den tidigaste delen af B:s verksamhet såsom föreståndare, då den *nu* moderna massage ännu var föga beagtadt och ännu mindre begagnadt inom vetenskapen, eller utom Centralinstitutet i Stockholm, anbefallde B. en under hans företrädares tid der för sina starka nypor känd gymnastiklärarinna D:lle Huldberg till Ryssland för att der knåda några rika fruar.

ställandet skedde på en *blottad* kroppsdel t. ex. på någon del af öfverlifvets baksida, såsom visas i en äldre teckning, utgifven 1880 f. 440, hvilken är utförd efter en ännu befintlig fotografi på glas, gjord 1854 för att framställa den i Georgii *Kinesitherapie* 1847 omtalade rörelsen. Denna verkställes alltid »fattande» och antingen djupare samt förenad med *tryck inåt* för att kunna gripa mera djupt, eller ytligare såsom en verklig »hudvalkning», hvarunder de starkt klemmande fingrarna tillika hålla en del af huden starkt *upplyftad*, såsom ett veck. Ungefär likaså utfördes med ett starkt klämmande och lyftande tryck *Sitt. Pannhud*, om hvilken B. 1850 sid. 103 anmärker (jfr 3:dje häftet), att den satt i lämplig förbindelse med några dertill passande aktiva rörelser begagnades »med fördel mot en ansigtsvärk, hvaremot morphin och moxa förgäfves begagnats«. Den s. k. »bromsens» bruk uppfanns af B. för att lättare kunna med tillräcklig *utdrägt* verkställa dessa nypande och lyftande ingrepp utan flyttning (jfr föreg. № 25), hvilka bestämdes efter klocka, och vanligen omedelbart efterföljdes af en lindrigare valkning, som verkställdes på och synnerligen omkring det af bromsen förut klemmda stället. — Ännu ett tredje sätt att utföra valkning begagnades i ofta inträffade fall hos B., och tillgick i allmänhet så som följer. I stället för att använda de starkt *gripande* fingernas fast samlade spetsar, slutas de kraftigt sträckta tummarna hårdt intill de öfriga mycket *böjda* och slutna fingerna och anläggas i denna samlade ställning med spetsarna rigtade mot den mjuka del, som skall underkastas behandling. De anläggas med kraft och ganska nära hvarandra för att verka nästan lodrätt mot delen, skiftesvis inträngande deri med betydlig styrka och vålla dergenom någon smärta. Detta sätt användes på »köttiga» delar af betydlig fasthet och djup — Det förstnämda sättet att valka med flatorna användes omkring ledamöternas tjockare, nästan spolrunda delar, såsom låret och öfverarmen, vaden och underarmarnas tjockare del. Den vanligen hos B. med flatorna verkställda *Motst. ÖfvA* och *Motst. UA*, likasom motsvarigt handgrepp på underbenets mjuka delar, ske följagteligen helt annorlunda (Fig. 124) än *Sitt. Deltoid*, hvartill alltid användes mycket starka nypande grepp, vexlande med det nyssnämnda förmedelst tummarna verkställda sättet att utföra hård djup valkning. Alla tre slagen af valkning (den med flatorna platt tryckande — den hårdt omgripande med samteliga fingrar — den spetsiga, djupa med båda de till öfriga fingerna hårdt slutna *sträckta* tummarna utförda) jemte vissa hos B. mera än nu begagnade sätt att meddela hackning och skakning samt den ofvannämda, mera sällan hos B., än af hans företrädare nyttjade *Mothälstödj. längdB* utförd vid en springstolpe e. a, med en starkt sammanpressande användning af tummarnas nagelskodda baksida, voro de för Rg. mest ansträngande passiva rörelser att meddela. — — För öfrigt bör äfven anmärkas, att den hos B. och ännu i dag mycket begagnade, jemnförelsevis mycket lindriga rörelse, som af honom kallades *Stupst. konc. M* *), innehåller alldeles ingen likhet med de nämnda valkningarna i ordets mera vanliga mening

*) Jfr nedan dess synonymer.

(af ytligare verkan: på den »subcutana» bindväfven eller på »rörelseapparatens» olika delar o. s. v.) och med det, som på sednare tider i böcker erhållit det ganska omfattande och stundom på ett mycket obestämdt sätt nyttjade namnet massage. Då den ej liknar öfriga sätt att utföra valkning, och är svårare att rätt beskrifva än dessa; utgör dess namn såtillvida ett terminologiskt villoord, som i nyare handböcker har blifvit ändradt. I dess af B. brukade form bestod den egenteligen af två delar: den ena, den föregående delen, utgjorde blott en samsidig, från nafveltrakten till underlifvets sidor förlöpande, ganska stark *strykning* med flathanden och svagt böjda fingrar, den andra delen, en mycket djupare inträngande men utan hårdt tryck eller gripning verkställd rörelse, som utföres med de mot bukväggen »vertikalt» rigtade fingerna under deras obetydliga men oafbrutna flyttning i närheten omkring nafveln och något mera åt sidorna. Denna rörelse, som svårligen låter sig rätt beskrifvas, meddelas på den tunnaste möjliga betäckning af kläder. Den liknar f. ö. blott mycket ofullständigt den lika ofta begagnade *Stupst. Rʒ und. M—⌐⌐—**), hvilkens passiva del anbringas på samma område af underlifvet, men blott med de utbredda handflatorna och de sträckta fingerna (den ena Rg:s hand lagd på den andras) under det, att de två Rg:s andra längs hufvudet och ryggens bröstdel anbragta underarmar och händer göra aktivt motstånd för Rt:s ansträngning att långsamt uppresa sig. Denna rörelse liknar i anläggningen fullkomligt den förutnämnda *Stupst. Rʒ und. M♩*; men den sednare förutsätter, att de på magen anbragta händerna äro nästan orörliga under uppresningen och motståndet. Följagteligen skiljer sig *Stupst. Rʒ und. M—⌐⌐—* från B:s tidigare form *Stupst. Rʒ und. M♩* blott genom att åt tryckningen på Rt:s mage *tillägga* en oafbruten *förändring*, som utan handens flyttning skiftesvis pressar hårdare och svagare med tumbalken, lillfingerbalken, lillfingret, pekfingret — likasom en omkring handens midt kretsande ökning af tryckningen, hvilken rörelse dock hvarken kan beskrifvas eller tecknas lätt.

De vanligaste felen, som begås i praktiken (synnerligen af dem, som blott genom *böcker* hafva tagit kännedom om B:s förfarande), och som förråda sig i skriftliga framställningar om de af B. med namnet valkning betecknade förfaranden, bestå likasom vid strykning i att *förvexla* de olika slagen. Till de vanligaste ofta med svårighet betvingade felen vid de två sistnämnda å buken verkställda rörelserna hörer, att den kittling, hvilken somliga Rt. deraf röna, nödgar dem att »knipa hop» bukväggarna och såmedelst hindra valkningens rätta utförande på tillräckligt *slappa* väggar. Synnerligen den förra rörelsens verkställande försvåras betydligt, om Rt. uragtlåter att bocka sig ned tillräckligt och att utskjuta sätet bakåt så, att kroppens tyngd derigenom nog öfverflyttas bakåt. Jfr i öfrigt № 18.

Anm.: Den i brist på en med skruf försedd broms nödfallsvis med *fingerna* verkställda »nypning och hudlyftning» (stundom orätt kallad hudtryckning)

*) Den sednare delen af namnet är på B:s skrifna behandlingar ofta uteglömd; d. v. s. namnet är då blott *Stupst. Rʒ*.

ämnad till åstadkommande af hårdare »hudpress» på en inskränkt yta, föregick stundom valkningen, utan att dock detta förhållande alltid särskiljdt angifves i namnet, såsom sig borde. Äfven vid bindningens (tecknet & №. 1) bruk följde nästan alltid en valkning, stundom af det hårdare (knipande och tryckande) slaget, på vissa kroppsdelar utförd företrädesvis med blott *en* hand och mera liknande en hård *strykning*, och då verkställd med tummen, enl. ofvan. De bestämmande skälen till dessa olikheter framgå tydligast genom de i häftena 2 och 3 lemnade »sjukbeskrifningar» med de tillhörande behandlingarna.

Teckningar: 1856 R. f. 106, 107, 1880 f. 430, 431, 440.

№. 27. Tecknet ∿∿/ = *vrdn.*, *vridn.* = *vridning* är det bildliga bemärkelsesätt, som jemte ^ och ∿∿⌒ allramest förekommer bland B:s medel att uttrycka rörelser *), och visar ithy ganska tydligt, huru mycket och huru mångahanda den motsvariga vigtiga kinetiska typen begagnades både i enkla och sammansatta former, synnerligen för *bålens* olikartade rörelser många deraf långsamma, nästan lika många hastiga, somliga fria, andra vid redskap bundna utan någon Rg., ännu andra bundna med båda slagen af stöd, utom de halfpassiva formerna af vridning — således allt i den skarpaste motsats till en svensk vetenskapsmans ungdomligt förhastade påstående 1865 om den s. k. svenska methodens *bristande bålrörelser* **). Den ofvannämnda efter *rörelser* indelade listan uppgifver nära 300 former (i olika ställningar) som dock innehålla blott *dupplicerade* bålvridningar; och med detta förhållande instämmer den mängd, som nästa häften innehålla. — — Utom de jemnförelsevis mycket enkla *fristående* vridrörelser, hvilka beskrifvas korteligen i G. R. af 1836, nemligen vridningar för *fötterna* i mom. 68—74, för *händerna* i mom. 133—138, för *hufvudet* i mom. 182—187, för *bålen* i mom. 204—210, 123, tab. 10 samt dessutom de *dupplicerade* bålrörelserna utan redskap mom. 385—389 och öfningstabellen 9, märkas ytterligare för *bålen* de talrika vridrörelser, som hos B. betecknas närmare med följande sex ordförbindelser. Han använder nemligen i all synnerhet namnen *plan*∿∿/, *båg*∿∿/, *kast*∿∿/, *skruf*∿∿/, *vexel*∿∿/, *fram*∿∿/ ***), bland hvilka former de flesta ses i de nedan anförda behandlingar undergå en förvånande mängd af ytterligare ändringar genom att förbindas med mycket olika verkande ställningar för bålen och benen, såsom *stående*, *liggande*, *halfliggande*, *sittande*, *grensittande*, *stödstående*. *stödgrenstående*, *stupgrensittande*, *stupstående*, *stupbåggrensittande*, *tyngdlutande*, *knägrenstående*, *ridstående*, *bind-*

---

*) Jfr nästa häfte, hvars tryckning kräfde gjutna tecken af detta slag *i större antal än något annat tecken.*

**) Jfr D:r Prof. Hartelius *Gymnastiska Iagttagelser 1865*, som utgör ett bemötande af D:r S. Sköldbergs på fri hand gjorda framställningar om saken.

***) Således utom den egenteligen till rullningar hörande icke ansträngande cirkelvridningen enl. ofvan, samt den i det följande omtalade »förvidningen», hvilken enligt Neumanns uppgift 1852 är en *framvridning*, förenad med återgång från en intagen *böjd* ställning af (den vågräta) bålen.

stående, *strstödgrstående* ja t. o. m. *mothängande* mera sällan — och alla dessas ytterligare härledningar äfven genom de *öfre* delarnas (armarnas) förändrade ställning under bålens vridning o. s. v, hvilka förändringar angifvas genom de tillagda uttrycken *str.*, *famn*, *räck*, *ving* o. s. v. Hela det begagnade antalet af de många olikheter, som afse att vinna en ökad möjlighet af individualisering, och uppkomma genom olika »kombinering» af skiljagtiga delars verksamhet, är så betydligt, att det vid en flygtig undersökning tyckes hafva tillkommit likasom för att visa, huru obefogadt okunnigheten talar tvertemot verkliga förhållandet om den svenska methodens »Dürftigkeit» och som *derför* vill förkasta densamma. — Den kortaste sammanfattningen af denna ordnings mångfaldiga föränderlighet och deraf beroende olika *användning* ses hos Georgii 1847 s, 34.

Under sin långa verksamhet gjorde B. efter hand för erhållande af flera utvägar att individualisera så många modifikationer af de redan talrika formerna, att detta förfarande till slut inverkade menligt äfven på benämningarnas tydlighet. Dessa likasom *sammanflöto* mer och mer genom »mellangrader», till mehn för den terminologiska tydligheten; och det är (genom långvarig saknad af noggranna *beskrifningar i tillräckligt antal* med tillhörande *teckningar)* inom denna stora och vigtiga ordning af bålens rörelser numera synnerligen svårt att fullt klart utreda åtskilliga namns afvikande betydelser i alla händelser. Följande erinran må derför i största möjliga korthet tilläggas *om de minst invecklade sammansättningarna*, som träffas i B:s efterlemnade behandlingar från olika tider. Ty de mera sammansatta formerna kunna ej nu göras klara på grund af den alltför långvariga saknaden af goda teckningar i tillräckligt antal. — Både *pl∿∿/* och *båg∿∿/* uttrycka aktiva rörelser, och ske alltid långsamt samt i mohn af Rt:s krafter antingen lindrigt eller kraftigt. — Olikheten mellan dessa två till vridning hänförda former är följande: Under den förra inskränkes rörelsen till en långsam enkel oblandad »rotation» (nästan alltid blott concentrisk, d. v. s. under Rg:s eftergifvande motstånd), verkställd af bål och hufvud omkring deras egen gemensamma *orörliga* kärnlinea, hvilken ganska mycket lutar vid *Halfligg. pl∿∿/*, men är fullt vågrät vid *Ligg. pl∿∿/* och *Halfstrligg. pl∿∿/* m. fl. Det åligger Rt. i båda fallen att under rörelsen och dess pauser hålla bålen och hufvudet m. m. uti en rigtig »maintien», men icke att sjelf uppbära hela *tyngden* af dessa delar. Några få äldre teckningar (1856, 1870, 1880) visa utgångsställningarna för de hos B. oftast nyttjade former af »planvridning». En teckning (fig. 125) bifogas här för att visa den äldsta hos Ling mest begagnade form, som af B. kallas *Höggrvändbågsitt. pl∿∿/*, ehuru namnet ej alltid utskrifves fullt lika. Den verkställdes af L. på en låg trähäst eller på det blott till sjukgymnastik i smärre rum nyttjade slag af en kort, vändbar bom, som teckningen visar. Detta redskap afbildas hos Neumann 1856 f. 5 under namn af Wolm; dess skifva är vanligen stoppad; och tapparna äro så inrättade, att hon kan vändas och fästas både i *vågrät* ställning (för rörelser under sittande ställning m. m.) och i

lodrät för rörelser under *stödgrst. utg.*, *tyngdlut. utg.* o. s. v. *). — Deremot under de s. k. *bågvridningarna* genomlöpa de nämnda kroppsdelarna långsamt halfva manteln (nära 180^0) af en kägla, hvars spets är belägen i beckenet och bas är förlagd närmare hjessan — ungefär såsom ofvan anfördes om *rullningar* (№ 16), ehuru dessa genomgå hela omkretsen i flera »hvarf», omedelbarligen löpande i samma runda bana, Käglans bas är dock mycket liten; dess axel är vågrät vid *Ligg. båg*◡◡/ och *Halfstrligg. båg*◡◡/ samt *Halfstrvändligg*, *båg*◡◡/ m. fl., men lutande vid *Halfligg. båg*◡◡/ och *Halfstrhalfligg. båg*◡◡/. I alla fall af *båg*◡◡/ börjar rörelsen *upptill* och kretsar nedåt under Rt:s måttliga motstånd och »uppbäring af bålen»; derefter sker *återgången* omedelbarligen under Rg:s lindriga motstånd i samma mantelyta. Om Rt. är stark, men af en klumpig kroppsbildning, ännu oförmögen att göra ett ansträngande men dock *jemnt* och måttligt motstånd vid nedgången utan knyckar eller våldsamheter; uteslutes detta motstånd och hans ansträngande verksamhet i rörelsen inskränkes till att blott *återgå* uppåt under Rg:s motstånd. — Ofta förenas *båg*◡◡/ med en *Lnd*♂ (*MLnd*♂) enl. ofvan **) — — Alla de andra fyra nyssnämnda, ofta förekommande, formerna af vridning ske, likasom *pl*◡◡/, omkring en axel, belägen i kroppens egen kärnlinea, och äro således i *detta* afseende enklare än *bågvridning*; men de skilja sig väsentligen i andra afseenden inbördes. Den långsamma från ganska olikartade ställningar (äfven vid *bågst.*, *kngrbågst.*, *stödbågst.*) utgående *fram*◡◡/ utmärker sig derigenom, att Rt. först utan särskiljdt åtgörande af Rg. vrider bålen fritt åt venster (höger) för att utan synnerlig ansträngning intaga en betydligt »vriden» utgångsställning ***), hvarifrån den egenteliga ansträngande rörelsen skall börja genom *återgång*, t. ex. från en *strstödgrbågvändst. utg.* eller en *strstödvändgrst. utg.* Från denna vridna ställning *börjar* Rg. nemligen att göra motstånd under det, att Rt. långsamt återgår (framåt) till *strstödbåggrst. utg.* o. s. v. Detta sker under en samtidig obetydlig *uppresning* af bålen: om uttrycket *båg* ingår i utgångsställningens namn. Om uttrycket *båg* icke ingår i ställningens namn, kan tydligtvis någon uppresning ej åstadkommas. — Sedermera, efter framvridningens verkställande, upprepas samma förlopp *åt andra sidan*, hvilket förfarande derpå fortsättes vexelvis åt venstra och högra sidan. Rörelsen sker således

---

*) En annan för Rt. mera sammansatt modifikation är den äfven i *Tabeller* 1866 anförda gamla med ensidigt nackfäste utförda formen *Höggrsitt. pl*◡◡/ på lägre trähäst, hvarvid Rt., sittande grensle baklänges öfver hästens hals, sjelf fasthåller sig med fötterna, hvilka han likasom *lindar* omkring redskapets framben. Skall någon lärd man en gång finna äfven den rörelsen vara *för enkel?*

**) Läsaren erinras ånyo, att en sådan kortfattad antydning icke är en *beskrifning* i ordets rätta mening. Enhvar, som sjelf har förvärfvat någon vana att såsom Rg. åt menniskor af olika styrka och mjukhet meddela den här ifrågasatta rörelsen utan »brottning» e. a. d. olämpliga våldsamheter, vet, att en bågvridning ej kan *beskrifvas* med två rader utan tillhjelp af ritningar i olika »projicierade planer».

***) Egenteligen således en *slutställning*: rörelsebanans ena (bakre) gräns, hvarifrån den skrider *framåt* till den ursprungliga utgångsställning, hvilken icke är »vriden».

alltid blott *koncentriskt* från en vriden utgångsställning (egenteligen en slutställning); jfr ofvan om uttrycket *vänd.* Sammalunda, ehuru utan uppresning, sker den mycket begagnade *Sitt. fram*\\\/, som oftare skrifves (origtigt) blott *Sitt.* \\\/. Äfven några *framåt* lutande ställningar förbindas med vridrörelse af detta slag, såsom *Strstupgrvändsitt. fram*\\\/, hvilken form (fig. 126) företer åtskilliga individualiseringar af betydlig olikhet inbördes. — Det är redan 1853 af Eulenburg, *Die schwedische Heilgymnastik*, såsom ett öfverflöd anmärkt, att D:r Neumann 1852 uppräknar åttionio på olika sätt (genom olika ställningar) anordnade *planvridningar.* Lika mångtaliga modifikationer af *framvridning* träffas ej i de af B. skrifna behandlingar. — — Om egendomligheterna hos de två i friskgymnastik såsom hastiga uppfattade rörelserna *vexel*\\\/ och *kast*\\\/ äro redan ofvan några ord anförda i detta styckes 1:sta afdelning. Dock bör här tilläggas, att äfven dessa två uttryck ej alltid under B:s hela verksamhetstid alldeles följdrigtigt (utan afvikelser och förändringar) begagnades, af skäl som den lätt förstår, hvilken äger tillräcklig praktisk vana att sjelf meddela dupplicerade rörelser *). Båda namnen utmärka *aktiva* förhållanden; men detta har dock gemenligen blifvit noggrannare iagttaget i friskgymnastik. — En särdeles egendomlig form är den i årsberättelsen 1846 o. a. af B. omtalade passiva hastiga *Stupligg. kast*\\\/. Den sker i en stor båge åt ömse sidor, skiftesvis på hög plint, och borde egentligen kallas *Framstupligg. kast*\\\/ **), och liknar till rhytmen de med tecknet ⁄h utmärkta rörelser. Jfr Georgii 1847 *Kinesith* s. 103, Dess rigtiga utförande fordrar både mycken styrka och skicklighet hos de två Rg. för att kunna verka i den mest exakta samtidighet, hvarförutan de hindra hvarandra. En Rg. *ensam* förmår sällan gifva den med tillräcklig kraft. Den bör ej förblandas med den oftare och till helt andra ändamål (verkningar) nyttjade, för Rt. ganska ansträngande *Frambågligg. vexel*\\\/, som vanligen göres med pannfäste (fig. 127) eller höftfäste, och hvarvid hufvudet städse förblifver höjdt öfver beckenet (ej blott i banans ändar), rörelsen är långsam och banan mindre. Närstående till denna rörelse är *Tyngdlut. vexel*\\\/, äfven ofta begagnad. — — Såsom en allmänt antagen sats anföres ofvan i detta styckes första del, att *skruf*\\\/ betyder aldrig en långsam men vanligen en ganska hastig, rhytmisk, *passiv* rörelse från ena sidan till den andra. Dock förhåller sig »passiviteten» något olika, alldeles så som i allmänhet förhållandet är mellan de fullt passiva rörelserna och de s. k. halfpassiva , hvilket lätt inses af att jemnföra följande två fall. Fullt pas-

---

*) Under en längre tid betecknade B. äfven *skrufvridning* med namnet *vexelvridning* Äfven talas i behandlingar om en »pendelvridning»; men detta namn kom snart ur bruk, och är nu till betydelsen obekant, likasom ordet »svängvridning» m. fl.

**) Ty i midten af den hastigt svängande rörelsens bana är höftleden *böjd*, bålen rak och hufvudet följagtligen *lägre* än beckenet, men i banans båda (laterala) ändar är bålen bakåtböjd och hufvudet således *högre* än beckenet. Bålen rörer sig nemligen i en kägelmantel, hvars axel är vågrät och löper mellan de af ett grensle sittande biträde kraftigt fixerade benen. Georgii antager *en* Rg. 1847.

siv kan tydligtvis ingen bålvridning vara i *alla* hänseenden, såsom för hufvudets uppbärande o. s. v., hvilken uppgift Rt. städse måste sjelf fylla.

Stupgrbågsitt. skruf◡◡/
Stupgrsitt. skruf◡◡/ *) — Deri kan Rt. anses såsom varande fullt passiv utom hans åliggande att uppbära hufvudet och stadigt bibehålla höftfästet med fast grepp och rätt hållna armbågar.

Högkngrbågst. skruf◡◡/
Högkngrst. skruf◡◡/ *) — Derunder skall Rt. rätt uppbära sig (bål, axlar, hufvud) utan att dock bidraga till den hastiga vridrörelsen.

Slutsatserna om dessa onekligen ej tillräckligt klara terminologiska förhållanden vid bruket af tecknet ◡◡/, ensamt eller hopbundet med något föregående ord, torde (med hänsyn till bålrörelser) komma att bero af olika läsares skiljagtiga uppfattning. För de vetenskapsmän, som framdeles göra sig förtjente om gymnastikens användning, utveckling och förenkling, finnes onekligen ett godt fält öppet att genomföra behöfliga terminologiska förbättringar utan dessa brister. — Under tiden, i afvagtan härpå, må man draga sig fram med nedanföljande försök att synoptiskt schematisera de allmänna grunddrag, som i *användningen* hos B. bestämde bålvridningarnas större flockar, ehuru den här framställda ramen är trognare i *saken*, än i terminologiskt hänseende (för hvarje enskildhet), t. ex. det på behandlingar blott undantagsvis af B, nyttjade uttrycket *tänk* o. s. v., hvilket dock hos honom underförstås i många fall, hvarest *benämningarna* underlåta dess utsättande.

a) Tecknet ◡◡/ ensamt, utan något dermed omedelbarligen hopbundet föregående uttryck, och utan någon förutsatt Rg. betyder, att Rt. långsamt vrider öfverlifvet, derpå långsamt återgår framåt till utgångsställningen o. s. v. således i fyra tidmått. Detta förutsätter således antingen en passande stadig *fri* utgångsställning eller ett enkelt redskap till beckenets starkare »fixering». Endast sådana fria vridningar finnas upptagna i det 2:dra kap. af G. R. 1836. Antalet af den fria långsamma vridningens fyra tidmått kan minskas till *två* af motsvarigen förlängd båge, t. ex. efter någon öfning.

b) Tecknet ◡◡/ ensamt, men med förutsatt (dock vanligen ej i namnet angifven) Rg. betyder, att Rt. i utgångsställningen gör måttligt motstånd under Rg:s sträfvan att långsamt vrida hans öfverlif åt venstra (högra) sidan. Derpå återgår Rt. långsamt till utgångsställningen under Rg:s måttliga motstånd, afpassadt efter Rt:s krafter och behof. Detta förlopp upprepas vanligen skiftesvis åt ömse sidor. Deraf ses två fall beskrifna i G. R. af 1836 mom. 385—389; Neumann, Roth och Hartelius beskrifva andra, fixerade med redskap och begagnade synnerligen i sjukgymnastik.

c) Uttrycket *fram*◡◡/ från *vingslutst.* eller *tänkstödgrst.* eller *strstödgrenst. utg.* eller *halfstrstödst. utg.* e. a. d, ställningar utan tydligt *bakåtböjd*

*) Namnen återgifvas här så, som B. vanligen meddelar dem på behandlingar, d. v. s. ofullständigt Ty deras stundom fullständigt anförda namn äro *Stupgrsitt. skruf*◡◡/ *m. Lnd*!o och *Högkngrst. skruf*◡◡/ *m. knKrs*!o o. s. v. Äfven prefixet *hög* är ofta uteslutet i det sednare fallet.

bål (egenteligen öfverlif och hals, jfr prefixet *båg*) betyder, att Rt. först vrider sig åt ena sidan utan något Rg:s tillgörande. Derpå följer långsam återgång under Rg:s motstånd, svagt eller starkt i mohn af Rt:s behof. Upprepas vanligen skiftesvis åt ömse sidor. Den så behandlade Rt:s egenteliga och starkaste ansträngning är således förlagd i den concentriska återgången från en vriden ställning..

d) Uttrycket *fram*◡◡/ från *tänkstödbågst.* och *strstödbågst. utg.* e. a. d. liknar föreg., men Rt. *uppreser sig* tillika samtidigt med den långsamma återgången framåt.

e) Uttrycket *fram*◡◡/ från samma utgångsställningar som vid *d*; men återgången utgör blott en framvridning *utan* samtidig uppresning *), d. v. s. att bålens bågiga ställning *bibehålles.* Detta är en mera sällan nyttjad form, icke veterligen träffad för qvinnor.

f) Uttrycket *vexel*◡◡/ utan någon Rg. liknar *a*, sker i fyra bestämda tidmått, men är hastig.

g) Uttrycket *vexel*◡◡/ såsom dubbelrörelse med förutsatta två Rg. liknar *b*, men skiftar alltid sidor ömsevis: d. ä. den upprepas ej omedelbarligen åt samma sida. Den öfvergår vanligen *omedelbart* från den ena sidan till den andra; d. ä. skrider från de yttersta gränsorna (af starkaste vridning) utan att stadna i mellanställningen. Den erhåller då blott *två* långsamma tidmått, åt ömse sidor. Denna term synes således ej vara nödvändig att bibehålla? Ett sådant fall är *Strstupgrsitt. vexel*◡◡/ *m. Lnd.*

h) Uttrycket *kast*◡◡/ nyttjas egenteligen vid fria ställningar, är hastig och kraftig, lång bana, betydligt öfver 90°, i blott två tidmått, »vändor».

i) Uttrycket *skruf*◡◡/ nyttjas blott såsom passiv, är hastig rhytmisk, »alternerande» i blott två vändor åt ömse sidor, men dock temmeligen kort bågbana, stundom (hos föga böjliga Rt.) betydligt mindre än 90°.

k) Uttrycket *båg*◡◡/ nyttjas blott vid långsam dubbelrörelse kring en axel, som afviker från bålens kärnlinea enl. ofvan.

l) Om de i föreg. (a—k) antagna skiljemärken äro giltiga, följer, att uttrycket *pl*◡◡/ är egenteligen ett öfverflödigt synonym, som för *ligg.* och *halfligg. utg.* betyder detsamma som en *fram*◡◡/.

Felen i utförandet af de vigtigaste och mest typiska fristående bålrörelser, som utgöra blott vridning utan samtidigt verkställd böjning (uppresniug) äro på grund af rörelsens större enkelhet ganska tydligt framställda oagtadt korheten i G. R. af 1836 på de nyssnämnda mom. Äfven vid likartade dubbelrörelser, nemligen utan böjning, verkställda med en eller två Rg.. gälla samma anmärkningar med åtskilliga tillägg (jfr G. R. af 1836 mom. 389), således när bålens ställning är *lodrät*, eller åtminstone icke vågrät. Jemnväl om bålens utgångsställning lutar betydligt bakåt (såsom vid

---

*) Ett sådant fall blir då äfven den nyssnämnda *Frambågligg. vexel*◡◡/ *skiftesvis åt r. o. h.*, som noga bibehåller bågen under framvridningen, eller t. o. m. något ökar öfverlifvets bakåtböjda läge dervid. Uttrycket *vexel* utelemnas f. ö. oftast i detta fall.

fallsitt. utg. och derivater af *knst. utg.)*; bibehålla sig flera karakteristiska likheter i felen; och de förändras blott delvis, om utgångsställningen är vågrät Vid alla fria former yppar sig tydligt benägenheten att vrida äfven halsen, eller att vrida denna del mera än bålen, eller t. o. m. att vrida endast halsen, att inblanda en mängd af vanställande men svårligen beskrifna samrörelser förnämligast tillhörande skuldrorna, att tvinga bålen ur sitt bestämda upprätta läge genom rubbningar i höftens, knänas eller ryggens leder. Äfven i detta fall är måtta bättre än en mycket stor vridning på bekostnad af de *bärande* delarnas (fötternas, benens, beckenets) och de *burna* öfre delarnas rätta hållning. Dessa fel äro gemensamma (ehuru olika starkt framträdande) för alla bålens vridrörelser (vid beckenets förutsatta fixering) under benens och armarnas olika ställningar. — — Felen vid de till denna ordning hörande, aktiva eller passiva, hastiga eller långsamma, fria eller med redskap verkställda, dupplicerade eller fristående, rörelserna måste dock i vissa *andra* afseenden vara ganska olika inbördes. Synnerligen om armarna tillika skola under vridningen bibehålla en uppsträckt ställning enl. 2:dra stycket № 35; blifva felen flera och desto mera invecklade. Denna deras invecklade beskaffenhet ökas då så mycket genom skenbarligen ganska obetydliga förändringar, att särskiljda medel måste anlitas för att nog *fästa beckenet*, t. ex. genom att stöda det (framtill eller baktill) mot en bom e. a. stadigt redskap eller genom att låta Rt. intaga en grensle sittande ställning på en plint, stundom äfven med särskiljda biträden derjemte, hvilka stadigt fästa Rt:s knän och lår. Dessa sammansatta uppgifters rigtiga utförande (åtminstone utan mycket svåra fel i ställning och rörelse) fordra dessutom ofta att använda den noggrannare ledning, som den *dupplicerade* formen kan bereda genom en uppmärksam, tekniskt skicklig och i menniskokroppens rörelselagar kunnig Rg. Samma medel till ökad bestämdhet (fixering af vissa delar) behöfvas, och samma fordringar kräfvas; om pannfäste begagnas vid dupplicerade rörelser af denna typ. Nästan ännu mera gäller behofvet af noggrann ledning om felen vid bålvridningar, verkställda under *famnstupst. utg.* eller *famntyngdlut. utg.* och *famnstupgrsitt. utg.* e. a. d,, hvilka B. nyttjade blott i den dupplicerade formen för att erhålla mera bestämdhet. Bålvridningar förbundna med bibehållande af armarnas sträckning *vågrätt framåt* förekomma ej hos B:, tydligen på den grund, att han ej ansåg dem motsvara ett behof af den väsentlighet, som uppväger svårigheten att åt dem bereda tillräcklig bestämdhet i formen. Det är den ständigt återkommande antithesen mellan två olika grundsatser: *a)* blott *urval* i en noga bestämd, strängt korrekt form af känd verkan, *b) allt möjligt* i alla »tänkbara» former — båda motsatserna prisade af sina beundrare. Derom kan dock ej vidare här redogöras. -- — Ett vanligt fel vid rhytmiskt utförande af *Famngrenst. kast*∿∿/, som svårligen kan upptäckas vid öfning *ledvis*, består i att utandas blott vid vridning åt venster (höger) och inandas vid motsatt vridning. Det öfvervinnes ej utan att tillräckligt förlänga rhytmens »pauser», eller säkrast genom Rt:s egen förmåga af *uppmärksamhet* på sin kroppsliga

verksamhet. Denna rörelse har följagtligen ringare användning för barn o. a. otillräckligt kroppsföra menniskor. — D:r Eulenburg beskrifver de vigtigaste felen vid *Motst. fram*⌣⌣/ (s. 98) och *Stödgrst. fram*⌣⌣/ (s. 119), vid *Stupgrsitt. vexel*⌣⌣/ (s. 128) med två Rg., vid *Spännst. Hft*⌣⌣/ (s. 121). — — Vid utförande af dupplicerade *planvridningar* i vågräta eller lutande ställningar, såsom *Halfligg, pl*⌣⌣/ och *Halfstrligg. pl*⌣⌣/ m. fl., ser man stundom oöfvade Rg. öfverskrida rörelsens tjenligaste gränsor så mycket, att Rt:s ena klinka fullkomligt lemnar underlaget, synnerligen om benens och beckenets fixering är otillräcklig. Detta fel begås oftare af svaga oöfvade Rg., om Rt. är stark och gör betydligt motstånd, hvilket Rg. vill visa sig kunna öfvervinna — genom en *öfverdrift.* Det är m. e. o. en gymnastisk form urartad till en *brottning.* Detta fel kan lättare inträffa, om vexelsidigt nackfäste användes, än höftfäste. Den vid alla aktiva former af starkare vridning hos Rt. iagttagna benägenheten att hålla andan, eller att på åtskilliga sätt förändra andningens jemna lugn, yppar sig oftast tydligt vid *bågvridningar,* som utgå från en vågrät eller en (bakåt) nog lutande ställning. Då Rt. vid dessa rörelsers början får tillsägelse att under nedgången göra motstånd; yttrar sig hans första åtgörande mest genom att »binda bröstkorgen» i ett mycket karakteristiskt tillstånd af temmeligen betydlig luftfyllnad med tillsluten luftspringa, så som hvarje menniska och högre djur pläga förfara vid ansträngningar af en viss utdrägt, hvari kroppens flesta delar måste kraftigt medverka samtidigt på olika sätt. Men likaså vigtig som denna af förtjente fysiologer längesedan anmärkta och f. ö. mycket föränderliga grundform är för verkställande af vissa s. k. »intentions-rörelser», likaså visst är, att man i gymnastikens ansträngande dupplicerade (långsamma) rörelser bör undvika hvarje slag af bröstets »bindning», som öfverstiger andedragets »normala» utdrägt. Benägenheten att hålla andan träffas i besagda fall äfven hos de Rt., som redan hafva lärt att undvika detta fels förening med en klemmställning. Det är f. ö. bekant, att *Halfligg. båg*⌣⌣/, utförd med vexelsidigt nackfäste, visar dessa *förbundna* fel särdeles tydligt hos »nybörjare», som ännu framföra armbågen, sänka hakan, »sammankrysta» öfverlifvet o. s. v. Denna form är derför särdeles egnad för att tydligare »demonstrera» dessa fel inför blifvande ledare af gymnastik. — — I allmänhet gäller således äfven för de många i G. R. af 1836 icke upptagna former af vridning, som B. och hans företrädare nyttjade med biträde af redskap eller utan dylika medel, samma hänvisningar om felen, som i besagda bok korteligast meddelas mom. 138 anm. *d.*, 194 *c*, 207, 209, 341, 389 o. s. v. De sammanfalla följagteligen såväl i afseende på *rigtigt* utförande som på *fel* hufvudsakligen med de synnerligen vigtiga ställningar, hvilka angifvas med uttrycket *vänd,* ensamt eller förenadt med *båg,* vanligen i förbindelse med ännu andra prefixer, utmärkande armarnas (händernas) och benens (fötternas) ställningar derunder. Felen vid föreningar af bålens (föregående) vridning och böjning, äfven i de enklaste fria fallen, (G. R. af 1836 mom. 208—210) blifva så invecklade, att en afhandling kunde fyllas blott om de

vid *Strvändslutst.* *R*∼ *framåt* förekommande. Deras allmännaste och tydligaste gemensamhet är att förete *oliksidighet* mellan motsvariga delar, (öfre eller nedre), som böra förblifva symmetriska inbördes. — I ändamål att vid förening af bålens böjning och vridning för Rt. öka enkelheten och bestämdheten samt öka åskådligheten för läraren vid öfning ledvis (fristående former), göres enl. G. R. af 1836 vridningen såsom en särskiljd rörelse *före* tilläggande af bålens långsamma böjning (bakåt, framåt eller åt sidan); dessa två rörelser börja icke samtidigt och sammanblandade, såsom sednare utländska handböcker föredraga. Denna måttliga form af isolering, åstadkommen genom att förfara blott *stegvis*, och nyttjad för soldatskolans och skolungdomens öfning ledvis, blir onödig eller mindre vigtig för de menniskor, som genom mycken och långvarig daglig öfning hafva förvärfvat större kroppsfärdigheter. Med hjelp af dertill tjenliga fixerande redskaper e. a. nog fasta stöd och med noggrann »speciel» ledning af en duglig Rg. kunna onekligen båda rörelserna äfven för de klumpigaste sjukliga varelser förenas (börja samtidigt) utan att förlora precision, såsom man med ett ringare antal af Rt. förfarer i sjukgymnastik ännu i dag efter B:s föredömme. Om beckenets isolerade vridning (fötterna, öfverlifvet och hufvudet äro fasta) är ofvan anmärkt, att Ling och Branting begagnade dessa former jemnförelsevis föga och blott med hjelp af en Rg. och ett fixerande redskap (två stänger eller en bom, o. s. v.) såsom vid *spännst. utg.* och *spännbågst. utg.* eller *häfst. utg.*, medan den mera systematiska Spiess o. a. föredraga de fritt stående ställningarna till utförande af beckenets isolerade vridning under de öfre och nedre delarnas förutsatta hvila i orörlighet. — — Bålens med en yttre motståndskraft förenade vridrörelser, synnerligen de mindre enkla (såsom motsvarigheter till B:s *bågvridningar*, *skrufvridningar)*, förete många fel vid bruk af de flesta n. v. konstmachiner, ämnade att ersätta en Rg. eller flera. För att dervid hindra fel i ställningen är en ständig tillsyn erforderlig med tillhörande manuela rättelser. Detta är orsaken, att jemnförelsevis *fåtaliga* äro de mera sammansatta ansträngande former, som man har sökt verkställa med dylika machiner utan någon samtidig medverkan af menniskohänder. — Svårigheten att vid s. k. »hemrörelser» ersätta ett uppmärksamt och öfvadt biträdes tillsyn tvingar äfven att utesluta de flesta sammansatta former och att inskränka sig till de enklaste fria arterna, om man önkar att bibehålla en viss mohn af korrekthet, åtminstone liksidighet. Dock träffas på åtskilliga bland B:s af hemrörelser sammansatta behandlingar några former, hvari han medelst anlitande af yttre *fasta* föremål (till vissa kroppsdelars fixering) tillgriper improviserade sammansättningar, som äro vida mera invecklade än de i G. R. af 1836 förekommande. Det skulle kräfva flera sidor att redogöra om de invecklade felen i olika kroppsdelar under dessa på grund af yttre tillfälligheter modifierade grundformer, som röja hans outtömliga fyndighet att under de mest otjenliga förhållanden utan minsta stymmelse till några egenteliga gymnastiska redskap finna brukbara hjelpmedel.

Angående den till *halsen* inskränkta »hufvudvridningens» fel hänvisas till G. R. af 1836 mom. 187, sådana som de visa sig vid öfningar ledvis för talrikt oöfvadt manskap, tillhörande de kroppsligen strängt arbetande lagren af det n. v. samhället. Dessa fel och synnerligen den *stelhet* i halsen, som många sådana unga rekryter visa vid de flesta andra rörelser, ådagalägga tillräckligt, att dessa vridrörelsers bruk har ett verkligt nödvändigt *skäl* (deraf ordet »rationel» gymnastik), men bero ej blott på nyck eller blott på begär att fylla böcker med vidlyftiga systemer. Det är likväl ej nödigt att vrida så mycket, att hufvudet, halsen, bröstet o. s. v. förlora deras rätta hållning; man behöfver således ej vända ansigtet *bakåt*. såsom Spiess' *Turnbuch für Schulen* 1847 s. 142 m. fl. föreskrifva. — De vid fotvridningar oftast uppkomna fel träffa mest den stående grundställningen, nemligen felagtig fotvinkel, för spetsig eller motsatsen, sned ställning, d. ä. den ena hälen längre framflyttad än den andra, den ena fotspetsen (oftast den venstra) mindre utvriden o. s, v. Händernas hastiga vridrörelser tillhöra dem, som äro vida mera sammansatta, än de synas vara för en flygtig undersökning; och felen dervid äro lika svåra att kort beskrifva tydligt. Derför då G. R. af 1836 blott föga talar derom (mom. 138 anm. *g*); må här följas de på sednare tider utgifna beskrifvande handböckernas beqväma förfarande att med tystnad förbigå dessa invecklade rörelsers många felagtiga afvikelser, heldst B. nyttjar ingen deraf utom i fall af rent »artikulära» skador.

Teckningar: 1836 t. I f. 21—23, t. III f. 13, 1847 m. 104, 1851 s. 139, 1853 f. 24, 1856 E. f. 5, 6 (*Motst. fram*∿∿/), 19 (*Stupgrsitt. vexel*∿∿/), 1859 f. 7 x, 1863 U. f. 10, 1870 f. 70, 72, 75, 1877 f. 7, 1878 f. 63, 89, 1880 f. 100—103, 107, 233, 234, 329, 341, 342, 349, 350 m. fl., 516, 1881 f. 31, 74, 80, 119, 122, 125, 178.

Om tecknens sammansättningar.

Den närmast föregående framställningen har genom anförande af åtskilliga fall redan visat, att tecken ej alltid förekomma på det sätt, att hvarje namn innehåller *blott ett enda* tecken. Ofta, nästan på hvarje s. k. sjukbehandling, inträffar, att åtskilliga nyttjas till att bilda *föreningar*, uppkomna på flera ganska olika sätt. De angifva då alltid en verklig sammansättning af två liktidiga rörelser eller en omedelbar *vexling* af två (eller flera) olika rörelser, äfven *passiva* i samverkan med *aktiva*. I det föregående har erinrats, huru åtskilliga vetenskapligt bildade män under det årtionde, då den s. k. svenska gymnastikmethoden blef mera bekant utomlands, i böcker och i tidskrifter uppträdde ogillande hennes förfarande att i gymnastik äfven upptaga och använda *passiva* former och synnerligen att i vissa fall hopfoga en aktiv (dupplicerad) rörelse med en samtidig passiv. Utan att agta på det klander, som dylika föreningar framkallade bland den tidens behörigaste granskare, och i stället för att *lyda* deras skarpt uttalade var-

ningar, gick B., förhärdad och obotfärdig, *ännu längre* än hans lärare i vissa fall genom bruket och bildandet af sådana sammansättningar *). Detta är desto märkligare, enär han snart (redan före 1839) minskade bruket af vissa andra passiva rörelser, som voro synnerligen tröttande att meddela, nemligen de ofvan omtalade »longitudinela hårda strykningarna» utefter armar och ben samt de dermed vanligen hos Ling förbundna »tvärvalkningarna» rundt *omkring* samma delar. Man har uppgifvit att B. föranleddes till uteslutningen på grund af dessa formers ofta yppade verkan att reaktivt framkalla en känsla af kyla m. m. — De nämnda af B. oftast nyttjade föreningarnas olikartade beskaffenhet inses möjligtvis ännu tydligare genom att här tillägga en *lista*, hvari några sådana sammanföras, åtskilliga deraf redan ofvan omtalade såsom brukade äfven i ett tidigare skede. Listan återgifver namnen sådana, som de äro skrifna i behandlingar från olika tider, några deraf således stundom afvikande mera eller mindre.

Spännhalfstrbågst. ɣ u. MLndȡ o. Aȡ.
Strvändlågkngrst. Rɣ u. 2Aȡ samt deraf härledda *ensidiga* former.
Bågsitt. fram⋎ u. BrV o. KnLndȡ. Synonymer finnas.
Motgrnigbågst, 2Kn⋎ u· AxMLndȡ (knäna fixeras) (?)
Halfstrkrspännböj. A.Knnedȡ u. Lndȡ **).
Halfstrspjernspännböj. ɣ u. ALndBȡ, i två varianter för »armtryckningen».
Spännbåghalfkrst. ɣ u. MLndKnȡ, vanligen för qvinnor.
Ligg. halfɣ u. MLndȡ o.BrV. Synonymer finnas ***).
Vändstödst. fram⋎ u. Brɤ, skedde stundom med ett särskiljdt magstöd.
Halfligg. FledsO o. Vrɤ.
Halfligg. FledsO o. Vrɤ omv. m. FblT.
Stupsitt. Rɣ u. Lndȡ o. BrV, äfven kallad *Stupsitt. Rɣ und, V.*
Vändsitt. bakåt-ɭ_ u. BrV o. knRȡ.
Strvändgrsitt. fram⋎ u. V †).
*Nackfästbågsitt. BrV u. fram-ɭ_* jfr dess synonymer 6:te stycket ††).
Halfligg. BrV≡.
Halfligg. BrV==, äfven kallad *Halfligg. Br.lyft==.*
Halfligg. Br==≡ äfvenså *Halfligg. BrV==≡.*
V.krhalfligg. undRfbȡ≡. äfven kallad *V.krhalfligg. undRfb≡.*
St. undSklblȡ≡ o. a. föreningar af ȡ och ≡, ej alltid fullständigt angifna i namnet.
Halfstrstödst. BrA== uppåt, äfvenså *Halfstrst. BrRA== uppåt.*
Krhalfligg. tv. M≡ omv. m. partM≡ och många passiva.

---

*) De två ofvan i № 26 s. 187 omtalade af B. dagligen begagnade, och ännu allmänt brukliga, kombinationer af aktiv och passiv beskaffenhet nyttjades icke före 1840.

**) Den s. k. tryckningen på armen är blott ett orörligt »fixerande» stöd i detta fall.

***) Namnet skrifves nemligen något olika på skiljda tider, jfr nedan.

†) Tillägget om lyftningen ofta uteslutet, d. ä. underförstådt.

††) Äfvensom den gamla formen *Strgrsitt. fram-ɭ_*, verkställd af två Rg.

Halfligg. Kn⌒ *u. Knvecks*♂ (med eller utan tillagd *sidKn*⌒)
Strfallsitt. vexel∿ *und. horiz. 2A*♂.
Strstupgrsitt. vexel∿ *m, 2A*♂ *u. Lnd*♂, två Rg.
Strstupgrsitt. vexel∿ *m. 2A*♂ en Rg. tryckande i »longitudinel» rigtning.

De ofvan (№ 13, 20, 23, 25, 26) påpekade *nödvändiga* förbindelserna mellan vissa former af *lyftning*, *skakning*, *tryckning*, *strykning*, *valkning* o. s. v. bilda stundom öfvergångar, som ej kunna nog tydligt *benämnas*. Teckningar kunna ej heller angifva dem; så bär den i fig. 128 afbildade form stundom namnet *Spännst. Brgrops*=, stundom *Spännst. Brgrops*♂= o. s. v.

För öfrigt hänvisas till de särskildt längre ned anförda erinringarna om det äfven i sjukgymnastik, men ännu oftare i friskgymnastik, inträffande förhållandet, att åtskilliga namn angifva blott en *del* af de derunder förenade tekniska grepp: 6:te stycket A. § II. Detta förhållande har småningom inom sjukgymnastiken i vissa namn uppkommit nästan omedelbart efter 1827, nemligen genom åtskilliga efter hand gjorda förändringar eller tillägg i det äldsta utföringssättet. De i listan anförda fallen jemte flertaligare andra i följande häften förekommande kunna gifva en föreställning om, huru mycken sakkännedom förrådes i fysiologen D:r Prof. Dubois-Reymond's af andra författare åberopade och upprepade påstående om den i Norden uppkomna methodens förmenta öfverdrifna *förenklingsbegär*. Detta klander ställer sig i en egendomlig dager vid sidan af de författares yrkanden (H. Meyer, E. Friedrich, I. Estradere m. fl.), hvilka obetingadt ogilla hvarje förening af aktiva och passiva former i gymnastik, och vilja derur *utmönstra* de sednare. Annorlunda synes enhvar tänka och yttra sig, som sjelf har egnat någon tid för att taga tillräckligt praktisk kännedom om utförandet af de flesta sammansatta namnen. Ty ännu har man (ända från den tiden, då Dr C. U. Sondén första gången 1840 rigtade vetenskapsmännens uppmärksamhet på saken, i sin redogörelse om fragmentet *Gymn. Allm. Grund.*) ej försport, att någon af dem fann uppgifterna vara för öfverdrifvet enkla, i *tekniskt* eller terminologiskt afseende *). — För enhvar, som eger någon praktiskt förvärfvad kännedom om gymnastik *i dess helhet*, är anförandet af denna lista öfverflödig. Ty han vet, att åtskilliga af de hos B. med olika tecken utmärkta ingrepp kunna användas *endast förenade*. Jfr Georgii 1847 *Kinesith* p. 84, 91, 99. Han känner, att skakning ej *kan* meddelas utan en samtidig afpassad tryckning eller lyftning, att strykning likaledes måste erfordra en starkare eller svagare tryckning, att valkning inbegriper mycket olika grader af tryckning o. s. v. Några af dessa sammansättningar taga rum bland sjukgymnastikens vigtigaste, mest begagnade former, t. ex. föreningen af de två passiva rörelserna *Br*✓ och *Br*= i lämplig liggande ställning, likaså föreningen af den aktiva *häfst. utg.* och den passiva *Br*⌒ m. fl. d.

*) Man kan betvifla, att den, som likt D. skyller det af B. omfattade »systemet» för *öfverdrifven* sträfvan efter enkelhet (otillbörliga försök att »isolera»), någonsin har *sett* en enda af B:s skrifna behandlingar, och ännu mindre sett den *utförd*, och ännu mindre *sjelf försökt* att göra det.

Den som uppfann dessa föreningar, var en praktiskt, vaken iagttagare; de som klandrade dess bruk, stödde sig på theorier, logik m. m. Derför fortfar och tilltager bruket af besagda *Häfst. Br* ännu, och utbreder sig likasom många andra af de af B. nyttjade former, öfverallt, der skröpliga menniskor tyvärr känna behof af gymnastik.

Öfriga Tecken.

Utom de nästofvan anförda tecken förekomma visserligen några andra, hvaraf flertalet dock föga användes i sjukgymnastik, men åtskilliga temmeligen ofta i de s. k. friskbehandlingarna, som afse att nyttjas för äldre män, äfvensom i de för rent pedagogiska ändamål (skolungdom, soldatskolor) uppställda s. k. *tabeller*, innehållande förnämligast öfningar »ledvis efter kommando», såsom det anstår en method af den öfvervägande »militäriska karakter», hvilken man i andra länder har företrädesvis tillskrifvit det s, k. svenska systemet, jemväl såsom ett *fel* deri — men ett fel som man dock har tillegnat sig stegvis mer och mer i dessa länder. I det sednare fallet (tabeller) ersättas tecknen oftare med motsvariga förkortningar, ehvar benämningarna ej utskrifvas fullständigt enl. det ofvan anförda. — Men det har vid tryckningen varit förenadt med några svårigheter att till dessa tecken anskaffa rigtiga »matricer», tjenliga till att dermed förfärdiga gjutna afbildningar, satta på en passande »kägel», och tillika troget återgifvande de handskrifna typernas karakteristiska utseende. Derför inskränker sig antalet af *gjutna* typer till de 27 redan anförda *). De öfriga tecknen äro härjemte afbildade med träsnitt i fig. 28—55,

Tecknet № 28 användes blott i sjukgymnastik och utmärker, att en jemförelsevis *lågt* sittande Rt. stöder ryggen (interscapularfältet eller lägre ned) mot en bakom honom stående Rg:s ena mera framsatta knä under en passiv »bröströrelse», liknande en svag afmätt »vaggning» skiftesvis åt ömse sidor och under verkställande af en samtidig lindrig bröstlyftning enligt den 1880 meddelade teckningen f. 423. Det i träsnittet utvisade tecket № 28 ersättes stundom med förkortningen *vggn.*, hvilken dock skrifves på något olika sätt. Jfr årgången 1840 o. f. Detta tecken benämnes äfven *spännstrykning* (Georgii 1847), men oftare *vägning*, och förekommer temmeligen sällan, synnerligen under B:s sednare år. Dock bör märkas, att en viss olikhet i utförandet förstås under dessa två namn. I förra fallet var den passiva, »lateralt» vickande, rörelsen ingen eller nästan omärklig, och lyftningen afslutades då med en temmeligen långsam strykning, som Rg. verkställde utefter Rt:s öfverarmar, på deras

28 29 30 31 32 33 34

---

*) En del af de gjutna äro, ehuru rigtiga i öfrigt, uppsatta *för högt* på kägeln; ännu flera äro för mycket sänkta. För att rätta dessa fel har en förnyad gjutning måst verkställas i o. f. nästa häftes sednare afdelning, qvinnornas.

sträcksida, från axeln upp till armbågen. Detta tecken nyttjas oftast i *Låggrbågsitt. vggn m. knLnd♂*, hvilken bäst sker så, att Rg. står på en flor, Rt. sitter på två låga stolar, och ett biträde fäster hans knän. Efter ungefär samma grunder tillgår *Grböjdstödst vggn. u. knLnd♂* invid en bom eller vippmast, nemligen med temmeligen lågt ryggstöd (Rgs knä anlagdt ungefär vid 7:de—9:de ryggkotan, högre å en starkare Rt.) under det, att Rg. står bakom redskapet på en stol med *låg ryggkarm*, hvarpå han hvilar den ena fotspetsen för att kunna gifva det sagda ryggstödet, med en viss smidighet (ej för hårdt) genom fotledens afpassade sträckning. Båda dessa rörelser, men synnerligen den sednare förefinnes hos B. underkastad flera förändringar. — Enligt 2:dra stycket № 15 borde dessa båda rörelsers utgångsställning egentligen kallas *hvillåggrbågsitt. utg.* och *hvilgrstödbågst. utg.*, enär de ej kunna verkställas utan nackfäste.

Tecknet № 29 i samma träsnitt kallas *äntring*, förkortadt *äntrn.*, verkställd på lina, hängande eller fast rund stång, tjockare mast e. a. — och namnet vanligen förbundet med dessa redskaps. Jfr nedan årgången 1851 № 87 m. fl. — Teckningar i förutnämnda skrifter, som visa olika slag af äntring, äro bl. a. 1855 f. 65, 1859 f. 74, 1878 f. 32 m. fl. lodräta. Slagäntring i 1855 f. 22 anm., 46, 1859 f. 57, 1877 f. 15, 1878 f. 40, 76, 112, 1880 f. 189 m. fl., 1881 f. 214, 234.

Tecknet № 30 befinnes vara på ganska många sätt förändradt och dock gemensamt för både lodrät och lutande *slingring* i en lodstege eller en »på kant» ställd vågstege. Namnet förkortas ofta till *slingrn.* i stället för tecknet. — Det 31:sta tecknet afbildar stundom den *vågräta* slingringen. Slingringarna utgöra en karakteristisk *typ* i den vid Lunds högskola 1806—1812 började och sedan vid Centralinstitutet i Stockholm efter 1814 vidare utbildade methoden; den kan derför ej förbigås här*). Denna anmärkning må på förekomna anledningar tilläggas i o. f. frågan om dess användbarhet, som ännu ej synes vara afgjord allmänneligen både bland dem, som sjelfva hafva användt dessa öfningar i ett större omfång, och andra som utan dylikt besvär fritt bilda sig en mera »subjektiv» åsigt utan att dock närmare anföra *skälen* till en förkastelsedom. — Teckningar af slingring ses 1855 f. 6, 1863 U. f. 14, 1877 f. 19—21, 1878 f. 31, 38, 46, 61, 1880 f. 480—497, 1881 f. 190, 209, 235, 237.

---

*) Olika slag af slingring saknas i ingen beskrifvande afhandling om skolgymnastik med redskap enligt besagda method. Den kan följagtligen ej förbigås här, ehuru äfven den hörer till de på sednare tider proskriberade formerna, för flickor ogillad af D:r O. Sandahl, hvilken 1871 uttalade sig deremot i förenämda embetsskrifvelse angående det i Stockholm befintliga lärarinne-seminariets normalskola. Visserligen kunde mot denna fördömmelse åberopas andra bekanta yttranden om samma rörelse för flickor, t. ex. Herr Santesson 1866, som sjelf har praktiskt profvat saken. Men då påbudet om dessa rörelsers afskaffande vid besagda skola uppväges af ett tilltagande bruk *i allmänhet*, är det nyttigt för kortheten att låta saken hafva sin gång, till framtida mognare afgöring. En obetingad uteslutning för friska af *alla slags* slingringar har ännu ingen sannolikhet.

Tecknet №. 32 betyder *språng* af flera ganska olika slag, både fria och bundna, utförda på stället eller bildande en större förflyttning. Jfr vidare 5:te stycket. — Teckningar af olika språng och deras inledningar m. m. ses 1853 f. 39, 41, 1855 f. 35—42, 66—78, 80 *), 1859 f. 38 anm., 39, 42—45 x, 47, 87, 93—98, 1877 f. 37, 39—45, 1878 f. 42, 49, 54—57, 80, 86, 91, 92, 99, 100, 114, 117, 118, 131—133, 1880 f. 235, 236, 245, 246, 252, 257, 258, 260, 265, 290, 291, 1881, f. 36, 64—66, 83, 86, 99 anm., 103, 105, 120, 127, 132, 155, 160, 183, 184, 198—204, 225—228.

Tecknet №. 33 betyder *löpning*, nemligen blott den s. k. »naturliga» sträcklöpningen utan methodiska tillägg eller ändringar och utan sträfvan efter den högsta snabbhet eller utdrägt eller rhytmiskt samfäld takt. Jfr i ö. 5:te stycket.

Tecknet №. 34 betyder *öfverslag*, stundom förkortadt till *öfversl.*, men ej att förvexla med den åt motsatt rigtning verkställda *öfverkastningen*, såsom på sednare tider har skett **). Med detta tecken åsyftades dock blott de verkliga, mera konstfärdiga, öfverslagen, hvarvid hufvudet och ryggen ej *beröra* underlaget (marken, plinten, dynan, sadeln o. s. v.), men icke de farliga »himmelssprätten och luftvolterna», som ske i samma rigtning *utan handstöd*. Ej heller menades dermed den vanliga allbekanta uråldriga leken, som kallas »kullerbytta», och som hvarje friskt, lifligt barn känner och älskar att verkställa i »gröngräset», ehuru den i nyssbemälda embetsutlåtande kallas »de alldeles orimliga kullerbyttorna», och ingår der under samma obetingade förkastelsedom som slingringar m. m. — Något särskildt tecken för denna uråldriga »lekform» finnes ej hos B., ehuru barnen tillätos att dermed (på madrasser) förlusta sig under fristunder mellan de strängt ordnade öfningarna »ledvis efter kommando». — Teckningar af öfverslag ses: 1853 f. 40, 1855 f. 79, 1877 f. 46, 1878 f. 104, 121, 1880 f. 243, 244, 289, 301—310. Inledningar dertill: 1877 f. 37, 38, 1878 f. 68, 69, 1880 f. 237—242, 1881 f. 223, 224.

Tecknen №. 35, 36 i nästa träsnitt, som något afvika inbördes, uppgifvas betyda *förning*, och användas om åtskilliga af händernas, fötternas samt

35 36

synnerligen beckenets rörelser, af hvilka B. meddelar ett antal, ämnade att användas såsom utgående från tjugufem olika ställningar, uppräknade i den ofvan omtalade *lista*, hvars större ordningar äro indelade efter *rörelsernas* olikhet, och ithy afvikande från den vid Centralinstitutet annars öfliga indelningsgrunden, nemligen efter *ställningar*. Besagda lista anförer dock blott de *dupplicerade* rörelser, som räknas till förning, och som kunna förbindas med dessa tjugufem ställningar. — På ett annat ställe uppgifver B. likväl, att samma tecken betyder »böjning utförd af Rg». Visst är att vid bålrörelser för snedvuxna menniskor betecknar or-

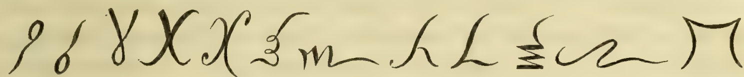
---

*) Jfr samma författares *Anleitung zu den Uebungen am Voltigiebuch* 1854.

**) Nemligen i en årgång af *P. F.* och i den för fotfolkets soldatskolor 1872 anbefallda *Instruktion*. Vid öfverkastet svänga fötterna kretsande *framåt*, hufvudet kretsar bakåt. Vid öfverslagen eger motsatt kretsrörelse rum.

det *förning* en ringa, knappt synlig, med öfverlifvets kärnlinea parallel förskjutning af hela denna del åt ena sidan, icke allenast en enkel »vinkelrörelse» i länden, såsom vid *böjningar sker.* Således angifver beckenets *förning*, att två rörelser skola ske omkring två parallela pilaxlar (en öfre, en nedre), men åt motsatta håll. — Den fullständiga saknaden af teckningar, framställande en skenbarligen så enkel «beckenrörelse», som besagda förning tyckes vara, har sitt tydliga skäl i dess *ytterligt sammansatta* beskaffenhet och dess ringa bana, hvilka båda omständigheter försvåra en trogen (ej öfverdrifven) teckning, och ovilkorligen kräfva den *nakenhet*, som man i de enklaste för ögat åskådligaste gymnastiska former ännu kan umbära.

I en äldre ganska kort, men ofullbordad, anteckning om namnens »slutbestämningar» träffas bl. a. följande elfva i nästa träsnitt afbildade tecken,

37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48

hvaraf det 47:de må jemnföras med andra ofvan meddelade uppgifter omordet *vridning* och med tecknet ᴗᴗ/ i sammansättningar. Åt de nämnda elfva tecknen tilldelas på samma ställe följande bemärkelser: Tecknet № 37 betyder *bärning*, hvilket ords bruk på sednare tider förekommer blott i friskgymnastik, såsom en af de »lekformer», hvilka dock på grund af möjligheten att vålla betydlig skada, bråck o. a. olycksfall kräfva den noggrannaste uppsigt från lärarens sida. Tecknets verkliga bruk och betydelse f. ö. äro således numera ej klara. Teckningar saknas alldeles, ehuru bärning förekommer i ganska många former för ungdom af tillräcklig öfning och mogenhet. Bland de utomlands nyttjade förfaranden af likartadt slag kan hänvisas till teckningar hos Schweitzaren Clias och i Amoros' *Manuel* 1830. — Tecknet № 38 kallas *ringtryck*, således förmodligen begagnadt under vissa dubbelrörelser för bålen och nästan liktydigt med det oftare nyttjade ordet »gördeltryck», som afser en ännu fullständigare omslutning, än det oftast förekommande uttryckssättet *MLnd∂*. Tecknet № 38 nyttjas mycket sällan; jfr ofvan tecknet № 25 om andra tryckningar. — Tecknet № 39 betyder *krängning*, d. ä. flera ganska olika slag af förflyttning *med nedsänkt hufvud*, en i friskgymnastik för ungdom af passande ålder mycket nyttjad form af stuprörelser, som utländska författare på grund af missförstådd välvilja hafva trott sig böra frånkänna den i Norden uppkomna methoden, i följd af dess oftast ådagalagda försigtighet och noggrant eklektiska karakter i öfrigt. Jfr nedan om uttrycket *flyttning* på redskap, hvilket uttrycks bruk ej alltid är nog tydligen skiljdt från användningen af ordet *krängning*, Af teckningar kan derför anföras endast 1880 f. 457 som visar blott *nedgången*, Jfr sammastädes f 295, 296 Ehuru så mycket begagnad för kraftiga ynglingar ock unga män har från Centralinstitutet i Stockholm ännu ingen duglig tryckt teckning anskaf-

fats af *uppgången;* den förtjente tysken Eiselens fig. 284 i hans utmärkta *Abbildungen* 1845 visar tydligen *det sednare* af uppgångens två skiften, som böra framställas i afbildningar. — Samma namn *(Stuphäng. Krängn.)* nyttjas äfven för motsvarig rörelse uppåt på lodräta eller lutande stänger. — Tecknen *№* 40, 41 betyda *skiftning* förkortadt *skiftn.*, för öfrigt på något olika sätt tecknad i användningen, d. ä. på behandlingar. Detta uttryck (hvarom mycken ovisshet f. ö. nu råder) nyttjades tillförene bl. a. dels om åtskilliga armarnas oliksidiga rörelser, enl. G. R. af 1836 mom. 116—123, 131, 132, dels om hvarjehanda temmeligen olikartade och vexlande (ofta till formen ganska obestämda) sätt att verkställa en förflyttning af hela kroppen mellan åtskilliga fasta redskap af måttlig höjd, t. ex. stänger, lodlinor, stegar, master, springstolpar, väggfasta trädbeklädnader o. s. v,, alltid utan att derunder beröra golfvet, såsom vid en *Fasthäng. lin-skiftn.* (»rem») dels om de bekanta och till formen mera bestämda rörelser, som verkställas med benen under bibehållande f. ö. af en *bomväg. utg.* på hög träsadel, och som förut äfven kallades »stiljeter» (v. Heydenstam) såsom vid *Bomväg. Bskiftn. inom sadelbågarna*, eller utom desamma, m. fl. rörelser på en trähäst eller en bom med höga träsadlar. Jfr f. ö. nedan om uttrycket *flyttning*, hvars bruk ofta utbytes med ordet skiftning på ett ganska obestämdt sätt, hvarom ej vidare kan här redogöras. Af teckningar kunna anföras 1836 t. I. f. 8, 1855 f. 67, 1878 f. 13, 20, 1880 f. 248, 295 anm., 1881' f. 107 m. fl. — Tecknen *№* 42, 43 betyda (enl. den åberopade korta uppsatsen) *slingring* i stege o. a. medel, således lika bemärkelse som de ofvan anförda tecknen för samma rörelse. På behandlingar användas sällan tecknen *№* 42, 43. Det förra angifver lodrät slingring; men ännu andra liktydiga tecken träffas. Slutföljden af denna öfverflödiga synonymi tyckes vara, att *№* 30 må heldst bibehållas och de öfriga bortläggas? — Tecknet *№* 44 betyder *sänkning*, ett uttryck hvars verkliga användning och ändamål i denna terminologi äro numera vordna obekanta. En teckning af den excentriska häfrörelse, som utgör en sänkning, ses i 1881 f. 53 o. f. — Tecknet *№* 45 uppgifves betyda *vägning*, ehuru i en likaledes nu obekant mening, fastän uttrycket (men ej tecknet) ännu långt sednare förekommer i användingen på det sätt, som uppgifves om *№* 28 i det föregående *). — Tecknet *№* 46 betyder *äntring*, således annorlunda skrifvet än i den vanligare nästofvan anförda afbildningen. Äfven på annat sätt tecknadt förefinnes detta ord i de för Hills's skola på Barnängen uppgjorda behandlingar (tabeller **) af 1830. — Tecknet *№* 47 uppgifves betyda »*förvridning*, som läraren verkställer». Derom finnes ingen annan upplysning att vinna i de till terminologien hänförliga papperen. Det förekommer temmeligen sällan i praktiken (behandlingar), och försvinner sluteligen under

---

*) För visso kan dock upplysas, att namnet icke hade den betydelse, som det, ånyo upptaget, har hos Herr Santesson erhållit, Det angifver sannolikt en långsam och föga »excursiv» bålrörelse.

**) Dessa tabeller finnas ännu i behåll uppklistrade på trälappar, hvilkas baksidor jemväl innehålla derpå uppklistrade *tryckta* öfningstabeller för skolbarnens »innanläsning«.

de sednare årgångarna af B:s verksamhet. Om dess numera ej nog kända betydelse, jfr № 27, rörande andra sätt att verkställa vridning.

Det sällan begagnade, i № 48 afbildade, tecknet är äfven till dess betydelse okändt (jfr № 11, tecknet V), åtminstone för dem som hafva deltagit i utgifvandet af B:s efterlemnade papper, och troligen jemväl för andra, som nu befatta sig med gymnastik. Det förefinnes ej på något exemplar af de äldre *skrifna listorna*, hvilka, innehållande ett antal af de i sjuk- eller friskgymnastik hos B. begagnade rörelser, hafva varit tillgängliga vid utgifningen. På sannolikhet hvilar den nedan uttalade förmodan, att tecknet betyder *häfning* enligt den i № 11 anförda bemärkelse, emedan det försvinner omkring 1860, då tecknet V förekommer oftare. På en af B. skrifven *behandling* (en s. k. »friskbehandling») angifves det betyda *vägning*, men denna uppgift bekräftas ingenstädes.

Då flera af de med ofvananförda tecken 1—48 åsyftade rörelser utföras både *på stället* och såsom en verklig af hela kroppen utförd *förflyttning;* må äfven de sex följande här tilläggas, ehuru de flesta egenteligen borde införas i det 5:te stycket. På behandlingar för vuxne friska och på tabeller för frisk ungdom förekomma, ehuru sällan, de i № 49—54 afbildade tecken.

49 50 51 52 53 54 55

Derjemte och oftare nyttjas dock motsvariga mera eller mindre *förkortade ord*, som likväl äro för vexlande och många att kunna anföras. Tecknet № 49 betyder *uppsittning* på sadel, bom e. a. Dess förhållande till № 32 är f. ö. ej klart. En teckning ses af år 1855 f. 22, 1878 f. 111, 113 anm., jfr äfven *utg.* i 1878 f. 55, 56. — Tecknet № 50 betyder *balancering* på stället och framåt *(Högst. balans*∫*O*, äfven kallad *Gångst. förflyttn.)* o. s. v. Det nyttjas dock sällan. Teckningar ses bl. a. 1855 f. 8—18, 1859 f. 51 m. fl. 1878 f. 119, 129. — Tecknet № 51 betyder samsidig *kastflyttning (kastflyttn.)* på springstolpe, ribbstol, urklinkad spännstolpe e. a. såsom vid *Mothögnigsitt. Kastflyttn. jemnfota*, äfvensom *Stuphäng. 2A.hopp*, som äfven bär synonymet *Stuphäng. Kastflyttn.* mellan två lodlinor. Teckningar ses 1855 f. 43, 1877 f. 23. — Tecknet № 52 bär understundom betydelsen *äntring* (*äntrn.*), verkställd på runda stänger eller på linor o. s, v. Detta tecken kan anses öfverflödigt, enär det nyttjas mindre ofta, än det liktydiga tecknet № 29, och är mindre tydligt skiljdt från tecknet № 30. — Tecknet № 53 betyder *svängning* (*(svängn.)*, oftast med armarna; i färre fall användes ordet för uttryckande af benens rörelser, t. ex. öfver ett vågrätt redskap o. s. v. Teckningar: 1859 f. 22, 23 x *), 1863 U. f. 11, 1880 f. 255, 1881 f. 44 visa armsvängningar. Svängning med andra delar ses 1878 f. 47, 1880 f. 167—169, 257 m. fl., 1881 f. 99, 173. —

---

*) Hvarken teckningen i sig sjelf eller rörelsen (utförd med måtta och något långsam) lemnar rum för anmärkningar. Men enär man vid armsvängning i pilplanet *för vuxna* merändels menar *hastig* rörelse af *mindre båge*, såsom vid *Räckst. 2Asvängn.* o. a. d.; är benämningen »armsvängning» i detta fall mindre passande. Hänvisningen är således tvifvelagtig.

Tecknet № 54 har samma bemärkelse som tecknet № 34, och betyder således *Öfverslag (Öfversl.)* eller *»culbute»*. Det förekommer blott få gånger, och bör bortläggas. — Några af de i № 1—54 omtalade tecken anföras tillika i de fotografiskt återgifna behandlingar, hvilka åtfölja dessa häften, för att gifva läsaren en åskådligare bild af den hos B. begagnade grafikens karakter och användningssätt.

Då det är bekant, att en lista upptagande de gymnastiska tecknen ännu finnes gängse utom Centralinstitutet i delvis skiljagtiga afskrifter; torde här böra tilläggas, att äfven bland B:s anteckningar från olika tider finnas ytterligare några afvikelser i tecknen. *Skakning* tecknades äfven dubbel, så som ⩧⩧, nemligen i äldre behandlingar. I stället för det vanliga ofvan anförda tecknet ⁀//⁀, hvilket betydde *klappning*, förekommer i äldre papper det härjemte i träsnittet № 55 återgifna tecknet. — Dessa fall anmärkas blott för den händelse, att bland de många afskrifna behandlingar, hvilka, afsedda att nyttjas såsom »hemrörelser», ännu träffas gängse bland allmänheten, några andra tecken skulle finnas än de anförda För öfrigt hänvisas till den allmänna slutanmärkning, som följer redogörelsen om terminologien. Dessutom bör tilläggas, att visserligen icke *alla* brukliga rörelseformer hafva hos B. motsvariga tecken. Tvertom, ganska många rörelsers ofta begagnade namn sakna särskilda tecken, t. ex. den vigtiga fristående afslutningsrörelsen *djupandning* (»deep breathing» Roth 1851), armarnas o. a. delars *slagning*, fötternas *slutning*, benens hastiga *kastning*, en temmeligen fri (obestämd) form närmande sig till lekens, likaså hela kroppens *kastning (öfverkast)*, åtskilliga delars *flyttning* på många olika utföringssätt, hela kroppens *omslag (»volt»)* kring en pilaxel på något redskap, likaså *hjulning*, *vefning* på båglina o. a., *vexling*, *ömsning*, *saxning*, *svigthopp* m. m., äfvensom de passiva former, som uttryckas genom orden *darrning* verkställd med hela handen, »punktdarrning» med samlade fingerspetsar anbragta i nackgropen eller på hjessan, och »nypning» eller *klemning* samt *hudpress* m. m. Likaledes det ofta nyttjade ordet *inledning*, förkortadt *inl.*, såsom i namnet *St. inl. till fria språng* m. fl. d. likartade fall i friskgymnastik. Åtskilliga skrifters teckningar visa följande former mer eller mindre ofullständigt: Slagning 1853 f. 16 anm., 1877 f. 4, 1878 f. 18 anm., 1880 f. 75—83, 210, 211, 273, 274 m fl., 1881 f. 67, 68, 77, 88, 104, 140. Slutning 1836 t. I f. 2 m. fl., 1881 f. 33. Öfverkastning 1855 f. 24, 1880 f. 171 anm. Flyttning, dels *fötternas* 1836 t. I f. 1—3, 1881 f. 61, 144, dels rumförändring af hela kroppen från *häfhäng. utg.* 1859 f. 72, 1878 f. 58, 1880 f. 170 (»resa»), 190—192, 295, 296 anm., dels *på sätet* 1859 f. 48, 49, 1878 f. 125—127. Omslag 1880 f. 193, 194. Hjulning 1880 f. 114 x. Vefning 1855 f. 25 (half vefning) 1878 f. 120, 1880 f. 467 *utg.* Vexling 1881 f. 232 m. fl. Ömsning 1880 f. 144, 1881 f. 89, Saxning 1880 f. 249, 251. Svigthopp 1880 f. 122, 1881 f. 157, 240. Danshopp 1881 f. 143.

Anm.: Beträffande de korta anteckningar på främmande språk, som B. har efterlemnat dels bland sina papper, dels i främmande händer, kan man

här inskränka sig till följande upplysning: Då utländske läkare, sedan några skrifter hade utkommit i Tyskland och England om den s. k. svenska gymnastiken, besökte B. för att taga kännedom om saken; fann han sig föranlåten att lemna dem några anteckningar om terminologiens allmänna drag. Dertill betjenade han sig af ett mycket knappt sammandrag, som han öfversatte och förklarade i korthet praktiskt *medelst förevisning* af åtskilliga rörelser. Exemplar finnas af dessa med förevisning praktiskt förklarade »collegier», skrifna med olika handstilar på tyska, franska och engelska, men röja alltför mycken tillfällighet att förtjena utgifvas, eller vidare omförmälas.

Utländska bearbetningar af B:s terminologiska system (t. ex. D:r Neumanns och D:r Roth) hafva insett behofvet att fylla en lätt synbar och ofta kä«nbar lucka deri, nemligen vid användningen af de förkortningar eller tecken, hvarmed namnen sluta, d. v. s. *rörelsens* benämning. Vissa af de hos B. mest nyttjade tecken, såsom [symbol], [symbol], [symbol], betyda stundom att rörelsen börjar med en af Rt. verkställd böjning, dragning, tryckning e. a. d. under Rg:s afmätta förtrögande *motstånd*; stundom, ehuru ej lika ofta, betyda dessa samma tecken deremot, att Rg. utför rörelsen under Rt:s motstånd. Stundom i sjukgymnastik och oftast i friskgymnastik, alltid i den sednares användning ledvis *i större mängd* såväl med som utan redskap, betyda nästan alla skrifna tecken, att den dermed angifna rörelsen sker *fritt* utan inverkan af någon Rg. eller s. k. sidoman. Genom detta skiftande förhållande uppstår i vissa fall den förvillande följd, att samma namn betecknar två ganska skiljagtiga saker: en alldeles *fri* rörelse och en annan *bunden*, som afviker mer eller mindre från den förra. Ofvan är vid № 27 exempelvis nämndt, att namnet *St.* [symbol] nyttjas hos B. både om en fristående rörelse och om en snarlik dubbelrörelse. Likaså nyttjas ofta ordet *Grst. 2Kn*[symbol] i båda bemärkelserna, den ena fristående och jemnförelsevis mycket enkel enligt G. R. af 1836 mom. 148 *c*. Den andra formen, föga brukbar för starkare menniskor, verkställes enl. fig. 111 vid en flor utan hälarnas strängt fordrade upplyftning, med med betydlig knäböjning under ett afpassadt tryck *nedåt* på axlarna och *framåt* mot sätet, hvilket tryck utföres af Rg. (med händerna och ena knäet baktill), och vexelvis till- och aftager. Jfr ofvan № 3 s. 149. I mundtliga föredrag och vid den dagliga praktiken hade B. ej bestämdt antagit något visst uttryck (eller tecken) för att anvisa olikheten mellan de uppgifter, som en man verkställer *ensam*, och de uppgifter, som fordra en annans ingrepp, nemligen motstånd eller hjelp eller bådadera. Han begagnade då det blott i vissa fall lämpliga ordet *fristående* eller *fri* samt uttrycken *bundna*, *dubbla*, fastän det förra äfven utmärker att vara »bunden» vid ett *redskap*. — — För att skilja olikheterna mellan till- och aftagande muskelförkortning bifogar Neumann bokstäfverna *Bg. W.* och *P. W.*, hvilka då skola betyda »Bewegungsgeber Widerstand» och »Patient Widerstand».

Sjelf begagnade B. blott undantagsvis någon sådan upplysning: då han trodde anledning förefinnas att befara möjligheten af något misstag. En sådan motsats finnes mellan *Halfligg. Bned♂*, hvarunder Rg. verkar *nedåt*, och den nästan liknämniga *Halfligg. Bned♂ af Rt.* — Deremot tillade han ofta efter det egenteliga namnet någon af få ord bestående anmärkning, hvari äfven förkortningar stundom träffas, såsom nästa stycke skall något närmare utvisa.

För öfrigt må till vidlyftighets undvikande erinras vid dubbelrörelser att *förning* endast innehåller Rg:s motstånd, att *dragning* och *delning* nästan alltid börja med Rt:s eftergifvande motstånd (»excentrisk» verksamhet Neumann), att *resning* och *sträckning* oftast börja med Rg:s eftergifvande motstånd, när han vid dessa rörelsers utförande ej inskränkes till endast detta motstånd, att det sista fallet (blott motstånd) inträffar med *vridning* oftast, att de öfriga rörelserna vexla mera eller mindre, att endast praktik (öfning) lärer i olika fall att rätt använda den tjenligaste formen af de två olika.

Tillägg vid 3:dje stycket.

Likasom vid slutet af 2:dra stycket, kunde med skäl äfven de i det 3:dje stycket spridda erinringarna om tekniska fel *sammanfattas* i några allmänna drag. Men de redan anförda torde göra tillfyllest, emedan de i G. R. af 1836 mom. 18, 19, 29, 67, 246, 247, 281, 282, 287 framställda allmänna satser äfvensom enskiljda anmärkningar om fel gälla äfven för *rörelser* i hvarje fall, der den beror af en viss *ställning*. Samma grunder följde B. i praktiken och i mundtliga rättelser om rörelsernas tekniska brister. De mest omfattande felagtigheter i utförandet äro följande: a) Att ej iagttaga de i G. R. af 1836 mom. 34, 35 m. fl. korteligast angifna skiljagtigheter *till tiden*. Blott jemnförelsevis färre rörelser kunna utan att förlora deras gymnastiska verksamhet och sanna prägel ske i mycket olika utdrägt; jfr samma författares samlade skrifter *Afor.* 10. Förvexling eller otillräckligt åtskiljande af de *hastiga* rörelserna från de *långsamma* och från de *långsammaste* är likväl allmänt rådande mångenstädes eller åtminstone ganska vanlig ännu i många länder. Många rörelser, som i vårt land af försigtighet eller andra skäl, eller af gammal inrotad vana verkställas med en tydligt utpräglad långsamhet, ske hastigt annorstädes; och mycken obestämdhet råder i detta afseende. Ännu anmärker man i Spiess' fädernesland, att lärare der följa hans föreskrift (Turnbuch 1847 s. 138) att låta barn ledvis göra ryggböjningar vexelvis framåt och bakåt *i hastig rhytm*, och upprepar denna svängande rörelse, tills de svagare barnen »störta omkull» af yrsel. Uppgifterna om dessa förhållanden meddelas af den sakkunnige läraren D:r Prof. C. Euler i en 1881 utgifven skrift *Zeitfragen aus dem Gebiete d. Turnkunst* Berlin, hvartill läsaren hänvisas *).

---

*) Utom den anmärkta *öfverdriften* och den långsamma rörelsens *försummande* i detta fall är förfarandet eljest vida mindre origtigt, än många *andra* sätt att ändra

— De hittills förfärdigade konstmachiner för sjukgymnastik hafva det gemensamma felet att ej nog afse tidens olikheter; de öfverlemna hastighetens bestämmande åt den sjuke, eller fordra ständig tillsyn af en förståndig Rg., som öfvervakar Rt:s rörelser och ställning. Utförlighet och grafiska medel skulle erfordras för att tydligt redogöra om de tekniska fel, som ses i praktiken eller förrådas i skrifter, rörande den af B. begagnade method. Blott ett särdeles betecknande fall af mycket omfattande art må derför anföras. Det är ett märkligt misstag, att äfven vetenskapsmän, vänner af s. k. svensk gymnastik (t. ex. D:r F. Taylor *Mouvement Cure* 1857 NewYork) tro densamma nyttja blott *långsamma* rörelser, ehuru den äfven använder så många hastiga fria rörelser af olika art och vissa hastiga rörelser med redskap. — b) Att ej iagttaga de långsamma rörelsernas likartade *jemnhet*, som fordrar lika lång tidrymd för hvarje lika stor *del* af banan. Jfr Georgii 1847. Då sker rörelsen »knyckvis»; då uppkomma de ojemnheter som föranleda dubbelrörelsers förvandling till en brottning; då bryter man mot den gamla ordstäfvet *arte sed non vi,* som alltid bör gälla gemensamt för dessa former. — c) Att ej iagtaga rörelsebanans *gränsor* eller s. k. »slutpunkter» enligt de bestämda bud, som G. R. af 1836 på flera ställen meddelar såväl för enskiljda fall som om de *första gemensamma grunddragen* för rörelsernas teknik, hvilka båda blott kunna bestämmas genom *ställningarna.* Denna boks första ord derom mom. 18, 19 äro följande: *All bestämd rörelse har en viss utgångspunkt och en viss slutpunkt således äfven vissa mellanpunkter, hvarigenom rörelsen framgår. Denna utgångspunkt har kroppen antingen från sig sjelf eller från ett yttre ting eller person, som då kallas stöd.* Detta är den första lagen om ställningars och stöds ändamål. Af försummelse mot dessa synbarligen mycket enkla föreskrifter uppkommer obestämdhet: t. ex. att vissa korta rörelser dock *öfverskrida* deras tillbörliga banor, att vissa längre rörelser dock ej *ernå* sina rätta gränser, att ojemnheter i tiden och banan uppstå *under* rörelsen. — Fel af alla dessa tre slag yppa sig tydligast vid vissa långsamma rörelser; men äfven i de hastigaste och jemnförelsevis enkla upptäckas de ofta lätt. Så anmärkes ofullbordad bana vid armslagningar, ej blott under starkt bakåtlutade ställningar, såsom *Famnfallknsitt. 2A.slagn.* m. fl. — Till felen i rörelsegränsorna kan äfven hänföras försummelsen att tydligt iagttaga de korta *pauser,* som der böra skilja de två motsatta rörelserigtningarna utefter samma bana. Detta fel ses oftare begås vid dupplicerade former. — Såsom innehållande några helt kort sammanfattade och klara erinringar om de allmänna grunderna (vilkoren) för ernående af korrekta rörelser, motsvarande deras afsedda ändamål, och för undvikande af tekniska fel kan man ännu hänvisa till D:r Eulenburgs lilla skrift *Die schwedische Heilgymnastik* 1853. Den visar, att icke alla lärde då ansågo B:s method hafva

---

en långsam rörelse till en hastig. Blott om man vill åstadkomma *förening* af starkaste möjliga verkan och korrekt verkan *utan fara;* måste den långsamma formen af *R*⌒ bakåt nyttjas, synnerligen om de »intill öronen» uppförda armarna dervid medverka såsom häfstänger.

alltför »strikte Anforderungen», såsom de kallas i den preussiska riksdagens »Bericht der Unterrichtscommission» 1862.

De ofvan efter B. återgifna anmärkningarna om tekniska fel böra oagtadt knapphändigheten kunna angifva den allmänna karakteren af hans uppfattning och hans fordringar i fråga om »concis rörelseform» och dess vilkor, nemligen om rörelsens inskränkning till *vissa kroppsdelar* och andra delars *isolering ur rörelsen*, hvilket ingalunda alltid är liktydigt med isolering ur verksamheten. Derför kan nu med stöd af åtskilliga bland de sednast anförda former följande fullständigare sammanfattning tilläggas. Den möjliga isoleringen ur den synbara rörelsen vinnes enl. hans method genom ganska olika medel, hvilka *kunna indelas* på flera sätt, jemnväl i följande fyra. 1) Orörlighet vunnen genom tillräcklig *overksamhet* i en viss kroppsdel under andras rörelse. Om man till dessa fall hänför blott händelser af *fullständig* overksamhet inom besagda del; äro de möjliga fallen vida färre, än de till nästföljande ordning hörande. Men om man *rätt* använder vissa ställningar; kunna fallen dock betydligt ökas. Enhvar. som har den ringaste *praktiska* kännedom om den af Ling, Branting och Georgii representerade method och dess mångartade användning af *ställningar*, vet, att deras ändamål med det myckna bruket af många dylika i sjukgymnastik såsom *sitt. utg.* och ännu mera *ligg. utg.* m. fl., var förnämligast att *inskränka det aktivt verkande området*, att m. e. o. ur verksamheten isolera stora delar af det »animala muskelsystemet», äfvenså att vid passiva rörelser lättare hindra Rt. från att sjelf verksamt deltaga. Hvarför skulle man ej i vissa fall föredraga en *Halfligg. Kn*◡ med en Rg:s biträde? Vore det alltid bättre att nyttja den mera aktiva *stående* grundställningen till denna »lokala benrörelses» utförande? Jfr Eulenburg *Die schwedische Heilgymnastik* 1853 flerstädes härom. — 2) En viss kroppsdels orörlighet vunnen genom Rt:s egen »fixerande» ansträngning (enl. ofvan 2:dra styckets tillägg №. 2), hvilken hindrar besagda lem från deltagande i rörelsen, såsom att under *Famnst. 2Aslagn.* hindra axlarna och armbågarna att röras vexelvis framåt och bakåt liktidigt med underarmarnas rörelse. Denna ordning innefattar fall af lika stor vigt, som den föregående, ja åtskilliga typer af det största gymnastiska värde, ej blott *bokfyllnad* i ofantliga systemer utan hänsyn till verkan eller nödig »korrektion». — 3) En viss kroppsdels orörlighet vunnen genom rätt bruk af kraftigt fixerande *biträden*, som hindra besagda del att rubbas samtidigt med dem, som böra ensamma utföra rörelsen. Sådana fall finnas i mängd bland dupplicerade former, jemnväl de mest sammansatta. Jfr Neumann 1852 sid. 26, 331. Man kan t. o. m. säga, att detta medel utgör till en väsentlig del många dupplicerade rörelsers tydliga ändamål. Likartade fall (ökande och minskande af Rt:s »partiella» verksamhet) kan äfven beredas för *rörliga* delar genom rätt bruk af biträden. Skilnaden mellan den enklare *Strstupgrsitt. vexel*〰 *m. Lć o. två Rg.* stående å ömse sidor, och den svårare, mera sammansatta, »mera aktiva» formen *Strstupgrsitt. vexel*〰 *m. longitudinelt tryck* i armarnas och bålens lutande rigtning är blott *skenbarligen* obetydlig. Ty i det

sednare fallet är Rt. ej fritagen från att sjelf ensam bibehålla armarna i den föreskrifna (2:dra stycket № 35) symmetriska ställningen till hvarandra och till hufvdet, under Rg:s försvårande verksamhet. — 4) En viss kroppsdels orörlighet, vunnen medelbarligen genom att Rt. sjelf fixerar en *annan* del, såsom att fästa öfverlifvet (axlar, bröst) genom att med sträckta armar fast gripa om ett redskap. t. ex. vid *Strvändkrligg. 2Bsvängn. i lodrätt plan* m. fl. (enl. teckning 1880 f. 234), eller att i viss mohn fästa beckenet genom fötternas och underbenens fullkomliga fixering vid *Vadgrstödst. vexel*⌣⌣/ Ett annat fall är att fästa beckenet genom *fötternas* tillräckliga fixering under en bom, ribba e. a. d. vid en *Böjframbågligg. 2A*⌣⌣ *uppåt* o. a. Ett helt annat fall är att fästa beckenet omedelbart genom dess stödande mot en bom o. s. v. under andra delars rörelse.

Det föregående erinrar, huru en förtjent fysiolog (1837) såsom en *allmän sats*, men utan att vidare framställa några tillämpningar har uttalat den läran, att tekniska uppgifters *fullkomning* beror äfven på att utesluta vissa delars rörelse, såsom *onödig*. De fyra nämnda medlen fullständiga hvarandra i gymnastik till beredande af mera enkelhet, bestämdhet och vissa fels (samrörelsers) undvikande. Genom dessa medels mycket differentierade användning hade B. *redan förut* ej blott på det klaraste möjliga sätt uppfattat hela denna lag såsom en rigtig och sann *theori*, såsom en genomgående allmän grundsats för allt sitt förfarande. Men han hade äfven lärt andra att till »specifika» ändamål *använda* den praktiskt i *en sådan mängd af skiljagtiga fall*, att något motsvarigt finnes ej inom samma tekniska gren. — Alldeles felagtigt är deremot fysiologen Dubois-Reymonds påstående *(Das Barrenturnen* 1862, *Über die Übung* 1881), att den af B. sedan 1839 föreställda method framför allt, eller såsom enda mål, sträfvar att isolera hvarje muskel i menniskokroppen, och gör anspråk på att *kunna* åstadkomma det. Ingenstädes har B. uttalat ett sådant påstående, ej heller Georgii. Det yrkar ej ens B:s djerfvare lärjunge D:r Neumann, som dock i mycket går längre än läraren sjelf. Tvertom uppträdde N. redan 1856 mot den då gängse uppfattningen om utvägarna att kunna isolera de anatomiskt skiljda musklerna. Han anmärker 1856 i företalet bland annat »Nimmt man nämlich anatomische Muskeln und deren Einzelwirkung an, wie es in den meisten anatomischen und physiologischen Werken geschieht, so ist natürlich jede organische Einwirkung der Gymnastik durchaus etwas Vernunftwidriges». Sid. 17 tillägger han bl. a., att »niemals ein anatomischer Muskel allein, sondern *immer mehrere*, die auf einer Seite eines Gliedes eines Menschen liegen, im Ganzem oder nur in einzelnen Stücken oder Faserbündeln, Faserlagen u. s. w. sich contrahiren» etc. Lika litet som B., har dennes företrädare yrkat att i gymnastik isolera hvarje muskel, blott att *i vissa fall* söka största möjliga förenkling, hvilket ofta sker genom de fyra anförda medlen. Jfr *Gymn. Allm. Gr. Fr.* 2 № 2 *). Man kan ej uppvisa en enda svensk

*) Snarare skulle man af ordalagen i det bekanta fragmentet 2:dra afdelningen №

skrift, som uttrycker denna orimliga fordran. Men äfven om så vore; må man ej göra B. ansvarig för alla dumheter, som hafva uttalats under hans tid, eller derefter. Må han åtminstone ansvara blott för sina *egna* misstag!

Likasom de fria aktiva och de »dupplicerade» rörelsernas, så bero äfven de passivas *gemensamma* fel allmännast på orätt *mått* eller orätt *lokalisering*. Det förra fallet inbegriper dels för *liten* eller oftare för *stor* kraft, dels för *långvarig* fortsättning, utan tillräckliga mellanskof för »reaktionens nödiga tid». Jfr fysiologen Goltz's fyndiga nyare bekräftelser af denna gamla praktiska regel i gymnastik, äfvensom fysiologen Ludwig och hans efterföljares förtjenstfulla undersökningar. Om ställningen ofta är hufvudsak i aktiva uppgifter, följer ej deraf, att den är likgiltig vid alla passiva fall. Misstag i lokaliseringen bero äfven vid passiva rörelser ofta på orätt val af *ställning*. I andra fall begå den nyaste tidens mera theoretiskt kunniga än praktiskt erfarne »massörer» o. a. ofta det felet att vid vissa passiva rörelseformers bruk (strykning, tryckning, rullning m. m.) ej i *början* nog »periferiskt kringgå inflammations-stället», synnerligen vid användning af *stark* kraft. Likartade förhållanden råda vid *Vhalfspännst. ringBrff* m. fl. passiva »bröströrelser.»

Fjerde stycket.

Om tillagda ord.

(Bifogade *efter* rörelsers egentliga namn).

> »By the addition of the words *active* or *passive* is schown how the movement is to be executed. Those movements which are always *passive*, need no addition to express their form.»
>
> M. Roth M. D. *Handbook* 1856 s. 52.

Det hittills anförda gäller de *två* hufvudsakliga delar, hvaraf B. bildade benämningarna i sin för gymnastiken i dess helhet ursprungligen uppgjorda, binära terminologi, hvilken han sedan följde temmeligen fritt med flera förändringar. Innan framställningen går vidare, bör nu erinras, att i vissa fall, t. ex. vid många språng, angafs äfven *slutställningen*. Dessutom följa ofta några ord *efter* det egentliga namnet. Bland dessa efteråt bifogade enstaka ord eller korta anmärkningar träffas åtskilliga uttryck ganska ofta. Sådana flerstädes träffade »tilläggsord» äro följande i № 1—15 anförda uttryck,

---

5 kunna draga den slutsatsen, att författaren alldeles förnekar *möjligheten* af alla enkla rörelser.

hvilka vanligen återgifvas i förkortningar. Åtskilliga af de under dessa förhållanden vanligast inträffande felen äro ofvan i största möjliga korthet antydda.

1) *höftf.* = *höftfäste* jfr ofvan (2:dra stycket) det liktydiga uttrycket *vingst. utg.* och *vingsitt. utg.* o. a. d. Såväl det till uttryckande af denna armarnas och axlarnas ställning bestämda prefixet *ving*, som äfven det motsvariga tilläggsordet *hftf.* utelemnas ofta, äfven i sådana fall, hvarest ovisshet derigenom uppkommer angående händernas underförstådda ställning: *höftfäste* eller *nackfäste*, eller lediga fritt hängande armar o. s. v. En egenhändig anteckning, träffad bland B:s papper, angifver med följande ord de skäl, hvarför det i terminologien antagna prefixet *ving* likväl så sällan användes i praktiken: »Vid hvarje mera complicerad rörelseform sättas de öfre extremiteternas ställning efter rörelsens speciella benämning. Denna regel har blifvit stadgad för att icke det generiska ordet, eller första ordet i rörelseformeln skulle blifva belastadt af för många stafvelser. Sålunda låter man detta ords sammansättning ej öfverstiga *sju* stafvelser». Med uttrycket »det generiska ordet» menar han *utgångsställningens* namn. Samma skäl gälla således för de prefixer, som motsvara de två nästföljande tilläggsorden. — — Felen vid *vingst*, *utg.* m. fl. och dess analoger under andra grundställningar äro redan antydda. Användningen af *höftfäste* är betydlig i G. R. af 1836, likasom äfven i de motsvariga former med redskap (och med en Rg. eller thy förutan), hvilka B. och hans företrädare mycket begagnade. Men det användes dock i deras method blott af bestämda *skäl*, såsom anstår en »rationel» method. Rätt verkställdt bidrager höftfästet till bestämdhet och god hållning under den passiva *Höggrsitt. HftO* och den dupplicerade *Sitt.* ⌣⌣/, den fria *St.* ⌣⌣/ m. fl., likasom pannfästet har sin gagneliga »funktion» till mera bestämdhet vid en *Stödgrst. bakåt*⌐⌣ eller *Helsitt. bakåt*⌐⌣. Bruket i denna method beror m. e. o. af ett verkligt *behof*, ej af godtycke. Men det *inskränkes* följagteligen äfven af samma orsak, ehvar det ej behöfves. Den motsatta, utomlands 1840 antagna grundsatsen af *möjlighet* utan urval gifver deråt ett mycket vidsträcktare bruk. Det nyttjas nu t. o. m. vid fria hopp öfver rem, t. ex. synnerligen af den ofvan omtalade D:r M. Schreber *Kinesiatrik* 1852 f. 191—204 m. fl. nyare författare.

2) *nackf.* = *nackfäste*, någon gång ersatt med orden »hand i nacken», jfr ofvan uttrycket *hvilst. utg.* äfvensom den oliksidiga *halfving.halfhvilst. utg.* m. fl. d. För öfrigt kan om bruket af denna form tillämpas det i den föregående anmärkta.

3) *pannf.* = *pannfäste*, jfr ofvan om orden *tänkst. utg.*, *tänkstödst. utg.*. *tänkstödgrst. utg.*, *heltänksitt. utg.* samt *helgrtänksitt. utg.* och *tänkhalfsitt. utg.* o. a. jemte flera ur dessa ställningar framgående noga bestämda dupplicerade rörelser af väsentlig vigt.

4) Orden *Hnd å Hj.* eller *Hand på hfd.*, tillagda efter ett namn, som utmärker någon aktiv bålrörelse med lutande ställning, betyda, att en biträdande utan att f. ö. deltaga i utförandet hvilade sin flathand på Rt:s hjessa med lindrigt tryck derpå. Jfr G. Grund. F. 4:de afd. — De inbördes lik-

tydiga och vexelvis förekommande uttrycken *handryggen* och *rygghanden* (1861), äfvensom de motsvariga ordalagen »handens baksida» och dess »sträcksida» torde ej behöfva någon tolkning.

5) *Rr.* och *r.* eller *rör* = *rörelse* eller *rörelsen*, hvilket uttryck dock i likhet med det vanliga mundtliga folkspråket stundom nyttjas alldeles orätt, nemligen för att beteckna en *ställning*. Förbindelserna *A.Rr.*, *B.Rr.*, *Hfd.Rr.*, *BålRr.*, *HäfRr.*, *StupRr.*, *BukRr.*, *BröstRr.*, *LjumskRr.*, *F.Rr.* o. s. s. v. behöfva ingen vidare förklaring.

6) *Rt.* = *rörelsetagare*, ett ord som enl. ofvan äfven nyttjas vid *fristående* uppgifter, således jemnväl utan biträden. Likaledes begagnas det om uppgifter, hvilkas verkställande förutsätter något redskap men utan någon annan menniskas samtidiga med- eller motverkan.

7) *Rg.* = *rörelsegifvare*, hvilket ord motsvarar blott en del af de fall, som Ling kallade med det mycket omfattande namnet *stöd* eller »sidoman». Det betyder alltid en, som ensam eller med biträden *leder* uppgiftens verkställande, antingen blott genom ett afpassadt motstånd eller genom att göra både motstånd (i ett visst hänseende) och att på samma gång lemna bistånd af mycket olika art samt derjemte städse tillse ställningens rigtighet, och rörelsens rätta mått i alla hänseenden. Äfven om Rt. och Rg. måste antagas besitta samma grad af kroppslig utbildning; kan den sednare »tillse» det hela lättare än Rt. sjelf; enär ~~han sjelf~~ är, eller bör vara, *mindre ansträngd* af sin uppgift, jemnförelsevis.

Anm.: Då B. nyttjar ordet stöd, menas dermed vanligen blott hvilande fasta stöd, merändels något redskap. Ordet har annars fått flera betydelser. Den enda hos Ling för *alla* slag af stöd gemensamma egenskap kunde omskrifvas med ordet *tillsyn;* emedan det i olika fall innefattar skiljagtiga medel till »subjektets» *rörelse,* till dess *hvila* i något visst afseende, till dess *stadga* i allmänhet eller »fixering i något enskiljdt afseende, till ett afpassadt *motstånd*, fördröjande den af dess ansträngning uppkomna rörelse, till ett *biträde* i dess ansträngning, till *bådadera* de sistanförda uppgifterna samtidigt ehuru i olika hänseende för olika kroppsdelars verksamhet. Det utvisar i många fall ett så bestämdt samband och så många »graduerade» öfvergångar från den ena bemärkelsen till den andra, att alla styckningsförsök hafva strandat t. ex. att bestämdt skilja alla »motståndsrörelser» från alla »öfningar med ömsesidigt stöd» o. s. v. Alla dessa former bilda tillsammans en för praktikens behof mångfaldigt vexlande. helhet, hvars genom öfvergångar sammanbundna delar, motstå alla styckningsförsök.

8) *utg.* = *utgångsställning*, medelbar eller omedelbar (t. ex. det förra fallet tydligt i förhållandet mellan *strframbågligg. utg.* och *frambågligg. utg.* med stödda armbågar eller händer, jfr Liedbeck 1881 fig. 193) utmärkande den afsedda rörelsens noga bestämda »utgångspunkt» för att äfven kunna noga bestämma en *slutställning*, och dymedelst jemväl *hela banan* så noga som möjligt. Jfr tecknet o—o, som egenteligen utmärker en *ställning.*

9) *utf*, = *utförandet* af rörelsen i dess bestämda rigtning, hastighet o. s. v., som torde förstås af det förut nämnda, № 8.

10) Då orden *höger*, *venster* e. a. hänvisningar om rummet förekomma, såsom vid rörelser för snedvuxne, pläga de vanligen *föregå* rörelsens namn såsom redan är anmärkt.

11) De någon gång förekommande förkortningarna *u.* eller *und.* *(under)*, och *mel.* *(mellan)* eller *öf.* *(öfver)* och andra dylika torde ej behöfva någon särskild utläggning.

12) Ofta förekommer vid *Krhalfligg. 2KnЛ√* e. a. d. fall tillägget *utifr.* eller *utifr. inåt*, betecknande, att Rt. verkar endast »abducerande», men icke äfven i den vanligen underförstådda *motsatta* rigtningen. Andra tilläggsord följa ofta namnen *Famnst. 2plA*ᐟ och *St. akt. HfdO*, hvarom nedan redogöres.

13) Hit höra äfven åtskilliga somligstädes förekommande korta antydningar, som äro föreskrifter om redskapets art eller bruk eller om något annat yttre ting, som kan nödfallsvis ersätta något redskap, hvaraf sällan de *fasta* anföras, oftare vissa af de »lösa» redskapen såsom vanlig kort rundstaf (pinne), klotstaf, näbbstaf, tourniquet, broms, näsduk o. a., låg plint, hög plint, fällplint, eller stol, bänk, bord, dörröppning, vägg e. a. lika torftigt enkla medel, hvilka måste anses vara ytterst »ovetenskapliga» af alla höglärda »medikomekaniker», uppfinnare af konstmachiner, pangymnastica *) polymachiner, genuvalgatender, polyspaster, molae fullonicae m. m. d., bland hvilka D:r A. Helmke (Reform der Orthopädie 1871) synnerligen framstår äfven genom sin förkastelsedom öfver B:s terminologi för dess sammansatta namns skuld.

14) Förkortningen *öfvers.* angifver ett biträde (på gyckel kalladt »öfversittare»), som fäster Rt:s ben, vanligen genom att grensle tynga på dem. Denna fixering ersättes i vissa fall med de af Georgii införda byglar, som Neumann afbildar.

15) Förkortningen *bhl.* åtföljd af en ziffra. Såsom i redogörelsen om de efterlemnade papperens innehåll omtalas, bär hvarje behandling (i venstra hörnet) denna förkortning jemte *årtal* och *dag* samt den sjukes namn, såsom ännu brukas vid Centralinstitutet o. a. Likaledes för dem, som önskade erhålla »modifierad friskgymnastik» o. s. v. Upplysningar härom ses hos D:r Neumann 1852, 1856, Roth 1851, 1856.

En helt kort egenhändig anteckning innehåller bland annat följande upplysning om några beteckningssätt, hvilkas mening har varit föremål för ovisshet och olika tydningar:

«Graduationer för bestämmande af vissa rörelsers möjliga högsta och minsta styrka äro dessa:

---

*) D:r M. Schrebers pangymnasticon, en ingalunda förbättrad ändring af Clias' *ringar*, Eiselens *Rundlauf* (jfr dennes fig. 297—340) har sedan återgått till mera enkelhet.

Lindrig	— L	Starkt	— S
Lindrigare	— L^2	Starkare	— S^2
Lindrigast	— L^3	Starkast	— S^3.

. . . .

Planets höjd, hvarpå rörelsen utföres, beror antingen af plintens slag eller af dess »afsatsers» antal. Höjderna betecknas med I, II, III, IV. Men det är ej tillräckligt. Äfven *rörelsegifvarens* fotplan borde till höjden uppgifvas.

. . . .

Då en rörelse skall upprepas 2:ne eller flera gånger på en och samma föreskrift (behandling) uttryckes detta förhållande med en grekisk bokstaf, insatt på vederbörliga ställen, för att icke behöfva åter omskrifva hela formeln».

Dock bör erinras, att tecknet *β* icke sällan i sednare behandlingar (1850—1880) utmärker, att en *mundtligen* till biträdena gifven särskild upplysning har blifvit meddelad, vanligen något nödvändigt försigtighetsmått t. ex. något som borde undvikas. Stundom föranleddes dessa muntliga anvisningar deraf, att den sjuke bar bråckband, eller på någon af kläder dold kroppsdel begagnade s. k. fontaneller, hankar, plåster e. a. tillbehör, föreskrifna af hans läkare. — Beträffande det anförda tecknet S^3, ämnadt att vid aktiva och passiva fall utmärka bruket af mesta möjliga kraft, må tilläggas, att det ingenstädes har träffats *föreskrifvet* i B:s behandlingar, ej ens vid de starkaste sätt att utföra tecknet ~~~ på större muskelbetäckta delar, det nu s. k. massage. Detta, som B. i dess hårdaste användning (af strykning och valkning) förliknade vid en gymnastisk »grofhyfling», öfverläts stundom åt unga starka biträden af mindre öfning och användbarhet för rörelser, som fordrade större uppmärksamhet. Jfr ofvan №. 26.

Femte stycket

Om Förflyttningars namn

(hela kroppens rörelse).

> »Die Beschreibung einer Technik dieser Bewegungen ist schwierig und weitläufig; . . . Wem eine technische Geschichlichkeit gänzlich ermangelt, der wird selbst unter diesen Umständen die zur Behandlung einmal nothwendige Technik nicht erlernen».
>
> D:r M. Eulenburg *Die Schwedische Gymnastik* 1853.

Åtskilliga namn och tecken utmärkande hela kroppens rörelse på stället eller från stället äro redan anförda af det skäl, att B. har meddelat dem

på en gemensam lista med de rörelser, hvilka angå en *kroppsdel* ensam under de öfrigas fasta orubbade ställning, nemligen alldeles overksamt hvilande eller genom Rt:s egen ansträngning »fixerad», eller genom yttre krafter fästad tillräckligt. Ingenstädes bland B:s papper finnes något nämnvärdt försök att på ett sammanhängande »enhetligt» sätt utsträcka den i det föregående framställda terminologiska planen äfven till *förflyttningar af hela kroppen.* De tyckas aldrig hafva blifvit underkastade någon genomgående terminologisk klassifikation eller ens uppförda på någon ordnad, »systematisk» förteckning. De ganska talrika namn, betecknande *språng*, *öfverlag*, m. m. af olika beskaffenhet, som träffas strödda i ett antal af åtskilliga ännu bibehållna *behandlingar* för vuxne friske och i s. k. dagöfningar (tabeller) för frisk skolungdom eller soldater, visa dock, att hans afsigt otvifvelagtigen var att vid tillfälle verkställa ett ordnadt terminologiskt förslag, omfattande äfven *förflyttningarna* i allmänhet *). Dessa här och der strödda namn förråda dock så obestämda terminologiska samband inbördes och så tydlig karakter af *tillfällighet*, att det vid utgifningen har varit omöjligt att genom någon bearbetning af dessa spridda delar hopflicka någonting, som liknar ett planmässigt helt, utan att söka fylla luckorna genom *nya* namn. Detta förhållande öfverensstämmer fullkomligen med andra redan kända tomrum i friskgymnastikens terminologi m. m **). — Derför må till det ofvan anförda fogas blott nedanstående korta meddelande:

Benämningar som likna ställningars namn enl. 2:dra stycket.

I den del af terminologien, som rörer utgångsställningars namn, träffas äfven sådana uttryck som de följande, ehuru de ingalunda, i rätt mening förstådda, kunna bemärka någon *ställning*. De två första hafva vida mera *språklig* enkelhet än gymnastisk följdrigtighet i fråga om meningen med ordet *ställning*, såsom varande ett tillstånd af orörlighet.

1) Ordet *gående*, nyttjadt i en af två eller flera ord sammansatt benämning, angifver en jemn, hvarken till- eller aftagande, hastighet af ganska stor vexling från 110 steg till vida mera i minuten. Förkortadt och förbundet med andra ord (prefixer) uttryckes det i några jemnförelsevis temmeligen fåtaliga sammansättningar blott med bokstafven g. Sådana fall äro förbindelserna *famng.* och *vändg.*, det förra begagnadt i namnet *Famng.*

---

*) Om det ofvanstående motto är sannt (jfr samma författare s. 78, 96) för uppgifter *på stället*, hvari blott en viss del röres; huru skulle tillräckligt noggranna »bestämningar» kunna förskaffas blott med *namn*, angifvande hela kroppens talrika mest invecklade rörelser, t. ex. sprången? Föga skulle vinnas med att uppgöra en planmässig och *utförlig* namnlista af språng o. a. d. förflyttningar utan bifogade verkligt noggranna beskrifningar och goda teckningar i mängd.

**) I fråga om de *enklaste* såsom »skolöfningar» nyttjade sprången och öfverslagen ses f. ö. de ännu bibehållna äldsta namnen troget återgifna i några smärre skrifter: *Tabeller för G. C. Inst:s Pedagogiska Lärokurs* 1866, O. Petersen *Sprangschema* 1873, Björnstad *Haandbog* 1877, Törngren *Reglemente* 1878, H. Liedbeck *Dagöfningar* 1881.

2A.slagn. o. a. d. Det andra utmärker, att bålen bibehålles vriden åt ena sidan under kroppens förflyttning framåt, således enligt de i 2:dra stycket №. 48 antagna förhållanden med uttrycket *vänd.* — Menniskans gång har beskrifvits på ganska skiljagtiga sätt i soldatskolornas reglementen m. m., ehuru en långvarig praktisk erfarenhet tillika flerstädes röjer sig i dessa föreskrifter; och sluteligen har den varit det enda föremålet i åtskilliga verkligt vetenskapliga forskningar, såsom Barthez:s afhandling och bröderna Weber's utmärkta *Mekanik d. menschlichen Gehwerkzeuge* 1836. En uttömmande beskrifning af felen o. a. olikheter under gång skulle äfven kunna fylla en särskiljd bok. De nödiga motvigtrörelsernas origtiga fördelning mellan de burna lemmarna utgör *det gemensamma* i många menniskors f. ö. mycket skiljagtiga fel under gång. — Den s. k. lediga gången hade hos B. sin mellan andra aktiva uppgifter bestämda plats (ej blott i sjukgymnastik jfr G. R. af 1836 mom. 38), hvilkens väsentlighet nu ofta förbises af dem, som leda gymnastik. Om denna försummelse meddelar D:r Neumann en anmärkning 1852 s. 333. — Den särskiljda ansträngande art af gång, som kallas »forcerad marsch med packning», kräfver nu flera offer af helsa och lif, än all annan kroppslig öfning i vår tid, som berömmer sig af kärlek mellan de »civiliserade» folken till hvarandra och till de s. k. »ociviliserade». — Den med uttrycket *motg.* betecknade form, hörer oagtadt namnlikheten, ej till samma »rörelseslägt», som verklig gång, men till den stora och vigtiga ordning af aktiva uppgifter, som kallas *häfrörelser*, ehuru den sker med hjelp af både händer och fötter, såsom åtskilliga andra lindriga öfningar af samma ordning. Dess utförande erfordrar en ganska omständlig beskrifning, och kan ej meddelas här. Detsamma gäller om de mycket utpräglade felen dervid. — För enhvar, som bättre känner arten af B:s realistiska uppfattning af urvalet i gymnastik, än de ofvan anförda granskare, behöfver det ej sägas, att han ej spillde tid för att bruka de många i andra gymnastiska methoder begagnade former af det slag, som att *gå på knäna* framåt, bakåt, vändande o. s. v. eller på *armbågarna* t. ex. längsefter barrens skalmar eller på golfvet med benen »i vädret» o. s. v. Denna principiella motsats är desto anmärkningsvärdare, enär han sjelf i ungdomen var synnerligen lefnadsglad och kroppsligen mycket »färdig», samt road af åtskilliga konststycken: såsom biträdande lärare i gymnastik vid Carlbergs krigsskola omtalas han för sin skicklighet att »zum Spass» gå på händerna uppför slottets stora trappa.

2) Ordet *löpande*, den unga af konventionalism och »kammarlif» ännu ej förändrade menniskans vanliga sätt att verkställa *loppet*, antages under denna benämning ske likaledes i en jemn oförändrad hastighet, när ej annorlunda särskiljdt föreskrifves, Hvarje läsare, som känner nyssnämnda Weber's skrift, vet, att man ej kan lemna någon i få rader sammanfattad *beskrifning* af denna för menniskan typiska rörelse, om hvars enkelhet gymnaster hafva varit af så olika mening.

Detsamma gäller om felen. Blott såsom en kort, med gång inledd och efter individualiteter noga afpassad öfning hörer löpning till gymnastik. sär-

deles för barn. Man ser dock nu ofta gymnastiklärare och lärarinnor tillåta de trötta »andtrutna» sätta sig omedelbart efter löpning i stället för att *långsamt gå*, innan de börja någon annan verksamhet eller hvila. En redogörelse om skador, uppkomna af ihärdig »språngmarsch», skulle öfverstiga den tillbörliga korthetens gränsor. I nyare tider har man mera methodiskt än förut återupptagit undersökningen af löpningens gymnastiska verkan, ej blott på friska unga menniskor (D:r Hillairet, Marey, E. Dally, Chassagne) men äfven på sjuka (D:r Tibbits 1878, Lancet), hvarom dock ej här kan nog utförligt redogöras. — För öfrigt bör följande korteligast anmärkas om det olika bruket af löpning såsom *gymnastik* i egentlig mening och af tillräcklig hänsyn för enkelhetens behof, för »öfning i massor». I en viss mening användes löpning mycket mindre af den s. k. rigorismen (man kan för kortheten antaga detta ord, som tilldelas den i Norden uppkomna »skola«) än af andra mindre stränga methoder. I åtskilliga utländska böcker om gymnastik finner man vidlyftiga afhandlingar, framställande tusentals *föreningar*, bildade af löpning och olika bålrörelser, armrörelser, hufvudrörelser m. m., hvilka föreningar ej träffas i skrifter, utgångna från författare af mera rigoristiska syften och bestämdare sträfvan att undvika vissa sammanblandningar m. m. Skälet till denna olikhet inses lätt: det är de *ofantligt olika fordringarna* på korrekthet. Om man verkeligen fordrar, att en ryggböjning bakåt skall utföras enligt G. R. af 1836 mom. 193, 341, 391 i den afmätta form och tid, som beskrifningen der och tillhörande teckningar utvisa*); gränsar det till omöjlighet att lika *rätt* verkställa en sådan långsam bålrörelse *under snabb löpning*, såvida äfven löpningen skall kunna bibehålla något spår af sin egen vackra typiska (»naturliga») form. Ja t. o. m. under *gång*, nemligen en gång *i jemn »naturlig» hastighet* utan tillagda karrikaturer af denna menskligt typiska rörelse, blir denna förening en stötande »sammangyttring» af två typer, som bära helt olika skaplynne **). Likaså förhålla sig många andra »tänkbara» föreningar, nyttjade af »fullständighetens» systematiserande författare. Den s. k. svenska gymnastiken använder jemnförelsevis få föreningar af gång med en *buren* dels samtidiga rörelse; ännu färre äro de noga bestämda rörelser, som den söker förena med löpning.

Anm.: Deraf bör man ej sluta, att den i Norden uppkomna method ringagtar *förflyttningar*, tvertom; men bland dem *väljer* hon mera. I vissa afseenden såsom vid *Underhäng. vågrät 2A*ᔑ och vid de s. k. slagäntringarna m. m. nyttjar hon mera förflyttningar af hela kroppen på *bom*, än man gör i de länder, hvarest man ännu förkastar detta längre redskap, och nyttjar den kortare tunna recken. Likaledes är den rörliga bommen (med sadlar) bättre för vissa *språng ledvis*, som äro tjenliga

---

*) G. R. af 1836 t. I f. 17. Jfr äfven teckningar af samma uppgift hos Rothstein 1853 f. 8 och Santesson 1856 t. II f. 1, med de motsvariga teckningarna hos Eiselen, Euler, Angerstein, Dio Lewis m. fl., hvaraf några återgifvas 1880 f. 554—559.

**) »All sammangyttring är i strid mot *natur* och mot *förnuft*» yttras i *Gymn. Allm. Grund. Fragm.* 2 afd. № 2. Jfr Massmanns öfversättning s. 35 o. f.

för soldater och för all ungdomens friskgymnastik af tillräckligt »militär form», på led.

3) Ordet *Utfallande*, förkortadt till *utfall.*, angifver ett förhållande af mindre ursprunglig, mera methodiskt konstlad art. Det uttrycker en fortsatt (egenteligen en rhytmisk, blott i inledningen repetitoriskt afbruten) upprepning af utfall framåt »i linien» eller »i zigzag» ur densamma, d. ä. med halfräta vinklar mot den »jordlinea», som bestämmer flyttningens rigtning. — Felen stämma ungefär öfverens med dem, som förekomma vid utfall i vanlig mening.

Anm.: Ordet *svigthoppande* har äfven varit nyttjadt i rhytmisk mening, men träffas ej i terminologiska handskrifter. När rörelsen göres repetitoriskt (efter en ledares räkning), användes dock samma namn.

4) Ordet *anspringande*, förkortadt *anspr.*, utmärker bruk af det s. k. anloppet i en jemnt tilltagande hastighet, t. ex. vid språng öfver ett fast föremål. — Felen äro många, mycket olikartade och somliga så sammansatta, att de knappt *kunna* beskrifvas, Oskicklighet i bundna språng beror ofta på oförmåga att rätt »taga sats», d, v. s. att låta de hårda elastiska bendelarnas och bandens spänstighet verka fjedrande *i samma mycket korta ögonblick,* som muskelkraften äfven bidrager till kroppens kastning uppåt, eller uppåt-framåt o. s. v. Ett annat fel är oförmåga att likformigt i en bestämd tillvext *öka* stegens hastighet under anloppet. Många andra fel öfvergå omärkligt i individualiteter, som man måste tillåta. Det s. k. nedsprångets olikheter bilda mångfaldiga öfvergångar mellan två ytterliga olikheter: den ena fordrar att *sluta* språnget med uppburet hufvud och full jemnvigt, det andra medgifver att störta ned »uti pecora prona» eller »likt ett sprattlande odjur». — — Man kan anföra följande fall bland hundradetals andra, bevisande huru blindt de dömma, som af inbillad fördomsfrihet ogilla all method, all slags »regelmässighet» i kroppsöfningar, ledda »massvis» d. ä. af fåtaliga lärare: I de europeiska härar, hvilkas soldatskolor nu nyttja språngplintar (»Sprungkasten» Rothstein), klagas f. n. mycket öfver svåra kroppsskador. Men klagomålen rigtas mot *redskapet*, icke mot de okunniga »instruktörer», hvilka omedelbarligen utan föregående inledande former tvinga *oöfvade* bondeynglingar att med starkaste möjliga anlopp *öfverhoppa* hela redskapet i längdsprång, instruktörer som således uragtlåta denna svåra öfnings *förberedelse* med att »återgå till den enklaste typen», nemligen ett språng, som slutar »grensle» på plinten. Man anklagar redskapet, men ej soldatskolans handbok som tillåter tanklösheter af så tydlig art.

Anm.: Ganska många genom prefixer sammansatta namn (med eller utan tilläggsord) af en viss likhet med de fyra anförda finnas strödda i de af B. uppsatta behandlingar för friske vuxne och tabeller för ungdom. Derför må det vara nog att blott exempelvis anföra några af de tidigast i papperen förekommande, der angifna med sina ofvan omtalade *tecken.*

St· voltsprång.	*Gångst. inl. till bundnaƒ*
Satsst. höjdƒ	*Anspr. höjdlängdƒ till st. slutställn.*
Anspr. höjdlängdƒ	*——— tvärhöjdƒ till grsitt. slutställn.*
——— ländsittƒ	*Vidst. uppsittn. till grsits.*
——— ståƒ	*Anspr. längdöfversl.*
Vidspring. sadeluppƒ	m. fl.

Enhvar som i egenskap af lärare eller »gymnastikvän» har sjelf egnat någon tid åt kroppsöfningar, vet, att i landtbygdens folklif, i barnens lekar och i den gamla dans-skolan finnes ännu en stor mängd af mycket olikartade, och ännu flera af inbördes temmeligen likartade, *förflyttningar* e. a., af hvilka många bära en typisk prägel, ehuru de äro mera konstlade och methodiska, mindre nödvändigt sammanvuxna med menniskans eget väsen från barndomen än den *vanliga lediga gången* och *loppet* äro. Den tid skall komma, som *genom eget arbete* förstår, att äfven Branting och Georgii, likasom deras företrädare, hade (under inverkan af oundvikliga försvårande omständigheter, bristande tid och medel) tillräckligt af banbrytande arbete, behöfligt till deras egen vexande utveckling och *insigt* om olika form och verkan i beroende af hvarandra, fastän dessa lärare ej medhunno att i böcker med talrika dyrbara plancher systematiskt beskrifva och benämna alla dessa tallösa mera svårbeskrifna »lekformer» och dans, hvilka voro gymnastikens *minst vigtiga* lån ur det gamla folklifvet, medan de många formerna af *hopp*, *klättring*, *simning*, *fäktning* m. m. delvis voro de vida väsenteligaste, de mest utvecklande, de mest praktiska och de rikaste på nyttig tillämpning i den unga friska mannens lif. Dessa jemnförelsevis mera väsenteliga öfningar borde billigtvis hafva företrädet och derför utredas och beskrifvas, innan lekens och dansens ofantliga mängd kunde blifva föremål för beskrifning. — Åtskilliga af dessa former begagnades visserligen stundom vid Centralinstitutet och i skolor till omvexling mellan de nogare ordnade, i vissa afseenden mera ansträngande öfningarna; men i brist på tid blefvo de aldrig *beskrifna*. Ty det nödvändigaste måste göras först, jemte den dagliga tjensten, nemligen *uppsökandet och utredandet* af de i folklifvet till större delen *saknade* former, som jemnförelsevis kunde nogast bestämmas till en »specifik» eller rätt lokaliserad verkan af vigt för friska eller sjuka. De flesta af nämnda »lekformers» tusental äro deremot oskadliga »roligheter», hvilka ofta tillskrifvas alltför mycken vigt, och anses t. o. m. vara mycket *enkla* rörelser, derför att många (om ock ej de flesta) äro mycket *lätta* att utföra — åtminstone *illa*. Här är ej rätta stället att vidare erinra om den allmänna vigtiga lagen, huruledes flertalet af de noggrannast bestämda »enplaniga» långsamma och hastiga vinkelrörelser *på stället* afse en helt annan verkan på hjertats hastighet och pulsslagets höjd m. m., än de flesta *hastiga rhytmiska former af hela kroppens förflyttning*, såsom dans, svigthopp, choux blancs, den gamla dipodion m. fl. Alltnog bland B:s efterlemnade papper finnas

(såsom man skäligen har kunnat vänta) inga anteckningar om dylika förflyttningar; och hans terminologi lämpar sig onekligen mindre väl för deras uttryckande på annat sätt, än några i folkspråket häfdvunna namn. I böcker om gymnastik träffar man den *slutsatsen*, att den method, som han så länge föreställde, derför *förkastar* alla sådana ur folklifvet härstammande former, förkastar m. e. o alla lekar, all dans, alla förflyttningar! — Dock sådana slutsatser af sådana förutsättningar äro ej enstaka fall i den nyare gymnastikens tidskifte. En redan ofvan ofta omnämnd fysiolog, Professor vid Berlins högskola, drager af anförandet i G. R. 1836 mom. *24* anm., 434, 443 anm. den slutföljden, att detta reglementes författare vill inskränka bruket af klättring till blott *sjömän* och bruket af språng på trähäst e. a. (voltige) till blott *kavallerister.* Jfr Dubois-Reymond i pamphletten *Herr Rothstein und der Barren 1863 s. 33.* Då en högt ansedd fysiolog, *utan andra bevis* och mot kända sakförhållanden inför ögonen, använder sådana besynnerliga *slutledningar;* må man ej bedömma gymnasters dumheter alltför strängt.

Sjette stycket

Allmänna erinringar om sambandet mellan terminologiens delar.

A. Terminologiens användningssätt och dess dervid yppade brister.

Det skulle hafva varit önskligt att kunna stadna vid den i det föregående framställda redogörelse med tillhörande spridda utdrag ur B:s terminologiska listor m. m. Den läsare, som önskar taga någon *praktisk* kännedom om den i nästa häften innelykta del af B:s handlingar eller vill utsträcka sin undersökning till outgifna papper, t. ex. de som tillhöra Centralinstitutet, behöfver dock ytterligare några allmänna upplysningar om denna terminologi. Klarsynt och sinnrik till sin första grundtanke, att för de former, som synnerligen behöfva och kunna noggrannast bestämmas, alltid följa en *binär nomenklatur*, är denna terminologi den enda, som i hufvudsaken kan sägas ega både följdrigtighet och noggrannhet, förbunden med *en genomgående motsvarighet till sjelfva saken**). Dessvärre förekommer i dess *delar* nästan öfverallt en mängd af *luckor:* så att vissa af de oftast begagnade ställningar likväl sakna namn. Men ännu värre är, att den företer en mängd af *synonymer*, hvilka likväl merändels äfven *in re* afvika inbördes, ehuru obetydligt. Fåtaliga äro de former, hvilka öfverallt genom flera årtionden (1828—80) bibehålla ett enda

*) Jfr nedan några franska försök i samma syftning.

aldrig ändradt namn. Det är sjelfklart, att till verkliga ändringar hänföras då ej så obetydliga olikheter (omkastningar) i skrifsättet som *strgrst* och *grstrst* e. a. d. — Det torde kanske ej behöfva sägas, att B. äfven i sina anteckningar om sjuka menniskor ofta nyttjar mindre vårdade uttryck, än annars, t. ex. vid hans skrifna eller talade *föredrag* å Centralinstitutet i Stockholm o. s. v. Såvidt som det nu har kunnat afgöras vid utgifvandet af en i minsta möjliga mohn »bearbetad» terminologi, synas dess bristfälligheter yppa sig i följande tre förhållanden, om man lägger mesta vigt vid de s. k. *behandlingarna*, nemligen mera, än vid de ursprungliga terminologiska utkasten.

§ 1. Skriffel.

Beträffande de oftast utelemnade »bestämningar» i ställningars eller rörelsers namn kunna bl. a. enligt ofvan anföras *str.*, *famn*, *båg*, *half*, *dubbel* (2), *pl. fram* såsom uppenbarligen beroende af glömska. Likaså saknas på behandlingar ofta uttrycken *mot.*, *kr.*, *gr.*, *låg*, *hög*, *hel*, *stöd*, *spjern*, *vänd*, *räck*. Ännu mera gäller detta om bestämningen *slapp* och *ving*, hvilken sistnämnda bestämning blott sällan bifogas, eller ersättes med det efteråt tillagda ordet *höftf.* Uttrycket *tänk* förbigås oftast eller ersättes enl. ofvan med ordet *pannf.*, tillagdt efteråt. Likaså ordet *hvil*, som ersättes med uttrycket *nackf.* e. a. Det är fullkomligt säkert, att B. med tiden mest *litade på sina biträdens förvärfvade rutin* och vana att förstå honom i sådana jemnförelsevis enkla tekniska fall. I praktiken (d. v. s. vid skrifning af de tusentals behandlingar eller s. k. »sedlar», som utlemnades till de sjuke att följa*), lät han sig ledas af den oöfverlagda grundsatsen, att *utesluta brukliga termer, ehvar tydligheten kunde umbära dem.* Han skrifver t. ex. nästan alltid blott *Stödst. S*, ehuru fullständigheten (enligt de af honom sjelf först uppgjorda band för ordbildningen) skulle fordra namnet *Halfhvilhalfvingstödst. S*. Dessa två bestämningars (*hvil* och ving) vanligen inträffande uteslutning länder dock i vissa fall till verklig skada för tydligheten. Den såsom en fysiologisk motsvarighet till de vigtiga s k. häfrörelserna så mycket för barn o a. begagnade *Frambågligg. 2A* bär till mehn för klarheten blott undantagsvis det mera följdrigtiga namnet *Frambågstrligg. 2A*. Detta förhållande fortfar ännu. En kort *lista* af några på ett ställe sammanförda fall kan förtydliga, huru namn ändrades genom sådana utelemningar, hvilka förekomma esomoftast i nästföljande häften:

1) *Båggångst. 2A.ned* för *Gångbågstrst. 2A.ned*. 2) *Bågligg. 2A* för *Frambågligg. 2A* eller egentligare *Strframbågligg. 2A*. 3) *St. MLnd* för *Motst. MLnd* och det rigtigare *Motnigst. MLnd*. 4) *Strstödbåghalfst. Kn o.* för *Strstödbåghalfkrst Kn o.* 5) *Strligg. ned* för *Strframligg. ned*. 6) *Halfsitt. R i olika plan* för *Grhalfsitt. R i olika plan.* 7) *Spännböj. Kn.ned* för *Halfkrspännböj. Kn.ned*. 8) *Fallgrstrsitt. 2A.ned*

*) Jfr nedan nästa häfte om dessa behandlingars ändamål och innehåll samt de deremot framställda anmärkningar af Virchow m. fl.

för *Fallhelgrstrsitt. 2A.nedɗ.* 9) *Spännböj. A.nedɗ* för *Halfstrspännböj A.nedɗ.* 10) *Grst, MKrsɗ* för *Motgrst. MKrsbɗ* d. ä. »stora pressen» enligt Lings gamla benämning. 11) *spetsstup. utg.* eller några rörelser deri, för *spetsstupfall. utg.* o. s. v. 12) *tyngdlut. utg.* och *Tyngdlut. 2A.nedɗ* för *strtyngdlut. utg.* o. s. v. 13) *tyngdlut. utg.* och *Tyngdlut. plA⌒* för *famntyngdlut. utg.* och *Famntyngdlut. 2plA⌒* o. s. v.

14) *Spännligg. halfX̲* för *Spännligg. half RX̲.* 15) *Strbågsitt >—(* för *Strbågsitt. Br>—(.* 16) *Sitt. ⋓/ und. V* för *Sitt. ⋓/ und. BrV.* 17) *Helsitt. bakåt‿ m. V* för *Helsitt. bakåt‿ m. BrV.* 18) *Halfligg. ⋓/* för *Halfligg. pl⋓/*, jfr 3:dje stycket. 19) *Vändsitt, A⌒* för *Strvändsitt. 2A⌒*, rigtigare *Strvändsitt. 2A⌒ m. knRɗ.* 20) *Vändsitt. bakåtɗ* för *Vändsitt. sn. bakåtɗ.* 21) *Trappst. sn‿* för *Halfstrtrappst. sn. bakåt‿* (?) och för *Halfstrvändtrappst. sn. bakåt‿.* 22) *Strstupgrsitt, Rɟ* för *Strstupgrsitt. Rɟ m. Lndɗ.* 23) *Vändligg. cirk⋓/ m. Mɗ* för *Vändligg. cirk⋓/ m. MLndɗ.* 24) *Häfhäng. Kn.nedɗ* för *Krhäng. 2Kn.nedɗ* eller rättare skrifvet *Häfkrhäng. 2Kn.nedɗ.* 25) *St. plA⌒* för *Famnst. 2plA⌒*, i hvilka båda skrifsätt rörelsens *rigtning* dock är uteglömd *); och intet upplyser, huruvida det menade planet är lodrätt eller vågrätt. 26) *Stupgrsitt. plA⌒* eller *Stupsitt. plA⌒* m. fl. skrifsätt för *Famnstupgrsitt. horiz. 2plA⌒* o. s. v. 27) Ordet *stupsitt.* får såsom utgångsställningens namn gälla äfven för flera andra derur härledda former t. ex. för *räckstupmotsitt.*, *famnstupsitt.*, *strstupsitt.* m. fl. enligt ofvan.

I det hela taget äro de mest förekommande felskrifningarna af *detta* slag dock ej så villsamma, som de för den *ovane* läsaren vid första ögonkastet ofta förefalla. Hvarje läkare, som är begåfvad med något medfödt sinne för gymnastik, och har genom egen handläggning förvärfvat tillräcklig teknisk öfning för att kunna rätt öfvervaka sina biträdens »execution», skall snart finna ringa svårighet, att igenkänna dessa ofullständiga namns rätta mening. Likasom i vederlag för dessa mot terminologiens egna antaganden stridande utelemningar träffas någon gång mera svårförklarliga *onödiga* tilllägg såsom ordet *tåhäfst. utg.*, nyttjadt i stället för *tåst. utg.*, äfvensom *Framligg. R,uppɟ* nyttjadt i stället för *Framligg. Rɟ m. höftf.*, m. fl. d. af hvilka åtskilliga ännu spöka i nyare böcker. Uttrycket *låg* tillägges un-

---

*) Sällan begagnades (tillades) efter 1830 den del af besagda rörelse, hvilken löper i det *lodräta* planet, jfr nästa § III. Den ofta inträffande försummelsen att i namnet angifva den med ziffran 2 betecknade *tvåsidigheten* gifver vidare anledning till följande erinran: Den förändring, som Herr M. Kloss föreslår i sin *Katechismus* 2:dra uppl. 1861, nemligen att under en Rg:s motstånd föra *blott den ena armen* vågrätt bakåt, således »vexelsidigt» (d. ä. först blott den ena armen, sedan blott den andra armen), har aldrig förekommit vid Centralinstitutet för friska, *icke sneda* menniskor Den är sannolikt hans egen uppfinning i Pestalozzi's anda, ämnad att med något *bättre* och mera systematiskt förfarande ersätta de af honom tidigare förkastade »duppliceradel» rörelser, hvilka tillhöra den i Norden uppkomna method. Hos B. utgjorde felet ett slarfvigt skrifsätt, men ej okunnighet; hos K. ledde palinodiet till en *försämring* af den enklare ursprungliga typen.

der en tid i fall, hvarest det dock är öfverflödigt. — I den gamla för både kort beskrifning och lättfattlig teckning så otillgängliga formen *Frist. R*, hvilken borde häldre kallas *Motst. R* enl. nedan, är uttrycket *fri* ett alldeles felagtigt tillägg, enär uppgiften fordrar ett fast stöd (vägg, mast e. a.) framtill och en ganska skicklig Rg. derjemte. Anledningen till detta vilseledande prefix är obekant.

§ II. Terminologiens luckor, ofta begagnade former utan namn.

Betänkligare än de uppenbara och lätt begripliga skriffel, som bero på «hastverk», men icke tillhöra terminologien *i sig sjelf*, skall man säkerligen en gång finna de verkliga och ganska talrika *luckor*, som träffas i henne. Hon följer ju tydligen den allmänna grundsats, att hvarje noga bestämd ställning, som måste användas såsom utgång för en noga bestämd rörelse af väsentlig vigt, *bör ega ett särskiljdt namn* — således icke alla de fall, hvilka äro blott *slutställningar*, utan någon vidare fortsatt användning. Den främre gränsen af *Spetsstupfall. Nck*, den yttre gränsen af *Krhäng. 2B* med starkt sträckta knän äro blott *slutställningar*, hvilka utan skada sakna namn Så är dock ej förhållandet i alla händelser. För att kort, klart och omedelbart framvisa detta i somliga fall mycket besynnerliga och stundom äfven menliga förhållande må anföras, att den första enklaste ställning, som kan intagas med armarna enligt G. R. 1836, nemligen genom den i mom. 98 beskrifna rörelse, saknar namn i B:s *terminologi*; ehuru de nyttjas så mycket både vid förening med *stående* grundställning och med andra ställningar. Detta förhållande är så mycket märkligare, som armarnas besagda rörelse och ställning hafva i friskgymnastik ett så vigtigt och enkelt till både form och rhytm noga, men på det enklaste sätt *bestämdt samband* med flera andra derur omedelbart härledda ställningar af vigt (G. R. 1836 mom. 100—123 fig. 6, 7 m. fl.), hvilka äfven återgå lika bestämdt och enkelt *genom denna samma* »mellanställning» till stående grundställning och till hvarandra, såsom från *strst. utg.* till *famnst. utg.* eller till *räckst. utg.* m. fl. eller från *strvändst. utg.* till *famnvändst. utg.*, eller från *famnstupst. utg.* till *strstupst. utg.*, eller från *famnbågframligg. utg.* till *strframbågligg. utg.* o. s. v. Först i betydligt sednare *behandlingar*, omkring tio år yngre än terminologiens uppgörande, förekommer det tillhörande nu allmänt begagnade uttrycket *böj*, dock blott sällan, såsom i namnet *Bågframböjligg.* och ett par andra fall, språkligen öfverensstämmande med det i G. R. af 1836 mom. 97 föreskrifna befallningsordet »*Armar uppåt böj!*» och med det för motsvarande *rörelse* antagna namnet »uppböjning» = *upp*. I namnlistor träffas prefixet *böj* ingenstädes. — Denna armarnas uppböjda ställning kallas derför nu med uttrycket *böj*, såsom i sammansättningarna *böjst.*, *böjframligg.*, *böjfallsitt.*, *böjbågst. utg.* m. fl.; emedan det var alldeles nödvändigt att skaffa ett antagligt namn för en af de mest begagnade ställningar. Rothstein har antagit namnet »aufbeugstehende Ausgangstellung» jfr 1857 I f. 13. Neumann afbildar den ej 1852, men Roth meddelar en teckning 1851. Möjligen

15

har saknaden af ett i praktiken allmänt *begagnadt* namn hos B. för ett så mycket äfven till *mellanställning* vid armarnas hastiga sträckningar i »de fem grundrigtningarna» (uppåt, utåt, framåt, nedåt och lutande bakåt) användt förhållande varit en medverkande orsak till, att denna ställning har så ofta undergått ganska besynnerliga *ändringsförslag* i nyare böcker. Det finnes enligt 3;dje stycket C № 3 inom hela den under detta århundrade återupplefvande gymnastikens område ingen enkel original typ af ställningar, som så många författare hafva ändrat på de olikaste sätt. Jfr Hartelii *Tidskrift* 1878 sid. 604—609. — Ett annat redan anmärkt fall af ständig omission är det i sjukgymnastik så ofta och länge dagligen begagnade ordet *Knst.* ꟷ m. fl. d., hvilket följdrigtigen borde heta *Knst. fram*ꟷ, äfven oafsedt den utelemnade bestämmelsen *höftf.* — Likasom för armarnas *uppböjda* ställning, saknas hos B. äfven den i G. R. af 1836 mom. 125 korteligen beskrifna ställningens namn, fastän den nyttjas till att derifrån öfvergå till så många vigtiga ställningar och rörelser, härledda ur denna enklaste typ under stående grundställning. Då den uppkommer så enkelt genom armarnas rörelse, »framförböjning» (G. R. mom. 124 öfningstab. 4), och sålunda leder (genom armbågarnas kraftiga, hastiga utsträckning) till *famnst. utg.* o. a. enligt B:s terminologi; har man enl. 2:dra stycket № 6 på sednare tider tillsvidare inbegripit *båda* dessa ställningar (utgångs- och slutställningen) under samma namn *famnst. a* och *famnst. c*, hvilka skiljas blott genom de tillagda bokstäfverna, ehuru den ena innebär *böjda*, den andra *sträckta* armbågar. Då ännu andra, ehuru mindre ofta begagnade, ställningar med *vågräta öfverarmar och måttligt bakåtdragna armbågar* jemnväl sakna benämningar; hafva äfven de inbegripits i samma namn, skiljda blott med bokstäfverna *b*, *d*, *e* enligt följande gemensamma schema, som åtminstone *ej står i strid* med B:s benämningssätt såtillvida, att det derigenom upphäfves:

Händerna vändas så, att flatorna »vetta» *nedåt* *).

1) *Famnst. (a) utg.:* händerna närmade intill bröstet så mycket, som de spetsvinkligt böjda armbågarnas orörligt bakåtdragna läge medgifver; enligt G. R. af 1836 mom. 125. Den förekommer såsom utgångsställning vid »armslagning» bakåt enl. Roth. fig. 1 (1856), Björnstad fig. 4 och Törngren fig. 18. Om denna öfnings skiljagtiga bruk såsom företrädesvis en slags »bröströrelse» enl. G. R. af 1836 mom. 211, och såsom en muskulär skulderrörelse, kan ej här vidare redogöras. Jfr Rothstein 1853 f. 16, 17. — — 2) *Famnst. (b) utg.*, äfven kallad *tryckst. utg.* i anteckningar från 1828, sednare äfven benämnd *knickfamnst. utg.*, och jemnväl snarlik till *flygtst. utg.* enl. ofvan. Den afviker från föreg. blott genom *rätvinkligt* böjda armbågar enl. G. R. af 1836

*) Jfr ofvan s. 16 № 20 f. 84 x, således i »pronation». — Dessa beteckningar (a—c) hafva äfven anförts i *motsatt ordning*. Äfven P. F. 1860 har denna origtiga ordning. I *Tabeller för G. C, I.s pedag. lärokurs*, 4:de uppl., sid 20 står *famnst. a*, hvilket är ett tryckfel, bör skrifvas *famnst. c*.

mom. 297; fel enl. mom. 300. Jfr Roth:s f. 1 1856. Den förekommer vid den i G. R. af 1836 mom. 298—300 anförda dubbelrörelse och dessutom något förändrad vid fria djupsprång af stor höjd (och då förenad med något böjda knän *) samt vid den passiva rörelse, som vanligen kallas *Sitt. låg 2AC*, således en ofullständig benämning, hvilken uragtlåter att angifva armarnas ställning. — — 3) *Famnst. (c) utg.* med fullt sträckta armbågar, enligt G. R, af 1836 mom. 112, 126, fig. 6 *d*, Roth 1856 fig. 1, bildar äfven slutställningen vid *Famnst. (a) 2A.slagn.*, *Famnframbågligg. 2A.slagn.* m. m. Likartade fall inträffa vid armslagningars förening med bålens kastvridningar i två hastiga (men väl pauserade) tidmått samt vid den *ena* armens ställning under ett par långsamma rörelser af kort bana i *famnspännböj. utg.* och vid några andra dubbelrörelser utan »befallningsord».

Händerna hållas i »medelläget», d. ä. flatorna vändas *framåt.*

4) *Famnst. (c') utg.* sträckta armbågar; denna handställning föredrages vid *Famnst. 2plA*⌣ och alla denna rörelses homologer i samma grundställnings modifikationer (t. ex. under *famnstupst. utg.* och *famnutfallst. a. utg.* samt *famnutfallst b. utg.*) och i andra grundställningars modifikationer, såsom *Famnframbågligg. 2plA*⌣ och *Famnstupgrsitt. 2plA*⌣ samt *Famnvågvrstödj. 2plA*⌣ m. fl. Man har dock satt i fråga att i dessa fall skrifva *famnst. (d) utg.* o. s. v. heldre, än *famnst. c'* utg., och att derefter ändra de nästföljande, som anföras under № 5 och 6.

Händerna hållas så, att flatorna blifva »supinerade».

5) *Famnst. (d) utg.*, sträckta armbågar, flatorna uppåtvridna, förekommer såsom *utg.* för rörelse till nästföljande ställning och äfven såsom en »mellanställning», hvilken stundom nyttjas under armarnas »respiratoriskt» verkande långsamma lyftning (från grundställning) utåt-uppåt, och då vanligen vidare fortsatt uppåt ända till *strst. slutställning.* — — 6) *Famnst. (e) utg.*, lika föreg. men vinkelrätt böjda armbågar, lodräta underarmar, äfven kallad *sidhäfst, utg.* hos Rothstein i enlighet med B:s äldre schema. Den förutsätter vanligen inåtvända (supinerade) handflator, äfven då den nyttjas för dubbelrörelsers utförande. Den liknar på visst sätt *häfst. utg.*, hvari flatorna dock vanligen vändas framåt (till fattning om redskapet), ej inåt mot öronen **).

---

*) Enligt de brukliga befallningsorden *Ställ! Kör!* Den afvikelse, som har något trubbigt böjda armbågar, kallas 1827 *dragst. utg.*, men ställningens art ej i öfr. angifven.

**) Den å Centralinstitutet i Stockholm utbildade method nyttjar äfven vissa andra sätt att vända händerna (jfr 2:dra styckets tillägg № 2), men blott för bestämda ändamål, nemligen mest för dessa handställningars bruk till *olika* »*stödsätt*» under andra *delars derigenom nogare bestämda rörelser* t. ex. för bålen, armarna (bröstet), buken o. s. v., vanligen med något redskap och en Rg. Men den upptager ej *tid* med de många öfriga sätten att från (fri) stående grundställning *vända händerna*, hvilka »fullständigare» system tillägga. En sådan icke här begagnad form framställes ganska väl af Böttcher 1861 tab. 11 fig. *c*, en gosse som synes bjuda kamraten att kyssa hans lyftade böjda hand?

Den bildar slutställningen (vågräta öfverarmar) i den långsamma »enplaniga» *Böjst. 2A✓ utåt* likasom i *Böjframbågligg. 2A✓ utåt.*

Bålens vridna ställning, intagen enl. G. R. af 1836 mom. 206, betecknas af B. enl. ofvan med det dertill nödvändiga uttrycket *vänd*, som derigenom tjenar till några få ganska enkla och en stor mängd af mera eller mindre sammansatta formers (ställningars) bestämmande. Men *hufvudets* vridna ställning saknar deremot ett svenskt namn, ehuru från den utgår en i G. R. af 1836 mom. 185 *a.* föreskrifven halsböjning bakåt, en rörelse, hvartill motsvarigheter äfven begagnas såväl under *stupst. utg.* som under *framligg. utg.* m. fl. Neumann har föreslagit ett särskiljdt tyskt namn. — Äfven den *slutställning*, som uppkommer genom den i G. R. af 1836 mom. 127—129 beskrifna armrörelse, saknar namn (ehuru den äfven återkommer såsom utgångsställning i två vexelsidiga armrörelser), likasom flera andra ställningar, hvilka ej torde behöfva anföras. — Såsom är af det föregående bekant, skall ordet *krok*, förkortadt till *kr.*, egenteligen uttrycka (med flera märkliga förändringar), att låret må bilda »rät vinkel» mot bålen utan afseende på knäets sträckta eller böjda läge. Namnet inbegrep i B:s behandlingar båda fallen och dessutom stundom en temmeligen trubbig vinkel (såsom vid passiva rörelser i *krhalfligg. utg.*) samt äfven stundom ganska spetsiga vinklar både i höftleden och knäleden, såsom under en del af banan för *Krhalfligg 2Knned♂.* Sluteligen vid *Krhalfligg. 2KnJV* angifver detsamma uttrycket en rät eller föga spetsig vinkel i höftleden, men den spetsigaste möjliga i knäleden. Här äro således flera olikheter, som sakna *särskiljda* namn. I ändamål att dock undvika den ökning af synonymer, som uppstår vid ofullständigt verkställda lappningar af en gammal vidlyftig terminologi, har man på sednare tider ithy anlitat uttrycken *krhäng. a* och *krhalfst. a* samt *krhäng. b* och *krhalfst. b* och några likartade medel för att dermed tillsvidare hjelpa sig ur förlägenheten vid sådana ofta förekommande pedagogiska öfningar af angulär enkelhet i *räta* vinklar. De med *a* betecknade fallen utmärka derför nu *böjda* knän i utgångsställningen, de andra fallen skola nu betyda sträckta knän, enär de kunna anses såsom derivata former. — Då man ser, huru ofta äfven ordet *stupfall. utg.* begagnas hos B. till åtskilliga rörelsers utförande jemnväl i sjukgymnastik; förvånas man öfver att dock sakna särskiljda uttryck för dess många till formen (ställningen) noga bestämda vigtiga afvikelser, såsom följande 1) med raka armar, händerna på »axelbredds» afstånd enl. ofvan, — 2) med starkt utåtförda rätvinkligt böjda armbågar och samma tvärafstånd mellan händerna. — 3) med utförda rätvinkliga armbågar och vågräta öfverarmar, betydligt ökadt tvärafstånd mellan händerna. Dertill kommer ytterligare, att detta namn inbegriper den sträckta bålens och benens *lutning i mycket olika grad*, då händerna enl. ofvan stöda på golfvet, eller på en flor, eller på en bom af vexlande höjd, eller såsom ofta hos B., på högre eller lägre plintar, på tvänne mot väggen stödda stolar (stående eller lagda omkull), eller i nödfall på allehanda andra föremål af den olikaste beskaffenhet. Det må här

lemnas oafgjordt, huruvida B. *med något skäl* ansågs öfverdrifva sina fordringar på ett korrekt och regelmässigt utförande af de vigtigaste gymnastiska formerna på stället. Säkert är att han för vissa i sjukgymnastik ofta begagnade former aldrig blef *tillfredsställd*, hvarken med sitt eget utförande eller med andras. Men det prydliga fina utseendet af redskaperna, det konstmässiga i deras tillverkning, de invecklade maskinerier, som då begagnades somligstädes i andra länder, synnerligen Frankrike, stodo så lågt i hans agtning (jemnförelsevis till den manuela skickligheten), att han nästan tycktes vilja visa sin förmåga att på motsatt väg med de enklaste verktyg *öfverallt* kunna genom sin outtömliga fyndighet och genom bruk af organismens egen inneboende rika mekanism vinna sina syften, äfven i de tarfligaste boningsrum utan särskiljda apparater. Denna grundanläggning i hela hans dagliga och stundliga sträfvan visar sig ingenstädes mera verksam och mångartad, än i den betydliga mängden af efterlemnade »avtotherapeutiska» *hembehandlingar*, verkställda utan biträde, af hvilka den företagsamma bokmakaren D:r Schreber sedan gjorde en »fattigsoppa». I det förevarande fallet iagttog B. så ringa vetenskaplig värdighet, att han till utförande af de flesta rörelser i *stupfall. utg.* oftast för de högförnäma sjuke, män och qvinnor, nyttjade en liten klumpigt tillverkad och för tillfället på golfvet kullstjelpt »träsugga» (återgifven i teckningen, Fig. 85), på hvilken den tidens lekande pojkar annars plägade *hoppa* vid Centralinstitutet, såsom mången man ännu torde minnas. Individualiseringen drefs deremot (genom smärre förändringar) hos B. sluteligen så långt, att alla benämningar och alla schematiseringsförsök blefvo otillräckliga; han kunde m. e. o. ej finna namn och beteckningar för alla dessa mindre olikheter i sjukgymnastik. Lyckligtvis äro dessa svårigheter färre för *friska* menniskor. Den nyssnämnda utvägen med olika *bokstäfver*, efteråt tillagda, är derför nu begagnad tillsvidare äfven för att från hvarandra urskilja de i friskgymnastik mest nyttjade olika ställningar, hvilka i B:s terminologi inbegripas under det gemensamma namnet *stupfall. utg.* *). — Under namn af *Stödgrstrbågst. fram*◡◡ inbegripas hos B. två ganska olika rörelser, en betydligt lindrigare (hvarunder Rg. tillika utöfvar en *lyftning*, ej angifven i namnet), och en annan rörelse, hvarunder ansträngningen förändras och stegras genom lyftningens uragtlåtande och motståndets ökande. I förra fallet står Rg. oftast på en passande upphöjning. Undantagsvis har uttrycket *från* i namnet *Frånhäng. 2Kn*◡‿ på springstolpe e. a. d. redskap likasom *frånjemnväg. utg.* på trähästens sadel en helt annan mening än den vanliga (jfr 2:dra stycket № 9), och utmärker då, att ansigtet vändes från redskapet; jfr №. 60. Detta beror tydligen på saknad af särskijda namn för dessa olika förhållanden. — Af det i 2:dra stycket anförda såväl som de der åberopade äldre teckningar och de härstädes bifogade afbildningar följer, att den så mycket begagnade förkortningen

*) Jfr Björnstad *Haandbog* och G. R. för Flottan af 1878 samt åtskilliga nyare småskrifter, t. ex. *Tabeller* för pedag. lärokursen, äfvensom några uppsatser i Hartelii *Tidskrift* m. fl.

str. ursprungligen betyder kraftigt uppåtsträckta lodräta armar med alldeles raka armbågar, sträckta handleder, inåtvridna handflator, sträckta fingrar o. s. v., såsom vid alla fria aktiva rörelser och alla andra aktiva former på stället, som förutsätta händernas öfver hufvudet höjda läge, men ej någon gripning (hvarunder händerna uppbära kroppen *) eller någon Rg:s medverkan, som fattar Rt:s händer. Men deremot antages, att handflatorna hållas vridna *framåt* vid den dupplicerade *Strtyngdlut, 2Aned*♂ *i lodrätt plan* och vid *Strstupgrsitt. 2Aned*♂ *i lodrätt plan* (Georgii 1847), vidare att armbågarna hållas något *böjda* och väl utåtförda (flatorna inåtvridna, fingrarna sträckta) under den långsamma korta *Fallstrgrsitt. 2A* och dess motsvarigheter i ett par andra ställningar, t. ex. den fritt (utan Rg.) utförda *Str.-stupgrsitt. 2A*, ehuru detta namn äfven inbegriper den bekanta, hastiga rörelsen i lång bana och fullständigt sträckta armar i slutställningen, att handlederna hållas *böjda* och handflatorna antingen supinerade eller mycket starkt pronerade under den dupplicerade *Strfallsitt. 2Aned*♂ m. fl. d. Det enda oföränderliga i alla dessa fall (under den gemensamma beteckningen *str.*) är således fingrarnas och mittelhandens fullkomliga sträckning samt armbågarnas aldrig tillåtna framåtföring under deras böjning. Ännu andra och konstigare, men sällan nyttjade, sätt att hålla handflator och fingrar (t. ex. vid *Halfstrhöggrsitt. sn* och *Halfstrhöggrvändsitt. sn*) äro redan anförda i 2:dra styckets sista tilllägg. — Under namnet *St.* förstås hos B. och ännu i böcker af sednare tid, flera inbördes snarlika rörelser. Den dupplicerade form, som *vanligen* så benämnes i hans behandlingar för sjuka, borde dock enl. ofvan kallas *Slutst. fram* för att närmare öfverensstämma med de vigtiga, mycket begagnade formerna *Stödgrst. fram m. pannf.* och *Halfstrkngrst. fram* o. a. d. Den förutsätter, att fötterna tillräckligt »fixeras» genom ett yttre stöd (t. ex. det 1880 i fig. 229 utvisade), hvilket vanns genom att ställa Rt. i den tillförene allmänt brukliga spännstolpens djupa löpfåra, eller genom andra tillfälliga medel. Jfr G. R. af 1836 mom. 385—389, tab. 3 fig. 13. Samma namn gafs ännu oftare och med rätta åt den *fria* vridningen enl. G. R. af 1836 mom. 206, tab. 1 fig. 21 (hvarur så många andra likartade fristående former och bundna härledas); såsom fortfarande sker i friskgymnastik. Ofvan är redan erinradt, att ganska många äro de namn, som inbegripa både en *fri* rörelse och en dermed likartad *dubbelrörelse.* Sådana fall äro namnen *Grst. 2Kn* och *Balansst.* äfvensom *St.* o. s. v. Den förstnämnda formen bör egenteligen kallas *Grst.* *på tå o. 2Kn*; men i sjukgymnastik uragtlät B. att nyttja denna fullständiga benämning, emedan han då lät fötternas och knänas rörelser ske *samtidigt*, således ej fullt lika den fristående formen. Det är bekant, att nyare tider bifoga ett särskiljdt tecken (: eller ::) för att angifva medverkan af en Rg. (eller flera) och så

---

*) Vid gripning (som egenteligen motsvarar *spännst. utg.* och *häfst. utg.* m. fl.) förekommer den nedan anmärkta synonymen *Strst.*, som borde skrifvas *Spännst.* eller *Spännst. 2A* till *häfhäng. utg.* eller *mothäng. utg.*

lättare urskilja *dupplicerade* rörelser från *fria*. — Uttrycket *trappst. utg.* förutsätter enl. ofvan, att knäet är rätvinkligt böjdt, låret vågrätt, således deri olikt det äfvenledes gamla uttrycket *språngst. utg.* Men med tiden har det förra måst tjena såsom namn för så många olikheter i den främre fotens höjd och knäets vinkel samt synnerligen höftledens vinkel, att endast en mycket vexlande upphöjning af den främre fotens läge återstår såsom beständig förutsättning i alla händelser. — Namnet *Sitt. Ögl*☌ bemärker två skiljda former, olika till »indikation», utföringssätt och ställe. Ingendera är att förvexla med den starka orbikulära *Sitt. ringÖg*= mot omgifvande bendelar; jfr 3:dje stycket A. № 10, B. № 53, 54 och nyare skrifter af Donders 1872, Chodin, Pagenstecher, Stodman Bull 1881 m. fl. — Det kan under tillvaron af många sådana tomrum i den småningom från 1828 ökade namnlistan ej förvåna, att tre »graduationer» funnos ofta nyttjade (på behandlingar) till betecknande af *rörelsers* olikheter i styrka, men mycket sällan användas för *ställningar* till att angifva större och mindre lutning. böjning, sträckning, vridning o. s. v., ehuru sådana graduerande tecken vid *spännböj. utg.* och *vågvrstödj. utg.* m, m. kunde väl behöfvas. Ordet *spjern* enl. ofvan nyttjadt i gymnastik, inbegriper tre till det yttre föga afvikande fall af ställningar, som kunna *förstås* genom att intaga dem på följande sätt: 1) båda fötterna hållas måttligt *utvridna*, d. v. s. uti den stående rätvinkliga grundställningen, den ena foten lyftes derefter *framåt* och vristen sträckes starkt. — 2) fötterna slutas så att de infalla i det lodräta pilplanet, den ena lyftes framåt, 3) fötterna hållas utvridna i vanlig stående grundställning, den ena lyftes något mera *utåt* än i föregående fall, d. ä. ungefär i samma »diagonala» rigtning som vid *svängst. utg.* enl. ofvan*). — Med ordalagen *St. akt. Hfd*⌒ menas vanligen blott rörelse *bakåt* från det i grundställningen antagna hållningssättet, men blott sällan äfven en rörelse *åt sidorna*, hos B. veterligen aldrig *framåt*, såsom Ling dock ännu nyttjade i G. R. af 1836 mom. 335 jemte den motsatta mom. 334**). Likaledes innefattade hos B. ordalagen *Famnst. 2plA*⌒ vanligen blott den vågräta delen i Rt:s sträfvan *bakåt* vexelvis con- och excentriskt, men aldrig den motsatta (d. v. s. *framåt****), blott mycket sällan äfven den *lodräta* delen, som under Centralinstitutets tidigaste år bibehölls i allmänhet. Detta förhållande angifves hos B. någon gång, ehuru ej alltid, genom det fullständigare och rigtigare namnet *Famnst. horiz. 2plA*⌒ *bakifrån framåt;* men de två tilläggs-

*) Fotledens starkaste möjliga sträckning fordrades i alla dessa händelser strängare än *knäets*, synnerligen då en Rg. utöfvar en tryckning på fotspetsen. På sednare tider har ordet *spjern* blifvit delvis missförstådt, d. v. s. orätt nyttjadt. Det förutsätter blott sådana fall, hvarunder foten är *fri*, utan något »fixerande» stöd, hvarpå den hvilar.

**) Det aldrig i detta namn saknade uttrycket *aktiv* är med skäl ansedt såsom ett onödigt tillägg, hvars befintlighet ej kan förklaras annorlunda än genom den sannolika tidigare tillvaron af en annan form, som var *passiv*, men snart afskaffades ur L:s förråd.

***) Nämnda bok bibehåller de två motsatserna: Rt. ansträngde sig (i blott excentrisk rörelse) att verka *bakåt*, derefter likaledes framåt o. s. v. — således afvikande från det allmännast brukliga förfarandet vid Centralinstitutet.

orden förkortas oftare, eller det sista uteslutes alldeles. Rörelsens koncentriska del, den verksamme Rt:s uppgift att vågrätt utåtföra armarna till stark förkortning (när armarna betydligt närma sig till den *bakre* gränsen, d. ä. den *famnst. c. utg.*) ansågs vid Institutet vara hufvudsaken, efter 1836, i hela denna så mycket begagnade form och i alla dess analoger, som framgå ur andra ställningar. — Af det i 2:dra stycket anförda följer, att *kors* i vissa fall nyttjas för att uttrycka ett medelförhållande mellan de ställningar, som angifvas af prefixerna *str.* och *famn.* Det är redan anmärkt, att ett särskiljdt namn saknas, men behöfves, mellan uttrycken *str.* och *räck.* Ty om man enl. terminologiens bestämmelser bör säga *Räckstödst. Br⟩—⟨*, ehuru armarna ej bilda rät men ganska trubbig vinkel (i pilplanet) mot bålens längdrigtning; är det mindre rätt att begagna ordet *Strbågsitt. Br⟩—⟨*, enär händerna äfven i denna händelse föras något framåt. I det 2:dra stycket № 26, 35 anföres svårigheten att skilja bruket af uttrycken *räck* och *sträck* och *famn* i vissa fall, såsom i slutställningarna af *Famnutfallst. 2plA* och *Räckmotfällknst. 2plA*, om man sammanställer det plan, hvari armarna föras, med det motsvariga planet under *Famnst. 2plA* och *Strfallsitt, 2plA* Denna ovisshet skulle vara mindre om ett särskiljdt namn funnes för det intermediära förhållandet *). — Genom den stora mängd af »individualiserande modifikationer», som utmärkte B:s praktik från sednare tiders mindre »differentierande» och mera machinmessiga förfarande (synnerligen då praktiken inskränkes till konstiga apparaters få utvägar) uppkom i många händelser det förhållande, att under samma namn förstods två eller flera afvikelser, för män och qvinnor, eller för sjuka och friska menniskor, eller för barn och vuxna o. s. v., men synnerligen för rent individuella olikheter. Af sådana händelser finnes en mängd, hvilka dock ej kunna anföras utan att dermed upptaga alltför stort utrymme. De anförda må derför anses vara tillräckliga. — På samma gång som detta förhållande hade terminologiska olägenheter, vittnar det om det ofantliga förråd af rörelser och ställningar, som han begagnade, vida öfverstigande namnens antal.

Men på samma gång bör äfven erinras, att stundom utmärker en skenbarligen ringa ändring af namnet en väsentlig ändring af utförandet. Den på s. k. friskbehandlingar, uppställda för äldre män, så ofta brukade, numera nästan alldeles försvunna, *Krhalfligg. 2Knned*, den gamla »slagten», beskrifven hos Eulenburg, skiljer sig från den mest för svaga barn och sjuka ännu nyttjade *Krhalfligg. Knned* derigenom, att den sednare sker blott vexelsidigt (ett knä «om sender») och utesluter den starka passiva upptryckningen af Rt:s båda mycket utåtförda knän mot sidodelarna af den yta, som anatomer hafva kallat regio subaxillaris **). Den ännu så mycket begagnade

---

*) Förhållandets otydlighet minskas ej derigenom, att den af gammalt kända typens namn *Famnst. 2plA* i en nyare handbok är ändradt till *Famnst. A.förn framåt.*

**) Ännu en gång erinras, att dessa knapphändiga ord äro ej att betrakta såsom en verklig, tillräckligt fullständig och derigenom nog begriplig *beskrifning* af en till sin art

G. DeVylder. Sc.

56

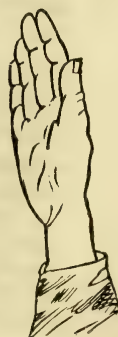

57

58

59

och troligen äfven för framtidens sjukgymnastik beständigt nödvändiga *Krgrhalfligg. öfverIsb√* skiljde sig från *Krgrhalfligg. 2öfverIsb√* genom en afvikande handställning och en mera *uppåt* rigtad tryckning i sednare fallet, såsom kan ses af träsnitten 56—59. Det första träsnittet, utfördt efter ett i Frankrike 1855 med biträde af Herr A. Georgii gjordt fotogramm, visar Rt:s och Rg:s förhållande i allmänhet. De följande utgöra ett försök att visa tryckets modifikationer (såvidt som de kunna angifvas blott genom händernas ställningar), antingen lodrätt *inåt-nedåt* omedelbart midt öfver isbensfogen, eller något högre med skiljda händer tvåsidigt (Georgii 1847 *Kinesith*, s. 101), eller i rigtning mot nafveln med skiljda händer tillika *omfattande* organet (Brandt, Hartelius, Nissen, Asp m. fl.) i afsigt att derjemte lyfta det uppåt. I sednare tider har man föredragit att åt den 1:sta formen gifva namnet *Krgrhalfligg. Rectal√*. — — Likasom en motsats till dessa fall kunna emedlertid erinras åtskilliga andra. Sålunda verkställdes i åtskilliga händelser *St. tv. Hls=* föga annorlunda än *St. Underk=* trots namnens olikhet. Likaledes är skilnaden nu obekant, och troligen ringa i afseende på Rg:s händers anläggning mellan *Spändböjdsvingst. √* och *Motsvingst. √ m. MLnd√*, mellan *Stödst. låg. 2A0* och *Flygst. 2A0* m. fl., om det första namnet är ofullständigt utskrifvet, såsom sannolikt är. — Mellan *Krhalfligg. part. M=* och *Krhalfligg. sidM=* var ingen skilnad; och från *Krhalfligg. und. Rfb=*, *Krhalfligg. und. Rfb√*, *Krhalfligg. und. Rfb.upp√* skiljde de sig blott relativt: handens flata anläggning i ena fallet, fingerspetsarnas gradvis starkare tryckning *uppåt* i det andra. — Sådana nästan liktydiga fall finnas i ett temmeligen stort antal. Då terminologien ännu icke fanns åskådligt framställd i någon svensk eller norsk *bok*, men blott i några skrifna exemplar af ofvanbemälda lista med derå anbragta fria pennteckningar (hvilka ingalunda förbättrades genom upprepade afskrifter); var det på den tiden för unga blifvande lärare ganska svårt att om terminologien i dess helhet erhålla någon fullständig insigt i en sammanhängande plan. Man måste dertill använda mera tid och möda än nu. Deraf härröra sannolikt förnämligast några ännu fortfarande missförstånd *), t. ex. om befintliga och saknade namn m. m. Det är numera, äfven vid Centralinstitutet i Stockholm svårt att föreställa sig, hvilken brist i undervisningsmedlen denna inrättning tillförene har måst vidkännas i följd af de myntade tillgångarnas knapphet då.

Vid hvarje omsorgsfullt försök att i en *bearbetning* framställa B:s terminologi kan man ej undgå att finna rigtigheten af D:r H. Sätherbergs an-

---

så invecklad rörelse. Behofvet att tydligare skilja dessa två olika rörelseformer är redan angifven i Hartelii *Handbok* 1870 s. 88.

*) Man har t. ex. trott, att ordet *räckst.* ehuru nyttjadt i användningen ej fanns antaget i namnlistan. Detta är ett misstag, som äfven utg:n har begått. Ordet förekommer (ehuru sällan) äfven i flera till sjukgymnastiken hörande behandlingar, t. ex. 1838 för en sjuk Herr F...m. Uttrycket *Gaffelst. 2A upp-ned-förn* finnes deremot ej hos B.; och dess införande omkring 1860 har berott på okunnighet.

märkning 1853 sid. 9 om åtskilliga svåra luckor deri, ehuru Herr S. misstager sig i ett par uppgifna fall. Äfven måste man instämma i hans (sid. 7—8) yttrade *önskan:* »att ju förr desto heldre underkasta det nuvarande systemet en granskning och ombildning, som möjligtvis skulle kunna rädda gymnastikspråket från en förbistring». Hans förnämsta skäl äro att vinna flera utvägar till individualisering. — Det är således egenteligen två motsatta fel som på olika håll tillskrifvas den af B. 1839—1862 föreställda method. Många utländska författare anse den vara »ängsligt» noggrann och pedantisk i både sak och ordalag. D:r S. anser deremot B:s terminologi ej kunna *nog* graduera individernas behof i små olikheter. Af dessa motsatta anmärkningar träffar säkerligen S:s granskning vida oftare sanningen.

Medan framställningen vänder sig om verkliga luckor, som icke äro af tillfällig art, d. v. s. sannolikt uppkomna af brådska eller glömska; bör dessutom (till förekommande af förvexling med sådana fall) en redan ofvan antydd erinran framhållas genom att anföra en lista, för att rättare förstå åtskilliga mycket ofta begagnade formers namn: Den under hela årsföljden af B:s verksamhet dagligen på behandlingar förekommande *Krhalfligg. 2KnJV* inbegriper icke *en* rörelse, men de två motsatta rigtningarna (äfven dessa delars utåtföring verkställd af Rt. under de två stödens motstånd), om ej särskiljdt undantag anföres. I början innefattade *St. akt. Hfd*^ enl. ofvan jemnväl böjning *åt sidan;* men detta bruk borttogs sedan, ehvar namnet ej särskiljdt angifver det. Namnet *St. akt. Hfd*^ *från sida till sida* angifver 1840 således endast sidorigtningen. I dessa fall verkställdes sidorörelsen enl. teckningen Fig. 66 men icke på det ofvan anmärkta af Schreber föredragna sättet enligt hans här återgifna teckning. som innehåller ett karrikerande ändringsförslag. — Man bör ej förbise, att (jemnlikt G. R. 1836 mom. 176, 189) vissa rörelser äro både »ex usu» och af väsenteligare skäl *oskiljagtigen förbundna* inbördes, såsom de i följande lista anförda fall, ehuru detta förhållande dock icke i *namnet* gemenligen angifves för alla:

1) Vid den så länge och mycket begagnade, samt mycket sammansatta förening, som kallas *Spännböj. 2A*^ o. *Spetslut. R*∫ är den sednare mindre sammansatta delen stundom utesluten ur *namnet*, således möjligen en glömska. I hvarje händelse uppgifver namnet ej den vigtiga ändringen af de två Rg:s sätt att anlägga händerna under armarnas (Rt:s) sträckning och böjning.

2) Vid de två med hvarandra vanligen sammanbundna uppgifterna *Stödgångst. S*^ o. *Stödgrst. bakåt*⌐ är den sednare delen blott sällan tillagd i namnet, emedan den underförstods thy förutan såsom ett brukligt tillägg.

3) Namnet *Halfligg. krumM*═ är ett uttryck, som infattar *flera* rörelser enl. ofvan, hvilkas beskrifning dock ej kan anföras utöfver den redan gjorda korta antydningen.

4) Den ännu allmänt nyttjade och äfven med machin (Heiser, Zander) verkställda *Halfsitt. B*^ innehåller enligt det äldre utföringssättet tillika en

afslutande, alldeles passiv, uträtning af knäet, verkställd af Rg. utan Rt:s motstånd, ehuru denna sednare del aldrig är utsatt i namnet. Likaledes i vanliga fall vid *Halfligg. B**).

5) *Stödgrst. fram (pannf.)* utföres i sjukgymnastik gemenligen förenad med en samtidig lindrig passiv lyftning, hvilken enl. ofvan vanligen dock ej är utsatt i namnet. Den afslutas dessutom vanligen med en i namnet ej antydd lindrig bakåtdragning och åter uppresning under Rg:s motstånd. Likaså afslutas *Stödgrst. Hft* m. fl. genom att tillägga en bakåtdragning. Detsamma var förhållandet med *Höggrsitt. Hft*, som alltid afslöts med en *bakåt* under *lyftning*.

6) *Helsitt. bakåt* m. fl. af likartad form förbindas likaså vanligen, enl. ofvan, med en i namnet ej utsatt lyftning.

7) Föreningen af skakning och strykning (såsom vid vissa »resorberande bröströrelser») är sällan i namnet angifven t, ex. den förflyttning af handen, hvarmed *Halfligg. Brlyft* fortsättes och afslutas.

8) Vid *Halfstrst. AxR*, som rätteligen men sällan kallas *Mothalfstrst. AxR*, göres tryck på ena axeln och på den andra armen, fastän det sednare ej utsäges i namnet. Tyvärr har denna oegentlighet gifvit anledning till det efter 1835 förekommande namnet *Strst. AxR*, som är alldeles origtigt. — I en fullständig terminologisk oreda genom omissioner befinner sig nemligen hela den flock, som innefattar den enkla, för svaga krafter afsedda, samsidiga typen *Motst. AxR* och dess härledda former, såsom den äfvenledes samsidiga *Strmotst. AxR* (stundom kallad *Strst. AR*) och den vexelsidiga *Halfstrmotst. AR*, äfvensom den mycket begagnade *Halfstrmotst. fram*, stundom kallad *Halfstrmotst. fram und. AR*, och likaså *Halffamnmotst. fram*, oftare kallad *Halffamnmotst. fram und AR*. Egenteligen borde den enklaste samsidiga typen kallas *Motst. upp und. AxR* enligt B:s egna reglor **).

9) *St. luftr* börjar enl. B:s förfarande med ett afpassadt grepp om struphufvudet till denna dels skakning. men slutades i de flesta fall med handens sänkning och förändradt grep till att utföra en »gularskakning», hvilken vanligen ej angifves. Dessutom skall Rt. stöda ryggen mot en vägg, dörrpost e. a., hvilket förhållande (till mera passivitet i ställningen) likväl ej uppgifves, såsom äfven vid flera andra passiva rörelser, t. ex. № 17, bekant genom de om dess farliga följder rådande menings-skiljagtigheter.

10) Den halfpassiva *Stupsitt. PannNck* förenades ofta med en samtidig svag (passiv) »hufvudrotering», verkställd af Rg. på det sätt, att Rt:s hufvud derunder tillika *lyftades* i den lutande, men (af Rt. sjelf) fullständigt *sträckta* bålens rigtning. För att lättare inskränka Rt:s verksamhet till denna dels

---

*) Ett mindre ofta nyttjadt undantag var den liknämniga både »för flexions- och extensionssidan aktiva» *Halfligg. B* åt båda rigtningarna, hvars synonymer nedan anföras.

**) Man bör ej förglömma, att äfven stödet i ryggen (de två Rg:s händer) mellan skulderbladens nedre delar är *något rörligt*, likasom axelstöden, således deri olika de rörelser, hvilka utgå från den *stödst. utg:s* derivater, hvilka ske vid vippmast, bom e. a.

sträckning ålades han att hvila händerna på sina knän. I vissa fall tillades äfven, innan skakningen slutade, en långsam *uppresning* af bålen, hvilken aktiva del af rörelsen Rt. sjelf verkställde — således i strid med de medicinska sakdomare., hvilka anse det vara så felagtigt och »unlogisch» att sammanblanda passiva rörelser med gymnastik.

11) *St. Underk*== utföres stundom under svagt framlutad ställning eller ändras till *Sitt. Undk*==, och innehåller *två* eller *tre* delar, följande hvarandra, nemligen en lindrig skakning, anbringad baktill under käkvinkeln (enl. fig. 107), derifrån fortsatt med en strykning framåt och afslutad med en »bred» strykning nedåt längs halsens framsida. Jfr Georgii 1847, Roth 1856, Hartelius 1870, Weiss Bela 1880 om dessa rörelsers »depletoriska» verkan m. m.

12) *Stupsitt. Underk*= och *Tyngdlut. Underk*= afvexla vanligen med en i namnen ej angifven »djupandning» under långsam slutning af underkäken.

13) *Motst. Öfverarm*___ och andra valkningar, nu allmännare omdöpta till »massage», blefvo på mångahanda sätt lämpade efter »individuella» och lokala förhållanden o. s. v., hvilka namnet sällan angifver.

14) Den så mycket vid manuel gymnastik jemväl för sängliggande menniskor (med ändrad ställning och *ensidig* rörelse) begagnade *St. Handleds*, äfven stundom något fullständigare kallad *St. UA* o. *Hndls*, inbegriper jemväl handledensoch fingrarnas bekanta *böjning* och *sträckning* ej fullt enligt teckningen (fig. 106) samt tillika efteråt underarmens omvexlande böjning och sträckning under de två Rg:s motstånd. Jfr äfven nästföljande.

15) Den hos B. likasom hos företrädaren synnerligen vintertiden i sjukgymnastik dagligen återkommande *Sitt. UA* o. ___, såsom namnet vanligen skrifves, betyder den sammansättning, som innefattar följande rörelser: *a)* armbågens och handledens af Rt. samtidigt verkställda böjning under en Rg:s motstånd. — *b)* armbågens och handledens af Rt. verkställga sträckning under Rg:s motstånd. — *c)* handledens och fingrarnas af Rt. verkställda böjning under Rg:s motstånd. — *d)* handledens och fingrarnas af Rt. verkställda sträckning under R:gs motstånd, hvaraf D:r Roth 1856 f. 92 meddelar en god teckning. — *e)* handledens af Rg. verkställda rullning, vexlande med de föregående rörelserna. — Likartad sammansättning nyttjades oftare tvåsidig.

16) Den passiva, numera föga begagnade *Knst. Br*= börjar från en något framåtfälld ställning (ej angifven i namnet), och sker under en sagta *resning*, utförd af de två understödjande Rg., men ej uttryckt i namnet. Den tredje Rg:s uppgift är att skaka under uppresningen och är synnerligen svår att väl verkställa. Dertill erfordras ett särskildt handlag och betydliga krafter; och onekligen kan man önska framgång åt de sednare tidernas försök att med machin söka häri öfverträffa handens gamla uppgift.

17) Det ofvan omtalade ryggstödet, vid den af D:r H. Sätherberg 1858 ogillade, af D:r P. J. Liedbeck s. å. försvarade, *St. Hlsåd* angifves aldrig i namnet.

18) Den ofvan anförda *Halfligg. Vr* innehåller de motsatta rörelserna sträckning och uppböjning af fotleden (och hela foten), som Roth 1851 s. 179 och Rothstein 1855 fig. 90, 91 tydligt afbilda. Den för hvarje vin-

terdag ännu vid Centralinstitutets sjukafdelning återkommande *Halfligg. FledsO o. Vr)—(* innehåller således tre olika rörelser, hvaraf en är passiv. Jfr Roth 1851 s. 178.

19) Den i friskgymnastik ledvis efter kommando så mycket begagnade fria *Strbåggrst. 2A* uppåt och *Strgångbågst. 2A* *uppåt* äfvensom åtskilliga andra snarlika former (jfr G. R. af 1836 mom. 123, 206) bära namn, som förtiga det 1:sta tidmåttet af de två hastiga motsatser, hvilka utgöra den ned- och uppgående rörelsen. Den förstnämnda formen borde således egenteligen bära det fullständiga namnet *Strbåggrst. 2Aned o. upp*. Den andra borde enligt samma grunder kallas *Strgångbågst. b. 2Aned o. upp*. Likaså förhålla sig de hos B. brukliga namnen *Strvändgrst. 2A uppåt* och *Strgrvändbågst. 2A uppåt*, hvari ett hastigt nedgående tidmått följes (efter ett kort tidrum) af ett hastigt uppgående tidmått — båda rörelserna framkallade af ledarens bestämda räkning.

20) Den ofvan anförda *Halfligg. Kn und. Knv* verkställdes så, att den af Rg. med båda händernas på ett ställe samlade fingerspetsar utförda starka tryckningen mot knävecket förenades med en ganska kort kraftig strykning uppifrån nedåt — under det motstånd som han utöfvade med en del af sin *tyngd* enl. teckningen. Dessutom vexlade denna af aktiva och passiva momenter bestående sammansättning med en fullt passiv stark *klappning* (verkställd af *båda* händerna mot ledens sidodelar), hvilken klappning namnet dock vanligen ej angifver. Blott sällan uppgifves det fullständiga namnet *Halfligg. Kn und. Knv omv. m. sidKn*.

21) Den i B:s och hans företrädares dagliga praktik så mycket begagnade, af Georgii 1847 sid. 83 omtalade och ännu in- och utomlands (jfr Laisné 1868) synnerligen ofta nyttjade *Spännst. tv. M*= innehåller utom den i besagda skrifter angifna karakteristiska strykningen längs hela groftarmens för manipulativa åtgärder tillgängliga del alltid en omedelbart föregående kort, i namnet ej angifven, inledning, hvilken rigtas »vers le paquet superieur des intestius grêles», och sker alldeles liksidigt (från midtlinean sidvart till groftarmen), men är i ö. ganska svår att tydligt beskrifva.

22) Ofvan är flera gånger i allmänhet erinradt, att vissa ställningars namn innefatta både aktiva (uppsträckta) och passiva förhållanden, de aktiva i vissa fall *fria*, i andra fall underkastade en Rg:s bestämmande inverkan, nemligen motstånd eller hjelp, eller bådadera samtidigt. I den mot en stång, dörpost e. a. lämpligt föremål skeende *Halffamngrst. fram* angifver namnet hvarken det passiva stödet (stången e. a.) eller det aktiva rörliga »stödet», som Rg. utgör. Jfr teckningar 1880 f. 349, 350. Deraf har förvexlingen med *Mothalffamnst. fram* uppkommit, ehuru denna form sker intill en springstolpe (jfr. № 8), mot hvilken Rt. stöder fotspetsarna och underlifvet.

De anförda fallen kunna oagtadt deras fåtalighet tjena till att gifva den med B:s terminologi ej alldeles obekante läsaren ett bättre begrepp om förhållandet och dess samband med följande kortfattade tillägg, som utgör

en slutsats af de s. k, behandlingarnas granskning. Man finner antecknade å dem många rörelser, hvilkas namn väl förstås af enhvar, som på praktisk väg har lärt känna de af honom begagnade former, men hvilka dock ej *kunna* rätt uttryckas så kort, som hans terminologi åsyftar. De fordra nödvändigen derjemte en tillräcklig *beskrifning* åtföljd af goda teckningar. — Utan betydlig förlängning (af tilläggsord) kunna de binära namnen ej i *alla* händelser ersätta goda beskrifningar

§ III. Om synonymerna.

En jemnförande granskning af de om terminologi handlande i åtskilliga ofullbordade omarbetningsförsök befintliga pappeien och de mycket vidlyftigare talrika årsföljder af *behandlingar* för sjuka män och qvinnor, som tillhöra B:s praktiska verksamhet, visa, att han i de sednare (d. v. s. vid tillämpningen af terminologien) har ingalunda länge och alltid i hvarje enskiljdhet noga följt de af honom sjelf en gång uppställda grundsatser för namnbildningen. Skälen dertill böra nu efter det redan anförda vara klarare för läsaren. Några af de mest påfallande ofvan antydda händelserna kunna här sammanföras i följande korta lista för att lättare visa deras beskaffenhet och förhållanden inbördes:

1) Den olika betydelsen af uttrycket *sned*, *sn.*, i följande fall: A) *snspännböj. utg* och åtskilliga dermed öfverensstämmande namn, hvari händernas *olika höjd* åstadkommer en så noga som möjligt bestämd ehuru lindrig *vridning* af öfverlifvet. — B) Den för passiva rörelsers verkställande och i skoliotiska fall ofta nyttjade *snhäng. utg.*, nemligen somliga vid springstolpe, andra vid lodlinor, andra vid »högqvistar» o. s. v.; likaså den vid högqvistar e. a. intagna *snväg. utg.* (gammal benämning), oftare kallad *snjemnväg. utg.*, såsom i namnet *Snväg, 2A*. Likaledes vid *Snspännst. fram-* m. fl. I alla dessa fall åstadkommer händernas olika höjd förnämligast och synbarast en *böjning* af bålen åt ena sidan *). — C) *Sngrsitt. vefn.* eller den s. k. »lilla qvarnen», hvarunder snedheten uppkommer från sätets förändrade ställning, liksom under vissa till »skoliotiskt» bruk nyttjade rörelseformer, hvarvid B. lade en dyna, en bok e. a. tillfälligt hjelpmedel under den ena klinkan före den tillämnade rörelsens början. Ett sådant fall är namnet *Halfstrsngrsitt. A med dyna.* — D) *Simhäng. sn-* och *Halfstrhöggrsitt. sn-* äfvensom *Halfstrvändhöggrsitt. sn-*, jemnväl kallad *Halfstrvändhöggrsitt. snbakåt-* **). Vid alla dessa fall uppstår enl. ofvan den del af oliksidigheten, som betecknas med ordet *sned*, blott efter rörelsens början. — — För öfrigt erinras om hvad redan angifves i 3:dje stycket afdelningen A om bruket af förkortningarna *h.* och *v.*, enär det äfven har användning vid bruket af uttrycket *sned* i förening med andra prefixer.

*) Undantagsvis och origtigen nyttjas ordet *snhäng. utg.* äfven i stället för *skifthäng. utg.* enl. det 2:dra stycket № 18, 30.

**) Otvifvelagtigt *skriffel* är bruket af uttrycket *sn.* i stället för uttrycket *vänd.*

2) Den olika betydelsen af ordet *tvär, tv.* i följande fall: *tvärframbågligg. utg.* och åtskilliga snarlika namn. — *Spännst. tv. Br*, — *Motst. tv. Lnd*. — *Spännst, tv. M*=, som förlöper i en »angulär» rigtning enl. ofvan. — *Slappsitt. tv. Hft*. — Bundna *tvärsprång* på en häst, bom e. a. fall, hvari uttrycket *tvär* betyder helt olika saker.

3) Den olika betydelsen af uttrycket *våg* i vissa fall t. ex. följande *våghäng. utg.* eller *Våghäng. slagäntring* således ryggen vänd nedåt*). — *Vågvrstödj. utg.* e. a. lilkartade, hvarunder ryggen vändes uppåt.

4) Den redan anmärkta olika betydelsen af uttrycket *half* i somliga fall, t. ex. följande: *halfsitt. utg.* hvari den utmärker en vexelsidighet, *halfligg. utg.*, hvari den utmärker en vinkel mellan bålens och benens kärnlineer.

5) Den anmärkta olika betydelsen af uttrycket *mot* i följande fall: *Motst. längdR*=. — *Mothäng. 2A* till uttryckande af olikhet med ordalagen *frånhäng, häfhäng, underhäng* o. s. v. — *Stupmotgrsitt. R* och *Famnstupmotgrsitt. 2plA*. — Den ledvis brukade *motfallhalfst. utg.* med ringa böjning af det upplyftade benets knä. — *Motst. inl. till bundna språng* antingen med föregående fattning och utan sådan fattning *före* satsen.

6) Den ej blott till olika antal af »vinkelns grader» inskränkta afvikelsen mellan bruket af uttrycket *gr.*, såsom i namnet *Stupmotgrsitt, R* och i *höggrhalfstrsitt. utg.* samt i några från denna ställning utgående bålrörelser.

7) Det redan anförda förhållande, att *v.simhäng. utg.* angifver, hurusom venstra handen befinner sig högre än den andra; ehuru *v.spännhäng. utg.* angifver, att endast venstra handen fattar, men icke den andra.

8) Den redan anmärkta olika betydelsen af ordet *fri* i allmänhet, såsom vid alla *fristående* öfningar enl. G. R. af 1836 äfvensom alla andra fall, hvilka icke erfordra något redskap, samt i följande två benämningar: *Frist. R* med fotspetsarna och magen stadigt stödda mot en vägg (eller springstolpe e. a.) under det att ett stöd gör både motstånd och biträde på det i teckningen framställda sättet. Fig. 129. Ett likartadt fall är *Frist. upp*, (afbildad 1880 f. 392) hvilken äfven bär andra här nedan meddelade namn.

Under sådana förhållanden måste villsamma synonymer uppkomma efter hand, äfven om dylika ej från början hade funnits. Så besynnerliga fall af synonymi, som mellan namnen *Spännst. Br* och *Häfst. Br*, äro dock icke många, ej ens bland de längst och mest begagnade former. Den svåraste tänkbara brist på terminologisk stadga förrådes t. ex. genom förhållandet mellan de liktydiga orden *Gångst. V* och *Häfst.*; men skälet är

*) Vid detta uttrycks bruk kan äfven erinras, huru onödigt det är att förlänga benämningen *våghäng.* till *våghäfhäng.* Likaledes då *båghäng. utg.* kan intagas vid bom. båglina e. a. redskap med samma sätt att vända händerna; är det en onödig förlängning att kalla den *vippbåghäng. utg.*, äfven om den intages vid en vippmast. Intagen mellan två fasta lodräta stänger eller två lodlinor gifver den mera skäl till ändradt namn.

häri den stora svårigheten att rätt och »konsequent» uttrycka denna egendomliga *mellanform* af hela kroppens förflyttning och en »partiel» rörelse på stället. Man finner bland korta äldre terminologiska förslag af något olika tid äfven följande namn, men de förekomma näppeligen annorstädes, åtminstone ej i kända *behandlingar* från tiden 1840—50.

1) *Skyttst. utg.* = *halfknst. utg.*

2) *Uppligg. utg.* = *ligg. grundställn.*, d. v. s. med ryggen vänd nedåt.

3) *Nedligg. utg.* = *framligg. utg.*

4) *Pilst. utg.* = *hvilst. utg.* = (m. nackf. eller m. »toppf».)

5) *Hängst. utg.* = *spännhängst. utg.* = *spännst. utg. (?)*

6) *Skiftst. utg.* = *st. utg. m. vexelsidigt nackf. o. höftf.*

7) *Vridsitt. utg.* och *skrufsitt. utg.* = *vändsitt. utg.* *)

8) *Svingst. utg.* och *sfinxst. utg.* = *vågvrstödj. utg.*, dock med ganska kort afstånd från redskapet,

Verkliga synonymer (icke skriffel), vanligen inskränkta till utgångsställningars namn hafva uppkommit af ganska skiljagtiga orsaker. Bland sådana efter 1827—1830 till sednare tider oftast anmärkta synonymer äro följande temmeligen allmänt bekanta, hvilka dock anföras så ofullständigt endast för att korteligen dermed lättare visa förhållandet i dess allmänhet.

9) *Perp. linäntrn.* = *Lodhäng, linäntrn.* = *Fasthäng. linäntrn.*, äfvensom det mera afvikande namnet *Linhäng. äntrn.*, alla uttryckta med deras gemensamma tecken **).

10) *Fasthäng. stångäntrn.* = *Perp. stångäntrn.* o. s. v., förhålla sig ungefär såsom i den föregående, № 9.

11) *Vadgrstödst.* ∪∪/ *m. pannf.* = *Vadgrstödj. fram*∪∪/.

12) *Framböjdligg.* o—o = *Frambågligg.* o—o enl. den ofvan anförda.

13) *Strbågvadgrstödst. 2Aned*ợ = *Strbågvadgrstödj. 2Aned*ợ.

14) *Frist. upp*ợ = *Frifall. upp*ợ = *Fallst. upp*ợ = *Motfallst. upp*ợ = *Motst. upp*ợ ***).

15) *Tåhalfsitt. B.bakåt*⌐ = *Tåhögsitt. B.bakåt*⌐ m. fl.

16) *Tåst. utg.* e. a. derur härledda = *tåhäfst. utg.* = *häfst. utg.* o. s. v., alla nyttjade i samma mening.

17) *Våghalfst. utg.* e. a. derur härledda = *vågvrstödj. utg.* e. a. härledda.

18) *Häfhäng. utg.* = *mothäng. utg.* m. fl. likartade.

19) *Tyngdlut. utg.* = *stödstupst. utg.* m. fl. likartade.

20) *Motst. utg.* = *räckst. utg.* m. fl. likartade fall.

21) *Jemnväg. 2A*⌒ = *Bomväg. 2A*⌒, när den sednare ej verkställes i hög träsadel, men anlägges omedelbarligen på bommen.

---

*) En anteckning lyder: *skrufsitt.* le spalle voltate con un quarto di giro, il tronco pendente (s) et formando verso il plano mezzo-angolo-retto.

**) Såsom ofvan anmärkes, ersätter stundom uttrycket *lodhäng.* det rättare ordet *häfhäng.*, äfven om medlet är *två* lodlinor.

***) Hvartill ytterligare *Fallst. B.upp*ợ och *Fallst. fram*ợ samt de härledda *Famnfallst. upp*ợ och *Strfallst. upp*ợ.

22) *Våghäng. utg.* med »upplagda» ben = *vipphäng. utg.*, utom handgreppets olikhet.

23) *Spännbågst. utg.* har förvexlats med *spännböj. utg.*, dock mindre ofta än man har förmodat.

24) *Satsst. inl. till bundna språng* synes i äldre tider hafva betydt *Motst. inl. till bundna språng* utan föregående fattning, kanske med svagt böjda knän.

25) Synnerligen ofta och länge förekommer i många benämningar uttrycket *böjd* i stället för *båg*, samt *häf* för *spänn*, stundom äfven *str* för *räck* och tvertom, *kr.* för *spjern* och tvertom, någon gång äfven *half* för *sned* o. s. v., hvaraf åtskilliga fall äro anförda.

26) Uttrycket *fall* är undantagsvis (i st. f. *fäll*) begagnadt att angifva en lutning *framåt* i stället för den rätta betydelsen: bakåt. Jfr № 31.

27) Man har äfven trott, att orden *Halfnighögspjernst. Bbakåt*⌊⌋ och *Halfkrhögst. Bbakåt*⌊⌋ äro synonymt nyttjade, men de betecknade tydligt skiljda uppgifter. Blott i det förra fallet är det upplyftade benets knä sträckt. — Likaså förhålla sig de verkligen skiljda uppgifterna *Höghalfkrst. Bbakåt*⌊⌋ och *Högnighalfsitt. Bbakåt*⌊⌋, ehuru den sednares skrifsätt annars något vexlar, såsom äfven ses i de föreg. № 15, 25.

28) Det säger sig sjelf, att de blott på *redskapens* art grundade, undantagsvis nyttjade skrifsätten *Plankhäng 2A*∽*O* och *Bomhäng 2A*∽*O* o. a. d. äro alldeles otjerliga namn, enär båda kunna innefatta flera mycket olika uppgifter.

29) Förvexlingen af *strst.*, *spännst.*, *häfst.* borde kunna undvikas. I de otydliga synonymerna *Strst.* V och *Spännst.* V angifves, att Rt. fattar redskapet vid största möjliga »räckhöjd», och sedan häfver sig upp genom armarnas långsamma böjning under sträfvan att föra armbågarna utåt — således häfrörelser mycket snarlika till *Mothäng 2A*∼ o. s. v., men börjande lågt »från marken» med raka eller blott svagt böjda armbågar.

30) Andra fall, såsom förvexling af *mothalfst.* och *höghalfst.*, bero säkerligen på felskrifning, och synas ej vara egenteliga synonymer.

31) Ehuru brukadt under B:s tid är det 3:dje prefixet i *Räckmotfällknst. 2plA*∼, angifvande en ringa lutning framåt, ej återfunnet bland hans papper, ej heller något synonym dertill.

Verkliga synonymer, d. v. s. icke skriffel eller vårdslösa uttryck, *inskränkta till utförandet* d. ä. till rörelsen äro äfven ganska talrika och ofta af förvillande art. Några deribland, såsom orden *klif*∽*O*, *vant*∽*O*, *björn*∽*O*, äro till flertalet äldre uttryck, lånade ur folkspråket. Beskaffenheten af de öfriga, som hafva uppkommit med B:s terminologi, kan inses genom följande 21 fall:

1) *Halfligg. V*≻–≺ = *Halfligg. Vr*∼ o. ∽.

2) *Vrstödj. Vr*≻–≺ = *Vrstödj.* ⁄ *).

*) Det sednare namnet tillhör räteligen blott den form, som göres utan Rg., d. v. s. utan tryck på hälen och i knävecket, eller på motsatta sidans axel.

3) *Högst. B.upp*⌐ = *Högst. B.upp*⌒.
4) *Mothäng. 2A*∫⁰ = *Mothäng. plank*∫⁰.
5) *Halfstrkngrvändst. pl*∿/ = *Halfstrkngrvändst. fram*∿/.
6) *Framligg. 2Kn upp*⌒ = *Framligg. F.upp*⌒ enl. ofvan.
7) *Krhalfligg. sidM*⁼ = *Krhalfligg. part. M*⁼.
8) *Halfsitt, B*⌒ tidigare = *Halfsitt. Kn*⌒, sednare ensam nyttjad.
9) *Grvändstrsitt. tv*⌐ = *Grvändstrsitt. sn*⌐.
10) *Språnghalfstrst. sn*⌐ = *Språnghalfstrst. bakåt*⌐,
11) *Krhalfligg. undRfb*♂ = *Krhalfligg. Rfb.upp*♂ o. a. skrifsätt.
12) *Häfhäng. A*∫⁰ *på häfplanka* = *Häfhäng. häf*∫⁰.
13) *Mothäng. 2A*⌒ = *Mothäng. V* m. fl. likartade fall vid häfrörelser.
14) *Stuphäng. 2A*⌒ = *Stuphäng. V* = »omvändelsen» Ling. Jfr ofvan.
15) *Bomväg. 2A*⌒ = *Bomväg. V*, 1836.
16) *St. 2Kn*⌒ = *St.* ♂ } m. fl. likartade händelser.
17) *Grst. 2Kn*⌒ = *Grst.* ♂ }
18) *Famnst. 2A.slagn.* = *Famnst. 2A.ut*∿ } m. fl. d. händelser härledda ur G. R. af 1836 mom. 124, 125.
19) *Famnutfallst. 2A.slagn.* = *Famnutfallst. 2A.ut*∿ }
20) *Strstupgrsitt, R*∫ *anl. längs ryggen* = *Strstupgrsitt.* *anl. på nacken.*
21) *Stupgrsitt. R*∫ *anl. längs ryggen* = *Stupsitt. R*∫ *m. längdR*♂ = *Stupsitt. R*∫ *anl. på nacken* = *Stupsitt. R*∫ *m. Nck*♂ m. fl. skrifsätt.

Någon gång nyttjas äfven uttrycket *Kn*∿ för ♂; likasom tecknet ♂ ofta vexlar med uttrycket *Kn*⌒, af lätt insedda skäl.

I vissa fall (häfrörelser) är uttrycket *H*∫⁰ synonymt med *flyttn.*, såsom vid *sidesflyttn.* Stundom är *vexln.* synonym med *skiftn.*, och den sednare liktydig med *flyttn.* Likaså nyttjas orden *lyftn.* och *uppbjn.* synonymt i vissa fall, äfvensom *flyttn.* och *förn.*, enl. ofvan.

En verklig förbistring uppkom efter hand vid de tidtals sednare inträffande försöken att med lätt hand bättre ordna benämnandet af de olika sätt, hvarpå bålen kan vridas: a) allteftersom rörelsen var mycket hastig eller långsam, b) allteftersom den var fri, »dupplicerad» eller passiv, c) allteftersom den skedde *ensam* (d. ä. kring den i öfrigt orörliga bålens kärnlinea) eller förenades med en »trattrörelse» kring ett orörligt ställe i beckenet. — Såvidt som man vid utgifningen har enl. ofvan kunnat genom jemnförelser utröna, betecknade ordet *pl*∿/ äfvensom de blott sällan förekommande uttrycken *medel*∿/ och *centrum*∿/ samma sak: allenast en oblandad vridning om bålens kärnlinea. Orden *vexel*∿/, *kast*∿/ och *vexelkast*∿/ utbyta hvarandra vid olika tider; likasom inbördes orden *pl*∿/ och *fram*∿/. Bålens s. k. *cirkel*∿/ var alltid passiv och »trattlik», d. v. s. öfverenstämde närmare med *Höggrsitt. Hft*O (Lings »lyriska scene») och *Ridst. Hft*O (Lings »rundarum») utom, att bålen ej var upprätt, men vågrät eller nära vågrät. *Förvridning*, det i träsnittet № 47 återgifna tecknet, är blott en synonym af *cirkelvridning* enl. ofvan, försåvidt som detta förhållande kan numera utrönas med säkerhet.

Medan framställningen vänder sig om de vanliga synonymiska förhållandena i *rörelsers* namn; bör erinras om ett annat mera djupt inverkande slag af dylika. Sjelfva rörelsen i *Stupfall. Nck* och i *St. akt, Hfd* är ju egenteligen densamma, ehuru ställningarna äro olika — och följagteligen äfven verkan afvikande. Den tillförene mera än nu för skröpliga barn begagnade *Motst. upp* och de fåtaliga *Nackgrstödj. Rr.* äro ej heller egenteligen skiljagtiga. Man ser af dessa falls beskaffenhet, att vida flera finnas i verkligheten.

Skälet till de ofta omtalade synonymerna *Krhalfligg. undRfb* och *Krhalfligg. undRfb* m. fl. inses lätt; ty det beror derpå, att rörelsen *måste* innehålla både tryckning och skakning oskiljagtigen förenade, ehuru endera kan ske starkt och svagt, jemnförelsevis till den andra.

Af det föregående följer, att ganska talrika synonymer måste finnas, som omfatta *både utgångsställning och utförande.* Sådana fall inträffa t. ex. vid de uppgifter, som anföras i följande lista; men några af dessa synonymer utgöra säkerligen *felskrifna namn,* beroende förnämligast på glömska och svårighet att sammanhålla det stora vexande antalet af olika mekaniska förfaringssätt. Nyttan af att söka fullständigt anföra alla denna terminologis synonymiska fel skulle ej motsvara läsarens möda.

1) *Spännst. und, mellanSkldbl* = *Nigspännst. Br und. Kn* = *Nighäfst, Br und. Kn*. De sista föga olika inbördes.

2) *Spetslut, R* (?) = *Stödst. framåt* jfr *Stödstrst. framåtR* (?)

3) *Häng. Kn upp o.* = *Halfkrhäfhäng. Kn* m. fl. a.

4) *Halfstrvändligg. ned* = *Vändligg. ned* (?)

5) *Helsitt. bakåtR höftf.* = *Helfallsitt. Rfram und. Br*.

6) *St. pl. A* = *Famnst. 2plA* = *Famnst. horiz. 2plA* = *St. horiz. A* m. fl. skrifsätt.

7) *Häng. 2A* = *Häfhäng. A* = *Linhäng.* Jfr № 19.

8) *Spännfamnbågst. bakåt* (?) = *Famnmotst. upp* m. fl. enl. ofvan.

9) *Motst. und. MLnd* = *Motnigst. 2Kn und. MLnd* = *Grnigst. MLnd und. 2Kn*.

10) *Högst. Knäv* = *Höghalfst. Knvecks (staf)* m. fl.

11) *Balansst.* = *Halfst.* = *Balansst. Kn* m. fl.

12) *Sidmotst. uppsittn. till grsits.* = *Vidst. sadelupp* m. fl. äldre beteckningssätt.

13) *Knräckst. R* = *Motknst. R*, som är mycket vanligare, om ej rättare.

14) *Halfstr.utfallst. ABskiftn.* *) = *Utfallst. ABskiftn.* = *Halfstr.utfallst. ABvexling,* hvilka sednare namn äro origtiga.

---

*) Grundad på G. R. af 1836 mom. 130 tab. № 7 Rr. 4, jfr P. F. Bib. 3, 1859.

15) *Underhäng. 2A* = *Plankhäng. Und* m. fl. äldre skrifsätt, som ej uppgifva, *huru* fattningen tillgår.

16) *Knst. Br* (*Motknst. Br*) = *Knst. fram und. Br*, hvaraf ingendera namnet är rigtigt enl. B:s egna antaganden; enär enl. ofvan skakningen verkställdes under en varlig återgång från den framfällda ställningen.

17) *Motst. 2Kn* = *Motnigst. 2Kn* af det tydliga skäl att båda nyttjas blott i den koncentriska rigtningen, under de 2:ne Rg:s motstånd. Det fullständigaste stundom nyttjade namnet är *Most. 2Kn u. MLnd*. Jfr *№* 9.

18) *Krhäng, utg.* (jemte deraf härledda rörelser) = *krhäfhäng. utg.* (jemte de härledda) = *spännkrhäng. utg.* o. s. v.

19) *Krhäng. 2B* = *Spjernhäfhäng. horiz. 2B*, enär sannolikt knänas böjda läge ej medgafs.

20) *Spjernst.* eller *Kn* | *Spjernhalfst.* — | *Balansst.* — — } hvarvid tillika må erinras om det äfven i andra hänseenden ganska vidsträckta och allt för fria bruket af ordet *balansst.*

21) Former som länge hafva varit anmärkta för deras synonymiska mångfald äro följande två, hvaraf den ena försiggår mellan stänger eller i en dörröppning, den andra vid springstolpe, ribbstol, bom e. a. vågrätt redskap enl. de årgångar af B:s behandlingar som tillhöra Centralinstitutet:

a. { *Spnänbågst.* eller *Kn*
Spännbågspjernst. eller *Kn*
Spännhäfbågspjernst, eller *Kn* }

b. { *Spännhäng. Kn*
Spännbåghäng. o. s. v.
Spännbågspjernhäng. o. s. v.
Spännhäfbågspjernhäng. o. s. v. }

} långsamt ökad sträckning af det högt lyftade föga böjda benet (knäet), men fotleden alltid sträckt så mycket, som möjligt.

22) Åtskilliga namnförändringar förekommande vid de liktydiga orden *Frist. R* och *Frist. R* samt *Motst. R* m. fl., hvaraf det sista, ehuru rättast förekommer mindre ofta, enl. ofvan.

23) En betydlig föränderlighet märkes i de uttryck, som beteckna den oftast under följande namn förekommande uppgift *Ligg. half und. MLnd o. Br* = *Ligg. half und. MLnd o. Br*. = *Ligg. upp und. M o. Br* = *Ligg. upp und. Br o. M*.

24) Åtskilliga redan antydda förvexlingar inträffa vid den stundom begagnade förbindelsen af uttrycken *sned* och *bakåt*, när de förenas med tecknet. Sammanförda uttrycka de då enligt ofvan en diagonal medelrigtning mellan de båda vinkelräta rigtningarna: pil- och tvärplanet. Sådant är fallet vid *Halfstrhöggrsitt. snbakåt* i motsats till den rent »laterala» rigtningen vid *Halfstrtrappst. sn* och *Halfstrhöggrsitt. sn* samt den rätt *bakåt* skridande *Vändhögkngrst. snbakåt*, alla långsamma.

Det har redan annorstädes*) blifvit anmärkt, att sådana polyfonistiska fall oftast träffa vissa sammansatta uppgifter, som synnerligen mycket be-

---

*) Jfr Hartelii *Tidskrift i Gymnastik.*

gagnades, erinrande ithy om ordspråket »älskadt barn har många namn», och tillika om den grofva okunnigheten hos de författare, som tillvita den i Norden uppkomna methoden att uteslutande söka enkelhet och undvika sammansättningar. Då man ser, huru mycket № 21, 24 hafva begagnats, t. o. m. för sjuka; bör den enfaldigaste menniska kunna finna, att enkelhetssträfvandet var i vissa fall ganska måttligt.

Erinrande om det ofvan anmärkta, må här ännu en gång upprepas, att den i åtskilliga utländska skrifter utförligare omtalade och under ett visst tidskifte (Jfr t. ex. Martens skrifter) så häftigt tadlade *individualiseringen* uppkallade vid skiljda, men ofta upprepade tillfällen så många smärre olikheter inom ställningar eller rörelser af samma namn. Det oftare nyttjade namnet *Grst. MKrs*♂, det sällan färekommande *Grst. MKrsb*♂, likasom det fullständigare namnet *Motgrst. MKrs*♂, Lings »stora pressen», verkställdes blott såtillvida olika, att den sista fordrade starkare tryck, hvilket vanligen vanns genom att öka biträdenas antal enl. ofvan. Den oftare nyttjade *Famnsitt. (b) låg 2A*O *m. två Rg.* är till det yttre föga skiljd från *Flygsitt. Axleds*O, men förutsatte en starkare (passiv) tryckning bakåt-uppåt af Rt:s armar, hvilket föranledde en ringa, men tydligt märkbar höjning af hans armbågar, nemligen under banans bakre del. De äro således ej identiska, men individualiseras mycket. Den nyss omtalade, stundom på svaga barns eller skröpliga ungdommars behandling förekommande, *Strst.* V skiljer sig visserligen något från den oftare nyttjade *Häfhäng. 2A*∿ mellan två linor eller på en bom, men dock blott på det sättet, att fattningen antages ske så *lågt*, att Rt:s fötter beröra golfvet mellan hvarje upprepad häfning. Den förra är således egenteligen ett lättare sätt att verkställa den sednare.

Om följande fall kan ej afgöras, huruvida de äro skriffel af glömska eller verkligen annorlunda uppkomna. Sådana äro f. ö. mycket talrika:

Höggrvändsitt. snframåt♂ förmodligen lik *Halfstrvändhöggrsitt. snframåt*♂,

Halfligg. tv. M═, förmodligen stundom lik *Spännhalfligg. tv. M*═.

Ridst. ∿∿/, förmodligen lik *Ridst. fram*∿∿/ m. fl. d.

Grvändfallsitt. upp∫ *und.* V, förmodligen lik *Grvändhelsitt. sn*⌐‿ *und.* V eller *Grvändsitt. bakåt*⌐‿ *und.* V.

Sitt. ∿∿/ *und.* V, förmodligen lik *Vändsitt. fram*∿∿/ *und.* V enl. ofv.

B. Om det äldsta af Brantings förslag.

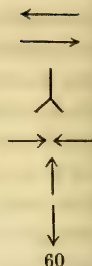
Några ord böra tilläggas för att gifva en klarare föreställning om dess förhållande till öfriga anteckningar rörande terminologi och till användningen. Det tillkom under fullkomlig och svårt känbar brist på tryckta åskådlighetsmedel: ritningar och beskrifningar i tillräckligt antal. Ej ens G. R. af 1836 var ännu utgifvet. Den tidens okunniga förakt gentemot all gymnastik, som ej ovilkorligen erfordrade trähästar, reckar och barrar, delades visserligen ej af den förtjente schweitzaren P. H. Clias, hvilken äfven begagnade fristående

gymnastik, och liknade åtminstone *deri* den s. k. svenska methoden. Men de beskrifningar och teckningar, som han meddelade 1819 om enklare öfningar, motsvarande nutidens gymnastik utan redskap, voro ytterst fåtaliga, och afveko dessutom i många afseenden (synnerligen i fråga om det bestämda förhållandet mellan utgångsställning och rörelse) från dem, som voro antagna vid Centralinstitutet såsom frukten af *dess* erfarenheter om sambandet mellan form och verkan, om den sednares förändringars beroende af den förres olikheter o. s, v. — Några anteckningar visa tydligen, att B. ursprungligen ämnade för gymnastiska ändamål skaffa en fullständig bildlig och *polyglott stenografi*, oberoende af språkens olikheter — med undantag allenast af *kroppsdelarnas begynnelsebokstäfver*, hvilka skulle *bibehållas* för att i hvarje olika språk bestämmas af dettas egna ord. Ty ej blott utförandet (rörelsen) skulle angifvas hieratiskt *med tecken*, såsom han i praktiken sedan förfor. Äfven de *enklaste* ställningars namn och de föregående »determinativa» tillägg, hvarigenom de *härledda* ställningarna uttryckas, skulle hafva sina särskilda tecken, *lika* i alla språk. Sammalunda skulle rörelsens olika *rigtningar*, äfvensom händernas olika »fästen» och måttet af rörelsens *styrka* angifvas med tecken och ziffror. Således skulle vanlig skrift nyttjas blott för att i *individuelt egendomliga* afvikelser med få tillagda *ord* angifva sådana undantagsfall. Man kan neppeligen finna en starkare uttalad känsla af behofvet att åtminstone på något vis ersätta ett från Centralinstitutet i Stockholm utgånget omfattande bilderverk, hvilket *på den tiden* var omöjligt att åstadkomma af oöfvervinneliga fattigdomsskäl med de d. v. knappa statsanslagen till institutet. Nödvändigheten att *medelst sjukgymnastik* bereda åt denna för gymnastiklärares utbildning bestämda anstalt de erforderliga inkomsterna, till bestridande af *alla* för undervisningen dagligen oundvikliga utgifter samt ved och ljus till de stora kalla salarnas uppvärmning m. m. *) medgaf då inga lediga stunder vid denna inrättning. Den tvingade B:s företrädare och äfven honom sjelf att för dagens nödigaste behof uppskjuta fyllandet af alla mindre trängande kraf. Det tryter således ej förklaringar, hvarför B. 1828 snart öfvergaf sin ursprungliga fullständiga men mycket dyrare plan och blott ofullkomligt genomförde den *sedan* föresatta planen. — Man ser likväl, hvilket stort besvär han gaf sig jemnförelsevis till alla dem, som i sednare tider hafva på olika sätt lappat hans terminologi, utan alvarlig afsigt att *förbättra* den. Medelst att genomgå någon större del af handlingarna kan man lära inse, hvilken tidspillan uppgörandet af en så utförlig terminologi måste erfordra.

---

*) Den större nu ombyggda »salen», under föregående århundraden nytjad till gjuteriverkstad, hade i början blott jordgolf och erhöll eldstad först omkring 1830, genom *frivilliga* sammanskott af de sjuke. Den d. v. mindre fäktsalen eldades aldrig på den tiden; ehuru den hade golf och en (obrukbar) kakelugn. Man kan ej mera föreställa sig, hvilken sparsamhet *då* var nödvändig vid Gymnastiska Centralinstitutet. Inga »gymnastiska kostymer» förekommo der för att höja verkan vid s. k. »uppvisningar» m. m. Inrättningen egde ännu inga öfverflödiga besparingar för att dermed till *fester* utomlands skicka unga bokhållare och studenter i ändamål att »representera den svenska gymnastiken«.

För att åtminstone åt den i *praktiskt* hänseende kunnige läsaren gifva något begrepp om innehållet af denna ursprungliga plan må följande brytstycken derur meddelas. Den upptager ej blott de ofvan återgifna tecknen och några andra t. ex. särskiljda tecken för »cirkling, malning, rullning, sjelfrotering» m. m. d. Andra tecken (träsnitt № 60) utmärka rigtningarna bakåt, framåt, utåt, inåt, uppåt, nedåt. De i nästföljande träsnitt № 61 återgifna tecknen utmärka följande begrepp:

60

händerna i sidan (höftf.),

——— *för pannan,* (61)

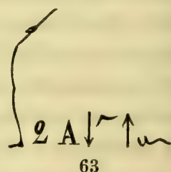
——— *för nacken,*

vexelsidigt nackf. och höftf.

Att sträcka ena armen uppåt och göra höftfäste med den andra tecknas så, som träsnittet № 62 utvisar, hvilket beteckningssätt likasom flera andra står i påtaglig strid med åtskilliga andra, som kunna här förbigås.

62

Då B. ej vidare fortsatte denna äldsta plan att åstadkomma en fullständig nomenklatur; är det ej skäl att utförligare redogöra derom. Derför kan man inskränka sig till att anföra ett enda fall, som gör saken lättare att inse. Den i träsnittet № 63 kort framställda uppgift är *Strbågst. 2A.upp* eller att först intaga en utgångsställning och deri verkställa en upprepad rörelse på följande sätt: Att enl. G. R. af 1836 mom. 102, 103 kraftigt sträcka armarna lodrätt uppåt, nästan parallela, bakåtförda efter bästa förmåga. Vidare att böja ryggen måttligt bakåt utan hufvudets »kompenserande» motvigtsrörelse framåt. Sedan att ur den så uppkomna *nya ställningen* i bestämda tidmått böja armarna nedåt på det i G. R. 1836 mom. 105 beskrifna sättet med största möjliga kraft, utan ställningens rubbning i öfrigt. Sedan att ur denna så uppkomna, delvis förändrade ställning, återgå till den *förra* lika hastigt och bestämdt; vidare att vexelvis intaga dessa två ställningar medelst hastiga bestämda rörelser. — Detta allt (som enl. B:s ännu begagnade terminologi kallas *Strbågst. 2A.upp*) skulle på danska, engelska, holländska, norska, svenska, tyska oförändradt uttryckas med de i träsnittet № 63 återgifna tecknen. För att *öfversätta* denna samma beteckning till franska och italienska behöfves blott den ringa ändringen, att i stället för bokstafven *A.* insätta ett *B.*, som skulle betyda *bras*, brachio. — Om någon af de yngre verksamme män, som nu börja att syssla med sjukgymnastik, är mera vän af saken än af vinsten; kan han tänka på planens förverkligande. Han skall snart röna, att det erfordrar både tid och omkostnader, för att kunna blifva tjenligt.

63

Några ord må nu följa om B:s åtgärder *efter* öfvergifvandet af nyssnämnda fullständiga tecken-system. Granskningen af de efterlemnade papper, som särskiljdt angå den ofvan framställda »nomenklatur», leder vid jemnförelse med de i *behandlingar* nyttjade namn till den allmänna slutsats, att dess upphofsman oagtadt mycken deråt egnad möda aldrig har lyckats att komma till någon *fast plan och fullständigt genomförd öfverensstämmelse* mellan alla dess delar. Man finner tydligt, att han har, missnöjd med de första utkasten till den ännu begagnade terminologien, åtminstone tvänne särskiljda gånger försökt att *omarbeta* planen till mera följdrigtighet och omfattande *enhet* öfver gymnastikens hela område för friska och sjuka *). Detta borde vara något att betänka för alla dem, som så begärligt ändrat många smådelar *på tjogtals olika sätt*, utan att dock kunna bringa mera reda, enkelhet och följdrigtighet *för det hela*, till mindre vidlyftighet och färre synonymer. Detta gäller synnerligen om läroböcker för undervisningen. Då ingen nyare terminolog i Sverige **) har tagit gymnastikens helhet till mål, begå nästan alla samma fel. I lyckligaste fall lappa de på det ena stället en liten förbättring utan att tillse, huruvida det nya namnet vållar ökad dunkelhet *på ett annat ställe*, d. ä. för någon annan grupp af öfningar, der detsamma äfven förekommer i en afvikande mening. Villervallan är nu så stor, att man i namnen förvexlar de enklaste och allramest begagnade former. Sådant är nu förhållandet t. ex. vid den nyare namn-förvexlingen mellan den *mindre* »gångställningen» af ungefär *en* fotlängd och den *större* af två fotlängder samt den s. k. utfallställningen af *tre* fotlängder med *öfverlutad* bål i det bakre benets rigtning, hvilken sistnämnda form af nyare reglementens författare har blifvit kallad »stor gångställning», liksom ordet *fotflyttning* är ändradt till *steg* o. s. v. — Omöjligheten att jemte hopade och kroppsligen tröttande dagliga göromål i den praktiska handläggningens olika delar vid Centralinstitutet egna tillräcklig tid åt namnlärans uppställning ledde B. slutligen till att alldeles uppgifva sina förbättringsplaner och *att inskränka sig till ett fyllande af stundens mest trängande behof för de biträdandes tjenst vid sjukgymnastik* å denna inrättning. Jfr uppgifter hos Georgii 1847 s. 11. De delar af terminologien, som motsvarade den pedagogiska gymnastiken, lemnades mera åt sitt öde, hvaraf följde att många aktiva former tillhörande friskgymnastiken fortfarande saknade benämningar; andra bibehöllo Lings äldre utan någon plan uppgjorda namn, andra inordnades med större lätthet i enlighet med den synnerligen för sjukgymnastiken uppgjorda ordlistan. Sådant är ännu deras tillstånd i afseende på benämningarna.

---

*) Undantag voro dock enl. nedan de för fäktning (militärgymnastik) och s. k. ästetisk gymnastik erforderliga uttrycken. Huru B. för att komma till målet försökte på flera sätt finna en bättre nyckel för indelningen, kan ses deraf, att han bl. a. har (mot den s. k. svenska methodens förenklande grundsats) äfven frestat det bemälda försöket, som utgår från den bekanta planen att indela de till terminologien hörande föremålen efter *rörelser*.

**) H:g. Rothstein har gjort ett försök, men ej på svenska.

Om man frågar, hvarför B. trots sin oförtrötteliga arbetsamhet stadnade vid halfgjordt arbete, kunna följande skäl dertill anföras. Otvifvelagtigt är, att B. 1828 med en viss oro och obeslutsamhet förutsåg, huru mycket antalet af de till »materia gymnastica» hörande uppgifter måste efter hand ökas, genom nödvändigheten att ytterligare »individualisera» en mängd af former för vissa fall, äfven om denna ohejdeliga tillvext tio år sednare mycket öfversteg hans förväntan. — Om man betänker kunskapen hos de biträden och s. k. lärare, som hans företrädare och han sjelf måste begagna i *verkställandet* af sjukgymnastik, friskgymnastik och fäktning; är det lätt att med ledning af hans egna yttranden derom i årsberättelser o. a. redogörelser inse de behof, som tarfvades för dessa verkställares ledning i en tid af allmän misstänksamhet och gammal *fördom* mot all gymnastik, då hvarje öfvermått, hvarje oförsigtighet, hvarje kroppsskada kunde medföra de svåraste följder för sjelfva saken *). Det mål, som han nödgades att närmast afse, och som han vann så fullkomligt som möjligt genom den *binära* namnlistan, var att hos biträdena utan uppehåll inplugga den regeln: ställningen måste först noga intagas och städse iagttagas före rörelsens början och under dess fortsättning, hvilken fordran kräfdes äfven för hvarje klumpig gammal eller sjuk menniska, som anlitade gymnastik till sina bräckligheters minskning.

Sluteligen synes följande upplysning vara på sin plats för dem, som framdeles önska taga någon vidare kännedom om B:s efterlemnade handlingar *utom* dem, som här skola meddelas i följande häften. Såsom en följd af de omtalade förhållandena förmärker man, i allmänhet taladt, att ställningarnas namn *tilltaga i utförlighet* från 1828 å de s. k. behandlingarna. Detsamma gäller vida mindre märkbart om *rörelsernas* namn. Ännu 1830 äro namnen *korta*, likasom outvecklade, ej ens alltid angifvande utgångsställningen. Detta fel gäller dock synnerligen om de behandlingar, som förråda Lings hand, nemligen i de fall hvarest »rörelsetagaren befinner sig i en s. k. grundställning, *stående*, *sittande* eller *liggande*. Vid mera sammansatta utgångsställningar anföras dock nästan alltid deras namn. Men 1835—40 tilltager alltmer den märkbara sträfvan att ännu nogare bestämma utgångsställningen, hvartill grundställningarna mindre ofta nyttjas än förut. I följd deraf, d. ä. med de enklaste grundställningarnas aftagande bruk, ökas namnens synbara stegvis skeende förlängning. Redan långt före 1850 äro namnen, synnerligen ställningarnas, vordna likasom sammanflytande genom vissa

---

*) Till bestridande af utgifterna för de stora salarnas eldning och upplysning och till lärares arvoden måste Centralinstitutet fortfarande under B:s tid mottaga ett *stort antal* betalande sjuke. Man hade då ej ännu den trygga »legitimerade» ställning vid vetenskapens ankare, som gifver mod och rättighet att verkställa en *Halfligg. Gr.rulln.* så våldsamt, att den sjukes lårbenshals bröts. Ingen af den tidens gymnastiska machiner hade ännu verkställt *Högsitt. 2B* [illegible] så »vetenskapligt», att deraf vållad skada hindrade gymnastikbehandlingens fortsättning, Hundradetals fall af likartad »noggranhet» hade ännu ej inträffat i landet. Intet fall af lemlästning eller benbrott är bekant från den tidens friskgymnastik i Sverige.

prefixers ungefärliga liktydighet, hvaraf flera fall äro framlagda i föregående stycken. Terminologien förlorade m. e. o. enkelhet och redighet för *läsaren*, d. ä. för alla som ej *ex usu* voro vana att skilja vissa uttrycks stundom mycket närstående betydelser. Från 1860 tilltaga dessa afvikelser ej mera. De år 1870 och 1880 anmärkta olikheter bero egenteligen blott på smärre förändringar, som han måste vidtaga af vissa ställningar, hvilka »fixerades» på ett annat (mera konstladt) sätt än förut hade skett. Men detta berodde blott på den omständigheten att han då utöfvade sjukgymnastik *i sitt hem* utan de flesta redskap, som han förut hade begagnat i Gymnastiska Centralinstitutets stora höga sal. Dessa redskaper, nyttjade såsom »fixatorer», ersattes med desto flera »passiva stöd», verkställda af de sjukes mindre lemnalytta kamrater. Jfr nedan om den utveckling af »hemrörelser», som B. satte i verket utan att dock derom författa böcker.

Den som efter vunnen kännedom om planen och enskiljdheterna af B:s terminologi vill deri söka verkliga fel, möter ej svårigheter att finna dylika. Uttryck förekomma, hvari B. fortfarande åsidosätter sin egen första grundsats och rättesnöret för öfverensstämmelsen mellan saken och ordet. En alldeles påtaglig oegentlighet ses i följande två namn: 1) Ordalagen *Knst. RX und. linR∥* äro ett felagtigt uttryckssätt; ty den passiva rörelsen sker under ett *stillestånd*, hvilket namnet ej angifver. 2) Ordalagen *Nighäfst. Br)—(und. Lnd√* äro en alldeles motsatt origtighet; ty bröstets spänning sker *under knänas utsträckning*, hvilket förhållande namnet ej angifver, — — Terminologiens största och kanske oundvikliga fel, ofvan påpekadt, är dock att blott somliga prefixer o. a. d. uttryck tillhöra (beteckna) verkliga »naturliga familjer» af typisk verkan, medan andra innefatta ett antal af uppgifter, hvilka mest genom *yttre form* närma sig till hvarandra. Men bland alla, som utan att verkeligen känna hans namnlära skränat, mot densamma, har dock ingen anmärkt *detta*, dess svåraste fel.

Slutanmärkning af utgifvaren.

"A writer in Household Words has laid hold of the absurdities of a barbarous terminology and polyphonus technicalities, to throw ridicule on a scientific system of methodised exercises; but the facts remain.

D:r *M. J. Chapman H. A. Cantab. M. C. Edin*).*

I det föregående hafva vid utgifningen af dessa fragmentariska papper skoningslöst blottats åtskilliga af deras brister; emedan det var nödvändigt att för läsaren underlätta svårigheterna att taga någon kännedom om de

*) Dessa ord uttalar den engelske författaren i sin skrift: *Lings Educational and Curative Exercises*, jfr dess 4:de upplaga 1875 s. 15.

sedan (i nästa häften) följande delarna. Tyvärr blir slutsatsen af de redan styckevis anförda delarna, att man kan ej för B:s ofullbordade verk finna en tillämpniog af Linné's bekanta ord i brefvet till Osbeck: Ni »hafven nämnt allting med sine rätte och af den kunnige världen begriplige namn». Flera tyska läkare o. a, författare hafva rätt i förebråelsen, att den till deras språk sedan genom andra öfverflyttade svenska terminologien lider af besvärliga fel — liknande deri deras egen inhemska terminologi. Då utg:n ej har kunnat leda papperens granskning till en förmonligare slutsats; är han skyldig att äfven söka anföra något till sakens försvar mot alla de hätska angrepp, som hafva strömmat öfver densamma äfven från de okunnigaste kritikaster. Detta går lättast genom den *jemnförande vägen:* för att se hvad andra, mera än B. skriflystna, fackmän hafva lyckats att göra i böcker, *som mindre tadlas eller t. o. m. mycket prisas.* Då utg:n ej har öfvat någon skonsamhet mot B:s fel, ehuru denne var en banbrytare på sin tid till ett bestämdt, delvis vunnet *mål;* är han ej skyldig att med undfallande ord behandla de okunniga, som befinnas insnärjda i samma garn, antingen såsom öfvermodiga kritikaster af B:s arbete eller sjelfva uppfinnare af nya ord i mängd *). Jemnförelsen bör innefatta hvad andra hafva i olika länder gjort till saken *före* B:s tid, *under* densamma samt *efter* honom.

Det borde således egenteligen blifva en hastig öfverblick, ett litet stycke af *historik* om den i nittonde århundradet återuppståndna gymnastikens terminologi. Men åratals arbete och mycket utrymme skulle fordras blott för att ur det hittills varande ansenliga lagret af böcker, utgifna om gymnastik såsom ensamt föremål eller i hastigt förbigående berörande densamma, *samla* och granska yttranden af alla författare, som med ringa verklig kännedom om B:s terminologi eller alldeles thyförutan hafva tadlat densamma — och dermed förkastat äfven sjelfva *saken*, hela methoden. I vårt land hafva anmärkningarna omsider mojnat, sedan åtskilliga läkare hafva slagit in samma väg: att nyttja förkortningar och tecken för sjukgymnastik. Till denna gynsamma verkan torde D:r H. Sätherbergs bestämdt uttalade öfvertygelse i den ofvan bemälde tidskriften 1853 hafva väsenteligen bidragit **). —

---

*) Till okunnige hänför han äfven de lärde män, hvilka hafva dömt utan att sjelfva någonsin taga verklig *praktisk* kännedom om saken, t. ex. den meranämnde fysiologen. Ty man måste dockugöra någon skilnad mellan dem och *andra lärda*, hvilka deråt hafva egnat mångårig möda, t. ex. framlidne Medicinalrådet C. U. Sondén, som först efter flerårigt praktiskt deltagande, redan 1840 i den medicinska tidskriften Hygiea framlade sin egen erfarenhet såsom biträdande lärare vid Centralinstitutet i Stockholm.

**) I sin *Bericht* 1853 anmärker Sanitätsrath D:r H. W. Behrend obefogenheten i anmärkningarna mot B:s terminologi med följande ord: »Die der schwedischen Gymnastik Unkundigen haben in der weitläufigen Nomenclatur der verschiedenen Uebungen etwas Anstössiges und Abschreckendes gefunden. Denen kann ich nicht beistimmen, ich halte im Gegentheil die Bezeichnungen, welche ursprünglich von Herrn Branting herrühren, für recht treffend; und hat man sich erst an dieselben gewöhnt, dann möchte man sich ihrer schwer entäussern. Die Einrichtung, die erforderlichen Bewegungsformen zu einem gymnastichen Recepte zu vereinigen, ist ebenfalls ganz zweckentsprechend» etc. Detta om-

De mot detta slags terminologi framställda anmärkningar hafva framkallat följande spörjsmål.

1) Är det, i allmänhet taladt, öfverflödigt att skaffa någon terminologi? Är terminologi *onödig* för gymnastik, synnerligen om den består af så många olikartade typer *), som den s. k. svenska methoden? — 2) Är B:s terminologi onödigtvis af en skenlärdare, anspråksfullare utstyrsel än andra, som omfatta ett lika mångartadt förråd af gymnastiska former? Är den m. a. o. mera svulstig eller bombastisk? Eller förråder hvarje bruk af terminologi en onödig önskan att synas vara lärd? — 3) Var det bättre beställdt med terminologi *före* B. vid Gymnastiska Centralinstitutet? — 4) Är det bättre beställdt dermed *efter* B. sammastädes? — 5) Var det bättre beställdt dermed före B. *annorstädes*, t. ex. bland tyskar, engelsmän, fransoser? — 6) Finnes någon allmängiltigare grund än den *binära* formen för gymnastisk terminologi, vid fall af ökad sammansättning utvecklad till en ternär?

Svaret på den första frågan kan utsträckas vida utom denna öfversigts omfång. Derför må det vara nog att i allmänhet erinra, hurusom förkortningar och åtskilliga öfverenskomna tecken hafva ju nyttjats *i alla grenar af menskligt vetande och i alla kända åldrar ända från forntiden* för att uttrycka vissa ziffertal, namn, lagord, borgerliga myndigheter och mångfaldiga andra begrepp. Bildliga ord nyttjas ju mycket och allmänt vid uttryckande af flerfaldiga kroppsliga handlingar. Några svenska författare hafva skrämda af skränet mot B:s terminologi upprepat Lings 1836 gjorda försök att undvika densamma, Följden blef att de i stället för *en* terminologi fingo *två* alldeles heterogena terminologier blandade inom samma permar, den ena delen utgörande deras egen nya tillverkning, den andra delen äldre och *af binär art* **). Här är ej utrymmet och rätta stället att visa, hvilken svärm af nya synonymer och förvexlingar o. a. oreda, som har med tiden uppkommit genom detta förfarande under brist på plancher, det mest förtydligande

---

dömme 1853 är så mycket märkligare, som samme Behrend i sin 11:te *Bericht* 1863 förklarar hela methoden »jede wahren rationellen Grundlage entbehrend» etc. Således medan andra lärdomsljus hafva förkastat *saken* för terminologiens otjenlighet, gillar denne Moses blott *terminologien*, men förkastar sjelfva saken! Åt läsare öfverlåtes att sjelfva förklara sådana lärda förvecklingar — om det ej är ett fall af mendacia immemor?

*) Det måste här *upprepas*, att oagtadt denna utomordentliga rikedom är den af mången förklarad vara »fattig» af det skäl, att den ej anser *allt möjligt* utan undantag och urval böra ingå i gymnastik.

**) Det sista och fullständigaste försöket att undvika all slags terminologi finnes i en liten f. ö. ganska »innehållsrik» skrift 1872, kallad *Minnesbok* af D., bestämd för folkskoleflickors gymnastik. På grund af några lärarinnors anmärkningar mot dess tydlighet i vissa fall, måste den 2:dra upplagan 1878 återupptaga några namn af *binär form*. Det sista och fullständigaste försöket att i en gemensam polyfoni förena bruket af *två* på olika sätt sammansatta terminologier är en bok, kallad *Militärgymnastik* af G, Nyblaeus 1881. — Det är Herr Björnstad, som förtjensten tillkommer att först i friskgymnasik hafva verkat till en *återgång* från utrotningsförsöken mot B:s terminologiska system. Det vore sannerligen lyckligt, om förverkligandet af folkskolans på papperet *anbefallda* gymnastik ej mötte större svårigheter än bruket af några namn, lånade ur B:s terminologi?

medel i gymnastik. De ansedda »rytare», som på olika tungomål fördömma B:s uttryckssätt, akta sig väl att föreslå något sätt att *utan terminologi* uttrycka en så stor mängd af olika former, som den s. k. svenska methoden innehåller. — Svaret på den 1:sta frågan ingår f. ö. äfven i den nästföljande.

Till svar på den 2:dra frågan bör först anmärkas, att grundplanen för B:s terminologi är den *binära* eller binomiala ramen *); allt annat deri är endast bisaker. Förkortningar och tecken äro blott oväsentliga former, som icke alltid nyttjades. Några sådana fall af behandlingar, skrifna utan förkortningar och tecken återgifvas nedan i ljustryck. På detta sätt skrefs många af de för ändamålet särskiljdt modifierade former, hvilka han nyttjade såsom »hemrörelser» både före Schreber och i vida mera *olikartad* utsträckning för friska och sjuka menniskor. Försök att mera eller mindre fritt öfversätta hans af honom sjelf aldrig i boktryck utgifna terminologi finnas framställda i engelska böcker af den om gymnastikens »bekantgörande» högt förtjente D:r M. Roth, i tyska skrifter af D:r Neumann, Eulenburg och Melicher **) m. fl. samt i skildringar på spanska af M:r Loureiro 1837. Den om militäriskt ordnade kroppsöfningars införande vid den stora tyska krigshärens rekrytskola förtjente Hg. Rothstein öfverflyttade den mera fritt. Detta besvär skulle de säkerligen hafva besparat sig, om de hade känt ett bättre, mera »exakt», uttryckssätt för den mängd af dittills i dessa länder obekanta aktiva och passiva former. Här bör ej lemnas oanmärkt, att läkaren D:r Schildbach, hvilken likasom D:r Helmke m. fl. tadlar D:r Neumanns terminologi, begagnar dock sjelf *en stor mängd* af uttryck, som starkt erinrar om fragmenter af Neumanns sätt att tala och tänka. Trots alla anmärkningar mot Neumanns från svenskan härledda terminologi behöfver man ingen siareanda för att inse, att den tid skall komma, då något deraf (t. ex. förkortningar och ziffror) måste begagnas äfven i den böjliga rika tyskan. Längre fram i dessa häften erfar man, huru en ansedd fysiolog har gått så långt i stränghet mot den nordiska methodens påstådda lärdomsprål, att han förklarar äfven ordet *gymnastik* vara alltför »emfatiskt» pösande. Hvad skulle en så sträng domare rättvisligen säga om de svulstiga ordalagen, som *nu* begagnas bland oss i Sverige, såsom i högtidstal och i yttranden af s. k. sakkunniga prisdomare vid »gymnastikfester» och andra dylika granna tillställningar med musik, fanor m. m. — För den, som ej känner det, kan upplysas, att ganska många böcker finnas äfven utgifna om *dans* från äldre och nyare tid. Man kan bland de mest ansedda författare om danskonst välja hvilken som heldst från olika tider, för att se, hurusom alla nödgas anlita en terminologi och äfven meddela redogörelser om dennas italienska, spanska, franska, tyska och engelska härledning. Den som besvärar sig öfver gymnastikens terminologi och dess förmenta lärdoms-sken, har ringa begrepp om en fullständig »balettskolas» snörflande språk, som skall föreställa franska. Redan grekerna be-

---

*) Sjelf kallade han *ställningen* förslagsvis »det generiska» och *rörelsen* »det speciella».
**) *Erster Bericht* 1853 Wien och hans tre *Jahresberichte* 1853. 1854, 1855.

rättas hafva sett sig nödgade att efter qvinliga gudomligheters namn (Atalanta, Aglaja etc.) hafva uppkallat åtskilliga ästetiska öfningsformer; likasom man berättar (A. Zanders), att deras gymnastiska benämningar redan på den tiden voro föremål för åtskilligt gyckel. — De många bland förra tiders Tyskar, Holländare, Svenskar o. a. brukliga sätten att på fäktsalarna konstmässigt *stringera*, *cavera*, *passera*, *parera*, *finda*, *volta*, *retrahera*, *ligera*, *camminera* m. fl. ord visa ännu en nog talrik återstod af förvrängd fäktmästare-franska (t. ex. garde, prim, terz, sekund, qvint, septima o. a.), oagtadt den äfven i *detta* hänseende förenklande svenska methoden*) har ur fäktundervisningen utrensat fyra femtedelar deraf såsom varande öfverflödigt, åtminstone *för manskaps öfning* ledvis under en gemensam ledare, såsom anstår denna methods af så många tyska tokar förr beklagade »militärische Zweck und Karakter», hvilka grunddrag af så många svenska tokar deremot förbises eller anses vara otillräckliga. Den mångkunnige tyska pedagogen Vieth, en vacker motsats till nyare gymnastiska författares vanliga mångordighet, anmärker med tillräckliga skäl i förra århundradet, att de d. v. högskolornas »ritterliche Übungen» (exercitationes equestres) bära en mängd af namn, som skola föreställa *franska*, men tillhöra intet verkligt språk, såsom orden *esquelette*, *pommée* m. m. Äfven ridkonsten har snarlika fall att uppvisa, ett arf från förriga tider, ehuru den dock under nyare tider har utvecklat sig till en verklig vetenskap för både krigets och fredens behof, hvilken ser sig nödgad att yttermera öka sin gamla terminologi med många nya ord. — Om man från förra tiders stall-, fäkt- och dansmästares besynnerliga rotvälska vågar vördnadsfullt lyfta blicken ända upp till de höga rymder, hvarest allt strålar af snille och lärdom, d. v. s. till sjelfva *vetenskapen*, t. ex. till det förra århundradets sistfödda vetenskap, ästetiken; mötes man genast af talrika försök att *kort* och nog bestämdt »precisera» begreppen för åtskilliga kroppsliga verksamheters benämning. Den rygtbare engelsmannen Austin, som bröt sin egen väg, nyttjade förkortningar såsom *p*, *h*, *f*, *d* för att beteckna *prone*, *horizontal*, *forward*, *descending* äfvensom *s*, *e*, *q*, *n* för *supine*, *elevated*, *oblique*, *nothing*. Den första bokstafven i sammansättningen betecknar h ndens ställning, den följande utmärker armens olika »lyftningsgrad»,

*) Af deras skrifter från föregående århundraden känner man, huru den tidens fäktmästare använde många timmar dagligen till en enda eller få adliga ynglingars undervisning; emedan *allt* måste på grund af *bristande enkelhet* och gymnastisk plan ske blott med s. k. enskiljda lektioner, efterbildande »duellen». Det 1836 utfärdade Bajonettfäktreglementet föreskrifver mom. 43, 45—51. 171, 177 m. fl., huru öfning *ledvis* kan användas enl. det för alla fäktvapen vid Gymn. Central-Institutet antagna bruket. — Den ofta omtalade franska fysiologen Prof. Berard anför ännu 1854 i sin Rapport såsom *en nyhet* från Vincennes att nyttja fäktundervisning *på två mot hvarandra vända led.* Man kan ej tadla fransosen för denna okunnighet, då en bekant mycket välmenande svensk författare, som länge har varit ledamot af styrelsen för sjelfva Centralinstitutet i Stockholm, ännu i år (1882) tydligen förråder, att han ej ens vet: huru, när och hvar de genomgående förenklingar infördes, hvarigenom fäktöfningar hafva blifvit tillgängliga i viss mohn för soldat-massor ledvis.

den tredje angifver armens läge i den »transversa» skärningen (t. ex. inåt, framåt, utåt, sides, bak-utåt etc.), den fjerde förklarar den rörelse, som möjligen *tillägges* i något af de nämnda fallen. Austin gifver namnet *notation* åt hvarje medelbar beteckning i sitt förkortningsspråk: de bokstäfver, som antyda en rörelses rigtning, utgöra således dess »notation». Han egnar en särskiljd del af boken åt dessa uttryck. Har sjukgymnastiken, sådan som den utvecklades af B., ej ett innehåll af mycket mera *olikartade* former, hvilka lika väl behöfva en terminologi, som detta ästetiska system? — Försök att anskaffa mera klarhet i beskrifning af kroppsliga uppgifter genom uppfinnande af särskiljda terminologier träffas öfverallt i de mest praktiska grenar af vetenskap. Att nu ej tala om chemi eller många tekniska grenar och deras tallösa konstuttryck, påstår man ju (och kanske med rätta), att jordegummors, barnmorskors och s. k. fruntimmersläkares »heliga konst» att till vår olycksverld med tänger framdraga små gensträfviga medborgare har i Sverige haft en utmärkt målsman, som äfven bildat ett språk för dessa verksamma danneqvinnors och deras manliga embetsbröders tjenst. Hans benämningar, t. ex. »framstupad kronbjudning» m. m. d. hafva ju en rigtig gymnastisk klang. Äfven den rygtbara fysiolog, hvars häftiga kritik har blifvit förbunden med historiken om det nittonde århundradets gymnastik, är likasom de rygtbara biologerna Pflüger, Schiff, Bidder m. fl., sjelf känd genom bruket af en terminologi, som svänger sig med ganska långa namn, såsom »katelektrotonus», »anelektrotoniserad» m. m. d. — För att sluteligen med Tysklands n. v. lärdaste gymnast*) och glupskaste »Schwedenfresser», den flitige språkforskaren och terminologen i all synnerhet, Herr D:r Phil. Wassmannsdorff komma, såsom han sjelf säger, *in medias res*, kunna vi egna ett flygtigt ögonkast äfven på *gymnastiken* vid dess sätt att uppträda i *andra* länders språk. Åtskilliga anmärkningar mot tydligheten o. s. v. förekomma i utländska skrifter angående den väldiga hop af *grodsprång*, *gräshoppsprång*, *björnsprång*, *kattsprång*, *vargsprång*, *tigersprång*, *lejonsprång*, *tjufsprång*, *jungfrusprång* m. m., som der hafva erhållit sådana namn i århundradets

---

*) I detta fall må benämningen rättvisligen ej inbegripa hvarje pojke, som kan hoppa öfver en trähäst, hvarje histrion, som kan »bita sig i ryggen», hvarje värdig ättling af Carl Vogts hypothetiska »urfånar», som vurmar för någon löjlig »sport», såsom den nu vid franska badorter »moderna» kapplöpningen mellan *krabbor* e. a. lika nyttiga tidsfördrif med thy åtföljande vadhållning m. m. — In balneis publicis nostri aevi urinatores saepe aemulantur cohibitione spiritus, uti colymbi. Juvat cui non nocet? De ludis juvenilibus diaconorum Strengnensium, jam obsoletis, narratur, morem illis fuisse mirificum. Aemulantes juvenes, orbe facto, ejecerunt urinam violentissime et altissime. Vicit qui eam super capita commilitonum emittere potuit. Ter quaterque victor existimatus fuit, qui dorsum et caput fortiter retroflectens arcum urinae super semetipsum ejecit. Paullo minus admirationis plaususque excitavit ars eximia faciem suam urina irrigandi, trunco antrorsum satis incurvato. — Praetia natationis velocissimae, meta longinque semota, instituit hoc anno 1882 Holmiae praefectus natatoriae. Rapiditatis immodicae autem certamina publica pluribus juvenum nocent, paucis facent. Plausus enim vulgi *fortiores* aemulos incitat immodice, et superexigit *graciliores* saepissime, considerandum quod eo sit inspectoribus sanitatis publicae.

början, fastän man var vorden så språkren att man *aldrig* ville bruka ordet gymnastik. De första försöken att i det nyare samhället åter införa ordnade kroppsrörelser egde rum under förra århundradet i Tyskland vid de af Basedow och Salzmann ledda s. k. philanthropiska skolorna. De få öfningarna derstädes utgjordes förnämligast af den gamla soldatskolans första enkla grunder, hvilka inför gossarna benämndes med *latinska* ord. Om vi i detta fall få tro Herr Wassmannsdorf, öfversattes äfven de krigiska befallningsorden *höger om*, *venster om!* m. m. till latinska uttryck. — Till gymnastik räknades äfven det der uppfunna »affero-spelet», hvilket bestod i att vid frågor, framställda på *latin*, gifva svaren rätt på samma språk. Öfningarnas innehåll af *verklig gymnastik* var dock för ringa och enartadt att hafva ett trängande *behof* af ett så lärdt medel. Ehuru af åtskilliga svenska anmärkare i dagblad anklagad för tomt svassande lärdomsprål och genom sin befattning *nödsakad* att med noggrannhet terminologiskt bestämma ett ofantligt förråd af aktiva och passiva uppgifter för ett stort antal af biträden o. a. menniskor, har B. dock aldrig sjelf veterligen inlåtit sig i dylika höglärda försök. Deremot träffas enl. ofvan smärre strödda anteckningar på tyska, franska och engelska, hvilka han till sin hjelp begagnade, då utländska läkare besökte Stockholm för att taga kännedom om hans method. Det var först den flitiga läraren N. Strömborg, som 1857 tillgrep latin för att uttrycka en del af ställningar och rörelser, nemligen fäktundervisningens, i en bok som hade kunnat blifva bättre, om författaren ej saknat utväg att förse den med bättre och talrikare teckningar. Af de i sednare tider framkastade förslag att i stället för B:s namn *bukrörelser*, *häfrörelser*, *spännböjande rörelser*, *bålens vridrörelser*, *spännliggande* och *famnframliggande ställningar* m. m. d. säga *erkiter*, *synoler*, *holmisker*, *empaliner* m. m. finnes intet spår i hans anteckningar. — Två nyare tyske läkare, den kristne Ed. Angerstein och den israelitiske Henr. Rosenthal, likasom några det föregående århundradets lärda författare om gymnastik, hafva opåtaladt nyttjadt *latin* till sina i öfrigt föga märkliga inauguraldissertationer. Pagon, en annan lärd har föredragit grekiskan i en kort *Περίληψις της Γυμναστικῆς* utan att den kritiske fysiologen Herr Dubois-Reymond har förtyckt det, kanske på grund af tryckorten. Men hvarför få ej svenskar, likasom många andra, nyttja ordet *gymnastik*, då språket saknar eget uttryck?

För att på något sätt besvara frågorna 3—5 mycket kort, må de alla sammantagas till utredning med hjelp af *jemnförelsens* utvägar. Beträffande B:s företrädare Ling har denne genom att 1828 gifva B. det omtalade uppdraget, sjelf erkänt underlägsenheten och synnerligen planlösheten i sitt gamla benämningssätt och sina fåfänga försök att omsider i *Gymn. Allm*, *Grunder Fragm.* 4:de afdelningen № 5—10 delvis rätta dessa fel, hvilket erkännande yttermera upprepas i den 6:te afdelningen fragm. № 9. Oagtadt hans namnlistas ofullständighet innehöll den ej blott otydligheter men äfven några synonymer *).

---

*) En alldeles oförklarlig namnförvexling finnes i G. R. af 1836 öfningstab. 10, hvarest

Beträffande de med B:s lärareverksamhet *samtidiga* utländska försöken kan, såsom en allmän sats, sägas, att före 1828 hade ännu intet spår förekommit af någon terminologi, som söker sin grund i det skarpa och noggranna åtskiljandet af utgångsställning och utförande. Ehuru den förtjente schweitzaren Clias, tysken Werner, spanioren Amoros och flera andra hafva utgifvit en mängd af böcker om gymnastik och beskrifvit äfven fristående rörelser; träffas ingenstädes tydliga bemödanden att erhålla en *binär terminologi*. Den af Jahn 1816 utgifna boken innehåller inga fristående rörelser eller några dermed likartade öfningar på stället, och kan således ej meddela någon motsvarande terminologi. Under en så allmän och genomgående missagtning för korrekthetens första vilkor betyder det föga, att bland utländska författare träffas en massa synonymer. Några af dessa, såsom sammanblandning af en dels *vridning* och hela kroppens *vändning* eller de skiljagtiga uppgifterna om betydelsen af många ord t. ex. af *Senkelhalte* och *Abhang* eller af *Anknien* och *Anbrusten*, af *Wippen* m. m., eller om *Armschwingen*, *Armkreisen* och *Mühle*, eller om de många skiftande namnen i fäktning äro blott mycket små olägenheter jemnförelsevis till bristen på en *genomgående plan*, som motsvarar korrekthetens fordringar vid behof. — Man har i Tyskland anmärkt (jfr bl. a. D:r Med. E. Angerstein 1870 sid. 158), att det der rådande rättmätiga hat efter befrielsekriget 1813 mot det fransyska påtrycket framkallade ett »Sprachreinigungswuth», som stundom gick till det löjliga, och åstadkom dunkelheter. Samma författare anför sid. 152 en kort och god förteckning öfver Jahn's m. fl. förtyskningar af terminologien. För en oveldig utlänning synas de beklagade öfverdrifterna dock ej hos Jahn vara betydliga. Märkligare i saken sjelf är, att den genom Jahns *lärjungar* 1847 utgifna 2:dra upplagan af hans *Deutsche Turnkunst* upptager äfven *fristående* öfningar (mot hvilkas tarfliga enkelhet tyskarna ursprungligen närde ett djupt föragt), hvari någon uppmärksamhet egnas åt ställningar, en följd af Rothsteins då började starka påtryck och bemödanden att göra den svenska methodens förfaranden och allmänna grundsatser mera bekanta och erkända. — Ungefär samtidigt med besagda skrifts 2:dra upplaga utgaf en annan bekant tysk, A. Spiess, ett mycket stort *system* af öfningar (1840—1846), hvarom f. ö. vidare nedan. Det har blifvit mycket berömdt af vetenskapsmän, synnerligen D:r E. Friedrich, Behrend, Angerstein m. fl. ofvannämnda för dess *fullständighet* och *vetenskaplighet* och äfven för dess *terminologi*, likasom hans åtgärder att förtyska den gamla dansskolans benämningar. Någon märkbar hänsyn till *ställningarnas noggranna bestämmande* förspörjes dock ej ännu i de långa, men väl ordnade *förteckningarna* af namn,

---

det till betydelsen noga bestämda ordet *framliggande* nyttjas i st. f. det blott till lutningsgraden ofullständigt bestämda *stupfallande*, som redan begagnades af B. Begripligare enl. dennes terminologi skulle uttrycket *spännliggande* hafva varit, och äfven likna L:s uttryck *Gymn. Allm. Grunder* afdeln. 2, fragm. № 15. Det värsta felet var dock ej värre än det *nu* förekommande besynnerliga uttrycket »fristående stödrörelser», som liknar folkvisans gäckiga tal om »utdragna sablar uti skidorna».

som hela hans bok utgör; och ej heller i någon annan då utkommen bok t. ex. Klumpp's samtidiga omarbetning af den förtjente Gutmuths' arbete *Gymnastik für die Jugend* 1846—1847. — Detta ännu 1847 tydligt fortfarande allmänna föragt i o. f. korrekta ställningars väsentlighet uppenbarar sig äfven tydligt i en mängd af den tidens *teckningar* om gymnastik. Men utan tillvaron af några mycket noga bestämda ställningar (hvaraf somliga måste vara stegvis härledda ur hvarandra), utan klar insigt om dessa utvalda ställningars beskaffenhet och bruk, saknas sjelfva *föremålet* för en mera »exakt terminologi» och vilkoren för dess uppkomst. Saken måste finnas före namnet. Man måste först hafva empiriskt utmönstrat ett godt *urval af gymnastiska former*, innan man kan göra en dertill hörande terminologi. — Af denna brist har den nödvändiga verkan följt: en sträng och vidlyftig mångårig kritik om *ord*, t. ex. den ändlösa »Hantelfehde», utan någon motsvarig kritik i *sak*. Visserligen framställde F. Massmann 1844 den oartiga anmärkningen, att Spiess's vidlyftiga terminologi är »snarare kinesisk än tysk», såsom orden *Armhangstand*, *Ellenbogenspannstütz*, *Kibitsgang* m. m. Men den har sedan, ehuru ej upptagen vid *soldatskolan* i sitt hemland, vunnit många varma vänner, hvaribland den kunnigaste, hetsigaste och utförligaste är nyssnämnda D:r Wassmandorff, sjelf en medarbetare i dess utbildning, hvilken såsom granskare i talrika afhandlingar plägar yttra sig lika häftigt mot bruket af »schlechte Wörter», som han städse iagttagit en medgörlig tystnad mot de mest besynnerliga öfningar, som ingå i det af honom hyllade *systemet*. Nyligast har dettas hufvudman blifvit af en enthusiastisk skriftställare i Belgien utropad såsom »le Linné de la gymnastique». Försåvidt som en sådan lagerkröning skall häntyda på en binär nomenklatur och på en dermed afsedd noggrann teknisk bestämdhet, tillhör B. ännu i dag att *först* hafva nyttjat en sådan — ehuru han var mindre ifrig att *trycka böcker* derom, än hans in- och utländska efterföljare hafva varit. Det är ej det *enda* fallet, hvari Spiess's landsmän ifra för att tilldela honom en »prioritet» af lika oförtjent art Äfven i fråga om planen att införlifva gymnastik med *skolan* för att kunna befordra och bättre kontrolera öfningarna hade den svenska skolstadgan redan 1820 utan buller och bång bragt den saken till verklig lagfästad *handling*, innan Spiess 1842 uppträdde med sin rättvisligen berömda skrift om detta behof. Hans landsmän hafva så många gånger upprepat, att före honom fanns ingen fristående gymnastik och begagnades inga s. k. ordningsrörelser, att de numera verkligen med stolthet *tro* detsamma. Likasom redan den berömde schweitziske pedagogen Pestalozzi, sannolikt föranledd af de historiska uppgifterna om Grekernas bruk, hafva äfven hans landsman Clias, spanioren Amoros och tysken Werner begagnat s. k. sångrörelser, de sednare kanske t. o. m. något mera än nyttigt var. Redan 1819 utgaf Amoros efter Pestalozzi's föredömme sina bekanta franska *Cantiques*, innehållande den musik och de visor, som skulle ledsaga de af honom begagnade sångrörelser. Detta hindrar ej, att Spiess i hvarje nyare kompilerande bok förklaras vara den, som »uppfann» de s. k. sångrörelserna. Det är äfven bekant,

huru ifrigt den judiske D:r Behrend har i smärre afhandlingar sökt bevisa den af B. begagnade sjukgymnastikens *tyska* härkomst, likasom den franska läkaren D:r Estradère härleder den från China. I följande häfte skola vi finna, att en af Europas anseddaste fysiologer ej har aktat för rof att plöja med B:s kalf, att söka tillmäta sig sjelf uppfinningen af en allmän theori, som B. redan länge hade tillämpat såsom både theori och praktik, och hvars vigt han t. o. m. ansågs *öfverskatta* enligt den förgångna tidens sakdommare i hemlandet. — Och likväl äro B:s »terminologi och schematologi» trots alla dessa försök, trots allt hopadt klander inom- och utomlands, ännu fortfarande den enda form, som *till planens allmänna drag* har kunnat följas af de läkare, som utomlands hafva skrifvit *handböcker* om sjukgymnastik; emedan ingen annan form är nog »exakt». Sammalunda har D:r Prof. Hartelius med skäl föredragit att följa de allmänna grunderna af denna terminologi i sin handbok 1870, och i andra skrifter.

Sedan nu det väsentligaste har blifvit i största korthet anmärkt om det *tidigare* förhållandet vid Kongl. Gymn. Centralinstitutet och om terminologien *utomlands* före och efter B:s år 1828 uppställda plan; återstå blott att nämna några ord om förhållandena inomlands sednare än hans försök att *benämna föremålen med en binär nomenklatur.* Det enda sedan 1828 inträffade försöket att förbättra de då uppkomna eller efteråt tillkomna bristerna, hvilket förtjenar att nämnas, är den ofvan anförda af föreståndaren vid Gymnastiskt-Orthopediska Institutet D:r H. Sätherberg utgifna lilla skrift 1853, äfven intagen i tidskriften Hygiea s. å. Den har åtminstone visat, att förbättringar kunna ej vinnas utan ett tidspillande och föga roande förarbete. Den följer samma binära plan, som de efter B. af Rothstein och Neumann utgifna böcker, och förtjenar verkeligen att läsas. Författaren uttalar sig der bestämdt om *behofvet af en utförlig terminologi.* Han finner B:s terminologi *otillräcklig* att uttrycka allt, som behöfver tydligen skiljas, men framställer ej denna terminologi såsom redan varande öfversvämmad af onödiga konstord, ehuru förf. vid andra tillfällen ej har sparat anmärkningar mot sin förre lärare. Dessa hans afhandlings förtjenster böra erkännas, ehuru de deri tillstyrkta förbättringar äro tvifvelagtiga, enär förf. med tystnad öfverhoppar de värsta svårigheterna. Han tyckes sjelf erkänna, att det gamla kortare namnet *simhängande* är nästan lika godt, som hans eget förslag *sträckgripfotfästvågräthängande* o. s. v. Ej heller tyckas de nya fördubblade prefixerna *häfhäfstöt, stöthäfstöt, stötlyftstöt, lyftlyftstöt* lifva till efterföljd. Man frestas att fråga: hvarför då ej äfven *stötstötstöt* o. s. v., likasom Palmer's bekanta förslag *hahaha?* — Medan talet vänder sig om sträfvanden i o. f. terminologiens utredande*), bör ej förbigås ett annat med betydlig tidförlust sammanbundet arbete, ehuru dess upphofsman ej har skyndat att utgifva det af trycket. Herr A. Littorin, nu lärare vid Elementar-

*) D:r G. Zander's terminologi ses i hans lilla skrift *Medico-mekaniska Institutet* 1871, och är upplysande egenteligen för att se, *huru många* rörelser kunna ske med *maohin* (utan annans hjelp) enligt författaren.

läroverket i Upsala, har 1866 uppgjort en i ordningar indelad *förteckning* öfver de former, som förekomma i det till Centralinstitutets samlingar hörande band af B:s sjukbehandlingar, årgången 1845. Det antal, som han har funnit (1163), är märkligt derigenom, att det ganska nära sammanstämmer med en äldre lista från 1850, till hvilken dessa pappers utgifvare har en gång på B:s befallning sednare uppgjort en fyllnadsförteckning. — Det nu anförda jemte Herr Santessons skrifter sammanfattar hvad inomlands har skett *utom* Centralinstitutet i o. f. benämningssätten.

Efter den (såsom författare både i fråga om stora omfattande verk och små monografiska afhandlingar) föga skriflystne B:s afgång 1862 har en skarp motsats till hans tystnad visat sig; en förvånande mängd af små böcker äfvensom afhandlingar om enskiljda ämnen angående gymnastik hafva utkommit i det förut så stilla hemlandet *). Der hade 1862 utom Santessons bearbetning af Hg. Rothsteins två första små skrifter knappt utkommit något annat efter Lings död än tre plagiariska efterföljder af det 1836 utgifna reglementet om *fria* rörelser. En nyväckt verksamhet till framställande i tryck af det föregående tystare arbetet var destomera önsklig, enär goda tydliga *beskrifningar* och talrika upplysande *teckningar*, framställande det stora förrådet af de mest sammansatta (och derför de svåraste att nog tydligt återgifva **) aktiva och passiva former, blef ett årligen kännbarare behof, efter B:s afgång för de nya lärare, som icke sjelfva hade praktiskt deltagit i inrättningens verksamhet under hans ledning. Ett *omfattande bilderverk*, utgifvit efter hand häftesvis, och *ett särskiljdt större canon af fullständiga beskrifningar*, likaledes utgifvet häftesvis, voro och *äro ännu* nödiga för att erhålla en redigare öfversigt af hela materia gymnastica i ett sammanhang. En ordentligt företagen granskning och bearbetning af B:s hela terminologi, afseende att fylla luckorna och utrensa de många besvärliga synonymerna, borde *dernäst och i samband dermed* hafva varit Centralinstitutets första omsorg för att fortsätta och tillgodogöra den började verksamheten ***). Men *intetdera af detta har ännu skett*, en beklaglig följd af att åsidosätta rigtig arbetsfördelning enligt den nu gällande stadgans anda och ändamål att lättare åstadkomma rätt samverkan mellan afdelningarna. — Tvärtom hafva nyskapade synonymer tillkommit efter 1862 och antalet deraf

*) Någon äldre läsare torde anmärka, att en tid fanns, då man kunde lefva, fastän icke hvarje godt utförande af ett hopp, en klättring, kullerbytta, sträcksim o. s. v. omförmäldes i rikets alla dagblad med uppgifter om verkställarens namn, äfven barns.

**) Det förhåller sig häri med teckningar ungefär så, som med beskrifningar. Somliga rörelsers beskrifning är temmeligen lätt att lemna, åtminstone med hjelp af teckningar. Dessa beskrifningar *upprepas* derför i oändlighet af både in- och utländska författare — mera eller mindre troget, mera eller mindre förändrade. Detta gäller synnerligen om G. R. af 1836 kap. 1, 2. Andra rörelser äro ytterst svåra att beskrifva och afbilda. Dessas beskrifningar och afbildningar äro af plagiatorer skydda såsom »brännande eld», och äro derför ännu obeskrifna,

***) Jfr de kommitterades yttranden 1859, 1862 om de skrifter och plancher, som de väntade såsom en följd af institutets omdaning, utvidgning och delning i tre grenar.

mångdubblats så, att oredan nu är vorden större än förut. En mängd af de första namnen äro vordna till betydelsen obekanta för institutets n. v. lärare, såsom kan utrönas i nästa häfte *). Det betyder onekligen föga, att enskiljde män i deras praktiska verksamhet, t. ex. med sjukgymnastik, *skriftligen* nyttja hvilka namn som heldst. Men i *böcker*, synnerligen läroböcker bör man alltid betänka olägenheten af, att hvarje skriflysten uppfinner nya ord för betecknande af gamla kända föremål. Detta plägar man iagttaga såsom en pligt i vetenskaperna. Men det är ett besvärligt, mycket enformigt och till utseendet föga betydande arbete att ordna en omfattande terminologi; det ser sjelfständigare ut att omdöpa allting. Få voro derför de, som efter B:s afgång hafva velat och kunnat verkställa rensningen, eller åtminstone sökt att hejda förvirringen i afbidan på en grundlig bearbetning. Följden är, att de n. v. till lärarebildningen nyttjade handböcker m. m. hafva olika terminologier; och somliga böcker begagna *två* alldeles olikartade terminologier. Den ena är ny och tillkommen i afsigt att afskaffa både B:s binära terminologi och de i G. R. af 1836 begagnade uttryck; den andra är en slutlig återgång till binära namn (1881), inträffad i följd af omöjligheten att genomföra en verklig *hel* ny plan efter annan grund än B:s egen. Detta lappverk är nu slutet af de sista tjugo årens sträfvan. En föga sällsynt orsak till gymnastiska synonymers uppkomst är *okunnighet*, stundom begär att åstadkomma något skenbarligen nytt. Gymnastik har hittills visat sig vara ett synnerligen passande fält för namnmakare. Man kan ej här genomgå alla försök att mångdubbla åtskilliga namn. Dock kan erinras exempelvis, huru man förr sade *fristående* rörelser, sedan förkastade detta ord, och antog uttrycket *fria rörelser* efter utländsk förebild, hvarefter en neolog i det sista namnets ställe införde benämningen *frirörelser* **), men ej länge nöjd dermed, gjorde ett ännu styfvare tag genom att tillråda ordet *frigymnastik.* Vi hafva således nu fyra namn att välja blott för *detta* begrepp. En olikhet mellan B:s terminologiska åtgärder och hans efterträdares är, att de förra gjordes småningom *efter behof*, visserligen ej nog systematiskt, de sednare gjordes *utan behof* och utan nytta men efter alltför många systemer. Detta gäller ehuru i olika mått om både frisk- och sjukgymnastik; och det är för en lärare vid Centralinstitutet ej lätt att under en sådan förbistring i längden behålla alla en gång antagna namn i friskt minne, när nästan allting bär flera namn (utom de olika s. k. kommandoorden), ej blott i *svenskan*, men äfven i andra språk.

---

*) Utländska försök att framställa en del af de former, som B. nyttjade, brista i tillräckliga teckningar. Derigenom äro äfven åtskilliga af D:r A. C. Neumanns benämningar numera obegripliga, t. ex. de som angå »snedbehandlingar».

**) Då den gamla Jahn's lärjungar 1847 omarbetade hans *Deutsche Turnkunst*; var han enl. Maul's uppgifter obenägen mot namnet *Freiübungen*, såsom tvätydigt. Möjligen medverkade dertill den ovilja, som de äldre turnarne ursprungligen buro mot den »militära formen»: fristående öfningar o. a. aktiva rörelser *ledvis efter kommando.* Namnet »allgemeine Vorübungen» föredrogs. s. 75.

Om vi, som omedelbart efterträdde B. vid Centralinstitutet, skulle vara uppriktiga; måste vi bekänna, att det n. v. tillståndet der är följande i afseende på teminologien. Denna inrättning är nästan omedelbart efter hans 1862 inträffade afgång ordnad i *tre afdelningar*; för sjukgymnastik, för friskgymnastik och för vapenföring. Enhvar af dessa afdelningar har f. n. delvis olika terminologier, till föga fromma för undervisningens största möjliga enkelhet och enhet*). Den som tviflar, att slapphet kan derhän upplösa banden i samma läroanstalt, hänvisas till läsning af de derifrån utkomna böcker 1862—1882. För den första afdelningen, sjukgymnastiken, den omedelbara fortsättningen af B:s förnämsta verksamhet, gäller ännu onekligen grunderna af hans binomiala terminologi; enär det är *omöjligt* att utan den för s. k. dubbelrörelser åstadkomma tillräcklig noggrannhet i uppgifter om ställningens art och rörelsens förlopp. Dock kan det ej nekas, att till de förutvarande hafva ytterligare nya synonymer tillkommit, hvaraf några troligen kunna utan skada åter utmönstras. Men å andra sidan kan ej heller förnekas, att former finnas, hvarest ändringen är *nyttig i sig sjelf* och oskadlig i andra hänseenden samt f. ö. enlig med den gamla terminologiens karakter. Sådana fall äro ofvan anmärkta. Den stora mängden af äldre rörelseformer skall uppenbarligen vålla många svårigheter vid framtida försök att åstadkomma en genomgående bearbetning af namnlistan. — Oagtadt de qvarstående önskningsmålen vid denna afdelning är hon den enda af de tre, hvarifrån något väsentligt *beskrifvande* arbete med teckningar har utgått. Ty utom den af Prof. D:r Hartelius utgifna *Handbok i Sjukgymnastik* 1870 samt en tidigare skrift (1863) af samma författare är intet gjordt vid Centralinstitutet i Stockholm för att beskrifva de förut på svenska *icke beskrifna* delarna af gymnastik. — — Vid den s. k. pedagogiska afdelningen har man tyvärr försökt att gå flera vägar. Före institutets tredelning sökte man i skolornas gymnastik följa B:s terminologi så troget som möjligt, ehuru den, ursprungligen afsedd för gymnastikens *helhet***), dock hade erhållit sin mesta praktiska utbildning och fortsatta bearbetning inom *sjukgymnastikens* område, hvilken omständighet i många fall försvårade tillämpningen deraf i friskgymnastik. Då detta försök 1856 stötte mot många svårigheter inom det ofantliga förrådet af de mest olikartade öfningar, som saknade namn; försöktes 1857 en enkom för friskgymnastik afsedd föga afvikande *bearbetning*, medan B. ännu var föreståndare, men icke med hans synnerliga bifall. Nu kan utg:n af B:s efterlemnade papper inse, att den 1857 verkställda bearbetning verkeligen ej förtjenade hans bifall, enär den såsom omfattande blott

---

*) Jfr Hartelii *Tidskrift* 1:sta bandet, sid. 139 o. f., 760.

**) Detta gäller dock ej om fäktningen, för hvilken 1828 den grundsats följdes, att bibehålla de en gång antagna namnen för ställningar och rörelser, som funnos i äldre »fäktböcker». Blott de för nybörjares öfning ledvis nödvändiga tre första inledande ställningarna *utan vapen* erhöllo namn af gymnastisk prägel på den grund, att dessa förenklingsmedel saknades i de gamla fäktskolorna, och dessutom utgöra former äfven af värde i o. f. pedagogisk gymnastik.

en *del* af gymnastikens helhet, måste blifva felagtig och medföra ny oreda i o. f. de många för frisk- och sjukgymnastik gemensamma formernas benämningar. Följden af denna den äldre terminologiens ofullständiga behandling visade sig omedelbarligen. Äfven i skrifter, som ej förråda önskan att öka onödiga synonymers antal, träffas dock ganska många sådana (hvaraf åtskilliga fela i tydlighet mera än de äldre namnen), såsom följande lista korteligast visar: *tåsitt.*, *huksitt. (nigsitt.* *) — *nigsitt. (nigst.)* — *tåhäfst.* (*tåst.)* — *häfhäng*, *(underhäng.*, *mothäng*, m. fl.) — *vippnigst. (högnigst.)* — *halfst. (motspjernst.* m. handkedja) — *tåfästvågst. (strvågvrstödj.* vid bänk utan ribbor) — *vrstödvågst. (vågvrstödj.* m. fl. derur härledda) — *utfallst.* (flera ställningar som böra närmare uppgifvas) — *vridst. (vändst.)* — *strst.*, *strsitt.* m. fl. (*halfstrst.*, *halfstrsitt.* m. fl.) — *fallvipphäng. (fallhäng.)* — *spännbågvipphäng. (båghäng.)* — *vexelkast*⌣⌣/ (*kast*⌣⌣/) — *vexelkast*‿ (*kast*‿) — *2A.uppnedförn. (2A.svängn.* i pilplanet) — *öfversl. baklänges (öfverkastn.)* — *B.upp*‿ *(2B.upp*✓*?)* m. fl. lika felagtiga. — — Ända från denna tid hafva de sedan vid den pedagogiska afdelningen anställda lärare derför hittills förblifvit mycket och kanske för mycket stillastående i att söka undvika ytterligare ändringar. Derför har från denna afdelning så ofta upprepats yrkandet, att Centralinstitutet må bekosta ett större verk af utförliga planscher**), emedan detta medel till mera åskådlighet och förenkling äfven är *det första nödvändiga steget* till erhållande af en bestämdare terminologi — och utgör ett ännu nödvändigare vilkor för reda och ordning, sålänge en sådan terminologi saknas. Det tillhör en annan tid att bättre utreda, *hvarför* dessa upprepade yrkanden ej hafva vnnnit vederbörandes bifall och medverkan. Enligt ofvan har B. i embetsyttrande redan 1853 tillstyrkt sakens utförande och penningemedel dertill. Men institutets d. v. styrelse (Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk) förklarade sig sakna insigt om ärendets väsentlighet; och dermed förföll det. — Huru svårigheten, att utan detta åskådlighetsmedel behålla B:s vidlyftiga terminologi i sitt verkliga skick under så lång tid, dagligen *vexer*, bevittnas bl. a. af de många ofvananförda, vid vissa namn bifogade, *tilläggs-bokstäfver (a, b, c* jfr ofvan s. 266—268), hvilka måste tillgripas för att utan terminologiens ytterligare utvidgande skilja snarlika former och bevara rörelseförrådets rikedom. Man har m. e. o. funnit det beqvämare att till nästkommande lärareuppsättning öfverlåta såväl *beskrifningar* af de många ännu icke beskrifna öfningarna, som äfven teckningar i tillräcklig mängd samt terminologiens grundliga revision. Så har det tyvärr tillgått vid den afdelningen: den lyser m. e. o. genom sin fullkomliga overksamhet i alla dessa afseenden utom en beskrifvande kort bok 1869 om den första simundervisningen. — — För den tredje afdelningen var ställningen lättast efter B:s bortgång, enär den såsom bestämd att leda *fäktundervisningen*, den af Ling och Branting s. k. militärgymnastiken,

---

*) Parentheserna innehålla de äldre af B. nyttjade skrifsätten. De andra benämningarna utmärka de 1857 gjorda förändringar.

**) Jfr samma tidskrift sid. 569—617, 703 och i läroböcker utgifna af besagda afdelning.

inbegripande alla öfningar med *vapen*, ej på något sätt väsentligen berördes af B:s terminologi. Desto märkvärdigare är det, att *denna* afdelning utan påtryck af något nödtvång har öfverskridit sin begränsning, likasom enkom för att upprifva B.s terminologi och öka oredan. Detta har tillgått på följande sätt: åren 1867—69 gjordes en rigtig ansats *) för att utplåna ej blott B:s terminologi, men äfven så mycket som *möjligt* af de i G. R. af 1836 begagnade fåtaliga och enklare fack-uttryck. Den grundsats, som vid detta utplåningsförsök följdes var att ändra allt, som *kunde* omdöpas eller uttryckas med andra ord, än de förut brukliga. Af de nya sammansättningarna voro dock några lika »krångliga» som de gamla. Ändringen var vida lättare att verkställa i o. f. de enklaste fria öfningarna. Af det äldre reglementets uttryck ändrades både namn och befallningsord; *alla* i andra böcker och tryckta tabeller efter B:s terminologi ordnade namn förkastades utan undantag, likasom de dertill hörande befallningsord. De redskapsrörelser o. a., hvaråt nya namn ej *kunde* lätt förskaffas, blefvo utgallrade såsom otjenliga för krigsmän och tillhörande blott den *pedagogiska* gymnastiken, hvilken dock anses utgöra grunden äfven för unga soldaters öfning. Jemnväl *folkskolans* gymnastik erhöll samma nya form af blott fristående rörelser, ehuru några anmärkare hafva förmenat, att *der* bör ju gymnastiken vara »pedagogisk» **). Likaså förordnades, att den för det unga befälets utbildning bestämda Kongl. Krigsskolan skulle följa den reglementariskt anbefallda förknappningen. Så förgingo åtskilliga år, tills inskränkningen af »redskapsrörelser» för alla slags krigsmän började väcka anmärkningar *utom* Centralinstitutet, och synnerligen vid Kongl. Flottan. I broderlandet visade Herr Björnstad, att 2—3 timmars undervisning var nog för att åt *folkskolelärare* bibringa tillräckligt af den såsom alldeles obegripligt höglärd och svårlärd så illa utskrikna gamla terminologien. Med hjelp af densamma lyckades Flottan förskaffa sig 1878 ett nytt reglemente, som var *kortare* än fotfolkets af 1872 och dock *mångfaldigt rikhaltigare*, än detta, som begagnade den s. k. nya terminologien. Då måste äfven vid Centralinstitutets militära afdelning göras några medgifter till öfningarnas utvidgning för krigsmän; men återgången till ett rikhaltigare och mera olikartadt förråd af öfningar kunde ej ske utan att å nyo anlita den gamla öfvergifna men mera böjliga terminologien. Då dessa eftergifter småningom ökades *mycket;* följde deraf den ofvan anmärkta händelsen, att nu nödgas man betjena sig af flera alldeles olikartade sätt att uppställa namnen, till yttermera oreda för hvarje instruktör vid hären, som ej har genomgått en lärokurs vid Centralinstitutet. — Den förutnämnda afdelningen lyser genom sin nästan fullständiga overksamhet; den sist berörda afdelningen lyser genom upprepandet af redan befintliga beskrifningar och nya benämningar å det beskrifna.

---

*) Början af dessa förändringar inleddes egenteligen i den för öfrigt ganska kort och klart framställda skriften *Stå och Gå* af G. Nyblaeus 1867. Fortsättningen följde i de då utfärdade handböcker (reglementen) för folkskolan och soldatskolan o. s. v. 1867, 1869, 1872.

**) Jfr ofvanbemälda tidskrift.

Det bör vara klart för enhvar, att dessa många tungomål inom samma läroanstalt äro äfven der mindre nyttiga för undervisningens enhet och enkelhet. I fråga om att utbilda ett fastare, enklare och allmännare språk än förut enligt den redan i *Gymn. Allm. Grunder Fragm.* 1834 uttalade önskan har Centralinstitutets *tredelning* 1863 icke hittills visat sig vara fördelagtig. — En upplyst kritik har under tiden saknats ej blott i detta fall. Institutet har ej kunnat påräkna något tjenligt stöd från utlandet att följa, Ty der är man onekligen mycket sträng i fråga om *ord;* men det finnes en viss sanning i det yttrandet, att Wassmannsdorff anmärker ofta på dumma namn men ej på dumma *rörelser.* Jfr *Neue Jahrbücher f. d. Turnkunst* 1858 s. 215. Frankrikes språk eger ej nog böjliga och sammansättliga »elementer» för att på alldeles samma väg bilda binära namn. Bristen märkes redan vid orden *ben* eller *stående*, *gångstående*, *bågstående*, *grenstående* m. fl. Detta torde göra svårigheter att bilda en binär nomenklatur på detta språk? Men ehuru detta folk sent vände sin uppmärksamhet till gymnastik; har man redan anmärkt, att dess praktiska fyndighet söker ett motsvarande medel i bruket af »två infinitiver», hvaraf det första utmärker *ställningen*, det andra *rörelsen.* I England har D:r M. Roth genom sin *Handbook* gjort den bästa insatsen till att förskaffa gymnastiken en någorlunda enkel, bestämd och böjlig terminologi. på ett af odlingens stora språk. Mindre hafva tyskar lyckats deri oagtadt språkets utomordentligt rika böjlighet. — — Med anledning af de anmärkta förhållandena vid Centralinstitutet har man (i Hartelii *Tidskrift)* föreslagit ett *pris*, att utgå med 3.000 Kr. Dertill kunde möjligen användas någon lärare, som ej har full sysselsättning enl. den n. v. tjenstgörings-planen. Förslaget har hittills förblifvit utan följd.

En genomgående granskning af de namn, som nu af misstag om deras ursprungliga betydelse användas på ett orätt sätt, skulle här fordra för mycket utrymme. Enstaka fall äro redan anförda. Lika bekant är, att uttrycken *spjern* och *krok* förblandas nu mest, då de förenas med uttrycken *spännbågst.* och *spännböj. utg.* Ofta förvexlas äfven *trappst. utg.* och *mothalfst. utg.*, ehuru blott den förra ställningen fordrar vågrätt lår och rätvinkligt knä. Man har med skäl anmärkt, att det är ej en förbättring att kalla *alla* passiva rörelser med gemensamt namn »massage» *). En handbok gifver åt den gamla formen *Krhalfligg. 2Knnedб!* det nya namnet *Språnghalfligg. Knnedб!*, hvilket visserligen innebär en erinran om en af B. nyttjad term, men i en afvikande mening. Bland ord, som man har velat afskaffa, märkas de gamla lätt begripliga uttrycken *fotflyttning*, *utfall* m. fl. Man vill nu ersätta dem med orden *steg*, *halfsteg*, *stort halfsteg*, *stort steg* o. s. v. Att vilja afskaffa dessa äldre namn är ett felsteg. Origtigt bruk af B:s uttryck förekommer i nästan alla skrifter fr. o. m. 1856. Längre hafva dessa oredigheter dock

---

*) Den villervalla, som detta ords n. v. missbruk vållar, år så stor. att den rygtbare chirurgen D:r Th. Billroth anser sig böra anmärka förhållandet. Jfr Wiener Med. Wochenschrift 1875 № 45.

aldrig gått, än kort efter hans afsked, då begreppen om förhållandet mellan terminologi och gymnastik blefvo så förvirrade bland åtskilliga nya lärare, att *gränsorna för termernas möjlighet af kombinering förvexlades med gränsorna för de gymnastiska rörelsernas (otvungna) kombinering.* Då fick man vid institutet se den praktiska undervisningen i sjukgymnastikens teknik förvandlas till ett slags theoretiskt *föredrag*, uppläst från lärarestolen, och de förut brukliga *menskliga* »objekterna» ersättas med små ledade *dockor*, lagda på en liten plint, ställd på bordet framför föreläsaren. Vid detta nya och makliga sätt att inöfva den gymnastiska *praktiken* förevisades till desto mera åskådlighet många förut i gymnastik okända saker, t. ex, en ställning som kallades *halfsträckhalffamnspjernbågvändnigtåstående* m. m. d. Det behöfver kanske ej tilläggas, att enhvar, som verkligen kände B:s terminologi och de deremot rigtade klagomålen öfver bristande enkelhet, ej högt uppskattade värdet af dessa nyheter, ehuru de föredrogos »under vetenskapligt kontroll». Till den beqväma lärarens ursäkt bör sägas, att han ehuru ännu ung inom kort derefter blef sjuklig, nästan krympling och aldrig sedan har kunnat verkställa den enklaste gymnastiska uppgift. »Känd sak är så godt som vittnad», säger ordsråket; ithy behöfver den vanföre lärarens namn ej uppgifvas. För afdelningens öfverlärare återstod ej annan utväg att fredligen befrias från ett så besvärligt biträde, än att sjelf öfvertaga hans praktiska åligganden och att efter hand skilja honom från all befattning med *gymnastik*, ehuru fortfarande bibehållen vid sin oförminskade lärarelön. Denna anmärkning kan till jemnförelse ställas vid sidan af de många mot den rastlöse, af olika göromål öfverhopade, B. tillförene rigtade klagomål.

Det ofvan, sid. 13—266, anförda visar tillräckligt, huru man 1828 uppfattade frågan om terminologien och i samband dermed äfven behofvet af ritningar med beskrifningar. Jfr *Gymn. Grund.* 6:te afdeln. № 9, anm. 38. En rundlig tid har förflutit efter den för sin overksamhet såsom skriftställare så länge hårdt tadlade B:s afgång från ledningen af Centralinstitutet. Detta har utvidgats till *tre afdelningar*, fått ökade löner och deribland äfven sinecurer*). Vi veta alla hvad bör göras. I framställningen af hans terminologi har utg:n egnat möda för att genom upplysande fall underlätta arbetet vid en blifvande åtgärd till mera enhet. Det bör nu vara tydligt, att en hel och sammanhängande

*) År 1818 erhöll föreståndaren en »medhjelpare», den unge B. som i arvode bekom 200 R:dr B:co. Statskalendern upplyser intet om Centralinstitutet före 1832, då fasta aflöningar beviljades åt *fyra* biträden, hvaraf en (B.) kallas öfverlärare eller »substitut». Hela institutets lönestat var då 2000 R:dr B:co. År 1838 ökades lärareantalet till *fem*, 1850 till *sex;* 1858(?) fick en lärarinna lön »på stat»; 1859 blef antalet *sju*, hvaraf två öfverlärare och två lärarinnor. År 1864 antogos tre öfverlärare (hvaraf *en* tillika föreståndare), tre andra lärare, fyra extralärare, en sekreterare, en räkenskapsförare, äfvensom stipendier, anslagna för de elever, som genom företräden *borde* till deras eget gagn kunna användas såsom biträdande lärare. Jfr ofvan s. 247, 250. Uppgifter om institutets tillgångar och behof ses i *G. Grund. F.* anm. 38 samt i Hartelii *Tidskrift* 1879 s. 647.

terminologi kan ej fås *utan beskrifningar och teckningar* i tillräckligt antal. Det tyckes vara sjelfklart, att derför något större beskrifvande verk borde finnas med teckningar. En så dyr inrättning och så många lärare *rätt begagnade* borde under så långa tider hafva kunnat åstadkomma något i den vägen; anslagets och lärareantalets ökande borde en gång förslå till en så billig fordrans uppfyllande. Institutets hela »personal» gick i början under en hatt; och man fordrade *redan då* detsamma, som man ännu behöfver. — Det är onekligen ett af B. begånget fel att ej hafva oagtadt upprepadt klander för denna försummelse, *fortsatt* beskrifning och teckning af de ofantligt mångtaliga ställningar och rörelser, hvilka företrädaren började 1834 (med utgifning af gymnastikreglementet af 1836), såsnart anslag dertill kunde bekommas. Men hans mångfaldigt olika theoretiska och praktiska sysselsättning såväl i o. f. lärokursens undervisning som sjukgymnastiken länder honom till mera ursäkt än hans efterföljare med större lärareantal och mycket höjda löner. Klagomålen öfver bristande läroböcker började nästan med institutet. Dessutom måste B. ännu egna synnerlig tid till att praktiskt »ompröfva» många rörelsers förmodade verkan (på friska och sjuka) och deras bästa möjliga form. Uppfordrad dertill tvekade han ej att varmt *förorda* utgifvandet af ett bilderverk genom en honom underordnad lärare. Detta skedde 1853, då utg:n af dessa efterlemnade papper sökte att med understöd af B:s förord förmå *öfverordnade myndigheter* åstadkomma ett statsanslag, 1,200 Rdr B:co, till utgifvande af ett större planchverk, hvilket *är nödigt för gymnastiken i allmänhet* ännu, och för terminologien så länge, som denna är bristfällig i sina delar. Den nämnda myndigheten (Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk), som då utöfvade uppsigten öfver Centralinstitutet var nog blygsam att förklara sig okunnig om förslagets nytta; och ithy förföll det hos regeringen. Det är begripligt att efter ett sådant afslag i fråga om ett mindre belopp kunde den föreståndaren ej mera vara mycket ifrig att upprepa några ansträngningar i samma syftemål. Men utg:n har vid flera olika tillfällen upprepat påstötningarna om bristen af ritningar och beskrifningar och om institutets skyldighet att efter en gemensam plan anskaffa följande åskådlighetsmedel, som fullständiga hvarandra.

1) Till korthets vinnande söka att öfverallt utom Centralinstitutet använda blott *tabeller* af tillräcklig enkelhet och beqvämlighet samt nog rikhaltigt innehåll, ehvad de äro uppställda för barn, små gossar, flickor, män, soldater, qvinnor, för starka eller svaga; enär tabeller (äfven kallade *dagöfningar* m. m. *) äro ett godt medel, som kan utan skada undvika det mångfaldiga upprepandet af samma *beskrifningar*, hvilket i reglementariska böcker och andra för tillämpning afsedda skrifter ökar deras digerhet, utan att dock kunna åstadkomma *tillräcklig* fullständighet och klarhet i en stor mängd af fall **). Detta för praktiken öfverallt i skolor o. a. afsedda förkortande och

---

*) Jfr nästa häfte om Virchow's anmärkningar mot tabeller.

**) Jfr ofvanbesagda tidskrift.

förenklande medel vinnes ej utan att *särskiljdt* utgifva en enda omfattande större bok af *blott beskrifningar*, men fullständiga sådana, innefattande äfven åtskilliga *individualiteter* och *fel* samt kortare uppgifter om olika methoders mest skiljagtiga förfarande. — Sjukgymnastikens former tarfva äfven att likaså beskrifvas fullständigare. Den fortfarande bristen på detta medel (en samling af fullständigare beskrifningar) är så väsentlig, att kostnaden för dettas vinnande skulle uppväga indragningen af ett par lärarelöner vid Centralinstitutet. Huru saken skall kunna utföras genom arbetsfördelning der, har redan blifvit framställdt i nyssnämnde tidskrift.

2) Till samma ändamåls ännu lättare och fullständigare vinnande äro goda *ritningar* nödiga, i tillräckligt antal och i fullständighet motsvarande beskrifningarna. Ungefär så hafva andra, i verkligheten fattigare methoder förfarit utomlands *). Endast så och först då kan man få en redig öfversigt om det ofantliga förrådet af de hittills begagnade former och deras användbara derivater **), samt följagteligen äfven vinna klar insigt, huruvida den i Norden uppkomna method är »fattig», eller är rikare än någon annan på *verkligt* och tydligt skiljda former af väsentlig vigt.

3) Till samma ändamål, ökad åskådlighet och begriplighet, medverkar i samband, med förenämnda medel äfven en genomsedd och derigenom *i viss mohn förenklad terminologi*. I brist deraf äro *ritningar* så mycket nödvändigare. Utan teckningar i tillräcklig mängd är det omöjligt att efter hand erhålla en bättre terminologi. Med dess hjelp kan man äfven lättare umbära *upprepade beskrifningar* i alla reglementen och schemata och åt dessa gifva den korta praktiska tabellariska formen. Det redan 1874, 1880 framställda förslaget att utsätta ett särskiljdt *pris* för en »reviderad terminologi» är derför beagtansvärdt.

I afseende på dessa tre ännu alldeles åsidosatta behof har B. uttalat sig om de två första och vigtigaste för det närvarande, likasom äfven Georgii redan 1869 och jemväl å nyo i sin sednaste engelska skrift *Kinetic Jottings* 1880 London. I afseende på de två sista hafva såväl preussaren Major H:g Rothstein som de två nyaste i Norden utkomna handböckernas författare visat sig dela samma uppfattning om behofvet att med teckningar och tabeller söka i någon mohn *allmängöra* ett rikhaltigare öfningsförråd. Sådana försök att delvis fylla den stora luckan äro Hartelii *Lärobok* 1870, Björnstads *Handbok* 1877 och Flottans *Reglemente* 1878, likasom äfven en 1880 utkommen *Öfversigt* af den allmänna rörelseläran samt H. Liedbecks *Dagöfningar* 1881.

*) Sådant var ändamålet med den om gymnastikens nyktrare utveckling förtjente tysken Eiselens redan 1845 utgifna bilderverk, hvilket dock saknar en stor mängd af de allravigtigaste former, som den i Norden uppkomna method upptager. Andra t. ex. de fristående afvika mera eller mindre från det i G. R. af 1836 framställda sättet. Många af de 1836 kap. 1, 2, framställda typerna äro i D:r Schrebers *Zimmergymnasik* 1855 endels uteslutna endels förändrade, mera eller mindre.

**) Jemte förteckningen öfver de nedan meddelade afbildningar följer till vederbörandes upplysning en annan lista, som innehåller åtskilliga ännu aldrig *afbildade* former, valda bland dem, som B. mest nyttjade i sjukgymnastik, och som böra anskaffas.

Men allt hvad enskiljda lärare och andra kunna verka till ändamålets vinnande blir af penningeskäl o. a. alltför ofullständigt och lappigt, om drifkraftens innehafvare vid Centralinstitutet, föreståndaren sjelf förblir overksam eller motverksam. De många påstötar, som redan vid olika tillfällen efter afslaget 1853 hafva upprepats, böra dock ej ytterligare förnyas här, enär de tydligen förspillas på en motsatt uppfattning om de föreslagna medlens väsentlighet. Derför må blott erinras, att *uppskofvet*, som redan har försvårat arbetet i den ofvan meddelade framställning af B:s terminologi, skall ytterligare försvåra utförandet, när de lärare hafva bortgått, hvilka praktiskt deltogo såsom biträden i hans handläggning af saken. Om institutet i längden skall kunna berättiga sin kostsamma tillvaro; måste det finna medel att öfverskåda sitt eget verksamhetsfält; och vi må derför hoppas, att dess styrelse en gång skall inse vägen dertill. Utan tillräckligt goda och nog talrika planscher är öfverskådlighet svår, om ej omöjlig. Ithy må utg:n sluta detta häfte med följande ord, som äro skrifna på en bland B:s papper befintlig anteckning, hvilken tydligen är tidigare än 1832, och således äldre än hans föreståndareembete. Skriften röjer den för framgången af gymnastikens vetenskapliga utveckling troget verkande läkaren P. J. Liedbecks hand, och talar ehuru ej undertecknadt, i hans eget och förmodligen i D:r C. U. Sondéns namn sålunda: »*Gymnastikens nytta såsom fysiskt utvecklingsmedel för ungdom, är numera så allmänt erkänd, att den visserligen af ingen förnekas (?); dess värde såsom botemedel för åtskilliga sjukliga afvikelser från organismens normalförhållande bekräftas äfven af dagliga erfarenheten. Den utöfvar dock ännu sina välgörande verkningar endast inom de inskränktaste kretsar, som närmast omgifva de för detta ändamål stiftade Instituter. Uppfostraren och läkaren sakna ännu en på erfarenhet grundad ledning för sina bemödanden i dessa afseenden. — Då vi undertecknade nu blifvit anmodade att afgifva vårt yttrande om nyttan och nödvändigheten af utgifvandet af en fullständig lärobok i detta ämne, anse vi det vara vår skyldighet, att, utan förbehåll tillstyrka detta allmänt nyttiga företag, hälst om det kommer att utföras af den, som inom fäderneslandet äger största eller enda förtjensten af Gymnastikens införande och fullkomnande. Ett nödvändigt vilkor för att göra detta verk användbart och gagneligt, anse vi derjemte vara, att det i alla dess detailler med upplysande teckningar och plancher blifver utarbetadt och publiceradt*».

Tillägg, som efter tryckningen hafva yppat sig såsom varande behöfliga.

Sid. 22 rad. 1. Detta fel saknas visserligen ej under besagda ställnings förening med armarnas *uppåt* starkt sträckta hållning; men det framspringer då mindre tydligt än *andra* för denna synnerligen mycket begagnade sammansättning karakteristiska origtigheter.

S. 28 r. 8. Vanligen bör lutningen något minskas, då dessa fel uppträda så starkt, att Rt. ej förmår öfvervinna dem. —

S. 29 r. 12. — Då de olika betydelserna af uttrycket *famnst. utg.* äro på tal; måste en anmärkning tilläggas. Det är bekant, att man enligt nedan (s. 226) under det nu med orden *famnst. a* vanligen betecknade förhållande sammanfattade två fall, om hvilkas tjenligaste bruk en ovisshet ännu råder. Men B. nyttjade deraf blott den ena, nemligen den »skulder-Rr.», hvarunder armbågarna skola *utan afbrott bibehållas bakåtdragna i de lika orörligt bakåtdragna axlarnas plan.*» Jfr Gymn. Regl. af 1836 mom. 124—126. Denna form behöll han äfven, då rörelson nyttjades i *slutet* af en behandling. De andra med större bana, som afbildas hos Roth 1851 s. 135 och Rothstein 1853 f. 17, nyttjade B. veterligen aldrig, sannolikt för deras mera »artikulära» verkan.

S. 31 r. 26. Af dupplicerade rörelser i denna ställnings derivater förekomma oftast *Frambågligg. Nck∫*, *Strframligg. Nck∫*, *Famnframbågligg. 2plA*~, mindre ofta den dock till formen bestämda *Strframligg. vexel*~/ *u. längdA*/ m. fl.

S. 37 r. 29. — Då både Rothstein och Roth röja tydliga bemödanden att noggrannt framställa rigtiga teckningar; bör här anmärkas, att den sednare 1856 f. 101, 102 (jfr äfven den förre 1857 s. 182) felar deri, att Rg:s hand anlägges på *smalbenet*, icke på den sträckta vristen.

S. 44 r. 37. Det är klart, att ändamålet med den dupplicerade *Strsitt. 2A*~ är att noga graduera måttet och såmedelst tillika åstadkomma en noga afmätt *rörelse*, ej blott likhet med en orörligt hängande ställnlng. Det är äfven klart, att den på det gamla vanliga sättet utförda *Mothäng. 2A*~ på ett redskap noga gradueras genom att anlägga stödets händer under »axelvecket» för att *hjelpa* barnet och äfven så erhålla en afmätt *rörelse*, ej blott en orörligt hängande ställning. Man bör ej såsom D:r Schildbach fördömma den svenska methoden, när man så föga ännu förstår att praktiskt använda dess enklaste lagar.

S. 45 r. 2. Vanligen är det högra armen, som erhåller den större delen af öfning, eller en vidare »excursion», t. ex. *längre* flyttningar af handen vid *Häfhäng. lodrät 2A*\\O.

S. 45 r. 28. Vid *Högst. Bbakåt*┐ äro de vanligaste felen att ej gifva benets bågrörelse tillbörlig full vidd af en lång bana (såväl bakåt som framåt), att vid detta fels undvikande uragtlåta beckenets och veklifvets fixering, d. ä. att ej isolera dessa två delar från ett tydligen synbart deltagande i rörelsen. — De vid *Halfstrhöggrvändsitt. snbakåt*┐ typiska felen i öfverlifvet, hufvudet och armen äro mycket sammansatta och svåra att kort beskrifva. De röjas ganska tydligt i Hartelii *Lärobok* 1870 fig. 83. Det vanligaste felet hos Rt. vid *Höggrsitt. Bnedc* är att försumma öfverlifvets hållning, (synbart äfven i den nedan meddelade f. 21), och hos Rg. att försumma en lindrigt biträdande *lyftning* af Rt:s fot i banans öfre gräns, för att öka nedtryckningens långa bana. Om felen vid *Höggrsitt, 2B*\\/ jfr 3:dje stycket, C. №. 4 o. f.

S. 51 r. 33. Sluteligen bör anmärkas, att förbindelsen *motnigsitt. utg.* brukas synonymt med uttrycket *tåhögsitt. utg.*, och således vanligen ej användes då Rt. befinner sig på golfvet.

S. 64 r. 19. Jfr B:s tal 1846 och årsberättelse 1861, tryckt 1863.

S. 67 r. 20. Nitsche's teckningar hvimla af dylika fel, likasom åtskilliga böcker af mera ansedda författare.

S. 72 r. 11. Det är: oliksidigheten består ej blott i bålens laterala böjning, men visar äfven tydliga drag af vridning.

S. 73 r. 33. Den sednare af dessa rörelser användes oftast utan någon Rg.; med den förra eger detta rum blott undantagsvis i sjukgymnastik.

S. 79 r. 32. — Den rörelse (utfallet, »hel fotflyttning» enl. G. R. 1836), hvarmed den *utfallst. utg:s* samteliga tre hufvudformer intagas i friskgymnastik, innehåller en karakteristisk och nödvändig fordran på betydlig hastighet: efter individens yttersta förmåga. I militärgymnastik (fäktning) är denna rörelse värdelös utan största hastighet. Dess oskiljagtigt inherenta karakter är mycket bestämd, ehuru svår att kort beskrifva nog tydligt: deri ingår alltid någon grad af oliksidighet, högsta grad af sammansättning i de verkande delarna, största möjliga hastighet.

S. 83 r. 10. Den förra af B. och hans företrädare till så många bålrörelser begagnade ställningen har ofta den bestämda afsigten att genom redskapet (hvarpå Rt. sitter) vinna beckenets fixering utan att dertill använda en mängd af muskler, såsom fallet är vid den fria *grvändst. utg.* och *slutvändst. utg.* m. fl., hvari man saknar detta enkla medel att ur verksamheten försätta (isolera) åtskilliga nedre delar.

S. 95 r. 27. Såsom en på sednaste tid framskymtande förhoppning om möjlighet för flickor att behålla äntring på stänger kan man anföra, att i år 1882 tillstyrker D:r M. Rossbach uttryckligen dessa redskap »för båda könen», ehuru han annars inskränker sig till att anföra ett ringa antal af öfningar, hvari saknas många af de hos B. brukliga för friska barn.

S. 96 r. 31. Redan Salzmann 1786 angifver kort och klart denna ställning i dess uppsträckta form: »Schultern los, ihre Brust frei, Kopf und Hals in gerader ungezwungener Richtung. Jfr Wassmansdorff 1870.

S. 97 r. 37. Den kortast framställda fysiologiska karakteren är att ej medgifva full utandning, om «klemmställningar» undvikas.

S. 115 r. 10. Samma åsigter uttalades af D:r Abel om det *dåvarande* bruket af besagda redskap. Jfr *Neue Jahrb. f. d. Turnk.* 1862 s. 23. På sistone går man så långt, att D:r Busch 1882 s. 167 alldeles afråder »Barrenübungen» för sneda på det skäl, att »das Hochdrängen der Schultern entschieden eine störende Zugabe ist», ehuru ingen kan neka deras *möjlighet* äfven i detta fall. Det tyckes således, att *möjligheten* i alla dess mångfaldigt sammansatta former (de vackra och de fula) ej nu mera är den ensam tillräckligt bestämmande grunden för alla »tänkbara» öfningars bruk. —

S. 122 r. 3. De vanligast förekommande felen vid dubbelrörelser anföras i G. R. af 1836 mom. 287.

S. 138 r. 17. I allmänhet kan man anmärka om hithörande fall, att delarnas litenhet o. a. hinder försvårade medlen att med nog tydliga namn angifva stället (banan), rörelsens art, styrka m. m, Dessa brister röjas ännu mera hos dem, som på sednaste tid följa B:s spår med större eller mindre förändringar (t. ex. D:r Gerst 1879, Weiss 1880), och hvilka kalla allt *massage*, äfven då de förfara på ganska olika sätt.

S. 144 r. 2. Skrifna anteckningar af Munch Petersen uppgifva, att B. vid bindning om veklifvet under *halfligg. utg.* i fall af stark lifmoderblödning utsträckte tiden till 5—25″, samt att han vid lindning om funiculus (kastning) förordade blott några sekunder, ofta upprepadt.

S. 148 r. 31. Det gifves äfven andra och ännu vigtigare skäl att med B:s företrädare antaga betydliga olikheter mellan vissa rörelsers utdrägt och hastighet. Men dessa på fysiologiska lagar grundade differentieringar kunna ej nog kort framställas i en uppsats om terminologi.

S. 153 r. 33. På sednaste tider har man uppfunnit särskiljda konstredskap till utförande af hackning, hvaraf ett ännu i år 1882 (drifvet med elektricitet) är uppfunnet af D:r Granville. Jfr Lancet 1882 № 23.

S. 193 r. 15. Den tillhör egenteligen friskgymnastik.

S. 196 tillägges: *Anm.:* Ännu bibehålla sig spåren af den olikhet, hvilken skiljde den s. k. svenska methoden från andra i afseende på den starka användningen af bålens rörelser, synnerligen de många, hvari vridning ingår på olika sätt och i olika grad. Denna methods mångfaldiga bruk af olika ställningar, begagnade till utgång för bålens vridning, ensam eller förenad med andra delars liktidiga verksamhet (bestämda genom fixerande redskap e. a. medel till »justesse»), står ännu i en tydlig motsats till de nyaste utländska skrifter om gymnastik. Detta gäller äfven om de allrasednaste medicinska författare, t. o. m. dem som uttala sig för bålrörelsers stora vigt, t. ex. D:r M. Rossbach ännu i år 1882. Denna författare, som synes hafva tagit en mera theoretisk än praktisk kännedom om gymnastik, hänförer korteligen »Rumpfdrehen» m. m. till friskgymnastikens »underordnade» former, s. 472.

Om man ur B:s och hans företrädares rörelseförråd (i frisk- och sjukgymnastik) skulle borttaga alla de bålrörelser, hvari en noga bestämd, starkare eller svagare, vridning ingår såsom *väsentlig;* skulle knappt hälften återstå af deras utomordentligt stora antal.

S. 201 r. 13. Jfr dessutom föregående lista № 15.

S. 210 r. 26. Vore det tjenligt att, i stället för *Halfligg. GrO* nyttja den stående eller sittande grundställningen till denna kretsande rörelses utförande? Är ej isoleringen (att fritaga hela kroppen från att *aktivt* medverka till stadga) alldeles nödvändig i dessa fall?

S. 229 r. 34. Ett tredje, delvis likartadt, fall är *Stödstrgrst. fram u. 2A i armarnas längdrigtning*, hvarvid dock Rg. verkar i viss mohn motsatt till den nämnda lindrigaste formen.

S. 235 r. 34. Ej heller angifver namnet den visserligen mycket korta mellantid, som bör skilja de två motsatta sätten att anstränga Rt:s krafter nemligen armarnas *böjning* i den koncentriska rigtningen och deras *sträckning* i koncentrisk rigtning.

Jfr dessutom de i 3:dje häftets slut intagna rättelser.

Teckningarnas betydelse.

1. Bakre gränsen eller *utg.* af *Bindst. bakåt*, då den nyttjas blott i den »koncentriska» rigtningen, för en Rt. af större kraft. — 2. Ett ställe (»mellanpunkt») af banan under *Bindgrvändst. fram*, äfvensom af banan under *Bindgrvändst. HftO m. hftf.*, som nyttjas mindre ofta än samma rörelse med *pannfäste.* — 3. *Utg.* för *Stödgrst. bakåt* och *Stödgrst. Sid* samt *Stödgrst. HftO* äfvensom slutställningen för *Stödgrst. fram*. — 4. *Högst. Bbakåt m. Inl*=. Den bakre gränsen, hvarifrån den koncentriska återgången börjar, förenad med den passiva mycket hårda strykningen (längs den *prickade* linean) som sker med den i fig. 117 utvisade handställning. — 5. Slutställningen för en lindrig *Strgrst. R bakåt.* — 6. Öfre gränsen vid upprepad *Strstödgrbågst. 2Aned* *). Händernas ställning hade två mycket olika fall enligt sid. 63, 230. Man kan lätt föreställa sig det ena genom följande rörelser: föra armarna uppåt (sträckta) till lodrät ställning, supinera händerna, böja armbågarna och handlederna så, att händernas »plan» blir vågrätt och starkt sträckt med slutna sträckta fingrar. Det andra fallet förutsätter starkt pronerade händer (jfr s. 63, 230); och samma två olikheter tillhöra de i f. 18, 47, 58, 71, 88 afbildade ställningar. — 7. Ett i flera hänseenden bristfälligt försök att visa de gränsor, mellan hvilka felen vexla vid *knbågst. utg.*, d. ä. under utförande af den fria *Knst. R* bakåt och den dupplicerade *Knst. bakåt* och flera andra former, härledda ur dessa enklare. — 8. Ett ställe af den långa banan under den förnämligast koncentriska *Strbågsitt, 2A u. knR* med motstånd af Rg. — 9 a. *Utg.*

*) Då s. 23 anför en flera gånger förut afbildad uppgift, har en mera bunden form afbildats i den anfördas ställe.

vid *Strgrvändbågsitt. 2A*⌒. Bålens böjning och vridning inskränka hvarandra hos somliga så mycket, att förhållandet liknar 9 b, och då uteslutes prefixet *båg* vanligen. Händernas fattningssätt stundom äfven nyttjadt vid *Bågsitt. fram*⌣⌣/ *m. knR*♂. — 10. En lindrigare *spännbågspjernst. utg.*, sådan som den utföres vid springstolpe, ribbstol e. a. d. för verkställande af *Spännbågspjernst. Bned*♂ och för *Spänbågspjernst.* ♂ i kort bana långsamt, samt för *Spännbågspjernst. Kn*⌣⌣ nemligen med böjning af det upphöjda benets knä. — 11. Ett ställe af banan under *Halfstrkngrbågst. fram*⌣⌣/, hvilken är ett af de förhållanden, som äro svårast att *rätt* afbilda, såsom jemnväl teckningens brister utvisa. — 12. Jfr fig. 94, 95. — 13. *Utg.* till den med en Rg. och två biträden verkställda halfpassiva *Famnst. Br*⌒ med nästan vågrätt utdragna linor. — 14. Ett ställe af de banor, som rörelsen följer vid den blott i excentrisk rigtning begagnade *Flygst. 2Aupp*♂ och vid den till ställningen svagt aktiva till rörelsen fullt passiva *Flygst. 2A*O. — 15. Jfr s. 33 och den 1851 utkomna skrift *Om Gymnastiska Centralinstitutet* af D., s. 3. — 16 a visar *utg.* till den del af *Krhalfligg. 2Kn*⌣/, hvari Rt. börjar skiljandet under de två Rg:s motstånd; äfven slutställningen, hvari de två Rg:s sammantryckande verkan upphör. Den motsatta delen (Rt. förer knäna *i*håt under de två Rg:s motstånd) ses börja i f. 16 b. — 17. Ett ställe af banan under den redan började *Höggrvändsitt. sn*⌣ *pannf.*, äfven kallad *Höggrvändsitt. snbakåt*⌣, hvilken jemnväl hörer till de svåraste gymnastiska former att nog tydligt afbilda utan att förfalla i öfverdrifter, som skämma ställningen på ett karrikerande sätt. — 18. Den venstra gränsen af *Strgångbågst. b. vexelS*⌒ *u. Hnd*♂, äfven kallad *Strgångbågst. b. vexelS*⌒ *u. 2A*♂, som fortfar koncentriskt till midten: *strgångbågst. utg.* — 19. *Utg.* till den koncentriska *Grhalfsitt. R*♂ *i olika plan*, skiftesvis vexlande, hvilka plan äro tre, det ena lodrätt fallande genom det sträckta benet, det andra lodrätt fallande mellan knäna, det tredje lodrätt fallande genom det böjda benet. Således ändra Rg. och Rt. utgångsställning minst tre gånger, innan hela samma kedjeföljd upprepas. — 20. Ett ställe af banan nära gränsen (slutställningen) vid *Halfsitt. bakåt*⌣. — 21. Det prickade strecket visar *utg.* vid *Höggrsitt. Bned*♂, oftare kallad blott *Högsitt. Bned*♂. — 22. Ett ställe af banan nära *utg.* (d. ä. nära öfre gränsen) under *Höggrsitt. 2Bned*♂. — 23. Ett ställe af banan (närmare den yttre gränsen, slutställningen) under den excentriska delen af de två Rg:s verksamhet att skilja Rt:s ben vid *Höggrsitt. 2B*⌣/. Deras motsatta (inåttryckande) verkan är ej afbildad. — 24. Öfre gränsen i vanliga fall för den både i con- och excentrisk rigtning brukade *Sidmotkorshalfst. B.in*♂. — 25. En »mellanpunkt» å banan, hvilken för svagare infaller nära *utg.* (eller nedre gränsen) till den blott koncentriska *Motniggrst. 2Kn*⌣⌣, hvilken oftare kallas *Motst. 2Kn*⌒ och *Motgrst.* ♂ o. a, — 26. *Halfstrmotst. AR*♂, nära öfre gränsen för den långsamma uppresning, som under båda Rg:s motstånd följer den utan motstånd verkställda långsamma bakåtböjningen. — 27. En mellanpunkt, hvarigenom *Mothalffamnst. fram*⌣⌣/ löper äfven hos en temmeligen stel Rt. — 28. Mellanpunkt å den bågiga banan för *Strstupmotgrsitt. 2Aned*♂ vinkelrätt mot armarnas

längdlinea. — 29. *Utg.* till den af passiv mottagning och Rt:s aktiva verksamhet bildade förening, som kallas *Stödniggrst. 2Kn* u. *Lj*=, oftare kallad blott *Stödst. Lj*=. — 30. Venstra *utg.* eller gränsen för mindre böjliga vid den vanligtvis blott koncentriskt brukade *Halfstrridvändst. fram*, — 31. *Utg.* för *Räckstödst. Br*. — 32. Rätt intagen *räckst. utg*, — 33. Densamma intagen med framdragna axlar. — 34. Visar *utg.* och slutställningen vid *Simhäng. 2A*. — 35. Ställningen och händernas anläggning under *Slappsitt. tv. Hft*. — 36 a. Slutställningen vid *Stödgångst. b. S*, om Rt. ej är mycket stark; *b* är densammas *utg.* — 37. Den starkare »graduationen» af *snspännhäng. utg.*, som användes till utförande af *Snspännhäng. sidbågBr*. Jfr f. 41 synonym. — 38. Det ställe af banan för *Spetsstupfall. Nck*, som vanligen utgör nedre gränsen under fordran att hålla öfriga delar orörliga. — 39. *Utg.* till *Språngsitt. R* *bakåt* äfvensom *Språngsitt. bakåt* *m. pannf.* — 40. *Utg.* till *Halfstrsprångvändst. sn*, hvars namn är något föränderligt. — 41. Visar *utg.* till en *Halfspännst. sidbågBr* och det sätt, hvarpå Rg. håller den hand, hvarmed han skall utföra hackningen under det att den andra handen lindrigt förer Rt.s öfverlif snedt framåt. Jfr f. 37, — 42. Den fullt passiva varianten af *Spännhalfligg. tv. M*=; jfr Eulenburg 1856. — 43—45. *Spännst. Kn.upp*; jfr f. 62—64. — 46. Början af *Strsitt. fram* u. *V*, sådan som den hos Ling verkställdes med två Rg. Jfr f. 114. — 47. Öfre gränsen för den ganska långsamma rörelse i kort bana, som kallas *Strfallhelsitt. 2Aned*. För flertalet, d. ä. för de mera »klumpiga» Rt., nyttjas denna rörelse blott koncentriskt; och det tecknade förhållandet blir då slutställning, hvarifrån nedstigandet (ehuru äfven långsamt) sker utan Rt:s motstånd. — 48. Den äldre sedan aflagda formens *utg.* för Rt:s koncentriska långsamma rörelse vid *Stupst. R*. — 49. Visar *utg.* till *Stupst. R* *u. M* äfvensom *Stupst. R* *u. M*. — 50. Ett ställe af banan för samma rörelse (närmare banans slut), hvarest de Rt. pläga stadna, som ej rätt fullborda uppresningen. — 51. Visar *utg.* till *Stupgrsitt. R* *u. längdR* för en Rt. af mindre förmåga att (rätt) framfälla bålen tillräckligt. Det stöd (lindriga tryck bakåt), som de båda Rg. utöfva mot hans axlar, synes ej i teckningen. — 52. Den med föreg. form snarlika *Strstupgrsitt. R* *m. längdR* (äfven kallad *Strstupgrsitt. R* *u. Nck*) på ett ställe af banan nära öfre gränsen. — 53. Visar blott händernas anläggning under *Strframligg. ned*, men icke Rt:s (vågräta) ställning under en del af denna rörelse. — 54. Den passiva eller »slappa» *stupsitt. utg.*, hvarmed Rg. under en långsam ofullständig uppresning börjar *Stupsitt. PnNck*, och hvarmed han äfven verkställer *Stupsitt. PnNck* *u. Hfd* utan samtidig resning. — 55. Visar *utg.* och händernas anläggning vid *Stupsitt. Underk*; lutningen är gemenligen större än den afbildade. — 56. Ett ställe af banan nära *utg.* till den (vanligen med en lindrig i ställningens namn ej angifven bålböjning bakåt förenade) långsamma och ganska korta *Halfstrstödgrvändst. fram*. — 57, Venstra gränsen (början) af den i koncentrisk rigtning förlagda verksamheten vid *Strstödgrvändst. fram* med obetydlig vridning. — 58. *Strstödgrst. vexel* *u. 2A* nära venstra gränsen. — 59. Jfr f.

36. — 60. Ett ställe af banan nära ena sidogränsen för *Vadstödgrst. fram*∪∪/ med det oftast brukade afståndet mellan fötterna. — 61. Jfr f. 29. — 62—64. Den sammansättning af flera rörelser, som vanligen kallas *Stödst. B.upp*⌃ *o. ut*⌄⌃. Den första visar, huru Rg. börjar benets nedtryckning under det att Rt. gör ett långsamt eftergifvande motstånd och tillika uträtar knäet, hvarefter uppgången sker under Rg:s motstånd. Den andra visar den passiva något hastiga rörelse (i mycket kort bana), hvarmed Rg. upprepar knäets »fjädrande» uträtning och lindriga böjning under det att han flyttar sig sjelf i en kort båge (70–80°) omkring Rt.. Den tredje visar den passiva starka uppträckningen af Rt:s knä, som Rg. verkställer 3—4 gånger, innan han å nyo upprepar den första rörelsen, hvilken afslutar det hela. — 65. Den venstra sidogränsen för en föga böjlig Rt. vid *Framstödgrst. skruf*∪∪/. Vanligen blir banan större vid *Framstödgrbågst. fram*∪∪/ för en böjligare Rt. — 66. Den gräns för *St, akt. Hfd*⌃ *till sidan*, hvilken vanligen ej bör öfverskridas. — 67. Början (från nedre gränsen) af *Spännböjdsvingst.* ♂, så tecknad som den verkställes i en kort bana af en svagare Rt., utan betydligare sänkning. Samma teckning visar äfven *öfre* gränsen (slutet) af denna rörelse för en stark öfvad Rt. i en mycket kort bana. — 68. Den svagare förändringen (mindre böjdt knä) af *svängst. utg.*, hvarifrån böjningen ökas i en vanligen ganska kort bana af långsam rörelse. — 69. *Halfstrvändtrappst. slutställning* utan Rg.; jfr de 1870, 1880 meddelade teckningar, — 70. Visar *utg.* för *Vändtrappst. sn.bakåt*⌐⌄⌃, när den nyttjas blott koncentriskt, — 71. Ett ställe af den korta banan för *Str.-trappbågst. vexelS*⌃ *u. 2A*♂, hvilket nära infaller med midten mellan de båda sidogränserna. Den framställda böjningen förutsätter ej någon större kraft och böjlighet hos Rt. — 72. Visar *utg.* till *Tvångstrstupst. R*⌃ framåt eller nedåt. — 73. *Tänkst. utg.*; jfr f. 70, 74. — 74. Visar *utg.* till den form af *Helsitt. bakåt*⌐⌄⌃, som har kort bana. — 75. Den till de minst oliksidiga» utfallställningarna» hörande *str.utfallst. utg. b.* — 76. Den venstra gräns, som bildar den ena *utg.* för den koncentriska återgången till midtläget vid *Strligg vexel*∪∪/ *u. 2A*♂, för en Rt. som ej förmår vrida sig mycket. — 77. Nedre gränsen (*utg.*) för en svagare Rt. vid den blott koncentriska *Vrstödj. Vr*≻—≺, äfven kallad *Vrstödj.* ♂. — 78. Öfre gränsen eller slutet vid en *Tåstödj.* ♂ för en mindre stark Rt., nemligen med mycket obetydlig nedsänkning. — 79. Ett ställe af banan, hvilket ligger nära *utg.* till den ofta blott koncentriskt begagnade *Stuphälstödj. 2A*⌃. För svagare användes äfven den excentriska rigtningen likasom under *Stuphälstödj. R*♂, jfr f. 72. — 80. Slutställningen för måttligt böjliga Rt. vid den ofta i båda rigtningarna brukade *Halfstrgångsidligg. tv*⌐⌄⌃. — 81. Nedre gränsen (början) af *Spännsidligg. S*⌃, sådan som den verkställes vid en fast stång: således olika händernas ställning under densammas utförande vid en springstolpe eller ribbstol. — 82, 83 visa det tillägg, som under namn af *Spetslut. R*♂ åtföljde den gamla form, som först kallades »fyrstegsrörelsen» eller »morgonbesken», men efter 1828 af B. benämndes *Spännböj. 2A*⌃ *o. Spetslut. R*♂. Den af Rt. intagna *utg.* ses i f. 82; händernas anläggningssätt baktill (för att kunna göra motstånd under upp-

resningen) ses i f. 83. De andra händernas anläggningssätt med tryckning på magen under uppresningen ses i f. 50. — 84. *Spännligg. HJ*^{O}, vanligen 3—4 »steg» för hvarje hand. — 85. Slutställningen eller öfre gränsen af en i kort bana långsamt skeende *Stupfall. 2A*^{c} *) för en Rt. af ringare krafter. För en mera öfvad sänkas banans båda gränsor; rörelsens hufvudsakliga »moment» är *stigningen* under motstånd, d. ä. den koncentriska rigtningen. Äfven för en svagare Rt. uragtlåtes »magstödet»; men då fatta de två Rg. nedomkring hans axlar, i ändamål att hjelpa honom blott i närheten af nedre gränsen. Rörelsen ses framställd å den bekanta »suggan». — 86. Visar *utg.* till en svag *Frånjemnväg. Bned*$_{\delta}$*!*, hvilken för starkare Rt. nyttjas i båda rigtningarna, men för de svagaste blott excentriskt. — 87. En *jemnväg. utg.* jfr sid. 114. — 88. Öfre gräns och slutet vid *Strstupgrvändsitt. 2A.ned*$_{\delta}$*! i armarnas längdlinea*, kort bana äfven för en mindre stark Rt. Vid behof af starkare tryckning och bålens ökade fällning förändrar Rg. medlen att afpassa tryckningens rigtning. Teckningens haka är något mera förd *framåt*, än sig bör. Jfr den motsatta (för Rt. underlättande) verkan, som Rg. utöfvar under den i f. 126 framställda form. — 89 *a*, *b*. Visa *utg.* till *Halfkrsitt. BålKn.ned*$_{\delta}$*!*, ett af de få fall, i sjukgymnastik, hvarunder tyngden »labilt» stöder mellan två *lika rörliga* delar. — 90. Öfre gränsen och slutställningen vid *Tåhögsitt. 2Kn*⌣⌢ för en svag Rt.; starkare tillåtas hvarken att stiga så högt eller att sänka sig betydligt, — 91. Den 2:dra «seriella» öfversigten af vissa allmänna fel **) A. Den i gymnastik brukade aktiva grundställningens förhållanden mellan halsen, hufvudet och bröstets öfverdel, i närmaste likhet med de gamla in- och utländska reglementernas föreskrifter, hvilka utan alla anatomiska och fysiologiska insigter grunda sig på den vidsträcktaste praktik i soldatskolan. B. Den motsvariga vanliga hviloställningen, begagnad äfven för mottagande af «passiva» rörelser. C. Fel vid aktiva gymnastiska förhållanden: hakans flyttning *blott uppåt* ur hviloställning, hvilken origtighet oftast beror på en missuppfattning (förvexling) af de två förbundna uppgifter, hvilka rätt verkställda inskränka hvarandra. D. Tydligare förvexling, vanligen beroende mest på bristande uppmärksamhet. E. Hakans aktiva framskjutning, vanligen betydligare när bålen böjes eller fälles lindrigt bakåt. F. Densamma starkare utpräglad; teckningen förtydligad genom motsvariga ytterkanter. G. Snarlik form, normal hos Gina. H. Delens slappa bakåtböjning, oftast förrådande liknöjdhet, eller vid början *R*^{c} bakåt. I. Fortsättning af föregående. K. Olikheter under *frambågligg utg.* och *stupst. utg.* L. Fel, hvartill benägenhet tydligast framträder vid den bekanta folkleken »hoppa bock» af större höjd. M. Tidigt inträdande halsböjning under *St. R*^{c} bakåt. — 92. Ett af de till *Krhalfligg. KrummM*= hörande greppen. — 93. Visar händernas anläggning vid början af den nästan vågrätt löpande *Häfst. tv. Lnd*=, hvars *utg.* föga afviker från *Spännst. tv.*

---

*) Den afändring, som med mera skäl ofta kallades *Stupfall. MLnd*$_{\delta}$*!* till skilnad från den vanligare formen (med »axelstöd»), enl. G. R. af 1836.

**) Jfr *Tidskrift i Gymnastik*, utgifven af Hartelius, Häftet 10 s. 570, B.

Lnd═. Vid den aktiva men ej för friske begagnade *Häfst. vexelHft*⌣⌣/ i mycket kort bana omkring beckenets längdaxel anläggas händerna lägre, mera aflägsnade från hvarandra, likasom *omfattande* beckenets sidor. — 94, 95 Visa den nedåtgående strykningens rigtning samt den «bröstlyftning», som de två Rg. gifva under *Sitt. längdR*═ (äfven kallad *Sitt. linR*═) och *Bägsitt. längdR*═, hvilka skiljas blott derigenom, att ryggens «bugt» är något starkare i det sednare fallet. — 96. Banor som motsvara uttrycken *längd* (*lin*) och *tvär*. Vid *a* börjar vägen för *Motst. längdR*═ och *Motst. linR*//; vid *b* börjar *Motgrst. KorsbÎ*; vid *c* börjar *Motst. tv. Lnd*//; vid *d* börjar *Spännst. sidbågBr*. — 97. Ett ställe af banan vid den sammansatta passiva formen *Halfstrvändsitt. A*⌣ *u. B.rm*═. — 98. Början af den fullt passiva *Knst. Br*═ under en måttligt långsam uppresning, hvarvid ej Rt. men blott de två «sidomännen» bidraga. — 99. Ett ställe af banan under den blott i koncentrisk rigtning brukade sammansättning, som kallas *Vändsitt. fram*⌣⌣/ *m. Br*V med fritt hängande armar. — 100 *a*, *b*. Början (*utg.*) och slutet af bågbanan för den blott excentriska *Strsitt. Br*)—(, hvilket uttryck innehåller en oegentlighet i ställningens namn. — 101. Ett ställe å banan (nära dess början) under den svaga förnämligast concentriskt nyttjade *Talnigst. Br*)—(med stöd på magen. — 102. Ett ställe af banan under *Halfligg. Gr*O, hvilken «blodpumpande» rullning nyttjas i *båda* rigtningarna (vexelvis) med något starkare «forcering» uppåt under bågens öfre del, men undvikande att med knäet stöta hårdt mot bröstet. — 103. Nedre gränsen och *utg.* för *Halfligg. Kn*⌣ *u. Knäv*/; Rg. verkar böjande med sin tyngd; men det hårda trycket i knävecksgropen (med de samlade fingerspetsarna) visas ej af teckningen. — 104. Fattningen vid *St. Lftr*═. — 105. Visar pannstödet och delvis äfven anläggningen af den «sågande handens ulnar-rand» under *Stupsitt. tv. Nck*⌣⌣/. — 106. Den «flexoriska» delen af den bågiga form, som B. kallade *Sitt. UA*⌣, hvari rörelsen skiftar con- och excentriskt, och inskränkes till *armbågen* och handleden så, att öfverarmen förblir orörlig, nemligen fixerad af de två Rg. Jfr det motsatta förhållandet (ingen isolering af öfverarmarna) i fig. 109, 110 m. fl. — 107. En del af den sammansättning, som kallas *St. Lftr*═ *omv. m. Undrk*══, och hvars sednare del sker under en obetydlig flyttning af Rg:s hand framåt-nedåt bakom käkvinkeln. — 108. Ett ställe af den mycket korta banan för *Knst. Vd*)—(, hvilket dock ligger ofvan början (öfre gränsen) för de flesta starkare Rt. Olikheten i de framåtfällda delarnas lutning är så stor, att för många starkare är öfre gränsen belägen lägre än de svagastes nedre gräns. — 109 *a*, *b*. Början och slutet af den i vågrät bana förlöpande excentriska delen af *Famnsitt*, *2A*⌣ under Rt:s motstånd. Således är *b* tillika början af den koncentriska återgången under de två Rg:s motstånd. — 110. Början af den för starka Rt. till koncentrisk verksamhet och en mycket kort rätlinig bana inskränkta *Strligg. 2A*⌣ under Rg:s motstånd. — 111. En del af banan nära nedre gränsen för den blott i sjukgymnastik brukade dupplicerade form, som begagnad i koncentrisk rigtning, af B. kallades *Grst. 2Kn*⌣, och som bör kallas *Grst. 2Kn*⌣ *m. knKrs*/ för att på något sätt skiljas från den motsvariga *fria* formen som så mycket an-

vändes i friskgymnastik. Jfr G. R. af 1836 mom. 148—151 m. fl. — 112. Visar *utg.* till den ofta i båda rigtningarna brukade *Vrstödj. bakåt*. — 113. Närheten af nedre gränsen för den temmeligen långa banan vid *Högnigsitt. B.upp*, hvilken vanligen nyttjas blott i koncentrisk rigtning, om Rt. ej är mycket svag. — 114. Ett ställe af banan för den länge brukade fullt passiva form, som af L. kallades «pumpen», men sednare benämndes *Sitt. Br u. Lnd*=. En liknande och med denna ofta förvexlad form (fig. 114 *b*) är *Nackfästlågsitt. Br u. fram*, hvilken föga afviker från den med namnet *Bågsitt. spänn*= ofta betecknade passiva rörelse. Jfr s. 200—203. — 115. Visar *utg.* och nedre gränsen för en föga böjlig Rt. vid utförandet af *Strstupgrsitt. R m. Lnd*, i hvilken «graden af Rt:s aktiva medverkan» är mycket olika, och hvarunder de rörliga kroppsdelarnas hållning inbördes dock mest beror på de två Rg:s medverkan. Ländstödet fordrar ofta betydligt tryck; men det synes ej i teckningen. — 116. Ett ställe af banan närmare öfre «slutpunkten» under den af aktiva och passiva ingrepp sammansatta form, som vanligen kallas *Helsitt. Half u. MLnd*, en rörelse hvari Rt:s uppgift är att medverka till uppresningen under det, att de två Rg. både pressa underlifvet (baktill och framtill) och utöfva en lyftning af bröstkorgen medelbarligen genom att svagt lyfta hans «skuldergördel». — 117. Handens ställning vid hårdaste strykning. — 118. Ett ställe af banan (närmare dess slut) under *Vändsitt. bakåt*, äfven kallad *Vändmotsitt. bakåt*, hvarvid Rg. bör förlägga en svagare Rt:s verksamhet till både den koncentriska och excentriska rigtningen. Den brukade «modellen» har ej förmått att nog iagttaga hufvudets hållning. — 119. Hudpress med broms beskrifven i B:s årstal 1849 s. 11. — 120. Händernas anläggning till att utföra *Höggrsitt. Hft m. MLnd* gördel-likt. Åtminstone fyra teckningar skulle erfordras för att nog tydligt visa, huru «mesogastron» utföres framtill och baktill af de två på knä liggande biträdena. — 121, 122. Banans början och slut vid *Motgrst. MKrsb* eller den s. k. «stora pressen» med en ledande Rg, och tre biträden, hvilka på hans händer lägga deras. — 123. *St. undSkldbl*, så ritad som B. vanligen utförde den vid «måttligt anliggande» skulderblad. — 124. Händernas «flata» anläggningssätt vid *Motst. ÖfvA* m. fl. likartade fall omkring smala lemmar. — 125. Ett ställe af banan, närmare slutet, vid *Höggrvändbågsitt. pl* verkställd å den ej med stoppning försedda bom («wolm» Neumann), som tillhör Centralinstitutets samling af åtskilliga redskaps äldsta modeller. — 126. Ett ställe af banan, närmare *utg.* för den blott koncentriskt brukade *Strstupvändgrsitt. fram*. Det afbildade underlaget är för litet att gifva Rg. tillräcklig stadga och kraft att rätt bestämma rörelsen. — 127 *a*, *b*. De två former, som bära det gemensamma namnet *Frambågligg. vexel* med pannfäste och höftfäste. Den sednare teckningen är sämre. — 128. Fingersättningen vid *Spännst. Brgrops*, verkställd utan springstolpe eller ribbstol i en dörröppning. — 129. Visar början och *utg.* för *Frist. R* med sitt «inom arm stöd», jfr s. 225, 240.

130 (s. 24). Teckning efter Böttcher pl. 26 *a*, 9 *a*. — 131 (s. 32) efter Neumann 1856 F. 85. — 132 (s. 33) efter Kaiser 1877 F. 37—40. — 133 (s. 35) efter Nitsche *Heilung d. Brustbeschwerden* F. 37 och hans *Wider-*

standsübungen F. 36, 43, jemnförda med Busch 1882 F. 14. — 134 (s. 44) Schildbach 1880 F. 2. — 135 (s. 67) Schreber *Kinesiatrik* 1852 F. 177. — 136 (s. 67) Nitsche *Widerstandsübungen*, jfr ofvan och *Orthopädischen Gebrechen* F. 10. — 137 (s. 68) Helmke 1871 tab. 7. F. 2. — 138 (s. 72) Schreber 1852 F. 176 och Nitsche *Orthop, Gebr.* F. 38. — 139 (s. 72) Böttcher pl. 9 *b*. — 140 (s. 106) Schettler 1876 F. 85. — 141 (s. 108) Lion *Leitfaden* 1863. — 142 (s. 122) Neumann 1856 F. 18. — 143 Eiselen *Abbildungen* F. 10.

144. Den s. 110 omtalade pennteckning, som B. meddelar om *jemnväg. utg.* i sin äldsta egenhändigt skrifna lista (hans F. 66) af ställningar. Begagnades aldrig till någon rörelse utan biträde af en stark och vaksam Rg. — 145. Den s. 116 anförda «kompassen», egenhändigt af B. tecknad. — 146—148 Contourer. — 149 o. f. Ljustryck af behandlingar från skiljda tider. Flertalet af de anförda måste väljas bland de jemnförelsevis fåtaligare *icke i sedelböcker inbundna behandlingar*, för att undvika bandens upplösning. De anförda inskränka sig till «sjukbehandlingar» från äldre tider (de flesta före G. R. af 1836) för att vid annat tillfälle meddela några af de jemnförelsevis fåtaligare «friskbehandlingar». som B. har skrifvit och nyttjat.

Anm.: Utom de i föregående lista anförda äro följande 73 former de, vid hvilkas framställning saknaden af förtydligande teckningar (i tillräckligt antal) har mest visat sig kännbar: 1. *Strstödgr.st. bakåt*⌣ lindrigare. 2. *Halfligg. tv. M*=. 3. *Grvändsitt. bakåt*⌣ *u. BrV*. 4. *Famnfallst.*⌣ *o. upp*♂. 5. *Strfallst. upp*♂. 6. *Halfstrvändligg. ned*♂. 7. *Ridvändst. fram*⌣⌣, *hftf.* 8. *Vändligg. cirk*⌣⌣ *u. MLnd*♂. 9. *Strmotst. 2AR*♂. 10. *Halfspännst. fram*⌣⌣. 11. *Grframvändligg. ned*♂. 12. *Stödhalffamnst. fram*⌣⌣. 13. *Halfstrvändgrsitt. fram*⌣⌣. 14. *Spännligg. A.ned*♂. 15. *Spännligg. B.in*♂. 16. *Spännligg. ABned*♂. 17. *Spännböjvrstödj.* ♂. 18. *Famnstupgrsitt. R*♂ *u. Lnd*♂. 19. *Sidgångligg. ned*♂ *pannf.* 20. *Strsidgångligg* ⌣. 21. *Halfspännbågspjernst.* ♂ *u. Vr*♂. 22. *Halfspännbågspjernst.* ♂ *u. MLnd*♂. 23. *Spjernspännböj.* ♂ *m. MLnd*♂. 24. *Spännbågst.* ⌣ *u. BrR*♂ (snedRr). 25. *Motsvingst.* ♂ *u. MLnd.* 26. *Spännbågst. sidbågBr*⌣. 27. *V.simhäng. 2A*⌣. 28. *H.strspännböj. till v.*⌣⌣ *m. AMLnd*♂. 29. *Mothalfstrst. fram*⌣⌣ *u. AR*♂. 30. *V.strhögkngrst. R*♂ *u. v.A*♂. 31. *Halfstrspännböjst. bakåt*⌣⌣ *af Rt.* 32. *Strtyngdlut. vexel*⌣⌣ *u. 2A*♂. 33. *Grsitt. S*⌣, *ensidigt nackf.* 34. *Strstupgrsitt. vexelS*⌣ *u. 2A*♂. 35. *Strhelsitt. bakåtR*⌣. 36. *Famnstupgrsitt. R*♂ *u. mell. Skldbl*♂. 37. *Halfstrvändhöggrsitt. sn. framåt*♂: 38. *Halffamnspännböj. fram*♂. 39. *Höggrsitt. sid*⌣, *pannf.* 40. *Strbågsitt.Br*⌣ *m. fram*⌣. 41. *Spännbågst. midtBr*⌣. 42. *V.str.v.trappbågvändst. v.sidBr*⌣. 43. *V.str.-h.stödst. V.sidA.upp*= *omv. m. spiralBr*⌣. 44. *Motbågst. div. R*⌣. 45. *V.str.h.stödsnst. v.sidR*⌣. 46. *Motgrbågst. Sphinct*=, *staf.* — 47. *Trappstrbågst. 2A.ned*♂. 48. *Kngrstrbågst. 2A.ned*♂. 49. *Halffamnsitt. A*⌣, andra axeln fixerad. 50. *Strsitt 2högA*⌣. 51. *Spännhalfstrbågst. Br*⌣ *u. MLnd*♂. 52. *Spännhalffamnbågst. Br*⌣ *u. mellSkld*♂. 53. *Bomväg. 2A*⌣ *m. höftstöd.* 54. *Strstödbågst. 2A*⌣. — 55. *Halfkrhäng. Kn*⌣. 56. *Högspjernst. Bned*♂. 57. *Höggrsitt. perp. 2B.upp*⌣, *häst.* 58. *Höggrsitt. 2Bbakåt*⌣, *häst.*

59. *Höggrsitt. 2B.in*♂. 60. *Höghalfkrst. Bbakåt*. 61. *Grhalfligg. Lj*=. 62. *Motgrst. linB*=, *stafvar* 63. *Högsitt. 2Kn* *u. Vr*. 64. *Motgrst. ytterL*//, näbbstaf. — 65. *Sitt. Hj.punkt* *omv. m. PannNck*♂. 66. *Sitt. Ör*. 67. *Armhälstödj. Brgr*. 68. *Frambågligg. Nck*, *höftf*. 69. *Strtyngdlut. Nack*. 70. *Stuphäng. Hfd*°. 71. *Stupsitt. tv. Nck*//. 72. *Språngbågst. 2A.ned*♂. 73. *Högst. Bfram*♂, m. fl.

DELAR AF

L. G. BRANTINGS

EFTERLEMNADE HANDSKRIFTER

UTGIFNE

ENLIGT HANS FÖRORDNANDE

Häftet II.

UPSALA 1882
R. ALMQVIST & J. WIKSELL'S BOKTRYCKERI

Andra häftets innehåll

(1840).

1. Inledande anmärkning af utgifvaren.
2. Förteckning innehållande åtskilliga af de gymnastiska *behandlingar*, hvilka Branting skref och begagnade för sjuka män och qvinnor under året 1840, med tillhörande anteckningar. Med «contourer» för snedvuxne.
3. Årsberättelser afgifna om Gymnastiska Centralinstitutets verksamhet under tiden 1839—1840.
4. Tal af B. föredragna 1839 och 1840 vid slutet af undervisningsåren.
5. Slutanmärkning af utgifvaren.

Förord till andra delen

(af utgifvaren).

Det föregående häftets början har genom en flygtig öfverblick erinrat om: huru föga *rörelsens yttringar* inom menniskans organism betydde inför vetenskapens upplystaste tjenare vid början af detta århundrade, och ännu på den tiden gå B. vid sin företrädares sida först egnade sina dagar åt undersökningar af rörelsen såsom föremål i en omedelbar och öfvervägande praktisk användning,

Dernäst har i föreg. häfte införts en förteckning öfver de af B. efterlemnade papper för att så få en kort redogörelse om deras olika innehåll.

Det första häftet har vidare genom en slags »bearbetning» af det på hans behandlingar funna *ordförrådet* visat, huru mycket eller huru litet under B:s föreståndaretid vid det Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm blef gjordt för att erhålla en sammanhängande systematisk namnförteckning, omfattande större delen af gymnastikens helhet, nemligen de verkligen vigtigaste formerna. Det visar, att *en fullständigt genomförd omarbetning* redan då var af behofvet påkallad och väntad, såsom en uppgift för hans efterföljare, hvilka genom institutets ökade lärarekrafter sattes i stånd att anskaffa det bristande, lättare än han.

Det är nödvändigt att om innehållet i 2:dra och 3:dje häftet uppgifva några af skälen för det *val*, som utg:n har träffat inom de begränsningar, hvilka B. har sjelf för honom utstakat. Framför allt bör upplysas, hvarför ett betydligt antal af de efterlemnade »sjukbehandlingarna med tillhörande sjukbeskrifningar» utgifvas, oagtadt under tidernas lopp, och synnerligen under B:s föreståndaretid så många ogillande omdömen hafva blifvit fällda öfver hans eget förfarande och hans företrädares. Det är särskiljdt af behof att uppgifva, hvarför den i många hänseenden mycket ofullständiga årgången 1840 utgifves, oagtadt den innehåller så många tomrum i uppgifterna, och synnerligen oagtadt den nästan öfverallt förråder de svåra brister, som *den* tiden ännu bar såsom outplånliga kännemärken af vetenskapens, förnämligast »pathologiens och diagnostikens, lägre ståndpunkt» jemnförelsevis till den närvarande. Sluteligen är det nödigt att lemna några särskiljda upplysningar om de tillhörande, nedan meddelade, papperens allmänna beskaffenhet, försåvidt som den rörer tiden 1839—1840,

Beträffande den förstnämnda omständigheten, de synnerligen under skedet 1846—1863 mot den af B. då såsom dess förnämsta målsman uppburna

gymnastiska method utom- och inomlands framställda anmärkningar, bör först följande erinras. Dessa anmärkningar äro så många och så olika, att åtskilliga deraf äro alldeles *motsatta* inbördes. Deras framställare äro äfven så olika, att de genomlöpa hela den skala, som börjar med berömda, i hela Europa bekanta, vetenskapliga namn, och slutar med anonymer, unga skriflystna »kandidater» vid hemlandets ena högskola. Det skulle blifva mycket vidlyftigt att söka granska alla dessa granskares anmärkningar, att skilja billiga angrepp från obestyrkta påståenden, som vittna om afsigtlig förvrängning eller om fullkomlig okunnighet i sakens teknik e. a. praktiska hänseenden. För att vinna korthet må man här inskränska sig till de mest framstående vetenskapliga namnen, hvilka derigenom tyngde mest i vågskålen. Man finner då genast ett högt stående *tremannaråd* af dommare, en i hela Europa känd läkare, en ansedd anatom, en rygtbar fysiolog, hvilkas nästan samtidiga uppträdande har med skäl föranledt följande frågor.

I. Virchow: Frågan om behandlingar.

»Men ikke döde den for det; Behandlingen er gaaet fremad». Cand. Med. O. Nissen *Discussion i det medicinske Selskab* 1875 Christiania.

Finnes tillräcklig anledning att nu i deras befintliga skick utgifva B:s sjukbehandlingar med tillhörande sjukbeskrifningar, ehuru ej blott ett betydligt antal af vetenskapligt bildade män längesedan hafva om den s. k. svenska gymnastikmethoden i allmänhet och många derjemte om B:s förfarande i synnerhet uttalat sig förkastande, men äfven verkligt framstående utländska vetenskapsmän derom fällt domslut, som äro ovilkorligen förkastande? Antalet af klandrare betyder mindre; men finnes deribland någon af den stora betydenhet, att hans ord om saken *måste* höras? Är det skäl att utgifva dessa behandlingar (flertalet för sjuka, färre för friska menniskor); fastän jemnväl den rygtbare lärde D:r Prof. Virchow på det skarpaste sätt uttalar sig mot bruket af dylika, i en bestämd tabellarisk form och följd uppställda föreskrifter, som B. kallar *behandlingar* för sjuka eller friska, och som Virchow kallar »Uebungszetteln» samt D:r Neumann m. fl. kalla »gymnastische Recepte» o. s. v.? Under B:s ledning, som småningom redan under Lings sednare år gjorde sig stegvis gällande, utbildades mera än tillförene bruket af sådana skrifna »sedlar», och ökades deras användning i samma mohn, som de *mundtliga* föreskrifterna ansågos vara otillräckliga.

En kort redogörelse om förloppet kan gifva en klarare insigt om frågan. Vid den tid, då den s. k. svenska methoden blef 1844—47 genom skrifter af Eckhard, Georgii, Richter, Rothstein närmare känd i utlandet, hade der utbildat sig andra methoder, hvilkas målsmän snart oroades af det inflytande, som det nykomna »systemets» *allmänna grundsatser* snart utöfvade, enär de i hvarjehanda hänseenden skiljde sig från redan antagna sedvänjor och uppfattningar. Deraf uppvexte synnerligen i Tyskland snart ett skarpt mot-

stånd och en liflig samt långvarig bokstrid, hvari inga medel väjdes *) för att hindra det främmande inflytandets fortsatta framsteg. Många vetenskapligt bildade män deltogo snart i detta meningsutbyte, de flesta och de ifrigaste *mot* det främmande. Bland dessa har man med skäl främst satt namnet R. Virchow, den mångkunnige läkaren, statsmannen, fornforskaren, talaren m. m., ej blott såsom den mest betydande men äfven såsom synnerligen verksam i dessa frågor, och dessutom genom sin ställning skäligen tilltrodd en viss oveldighet **). Han har begagnat många olika tillfällen för att uttala den mening, att den icke-tyska method, som under namn af svensk gymnastik blef bekant genom besagda skrifter och deras efterföljare, är i fullkomlig saknad af alla »anatomische und physiologische Grundlagen» och deraf sjelf dragit den slutsatsen, att samma method följagteligen är deri *underlägsen* alla andra, som vid den tiden voro bekanta i hans land. Särdeles anför han de af den förtjente Jahn (1816) och af A. Spiess (1840) framställda »systemer» såsom öfverlägsna i besagda hänseenden. Han åberopar samma uppfattning hos D:r Koch, E. Friedrich, Bock, Richter samt Dubois-Reymond m. fl. Jfr *Neue Jahrbücher f. d. Turnkunst* 1862, utgifna af M. Kloss m. fl. Det skulle blifva för långt att fullständigare återgifva meddelanden om denna hans *allmänna åsigt* i den frågan. Bland de anledningar, som förnämligast hafva satt honom i verksamhet mot besagda method, utgör hans obegränsade motvilja för all slags »Regelmässigkeit» ett hufvudsakligt kännetecken. Han anser hvarje drag af regelmässighet vara oskiljagtigt från pedantism och från en stel *oföränderlighet*, eller hvad han oftast kallar »Schablon». Utom denna hans åsigt *i allmänhet*, hvarom här ej må vidare redogöras, må märkas en fråga af synnerlig vigt, om hvilken han särskiljdt har yttrat sig på det mest afgörande sätt. År 1862 utfärdades en kort handbok (Leitfaden) för att införa och ordna några enkla kroppsöfningar i Preussens folkskolor. Denna tryckta minnesledning förordar (§ VI) bruket af några s. k. tabeller för att städse bibehålla en kort schematisk *plan* af de olika öfningarna. Det från Norden inkomna bruket att i *sjukgymnastik* och äfven ofta vid friskes öfningar sammansätta behandlingar af flera inbördes mycket olika, noga bestämda, rörelser var vid den tiden ännu jemnförel-

---

*) Jfr de i föreg. häfte sid. 116 anförda skriftställare, äfvensom de i nästa not uppgifne författare

**) Äfven bland de många skriftställare, talare och män af olika stånd, som verksammast deltogo i kriget mot Rothstein, den s. k. svenska methodens första betydande målsman i Tyskland, träffas märkliga *skiljagtigheter i skrifsättet.* Likasom hos Görne och den bekante af Virchow åberopade Hundt von Haften m. fl., kan man hos V. sjelf finna en viss försigtighet i uttrycken, hvilken låter framskymta några medgifvanden och en medvetenhet om brister äfven i andra methoder. Deri skiljer sig V. äfven från Dubois-Reymond, hvars ena skrift, *Herr Rothstein und der Barren* 1863 innehåller föga annat än ett svall af verkliga otidigheter och en massa af tillvitelser, som strida mot allmänt kända förhållanden. Rothsteins lefnadstecknare, den belgiske läkaren D:r Ceulenaer van Bouwel, tvekar ej att 1865 kalla denna pamflett «un chef-d'oeuvre d'impolitesse; il se fit remarquer surtout par la faiblesse des arguments et par l'arrogance du style». Han tillägger derom «on se refuse à croire que pareil écrit soit du à la plume d'un savant». Jfr Ceulenaer van Bouwel *Quelques Fleurs sur la tombe de Hugo Rothstein* 1865 *Anvers.*

sevis nytt annorstädes, och föremål för åtskilligt gyckel, hvaraf måhända en del var rättvis? Man bör här anmärka, att besagda preussiska handbok onekligen i vissa hänseenden ansluter sig till den s. k. svenska methoden, men är till innehållet (t. ex. vissa af »stafrörelserna») egenteligen en *blandning* af flera methoder *). De i Norden utgifna handböcker om folkskolans gymnastik *meddela tabeller för läraren* likasom de olika reglementerna af 1836, 1872, 1878 meddela tabeller för soldatskolans befäl. Här torde äfven vara skäl att åberopa den en gång ganska tydligt uppgifna afsigten med dylika schemata i vissa fall: »Tabeller skola underhjelpa minnet; deras mål är att korteligen bereda både ledning och frihet.» — Bland de tal, som V. har hållit mot den från Norden komna methoden i afsigt att stäcka dess fortsatta inflytande på de i hans land inhemska förfaringssätten, utmärker sig synnerligen ett (en s. k. interpellation mot Ministern v. Mühler om besagda »Leitfaden» m. m.), som förekom 1862 i preussiska Abgeordnetenhausse, och som synnerligen vänder sig mot allt slags bruk af en viss *ordningsföljd* för de i gymnastik begagnade former. Han uttalar sig nemligen särdeles mot att för folkskolelärarnas ledning uppställa s. k. öfningstabeller, Uebungszeteln. Vi vilja här ej *försvara* dylika planer, hvarken de s. k. *tabellerna* (äfven kallade dagöfningar m. m.) för friska barns lärare eller de s. k. *behandlingarna* för sjuka (eller gamla) menniskor, fastän bådas ändamål motsvarade hvarandra, såsom redan D:r Neumann anmärkte, och äfven V. uppgifver. Deras bruk betecknas i V:s tal 1862 såsom en »alte schwedische Standpunkt»; och han klandrar detta gamla bruk obetingadt såsom en pedantisk »schablon» af ingen nytta men destomera skada. Jfr *Neue Jahrbücher f. d. Turnkunst* 1862 s. 244.

I dess helhet återfinnes detta V:s stora tal i de tryckta handlingar, som innehålla redogörelserna om «die Sessionen des Abgeordnetenhausses» 1862. Då det märkliga och af så många författare sedan åberopade talet är ganska långt, och dessutom upprepar åtskilliga redan förut af andra män framställda beskyllningar mot det af Ling och B. nyttjade förfarandet; må man här inskränka sig till att derur anföra följande stycke, som har närmast afseende på bruket af ifrågavarande schemata. Det har följande lydelse i utdrag: «Das Spiess'sche System ist später in gewissen erheblichen Stücken **) mehr zurückgetreten, und es hat sich so eine mehr und mehr von unzer eigentlich nationalen Turnentwickelung abweichende Systematik, oder wie man vielleicht sagen kan, Schablone ausgebildet, die in ganz erheblichen Punkten vollständig auf den alten schwedischen Standpunkt stehen geblieben ist. Man sieth

*) Dess uppgifne författare äro fem medlemmar i en för detta ändamål nedsatt nämnd: Stiehl, Methner, Euler, Hupfer, Kawerau. Den sednare äfvensom Hesse, Mönch och Hausmann anföra åtskilligt till bokens försvar, och erinra om uppgiftens många svårigher i o. f. *olika lokaler* m. m. Bland bevis, att den röjer inflytelse af den svenska methoden anföres, att K. åberopar, att boken måste stämma öfverens med *soldatskolans öfningar* och upptaga blott det «*väsenteliga* och utförbara»· Jfr Neue Jahrb. f. d. Turnkunst 1862 s. 104. Bokens fel är bl. a., att den *ej sjelf anför några tabeller*, för att «exempelvis» tydligen framställa deras (föränderliga) innehåll och ordningsföljd.

**) Nemligen i denna *Leitfaden* för folkskolan. 1862.

dies namentlich in dem Punkte dass sie ihre Uebungen in einer so wenig natürlichen, so wenig aus dem unmittelbaren Thun hervorgehenden Aktion festgestellt hat, dass seit langen Zeiten schon der Unterricht immer nach besondern *Uebungszetteln* angestellt werden muss, weil der Lehrer selbst im Voraus gar nicht behalten kan was er mit dem Schüler vornehmen will *). So künstlich ist die Schablone, dass selbst die Bezeichnung für die einzelnen Uebungen beinahe über die Möglichkeit der Erinnerung herausgehen. Solche Uebungszettel werden in der Königlichen Central-Turn-Anstalt schon seit Jahren aufgestellt **); und sie sind auch in dem Leitfaden ganz besonders hervorgehoben worden, indem im § 6 dem Lehrer ganz ausdrücklich vorgeschrieben ist sich für jede Uebungsstunde (?) einen solchen Zettel im Voraus zusammenzustellen. Daraus allein geht schon hervor, wie unnatürlich, wie wenig entsprechend einer freien Aktion, selbst des Lehrers, diese Art gymnastischer Uebung sein muss». Längre ned i sitt tal tillägger Herr Virchow bl. a. följande uppmaning till riksdagens medlemmar: «Denken Sie sich einmal einen unbehülflichen ungeschichten Schulmeister, der noch nie geturnt hat, der vielleicht noch nie turnen gesehen hat, der nimmt sich den Leitfaden vor und liest in den schwer verständlichen Ausdrücken desselben was er machen soll. Darin wird ihm gesagt, du sollst dir für jede Stunde ein Recept anlegen, denn die Uebungszettel des Leitfadens sind nicht anders als die Recepte der schwedischen *Heilgymnastik*.»!!? Detta sista påstående om likheten mellan «sedlar» eller s. k. behandlingar för *sjuka* menniskor och «tabeller» för friske *är dock blott till hälften sann.* Det kan ej förnekas, att B. gifver alltid namnet behandling åt de schemata, som af honom uppsatts för sjuka, äfvensom vanligen för medelåldrige eller äldre män, anfäktade af mindre krämpigheter, stundom jemväl för *frisk* ungdom, eller *jemnförelsevis* frisk ungdom. Det sednare kallar han dock stundom *tabeller* eller *dagöfningar*, likasom företrädaren. Men *namnet* är ju ej hufvudsaken i detta ärende. Ty oagtadt B. ofta begagnade det gemensamma namnet «behandling» för både de *sjuka* individuelt behandlade och för hela afdelningar (100—200 man) af *friska ynglingar;* är innehållet af dessa «behandlingar» ytterst olika. Detta bör anmärkas, emedan man ofta i utländska tidskrifter o. a. böcker från en viss tid finner den föreställningen uttalad, att den i Lund först började och vid Centralinstitutet i Stockholm sedan efter 1813 vidare utbildade method be-

---

*) Denna uppgift är, såsom bekant alldeles origtig. Den s. k. sedeln uppsättes blott för att under öfningarna *ögna* deri, om händelsevis minnet sviker läraren — synnerligen i *början* af sedelns bruk. Ty lika allmänt bekant är, att här i Sverige har man aldrig anbefallt att *dagligen göra en ny sedel;* ej heller att evigt nyttja samma sedel oförändrad. Jfr Gymn. Regl. af 1836 mom. 50, 461 och dess tabeller. Af ordalagen hos ett par skriftställare synes, att de uppfatta en gymnastisk tabell såsom något i sig sjelf *alldeles oföränderligt*, evigt bestående och likaså orubbligt som Mosis taflor eller den gamla »tabula multiplicationis».

**) Synnerligen till de blifvande gymnastiklärarnas öfning att sjelfva sammanställa dylika «successiva schemata» i en stegvis ordnad följd för ungdomen e. a. — således äfven till ledning och hjelp för *andra* lärare (t. ex. folkskolelärare), hvilka framdeles önska en hjelp i det hänseendet.

gagnade en art af sjukgymnastik äfven för skolungdom och t. o. m. för soldatskolan. Visserligen finnes i den derstädes begagnade friskgymnastik och i sjukgymnastiken några gemensamma typer af allrastörsta vigt *), hvilka dock blott *i mycket skiljagtiga modifikationer* återfinnas på många *sjukes* behandlingar och på många *friskas* tabeller, för att här heldre nyttja Lings benämning än B:s uttryck. Men deremot råda *i saken* så mycket flera olikheter och t. o. m. verkliga motsatser mellan dessa de friskas tabeller och de sjukes behandlingar eller sedlar. För att kunna betvifla detta måste man vara alldeles okunnig om bådas innehåll. Verkligen har det funnits utlänningar, som trodde eller låtsades tro, att B. och hans företrädare nyttjade *passiva* rörelser för friska ynglingar ledvis, likasom mången äfven i Sverige har länge trott, att bundna språng och öfverslag, hjulningar och «utliggningar» m. m. d. äro för alla menniskor *gemensamma* öfningar, d. ä. både för gamla och unga, för friska och sjuka. — Emellertid kan man ej neka, att en «relativ» likhet råder i vissa deras ändamål trots alla afvikelser mellan de för friska nyttjade tabeller och de sjukes behandlingar, såsom nedan skall visas. Detta har Neumann redan 1856, I s. 56 sökt framställa kort och begripligt. Äfven den flygtigaste undersökning af B:s sjukbehandlingar och de många i svenska soldatreglementen (1836, 1872, 1878) och skolböcker (1856, 1861, 1867, 1881) förekommande tabeller visar till öfverflöd deras många olikheter. Likaså de för Centralinstitutets «lärokurs» 1866 utgifna *tabeller* m. m.

Men det är skäl att återvända till Hr V:s anförande och granska dess innehåll och syfte. Såväl af detta hans tal som af andra hans *sednare* tryckta yttranden framgår, att han ovilkorligen och utan undantag ogillar bruket af sådana schematiska sedlar, som vi vanligen kalla behandlingar eller tabeller. Han fördömmer ej blott, att man uppgör tabeller *för andra* t. ex. för de *skollärare*, hvilka i vissa af statens lägre undervisningsverk åläggas att leda gymnastik, ehuru de ej förut (under deras egen ungdom och utbildningstid) hafva egt utvägar att deri vinna någon synnerlig färdighet, eller besitta tillräcklig fallenhet för sådana öfningars ledning, hvilken i viss mohn bör hafva den «militära form och karakter», som Herr V. och många hans landsmän hafva ogillat såsom ett hufvudsakligt *fel* i den svenska methoden **). Han missbilligar äfven, att dessa lärare *för sig sjelfva* söka uppgöra en «ram« medelst några tabeller (efter vissa allmänna dem meddelade grundsatser) nemligen i afsigt att «pro memoria» bereda ett visst *sammanhang* mellan öfningarna. Han vill, att allt i lärarens åtgörande skall vara »eine freie Aktion», som denne må för tillfället dagligen uppfinna omedelbarligen *under verkställandet* utan någon föregående öfverläggning. Erfarenheten visar, att så uppstår oftare ett oföränderligt enahanda utan nödiga variationer derför, att lä-

*) I båda fallen finnas bålrörelser, armrörelser, benrörelser o. s. v ; huru *olika* äro dock de flesta former i sjuk- och friskgymnastik.

**) Denna beskyllning träffas så ofta upprepad, att det vore fåfängt att söka anföra alla, som instämma deri. Bland de “officiella aktstycken“, som framställa denna allmänt rådande åsigt, kan man anföra den redogörelse, som till preussiska riksdagen meddelades af dess »Unterrichtskommission». Jfr *Neue Jahrb. f. d. Turnk.* 1862 s. 8 o. f.

rarens *minne* och otillräckliga kännedom eller bristande praktik svika honom i att tidvis skaffa någon verklig större omvexling inom samma väsenteliga grundplans gränsor. Alltså en lärare får enligt V. hvarken för andra eller för sig sjelf uppgöra ett schema af progressiva tabeller. Månne detta fria «improviserande» hjelper en villig men mindre lämplig lärares brister? Visar ej erfarenheten, att med hjelp af ett dugligt tabell-schema (af 4—5 progressiva tabeller), uppgjordt enkom för en viss skolas lokala förhållanden och redskapstillgångar, kan en lämplig folkskolelärare *på kortaste möjliga tid* utan några vidlyftiga theorier fatta sin uppgift och praktiskt åstadkomma en ganska god gymnastik, hvari ordning och liflighet förenas på det närmaste *). Om läraren är otjenlig att leda gymnastik och om handbokens innehåll är för honom svårfattligt; månne man kan hoppas, att han reder sig bättre *utan* en liten «premeditation», utan en tabell uppgjord af honom sjelf, eller ännu heldre af en *annan*, mera kunnig? Är det *egen erfarenhet* om de verkliga förhållandena, eller andras intalan derom, som lägger orden i Hr V:s mund? Den, som sjelf har frestat försöket att på kort tid införa någon gymnastik i en mängd af fattiga folkskolor, har rättighet att göra den frågan.

Enär talet mottogs med odeladt bifall och «stürmische Zurufe» (Dubois-Reymond) i den höga riksförsamlingen, hvarest talarens pikar framkallade muntra skrattsalfvor; ansåg den rygtbare lärde säkerligen, att denna fråga var genom hans ord för alltid afgjord till alla delar, och alla tabeller för friska, (möjligen äfven alla behandlingar för sjuka) voro evigt afskaffade, åtminstone i hans land. Handboken ändrades delvis och föreskriften om tabeller uteslöts. Och likväl, ännu finnas och ännu användas böcker, som, utgifna af enskiljda lärare, innehålla «Uebungszetteln» till folkskelärarnes tjenst. Bruket af dylika sedlar torde äfven fortfara så länge, som de utgöra det enda ehuru ofullkomliga medlet mot den oreda, de missförstånd och den ensidighet, som ofta ses uppkomma, då folkskoleläraren *ålägges* att öfva barnen utan förebild af någon kort tryckt plan till lärarens ledning. — Såsom nyttjade i o. f. *sjukes* gymnastik synes bruket af skrifna behandlingar ej heller aftaga, snarare utbreda sig. Men tiden ändrar kanske detta förfarande? Alltnog hela detta häfte är fylldt af behandlingar från åren 1839, 1840 för sjuke; och B. är den skyldige, som har uppgjort dem alla (med få undantag) och nyttjat dem, likasom tusentals andra, ännu äldre, nyttjades af honom och hans företrädare. — Såsom bekant är, B. svarade aldrig på ifrågavarande tyska anfall, ehuru hans yngre trätobroder D:r H. Sätherberg med någon skadeglädje erinrade honom om, att han blef svaret skyldig på de mot hans förfarande utomlands framställda anmärkningar. Kanhända var denna envisa tystnad befogad; kanske skulle han hafva kunnat svara med att kalla den mång-

---

*) Jfr den redogörelse, som 1861 framställdes i årshäftet af P F. rörande den nu framlidne prestmannens C. P. Öhmans samt skolelärarinnorna Boivies och Carlmans verksamhet såsom förträffliga ledare af daglig gymnastik för 400 folkskolebarn (gossar och flickor), ehuru ingendera af dessa tre ledare förut någonsin hade befattat sig med kroppsliga öfningar, eller såsom barn sjelfva deltagit i sådana.

kunnige V. en «dilettant» i gymnastik, likasom den store statsmannen Bismark en gång gycklande kallade honom en «politisk dilettant»?

Då den utgifvare, åt hvilken B. har, enligt det föregående, anförtrodt allmängörandet af åtskilliga hans efterlemnade papper, på grund af flera orsaker ej är lämplig att utveckla ett djupgående vetenskapligt *försvar* rörande behandlingars och tabellers bruk; må det tillåtas honom att i stället för denna bevisledning anföra några ord, ämnade att visa sjelfva det historiska förloppet, *huru detta bruk småningom uppkom* likasom stegvis vid Centralinstitutet i Stockholm, och huru det snart medförde uppkomsten af B:s terminologi, såsom en nödvändig följd af delvis gemensamma orsaker. Alltså, huru uppkommo behandlingar? Huru uppkommo de dermed närmast analoga tabellerna eller dagöfningarna? Ett svar på den frågan kan lätt finnas i följande fyra allbekanta sakförhållanden från äldre tider:

1) Ansträngande kroppsliga öfningar nyttjades mot kroppslig svaghet och mot åtskilliga plågsamma krämpor af läkare långt *före* den nyare gymnastikens uppkomst, hvilken inträffade nära innevarande århundrades början. Men man nöjde sig tillförene (före gymnastikens uppkomst) vanligen med blott *en* alltid likformig rörelse. Man gjorde långa dagliga «promenader» enligt läkarens föreskrift, eller man *svarfvade*, eller man *red* på hästar och åsnor (eller på konstgjorda machiner), eller man spelade med *käglor*, eller man valde någon annan öfning af ansträngande art. Korteligen man inskränkte den anlitade rörelsen nästan så mycket som möjligt till *en viss form*, ständigt likartad och oföränderlig. Endast folklifvets urgamla bollspel (ej krocket) verkar mera allmänt («harmoniskt») för hela kroppen än enhvar af dessa den nyare gymnastikens *föregångare.* Synnerligen den säfliga «promenaden» anstränger föga armarna, ryggen, buken, bålen i dess helhet. Jfr D:r E. Glatter i *Wiener Med. Presse* 1875. Synnerligen för «skrifkarlars» behof är gångens otillräcklighet tydlig, och ridten är ofta otillgänglig. — Det är gymnaster, som först visade, att en mängd af händelser (svagheter, lidanden) fordrar en mycket större *mångfald af flera inbördes mycket olika men dock samverkande* rörelser med mellanskjutna korta *raster* *), för att ernå vissa väsenteliga verkningar, för att öfvervinna ett allmänt, «konstitutionelt» svaghetstillstånd, m. e. o. för att såmedelst *fullständiga* de åsyftade «partiella» verkningarna inbördes. Deraf uppkom bruket att eftersträfva en viss *helhet* i öfningarnas sammansättning, d. v. s. något som motsvarade de i tiden sednare uppkomna «behandlingarna». Man iagttog i gymnastikens användning vidare, att somliga menniskor, ehuru svaga i allmänhet, kunde besitta en mycket utbildad «speciel» färdighet, utan att dock upphöra att vara lika svaga, eller utan att kunna hindra svaghetens förvärrande. Man anmärkte vissa yrkens och handtverks ofta åtföljande karakteristiska svagheter, sjukdomar och miss-

---

*) Såsom bekant är, förutsätta dessa raster en jemnförelsevis obetydlig ansträngning. synnerligen ledig gång, men icke *stillasittande.* Jfr föreg. häfte, 5:te stycket.

bildningar; jfr Gymn. Allm. Grunder fragm. 6:te afdeln. № 2 och anm. 3. Man drog deraf nya slutsatser, som ännu mera bekräftade , att utbildningen måste vara mera «*allmän*», än den som kunde vinnas genom *gång* ensam, eller genom *ridt* ensam o. s. v. Man såg sig ofta böra sträfva efter ett vidsträcktare och mera ideellt mål, som man derför kallade *harmoni*, och man började derför tala om en «harmonisk» utbildning såsom gymnastikens yttersta och allmännaste syften i motsats till ensidig utbildning och akrobatism. Man fann sig böra städse *undvika* alltför stor ensidighet och började ifra mot «ensidig färdighet», likasom mot ensidig kraftutveckling, eller «ensidig öfverstyrka» o. s. v. Författaren af sistanförda skrift uttalar i 4:de afdelningen № 4 dessutom en särskiljd varning mot att «blindt tro på någon viss rörelse», ensidigt brukad, äfven gång*) eller åkning. Denna blott småningom börjande och tilltagande kritik af sin egen verksamhet och af dess mål, den eftersträfvade harmonien, utgjorde endast *in nuce* det första ursprunget till behandlingar, d. ä. att bruka *en viss följd af inbördes mycket olika öfningar*, som dock ej voro desamma för alla menniskor, men tvertom alltmer differentierades äfven i det afseendet.

Anm.: Dock dessa allmänna iagttagelser ledde ännu icke omedelbarligen till bruket af skrifna eller tryckta *behandlingar*. Detta dröjde ännu en tid. I början af sin verksamhet vid Lunds högskola nyttjade B:s företrädare inga sådana, blott stundom någon kort *mundtlig föreskrift* för enskiljda deltagare i gymnastiken, hvilka på individuella skäl måste iagttaga en viss återhållsamhet eller försigtighet**), allraheldst de talrika friska och de svagare samt åtskilliga ganska skröpliga deltagare på den tiden ännu begagnade gymnastik *samtidigt*, och somliga aktiva öfningar voro gemensamma för alla eller för de flesta deltagarne. Fullgörandet af de olika *mundtliga föreskrifterna* berodde mycket på den sjukes minne, enhvar för sig. Deraf uppkommo stundom misstag och förvexlingar, beroende på de sjukes origtiga uppfattning eller glömska.

2) Men man gjorde ej blott de nämnda *första*, visserligen mycket enkla, men ej derför mindre nödvändiga, rönen, stundom på bekostnad af begångna misstag eller förvärfvade genom idligen fortsatta försök. Man iagttog derigenom äfven i förnyade bekräftelser, att somliga öfningar verkade *menligt* på vissa menniskor, och att detta förhållande är mera eller mindre tydligt. Derjemte iagttog man, att skenbarligen obetydliga afvikelser från en viss form stundom kunde medföra verkningar, som voro *motsatta* till de afsedda, åtminstone för vissa individer. Deraf följde, att man ännu mera började närmare *granska* verkningarna af olika ställningar och rörelser (ej blott aktiva), och att *urvälja* vissa typer såsom egenteligen användbara blott för somliga menniskor, andra deremot gagneliga för *alla* eller för nästa alla, ehuru de behöfde modifikationer för olika krafter. Deraf följde, att förfarandet blef alltmera *olika*, och i vissa fall nästan alldeles motsatt till andra

---

*) Sin uppfattning om gångens verkan, rätt begagnad och ensidigt brukad, berör han i 2:dra afdeln. № 8 och 4:de afdeln. № 2. Äldre afhandlingar «de peregrinationis usu in valetudine servanda et recuperanda» äro ganska talrika. Jfr Aug. Hornbostel, Wien 1816.

**) Detta förhållande fortfor ända till L:s död vid den *qvinliga* afdelningen. Derför finnas nu så få behandlingar för qvinnor före år 1839. Alla tidigare tillhöra qvinnor, som behandlades *enskiljdt* af B. i deras hem.

fall. Den olika arten (verkan) af åtskilliga öfningar, aktiva och passiva former, *antecknades* stundom till minnes; och dessa anteckningar bildade grundlaget till en samlad »casuistik», samt förenades med den vid Central-institutet grundade samlingen af s. k. »sjukbeskrifningar *). De besagda gamla i början föga ordnade anteckningarna kunna med sannolikhet betraktas såsom första uppkomsten af s. k. *behandlingar*, vanligen afsedda för en viss namngifven sjuk (?), man eller qvinna.

Anm. Af de nyss anförda olägenheterna följde, att somliga (sjuka) erhöllo en kort skriftlig anteckning till *minneshjelp*, eller sjelfva vidtogo denna åtgärd. Då äfven detta förfarande hade betydliga olägenheter, och då alltflera sjuka önskade erhålla dylika korta »pro-memorior»; uppkom efter ännu några år beslutet att anskaffa en bestämdare terminologi, d. v. s. skrifna daterade behandlingar, för hvarje sjuk, dessa små lappar eller sedlar, som sedan hafva förskaffat hela methoden så många beskyllningar för att vara blott »ein dürrer Schematismus, eine pedantische Terminologie» eller en »ridicule and monstrous mysticism» o. s. v. — Likaledes när skolföreståndare eller lärare vid allmänna och enskiljda undervisningsverk begärde råd och medverkan att på det enklaste och billigaste sätt införa några kroppsöfningar för skolungdom; lemnades åt dem en kort uteslutande *praktisk* undervisning (inskränkt nödfallsvis stundom till blott några dagar) och derpå en *skrifven* »serie» af tabellariskt uppgjorda pro-memorior att följa. Äfven dessa kallades af B. behandlingar eller tabeller o. s. v.

3) Redan samtidigt, men ännu mera och tydligare i en något sednare tid, anmärkte man många upprepade gånger, att *vissa öfningar* hade en särdeles verksam inflytelse på menniskor, som ledo af vissa krämpor, att andra öfningar verkade *intet* i samma ändamål. Likaledes iagttog man, att vissa svagheter, vissa fel i utvecklingen behöfde *vissa* deremot svarande »specifika» öfningar, åtminstone jemte andra mera »allmänna» öfningar. I båda fallen märkte man, att vissa former (synnerligen bland de aktiva) *motverka* hvarandra, att andra kunna samverka, ehuru till det yttre olika hvarandra. Följagteligen bidrogo äfven dessa tidvis vexande och ständigt förekommande omständigheter till att söka ännu nogare i vissa fall *differentiera* de begagnade formerna.

4) I nästan alla dessa händelser märkte man tillika, att med få undantag förmådde ett större *antal* af olika rörelser **), följande hvarandra med korta mellansatser, verka på ett mycket starkare eller bestämdare sätt, än *en enda rörelse* såsom blott *gång*, eller blott *dans*, blott *billard*, blott *åkning* o. s. v. Derjemte märkte man, att en på detta försigtigare och måttligare samt mindre »enformiga» sätt ökad ansträngning genom ett sammansatt »complex» af flera olika former tillika minskade faran för öfveransträngning eller för öfverdrifter, som verkade i *motsats* till den önskade inflytelsen. Här kan man sluteligen anmärka, att det låg närmare det klara

---

*) Af dessa äro ännu åtskilliga i behåll, enl. förteckningen (XII, XIV) i 1:sta häftet En del deraf från åren 1820—1833 förvaras nu i Centralinstitutets boksamling, jfr katalogen 1880 № 959. En annan del är återfunnen bland B:s papper, nemligen från årgångarna 1830 o. f.

**) Detta antal kan ej korteligen uppgifvas, enär det vexlar ganska mycket i olika fall. Närmare uppgift derom är ej heller nödig här, sedan Rothstein och Georgii 1847, Roth 1851, Neumann 1852, 1856, Eulenburg 1853, 1856, Streintz, Melicher 1854, 1855, Hartelius 1870 hafva derom redogjort.

förståndet, än den stora *lärdomen* att först kunna inse behofvet af många blott skenbarligen mycket *olika* former. Redan Mercurialis L. 2, cap. 7, anspelar på dessa (gångens) ensidigheter; men förverkligandet af hans önskan fordrade likväl fyllest *två århundraden* och den lärda opraktiska iatromekanismens död. — I början mindre klart. sedan tydligare, efter Centalinstitutets första årtionde, iagttog man äfven att *en viss ordning* mellan de begagnade formerna var nästan alltid gagnelig, ja stundom alldeles nödvändig vid behandling af vissa svårare »sjukdomsbilder». Man märkte nemligen, att vissa sjuka *icke kunde fördraga* de lindrigast möjliga rörelser, om dessa rörelser ej dagligen följde en af erfarenheten bestämd ordning i behandlingens början, att vissa sjukes tillstånd *förvärrades* af motsatt förfarande o. s. v. Äfven detta förhållande bidrog att öka olikheterna i förfarandet. Äfven det bidrog till att anlita «sedlar». Man såg sig stundom alltmer nödgad att noga »lokalisera och individualisera rörelserna efter behof», såsom D:r C. U. Sondén uttrycker saken i sin på eget deltagande grundade redogörelse 1840, den första som i någon vetenskaplig tidskrift *) har utkommit om Centralinstitutets verksamhet före den tiden.

Det anförda utgör i korthet det sammandragna förloppet i Skåne och Stockholm under den tid, som närmast föregick Centralinstitutet anläggning 1813, och under det skede, som bildar dess två första årtionden. Ungefär på samma sätt fortfor saken derefter att stegvis utveckla sig. — Man kan i anledning deraf fråga: *var förfarandet i det hela orätt?* Skulle man förkasta dessa första enkla erfarenheter, grunden till hela den efter hand utbildade rationella gymnastiken för sjuka och friska? Borde man ej för skolor begagna skriftliga (eller tryckta) behandlingar heldre än att använda blott mundtliga föreskrifter? Skulle man, såsom öfverflödiga, *undanhålla* dessa af erfarenhet vunna »reglor» för skolans gymnastik eller öfverlåta åt andra lärare, äfven folkskolelärare, att sjelfva å nyo trefva sig fram genom mörker och okunnighet med fara att å nyo upprepa samma felsteg, som man i sakens *början* ej kunde undvika? Skulle det vara bättre att (utan hjelp af tabeller) uppställa en ökad mängd af minnestyngande *reglor* och undantagsfall än att exempelvis gifva dem några upplysande tabeller med anvisning och rättighet att i viss mohn *ändra* desamma efter hand? Sluteligen skall man vid Seminarierna kunna utan *ökadt besvär* och utan hindrande intrång på andra läroämnens knappa tid inplugga den allmänna ramen för *talrika* olikartade öfningar (progressivt förändrade) utan att använda tabeller för att *praktiskt visa* förfarandet omedelbart och åskådligt? Har man ej daglig erfarenhet om de plumpa missförstånd och tokerier, som mångenstädes uppkomma i folkskolor, om man ej gifver deras lärare en »schablon» af åtminstone 3—4 korta tabeller? Vet man ej, att somliga af dessa lärare mycket *lätt* uppfatta sin uppgift, men andra deremot icke? Det är mycket lätt att i en riksförsamling med »parlamentariska glåpord» uttala sig lustigt om dessa

---

*) Den medicinska tidskriften *Hygiea* 1840, enl. ofvan.

saker; det går der ännu lättare (att tala derom), om man sjelf saknar *praktisk kännedom* om utförandets svårigheter — nemligen svårigheten att i hela landets alla skolor anskaffa en billig gymnastik, som gagnar mera än *skadar*, som är något mera än bara *namnet.*

Skall man i *sjukgymnastik* afskaffa det mer än femtioåriga bruket af skriftliga pro-memorior för de olika sjuke? Är det troligt att man vill *återgå* till Lings tidigaste förfarande att blott *mundtligen* meddela åt de sjuke de nödiga föreskrifterna? Dock derom må framtiden afgöra. Låtom oss tillse huru saken *i det närvarande* förhåller sig, d. ä. jemnt tjugo år efter Herr V:s uppträdande såsom en allt förkrossande dundrare med bannstrålen mot bruket af behandlingar och tabeller, *uppgjorda på förhand* innan man börjar använda dem.

Huru förhåller det sig nu i *sjukgymnastik?* Alla läkare, som nu i olika länder förestå s. k. institutor för sjukgymnastik, begagna *skrifna*, korta eller långa »recepter», innehållande ett antal af endast aktiva rörelser eller af aktiva och passiva, de förra vanligen i flertal. Dessa rörelser följa der hvarandra i en viss ordning, hvilken iagttages mera eller mindre noga. Korteligen man förfar *ännu* alldeles så, som B:s företrädare började och som han sjelf fortsatte med ännu mera bestämdhet i valet och och ordningsföljden. Man uppgör dessa behandlingar på förhand (innan de användas), och öfverlåter sig ej åt en slags *improvisation*, dagligen förändrad. Deri råder allmän öfverensstämmelse, äfven mellan dem som i öfrigt förfara ganska olika. Främst af dem, som med sin anslutning till detta förfaringssätt visa sig gilla det, bör nämnas den n. v. ledaren af Centralinstitutets medikala afdelning D:r T. I. Hartelius, hvars vetande om saken bör uppväga de fria utgjutelser och slagord, som strömma vid en riksdag. — Ett medgifvande måste dock här inrymmas. Det är ej blott en viss »sport», som stundom ännu urartar till den »uniformitet», hvars ytterliga öfverdrifter gymnastiken afskaffade. De utländska skriftställare, som på B:s tid klandrade det dock blott i sjukgymnastik förekommande bruket af *passiva* rörelser (jemte aktiva) och ville afskilja dem ur *all* gymnastik, hafva verkeligen fått efterföljare under de sednaste åren. Hvarje s. k. massör, som grundsatsmässigt aldrig använder omfattande *aktiva* rörelser derjemte *), är en sådan »specialist», likasom den »sportsman», hvilken *ror* från morgonen till qvällen, för att vinna pris vid en kapprodd. Han liknar i viss mohn den trägne specialist af »manlig idrott», som dagligen hänger framstupa på recken »stundenlang» för att omsider få en silfverbägare eller åtminstone en gapande folkmassas handklappningar. Ty om det verkligen har funnits gymnaster, hvilka kunna med skäl tillräkna sig förtjensten att hafva framlagt ett system af klarare uppfattning om *harmoniens* begrepp och fordringar; så måste man tyvärr äfven medgifva, att många

*) Således inskränker sig till blott (vissa) passiva rörelser i alla händelser, äfven dem som ej bero af yttre skada. Huru många hafva dock ej i skrift eller tal 1850—1860 och äfven sednare betecknat den af B. föreställda method såsom varande »för exklusiv», emedan den ej använder *allt*, som är möjligt? Man kunde fråga: finnes det då ingen medelväg mellan dessa båda ytterligheter?

andra hafva drifvit ensidigheten och disharmonien vida längre än någonsin *förut* skedde, såsom äfven de nyare namnen angifva, t. ex. »reckgymnastik» eller andra uteslutande och öfverdrifna bruk af en viss form.

För *folkskolan*, äfven i Hr V:s eget fädernesland Preussen, fortfar man ännu att i mycket bibehålla den af Rothstein införda ordningen. Den *nya* preussiska Leitfaden af 1868 undviker att tala om tabeller. Men alltfrån Hupfer hafva *enskiljda* författare vinnlagt sig om att utgifva »progressiva schemata» till folkskolelärarnas ledning. Äfven den förtjente tysken Eiselens *Turntafeln*, utgifna 1837, således blott ett år efter det svenska reglementet, hafva i vissa delar åtminstone till utseendet en likhet med tabeller. — I grannlandet Frankrike har man vid olika tillfällen (1854, 1870) utfärdat »programmes officiels», som delvis motsvara sådana progressiva förteckningar om ungdomens öfningar i folkskolan. Hvarje gymnastiklärare vid *Seminarierna* i vårt land vet nu, att man behöfver för dessa undervisningsverks lärjungar (blifvande folkskolelärare) uppgöra åtskilliga korta tabeller såsom varande *det enklaste medlet* att inhemta den allmänna planen trots delarnas föränderlighet i viss mohn. Hvarje inspektör vet, hvilken oreda uppkommer mångenstädes, om man lemnar folkskolans lärare utan ledning af några tabeller, hvilkas antal de kunna sjelfva öka efter samma plan.

För den svenska *soldatskolan* har man (1878) lyckats att uppgöra gymnastiska reglementen och öfningsplaner på ett mycket enklare och kortare sätt (utan beskrifningar) genom att anlita den sammanträngda beqväma tabellariska formen. Ja de omständliga gymnastiska *beskrifningarna* kunna i viss mohn umbäras genom denna förenkling (Hartelius), d. ä. genom bruk af B:s förkättrade terminologi. Detta är ej en ringa fördel. Det säger sig sjelf, att Hr V. aldrig har tagit någon kännedom om dessa förhållanden. Sannolikt lefver han ännu i den glada öfvertygelsen att för alltid hafva öfverallt afskaffat hvarje slags bruk af de förhatliga »Uebungszetteln», skrifna eller tryckta.

Värst bedrifves denna »gamla svenska», så mörkt af V. skildrade, styggelse, tabellers (behandlingars) uppgörande och bruk (både skrifna och tryckta både enkla och sammansatta) i deras första stora afgudatempel, det svenska Centralinstitutet. Der skrifvas och nyttjas ännu dagligen behandlingar för sjuka. Der följer man dagligen några progressiva *tryckta* tabeller för lärokursen. Der måste de unga blifvande gymnastiklärarna *till öfning* uppsätta progressiva tabeller för skolungdom. Der följa äfven *fäktöfningarna* fortfarande en tabellarisk plan, grundad på samma förenklande schema, som de gamla tabellerna i det från samma institut 1836 utgångna fäktreglementet för soldatskolan och för vuxna ynglingar. Ungefär på samma sätt förfar man i hela landets skolor med deras gymnastik. Det har blifvit en så fast *rutin*, att mången fattig vid skrifbordet träget arbetande tjensteman kan sjelf minnas en viss plan, och utföra (efter den) i sitt rum några öfningar, som han lärde i skolan. Ja man ser stundom skolynglingar sjelfva uppgöra sådana minnesledningar för frivilliga öfningar.

Men äfven om förhållandet ej vore sådant för närvarande, äfven om allt bruk af *behandlingar* för sjuka och friska, alla *tabeller* för skolungdom och unga soldater voro afskaffade; finnes det omständigheter, som föranleda eller nästan tvinga utg:n att i dessa häften framlägga en hel mängd af dylika små »libri conscripti», som alla härröra från B:s tid. Den lagliga handling, som innehåller B:s sista vilja, föreskrifver uttryckligen att allmängöra en del af de behadlingar, som han för *sjuka* begagnade. Sammastädes anbefalles utgifvandet af de tillhöriga sjukdomsbeskrifningarna. Föreskriften måste åtlydas *desto mera*, enär han under lifstiden upprepade gånger erhöll anmärkningar, rigtade mot hans uragtlåtande att sjelf *nog utförligt* framlägga sin method att behandla sjuke. Äfven D:r Neumann gör 1852 en sådan erinran. I det svenska Läkaresällskapets namn uttalades enl. ofvan en likartad anmärkning redan år 1849 af D:r P. H. Malmsten, V. Lundberg och H. Sätherberg, hvilken anmärkning B. besvarade med att inbjuda sällskapets medlemmar att besöka Centralinstitutet och att der med egna ögon taga kännedom om hans förfaranden. Sluteligen några år sednare erhöll han en anmärkning från Kongl. Sundhetskollegium för sina årsberättelsers knapphändighet, och besvarade den först med en omständlig erinran om *andra* myndigheters jemnförelsevis ännu knapphändigare årsberättelser till samma kollegium *), samt derefter med att begära *afsked* från sin befattning såsom föreståndare vid den allmänna inrättning, som *under hans ledning* hade ådragit sig större uppmärksamhet utomlands än någon annan af den svenska statens d. v. allmänna läroanstalter. Dessa upprepade påstötningar från den högsta medicinska lagliga myndigheten och från besagda sällskap kunna ju anses såsom ett erkännande, att hans method förtjenade att komma till en allmännare kännedom derom bland läkare. Likaledes kan man uppfatta hans sista vilja såsom en önskan att på ett fullständigare sätt tillmötesgå dessa uppmaningar, än som har kunnat ske under hans långa och trägna tjenstetid genom årliga embetsberättelser. — Men då utg:n af B:s papper nu går att i detta häfte åtlyda hans föreskrifter äfven i detta hänseende; må han ej undertrycka de betänkligheter, som han dervid hyser. Den hätskaste af alla B:s klandrare, den anglosvenska anonymen i *Dublin Quarterly Journal of med sc.* 1851, har redan om honom åberopat ordspråket »dum vitant stulti vitia in contraria currunt». Då man nu allmängör B:s äldre behandlingar; framlägger man ju till allmän granskning sjelfva det »corpus delicti», som utgör föremålet i ett klander, *framställdt af en bland samtidens anseddaste vetenskapsmän*, hundrafaldt mera betydande än den namnlöse anmärkaren i besagda engelska tidskrift, som sjelf ej hade det ringaste begrepp om sakens *praktiska* former (bruket af vissa sammansatta ställningar och rörelser), hvilka dock der utgöra hufvudsaken. — Här måste upprepas, att den i många afseenden förtjente tyske vetenskapsmannen R. Virchow är visserligen ej den ende ansedda lärde, som har uttalat sig mot bruket af en viss *schematik* eller »receptur» med tillhörande terminologi i. o. f. gymnastik. Tvertom gan-

---

*) Jfr nästa häfte.

ska många vetenskapligt bildade män hafva deri funnit ett egendomligt slag af »charlataneri», ett försök att *göra sig vigtig* mera än nödigt är, en sträfvan att synas *lärd* med tomma ord, ett pedanteri, uppfunnet för att lysa med »des exercises savants» af ingen nytta, ett försök att undantränga den fria leken för barn, friska och sjuka. Jfr D:r Bochu m. fl. Bland alla, som hafva uttalat sig mot den s. k. svenska gymnastiken i allmänhet och särskiljdt mot *behandlingar*, är dock V. den mest betydande i de flesta hänseenden. Då han 1862 i samma rygtbara tal om de af B. genom Georgii äfvensom genom Neumann, Eulenburg, Roth m. fl. läkare framställda erfarenheter och derpå grundade åsigter uttalar de i föreg. häfte åberopade orden (att d. v. »anatomer och fysiologer af facket» obetingadt förnekade dessa satsers verklighet och värde); så var detta hans påstående fullkomlig sanning utan någon öfverdrift. Man kan lätt föreställa sig hvad den bekante anatomen D:r Prof. C. Bock tänkte om dessa tusental af behandlingar, han som uttryckte sin uppfattning om gymnastik (jemnväl för sjuka) med de sedan ofta åberopade orden »Kurz ich kan mir das Turnen ohne Barren nicht denken». Jfr *Neue Jahrb. f. d. Turnkunst* 1862. Det är yttersta motsatsen till B:s ringa afseende vid *redskap* i allmänhet, Här nedan skall läsaren finna en mängd af behandlingar, hvaraf ingen förutsätter barr såsom *nödvändig*, och blott få, som nyttja något med barr snarlikt redskap. — Men *alla* författare. som förkasta behandlingar, kunna ej besvaras; och alla förtjena ej att beagtas *). Bland skrifter, utgifna mot B. sjelf, märkas mest anonyma svenska dagbladsbitar o. a. d., hvilket ej förtjenar att åter ryckas ur glömskan. Utlänningar angripa deremot hufvudsakligen *methoden i allmänhet* eller uppträda mot Ling, men vända sig mindre mot B:s »person» än *svenska* skrifter göra, hvilka allmänneligen äro vida gynnsammare stämda mot företrädaren.

Bland allrasednaste nyheter i denna fråga kan anföras, att den i föreg. häfte nämnda D:r M. J. Rossbach, professor vid Würtzburgs högskola, i sin *Lehrbuch d. physikalischen Heilmethoden* 1882 anser sig böra lemna en särskiljd redogörelse om »die Schreberschen und Schildbachschen Turnrecepte» såsom en vigtig sak **), men förbigår med tystnad alla deras föregångare, äfven de *tyska* som från Norden införde detta så länge tadlade förfarande. Äfven i Sverige har man (dock på ett *höfligt* språk) anfäktat dylika minneslistor, som kallas *tabeller*; ja äfven vid sjelfva Centralinstitutet i Stockholm på sednare tider. Man kan t. o. m. anmärka, att de mest afgjorda ifrare mot tabeller för soldatskolan dock sluteligen sjefva öfvergå till motsatt ytterlighet: d. ä. *föreslå de mest invecklade och utförliga tabeller.* En närmare redogjorde härom ses i Hartelii tidskrift.

*) De betyder föga, att år 1853 försvarade D:r Behrend i sin årsberättelse bruket af ordnade behandlingar, *innan* det rygtbara tremannarådet (Virchow, Dubois-Reymond, H. Meyer) hade brutit stafven öfver hela methoden.

**) Erkännandet är desto märkligare, enär det åtföljes af en tydligt uttalad erinran om gångens otillräcklighet för »Stubenmenschen“.

II. H. Meyer: frågan om s. k. "dubbelrörelsers" bruk.

«Es ist in der Lehre von der Gymnastik*) eben Alles behauptet worden was in der Phantasie nur ausdenkbar ist». D:r Prof. Rossbach 1882 s. 457.

Är det skäl att bland de utgifna papperen upptaga B:s behandlingar, oagtadt den bland Europas mest framstående vetenskapsmän högt ansedde anatomen D:r Prof. H. Meyer obetingadt och utan undantag förkastar bruket af s. k. dubbelrörelser (Neumann's «dupplicerade rörelser»), hvilka onekligen utgöra det vida öfvervägande antalet af de hos B: på hans sjukbehandlingar nyttjade rörelser, jemte de passiva? Den rygtbare Virchow är ej den ende allmänt bekanta lärde, som har stämplat det af Ling började och af B. genomförda arbetet såsom en skam för tidehvarfvet. Ehuru han ej åtnjuter ett lika stort anseende som V., är dock den akademiska läraren vid högskolan i Zürich Prof. H. Meyer allmänt känd och högt agtad såsom författare i sin gren. Denne lärde uttalar mot allt bruk af dupplicerade rörelser en lika bestämd förkastelse, som V. uttalar mot bruket af «Uebungszetteln». Om denna lärde har förstånd i sitt stränga domslut; måste B. vara en vettlös galning. Ty såsom alla veta, innehålla de vida flesta af hans sjukbehandlingar *nästan bara dubbelrörelser!* Ett stort antal deraf innehålla endast dubbelrörelser. Tyvärr kan detta förhållande hvarken ändras eller döljas. Ett försök att *utgallra* de jemnförelsevis få sjukbehandlingar, som innehålla endast *fria* rörelser, skulle ej kunna rädda B:s sak inför den stränge dommaren Meyer och hans lärda bisittare. Ty *fria* rörelser (utan «rörelsegifvare») tillgriper B. för sjuka blott vid s. k. *hemrörelser* utan biträde, således vanligen såsom en slags nödfallsutväg i fråga om att vinna största möjliga korrekthet. De sjukbehandlingar, hvilkas innehåll utfördes af hans biträden under hans *omedelbara* tillsyn, utgöra nästan blott dubbelrörelser, många af det allramest sammansatta slag, och svåra att utföra. — Tillsammans med Schrebers befängda påstående, att den s. k. svenska methoden nyttjar endast dubbelrörelser, äfven i *friskgymnastik*, utgör Hr M:s ord den mest afgörande förkastelsedom öfver hela methoden.

Lyckligtvis innehålla alla böcker (ända från 1836) om denna methods friskgymnastik talrika beskrifningar af *fria* rörelser; och redan 1836 afråder Ling Gymn. Regl. mom. 48, 461 att sträcka dubbelrörelsers bruk utom vissa uppgifna ändamål. Äfven D:r Friedrich framhåller, att fria rörelser begagnas mycket i den från Norden komna methoden. — Lyckligtvis för B. har den af D:r S. Reymer 1849 började och af Prof. Meyer, D:r Schildbach, Prof. Rossbach m. fl. ända till detta år 1882 fortsatta *förutsägelsen* ännu ej fullbordats. Dessa spåmän säga allesamman kort och godt, att denna method snart skall upphöra «wie anderen Modesachen». Tvertom griper sjukgymnastik kring sig alltmer och tyvärr alltför mycket. Hvarje läkare vid brunnar

---

*) Se äfven *Turnlehre* 1840 af Spiess, jemnförd med uttalanden derom af Lion, Wassmannsdorff, Angerstein, Böttcher m. fl.

och bad, som leder gymnastik› nyttjar denna fördömda method (mera eller mindre troget), som längesedan skulle vara död, om de första profeterna hade spått sannt. Men ej nog deamed, i Sverige, hvarifrån så mycket ondt kommer enligt Herr M., har man efter B. gått ännu längre. Man nöjer sig ej mera med *handkraft* för att åstadkomma dubbelrörelser eller s. k. »Widerstanpsübungen» i detta olyckliga land, hvarest man gymnastiserar i hvarje vrå. — För öfrigt bör märkas, att Herr M. är visst icke den enda, som uttalar en förkastelsedom öfver samteliga de dupplicerade rörelserna utan att i något afseende vilkorligen medgifva, att de kunna vara af någon nytta, Tvertom denna dom uttalas lika obetingadt af många andra mindre ansedda män. De flesta af dessa granskare fasthänga vid den af Schreber utspridda tron, att bemälda method nyttjar *endast dubbelrörelser* äfven för friska menniskor. Äfven Herr Virchow har en gång vid sina många lifliga tal underrättat de förskräckta tyska åhörarne, att i Sverige är man nu hunnen derhän, stt gymnastisera med konstmachiner. Såsom varande en fiende till all regelmässighet i gymnastik måste V. fördömma konstmachiner, hvilkas uppfinnare onekligen instämma med B. om vigten af *korrekthet*, ehuru de stundom skiljas i fråga om *medlen* dertill *). Branting svarade aldrig på de af Meyer m. fl. framställda anklagelser, ehuru en tysk tidskrift erbjöd honom rum i dess spalter. Mundtligen yttrade han en gång: »hela denna Meyeriad är en verklig *jemmeriad* af okunnighet om saken».

Men när M., uppmuntrad af det lifliga bifall, som hans första bok 1857 rönte, å nyo upprepade sina anfall 1874; inträffade kort derefter, att han erhöll svar af en annan vetenskapsman. Det är D:r U. Helleday, som i Svenska Läkaresällskapets tidskrift *Hygiea* 1875 finner sig uppmanad att yttra några hofsamt framställda erinringar. Der anmärker D:r H., att M. sjelf saknar praktisk kännedom om svensk gymnastik, bedrifven af sakkunnige **). Han tillägger följande erinran om M:s sednast (1874) utgifna skrift: »Man borde hafva rätt att förutsätta, att förf., då han talar om svensk sjukgymnastik och den svenska skolan inom sjukgmnastiken, haft i tankarna denna kurmethod, sådan den för närvarande faktiskt är, sådan den läres och utöfvas der, hvarest den antagligen af kompetente personer handhafves, framför allt i det land, hvars namn den bär och hvarest den vårdas af en statsinstitution». Han tillägger om denna skrift, att författaren begagnar »termer, på hvilka ej utan skäl kunde tillmpas några af de epitheter, som han använder på föremålet för sin förbittring». — Enär Hr M. sjelf har i andra skrifter talat om

*) Den genom förtjenstfulla undersökningar inom fysiologiens område bekante läkaren ortopeden Volkmann har äfven framställt (i *Handbuch d. Chirurgie* von Billroth u. Pitha 2:dra bandet) de svåraste anmärkningar mot besagda method. Men enär de af honom framställda anklagelserna väsenteligen instämma med anatomen Meyers, kunna de förbigsås med tystnad, heldst V. säger sig följa M:s uppgifter och f. ö. föga känna saken, och dessutom erkänner *afsigtens* redbarhet hos den ifrågavarande methodens tidigaste målsmän.

**) *Hygiea* s. 618, hvarjemte D:t H. medgifver, att skojare visserligen utomlands inmästla sig i den methoden såväl, som i alla andra.

sina «prioriteter»; bör man erkänna, hurulunda det är egenteligen han, som först upptäckte och utspred den läran, att sjukgymnastikens dubbelrörelser äro en *brottning*, oagtadt redan soldatreglementet af 1836 mom. 40, 283 strängeligen upprepar tydliga *varningar* mot allt våldsamt utförande. För öfrigt kan anmärkas, att M. hör äfven till de vetenskapsmän, som vilja afskaffa *passiva* rörelsers användning i gymnastik, synnerligen derför att han finner *benämningen* «passiv rörelse» stöta logiken. Såsom man vet, sökte Ling ursäkta sitt förfarande att bibehålla denna urgamla benämning (jfr *Gymn. Allm. Grund. Fragmentet* 4:de afdeln. *№* 1), hvilken nyttjas äfven i många nyare läkares skrifter utan anmärkningar deremot.

III. Dubois-Reymond: Frågan om gymnastikens medel och ändamål.

> "Cette opinion du savant physiologiste allemand me paraît empreinte d'un sentiment exageré, j'allais dire de chauvinisme, dont il faut faire part". *D:r Moeller* 1882, i tidskriften Gymnastique Scolaire.

*Är det skäl ännu att utgifva B:s behandlingar, särdeles de äldre, fastän en af de på sin tid anseddaste fysiologer har redan 1862 förkastat hela den af B. då från 1839 »representerade» gymnastiska methoden, och har på samma tid förklarat den sakna allt värde i fysiologiskt afseende, all förtjenst att beagtas af samtida fysiologer o. a. vetenskapsmän, synnerligen jemnförelsevis till andra gymnastiska methoder? *)* Både D:r Neumann redan 1852 och D:r Eulenburg 1853 **), hafva anmärkt, att omdömmen öfver denna method fälldes af vetenskapsmän, som derom saknade all verklig (praktisk) kunskap. Äfven sednare författare (Schildbach, Rossbach m. fl.) afgifva nästan liknande men ännu skarpare utlåtanden om skrifter i allmänhet, som afhandla gymnastik. Neumann hade två gånger (1852, 1854) uppmanat d. v. fysiologer att taga kännedom om de medelst gymnastik sedan århundradets början samlade erfarenheter och åtskilliga derpå byggda slutsatser. Han tillät sig dervid några uttryck af det slag, som ej voro nog underdåniga för att behaga dessa lärde, synnerligen Berlins fysiologer. Det visade sig, att Georgiis artiga erkännnanden 1847 och 1850 af tyska, engelska och franska fysiologers förtjenster om utredningen af de för en »rationel gymnastiks» grundläggande nödvändiga vetenskaperna ej förmådde hindra de hotande förebuden och en snart utbrytande storm.

---

*) Jfr Dubois-Reymond's skrift *Die Barrenübungen* 1862 samt hans pamflett *Herr Rothstein und der Barren* 1863. Författaren betecknas af Virchow 1862 såsom en af de största "Auctoritäten im Fache der Muskel- und Nervenphysiologie". De nuvarande fysiologerna tyckas ej mycket högt uppskatta vetenskapens *dåvarande* tillstånd i några af dessa hänseenden.

**) *Die schwedische Heilgymnastik* 1853 Berlin.

Såsom i föreg. häfte anmärkes, alla äldre författare hvilka på grund af egen praktisk kännedom redogöra om besagda methods allmänna lärosatser och rön, såsom Sondén 1840, Georgii 1847, Rothstein 1847, Neumann 1848, 1852, 1856, Roth 1851, 1856, Eulenburg 1853, Melicher 1853, 1854, Weber 1854, Taylor 1857 o. s. v., erinrade tillika om gymnastikens förhållande till de s. k. *centralorganerna* inom nervsystemet. Hvarje handbok (Roth, Neumann, Hartelius), som redogör om B:s eller hans företrädares allmänna uppfattning af gymnastikens verksamhetsfält och dess begränsningar, redogör äfven särskiljdt om gymnastikens grunder i förhållande till »nervsystemets delar, kärlsystemet, respirationsorganerna, matsmältningsverktygen, fortplantningsorganerna, rörelseapparaterna», likasom afsigtligen sättande dessa sednare i sista rummet. Äfven de fragmenter, som finnas af Lings ofullbordade skrift *Gymn. Allm. Grunder* 1834, talar i 4:de afdelningen först om gymnastikens förhållande till »nervsystemet», dernäst om »blodsystemet», sednare om de yttre rörelseredskaperna. Neumann anmärker 1852 s. 27, 28 aktiva rörelsers verkan på kärl och nervdelar, lungor, hjerta, muskler och ben. Sammalunda förfar Hartelius, på ett bättre ordnadt sätt. Redan 1840 i tidskriften Hygiea s. 128 erinrar C. U. Sondén, att »nervsystemet står också i närmaste samband med och *beroende* af muskelverksamheten . . . Man får ingalunda föreställa sig, att gymnastiken inskränker sig till begagnande af blott muskelsystemets verksamhet» etc. Det lika tydliga som kort och enkelt uttalade rådet i Gymn. Regl. af 1836 mom. 14, 96, 211, 459 *) att främst i friskgymnastik afse *andningens* och *kretsloppets* sammansatta mekanism saknar ej heller ett vigtigt drag af empiristens erfarenheter äfven i fråga om »nervlifvet». Rådet har äfven inom sjukgymnastik sin skarpt framspringande *motsvarighet* i det betydliga antal af olika »bröströrelser» (aktiva och passiva), som dess framställare redan 1828 begagnade, att dömma af B:s ännu återstående »behandlingar» från den tiden. Till den nyare fysiologiens säkraste rön måste man räkna det på mångfaldigt sätt ådagalagda *beroende*, hvari nervsystemets förnämsta centrala delar ständigt stå af förändringar i blodets beskaffenhet, mängd och omlopp, fastän så mycket ännu är *dunkelt*, äfven i frågor som dermed tros ega sammanhang. De nyaste fysiologerna framhäfva äfven med eftertryck, huru »die Erregbarkeit der nervösen Centren für verschiedene dyspnoische Einwirkungen mit ihrer Dignität zunimmt», och huru dessa centraldelars förmåga att inverka på kretslopp, afsöndringar, matsmältning m. m. beror af andningsrörelsernas bibehållande eller återupplifvande t. o. m. hos ett »preparat», d. v. s. en *del* af ett dödadt djur.

Det var således ingen nyhet, då äfven läroböcker i fysiologi och jemväl i pathologi mellan 1850—60 började att allmännare erinra om yttre delars (särdeles rörelseredskapens) beroende af en central nervdels utveckling och störingar. Man finner, att redan Bell i en för allmänheten skrifven bok tydligt uttalade före 1840, hurusom det *yttre redskapets* utbildning följer liktidigt

---

*) Man kan ju ej begära att ett s. k. *reglemente*, utfärdadt 1836, skall tala till krigsmän om "centraldelar" o. a. d. Jfr dess mom. 12—14, hvilka äro ett försök att yttra sig *så kort och enkelt som möjligt* för soldater.

med den inre källans utveckling på olika sätt. Äfven den rygtbare Helvetius i föreg. århundrade anses dela samma uppfattning, hvilken man f. ö. tror sig kunna spåra ända upp till en gammal romersk författare. De som vid århundradets midt, 1850, ansågo dessa ömsesidiga vexelförhållanden och »reciprociteter» vara fullt *bevisade*, anade säkerligen ej, att desamma dock skulle tolf år sednare gifva anledning till hvad man nu plägar kalla en »dundrande reklam», framställd af en allmänt aktad vetenskapsman.

Då den rygtbare fysiologen Matteucci, den första iagttagaren af några »animal-elektriska» lagar [1. af »muskelströmmens» tillvaro och förlopp mellan samma muskels olika delar, 2. af sammandragningens försvagande inverkan på denna »muskelström», 3. af den s. k. »sekundära» ryckningens tillvaro] m. fl. märkliga förhållanden, hade i franska, italienska och engelska tidskrifter 1840, 1841, 1842 framlagt redogörelser om sina försök, visade det sig snart, att de ännu voro *ofullkomliga* i åtskilliga delar. Hans förfaringssätt hafva af yngre fysiologer stegvis förbättrats. Bland dessa Matteucci's omedelbara efterföljare *) gjorde sig hastigt en ung man, den sedan såsom fysiolog högt ansedda berlinaren D:r Prof. Dubois-Reymond bemärkt genom ett mycket häftigt språk, som synnerligen anföll föregängaren M. för åtskilliga brister i *slutledningen*, och framhöll skickligt sina egna åtgärder såsom desto mera bevisande. Detta sätt ett uppträda mot en banbrytande föregångare har förblifvit karakteristiskt hos denna fysiolog, hvilken dock sedan sjelf har inlagt förtjenster af mera sjelfständig och mindre omtvistad art inom »nervfysiologi» m. m. Samma grunddrag att med öfvermod vilja nedgöra tidigare skedens verk har han ådagalagt äfven i fråga om gymnastik medelst två skrifter 1862 och 1863 **), den ena således ett år *efter* B:s afgång och tjugufyra år efter hans företrädares död. Båda dessa skrifters uteslutande föremål är den s. k, svenska gymnastiken och afse att ådagalägga dess fullkomliga saknad af all förtjenst, dess »völlige Nichtigkeit» o. s. v. Bland många andra beskyllningar påstår D., att blott den tyska gymnastiken kan utveckla både kropp och själ ***), att den svenska methoden förkastar alla sammansatta rörelser, vill nyttja blott de enklaste former och begår den yterliga galenskapen att söka isolera hvarje *anatomisk* muskels verkan, för öfrigt att den är idel vanvett och duger till ingenting, att man i motsats till dess »torftighet» och sträfvan efter ett *urval* bör utan undantag i gymnastik använda *alla* rörelser och konststycken, som äro *möjliga* för menniskans samteliga leder att verkställa o. s. v. — Hr D:s framställning 1862, 1863 innehåller för öfrigt såsom en hufvudsak bl. a. den allmänna satsen, att en sann

---

*) Äfven de samtida granskare, som anmärka M:s misstag, erkänna, att hans *Essais*, 1840 Paris, »bilda utgångspunkten för D:s sedan gjorda undersökningar af djurelektriciteten». Jfr D:r J. Müller *Bericht d. neuesten Fortschritte d. Physik* 1849. Denna J. Müller är fysiker, och ej att förvexla med den liknämnige fysiologen.

**) Jfr föreg. sida XVIII. Äfven mot fysiologen Prof. Budge uppträdde D. 1864 på ett mycket dundrande sätt; jfr *Reicherts Archiv* Heft. V.

***) Jfr D:r Moeller tidskriften *La Gymnstique Scolaire.* 1882.

gymnastik bör fatta sin uppgift såsom en «Nervengymnastik», nemligen såsom en gymnastik för »*nervsystemets centraldelar*, hvilka dermed skola påverkas, öfvas och utbildas. Jfr Georgii *Kinesith.* 1847 s. 36, 38, ofvan anförda. Herr D. anmärker, att det *inre centrum* öfvas egenteligen, då man synes öfva en yttre *lem*, som är dess verktyg. Dessa onekligen sanna satser framställer han såsom sin egen uppfattning. Men han framställer dem tillika på det sätt, som om denna lära skulle vara något *nytt* och utgöra en egendomlighet för honom, men alldeles främmande för den s. k. svenska methoden, alldeles motsatt till denna method. Han påstår uttryckligen, att denna method afser *blott «muskelgymnastik»* men medgifver, att det af Spiess utbildade, 1840—46 framställda, systemet eger den förtjensten, att det företrädesvis afser nervgymnastik såsom mål, i motsats till den *svenska* methoden. Hans landsmän, hvilkas flertal redan förut var harmset mot den kritiska Rothstein, besagda methods första målsman i Tyskland då, upprepa alltsedan D:s anklagelse, och anföra honom som den der, har framställt en alldeles *ny* vigtig lära, stridande mot den främmande methoden *). Hans påstående gjorde m. e. o. utan bevis lika stor lycka i dess hemland, som när Schreber påstod, att Ling och R. nyttjade endast vissa *ställningar*, men inga *rörelser* utan biträden, d. v. s. inga fria rörelser. Denna Herr D:s nya «tanke» var likväl 1862 redan temmeligen gammal. De äldre fysiologiska handböckerna af J. Müller, Longet, Valentin innehålla uttalanden, hvilka uppenbarligen *förutsätta* samma uppfattning (om ej med samma ord), hvilken kan sägas vara *allmän* bland n. v. fysiologer. — Man kan fråga: skulle den, som verkeligen praktiskt känner besagda i Norden uppkomna method och dess ofantliga mängd af de mest *olikartade* former («på stället och från stället»), påstå, att den mera än andra förbiser sambandet mellan det yttre rörelseorganet och dess inre nervkälla? Detta häftes innehåll (af behandlingar) kan svara derpå. Förråda handböcker om methodens *allmänna grunder* någon sträfvan efter en så orimlig inskränkning? Men vi må dock antaga, att Ling begår ett sådant ytterllgt missgrepp, och att samteliga af *honom* nyttade olikartade former blott afse muskelöfning, samt att han i *Gymn. Allm. Grunder, fragmenter* aldrig talar om gymnastikens bruk mot lidanden och rubbningar i andra organer än den yttre «muskulaturen». Hafva dock äfven Branting och Georgii, hvilka 1862 längesedan voro methodens vetenskapliga hufvudmän, begått samma oförlåtliga fel? Hafva jemnväl alla de läkare, som i långa eller korta afhandlingar framställa deras bruk af denna methods «aktiva, dupplicerade och passiva rörelser», gjort sig skyldiga till samma dumhet? Tänka de aldrig på annat än muskler och störingar i muskeldelar? Afse äfven D:r Roth's, Eulenburgs, Neumanns, Hartelii skrifter endast en mnskulär verkan, aldrig något annat? Är m. e. o. Herr D. *den ende eller förste*, som har insett alla dessas misstag? — Georgii har

*) Med någon ändring af ordspråket således ett fall af «mentiri in verba magistri». Likväl ordar Rothstein ganska utförligt, att «det mekaniska» är blott ett medel; han betecknar ben- och muskeldelar med namnet «vehiklar» o. s. v. Jfr *Die Gymnastik* 2:ter Abschnitt. 2 uppl. 1857 s. 5 och nedan flerstädes.

längesedan svarat för sig sjelf på ett af »kulturens» största språk i sin lilla franska skizz 1847, hvarest han så kort som möjligt har uppdragit en öfversigtlig plan af den »rationella» gymnastikens betydliga verkningsområde medelst dess två hufvudsakliga former, aktiva och passiva rörelser. Huru skulle han dessutom kunna tala om rörelser af »specifik» verkan på åtskilliga inre organer, om han afsett blott muskler? Han påpekar korteligen gymnastikens »relationer» till nervsystemets centralorganer, till blodsystemet och blodberedningen i allmänhet, till blodomloppets hufvudorgan och »moteur», till andningens och matsmältningens »processer», till den yttre rörelseredskapens olika delar och till huden samt åtskilliga andra väfnader *). Ungefär samma korta öfversigt meddelar han 1850 i den engelska bearbetningen: enligt de insigter, som vetenskapens allmänna tillstånd kunde medgifva på den tiden. Från 1847 tills nu hafva alla andra författare om samma ämne framlagt samma allmänna plan om gymnastikens verkan på olika inre organer och väfnader, merändels på ett stegvis utförligare och klarare sätt; jfr Neumann, Roth, Richter, Schreber, Schildbach, Kloss, Angerstein, Leblond m. fl. utom några få förtjenstfulla monografier. Ännu redigare i mohn af vetandets tillvext framställes denna plan af Hartelius 1870, sednast af D:r Demeny, Hr Corra m. fl. Sluteligen har Prof. D:r C. H. Clason af Upsala högskola visat 1878, att en akademisk lärare kan på det mest fördomsfria sätt framställa gymnastikens förhållande till vetenskapen med billigt erkännande af de menskligt ofullkomliga *förarbeten*, som till sakens utredande gjordes inom fäderneslandet i århundradets början. Inom det ringa omfånget af en i många afseenden märklig skrift (*Gymnastikens Betydelse för Medicinen*, tal vid Upsala läkareförenings högtidsdag 1878) visar han en helt annan öfvertygelse om ifrågavarande methods grundsatser. Bland andra dess vigtigaste mål uppgifver han särskiljdt de aktiva rörelsernas förhållande till »de nervösa centralorganerna», och anmärker, att »så underkastas äfven dessa organer en reglerad öfning med deraf följande ökad funktionsförmåga». Dock en redogörelse om Prof. C:s skrift tillhör ej utg:n af dessa papper; synnerligen sedan Georgii i sin sednaste skrift *Kinetic Jottings* 1880 har till engelska öfverflyttat ett utdrag deraf. Det är nog att här anmärka, att han tillskrifver den rationella gymnastiken en ganska vidsträckt verkningskrets. — Man kan likväl i förbigående fråga: är det *mindre nervgymnastik* att såsom i hemlandet mestadels föredraga *språngets* hastiga lifliga form (t. ex. öfver en bom) framför de långa «serierna» af rörelser, verkställda på barr, hvarunder kroppens tyngd hela tiden bäres blott af armarna? Eller är det mera nervgymnastik i att gå på knäna, hoppa på knäna, vända på knäna, löpa på knäna o. s. v. uti mångfaldiga utförligt «systematiserade» förändringar, än att inskränka sig till de dock icke fåtaliga rörelser «på knä», hvilka B. nyttjade i sjukgymnastik? Eller har den s. k. svenska methoden med dess noggranna ställningar och «pedantiska» föreskrifter vid vissa bålens starka rörelser min-

*) Såsom G. anmärker 1850, har egentligen D:r C. U. Sondén 1840 i sin anmälan (Hygiea) först korteligen redogjort på ett vetenskapligt sätt om denna method.

dre afsett «nervcentra», än de methoder, som utan betänkande vilja göra ryggböjning bakåt m. m. under samtidiga hopp e. a. förflyttning af hela kroppen? Öfvar man mindre pojkarnas «själ» eller något annat af «nervsystemets centra», då man i Stockholm låter dem med anlopp hoppa öfver en rem, än då samma sak sker i Berlin? *) En slapp lärare förvränger ju hvarje method. Dock dessa jemnförande spörjsmål skulle blifva *för många;* de må anstå tills vidare. Herr D. försäkrar 1863 (s. s.) på sitt hedersord, att ingen ung eller gammal menniska, hvars lärare följer den s. k. svenska methoden, har någonsin kunnat lära sig att hoppa öfver ett *dike* eller en *gärdesgård.* Det gamla gymnastikreglementets (1836) sjette kapitel, «*om språng*», är följagteligen i alla delar fullkomligen förfeladt till sitt ändamål.

Men huru förfor under hela tiden 1839—1862, d. ä. under tjugotre år, den d. v. *hufvudmannen* Branting för den i Sverige uppkomna method, hvilken hufvudman (och hans många medelbara och omedelbara utländska lärjungar) Hr D. ofta förblandar med den mindre vetenskapliga företrädarens, Lings, åtgärder och åsigter. Denna förblandning är föga att klandra, enär B. sjelf ej egenteligen lemnade något annat «litterärt» än årsberättelser och årliga *tal*, af hvilka (utom de hos Georgii 1847 införda stycken) endast *delar* trycktes i svenska dagblad. Ingenstädes i B:s årsberättelser eller delvis temmeligen utdragna *tal* förekommer något, som häntyder på, att *han* uteslutande sökte att verka på rörelseredskapen, de yttre medlen för rörelsen. Allting antyder motsatsen till en sådan ensidighet. Hvarje år från 1851 till 1861 upprepa hans embetsberättelser meddelanden om gymnastikens verkan på *nervsystemet*, *kärlsystemet*, *andningsorganerna* o. s. v. Redan i den första af dessa *fullständigare* berättelser (1851) bifogar han en särskiljd anmärkning om den methodiska rörelsens förhållande till åtskilliga centrala nervdelar; jfr nästa häfte sid. 3. Ingen förnuftig menniska har betviflat, och allramindst B., att gymnastikens psykiska verkningar rigtas egenteligen mot centrala nervdelar, att musklerna äro blott det yttre medlet **). Huru ofta omtalar han ej den «mekaniska agentens» bruk vid sömnlöshet och sinnesoro? Huru många gånger upprepar han i redogörelser om sin «kasuistik», att de oordningar i «nervsystemet», som bero på «cirkulationstöringar» eller på blod-

---

*) En tydllg skiljagtighet rådde visserligen i utförandet (i språngets *slut*); men den minskas årligen. Fransoserna bibehålla dervid, ännu såsom 1830, bålens största möjliga lutning framåt, armarnas betydliga lyftning framåt, händernas knytande o. s. v., alldeles enligt det gamla förfarandet, hvilket afbildas i franska teckningar, både gamla och nya. Andra teckningar visa deremot, att tyskarne småningom närma sig till Rothsteins svenska förebild, som bjuder, att man må efter förmåga söka sluta måttliga språng med *lodrät* bål, uppburet hufvud, ledigt *nedhängande* armar, fria «lösa» händer utan *knytning*. Preussiska *soldatskolan* föregår; och de knotande turnarna följa det hatade föredömmet. Skilnaden är nu obetydlig jemnförelsevis. — Man kan lätt jemnföra teckningar. Mest afvikande från G. R. af 1836 äro Laisné 1879 *Gymnastique pratique*, Kloss 1860 *Turnschule f. Soldaten* f. 30, och den franska *L'Instruction* f. 179 *b*., dernäst Vergnes 1869 s. 56. En medelväg ses hos Eiselen 1845 f. 25, Böttchers folkskolebok s. 22 fig. a, b, c. Schettler 1879 f. 23. Mera «svensk» är Görne 1861 s. 169, som förråder soldatskolans afsigter.

**) Jfr Rothstein *Die Gymnastik* Heft. 1, 2.

brist, lämpa sig för mekanisk behandling; men han kallar denna dock aldrig *muskelgymnastik* och framhåller aldrig det mekaniska annorlunda än såsom ett yttre medel, en «vehikel» för gymnastik. Jfr Gymn. Allm. Grunder 6:te Afd. Fragm. № 8, 9. Deremot återfinnes städse hans uppfattning, att den mekaniska behandlingen verkar *genom* kärl- och nervdelar samt tillika *på* desamma delarna. Dernäst förråder hans rörelseförråd i dess stränga «korrektion» en närmare hänsyn till lungans utveckling och till framkallande af en stark «lufthunger». — Huru skall man dessutom förena åtskilliga af B:s på *reflex* verkan beräknade passiva rörelser (hvilken karakter hos den svenska methoden erkännes äfven af den annars ej mycket skarpsinnige anatomen C. Bock, enligt ofvan *) med D:s påstående, att den af B. då «representerade» method förbiser all verkan på nervsystemets centraldelar? Herr D. tyckes mena, att då man ej låter alla sjuka menniskor *hoppa* öfver hästar, remmar m. m., få de ingen «Nervengymnastik». Friska pojkars och sjuka gubbars gymnastik måste ju vara mycket olika, fastän båda ega många öfverensstämmelser. — Sluteligen, huru många utländska läkare från en viss tid hafva ej anklagat Ling för att vilja i mekanotherapien se ett «universalmedel», synnerligen derför, att hans efterträdare (mot den allmänna uppfattningen) förfäktade dess användbarhet i hjertsjukdomar. Huru många gånger har ej D:r E. Friedrich o. a. berömt sig af att för alltid vederlägga rättmätigheten af detta B:s förfarande? Huru skulle sådana anspråk på en «niversalmedicin» förena sig med att aldrig afse något annat än bara den yttre «rörelseapparaten». Hvilkendera af de två stridiga beskyllningarna äro orimligast?

Dock allt detta är ju egenteligen blott att åberopa *ord;* helt annorlunda kan ju den praktiska *verkligheten* befinnas, om man nära granskar alla dess delar. Sådana händelser (motsats mellan ord och handling) träffas ofta i gymnastik, och kunna äfven stundom röjas i *skrifter* derom. Spiess och Laspée,· de författare som föreslå så många i gymnastik *onödiga karrikaturer*, tala dock om smak och skönhet. D:r Dio Lewis, Tyler, Busch tala om «precision» i utförandet. Bland gymnastiklärare anmärker man, att de mindst «ästetiskt» anlagda ej kunna afhålla nig från att med olämpliga eller otillräckligt utbildade lärjungar (äfven med skolbarn) söka framställa en s. k. «ästetisk gymnastik», hvilken på detta sätt missförstådd och vanställd ej kan undgå att förvridas till karrikaturer. — Här måste således *handlingar* framvisas och bedömmas, såsom varande sjelfva corpus delicti. Intet af B:s efterlemnade papper kan bättre passa till ändamålet än de «årsberättelser, sjukdomsbeskrifningar med tillhörande *sjukbehandlingar*», hvika han sjelf anbefaller till utgifning **). Då Herr D. med hela tyngden af sitt anseende och magten af sin ställning (och sitt *ansvar* såsom en samvetsgrann vetenskaps-

---

*) Detta kan ej gälla om Ling; emedan den berömde Marshal Hall's lära var för hononom en alldeles obekant theori.

**) Beträffande *friskgymnastik* är nog redogjordt alltsedan Gymn. Regl. af 1836 mom. 1—211, 398—462, Rothsteins smärre skrifter (de i föregående häfte anförda), Unman, Hartelius, Björnstad, Törngren, H. Liedbeck. Derför må i nästa häfte blott några till jemnförelser passande omständigheter påpekas äfven om friskgymnastik.

man) utslungar sin anklagelse; borde han anföra ett enda bevis. Han borde åtminstone ur de redan (af andra författare) utgifna, från B. härstammande, behandlingar påpeka en enda, som uteslutande afser muskeldelar. Han har *två* skäl att undvika en sådan bestämd uppgift; det ena skälet är, att han sjelf icke känner det stora rörelseförråd, hvarom han talar. Vi skola här gå en helt annan väg och framlägga hela årgångar af B:s behandlingar så fullständigt, som de nu befinna sig, Vi skola ej utesluta de tidigaste årgångarna, hvilka således måste i alla afseenden *mindst* fylla vetenskapens fordringar, och hvilka lemna mesta rum för de svåraste anmärkningarna. Flera skäl tala för detta tillvägagående, emedan blott få af hans *egenhändiga* «edlar» äro hittills tryckta: neml. först hos Rothstein 1847 på tyska och i D:r Roths engelska skrift 1851 o. a. Jfr 1:sta häftets förord, V. — På förhand må äfven anmärkas, att det är ej blott i denna fråga, som D. röjer sin okunnighet om sakens praktik. Ty man måste vara djupt okunnig om B:s i sjukgynastik begagnade former för att såsom han 1862 och 1863 beskylla den svenska gymnastiken att söka *för mycken* enkelhet (muskel-isolering) och afsky all sammansättning. En alldeles *motsatt* beskyllning skulle i åtskilliga fall vara mera sann och synnerligen mera begriplig. Man kan t. ex. se föreg. häfte sid. 197—200. Verkeligen har D:r Busch i år 1882 förebrått Ling att genom rörelser för hvarje enskild muskel (s. 37, 38) hafva åstadkommit «eine enorm *complicirte* Gymnastik», således en motsatt *ytterlighet* till den, som D:s anklagelse innehåller.

Herr Dubois-Reymond påstår, att äfven de rygtbara vetenskapsmänuen Helmholtz, Kölliker, Brücke, Pflüger m. fl. instämma i hans framställningar. Då alla dessa utmärkta män likväl hafva sjelfva förblifvit tysta *hittills*, och några deribland tystnat *för alltid;* kan man nu lemna denna hans obestyrkta försäkran å sido. Hans förfarande att vilja frånkänna alla «svenskar» hvarje hänsyn till nervsystemet och tillskansa sig sjelf denna lyckliga «tanke blir med skäl af den belgiske läkaren D:r Moeller i år kallad en «chauvinisme», som dock är onödig, Tyskland eger genom Vieth, Gutsmuths, Eiselen, Rothstein, Eulenburg m. fl. så stor förtjenst om gymnastikens utredning, att dess vänner ej behöfva dylika konstgrepp för att höja dess rättmätiga anseende.

De anmärkningar, som andra fysiologer hafva framställt, äro mindre väsentliga. Ställda vid sidan af D:s angrepp äro den franska fysiologen Berard's anmärkningar *(Rapport officiel* 1854 sid. 25 *) endast artigheter. Den gode mannen, som var mera vältalare än verklig forskare, föreställde sig, att man i Sverige inför skolungdomen omtalade hvarje öfnings *verkan*, hvilket förfarande han med skäl anser vara öfverflödigt. Malgaigne's anmärkningar 1847 om Georgii's förmenta «materialism» hafva längesedan erhållit ett kort svar **).

*) Nästan samtidigt befanns samma method lida af alla tänkbara fel, t. ex. att vara *groft materiel*, men tillika öfverdrifvet *idealistisk* och skamligt *sensuel* ända till liderlighetens gräns. Den utmärktaste bland alla turnare, den verkliga *forskaren* i gymnastik, E. Eiselen, iagttog en värdig tystnad under detta allmänna oväsen bland hans omgifning.

**) Jfr *Nouvelle Revue Encyclopedique* 1847 och G:s *Reponse* samma år, ett svar af blott sju tryckta sidor.

Den bekante föreståndaren vid L'Hopital des Enfans malades, D:r Bouvier, gjorde 1855 ett erkännansvärdt försök att taga kännedom om D:r Neumanns tröglästa bok af 1852, och visar i den af D:r Hillairet framställda redogörelse 1869 (Bulletin administratif du Ministère de l'instruction, Partie nonofficielle), att han alvarligen sökte vinna någon kännedom om den method, som D. obetingadt förkastar, utan att derom ega tillräcklig kunskap.

Man kan f. ö. ej genomgå alla författare, som hafva uppträdt mot den af B. 1839—1862 omfattade method. En utförlig granskning af *alla* skulle börja med hufvudet, den ansedde vetenskapsmannen D., och fortsätta till yttersta svansen, den mångskrifvande Herr Happel, som *för närvarande* högljuddast ropar, att denna method saknar allt värde, att «pas un membre n'a été exercé d'une maniére juste» derför, att Spiess ej följes, derför att soldater i Gymn. Regl. af 1836 tab. 4 ej öfvas att förena *ögonrörelser* med deras der föreskrifna öfningar. Ännu mindre kan man genomgående granska anonyma anfall mot B. i Sverige eller pseudonyma pamfletter af en svensk i England e. a.

VI. Frågan om val af årgångar.

»Uti possidetis.» Brukligt ordalag. —
»Was dem Einen recht ist muss dem Anderen auch billig seyn.» Ordspråk.

Då deras ofantliga antal upphäfver möjligheten af att fullständigt i tryck återgifva alla B:s efterlemnade behandlingar med tillhörande sjukbeskrifningar; har man måst inskränka dessa häften till ett urval. Detta må börja med att framlägga hans verksamhet i sjukgymnastik under hans *första år* såsom föreståndare vid Centralinstitutet, nemligen *behandlingar* med sina tillhörande, stundom fullständigare *sjukdomsbeskifningar*, stundom och oftare mycket korta anteckningar om de sjukes krämpor och deras förändringar.

Likväl, då dessa båda sammanhörande delar, vittnen om B:s mångåriga praktiska verksamhet, gemenligen äro med större fullständighet och noggrannhet bokförda i *sednare* årgångar; förefinnes ett vigtigt skäl att heldre välja *någon annan tid* af hans långa verksamhet. Deremot, enär han redan 1835, således flera år före L:s död, ledde en *del* af sjukgymnastiken (männernas afdelning *) med ett betydligt antal af biträden; kunde man i denna omständighet finna ett öfvervägande skäl att föredraga en *tidigare* årgång, hvarest flertalet af ännu bevarade behandlingar röjer B:s stil. Troligtvis skulle B. ingalunda sjelf hafva föredragit att trycka årgången 1840; emedan de flesta antecknade sjukbeskrifningarna ej blott äro ytterst korta, men äfven mindre ofta, än de 1851—1961 förda böcker, meddela uppgifter, grundade på åtskilliga fysikaliska tecken o. a. d. mera »positiva» sakförhållanden. Efter de framsteg, som vetenskapens utveckling anses hafva gjort under de sednaste 40—50 åren kunna säkerligen många anmärkningar fram-

*) Några få *äldre* män behandlades fortfarande af L. ännu 1838 och 1839; men deras skrifna (?) behandlingar saknas i den årgången.

ställas mot innehållet i B:s äldsta sjukbeskrifningar, sådana som de voro 1840 eller ännu tidigare. Dock tala följande *fyra* väsenteliga skäl för den här valda årgången (1840), fastän *luckor* deri flerstädes (synnerligen för qvinnor) tydligen visa, att han ännu ej var fullt kommen i ordning med böckernas förande efter den under sednare år alltmer noggrannt följda planen.

1) Det ena vigtiga skälet är, att årgången 1839—1840 var den *första*, då B. med all säkerhet kan antagas hafva handlat *i full sjelfständighet* utan någon fortsatt, dagligen utöfvad, inverkan af Ling, som afled i Maj månad 1839 och då af B. efterträddes omedelbarligen.

2) Såsom ett ytterligare skäl att välja årgången 1840 kan anföras, att blott under skedet 1839—1842 voro de af B. förda liggarna så inrättade, att han äfven lät der inrycka afskrifter af de flesta *behandlingarna* för män. Enär liggarna för de sednare åren (1850—1862, 1873—1880) innehålla endast sjukbeskrifningar, men inga derjemte antecknade afskrifter af de tillhöriga behandlingarna, saknas följagteligen i dessa sednare årgångar en *ledning* för utgifningen, till fullständigande och jemnförelse mellan liggarna och sedelböckerna, t. ex, när vissa behandlingar *saknas* i de sednare. Det hände nemligen mycket ofta, att de sjuke förlade sina »sedlar», eller utnötte dem. — I följd af den stora luckan 1843—1849, hvarunder inbundna alfabetiskt ordnade sjukbeskrifningar saknas (endast några spridda papper förefinnas), skulle man vid utgifningen nödgas att välja en *vida sednare* årgång, nemligen 1850, eller ännu sednare, då B. redan hade meddelat grunderna för sin method åt ett antal af läkare, som sjelfva hafva derefter i tryck redogjort om deras uppfattning, hvilken åtminstone i *tekniskt* afseende ej fullständigt delades af B. sjelf, åtminstone i följd af hans stränga tekniska noggrannhet,

3) Ett annat ännu vigtigare skäl att oagtadt dess fel här föredraga årgången 1840 består i följande historiska sakförhållande, som ingår så väsenteligen i bedömmande af Centralinstitutets *dåvarande* verksamhet. År 1840, således blott ett år efter Lings död, och få år innan den s. k. svenska gymnastiken blef *närmare* känd i Tyskland, uppträdde der den bekante ofvan omtalade Ph. D:r A. Spiess med ett nytt utförligt »system», som bland flertalet af hans landsmän och äfven åtskilliga andra anses vara det *fullständigaste* och det enda sannt »vetenskapliga» i gymnastik *). Detta erkännande tilldelas honom ej blott af ansedda gymnastiklärare, hvilkas verkliga sakkunnighet dock kan i vissa hänseenden med skäl betviflas. Äfven väl bekanta tyska skolmän af förtjenst instämma nästan lika talrikt i samma gynnsamma omdömme; färre äro af annan mening. Ännu fördelagtigare omdömmen föreligga, i tryck ofta uttalade af läkare, och *några väsentliga*

*) Benämningen »system» anses af dess efterföljare vara i hög grad väsentlig. I sitt företal 1846 säger Wassmannsdorff om S., att den s. k. äldre tyska skolan ordnade formerna »*nach den Geräthen*» och att den nyare ofantligt fullständigare skolan dessutom innehåller »eine erschöpfende (?) Kentniss der möglichen Uebungen», nemligen alla »die möglichen Thätigkeiten aller Leibestheile» o. s. v. Jfr sammastädes s. 31. Motsatt dertill var B:s förfarande, han sökte ett *urval*, ej allt möjligt.

anmärkningar från deras sida hafva hittills aldrig försports mot detta hans system. Men många läkare och fysiologer utomlands hafva uttalat sig mycket bestämdt mot Ling och sednare i Norden synnerligen skarpt mot B. — Ingen af gymnastikens första målsmän och utbildare har personligen blifvit så strängt klandrad som B. af talrika dommare med större eller mindre behörighet i rent vetenskapligt och praktiskt hänseende *). Det kränkande ordet »charlatan» har aldrig veterligen uttalats i Sverige, och sällan utomlands, mot Ling af läkare på sednare tider, men väl (i utlandet) de mildare omdömmena att vara en »välvillig svärmare» eller en okunnig »fantast» o. s. v. Det förolämpande uttrycket charlatan har likväl så ofta uttalats mot B., att hans anklagare svårligen kunna med säkerhet räknas. Dessa efterlemnade pappers utgifvare *vill för ingen del ingå i någon undersökning af dessa anklagelsers giltighet*, heldst åtskilliga in- och utländska läkare finnas, som på det varmaste loforda B:s nit och stora kunskaper **). Här vill utg:n blott taga fasta på det märkliga sakförhållande, att Spiess stora systematiska bok *Turnlehre* 1840—1846 (med skäl af Wassmannsdorff o. a. berömd för »*Gründlichkeit* och *ordning*) och B:s härnedan framlagda första årgång af behandlingar äro *samtidiga*, och att ingen bok om gymnastik har hittills af läkare vunnit ett allmännare beröm än den tyska författarens vidlyftiga arbete i fyra delar, som ehuru egenteligen utgörande en mycket stor och redigt framställd *förteckning* dock ingalunda är lättläst, och troligen ej är *läst* af de flesta, som berömma det. Derför, då den ene är så mycket tadlad (fastän hans tekniska väg i sjukgymnastik ännu temmeligen nära följes af många läkare) och den andra är så mycket prisad, äfven af dem som ej känna hans skrifter; bör det vara *rätt och billigt* att framlägga B:s eget samtida arbete på det sätt, att framtida sakkunnige en gång må lättare och närmare *pröfva och jemnföra* bådas förtjenster och bådas fel 1840. Endast så kunna följande frågor oveldigt besvaras: Hvilkendera af de två männerna har 1840 känt och nyttjat ett »materiel» af största *användbarhet* för sitt ändamål. Den ene skref för *friske*, den andre för *sjuke*. Hvilkenderas förfarande söker den mesta *beräkning* för ändamålet, hvilkendera stöder sig trognast på en redan förvärfvad erfarenhet och urskiljning om nyttan (d. ä. kännedom om olika *verkan*) och på de af naturvetenskap lemnade ledtrådar? Hvilkendera har m. e. o. det bästa *urvalet* för sitt utstakade ändamål? Hvilkendera har i de af honom begagnade formorna efterlemnat det mesta *odugliga slagget*, den största procenten af dumheter, hvilka framtiden förr eller sednore måste förkasta såsom öfverflödigt eller förfeladt? Hafva båda eller någondera nyttjat former, som kunna anses vara *skadliga* eller onödiga karrikaturer? Slutetiligen, hos hvilken röjer valet mesta hänsyn till en förutsatt *korrekthet* i »exe-

---

*) Grälet började i Aftonbladet 1846. Sednare deltogo deri något mera än tjugo olika namn och anonymer. Slutdyningarna ses i tidskriften Hygiea 1863, protokollet för d. 11 Augusti, och i D:r F. A. Cederschölds äfvensom i B:s ofvan åberopade små skrifter.

**) Deri instämma från 1840 (Sondén i *Hygiea*) alla de här anförda läkare, som antogo hans förfaringssätt. Några andra följde det i flera eller färre afseenden utan att lika öppet erkänna det:

kutionen»« Båda hade verksamma företrädare; ingendera nödgades att trampa en alldeles obanad väg. Det är sannt, att jemnförelsen måste blifva haltande, såsom alla dylika. Ty de bearbetade på visst sätt *olika delar* af gymnastik: den ena afsåg förnämligast *de sjukes* behof, den andra synnerligen de *friskes*. Men den tid torde dock komma, då man skall allmännare inse, att s. k. pedagogisk och medikal gymnastik hafva delvis gemensamma *grundformer*, utgångna ur den sednares »korrektiva» syften. För öfrigt må utg:n ej söka dölja, att Spiess's hela syftemål motsvarar en för *samhället* i dess helhet d. ä. för dess medlemmars flertal *mycket vigtigare* angelägenhet (de friskes utveckling och bevarande i helsa) än B:s verksamhet med *sjukgymnastik*. Ty den sednare inskränker sig, såsom vi veta, mestadels till att uppehålla de *skröplige*; d. ä. den medverkar i sin mohn, likasom en del af n. v. läkekonst, till bevarande och fortplantande af en sjuklig »kontinuerlig» *stam* i samhället. Dock bör märkas, att B. ingalunda sysslade blott med den mera vinstgifvande grenen, sjukgymnastik; han har äfven skrifvit friskbehandlingar, och var sjelf en utmärkt skicklig idrottsman *). Men mera än detta betyder, att han genom utredning af sjukgymnastikens innehåll äfven gaf en bestämdare *ram* åt en del af friskgymnastiken, hvilken grundplan nu idligen omtuggas på flera sätt af sednare tiders kompilarier i deras skrifter, nemligen handböcker och reglementen, tabeller m. m.

4) Men det föregående visar ännu ett, på de redan anförda beroende, skäl att *börja* med årgången 1840. Den uppmärksamhet, som B. har några år derefter ådragit sig i den lärda verlden, inskränker sig ej till beskyllningen att vara en fullständig galning utan all förtjenst, och »degraded to the lowest deept of ingnorance and folly». Jfr *Dublin Quarterly Journal of Med. Science* 1851 **). Om man litet nogare ransakar skrifterna och de samtidiga förhållandena; finner man, att han med tiden har äfven fått plagiarier eller tvifvelagtiga *medtäflare* om »prioritet» bland sina anseddaste och strängaste dommare ***). Låtom oss välja ett märkligt fall bland temmeligen många. Här är omtaladt, huru den rygtbare J. Müllers efterträdare vid högskolan i Berlin D:r Emil Dubois-Reimond uppträdde 1862 (s. s.) på det mest obe-

*) Mera nogräknad äfven i bruket af ordet *idrott* hänförde han ej dertill det beqväma nöjet att rökande tobak sitta i en båt och meta fisk, såsom nutidens »sportsmän» och tidningsmän m. fl. Äfven B. ansåg, att sjukgymnastik, likasom många andra helsomedel, nyttjas ofta för att under åratal begå ständiga *dietiska fel* o. a. tadelvärda oordningar med minskad skada,

**) Detta yttrande m. fl. likartade om B. och hans företrädare äro för vidlyftiga att fullständigt kunna återgifvas. Den anglo-svenska afhandlingens verkliga författare (eller upphofsman) har aldrig velat yppa sitt namn. Gynnsammare uttalanden hafva sedan framgått i engelska tidskrifter m. m., utan den beställsamma anonymens mellankomst.

***) Jfr D:r Ceulenaer's omdömmen a. s. och hänsyftningar på åtskilliga »pieux larcins». Det är ej alltid lätt att nog skarpt med få ord *urskilja* de begrepp, som uttryckas med orden Echotiers, Reinventörer (Wiederentdecker), Plagiarier, Prioritets-rivaler. Man känner året (jfr *Ath. f. d. rat. Gymn.* 1856), då D:r Neumann tillämpade fysiologernas uttryck »Mitbewegungen» för att dermed klarare beteckna en hop af de i gymnastikreglementet 1836 påpekade *fel* o. a. d. Hans landsmän upptaga i gymnastikskrifter denna hans »tanke», men öfverhopa honom med klander. Så olika bedömmas dessa båda vetenskapsmän.

svärade sätt med tydliga anspråk att sjelf vara den som först utvecklade den allmänna grundsatsen, att en rationel gymnastik bör framgå ur synnerlig hänsyn till verkan på *nervdelar*. Han upprepar, att den s. k. svenska gymnastikens grunddrag är att fästa hela uppmärksamheten *blott vid muskler*. År 1881 tillägger han i en ny skrift, att äfven «das schwediscbe Heilturnen», sjukgymnastiken, har denna inskränkta karakter. Hans med så mycken säkerhet 1862 uttalade beskyllning har sedan hundradetals gånger blifvit återgifven med det högsta beröm i tyska skrifter, som söka framhålla förtjensterna i den s. k. turneriska gymnastiken och felen i den s. k. svenska. Han åberopas der allmänt såsom grundläggare af den nämnda «lagen». — Läsaren kan möjligen *fråga:* huruvida D. ej har behagat taga någon kännedom om skrifter angående denna method och synnerligen om det *praktiska förfarande*, som de omtala. Lärdom bör ju borga mot det felet att dömma utan föregående tillräcklig undersökning. Huru skulle en rygtbar fysiolog, en af Europas förnämsta vetenskapsmän, kunna misstaga sig i något så enkelt som gymnastik? Frågan är ej utan vigt: ty hans uppenbara anspråk på att sjelf vara det ljus, som upplyste världen i detta fall, innebär beviset, att han likasom många andra anse den gjorda anklagelsen vara af den största väsentlighet. Han har aldrig fått ett svar från Sverige; den svenska läkaren D:r Sätherberg har redan anmärkt denna B:s tystlåtenhet. Lika litet ingick B. i något svaromål på D:s eller andra lärdes försvar till fromma för det ofvannämnda ofantligt vidlyftiga och lärda «system», som kallas *allmöjlighetens* *). Några invändningar utom Rothsteins skrift *Die Barrenübungen* 1862 hafva dock sedan försports, t. ex. af D:r H. Klencke, som ej lika *obetingadt* beundrar hela det s. k. «Barrenturnen» i alla de *möjligheter*, som kunna uppfinnas. Ett bestämdt uttaladt klander af D:s *skrifsätt* har D:r Bouwel afgifvit enl. ofvan. — Årgången 1840 är visserligen mycket mindre väl och fullständigt ordnad i fråga om statistiska uppgifter än flera sednare årgångar t. ex. hela tiden 1851—1861. Men trots denna betydliga brist kan den visa, att redan 1840 voro de väsenteliga satser, hvilka D. uttalade *tjugotvå* år sednare såsom en ny och vigtig theori, mycket fullständigare utbildade till en *praktisk användning* af vidsträckt omfattning för lidande af mycket olika slag. Få torde de vetenskapsmän vara, hvilka efter att sjelfva hafva tagit egenhändig kännedom om det praktiska utförandet af alla i årgången 1840 förekommande aktiva och passiva former, vilja påstå, *att B. tänkte bara på muskler*. Så må vi här låta framgå en jemnförelse mellan hvad dessa två män verkeligen hafva uträttat 1840 till vinnande af en *praktisk* insigt om «rörelsens fysiologi», använd i gymnastik. Den ena har skrifvit digra luntor om «electrotonus», men veterligen blott de två små pamphletterna om gymnastik och sluteligen det prydliga talet 1881. Den andra har sjelf föga skrifvit, utom årsberättelser. Den förre kan genom sitt oväntade uppträdande, sin afgörande korta, be-

*) Han hade såsom ofvan angifves redan ådragit sig tillräckligt käbbel med olika pennfäktare inomlands, och ansattes der oftast af namnteckningen D., hvilkens bråk «under anonymitetens helgd» förledde B. att egna mera tid, än sig borde, åt en ung skribler, som aldrig sjelf fick något namn bland vetenskapens betydande män.

stämda och ovilkorliga förklaring samt på grund af sitt höga vetenskapliga anseende betraktas såsom hufvudmannen för den lära, som påstår, att fysiologiens *lagar* fordra att använda allt, som är möjligt, utan inskränkningar och beting af något slag. Den sednare har mera än någon annan genom mångåriga rön praktiskt sökt ådagalägga, att detta påstående bekräftas ej af gymnastikens *erfarenheter*, hvilka tvertom fordra ett urval, som dock innehåller ett förvånande stort förråd af olika former, hvaribland somliga måste vara mycket noga bestämda till både ställning och bana.

VII. Några upplysningar, som särskiljdt angå de till årgången 1840 hörande papper.

Till det, som föreg. häfte, innehållsförteckuingen, № XI—XIV, meddelar i allmänhet om *behandlingar* och *sjukdomsbeskrifningar*, böra följande upplysningar bifogas såsom särskiljdt beträffande årgången 1840: De nedan anförda behandlingar, som bära årtalet 1839, tillhöra sådana sjuka, som började under detta år, men *fortsatte* äfven under någon del af 1840. Inga andra behandlingar från 1839 tryckas. Ganska många sjuka plägade (då såsom nu) tidvis upphöra under året. Dessa återkommande sjukes nya behandlingar tryckas i de flesta fall icke; emedan dessa nya behandlingar ofta likna de *föregående* temmeligen nära. — Såsom redan i det föregående upplyses, är antalet af qvinnornas behandlingar större än männens; men motsatt förhållande råder i fråga om de återfunna sjukbeskrifningarna. Orsaken tyckes grunda sig derpå, att Ling till sin död 1839 behöll ledningen af qvinnornas afdelning. Sannolikt kunde B. ej omedelbarligen sätta denna afdelning (hvars biträden voro temmeligen gamla qvinnor) i densamma arbetsordning, som han redan följde för männerna. Jfr föreg. häfte sid. 5. Emedlertid gäller ännu för 1840, äfven om männen, att angående somliga finnas inga eller ytterst knapphändiga uppgifter, rörande sjukdomstillståndet, nemligen i liggarna eller i andra (lösa) anteckningar. För några män återstå blott deras egna uppgifter i bref eller i sjukdomsbeskrifningar, uppsatta af dem sjelfva. — I båda dessa fall förekomma somligstädes mindre vårdade uttryck, förkortningar e. a. intyg om brådska vid bokföringen. Någon gång träffas onödiga omsägningar. Under de förhållanden, som härom anföras i 1:sta häftet, har man vid utgifningen af B:s papper sett sig förpligtad att så fullständigt som möjligt trycka de för 1840 befintliga papper i deras ursprungliga skick utan att i *saken* tillåta sig några ändringar, tillägg eller uteslutningar från handskriften. Den i B:s yttersta vilja föreskrifna *bearbetning* inskränker följagteligen ändringarna i de flesta fall till: a) att somligstädes verkställa de nödvändigaste rättelser af åtskilliga namns felagtiga stafning, äfvensom af alltför brådskande förkortningar, eller att ifylla uteslutna ord o. a., som uppenbarligen visa sig härröra af knapp tid vid anteckningen; b) att *sammanflytta*, somliga korta, på skiljda ställen (baksidan af behandlingar o. a.) befintliga, anteckningar om sjukdomstillståndet; c) att utesluta åtskilliga af de öfverflödigaste omsägnin-

garna. — Men äfven dessa högst oväsentliga ändringar inskränka sig oftast till de ställen, hvarest någon »omening» af svårare slag annnars skulle uppstå. Andra rättelser bero derpå, att om åtskilliga sjuka finnas anteckningar i *duppletter*, skrifna på lösa ark och inbördes delvis afvikande till fullständighet och ordning. Åtskilliga af B:s egenhändiga anmärkningar, skrifna på *baksidan* af vissa behandlingar, hafva vid tryckningen blifvit flyttade till de nedom dessa befintliga spaltöppningarna.

Beträffande årgången 1840 bör dessutom anmärkas följande om förhållandet mellan liggarna och den befintliga samlingen af behandlingar (»sedelboken»), som tillhöra samma år: 1) På åtskilliga ställen instämmer ej denna samling med liggarna. Åtskilliga behandlingar saknas i samlingen, hvilka finnas införda (afskrifna) i liggaren; men äfven motsatsen inträffar, d. v. s. att de i liggaren befintliga afskrifter sakna motsvariga delar i »sedelboken» *). Oftast inträffar då, att någon sjuks *första* behandling, befunnen bland sedlarna, saknas i liggarens afskrifter. I sådana fall synes förbiseende eller glömska vara den vanligaste orsaken. Flerstädes i liggaren förefinnes *tomrum*, lemnade för icke införda anteckningar om den sjukes tillstånd *före* gymnastikens användning; och ännu oftare inträffar detsamma *efter* dennas slut; såsom B. sjelf anmärker på en sednare tid i de till Kongl. Sundhetskollegium ställda årsberättelser. — 2) Flerstädes inträffar, att de i liggaren meddelade behandlingar ej *till alla delar* likna de motsvariga behandlingarna i sedelboken. — Understundom kan orsaken till dessa ganska villsamma olikheter ej numera uppdagas genom de befintliga papperen. I andra fall är orsaken tydlig: olikheten beror nemligen ofta derpå, att den till den sjuke lemnade »sedeln» ganska snart delvis undergick mindre förändringar, t. ex. genom *inskjutande* af någon rörelse, som föranleddes af den sjukes dagliga meddelanden om sitt befinnande. I andra fall *utbyttes* efter några dagars bruk en rörelse eller flera, hvilka antecknades på sedeln, utan att vidtaga samma förändrings införande på den afskrift, som liggaren innehåller. I båda dessa fall är sedelbokens innehåll företrädesvis följdt härnedan, om ej andra skäl föreligga **) till motsatt förfarande.

Skälen att vid tryckningen i allmänhet föredraga sedelbokens exemplar äro följande: 1) De i liggaren (journalen) inskrifna behandlingar äro sådana, som de voro *första dagen* utan sednare vidtagna förändringar. 2) De i sedelboken innehållna behandlingar äro »duppletter», hvilka vid gymnastiktidens *början* lemnades åt de sjuke att sjelfva bevara och dagligen förevisa åt B:s biträden till dessas ledning. 3) Dessa duppletter erhöllo stundom (förr

*) För följande nedan anförda sjuka äro oordningar eller dunkelheter anmärkta, de fleste synbarligen beroende på luckor i anteckingarna eller på *förkomna* behandlingar. hvilkas införande i liggaren har blifvit underlåtet: № 1, 8, 13, 84, 86 (bhl. 2), 87 (bhl. 1), 122, 143, 144, 168. Sammanhanget mellan de till № 100 hörande behandlingar (1839 1840) är flerstädes mycket trassligt och har flera luckor; fastän han begagnade gymnastik under många år. Två anmärkningsvärda sjuke bära samma slägtnamn, och kunna ej meddelas på grund af svåra luckor i uppgifterna.

**) Dock varnar B. sjelf mot att alltför snart och ofta ändra behandlingar; äfven D:r Weber (Ath. f. d. rat. Gymn. 1854) afråder att ofta ombyta rörelser.

eller sednare) en eller flera betydliga förändringar, lämpade efter vunnen bättre kännedom om den sjukes tillstånd och behof. 4) Dessa förändringar berodde stundom derpå, att den sjuke ej utan olägenhet eller stor svårighet förmådde (rätt) verkställa någon viss föreskrifven aktiv nppgift eller mottaga en viss passiv form. 5) Stundom berodde ändringen på andra orsaker, hvaröfver den sjuke hade beklagat sig. 6) Stundom berodde den på en förändring i den sjukes *befinnande*, såsom någon gång angifves i de mellan behandlingarna införda anmärkningar, hvilka B. oftast skref på behandlingens baksida,

Detta förfarande att vid inträffande skiljagtighet mellan de i *liggaren* införda behandlingar och dem, som öfverlemnades åt de sjuke att följa, har dock en olägenhet, som kanske bör anmärkas. Blott de förra (i trycket utelemnade) behandlingarna *visa sitt ursprungliga skick*, enär de sednare äro delvis ändrade under tiden och på förekommande anledningar. Endast sällan såsom för № 140, 145 äro ändringarna äfven införda i liggaren och detta förhållande anmärkt derstädes. — — För att gifva något begrepp om en förändrad behandlings *skriftliga* utseende äro ett par sådana upptagna i de till föreg. häfte hörande ljustryck.

Enär behandlingarnas innehåll (de deri upptagna ställningar och derifrån utförda rörelser) då voro det *nya*, det icke förut till gymnastiska ändamål begagnade stoffet; utgöra de den verkliga *hufvudsaken*, heldst många mera eller mindre närstående varianter af samma typer allmänt nu användas fortfarande trots Hr H. Meyers och gelikars upprepade spådommar. Någon af de läsare, hvilka framdeles möjligtvis våga försöket att taga kännedom om B:s tryckta eller otryckta papper, torde anmärka, att endast de behandlingar borde anföras, hvilka åtföljas af tillhörande uppgifter om sjukdommens beskaffenhet. De många män och ännu flera qvinnor, om hvilka alla sådana uppgifter saknas, skulle då samteligen uteslutas. Men bland B:s samtida funnos äfven några sakkunnige vänner af den gryende »kinesiatrien», hvilka med skäl ansågo *hufvudsaken* och dess *nyhet* utgöras egenteligen af de förr ej sedda *tekniska formerna* i deras noggranna bestämdhet och tydligt framstående afsigter att verka »på olika organer och systemer». Åtskilliga behandlingar hafva ithy blifvit tryckta för någon der anförd forms skuld (eller af andra skäl), fastän uppgifter saknas f. ö. om den sjuke. Dock äro de flesta af sådana ofullständigt uppgifna fall uteslutna.

Rätteligen borde här införas en kort öfversigt af förhållandet till andra behandlingar *före* och *efter* denna tid, 1840; men för rumbesparing må hänvisas till de få ord, som derom anföras i nästa häfte, förordet. Den flygtigaste jemnförelse med de äldsta behandlingarna (före 1830) visar, att ordningen är på visst sätt vorden mera »konstant» i de sednare årens behandlingar. I de äldsta saknas t. ex. ofta någon slutrörelse af de till »den respiratoriska gruppen» hörande, jemnförelsevis lindrigare, former, de af B. ofta s. k. »bröströrelserna». Bruket af dessa former är nu vordet en *rutin*, som

allmänt följes på gymnastiksalar. Detta kan ju anses såsom en hallstämpel på förfarandets godhet? — Då afsigten är att, om möjligt, i ett sednare bihang lemna en särskiljd kort redogörelse om B:s åtgärder att göra gymnastiken mera tillgänglig genom s. k. »sjelfbehandling» i hemmen och genom andra medel af samma »vulgariserande» syfte; må här blott hänvisas till № 136, 154, 200, 214, 224 nedan, hvilka innehålla sådana fall.

Anmärkning särskiljdt vidkommande den qvinliga afdelningen 1839—1840: De jemnförelsevis fåtaliga behandlingar, hvilka af B. för qvinnor uppsattes före 1839, äro skrifna med afseende på att verkställas i de sjukas hem, således utan egenteliga gymnastikredskap. Likväl kunna icke alla i dessa behandlingar förekommande rörelseformer (t. ex. spännliggande rörelser) lätt tillställas med hjelp blott af väggar, dörröppningar eller med vanliga bohag, såsom soffor, stolar. bord e. a. utan tvänne handfasta biträden för att »assistera» den lärarinna, hvilken begagnades såsom »rörelsegifverska». Det är sannolikt, att mestadels män begagnades vid dessa äldre hemrörelser, emedan dessa biträden då voro (enl. ofvan) vana vid B:s konstigare terminologi, redan före Lings död. — Då bruket af ordnade anteckningar, *införda i bundna journaler*, började sednare för qvinnor, egenteligen ej före 1844; återträffas vida färre uppgifter om qvinnor från året 1840 bland efterlemnade papper. Dessa papper utgöras till mindre delen af B:s egenhändiga anteckningar, några äro läkares bref, flera äro de sjukas egna bref, »promemorior» eller sjukbeskrifningar, såsom merändels brukades på L:s tid. Hela antalet af qvinnor, hvilkas ännu återstående behandlingar tillhöra 1840, utgör något mera än 100, med 368 ännu bibehållna behandlingar.

Beträffande de af styft papp förfärdigade, i sjukbeskrifningarna understundom omnämnda »contourer» af snedvuxna unga menniskor (jfr innehållsförteckningen 1:sta häftet № XIII) bör anmärkas följande, jemnfördt med *Gymn. Allm. Grunder* 4:de afdeln. fragmentet № 10. Enär deras af Ling införda bruk snart öfvergafs af B., såsom varande otillförlitligt; meddelas i ljustryck blott tre fall № 188, 200, 230, förminskade ungefär till femtedelen af kroppsdelarnas verkliga storlek. Enhvar af dessa händelser innehåller tre slag af snitt. Det ena slaget framställer *vågräta* snittytor (under stående ställning) af bröstet och ryggen, återgifvanade dessa delars främre och bakre »contour» från det ena axelvecket till det andra. De åtföljas af omkretsmått samt utmärkas på stentrycken med bokstäfvena B. och R. — Det andra slaget framställer *lodräta* snitt af bålens sidor i »tvärplanet», och utmärkes med bokstäfverna W. och H. — Det tredje slaget visar olika snitt i lodrätt plan af ryggens *midt* samt af dess högra och venstra sida. De utmärkas med bokstäfverna R^1 och H^1 samt W^1. — Det bör tilläggas, att man svårligen inser de sednare snittens verkliga *afstånd* från hvarandra. Möjligen torde en noggrannare undersökning af hela den till Centralinstitutet öfverlemnade samlingen kunna åstadkomma mera klarhet deri?

Årgången 1840.

Gymnastiska sjukbehandlingar

med några tillhörande uppgifter, sjukbeskrifningar m. m.

Årgången 1840, männer.

Följande förteckning innehåller de flesta "behandlingar", som framlidne föreståndaren vid Kongl. Gymn. Centr.Institutet Professor L. G. Branting har föreskrifvit och begagnat för sjuka männer under året 1840 *) vid bemälde allmänna inrättning. De flesta behandlingarna åtföljas af tillhörande anteckningar, hemtade ur motsvarande "sjukjournal" för samma år eller (i brist af sådan upplysning) ur särskilda lösa papper, bilagda denna journal eller befunna bland andra efterlemnade handlingar.

№ 1.

Hr Lagman *Ahlm.n.* Habituel förstoppning. Matlusten betydligt nedsatt. Flera dagars obstruktion. Slemupphostning; hufvudvärk; tryckning åt bröstet, med svårighet att andas. (Åldrig man mellan 60 och 70 år.)

Bhl. 1. d. 11/6 39.

Halfligg. Brlyft=
——— B⁼
Sitt. horiz öfv. A0
Halfligg. tv. M=
Famnsitt. A⁼
Halfligg. F.leds0 o. Vr

Bhl. 2. d. 22/6 39.

Sitt. Brlyft. und. tv. Lnd=
Halfligg. Gr0 (B. halfböjdt.)
St. akt. Hfd bakifr. fram.
Strsitt. 2A und. KnR
Krhalfligg. tv. M⁼
Grsitt. Hft0 und. lyftn. (L3)
Halfligg. B.up
Halfligg. Brlyft⁼

Bhl. 1. d. /10 39.

Halfligg. Lndlyft=
——— B

Famnsitt. 2A
Krhalfligg Kn
Strsitt. linear R=
Halfligg. 2B.up stöd. med armen.
Grst. tv. Lnd
Bågsitt. Brlyftn.

Bhl. 2. d. 6/12 39.

Talsitt. linear R=
Halfligg. Gr0
Sitt. Hfd (bakifr. fram.)
Vändgrsitt. bakåt und. Br
Halfkrhalfligg. B.ut und. Vr
Högrstrsitt. högr. sid⁼ i höjd m. falska Rfb. Handen anlägges helt.
Grsitt. Hft0 (L3) und. MLnd o. Brlyftn.
Slappsitt. tv. Hft⁼
Halfligg. B.up-utåt
Strbågsitt. 2A und. knR

*) Jfr det ofvan anförda om några sjuka, som hade *börjat* redan under året 1839. Somliga af dessa hade äfven ännu tidigare begagnat sjukgymnastik.

Bhl. 2 b. d. $^{20}/_{12}$39.

Talsitt. linearR= und. A.bakåt (?)
Halfligg. Gr0
Sitt.
Vändgrsitt. bakåt und. Br
Halfkrhalfligg. B.ut und. Vr
Högrstrsitt. högr. sid.=, i höjd m. falska rfb. (handen anlägg. helt).
Bågst. linearR= (stöd för underlif.)
Grsitt. Hft.0 (L3) und. MLnd/ o. Br lyftn.
Slappsitt. tv. Hft=
Halfstrsitt. tv. Br
Halfligg. B.up-utåt
Sitt. Brlyftn. und. knR=

Bhl. 2 c. d. $^{11}/_{1}$40.

Talsitt. Lnd/ und. A.bakåt
Halfligg. Gr0
Halfligg. pl.
Vändgrsitt. bakåt und. Br
Halfkrhalfligg. B.ut und. Vr
Högrstrsitt. högr. sid=, i höjd m. falska refb. (handen anlägg. helt.)
Halfligg. F.leds0 o Vr
Grsitt. Hft0 und. MLnd/ o. Brlyft.
Slappsitt. tv. Hft=
Halfstrsitt. tv. Br
Halfligg. B.up-utåt
Sitt. 2A und. knR/

Bhl. 3. d. $^{30}/_{3}$40.

Halfligg. Lndlyft=
Halfligg. Gr0
Knst. Br=
Famnsitt. A=
Bågsitt. Br
Halfligg. B (i olika planer).

Ständig hosta. Blodqvaf (s.) åt nedre trakten af bröstet. Känsla af pressn. åt hjernstiln (?). Händerna esomoftast kalla.

Bhl. 4. d. $^{30}/_{3}$40.

St. Lnd=
Halfligg. B (i olika planer.)
Famnsitt. 2A=
Sitt. Nckgr= o. PannNck/
Halfligg. Lndlyft=
Bågsitt. Brmusk und. knR/
Knst. bakåt und. Br (på lutande plan.)
Knst. Br.=
Famnsitt. linearR=

Bhl. 6. d. $^{17}/_{6}$40.

St. MLnd/
St. pl. 2A
Högsitt. B.up
Halfligg. pl
Grsitt Hft0 und. gördel/
Stupsitt. R
Halfkrhalfligg. Knned/
Fallsitt. fram/
Stupstrsitt. Nck
Strsitt.
Famnst. fram (mell. lin.)

№ 2.

Andrsn E. J. 12 år. Klent byggd. Gulblek ansigtsfärg; ljust hår. Sjuklig under spädaste ålder. Har nu värk och «hugg» i bröstet. Yrsel åt Hfd vid minsta tankeansträngning äfvensom vid läsning. Stark och ofta påkommande (2—3 gånger dagligen) näsblod sedan 3:ne år. Svårighet att gå. Befinner sig bäst vid rörelse i fria luften och tål nu ej ringaste stillasittande arbete.

Bhl. 1. d. $^{2}/_{11}$ 39.

Halfligg. Brlyft=
St. akt. Hfd *bakifr.*
Sitt.
Vriststödj. Vr
(L3) Halfligg. Gr
Krligg. kn.
Sitt. tv. Nck
Halfligg. tv. M=

Näsblödningen upphört efter 2:ne veckors gymnastik.

Bhl. 2. d. $^{3}/_{12}$ 39

Frist. R
Trappstupst. R *(främre knäet starkt böjdt)*
Frambågligg. Nck
Stupst. R *und. M* *(L³)*
Bågvändsitt. båg
Grnigst. 2Kn *und. MLnd*
Krgrligg. Sid M
Stuphäng. 2A
Knst. bakåt
Tåsitt. B.upp
Krligg. 2Kn ned
Knst. Br

Bhl. 3. d. $^{21}/_{12}$ 39.

Halfspännst. fram
Vriststödj. Vr
Halfstrligg.
Framligg.
Högst. B.bakåt
Knst. bakåt *(anlägg. öfv. handled.)*
Simhäng. sn
Krgrhalfligg. öfv. Isb *(då obstr. inställer sig.)*
Stuphäng. 2A
Frambågligg. Nck
Vipphäng. Bned
Högst. Bframåt
Sitt. Hjess. mot=

Perp. äntrn. och *vågäntrn.* införas eft. den 5 o. 9 rörelsen.

Hfdvärk i framhufv., näsblod, hvilken numera är betydligen minskad.

Bhl. 4. d. $^{15}/_{2}$ 40.

Vändstödstr. fram
Knäfallst. fram
Framligg. R.upp
Spetsstup. Nck
Balancest.
Sitt. mot Hjess.=
Bågligg. 2A
Vipphäng. B.upp
Knst. Vd
Helvänd. sitt. bakåt
Häfnigst. BrM (?) *und. kn*

Bhl. 5. d, $^{7}/_{4}$ 40.

Spännböj. 2A *o. spetslut. R*
St. 2Aupp *(bakifr.)*
Häfhäng. 2Kn ned
Knstrst. bakåt
Stuphäng. Hfd
Stupgrsitt. Näsr
Spännligg. Hnd
Frambågstrligg. 2A
Helstrsitt. bakåt
Frambågligg, Nck
Tåsitt. 2Kn
Halfspännst. fram

№ 3.

Hr Öfverste *Aug. An.svrd.* Betydlig slemhosta. Kongestion åt hfdet, oftast försvårad och underhållen af hostning.

Bhl. 1. d. $^{30}/_{2}$ 40.

Vändstrbågsitt. fram *und. knR*
Halfligg. Gr
Helsitt.

Högsitt. 2B
Vändsitt. A
Högsitt. 2B.ut und. Vr
St.
Bågstrsitt. 2A und. knR

Bhl. 1. (?) d. $^{30}/_{3}$ 40.

Vändstrbågsitt. fram und. knR
Halfligg. Gr
Högsitt. 2B
Helsitt.
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Grsitt. Hft
Vriststödj. Vr
Bågstrsitt. 2A und. knR==

Slemafsönd. betydl., hvilken upphostas. Hfd:s svåra kongestion uppkallas oftast förmedelst hostning.

Bhl. 2. d. $^{13}/_{4}$ 40.

St. MR
Högst. B.up
Stödgrst. S
Famnst. 2A (mell. lin.)
Helvändsitt. båg
Stupst. R und. M
Ligg. pl
Stupsitt. R und. pannNck
Högst. Bbakåt
Grfallstrsitt. 2Aned und. up
Bågspännst. hög. tv. Br
Sitt. 2öfrA (nedom deltamusk.) (5')
Häfst. linearR==

№ 4.

Herr *Edw. Arvdsn.* (Starkt byggd, medelåldrig, mycket stillasittande sysselsättning).

Bhl. 1. d. $^{7}/_{1}$ 40.

St. AxR
Högsitt. B
Helsitt.
Vändsitt. A
Gångbågst. 2Aned
Knst. bakåt
Grst. 2Kn
Stödgrst. S
Häfst. Br

Bhl. 2. d. $^{23}/_{1}$ 40.

Halfstrst. AxR
Högsitt. Bned
Ligg. pl.
Stupfall. dubb. A
Kngrbågst. 2Aned
Knst. Vd
Språngutfallst. bakåt (händ. f. pann.)
Balancest.
Bågframligg. ned
Bomväg. 2A
Helgrsitt. bakåt
Sitt. venst. und. skuldbl
Spännst. fram

Bhl. 3. d. $^{17}/_{2}$ 40.

Gångstrst. 2Aned
Spännligg. halfR
Tyngdlut. horiz. 2plA
Vändligg. ned (?)
Simhäng. B
Strligg. ned
Ridvändstrst. bakåt
Framligg. R (händ. f. pann.)
Grst. 2kn
Stupsitt. R und. pann. Nck
Ligg. förvridn. *)
Räckst. Br

---

*) I handskriften återgifves *ordet* med ett tecken, som dock sällan nyttjades, och

Bhl. 4. d. 13/3 40.

Bågspännst. 2A o. spetslut. R
Högsitt. 2Bned
Halfstrligg.
Spännböj. 2A
Grvadstödj.
Språngsitt. bakåt (händ. f. pann.)
Spännligg. halfR
Bomväg. Bframåt
Halfstrvändligg. ned
Bågstrligg. 2Aned
Famnst. fram

№ 5.

Herr *Arnld.* (ung gosse).

Bhl. 4. d. 31/8 40.

Sitt. dubbel linear R== und. Brlyftn.
Halfstrsitt. framåt, nedåt Aböjn (?)
Ligg Knästräckning (?)
Grenvändfallsitt. upresn. und. Brlyftn
Högervändframligg. hålln.
Famnfallsitt. vridn. (verkställes af Rt)
Framliggande Sid. R.rad valkn under lyftning af Huden
Liggande B.up
Framliggande Nackresning
Vändfallhalfsträcksitt. Aböjn. *)

№ 6.

Ryttmästaren *Th. Adlsv.rd.* Efter måltiden inställer sig vanligen hjertklappning. Nätterna äro äfven besvärade af samma lidande. Någon gång hufvudvärk, hvilken i yngre åren var betydlig. Afföringen trög.

Bhl. 1. d. 11/3 40.

Spännbågst. R== (mellan stäng.)
Högsitt. Bned
Gångstrst. bakåt
Grknst. bakåt
Frambågstrligg. lin. R
Helsitt. bakåt
Högst. B.upp
Bågsitt. Br

Bhl. 2.

Bågsitt. linear R

Högsitt. B
Vändligg. ned
Grstödst. S
Famnligg. ned (stödet kring Hnd)
Tyngdlut. R
Knst. bakåt
Spännst. tv. M==
Krhalfligg. und. Refb:s up
Simhäng. linearR
Talst. Br

№ 7.

Brukspatron *Asch.n.* Sedan barndomen svagt bröst. Svaga ögon. Kalla fötter. Då det är varmt, plågar synnerligen yrsel och hfdvärk. Mat-

---

hvars från «planvridning» och bågvridning afvikande betydelse (liksom äfven det motsvariga *ordets*) numera är vorden synnerligen oklar, i följd af den så länge fortfarande bristen på tillräckliga tryckta beskrifningar och teckningar.

*) Denna behandling finnes endast i en illa utförd afskrift. Alla öfriga uppgifter äfvensom de tre föregående bhl saknas vid detta fall.

tighet då mat vid vanlig tid ej får förtäras. Rheumatisk värk i höger axel och knä. Kramp i halsen vid minsta förkylning, hvarvid en spasmodisk vridrörelse af Hfdet inställer sig. Testiklarna någon gång vid ansträngning ömma tillfölje af en klämning vid ridt. Har stundom varit plågad af hemorhoider.

Bhl. 1. d. 26/3 40.

Häfst. linear R═
Tåstödj. Häl
Helsitt.
Högst. B.upp
St. aktHfd bakifrån framåt.
Vändsitt. A
Stödst. S
Sitt. öfv.sid. Hlsnerv.
Bågsitt. Br

Upphört efter en månads gymnastik, fötterna mindre kalla. Hufvudet lättare samt ögonen bra.

№ 8.

Studeranden *A. A..l..n.*, 14 1/2 år. Klen kroppsbyggnad. Ljust hår, blå ögon; rödlätt ansigtsfärg. Dilatatio cordis. Blir lätt andfådd vid rörelse, då äfven hjertklappning inställer sig. Blir lätt trött i nackens bakre muskler. Kalla fötter. Sura uppstötningar emellanåt på dagen. Ansigtet hettar på ef.m. omkr. kl. 5. På f. m. mellan kl. 11—12 nästan dagligen tryckning och värk öfver hjessan. Bröststommen sammantryckt från sida till sida. Någon gång stickningar i högra sidodelen af bröstet.

Ofvan öfverklagade lidanden har pat. varsnat sedan spädare åldern. — Hjertats rörelse ojemn, angifver sig emellanåt genom starkare slag mot bröstkorgen. — Percuss. pulm. normal. Respirationsljudet något sorlande i högra (?) sidodelen af högra bröstet. — Pulsen mjuk. —

Bhl. 1. d. 23/11 40.

Stödst. bakåt und. Br (h. sid.)
Högsitt. Bned
Vändsitt. bakåt
Knst. Vd
St.
Balansst.
Helbågsitt. bakåt und. knLnd
Vrstödj. bakåt
Vändstrbågsitt. fram

Bhl. 2. d. 12/2 41.

Spännböj. 2A o. spetslut. R
Grknstrst. bakåt
Vändligg. ned (?)
Krhalfligg. tv. M
Bågframligg. 2A
Krhäfhäng. 2Knned
Strgrstödst. bakåt
Vipphäng. Bned
Halfstrvändligg. tv
Famnstödjst. vexelSid und. Br

Patienten finner sig väl i allmänhet något lättare i bröstet, men symtomerna äro dock i allmänhet desamma, som å andra sidan äro anmärkta. Kalla händer och fötter *).

---

*) Började ånyo gymnastik en tid derefter.

№ 9.

Komminister *Bhr N. G.* 35 år. Besvärad sedan längre tid af Rheumatiska krämpor, hade åren 1830—31 en gastrisk-nervös feber. Nu plågad af mer eller mindre ofta påkommande (särdeles om aftnarne) blodkonjestioner åt Hfdet samt kolikplågor alltid åtföljda af oro, qval och fruktan för slag. Befinnandet bättras i liggande ställning. Under denna parox. kännes starkt bultande kring hjertat, bakom öronen samt spänning öfver hjessan jemte mattighet i benen och oförmåga att utan stöd stå upprätt. Svettar lätt och ofta.

Ss. barn försträckning af ena knäet, messling, nässelfeber samt någon gång convulsiviska åkommor. Sedan 1831 begagnat flanell *).

Bhl. 1. d. 10/7 40.

St. MLnd/
Grst. 2Kn~
Helsitt.∪∪/
Högst. Bfram/
Stödgrst. bakåt¬
St. aktHfd~ (bakifr. framåt)
Högsitt. Bned/
Stupst. R und. M/
Bågst. tv. Lnd=

Bhl. 2. d. 10/9 40.

Båggångst. 2Aned/

Högsitt 2B
Tyngdlut. R
Spännligg. Hnd omv. med R
Frambågligg. Hfd0
Vändligg. båg∪∪/
Stupsitt. tv. Nck//
Helgrsitt. bakåt¬
Strligg. 2A~
Kngrst. bakåt¬
Talbågst. lin. R//

Upphör den 10 Oktober. I början af Gymn. bhl. tyckte pat. sig sjelf förmärka liksom en ökad pulsation åt

---

*) Utom hvad de i ett större band (årets journal 1840, 2:dra delen) inskrifna anteckningarna anföra om denne sjuke, finnas följande uppgifter i ett bland *andra* papper inneslutet bref från den sjukes läkare, hvilket derför äfven meddelas.

"Högädle Herr Professor! Den, som framlemnar detta bref, Herr stadskaplan B.hr från Wisby, kommer att vistas några månader i hufvudstaden, och önskar dervid få begagna Herr Professorns gymnastik. Dels som en gammal vän, dels derför att jag i flere år varit hans läkare, tar jag mig friheten att honom på det högsta rekommendera. Han är genomhederlig, ett godt hufvud, men har i alla dar varit en Lebensbruder, så att hans annars starka konstitution efterhand måst gifva vika, och recidiverande rheumatiska åkommor hafva börjat höra till ordningen, om icke för dagen, åtminstone för året. Att han ännu har nog kraft qvar för att genom gymnastik och *dièt* blifva fullkomligt återställd lider intet tvifvel. Likväl fordras det mer än vanlig framställningsförmåga för att få honom att blifva ståndaktig i detta senare afseende; mig har det icke lyckas, men det skall vara mig en innerlig fröjd, om Herr Professorn kan komma till stånd dermed. Jag begagnar äfven detta tillfälle att aflägga min tacksägelse för all mig bevisad vänskap och godhet under mitt sista vistande i Stockholm. Jag reser nu till Köpenhamn på anmodan af skandinaviska naturforskare- och läkaresällskapet, som i nästa månad der äger sin sammankomst. Jag hoppades att med ångfartyget Norrlands sista lustresa från Stockholm till Wisby jag skulle få den äran att se Herr Professorn här, hvilket skulle hafva varit mig ganska angenämt.

Med högaktning och vänskap, en ödmjuk tjenare

Wisby den 20 Juni 1840. *O. Andrée.*

nedre extremiteterna, ökad urinafsöndring samt afgång af väder, har sedan de 1:sta åtta dagarne icke varit plågad af förut påkommande kolikplågor, conjestioner åt hfdet samt pulsationer i scrobic. cordis. — Nattsvetten försvunnen, derjemte mindre fallen för transpiration vid rörelse. — Mattigheten i benen fortfar dock, ehuru något förminskad.

№ 10.

Stadsmäklaren *G. B.hrmn.* Lång, magerlagd. Svår tryckning öfver midtdelen af bröstet. Trög stolgång. Ofta erekt. om morgnarne. Bloden ofta åt Hfdet med susningar för öronen; ögonen svida vid läsning och rinna starkt i fria luften. Tungt lynne. Svaghet i knäna. Kalla fötter; någon gång rheumatism i venster axel.

Bhl. 1. d. 17/1 40.

St. MR
Halfligg. Knned
Grbågst. Krsb
Spännst. tv. M
Stödgrst. S
Tåstödj. Häl
Ligg. pl
Slappsitt. tv. Hft
Högsitt. Bned
Vriststödj. Vr
Spännst. fram

Irritatio partium genital. Diametern för bröstet utvidgadt. Lätt anfådd. Ögonen rinna mera än förut. Tryckning på Hfdet, ofta .... värk, särdeles på venstra sidan af detsamma. Fötterna mycket kalla i allmänhet.

Bhl. 2. d. 21/2 40.

Vändst. AxR
Ligg. pl und. M
Spännligg. Hnd
Högst. Vr
Jemnväg. 2A
Högsitt. Bned
Strligg. 2A
Framligg. R (händ. i sidan)
Simhäng. 2A (vid vippmast)
Stödnigst. Lj
Stupsitt. Nck
Kngrvändhalfstrst. fram

Slutar den 16/4

№ 11.

Herr Löjtnant *Joh. B.rg.r.*

Bhl. 1. d. 3/1 40.

Gångbågstrst. 2Aned
St. A
Framligg. Nck
Ligg. (händ. långs sidan)
Krligg. tv. M
Vändligg. tv
Vriststödj. Vr
St. B
Grst. tv. Lnd (Krsb)
St. venst. deltoi
Spännst. fram

Period. hufvudvärk. Svettn. vid minsta väderspänn.: värk i korset; kalla fötter. Föregående symptomer hafva upphört, endast *prostatisk flytn.* återstår.

Bhl. 3. d. $^{10}/_2$ 40.

Bågst.. tv. Lnd
Spännst. tv. M==
Knst. Vd
Krhalfligg. KrumM
Slappsitt. tv. Hft
Bågstrligg.
Stupst. R und. venstr.und.Refb/
Tåsitt. 2Kn
Halfspännst. tv. sidBr
Spännst. fram
Bågligg.
Sitt. und.Sklbl/

№ 12.

Herr Professor *Brgflk.* Illamående efter måltider (för viss mat), långvarig till- och aftagande catarrh, håll som flyttar sig esomoftast, bråck (inguin.)

Bhl. 1. d. $^{27}/_7$ 40.

Bågsitt. Br und. KnLnd/
Halfligg. B.up
St. pl. A
Spännhalfligg. tv. M==
Vriststödj. Vr
Halfligg. B.up/
Vändsitt. fram und. Br

№ 13.

Herr Kongl. Sekr. *Rob. Brgn.* Sedan långt tillbaka plågad af hemorroidaltaggar i sätet, trög stolgång, blödningar in ano, ändtarmens utfallande samt någongång hjertklappning. Begagnat 3:ne månaders sjuk-gymnastik från den 26 sistlidne Februari, hvarefter stolgången är lättare och jemnare. Lider ännu af ändtarmens förslappning och taggar i sätet.

Bhl. 1. d. $^{14}/_{9}$ 39.

St. MR/
Grstödst. (framåt)
Bågst. tv. Lnd
Vändsitt. bakåt/
Krkhalfligg. 2Kn
Grst. Krsb
Räckst. Br
Strligg. ned/
Simhäng. Krsb
Vipphäng. Bned/
Tyngdlut. R
Grst. Krsb (hvar 3;dje dag)
Stödbågst. Br

Bhl. 2. d. $^{7}/_{11}$ 39.

Gångst. 2Aned/
Högsitt. B
Vändligg. ned
Spännligg. R
St. akt. Hfd
Stuphäng. 2A
Vändligg. cirk
Knst. R

Bhl. 3. d. $^{17}/_2$ 40.

Halfstrst. AxR/
Tåsitt. B.upp
Bindst. Hft
Knvändst. R
Simhäng. Bned/
Framligg. R.upp
Grkrhalfligg. båg.sphinct. (klotstaf)
Frambågstrligg. 2Aned/ (anläggn. på knuten hand och axel)
Bomväg. Bfram

Vipphäng. halfBr
Krgrhalfligg. Refb.upp
Spännst. Brmuskl.fram

Upphör med Gymnastik d. $^{14}/_{3}$ 40.

d. $^{2}/_{11}$ 40.

Kongest. åt facialdeln. Sekund. effekter af gonorrh. Und. afföring hemorhoid. tagg., esomoftast blodflöde till följd af hemorh. — Tagg. angifva sig högt upp i intest. crassum.

Begagnade förledet år sjukgymn. för samma sjukfall, som varit närvarande sedan 13—14 års ålder. Knölarne eller ansvällningarne uttrangas af excrementerna, som vanligen äro hårda. Pat. måste då ligga 5—10 min. innan dessa turgescenser, som sitta på slemhinnan, åter gå tillbaka. Innan förlidet års gymnastikkur utföllo de åter, om pat. rörde sig inom timmen efter sedes. Underlifvet ansväller gerna efter maten, då väderspänningar besvära.

Bhl. 1. d. $^{2}/_{11}$ 40.

Båggånghalfstrst. Aned
Halfligg. Kn
Halfstrtrappst. Sn und. MLnd

Grstupsitt. Hfd
Halfligg. pl
Spännligg. Krsb
Grnigst. Lj=
Spännligg. halfR
Bågknst. bakåt
Strsitt. 2A und. KnR=

Bhl. 2. d. $^{2}/_{12}$ 40.

Halfstrst. AxR
Höggrvändsitt. cirk
Framstupligg. R
Strligg. vexelAned
Vadgrstödj.
Simhäng. 2B med. Krsb (sluten näfve)
Grnigst. Lj=
Stödgrst. Hft
Spännligg. B.Aned (i omvexl.)
Venstrkrligg. part. M
Vriststödj. bakåt
Grkrhalfligg. perinaei o. sphincter (m. klotstaf.)
Spännböj. Gr
Stödgrbågst. 2Aned

Högt uppdrifna hemorrhoid. Taggar förnäml. ini ändtarmen. Blodet åt ansigtsdelarna.

№ 14.

Herr Grosshandlaren *B.b.u.*

Bhl. 1. d. $^{3}/_{1}$ 40.

St. linear R=
Halfligg. Gr
Vändhalfstrsitt. A
Krhalfligg. 2Kn
Spännst. tv. M=
Sitt.
Halfligg. B
St. pl. A
Sitt. Ögl=
Bågsitt. Br und. KnR=

Ännu fortfar i lika förhållande kongestion åt högra hjernhalfvan. Nacken till följe af verkställd operation besvärad af rigiditet. Periodiskt påkommer matthet i knäna. Högra ögat ansatt af ögonlocksinflamm.

Bhl. 2. d. $^{28}/_{1}$ 40.

Halfligg. Lndlyft=
Högsitt. 2B.up
St. akt. Hfd

Halfligg. ⌣⌣/
Krhalfligg. Knned /
Grsitt. Hft (L³)
Vändstrsitt. fram ⌣⌣/ *und. KnR* /
Högst. B.up
Helfallsitt. Rframåt / *und. Br*
Sitt. Ögl= *(högr.)*
St. linear R= (?) *o. Hjesspunkt*=
Stödst. 2A

Yrsel och svindel till följd af ett falskt steg i en trappa.

Bhl. 3. d. 15/2 40.
Bågsitt. Br *und. KnR* /
Halfligg. B.up *o.* *(i olika planer).*
Högst. Bframåt /
Halfligg. tv. M=
Krligg. 2Kn
Halfligg. Gr
Högsitt. 2B.up
Halfligg. F.leds *o. Vr*

Högsitt. Bned /
Häfst. linearR=

Gäller åtta dagar.

Bhl. 4. d. 21/2 40.
St. MR /
Högsitt. 2B
Helvändsitt. bakåt
Trappst. Sn
Halfligg. Bned /
Helsitt. Rbakåt *und. Br*
Halfligg. Hfd (L)
Grstödst. bakåt *(händ. i sid.)*
Högsitt. B.ut *und. Vr*
Spännst. tv. M=
Strsitt. Br

Näst den 3:dje rörelsen från slutet:
Sitt. punkt högr tinning /=
Ständig hetta och tyngd åt Hfd. synnerligen främre delen af hufvudet. Fötterna i allm. kalla, rödbrusig hy.

№ 15.

Herr *Anders Bjrkmn.* Rheumatisk värk i åtskilliga delar af kroppen. Hjernan besvärad af kongestioner, hvilka oftast ansätta vertex encephali. Ömhet i knälederna och oförmåga att uthålla i gång. En presskänsla omkring smalbenen.

Bhl. 1. d. 13/1 40.
St. MR /
Högst. Bbakåt
St. akt. Hfd
Vriststödj. Vr
Spännst. tv. M=
Helsitt. ⌣⌣/
Tåstödj. Häl
Knäst. bakåt
Båghäfst. tv. Lnd=

Ligg. Hfd
Helsitt. bakåt
Halfsitt. B
Ligg. pl ⌣⌣/
Högst. Knveck
Tyngdlut. R
Spännligg. R
Strligg. 2A
Sitt. undknävecks (3')
Häfst. Br

Bhl. 2. d. 27/1 40.
Strstödst. bakåt
Högst. Vr

Bhl. 3. d. 2/3 40.
Gångbågstrst. 2Aned /
Knstrst. bakåt

Ligg. HfdO
Strligg. ned/
Vipphäng. Bned/
Stuphäng. 2A
Framligg. R (*händ. i sid.*)
Grstödst. HftO
Krhalfligg. 2Knned/
Vändligg. båg
St. Vd
Grst. 2Kn

Bhl. 4. d. 26/3 40.

Vändstrst. AxR/
Ridvändstrst. bakåt
Strstupst. 2Aned/
Grhögsitt. 2Bned/ (*knät halfböjdt*)
Spetsstup, Nck
Strligg. ned/
Sitt. undKn (*10'*)
St. Hlsåd/
Framligg. R
Famnligg. ned/ (*anlägg. vid undA.*)
Sitt. Hfdring (*5'*)
Grhelvändhalfstrsitt. bakåt
Nigspännst. Br *und. Kn*

Hufvudvärken förbättrad, äfvenså värken i skenbenen. Underlifvet fullkomligen återställdt. Värken i näsbenen nästan helt och hållet upphörd. Nattron återkommen, hvilken var störd af värk i hufvudet äfvensom i skenbenen.

№ 16.

Gossen *Pontus Brgnst.rna.* Som barn emellanåt plågad af kräkningar. Hufvudvärk med någon gång åtföljande feber. Dessa symptomer visa sig ännu understundom. För 3:ne år sedan började en slemhosta, som sedermera varit i tilltagande. Har nu, på ef.m. sträckningar och rysningar i kroppen samt värk öfver ryggen; och blir, sedan han lagt sig, på aftonen mycket het öfver hela kroppen, ehuru han för öfrigt känner sig bättre då.

Bhl. 1. d. 16/1 40.

Halfligg. Brlyft
Knst. bakåt
Vändsitt. båg
Halfligg. Knned/
Helsitt.
Vriststödj. Vr
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 20/2 40.

Frist. R
Helsitt. bakåt
Vändligg. cirk
Högst. Bframåt, uppåt
Krhalfligg. tv. M
Stupstrsitt. R
Spännst. fram

Betydlig upphostn. (*chron. bronchit*) Hfdvärk; äckling.

№ 17.

Gossen *Oscar Br.ngn.r.* Har haft messling, vattenkoppor och sednast kikhosta. Är plågad af obstruktion samt springmask, hvilka till 9 års ålder medförde konvulsiva anfall, började isynnerhet under sömnen. Körtelsvullna-

der på halsen, hvilken flera gånger nära igensvullnat, samt äfven i ljumsken; tillförene äfven värk i knät. Vid 4 till 5 år förändrades kroppsställningen fr. bredt bröst till hoptryckt och smalt; vid 10 år förmärktes högra axelbladet utskjuta, sedan förut en utskjutning af bröstets venstra sida yppat sig. Tillförene mer än nu plågad af tryckning öfver bröstet.

Bhl. 1. d. 9/11 39.

Frist. R
Helsitt.
Halfkrokligg. Knned
Knst. bakåt
Vändsitt. båg
Spännligg.
Krgrligg. öfvrIsb
Stupst. R
Halfligg. Brlyft

Bhl. 2. d. 6/12 39.

Gångstödst. bakåt
Krhalfligg. B
Häfkrhäng. 2Knned
Simhäng. 2A
Helsitt. bakåt
Frambågligg. Nck
Vändligg. ned
Balansst.
Halfstrligg.
Krokgrligg. öf. Isb
Spännst. fram

Sitt. Nckgr o. Hjess
Krligg. tv. M
Knst. bakåt

Bhl. 3. d. 15/1 40.

Frist. R
Krhäng. 2Knned
Vändligg. ned
Venstrkrhalfligg. partM
Stupstrsitt. R
Krligg. 2Knned
Stuphäng. 2A
Stödgrvändst. bakåt
Knfallst. (armar. långs sidan)
Frambågstrligg. 2A
Vändligg. cirk und. M
Häfnigst. Br (anlägg. på venstr. utskjutande bröstdel och på höger und.skuldr.)

Mellan hvarje 3:dje rörelse verkställes *Krhalfligg. tv. M*

Slemafsöndring till ovanlig grad. Halskörtlar uppdrifna, förnämligast örmandl.

Bhl. 4. d. 17/3 40.

Spännböj. 2A o. Spetslut. R
Helvändsitt. bakåt
Kngrst.
Spetsstup. Nck
Stödgrst. Hft
Vändligg. ned
Bågligg. 2A
Framligg. R
Ligg. Hfd
Vipphäng. Bned
St. käk
Spännst. fram

Slutar d. 9/4.

Slemmafsöndringen i luftröret förminskad. Hostan upphörd, så äfven hufvudvärk. Extremiteterna varma. Snedheten i h. skuldran något förminskad.

№ 18.

Grosshandlaren *C. J. Brg..s* 43 år. Sedan många år besvärad af «svagt bröst», med hosta, håll och stygn, hvilket genom begagnande af islands-

mossa, åderlåtningar, blodiglar m. m. samt (sedan omkring 2 år) genom 2:ne fontaneller mellan axlarne blifvit häfdt emellanåt. Ifrån sistledne Maj månad har andtäppa med hosta (svårast om nätterna) jemte en stundom af sig sjelf försvinnande ömhet under venstra refbenen infunnit sig. Sedan 2:ne år ständig snufva med stark flytning ur näsan. För ett half år sedan efter en förkylning stenplågor, hvarefter såväl större som mindre stenar framkommit, Uti yngre år ofta besvärad af näsblod. Hemorhoidalflytningar in ano omvexlande med hufvudvärk. Känner vid minsta illamående alltid stickningar i låren jemte rysningar i hela kroppen. Trötthet i kroppen, med svårighet att gå.

Bhl. 1. d. 3/10 39.

Halfligg. Brlyft=
——— *F.leds*0 o. *Vr*
Famnsitt. 2A (*hand anlägg. på Hfd*)
Halfligg. tv. M=
Bågsitt. Br (*L*³)
Halfligg. B
Högst. Vr
Bågsitt. tv. Lnd=

Efter 16 gg. gymn. sofver nu 5 till 6 timmar hvarje natt i stället för 2 timmar. Behöfver nu ej sitta vid hostanfallen, utan kan derunder fortfara att ligga. Hostan, som är värst omkring kl. 4 f. m., upphör omkring kl. 10 f. m. Bättre aptit.

Bhl. 2. d. 22/10 39.

Bågst. tv. R=
Krligg. 2kn
Helsitt. (*L*³)
Bågfamnsitt. 2A
*Halfligg. Gr*0
Stödgrvändst. fram (*händ. f. pannan.*)
Högst. B bakåt
Vriststödj. Vr
Vändbågsitt. fram *und. knLnd*
Bågsitt. Brmusk

Ett anfall af stenkolik afbröt gymn.-behandlingen; pat. började åter men nu utan verkan. † i Januari 1840 af stenkolik.

№ 19.

Herr Kandidat *D. Brg..s.*

Bhl. 1. d. 29/10 40.

Spännst. fram
Kngrst. bakåt
Vändstrsitt. fram
Halfligg.
Högsitt. Bned
St.
Stödbågst. S
Ridhalfstrst.
Bågsitt. venstr. Brmusk
Strsitt. 2A

№ 20.

Grosshandlaren *J. Bckmn* 25 år. Hfdvärk i bakre delen af Hfd. Stundom upphostning af ett hvitaktigt slem. Esomoftast, synnerligen efter njuten föda, inställer sig uppdrifning af underlifvet och någon gång samtidig yrsel. Spänning af blodet åt Hfd. i allmänhet, jemte stark afsöndring från

salivkörtlarne. Har tillförene med fördel begagnat gymnastik för ett allvarsammare lidande af lungorna jemte förträngning af bröstkorgen.

Bhl. 1. d. 15/10 39.

Gångst. 2Aned
Halfspännst. fram
Högsitt. B
Vändsitt. bakåt
Strstupsitt. R
Grstödvändst. fram
Knst. bakåt
Talst. Br

Efter en månad 3 tums ökad cirkumferens kring bröstet, begagnar derefter friskgymnastik.

№ 21.

Studeranden *Cndln.* Stickningar i bröstet samt hugg i sidorna efter hastig gång. Ibland värk i axlarne, mest i den venstra. Svårighet att ligga på venster sida. Ofta besvärad af hosta. Har ofta Hfvdvärk och svindel. Besvärad af en styfhet i venster vrist.

Bhl. 1. d. 13/1 40.

Spännst. fram
Helsitt.
Halfsitt. B
St. pl 2A
Knst. bakåt
St.
St. akt. Hfd
Stödst. S
Halfligg. venstr. F.ledsO o. Vr
Vändstrsitt. Br

Med denna bhl. hafva stickningarna upphört i bröstet.

Stickningarne i bröstet upphörda.

Hfdvärken mera sällan äfvensom svindeln minskad.

Bhl. 2. d. 27/1 40.

Stödstrst. Br
Spännligg. Hnd
Krhalfligg. 2Knned
Knst. Vd
Ligg.
Vipphäng. Bned
Vändligg. ned
Högst. Bframåt
Framligg. Nck
Häfkrhäng. 2Knned
Räckst. Br

№ 22.

Assessor *Crlqst* (äldre man, ofta indigestioner, epulo).

Bhl. 1. d. 17/11 40.

Halfligg. F.ledsO o. Vr
(β) *Spännst. tv.M*
Halfligg. B.ut und. Vr
Sitt.
Högsitt. 2B (*utifr. in.*)
Vriststödj. Vr
St. akt. Hfd (*bakifrån fram*)
(β) *Bågst. tv. Lnd*

Bhl. 2. d. 21/12 40.

Halfligg. F.in o. ut (*kn sträckta*)
Vändsitt. fram und. Br o. KnR
Halfligg. B.upp
Grhalfstrst.
Knst. bakåt (*anl. vid höft.*)
Slappsitt. tv. Hft
Högst. Bfram
St. pl. 2A

Spännst. tv. M═
Grvändsitt. framꭎ und. MLnd$_c$/
Krhalfligg. 2kn (utifr. inåt)
Grst. MKrs$_c$/ (hvarannan dag)
Häfnigst. Br und. M$_c$/
Sitt. mothjess═ o. Nckgr═

№ 23.

Ryttmästaren *C. E. Cssl.* År 1833 började en gång i veckan (?) stark hfdvärk samt «sprängningar» i halsen; slutades med kräkning, ibland ock med lindrig frossa. Dessa symptomer, som fortforo vanligen en 1/2 dag, försvunno efter några timmars sömn. Samma år blodspottning, utan föreg. bröstvärk eller hosta, fortfarande en månad, vikande dock för antiflogistisk bhl. Hela följande året aftogo krafterna mycket tills hösten 1834, då krafter jemte förstnämde Hfdvärk åter så småningom återkommit. I början af förledet år ofta magplågor, ss.: benägenhet för kräkningar, halsbränna, sura uppstötn. jemte krampaktig öfvergående värk i magen, upphostn. af hvitt slem, qval, vexlande i bröst och mage. Trötthet i ryggen särdeles öfver korset. Lynne och krafter hafva sjunkit i mån af dessa krämpors tilltagande. Härjemte har hosta dagligen infunnit sig efter förutgången retlighet i strupen. Slemretning (? *), sömn god. afförn. ordentlig, hfdvärk upphörd.

Bhl. 1. d. 24/1 40.

St. MR$_c$/
Halfligg. Gr0
Helsitt.ꭎ
Högst. Bbakåt
Knbågst. R und. tv. Lnd (L^3)
Krhalfligg. tv. M═ (nedom nafveltrakten).
Högsitt. B.up
Bågstrsitt. 2A und. knR═
Grst. 2Kn
Krgrhalfligg. tv. M═
Ligg. planꭎ Hvarannan dag
St. tv. Hls═ oms. m. Lftr═ o. Und.-käks═.
Grstödst. Hft0 med gördltryckn.
Stupst. R med M$_c$/
Krgrhalfligg. SidM═
Halfsträcktst. linear. Brösthackning.
Vändligg, Cirkꭎ (L^3).
Högst B.uppdragning
Talst. Br.

Tyngsel o. väderspänn., dagliga plågor i mellersta trakten af underlifvet. En känsla af värma med lindrig värk ehuru ögonblicklig angifver sig i trakten af mellersta delen af ventrikeln. Hosta, med solid upphostn., orsakad af en kittlande känsla i öfre delen af sköldbrosktrakten. Förslappn. i uvula.

Nästan ständig hosta, med några timmars mellanskof. Färglöst slem, synnerligast om morgn. upphostas. Efter maten spänningar i underlifvet, hvarvid väder uppkomma.

Bhl. 2. d. 11/2 40,

Gångstående 2Aned$_c$/
Helvändsitt. bakåtdragning.

Bhl. 3. d. 10/3 40.

Famnst. linear R (mell. lin.)
Helgrvändsitt. tv (en arm uppsträckt)

*) Här förekomma ett par otydligt skrifna ord, likasom i bhl. 2.

Högsitt. Bned
Stödgrst. Hft
Bågligg. 2motBr
Tåsitt. B.upp
Gångstrst. (? *)

Halfspännhäng. sidlängd Br
Knst. R und. linear R
Vändligg. båg
Bågsitt. Br **)

№ 24.

Med. Doktor *Viktor C.ss.l.*

Bhl. 1. d. 20/1 40.

St. MKrsb
Niggrstödst. Lj
Vändgrsitt. A
Ridst. (händ. för pann.)
Grst. 2Kn
Stupst. R und. M
Frambågligg. Nck
Gångbågstrst. 2Aned
Högst. Bbakåt

Slappsitt. tv. Hft
Högst. B.up
Krhalfligg. tv. M

Spännst. Brgrops omvexl. med tv. M
Grstödst. Hft
Tåsitt. 2Kn
Kngrst. bakåt
Häfnigst. Br und, 2Kn
Spännbågst. tv. högBr

Irritat. bronch., palp. cordis, rheum. muscul., irr. oculi profund.

Plethora abd., palpit., cord., congest. cap. Någon gång ömhet i umbil.

Bhl. 2. d. 11/2 40.

Halfstrst. AxR
Högsitt. 2B
Vändligg. båg
Ridvändbågst. 2Aned
Grspännligg.
Halfligg. Bned
Helgrstrsitt. bakåt

Bhl. 3. d. 7/3 40.

Gångbågst. 2Aned
Bomväg. Bfram
Bågligg. (Stöd f. Nck)
Grvadstödj.
Vipphäng. Bned
Strbågligg 2linearBr
Simhäng. tv. skuldbl
Sitt. undSkbls
Bågstrligg. ländgR (till 12 ryggkt.)
Gångbågstrst. vexelAframåt-bakåt
Snligg. linear sidBr
Sitt. högr. Ögonglobs
Högsitt. B

*) Här förekommer ett tecken af numera okänd betydelse. Jfr. ofvan.

**) Om behandlingens och sjukdomens förlopp inom året 1840 finnes f. ö. följande, korteligen meddeladt i *bref* af den 1:sta September från den sjukes läkare D:r Prof. Huss till B.: «Ryttmästaren C—l är död i Ems, och hans båda läkare i Örebro hafva sagt, att jag tagit lifvet af honom genom att recommendera gymnastik och kalla doucher, så att det i denna landsort är mycket väsende härom, och huru långt oförståndet kan gå hos *unga läkare*? Jag ville gerna veta, huru *gamle läkare* hindra en gång bildade tuberkler att fortgå till sitt mål, d. ä. emollition och deraf följande hektik! — idem.»

№ 25.

Stadsmäklar *C.d.rl.nd.* »Chron. obstr. med smärtor i ileum, orsakade af väderspänningar», plågsam sammnadragning af sphinctern, besvärad efter olika födoämnen; efter häftig rörelse visar sig underlifvet oordentligt, kalla fötter stundom. Stolgång trög.

Bhl. 1. 7/1 40.

Gångst. 2Aned (L³)
Högsitt. B
Krligg. tv. M
Högst. B.upp
Helsitt
Slappsitt. tv. Hft
Högsitt. Bned
Spännst. tv. M==
Vändligg. ned
Krhalfligg. 2Kn
Vändligg. cirk
Krgrhalfligg. öfrIsb
St. pl. A
Tåsitt. B.upp
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 25/1 40.

St. MR
Halfligg. Gr
Krgrhalfligg. sidM
Högst. Bbakåt
Vändligg. cirk und. M
Spännst. fram
Krhalfligg. Kn
Stödbågst. 2A
Tåsitt. 2Kn
Stödgrst. Hft
Bågsitt. 2A und. KnR==

Bhl. 3. d. 13/3 40.

Halfstrst. AxR
Höggrsitt. 2Bned
Spännligg. R
Stupst. R und. M
Ridvändstrst. bakåt
Strligg. ned
Kngrst. bakåt
Framligg. R (händ. i sidan).
Stupsitt. 2Aupp
Spännst. tv. M==
Helgrsitt. bakåt
Räckst. Br

№ 26.

Friherre *R. Cdrstrm.* I allmänhet plågad af hemorhoider och rheumatism. Bloden lätt åt hufvudet; kommer lätt i svettning och deraf följande förkylning, heshet, obstruktion.

Bhl. 1. d. 20/1 40.

St. MR
Högsitt. B
St. Akt. Hfd.
Str.stödst. 2A
Ligg. pl
Båghäfst. tv. Lnd==
Vriststödj. Vr
Stupst. R und. M
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Strsitt. Br

Hudhetta, urin tjock.

Bhl. 2. d. 2/2 40.

Spännst. fram
St. AB==
Vändhalfstrsitt. A
Stödgrst. bakåt und. M
Kngrst. bakåt

Helsitt. bakåt
Tyngdlut. R
Högsitt. Bned
Talst. Br

Congestion åt hufvudet.

Bhl. 3. d. 18/3 40.

St. AxR
Strfallsitt. 2Aned
Högst. B.till.sida.upp (?)
Stupst. R und. M
Bågligg. 2A
Strligg. ned
Bågstrframligg. 2Aned
Tåsitt. 2Kn
Spännligg. Hnd

Stupfall. Nck (mell. stolar).
Knst. Vd
Vändstrsitt. Br und. knR

Bhl. 4. d. 11/4 40.

Halfstrst. AxR
Höggrsitt. 2Bned
Helgrvändsitt. förvridn.
Stödnigst. 2Kn und. Lj=
Stupst. R und. M
Framligg.
Högst. Bbakåt (repet. åt venster)
Spännligg. half
Tåsitt. B.up
Strtyngdlut. 2Aned
Vändligg. tv
Simgrhäng. linearR=

№ 27.

Brukspatron *L. C.ls.ng.* 36 år, rödlätt, mörkt hår, stark, fetlagd; sanguiniskt-coleriskt temperament. Sedan 3—4 månader plågad af rheumatismus muscularis i skuldror, bröst och rygg. Buken uppsväld, väderspänningar synnerligen om morgnarne. Tryckning åt bröstet. Tillförene svår och långvarig hufvudvärk. Begagnat gymnastik förlidet år med fördel för en kyla i ländtrakten, under hvilken tid äfven grus visade sig uti urinen. — Samhällsställningen medför ofta deltagande i gästabud och vällefnad.

Bhl. 1. d. 21/12 39.

Högst. B.up
Bågstrframligg. linearR=
(β) Knst. R. (Krhalfligg. tv. M=)
St. sidBrbakåt anläggn. vid öfre delen af Latiss. dorsi.
St. tv. Skuldb.
(β) Krhalfligg. tv. M=
Högsitt. B
Gångbågst. 2Aned
St. Willisinerv
Båghalfstrligg
Sitt. und.Skuldb
(β) Sitt. motHj=
Högsitt. B.ned

Rheumatismen i skuldran upphörd.

Bhl. 2. d. 16/1 40.

St. MR
Högst. B.up
Krgrhalfligg. sidM=
Stödgrst. Hft und. M (största bågen framåt).
Halfligg
Halfsitt. R (i olika planer).
Knst. R
Vändligg. cirk und. öfr.nafv
Tyngdlut. R
Högsitt. Bned
Frambågligg. Rbakåt 2hand i sid.
Bågstrsitt. 2A und. knR=

Slutar d. 1/4 1840.

Bhl. 1. d. 1/9 40.

Grst. linear. Krsb.=
Stupsitt. tv. Nck
Halfsitt. Kn (endast venstr. Kn.)
Vriststödj. Vr
Halfligg. h. sid. Kn
Sitt. längd sid. halsnerf (Willis nerf)
Halfligg. högrKn und. Knveck
Grst. Krsb
Spännst. tv. M=
Stupsitt. längdNck=
Halfstr. högrKn.ut med kn (vid springst.)

Bhl. 2. d. 29/12 40.

Spännbågst. lin. R=
Högst. Bfram
Halfstrligg. pl
Halfligg. Lj=
Stupfall 2A
Framligg. Hfd omv. m. Nck
Halfligg. h. sidKn.
Strbågligg. 2Skldbl
Bomframväg. 2A
Halfspännst. längd Brmusk
Grkr.halfligg. perinæi (m. klotstaf.)
Bågstrsitt. 2A und. knR=

№ 28.

Brukspatron *J. G. D.b.ck.* 40 år, trög matsmältning, oroligt, retligt lynne, esomoftast svettning äfven utan ansträngning; haft skabb, nyttjat mycket svafvel. Stundom äckel och lindriga väderspänningar, tyngsel i magtrakten, hemorhoider med taggar.

Bhl. 1. d. 21/9 40.

St. MR
Halfligg. Gr
Vändgrsitt. cirk
Kngrst. bakåt
Spännligg. Hnd
Vändsitt. A
Stödst. S
Strligg. (?)
HögstB. bakåt
Spännst. fram

№ 29.

Kapten *N. Chr. Eckm.n* (?).

Bhl. 1. d. 29/7 40.

Halfligg. Lndlyft=
Talbågst. linearR (L.)
Högsitt. Bned
Grvändhalfstrsitt. bakåt
Spännst. tv. M=
Högst. Bframåt
St. tv. Hls=
Bågsitt. Brlyftn. und. KnR

№ 30.

Kabinettssekreteraren *Ed.lcr..tz.* Lång, mager, tungsint. Allmän mattighet och trötthet i hela kroppen; nedstämdt, ombytligt och retligt lynne. Dof värk i hufvudet med buller och susningar. — Oordentliga afföringar, oren tunga. — Ständig snufva, ofta hosta med stark expectoration; hetta i ansigtet efter maten. Svaghet i part. gen. samt värk i pen. på morgonen.

Bhl. 1. d. 9/3 40.
Gångstrst. vexel Aframåt-bakåt
Krhalfligg. 2Kn
Sitt.
Högst. Bbakåt
Halfligg. Hfd
Grstödnigst. 2Kn und. Lj=
Spännst. tv. M=
Vändsitt. A

Hetta i ansigtet synnerligen efter måltiden. Ständig trötthet och sömnaktighet. Lynnet hypokondriskt. Våldsam susning i öronen, hvilken tycks förnimmas äfven i det inre af hufvudet — Närvarande bhl. har till ingen del visat verkan.

Bhl. 2. d. 26/3 40.
St. MR
Högsitt. 2B
Helsitt. bakåt
Framligg.
Spännligg. R
Bågligg. 2Ör= (?)
Krhalfligg. 2Knned
StupstR und M
St. öfrHlsådr
Tåstödj. häl
Knst. R
Räckst. Br

№ 31.

Brukspatron *Elfbrnck.* Till följe af en vrickning i högra knäet svullnad, stelhet, oförmåga till rörelse, och ömhet särdeles vid insert.punkt. af sartorius och gracilis. — Genom gymn.bhl. förliden vår häfdes förnämligast stelheten, och pat. kunde äfven utan stöd röra sig på gatan. — Knäet svullnar dock understundom, och ömhet infinner sig vid ensidiga ansträngningar af detsamma.

Bhl. 1. d. 9/3 40.
Halfligg. Lndlyft= omvexl. m. dubbel punkt
Venstrligg. högr. ringGlutaei
Halfligg. högr. linearB=
——— högr. knäskål= omvexl. m. öfr. o. und. Kn (stöd und. knä.)
Halfligg. Fleds o. Vr (högr.)
——— linear Kn= (högr.)
——— Kn.ut und. Kn= (högra handen anlägg:s fullt omkr. knäskålen).
a) *Strhalfligg. tv. M=*

Halfligg. högrKn und. Knävecks o. sidinknä (?) omvexl. m. Kn.ut
Halfligg. B.up (anlägg. kring Vr.) verkställes äfven m. rotation af foten.
Strhalfligg. Br

a) *Tvär M=* uteslutes då afföringen är normal.

Bhl. 1. d. 2/9 40.
Stödstrst. fram
Högst. h. B.upp
Vändhalfstrligg.
Tyngdlut. R
Högst. högr. Bbakåt under knävecks (m. klstf.)
Helsitt. bakåt
Sitt. högr. öfr. kn hvarefter Halfligg. högrB=

Grspännligg ○—○
Halfst. Kn ⌣ *und* ⌐ *(springstolp.)*
Nighäfst. Br ≻—≺

Upphör d. 18 Okt. 1840. — Svullnad fortfarande, men rörelseförmågan bättrad.

№ 32.

Studeranden *Th. E.gstrm.* Sedan flera år plågad af ofta påkommande feberparoxysmer en eller par gånger i månaden. Är nu plågad af hjertklappning.

Bhl. 1. d. 9/1 40.

Halfligg. Lndlyft═
Vriststödj. Vr ≻—≺
Bågst. linearR═
Krokhalfligg. Knned ⌐
Knst. Vd ≻—≺
Halfligg. B ~
St. pl. 2A ~
Spännst. fram ⌐⌣
Tåstödj. Häl ≻—≺
Ligg. pl ⌣⌣/
Ridst. Sn ⌐⌣
Bågspännst. midtBr //
Knst. bakåt ⌐⌣
St. ⓪
Vändligg. ned ⌐⌣
Högst. B.upp ⌐⌣
Krhäfhäng. 2Knned ⌐
Halfspännst. fram ⌐⌣

Bhl. 2. d. 7/1 40.

Frist. R ~

№ 33.

Grosshandlaren *W. Ew.rt.*

Bhl. 1. d. 16/1 40.

St. MR ⌐
Högsitt. 2B.upp ⌐⌣
Krhalfligg. tv. M ═
Vändstrsitt. A ~
Vändligg. ned ⌐⌣ *(senare införd)*
Krgrhalfligg. inL //
Högsitt. B ∫∫/ *(utifr. inåt)*
Ridst. ⌣⌣/
Sitt. hjessmot═
Bågsitt. 2A ~ *und. knR*═
Krhalfligg. 2Knned ⌐
Knst. Vd ≻—≺
Strligg. ned ⌐
Grst. 2Kn ~
Tyngdlut. R ∫
Krhalfligg. tv. M ═
Häfnigst. 2Kn ⌣ *und. Br* ≻—≺

Ländlyftning.

Blodet åt Hufvudet. Väder, svaghet i magens förrättningar. Svettning «aux parties sexuelles».

Bhl. 2. d. 25/1 40.

Halfstrst. AxR ⌐
Högsitt. Bned ⌐
Spännligg. Hnd ∫0
Strbåggångst. 2Aned ⌐
Kngrst. bakåt ⌐⌣
Slappsitt. tv. Hfl ═

Bhl. 2. d. 3/2 40.

Halfstrst. AxR ⌐
Högsitt. Bned ⌐
Spänngrligg. ○—○
Strbåggångst. 2Aned ⌐
Slappsitt. tv. Hft ═

Trapphalfstrst. Sn
Krgrhalfligg. inL
Bågst. tv. Lnd
Helsitt.
Krgrhalfligg. SidM
Stupst. R und. M
Bågstrsitt. 2A und. knR

№ 34.

Bankokommissarien *Ekm.n.* Sedan Okt. månad sistlidet år besvärad af stark slemhosta åtföljd af andtäppa och mattighet, men blef från April detta år genom 2:ne månaders gymnastik så återställd, att en fotresa först till Drottningholm och sedan till Skokloster kunde företagas. Efter några veckors stillasittande, på hösten började åter slemhostning och andtäppa, men i mindre grad. I midtdelen (?) af bröstet ett sorlande ljud. Har år 1819 genom sjukgymns. efter en svår giktattack blifvit alldeles frisk.

Bhl. 1. d. $^{11}/_{11}$ 39.

Bågst. tv. Lnd
Högst. B.upp
Krligg. Kn
Sitt
Vändsitt. A
Vrstödj. Vr
Knst
Bågsitt. Br
Spännligg. Hnd
Ligg. pl
Knst. bakåt
Tåstödj. und. häl
Ligg. 2A
Helgrsitt. bakåt
Spännbågst. midtBr
Halfstrligg
Räckst. Br

Bhl. 2. d. $^{12}/_{12}$ 39.

Stödvändstrst. fram und. 2A
Högsitt. 2B.upp

Slutar d. $^{11}/_{1}$ 40. Mindre andtäppt, och känner sig i allmänhet betydligt starkare, och har lättare att röra sig.

№ 35.

Kontrollören *J. F.rnhlm.* Förliden April månad en allvarsam bröstinflammation, som, efter en månads föregående värk och andtäppa, då utbröt och behandlades antiphlogistiskt; efterlemnade värk under båda axelbladen; svår andtäppa, hugg och stickningar i båda brösthalfvorna, samt andtäppa vid rörelse och kall luft. Ögonen rinnande; särdeles benägen för yrsel vid hufvudets rörelse.

Bhl. 1. d. $^{12}/_{6}$ 40.

Halfligg. Lndlyft
Krhalfligg. 2Kn
Högst. B.up
Vriststödj. Vr
Sitt. Br
Stupstrsitt. 2A
Halfligg. Kn
Grhalfsitt. R i olika plan.
Sitt. undskulderbl.
Sitt.
Högst. Bfram
Venstrkrhalfligg. und.Refb.up
Sitt. yttre Ögvink
Famnsitt. linear R (m. flathand)

Ansigtsbad användes först eft. 2:ne veckor. $^9/_7$.

Bhl. 2. d. $^3/_8$ 40.

St. MR
Högst. Bbakåt
Helvändsitt. bakåt
(;) *Bågst. lin. R*
Grstödst. Hft
Högsitt. Bned
Bågsitt. Brmusk
Knst
Grvändsitt. cirk
Vändhalfstrsitt. A und. Brmusk
Grbågst. 2Kn
(*r*)

Upphör den 18:de Oktober. Ehuru andtäppa och värk i bröstet nu äfven någon gång infinna sig; äro symptomerna både mindre plågsamma och mera sällsynta.

№ 36.

Friherre *C. G. Fl..tw..d.*

Bhl. 1. d. $^1/_{10}$ 40.

Högsitt. 2B.upp und. Vr
Vändgrsitt. Br und. bakåt
Slappsitt. tv. Hft
Vriststödj. bakåt (händ. i sidan)
Halfligg. Gr
Sitt. deltoid (rättad efter bakre fasciklarna)
Spännst. tv. M
Vändhalfstrsitt. A
Grkrokhalfligg. krumM
Halfligg. Bned
Grbågst. Krsb
Stupsitt. PannNck
Strbågsitt. Br und. knLnd

№ 37.

Lärftskrämaren *F.rsb.rg.* Starkt byggd. Efter en stark förkylning under convalescens från rödsot och ett begagnadt varmt vattenbad följde omedelbart stelhet i hela kroppen. Detta resolverade sig till värk och ansvullnad i knän, vrister och länd jemte feber. — Efter bränning med lapis försvann värken, men stelhet och oförmåga till rörelse fortfor. — Nu hufvudsakligen i höger knä och venster fotled.

Bhl. 1. d. $^{22}/_4$ 40.

St. MR
Halfligg. Gr
Vändsitt. bakåt
Högst. Bframåt
Sitt. högr öfvKn o. venstr öfvF
Stödst. S
St. akt. Hfd
Sitt. Ögl
Bågsitt. 2A

Bhl. 2. d. $^6/_5$ 40.

Gångstrbågst. 2Aned
Högst. B.upp
Spännligg. Hnd
St. B
Ligg. pl
Sitt. högr.öfv.Kn. och Venst.öfv. Vr
Vändgrsitt. Hft
Högst. högrKnvecks och Kn.ut
Kngrst. bakåt

Halfligg. venstr. VrO(?) och fotblads‾ff‾ (staf) samt Vrstödj. Vr⟩—⟨
Häfst. Br⟩—⟨

Slutar den 6 Juni. Såväl fot- som knäled förbättrade och rörligare; numera ingen värk.

№ 38.

Kassör *F.rsl.f.* Sedan 3:ne år har en långvarig benägenhet för hufvudvärk och yrsel om morgnarne öfvergått till ett fantasispel, hvarunder de mest religiösa, rena och ljufva tankar åtföljas af ord och bilder af helt motsatt karakter. Pat. ser liderliga och insidiösa ord liksom skrifna i luften. Dessa bilder plåga särdeles pat., som med förkärlek sysselsätter fantasien på ett renare fält. — Kalla fötter som is; så ock händer. Benägen för förstoppning.

Bhl. 1. d. 24/8 40.

Halfligg. FledsO o. Vr⟩—⟨
Högst. Bbakåt‾ʅ__/
Bågst. linearR==
Halfligg. GrO
Sitt. Nckgr‾ o. mothjess==
Halfligg. Bned/
Sitt. UndA^ o. HndldO‿‿
Vriststödj. Vr⟩—⟨
Spännst. tv. M==
Grstrsitt. bakåt/ und. knLnd/
Högsitt. 2B‿ʃ/ und. Vr⟩—⟨ (?)

Bhl. 2. d. 22/9 40.

St. AxR/
*Grst. 2Kn^*
*St. akt. Hfd^*
Spännligg. o—o
Vriststödj. bakåt‾ʅ__/
Vändligg. båg∿/ (hand. på Hfd)
Vriststödj. Vr⟩—⟨
Krhalfligg. 2Knned/
*Tyngdlut. 2A^*
Knst. R X
Tåsitt. 2Kn‿‿
Sitt. längdHjess‾ff omvexl. m. Pann. Nck‾ +
Högst. B.up‾ʅ__/

Bhl. 3. d. 22/10 40.

Vändst. MR/
Tåstödj. bakåt‾ʅ__/
Språngsitt. bakåt‾ʅ__/
Knst. bakåt‾ʅ__/ (anlägg. vid höft.)
Högsitt. Bned/
Högsitt. 2B‿ʃ/
*Vändsitt. A^*
Vriststödj. Vr⟩—⟨
St. ∿/
Tåsitt. 2Kn‿‿
Högst. Bfram/
Båghäfst. linearR‾

Bhl. 4. d. 18/11 40.

*Strst. 2A^*
*Grst. 2Kn^*
*St. akt. Hfd^*
Spännligg. o—o (Hnd på Hfd)
Vriststödj, bakåt‾ʅ__/
Vändligg. cirk∿/ (Hnd på Hfd)
Vriststödj. Vr⟩—⟨
St. Hlsåd/
Tyngdlut. Rʃ
Tåsitt. 2Kn‿‿
Knst. R X
Sitt. längdHj‾ff omv. m. PannNck‾
Stuphäng. o—o
Strbågsitt. 2A^ und. knR==

№ 39.

Grefve *David Fr.l.ch.*

Bhl. 1. d. 4/1 40.

Gångstrst. 2Aned/
Krhalfligg. Kn
Halfligg.
Högsitt. B.ut und. Vr
Högst. Bbakåt
Ridst. *(händ. för pann.)*
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Bågstödstrst. 2A

Bhl. förorsakar retning på Hfd:s kärl.

Bhl. 1b. d. 11/1 40.

St. MLnd/
Halfligg. Gr0
Helsitt.
Vriststödj. Vr
Högst. B.up
St. pl. A
Krhalfligg. 2Kn
Stödst. S
Krgrhalfligg. öfvIsb/
Häfst. Lnd

Bhl. 2. d. 13/1 40.

Halfligg. Lndlyft==
Krhalfligg. 2B.ut und. Vr
Spännst. tv. M==
Högst. B.up
Halfligg. Gr0
Helsitt.
Krhalfligg. 2Kn
Venstkrhalfligg. part. M
St. pl. 2A
Grkrhalfligg. öfvIsb/
Bågsitt. 2A und. knR==

Bhl. 1. d. 10/6 40.

Halfligg. F.leds0 o. Fbl
——— Gr0
Krligg. öfvIsb/
Grsitt. Hft0
Halfligg. Hfd0 (L^3)
Spännst. tv. M==
Högsitt. 2B.up

№ 40.

Handelsman *F. E. G..rg..* Trög stolgång, sveda i trakten af högra hypochondrium nära medlersta delen af lefvern, äfven en bränning i ventrikeltrakten; ofta magsyra; pollutioner ofta, susning för öronen, hungerkänsla, som dock vid första njutning af födoämne upphör. — Förut begagnat gymnastik. Vid stolgång färglös flytning från urinröret. Ofta sömnlöshet.

Bhl. 1. d. 21/1 40.

Bågst. 2Aned/
Halfsitt. B
Spännst. tv. M==
Krhalfligg. 2Knned/
Grbågst. Krb
Frambågligg. Nck omvexl. m.
Häfbågst. linearR==
Krligg. partiel M
Venstrsnligg. högr sid (i höjd med lefv.
Bågstödst. 2A.

Venstkrligg. venstr sidM (colon descend.)

Isbens/ införes tillfölje af en tryckkänsla ofvan pubis.

Värken i venstra bröstsidan kring hjertat helt och hållet upphörd. Total förbättring.

Bhl. 2. d. 26/3 40.

Halfstrst. AxR
Högsitt. Bned
Helvändsitt. bakåt
Spännligg. R
Vändligg. båg
Bomväg. 2A
Grst. 2Kn
Grkrhalfligg. Isb
Tyngdlut. 2A.upp (?)
Simhäng. B
Talst. Br

Uppehåll.

Bhl. 1. d. 9/11 40.

St. MR
Halfsitt. Kn
Vändsitt. Brmusk (L)
Krhalfligg. 2Kn
Kngrst. bakåt
Vändsitt. bakåt
Venstrkrhalfligg. partielM
Bågvändsitt. Brmusk
Högst. Bbakåt

Sitt. undSklbl

Bhl. 2. d. 2/12 40.

Spännst. fram
Knst.
Spännligg. Knd
Krhalfligg. 2Knned
St.
Stödgrst. bakåt
Högst. B.upp
Halfstrligg. pl
Häfhäng. 2Knned
Bågstrsitt. Br

№ 41.

Teknologen *Gr.nm.n.* Någongång hfdvärk, oftast styfhet i nacken och liksom ett brakande ljud i densamma; tryckning och ömhet öfver tinningarne och susning för öronen. Värk, håll och stickningar i bröstet, synnerligen vid bröstvårtorna. Jemn fortfarande hjertklappning, som försvåras vid minsta rörelse, värk öfver refben (s) och korsrygg. Kolik synnerligen efter maten och värst jemte öfriga lidanden mot qvällarne. Stundom hosta med ett hvitt salifblandat slem. Värk i knäna och svårighet att uträta dem efter att hafva stått på dem. Oftast svår magsyra och dålig matsmältning, ehuru aptiten är god.

Bhl. 1. d. 29/10 39.

Bågst. tv. Lnd
Vriststödj. Vr
Spännst. tv. M
Högst. Bbakåt
Sitt.
Grbågst. 2Kn
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 11/11 39.

Spännst. fram
Krligg. 2Kn
Grsitt. Hft und. M
Knst.
Ligg. pl
Högsitt. Bned
Stödst. Sid
Strligg. 2A
Frambågstrligg. lin. R
Grkrhalfligg. öfv.Isb
Bågsitt. Brmusk
Knst. Vd

Bhl. 3. d. 13/1 40.

St. AxR
St. akt. Hfd
Stödgrst. Hft
Framligg. Nck
Grst. 2Kn
Knst. R
Spännligg. Hnd
Högst. B.upp
Halfstrligg. längdsidBr
Vändligg. ned
Krligg. tv. M
Bågsitt. 2A und. KnR

№ 42.

Grosshandlaren Konsul *J. H. Gl.s.m...r.* Efter en stark förkylning i Maj månad 1839 förlorades matlust och arbetslust; ökades till Juli månad, då efter begagnandet af 3:ne bad om 40⁰ en «slemfeber» instälde sig, som efter en månads laxantia förändrade sig till gastrisk nervfeber. Under convalescensen härefter instälde sig sendrag i högra benet till följe af ett obeqvämt läge under åkning. Efter 1/2 timmes sendrag var benet contrakt, nekande allt stöd. Blåa fläckar på underbenet bortskaffades med friktioner. Begagnat härför elektricitet. Till följe af dietfel med mat (s) ett recidiv i början af December månad med magkramp och gulsot. Benet lemnar nu väl något stöd, äfvensom matlusten är tämligen återstäld; en synnerlig benägenhet för sendrag i hals, armar och ben.

Bhl. 1. d. 7/1 40.

Halfligg. Lnd
Sitt. 2A
Vändgrsitt. Br und. bakåt
Halfligg. Gr (anlägg. på högr B. verkst. nedomkr. knäet.)
Bågst. tv. Lnd
Slappsitt. tv. Hft
Halfligg. Kn und. Knveck (L³)
Bågstrsitt. Br

Extens. musk. för högr fot i oförmåga att uppvinkla foten. Hvarje afton samma fots vrist ödematös. Böjlighet i knäts flex. abnorm.

Bhl. 2. d. 24/1 40.

Spännst. fram
Högsitt. B.up
Ligg. pl
Halfligg. högr. Kn und. Knvecks
o. undknä
Högst. högr B.up (anlägg. på Vr. dels rigtas åt vristens extentions musk.)
Halfligg. högr fotleds o. Vr
Högrvriststödj. Vr
St. B.up o. ut (olika planer)
Halfligg. högr Kn.ut und. Vr
Krligg. 2Kn
Stödst. S
Halfligg. Fbl
Häfst. Br

Sitt. Vristuppvinkling verkställes hemma, hälen hvilande mot ett stödplan.

Förmågan till rörelse mycket förbättrad; kuren dock afbruten efter 2 1/2 månad genom ett svårare frossanfall.

№ 43.

Notarien *A. Gr.ndnsn.* 27 år. Lång, blek ansigtsfärg, slappt uttryck. Gonorrhoe sedan Okt. nästlidet år, i allmänhet plågad af hemorhoider, som

visa sig än genom taggar, än genom hufvudvärk. Trög afföring, har derföre ofta nyttjat så kallade hemorh.pulver. Allmän mattighet.

Bhl. 1. d. $^{13}/_{1}$ 40.

Strbågsitt. 2A
Vriststödj. Vr
Grst. Krb
Halfligg. Lj=
Halfligg. pl.
Knst. bakåt
Grst. Krb
Grkrhalfligg. öfv. Isb
Häfst. Br

Taggar, afföringens oordn., flytn. minskade; men vid erect. inställ. sig sveda. Varet mera solidt.

Bhl. 2. d. $^{4}/_{2}$ 40.

St. MR
Halfsitt. B
Krhalfligg. 2Kn.ned
Strligg. 2A
Grkrhalfligg. perinæi=
Vändligg. ned
Simhäng. Bned
Trappst. 2Kn
Ridvändstrst. bakåt
Trappst. perinæi= (med klotstaf).
Halfspännst. fram

Bhl. 3. d. $^{31}/_{3}$ 40.

Vändst. AxR
Högsitt. 2B
Stödgrst. bakåt
Vadstödj.
Gr.krhalfligg. perinæi (m. klotstaf.)
Grst. 2Kn
Grstrligg. ned
Bomväg. 2A
Grst. Krsb
Stupst. R
Spännligg. Hnd
Talnigst. Br und. 2kn

Med hänsyn till yppade hemorhoider införes *Knst. R*, hvarefter *Grst. Krsb*

Flytningen, som under hela kuren varit densamma, är nu något minskad efter några svettbad. Sittbad och kalla gördlar äfven förut använda utan följd. Allmän klåda, som under bhl. 3 inställde sig, är bättre efter ofvannämda 3:ne bad. Digestionen bättre. Mattigheten nästan försvunnen.

№ 44.

Herr *P. W. Gr.bb.* Tillförne flera gånger under längre och kortare tid begagnat gymnastik för Haemoptysis, hvilken alltid efter någon tids gymn. bhl. försvunnit. Nu åter haft blodspottning och värk emellan axlarne.

Bhl. 1. d. $^{17}/_{2}$ 40.

St. linearR=
Högsitt. 2B.up und. Vr
St. (händ. i sid.)
Halfligg. Lndlyft=
Halfspännst. tv. Br (L³)
Krligg. 2Kn
Vändhelsitt. bakåt und. Br
Helsitt. Rbakåt und. Br
Bågsitt. Brmusk

Bhl. 2. d. $^{11}/_{3}$ 40.

Bågspännst. linear R (mell. stäng.)
Tåstödj. Häl
Ridvändstrst. bakåt
Bågspännst. hög tv. Br
Knst. bakåt
Strbågframligg. linear R
Högsitt. B
Strligg. ned
Grst. 2Kn

Vändligg. båg
Häfst. Br

Bhl. 3. d. $^{28}/_4$ 40.

Bågångst. 2Aned
Spännst. sidR (klappn.) flathanden anlägges.
Tåsitt. 2Kn
Grkrhalfligg. 2Knned
Vändhalfstrligg. ned
Tyngdlut. horiz. 2A
Vipphäng. Bned
Grvadstödj.
Framligg. R
Snspännligg. R

Bågsitt. Brmusk

Bhl. 4. d. $^{10}/_6$ 40.

Bågvändhalfstrst. fram
Högst. Bbakåt
Spännligg. half
Strligg. vexel Aupp. nedåt
Grbågspännligg. midtBr
Bomväg. B.upputåt
Fallstrgrsitt und. (på händ.)
Spännböj. Bned
Bågframligg. 2Auppåt
Tåsitt. Bfram
Vändspännböj. A
Grnigst. Br

№ 45.

Herr Simläraren *F. A. Gj.rk..* Starkt byggd, fetlagd, 23 år. Svår och ihållande hosta särdeles om nätterna, då upphostningen är betydlig. Vid hostningen kännes en svår skakning och ryckning midt igenom bröstet. Magen oordentlig till sina funktioner; förstoppning ihållande under flera dagar. Buken uppsvälld efter måltiderna. Någon gång ängslig och orolig till lynnet, så ihållande under 2 à 3 dagar.

Bhl. 1. d. $^{16}/_9$ 40.

Talbågst. linear R==
Högsitt. Bned
Vändhalfstrsitt. bakåt
Grst. 2kn
Spännst. tv. M==
Bågsitt. Brmusk
Knst. Vd

Talst. linear midtBr
Vriststödj. bakåt
St. lin. R

Efter $1^1/_2$ månad öfvergick patienten till friskgymnastik, sedan såväl hosta som förstoppning blifvit botade.

№ 46.

Löjtnant *J. H.fstrm.* Förut begagnat gymn. 1838 mot följder af missbruk af mercur yttrande sig med plågor i lilla hjernan, allmän afmattning, så fysisk som intellektuel, mycket mager; under kuren flyttade sig värken mot hjessan, pannan, öfver ögonbrynen, näsan, men försvann efter ett par månader efterlemnande en klåda i ansigtet, som då man «råkar i en spindelväf». Nu yppade sig örsprång med susning i örat samtidigt med inflammation af anus. Var dock efter slutad gymn. betydligt förbättrad och i allmänhet stärkt. Begagnade brunnsdrickning och salta bad, mådde deraf väl; men med hösten återkommo plågorna i anus, hals och öra, kyla om händer och fötter.

Bhl. 1. d. $^3/_{10}$ 39.

Halfspännst. fram
Krokligg. sidM
Helsitt
Spännligg. Hnd
Trappst. bakåt (*L*³).
Högst. Vr
Kngrst. bakåt
Strstupsitt. R
Vändligg. cirk
Häfst. Br

Bhl. 2. d. $^7/_{11}$ 39.

Båggångsst. 2Aned
Spännligg. R
Grst. linear B
Båg ligg. Hfd
Krhalfligg. 2Knned
Stuphäng. 2A
Vändligg. båg
St. B
St. Hlsåd (*hvarannan dag*).
Utfallst. bakåt und. MLnd
Stupst. R und. M
Vipphäng. Bned
Bågsitt. 2A und. knR

Extremiteterna varma, mindre ömtålig för luften i allmänhet. Helsa och örats tillstånd bättre.

Bhl. 3. d. $^3/_1$ 40.

Vändhalfstrst. AR
Knmotst. fram
Grvändst. 2Kn
Bågligg
Simhäng. B
Stupfall. 2A
Vändligg. ned
Spetsstup. 2A
Frambågligg. ned

Strligg. ned
Tåsitt. 2kn
Framligg
Räckst und. Br *)

Slutar d. $^1/_2$ 40.

Bhl. 1. d. $^{26}/_{10}$ 40.

Stödvändstrst. fram
Grst. 2Kn
Framligg. Nck
Helsitt. bakåt
Sitt. v. A.fläť
Högsitt. Bned
Sitt. ringHj (?)
Ligg. pl.
Sitt. högr Ögvink
Bågstrst. 2Aned
Krhalfligg. tv. M
Stödgrst. S
Sitt. Näsr o.
Kngrstrst. Br und. knKrb

Sitt. undSkldbl:s (*införes näst den sista rörelsen*)

Tyngsel åt bröstet, hvarigenom pat. sättes i behof att uträta bålen. Stickn. i ögonbr.

Bhl. 2. d. $^{30}/_{11}$ 40.

Famnst und. MR (*mell. lin.*)
Trapphalfstrst. sn
Bågspännligg. 2A
Krgrligg. 2Knned
Bågligg
Spännligg. ABned
Bågligg. sn
Sitt. Ögbryn o. Venstr. Ögvinkup
Helfallstrsitt. 2Aned
Vändstrbåg. sitt. fram und. knR

*) Utgångsställningens namn torde innehålla ett skriffel.

№ 47.

Grefve *Jak. Hmltn.*

Bhl. 1. d. 26/11 40.

Strbåggångst. 2Aned
Högsitt. Bned
Helvändsitt. bakåt
Grst. 2Kn
Tyngdlut. R
Halfligg. Hfd
Högst. Bbakåt
Ligg. pl.
St. Undkäks= omvexl. m. Luftr
Strbågsitt. Br

Bhl. 2. d. 8/12 40.

St. MR
Strsitt. 2A
Högst. B.up
Stupst. R und. M
Högsitt. 2B
Tyngdlut. perp. 2A
Spännst. tv. M=
Halfligg. 2Gr
Krhalfligg. Bukmusk (*rättad eft. det lidande stället.*)
St. Lftr o. tv. Hls=
Nighäfst. Br und. RM

№ 48.

Grefve *G. Hmltn* *). Gonorrhoe; börjat gymnastik efter 5 dagars duration.

Bhl. 1. d. 1/11 39.

(*β*) *Grst. Krsb*
Halfligg. Lj=
——— *Inlår*
Grkrligg. öfv. Isb
Grnigst. Lj= und. Kn
Högsitt. 2B.upp und. perinæi
(*β*)
Krhalfligg. tv. M

Erektion och sveda upphörda, samt flytningen är högst obetydlig d. 20/11.

№ 49.

Öfverste H... 43 år. I trakten af bröstgropen en känsla af tryckning, följd af ett inflammatoriskt tillstånd sammastädes. Nackmusklerna stundom ansatta af rheumatisk värk. Efter en längre tids stillasittande arbete uppkom ömhet i tångbenet. Sedan flera år högra deltamuskeln och öfverarmens banddelar angripna af en chronisk inflammation efter en våldsam stöt. Främre inre kanten af deltamuskeln upphöjd af en induratio texturae cellularis. Armen kan ej höjas öfver 35° vinkel.

Bhl. 1. d. 6/4 40.

Vändsitt. Br
Sitt. högr. Hndleds o. fingr
Sitt.
Sitt. undA o. (*högr*)
Sitt. högr. Axleds o. öfv. Aned (*i olika planer*)
Spännst. tv. M=

---

*) Ännu en tredje sjuk af samma tillnamn anföres äfven 1839—1840; men anteckningarne derom synas vara sammanblandade eller outredliga.

Halfligg. F.ledsO o. Vr
St. undA= o. Hndleds= (högr)
Högrfamnsitt. A
Högsitt. B.up

№ 50.

Hofrättsrådet *H.dbl.d.*

Bhl. 1. d. 5/10 40.

Strbågsitt. linearR=
Krhalfligg. 2Kn (utifr. in.)
Högst. 2A.up (bakifr.)
Vändsitt. Br
Vriststödj. bakåt (L)
Halfligg. Knned
Båggrenst. linear Krsb=
Halfligg. B.up und. Vr

Luftröret, svalg och gomhvalf besvärade af torrhetskänsla. Generell förslemning. Styfhet i ögonlocken. Under skulderbladen känsla af trötthet; ganska fasta sputa.

Bhl. 2. d. 13/10 40.

St. AxR
Kngrst. bakåt
Ligg. pl
Krhalfligg. tv. M=
St. akt. Hfd
Ligg. upp und. Br och M
Grst. 2Kn
St. pl. A
(β) Vändligg. båg
Strsitt. Br

(β) St. tv. Hls= o. Lftr=

№ 51.

Grosshandlaren *H.g.rth.* 56 år. Stark kroppsconstitution, något fetlagd; sanguinisk-col. temp. Nyttjar s. k. kraftig diet och ofta portvin, punsch m. m. Blir lätt andtäppt vid starkare rörelse, blodet stiger lätt vid stillasittande åt hufvudet, då svår hufvudvärk inställer sig med kalla fötter. Mycket slem plågar, liksom värk vid trakten af manubr. sterni. Begagnat gymnastik från December 1838 till Maj 1839, under hvilken tid hufvudet betydligt förbättrades.

Bhl. 1. d. 7/12 39.

Häfst. linear R=
Högsitt. 2B.upp
St.
Spännst. tv. M=
Krhalfligg. 2Kn
Bågstrsitt. 2Aned
Högsitt. B
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 17/12 39.

St. MR

Högsitt. 2B.ut und. Vr
Ligg. pl.
Stupst. R und. M
Stödgångst. S
Högst. B.upp
Helsitt. bakåt
St. akt. Hfd
Gångst. (?)
Sitt. Nckgr= o. längd hjess
Bågstrsitt. 2A und. knR=

Bhl. 3. d. 21/1 40.

Stödvändgrstrst fram und. A
Halfligg. Gr
Krhalfligg. tv. M
Grstödst. Hft und. MLnd (händ. f. pann.)
Halfspännbågst. tv. högBr
Knst. R (L³)
Högsitt. Bned
Bågspännst. midtBr
Högsitt. B
Vändligg, ned
Vippspännst. vipp
Grnighäfst. Br und. Kn

Upphörde den . (?) . men återbörjar till följe af rheumatisk affektion (stelhet och orörlighet i höger hand och fingrar) med följande bhl.

Bhl. 4. d. 3/4 40.

St. MR
Vändhelsitt. bakåt
St. högr. undA
Högsitt. Bned
Sitt. högr. Hndleds o. Fing. omv. med Fing
Helsitt
Högst. B.upp
Sitt. öfv. undA (4') med 4:de min. använd. linear på undA.)
Spännst. tv. M
Högrfamnsitt. A och Hndlds
Strbågsitt. 2A und. knR

Bhl. 2. d. 18/4 40.

St. AxR
Grst. 2Kn
Spännligg. Hnd
Ligg. pl
Grstödst. bakåt
St. högA och Tumm (m. adduct.)
Helstrsitt. bakåt
Stödst. S
Stupst. R
St. pl. 2A
Språngst. Vipp
Häfst. Br

№ 52.

Studeranden *J. H.g.rth.* Tillförene begagnat gymnastik under kortare och längre mellantider. Svårighet att andas, hjertklappning, kalla extremiteter, livida läppar, högröda kinder. Någon gång värk i bröstet, svårighet att andas vid läge på rygg och vid hastig gång. Flera gånger blodspottning.

Bhl. 1. d. 3/10 39.

Halfligg. Br
Högst. B.upp
Sitt. undA
Vändsitt. bakåt
Knst.
Spännst. fram
Tåstödj. häl

Bhl. 2. d. 6/11 39.

St. B omvexl. hvar 3:dje dag med Högst. B.up
Bågst. linear R
(B) Bågsitt. Brmusk
Strligg. 2linear sid. Br
St.
Knst. bakåt
Frambågstrligg. linearR
Simhäng. Bned
Vändligg. cirk
Krhalfligg. UndRefb. upåt
Krligg. 2Knned
Bågstrligg. motBr

Bhl. 3. d. 11/12 39.

Ridstrvändst. fram und. *A*
Spännböj. Bned
Vriststödj. Vr
Knst. Vd
Bågspännligg. midt Br
Vändligg. tv.
Simhäng. up
Knmotst. R
Bågligg.
Högst. Kn und. *Vr*
Tåstödj. bakåt
Strligg. Sn (*Rt gör böjn.*) und. *2A*
Tåsitt. 2Kn
Bågstrsitt. Br

Bhl. 4. d. 23/1 40.

Vändhalfstrst. AxR
Tåsitt. B.up
Spetslut. längdR
Högst. B.up
Högst. A.up
Stödspetslut. längdR
Bomframväg. midtBr
Snspännst. sn
Vipphäng. Bned
Spännböj. Knned
Krgrhalfligg. Br.up (?)
Tåstödj. Häl
Snspännböj. A
Fallsitt. Nck
Häfst. linearR=

№ 53.

Herr *Johan Ludvig H.ss.lb.rg.* Är ofta besvärad af tryckning öfver bröstet, synnerligen vid rörelse, hvarför pat. måste stanna i trappor och vid gång uppför backar.

Bhl. 1. d. 13/1 40.

St. midtBrR ((?) *press. uppåt-inåt*).
Helsitt.
Strstupsitt. R
Knst. bakåt
Stödst. S
St. akt. Hfd
Bågstödst. A.uppåt (*Rt.*)
Häfnigst. Br und. *Kn*

Är i allmänhet mindre andtruten; erhållit ett utslag öfver hela kroppen.

Bhl. 2. d. 1/2 40.

Spännst. fram
Högst. B.upp
Vändstrsitt. 2A
Halfknst. bakåt
Spännligg. Hnd

Häfhäng. 2Knned
Frambågligg. Rned (*händ. i sidan.*)
St. 2A.bakifr. uppåt
Helsitt. bakåt
Grst. 2Kn
Båghäfst. lin. R

Bhl. 3. d. 13/3 40.

Gångbågst. 2Aned
Högsitt. 2Bned
St.
Krhalfligg, 2Knned
Stödst. S
Tyngdlut. R
Bågligg. 2motBr= (*händ. längs sidan*)
Knvändst. bakåt
Ligg. pl
Strligg. 2A
Häfnigst. Br

№ 54.

Konduktör *H.ffm.n.* Vid ansträngning svindel; blodet uppblossar åt ansigtet, andfådd, hela bröstet kännes tungt synnerligen vid gående uppför trappor, äfvensom oförmåga att uthålla med sitt arbete då en allmän oro inställer sig. Underlifvet uppdrifvet efter njuten föda. Hemorhoider hafva, ehuru sällan, angifvit sig. Ofta påkommande näsblod 3 à 4 gånger på dagen. Hela dagen uppharklas slem *).

Bhl. 1. d. 21/4 40.

St. AxR
Stödst. S
Knst. bakåt
Gångbågst. 2Aned
Grst. 2Kn
Vändsitt. bakåt
Högsitt. 2B.upp
Häfst. Br

Förbättring så väl till lynne, som kroppens allmänna befinnande. Blodutgjutning från näsan fortfar. Bröstet mindre tungt.

Bhl. 2. d. 5/5 40.

Halfstrst. AxR o. spetslut. R
Halfsitt. B
St. akt. Hfd
Spännligg. Hnd
Helvändsitt. bakåt
Knägr.vändst. fram
Strligg. 2A
Högst. Bfram
Ridvändst. bakåt (händ.f.pann.)
Bågsitt. Br

Understundom näsblod. Slemuppspottning, hvilken lättare uppkommer, än hvad förhållandet var tillförene.

Bhl. 3. d. 2/6 40.

Spännböj. 2A
Högsitt. 2B
Vändligg. ned
Framligg. Nck
Stödgrst. bakåt
Vipphäng. Bned
Stuphäng. 2A
Vändligg. båg
Häfkrokhäng. 2Kned
Strligg. ned
Räckst Br

№ 55.

Brukspatron *H..mq..st.* Fetlagd, kortväxt, kinderna starkt rodnade. I allmänhet sedan längre tid plågad af blodcongestioner åt hufvudet, synnerligen efter maten. Någongång yrsel och skymling för ögonen. Extremiteterna vanligen kalla. Ständigt blodet åt hufvudet. Hemorhoidallidanden i öfre delen af korsbenet, hvilka oftast angifva sig förmedelst stelhet i ländtrakten. Ögonen ansatta af vargöring. Återbörjar gymnastik efter 3:ne månaders uppehåll.

---

*) Stilen visar, att ej blott anteckningen i «*journalen*» om denne H. är skrifven af d. v. öfverläraren C. A. Georgii, *men äfven behandlingen*, således förmodligen under något tillfälle, då B. var frånvarande eller hade annat förfall. Likartade händelser förekomma på åtskilliga andra ställen.

Bhl. 1. d. 26/3 40.
Bågst. MLnd
Halfligg. Gr
Vriststödj. Vr
Vändsitt. A
Krhalfligg. 2Kn
Gånghalfstrst. Aned
Högsitt. 2B.upp
Sitt. Ögl
Bågsitt. Br und. knLnd

Bhl. 2. d. 21/4 40.
St. AxR
Högst. B.upp

Ligg. pl
St. pl2A
Stödst. S
Högsitt. Bned
Stödgrst. Hft
Stupstrsitt. tv. Lnd (?)
Språnghalfstrst. sn
Grst. 2Kn
Stupst. R
Talst. Br

Upphör den 16/5 40. Har ett par gånger under denna tid haft värk i ländtrakten.

№ 56.

Studeranden *Fr. Maur. H.lmst..m.*

Bhl. 1. d. 11/9 40.
Vriststödj. Vr
Krhalfligg. 2Kn (utifr. inåt.)
St.
Sitt. 2A
Spännst. tv. M
St. akt. Hfd
Vändsitt. bakåt (L³)
Strstupsitt. R
Grbågst. Krsb
Halfsitt. kn
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 21/10 40.
Halfligg. Lndlyft
——— F.leds o. Vr
Högst. Bbakåt
Vändgrsitt. Hft
Halfkrhalfligg. Knned
Sitt. Hleds o. undA
St.
Ligg. pl. (L²)
Halfligg. B.ut und. Vr
Knst. bakåt
Vändstrsitt. 2A

№ 57.

Löjtnant *C. H.g.rfl..t.* Efter en gonorrhoe 1836 inställde sig svullnad och stelhet i knäna, som efter 3:ne månader försvann. Å nyo 1838 under samma sjukdomsformer, samma symptomer och duration. Högra foten, som då äfven svullnade, värkte dock något. 1840 i September ett nytt recidiv, framkallade samma symptomer ehuru i betydlig grad ökade. Högsta svårighet och plåga vid rörelse; liksom lamhet i benen. Pat. måste en längre stund, till och med 5′, småningom «tilleda» benens och ryggens särskilda ledgångar, innan sittställningen kunde förändras. Högra tummens 1:sta ledgång betydligt förtjockad.

Bhl. 1. d. 26/10 40.
Grbågst. linearB

Vändhelsitt. bakåt
Halfligg. Gr

Framstrbågligg. Rrad (mell 6 o. 12 ryggkotor.)
Halfligg. B.ut und. *Vr*
Sitt. Hleds o. *Fing* (Anm. högr.)
Vriststödj. Vr
Högst. Bframåt (rep. åt högr.)
Tyngdlut. R
Vändstrsitt. fram

Bhl. 2. d. 7/12 40.

St. AxR
Halfsitt. kn
Spännligg. Hnd
Vändligg. cirk
Högsitt. 2B
Simhäng. 2A
Vipphäng. Bned
Sitt. Högr. Hndleds (5') und. sista min. användes = på tummen.
Spännligg. ABned
Krhalfligg. 2Kned
Strligg. 2A
Spännst. fram

(Mycket förbättrad.)

№ 58.

Herr *B. A. H.gg.* Larverade hemorhoider; någongång, synnerligen vid vädervexlingar, stark hufvudvärk, hvarvid framhufvudet egentligen lider. Under gång inställer sig lätt öfvergående andtäppa. Vid uteblifven afföring påkommer hufvudvärk och allmän tyngsel. Lynnet retligt. Får ej öppning utan att begagna kaffe om morgnarne.

Bhl. 1. d. 5/11 40.

St. linearR=
Halfligg. Gr
St. pl. 2A
Sitt.
St. akt. Hfd
Högst. Bbakåt
Vändgrbågsitt. A
Högsitt. 2B
Strsitt. 2A und. *knR*
Spännst. fram
Stödgrst. Hft und. *MLnd*
Vändligg. pl
Spännligg.
Spännst. tv. M=
Högst. B.upp
Bågsitt. Brmusk
Kngrst. R (L)
Halfspännst. lin. sidBr
Spännst. tv. M=
Grst. 2Kn
Strsitt. Br

Om morgnarne andfåddhet, hvilken dock efter användning af de första rörelserna häfves. Öppna hemorhoider, som för närvarande upphört; de upphörde med kaffets afläggande.

Har ej i öfverklagade krämpor erfarit förändring.

Bhl. 2. d. 8/12 40.

St. AxR
Halfsitt. Kn
Bågst. linearR

Efter 14 dagar utslag, starkt kliande om aftnarne, på mage och rygg och venster arm. Samtidigt upphörde för det mesta andtäppan. Hufvudet fritt, lynnet jemnare.

Efter 3:ne veckor upphörde utslaget utan att likväl andtäppan återkommit. Bättringstillståndet fortfar. Hufvudvärk har ej inställt sig under gymn.-kuren. Förstoppningen upphörd. — Slutar d. 4/2 41,

№ 59.

Studeranden *A. H.ggbl.d.* 16 år. Sedan $^1/_2$ år en känsla vid ryggens böjning bakåt, som den vore afbruten. Styfhet i ryggen vid uppresning efter en framlutad ställning. Ofta knipningar och stickningar i densamma. Affektionen tillhör nedre ländkotorna, hvarest det äfven smärtar vid lyftning af tyngder.

Bhl. 1.

Stupstrsitt. lin. Lnd. 2= (hfd. framåt).
Halfgrsitt. R∫ (i olika pl.)
St. tv. Krsbens∫ (hfd. framåt).
Vändhalfstrstupsitt. A
Ligg. R.up∫ (L^3)

Högst obetydlig förbättring; stickningarna i ryggen mera sällan.

Bhl. 2. d. $^{16}/_5$ 40.

Stupstrsitt. Nck∫
Stupframligg. ned∫
Grhalfsitt. R∫ (i olika pl.)
Spännligg. half (hfdet starkt nedåt)
Stödstupst. Hft0 (Kn. fix.)
Högst. Bfram∫
St. R (rättad efter det lidande stället).

№ 60.

Borgmästaren *A. H.llstr.m.* Sedan barndomen plågad af blodcong. åt hufvudet, hvaraf ofta hufvudvärk och näsblod. Vid 19 år, då näsblödningen upphörde, yppade sig tryckning öfver bröstet förenad med värk i ryggen. Dessa symptomer fortfara ännu, hvarjemte ögonen besväras af stelhet och stickningar jemte ömtålighet för ljussken. Denna ögonsjukdom alternerar med bröstlidandet. Med urinen afföres understundom rödaktigt grus. Vällefnad?

Bhl. 1. d. $^{21}/_8$ 40.

St. linear R=
Halfligg. Gr0
St. plA
Sitt
Krokligg. partM=
Högst. B.upp.
Ridst.
Halfligg. B
Halfligg. Brlyftn.

Hufvudet efter 8:de dagen friare, dessutom ögonlockens abnorma blinkning naturlig. Bröstlidandet fortfarande.

Bhl. 2. d. $^7/_2$ 40.

Spännst. fram
Högst. Bbakåt
Gångbågstrst. 2Aned∫
Ligg. pl
Grst. 2Kn
Spännst. tv. M=
Krhalfligg. 2Kn
Högsitt. Bned∫
Stödst. S
Bågsitt. 2A und. knR=

№ 61.

Med. D:r *A. L. H..ss.r.* «Högädle Herr Professor! *). Jag har fått

*) Utom detta bref, ställdt till B. af läkaren D:r A. L. H..ss.r om honom sjelf, fin-

helsning från Stockholm med uppmuntran från Herr Professoren att begagna sjukgymnastik, en underrättelse så mycket fägnesammare som jag just stod i beråd att skrifva och förfråga mig om plats vore ledig. Jag får ett mycket lägligt tillfälle att resa nästa Thorsdag d. 2 April, också det enda tillfälle som yppas; ty ensam törs jag ej resa. Men först ber jag få hemställa en förfrågan till Herr Professoren.

Jag har 3:ne åkommor, som fordra hvar sitt afseende. 1:o) den som Herr Professoren förut känner **). 2:o) anfall af epilepsi, allt värre och värre, hvaraf jag på senare tid varit ansatt, nu sista gången i så svår grad att jag sannolikt icke skulle med lifvet uthärda ett annat dylikt. 3:o) gammal mercur som jag misstänker spela någon rol jemte mina andra krämpor, och som jag hade ämnat på våren söka undanrödja genom en dietkur. Detta skulle dock äfven kunna låta sig göra längre fram på sommaren; och för närvarande fordrar epilepsien ett närmare afseende, ifall jag blott kunde hoppas att gymnastiken före mercurens undanrödjande kunde utöfva den påräknade verkan. Jag anhåller om Herr Professorens yttrande deröfver blott med ett par

---

nes ej *för året 1840* någon annan uppgift angående hans sjukdom. Af andra handlingar ses, att han redan 1835 «nyttjat sjukgymnastiken för fallandesot». På behandlingarna af 1840 stafvas hans namn annorlunda, hvilket utgör ett skriffel.

**) En annan anteckning innehåller följande: «Föräldrarna starka, af choleriskt temperament, redan gamla vid min födelse. Jag blef framfödd tvilling. Andra fostret nära fullburet var dödt i moderlifvet. Jag uppföddes af amma. Redan från barudomen har magen varit dålig med klen matsmältning och eckel. Tänderna hafva också alltid varit klena, blåaktiga och maskätna. — Efter min mors död blef jag vid 12:te året satt i pension, der jag var blottställd för ett kränkande bemötande, utesluten från kamraternes nöjen och hållen vid boken från morgon till qväll. Alltsedan har mitt humeur varit nedslaget. Mellan 16 à 17 året bedref jag onani. Sedan jag dermed upphört, blef jag en tid efteråt mycket utmattad af pollutioner, hvilka äfven sedermera tidtals besvärat mig. Mellan 18 och 21 året uppfriskades väl humeur och krafter genom fäktning och gymnastik. Men alltsedan har min helsa försämrats genom mycket stillasittande och sträng examensläsning. — Dertill hafva ock de senare åren (från och med 1830) bidragit omåttlighet i fysisk kärlek: t. ex. under sommaren 1830 . . . . Sedermera har jag äfven fortfarit dermed ehuru ej alldeles så omåttligt och med vissa uppehåll. — År 1827 undergick jag en sträng mercurialkur, hvarunder jag saliverade 2:ne gånger. Äfven 1831 under en gastrisk feber tog jag in mycket mercurialia. — Gonorrhoeer har jag haft 7 temligen långvariga. Sedermera äfvenledes smittad deraf, har jag några gånger vid deras början upphäfvit dem genom mycket stora qvantiteter cubeber. — För närvarande besväras jag dessutom af en lindrig icke på linnet utan endast i urinen märkbar slemafsöndring, hvilken jag ej sjelf rätt vet bestämma, antingen den bör anses såsom en i följd af gonorrhoea maligna fortfarande leucorrhoe, hvilken etablerat sig till en hæmorrhoidalisk slemsecretion, eller rentaf såsom sädesflytning. Det sistnämnda är dock mindre troligt. — Symptomerna för närvarande äro följande: *Mycket retlig puls*, oordentlig och uppjagad till hastighet vid minsta anledning. Sådan har den dock varit i flere år. Äfven *hjertklappning* af ringa anledningar. Dock utvisar stethoscopet intet fel i hjertat. *Melancholi* till en del af förutnämnda orsaker, till en del äfven af verkliga bekymmer. *Sömnlösa nätter;* ofta endast mot morgnarne får jag någon orolig blund, som ej vederqvicker. *Darrning* isynnerhet i händerna. *Lindrig hufvudvärk* eller spänning i pannan *post coitum.*» — Den sjukes egenhändiga beskrifning.

ord med omgående snällpost. Brefvet behöfver ej innehålla mer än ett eller två ord: *res* eller *res icke.*

Skulle jag enligt min första plan nu börja den tillämnade dietkuren, så vore jag dock ej säker på utgången, ty kommer ett anfall imellan, så vore det förmodligen slut; och låter detta sig förekomma genom gymnastik, så borde jag ej uppskjuta dess begagnande. Men om å andra sidan gymnastiken ingenting förmår, förrän mercuren blifvit bortskaffad, så måste dietkuren gå förut.

Tillstyrker Herr Professoren min resa, och anser gymnastiken under nuvarande förhållande gagna; så får jag anhålla, det Herr Professoren täcktes meddela saken till Wahlund, som har varit god och lofvat att i sådant fall skaffa rum.

Som sagdt, jag anhåller blott om ett par ord, antingen egenhändigt eller genom Borgm. Wahlund. Med största högaktning ödmjukast

Christinehamn den 27 Mars (1840). *A. L. H.ass.r.*»

»Var god ursäkta slarfvet, ty jag är nu alldeles yr i hufvudet.»

Bhl. 1. d. 10/4 40.

Häfst. linearR
Halfligg. Gr
Vändstrsitt. Br
Krhalfligg. 2Kn
Vriststödj. Vr
Kngrst. bakåt
Sitt. motHjess
Stödst. 2A

Bhl. 2. d. 2/5 40.

Strbågst. linearR (mell. stäng.)
Högst. B.up
Ridvändhalfstrst. fram
Grst. 2Kn
Simhäng. Krb
Helsitt.
Spänngrligg.
Grnigstödst. 2Kn und. Lj
Ligg. pl.
Bågstrsitt. 2A und. knR

Högst. B. bakåtdragn. kn 1/2 flex. (?)

Bhl. 3. d. 15/9 40.

Bågstrst. 2Aned
Tyngdlut. R
Bågstrframligg. linearR
Högsitt. 2B
Framligg.
Högst. Bfram
Kngrst. R und. Krb
Strligg. ned
Stuphäng. 2A
Sitt. venstr. hemisfer
Bågstrligg.
Nighäfst. Br

№ 62.

Juris Doktor *O. U. H.dbl.d* Stelhet i korsryggen samt kyla och domning i högra höften. Värk i högra skulderbladet. Besvärad af slemhosta. Väderspänningar; kalla fötter.

Bhl. 1. d. 3/12 40.

Stödstrst. Br
Grsitt. Hft (L)
Kngrst. bakåt (anläggn. på Hft.)

Halfligg. B.ut und. Vr
Slappsitt. Hft
Stupst. R und. M
Strstödvändst. bakåt und. MLnd
St. högr.und.Sklbl.
Tåstödj. häl und.
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Famnst. fram (mell. lin.)

I högra sidan en stelhet och under högra skulderbl. en «morlande» stickning. *Vr* anslå förnäml.; hemorh.; förslemning.

Bhl. 2. d. 19/1 .41

St. MR
Halfligg. Bned
Halfstrligg. pl
St.
Stupfall. 2A (L)
Högr.spännstlängd2sid
Högsitt. 2B
Grvändhalfstrsitt. bakåt
Ligg. upp und. M o. Br
Högst. 2Aupp
Famnstupst. lin. Lndkrs
Gånghalfstrvändst. fram

№ 63.

Krigsrådet *J. D. Isb..g.* Mager, 51 år. Trög afföring ehuru digestionen tyckes vara normal. Hade som yngre öppen gyllenåder. Begagnat brunskur vid Ronneby och Carlsbad. Ofta besvärad af hjertklappning, synnerligen i liggande ställning, vid sinnesrörelser eller då magen någon tid varit hård. Stundom en kyla i venstra sidan samt kring hjertat och värk i maggropen. I yngre år haft poll. noct. och utsväfvat med qvinnor. Obstruct., hufvudvärk, hjertklappning stundom om nätterna.

Bhl. 1. d. 3/3 40.

Famnst. linear R
Halfligg. Kn
Sitt.
St. pl. A
Strsitt. bakåt und. kn.Lnd (L^3)
Spännst. tv. M
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 18/3 40.

Famnsitt. 2A
Vriststödj. Vr
Halfligg.
Strsitt. 2A
Krhalfligg. 2Kr
Stupstrsitt. R
St.
Venstersnspännst. sn
Spännst. tv. M
Bågsitt. Brmusk und. knR

Bhl. 3. d. 21/4 40.

Bågst. tv. Lnd
Stödgrst. S
Gångbågstrst. 2Aned
Vändligg. ned
Högst. Bframåt
Strligg. 2A
Slappsitt. tv. Hft
Gångstrst. (?)
Högrsnedligg. längdvenstrsid
Vändgrsitt. Hft
Bågsitt. Br

№ 64.

Justitierådet (Presidenten) *R. Isb..g.* Kraftigt byggd; stillasittande lefnadssätt. Begagnat årligen omkring 3:ne månaders sjukgymnastik sedan år 1825, hvaraf allmänneligen följt en tids välbefinnande....

Bhl. 1. d. 3/3 40.

Strstödst. Br
Högsitt. 2.Bup
Helsitt.
St. akt. Hfd
Högsitt. B
Halfstrsitt. Aned (?)
Halfligg. Gr
Bågst. tv. Lnd

Venstra sidan, vid ländtrakten, en oroande känsla. Mellan 7 o. 8 refb. en tryckkänsla under nedra randen af M. pectoralis maj.

Bhl. 2. d. 16/3 40.

St. MR
Högst. B.up
Ligg. pl.
Stupstrgrsitt. 2A
Högsitt. Bned
Grstödst. Hft
Bågstrgrsitt. 2Aned

Högsitt. B.ut
Utfallst. 2A (?)
Spännligg. Hnd
Bågst. tv. venstr. Lnd
(?) — *Högrvänd-högrstrgrsitt. sn. up*
und. venst. sidBr
Spännst. fram

Bhl. 3. d. 21/4 40.

Stödgrvändst. fram
Högst. Bbakåt
Stupst. R
Vändligg. båg
Grst. 2Kn
Trapphalfstrst.sn
Spännligg.
Helsitt. bakåt
Högsitt. 2B
Strfallsitt. 2Aned
Venstrsnst. S und. venst. sidM (h. hand bakom Nacken).
Talnigst. Br

№ 65.

Häradshöfding *Fr. Isb..g.* 26 år, blek, afmagrad, mörkt hår. Allmän förtvining af muskulaturen. Tidtals tryckningar öfver bröstet och sedan 4 till 5 år susningar för öronen. Får vid förkylningar ondt i ryggen efter ett svårt brott, som illa behandlats. Sofver föga om nätterna.

Bhl. 1.

Bågst. tv. Lnd
Krligg. 2Kn
Halfsitt. B
Vändsitt. A
Stupst. R
Halfligg. pl
Grst. 2Kn
Stödst. S

Krhalfligg. öfv.Isb
Häfst. Br

Bhl. 2. d. 10/12 39.

St. AxR
Högsitt. Bned
Spännligg. R
Stödgrst. bakåt
Knst. bakåt

Stupst. R
St. akt. Hfd
Frambågligg. 2A
Vändligg. ned
Trappst. bakåt
Högst. Bframåt
Häfst. fram *und.*

Bhl. 3. d. 7/1 40.

St. MR
Högsitt. 2B
Spännligg. Hnd
Helgrsitt. bakåt
Tyngdlut. R
Strligg. 2A
Vändsitt. båg
Tåsitt. B.upp
Krhalfligg. Bned
Stupfall. 2A
Grst. 2Kn
Räckst. Br

Bhl. 4. d. 26/2 40.

Vändst. AxR
Högsitt. Bned
Spännligg. half
Helgrvändsitt. bakåt *(h. f. pan.)*
Strtyngdlut. 2Aned
Strligg. ned
Kngrst. bakåt
Frambågligg. 2A
Krhäng. 2Knned
Jemnväg. 2A
Vipphäng. Bned
Häfbågst. linear R=

Till följd af återkommen värk i korset begagnas under 14 dagar nedanstående Rr.:

St. linear Lnd=
Stupst. R
Strstupsitt. R
Krhalfligg. 2Knned
Halfligg. Bned
Tyngdlut. R;
hvarefter Bhl. 4 återtogs.

Bhl. 5. d. 26/3 40.

Bågst. tv. Lnd=
Vändspännligg.
Vipphäng. B.upp
Krhalfligg. 2Knned
Kngrbågst. bakåt
Stuphäng. 2A
Ligg. båg
Tyngdlut. R
Spännst. fram

Bhl. 6. d. 26/5 40.

Gångstrst. 2Aned
Tåsitt. 2Kn
Grvadstödj.
Spännböj. Bned
Bågligg. 2A
Spännligg. half
Bomväg. B *(utifr. inåt)*
Frambågstrligg. vexelA.upp.nedåt
Halfstrhalfknst.
Grstödst. Hft
Trappbågst. 2Aned
Halfspännst. fram

№ 66.

Bokhandlaren (Brukspatron) *W. Isb..g.* Sedan år 1835 efter en gonorrhoe nästan ständig affection af slemhinnan inom genital. Emellanåt synnerligen om morgnarne kramp i blåshalsen, som hindrar urinering. Blodstockning åt Hfd och underlif, kalla händer och fötter.

Har sedan ofvannämde tid med åtskilliga mellanskof begagnat gymnastik utan att något i hufvudsaken dermed vunnits.

Bhl. 1. d. 16/10 39.

Spännst. fram
Högst. Bfram
Helvändsitt. bakåt
Krokligg. tv. M
Knst. bakåt
Vändligg. cirk
Strligg. horiz. A
Grhögsitt. perinæi und. B.upp
Simhäng. 2B
Räckst. Br

Allmän mattighet, lynnet nedstämdt, svårt för öppning, dålig smak, grufligt med slem, blodet åt Hfdet, urineringen besvärad.

№ 67.

Kammarskrifvaren *C. R. Is.nb.rg.* Sedan år 1836 vår och höst besvärad af ansvällning i glandulae submaxillares; äfvenledes försvagad hörsel på högra örat sedan 5 till 6 år. Förlidet år i Sept. chancre jemte gonorrhoe hvarefter rodnad och ömhet i penis. Har sedan haft blodspottning, hvilken dock nu upphört. Venstra örat ofta inflammeradt och dess yttre betäckningar svullna och uppdrifna. Incont. urin.

Bhl. 1. d. 2/2 40.

Spännst. fram
Helsitt.
Krhalfligg. Knned
Strstupsitt. R
St. pl. A
Högst. Vr
Grst. 2Kn
Häfst. Br

Stickning i tvärgående koliktarmen. Emacierad konstitution. Ömhet i vertex cap.

Bhl. 2. d. 20/2 40.

Spännst. fram (anlägg. mell. skuld. och på underlif)
Krgrhalfligg. krumM
Knst. bakåt
Ridst. (händ. f. pann.)
St.
Grst. 2Kn
Spetslut. R
Stödst. S
Krgrhalfligg. Isb rigtn. åt vesic. ur.
Sitt. mot Hjess
Stödgrst. 2A

Upphör den 2 Mars.

Återbörjar den 16/6 40.

Allmän mattighet, frossa sedan 14 dagar.

Bhl. 1. d. 16/6 40.

St. MR
Halfsitt. B
St. akt. Hfd
Halfligg. pl
Grst. 2Kn
St. pl. 2A
Högst. Bbakåt
Vändhalfstrsitt. Sn
Spännst. fram

Frossan upphörd efter 4 kalla bad.

Bhl. 2. d. 3/7 40.

St. vexelA (?)
Högsitt. Bned
Vändligg. ned
Stupsitt. R
Framligg. 2A
Spännligg. Hnd
Stödgrst. bakåt
Krhalfligg. 2Knned
Vändhelsitt. bakåt
Räckst. Br

№ 68.

Löjtnant *A. Ing...tz.* Har vid 8 års ålder haft kikhosta och messling. Är nu besvärad af tryckning öfver bröstet, särdeles åt venstra sidan. För en månad sedan stark blodspottning, är nu plågad af slemhostning om morgnarne. Andtäppa vid rörelse; hetta åt ansigtet om eftermiddagarna.

Bhl. 1. d. 11/10 39.

Halfligg. B
Vriststödj. Vr
Halfligg. Lndlyft=
St. Knned
Halfligg. Gr
Sitt. Brmusk
Högst. Bbakåt

Bhl. 2. d. 23/10 39.

St. linear R=
Högst. B.upp
Helsitt. bakåt
Krokligg. 2Kn
Vändbågsitt. A
St.
Högsitt. Bned
Knst. R (L³)
Bågsitt. Br (L³)
Halfspännst. längdsidBr
Häfst. tv. Lnd=

Andtäppan upphörd; har sedan början af gymn. bhl. ej haft blodhostning.

Bhl. 3. d. 5/12 39.

St. AxR
Högsitt. B
Tyngdlut. R
Simhäng. linear R
Knst. bakåt
Strligg. ned
Spännligg. Hnd
Helgrvändsitt. bakåt
Tåsitt. 2Kn
Framligg. 2A
Stödgrst. bakåt
Grnighäfst. Br und. 2Kn

Bhl. 4. d. 23/1 40.

Vändst. AxR
Spännligg. R
Frambågligg. ned (händ. i sidan)
Tåsitt. B.upp
Bomväg. 2A
Vipphäng. Bned
Krhäfhäng. 2Kned
Gångbågstrst. (?)
Knst. Vd
Halfspännhäng. Sid Br
Halfstrvändligg. ned
Talst. Br

Upphör med sjukgymn. i början af Febr. Icke mera plågad af tyngd öfver bröstet, fri från hosta, känsla af allmän förbättring.

Efter ett recidiv af blodspottning fr. venstra lungan under en månad begagnat sjukgymn. efter nedanstående behandl. Andtäppan återkommen.

Bhl. 1. d. 18/5 40.

Bågst. linR=
Högst. B.upp
Spännst. tv. M=
Vriststödj. Vr
Helsitt. bakåt und. Br
Högst. Bframåt
Venstvändsitt. Brmusk
Halfligg. Kn
Sitt. undA

Upphör den 18 Juni.

Efter gymn:s början ingen blodspottning. Andtäppan förminskad.

№ 69.

Erik J.nss.n från Bjursåker.

Bhl. 1. d. 18/11 40.

Bågst. tv. Lnd= omv. m. ⫽ *(L)*
Halfkrhalfligg. Knned$_o$/
Krhalfligg. tv. M⁼
Grvändsitt bakåt⌐ ‿ *(L³)*
Spännst. Brgr⁼ *omv. m. M=*
Fallsitt. framåtförn. und knLnd$_o$/

Bhl. 2. d. 7/12 40.

St. MR$_o$/
Knst. ∿∿/

Grsitt. Hft0 und. MLnd$_o$/
Högsitt. Bned$_o$/
Vändligg. cirk∿∿/
Stupst. R∫ *und.*ˣ*M$_o$/*
Krgrhalfligg. krum. M= omv. m. ⫽
Halfligg. Gr0
Stödgrst. Hft0 und. MLnd$_o$/
Bågst. tv. R⫽ *(i höjd m. Brgr.)*
Krhalfligg. underRfbens$_o$/
Spännst. fram⌐ ‿

№ 70.

Herr *Carl K.d.ng.*

Bhl. 1. d. 11/1 40.

St. AxR$_o$/
Halfsitt. B⌃
St. akt. Hfd⌃
Helsitt. ∿∿/
St. pl. A⌃

Grst. 2Kn⌃
Halfgrsitt. R∫ *(olika planer.)*
Stödgrst. S⌃
St. tv. Lnd⫽
Spännst. fram⌐ ‿

№ 71.

Bokhållaren *N. K.mn.r.* Hufvudvärk med föregående svindel eller skymling för ögonen. Ser ofta blott en del af ett betraktadt föremål, det öfriga förskymdt. Lidandet i hufvudet rigtar sig gemenligen åt öfra delen deraf och då vanligen punktuelt. Obstruktion, som tillförene ofta instälde sig omvexlande med diarrhoe; ständig magsyra. Svullna testiklar. Pollutioner med 8 à 14 dagars mellantid. Värk i ryggen åt veka lifvet. Slem, samt någon gång en hastigt öfvergående stickning i bröstet. (Svag bröststomme; hjertats rörelser abnorma). Vid rörelse och föregående transpirationens utbrott stickningar i lår och ben, hvilka jemte fötter hålla sig kalla, särdeles om qvällarne *).

Bhl. 4. d. 9/11 40.

Spännst. fram⌐ ‿
Kngrst. ∿∿/
Halfstrligg. pl∿∿/
Spännböj. Aned$_o$/

Stupgrstrsitt. 2A⌃
Grnigst. Lj=
Vriststödj. Vr[illegible]
Bågst. Krb⫽
Halfligg. funik$_o$/

*) Begagnade sedan gymnastik tidvis under många år.

Spännst. tv. M==
Vändstrsitt. fram

Halfgrligg. Lj==

Bhl. 2. d. 28/11 40.

Vändst. AxR
Halfsitt. B
Spännligg. half
Ligg. 2A
Vändgrstrsitt. bakåt

Tyngdlut. R
Spännst. tv. M==
Vändligg. ned
Halfgrenligg. Lj==
Vadgrstödj.
Halfligg. funik
Sitt. mot Hj==
Häfnigst. Br

Grkrhalfligg. öfv. Isb

№ 72.

Grosshandlaren *L. K.mn.r.* Kyla om knän, händer och fötter, särdeles vid stillasittande; flyktigt öfvergående värk längs tibia. Hosta om morgnarne vid upphetsning. Blodblandad flytning ur munnen om nätterna. Tänderna emellanåt lösa med ilningar och klåda i tandköttet. Elak andedrägt. Magsyra.

Bhl 1. 3/3 40.

Stödbåghalfstrst. Br
Högsitt. Bned
Helsitt.
Grstrsitt. 2Aned

Frambågligg. Nck
Halfligg. Lftrörs
Knst.
Spännst. tv. M==
Spännst. fram

№ 73.

Grosshandlaren *W. K.mp..* 31 år. Mörkt hår. Gulblek ansigtsfärg. Tämligen stark muskelbygnad; undersättsig (melankoliker); verksam affärsman. Har gemenligen bloden åt hufvudet. Respirationen hindrad under rörelse likvist högst sällan, men blodet stiger lätt härvid åt hufvudet och orsakar värk. Har förut begagnat sjukgymnastik och deraf befunnit sig väl. Mesenterialkörtlarna tvifvelsutan uppdrifna i följd af merkurialrökning.

Bhl. 4. d. 16/1 39.

Halfstrst. AxR
Stödgrstrst bakåt
Krligg. tv. M==
Högsitt. Bned
Utfallst. bakåt und. MLnd
Halftåsitt. Kn.upp
Knst. R
Spänngrligg.
Vändhelsitt. cirk

Bindst. Hft
Strsitt. 2A und. knR==

Afbrott i behandlingen.

Bhl. 1. d. 17/12 39.

Vriststödj. Vr
Vändsitt. A
St. akt. Hfd
Högsitt. B

Helsitt. ⌣⌣/
Högsitt. 2 B.upp
Båghäfst. lin. R

Bhl. 2. d. ³/₁ 40.

Stödbågst. 2A
Högsitt. Bned
Ligg. pl.
Grst. 2Kn
Stödgångst. S
Högst. B.up
Framligg. Nck
Knhalfstrst.
Rånghalfstrst. Aned
Grst. Krsb

Sitt. hjess-mot (*hvar 3:dje dag*).
Vändsitt. Br

Bhl. 3. d. ²⁸/₁ 40.

Halfstrst. AxR
Spännligg. Hnd o. *R*
Högst. Bfram
Vändligg. ned
Grvändst. 2Kn
Trappst. bakåt (*händ. f. pan.*)
Frambågligg. 2A
Jemnväg. 2A
Helvändgrsitt. bakåt
Simhäng. B
Talst. Br

№ 74.

Herr *L. G. K..m..ss.n.* 19 år. Någon gång hjertklappning vid starkare ansträngningar. Sternum betydligt utskjutande med motsvarande insjunkningar på sidorna; kölformadt gåsbröst. Har deraf föröfrigt ingen olägenhet förmärkt. Blodet rusar lätt åt hufvudet vid sinnesrörelser. Händer och fötter kalla.

Bhl. 1. d. ¹⁷/₈ 40.

Gångst. 2Aupp
Halfsitt. B
Krligg. 2Knned
Ligg. pl
Grst. 2Kn
Stödst. S
Kngrst. bakåt
Bågst. lin. R
Nighäfst. RBr

Bhl. 2. d. ¹¹/₁₁ 40.

Vändhalfstrst. BrAx
Vändligg. tv
Höggrsitt. 2Bned
Frambågligg. 2A
St. horiz. 2A (*bakifr. fram.*)
Helsitt. bakåt
Vändligg. ned (*händ. f. pann.*)
Stupfall. 2A
Knst. Vd
Spännst. Br und. *BrR*

№ 75.

Löjtnant *E. af K...t.* Plågad af en sammandragande värk i högra sidan under falska refbenen, hvilken någon gång flyttar sig åt högra skuldrans nedre vinkel, någon gång framåt pectoralmuskeln på samma sida. Förliden vår spottat högst obetydligt blod. Någon gång hosta på f. m.; någon gång i högra nedre sidan af bröstet kännas stickningar; fötterna, särdeles högra foten, mera kalla. Lynnet nedstämdt.

Bhl. 1. d. 25/4 40.

St. linearR=
Högst. B.up
Vändsitt. fram und. Br
Halfligg. Gr
Bågst. tv. Lnd (rigtad efter diafragmas bakre fäste.)
Vriststödj. Vr
Halfligg. Brgr omvexl. m. tv. M=
Krhalfligg. 2Kn
Halfligg. Lndlyft=

Bhl. 2. d. 27/5 40.

Vändst. AxR
Högsitt. B
Stödgrst. S
Halfligg.
St.
Knst.
Helsitt. bakåt
Ligg. 2A
Högst. Bbakåt
Trapphalfstrst. sn
Halfspännst. sidMtvär
Högsitt. Bned
Häfst. linearR

Värken upphörd, men till följe af en häftigare sinnesrörelse återkom densamma efter 5 till 6 veckor.

Bhl. 1. d. 9/9 40.

Bågst. lin. R=
Högst. B.upp
Vändsitt. A
Krhalfligg. 2Kn
Halfligg. pl
Grstödst. bakåt
Grst. 2Kn
Spännst. 2längd Br
Högsitt. Bned
Bågsitt. 2A und. knR

Upphör den 9 Oktober. Stickningarne i bröstet upphörda. «Bandet» under bröstet försvunnet.

№ 76.

M:r le Pasteur *Em. Kr...nb.hl.* Temperament nerveux; plutôt faible que fort. Magen smälter med svårighet födoämnen, äfven de mera vanliga. Hudutdunstningen äfven förminskad. Vid sinnesrörelser tyckes magens oredor förvärras. Förer ett stillasittande lefnadssätt. Helsan har tillförne i ofvannämda afseenden varit god.

Bhl. 1. d. 10/11 40.

Bågst. tv. Lnd=
Halfligg. Gr
Vändsitt. A
Slappsitt. tv. Hft
Halfsitt. kn
Spännst. tv. M=
Högsitt. 2B
Grst. MKr
Spännst. fram

Öfverklagade obstruktionslidande har efter en månads gymnastik upphört.

№ 77.

Öfverste *E. W. L....cr.ntz.* Fostrad af 3:ne ammor, hvaraf en sjuk. Sjelf ock såsom ung sjuklig. Bröstet något tungt synnerl. vid rörelse; ofta till betydlig grad besvärad af rheumatiska lidanden. Någon gång susning för

öronen och varsnande af ljusa kroppar för ögonen. Värk i maggropen; denna plåga börjar dock i trakten af venstra njuren, och sträcker sig vidare tvärs öfver korset och framåt venstra koliktarmen. All vegetabilisk föda orsakar väder och spänningar i underlifvet. Lynnet häftigt och oroligt. För omkring 10 år sedan ett svårt giktanfall, som efterlemnade lipomer i åtskilliga delar af huden. En darrning i armar och ben, påkommande till följe af den retlighet huden har för svettning, hvilken ock genererar(s) kyla.

Bhl. 1. d. 11/2 40.

Bågst. linearR==
Halfligg. Gr0
(β) *Krgrhalfligg. sidM*
Vändsitt. Br
Högst. B.up
Halfligg.
(β)
Vriststödj. Vr
St. vexel AB
St. tv. Lnd==
Venstrstrsnspännst. högr.glutei-punkt
(rättas efter det lidande stället.)
Stödgrst. Br

Halfsitt. R i olika planer. Slitningar i underlifvet efter njuten föda, hvarvid tillika magen sväller; qväljningar efter måltiden. Venstra tub. iliac. post. sup. ansatt af svår värk, som sprider sig upp- och nedåt. Kyla kring veklifvet, hvarefter inställer sig kallsvett.

Bhl. 2. d. 10/3 40.

St. MR
Krhalfligg. 2Kn
Slappsitt. tv. Hft
Halfsitt. R (i olika plan.)
Bindst. Hft0
Stupstrsitt. 2A
Krhalfligg. part. M
Högsitt. Bned (anlägg. på vrist).
Venstr. snspännst. tv. Lnd
Stupst. R und. M
Strsitt. 2A

Bröstet bra; susning för öronen aftagit äfvensom skymlingen för ögonen. Värken i maggropen och venster sida aftagit. Kylan och darrningen påkommer nu endast efter mycken stark transpiration. — Slutar den 2 Maj.

№ 78.

Grosshandlaren *Ad. L..m.* Mörkhårig, satt kroppsbildning, jude, mycket lefvat in Venere. Värk och ömhet i knäleden synnerligen om morgnarna. Domningskänsla i båda fötterna. Allmän svårighet vid rörelse; ömhet i kroppen. Trög stolgång; svårighet vid urinkastning efter stillasittande.

Bhl. 1. d. 8/4 40.

Grst. linearB==
Vändsitt. A
Vriststödj. Vr (L) (rep. åt högr.)
Halfligg.
Högst. Kn.up und. knvecks (med klotstaf.)
Stödgrst. S
Tåstödj. häl
Halfligg. B.up
Spännst. tv. M==
Bågst. linearR== (endast till 12 ryggkotan.)
Grst. linearB==
Sitt. öfrkn (5')

Språngst. Kn.ut und. Fot (vid springstolpe.)

Bhl. 2. d. 12/5 40.

St. MR
Sidligg. Gr
Vriststödj. und. häl
Grbågst. tv. Lnd
Högsitt. 2B.upp
Ligg. pl.
Språngst. Kn.ut und. Fot vid springstolpe.
Stupstrsitt. 2A
Slappsitt. tv. Hft
Sitt. Öfvrkn (8')
Tåstödj. Häl omv. m.
Halfligg. Ftleds o. Vr
Sitt. 2A und. lin. knR==

Knäna mycket förbättrade, nu hvarken ömhet eller värk. Domningskänslan i fötterna fortfar ehuru något förbättrad. Lättare att röra sig i allmänhet. Slutar d. 20 Juni 1840.

Bhl. 1. d. 2/10 40.

Grst. linearB==
Vändsitt. A
Tåstödj. Häl (rep. åt högr.)
Halfligg.
(β) *Halfspännst. tv. Br i höjd med falska refb.*
Högst. Kn.up und. Knvecks (med klotstaf.)
Stödgrst. S
Slappsitt. tv. Hft
Grst. MKrs (anm. fontanellen.)
Halfligg. B.up und. Vr
Bågst. linearR== (endast till 12 ryggkotan.)

Bhl. 1 a. d. 2/10 40.

Grst. linearB==
Vändsitt. A
Tåstödj. häl (rep. åt högr.)
Halfligg.
Halfspännst. tv. Br (i höjd m. falska refb.)
Högst. Kn und. Knvecks (m. klotstaf.)
Stödgrst. S
Slappsitt. tv. Hft
Halfligg. Vr. fotbl m. staf.
Grst. MKrs (Anm. fontan.)
Halfligg. B.up und. Vr up
Spännst. tv. M==
Bågst. linearR== endast till 12 ryggkotan.

Bhl. 1 b. d. 17/11 40.

Grst. linear 2B==
St. pl. A
Tåstödj. häl (rep. åt högr.)
Vändligg. båg anm. fontan.
Halfspännst. fram
Högst. Kn und. Knvecks (m. klotstaf.)
Trappst. sn
Grsitt. Hft und. MKrb (anläggn. göres. på tångbenstrakten.
Halfligg. Vr. fotbl (?)
Slappsitt. tv. Hft
Grfallvändsitt. MLnd förenad med Br und. up (?)
Halfligg. B.ut und. Vr.up
Spännst. tv. M==
Krgrhalfligg. öfrIsb (2:ne gånger i veckan.)
Talnigst. Br und. MR

Har sedan upphörandet af gymn. bhl. sistlidne sommar befunnit sig väl, med undantag af den förut öfverklagade tröttheten och domningen i högra foten, svårighet att längre tid, särdeles om nätterna, hålla urin. Under sommaren druckit Marienbader- och Creutzbrunn; har en större fontanell i ländtrakten. (Fortsatte gymn. länge.)

№ 79.

Löjtnant *Carl L...n...cht.* Gonorrhoe, Hemorhoid., svåra stickningar i främre segmentet af orificium ani.

Bhl. 1. d. $^3/_3$ 40.

Spännst. fram⌐___⌐
Gångbågst. 2Aned$_o$/
Frambågligg. Rned$_o$/
Kngrvändst. bakåt⌐___⌐
Vriststödj. Vr≻—≺
Trapphalfstrst. Sn⌐___⌐
Stupst. R∫
Språngsitt. bakåt⌐___⌐ *(händ. f. pannan.)*
Räckst. Br≻—≺

Grkrhalfligg. perinæi// *och ringsphincter*//

Bhl. 2. d. $^1/_4$ 40.

St. AxR$_o$/
Ligg. 2A∿
Grbågst. Krbs//
Ligg. sn⌐___⌐ *(händ. f. pann.)*
Grst. sfinkter==
Halfgrligg. Lj==
Helgrvändsitt. bakåt⌐___⌐
Grkrhalfligg. perinæi o. ringsfinkt//
Simhäng. 2A∿
Häfst. Br≻—≺

№ 80.

Baron *Axel L......f..d,* Kadett. 16 år. Vid 9 år plågad af mask; påföljande åren messling, scharlakansfeber och nervfeber. Näsa och öfverläpp ansvällda sedan några år. Näsblod nu någongång, men tillförene mycket ofta. Förut vid 13 år känt de första symptomerna af lidande i bröstet, såsom hosta höst och vår samt andtäppa vid rörelse. I början af Augusti detta år blodspottning. Stickningar i midtdelen af venstra brösthalfvan. Kalla fötter. Efter måltiden uppdrifvet underlif samt väderspänningar. Någon gång hufvudvärk.

Bhl. 1. d. $^{27}/_8$ 40.

Bågst. linearR=
Kngrvändst. bakåt⌐___⌐
Högsitt. Bned$_o$/
Bågstrst. 2Aned$_o$/
Halfligg. Ländlyft==
Högst. B.up⌐___⌐
Frambågstrligg. linearR==

Bhl. 2. d. $^{16}/_{10}$ 40.

Strbågst. 2Aned$_o$/
Krhalfligg. 2Knned$_o$/ (L)
Halfstrligg. ned$_o$/
Vriststödj. bakåt⌐___⌐
Simhäng. linearR//
Venstrstrst. v. tv. sidBr//
Grknst. bakåt⌐___⌐
Grvändstrsitt. tv.⌐___⌐
*Knmotst. R*X
Grst. 2kn∿
Bågst. linearR//

№ 81.

Mr *Thomas L.w.n.* Sedan flera år tillbaka plågad af obstruktion. Har på senare tider måst dagligen begagna afförande piller, hvarförutan ingen

stolgång. Spänningar i underlifvet med uppdrifning af bukväggarna, synnerligen efter maten. Gulaktig hy, mager, kalla extremiteter.

Bhl. 1. d. 11/11 39.

Halfligg. Lndlyft=
——— — *Gr*
Sitt.
Spännst. tv. M=
Vändsitt. A
Krgrligg. öfvIsb
Bågsitt. 2A und. knR=
Stödgrst. Hft und. M
Spännst. tv. M
Högsitt. dubbelB.up
Bågstrsitt. 2A und. knR=

In case of obstruction:
Grst. MKrs
Krgrligg. öfvIsb

Bhl. 2. d. 4/12 39.

Spännst. fram
Högst. Bbakåt
Ligg. pl
Stödst. S
St. pl. 2A
St. act. Hfd
Högsitt. Bned
Stödst. bakåt
Gångbågst. 2Aned
Krligg. öfvrIsb (vid obstr. tillfällen.)
Häfst. tv. Lnd=

Bhl. 3. d. 8/1 40.

St. MR
Bågst. tv. Lnd
Högst. Bframåt
Vändligg. båg
Gångbågst.
Stupst. R und. M

Kronisk obstruktion.

Bhl. 4. d. 15/2 40.

St. AxR
Kngrst. bakåt
Helgrsitt. bakåt
Bindst. Hft
Stupst. R und. M
(β) Halfligg. tv. M=
Knst. R
Stödst. S
Strligg. 2A
(β) Grst. 2Kn
Häfst. Br
vid. obstr. Grst. MKrsb

Normal värme i hela kroppen; har sedan början af gymnastik-bhl. ej behöft anlita någon chemisk medical inverkn. — Slutar den 11 Mars 1840.

№ 82.

Kassören *J. L..d.* Ljuslätt, mager, God helsa till 21 år, från hvilken ålder den småningom blifvit vacklande. Under senare 10 åren tidtals mer eller mindre besvärad af plågor i underlifvet, hvilka yttrat sig dels genom spänningar i magen, dels genom förstoppning, någon gång ock diarrhoe. Härunder ofta plågad af «en slags sugning» under bröstet, hvilket ofta återverkar på lynnet och alltid varit åtföljdt af tyngd i hufvudet och mattighet i ögonen. Qväljningar efter middagen. Städse olustig, säger sig på 15 år hvarken varit *sjuk* eller *frisk.* Omvexlande diarrhoe och obstruktion. Har förut begagnat gymnastik.

Bhl. 1. d. 26/10 39.

Bågst. tv. Lnd
Högst. Bbakåt
Knst.
Spännst. Brgr omv. m. tv. M
St.
Krokligg. tv. M
Högsitt. B.upp
Grstödst. Hft und. MLnd
Bågstrsitt. 2A

Bhl. 2. 6/11 39.

St. MR
Högsitt. B.ned
Vändligg. båg
Bindst. Hft
Simhäng. 2A
Knst. R
Spännligg.
Slappsitt. tv. Hft
Högst. B.upp.
Ligg. cirk
Grst. Krsb
Bågsitt. 2A und. knR

Bhl. 3. d. 7/12 39.

Spännst. tv. M omv. m. Brgrop
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Helvändsitt. cirk
Stödgrst. Hft und. MLnd
Strligg. ned
Knst. bakåt
Simhäng. 2A
Språngsitt. bakåt
Högsitt. Bned
Krhalfligg. 2Knned
Utfallst. bakåt und. MLnd
Nighäfst. Br

Bhl. 4. d. 2/1 40*).

Slappsitt. tv. Hft
Grst. Krsb
Halfligg. Kn
Grst. MKrs
Knst. bakåt
Spännst. tv. M
Halfligg. Gr
Stupst. R und. M
Bågsitt. 2A

№ 83.

Bataljonspredikanten *B. L.nd..th.* Hemorhoidalansättningar åt hufvudet, hvilka hindrat läsning och skrifning. Värken har än ansatt främre, än bakre, någon gång äfven temporaldelarne af hufvudet. Ögonen betydligt svidande. Sinnet nedslaget till högst betydlig grad. Kolikplågor, stickningar in ano; elak smak i munnen och vid uppvaknandet en brunaktig materia omkring densamma. Någon gång rheumatism i armar och lår, företrädesvis i höger höft och lår. Snart andfådd vid rörelse samt fallen för heshet vid röstansträngningar. Ofta andtäppa. 2:ne gånger förut begagnat sjukgymnastik.

Bhl. 1. d. 28/9 40.

Gångbågst. 2Aned
Stödst. S
St. akt. Hfd
Kngrst. bakåt
Spänngrbågst. Br und.
Stupst. R
Högsitt. Bned
St. Lftr
Spännst. fram

---

*) Fortsättningen utgör ännu några behandlingar.

Bhl. 2. d. $^{23}/_{11}$ 40.

St. AxR

Vändhalfstrhelsitt. bakåt

Knmotst. fram

Tyngdlut. R und. M

Kngrst. bakåt med (?)

Grstödst. bakåt

St. 2plA

Frambågligg. Nck

Vändligg. båg

Grst. 2Kn

Häfst. Lnd

№ 84.

Kongl. Sekreteraren *J. L.l..str.l..* 22 år, mycket lång och förvuxen. Hade 17 år gammal 1835 en pleuresie, behandlad med bloduttömningar och vesicatorier. Kort tid derefter ihållande hackhosta, från 1835 till 1838 derför kopiöst medicinerat; cataplasmer på bröstet, fontaneller på ryggen o. s. v. Ibland stickningar mellan axlarne. Blir ej andtruten vid rörelser.

Bhl. 1. d. $^{22}/_{2}$ 40.

Bågst. lin. R=

Högst. B.upp

Helsitt.

Vrstödj. Vr

Vändsitt. A

Knst.

Strfallsitt. 2Aned

Spännst. fram

Högsitt. B

St. tv. Hals= o. Lftr=

Famnsitt. 2A=

Tyngdlut. R

Kngrst. bakåt

Talnigst. MLnd und. Kn

Bågst. linR

Bågsitt. Brm

Tuberkler i lungorna; ofta påkommande blodspottning samt heshet jemte värk och kittling i luftröret. Till lynnet annars glad och godlynt skämtare.

Bhl. 1. d. $^{6}/_{10}$ 40.

Viststödj. Vr

Halfligg. Bned

Högst. Bfram

Helsitt. (L^3)

Bhl. 3. d. $^{7}/_{10}$ 40 *).

Vrstödj. Vrist

Halfligg. Bned

Högst. Bfram

Helsitt.

Högsitt 2B

Famnsitt. 2A= (L^3)

Kngrst. bakåt

St. linearR=

Högst. Bbakåt

Högsitt. B.ut und. Vr

№ 85.

Öfverste *C. von L....str.m.* Värk och spänningar i hufvudet, särdeles i tinningtrakten vid minsta ansträngning eller lutning. Yrsel vid hosta och lutning ned mot marken. Ständiga susningar för öronen. »Ofta känningar af gikt i händer och fötter». Hosta besvärar vid minsta förseelse i fråga om bruk af kall dryck.

---

*) Den nära liktidigheten visar, att föreg. bhl. omedelbarligen förändrades delvis.

Bhl. 1. d. 27/7 40.

Halfligg. Kn
Vändsitt. A
Halfligg. Gr0
Stupsitt. linearR
St. smalB
Sitt.
Sitt. motHjess= o. Nckgrops=
Famnsitt. 2A
Sitt. F.leds0 o. Vr
Slappsitt. tv. Hft=

Bhl. 2. d. 2/9 40.

Famnst. lin. R= (mell. lin.)
St. plA
St. akt. Hfd
Halfkrhalfligg. Knned/
Viststödj. Vr
Tyngdlut. horiz. 2A
Halfligg. B.upp
Halfligg.
Sitt. längd.Hjess o. dubbel/
Bågsitt. 2A und. knR/

Susningarna förminskade. så ock i någon grad yrseln.

Upphör den 26/9 40.

№ 86.

Lagman *Sv. Fr. L..d.qv.st.* Kyla i venster arm och ben (domning). Hufvudvärk; någon gång hjertklappning.

Bhl. 1. d. 23/11 40.

Bågst. tv. Lnd=
Vändsitt A (rep. åt venstr.)
Halfligg. Gr0
Helsitt.
Högst. v. B.upp
Spännst. tv. M=
Krhalfligg. 2Kn
Venstrkrhalfligg. partM=
Strbågsitt. Br

Bhl. 2. d. 21/12 40.

Båggångst. 2Aned/ (rep. åt venstr.)
Stödgångst. S
Halfligg.
Trappst. sn
Venstrsimhäng. 2A
Tåsitt. 2Kn
Halfstrligg. pl
Halfsitt. Kn (rep. åt venstr.)
Spännligg. Hnd0
Spännst. fram

№ 87.

Gossen *F. L..d.qv.st.* Snedhet . . . .

Bhl. 1. d. 23/11 40.

Venstrstr-venstrsnsitt. t. högr sn
Högrvänd-venstrsitt. bakåt/ (?)
Framligg (afvexl. m. nedfälln.)
Högrstr-venstrgångst. h. Aned/ o. v. A.uppåt/ från sidan (undA) (?)
Venstrstrstupst. R (Hfd bakåt) (?)
Framligg. v. A
Halfkrhalfligg. Knned/
St. akt. Hfd bakifr. fram.
Halfligg. B.ut und. Vr
——— Brlyft=

Bhl. 2. d. 11/12 40.

Venstrspännst. fram
Venstrstr-högrvändligg. ned/
Kngrst. bakåt
Högrstrhelsitt. bakåt und. h.A/
Perp. h. stångäntr.
Framligg.

Högrstrvenstrgångst h. Aned$_o$/ *o. v. A.uppåt*$_o$/ *fr. sidan (und. A*~)
Halfligg. Bned$_o$/

Högrsimhäng. 2A~
Högrstrligg. ned$_o$/
Simhäng. Nck∫

№ 88.

Sekreteraren *C. M. L...qv.st.* Besvärad för 5, 6 år sedan af ett scrotalbråck på venster sida, likväl är olägenheten deraf för närvarande ringa. Dålig aptit, trög matsmältning, uppdrifning och spänning af underlifvet, någon gång tryckning öfver nedre delen af bröstet. Ofta värk i hufvudet midt öfver hjessan, stundom ock bakåt nacken, äfvensom hastigt påkommande yrsel.

Bhl. 1. d. 7/1 40.

St. MR$_o$/
Halfsitt. B~
St. akt. Hfd~
Ridst. ∿∿/
Vändsitt. A~
Stupstrsitt. R∫
Bågst. tv. Lnd==
Stödst. Br≻—≺

En i underlifvet understundom besvärande värk, inställer sig öfver nafveltrakten.

Bhl. 2. d. 22/1 40.

Vändstrstödst. fram∿∿/
Grst. 2Kn~
Stupst. R∫ *und. M*$_o$/
Strligg. 2A~
Stödgrst. S~
Kngrst. bakåt⌐
Krligg. tv. M=
Ligg. pl. ∿∿/
Venstrgångst. venstrAned$_o$/
Högst. Bbakåt⌐
Halfstrligg. ∿∿/

Räckst. Br≻—≺

Hufvudet understundom besväradt af värk, dels öfver vertex dels ock åt occiput. Spänningar i underlifvet (reg. umbilic). Värken i underlifvet försvunnit.

Bhl. 3. d. 9/3 40.

St. AxR$_o$/
Stödgrst. bakåt⌐
Högsitt. Bned$_o$/
Krhalfligg. 2Knned$_o$/
*Halfligg. Hfd*0
Tyngdlut. R∫
Spännligg. Hnd∫0
Stupsitt. R∫ *und. PannNck*=
Helgrsitt. bakåt⌐
Venstrgångst. venstrAned$_o$/
Halfsitt. Kn~
Strbågligg. Br≻—≺

Slutar d. 7/4.
Värken i nafveltrakten upphörd, digestionen något förbättrad, hufvudvärken fortfar.

№ 89.

Kongl. Sekreteraren *E. L.lj...lk.* 32 år. Lynnet retligt, tung, olustig i hela kroppen; mår i allmänhet bra, då dietfel ej varit för handen. Slapp till lynne och tanke. Slapp muskulatur. Plågad af magsyra. Buken uppsvälld.

Bhl. 1. d. 29/10 40.

Bågst. 2Aned
Halfsitt. B
Helsitt.
Fallstrgrsitt. 2Aned
Högsitt. 2B
Stupst. (?)
St. akt. Hfd
Stödst. S
Sitt. Ögl o. =
Stupsitt. Nck
Vriststödj. bakåt
Spännst. Lndfram (mell. stäng.)

Bhl. 2. d. 22/11 40.

Halfstrst. AxR
Högst. B.upp
Ligg. pl
Spännligg. Hnd
Grstödst. Hft und. MLnd
Kngrst. bakåt
Venstrkrhalfligg. partM
Halfligg. Gr
Vändligg. cirk und. M
Högsitt. Bned
Spännst. fram

№ 90.

Kapten *Chr. L.v.n.* Hufvudvärk i trakten af occiput, angifver sig genom spänning och hetta, hvilken tillika öfverflyttar sig åt nackens muskler.

Bhl. 1. d. 20/1 40.

Gångst. 2Aned
Grst. Krsb
Helvändsitt. bakåt (händ. pan.)
Frambågligg. Nck
Högst. B.upp
Tyngdlut. R
Spännligg
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 4/2 40.

Halfstrst. AxR o. spetslut. R
Högsitt. Bned
Strligg. ned
Högst. Bbakåt
Stupst. R und. M
Knst. R
Högsitt. B
Trappst. sn
Grst. 2Kn
Spännst. tv. M=
Häfnigst. Br und. Kn
Framligg. R (anlägg. på Nck.)

Bhl. 3. d. 14/3 40.

Spännst fram
Trappstrbågst. 2Aned
Tyngdlut. horiz. 2A
Framligg. R (anl. på Nck.)
Halfstrligg. pl
Tåsitt. B.upp
Stupsitt. Nck (utbyt. efter 4 dagar mot: Bågframligg. Nck)
Simhäng. B
Spännbåggrligg.
Vändligg. sn
Strbågsitt. Br

№ 91.

Excellensen Grefve *G. L....hj.lm.*

Bhl. 1. d. 8/7 40.

Strvändsitt. fram
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Gångbågst. 2Aned
Halfstrhalfligg.
Högst. Bbakåt

Strånghalfstrst. sn
Tyngdlut. horiz. 2A
Bågstrsitt. 2A und. knR

Bhl. 2. d. 11/8 40.

St. MR
Helsitt. bakåt
Halfligg. Gr
St.
Ligg. upp und. Br o. tv. M
Kngrst. bakåt
Stupst. R und. M
Grhalfsitt. R (i olika planer.)
Högsitt. 2B

Grnighäfst. Br

Bhl. 1. d. 11/11 40.

Strbågsitt. sid und. perpA
Halfligg. Bned
Stupgrstrsitt. 2A
Grvändhalfstrsitt. bakåt
Halfligg. B.ut und. Vr
Grsitt. Hft
Vriststödj. bakåt
St. akt. Hfd m. uteslutande af böjn. framifr. bakåt.
Halfligg. Lndlyft=

№ 92.

Löjtnant *L...rhj.lm.* 20 år. Periodiskt återkommande diarrhoe sedan förliden vår; magsyra samt värk och qval i scrob. cordis; värken jemte håll och stygn utsprider sig någon gång i hela veka lifvet. Tungt bröst synnerligen vid rörelse; flyttande värk, hvilken äfven känts under skulderbladen. Retningar i luftröret till hosta och stark slemafsöndring i luftröret.

Bhl. 1. d. 18/9 39.

Bågst. MR
Högst. B.upp
Halfligg. tv. M=
Stödst. Sid
Knst. bakåt
St.
Halfligg. Brlyft=
Frambågligg. Nck

Bhl. 3. d. 22/10 39.

Gångbågstrst. 2Aned
Spännligg. Hnd
Kngrst. bakåt
Vändhalfstrsitt. tv.
Bågkorsspännligg. und. linear Brmidt
Tyngdlut. 2Aned
Knst. R
Snspännst. Sid
Grst. 2Kn
Helgrstrsitt. bakåt

(Simhäng. tv. Lnd)
Vipphäng. Bned
Simhäng. upp
(Krgrligg. und. Rfb.uppåt)
Grligg. Lj=
Talnigst. Kn und. MR

Bhl. 4. d. 9/12 39.

Frambågligg. ned
Tåsitt. 2Kn
Stuphäng. 2A
Halfstrvändligg. tv
Frambågstrligg. ned
Tåsitt. B.upp
Strligg. (und. inåt.) (?)
Högsitt. 2B.upp
Bågkorsspännligg. und. lin. Br. midt
Spetsstup. Nck
Grst. 2Kn
Krgrhalfligg. und. Refb. uppåt
St. pl. 2A (bakfr. framåt.)

Bhl. 5. d. 28/1 40.

Frambågligg. lin. R
Krligg. krumM
Knst. Vd
(Vändspännböj A)
Simhäng. lin. R
(Gångbågst. 2Aned)
Spännböj. Brmusk
Språnggrst. 2Kn
Stuphäng. Hfd
(Halfstrligg.)
Stupfall. vexelA
Halfspännhäng. tv. sidBr

№ 93.

Kapten *Th. M..d.rff.* Sedan 7 à 8 år plågad af rheumatisk flyttvärk, mest i högra knäet, knäna svaga, lätt trötthet i desamma, jemte svaghet i korset. Ögonen svaga, rinnande; värk i tinningtrakten. Ofta påkommande mattighet på f. m. Om morgnarne någon gång qväljningar med uppstötningar.

Bhl. 1. d. 1/2 40.

Gångstrst. 2Aned
Krligg. 2Kn
Helsitt.
Halfligg. Gr
Vändsitt. 2A
Stödst. S
Högst. Vr
Spännst. fram

Båda knäna och vristen äro angripna af gikt, förnämligast högra knäet. Handlederna äfvensom vekryggen ofta, fast periodiskt, besvärade. Vid främre delen af tinningmuskeln (venstra) ansatt af en pulserande känsla.

Bhl. 2. d. 12/2 40.

Vändst. AxR
Grst. linear B.pinn m. staf
Strligg. 2A
Stödgrvändst. bakåt
Högst. Bbakåt omvexl. med Knvecks
Vriststödj. Vr
Framligg. Nck
Stupst. R
Högst. Knvecksupp und. klotstaf
Ligg. pl.
Halfligg. öfr. Kn
Spännligg. Hnd
Halfligg. Kn und. Knveck o.
Bågsitt. 2A und. knR

Knäet ännu till en del svagt, någon gång värk. Hemorh. ansätta åt korset. Någon gång äfven känsla af kongest. åt nacken.

Bhl. 3. d. 6/4 40.

Halfstrst. AxR
Helgrsitt. bakåt
Spännligg
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Simhäng. B
Vriststödj. und. Knävecks (med klotstaf)
Framstupligg. R
Vadstödj.
Grbågst tv. Lnd
Högst. Knvecks utbytes hvaran. dag m.
Språngst. Kn.ut und. fot (vid springstolp.)
Talst. Br

Värken i tinningtrakten borta, äfvensom mattigheten till större delen försvunnen. Knäna starkare, ehuru värken ännu i högra knäet icke alldeles är försvunnen. — Slutar den 2 Maj.

№ 94.

Gossen *B. de M....é.* Allmän svaghet. Scrofulös . . . . .

Bhl. 1. d. 16/11 40.

Spännst. lin. R=
Sitt. ⌣⌣/
Halfligg. Bned/
Häfhäng. 2Knned/
Strstupsitt. R∫
St. akt. Hfd
Balansst/
Vändsitt. båg⌣⌣/
Kngrst. bakåt
Ligg. upp∫ und. Br
(Förbättring.)

№ 95.

Revisionssekreteraren *M.rt.n.*

Bhl. 1. d. 13/11 40.

Bågsitt. linear R=
Halfligg. v. fotledsO o. Vr
Venstfamnsitt. AxledsO o. Aned/ (i olika planer.)
Sitt. ⌣⌣/
Halfligg. v. GrO
Stupstrsitt. linear längdR
Sitt. v. UndA o.
St. linear v. B= (m. staf.)
Helsitt. bakåt und. Br
Sitt. v. A.flät/
Bågsitt. Br und. knR=

Bhl. 2. d. 29/11 40.

St. MR/
Halfligg. v. B.upp
St. v. AO
Ligg. pl⌣⌣/
Halfligg. v. B.ut
Sitt. v. HndledO o. omv. m. finger=
Venstrkrhalfligg. Kn
Grvändsitt. HftO
Venstfamnsitt. AxledO o. Aned/ (i olika planer.)
Tyngdlut. R∫
Stupsitt. tv. Nck o. Lnd
Sitt. v. insidA
Talst. / und. Br

№ 96.

Grosshandlaren *E. M..r.l..z.* Storväxt, stark kroppsbildning. Esomoftast en oroande känsla i trakten af lefvern, äfven någon gång derstädes en flera minuter fortfarande kylkänsla. Nästan dagligen halsbränna och tryckning på bröstet. Lynnet retligt; ofta kolik, frossare och läckergom, som plägar föräta sig. Upp- o. nedstig. colon besvärade af ojemna kontraktioner.

Bhl. 1. d. 14/1 40.

St. MR/
Halfsitt. B
St. akt. Hfd
Helsitt. ⌣⌣/
Knst. bakåt
Krgrhalfligg. sidM= (nedra delen af koliktarm.)
Högsitt. Bned/
Slappsitt. tv. Hft=
Häfst. linear R=

Bhl. 2. d. 11/2 40.

Gångst. 2Aned/
Högst. Bbakåt
Ligg. pl⌣⌣/

Stödst. S
Ridhalfstrvändst. bakåt (L)
Gångst.
Knst.
Framligg. Nck
Krgrhalfligg. Sid. M=
Bågsitt. Br

Bhl. 1. d. 3/12 40.

St. MR
St. plA
Halfligg. Gr
Stödst. S
St. akt. Hfd
Helsitt. bakåt
Högst. Bbakåt
Spännst. fram

№ 97.

Kapten *M...r.* Sedan medio af Febr. 1839 vacklande helsa, hvartill följande symtomgrupp utbildat sig. Salt smak i munnen, oren tunga, seg, tjock och ofta mycken saliv. Sår på tandkött, svalg och i halsen. Dessa sår börja med små runda knölar, hvilka småningom mjukna och beklädas med en gul crusta. Sedan 2:ne år aldrig någon dag fri från sådana sår. Nu läkes ett sådant sår på 8 dagar förr på 3 veckor, en månad. Tryckning i maggropen, uppstötningar och magsyra särdeles förr i hög grad och ofta återkommande. Kalla händer och fötter. Humöret nedtryckt och tungt, venstra näshålan tilltäppt. Begagnat mycken medicin; men har endast af 3:ne månaders vattenkur under förliden sommar funnit bättring, ehuru sjukdomen nu åter efter en tid ånyo utbildat sig.

Bhl. 1. d. 9/11 40.

Gångstrst. vexelAfram-bakåt
Högst. Bbakåt *und. Vr*
Grvändsitt. Höft
Halfligg. Hfd
Krhalfligg. partiel M=
Sitt. tv. Hls== *o. Undkäks*==
Högsitt. Bned
Kngrst. bakåt
Sitt. bengom== *o. sidtungband*==
Stödst. S
Bågstrsitt. Br *und. knR*

Bhl. 2. d. 2/12 40.

St. MR
Grst. 2Kn
Vändligg. cirk
Spännligg. Hnd
Högsitt. 2B
Simhäng. 2A
Knst. R
Framstupligg. R
Stupst. R *und. M*
Sitt. bengom== *o. sidtungband*==
Tåsitt. 2Kn
Frambågligg. 2A
Häfst. Lnd

№ 98.

Uppbördskommissarien *C. F. M.l.n.* 26 år. Frossa åren 1828—29. Smittkoppor 1833. Bröstvärk 1837 med hosta och sveda i bröstet, som efterlemnade en småningom öfvergående andtäppa. Har efter denna sjukdom aldrig känt respirationen så fri som tillförene. Emellanåt hosta, någon gång värk i bröstet samt stickningar. På högra sidan nedom bröstbenet håll. På

eft.m. värk i magen, började i trakten af nafveln sedan flyttande sig åt ryggen, upphörd efter omkring 5 minuter. Denna besvärande åkomma ökas, om pat. tager hvila efter middagsmåltiden.

Bhl. 1. d. 11/11 40.

St. linear R==
Halfligg. Gr0
*Vändsitt. A^*
Helsitt. ⌣⌣/
Högst. B.upp⌐ʅ_/
Krhalfligg. tv. M=
*Stödst. S^*
*Grst. 2Kn^*
Strbågsitt. Br≻–≺ und. knR/

Känsla af håll i regio epigastr, (venstra fliken af lefvern). Värk i småtarmstrakten. Någon gång ytliga stickningar i bröstmusklerna.

Bhl. 2. d. 1/12 40.

Vändst. AxR/
Högst. Bbakåt⌐ʅ_/
Spännst. fram⌐ʅ_/ und. MLnd/
Knhalfstrst. ⌣⌣/
Vändligg. cirk⌣⌣/
St. Ø
Stödgrst. Hft0
Vriststödj. bakåt⌐ʅ_/
*Strligg. 2A^*
Högrkrhalfligg. und. hRefb/ (rigtad efter lefverns venstra flik.)
Nighäfst. Br≻–≺ und. MLnd/

№ 99.

Grefve *A. M..n.r.* Vid framåtlutad ställning svårighet att andas; ibland kännas smärre stickningar i hjertat. Vid kroppens raka hållning en stund kännes en trötthetskänsla öfver bröstet, hvars högra del är lägre än den venstra. Näsan täppt af ständig snufva, klen lukt. Har ofta haft ondt i halsen, och som barn varit mycket besvärad af scrofler. «Qväfningar i näsan».

Bhl. 1. d. 21/4 40.

St. lin. R==
Helsitt. ⌣⌣/
Krokhalfligg. 2Knned/
St. Ø
Stupsitt. R∫ und. Näsr=
St. sidhals== o. Lftr=
Knst. ⌣⌣/
Spännst. fram⌐ʅ_/

Bhl. 2. d. 6/5 40.

Bågstrst. 2Aned/
*Halfsitt. B^*
Språnghalfstrst. A0
Kngrst. ⌣⌣/
Spännligg. Hnd/0
Motknst. framX
Halfstrvändligg. tv⌐ʅ_/
Bågligg. 2 motBr==
Balansst./
*Trappgrst. 2Kn^*
Gånghalfstrst. Br≻–≺

№ 100.

Friherre *E. A. von N..ch.n.* Mager, muskelsvag. Tyngsel åt bakhufvudet, synnerligen venstra occipitaldelen. Tillförene stark hjertklappning; har för närvarande en stramningkänsla i venstra brösthälften. Esomoftast sur

smak synnerligen om aftnarna åtföljd af tryckning öfver bröstet. Dagligen vapörer. För ögonen visa sig flygande ljusa punkter, äfven någon gång en ljusaktig strimma, omgifven af små, rörliga, mörkare punkter. Svettas esomoftast och blir lätt andtruten vid minsta ansträngning. Hemorhoider angifva sig genom värk i sjelfva sätet, någon gång äfven genom värk i korset.

Bhl. 1. d. 23/10 39.

Bågst. linear R=
Krokhalfligg. 2Kn
Vändhalfstrsitt. A
Högst. Vr
Spännst. tv. M=
Halfsitt. B
Sitt.
Talst. tv. Lnd=

Bhl. 2. d. 12/11 39.

Stödstrst. Br
Spännligg. Hnd
Högst. B.upp
Helsitt. båg
Stupst. R und. M
Stödst. S
Knstrst.
Högsitt. B.upp
Gångst. 2Aned
Spännst. fram

Båda knäna besvärade af en plågande känsla under sjelfva knäskålen — mest det högra. — Någon gång en stramande känsla längs venstra främre delen af bröstet. Denna stramning kommunicerar sig äfven åt axeln. Hufvudvärk med sprängningar åt »nacken och hjernan», numera betydligen förminskade. Sällan «underlifslidande»(s), hvilka då förekomma såsom vapörer.

Bhl. 3. d. 2/1 40.

Halfstrst. AxR
Högsitt. B.ut und. Vr
St. akt. Hfd
(1) Högst. Bbakåt und. Knveck
(repet. åt höger)
Ligg. sn (repet. åt högr.)
Frambågligg. Nck
(2) St. öfv. und. Knskåls omv. med
Krhalfligg. tv. M
Jemnväg. 2A hästens sadel.
Gångst.
Stuphäng. 2A
Räckst und. fram (?)

Då smärtorna i knäet efter ett par dagar försvunno, infördes i stället för №. (1) o. (2) *Högst. B.upp* samt *Tåsitt. 2Kn*

№ 101.

Ryttmästaren *J. G. N..d...nk.r.* Lynnet högst dystert och nedstämdt; kan icke vara utan sällskap, hvarförutan en skälfvande skakning och högsta sinnesoro inställa sig; mycken mattighet, kan knappt gå 40 till 50 alnar. Ingen sömn, brist på matlust helt och hållet. Kan ej få öppning utan lavemang eller laxerpiller. Beständig svår hufvudvärk i främre delen af hufvudet. Flyttande värk i olika delar af kroppen. I öfre yttre delen af venstra låret ett öppet sår af en tvärhands storlek («Radesyge»). — Kalla händer.

Bhl. 1. d. 29/11 40.

Strbågsitt. lin. R=
*Halfsitt. Kn^*
Vändstrsitt. 2A^ (L³)
Spännhalfligg. tv. M=
Vriststödj. Vr)—(
Sitt. \/\/
Spännst. tv. M=
Bågsitt. Brmusk/ und. lin. knR=

Patienten sofver hela nätterna, matlust och digestion förbättrade. Krafterna i tilltagande. Lynnet betydligt lugnare.

Bhl. 2. d. 21/12 40.

St. MR₀/
Högst. B.upp¬⌣
Ligg. pl.\/\/
St. @
Kngrst. bakåt¬⌣
(?) Högrligg. v. sittm. ring// (rättas eft. det lidande stället.)
Krhalfligg. 2Knned₀/
Grstödstrst. bakåt¬⌣
Krligg. 2Kn₀/\/
*St. pl. A^*
Krhalfligg. öfv.Isb₀/
Spännst. fram¬⌣

Patienten fortfar att sofva hela nätterna, men hans lynne är något sämre. Såret minskadt, mindre späckade kanter.

№ 102.

Kadetten *N..d...nk.r.* 17 år. Sedan spädaste åren fortfarande klen utan att dock egentligen haft någon sjukdom. Hade vid 13 och 14 år mycket ofta näsblod. Sedan 2:ne år kännes en pl̊aga i bröstet, som mest yttrar sig genom påkommande tyngd och tryckning öfver bröst och underlif samt svårighet att andas, synnerligen under stillasittande. Hufvudvärk och svarta fläckar för ögonen plåga stundom. Efter gång susning för öronen, elak smak i munnen om morgnarna.

Bhl. 1. d. 28/12 40.

Halfstrst. AxR₀/
Högsitt. Bned₀/
Vändstrsitt. bakåt¬⌣
Knst. \/\/
Stupstrsitt. R∫
Halfstrgrsitt. sn¬⌣
*Grst. 2Kn^*
St. tv. Lnd//
Ridst. \/\/
Grst. Krsb//
Talst. / und. Br)—(

Bhl. 2. d. 12/2 40.

Spännst. fram¬⌣
Spännligg. Hnd₀/O
Kngrst. bakåt¬⌣
Bågligg. motBr=
Krhäfhäng. 2Knned₀/
Ridvändst. bakåt¬⌣ (händ. för pannan.)
Vipphäng. Bned₀/
*Stuphäng. 2A^ omv. m. Hfdbakåt^*
Bågligg. @
*Bomväg. 2A^*
Högst. B.upp¬⌣
Strligg. Br)—((?)

Slutat den 28/3. Bröstet betydligt lättare.

№ 103.

Hofpredikanten *E. N..d..s.n.* Mycket mager. År 1827 svår frossa, har efterlemnat oordningar i matsmältningen. Genom ansträngande arbeten från ofvannämda år (då helsan ännu var god) till 1832 försvagades kroppen i allmänhet allt mer, och svåra attacker af magkramp inställde sig. Efter en förkylning för kort tid sedan tung andedrägt; värk och kyla om ben och fötter. Ögonen svida vid läsning och kunna dermed ej länge sysselsättas. Klåda i sätet, trög stolgång; uthärdar ej långvarigt sittande, då magkrampen infinner sig. Synnerligen lätt förkyld. Allmän mattighet så väl under stående ställning som under gång.

Bhl. 1. d. 3/2 40.

Halfligg. Lndlyft═
Vriststöjd. Vr
Spännst. tv. M═
St. pl. A
Halfligg. Gr
Högst. B.upp
Högspännst. längd sidR nedom Skuldr.
Helsitt.
Räckst. linearR═

Bhl. 2. d. 5/4 40.

St. AxR
Halfsitt. B
Ligg. pl
Bågstrst. 2Aned
Helsitt. bakåt
Stupst. R und. M
Stödgrst. S
Högsitt. Bned
Strligg. 2A
Bågstrsitt. Br

№ 104.

Studeranden *N.m.n.* Någon gång likasom hetta i bröstet förenad med tung andedrägt synnerligen vid rörelse; känner emellanåt huggning och stygn ofvan och någon gång äfven i sjelfva hjertat. Benägenhet för snufva och hosta. Kalla fötter synnerligen om aftnarna. Någon gång stickningar i bröstet ofvan bröstvårtan i höjd med 3:dje refbenet.

Bhl. 1. d. 7/1 40.

Halfspännst. fram
Högsitt. Bned
Grst. 2Kn
Stödgrst. S
Vriststödj. Vr
Bågst. linearR
Bågsitt. Br
Högst. B.upp

Bhl. 2. d. 21/1 40.

Stödstrst. 2A
Helsitt. bakåt
Grstödst. Hft
Halfsitt. B
Spännbågst. linear midtBr
Stupst. R und. M
Bågligg.
Högst. B.upp und. Vr
Stödgrvändst. bakåt
Spännligg. Hnd
Häfst. Br

Värk under venstra yttre sidan af M. pector. major. Bruna kroppar af en ärts storlek tyckas sväfva för högra ögat; reformlikt utslag längs skenbenen och vristlederna.

Bhl. 3. d. 20/3 40.
St. AxR
Helvändgrsitt. bakåt
Jemnväg. 2A
Högst. linear. Vd (m. klotst.)
Spännligg. R
Framligg. R
Högst. Kn.upp und. Knvecks
Häfhäng. 2Knned
Ridvändstrst. bakåt
Strligg. 2Aned
Sitt. Öggl (högr.) (?)
Venst.snspännst. fram (anl. nedom pect. maj.)
Bågtalst. R=

Slutat d. 7/4.

Stygnen i venstra delen af bröstet i grannskapet af hjertat hafva allt sedan denna bhl. ej förmärkts; andedrägten är blefven fri och obehindrad. Reformarne på båda vristerna hafva försvunnit. De brunaktiga punkterna för högra ögat hafva dock ej undergått någon märkbar förändring.

№ 105.

Kammarmusikus *G. N.st.dt.* 23 år. Ljuslätt, röda kinder, blå ögon, sangv. temp. Som barn svag och plågad af konvulsioner. Periodisk utan någon anledning återkommande stickning tvärtigenom nedra midtdelen af bröstet. Hetta kring bröstet och närliggande delar. Lindrig svettning om nätterna; onaturlig svaghet och mattighet efter minsta ansträngning. Ständig slemsamling i halsen, som vid upphostning åter hastigt regenereras och anger en så väl hvit som gråaktig materie af lös eller fastare form. — Percussionen dofvare i högra bröstets öfre del, der äfven respirationsljudet är otydligare än på motsvarande af venstra brösthalfvan.

Bhl. 1. d. 19/5 40.
Räckst. linearR=
Högsitt. 2B.upp und. Vr
Kngrst. bakåt
Högst. Bframåt
Fallstrsitt. fram und. A o. knR
Vriststödj. Vr
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 2/6 40.
Gånghalfstrbågst. fram
Kngrst.
Halfstrvändgrhelsitt. bakåt
Stödgrst. Hft
Högst. B.upp
Krhalfligg. tv. M
Vändhalfstrligg. tv.
Halfspännhäng. tv. Br
Krhalfligg. högr. und.Refb
St. Lftr o. tv. Hls=
Simhäng. Bned
Bågsitt. Brmusk
Spännst. fram

Bhl. 3. d. 6/8 40.
Bågtalst. linear R=
Helvändsitt bakåt
Tåsitt. 2Kn
Halfstrvändligg. A
Spännböj. Knned (stöd mell. skuldr.)
Grhögsitt. 2Bned
(β) Halfsitt. Kn
Bågsitt. Br. musk
Simhäng. linearR
Grst. 2Kn
(β) Båghäfst. midtBr

Bhl. 4. d. $^{26}/_{11}$ 40.

Halfstrvändst. AxR/
Höggrsitt. 2B ʃʅ/
Spännligg. ABned/
Knst. Vd ≻—ʗ
Frambågstrligg. ned/
Gångtyngdlut. Rʃ (Armar perp.)
Stödvändgrst. Hft0
Spännböj. midtBr// (L)
Tåsitt. Bbakåt⌐⌣
Halfstrvändligg. ⌣⌣/
Famnst. fram⌐⌣
Stuphäng. 2A⌒

Upphör med gymn. bhl. d. $^{24}/_{1}$ 41. Mattighet och nattsvett försvunna, så äfven stickningarna i bröstet. Slemafsöndringen fortfar att besvära.

№ 106.

Bokhandlaren Magister *Ch. O.én.* Efter smitta och deraf följande behandl. med mercur 1834 inställde sig värk i ena halfdelen af hufvudet. År 1835 förlorades syn på venstra ögat. Hufvudet nu bättre; är plågad af värk i magen med krampkänningar och väderspänningar under bröstet, hvarefter följa svår hosta och kräkningar. Gikt i axlar och hals, klingande för öronen; försvagadt minne och hörsel. Värk längs ryggraden. Ögonen matta, kunna ej fördraga dagsljus. Ben och fötter svullna; på eftm, frossbrytningar jemte feber och svettning på nätterna. Bättre på förmiddagarna, då endast tryckning öfver hjessan och värk i ryggen besvära.

Bhl. 1. d. $^{11}/_{3}$ 40.

St. MR/
Halfsitt. B⌒
St. akt. Hfd⌒
Högsitt. Bned/
Spännst. tv. M==
St. plA⌒
Högst. B.upp⌐⌣
Strsitt. Br ≻—ʗ

Beständig upphostning af ett klart slem, sällan solid upphostning. Kylkänsla i extremiteterna, hvarvid hosta inställer sig. Svartgröna gnistor för högra ögat, hvilka dock genom *ögonglobstryckning* betydligt inskränkt sig. Till följd af den våldsamma hostan har en svår ömhet inställt sig i trakten af Diaphragmatis fäste. Ungefärligen hvar 3:dje dag obstruktion.

Bhl. 2. d. $^{27}/_{3}$ 40.

Gångstrst. 2Aned/
Kngrst. ⌣⌣/
Ligg. pl. ⌣⌣/
Halfligg. 2Knned/
St. B//
Stupst. Rʃ und. M/
Stödgrst. Hft0
Grst. 2Kn⌒
Vändligg. cirk⌣⌣/ und. M/
Spännst. fram⌐⌣

Bhl. 3. d. $^{6}/_{5}$ 40.

St. AxR/ o. SpetslutRʃ
Högsitt. Bned/
Halfstrligg. ned/
Halfspännst. längdsidBr//
Stödgrst. S⌒
Grvändsitt. bakåt⌐⌣
Krgrhalfligg. öfrIsb/
Simhäng. lin.R//
Halfligg. Hfd0

Bågligg. ⓦ
Högst. B.upp
Nigtalstst. 2Kn und. Br

№ 107.

Bokbindaren *Od.n.* 18 år. Modren död i lungsot. Hade som barn frossa. Frisk till en hastigt vid ansträngning inträffad blodspottning för ett år sedan. Blodspottning visade sig slutligen nästan dagligen, men upphörde helt och hållet efter bruket af aconit enligt föreskrift af D:r Liedbeck. Plågas nu af svårighet att andas med hållkänsla i högra sidan af ryggen. Svettas om nätterna. All arbetslust förbi; sinnesslö, sensibel för buller.

Bhl. 1. d. 5/3 40.
St. linear R=
Halfligg. Bned
Vriststödj. Vr
Högst. B.upp
Famnsitt. A
Knst. bakåt
Sitt.
Halfligg. Br =

(Tuberculosis pulmonum.)
Upphör d. 5 Maj, utan förbättring.

№ 108.

Kongl. Sekreteraren *A. J. Old.*. Magerlagd, svag muskulatur. För flera år sedan svår andtäppa, till följe af hjertats abnorma rörelser, som genom sjukgymnastik häfdes. Nu har denna plåga ehuru till mindre grad återkommit, men sedermera åter försvunnit, sedan öppen gyllenåder visat sig. Allmän mattighet och olustighet. Vid uppvaknandet likasom brännande oro kring hjertat. Lynnet tungt. Svindel vid sträckningar af kroppen med armarnes förning uppåt, oftare efter måltiderna, då en allmännare välmåga liksom påkallar dessa sträckningar.

Bhl. 1. d. 29/12 40.
Bågst. lin. R=
Högsitt. Bned
Kngrhalfstrst.
Halfligg.
Högst. Bbakåt
Stupst. R und. M
Vriststödj. bakåt
Vändsitt. A
Spännst. fram

№ 109.

Proster *Ost.m.n.* Tyngd och yrsel i hufvudet, mattighet och allmän trötthet i kroppen, synnerligast extremiteterna. Stundom andtäppa samt i allmänhet svårighet att andas vid häftigare rörelse. Retlighet i nervsystemet. Slemhosta och hemorhoidalkänningar.

Bhl. 1. d. 1/4 40.
Strsitt. linear R=
Krhalfligg. 2Kn
Häfbågst. lin. Krsb=
Halfligg. Gr0
Famnsitt. 2A
Halfligg. Lndlyft=

Bhl. 2. d. 25/4 40.

Stödstrbågst. 2A⌒
Högsitt. 2B.upp⌐⌣
Ligg. pl⌣⌣
Knst. R⊥
*Grbågst. Krb*ff *(L)*
Helsitt. bakåt⌐⌣
St. akt. Hfd⌒
Högst. Bbakåt⌐⌣
Grst. 2Kn⌒
Spännst. fram⌐⌣

Bhl. 3. d. 18/5 40.

*Gångbågstrst. Aframåtbakåt*ₒ/
Helgrvändhalfstrsitt. bakåt⌐⌣
*Högsitt. Bned*ₒ/
Språnghalfstrst. sn⌐⌣
Grvändligg. ned⌐⌣ *(?)*
Simhäng. linear Krsb==
Högsitt. 2B∫∕
*Grvändsitt. Hft*0
Grknst. bakåt⌐⌣
Halfstrligg. ⌣⌣
Strbågsitt. 2A⌒ *und. knR*==

№ 110.

Kapten *A. O..h.f..d.* Gonorrhoe. . . . . .

Bhl. 1. d. 13/3 40.

(β) Båggrst. Krbs==
Halfligg. B⌒
Vriststödj. Vr≻—≺
(γ) Vändgrstrsitt. bakåt⌐⌣
Högsitt. B.ut⌣⌣ *urd. Vr*≻—≺ *(β)*

*Grkrhalfligg. perinœi*ff *(L³) (m. klotstaf.)*
Helsitt. ⅄ *(L³)*
(γ) Bågsitt. 2A⌒ *und. KnR*==

(γ) Bågsitt. Brmusk✓

№ 111.

Grosshandlaren *Ow.n..s.* 28 år. Rödlätt hy, mörkt hår; men klen kroppsbyggnad; dystert lynne, obstr. Sedan längre tid plågad af pollut. noct. vanligen en gång i veckan. Tillförne har detta då inträffat flera gånger efter hvarandra. Fallen för rheumatismer. Hade för 2:ne år sedan till följe af förkylning en allvarsammare ansättning åt nedre extremiteterna med svullnad och styfhet. Sedan flera år smärta i högra hypogastricalregionen i saccus coec. coli, särdeles efter dietfel, då smärta vid tryckning eller rörelse förevarit. Har förut begagnat gymnastik.

Bhl. 1. d. 26/11 40.

*St. MR*ₒ/
*Högst. Bfram*ₒ/
Spännligg. Hnd∫0
*Grst. Krsb*ff
St. akt. Hfd⌒

Knst. Vd≻—≺
Tyngdlut. R∫
Helsitt. bakåt⌐⌣
Stupst. R∫ *und. M*ₒ/
*Famnfall*ₒ—ₒ *und. linear R*⊤⊤ *(mel. linor.) (?)*

№ 112.

Grosshandlaren *P. K. P..l..* Mager, bleklagd. Nästan beständig värk i och omkring hjertat; så ock i bröstet, och vid väderskiften synnerligen,

i mage, armar och ben. Yrsel samt stundom susning för öronen vid vädervexling. God matlust men buken uppdrifven efter måltiderna. Kastar urin ofta 10 till 12 gånger dagligen. Vid sinnesrörelse äfvensom vid hög temperatur inställer sig plötsligt hjertklappning. Klåda i stolgången, tyngsel i hufvudet.

Bhl. 1. d. $^7/_1$ 40.

St. MLnd/
Högst. B.upp
Krgrligg. sidM
St.
Högsitt. Bned/
Stödgrst. (*hnd. f. pann.*) (L^3)
St. A (*hvar 3:dje dag.*)
Högst. Bbakåt
Bågsitt. Brmusk
Spännligg. Hnd
Halfligg. Hfd
Krligg. tv. M
Tyngdlut. R
Grkrokhalfligg. Sphincter (*m. näbbst.*)
Grstödvändst. bakåt
Grst. 2Kn
Stupst. R und. M/
Vändligg. båg
Häfst. Br

Bhl. 2. $^{10}/_2$ 40.

St. AxR/
Knst. bakåt

Slutat i Mars månad. Allmänt förbättrad, ehuru hjertlidandet ännu ofta besvärar.

№ 113.

Grosshandlaren *L. P.tr.*. 23 år. Lång och smal, bleklagd, mörkt hår. Hade som barn vatten i hjernan. Från 6 till 11 år plågad af stranguri. Under utvecklingsåren till cirka för 3 år sedan periodisk värk öfver högra ögat och halfva hufvudet, åtföljd af äckel. Tills 14 året mycket ansatt af skrofler såsom betydliga körtelsvullnader på halsen. Fick vid denna tid frossan, som endast med svårighet efter flere recidiver botades, men efterlemnade en tyngd och trånghet i bröstet. Vid 17 år reste utrikes dels i Tyskland och England men hufvudsakligast i Portugal. Kände i Hamburg, hvarest lefnadssättet var tämligen högt, en tyngd, liksom en slemkluns i maggropen. Hostade då upp litet blodblandadt slem *). Efter föregående fatigue och intagen middag upphostades under $^1/_2$ timme mörk blod. En tid derefter gulsot och fick efter tillfrisknandet blodstörtning. Dessa blodhostningar hafva recidiverat 2 à 3 gånger under de 2:ne senare åren. Understundom besvärad af hjertklappning. Stickningar i hela högra sidan af bröstet, högra armen och under samma sidas skulderblad. Understundom förmärkes liksom en skakning under högra refbenen, äfvensom en krampaktig känsla vid hastig vändning.

---

*) Har såsom handelsbokhållare under träget stillasittande i Hamburg haft plats på ett kontor, med högra sidan nära en jernkakelugn, som ofta starkt eldades: fick efter en förkylning håll och stygn i denna del af bröstet; bättrad genom frottering. *B.*

Bhl. 1. d. 24/11 39.
St. linear R═
Halfligg. Lndlyft═
Högsitt. B
Vriststödj. Vr
Bågst. tv. Lnd═
Vändsitt. A
Halfsitt. B
Bågsitt. Brmusk

Bhl. 2. d. 10/12 39.
Gångst. und. 2A (?)
Halfligg. Bned
St. pl. A
Venstrsnligg. högr. tv. sid
Gångbågst. 2Aned
Stugst. R und. högr. under Rfb
Trappst.
Strligg. 2A
Stödgångstrst. S und. A
Högrhalfspännst. högr. lin. längdBr
Häfst. linear R═
Afbrott.

Bhl. 1. d. 1/2 40.
St. MR
St. pl. A
Högst. B.upp
Vändsitt. A
Bågst. tv. Lnd
Helsitt.
Sitt. högr. undSkldb
Krligg. 2Kn
St. höger öfverarm
Häfst. linear R═

Bröstet friare. Främre fliken af lefvern besvärad af en svår presskänsla, i likhet med en tryckande svulst.

Bhl. 2. d. 11/2 40.
Halfstrst. AxR
Trappst. 2K (?)
Strligg. 2A
Högsitt. B
Högrkrhalfligg. undRfb. uppåt (lefverns venstra flik,)
Halfstrst. linear Br
Kngrst. bakåt
Vändligg. ned
Stupst. R und. Rfb.upp (se 5:te rörelsen.)
Grst. 2Kn
*Stödbågst. Br *).*

№ 114.

Grefve *Gustaf P.p.r.*

Bhl. 1. d. 22/12 39.
Halfligg. Lndlyft. ═
——— *B.ut und. Vr*
Famnsitt. A
Vändgrsitt. fram und. knLnd
Krhalfligg. Kn
Grvändfallsitt. upp und. Br
Halfligg. F.in. o. ut
Famnsitt. Br und. lin. R═

№ 115.

Grefve *K. P.ss..* 13 år. Starkt byggd, sangvin. temperament. Städse varit plågad af andtäppa särdeles vid rörelse; förr stark hjertpklappning. Dubbelt ljumskbråck, hvaraf det högra uppkommit genom fall från häst för 2 1/2 år sedan; det venstra förliden December efter stark skridskoåkning.

*) Åtskilliga ändringar förekomma i behandlingen under det följande året.

Bråcken falla lätt ut genom de för känseln stora bukringarna; det högra senast för ett år sedan. Bråckband måste då natt som dag begagnas. Ofta förstoppning, deformitet af sternaltrakten.

Bhl. 1 a. d. 21/9 40.

Halfligg. B.upp
Krligg. 2Kn
Fallhögsitt. Bbakåt
Strbågsitt. Br und. knR
Ligg. pl.
Halfkrfallsitt. bakåt und. Knned
Höggrsitt. 2Bbakåt (vid springbock.)
Grvändligg. ned (införes först efter 8 dagar.)
Vändsitt. Brmusk

Bhl. 1 b.

Halfligg. B.upp
Krligg. 2Kn
Fallhögsitt. Bbakåt
Grhalfstrvändligg. Br
Båghalfligg. 2A.upp (fr. sidan.) (trekantig kudde mell. skuldr.)
Halfkrfallsitt. bakåt und. Knned
Vändligg. båg
Höggrsitt. 2Bbakåt (vid springbock.)
Grstrligg. ned omv. m. längdsidBr
Strbågsitt. Br und. knR

№ 116.

Studeranden *A. R.s..str.m.* 16 år; mörkt hår o. ögon, mörkgul hy. Vid hastigare rörelse qväljning, som dock snart försvinner efter hvila. En gång äfven svimning efter att hafva sprungit fort. Hjertats rörelse starkt bultande. Vid stillasittande hettar ansigtet på eft.m. Kalla fötter och händer. Någon gång knip och spänningar i underlifvet. Stickningar i midtdelen af högra brösthalfvan. Känner understundom en liksom klunkande, porlande känsla i bröstets midt. Går och sitter vanligen framlutande; bröstkorgen tillplattad framifrån-bakåt.

Bhl. 1. d. 24/10 40.

Vriststödj. Vr
Kngrst. bakåt
(β) Famnst. Brlyft (?)
Vriststödj. bakåt
Halfsitt. Kn
Vändsitt. Brmusk
Högsitt. Bned (β)
Tåsitt. 2Kn
Halfstrligg.
Knst. Vd
Tyngdlut. R
Simhäng. Bned
Krligg. 2Knned
Famnbågst. sidbågBr

Bhl. 2. d. 11/1 41.

Vändstrstödst. fram
Bågst. linear R

Slutar d. 23/1 41. Stickningarna i bröstet försvunna äfvensom den porlande känslan i midtdelen af bröstet. Lemmarna fortfara att vara kalla.

№ 117.

Friherre *F. W. R..b....r.* P.M. »Mina plågor i bröstet uppenbara sig på 2:ne vis: dels genom en slags tryckning eller qväfartad känsla, hvilken

helst inträffar efter måltiderna, men som lätt afhjelpes på sätt, att jag trycker på tungspänn, hvilket förorsakar en så kallad uppstöt eller rapning; dels ock genom en stundom påkommande högst plågsam känsla, såsom stunge man genom mitt bröst ett glödgadt jern, eller runne det varmt vatten derigenom. Under det denna plåga fortfar, har jag svårt att ligga, utan måste, så vidt det är om natten, bädda så högt under hufvudet, att jag snart sagdt sitter i sängen; och kan jag då rent af icke ligga på högra sidan. Derest jag förtär kaffe eller något annat varmt fluidum på morgonen, så infinner sig bestämdt denna sistnämnda plåga straxt derefter och fortfar 1 à 2 timmar på förmiddagen, särdeles om jag straxt på kaffet det aldra minsta motionerar mig. Jag plägar fördenskull icke förtära något på förmiddagen, utom stundom 1 glas vatten.»

«På eftermiddagen känner jag ofta en häftig törst, samt torrhet i halsen. Derest jag då dricker vatten, känner jag liksom en slemstockning i halsen och en slags lindrig qväljning, men hvilket allt uteblifver, om jag antingen icke dricker, eller måttligt förtär svagdricka. Äfven om jag icke dricker något, är törsten öfvervunnen efter omkring två timmar.»

«I öfrigt är jag fullkomligt frisk och kan, utan att deraf må illa, äta och dricka hvad som helst. Stockholm den 9 October 1840.»

F. W. R..b...er. 29 år.

Bhl. 1. d. 8/10 40.

Häfst. linear R══
Högst. B.upp
Vändsitt. Br
Vriststödj. bakåt
Helsitt.
Halfsitt. Kn
Spännst. framåt
Stupst. R und. MR
Helsitt. bakåt
Bågst. lin. R
Högsitt. Bned
Strligg. 2A
Krhalfligg. 2Knned
Halfligg.
Talst. und. Br

Bhl. 2. d. 18/10 40.

St. AxR
Vändligg. båg
Kngrst. bakåt

Upphör d. 1/12 40 utan att förmärka någon särdeles förbättring i öfverklagade lidanden.

№ 118.

Bokhållaren (Notarien) *J. L. du R..s.* 28 år. Som barn plågad af svullna halsknölar. Vid 17 år en långvarig frossa, som efterlemnade en olägenhet och plåga i venstra sidan. 1834 förmärktes en sedermera fortgående snedhet i ryggen från venster till höger. Någon gång spänningar öfver bröstet och värk i närheten af hjertat. Haft långvarig frossa, hvarefter infann sig en svullnad i mjelten, som behandlats med mycket mercurialia. Snedvuxen.

Bhl. 1. d. 23/11 40.

Vändstrst. lin. R══
Halfsitt. Kn
Vändstödhögrstrst. S

Krhalfligg. 2Kn ⌒/
Högrspännligg. o—o
Helsitt. bakåt ⌐⌣ *(händ. i sid.)*
St. Und.käks=
*Vändsitt. Hft*O *(L)*
*Högrgångvenstrstrst. v. Aned*o/
Bågsitt. Br√ *und. knR*o/

Bhl. 2. d. 23/12 40.

*Venstrstrst. AxR*o/
*Högsitt. Bned*o/

Högrtrapphögrstrst. Sn ⌐⌣
Högrspännligg. R ⊥
Knst. Vd ≻—≺
Högrsimhäng. 2A^
Frambågstrligg. 2A^ *(rep. åt högr.)*
Högrstrligg. till venstr ⌐⌣
*Krhalfligg. 2Knned*o/
*Högrgångvenstrstrst. v. Aned*o/
Grst. 2Kn^
Spännst. fram ⌐⌣

№ 119.

Kongl. Sekreteraren *P. R..b..g.* Beklämning öfver bröstet, hjerttrakten och maggropen. Stickningar i midtdelen af bröstet, hvilka tränga i djupet af bröstet. Stundom angifver sig spänningen eller hopklämningen i trakten af lefverns venstra flik tillika med uppdrifning af underlifvets inelfvor. Ansigtet ständigt rödblossigt, hvarvid inställer sig en tyngsel i sjelfva ögat, hvilket äfven håller sig rödt och blodsprängdt.

Bhl. 1. d. 24/1 40.

Spännst. fram ⌐⌣
Krgrhalfligg. SidM=
Grknst. bakåt ⌐⌣
Tyngdlut. R∫
Vriststödj. Vr ≻—≺
*Krhalfligg. und. Rfb.upp*o/
Högsitt. B ⌒/
Vändhelsitt. bakåt ⌐⌣
(NB.) Krhalfligg. tv. M=
Strbågsitt. Br ≻—≺

Bhl. 2. d. 19/5 40.

*Halfstrst. AxR*o/
Stupst. R∫ *und. M*o/
Knst. Vd ≻—≺
*Spännböj. tv. Br*ꝭ *(i höjd m. diaphr. fäste.)*
Vändgrvadstöd. cirk⌣⌣/
Stupst. R∫ *und. Refb.upp*o/

Högst. B.upp ⌐⌣
Framligg. 2A^
*Vipphäng. Bned*o/
Spännst. Br.grop= *omv. m. tv. M*=
Räckst. Br ≻—≺

Bhl. 3. d. 28/7 40.

*Båggångstrst. 2Aned*o/
Simhäng. sn ⌐⌣
*Halfspännhäng. snBr*ꝭ *(rättad efter diaphr. främre fäste.)*
*Spännböj. Bned*o/
*Halfstrvändligg. ned*o/
Spännligg. half ⊥
Tåsitt. 2Kn⌣⌣
Framböjligg. o—o
*Spännligg. Bned*o/
Armhälstödligg. Brgr=
Ligg. Ⓓ
Nighäfst. Br ≻—≺

№ 120.

Studeranden *J. R.ch..t.* 17 år. Mörkt hår, lång, magerlagd; i gulbrunt stötande hy med röda kinder. I början af året lidande af långvarig ofta recidiverande frossa, som kuperades med Chinasalt. Har sedan denna tid besvärats af tung andedrägt och stark hjertklappning vid minsta ansträngning eller rörelse äfvensom vid framåtlutad ställning. Stickningar kring trakten af hjertat samt ömhet och värk mest i venstra brösthalfvan, någon gång äfven öfver hela bröstet. Denna ömhet kännes icke ytlig utan liksom inuti sjelfva bröstet. Kalla extremiteter.

Bhl. 1. d. 11/9 40.

Talst. linearR
Högsitt. Bned
Vändsitt. Brmusk
Halfspännst. sidBr (långs. diafr. fäste.)
Grst. 2Kn
Strvändsitt. fram und. knR
Fallhalfmotst. A und. tv. sidR
Kngrst. bakåt
Spännst. fram

Friare i andhämtn. Under stillasittning och vid häftigare rörelse inställer sig värk i trakten af hjertat.

Bhl. 2. d. 15/10 40.

Båggrst. 2Aned
Knst. Vd
Ligg. förvridn.
Bomframväg. Bbakåt
Simhäng. linearR
Viststödj. Vr
Halfstrligg.
Grstödst. Hft
Tyngdlut. R
Halfspännst. lin. Br
Trappbågst. 2 Aned
Stupsitt. Br (?)
Knfallst. fram (?)
Bågsitt. Brmusk

Bhl. 3. d. 23/12 40.

Stödstrvändst. fram
Spännligg. A. o. Bned
Strligg. 2A
Vipphäng. Bned
Halfspännhäng. tv. SidBr
Båghalfknstrst. 2Aned
Simhäng. 2B
Sitt. venst. deltoid
Strtyngdlut. horiz. 2A
Halfstrvändligg. ned
Höggrensitt. 2Bned

Upphör den 9:de Januari 1841. Hjertklappningen upphörd, så ock stickningar och värken i hjerttrakten. Extremiteterna varma. Bröstet lättare; pat. blir ej andfådd utom vid starkare ansträngningar.

№ 121.

Herr *E. A. R.s.n.* 29 år. Rheumatism vid korsbenstrakten. Lårets adduktionsmuskler atroph. Någongång obstruct., anfall af hypochondri, mattighet, yrsel, äckel, matleda, långvarig snufva, begagnat laxantia och bloduttömningar.

Bhl. 1. d. $^{9}/_{3}$ 40.

Spännstående fram ⌐—⌣
Halfsitt. B ⌒
Halfligg. Lj==
Helsitt. ⌣⌣/
Krhalfligg. 2Kn ⌒/
Stödgångst. S ⌒
Grenstående 2Kn ⌒
Halfliggande part. M =
Talst. Br ≻—⌐

№ 122.

Grefve *C. R.s..n.* 26 år. 1836, till följe af ansträngande studier och sinnesoro, insjuknade i en 14 dagars ihållande s. k. «nervös feber». Derefter nästan oafbrutet plågad af susningar för öronen. Vid ansträngningar oro och hufvudvärk, för hvilka åkommor åderlåtning samt koppning och iglar i veklifvet begagnats. Sedan sistlidne December började ögonen sticka och svida, hvarjemte de oroades af mouches volantes; ser omkring ljusskenalltid en skiftande ring; humöret tungt. Tillförene ofta besvärad af näsblod.

Bhl. 1. d. $^{4}/_{11}$ 40.

Gånghalfstrst. Aned ⌡
Halfsitt. B ⌒
Helvändsitt. bakåt ⌐—⌣
St. akt. Hfd ⌒
Ridst. ⌣⌣/
Grst. 2Kn ⌒
Tyngdlut. horiz. 2A ⌒
Sitt. Ör =
Vriststödj. bakåt ⌐—⌣
Framligg. Nck ∫
Bågst. linear R==

Bhl. 2. d. $^{25}/_{11}$ 40.

Halfstrst. AxR ⌡
Högsitt. Bned ⌡
Vändligg. tv ⌐—⌣ *(h. fr. pann.)*
Högsitt. 2Kn ⌣ *und. Vr* ≻—⌐
Spännligg. R ⊥
Strligg. 2A ⌒
Sitt. sig. Ögl ⌡ *(i afvexl.) (?)*
Vändsitt. cirk ⌣⌣/
Stödgrstrst. bakåt ⌐—⌣
Stuphäng. 2A ⌒
Grknstrbågst. 2Aned ⌡
Räckst. Br ≻—⌐

№ 123.

Kadetten *G. R...nm.ll.r.* Tuberculosis, hindrande att deltaga i undervisningens praktiska läroämnen . . . . .

Bhl. 1. d. $^{1}/_{7}$ 40.

Halfligg. 2 B.ut ⌣ *und. Vr* ≻—⌐
Högst. Bbakåt ⌐—⌣
Knst. R ⊥
(β) *Båggrst. linear R* ╤
Krhalfligg. 2B ⌒/
Högsitt. Bned ⌡
Språngst. bakåt ⌐—⌣ *(händ. i sid.)*
(β)

Bhl. 2. d. $^{9}/_{9}$ 40.

Högsitt. Bned ⌡ *o.* ⌒/
Halfstrvändsitt. Brmusk ⌐/
Högst. Bfram ⌡
Halfspännst. längd sidBr ╤
Högsitt. 2B.up ⌐—⌣ *und. Vr* ≻—⌐
Högst. 2Auppdragn. (m. lin.)
Kngrst. ⌣⌣/ *(händ. i sid.)*
Bågst. linearR =

Tåsitt. B.upp⌐ | *Talst. Br*≻—≺ *und. sidBr*⁼
*Knst. R*X *und. linearR*⫪ (L^3)

№ 124.

Brukspatron *Gustaf R.th.* 42 år. Fetlagd, stark kroppsbyggnad. För 7 år sedan en långvarig gikt i nästan alla delar af kroppen. Begagnade då gymnastik under 3:ne år, hvarefter alla giktkrämpor försvunno. Har nu endast öfvergående ristningar i lederna; men är besvärad af andtäppa, någon gång hjertklappning. Hufvudvärk innan detta bröstlidande, nu endast vid stillasittande inträffa congestioner åt hufvudet.

Bhl. 1. d. 2/10 39.

Bågst. tv. Lnd═
Högsitt. B
Vändsitt. A
Spännst. tv. M═
Sitt.
Spännst. linear midtBr═⁼
Halfligg. B.upp
Stödst. S
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 31/10 39.

St. MLnd
*Halfligg. Gr*0
Grhelsitt. bakåt
Vändsitt. Brmusk
Stödstrligg. (?) 2 linear Br (?)
Ligg. pl
Stupst. R und. M
Högsitt. B.upp.
Simhäng. 2A
St. Luftr⁼ *och tv. Hls*═
Stödgrbågst. Br≻—≺

Bhl. 3. d. 16/12 39.

Halfstrst. AxR
Spännligg. o—o

Högst. B.upp
Tyngdlut. R
Simhäng. 2B
Helgrvändsitt. bakåt
Strligg. 2A
Gångstrst. 2Aned
Grst. 2Kn
Framligg. Nck
Trapphalfstrst. Sn
Talnigst. Br≻—≺

Afbrott.

Bhl. 1. d. 17/11 40.

St. MR
*Halfligg. Gr*0
Stödbågst. 2A
Helsitt.
Högst. B.upp
St. akt. Hfd
Högsitt. 2B
Halfligg. Kn und. Knvecks
Spännst. fram

Sitt. mothjess═ *omvexl. m. Nckgr*⁼
Hvarje morgon vid uppstigandet hufvudvärk.

№ 125.

Bokhållaren *C. G. R.gh.* 31 år. Mörkt hår, rödlätt, Puckel. Till följe af ett fall vid ett års ålder började ryggen att växa krokig. Fick sedan engelska sjukan, och började först att gå vid sju års ålder. — — Gick

på kryckor till 18 års ålder, fick vid förkylning lätt ondt i sidorna. Kunde efter bad vid Strömstad 1828 och 1829 bortlägga kryckorna. Till 26 år endast hastigt öfvergående plågad 3 à 4 gånger af värk i sidorna och låren. Har nu efter förkylningar på resor återfått ofvannämda plåga i lår, ben och sidor sedan sistlidne höst, dock mest i hela venstra sidan. För flere år sedan ofta plågad af näsblod och hufvudvärk, hvilken sednare nu återkommer vanligen ett par gånger i månaden; tillförne emellanåt äfven lindrig värk i skuldror och armar.

Bhl. 1. d. 17/12 39.
Bågsitt. 2A
Halfligg. B
Halfligg. ≈/
Slappsitt. tv. Hft=
St. venstr. B
Högst. B.upp (rep åt venstr.)
Strgångst.
Högst. venstr. B.inåtframåt/
St. venstr. Ischiadnerv/
Häfst. tv. Lnd==
Halfligg. Gr0
Ligg. pl≈/
Gångst. 2Aned/
Strstupsitt. R∫
Helsitt. bakåt
Framstrligg. 2A
Grstödvändst.fram≈/ (*Rt.utför*≈/)
Grvändsitt. bakåt
Halfligg. B und. Knvecks/ (rep. åt venstr.)
Häfnigst. Br und. MR/

Bhl. 2. d. 16/1 40.
St. MLnd/

Slutat den 16 Febr. 1840.

№ 126.

Professor *S..db..g.* Hemorhoidalansättningar förnämligast vid korsbenstrakten. Dessutom ständig smärta och uppdrifning i tvära koliktarmen, åtföljda af väderuppstigningar . . . . .

Bhl. 1. d. 17/10 40.
Spännst. fram
Helsitt. ≈/
Halfligg. Gr0
Slappsitt. tv. Hft=
Högst. Bbakåt
Stupst. R∫ und. M/
Ligg. upp∫ und. M/ o. Br
Grst. venstr. Glutei-ring
St.
Krhalfligg. Knned/
Vändstrsitt. fram≈/ *und. Br*
Högst. B.upp
Halfstrligg. ≈/
Vändhalfstrsitt. A
Grsitt. Hft0 und. MLnd/
Båggrst. linear Krb==
Strtyngdlut. horiz. 2A
Grst. venstr. Glutei-ring
Bindst. Hft0 und. görd
Krhalfligg. tv. M=
Simhäng. 2A und. MLnd/
Vändbågligg. cirk.≈/ *und. MLnd/*
Krhalfligg. krumM==
Bågsitt. ≈/ *und. Br och knLnd/*

Bhl. 2. d. 29/10 40.
St. MR/

№ 127.

Öfverstelöjtnant *C. S. S..d.ls.* Lynnet tungt. Susning för öronen; värk i ögonen synnerligen om morgnarna. Högra sidan af kroppen kallare än den venstra. Ansigtet uppdrifvet eller i congestionstillstånd. Någon gång tryckning under bröstet, hvarvid äfven en torrhosta. Knarkningar i båda knäna. Ständig afmagring under ett års tid åtföljd af mattighet och olust för arbete. Afföring svår, ofta plågsam värk i ändtarmen. Fötterna i allmänhet kalla. Under hela dygnet en sötaktig smak i munnen; diabetiska symptomer. Ofta trängningar till urinering; äfven ristningar, dels i stolgången dels ock i ändtarmen, som häntyder på hemorhoidallidanden.

Bhl. 1. d. $^{7}/_{10}$ 40.

Grnigst. MLnd/ und. 2Kn
Högst. Bbakåt
Kngrst.
Trapphalfstrst. sn
Tyngdlut. R
Knstrbågst. 2Aned/
Högst. högrB.upp
Högrkrligg. h. und. Rfb/
Sitt. Undkäks=
Grbågst. Korsb=
Högrspännst. högrsidRlängd
Båggrst. tv. Lnd
Strsitt. bakåt und. knLnd/

Sötaktig smak i munnen. Någon gång uppdrifvet underlif; kongestion åt hufvudet; kalla extremiteter.

Bhl. 2. d. $^{23}/_{10}$ 40.

Strvändsitt. fram und. knR/
Högst. Bframåt/ (rep. åt högr.)
Halfstrvadstödj.
Venstrkrhalfligg. part. M
Knvändst. bakåt
Grstödst. bakåt und. MLnd/
Vriststödj. Vr (repet. åt högr.)
Grvändsitt. Hft
Helgrvändsitt. bakåt
Krhalfligg. krumM
Stupsitt. Nck
Stupfall. 2A

Upphör den 7:de November. Ingen märkbar förändring. Känner sig i allmänhet mattare; kommer i frysning efter gymnastiken.

№ 128.

Handelsbokhållaren *A. Sch..dt.* Tillförene begagnat gymnastik under 3 månader, hvarefter under ett år all värk i venstra sidan af bröstet upphörde. Nu har den återkommit jemte hjertklappning, hvilken äfven efter gymnastisk behandling försvann.

Bhl. 1. d. $^{6}/_{5}$ 40.

Talst. dubb. linearR=
Gångstrst.
Spännligg. half
Venstrspännst. tv. venstrsidBr. omvexl. med ring
Kngrst. bakåt
Stödgrhalfstrst. S
Högst. Bframåt/
Strligg. 2A
Vändgrsitt. bakåt
Spännst. fram

Bhl. 2. 19/5 40.
Bågst. linear R
Högsitt. Bned
Vändligg. ned (?)
Stupst. R
Grst. 2Kn
Helsitt. bakåt
Högsitt. 2B
St.

Stupvändst. S (vid Vippmast, knän. fix.)
Spännligg. Bned
Halfspännst. linear sidBr
Häfst. Br

Värken i bröstet mera sällan och förminskad. Upphör den 20 Juni 1840.

№ 129.

Gossen *R. Schw.n.* . . . .

Bhl. 1. d. 16/11 40.
Frist. R och spetslut. R
St. inArmnerf
Strligg. lin. R (rigtad åt hals och mell. skuldr.)
Vändsitt. bakåt
Krligg. 2Knned
Sitt. A.fläť
Stuphäng. 2A
Grnigst. tv. M
Sitt. 2A (mellan skuldr. fix.)
Stupsitt. tv. Nck

Ligg. upp und. Br

Bhl. 2. d. 22/1 41.
Grtyngdlut. horiz. 2A
Bågligg. Hfd
Balansst.
Sitt. horiz. 2A
Spännligg. Hnd
Perp. lin. äntrn. St.
Stupfall. mellan Skbl
Stuphäng. krängn.
Snedsimhäng. 2A

№ 130.

Expeditionssekreteraren *Sch.b.rg.* Lång till vexten, lutande rygg, mager. Rheumatisk styfhet i ben och lår jemte svaghet och trötthet i desamma. Någon gång ryckningar och starka hugg liksom genom låren och sätet. I högra armen, från axeln en på sednare tiden allt mera ihärdig tyngd och styfhet, som vid skrifvande är hinderlig. Plågad af förslemning i tarmkanalen och obstruktion. Värk och yrsel i hufvudet. Den förra återkommer, stundom följd af hetta i ögonen, ömhet i ansigtsmusklerna, hjertklappning och någon gång äckel, stundom med starkare ristningar i nacken och tinningarne. Dessa symptomer framträda snarare vid tillfällen af längre hvila med sömn. Yrseln mest på f. m. från kl. 12 till 3; bättre på eft.m. Hjertklappning och tung andedrägt vid minsta kropps- eller själsansträngning. Medicinerat mycket, länge nyttjat laxantia, rhabarber i ökade qvantiteter.

Bhl. 1. d. 11/9 40.
Spännst. fram
Halfligg. Gr
Strgångst. 2Aned

Halfligg. pl.
Högst. B.upp und. Vr
Högst. 2A.upp (bakifr. m. lin.)
Bågst. linear R

Helsitt. bakåt
Grst. MKrs
Sitt. Nckgr, längdHjesshackn. o. tinningpunkt
Sitt. horiz. högrA o. Hleds o.
Strsitt. Br und. fram

Obs. högra armens stelhet.

Stående höger Underarm

Bhl. 2. d. 29/9 40.

Vändst. AxR
Högsitt. 2B.upp und Vr
St. högr. A
Stödgrst. Hft
Högst. Bfram
Spännst. tv. M
Vändligg. båg (L.)
Spännligg. Hnd
Grst. MKrs
Ligg. sidHfd
Handstödj. fingr o. Hndpunktering (m. näbbstaf; inhand.)

Grst. 2Kn
Talnigst. Br

Slemmiga hemorhoider, väderspänningar esomoftast.

Bhl. 3. d. 20/10 40.

Båggångst. 2Aned
Knfallst. fram
Ligg. 2A
Gångstödst. S
Tåsitt. 2Kn
Spännligg. R
Högsitt. 2B.upp und. Vr
Grframvändligg. ned (L.)
Simhäng. Krsb
Låghögrstrsitt. hA omv. med Aned
Stupst. R und. M
Stupsitt. PannNck
Spännst. tv. M
Strligg. Br

(Gymn. fortsatt under flera år.)

№ 131.

Kongl. Sekreteraren *C. G. S..fv....lpe.* Värk i ländtrakten sedan några år, hvilken dock efter begagnande af kalla bad något bättrats. Någon gång yrsel och hufvudvärk. Ofta hes och tillförene ofta bröstvärk. Frampå högra låret understundom liksom en rheumatisk värk. Dystert och nedslaget lynne.

Bhl. 1. d. 4/11 40.

St. tv. Lnd (hfdet framåt böjdt.)
Högst. B.upp
Vändsitt. A
Krhalfligg. 2Kn
Stupst. R und. M
Grsitt. Hft
Trappst. sn (händ fr. pann.)
Helsitt. (hfdet framåt.)
Sitt. Br und. bakåt och knR

Bhl. 2. d. 19/11 40.

St. MR
Halfligg. Kn
Vändhalfstrligg. A
Stödgrst. Hft
Knst. bakåt
Ligg. pl.
St.
Högst. B.upp
Grst. 2Kn
Spännligg. Hnd
Räckst. Br

Upphör den 5 December.

№ 132.

Kongl. Sekreteraren *I. S.....rsp.rr..* 32 år. Sedan yngre år känt en egendomlig liksom pulserande rörelse midt i bröstgropen. Understundom allmän mattighet, synnerligen mot aftnarna. Hetta i händerna någon gång, efter måltiderna uppblossande hetta åt ansigtet.

Bhl. 1. d. $^3/_7$ 40.

Bågst. linearR=
Krhalfligg. 2Kn
Kngrst.
Stödst. S
Högsitt. Bned
St.
Helsitt. bakåt *und. Br*
Halfligg. Brlyft=

Känsla af dallring i trakten af maggropen; hetta ini händerna.

Bhl. 2. d. $^{28}/_7$ 40.

St. AxR
Högsitt. 2B
Ligg. pl.
Halfspännst. tv. sidBr
Krhalfligg. 2Knned
Spännligg.
Knst. bakåt
Stödst. S
St. akt. Hfd
Vändligg. båg
Talbågst. linear midtBr

Bhl. 3. d. $^3/_9$ 40.

Bågst. 2Aned
Högsitt. Bned
Vändligg. Båg
Halfspännhäng. tv. SidBr
Helsitt. bakåt
Högst. Bbakåt
Stödgrst. cirk *(?)*
Framligg. 2A
Spännligg. Hnd
Stupst. R *und. M*
Högsitt. Bned
Spännst. fram *und. lin. R=*

Mattigheten upphörd; pulsationen i bröstgropen minskad, så ock öfriga symptomer. — Upphör den $^3/_{11}$ 1840. Bröstvidden ökad $^1/_2$ tum, vidden öfver lifvet minskad $^3/_4$ tum.

№ 133.

Studeranden *C. F. Sm.r..ng.* Plågad af hetta åt hufvudet, tryckning öfver bröstet, tung och försvårad respiration; nästan beständig snufva med täpthet i näsan; mattighet vid minsta rörelse. Blir yr i hufvudet vid hastig uppresning efter ett längre stillasittande.

Bhl. 1. d. $^{16}/_{12}$ 39.

St. MR
Högsitt. Bned
Sitt. båg
Vriststödj. Vr
Högst. B.upp
Stödgrst. bakåt
Strstupsitt. R
Knst. bakåt
Bågsitt. Brmusk
Häfst. linear R=

Bhl. 2. d. $^3/_1$ 40.

Spännst. fram
Halfsitt. B
Ligg. pl.

Halfspännst. längdBr//
Stupst. R∫ und. M/
Krhalfligg. 2Knned/
Högst. Bbakåt⌐ﾆ
Venstrsnligg. högr. tv. sid// (i höjd m. lefvern.)
*Strligg. 2A^*
Sitt. längdHjess//
Knst. ⌄⌄/
Halfstrbågst. Högertvärsidbröst// (i höjd med falska refbenen.)
Bågsitt. venstr. Brmusklyftn/
Bågsitt. Br⟩—(

Finner sig i allmänhet bättre; hettan åt hufvudet förminskad, äfvensom tyngden öfver bröstet. Mattigheten, ehuru bättre, varsnas dock ännu.

Bhl. 3. d. $^{23}/_1$ 40.

St. AxR/

Krligg. 2Kn⌄/
Vändligg. ned⌐ﾆ
Halfspännhäng. tv. SidBr//
Krligg. tv. M=
*Frambågligg. 2A^*
Högst. B.upp⌐ﾆ
Bågligg. Ø
*Stupfall. 2A^*
Vipphäng Bned/
Bågfamnligg. 2A^ (?)
St. Hlsådr/
Tåsitt. 2Kn⌄⌄
Räckst. Br⟩—(

Slutar den $^{21}/_3$. Tillståndet i alla hänseenden bättre. Hettan åt hufvudet häfd; tryckningen öfver bröstet *betydligen* bättre, såväl som snufva och mattighet. Yrseln åt hufvudet är dock, ehuru förminskad, ännu fortfarande.

№ 134.

Häradshöfning *N. S..m.l..s.* Vid ett års ålder behandlad för skrofler, har hvarje år varit besvärad af utslag på högra handen till 1836, då Ramlösa brunn och saltsjöbad hämmade denna åkomma. Behandlad 1835 med vegetab. Utslaget försvann men återkom efter ett par månader — mercur till utvärtes bruk och svafvelkur använd. Hösten 1838 utslag på händerna, som behandlats med imbad och «hepatiska» bad; har sedan hvarje höst återkommit, men försvinner under sommaren. Obstruktion esomoftast.

Bhl. 1. d. $^{6}/_{11}$ 40.

St. MR/
Halfligg. Bned/
*St. akt. Hfd^*
*St. pl. A^*
Helsitt. ⌄⌄/
*Stödst. S^*
*Grst. 2Kn^*
Stupsitt. tv. Nck⌄⌄/
St. A// omvexl. m. inA=
Bågstrsitt. Br⟩—(und. knR/

Bhl. 2. d. $^{20}/_{11}$ 40.

St. AxR/
*Halfligg. Kn^*
Ligg. pl⌄⌄/
Spännligg. Hnd/0 och RX
Knst. bakåt⌐ﾆ
*Stödst. S^*
(β) Spännst. tv. M=
Tyngdlut. R∫
Grstödst. Hft0
Högsitt. Bned/ (β)
Strsitt. 2A^ und. knR/

№ 135.

Grosshandlaren *G. S..m.l..s *).* . . . bråck . . .

Bhl. 2. d. 15/10 40.

Strvändsitt. fram
Halfligg. 2B.upp
Viststödj. Vr (repet. åt venster, und. häl)
Ligg. pl
Halfkrhalfligg. Knned
Spännst. tv. M==
Båggrst. tv. Krsb
Viststödj. bakåt
Halffamnsitt. (utsträckta arm. fixerad.)

Bhl. 3. d. 2/11 40.

Halfstrgångvändst. fram
Högsitt. 2B
Tåstödj. und. häl (rep. till högr.)
Halfstrligg.
Höggrsitt. 2Kn (stöd vid knä)
Strligg. 2A.vexelned
Spänngrbågligg.
St. B.upp och
Vadgrhalfstrstödj.
Tyngdlut. horiz. 2A
Fallgrstrsitt. vexel Sid und. på händerna.
Famnst. fram (mell. lin.)

№ 136.

Grefve *Er. Sp.rr..* Ofta påkommande frosskänsla; En smärta åt beckenet, synnerligen rigtad åt Glutei. Kontraktioner, obstr. Kyla om fötterna. Någon gång kongestioner åt hufvudet; fugtig hud. Nyttjat mycken medicin.

Bhl. 1 (a). d. 23/9 40.

(Hemrörelser. **).

Högstående Benuppdragn. (m. tyngd) på en stol.
Grenvändfallsitt. Armböjn. (stol.)
Grennigst. Höftrulln. mot en bordskant.
Kngrensträckst. bakåtböjn.
Gångbågst. dubbelAböjn. (m. tyngd i hvardera hand.)
Spännbåggrenst. nign. (i dörröppning.)
Högst. sidbenutsträckn. (m. tyngd.) (?)

Bhl. 1 b. d. 23/9 40.

Bågst. linear Krsb==
Spännst. tv. M==
Halfsitt. Kn
Grvändsitt. Höft
Slappsitt. tv. Hft

*) Uppgift om sjukdomen saknas för 1840. Begagnade gymnastik under flera år.

**) Förhållandet mellan denna behandling och den följande är i visst afseende märkligt. De afse nemligen att användas *tillsammans*: den senare *på morgnarna* vid den för de sjuke männen då vanliga sjukgymnastiktiden kl. 7—9 f. m., och således med hjelp af der tjenstgörande biträden, s. k. «stöd», enligt uttrycket i Gymnastikreglementet af 1836. Den med 1 a. tecknade behandlingen är sammansatt af s. k. «hemrörelser» ämnade att två timmar efter middagsmålet verkställas i den sjukes *bostad* utan biträden, men med bruk af rummets bohag (stolar och bord), väggar, dörrposter e. a. Detta är det första fallet af sådan «dubbelbehandling» under *denna* årgång. Användningar af sådana hemrörelser utan biträden *började* dock alltid dermed att den sjuke måste *inlära* utförandet mycket noggrannt till undvikande af fel. Detta första inlärande fortsattes under några dagar och skedde alltid med hjelp och tillsyn af B. sjelf eller af ett pålitligt biträde. Alla rörelser i behandlingen 1 a. ske långsamt. Jfr № 154, 200, 214, 224.

Grhalfligg. Lj=
Krhalfligg. öfr. Isb/
Grbågst. Krb//
Högsitt. 2B.upp⌐~

Bhl. 2. d. 13/10 40.

St. MR/
Högsitt. 2B.upp⌐~ und. Vr)—(
Grbindst. Hft0
Stupst. R∫ und. M/
Vändligg. båg\/\/ (L)
Högsitt. Bned/ und. Lj/
Fallgrstrsitt. 2Aned/
Grvändstödst. bakåt⌐~
Grspännligg. o—o
Bågstrframligg. Krb//
Högsitt. 2B (utifr. inåt.)
Tåsitt. 2Kn~

Grnigst. Lj=
Bågst. tv. Lnd//
Häfst. Br)—(

Bhl. 3. d. 22/10 40.

St. MR/
Högsitt. B.ut~ und. Vr)—(
Bindst. Hft0
Språngsitt. bakåt⌐~ und. Lj=
Vrstödj. bakåt⌐~
Grkrhalfligg. Funikel/
Vändligg. cirk\/\/
Tåsitt. 2Kn~
Bågst. tv. Lnd//
Högsitt. 2B.upp⌐~ und. Perinæi=
Simhäng. Krsb//
Spännst. fram⌐~

№ 137.

Akademieadjunkten *Sp..gb.rg.* 39 år. Starkt och resligt byggd, stillasittande lefnadssätt, mångårig sysselsättning med språkstudier, ofta och långvarigt obstruerad. Känner ett behof af kroppsrörelse.

Bhl. 1. d. 7/12 39.

Halfligg. Brlyft=
Halfligg. Gr0
Famnsitt. 2A~ (rep. åt venst.)
Halfligg. tv. M=
Krligg. 2Kn/
Vändsitt. A~ (rep. åt venst.)
Helsitt. \/\/
(β) Krgrhalfligg. öfvr Isb/
Bågstrsitt. 2A~ und. knR=

(*β*) Rättas efter obstruktion.

Bhl. 2. d. 26/2 40.

Båghäfst. linear R=
Högst. B.upp⌐~
St. pl. A~
Vriststödj. Vr)—(
Halfligg. pl\/\/
Helsitt. bakåt⌐~

Knst. bakåt⌐~
Knst. RX
Spännst. tv. M=
Grst. 2Kn~
Talst. Br)—(

Bhl. 2. d. 12/3 40.

Båghäfst. linear R//
Högst. B.upp⌐~
St. pl. A~
Vriststödj. Vr)—(
Halfligg. pl. \/\/
Helsitt. bakåt⌐~
Knst. bakåt⌐~
Knst. RX
Spännst. tv. M=
Grst. 2Kn~
Spännst. fram⌐~
Sitt. Ögbryn// o. högerÖggl/
Strbågsitt. 2A~ und. lin. R=

Bhl. 3. d. $^{30}/_{6}$ 40.

St. linear R==
Halfkrhalfligg. 2Kn
Högsitt. 2B.upp und. Vr
Vändgrsitt. cirk
Viststödj. Vr
Halfkrhalfligg. Knned
Stupsitt. tv. Nck (L³)
Språnghalfstrst. bakåt
Stupsitt. linearR
Halfligg. Kn
Högsitt. 2B

№ 138.

Friherre *E. v. St...ngk.*

Bhl. 1. d. $^{8}/_{1}$ 40.

Spännst. fram (anlägg. vid Lnd)
Halfsitt. B
Helsitt. bakåt
Sitt. Brmusk
Knst. bakåt
St. akt. Hfd
Krligg. 2Knned
Frambågstrligg. linearR==
Häfst. Brmusk.upp

Huggning i trakten af venstra epigastrium.

Bhl. 2.

Strgångst. A.bakåt-framåt

Grstödst. bakåt
Frambågligg. Nck
Vipphäng. Bned
Bågst. Rlängd
Vändligg. ned (h. fr. pann.)
Krhäng. 2Knned
Spännligg. o—o
St.
Knyrst. bakåt
Stupst. R und. venstr. Rfb
Strstödst. Br

Hjertklappningen upphörd; oftare än förr kännes dock liksom hugg i hjertat. Pipningen och sorlet i bröstet har försvunnit. Slutar den 8 April.

№ 139.

Grosshandlaren *St.g.m.n.* I Mars månad, till följe af ett fall, vrickning i venstra axelleden, som efter att till hela armen hafva meddelat svullnad, orörlighet och värk, ännu till det högsta inskränker rörligheten i axelleden. Öfverarmen kan blott obetydligt föras ut från sidan. Någon gång fallenhet för andtäppa, äfvensom mattighet i knäna vid stigning i trappor.

Bhl. 1. d. $^{1}/_{5}$ 40.

Sitt. v. HndledO o. undA
—— v. Skbls-båg==
St. v. undA o.
Högsitt. v. lågA= (samma plan.)
Halfligg. HfdO

Venstrstödst. S
Sitt. v. undA (pron. et supinat.)
Högr.motst. MR

Hvälfning af Br. (djupandning)

№ 140.

Herr *E. St..rnstr.m.* 24 år. Fetlagd, sangviniskt-phlegmatiskt temperament. Emellanåt hjertklappning och efter ansträngningar med rösten en astmatisk inspiration. Mycket plågad af slem särdeles om morgnarna och vid sinnesrörelser. Ovanligt ökad fettbildning, särdeles med hänsyn till åldern.

Bhl. 1. d. 18/8 40.

Bågst. tv. Lnd═
St. B
Helsitt.
Knstrst.
St. A
Vändstrsitt. fram
Grst. 2Kn
Bågst. lin. R

Bhl. 2. d. 28/8 40.

Båggångst. 2Aned
Vändstrsitt. Br
Stödgrst. S
Grtyngdlut. 2A
Båghäfst. midt Br
St. B
Vändhalfstrligg. fram
Framligg.
Trappstrst. bakåt
Bågst. lin. R

Bhl. 3. d. 19/9 40.

Vändst. AxR
Spännligg. Hnd *o. R* *(L)*
Grbågst. Krsb
Grst. 2Kn *(Ligg. 2A)*
Vändligg. cirk
Högsitt. Bned
Stödgrst. Hft *(Frambågvändligg. ned)*
(β) Frambågstrligg. Korsb
Kngrhalfstrst.
Simhäng. linR
Vadstödj.
(β Grbågst. sphincter═*)*
Spännst. fram

Behandlingen förändrad med hänseende till yppade starka hemorhoider in ano*). Plågorna särdeles intensiva vid stolgång, likväl utan att taggar äro för handen.

№ 141.

Kongl. Sekreteraren *C. Ch. Str..db..g.* Under förliden vår begagnat passiv (s) gymnastik samt på sommaren under 3:ne månader vattenbehandling i Freywaldau hos doktor Weise. Besväras nu af en, öfver hela kroppen och äfven i hufvudet känbar matthet, hvarigenom allt arbete måste åsidosättas. Dålig matlust. Stolgången stundom otillräcklig stundom diarrhée-lik.

Bhl. 1. d. 2/3 40.

Gånghalfstrbågst. Aned
Högsitt. 2B
St. pl. A
Helsitt.
Högsitt Kn *(anlägg i knäveck o. Vr.)*
Stupstrsitt. R
Stödst. S
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 20/11 40.

Spännst. fram
Halfligg. Bned
Knmotst. fram *(L)*

*) Rr 4, 8, 9 utbyttes mot parenthesernas innehåll.

Ligg. pl
Stödgrhalfstrvändst. fram
Strframbågligg. Nck

Spännst. tv. M
Stupsitt. tv. Nck
Strsitt. Br

№ 142.

Herr *I. L. St...db..g.* Allmän svaghet i hela kroppen, dålig eller nästan ingen matsmältning, jemte beständig hufvudvärk. Ömhet öfver ögongloberna, hvarförutom allt arbete hindras af stickningar i ögonen jemte svaghet i desamma. Flygande små fläckar skymla för ögonen*).

Bhl. 1. d. 1/2 40.

Bågst. tv. Lnd
Högsitt. B.upp
Vändsitt. fram
Tåstödj. häl
Högst. Bframåt
Strstupsitt. R
Spännst. tv. M
——— *fram*

Bhl. 2. d. 18/2 40.

Gånghalfstrst. Br

Högsitt. B
Helvändsitt. bakåt
Spännligg. Hnd
Stupst. R und. M
Kngrst. bakåt
Ligg. pl.
Sitt. öglock omv. med öggl och pann
Frambågligg. Nck und. Nck
Vriststödj. Vr
Räckst. Br

№ 143.

Studeranden *Th. Str..k.rk.* 17 år. Convalescent efter en gastrisk feber. Andtruten vid hastigare rörelse; någon gång kall om fötterna och besvärad af torrhosta. Spänningar i underlifvet, bloden åt hufvudet. Begagnat sjukgymnastik under år 1839.

---

*) Bland uppgifter om denne sjuke innehåller för öfrigt ett af de många efterlemnade brefven, skrifvet till B. af läkaren D:r P. J. Liedbeck följande anmärkning. Jfr dessutom № 217.

«*Högtärade Broder!* Du har en och annan gång för mig nämnt, att *mouches volantes* gifvit vika för gymnastisk behandling; och vid sista vistelsen i Stockholm omnämnde Hr Str—berg, att han af gymnastiken funnit *minskning*, efter sedan han bragte mig att upphöra med bruket af Ruta, sedan all den började bättring, som detta medel verkat, med ett enda laxans anglicum var omintetgjord. — Enhvar, som varit i tillfälle att göra sig ringaste reda för hvad organisk reaktion och läkning genom densamma vill säga, måste ock som jag, med lätthet finna, att enär ögonglobens tryckning åstadkommer skuggor på hvitpapper och äfven färgad rundkrets å retina, intet medel säkrare än de gymnastiska eller de mekaniskt vitala bör kunna visa bestämda resultater under så fatta omständigheter, så föga tillgängliga för den öfriga specifika medicinen — — — Många helsningar. Upsala Påskdagen 1840. *P. J. Liedbeck.*»

Bhl. 1. d. $^{25}/_{2}$ 40.

Spännst. fram
Krhalfligg. 2Kn
Slappsitt. tv. Hft
Simhäng. linearR=
Framligg. Nck
Grst. 2Kn
St.
Stupstrsitt. R
Stödstrst. Br

Bhl. 2. d. $^{19}/_{3}$ 40.

St. AxR
Halfsitt. B
St. akt. Hfd
Ligg. pl.
Kngrst.
Stupst. R und. M
St.
Stuphäng. 2A
Stödgrst. S
Spännst. tv. M=
Talst. Br

Väderspänningarna i underlifvet hafva med denna behandling upphört; men vissa födoämnen förorsaka bränning i matstrupen.

Bhl. 3. d. $^{7}/_{4}$ 40.

Halfstrst. AxR
Högsitt. Bned
Framligg. R
Häfhäng. 2Knned
Ridvändst. bakåt
Ligg. 2A
Spännligg. 0—0
Knstrst. bakåt
St. Lftr och Undkäks=
Vipphäng. Bned
Vändligg. cirk
Bomväg. 2A
Sitt. Ögl=
Spännst. fram

Bhl. 4.

Gångbåghalfstrst. Aned
Krhalfligg. 2Kn
Spännligg. R
Framstupligg. 2A (?)
Trapphalfstrst. sn
Ligg.
Tåsitt. 2Kn
Famnframbågligg. ned
Kngrst. bakåt
Vändligg. cirk
Sitt. ögl=
Bågsitt. Br und. knLnd

№ 144.

Studeranden *Kn. V. Str..k.rk.* 21 år. Svårighet att andas synnerligen vid rörelse, då svettning lätt inträder; om morgnarna plågad af stark slemafsöndring. Hjertklappning understundom; händerna kalla, hufvudet ofta tungt med värk emellanåt. Oftast snufva.

Bhl. 1. d. $^{25}/_{2}$ 40.

St. MR
Halfsitt. B
Helsitt.
Högsitt. Bned
Vändsitt. A
Stupst. R und. M
Knst.
Sitt. motHjess=
Talst. Br

Spännst. tv. M= (näst den sista r.)

Näsblod inställer sig esomoftast. Bröstet förbättradt, men för närvarande influensa. Afföringen numera

normal. Slem afsöndrar sig i luftrörs-vägarna, synnerligast om morgnarna.

Bhl. 2. d. 26/3 40.

Gångbågst. 2Aned
Grst. 2Kn
Spännligg. R
Högst. B.upp
Helsitt. bakåt
Krhäng. 2Knned
Bågligg.
Halfspännst. linear Br (L)
Simhäng. Bned
Knst. bakåt
Krhalfligg. 2Kn
Stupsitt. Näsrot
Spännst. fram

Till följd af påkommen Hemoptysis, härledd af upphetsning, införas:
St. linear R=
Halfsitt. B
Sitt. Brmusk
Krligg. 2Kn
Högst. B.upp
Grst. 2Kn
St.
Kngrfallst. bakåt und. Lnd (?)
Häfst. tv. Lnd=

Bhl. 3. d. 29/5 40.

Gånghalfstrbågst. fram
Vipphäng. Bned
Bågframligg. 2A
Halfstrvändgrhelsitt. bakåt
Stuphäng. 2A
Tåsitt. 2Kn
Frambågligg. (?)
Jemnväg. 2A
Högsitt. 2B
Grvadstödj.
Halfspännhäng. snedsidBr (framifrån bakåt.)
Kngrst. Vd
Sitt. Ögl=
Talnigst. Br

Upphör den 17 Juni. Bröstet utvidgadt $2^1/_2$ tum, andtäppan försvunnen, så ock svettningen. Slemafsöndringen förminskad; hufvudvärk och snufva äfvenledes försvunna.

№ 145.

Bokhållaren *G. Str.mb.rg.* Sedan yngre åren plågad af tidtals utan anledning påkommande svindel eller yrsel. Har haft små mask i stolgången, hvilka dock nu på en längre tid icke försports. Efter svindeln, som vanligen inträffar då pat. är ensam, och börjar med susning för öronen, samt varar omkring 10 minuter, inställer sig vanligen värk eller tyngd i hufvudet. Bröstet svagt med benägenhet för catharraliska affectioner; ofta förstoppning. Svaghet i högra ljumsken med anlag för bråck. För ett år sedan Gonorrhoea mal.; har nu vid vädervexling rheumatiska känningar i kroppen. Kalla händer och fötter. Förut begagnat sjukgymnastik.

Bhl. 1. d. 30/3 40.

Gångstrst. 2Aned
Halfsitt. B
St. akt. Hfd
Stödst. S
Helsitt.
Krhalfligg. 2Kn
Strstupsitt. R
Sitt. Hjessmot=
Spännst. fram
Spännst. tv. M=

Obstruktion. Någon gång hufvudvärk ofta till följd af obstr. Hemorhoider ansätta åt sätet. En plågsam oro åt undre delen af bröstet.

Bhl. 2. d. 7/4 40.

St. MR
Halfligg. B
Ligg. 2A
Krligg. 2Kn
Ligg. pl
Vändsitt. 2A
Halfligg. Lj=
Grvändstödst. fram
Spännst. tv. M=
Häfst. Br

Förändringarna (i Rr 2, 4, 6, 7) införda med anledning af svagheten i högra ljumsken och förstoppning. Afbrott i den sjukgymnastiska behandlingen.

Bhl. 1. d. 8/12 40.

St. AxR
Helsitt. bakåt
Grst. 2Kn
St. pl. A
Stödgångst. S
St. akt. Hfd
Fallknst. fram (?)
Vändgrsitt. Hft0
Grnigstödst. 2Kn und. Lj=
Spännst. fram

Känsla af oro i hela hufvudet; någon gång hjertklappning; susning för öronen; kalla fötter och händer. Obstruktion redan från yngsta åren.

Bhl. 2. d. 23/12 40.

St. MR
Högst. Bbakåt
Kngrst.
(β) Spännst. tv. M=
Högsitt. 2B
Vändligg. båg und. M (?)
Stupst. R und. M
Kngrst. bakåt
Sitt. Nckgr o. motHj=
(β)
Högst. B.upp
Häfst. Br

№ 146.

Gossen *Ludvig St..rt.* 13 år. Allt sedan barndomen svagt bröst med nästan oafbrutet ihållande hosta. Blir lätt andfådd. Om morgnarna betydlig upphostning, likvisst med mycket bemödande. Kalla extremiteter.

Bhl. 1. d. 22/4 40.

Häfst. lin. R=
St. ⓦ
Tåsitt. B.upp
St. SidBr. SidR
Helsitt.
Knbågst. bakåt
Halfligg. Lndlyft=

Hostan något förminskad, mindre andtäppt.

Bhl. 2. d. 8/5 40.

Spännst. fram
Helvändsitt. bakåt
Bågst. lin. R
Framstrligg. Bned (Beckenet fix.)
Vändligg. cirk
Spännbågst. lin. midt Br
Kngrst. bakåt
Stupfall. 2A
Vipphäng. Bned
Knvändhalfstrst. fram

№ 147.

Notarien *H. S.ndq...t.* 30 $^1/_2$ år. Som barn plågad af mask, samt haft messling. Vid 8 år en vrickning i högra knäet samt påföljande året en kontusion i samma kroppsdel, hvarefter, sedan svår och ihållande värk inställt sig, knäet uppdrogs och endast genom trädspjälors applicerande småningom uträtats. Till följe af knäledens orörlighet, hafva samtlige lårets främre muskler atrofierats och oförmåga att betjena vid gång förutan ofvannämnda trädskena. — Ofta besvärad af dålig mage, frossa och allmän svaghet i kroppen. Ömtålig för temperaturombyten, besväras af rheumatisk värk i lederna, synnerligast i de delar, som varit utsatta för de olika luftinflytandena. Väderspänningar och uppdrifven mage. Tryckning och värk i bröstet, har stundom påkommande ängslan.

Bhl. 1. d. $^4/_7$ 40.

Vändhalfstrsitt. fram
Halfligg. F.leds0 och Vr (Anm. högrB.)
Krhalfligg. tv. M
Stupstrsitt. R
Halfligg. högr. framLr
——— 2A
——— högrBned med. stöd und. kn. (L³)
Sitt.
Halfspännst. tv. Br
Halfligg. högr. B.upp (L³)
Sitt. Br und. knLnd

Efter 14 dagar aflades spjälbindeln; ehuru med svårighet, kan pat. dock gå ute på gatan förutan den.

Bhl. 2. d. $^2/_9$ 40.

Spännst. fram
Högst. högrB0 (L)
Ligg. pl
Högsitt. 2B (L³)
Helvändhalfstrsitt. bakåt
Halfligg. högr. Sidknskål
Högst. högr. B.upp
Vändhalfstrligg. ned
Spännligg.
Stödgrst. S
Högst. högr. Bbakåt
Krligg. 2Knned
Bågstrsitt. Br

Går nu med samma frihet utan, som förut med bindan. Benet, som tilltagit i styrka, har tilltagit i dimensioner nedom knäet och kring höftleden $^1/_4$ tum. Befinnandet är i öfrigt oförändradt. Upphör den $^{26}/_9$ 40.

№ 148.

Med. Doctor *E. Sch..rtz.* Insomnie från kl. 10 till 1 på natten. Någon gång yrsel och städse kalla extremiteter . . .

Bhl. 1. d. $^{25}/_7$ 40.

Häfbågst. linearR=
Halfligg. Gr0
Helvändhalfstrsitt. bakåt
Grstödst. Hft0
Viststödj. Vr
Högsitt. 2B
Grnigst. 2Kn
Knst. R
Bågstrsitt. 2A und. knR=

Bhl. 2. d. 12/8 40.

St. AxR/
Högst. Bbakåt
Stupst. R und. M/
Halfligg. Hfd0
Bindgrst. Hft0
Språngbågstrst. 2Aned/ (Hnd på hjess.)
Högsitt. Bned/
Halfligg. båg
Helsitt.
Högst. B.upp
Stupgrsitt. R und. PannNck
Grstödstrst. bakåt
Sitt. motHj=
Knst. R und. linearR

Bhl. 3. d. 19/9 40.

Halfstrst. AxR/
Trappbågstrst. 2Aned/
Högsitt. 2B o. ned/
Frambågligg. Nck
Knst. R
Framhalfligg. (?)
Grvändsitt. Hft0
Tåsitt. 2Kn
Stuphäng. 2A
Helgrvändhalfstrsitt. bakåt
Strbågst. Sid
Sitt. öfvÖggl/ (? B.)
Spännst. fram

№ 149.

Löjtnant *G. S.n..l.s.* Hade som barn svår kikhosta och scarlatina; sedan ofta plågad af hufvudvärk, skrofler m. m. Vid 14 år 3:djedagsfrossa, som varade nära 4 år. År 1837 företog en längre sjöresa till Medelhafvet och dess hamnar. Hade i Egypten eruptioner åt huden, ofta feber. Mådde under fotresor i Schweitz särdeles väl. I Paris till följe af nattvak och oordentliga mattimmar starka poll. noct. jemte feber, hjertklappning om morgnarna och trötthet. Ofta nästan ständigt diarrhoe. Började begagna friskgymnastik (1838), men måste till följe af hjertats dervid ökade rörelse begagna passiv gymnastik, hvaraf patienten kände sig fullkomligt återställd under en tid.

Bhl. 1. d. 29/11 39.

Spännst. fram
Halfspännst. tv. sidBr
Bågligg. linear midtBr
Knst. Vd
Halfligg. und.Brmusk.upp/
Vipphäng. B.upp
Krgrhalfligg. M.upp/ (?)
Krhalfligg. venstr. under Rfb
Nighäfst. BrR/ und. Kn

Bhl. 2. d. 3/1 40.

Halfstrst. AxR/
Ligg. sn (händ. f. pannan.)
Grst. 2Kn
Helvändsitt. bakåt

Högsitt. Bned/
Tyngdlut. R
Halfstrligg.
Halfspännst. Brmusk
Högsitt. 2B
Strbågsitt. Br

Bhl. 3. d. 13/2 40.

Gångst. 2Aned/
Framligg. Nck
Strligg. ned/
Grsprångst. 2Kn
Vipphäng. Bned/
Stuphäng. 2A
(β) Bågst. lin. R
Tåsitt. 2Kn

Spetsstup. 2A
Famnframligg. ned
(β) Räckst. Br

Befinner sig i allmänhet bättre, sofver lugnt och har mera sällan hjertklappning. Slutar d. 29/2 40.

№ 150.

General *St...ncr.n..* Efter en försträckning i nedre delen af högra vaden kännes styfnad och svullnad i smalbenet, synnerligen om aftnarna. All rörelse obehindrad, likväl försämras dervid den oedematösa uppdrifningen. Gången besvärad. Hållningen då något framåtlutad med hufvudet.

Bhl. 1. d. 4/2 40.

Bågsitt. 2A
St. Högr. L
Helsitt.
Halfligg. Gr0
Spännst. tv. M==
Högst. B.upp und. Vr
Halfligg. HögrB
Bågsitt. 2A und. kn.R==

Bhl. 2. d. 10/2 40.

Bågst. tv. Lnd==
Halfligg. högrKnv und. K
Halfligg.
Halfligg. F.led0 och Vr
Vändsitt. A
Båggångst. 2Aned
Halfligg. h. Vd
Halfstrsitt. Brmusk (L³)
Halfligg. h. B
Talst. und. Br
Halfst. högr Vd==
Bågsitt. Br und. 2knR (med afseende på lipomet.)

Svullnaden upphörd.

№ 151.

Kammarherre *St.ck..str.m* Hemorhoider, taggar åtföljda af klåda; kramp i småtarmarna; esomoftast halsfluss. Någon gång känsla af kongestioner åt hjernan.

Bhl. 1. d. 21/4 40.

Bågst. lin. R==
Slappsitt. tv. Hft
Vriststödj. Vr
Krligg. tv. M
St. Lftr
Stödgrst. Hft0 und. MLnd
Högst. B.upp
Grkrhalfligg. Sphincter (m. klotstaf)
Vriststödj. häl
(Tåstödj. häl)
Grnigst. Br

№ 152.

Lifmedikus *Th.ln.ng *).*

Bhl. 1. d. 7/12 40.

Halfligg. Lndlyft==
Halfligg. Gr0
Halfsitt. Kn

*) Uppgifter om lidandets art saknas. Flera förändrade behandlingar följde under nästa år med mera ansträngande rörelser.

Halfligg. B.upp und Vr
Halfligg. B.upp (kn. sträckt.)
Krhalfligg. 2Kn
Vändgrsitt. und. Br
Halfligg. 2B.ut und. Vr
Strbågsitt. Br und. mellanSkbls
Halfst. B.ut i olika planer.
Båggrst h. tv. Lnd i höjd med lefvern.

№ 153.

Brukspatron *A. T..d..* Pollut. noct., sömnlöshet. I luftröret en stickande känsla, hvilken upptager såväl öfre som nedre delen af detta organ. Blodet åt hufvudet. Svaghet i benen, hemorhoider med taggar, värk i korset, äckel efter mat och esomoftast en känsla af tryckning i höjd med ganglion solare.

Bhl. 1. d. $^{29}/_{1}$ 40.

Bågst. tv. Lnd==
Knst.
Helsitt. bakåt und. Br
Vändsitt. A
Grst. 2Kn
Stupstrsitt. R
Högsitt. Bned
Bågsitt. Br

№ 154.

Studeranden *J. T...gr.n.* 19 år. Lymph. temperament; Ljust hår (cendré), bruna ögon, klen kroppsbyggnad; bredare öfver höfterna än axlarna. Buken något svälld. Som barn har haft frossa, friselfeber, vattkoppor, tandvärk, örvärk och slutligen scrofler, hvilka först 1830 visade sig. Har derför begagnat salta varma bad i Uddevalla under 4 år samt 5 år brunsdrickning, dels vid Sätra, dels i Uddevalla. Sjukdomen har yttrat sig genom utslagna bölder dels på armar, låren, halsen samt i stolgången. Dessa bölder hafva afsöndrat mycket vahr och ofta tagit en fistelartad natur; särdeles de som visat sig vid stolgången och på halsen. Ur de sednare har någon gång kalkkonkrementer visat sig bland afsöndringen. Högra delen af kroppen mindre utbildad, der ock bölderna haft längsta duration. Ögonen svaga, särdeles det högra. Beständig susning för högra örat. Högra armen kan ej böjas mer än till rät vinkel och ej sträckas fullt rak, ej heller fri supination eller pronation till följe af ett fistelsår i armbågsleden.

Bhl. 1. d. $^{12}/_{9}$ 40.

St. MR
Krhalfligg. 2Kn
Halfstrsitt. (St. tv. Hls==)
Strsitt. 2A
Högst. Bfram
Stupstrsitt. R
Sitt. und.Käks==
Viststödj. Vr
Strvändsitt. Br

Bhl. 2. d. $^{29}/_{10}$ 40.

Stödbågstrst. bakåt
Ligg. pl.
Halfsitt. B
St. tv. Hls== o. Undkäks==
Vändligg. cirk
Grst. Krsb
Spännligg. Hnd
Högsitt. Bned
Stödst. S

Grst. Sphincter═ m. staf
Kngrst. Vd
Halfligg. Hfd
Grkrhalfligg. Perin *(anm, fisteln.)*
Krhalfligg. 2Knned
Spännst. fram

Upphör den 1 Juni 1841. Öppen fistel i högra armvecket vid cond. ext. Läkt i Juli men åter uppgången. Börjar å nyo *).

Bhl. 1. d. 24/8 41.

St. AxR och Spetslut. R
Halfsitt. Kn
St. akt. Hfd
Grst. 2Kn
St. tv. öfv. o. und A
Spännst. tv. M═
Stödgångst. S
Framligg. 2Kn.upp
Bågfamnst. 2A
Ligg. pl
Talst. Br

Bhl. 2. d. 9/11 41.

Spännböj. 2A
Kngrst. Vd
Vändligg. båg
Stödstrgrst. bakåt
Spännligg. Bned
Framligg. Hfd
Häfhäng. B.ut
Tyngdlut. R
St. högr. öfver-undA
Vipphäng. Bned
Halfstrvändligg. ned
Bågstödfamnst. Br

Upphör den 26 Nov. 1841. Högra armbågen ännu ej läkt, men fistelgången i stolgången har åter gått till helning. Pat., som till sina diametrar öfver bröstet betydligt utbildat sig, anför, att han af ingen föregående behandling befunnit sig så väl, eller sett sådana resultater som af den gymnastiska. Lynnet betydligt bättre. Erhåller *sjelfbehandling* enligt följande:

Bhl. 1. d. 26/11 41.
(Hemrörelser.)

Bågsträckgångst. 2A *(m. fri tyngd)*
Stödst. B.ut *(olika pl.)*
Grvändhalfstrsitt. sned
Kngrstrst. bakåt
Stupgrstrsitt. 2A *(m. fria tyngder)*
Grfallstrsitt.
Häfst und. Br

№ 155.

Studeranden *C. J. T.rn.m.n.* 19 år. Vascul. temp.; rödlätt, rundformad; stora höfter. Från barndomen plågad af hjertklappning, andtäppa samt värk i bakre delen af hufvudet. Rheumatiska plågor hafva nu försvunnit sedan i början af detta år, då hjertklappning och andtäppa försvårats i betydlig grad, hvarjemte hosta, utan upphostning, mycket besvärat.

Vattenbehandl. Alla morgnar 4′ fotbad efter 1:sta veckan. Sedan 1 månad besköljningsbad på morgonen och fotbad på eftermiddagen.

Bhl. 1. d. 25/7 40.

Spännst. linear R═
Högst. B.upp
Vändsitt. bakåt
Knst. bakåt
Bågst. lin. R *(L^3)*

---

*) De följande behandlingarnas tidsordning är ej fullt klar. Jfr f. ö. № 136, 200, 214.

Stödst. S
Helsitt.
Vändsitt. A
Häfst. lin. R

Andtäppan förminskad äfvenså hjertklappningen; lynnet friare, så ock hufvudet. Hostan upphörde efter 8 dagar.

Bhl. 2. d. 18/8 40.

Bågst. lin. R
Grst. 2Kn
Spännligg. Hnd

Vändligg. båg
Frambågligg. (h. i sid.)
Fallknst. fram (?)
Simhäng. lin. R
Kngrst. Vd
Vändhalfstrligg.
Frambågstrligg. linear R

Bröstvidden ökad 3/4 tum. Vidden kring veka lifvet minskad 1 tum. Hjertklappning och andtäppa ytterligare minskade. — Upphör den 26/9 40.

№ 156.

Löjtnant *T..m.* 26 år. Som barn stark, var dock fallen för bröstsjukdomar. Haft . . . . strypsjuka och tvenne gånger kikhosta förutom hals- och bröstinflammation; 1825 efter häfven ältfrossa visade sig först närvarande lidande o. s. . . . .

Bhl. 1. d. 20/12 39.

Sitt. Willisii-nerf
Halfligg. F.lds och F.bl (*hvarannan dag Vr*)
Halfligg. B.ut o. *Vr*
Krhalfligg. 2Kn
Sitt. A.flät
Högst. Bbakåt
Halfligg. Gr (*vinkl. mot Hft. L*³)
St. Willisii-nerf
Sitt. Cruralnerf
Högst. Bfram
Halfligg. Lndlyft

Bhl. 2. d. 21/2 40.

Bågsitt. lin. R
Högsitt. 2B.upp
Famnsitt. horiz. 2A
Knst. R und. lin. *R*
Kngrst. bakåt

Halfspännst. tv. Br (*i höjd m. diafr. L*³ *åt venstr. sida*)
Vändsitt. Brmusk
Bågspännst. linear midtBr
Halfligg. B (*i olika planer*)
Knst. Br

Bhl. 3. d. 24/4 40.

Bågst. lin. R
Halfligg. Gr
Stödgrst. Hft
Trappst. (*h. bakom Nck.*)
Halfspännst. lin. sid. Br
Vändligg. ned
St.
St. sidBrsidR (*m. flathand*)
Knst. R
Talbågst. lin. midt Br (*med ulnarsidan af handen*)

№ 157.

Medicinæ Licentiaten *A. V.rg.n.* Derivativ behandling.

Bhl. 1. 8/9 40.

Spännst. fram

Kngrst. bakåt
Helvändsitt. bakåt

St. akt. Hfd
Tyngdlut. R
St. pl. A
Stödgrstrst. bakåt
Talst. Br

№ 158.

Kammarherre Grefve *A. W....m..st.r.* Blir lätt andfådd; plågas ofta af värk och sveda (särdeles vid hosta) i midtdelen af bröstet. Emellanåt stark hjertklappning; kalla extremiteter. Gulblek i grått stötande hy.

Bhl. 1. d. 25/8 40.
Häfst. lin. R=
Halfligg. Bned
St. akt. Hfd
Vändhelsitt. bakåt *und Br*
Högst. Bbakåt
Bågst. lin. Krb (?)
Högsitt. Bned o.
Halfligg. Lndlyft=
Kngrst bakåt
Spännligg.
Tyngdlut. R
Grst. 2Kn
Helsitt. båg
Ligg. 2A
Krhalfligg. 2Knned
Halfstrligg.
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 9/9 39.
Vändst. AxR

Upphör den 23 Okt. — Känner ej någon förbättring i befinnandet.

№ 159.

Borgmästaren *E. W..l.nd*, 37 år. Gulblek ansigtsfärg, undersättsig växt, ehuru nu emacierad. Frisk till år 1828, då esomoftast frambrytande hemorhoidaltaggar, orsakade af träget stillasittande arbete, varsnades. Hade då stark hufvudvärk, hvilken lindrades efter öppen gyllenåder; fick efter salta bad i Strömstad 1832 slemhemorhoider, sedan hufvudvärk och gyllenåder upphört. Efter en svår förkylning 1834 blodkräkning under 8 till 14 dagar. Druckit brunn vid Porla men utan badning 1837, hade då och på hösten första gången (s) blodhosta; förbättrad småningom till våren 1838 då Stålpyrmontervatten begagnades; försämrad deraf. Äfven begagnat Embser med samma följd och hade äfven på hösten detta år blodhosta, hvilken nu sedan Januari detta år ej plågat. Har förut haft fotsvett, men är nu i stället kall om fötterna samt vid anfallen af blodhosta kall om hela nedre delen af kroppen. Har före och efter hvarje anfall känt en spänning i lefvern med oro och hetta åt bröstet. Andedrägten i allmänhet fri utom strax efter ett anfall. Högsta qvantitet blod, som på en gång upphostats, är 3 matskedar, hvilket blod varit mycket slemblandadt. Har nyttjat blodiglar eller andra bloduttömningar en gång i månaden *).

---

*) Fortsatte gymnastikbehandlingen under flere år. Angående uppgifterna om samme man förefinnes bland andra papper ett bref från hans läkare af följande innehåll:

«*Högädle Herr Professor!* För en af mina patienters räkning tar jag mig friheten

Bhl. 1. d. 1/11 39.

Halfligg. F.ledsO o. Vr
Halfligg. Lndlyft=
Sitt. und. A o. Hndled
Halfligg. kn
Högst B.upp (?)
Halfligg. tv. M=
Halfligg. GrO (L^3)
Tåstödj. Häl

Förslemning i luftrörsorganerna; spänningar i underlifvet, ofta om aftnarna. Tvång vid respirationen.

Bhl. 2. d. 20/11 39.

St. linear R=
Högst. Bbakåt
Halfligg.
Krligg. 2Kn
Vändsitt. A
St. akt. Hfd
Vriststödj. Vr
Högsitt. 2B.upp
Slappsitt. tv. Hft
Krhalfligg. öfv.Isb
Bågsitt. Brlyft. und. knR

Bhl. 3. d. 3/12 39.

Halfligg. Bned
Helgrfallsitt. 2Aned
Halfspännst. tv. sidBr
Knräckst. R (L^3)
Stupst. horiz. 2A (?)
Gångbågstrst. vexelA och (?)
Trapphalfstrst. und. perp. A
Halfligg. krum. M
Trapphalfstrsnst. högr. tv. Sid
Gångstrst. vägn. und. 2A (?)
Krgrhalfligg. Underlifs uppåt (s)
Bågsitt. Brmusk

Bhl. 3 begagnas samtidigt med № 2, hvilken användes på eft.m.

Bhl. 4. d. 30/1 40.

Gångbågstrst. 2Aned
Spännst. fram und.
Vändhelsitt. cirk
Tåsitt. B.upp
St. akt. Hfd
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Vändligg. ned
Krhalfligg. 2Knned
Venstrsnligg. tv. högrS (i höjd med lefvern)
Simhäng. 2A
Krhalfligg. tv. M
Grnigst. 2Kn und. Ax
Högsitt. 2B.upp und. Vr (?)

---

härmedelst hos Herr Professoren göra förfrågan, huruvida plats på sjukgymnastiken kunde finnas att ju förr desto heldre tillgå. Patienten är Borgmästaren W..l.nd härstädes, som lider af en blodhostning i följd af uppstigna hemorhoider, ej utan hectiskt anlag, oordningar i lefvern m. m., hvarom jag skall skicka fullständigare relation, då han sjelf kommer. Enligt min plan för den långvariga curen af en så avancerad sjukdom, skulle han efter begagnande af sjukgymnastik, vid sommarens början dricka Marienbader Creutz i 6 veckor och slutligen taga saltsjöbad vid Strömstad. Skall allt detta medhinnas i rätt och passande tid, så äro ej många dagar att slösa bort; utan borde han med görligaste första begynna den gymnastiska behandlingen. Förr har det ej heller kunnat ske, emedan ett anfall af sjukdomen i början af året samt deraf följande olägenheter ända tills nu gjort mycken stillhet nödvändig. Blir vädret vackert, tyckes han nu kunna uthärda resan. Om någon möjlighet är, anhåller jag såsom en godhet både mot patienten och mig, att Herr Professoren täcktes emottaga honom; och tar jag mig friheten bedja om ett par ord till svar med omgående post, huruvida vår önskan kan bifallas. Med största högaktning har äran framhärda Högädle Herr Professorns ödmjuke tjenare.

Christinehamn den 10 Mars (1839). *A. L. Hwasser.*

Slemafsöndring från luftrörsvägarna; i midtdelen af bröstet en retning till hosta, utan att derföre direkte förorsaka densamma. I trakten af lefvern (venstra fliken) en egendomlig obehaglig rörelse, hvilken åtföljes af en spänning i högra koliktarmen. Hjertklappning dock sällan förekommande. Någon gång en hettkänsla i öfre delen af bröstet, förnämligast längs venstra lungan.

Bhl. 5. d. 26/3 40 *).

St. linear R═ (L^3)
Kngrst. bakåt
Högsitt B.ut *und. Vr*
(β) *Kngrvändstupst. bakåt* *und. framAxLnd* (?)
Högsitt. 2B
(β)
Halfligg. B (*i olika planer*)
(β)
Sitt. linearR═

№ 160.

Löjtnant *A. O. W..l..b.rg.* Håll under venstra skuldran samt stickningar i midtdelen af bröstet. Lätt påkommande heshet samt kalla nedre extremiteter. Värmekänslan har likhet med ett rinnande varmt fluidum, men har inskränkt sig efter bruket af *Halfspännst. ring Br*. Lätt trött vid kroppsansträngning. Vid utsträckning af kroppen inställer sig en obehaglig känsla i bröstet. Heshet, obetydlig hosta.

Bhl. 1. d. 20/1 40.

Spännst. fram
Högst. B.upp
Vriststödj. Vr
St.
Halfsitt. B
Högsitt. 2B
Bågspännst. lin. midtBr═ (?)
Häfbågst. linearR═

Halfspännst. ring Brmusk (*bröstvårt. tages till centraldeln.*)
Är nu i allmänhet mindre andfådd.

Bhl. 2. d. 15/2 40.

Stödbågst. 2Aned
Knst. bakåt
Halfligg.
Högsitt. Bned
Tyngdlut. horiz. 2A
Simhäng. lin. R
Helsitt. bakåt
Bågligg. Lftr
Framligg. R.upp (?)
Spännst. ringBr
Häfbågst. linearR═

№ 161.

Skeppsklareraren *C. W.ll.s.* . . . .

Bhl. 1. d. 4/1 40.

St. AxR
Stödgrst. S
Halfsitt. B
Sitt.

Knst. bakåt
Spännst. tv. M═
Halfligg. Bned
St. deltoid
St. akt. Hfd

*) Åtskilliga behandlingar följa under tiden, till- och aftagande välbefinnande.

Sitt. B (?)
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. $^{24}/_{1}$ 40.

Vändst. AxR
Stödgrst. bakåt
Högsitt. Bned
Krhalfligg. tv. M

Ligg. pl.
Stupst. R
Knst.
Frambågligg. Nck
Vändligg. ned
St. 2A bakifr. upp
Frambågligg. linearR= (*händ. i sid.*)

№ 162.

Herr *A. J. W..tm.n.* 29 år. Muskelskidorna för gracil: och sartor: ansatta af en svulst, hvilken under gång plågar. Venstra armens summitas acromal: lider af rheum: musc: Lidit mycket af blodstigning åt hufvudet med svettning och hjertklappning, blodiga hemorhoider, rheumatism hvaremot koppning begagnats.

Bhl. 1. d. $^{30}/_{3}$ 40.

St. MR
Vändsitt. bakåt
Halfligg. Gr0 (*L*^{3} *åt högr. benet.*)
Sitt. venstrA0 omvexl. m. ned i olika planer.
St. högrB.linear=
Helsitt. bakåt
Spännst. fram

Bhl. 2. d. $^{18}/_{4}$ 40.

Grstödvändst. fram

St. plA
Halfligg. Kn med Knvecks
Ligg. pl
St. perp. A.upp (*bakfr.*)
Högst. Bbakåt und. Knveck och (*m. kl.staf.*)
St. öfv. och und. Kn omv. med
Högst. B.upp
Gångstödstupst. horiz. 2A
Talst. Br

№ 163.

Registrator *W.st.m.rk.* I början af året gulsot. Fick derefter värk i högra sidan, lefvertrakten. Under sommaren badat i Uddevalla och druckit Marienbaderbrunn; deraf bättre. Efter $1^{1}/_{2}$ veckas tjenstgöring återkom värken i sidan. Ojemn och svår öppning. Slapp muskulatur; nervsvag. Bråck å ömse sidor.

Bhl. 1. d. $^{12}/_{11}$ 40.

Bågst. linearR=
Halfligg. Gr0
Helsitt.
Halfligg. B.upp
(*β*) *Spännst. tv. M*=
Vriststödj. bakåt
Högrkrokhalfligg. h. undRfb

Högsitt. Bned
(*β*)
Krgrhalfligg. öfv. Isb
Strsitt. Br

Bhl. 2. d. $^{29}/_{12}$ 40.

Vändst. AxR
Högsitt. 2B

Spännligg. Hnd	*Högrsimhäng. h. Rsid*
Framligg. Hfd	*Spänngrst. fram und. MLnd*
Högrstrvenstrsnligg. tv. hSid (i höjd med lefvern.)	*Spännböj. Gr (stöd mell. skuldr.)* (β)
St. akt. Hfd	*Häfst. linearR*
Vändligg. båg	
St. Hlsåd (hvarannan dag.)	(β) *Venstrligg. sidR (i höjd m. lefv.)*

№ 164.

Friherre *H. W..d..* 23 år. För flere år tillbaka en ihållande rheumatism i venstra axeln och öfverarmen, hvilken för $1^1/_2$ år sedan kastade sig åt hjertat, hvarefter rheumatismen upphörde. Yrsel vid ansträngning. Fallande ljusa, små punkter för ögonen, då hufvudvärk besvärar. Någon gång susningar för öronen. Bäsk smak i munnen särdeles om morgnarna. En ständig plågsam, kittlande känsla i halsgropen, hvilken känsla stundom sträcker sig längs midten af bröstet och angifver sig då såsom en bränning. Ständig oro, malning (?) och tyngd i hjerttrakten till följd af för tunna hjertväggar och utvidgning af desamma och af aortae båge? Pat. lider af svåra påkommande paroxysmer, hvilka angifva sig först genom tyngsel i bröstet, sedermera med ökad andtäppa, hvilken öfvergår i fullkomlig oförmåga att andas, hvarvid tillika sinnesfrånvaro inställer sig, då pat. «nästan är liggande i ett dödsarbete», hvarunder 2 à 3 personer sysselsättas med att hålla pat. vid sängen. Härunder ett rosslande pipljud. Mellan skuldrorna och på axelhöjden ofta om qvällarna en ihållande värk. Stickningar längs nerv. phrenici *).

Bhl. 1. d. $^5/_{10}$ 40.

Bågst. lin. R
Högst. B.upp
Vriststödj. bakåt
Vändgrsitt. bakåt und. Br
Famnst. tv. sid (i höjd med 7 refb.)
Högsitt. Bned
Bindböjdst. 2Aupp
Krhalfligg. 2Kn
Helvändsitt. bakåt und. Br
Bågst. linear R

Sedan gymn:s början andedrägten lättare, bröstet friare, hjertklappningen mera sällan och krafterna ökade.

Bhl. 2. d. $^{22}/_{10}$ 40.

St. MR
Högst. Bframåt
Knfallst. fram
Halfspännst. längd. Br (L)
Högsitt. 2B.upp und. Vr
Halfstrvändligg. tv

---

*) Om samme man återfinnes för öfrigt bland de efterlemnade brefven följande anmärkning från en sednare tid (1841) af hans läkare:

Herr Professor! Framlemnaren häraf lider af *dilatatio arcus aortæ;* frågas huruvida gymnastik skulle kunna användas; mig synes dess användande ej irrationelt, men jag har ej haft någon med så utbildadt som denne, som begagnat gymnastik, ty en Baron W..de som förlidet år var i samma cas, hade utvidgningen i vida mindre grad: jag öfverlemnar derföre afgörandet helt och hållet till Professorn. Vänsk. och aktn. *M. Huss.*

Halfkrhalfligg. Knned$_c$/
Stupst. R∫ *und. M*$_c$/
Vriststödj. bakåt⌐ʅ___⌄
Fallhelstrsitt. 2Aned$_c$/
Spännst. fram⌐ʅ___⌄

Till följe af förkylning och ansträngningar under en promenad inställde sig ett svårare anfall, som afbröt gymn. bhl. för en tid.
(Börjar ånyo, förbättring.)

№ 165.

Kassör *Fr. Wr.tm.n.* Fetlagd, starkt byggd. Under vintern 1838 begagnat sjukgymnastik oafbrutet 6 månader. Förut mycket plågad af ofta, synnerligen nattetid, påkommande hjertklappning och svindel jemte hufvudvärk samt värk i ryggen; trög stolgång. Alla dessa symptomer komma nu ytterst sällan; och började denna bättring under 4:de månadens begagnande af gymnastik, hvarjemte dimensionerna öfver magen hafva minskats omkring 4 tum samt öfver halsen 1 tum, minimum. Är nu besvärad af mattighet, kalla fötter samt någon gång påkommande hjertklappning och oro. Flytning ur genitalia hvarjemte äfven erect. och sveda under några dagar visat sig.

Bhl. 1. 1839.

Vriststödj. Vr≻—≺
Spännst. tv. M==
Högst. 2B.upp⌐ʅ___⌄
*St. pl. A*ᕱ
(β) *Grst. Krsb*ꟿ
Högst. Bfram$_c$/
Knst. ᴗᴗ/
(β)
Krokgrhalfligg. öfvr Isb$_c$/
*Grligg. inLrs*ꟿ
Stödgrst. bakåt⌐ʅ___⌄

Flytningen nästan upphörd, endast något litet strax på eft.m,

Bhl. 2. 1839.

*Vändstödstrst. fram*ᴗᴗ/
Knst. R⌶ *und. tv. Lnd*ꟿ
*Krokligg. 2Kn*ℛ/
*Snligg. tv. sid*ꟿ
Högst. B.upp⌐ʅ___⌄
*Vändligg. båg*ᴗᴗ/
*Framstrligg. linear R*ꟿ
Spännligg. R⌶
Häfst. tv. Lnd==
Krokhalfligg. 2Knned$_c$/

Gångknstrst. 2Aned$_c$/
Stödgrst. bakåt⌐ʅ___⌄ *und. MLnd*$_c$/

*Grst. krsb*ꟿ *2:e gånger i veckan före Rr. 10 ock 12.*

Bhl. 1. d. $^{24}/_{1}$ 40.

St. linear R==
*Halfsitt. B*ᕱ
Gångstrst. ⌐V
Spännst. tv. M==
Knst. bakåt⌐ʅ___⌄
Helsitt. ᴗᴗ/
*St. akt. Hfd*ᕱ
Krhalfligg. sid. M==
*Bågsitt. Br*V *und. knR*$_c$/

Bhl. 2. d. $^{7}/_{2}$ 40.

Gångst. vexelA$_c$/ *(framåt-bakåt.)*
*Trappst. 2Kn*ᕱ
Snspännst. fram⌐ʅ___⌄
Framligg. Nck∫
Krhalfligg. Refb.upp$_c$/
Strligg. ned$_c$/ *(L³)*
*Spännbågst. midtBr*ꟿ
*Stupstrsitt. 2A*ᕱ
Högst. Bfram$_c$/
*Bågst. linear R.*ꟿ

Bhl. 3. d. 9/3 40.
Halfstrst. AxR₀/
Högsitt. B.upp¬ und. Vr)—(
Vändligg. ned₀/
Stupst. dubbel und.Refb.uppåt₀/
*Strbågligg. 2A^*
Helgrvändsitt. båg∽/
Knfallbågst. lin. R//
Simhäng. 2B∫/
Spännligg. half X
Ridvändst. bakåt¬ (händ. för pannan.)
Framligg. R∫
Talst₀/ und. Br)—(

Bhl. 1. d. 29/9 40.
Högst. Bbakåt¬
Halfligg. Gr0
Helsitt. ∽/
Vriststödj. Vr)—(
Strstupgrsitt. R∫
Högsitt. 2B∫/
Spännst. tv. M=
Strsitt. Br)—(

Rörelserna rigtas åt bukens flexionssida, *Spännst. tv. M=* bibehålles. Kyla åt fötterna och någon gång yrsel,

Pat. finner sig illa af hvarje rörelse, som innebär böjning af ryggen bakåt. Detta förklaras derigenom, att pat. tillförne varit betydligt fet, gått med en utskjutande mage; men emedan förmagringen, genom bruket af gymnastik, inom *kort tid* försiggått, hafva bukmuskler och ryggmuskler såsom antagonala, icke hunnit att ännu komma i ett öfverensstämmande förhållande, hvarföre bukmusklernas faschikelstyrka bör ökas.

Bhl. 2. d. 10/12 40.
St. MR₀/
Högsitt. Bned₀/
Helgrsitt. bakåt¬
Stupst. R∫
Halfligg. B.upp¬
Vriststödj. Vr)—(
Tyngdlut. 2A^ (i lodrätt plan.)
Bindstupst. Hft0 (händ. f. pannan.)
Ligg. upp∫ und. Br)—(o. M₀/
Högst. B.upp¬
Spännst. tv. M=
Krgrhalfligg. öfv.Isb₀/
Lutsitt. Br)—(framifr.

Bhl. 3. d. 9/11 40.
Strhalflut. vexelS^ und₀/ (?)
Högst. B.upp¬
Spännligg. Hnd∫0
Vändsitt. bakåt¬
Strtyngdlut. 2Aned₀/
Vändhalfstrligg. tv¬
Tåsitt. 2Kn∽
Perp. linäntr.
Bågspännst. längdmidtBr// (anlägg. mell. Skuldr.)
Vändligg. båg∽/
Kngrst. Vd)—(
Helgrfallstrsitt. Sn¬
Spännst. tv. M=

№ 166.

Häradshöfding *W..lff.* Känsla af sting i bröstet och tryckning på dess sidodelar; upphostar mycket slem om morgnarna; har ofta näsblod. Underlifvet kännes utspändt efter föda. Förstoppning vexlar med diarrhoe. Faller lätt i svettning. Ansigtet besväras af hetta. Hemorhoidtaggar. Mår bäst i fria luften; men måste sitta mycket vid skrifarbete; har blifvit några gånger åderlåten.

Bhl. 1. (illa utförd afskrift.)

Gångstående armnedtryckning.
Halfsitt. Kn
Sittande bröstspänning.
Liggande bågvridning.
Halfligg. tv. M
Knästående bakåt
Slagt.
Högsitt. Bned
. . . Korsbens
Kngrst. bakåt
Nigning und. Br

Bhl. 2. d. 12/3 40.

Bågst. tv. Lnd
Vändligg. ned
Stupst. R und. Refbs.upp
Bindst. Hft
Högsitt. B.upp
Strligg. ned

Bhl. 3. d. 2/11 40.

Trappstrst. bakåt
Spännligg. A.Bned
Halfstrvändligg. tv
Grvändst. 2Kn
Bomväg. 2A
Strligg. ned
Vadgrstödj.
Vipphäng. Bned
Frambågligg. ned
Tyngdspetslut. Fotbakåt= (?)
Talst. Br und. MR

Bhl. 4. d. 7/12 40.

Bågst. linearR (L²)
Högst. Bbakåt
Helvändsitt. bakåt (händ. för pannan.)
Högsitt. 2B
Halfspännst. linear sidBr (L)
Stödvändgrstrst. bakåt
Vriststödj. bakåt
Vändstrsitt. fram und. knR
Knfallst. fram
Högst. Bframåt und. Vr

№ 167.

Kapten *A. W.ttstr..m.* Tillförne lidit af rheumatism, särdeles i högra höften, lår och knä till följe af redan som barn ådragna förkylningar till sjös. Ögat på samma sida äfven först angripet, ehuru (år 1834) nio år efter det högras lidande började äfven det venstra att inflammeras. Började för tre år sedan se liksom tunna moln för högra ögat, äfvensom en ringformig kropp vid ögats rörelse liksom sväfvar för detsamma. Synförmågan ej förminskad. Vid seende uppåt rymden varsnas liksom mycket små, tunna, hvitgrå sväfvande cirklar på långt afstånd. Tidtals värk omvexlande i ögonen; då besvärad af ängslan, oro och nedslagenhet till lynnet. Någon gång snufva och hosta. Första anledningen till högra ögats lidande tror pat. vara sömn å däck en månklar natt jemte då ådragen förkylning.

Bhl. 1. d. 10/1 40.

St. AxR
Halfsitt. B
St. akt. Hfd
Krhalfligg. 2Kn
Helsitt.
Stödst. S
Knst. bakåt
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 28/1 40.

Vändst. AxR
Högst. B.upp
Spännligg. Hnd

Frambågligg. Nck∫
Knst. bakåt⌐⌞⌟
Bågligg. Hfd ⌒ (?)
Högsitt. Bned∫
Frambågligg. ⌣⌣∫ *(händ. f. pann.)*
Sitt. tv. Nck∥
Sitt. ögl= *omv. m. ögonl.*∫ *o. pann*∥
Stupfall. 2A⌒
Strsitt. Br⌐⌐

Slutar d. $^{10}/_{3}$. Ögonen förbättrade, ehuru dock ännu någon gång fläckar för ögonen visa sig.

№ 168.

Studeranden *L. Wr.t..n.* 17 år. Blå ögon, ljust hår, rödlätta kinder, klen kroppsbyggnad. Hypertroph. cordis dextr. Någon gång stickningar i bröstets högra del; en gång blodstrimmig upphostning.

Bhl. 1. d. $^{22}/_{10}$ 41.

Bågst. lin. R=
Halfsitt. Kn⌒
St. pl. A⌒
St. akt. Hfd⌒
Helsitt. ⌣⌣∫
Knst. bakåt⌐⌞⌟
Strstupsitt. R∫ *(L)*
Talst. ∫ *und. 2sidBr*≡

Upphör efter 3:ne månaders oafbruten gymn. efter ofvanstående bhl. Hjertljuden nu normala i rythmiskt afseende mellan båda hjertslagen. Stickningarna i bröstet kännas ej mera, ej heller någon blodhosta.

№ 169.

Löjtnant *G. Z.chr...n.* I venstra sidan längs höftbenskammen kramp och värk. Krampen inställer sig först sedan värken ernått en betydligare höjd. Detta som följd af en våldsam torrhosta, hvilken upphörde då krampen inställde sig. Hårda öppningar.

Bhl. 1. d. $^{5}/_{2}$ 40.

Bågst. tv. Lnd=
Krhalfligg. 2Kn∫∫
Högst. Vr⌐⌐
Vändsitt. A⌒
Tåstödj. Vr⌐⌐
Språngbågst. 2Aned∫
Spännst. tv. M=
Häfst. linearR=

Bhl. 2. d. $^{20}/_{2}$ 40.

Vändstödstrst. fram⌣⌣∫
Halfsitt. B⌒
Spännligg. Hnd∫0
Krhalfligg. 2Knned∫
Strligg. 2A⌒
Tyngdlut. R∫
St. akt. Hfd⌒
Ligg. pl. ⌣⌣∫
Sitt. undHls= (?)
Stödgrst. S⌒
Spännst. tv. M= *omvexl. m. Brgr*≡
Talst. Br⌐⌐

Afföringen mindre reglerad, sker med små öppningar. Tyngsel i ena sidohälften af bröstet.

Bhl. 3. d. $^{7}/_{4}$ 40.

Halfstrst. AxR∫

Högsitt. Bned
Spännligg. half
Vändligg. ned
Ridvändstrst. bakåt
Strbågst.
Stödgrst. bakåt

Knstrst. bakåt
Spännst. tv. M=
Fallsitt. tv. Nck
Sitt. Undkäks=
Strsitt. Br

№ 170.

Fabrikör *L. Å..rg.* Högra sidan till en del förlamad, förnämligast högra armen.

Bhl. 1. d. 19/10 40.

St. AxR
Sitt.
Krligg. 2Kn
St. pl. A
Knst. bakåt
Vändsitt. bakåt (L)
Högst. B.upp
Häfst. linear R=

Bhl. 2. d. 27/10 40.

Halfstrgångst. Aned (rept. åt högr.)

Ligg. pl
Högsitt. Bned
Stupsitt. tv. Nck
Högrspännligg.
Helsitt. bakåt
Kngrst.
Högrfamnsitt. A‾ o. 0 (med lin.)
Grst. 2Kn
Stödst. sid
Talst. Br

№ 171.

Friherre *F. Å..rh....m.* Känsla af spänning i ventrikeltrakten och fyllnad i bröstet. Vid gång inställer sig snart matthet, yrsel och tankeslapphet.

Bhl. 1. d. /11 40.

Spännst. fram
Högsitt. B.upp und. Vr
Talst. linearR=
Vriststödj. bakåt

Stupsitt. Nck
Högsitt. Bned
Krhalfligg. tv. M‾
Högst. Bfram
Bågsitt. Br und. knR=

Årgången 1840, qvinnor.

Följande förteckning innehåller de «behandlingar», som framlidne föreståndaren vid Kongl. Gymn. Centr. Institutet Professor L. G. Branting har föreskrifvit och begagnat under året 1840 för sjuttioåtta af de etthundratjuguåtta sjuka qvinnor, om hvilka några uppgifter äro funna i efterlemnade lösa anteckningar tillhörande samma årgång. Den om männerna förda «sjukjournalen» för åren 1839—1842 innehåller uppgifter om blott *en* qvinlig sjuk.

№ 172.

Fröken *Emerentia A....värd.* Som barn haft yttre tecken till skrofler, annars nu temligen stark, någon gång trögt lif, händerna stundom kalla. Dysmenorrhoe och periodiska oordningar hafva infunnit sig under tiden, perioden något inskränkt.

Bhl. 1. d. $^1/_2$ 40.

St. MRd
St. pl. A
Högst. Bbakåt
Helsitt.
Vändsitt. A
Stödhalfstrst. S
Häfbågst· tv. Lnd=

Bhl. 2. d. $^{24}/_2$ 40.

Gångstrst. 2Anedd
Högsitt. Bnedd
Strligg. 2A
Vändligg. ned
Stödst. bakåt
Vändknst. R
Krligg. 2Kn
Strframbågligg. 2A
Helgrvändsitt. bakåt
Spännst. fram

Bhl. 3. d. $^7/_5$ 40.

St. MRd
Halfsitt. B
Sitt.
St. pl. A
Halfligg. Gr
Vändsitt. A (L³)
Halfligg. Lndlyft=

Bhl. 4. d. $^{25}/_5$ 40.

Vändstrsitt. fram
Högst. Bbakåt
Helvändsitt. bakåt
Spännligg. Hnd
Kngrst.
Ligg. pl.
Stödst. S
Simhäng. 2A
Räckst. Br

Bhl. 5. d. 30/6 40.

Gångstrst. 2Anedď
Högsitt. 2BℳV
Språnghalfstrst. sn⌐⌣
Vändgrsitt. Hft^{o}
Helgrvändsitt. bakåt⌐⌣
Grst. 2Kn⌃
Språngsitt. ᴧᴧ/
Knst. R⊥
St. akt. Hfd⌃ (bakifr. fram.)
Strgrligg. nedď (2:e höga plintar)
Spännligg. BℳV
Niggrhäfst. Br⟩—⟨

№ 173.

Fru *Wilhelmina A....son.* Venstra öfre delen af regio epigastr..... hvarifrån en oupphörlig värk och tyngd utgår och sprider sig uppåt till venstra öfre delen af venstra lungan. I liggande ställning försvåras lidandet. Detta förbinder sig äfven med en plåga, som kastar sig nedåt i venstra armens insida.

Bhl. 1. d. 14/11 40.

(β) *Halfligg. F.leds^{o} o. Vr⟩—⟨*
(γ) ———— *Kn⌃*
(δ) ———— *Gr^{o}*
Sitt. undA⌃ o. ⌣⌢
Halfligg. B.uppď
Sitt. Nckgr⁼ omvexl. m. PannNck⁼
(β)
(γ)
(δ)
Sitt. linearR═

№ 174.

Mamsell *Hilda B...ire.* .....

Bhl. 1. d. 6/4 40.

Halfligg. Lndlyft═
Strsitt. 2A⌃
Högst. B.upp⌐⌣
Tåstödj. Häl⟩—⟨
Halfligg. B⌃
St. venstrsidBr.venstrsidR⁼ (anlägg. m. flathand.)
— högrsidBrhögrsidR⁼
Sitt. Hjessmot═
Spännst. tv. M═
Talst. linearR═
Spännligg. R⊥
Språngst. ď und. Kn.ut⌃ (vid springstolpe.)
Gångstrst. 2Anedď
Knst. R⊥
Spännst. tv. M═
Spännst. fram⌐⌣

Bhl. 2. d. 22/4 40.

St. AxRď
Högsitt. 2BℳV
Grhelsitt. bakåt⌐⌣
Knst. R⊥
Grst. 2Kn⌃
Vadgrstödj. ᴧᴧ/

Bhl. 3. d. 21/5 40.

Vändhalfstrst. AxRď
Högsitt. Bnedď
Grvändhelsitt. cirkᴧᴧ/
Simgrhäng. uppď und. Krbď (?)
Grspännst. fram⌐⌣ und. LndKnď (?)
Spännligg. half⊥
Grst. 2Kn⌃
Språngsitt. bakåt⌐⌣
Grvändsitt. Hft^{o}
Språngst. ď und. Kn.ut⌃
Strsitt. 2A⌃

№ 175.

Mamsell *Selma B...nér.* Skrofel-svullnader allmänt; örmandlarna hypertrofiska visande gula varblemmor, hvarföre öfningar i sång icke kunde företagas. Måndagen /11 41. (?)

Bhl. 1. d. 29/9 40.

Halfligg. Lndlyft=
Halfsitt. Kn
Bågst. linearR=
Vändsitt. A
Sitt.
St. Und.käks=
St. akt. Hfd bakifr. framåt
Kngrst. bakåt
Vriststödj. Vr
Strligg. 2A
Helsitt. bakåt
Halfligg. Hfd
Högst. B.upp
Spännst. tv. M=
Frambågligg. sn
Stödgrst. bakåt
Häfhäng. 2Knned
Sitt. Gomhvalf=
Krgrhalfligg. öfv.Isb
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 4/11 40.

Frist. R
Knst.
Krhalfligg. tv. M
Vändligg. cirk und. MLnd

№ 176.

Mamsell *Sofi B.bau.* Storvext, starkt byggd, rödblommig, blodfullt utseende. Klagar öfver allmän olustighet, sömnlöshet, matleda, obstruktion. Någon gång besvärad af rheumatism i högra foten.

Bhl. 1. d. 17/1 40.

Vriststödj. Vr
Halfligg. Lndlyft=
Krligg. 2Kn
Knst. R (L³)
Krhalfligg. tv. M
Spännst. tv. M=
Vändhalfstrsitt. A
Halfligg. Gr
Halfligg. högr. Vd
Krligg. partiel M
Högst. högr. Bbakåt omvexl. med längdVd (klotstaf.)
Bågstödst. 2A
Stödbågst. bakåt
Helsitt.
Vändligg. ned
Stödst. S
Strsitt. 2A und. knR

Hufvudvärken minskad. Aptiten betydligt ökad.

Sitt. h. B (5') anläggn. sker kring smalben.

Bhl. 2. d. 15/2 40.

Halfstrst. AxR

№ 177.

Mamsell *A. W. B....man.* »Till Föreståndaren för Gymnastiska Central-

Institutet, Professoren Herr G. Branting! Sjukdoms-berättelse*): Undertecknad, som nyligen fyllt 30 år, är ogift. Hade i barndomen *ofta ondt i halsen;* troligen vanliga inflammationer. Har alltid varit besvärad af *obstruction*, hvaremot flere medel — till och med för tillfället — varit fruktlösa; och de som verkat hafva gjort det otillräckligt. Vid omkring 20 års ålder infunno sig mycket plågsamma *väderspänningar under bröstet* — magmunnen — ända till dess de piller — hvilkas recept här är infördt (. . . .) — gåfvo mig afföring, och koliken lindrades. Sommaren 1833 drack jag varmt vatten vid Carlsbaderbrunnen i Stockholm. Pillerna aflades då och plågorna återkommo. Klistirer användes. De voro smärtande, hvartill *hæmorhoider* torde varit orsaken, och uträttade litet. I det hela tror jag väl att brunnsdrickningen var något nyttig; men pillerna, som den skulle göra öfverflödiga, måste genast återtagas. Med dem har jag fortfarit allt sedan, men på de 2:ne sista åren endast tagit 3 på morgonen och 6 om aftonen. Året före brunnsdrickningen började jag att bli besvärad af *2:ne små benspetsar vid strupens öfre ända*, som en å dess högra och en å dess venstra sida uppskjuta, endast täckta af huden, och äro ömma då halsen är inflammerad, hvilket lätt händer om jag blir kall om fötterna. År 1835 om vintern blef jag plågad af svåra *hæmorhoider*, hvilka då blödde och äfven sedermera ibland. Dessa fortfara ännu, och bidraga troligen till mycket annat ondt. *Stranguri* besvärar mig äfven genom spänningar, utan att egentligen vara plågsam. Detta har fortfarit minst i 10 års tid. Ungefärligen en gång i månaden har jag en rätt stark *hufvudvärk*, förenad med qväljningar, som fortfar ett à två dygn. — Min svåraste, fast ej så plågsamma sjukdom, och den för hvilken jag mest fruktar, är *oförmågan att kunna svälja födan.* Dess detaljer äro svåra att sjelf närvarande, muntligen rätt tydligt beskrifva; svårare medelst skrift; hvarföre jag nödgas söka hjelp af det jag personligen redan har eller framdeles kan få äran meddela Herr Professorn. För att säga hvad jag kan, så började denna sjukdom — om än förut grundlaggd — senhösten 1836. Efter att denna höst hafva varit mycket frusen och klen, fann jag nästan tvärt, att en del af maten, då den skulle sväljas, kastade sig upp på munhvalfvet. På 3 veckor kunde jag endast förtära buljong, och min räddsla ökade väl också något oförmågan. Herr Lifmedikus Alberg var då anlitad. Sommaren 1837 var sjukdomen så pass lindrig, att jag började förtrösta på dess upphörande; men på hösten ökade sig det onda, och har sedan aldrig varit borta, fastän till skiftes lindrigare, bäst sistlidne jultid. En ny tillsats yppade sig vid innevarande års början i sjelfva strupen: den delen af maten, som förut gick ner gör det ej numera, utan stannar på halfva vägen i densamma. Ibland vet jag ej huru jag skall bära mig åt för att svälja, och det äfven utan mat. Något stelt, torrhet, ofvanpå gomhvalfvet har emellanåt förorsakat mig svårighet att tala. Detta är väl för närvarande lättare för mig, men nämnda torrhet in-

*) Om den sjuka finnas inga af B. egenhändigt antecknade uppgifter eller några andra upplysningar utom denna af henne sjelf meddelade «sjukdomsberättelse». Flere likartade fall följa nedan. Det omtalade «receptet» uteslöts vid tryckningen.

finner sig ibland. — Tidtals har jag haft *motvilja för mat*, äfven då det varit något lättare att den förtära, men är ej derför alltid utan matlust. Min sinnesstämning är vid lindrigare tillfällen god och vida bättre än man af denna berättelse torde kunna föreställa sig. — På Herr Doctor Huss' ordination har jag de sista 2:ne månaderna flere gånger om dagen besköljt hals och bröst med kallt vatten, hvarmed jag ännu fortfar, och söker på samma persons råd, hjelp af gymnastik, i anledning hvaraf denna berättelse, på Herr Professorns tillsägelse, vördsammast aflemnas. Stockholm den 13 Maj 1840. *Augusta Wilhelmina B....man.*»

Bhl. 1. d. 11/5 40.

Bågsitt. 2A
(β) Spännst. tv. M=
Krhalfligg. 2Kn
Vändgrsitt. bakåt
Slappsitt. tv. Hft
Vändgrsitt. A
St. sidHls= o. Lftr
(β) Grkrhalfligg. öfv. Isb
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 25/5 40.

St. MR
Högst. B.upp
(β) Spännst. tv. M=
Ligg. 2A
Krhalfligg. 2Knned
St. Luftr omvexl. m. tv. Hls=
Vändligg. cirk
Grst. MKrs
Halfligg. Hfd
(β)
Knst. R
Högsitt. B.ut und. Vr
Bågsitt. 2A und. knLnd

Bhl. 3. d. 14/7 40.

Halfstrst. AxR
Vändligg. ned
St. akt. Hfd
Spännligg. half
Högsitt. 2B.upp
Framligg. Nck
Stupst. R und. M
St. Luftr omvexl. m. tv. Hls=
Simhäng. 2A und. MLnd
Knst. Vd
Spännst. tv. M=
Sitt. Undkäks= o. upp
Krhalfligg. öfvIsb (hvarannan dag.)
Kngrst. R
Talst. Br

Neptunigördel anlägges på undlifv. och ombytes dagl. 3:ne gånger.

Bhl. 4. d. 24/9 40.

Båggångstrst. 2Aned
Vadgrstödj. (händ. f. pann.)
Frambågligg. Nck
Bågst. linR (β)
Vändligg. cirk
Bågligg. Hfd.upp und Käks
Högsitt. 2B.ut und. Vr
(β)
Kngrst. R
Ligg. tv. Hls=
St.
Tåsitt. 2Kn
(β)
Talbågst. linear midtBr

Bhl. 5. d. 10/11 40.

Strvändgrst. fram
Kngrst. bakåt
Spännligg. Hnd omvexl. m. R
Grstödst. Hft
Högsitt. Bned

Fallgrstrsitt. 2Anedó
Vändligg. båg∿/
Högsitt. 2BJV/
Spännst. tv. M=

St. Lftr$^{=}$ omv. m. tv. Hls=
Krhalfligg. öfvIsbó
Spännst. fram-ι‿

№ 178.

Mamsell *Hilma B...ling.* . . . .

Bhl. 1. d. $^{30}/_{1}$ 40.

Helsitt. Rframåtó o. bakåtX und. Brlyftn (?).
Krhalfligg. 2Knnedó
St. akt. Hfd$^{\frown}$
Perp. stångäntr. *)
Vändsitt. båg∿/
Vriststödj. Vr≻–⟨
Slappsitt. tv. Hft$^{=}$
Perp. stångäntring. *)
Nigst. 2Kn∿ und. Axó
Stupst. R∫ und Mó
Spännst. fram-ι‿

Bhl. 2. d. $^{5}/_{3}$ 40.

Fallst. R.uppó (anlägg. på Nck.)
Helsitt. bakåt-ι‿
Simhäng. 2A$^{\frown}$
Högst. B.upp$^{\frown}$ und. Vr≻–⟨
Stuphäng. 2A$^{\frown}$
Stupstrsitt. R∫
Framstupligg. R∫
Halfligg. B$^{\frown}$
Knst. ∿/
Sitt. Hjess.mot=
Ligg. pl∿/
Stupsitt. R∫ und. PannNckó (?)
Famnst. fram-ι‿

№ 179.

Julia Christ. B...ling. Börjar Måndagen den 4 Oktober Skrofulösa uppdrifningar i buken och kring halsen. Ständig snufva. Maculæ på cornea.

Bhl. 1. d. $^{30}/_{1}$ 40.

Halfligg. Lndlyft=
Sitt. ∿/
Halfligg. B$^{\frown}$ (anlägg. på Vr.)
Krgrhalfligg. tv. M$^{=}$
St. tv. Hls=
Vändsitt. cirk∿/
Strstupsitt. R∫
Högst. Vr≻–⟨

Bhl. 2. d. $^{5}/_{3}$ 40.

Frist. R$^{\frown}$
Vändsitt. båg∿/
Framligg. Hfd^{0}
Krhalfligg. 2Knnedó

(β) *Krligg. tvär M$^{=}$*
Vändhelsitt. cirk∿/ (händ. i sidan.)
Stupsitt. Näsrot$^{=}$
Framligg. Nck∫
Krhalfligg. und. Refb.uppó
Krhäfhäng. 2Knnedó
Sitt. Hlskörtel=$^{=}$ o. sidHlsó
(β)
Stupsitt. PannNck$^{=}$
St. linearR=
Afbrott.

Bhl. 1. d. $^{2}/_{11}$ 40.

Halfligg. Lndlyft=
Krhalfligg. tv. M$^{=}$

*) Denna Rr. tillägges efter en månads gymnastik. *B.*

St. akt. Hfd
Vändsitt. båg
Halfligg. Kn
St. Hls= o. Undkäks=
Helsitt. bakåt und. Br

Stupsitt. Näsr omvexl. med Hlsåd
(L³)
Balansst
Halfligg. Lndlyft

№ 180.

Mamsell *Laura B...ling.* 24 år. För tre år sedan en våldsam tandvärk, hvilken sedermera fortfarit med åtföljande ansigtssmärta. Derefter inställer sig äfven en «oförmåga att respirera» hvarefter pat. infaller i en slags spasmer, som vara några minuter och derefter flere gånger förnya sig. Öfver tinningsbågen likasom högra delen af hakan dagligen besvärad af plåga. Värken sträcker sig äfven till högra ögat och halskörtlarna på samma sida. Värken rigtar sig öfver platysma myoides' område. Vid sängdags ofta bultning och dåning (s) i hufvudet. Tyngsel och brännkänsla i bröstet och maggropstrakten. En känsla af hissnande förnimmes tillika. Då attacken i hufvudet inställer sig, fordras högsta stillhet såvida ej den skall stegras till sitt högsta, hvarjemte då äfven plågor tvärs under bröstet inställa sig. Esomoftast felar andedrägten, hvarvid äfven extremiteterna äro fullkomligt slappa. Bäres pat. under detta tillstånd, inställer sig plötsligt sanslöshet. Hjertats rörelser ofta afstannande. Vid minsta arbete framkallas värk i tinningen. Efter svåra ansättningar kastar värken sig från högra till venstra tinningen. Vid gåendet påkommer gerna ett vacklande, som ofta ger anledning till att falla bakåt. Pat. anser närmaste orsaken vara, att ögonen liksom sammanfalla, hvarefter en svindelkänsla uppkommer, som föranleder fallandet. Hörseln ofta så fin, att pat. hörer de mest svaga ljud genom flera rum ifrån det, der pat. är. Elak smak, saliven tjock, torrhet i halsen..... För 3:ne (?), under 2:ne månader, efter hvarje mål kräkning. Under njutandet af föda ofta hungerkänsla, men derefter en öfvermätthet. Ständigt bruk af medicin för att erhålla afföring. Efter bruket af kallt vatten såsom dryck inträffar oordning i menstruationen. Ständigt kalla händer och fötter, förnämligast fötterna; hvilka äro hela dygnet om iskalla. Vid rörelse underhålles iskylan. Denna sträcker sig till knäet. Pat. har såsom barn haft god hårväxt, men numera är densamma högst svag. Sömnen inställer sig först efter midnatten. Ofta äfven ingen sömn *).

Bhl. 1. d. /6 40.
Halfligg. Lndlyft=

Halfligg. F.leds o. Vr
———— Gr

---

*) Ett bref från D:r Med. P. J. Liedbeck till B., hvilket i förbigående omnämner den sjuka, meddelar f. ö. följande upplysning om henne: «B. B. . . . Mamsell Laura B...ling, som du hjelpte med gymnastik, blef just på grund af *öfverkänslighet för rörelse* tillstyrkt af mig att den och inga andra medel begagna. . . . Med gammal vänskap. Upsala den 30 Juli 1843. Din *P. J. Liedbeck.*

Krhalfligg. 2Kn
Halfligg. B.upp
Sitt. horiz. 2A⁰
Strhalfligg. tv. M=
Sitt.
Famnsitt. 2A
Sitt. Br

Bhl. 2. d. $^{28}/_{7}$ 40.

Famnsitt. 2A
Halfligg. B.upp
———
Vändhalfstrsitt. bakåt
Halfligg. Kn
Strsitt. A
Knst. Br
Vändgrsitt. cirk
Halfkrhalfligg. Knned
Grsitt.
Strsitt. linearR=

Bhl. 3. d. $^{19}/_{10}$ 40.

(β) *Halfligg. F.led⁰ o. Vr*
——— *Kn*
——— *B.ut und. Vr*
(γ) *Bågsitt. linearR=*
Sitt. undA o.

(β)
Halfkrhalfligg. Knned
Halfligg. Lndlyft=
(γ)
(β)

Bhl. d. $^{3}/_{11}$ 40.

Halfligg. F.leds⁰ o. Vr
Sitt. Hleds⁰ o. Hndleds omvexl. m. UndA
Halfligg. Kn
Sitt. und. Br
Halfligg. Gr⁰
Famnsitt. A
Grsitt. bakåt und. MLnd

Bhl. 5. d. $^{18}/_{11}$ 40.

Bågstrsitt. 2A
Krhalfligg. 2Kn
Helsitt. bakåt (händ. i sidan.)
St. akt. Hfd (bakifr fram.)
Halfligg. Gr⁰
Båggrensitt. 2Aned
Stödgrst. Hft⁰ und. MLnd
Vändstrbågsitt. bakåt und. knLnd
Stupsitt. PannNck
Talst. gång und. MR

№ 181.

Mamsell *Wilhelmina B.rg.* . . . . .

Bhl. 1 d. $^{29}/_{11}$ 39.

Halfligg. Ländlyft=
Halfligg. Gr⁰
Spännst. tv. M=
Vändsitt. A
Krokgrhalfligg. 2Kn
Knst. R
Högsitt. B.ut und. Vr
Bindgrst. Hft⁰
Krgrhalfligg. öfv.Isb
Sitt. Ögongl (repeteras åt höger.)
Grnigst. 2Kn und. MKrsnedåt
Knst. R

Helsitt. bakåt
Bågsitt. Brlyftn. und. knR

Bhl. 2. d. $^{4}/_{1}$ 40.

St. AxR
Spännst. tv. M
Högst. Bbakåt
Vändligg. ned
Spännligg. Hnd⁰
Bågframligg. linearR=
Simhäng. upp
Ligg. Hfd⁰
Gångbågst. 2Aned

Språngsitt. ◡◡/
Sitt. ögl═ omvexl. m. ♂ *o. öfvÖg*ᶠ
Häfst. Br≻—≺

*Venstr.strst. högr. sidR*ᶠ

Bhl. 3. d. $^{21}/_{1}$ 40.

Halfstrst. AxR♂
*Stödgrst. Hft*⁰
Högsitt. 2B.upp⌐
(β) *Knst. R*⊥
*Bindst. Hft*⁰
Tyngdlut. R∫
Tåsitt. B.upp⌐
Stuphäng. 2A∼
Framligg. R♂ (*Rt. verkställer.*) (?)
Språngsitt. bakåt⌐
Grbågnigst. 2Kn◡◡ *und. Ax*♂
Gångbågstrst. 2Anedo♂
(γ) (β) *Kngrst. R*⊥
Sitt. ögl═ omvexl. m. ♂ *o. öfvÖg*ᶠ
(δ) *Häfst. tv. Lnd*═
Simhäng. upp♂ *und. Krsb*♂
(γ) *Högrstödvenstrstrst. S*∼

Bhl. 4. d. $^{25}/_{2}$ 40.

Grstödstrst. bakåt⌐ *und. Lnd*♂
Tåsitt. 2Kn◡◡

*Halfligg. Gr*⁰
Strligg. ned♂
Framstrligg. bakåt♂ (?)
Språngsitt. ◡◡/
Krhalfligg. 2Knned♂
Kngrst. vexelR⊥
Spännligg. half⊥
Språngnigst. 2Kn◡◡
Frambågstrligg. 2Aned♂
Grhögsitt. 2Bned♂

Bhl. 4. d. $^{4}/_{3}$ 40.

Talst. fram⌐
Kngrst. bakåt⌐
Strligg. ned♂
Stödgrst. bakåt⌐
Spännligg. o—o
Tyngdlut. R∫
Framligg. Nck∫
Vipphäng. Bned♂
Stuphäng. 2A∼
Krhalfligg. 2Knned♂
Grtyngdlut. 2A∼
Häfst. linear LndKorsbens═

Högrstrligg. till venstr⌐ *(näst sista Rr.)*

№ 182.

Fru *Carolina B...gnier.* D. $^{21}/_{9}$40. «Herr Professor Branting! Jag kommer åter med en rekommendation för gymnastisk behandling. Ledsna endast ej med mina sändningar, derom bedes. Den, som framlemnar detta, har sedan flera år lidit af periodiska kolikplågor, beroende, som mig tyckes, hufvudsakligen på trög cirkulation i abdomen i allmänhet. Derjemte utvidgning af hjertat med ofta nog påkommande håll och stickningar, samt som vanligt härvid benägenhet till kyla i händer och fötter. Jag hoppas att dessa åkommor genom Professorns insigtsfulla behandling, mäktigare i dylika fall än hvarje annan medicin, skola förbättras; kanske ock botas den sjuka. Högaktning och vänskap. *M. Huss*» *).

*) Om den sjuka finnes ingen egenhändig anteckning af B. eller annan upplysning än det till B. ställda brefvet från hennes läkare, likasom flerstädes inträffar i de nedan anförda fall.

Bhl. 1. d. 21/9 40.

Famnsitt. linearR=
Halfligg. Gr° (L)
Slappsitt. tv. Hft⌐ (L^2)
*Sitt. Und.A^*
Bågst. tv. Lnd=
*Halfligg. Kn^*
Bågst. linearR//
Sitt. 2Axleds°
Venstrspännst. v. tv. sidBr//
Halfligg Vr^ o. ~
Grknst. RX
Halfligg. Lndlyft=

Bhl. 2. d. 23/11 40.

Bågstrsitt. linearR=
Krhalfligg. 2KnJV
Bågst. tv. Lnd//
Halfligg. B.upp⌐
Stödgrst. bakåt⌐ und. MLndó
Halfkrhalfligg. Knnedó
Vändgrsitt. framw und. knLndó
Venstrkrhalfligg. v. undRfbó
Viststödj. Vr>-(
Grsitt. Hft° und. MLndó
*Vändsitt. A^*
Spännst. tv. M=
Bågsitt. BrV und. knR=

№ 183.

Fru *Julia B.hm.* Blodet rusar esomoftast åt hufvudet; menstruationen afbruten, ofta förstoppning; högra koliktarmen besvärad af en tryckande känsla med sveda eller hetta. Feberaktig efter måltiderna.

Bhl. 1. d. 24/11 39.

Halfligg. Ländlyft=
Halfligg. tv. M=
*Vändsitt. A^*
*Halfligg. Kn^*
Slappsitt. tv. Hft⌐
(?) Strstupsitt. R∫ (L^3)
Högrkrhalfligg. höger sidM⌐
Motst. A//
Bågst. tv. Lnd//
Grkrhalfligg. öfv.Isbó
Bågsitt. 2A^ und. knRó

Bhl. 2. d. 14/12 39.

St. MRó
Högst. B.upp⌐
Viststödj. Vr>-(
Halfligg. w
Krokhalfligg. tvM⌐ (nedom nafveltrakten.)
Grsitt. Hft° und. MLndó
Halfligg. Gr°
Högst. Bbakåt⌐
Stödgrst. w und. Mó
Högrkrhalfligg. högrsidM⌐
Högsitt. 2B.upp⌐

Grkrhalfligg krumM// införes i stället för den sista Rr.

Bhl. 2 b. d. 7/1 40.

Halfligg. Lndlyft=
Högst. B.upp⌐
Viststödj. Vr>-(
*Famnsitt. 2A^*
Krhalfsitt. tv. M⌐ (nedom nafveltrakten.) (?)
Sitt. inHnds//
Halfligg. Gr°
Högrkrligg. sidM⌐
Högsitt. B.ut~ und. Vr>-(
St. vexel AB//
Spännst. tv. M=
Högrstrsitt. högrsidBr⌐ i höjd med falska Refb.
Sitt. Brlyftn. und. knR=

In case of obstruction:
Grkrhalfligg. öfv.Isbδ

Bhl. 2 c. d. 22/1 40.
Halfligg. Lndlyft=
Högst. B.upp
Tåstödj. häl
Famnsitt. 2A
Spännst. tv. M=
Högsitt. B.ut und. Vr
Krhalfligg. tv. M
St. vexelAB=
Sitt. linearR=

Bhl. 2 d. d. 10/2 40.
Halfligg. Lndlyft=
Halfligg. B.ut und. Vr
Tåstödj. häl
Famnsitt. 2A
Strhalfligg. tv. M=
Högsitt. B.upp

Krhalfligg. sidM
Bågsitt. Br

Stående rörelser uteslutas.

Bhl. 3. d. 25/2 40.
Bågsitt. linearR=
Högsitt. 2B.upp
Halfligg. Kn
———— Gr⁰ (uppvinklingn. svag.)
Krhalfligg. 2Kn
(β)
Högsitt. B.ut und. Vr
Krhalfligg. sidM
Halfligg. Bnedδ
(β) *Spännst. tv. M=*
Sitt. Br

(β) *Krgrst. R (antryckn. vid undlifv.) (?)*

№ 184.

Fru *Clara C...son**). P.M. «Vid fyra års ålder hade jag en svår strypsjuka; sedan årligen hade jag alltid någon bröstsjukdom, sällan eller aldrig något ondt i magen. För öfrigt hade jag, så vida jag minnes, god helsa ända till vintern 1831, vid 16 års ålder, då jag plågades af en rheumatisk värk i hufvudet åt högra sidan, hvilken ej upphörde förr än på sommaren. Derefter var jag åter frisk, till våren 1832 då jag genom förkylning fick svår influensa med mycken andtäppa, hvarföre ådern öppnades. Derefter var jag länge mycket svag — reste på landet — hade mycket reformar, hvilket afhjelptes med en decoct (?). Om sommaren plågades jag af en svår obstruction, men hvilken sedan aldrig mera återkommit. Enligt hvad jag minnes var jag frisk på vintern 1833, hade hufvudvärk högst sällan. Sommaren derefter var jag frisk ända till Augusti, då jag genom minskad underklädsel troligen förkylde mig på en ångbåtsfärd, hvarefter jag hade jemna qväljningar, jäspningar och ondt i hufvudet. Qväljningarna försvunno efter en kräkning, men det kom ett rysligt qval under bröstet, hvilket vid minsta förtäring af mat blef starkare. Jag fick då pulver, och iglar i maghålan; ångbad, allt utan ändring. På detta sätt fortfor det onda i 6 veckor; jag fick Senets-the, ett medel som alltid

*) Jfr den till № 177 hörande noten.

plågat mig. Sedan det gjort sin verkan, kände jag mot aftonen förskräckliga knip; jag drogs ihop som en boll, hade våldsamma kräkningar, som varade i flera timmar. Vi bodde på landet och kunde ej snart få ut läkare; man vände sig till en som bodde i granskapet, han föreskref bad, krampen lindrades derigenom, man lät mig åder, jag var högst kraftlös och kunde ej röra mig, af ömhet i magen; dagen derpå fick jag ett bad till. Derefter fick jag in att laxera, nemligen fyra matskedar Ricini-olja tvänne timmar emellan. Det gjorde ingen verkan; emedan magen var uttömd af laxativ och kräkning dagen förut; derefter gafs mig en lösande emulsion, hvarefter laxering åter började, neml. 25 st. (s) första dygnet, och sedan oupphörligt till dess det såg ut som ett tarmskrap (?); till yttermera elände fick jag ej tillstånd att äta. Då Lifmedicus Retzius ändtligen fick tillfälle att komma ut, försökte han genast att sätta 2:ne koppor, men som magen redan var sväld och hård som en sten (s) gick det högst litet blod. Det sattes 15 iglar. Varma linfrö-grötar lades på, sedan magen först blifvit smord med Mercurialsalva; öppningarna ville ej stanna, jag fick pulver med calomel och opium; lavement af stärkelse med Theriac användes ofta, 20 iglar sattes åter på magen, öfver blindtarmen, hvilken hade svällt upp. Min venstra sida var mycket klen: krampen hade varit värst deråt, jag fick der ett svårt håll, hvilket först genom 10 iglar och spansk fluga fördrefs. På detta sätt låg jag i 30 dygn, först det 28:e kunde upphöras med grötarne. Jag förde mycket noggrann diet. Genom kina med Islandsmossa, geléer och stärkande saker återfick jag småningom mina krafter. Naturen kom åter i ordning, och jag var temligen rask. På vintern fick jag ett krampanfall, hvilket blef bättre genom varma baddningar, och Chamomillthe med en sort droppar. Sommaren som var mycket het mådde jag alldeles förträffligt, äfven vintern derpå. Våren 1835 blef jag gift; var jemt frisk ända till om sommaren, då jag reste och troligen genom någon aftonkyla fick kramp och diarhé, var sedan ganska frisk ända till vintern 1836 då jag åter fick kramp dagligen. 2:ne åderlåtningar, en månad emellan, gjorde att jag blef mycket svag. Genom plåster i maggropen och piller att intaga blef jag bättre. Hela sommaren var jag temligen frisk, men vid någon fatigue kom krampen, särdeles mot hösten (då i October mitt första barn föddes), hvarvid krampen ock infann sig. Jag ammade, kände ej af krampen det minsta, men försvagades ändå, emedan blodflytning fortfor i fyra månader, hvilket en sårnad på lifmodern lärer vållat; en dag fick jag med flytningen en köttaktig slamsa, som såg ut, sedan den en dag legat i sprit, som en talgbit. Jag begagnade några insprutningar och blef bra. Ryggen led mycket; för öfrigt var jag frisk till dess jag i Augusti fick svårt diarhé och således måste afvänja barnet. Vintern derpå hade jag dagligen kramp, men blef bättre genom en mos, och ett plåster i maghålan (s) — högst 6 veckor var frisk, derefter föddes det andra barnet, hvilket jag började amma; men som jag kände mycken sveda mellan axlarna och värk i ryggen, måste jag upphöra. Jag var länge svag, men hade just ej kramp, jag hade då som både förr och sedan mycken fleurs blanches. På sommaren derefter drack jag vin med kina och

columbi, hvilket gjorde mig godt; jag hade icke kramp, blef åter reglerad som jag ej varit på mera än 2:ne år, och kände mig mycket rask. I Augusti sjuknade en syster, som jag mycket älskade, i hjernfeber. Af vakning och sorg voro kropp och själ till den grad ansträngda, att då min syster på 11 dygnet afled, voro också mina krafter förbi. Min rygg var som utaf, jag sträfvade ännu några dagar tills jag fick en ryslig kramp; jag blef åter bättre; omedelbart efter begrafningen insjuknade min lilla äldsta flicka i rödsot. Genom 10 dygns vakning och att se hennes svåra lidande, föll jag i samma sjukdom, då andra dagen vi båda infördes till staden. Omsider kom jag åter till lifs igen, men vid min convalescence fick jag först veta, att mitt barn var begrafvet för flera dagar sedan. Jag var mycket svag men blef sent omsider frisk igen. Sedan den tiden har jag ändå oftare kramp, hvilken infinner sig genom minsta fatigue, sinnesrörelse eller kyla, och är alltid värst mot aftnarna. Förliden sommar var jag sällan dålig; för ryggen har jag nyttjat kina, homeopatiskt medel, och deraf funnit lindring. *Clara C...son* född *K.....t*

Bhl. 1. d. 2/2 40.

Halfligg. Lndlyft==
Sitt. linearR==
Halfligg. Kn
Famnsitt. 2A
Halfligg. Gr
Sitt. (L^3)
Vriststödj. Vr
Krhalfligg. 2Kn
Bågst. tv. Lnd==

Krhalfligg. undRefbs-upp (näst den sista.)

Bågst. tv. L (i höjd m. 12:e Refbn.)

Bhl. 2. d. 24/4 40.

St. MR
Högsitt. 2Bupp
Krhalfligg. 2Knned
Vändligg. båg
St. pl. A
Slappsitt. tv. Hft
Strligg. 2A
Helgrsitt. bakåt
Krhalfligg. tv. M
Bågst. tv. Lnd
Häfst. Br

№ 185.

Mamsell *Carolina C...son.* . . . . Hjertklappning . . . .

Bhl. 1. d. 3/3 40.

Sitt. Br und. linearR==
Högst. B.upp
Strstuppsitt. R
Slappsitt. tv. Hft
Bågst. linearR (till 12 ryggkot.)
Spännst. tv. M
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 1/4 40.

St. MR o. spetslut. R
St. pl. A
Högst. Bbakåt
Simhäng. linearR
Ligg. pl.
Bågvenstrstrst. v. A
Stödst. S

Tyngdlut. R♂
Grstödvändst. bakåt⌐⌣ (händ. f. pannan.)
Halfligg. Lj=
Talbågst. linearR

Bhl. 3. d. 15/5 40.

Vändst. AxR♂
Högsitt. 2B.upp⌐⌣
Krhalfligg. 2Knned♂
Spännligg. o—o
Vändligg. ned⌐⌣
Nigstödst. 2Kn⌣ und. Lj=
Stupst. R♂ und. M♂
Spännligg. RX
Grstödst. HftO
Ligg. 2A
Spännst. fram⌐⌣

№ 186.

Mamsell *Aurora C....holm* *). 19 år; omvexlande tyngsel och hufvudvärk nästan hela dagen, synnerligen framhufvudet. Blodet tränger åt hufvudet. Lätt fallen för hosta. Jemn värk i hjerttrakten, hvarjemte den svåraste oro åtföljd af allmän trötthet. Svår insomni, som endast tillåter pat. att njuta högst 2—3 timmars sömn. Sömnlösheten har oafbrutet fortfarit sedan förliden jultid. Ömhet längs ryggraden, med periodiskt påkommande anfall af domning, hvarunder pat. är försatt i ett idiomagnetiskt tillstånd (s). Börjande tuberculos, svagt byggd bröststomme. Mycket andfådd vid gång. Svag appetit, iskalla händer och fötter. Illaluktande andedrägt, oren tunga. Litet hjerta, svagt respirationsljud.

Bhl. 1. d. 16/3 40.

St. MR♂
St. pl. A bakifr. framåt.
Vändsitt. A
Sitt.
Fallst. Rfram♂ (?)
St. akt. Hfd bakifr. framåt.
Halfsitt. Kn
Bågvändsitt. fram (båda armar halft uppböjda.)

Uppsträckning af armarna framkallar ögonblickligen hosta.

Bhl. 2. d. 3/4 40.

Halfligg. Lndlyft=
Halfligg. GrO
Tåstödj. häl
Högsitt. B.upp⌐⌣
Sitt. undA o. Hleds
Halfligg. Lndlyft
Halfligg. B
St. 2A.upp⌐⌣ (bakifr.)
Sitt. sidR. tv. handen bakom Nck.
Talst. midtBr (med ulnarsidan af handen.)
Bågsitt. Br

Bhl. 3. d. 26/5 40.

Halfligg. B.upp⌐⌣
——— F.ledsO o. Vr
Sitt. vågrät AxledsO
Vändsitt. fram und. Br
Högst. B.upp⌐⌣
Krhalfligg. Knned♂
Famnsitt. 2A
Bågst. tv. Lnd (m. flathand.)
Vändhelsitt. bakåt⌐⌣ (und. lyftn.)
Knst. Br (L^3)

*) Namnet stafvas på olika sätt i behandlingen och i de för samma år, äfvensom för 1844 befintliga anteckningar. Ovisst hvilketdera skrifsättet är rättast.

№ 187.

Madam *Elisabeth E....dotter.* 26 år. Den $^{15}/_{6}$ 40. Paralysi i båda händerna med värk i nacken och bakhufvudet. Betydlig snedhet i ryggraden.

Bhl. 1. d. $^{15}/_{6}$ 40.

Bågst. linearR=
St. ⊕.
Stupsitt. Nck o. längd
(β) Sitt. Hleds omvexl. m. Hleds (fingrarna sträckta.)
St. Und.A (rigtad förnäml. åt yttersidan.)
Sitt. Und.A (repet. åt yttersid.)
Låghalfstrsitt. A omv. m. Anedc
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
(β)

Bhl. 2. d. $^{21}/_{9}$ 40.

St. AxRc

Högst. 2A.upp (bakifr. m. lin.)
Ligg. pl.
Sitt. sidHls
Halfstrst. bågSkulderbl (?)
St. insidA=
Sitt. Hleds omvex. m. fing
Spetslut. R
Sitt. Hleds (med staf) och insid. Hnd
Famnsitt. 2A (med lin.)
Handstödj. insidHnd (med staf) och Und.A. Böjning åt sträcksidan af underarmen.

№ 188.

Mamsell *Aurora E..lin.* Betydlig deformitet i bröststomme, axlar och höft enligt de i papp tagna contourerna *). P.M. meddelad af den sjukas målsman: «Sjukbeskrifning om Aurore E...in. 18 år gammal. Vid 1 och 2 års ålder, utslag på magen och ryggen. Vid 3—4 år utslag på mun och näsa. Vid 9:de året ältfrossan och skrofler i magen. Frossan räckte $1^1/_2$ år; då skroflerna under hakan och kring munnen förmärktes. Vid 14 år, sår i hufvudet, hvilka varade i 2 år. En längre tid besvärad af skimmer för ögonen. Tillfälliga sjukligheter hafva sedermera någon gång förefallit, såsom lindrig feber, tandvärk och hufvudvärk. Stockholm den 12 Nov. 1840.»

Bhl. 1. d. $^{3}/_{11}$ 40.

Venstrspännst. fram (anläggn. på högra Rvink.) (?)
Vriststödj. Vr
Venstrstrstupsitt. R (hfd. bakåt.)

Venstrspännst. und. venstrsidBr. o. h. sidRc
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Grvenstrstr-venstrsnsitt. till högr
Högst B.upp und. Vr
Bågsitt. Br

№ 189.

Fru *Wilhelmina E.blom.* 25 år, gift vid 19 års ålder, har genomgått barnsängar. Besvärad af kast-rheumatiska (s) anfall, som f. n. angifva sig

*) Dessa «contourer» meddelas afbildade nedan; jfr äfven № 200, 230, 238 (?).

mest i benen och hufvudet, det sednare mindre ofta, och som tillika framkalla en oroande känsla af ryckning i armar och ben. Pat. har derför svårighet att hålla sig stilla under en längre stund. Gemenligen besvärad af obstruktion som vanligen räcker en dag. Allmän kylkänsla. Menstruatio subpressa et tarda utan molimina. Händerna ofta kalla. Ofta känsla af trötthet äfvensom nedstämdhet till lynnet. Värk och ömhet i cardiacaltrakten, hvarför pat. ej fördrager trånga kläder om lifvet. Cardialgia sputatoria. Fallen för snufva och bröstvärk. Högra hjertkammarens väggar betydligt svaga, vidgad ventrikel.

Bhl. 1. d. 15/1 40.
St. MR
Halfligg. Gr
Högst. Bbakåt
Krhalfligg. Kn
St. pl. A
Högst. B.upp
St. akt. Hfd
Bågst. linearR
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 3/2 40.
St. AxR
Högsitt. B.upp und. Vr
Grsitt. Hft
Kngrst. bakåt
Knst. R (L³)

Högsitt. Bned
Bågsitt. 2Aned
Bågst. linearR
Trappst. Sn (händ. i sid.)
Stupst. R und. underM (nedåt.)
Spännst. fram

Bhl. 3. d. 11/3 40.
Vändst. AxR
Halfkrhalfligg. Knned
Vändhelsitt. bakåt
Högsitt. B.ut und. Vr
Krgrhalfligg. Refbs-upp
Strsitt. 2A
Krhalfligg. 2Kn (utifr. inåt.)
Ligg. pl.
Knst. Br

№ 190.

Fröken *Kathinka F..be.* P.M. «Sömnlöshet i största grad, kalla fötter och ett retligt lynne de dagar, jag känner mig mycket matt efter många sömnlösa nätter; innan denna nervösa perioden mycket plågad af qväljningar, och deremellan beständigt hungrig, men alltsedan fri från dessa sednare åkommor. *Kathinka F..be.*

Bhl. 1. d. 1/6 40.
Vriststödj. Vr
Högsitt. B.upp
Krhalfligg. 2Kn
Kngrst. R

Grstödst. Hft (L) und. MLnd
Helsitt.
St. akt. Hfd
Vändhalfstrgrsitt. bakåt und.

№ 191.

Fröken *Beata F.ck.* Lamhet, inflammation i trakten af 12:te ryggkotan och de två öfre ländkotorna. Oförmögen att gå; bäres från vagnen in i gymnastiksalen.

Bhl. 1. d. 27/5 39.

Halfligg. Brlyft=
Halfligg. tv. M=
Grsitt. Br✓ und. sidHöft=
Strsitt. linear R=
Halfligg. Vr⟩—⟨
Halfligg. B=
Krgrhalfligg. sidM=
Stupstrsitt. tv. Lnd=

Bhl. 2. d. 10/6 39.

Halfligg. Gr○
Halfligg. Kn⌒
Famnsitt. 2A=
Krligg. 2KnJ✓
Sitt. ©
Grhalfligg. B.upp⌐
Strsitt. tv. Lnd//

Bhl. 1. d. 14/2 40.

Gångtalst. Aframd/

Halfligg. Kn⌒
Vändsitt. A⌒
Vriststödj. Vr⟩—⟨
Högst. Bframåtd/
Sitt. ∪∪/
Högsitt. B.upp⌐
St. tv. Lnd=

Bhl. 2. d. 29/2 40.

St. MRd/
Högsitt. B.ut⌣ und. Vr⟩—⟨
Helvändsitt bakåt⌐
Strstupsitt. 2A⌒
Högsitt. BJ✓
Högst. Bbakåt⌐
St. ∪∪/ (händ. i sid.)
St. pl. A⌒ (bakifr. fram.)
Strstödst. 2A⌒
Halfligg. Lndlyft=

Går nu utan kryckor.

№ 192.

Mamsell *Carin F...sell*, 20 år. Efter febris scarlatina förlidne vinter och efter en derpå följande förkylning uppkom hjertklappning med krampaktiga smärtor i bröstet och luftstrupen. I allmänhet kalla extremiteter, likväl mest under krampanfallen, som vanligen inställa sig på e. m. kl. 6. Högra skulderbladet högre; motsvarande höft utskjuter *),

*) Stilen förråder, att denna anteckning är skrifven af d. v. Öfverläraren C. A. Georgii, likasom äfven behandlingen, således sannolikt under samma förhållande som anmärktes i № 54 äfvensom i några af de följande. Det är f. ö. ovisst, huruvida den gymnastiska behandlingen fortfor ännu 1840. Ett bref om fallet är ställdt från hennes läkare D:r Prof. M. Huss till Georgii d. 30/7 1839. Äfven följande skrifvelse af en annan läkare angår henne: «Mademoisell A. C. F...sell. 20 år gammal, af späd kroppsbyggnad hade jultiden förlidet år i Umeå haft Scarlakansfeber, hvilken hastigt upphört, troligen med, genom någon förkylning, indrifvet utslag. I medlet af följande Januari månad fick hon häftiga krampanfall i strupen och luftröret med starka väderspänningar, värk i bröstet och hjertklappning, hvilka tidt och ofta återkommit och en gång med så häftig qväfning, att fråga lärer varit om tracheotomi; vid samma tid observerades först någon höjning af skulderbladet och insänkning af bröstbenet. Småningom hade strupkrampen aftagit så att den återkommit ungefärligen en gång i veckan och sednast midsommardagen. Vid M:lle F...sells hitkomst sista dagarna af förliden, eller första af denna månad, hade hon ännu tryckning på bröstet, ofta återkommande hjertklappning samt mycken mattighet, humöret nedslaget, men under fortsatt brunnskur, först af Embser, samt sedan af Eger och Marienbader-Ferdinands Quelle, samt salta bad 3 gånger i veckan förbättrades

Bhl. 1. ?

Bågst. tv. Lnd═
(β) Högst. Vr⤙
Sitt. båg⩊ (L³)
Krokligg. 2Kn⩊
Sitt. und. A⌒ och HandlO
Halfligg. Lndlyft═
Högst. Bbakåt⌣
St. akt. Hufd⌒ (bakifr. fram) omv. med längdLftr═
(β)
Bågsitt. Br✓
St. tv. sidHals═

Bhl. 1. 3/8 39.

Bågsitt. lin. R═
(β) Halfligg. GrO
Halfligg. tv. M═
Grenst. ✓ und. MLnd✓
*† Halfligg. Br═ *)*
Halfligg. FldO och ⤙
† Språngsitt. bakåt⌣
Sitt. HfdO och ⌒
† Sitt. höger und. Skuldbl✓
Halfligg. Brlyft═
Trappst.⩊
)β)
† Sitt. UndKäk✓ omv. m.═
Halfligg. Vr⤙

Bhl. 2.

Bågst. tv. Lnd═
Nigstödböjdst. upp⌣ und. MLnd✓(?)
Halfligg. Vr⤙
Grensitt. båg⩊
St. tv. Hls═ omv. m. linLftr═
Högsitt. 2B⩊
Halfstrst. längd sidBr╫
Krhalfligg. 2Kn.ned✓
Knst. R⊥
Böjdligg. HfdO
Högsitt. 2B.upp⌣
Famnstupsitt. 2A⌒ und. friNck✓
Halfspännst. längd sidR╫
Halfsitt. B⌒ o. Vad⤙
Stående Hlsåder✓
Sitt. Br✓ und. knR✓

№ 193.

Fröken *Thilda v. F....k.n.* Mycken upphostning af ett gulaktigt slem; hostan inställer sig äfven till följd af en retande känsla i sidodelar af luftröret, men oftast orsakas densamma af en slags öfverfyllnad i venstra lungans öfre och nedre delar. Det upphostade stundom blodblandadt: . . . . .

Bhl. 1. d. 23/5 39.

Häfst. tv. Lnd═
Halfspännhäng. längd sid╫ (?)
Helgrsitt. bakåt⌣
Språngsitt. ⩊
Högsitt. Bned✓
Strligg. ned✓
Högst. B.upp⌣
Högst. 2A.upp⌣ (med lina)
Ridvändstrst. bakåt⌣

---

hon ganska betydligt under de 3 sista veckorna, så att alla ofvannämda symptomer uteblefvo, krafter och munterhet återkommo, men vid 3:dje veckans slut vid en kylig dag lärer någon oförsigtighet vid badet ådragit patienten förkylning, hvarefter hjertklappningen återkommit. Så väl för ofvannämde åkommor som för någon rheumatisk värk i hufvud och ben, anser jag fortsatt bruk af ytterst försigtig passiv gymnastik i förening med fortsatta salta bad så länge väderleken det medgifver, vara nyttig. Stockholm den 30 Juli 1839. *Carl Dellwik.*

*) De med tecknet † utmärkta befinnas vara sednare tillagda.

Vändsitt. 2A
Trappst.
Famnsitt. 2A (med lina)

Bhl. 1. d. 24/2 40.

St. linear R==
Högst. Bbakåt
Knbågst. bakåt
Krhalfligg. 2Kn
Högsitt. B.upp
Vändsitt. bakåt
Halfligg. tv. M==
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 10/3 40.

Famnst. linear R==
Högsitt. B.upp und. Vr
Halfspännst. längdsidR
Ligg. båg
Strsitt. Br
St. tv. Hls== omv. m. Luftr=
Stödvändst. bakåt (händ. f. pann.)
Stödstupst. horiz. 2A
Knst. R
Vriststödj. Vr
Ligg. Sn (händ. f. pann.)
Bågstrframligg. linear R== (L³)

Bhl. 3. d. 30/4 40.

Strst. AxR
Kngrst. bakåt
Stupst. R und. M
Vändgrhelsitt. bakåt
Knst. R
Simhäng. Bned
Stuphäng. 2A

Vändligg. båg
Grnigst. 2Kn und. Ax
Grst. 2Kn
Ligg.
Bågsitt. venstrsidR m. flat. hand.
Bågsitt. Brmskl

Afbrott.

Bhl. 1. d. 7/11 40.

St. linear R==
Högst. B.upp und. Vr
Helsitt.
Vriststödj. Vr
Halfkrhalfligg. Knned
Sitt.
Knst. bakåt
Knst. R (L)
Vändsitt. A (L)
Halfligg. Lndlyft==
Venstrkrhalfligg. part. M=

Bhl. 2. d. 30/11 40.

Stödvändstrst. fram
Högsitt. 2B
Helsitt. bakåt (händ. f. pann.)
Högst. Bframåt
Vändhalfstrligg. ned
Tyngdlut. horiz. 2A
Halfspännst. tv. sidBr
Snsimhäng. 2A
Grvändstrsitt. bakåt
Högsitt. 2B
Stödst. bakåt (händ. f. pann.)
Knst. R
Räckst. Br

№ 194.

Fröken *Jaquette af F......es.* . . . .

Bhl. 1. d. 3/1 40.

St. MR
Högsitt. Bned
Halfligg. (L³)

Venstrstrgångst. VenstrAned
Högst. Bframåt
Sitt. ringhjess
Knst. bakåt

Stödgrst. bakåt-⌣ (venstr A.uppstr.)
Högst. Vr⟩—(
Högsitt. B.ut⌣ und. Vr⟩—(

Bhl. 2. d. 31/1 40.

Bågst. linearR==
Krhalfligg. 2Knned♂
St. ⓪
Knst. ⌣⌣/
*St. akt. Hfd^*
Famnsimhäng. 2A^ (vid vippm.)
Ligg. R.uppo und. Br✓
Häfhäng. 2Knned♂
Krligg. part. M= (obs.: vid salivafsönd. und. natt.)
St. undKäks==
Ligg. pl. ⌣⌣/
Sitt. ringHjess//
Spännst. fram-⌣

№ 195.

Fru *Lovisa F.....dius.* Blodet åt hufvudet med ristningar synnerligen öfver hjessan. Hjertklappning, hvarefter en *kolikplåga* och sedermera «sprängningar» i hela kroppen. Trakten under bröstet ofta besvärad af en art håll, hvilket åtföljes af «vapörer», som ofta hindra andedrägten.

Bhl. 1. d. 12/4 40.

Sitt. linear R==
Halfligg. Gr°
St. tv. M==
Halfligg. F.leds°
Famnsitt. 2A (?)
Slappsitt. tv. Hft=
Halfligg. B.upp-⌣
Sitt. horiz. öfverA°
Grkrhalfligg. part. M=
Bågst. linear R//

Bhl. 2. d. 8/4 40.

St. MR♂
Högst. B.upp-⌣
*Vändsitt. A^*
Stödgrst. bakåt-⌣ (händ. i sidan.)
Krgrhalfligg. sidM=
Halfligg. ⌣⌣/
*St. pl. A^*
Krligg. krum. M//
*Halfligg. Kn^*
Bågst. linearR// (L.)
Högst. B.upp-⌣
Bågsitt. Br✓ (händ. bakom Nck.)
Grsitt. Hft° und. MLnd♂

№ 196.

Mamsell *Charlotte G...er*).* P.M. «Charlotte G...er var såsom litet barn mycket scrofulös, ögonen voro starkt angripna, svullen öfverläpp och körtelsvullnader visade sig ofta och i hög grad. — Detta syntes småningom försvinna; men i 15:de året infann sig en rheumatisk feber, hvilken ej var långvarig; men i svit deraf hade hon ett par år periodiskt en svår värk i bröstet förenad med qval och obehag. Detta gick dock bort, och hennes helsa var på det hela mycket god till det 20:de året, då hon vid jultiden började magra; blodet steg åt hufvudet, förorsakade starkt echauffement och stundom näsblod, hastiga öfvergående svettningar och stundom yrsel i hufvudet samt

*) Jfr noten vid № 177 och 182.

törst och sugningar; detta gick i tilltagande mot våren, då hon äfven började mycket blekna. I April månad sjuknade hon i den gångbara gastriska febern, denna var mycket långvarig, men derefter blef hon fullkomligt frisk; reglerna som förut varit i aftagande, infunno sig ordentligt och tillräckligt, och alla förutgående sjukdomssymptomer upphörde. Hennes tillstånd kändes (s) alldeles friskt, som äfven bevittnades af hennes utseende; detta fortfor hela vintern, men sistliden vår började åter de gamla känningarna, dock i mindre grad än förut; reglerna började åter aftaga. I Juli månad detta år sjuknade hon i annandagsfrossa, hvilken häfdes med kina; härefter började hennes egentliga illamående: reglerna upphörde alldeles, den gamla plågan i bröstet, som hon egentligen ej haft sedan 15:de året, återkom, förenad med väderplågor och uppstigningar, tyngd i bröstet då hon går uppför en trappa, och hjertklappning vid hvarje starkare bemödande samt vid någon slags sinnesrörelse. Stark är dock icke denna hjertklappning, och påkommer ej då hon håller sig stilla; hon är ej mycket matt, har aptit och sömn, värken påkommer hufvudsakligen en stund sedan hon ätit, och räcker under matsmältningen, beständiga uppstigningar följa. Hufvudvärk infinner sig sällan och alltid öfver pannan, men värk i lederna infinner sig stundom.»

Bhl. 1. d. $^{12}/_{10}$ 40.

Bågst. linear R
Halfligg. Kn
Helsitt.
Högst. Bframåt
Kngrbågstrst. 2 Aned
† *Bindst. vänd-bakåt* (*anlägg. öfv. Hft.**) (?)
Halfgrligg. B.upp
† *Knst. R*
Grstödstrst. bakåt
Halfstrvändsitt. Br und. knLnd
Bågstrst. midtBr (*L*)
Knst. Vd
Vändhelsitt. bakåt
Ligg. upp und. Br o. M
Spännbågst. midtBr (*mell. stäng.*)
(*Användes endast hvarann. dag.*)
Högsitt. Bned
Vändgrligg. båg
Knst. R
Bspännst. Kn (*Vrist fixeras.*) (?)
Krligg. tv. M
Spännst. fram
Simhäng. linear R

Bhl. 2. d. $^{10}/_{12}$ 40.

Stödvändstrst. fram
Trapphalfstrst. Sn
Knst. bakåt (*anläggn. vid Hft.*)
St. A

I midtdelen af bröstet ständig värk, hvilken tillika sträcker sig mellan skuldrorna; då vapörer inställa sig förmildras ansättningen. Sur smak i munnen; ofta qväljningar. **)

№ 197.

Mamsell *Therese G...zzi*, d. 27 Sept. Cardiogmus. Förut temligen frisk. Under vintern och våren genomgått en svår pneumoni i högra främre

*) De med tecknet (†) uteslutas under de 4:ra första dagarna. *B.*

**) Denna sjukling begagnade sannolikt äfven en 3:dje numera förkommen behandling.

bröstsidan. Sedan en månads tid hafva smärtor inställt sig i trakten af öfre delen af uppstigande koliktarmen. I öfrigt ständig värk i hjerttrakten, hvarvid tillika värk i venstra skulderbladet. En ständigt plågande sammandragning med tyngsel och qvaf i bröstgropstrakten, hvilken dock (?) oftast stegras (?) genom intagna födoämnen. — Hungerkänsla som dock lätt tillfredsställes. Någon gång yrsel. Under pneumonien begagnades åderlåtning, blodiglar och sinapismer. Ofta påkomande äckel *).

Bhl. 1. d. 23/11 40.

Halfligg. Kn
Sitt. undA
(β) *Halfligg. Lndlyft*
——— *Gr*
Vändsitt. fram *und. Br*
Halfligg. B.upp
Slappsitt. tv. Hft
Vriststödj Vr
Sitt. .... und. A *(i olika planer) (?)*
(β)

№ 198.

Fröken *Melitte af G....ii.* Snedhet i skuldrorna, flerårig plågsam hufvudvärk . . . . .

Bhl. 1. d. 21/6 39.

Högrstrst. AxR *(tryckn. nedåt af höger Arm)*
Högrsnstödst. venster A.ned
Strst. höger.Armned
Stupstrsitt. Rygg *(anläggn. på Nck.)*
Knst. *(händ. i sidan)*
Högerstöd.venst.strst. S
Venstrsimhäng. 2 A
St. högr A.upp
St. Akt. Hfd *(från högr snedt till venster)*
Halfsitt. B
Venstrspännst. tv. venstr SidLnd
St. pl. A *(bakifr. fram.)*
Strst. högerArm ned

Bhl. 2. d. 17/10 39.

Högrspännst. fram
Venstrvändligg. ned
Spännligg. Hand
Tyngdlut. venstr horiz. A
Häfkrhäng. 2Knned
Bågst. linear R
Strstupsitt. 2Aned
Knst. bakåt
Halfstrligg. *(rörelsetagaren utför vridn.)*
Famnbågligg. Nck
Talnigst 2 Kn

Bhl. 3. d. 7/1 40.

Frist. R

*) Utom denna B:s egenhändiga anteckning finnes följande uppgifter i bref af den sjukas läkare d. 6/4 40. «Herr Professor! Nu kommer jag med rekommendation för en rätt svår patient — en mamsell G...zzi, som under Lings tid begagnat gymnastiken med fördel. Hon lider af en nästan ihållande cardialgi, der värken sträcker sig åt en motsvarande punkt af ryggen, åt hjertat och venstra armen någon gång. — Förliden vinter var hennes tillstånd högst bedröfligt, men jag lyckades då genom konstens vanliga medel häfva det onda. Nu hotar det att åter taga upp sig, och jag hoppas derför på hjelp af gymnastiken, samt tror mig ej i detta hopp befara att blifva sviken. — Själslidande torde till stor del hafva lagt grund till sjukdomen. Vänskapligen. *M. Huss.*

Halfsitt. B
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Frambågligg. (händ. bakom Nck.)
Krligg. tv. M
Vriststödj. Vr
Tåsitt. 2 Kn
Stödstupstrst. 2 Anedo
Stuphäng. 2 A
Högsitt. B.ut und. Vr
Vändligg. nedo (händ. f. pann.)
Bågst. linear R
Frambågstrligg. Br

Bhl. 4. d. $^{22}/_{6}$ 40.

St. vexelA uppåt
Spännligg. Hnd
Bågligg. Hfd
Strligg.
Stuphäng. Hfd
Venstrsimhäng. 2A
St. venstr. tvLnd
Krhäng. 2Knnedo
Vadgrstödj.
Vipphäng. B.inåto
Framstrbåggligg. linearR
Häfhäng. häf (häfplank.)
Famnst. 2A (mell. lin.)

Bhl. 5. d. $^{19}/_{9}$40.

Strbågst. 2 Anedo
Höggrsitt. 2 Bnedo
Knst. R
Stödgrst. bakåt
Talbågst. midt Br
Högsitt. 2 B und. Vr
Vändligg. cirk
Grst. 2 Kn
(β) Bågst. linear R
Kngrst. bakåt

Stuphäng. 2 A
(β)

Bhl. 6. d. $^{24}/_{10}$ 40.

Spännst. fram und.
Krhalfligg. 2 Knnedo
Vändhalfstrligg. tv
Stödgrst. bakåt
Knst. Vd
(β) Bågst. linear R
Krhalfligg. tv. M
Stupst. R und. Mo
(β)
Helsitt. bakåt
Högst. Bframåto
(β)

Bhl. 7. d. $^{1}/_{12}$ 40.

Strst.
St. pl. 2A
Halfsitt. Kn
Helsitt.
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Stödst. S
Knst. Vd
Kngrst. R
Vändgrligg. båg
Motknst. upp

Bhl. 8. d. $^{30}/_{12}$ 40.

Grstödstrst. bakåt
Högsitt. 2 B
Grnigst. 2 Kn und. MLndo
Strligg. nedo
Stupframligg. R
Fallgrbågsitt. 2 Anedo
Högst. Bbakåt
Kngrst. R
Motknst. upp

№ 199.

M:lle *Helena G....ius.* «S. T. Hr Professor Branting! Åter igen en patient! blif ej ledsen derför på min enträgenhet. Framlämnarinnan häraf

är en M:lle G....us, en för kort tid sedan, 2:ne år, blomstrande flicka, har nu genom många familjsorger blifvit som man säger nervös; nervösa hjertklappningar jemte någon dilatation af hjertat och derpå beroende kyla i extremiteterna äro hufvudsymptomerna: Jag tror Gymnastik, jemte kalla tvättningar och sedan bad böra om ej återställa (ty tiden är för kort), dock förbättra. — Förlåt brådskan och slarfvet. Högst vänskapligt *M. Huss.*»

Bhl. 1. d. 3/10 40.

St. tv. Lnd=
Vriststödj. Vr
(β) Sitt. Br
Högst. B.upp
Halfsitt. Kn
Famnst. tv. 2 sid=
Sitt. *und.*
Halfkrhalfligg. Knnedd
Krhalfligg. v. und. Rfbd
Strsitt. linear R=
(β)
Högsitt. B.upp
Ligg. pl.
Stödst. bakåt
Knst. bakåt *(stödet vid Hft.)*
Slappsitt. tv. Hft
Krhalfligg. 2 Kn
Ridst.
(β)
St. pl. A
Krhalfligg. v. undRfbd
Bågst. linear R
St. undSklbld *(näst den sista Rr.)*

Bhl. 2. d. 12/11 40.

Halfstrgrvändsitt. fram
(β) Venstrspännst. tv. sid.und.Br *(med spärrade fingrar.)*

№ 200.

Mamsell *Josephine G.....son.* Snedhet i axlarna, kontourer af papp visa deformiteten i början af bhl. 1 *). Hemrörelser att sjelf verkställa i pat:s bostad med en trisstyngd och en fri tyngd samt ett biträde att fixera fötterna **).

Bhl. 1 a. d. 30/9 40.

(Hemrörelser.)

Venstrspännstående gång
Venstrsträckstup-grensittande venst. A. böjn. (med trisstyngd. Ansigt. mot tyngden.)
Framligg. hållning. (händerna i sidan.)
Högrvändhufv-fallsitt. till venstr framåtböjn. (?)
Venstrgångst. lodrät tyngd-uppdragn. (med venstr hand.)
Venstrspännhögst. venstr Bnedtryckn. (tyngd anlägges på venstr häl.)
Venstrvändfallsitt. hålln.

---

*) Jfr № 188, 230.

**) Samteliga i detta fall begagnade redskap utgöra blott vanliga bohagsting; en med snöre och märla försedd, löpande s. k. trisstyngd (hvartill nyttjades en lagom stor sten, ett klocklod eller ett stryklod), en kortare käpp och en temligen lätt «fri tyngd», vald efter tillgång, vanligen en bok eller en s. k. sydyna af lämplig vigt. Likartade medel förekomma i № 214, 224, jfr äfven № 136, 154. Två sednare bhl. (1841) äro till fortsatt bruk skrifna för samma qvinna; men den ena synes vara ett ofullbordadt utkast, hvarför de här t. v. uteslutas.

Stupgrensträcksitt. till höger bakåt Hfdböjn.
Högrmotstående högrA bakåt (armen sträckt) (ansigtet mot trisstyngden.)
Venstrmotst. Aböjn.
Grenfallsitt. Höftrulln.
Bågfamnstående dubbel Aböjn. (med staf.) (VenstrA högst; höger hand nedåt ställd.)

№ 201.

M:lle *Euphrosyne H..berg.* Underlifvet uppdrifvet. Urinkastningen försvårad. Perioden något inskränkt. Händerna kalla. Bröstet tungt, dock ej i jemförelse med hvad förr varit. Fluor alb.

Bhl. 1. d. 29/10 40.

(β) Halfligg. Lndlyft=
Halfligg. F.leds o. Vr
Famnsitt. 2 A
Halfligg. Kn
Sitt. undA o.
Sitt.
Halfkrhalfligg. Knned
Vriststödj. Vr
Krgrhalfligg. öfv. Isb omvexlad m. Lj=
(β)
Språngsitt. Lj=
Helvändsitt. båg
Vändsitt. 2A
Häfst. und. MLnd

Bhl. 2. d. 12/11 40.

Halfligg. Lndlyft=
Vriststödj. bakåt
Stödgrst. Hft und. MLnd
St.
Krgrhalfligg. öfvIsb (hvarann. dag.)
Spännst. tv. M=
Högsitt. Bned und. Lj
Venstrkrhalfligg. sidMhud (rättas eft. det lidande stället.)

Bhl. 2. d. 12/11 40 *).

Halfligg. Lndlyft=
Vriststödj. bakåt
Helsitt.
Strsitt. 2A
Spännst. tv. M=
Halfligg. B.upp
Stödst. S
Grnigstödst. 2Kn und. Lj=
Venstrkrhalfligg. sidMhud
Vändsitt. bakåt
Krhalfligg. UndRfb (i maggropstrakt.)
Knst. bakåt
Halfligg. Lj=
Bågst. linear R=

№ 202.

Friherinnan *Axiane L..d af H....y.* Tyngsel och värk öfver hjessan och ögonen. År 1834 en betydande svulst i venstra hypochondrial-regionen af ett franskt bröds storlek, hvilken upphörde genom fördelning hvarefter en åkomma uppstod i venstra knät, hvilket uppdrogs mot underlifvet. Efter

*) Denna bhl. och den förra bära samma dagteckning, men blott den sistanförda synes hafva blifvit begagnad och äfven blifvit ändrad till en del efter några dagars bruk.

4:ra månaders yttre behandling upphörde värken och uppdrifningen af knät. Under 4 år har bröstet under olika tider varit lidande, hvilket uttrycker sig genom hjertklappning, stickningar och ofta 1 à 2 timmars fortfarande värk i hjerttrakten. Oftast påkomma dessa plågor tre gånger dagligen. I början af sjukdomen inföllo paroxysmerna endast en gång i veckan, derefter dagligen, och för närvarande, som ofvan är nämdt. Betydande tryckningar (s) öfver hjertat, hvarjemte ett starkt hörbart blåsljud. Svår obstruktion, hvarvid spänningar i sidotrakterna af underlifvet. Blåsljudet förnimmes, äfven då örat lägges an mot pat:s venstra tinning. Såsom egendomligt anmärkes, att periodiciten är normal. Någongång styfhet och minskning af känseln i händerna, förnämligast venstra handen. Under det bröstsvulsten de första dagarne annonserade sig, drogos båda händerna «inåt handleden». Skymning för ögonen, då yrsel påkommer. Ständig pulsering och susning för venstra örat. Merkurialmedel begagnades ymnigt till fördelning af bröstsvulsten. Till följd af en häftig värk i trakten af lefvern, tillgreps merkurialsalfva, och efter bruket af nämda medel ökade sig bröstets lidande till 3:ne anfall på dagen. En stark laxeringskur, enligt fru Jansons (Kisamor) ordination användes tillika med bränvinsbad, och följden var en total försvagning. Ristningar öfver vekryggen, likväl hastigt öfvergående. Någongång flytning efter periodiciten, hvilken varar gemenligen 8 dagar. Under bröstsmärtans fortgång, (hvarvid patienten tycker sig känna ett «kringvridande i sjelfva bröstet»). inställa sig svåra men korta uppkräkningar af «vatten och slem».

Bhl. 1. d. 29/9 40.

Halfligg. B.upp und. Vr
Vändsitt. Br
Krligg. 2Kn
Famnsitt. 2A
Vändgrsitt. bakåt und. Br
Halfligg. B.ut und. Vr
Slappsitt. tv. Hft
St. linear R=
Sitt.
Spännst. tv. M=
Krhalfligg. öfvIsb
Sitt. undSklbl
Halfligg. Lnd= Hfd föres framåt.

Bhl. 2. d. 18/11 40.

St. und. MLnd
Vändhalfstrsitt. Br
Halfligg. B.ut omvexl. m. ned
Stödvändstrst. fram
Halfkrhalfligg. undRfb
Högst. B.inåt
Ligg. pl
St. 2pl. A
Högst. Bbakåt
Bågstrsitt. 2A
Spännst. fram
Grsitt. Hft und. MLnd
Sitt. UndSkbl
Bågst. linear R

№ 203.

M:lle *Wilhelmina H....lund* 20 år. P.M. »I början af November månad fick jag genom förkylning, en svår snufva, som räckte ungefär tre veckor; under denna tid började stickning och sveda i venstra ögat, samt sedan en besynnerlig svår känsla på en liten fläck i ögat och stortån på samma

sida; och ögat var så ömt så att det gjorde ondt, då jag gick eller rörde armarne. Det onda fortfor på samma vis med svår hufvudvärk ända till början af Februari månad. Då det onda började i ögonen, började jag äfven se de svarta fläckarne, — när pupillen började bli större vet jag ej så noga — en lång tid hade jag ondt i bägge ögonen; men då jag började blifva bättre, flyttade det sig till högra ögat och på samma gång till högra stortån. Den 29 Juni 1840 *W. H....lund.*

Bhl. 1. d. 29/6 40.

Famnsitt. Br
Stupsitt. Nck
Vändsitt. fram
Halfsitt. B
Halfligg. Hfd (*L*³)
Sitt. Ögl
Högst. B.upp *und. Vr*
St. venstr sid-bågR
Stupsitt. Nck *omvexl. m. Nck*
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 28/7 40.

St. AxR
Vändhelsitt. cirk
Krhalfligg. 2Kn
Framstupligg. R
Vipphäng. B.upp
Stuphäng. *und. Hfd*
Vändligg. båg
Sitt. öfv. o. undrÖg
Stödstupst. lodrätA
Kngrst. R
Framstupligg. Hfd
Häfst. Br

Bhl. 3. d. 22/9 40.

Vändst. AxR
Vändligg. båg
Tåsitt. 2Kn
Gångst. 2Aned
Grspännligg. *und. Nck*
St. Halsåd
Knst. R *und. MKrs* (?)
Spetsstupande Nck
Stödgrst. bakåt
Sitt. dubbel sidÖgongl
Stuphäng. Hfd
Högsitt. 2B *und. Vr*

Bhl. 4. d. 16/10 40.

St. MR
Halfligg. Gr
Grsitt. Hft
Högst. B.upp
Stupst. R
Famnst. sidBrlängd (*L*³)
Knst. bakåt (*anlägg. vid Hft.*)
St. (*händ. i sidan.*)
Högsitt. Bned
Bågsitt. Br (*L*³)

Bhl. 5. d. 12/11 40.

Strst. 2Aned
Halfstrtrappst. bakåt
Halfsitt. Kn
Krhalfligg. 2sidM
Framligg. Nck
Vändligg. cirk
Högsitt. 2B
Stupfall. 2A (*und. Axelstöd.*)
St. Hlsåd
Stuphäng. 2A
Helsitt. bakåt
Sitt. Ögl *o. Ögonbr*
Häfst. Br

№ 204.

M:lle *Justine H...zén* 14 år (?). Såsom barn svår kikhosta och mess-

ling. För 2:ne år sedan upphörde för det mesta periodiciten, hvilken dock till någon del genom medikamenters åtgärd har åter visat sig. I slutet af hvarje period har i allmänhet menstruation inställt sig, numera har den likväl ej någon bestämd tid. Vanligen såsom förebud till de numera nästan upphörda reglerna, inställa sig tyngsel och trötthet. Den mest svåra underhållande iskyla under hela dagen. Vid starkare rörelse hjertklappning. Tyngsel i bröstet efter något uthållande gång. Ögonen svaga vid eldsljus. Underlifvets förrättningar i öfrigt normala.

Bhl. 1. d. 14/9 40.

Halfligg. F.leds o. Vr
Sitt. horiz. 2A
Halfkrhalfligg. Knned
Grvändsitt. bakåt
Halfligg. Gr
Stupstrsitt. R
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Bågsitt. 2A
Viststödj. Vr
Högst. Bbakåt

Bhl. 2. d. 14/10 40.

St. AxR
Högsitt. 2B
Grsitt. Hft
Simhäng. 2A
Viststödj. bakåt
Vändgrligg. båg
Bågstrst. 2Aned
Högsitt. Bned

Spännligg.
Kngrbågst.
Trappst. snbakåt (?)
Tåsitt. 2Kn
Spännst. fram

Vändligg. båg und. MLnd

Bhl. 3. d. 11/11 40.

Halfstrst. AxR
Språngst. Kn und. Kn.ut
Stödgrst. Hft
Framligg. 2A
Krhalfligg. 2Kn
Knst. R
Grnigbågst. 2Kn und. MLnd
Tåsitt. 2Kn
Ligg. förvridn.
Frambågstrligg. 2Aned
Talbågst. Lnd

№ 205.

Fröken *Constance v. H......sen*, 19 år. Då regleringen inställer sig, inträffa de mest våldsamma plågor, hvilka tillika åtföljas af svåra, ihålllande kräkningar. Svullnad i ansigte och bål under menstruationstiden. Tillförene begagnat gymnastik för snedhet, hvilken då helt och hållet upphäfdes. Patienten var då 9 år. Högra skuldran nu något uppskjutande, hvilket tillkommit under de sednare åren *).

*) Utom denna anteckning finnas följande uppgifter meddelade af den sjuka egenhändigt: P. M. «Tryckning på bröstet. Sveda samt värk genom bröstet och högra axeln; isynnerhet efter att hafva ätit. Hosta mest om morgonen. Ibland hjertklappning vid hastig gång, äfvensom då jag ligger. Som barn varit mycket plågad af mask. Har förr ofta haft stark hufvudvärk och näsblod hvilket nu upphört; det sednare efter att förliden sommar hafva druckit soda-vatten. *C. v. H.*

Bhl. 1. d. 2/11 40.
St. linear R=
Halfsitt. Kn
Sitt.
St. akt. Hfd (bakifr. framåt.)
Stödst. bakåt (L)
Vändsitt. A
Högst. Bbakåt
St.
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. 10/12 40.
Gångst. 2Anedo
Högst. B.upp
Vändhalfstrligg. nedo
Bågframligg.
Kngrst. bakåt
Grvändsitt. Hft und. MLndo
Tyngdlut. R
Högst. Bframo
Grbågst. Hft
Krhalfligg. 2Knnedo
Båggångst. 2Anedo
Stödst. S
St. tv. Hls= omvexl. m Lftr=
Famnst. fram

№ 206.

Fröken *Mathilda H..n.* «P.M. En längre tid har jag varit plågad af stark hufvudvärk, den kännes isynnerhet öfver ögonen, som blifva ömma efter några timmars värk. Hufvudvärken påkommer icke alla dagar, och blifver nästan alltid bättre på eftermiddagen. Stundom tyckes det mig, som om det vore en tyngd på bröstet, och då blifver jag alltid ängslig och orolig. Om jag springer något, får jag alltid en värk i högra sidan, som varar en stund».

Bhl. 2. d. 1/10 40.
St. MRo
Vriststödj. Vr
Högsitt. B.upp und. Vr
Vändsitt. A
Stupstrsitt. R
Högst. Bbakåt
Halfligg.
Vändsitt. Br

Bhl. 2. d. 6/12 40.
Bågstödstrst. Br
Högsitt. B.ut und. Vr
Halfstrligg.
Kngrst. bakåt
Bågstrst. 2Anedo
Högst. B.upp und. Vr
St. Hlsådo (L^3)
Trappst. bakåt (händ. f. pann.)
Strbågsitt. 2A
Halfligg. Hfd
Knst. R
Bågsitt. Brmusk und. knRo

№ 207.

Fru *Charlotta H...ert* 30 år. Ett oupphörligt «gnagande» och en brännande värk, uppkommen för 7 år sedan, till följd af en våldsam stöt mot en spisel vid trakten af högra öfre delen af hypochondriet. Stöten förorsakade under ett års tid våldsam och daglig blodspottning. Patienten har nu svårighet att andas, och måste för hvarje andedrag framstöta luften genom ett hostande. Efter stillasittande förvärras plågan i högra sidan. Vid djupare

andehämtning påkommer ovilkorligen hosta. Händerna ständigt kalla. Esomoftast känner patienten liksom en «kokning» i den lidande sidan.

Bhl. 1. d. 13/10 40.

Halfligg. B.upp
Sitt. (*armar frihäng.*)
Halfkrhalfligg. Knnedo (*L*)
Sitt. UndA o.
Sitt. venstr sidBrR (*med flat hand*) (*i höjd med falska refbenen.*)
Stupsitt. R (*L*)
Knst. bakåt (*anlägg. vid höfterna.*)
Sitt. Ax
Halfligg. Lndlyft (?)

№ 208.

M:lle *Clara H..st.* Utvidgning med förtunning af venstra hjerthalfvan, tidtals påkommande konvulsioner, kalla fötter; har såsom barn haft utslag, innan nuvarande lidande äfvenså gulsot. Ofta värk i högra sidan, i trakten af lefvern.

Bhl. 1. d. 29/7 39.

Halfligg. F.leds o. Vr
Halfligg. Brlyft
Halfligg. Gr
Vändsitt. A (*L*²)
Trappst.
Bågsitt. linearR
Högst. B.upp
Famnsitt. 2A
Halfligg. Gr
Halfligg. F.leds o. Vr

Bhl. 2. d. 10/8 39.

Halfligg. Brlyft
Högsitt. B.upp o. höger B.ut
St.
Bågst. linR
Ligg. båg (*L*³)
Sitt. höger undSkuldblo
Sitt. ringHfd
Halfligg. F.leds o. Vr
Strst. tv. sidBr
Halfligg. höger Lj
Ligg. Vr
Ligg. Br
Häfst. linearR
Slappsitt. tv. Hft

Bhl. 3. 1839 (1840?)

Häfst. linear R
Halfligg. Vr
Sitt. höger A.upp
St. höger Lj. o. Hft
Häfbågst. linR o. Hfd punkt
Högknäböjdsitt. Kn (?)
Högerstödvensterstrst. Sid
Grstrsitt. 2Anedo und. MLndo
Halfligg. F.lds o. Vr
Slappsitt. tv. Hft

№ 209

Sofi I..berg. . . . . . . Afslutas med modifierad friskbhl.

Bhl. 1. d. 7/7 40.

Frist. R
Halfligg. B.upp
Krhalfligg. 2Knnedo
Stupstrsitt. R
St.
Stödgrst. bakåt
Stupsitt. R und. pannNck

Knst. bakåt
Strligg. 2A

Bhl. 2. d. 21/9 40.

Spännböj. 2A o. spetslutR
Knst.
Häfkrhäng. 2Kned
Framligg. ned

Balansst.
Helvändsitt. bakåt
Stuphäng. 2A
Häfhäng. (vid häfplanka.)
Lodrät stångäntrn.
Vipphäng. äntrn.
Fallst. upp

№ 210.

Charlotte I..berg. . . . . . . Afslutas med modifierad friskbhl.

Bhl. 1. 7/7 40.

Strvändsitt. fram
Krligg. Kn
Slappsitt. tv. Sid
Vändsitt. cirk
Spännligg.
Strst. 2A

Bhl. 2. d. 21/9 40.

Frist. R

St. pl. A (bakifr. fram.)
Stupstrsitt. R
Häfhäng. (mell. lin.)
Knfallst. upp (?)
Framligg. (händ. f. pann.)
Balansst.
Lodrät linäntrn.
Strvändligg. (?)
Kngrst. bakåt

№ 211.

Emelie I..berg.

Bhl. 1. d. 7/7 40.

Halfligg. Lndlyft
Vändsitt. bakåt
Halfkrhalfligg. Kned
Knst.
Stupsitt. 2A
Sitt. Br

Bhl. 2. d. 21/9 40.

Fallst. upp

St. akt. Hfd (bakifr. framåt.)
Vändsitt.
Ligg. 2A
Mastsitt. (afvexlas m. anhålln. såväl händ. som fötter.)
Balansst.
Tyngdstrlut. R
St. Bsidut (vid springstolp.)
Strst. und. Br (mell. stäng.)

№ 212.

Mamsell *Emelie J...ische.*

Bhl. 1. d. 12/2 40.

Halfligg. Lndlyft
Sitt. undA

Halfligg. F.leds o. Vr
Spännst. tv. M
Famnsitt. 2A

Vriststödj. Vr
Spännst. tv. M=
Halfligg. B

Bhl. 2. d. 11/3 40.

St. AxR
Högst. B.upp
Ligg. pl
St.
Knst. bakåt
Framligg. R (händ. i sid.)
Ridvändstrst. bakåt
Spännst. tv. M=
Högsitt. 2B
Bågsitt. 2A

Bhl. 3. d. 29/4 40.

Spännst. fram
Stödst. S
Ligg. 2A
Krligg. 2Kn
Högsitt. Bned
Vändligg. båg
Knst. bakåt
Halfsitt. Kn o. upp (?)
Bomväg. 2A
Tyngdlut. R
Häfst. Br

№ 213.

Fru *Sofia L....gren.* Ihållande svår hosta i långvariga anfall. En känsla af svaghet mellan axlarna jemte smärta derstädes. Dessutom plågar en oroande obestämd känsla i trakten af koliktarmen, förnämligast om förmiddagarna. — «Stickningar» djupt in i ögat, hvarvid detsamma ock sluter sig. Vid läsning inträffar stark värk i ögonen. Fötterna mestadels mycket kalla. Någon gång fluor alb. Då ögonplågan är som svårast, sträcker den sig till tinningarna *).

*) För öfrigt finnas om den sjuka följande uppgifter, hvari brefskrifvaren möjligen hänsyftar på den tid, då han 1829—31 jemte D:r C. U. Sondén såsom unga läkare först togo kännedom om gymnastik vid Gymnastiska Central-institutet och sedan verkade derstädes i egenskap af praktiskt biträdande lärare i sjukgymnastik. De ur brefvet vid dess tryckning uteslutna delarna innehålla förslag, som icke angå bruk af *gymnastik* ensam. Brefvet lyder för öfrigt sålunda: «Hedersbroder! Med dagens post emottagit ditt bref, rörande fru L....grens långvariga hufvudvärk och annan krämpighet. Sedan gymnastiken (?) känner jag L....gren; men hans fru har jag aldrig sett. «Tinningsvärken» hos henne har du aldeles för knapphändigt beskrifvit. Att «pat. förr varit sjuk af samma plåga i flere år» anser jag för min del fullt ut bevisande, att det onda snarare af sig sjelft återkommit, än att det enligt hennes eget förmenande skett medelst gymnastik, som hon förr med framgång brukat eller dess förening med vattenbehandling; helst äfven sådan förr har bekommit henne väl. Väderlekens vacklande hela 20 graders skilnader gynnar just rheümatiska krämpors både uppkomst och återkomst, såsom du rätt angifver, och jag äfven här förmärkt, så väl hos vattuskräckare, som ock hos «kammarjunkrar», således i sednare fallet utan sammanhang med vatten och gymnastik. Dock äfven andra har jag hört misstänka gymnastik och vattenkuren i förening «verka för mycket». — Möjligheten att fall finnas, der sådant *kan* ske, är ej att neka; fastän försigtig vattenbehandling väl är det förnämsta correctiv, som hudens nedsättning, i följd af gymnastik, kan ega. Hade åter det onda återkommit efter det vanliga medikamenterandet med uttömningsmedel, såsom ofta sker, t. ex. vid frossor, värk o. d. — aldrig hade man då hört, att någon förvexlat *post* med *propter.*

Trenne medel synas nu concurrera vid medelvalet; och måste jag öfverlåta åt dig ej

Bhl. 1. d. 23/3 40.

St. line ~R==
Halfligg. B.upp⌐_,
St. 2A.upp⌐_, (bakifr.)
Vändsitt. fram∿∿/
Krhalfligg. Kn∿/ (utifr. inåt.)
Högst. Vr⟩—⟨
Sitt. Ögl♂
Strsitt. Br⟩—⟨

Bhl. 1. d. 24/9 40.

Halfligg. Lndlyft==
Vriststödj. Vr⟩—⟨
Halfligg. pl∿∿/
Högsitt. 2B∿/ (utifr. in.)
Grvändsitt. bakåt⌐_, (händ. i sidan.)
Halfligg. Lj==
Stupsitt. Nck∿∿/
Krhalfligg. undRefb.upp♂
Vändsitt. A∿
Bågsitt. Br√

Refb.upp♂ införes, men användes endast då ansättn. är åt underlifvet.

Bhl. 2. d. 20/10 40.

St. MR♂
Tåstödj. häl⟩—⟨
Vändligg. båg∿∿/
Häfst. linearR// (L)
Stupsitt. Pann-Nck==
Helgrvändsitt. bakåt⌐_, (händ. för pann.)
Halfligg. Lj== (NB)
Spänngrligg. Nck∫
Sitt. öfv.undÖgongl♂ o. Tinn-punkt=
Halfstrgrsitt. sn⌐_, und. Sid♂ (?)
Krhalfligg. undRfb.upp♂ (NB)
Högsitt. 2B.upp⌐_, und. Vr⟩—⟨
Bågvändsitt. Br√ und. KnR♂

№ 214.

Mamsell *Augusta L...gren.* Snedhet . . . . *Anm.* Rörelserna skola verkställas i Götheborg i M:ll L...grens bostad.

Bhl. 1. d. 18/7 40.
(Hemrörelser. *)

Högrmotstående B.uppåt-utåtförning; med trisstyngd. Ansigtet mot tyngden.
Venstrmotstående Aupåt-utåt förning; m. trisstyngd. Ryggen vänd mot tyngden.
Högrvändhögrsträckgrensitt. till venster bakåt fällning; m. fri tyngd.
Spännst. gång.
Högbågstående högr Bbakåt lyftning; m. fri tyngd.
Högrspännst. gång.
Venstrvänd-venstrsnedhögrstrst. hållning m. fri tyngd.
Spännst. gång.

№ 215.

Fröken *Louise L........ud.* P.M. «I slutet af Februari eller början af Mars började en svår hosta med stark heshet, troligen genom förkylning. Ef-

---

blott ordningen men ock omvexlingen eller följden af dessa eller andra medel. . . . . .
Upsala den 3 Februari 1841. Din vän *P. J. Liedbeck.*

P. S. Icke måtte väl fru L....grens hufvudvärk bero af hjertlidande, såsom jag i några fall sport; och i thy fall lindrat det ena och andra medelst arsenicum 3—6—X.»

*) Jfr 136, 154, 200, 224.

ter (?) 6 à 8 veckor, sedan åderlåtning, plåster på ryggen m. m. blifvit använda; försvann hesheten, men en ständig hackhosta har sedan hela sommaren och hösten fortfarit. — Stundom infinner sig tyngd på bröstet och svårighet att andas; lindrig värk i bröstet och ryggen, åtföljd af stickningar midt i bröstet och ned åt venstra sidan. Efter sång och äfven någon gång annars en viss heshet, som dock temligen snart försvinner. — Då luften är fuktig och rå, blir hostan och tyngden värre, än när vädret är vackert. — Stor svårighet att gå många trappor eller annars fort, ty deraf uppkommer andtäppa och hjertklappning. Hostan tyckes uppkomma ej genom kittling i strupen utan nedifrån bröstet. Nästan aldrig någon upphostning. Händer och fötter merendels iskalla eller också motsatsen; ofta rysningar genom hela kroppen, men stundom mot aftnarna en gruflig värme. Mycket ofta stark hufvudvärk, som börjar vid middagstiden och sedan fortfar hela dagen. Aptiten merendels god. Sömnen ofta orolig; isynnerhet nu på en tid, och hastigt uppvaknande sker med sprittningar, äfven annars stundom mycken oro. — Ställningen mera framåtlutande än fordom. Lynnet ofta mycket nedstämt, med böjelse att gråta.»

Bhl. 1. d. 27/10 40.

*Halfligg. F.leds*⁰ *o. Vr*)—(

——— *Kn*⌃

Sitt. UndA⌃

Högst. Bbakåt⌐

Viststöj. Vr)—(

Sitt. ᴗᴗ/

Högsitt. Bnedd

Bågst. linR//

Halfligg. Lndlyft=

Bhl. 2. d. 23/12 40.

Halfligg. ut o. inF⌃ *(Kn sträckta.)*

Krhalfligg. 2Kn∿/ *(utifr. in.)*

Vändsitt. A⌃

*Ligg. pl*ᴗᴗ/

Högst. Bframåtd

Bågst, linearR=

Halfkrhalfligg. Knnedd

*Vändfallhelsitt. upp*ʃ *und. Br*V

Viststödj. bakåt⌐

Häfst. Br)—(*und. Md*

Venstrkrligg. part. M= *införes näst den sista Rr.*

№ 216.

Emma L...g . . . . .

Bhl. 1. d. 29/1 40.

Frist. R⌃

Tåstödj. häl)—(

St. akt. Hfd⌃

Fallsitt. Nack// *(?)*

*Högst. Gr*⁰

St. ⓪

Stupgrsitt. 2A⌃

Krligg. 2Kn∿/

Högst. venstr. Ischiad.nerfd

St. pl. A⌃ *bakifr. fram.*

Bhl. 2. d. 9/3 40.

Fallst. R.uppd

St. B=

*Vändsitt. cirk*ᴗᴗ/

Halfligg. Kn⌃ *und. Knvecksd*

Ligg. 2A⌃

Krhäng. 2Knned
Halfst. B (?)
Framligg. R
Högst. Kn.upp und. Kneveckso (med klotstaf.)
Strsitt. Br

№ 217.

Mamsell *Amelie L.......n.* Artist, har mycket ansträngt sina ögon med teckning och målning; lider af skymmel för ögonen, tilltagande mouches volantes, har sedan barndomen haft en ofullständig ankylos af venstra knät . . .

Bhl. 1. d. 20/5 40.

Bågstrsitt. 2A und. knR
Högst. venstr B.upp und. Fot
Helsitt. (m. afseende på venstr. B., hvilket svagt fixeras.)
Halfligg. venstr. Kn o. Kneveck rättad efter knäts böjlighet.)
Sitt. Ögbr
Högst. venstr Bbakåt und. Knevecks (med klotstaf.)
Högsitt. Bned
Sitt. Ögglob
Halfligg. Vr

Bhl. 2. d. 10/6 40.

St. AxR
Halfligg.
St. akt. Hfd
Halfligg. venstr Bned
Stödst. S
Språngst. venstrKn und. Kn (vid springstolpe.)

Grspännligg.
Halfligg. Hfd
Högsitt. venstr B.upp
Sitt. Ögglobs
Spännst. fram

Bhl. 3. d. 14/7 40.

Vändst. AxR
Spännligg. Hnd
Halfligg. venstr B.upp (vinkel i höften.)
Framstupligg. R
Vändligg. cirk
Stuphäng.
St. Hlsåd
Högst. B.upp (Anm. venster B.)
Strligg. 2A
Tyngdlut. R
Sitt. Ögglobs
Häfst. Br
Venstrsprångst. Kn.ut vid springstolpe.

№ 218.

Fru Lagmanskan *Charlotta L....qvist.* Ömhet och sveda nedåt skulderbladen, obstruktion, hufvudvärk utlöpande från nackgropen och sedan spridande sig äfven framåt halsen (?*), idiopathisk hjertklappning, hemorhoidalkrämpor . . . .

Bhl. 1. d. 30/1 40.

Halfligg. Lndlyft
——— *Gr*
Vriststödj. Vr
Famnsitt. 2A
Stupstrsitt. R
Strligg. tv. M
Grvändsitt. bakåt
Halfligg. B.ut und. Vr
Bågsitt. Br und. knLnd

*) Här förekomma några otydligt skrifna ord.

№ 219.

Josephina L...skog. ...... Afslutad med modifierad friskbehandling.

Bhl. 1. d. $^{18}/_{4}$ 40.

Fallst. uppó
Halfligg. Lndlyft=
Krhalfligg. Knnedó
Knst. bakåt
St. BrR (m. flathand.)
St. pl. A
Bågsitt. Br

Bhl. 2. d. $^{18}/_{8}$ 40.

Frist. R o. Spetslut. R
Helsitt. bakåt
Knstrst. bakåt
Tyngdlut. Nck
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Vipphäng. slagäntrn.
Frambågligg.
Spännligg. Hnd
Spännst. fram

Bhl. 3. d. $^{17}/_{10}$ 40.

Fallst. uppó (anlägg. å Nck.)
Kngrst. bakåt
Halfkrhalfligg. Knnedó
Sitt.
Högst. Bframó
St. pl. A
Krhalfligg. 2Kn
St. linear R=

№ 220.

Fru *Mathilda L...roth.* 28 år. P.M. d. $^{5}/_{11}$ 40: «Hufvudvärk redan från barndomen, som isynnerhet varit stark *öfver näsan och ögonen*, samt med tyngd och stundom mot fult väder *skärningar i hufvudet.* För halftannat år sedan började gikten ansätta ögonen, som då i en hast blefvo inflammerade, hvarföre blodaftömningar och flugor då användes; sedan vände *värken sig åt bröstet,* och har med korta afbrott der varit rotfast, och på hvilket ställe den varit mest plågsam, och alltid känts värre efter åtnjuten föda. Med vissa mellanskof har för öfrigt *gikten känts i alla leder, men förnämligast armar och ben,* och på sednare tider med *skärningar i magen.* Magsyra, som jag länge haft, låter alltid känna sig genom *sur smak* och att *munnen slagit sönder* invärtes; men aptit har just aldrig saknats. *Mathilda L...roth.*

Bhl. 1. d. $^{5}/_{11}$ 40.

St. tv. Lnd=
Halfligg. B.upp und. Vr
St.
Vriststödj. bakåt
Vändsitt. 2A
Halfligg. Gr
Sitt. und.Skldbló
Vändgrsitt. bakåt
Högst. B.upp
Venstrkrligg. undRfbó
Bågsitt. Br

№ 221.

Mamsell *Theresia Maria L..din.* P.M. »Sedan yngre åren eller ungefär från 14:de året har jag varit besvärad af mycket tungt bröst och andtäppa vid gående, hvilket ej afbröts af några betydliga tillfälligheter förr än

i Dec. förlidet år, då jag efter mycken ansträngning och nattvak fick håll och stickningar i högra sidan af bröstet, hvarefter på nyåret hosta och blodspottning infunno sig, hvilka likväl efter kort tid till det mesta försvunno. I Maj månad tillkom en frossa med flere recidiver, efter hvilkas slut bröstet blef tyngre än förut, äfvensom hostan och blodspottning å nyo infunno sig. I Juli började jag dricka Emservatten vid Djurgårdsbrunn, hvaraf ej bröstet förbättrades, men aptiten ökades. — Under en månads vistande på landet tilltogo krafterna och hostan minskades, men har sednare på hösten återigen något tilltagit; dock är blodspottning mycket sällsynt. *Theresia Maria L..din.*

Bhl. 1. d. 11/11 40.

Halfligg. F.leds o. Vr
Sitt. UndA o.
Halfligg. Lndlyft
Halfligg. Kn
Vändsitt. fram und. Br (L^3)
Halfkrhalfligg. Knned
Sitt. linear R und. Br

№ 222.

Mamsell *Eleonora L...mark.* Obstruktion, dysmen., fotkyla . . . . .

Bhl. 1. d. 12/3 40.

Halfligg. Lndlyft
Famnsitt. 2A
Högst. Vr
Halfligg. Kn
1) Bågst. linear Krbens
2) Spännst. tv. M
Vändsitt. A
Bågsitt. Br und. mellSkbls

1) Sitt.
2) St. akt. Hfd
Omskr. till följd af inträffad menstr.

Bhl. 2. d. 19/5 40.

Strsitt. 2A
Halfligg. B.upp
Sitt.
Halfligg. Lj
Helvändsitt. bakåt
St.
Krhalfligg. 2Kn (utifr. inåt.)
Krgrhalfligg. sidM
Sitt. Ögglobs
Strsitt. Br

Införes näst den sista Rr: *Sitt. venstrAxleds (m. afseende på den spontana luxationen.)*

Bhl. 3 *). d. 6/7 40.

St. AxR
Halfligg. pl
Högst. Bframåt
Spännligg.
St. pl. A
Grnigstödst. 2Kn und. Lj
Kngrst.
Framligg. Nck
St. Hlsåd
Helgrvändsitt. bakåt
Sitt. venstr.Axleds (m. afseende på den spontana luxationen.)
Sitt.
Talst. Br

Bhl. 1. d. 19/9 40.

Bågst. Krsb
Strsitt. 2A
Halfsitt. Kn
Ligg. pl

*) Anteckningarna äro här i synnerlig oordning.

*Halfligg. Hfd*⁰ — *Sitt. 2sidÖggl*
*Sitt. Hft*⁰ — *Bågsitt. linearR=*

№ 223.

Mamsell *Thora M.rén.* . . . . . .

Bhl. 1. d. 1/9 40.

Halfligg. Lndlyft=
Krhalfligg. 2Kn (utifr. inåt.)
Sitt. UndA
Vändsitt. A
Ligg. tv. Hls=
Sitt.
Halfligg. B.upp
St. Lftr
Strsitt. Br (L³)

(Efter 5 veckor.) Sömnen god, pat. i allmänhet starkare; god aptit, lynnet förbättradt. Fördrager numera mjölk och frukt, som tillförne icke kunnat förtäras utan olägenhet. Den ständiga frysning, som pat. dagligen under 20 år haft, nästan upphörd.

Bhl. 2. d. 7/10 40.

St. MR
Högsitt. 2B (utifr. inåt.)
Helsitt. bakåt
Stödst. S
Högst. Bfram und. Vr
Vändligg. pl (?)
St. pl. A
Trappst. bakåt (händ. f. pann.)
Krhalfligg. Knned
Halfsitt. Kn
St. Lftr
Spännst. fram

Bhl. 3. d. 28/10 40.

St. tv. Lnd=
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Halfligg. und Br (låg plint.)
Niggrst. Lj=
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Krhalfligg. tv. M
*Sitt. Hft*⁰ *(L)*
St. akt. Hfd
Stupsitt. 2A
Halfligg. Lj=
Knst. bakåt (anlägg. vid Hft.)
Slappsitt. tv. Hft
Grvändsitt. fram und. Br

Bhl. 4. d. /12 40.

Vändst. AxR
Bågsitt. 2A
(β) Båggrst. Krb
Grvändligg. båg
Höghalfsitt. Bbakåt und. Lj=
St. pl. A
Stödgångst. S
Språngsitt. bakåt
Grkrhalfligg. öfvIsb
Tåsitt. 2Kn
Grhalfligg. Lj=
*Ligg. Hfd*⁰
(β)
Bågsitt. 2A

№ 224.

Mamsell *Jeanette M..ler.* Snedhet i axlarna och halsen . . . .

Bhl. 1 *). d. 20/5 40.

(Hemrörelser. *)

Vnstrsträckstående Armböjn. (m. trisstyngd Ryggen vänd mot tyngden.)
Stupstrsitt. venstr armrulln. (med fri tyngd.)
Högrsnedvenstrsträckst. venster Aböjn. (Högra sidan vänd åt tyngden.)
Venstrspännst. gång (med högr armen i vågrät ställning till sidan.)
Venstrvändhögrsträcksitt. till venstr bakåt fälln. (med fri tyngd.)
Stående högrA lodrät uppåtsträckn. (med fri tyngd.)

Hostan häfves lämpligast med korta kalla vattenbesköljningar öfver hals och bröst, öfre delen af bröstet. Sedan hostan är öfverstånden, begagnas dagligen totala besköljningar med halfkallt vatten. *En tyngd af omkring 2 skålp. anlägges på högra skulderhöjden.*

Bhl. 2. d. 7/7 40.

(β) *Venstrspännhögst. högr Bnedtryckn.*
Spännst. Nack-bakåt böjn.
Stuphögrstrst. till högr vridn. (med fri tyngd.)
Högrfamnst. Aböjn. (m. staf stödd mot skuldrorna.)
Stående till venster snedtryckning (högra handen bakom nacken.)
(β)

Bhl. 1. d. 14/7 40.

Halfligg. Lndlyft═
——— B⌣
Spännstående. tv. M═
Halfligg. GrO
St. ℗
Krhalfligg. 2Knnedσ' (L)
Bågst. tv. Lnd═

Bhl. 3. d. 9/9 40.

Högrgångvenstrstrst. Anedtryckn.
Grvenstrvändfallsitt. höftrulln. (händerna i sidan.)
Stupgrsitt. Ryggresn. (anlägg på Nck.)
Venstrmotstående A.bakåttryckn.
Grenbågsitt. till venstr dragn. (högr hand bakom nacken.)
Högerspännst. gång.

(Hemrörelser.)

Högrspännst. venstrA lodrät uppsträckning (med tyngd.)

---

*) Jfr № 136, 154, 200, 214. Den här ifrågavarande sjuka var bosatt i en landsort, och sannolikt förhindrad att vistas i Stockholm under någon längre tid, åtminstone under de två första behandlingarna. Jemförelsen mellan bhl. 1 och de fyra följande visar dock, att det i början begagnade förfarandet väsentligen förändrades. Endast den 1:sta bhl. innehåller blott «sjelfbehandling» i egentlig mening, d. v. s. rörelser *utan något biträde*. Den 2:dra bhl. innehåller rörelser ämnade att utföras i hemmet; men *somliga erfordra dock biträde* af en hand, som bör vara öfvad. Den följande bhl. innehåller endast dylika «dupplicerade rörelser», såsom Neumann kallar dem. Den nästföljande bhl. består af *två delar:* den ena delen innehåller blott dupplicerade uppgifter, den andra innehåller aktiva rörelser *utan biträde* och ämnade att under tiden nyttjas flera gånger dagligen i hemmet. Den näst-sista bhl. innehåller till större delen uppgifter *utan* något biträde, och *alla* användbara i ett hem utan särskilda redskap. Den sista bhl. förutsätter en öfvad «rörelsegifvare» och äfven en springstolpe eller åtminstone någon väggfast ribba till händernas «fixering», men i öfrigt inga redskap. Denna bhl. utfördes derför sannolikt i den sjukas hemort. — För öfrigt hänvisas till en kort redogörelse, som nedan skall meddelas om B:s olika sätt att uppställa och nyttja «hemrörelser» med biträde eller thy förutan.

Venstrmotstående framfällning (kroppen hvilar på den venstra A. såsom böjd.)

Bhl. 4. d. $^{24}/_{9}$ 40.

Grhögrstrsitt. till venstr vridn.
Högrstrfallgrensitt. uppresning.
Spännst. högr. Bnedtryckn.
Frambåghögrsträckligg. hålln.
Venstrvändhögrsträckligg. hållning.

Bhl. 5. d. $^{29}/_{10}$ 40.

(β) Högrvändframligg. till venstr nedtryckn. (båda händerna i sidan.)
Venstrhalffamnst. v. Anedtryckn.
Venstrsimhäng. Nackresn.
Stående. venstrA tyngduppdragn. (från sidan.)
Venstrsimhäng. högrB nedtryckn.
Venstrvändst. till venstr snedframåt tryckn.
Venstrsned.högrstrst. tyngd-hållning.
(β) repeteras.

№ 225.

Fröken *Sofia N.....off.* «H. Hr Professor Branting; Jag kommer för att bedja om en gunst, neml. emottagandet af en fröken N.....off, till behandling å gymnastiken. Hon har lidit af tidtals återkommande blodspottning; men jag har ej varit i stånd att kunna upptäcka något sjukligt i hennes lungor, mer än ett congestiontillstånd till bronchiernas slemhinna: dessutom är venstra hjertat något dilateradt, ehuru så obetydligt, att jag vore benägen anse värken i hjerttrakten jemte de någon gång påkommande palpitationerna, såsom nervösa, om ej blodspottningen häntydde på det förra. Högaktningsfullt *M. Huss.*» «P.S. Jag har jemte gymnastik rådt henne till kalla tvättningar öfver bröst och rygg samt några glas källvatten på förmiddagen, menniskorna äro dock nog enfaldiga att moquera sig öfver bruket af vatten!»

Bhl. 1. d. $^{6}/_{3}$ 40.

Bågsitt. Brlyftn. und. linearR═
Vriststödj Vr)—(
*Halfligg. Kn^*
Sitt. 2A═
Halfspännst. tv. sidR═
Sitt. und. Skuldbl√ (L³)
Krhalfligg. 2Kn∿√
St. 2A.upp⌐⌣ (bakifr.)
Sitt. Br√

Bhl. 2. d. $^{23}/_{4}$ 40.

Bågst. linearR═ (till 12 ryggkot.)
Högst. B.upp⌐⌣
*Vändsitt. A^*
Halfligg. Gr○
Helsitt. bakåt⌐⌣
*St. pl. 2A^*
Halfligg. pl∿∿√
Sitt. und.venstrSkulderbl:s═
Högsitt. 2B∿√
Ridst. ∿∿√
Famnsitt. 2A^ und. linearR═ (?)

№ 226.

Mamsell *Betty N..man.* . . . . . . uteblifna menses, fotkyla . . . . .

Bhl. 1. d. 5/11 40.

Famnsitt. linearR═
Vriststödj. Vr)—(
Krhalflig. 2KnↄV
Vändgrsitt. bakåt‿
Stödgrst. bakåt‿ und. MLndↄ
Knst. ∿∿/
Knst. R⅄
Höggrsitt. Bnedↄ
Strbågsitt. 2Anedↄ und. knLndↄ
Stödgrstrst. bakåt‿
Högst. Bbakåt‿ und. Vr)—(

Bhl. 2. d. 1/12 40.

St. MRↄ
Vriststödj. bakåt‿
Stupst. Rↄ und. Mↄ
Högsitt. 2BↄV
Helsitt. ⁄h
Högst. B.upp‿
Knst. R⅄
Gångstrst. 2Anedↄ
Stupsitt. tv. Nck∿∿/ omvexl. med Nckgr═
Spännligg. Hnd∫O
Spännst. fram‿ (anlägg. vid Lnd.)

Bhl. 3. d. 22/12 40.

St. AxLndↄ
*Halfsitt. Kn^*
Grnigstödstrbågst. uppↄ und. 2Aↄ (Knäna fix.)
Vadstödfall. 2Anedↄ (?)
Grbågstupfall. Lnduppↄ
Höggrsitt. Bnedↄ
Språngsitt. ∿∿/
Språngst. ↄ und. Kn.utↄ (vid springstolpe.)
Spännböj. Knnedↄ
St. h. Kind═ (?)
Grnigbågst. 2Kn∿ und. AxMLndↄ (Knäna fixeras.)
Spännböj. BↄV (stöd mell. Skldr.)
(β)
*Simhäng. 2A^*

*(β) Venstrkrligg. part. M═ *)*

№ 227.

M:sell *Constance N.ström.* 10 år(?). Redan för flera år sedan besvärad af häftig hjertklappning, hvilken äfven angifvit sig före en svår scharlakansfeber. För 3 veckor sedan «lönnfrossa». Föga aptit. Vid häftigare rörelse inställer sig andtäppa. Någon gång hufvudvärk. Då ett föremål fixeras någon längre stund, blir detsamma småningom oredigt.

Bhl. 1. d. 15/6 40.

Halfligg. B.upp‿
Sitt. ∿∿/
*Halfligg. Kn^*
Högst. Bbakåt‿
Knst. ∿∿/
Stupstrsitt. Rↄ
Krligg. 2Knnedↄ
Halfligg. Lndlyft═

Bhl. 2. d. 24/7 40.

Halfligg. Lndlyft═
Vändgrsitt. cirk∿∿/
Högst. B.upp‿
St. Ⓦ
Framstrbågligg. linearR//
Krhalfligg. 2Knnedↄ
Knfallst. framↄ (?)
Spännligg. o—o

---

*) № 226 är ej att förblanda med systern *H. A. N..man*, som äfven för snedhet 1840 nyttjade en behandling af *hemrörelser*.

Högst. inåt-framåt Bσ'
Simhäng. linearR//
Krhalfligg. venstr und.Refb.uppσ'

Bhl. 3. d. 21/9 40.

*Frist. R^*
Vriststödj. bakåt-ᒐ
Halfstrligg. Sn-ᒐ
Frambågligg. pl∿∿/ (L)
Krhalfligg. 2Kn∿/
Simhäng. Bnedσ'
Bågligg. @
Krhäfhäng. 2Knnedσ'
Spännframligg. längdR//
Knfallst. fram^ (?)

Famnst. tv. sidBr//

Bhl. 4. d. 4/12 40.

Bindvändst. fram∿∿/ (hft fixerad.)
Trappst. bakåt-ᒐ (händ. f. pann.)
Knvändst. bakåt-ᒐ
Helvändsitt. cirk∿∿/ (händ. f. pann.)
Stupstödst. R∫ (händ. f. pann.)
Högst. Bframåtσ'
Krhalfligg. 2Knnedσ'
Vadstödj. ∿∿/ (vid vippmast.)
Simhäng. 2A^ und. mellSkblσ'
Stödvändst. bakåt-ᒐ
Halfligg. Brlyft=

№ 228.

Fröken *Gabrielle O.........a.* P.M. «Till Herr professor Branting: Herr Professorn har behagat begära en beskrifning om min dotters helsotillstånd ifrån dess barndom — det blir en teckning på både hennes och mitt lidande — måtte den blott lända till det lyckliga resultat, jag så mycket önskar; så vore de sorgliga minnen, som denna beskrifning åter uppväcker, snart skingrade.

Då Gabriella föddes (i Aug. 1825), var det min föresats att sjelf föda mitt barn, men blef dertill urståndsatt genom en mjölkkastning. Vi voro på landet; oaktadt bud till Stockholm och efterspaningar på orten, var ej möjligt på 2 à 3 veckor finna någon god amma. Åntligen skaffade den oerfarna barnmorskan en sådan. Det var en ung bondflicka, men säkert osund, hade utslag och brist på föda. Som jag en längre tid fortfor vara sjuk, och dessutom var aldeles oerfaren och okunnig om ett litet barns skötsel och behof, kunde jag ej förstå att det verkligen ej hade till den grad föda som det borde. Detta olyckliga förhållande varade tills barnet var fyra månader, då vi togo en annan amma. Barnet var då fullt af utslag, hade sällan någon ro och var ganska svagt. Efter en tid blef tillståndet väl bättre, men det var ej frodigt som andra barn. Jag behöll den nya amman tills Gabrielle var 14 månader. Hon var dock och förblef svag, men frisk tills hon vid $2^1/_2$ års ålder fick ältan. Läkare på den ort, hvarest vi bodde, voro på flere mils afstånd, så att någon suiverad skötsel ej egde rum; flere kurer användes, och barnet tillfrisknade ej rätt. Vid 3 års ålder upphörde det småningom att gå, och befanns angripet af skörbjugg. — Jag passerade vintern 1829 här i staden, då Gabrielle under läkarnes tillsyn blef bättre och kunde ånyo stödja på sina fötter. 1831 nyttjades baden vid Strömstad hvilka gjorde mycken nytta. Läkare bådo mig spara krafterna så att läsning begyntes först vid 8

år och på det lindrigaste sätt. De framsteg hon gjort hafva behöft så mycken uppmuntran och gått så omärkbart, att mer tålamod än med andra barn alltid fordrats. Vid läsning hände någon gång redan vid 10 års ålder, att hon påstod sig ej se eller höra. Hennes växt var liten, magen svag och stor. Medicamenter fick hon dock ej. Så förflöto 6 år — utseendet var friskt och hälsan god — godt och gladt lynne, frihet att vistas i luften mesta delen af dagen bidrogo dertill. — 1837 om vintern fick flickan mässling — men den florerade blott ett dygn; ty vår läkare hade emellertid gifvit en medecine, som så starkt afförde, att messlingens utslag till största delen försvann. Tillfrisknandet gick trögt, döfhet, fluss på ögonen samt en ännu svagare digestionsförmåga än förr, var följden. Brunnsdrickning och bad hemma den påföljande sommaren försummades icke, under frihet från all sysselsättning. Emot hösten började läsning för en behaglig och kunnig lärarinna, som så mycket väckte flickans håg att lära, att en ovanlig flit och ambition förmärktes — men efter 2 månaders sysselsättning blefvo ögonen så sjuka, att ingen occupation var möjlig, och jag reste till Upsala för att consultera Professor Hvasser. Han ordinerade mycket dragande saker, jemte en längre fortsatt medicine tillika med ljumma bad 2 à 3 gånger i veckan. Denna kur mattade ganska mycket; och det klagades, särdeles efter baden öfver stark hufvudvärk. Ögonen förbättrades dock och småningom började ånyo sysselsättning. Vid denna tid torde ej anledning saknas att ansträngningen öfverskred den svagas förmåga. Om några månader infann sig någon gång svindel, som oftare märktes mot slutet af detta år 1838. Dessa (s) förhöllo sig så att först blekhet och orörlighet sig infann, sedan blodets forsande åt hufvudet under några minuters medvetslöshet, hvarefter merendels hufvudvärk och sömn instälde sig. Följande vinter 1839 tillbragte jag 2 månader i Stockholm och rådgjorde med Carlander och Setterblad om min flicka. Begge tröstade mig med, att hon var vid den ålder, då dessa symptomer ej voro så farliga, och att hon skulle vara i frihet på landet samt spara läsning. Den tid vi voro här, uppstod ej derom fråga, och dock var ej svindel 2 à 3 gånger om dagen ovanligt, likväl kunde stundom 2 veckor förflyta dessemellan. Salta bad försöktes hemma följande sommar, men utan framgång — snart upphörde jag med deras bruk för min stackars Gabrielle, emedan hon för hvarje gång hade starkare svindel. Fru Janson vid Kisa besöktes. Denna ovanliga person misstog sig åtminstone ej en minut (s) hvarken på sjelfva tillståndet eller orsaken till det onda. Hon gaf en dekokt på örter, som skulle styrka inifrån och bad mig inställa alla studier. Föreskriften följdes men hade ej annan verkan än att svindlarne (s) tycktes likna något mer convulsiviskt. Man började tro på mask; en kur för densamma genomgicks, men intet spår till sådan förmärktes. Snart derefter infunno sig starkare anfall än förut. Hela kroppen skakades, stel och afsvimmad föll hon ner, Man trodde nu det onda vara Benickemask, och ansåg en kur för densamma nödvändig, innan andra medel kunde decideras, hvarföre en kur ordinerad och förmildrad af Setterblad undergicks; och då ingen slags mask kunde spörjas, föreskrefs af samma

läkare en både lösande och stärkande medecine, som hade afseende på körtelsystemet, och som tycktes vara ganska välgörande för digestionen, fastän de convulsiva anfallen fortforo. De infunno sig nu flere gånger om dagen, på gifna stunder och så hastigt, att man utan största uppmärksamhet icke hann till hennes hjelp, innan hon föll ner med starka ryckningar. Längre än några minuter påstod ej anfallet — men lämnade ett svårt och confust lynne, minneslöshet och oförmåga att finna det enklaste uttryck för att exprimera sig. Med ringa hopp om bättring reste jag till Medevi — men der hade en mild Försyn ämnat mig den enda tröst jag sökt, den att se det goda, älskade barnets helsa betydligt förbättras. Inom de 2:ne första veckorne derstädes hade hon 3:ne mindre häftiga anfall, hvarefter de alldeles upphörde. Under fyra veckor begagnades Marienbadervatten och andra terminen Medevi källor, samt salta bad, som gradvis afkyldes till 20 à 19 grader. Hennes lynne och utseende blef dagligen bättre. Vid vår hemkomst fortsattes med samma bad alla mornar — tills höstens början, då en svår och långvarig bröstvärk nödgade Gabrielle upphöra dermed. Några gånger har denna höst, tecken till svindel kunnat märkas, men så svagt och så ögonblickligt, att blott de, som vant sig att med största uppmärksamhet gifva akt derpå, kunnat observera desamma. Ingen läsning har jag vågat försöka — blott några handarbeten och att höra läsas har varit hennes sysselsättning. Hvad som passerat sedan Medevi sejour, är som en ny verld för flickan; och hvad som tilldragit sig dessförinnan är nästan utplånadt utur hennes minne. Svaga begrepp, lättrört, mildt men häftigt lynne, stark aptit, men ojemn digestion är för närvarande hennes tillstånd. Hon kan ej länge sysselsätta sig utan att få svullna ögon — ofta klagas öfver hufvudvärk och öronvärk med döfhet.» P.M. N:o 2. «Till hvad som i går sades om Gabrielle O........na, får tilläggas, att hon ifrån gymnastikens början, varit ovanligt échaufferad, och sagt sig, få hufvudvärk som oftast vid gymnastiken.»

Bhl. 1. d. 28/12 40.

Halfligg. Lndlyft=

——— *B.ut* und. *Vr*

Vändsitt. A

Högst. Bfram

Sitt.

Halfligg. Kn

St. linearR=

Obstrukt., esomoftast svindel.

№ 229.

Mistris *P......ton.* Kramp i högra koliktarmen. Allmän matthet; föga aptit; . . . . . .; ofta kalla fötter. I båda sidorna af koliktarmtrakten en smärtam känsla.

Bhl. 1. d. 13/3 40.

Sitt. linearR=

Halfligg. Gr

Famnsitt. 2A

Halfligg. Kn

Sitt.

Halfligg. Lndlyft=

Bhl. 2. d. 19/5 40.
Bågst. linearR==
Halfligg. ⋎⋎/
Högst. B.upp
Stödst. S
St. half (?)

Krligg. 2Kn
Venstrsnhögrspännst. tv. sidHft och sid (?)
Helvändsitt. bakåt
Bågst. tv. Lnd

№ 230

Fröken *Charlotte P..se* d. 22/9 40. 12 år. Stark kroppsbyggnad, vid häftigare rörelser en «ansättning» åt bröstet. Dagligen hfdvärk, förnämligast åt framhfdet, Fötterna oftast kalla om aftnarne. Någon gång susning och klingning för öronen. Esomoftast kännes ett hinder för andedrägten, hvarföre patienten drager ett och annat andtag djupt. *Scolios.* högra skulderbladet en tum neddraget, och mera närmadt till ryggraden, (närmare 2 tum) i förhållande till det venstra. Ryggraden upptill (?) krökt något till venster. Högra höften utskjutande. Venstra axeln lägre än den högra, äfvensom framåtdragen. De af papp klippta contourer demonstrera de afvikelser, som närmare karakterisera snedheten *).

Bhl. 1. d. 22/9 40.
Högrstrst. AxR
Högsitt. Bned und. Vr
Krhalfligg. Knned
St. akt. Hfd bakifr. fram.
Venstrstödbågst. S
Krhalfligg. 2B
Högrstrgrsitt. till venstr
Venstrstrhögrgångst. Aned
St. Lftr
Grnigst. Br
Bågst. linearR (L)

Vändhalfstrhelsitt. bakåt
Framligg.
Venstrsimhäng. 2
Bågfallgrsitt. 2Aned
Venstrvändbågframligg.
Stupfall. Nck
Vändhalfstrsitt. Br
Frambågligg. 2A
(Vkrligg. part. M)
Kngrst. bakåt (anlägg. vid Hft.)
Båghäfst. und. högrsidR o. venstr. sidBr

Bhl. 2. d. 4/11 40.
Fallst. upp (anlägg. vid Nck o. Lnd.)

Stupsitt. R und. PannNck

№ 231.

Enkefru *Charlotta P..an.*

Bhl. 1. d. 26/3 40.
Halfligg. Brlyft==
Motbågst. MR
Halfsitt. Kn

Vändsitt. bakåt
Högsitt. B.upp und. Vr
Strbågsitt. (L3)
Tåstödj. Häl

---

*) Jfr N:o 188. 200.

Sitt. Ögl═ o. Ögbr//
Spännst. tv. M═
Sitt. Br✓

Bhl. 2. d. /4 40.

St. MRó, hvareftr linearR═
Högst. B.upp⌣
Grst. Korsb// (?)
Krgrhalfligg. krumM//
Viststödj. Vr⟩—⟨
Halfligg. Kn⌒ und. Knveckó
Stupst. Rʃ und. tv. M═
Halfligg. pl⌣⌣/
Spännst. tv. M═
Sitt. Luftr═ o. sidHls═
Sitt. Ögl═
Stupsitt. Nck⌣⌣/
Häfbåg. lin. midtBr═ med utansid. af handen. (?)
Bågsitt. 2A⌒ o. handleds⌒

Grhalfligg. Lj═ (införes näst den 3:dje från slutet.)

№ 232.

Fröken *Mathilda R.....der*. . . . Betydlig snedhet, caput obstip, ofta hjertklappning.

Bhl. 1. d. 2/1 40.

Venstrstrhalfligg. Lndlyft═
Frambågvenstrstrligg Högr. sid//
Högrfamnst. Afram⌒
Venstrsimhäng. A⌒ und. Hfd⌣⌣/ åt venstr.
Venstrräckst. A.bakåt⌒
St. akt. Hfd⌒ från högr till venstr.
Venstrstrstupgrsitt. Rʃ
Venstrsprångsitt. bakåt⌣
Högrstödvenstrstrst. S⌒
Båghögrstrst. Anedó
St. akt. Hfd⌒ (se 6 Rr.) (hufv. till venstr.)
Venstrsimhäng. Nckʃ
Högrstrligg. till venstr⌣⌣/
Högrstrst. högr längdR//
Venstrräckst. ʃO und. högrsidR venstrsidBró

Bhl. 2. d. 17/2 40.

Venstrspännst. fram⌣
Krhalfligg. 2Knnedó
Högrhögfamnst. högr tv. sidR// (?)
Högrstrframbågligg. Anedó
Simhäng. till högr⌣
St. akt. Hfd⌒ (Hfd till högr vändt) bakifr. snedt till venstr framåt.
Venstrstrtyngdlut. perp. Anedó
Venstrhållfall. 2A⌒ (mell. lin.) (?)
Högsitt. Bnedó
Venstrstrligg. nedó
Sitt. till venstr perp. stegslingr.*)
Spännst. tv. M═
Venstrräckst. Br⟩—⟨ und. högrsidR och venstrsidBró
Krgrhalfligg. Isbó
Bågst. linearR// (hjertklapp. afsedd.)

Bhl. 3. d. 16/3 40.

Venstrspännst. fram⌣
Helgrvenstrstrsitt. bakåt⌣
St. högrA lodrätt nedó
Högrstödvenstrstrst. S⌒
Framligg. Rʃ
Båghögrstrframligg. Anedó
Simhäng. till högr⌣

---

*) Handskriften innehåller ett af de tecken, som nyttjades för att uttrycka ordet *slingring;* jfr föregående häfte. I detta fall betyder dock tecknet, att rörelsen ej sker *vågrätt* omkring redskapets medlersta långstycke.

St. ⊛
Grst. 2Kn
St. venstr öfvA.uppo
Halfligg. Hfd
Krgrhalfligg. Refb.uppo

St. venstr sidHls==
Spännst. tv. M==
Sitt. motHj==
Bågst. linear R

№ 233.

Mamsell *Mathilda R..lund.* 14 år. Hjertat utvidgadt, tuberkler i båda lungorna; deformitet i bröstgropstrakten. Extremiteterna kalla. Susningar för öronen. Elak smak i munnen. Underlifvet uppdrifvet. Oordentlig afföring. P.M. «Hufvudvärk, andtäppa med flere plågor i bröstet. Domning i armar och ben samt sendrag och värk vissa dagar; ögonen svida och rinna ibland.» *)

Bhl. 1. d. 9/8 40.

Halfligg. Lndlyft==
Viststödj. Vr
Halfligg. 2A.uppo (nerifr. upp.) (?)
Bågsitt. Br
Fallst. uppo
Bågstrst. linearR
Vändsitt. bakåt und. Br
Halfligg. Kn

Bhl. 2. d. 24/9 40.

Frist. R
Krhalfligg. Knnedo
Halfligg. B.upp und. Vr
Bågst. linearR
Knst. bakåt
Tåsitt. B.upp

Ligg. pl (L)
Strstupgrsitt. R
Viststödj. bakåt
Spännst. fram

Bhl. 3. d. 4/12 40.

Spännböj. 2A (L)
Kngrst.
Strligg. 2A
Högsitt, Bnedo
St. ⊛
Helvändsitt. bakåt
St. akt. Hfd (bakifr.)
Vändligg. nedo (händ. f. pann.)
Bågst. linearR==
Bomväg. 2A (L)
Tålst. Br und. Mo

№ 234.

Fröken *Anne Sophie R..beck* d. /10 40. 11 år. Redan från yngsta åren högst svag, hvilken allmänna svaghet ofta åtföljes af ängslan. Trött-

*) Utom denna af den sjuka flickans mor lemnade P.M. förefinnes följande intyg af hennes läkare: »Aflidne Löjtnanten Daniel R..lunds Dotter Mathilda Josephina har en sned bröstkorg med åt ena sidan mycket intryckt bröstben, hvarföre hon är i stort behof af sjukgymnastik, i synnerhet som hon är i den mest kritiska åldern, 14 år. Men som modren är i saknad af alla tillgångar, tager jag mig friheten ödmjukast hemställa om, under så fatta omständigheter hon kunde komma i åtnjutande af gymnastik utan afgift, helst ett längre uppskof i afvaktan på möjligen blifvando bättre tillgångar, kunde göra, att all hjelp komme för sent. Stockholm den 3 Augusti 1840. *Carl Dellwik.*

het inställer sig mycket ofta, hvarjemte ock hjertklappning. Kroppslängden i anseende till åldern, för stor. Obstruktion esomoftast. Händer och fötter ständigt kalla. Högra skuldran utskjutande och neddragen. Hufvudet lutadt till höger. Lynnet tungt och omvexlande. Vid något mera ansträngande rörelse stark hjertklappning. Sjukdomen härrör af kroppens för tidiga växt, hvarigenom hjertats utbildning är satt till sida, och bröstet smalt jemte snedbildningen deri.

Bhl. 1. d. 6/10 40.

St. linearR=
Halfligg. Lndlyft
Vriststödj. Vr
Vändgrsitt. bakåt
St. akt. Hfd (från venstr till högr.)
Venstrstrst. v. Anedo
Halfligg. Kn
Krhalfligg. 2Kn
Spännbågst. linearR=

Bhl. 2. d. 27/10 40.

(β) St. linearR
Halfligg. Lndlyft=
Vriststödj. bakåt
Vändgrsitt. fram und. Br
Högst. Bbakåt
Kngrst.
Spännbågst. linearR= (L²)
Knst. bakåt
Strsitt. 2A
(β)

Bhl. 3. d. 10/12 40.

Stödst. bakåt und. Br
Halfkrhalfligg. Knnedo
Ligg. pl
St.
Vändsitt. båg
Kngrvändst. bakåt
Strframligg.
Högst. Bframo
Stupst. R und. Mo
Famnst. fram

№ 235.

Fröken *Carolina von R..k.* . . . . . .

Bhl. 1. d. 1/2 40.

Halfligg. Lndlyft=
——— Fleds o. Vr
——— B
——— Gr
Stupsitt. Nck
Sitt.
St. pl. A
St. sidHlsnerfo
Krhalfligg. 2Kn
Slappsitt. tv. Hft
(β)
Bågsitt. linearR=

(β) Venstrkrhalfligg. venstr.undRefb. uppo

Bhl. 2. d. 20/2 40.

Vändsitt. A
Högsitt. B.upp
St.
St. akt. Hfd (från sida till sida.)
Helvändsitt. bakåt (L³)
Knst. bakåt
Vriststödj. Vr
Bågst. tv. Lnd
Knst. R (L³)
St. pl. A
Grsitt. Hft
Häfst. Br

Sömnen har blifvit normal; apptiten återställd; hfdvärken nästan för-

svunnen; svagheten i nackmusklerna betydligen förbättrad.

Bhl. 3. d. 8/4 40.

Stödst. Br
Högst. Bbakåt
Ligg. pl
St.

Fallst. framåt
Stödst. S
Spännligg.
Tåstödj. häl
Grst. 2Kn
Språngsitt. bakåt *(händ. f. pann.)*
Grhögsitt. Bned
Talnigst. 2Kn *und. Br*

№ 236.

Mamsell *Carolina S....utz.* Fetlagd, starkt bildad, uppdragna axlar, utlagd fatlik bröstkorg. Sedan några år ständig qvafkänsla öfver bröstet, hvilken tidtals hindrar från att sofva eller uthärda i en horizontel ställning, såsom i sängen. Oppressionen nödgar då patienten att stiga upp och att tillbringa nattens timmar stödande armbågarna mot fönsterkarmen. Det enda medel, som förskaffar någon lindring är Stramonii-rökning, föreskrifven af dr Liedbeck. Magens alla funktioner äro förtrögade. Astma nervosum (?)

Bhl. 1. d. 7/10 39.

Bågst. tv. Lnd
Halfligg. F.leds o. Fbl (hvarannan dag.)
Spännst. Brgr omv. m. tv. M==
Halfligg. Gr
Sitt. horiz. A
Vriststödj. Vr
Högst. Bbakåt

Bhl. 2. d. 22/10 39.

Bågfamnsitt. 2A
Nigtalst. BrSkuldrbl und. . . (?)
Halfspännst. bågsidR
Vändligg. pl
Bågsidhalfspännst. v. sidund. (?)
Vändgrsitt. bakåt
Krligg. krum M
Stödgrst. Hft (Hufvudet framåt.)
Knst. Br
Sitt. gördelBr o. hastig släppning (?)

Ingen väsentlig förbättring af bröstlidandet.

Bhl. 3. d. 16/12 39.

Häfbågst. linearR==
Helvändstrhalfsitt. bakåt
(β) Halfstrst. Diaphr
Strligg 2A
Spännligg. sidR
Högsitt. Bned
Framstrbågligg. linearR==
Id. (β)
Helvändsitt. cirk
Högsitt. B
Id. (β)
Vändligg. ned
Stupstrsitt. längd sidR
Häfbågst. tv. Lnd==

Grhalfsitt. R i olika planer införes näst den sista.

Afbrott i bhl.

Bhl. 4. d. 27/1 40.

Famnsitt. 2A
Bågst. tv. Lnd
Spännst. tv. M==

Högst. Bframo
Krhalfligg. Rfb.uppo
Bågst. linearR
Krhalfligg. tv. M
St. A
Sitt. Villisinerfo o. undSkldblo
Slappsitt. tv. Hft
Knst. Br

Bhl. 5. d. 9/3 40.

Vändbågstrsitt. fram
Slappsitt. tv. Hft
Simhäng. linearR
Strstupsitt. 2A
Bågst. linearR
Spännst. tv. M==
Halfspännst. längdsidR
Snspännst. S (?)

(β)
Ligg. pl (hufv. framåt.) L³)
Spännst. tv. M

(β) Ligg. upp und. Mo o. Br

Bhl. 6. d. 28/4 40.

Talbågst. linearR
Vändgrsitt. Hft0
Snspännst. tv: sid (rättad efter falska refb.)
Båggrst. tv. Lnd
St. 2A.upp (bakifr
Helgrvändsitt. bakåt
Stupst. R und. Mo
Ligg. Sn (händ. f. pann.)
Simhäng. MLnd (m. flathand.)
Bågsitt. BrmuskV

№ 237.

Mamsell *Hilda S....berg.* P.M, d. 2/11 40. «Den hufvudvärk, af hvilken jag dagligen är plågad, tog egentligen sin begynnelse, år 1836 om sommaren, efter en mycket stark förkylning. Om morgnarne börjar den alltid, tilltager mot middagen, men aftager mot aftonen; dess vanliga tillhåll, är öfver ögonen; men det händer visserligen också, att det värker i nacken, dock är det ganska sällan. Ibland, när jag mycket noga och länge ser på någonting; tyckes det, som något skymlade för ögonen, så att jag då, för ögonblicket, ingenting ser. En nästan beständig sugning, känner jag, till och med när jag nyss ätit, blir mycket snart andtruten, när jag går, samt är sällan varm, i synnerhet om fötterna. *Hilda S....berg.*»

Bhl. 1. d. 2/11 40.

Häfst. tv. Lnd==
Halfligg. B.ut und. Vr
Vändgrsitt. bakåt und. BrV
Krhalfligg. Knnedo
Kngrst. bakåt
St. pl. A
Stödst. S
Högst. B.upp
Stödvändbågst. fram
Spännbågst. linear R (mell. stäng.)

Bhl. 2. d. 30/11 40.

St. AxRo
Halfsitt. Kn
St. akt. Hfd
Ligg. pl
Högst. Bframo
Helgrsitt. bakåt
Stupst. R
Krhalfligg. 2Kn
Vändligg. tv
St. pl. A
Helsitt.
Talst. Br

№ 238.

Mamsell *Ida S..berg.* 18 år, finska. P.S. 1839. «Såsom barn plågad af obstruction. Vid 12 år förlorad matlust. Nedslagenhet och tilltagande aftyning jemte äckel för köttmat samt stark föda. Vid 13 år hjertklappning och obelåtenhet med allt som vid den åldern plägar glädja och muntra sinnet. Öfverfältläkaren Kewenter*) rådfrågades; derefter d:r Westring och slutligen d:r Schönbeck, som hvar för sig ordinerat brunsdrickning och salta bad, hvaraf hon begagnade sig till 15 året. Sedan den tiden har Ida tilltagit i samma mon hon förut aftog i hälsa och lefnadslust, men skulderbladet synes deremot vilja mera framskjuta. Frågan är: om hon genom gymnastik kan vinna det önskade målet, att skulderbladet icke antager en ännu ytterligare onaturlig form.»

Bhl. 2. d. $^{21}/_{10}$ 39.

Venstrsimhäng. vensterA

Venstr.räckst. 2Kn und. höger sid. R. o. venstrsidBr

(?) *Venstrsim.högervändligg. venstr*

Venstrhögspänngrligg. und. högr sidR

(?) *Simvenstrhalfst. häger Bbakåt und. höger sidR*

Högstrst. höger Aned venstrAupp

Venstrhögbåg.spännligg. sidhögrR

Venstr.strstupsitt. R

Venstr.strspännst.

Stupst. höger und.Refb.upp

Frambåg.venstrstrligg. venstrAned

Stödgrvenstr.strbågst. venstrAned

Venstrsnedligg. tv. högersidBr

Venstrsidspännst. fram

Någon förbättring.

Bhl. 3. d. $^{3}/_{1}$ 40.

Venstrspännst. fram

Venstrgånghögrbågstrst. A.ned

Venstrsimhäng. högr. bågSkuldbl

Stupfall. 2A (böjn. starkast åt venstr.)

Venstrhalfst. högr B.upp und. högr sidR

Venstrstrligg. till högr

Stupst. högr. underRefb. upp

Halfknst. bakåt

Stödstupst. från venstr till högr (händ. f. pann.)

Venstrsprånghögrstrsitt. bakåt

Venstrvändstupst. R (venst. H. för pann.)

№ 239.

Mamsell *Henriette S..berg*, 16 år. Besvärad af äcklingar, dåningar, yrsel, andtäppa; vid gång uppför trappor fullkomlig maktlöshet; underlifvet esomoftast hårdt och utspändt. Hvita prickar sväfva för ögonen; då andtäppa inställer sig, uppkommer samtidigt äfven sveda i luftröret. Öfre delen af venstra lungan mest besvärad under andtäppan. Hjertklappning vid minsta skrämsel eller rörelse. Scoliosis. Hosta esomoftast inträdande, men utan upphostning **). — Syster till föreg.

---

*) Namnet otydligen skrifvet. Den 1;sta behandlingen saknas i årgången 1839. Jfr N;o 188, 200, 230 om sned-kontourer af papp.

**) Utom denna B:s egenhändiga anteckning finnes bland handlingarna följande upp-

Bhl. 1. d. 7/9 40.

Bågstrsitt. linearR==
Famnsitt. 2A
Krhalfligg. Knned
Vriststödj. Vr
Sitt.
Vändhalfstrsitt. A
Knst. bakåt
Talst. und. Br

Bhl. 2. d. 23/9 39.

Venstrstrst. AxR
Venstrstödst. S (högrA uppsträckt.)
Tyngdstrst. R
St. pl. A bakifr. framåt
Bågsitt. Br und. knR
Frambågligg.
Strst. 2Afram-inåt (?)
Högrstrligg. till venstr
Kngrst. bakåt
Venstrstrframligg.
Högrframst. framåtA
Sitt. Fotleds 5 (?)
Grnighäfst. högrsidR venstrsidBr

№ 240.

Fru Doktorinnan *S..lin.* . . . . . .

Bhl. 1. d. 16/3 40.

Sitt. linearR==
Vriststödj. Vr
Famnsitt. horiz. 2A (L³)
Sitt. sidHls== o. nerf (n. pneumogastr.)
Halfligg. Brlyft==
Högsitt. B.upp
Tåstödj. Häl
Talspännst.linear midtBr (m. Ulnarsidan af handen.)
Bågst. linearR (L³)
Sitt. Brlyftn.
St. venstrsidBr o. sidR (flathand. anlägges helt.)
Sitt. högr.undSkldbl

Bhl. 2. d. 8/3 40.

St. MR
Krhalfligg. 2Kn
Högsitt. 2B.ut und. Vr
Vändsitt. A
Ligg. pl
Halfspännst. sidR
St. (L³)
Knst.
Knst. Br
Ligg. 2A
Halfligg. Knned (L)
Bågstrsitt. Br

№ 241.

Edla Aurora T..rell. . . . . . .

Bhl. 1 d. 29/11 40.

Halfliggande benuppdragning *)
Sittande vridning under lyftning.
Stupsträcksittande ryggresn.
Halfkrokligg. ben-inåt tryckn.
Helsitt. bakåt dragn.

---

gifter meddelade af målsman: P.M. «Henriette S...berg hade som litet barn alla barnsjukdomar; hade sedermera 2:ne serskilda gånger början till «vattusot»; har haft älta och frossa, varit besvärad af svimningar. Haft andtäppa och ofta hufvudvärk, hjertklappning, ibland sveda i halsen.»

*) Dessa två bhl. äro så skrifna, att de tyckas vara afsedda att utföras i den sjukas bostad med biträde af någon bland husets egna medlemmar e. a. för ändamålet enkom inöfvad «assistent». Jfr № 200, 224.

Krokligg. tvär. Mskakn.
Snedsitt. Sidböjning under lyftning.

Bhl. 2. d. 29/5 41.

Halfligg. högr fot inåt förning (af Rg.)
Vändsitt. bakåt dragning under bröstlyftn.
Helsitt. bakåt vexeldragn. und. lyftn.
Halfligg. benuppdragn.
Krohalfligg. dubbel knädelning.
(B)
Halfligg. venst. fot utåt förn. (af Rg.)
Ligg. uppresn. und. lyftn.

№ 242.

Mamsell *Jeanette T..ring.* Allmän matthet. Skakning i hela kroppen. Om sömn tages på dagen, inställer sig plötsligt räddsla och qval. Pat. lider af stelhet i alla leder. I venstra armen ofvan och nedom armbågen (likasom på inre sidan af öfverarmen) en känsla af ständig dragning och spänning.

Bhl. 1. d. 21/4 40.

Halfligg. Lndlyft==
Sitt. Axleds
Halfligg. Kn (rep. åt venstr.)
St. venstrA o. A (vågrät.)
Spännst. tv. M==
Krhalfligg. Kn
Högst. venstrfot ut
Sitt.
Halfligg. B.upp
Krgrhalfligg. öfverIsb
St. tv. Lnd==

Bhl. 2. d. 19/5 40.

Strsitt. fram
Halfligg. Gr
Bågsitt. 2A
Högsitt. B.upp
Halfligg. venstrfot o. Vr
Slappsitt. tv. Hft
St. (L³)
Spännst. tv. M==
Bågsitt. Br

Bhl. 3. d. 17/6 40.

St. MR
Halfligg. Kn
Grsitt. Hft
St. A
Halfligg.
Krhalfligg. Kn
Stupgrsitt. R
Helsitt. bakåt und. Br
Sitt. öfvA (5')
Högsitt. B.ut und. Vr
Famnst. fram (mell. lin.)

Känner sig starkare, sömnen bättre; afbrott.

Bhl. 1. d. 10/11 40.

Halfligg. Lndlyft==
Halfligg. F.leds o. Vr
Sitt. (L)
St. v. inA
Halfligg. Kn
Grvändsitt. bakåt und. Br (L)
Halfligg. Gr
Sitt. inHnd==
Stupsitt. R und. Lnd o. Br
Sitt. linearR== Spännligg. tv. M== (?)

Matleda. Tyngsel i lynnet. Smaken elak. *Spännst. tv. M==* bibehålles. I venstra armen en känsla af ständig tyngd, hvilken mest angifver sig vid rörelse.

Bhl. 2. d. 21/12 40.

Stödvändst. fram und.
Halfligg. B.upp und. Vr
Helvändsitt. bakåt und.
Krhalfligg. 2Kn
St. v. A
Bågst. tv. Lnd=
Krhalfligg. part. M
St. v. inA
Grsitt. Hft
Halfligg. Knned
Spännligg. tv. M=
Sitt. Br und. knR

№ 243.

Mamsell *Sofia T...quist.* . . . . . .

Bhl. 1. 2/2 40.

Halfligg. Lndlyft=
Vriststödj. Vr
Vändsitt. bakåt
Högsitt. B.upp
Strsitt. 2A
Halfligg. Kn
Bågsitt. Br und. knLnd
Vändhelsitt. bakåt
Högbågst. Bbakåt
Strsitt. 2A
Halfligg. Kn
Grstödst. bakåt
Bågsitt. Br und. knLnd

Den förut under nära 3:ne år jemt plågande allmänna mattheten är nu till det mesta försvunnen, Ansigtet har antagit en mera normal färg, emot den livida gråaktiga. Händerna ännu nästan hela dagen iskalla. Menstruation uteblifver.

Bhl. 1. d. 13/10 40.

Halfligg. Lndlyft=
Vriststödj. Vr

Bhl. 2. d. 26/11 40.

St. AxR
Halfsitt. B
St. akt. Hfd
Vändhalfstrligg. A
Helvändsitt. båg
Stupst. R und. M
Knfallst. fram
Stödgrst. Hft
Ligg. 2A
Krhalfligg. 2Knned
Spännst. fram

№ 244.

Fru *Mathilda W...berg.* Våldsam kongestion åt främre delen af hufvudet har inträffat i följd af många barnsängar; fötterna kalla hela förmiddagen . . . .

Bhl. 1. d. 28/5 39.

Halfligg. Fleds o. Vr
Halfligg. tv. M=
Krokligg. sidM
Famnsitt. 2A
Bågst. tv. Lnd=
Högst. B.upp
Strvändsitt. fram
Stödst. bakåt med M
Sitt. ringHjess
Vriststödj. Vr

Bhl. 2. d. 10/6 39.

Halfligg. 2Vr.upp

Högsitt. Bned

Krligg. tv. M

Vändligg. ned Hnd på Hfd.

Högsitt. 2B.upp

(β) Grstödst. Hft

Gångstrst. 2Åned

(δ) Halfligg. tv. M

Stupstrsitt. R

Sitt. ringHjess

(γ) Knvändst. R (L³)

Båghäfst. linR o. Hjesspunkt

Utbytas mot:

(β) Utfallst. bakåt m. MLnd

(γ) Tyngdlut. Nck und. Nck

(δ) Vändligg. cirk

Bhl. 1. d. 3/2 40.

Halfligg. Brlyft

Högsitt. 2B.upp und. Vr

Knst.

Vriststödj. Vr

Sitt.

Famnsitt. 2A

Krligg. 2Kn

Bågtalsitt. linearR

№ 245.

Fru *Maria W....bourn.* Framhufvudet besväras af tyngsel. I öfre delen af bröstet någon gång stickningar med känsla af en tryckande tyngd deröfver. Esomoftast allmän matthet.

Bhl. 1. d. 6/9 40.

Sitt. linearR

Halfligg. Kn omvexl. m. F.leds

Sitt.

Halfligg. 2B.upp

St. tv. Lnd

Halfkrhalfligg. Knned

Sitt. underA

Vändsitt. Br

№ 246.

Fru *Charlotta W...berg*, 36 år. Lider ända från barndomen af ofta inträffade blodkongestioner åt hufvudet, sus för öronen, som ofta kännas heta. Nästan ständig yrsel och tyngdkänsla i hufvudet, förenade med långvariga obstruktioner och oordningar i underlifvet. Modersänkning. . . . . . Tung andedrägt och hjertklappning inträffa under gång. Nyttjar ständigt laxantia. Kalla fötter.

Bhl. 1. d. 4/3 40.

Sitt. linearR

Halfligg. Gr

Vändsitt. bakåt und. Br o. knR

Vriststödj. Vr

Famnsitt. 2A

Bågst. linearR (till sista ryggkot.)

Spännst. tv. M

Halfligg. Brlyft

Ofta påkommande hufvudvärk, ständigt blodet åt hjessan o. framhfd. I midtdelen af bröstet esomoftast stickningar. Obstr.

St. venstrsidBr sidR (rigtadt efter det lidande stället.)

Bhl. 2. d. 31/3 40.

Häfbågst. 2Lndpunkt
Högst. Bbakåt
Vändsitt. A
Krhalfligg. 2Kn
Tåstödj. häl
Halfligg.
Stödgrst. S
Stupsitt. R und. pannNck
Ligg. upp und. Br o. M
St. venstrsidBr o. sidR (verkställ. m. flathand.) Rigtas efter det lidande stället.
Högst. Vr

Bhl. 3. d. 20/5 40.

St. MLnd
Högsitt. Bned
St.
Stödgrst. S
Ligg. båg
Stupsitt. R und. Nckgr
Ligg. 2A
Kngrst. bakåt
Sitt.
Högsitt. Bned
Bågsitt. 2A und. knR

Allmän förbättring, hufvudvärken upphörd, benägenheten för obstruktioner minskad *).

№ 247.

Mamsell *Sofi W..ff.* På öfre delen af sköldbrosket en indurerad lymfkörtel af en valnöts storlek. Susning för öronen. Salivkörtlarna uppdrifna esomoftast. Tryckning i öfre främre delen af hufvudet. Obstruktion. «Giktkastningar» förnimmas synnerligast i extremiteterna.

Bhl. 1. d. 26/3 40.

St. tv. Lnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Vändsitt. fram
Grkrhalfligg. 2Kn
Högst. Vr
Halfligg. Gr
Halfligg. Brlyft

Bhl. 2. d. 23/4 40.

Stödstrst. 2A
Knst.
Halfligg. pl.
Högst. B.upp
Stödgrst. Hft
Krhalfligg. Knned
Stupst. R
St. Luftr o. undKäks
Halfligg. Kn
Sitt. Ör
Bågsitt. 2Axleds

№ 248.

Mamsell *Bab. Z.ck.* D. 26/10 40. År 1834 började en matthet inställa sig i båda ögonen, hvarefter under sammanslutningen och derefter öppnandet af ögonen bilderna framställa sig oredigt. Värk har aldrig inställt sig i ögonen. Vid 7 års ålder af koppor blind, men blott 2:ne dagar. Under sednare åren obstruktion, och denna ofta så betydande, att vid sjelfva affö-

*) För öfrigt hänvisas till detta ställe i en anteckning från årgången 1844, hvarom nedan följer ett tillägg № 246 b, sid. 168.

ringen stjernor och gnistor visade sig för ögonen. Någon gång hemorhoidalkänningar, men dessa äro sällan påkommande och obetydliga. Pat. tillförene vand vid en helt och hållet annan diet under 30 års tid, än den som nu följes. För närvarande lider hon af skymning för båda ögonen, högra ögats lins fullkomligt fördunklad *). — Anm.: ögonaffectionen slutade efter några år med fullkomlig blindhet.

Bhl. 1. d. 26/10 40.
Halfligg. F.leds o. Vr
Halfligg. B.upp
Grsitt. Hft
Halfligg. 2Kn
Strhalfligg. tv. M
Grst. MKrs
Halfligg. Kn
Halfligg. B.ut und. Vr
Halfligg. Gr
Grnigst. MKrs
Halfligg. Lndlyft

№ 249.

Fröken *Ebba Å......lm* 14 år. Redan från yngsta åren tyngsel i bröstet, under sednare åren plågad af häftigt påkommande hjertklappning, som ofta inställer sig flera gånger dagligen. Någon gång fortfar den en full timma. Känslig för ljuset. Andedrägten stundom mycket besvärad. Extremiteter ständigt iskalla, endast varma sommardagar kunna deruti göra någon ändring.

Bhl. 1. d. 18/6 40.
Bågst. linearR
Högst. B.upp
Vändgrsitt. bakåt
Kngrst. bakåt
Vändsitt. bakåt
Stupstrsitt. R
St.
Nighäfst. Br
Simhäng. linearR
Grst. 2Kn
Grsitt. Hft
Frambågligg 2A
Vadgrstödj. (händ. f. pann.)
Krhalfligg. 2Knned
Talbågst. längd midtBr
Knst. R (stöd und. skuldrorna.) (?)
Högst Bfram
Bågst. linearR
Spännst. fram

Bhl. 2. d. 28/7 40.
Halfstr. AxR

Tillägg vid årgången 1840.

En kort påskrift, antecknad på en af de till årgången 1840 № 246 hörande handlingar, hänvisar till årgången 1844. Derför tillägges härnedan det, som angår denna № 246. De med tecknet † utmärkta rörelser visa sig tydligen vara *tillagda* i den ursprungliga behandlingen.

*) Den sjuka begagnade sedan gymnastik årligen. Jfr bhl. i årgången 1844 o. f.

Om det andra tillägget (№ 250) råder ovisshet, huruvida den nedan meddelade behandlingen, som synes vara ofullbordad, har dock varit *begagnad*, i hvilket fall qvinnornas antal vore etthundratjugonio.

№ 246 b.

Fru *Charlotte W...berg.* 40 år, redan som barn blodet åt hufvudet. Vid 18—19 års ålder stark obstruktion, hvaraf ansigtets hud, som tillförne varit hvit och skär, blef oren. Begagnat varmt Carlsbadervatten, hvarefter pat. fann sig betydligt sämre. Yrsel och tyngsel i hufvudet ofta förbundna med underlifslidande (s). För 3:ne år tillbaka begagnat gymnastik, hvaraf hufvudvärken upphörde, lynnet lättades och obstruktionen lindrades. Har nu ofta susningar för öronen. Framdelen af hufvudet äfvensom tinningarna besväras förnämligast af värk, hvilken afvexlar mellan kylkänsla och hetta. Starkt ljusskenföranleder hufvudvärk. Öronen hålla sig röda och heta under hufvudvärken. Den är ofta så stark, att minsta tal-ljud besvära och öka plågorna. Gemenligen inträder hufvudvärk under digestionen efter middagsmåltiden och räcker inpå natten, då pat. insomnar af trötthet. Har för närvarande snufva, som varat 6—7 veckor. Respirationen besvärad under gång, hvarvid tillika hjertklappning påkommer. Vid sinnesrörelse inträffar hjertklappning och hufvudvärk. Stickningar mellan skuldrorna, synnerligen då hufvudvärk inställer sig. Efter intagen föda uppdrifves underlifvet. Beständigt moderfall. Obstruktion nästan från 16 års ålder, som numera icke under den sednare månaden till någon del har kunnat afhjelpas med mindre än att dagligen begagna medicin: glaubersalt och mandelmassa. Någon gång afgår med exkrementerna äfven blod. För 8 veckor sedan den våldsammaste hufvudvärk. Fötterna äfvensom underbenen betydligt kalla. Stark hudretlighet, som gör att pat. hvarken fördrar luft eller vatten. Sömnen god. — Månd. d. $^{29}/_{1}$ 44.

Bhl. 1. d. $^{4}/_{3}$ 44.

Motböjdst. tv. Lndo und. vvv (af Rt.)
Grhalfligg. B.upp
Strstupsitt. 2Anedo
Lågsitt. Hft
Krhalfligg. 2Kn
Helsitt.
Låggrstupsitt. vexelvvv (af Rg) (händ. i sid.)
Halfligg. Bnedo (af Rt.)
Halfstrsnsitt. (?)
Vändhalfligg. cirkelvvv
Böjdsitt. vexelvvv und. knLndo (händ. f. pann.)

Bhl. 2. d. $^{12}/_{4}$ 44.

Motst. vexelvvv (af Rt.) und. tv. Lndo
Halfligg. F.ledso o. Vr
St. pl. A
Halfligg. B.upp
† Spännst. tv. M=
† Vstrv.vändsitt. v. Brmusk
Halfligg. Kn
† Halfligg. v. Lj=
Strsitt. 2A

Niggrmotst. 2Kn und. lågMKrso

№ 250.

Fröken *Amelie L.......pt*, 12 år. Våldsam hufvufvärk minst en gång i månaden, hvarvid då äfven äcklingar inställa sig. Händer och fötter hålla sig vanligtvis kalla. Snedhet. Till venster utskjutande refben, venstra skuldran neddragen, ryggraden krökt.

Bhl. 1. d. 2/9 40.

Vriststödj. Vr
Högerstrst högr. tv. sid
Högrgångvenstrstr. venstrAnedö
Venstrstrstupsitt. venstrAnedö
St. akt. Hfd bakifr. framåt
Venstrstr. . . . . . . (?)
Framligg. (L)
Halfligg. B.ut und. Vr
Spännst. tv. M

Årsberättelser

omfattande tiden

1839—1840

jemte andra dertill hänförliga redogörelser.

I.

Följande uppgifter utgöra de till årsberättelser hänförliga handlingar, hvilka befinnas antecknade i en större liggare, innehållande en fullständig efter årgångar ordnad samling af dylika papper från 1839 till 1862. De äro af framlidne föreståndaren vid Kongl. Gymn. Centralinstitutet Professor L. G. Branting författade och ingifna till Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk enligt beslut, derom fattadt af denna styrelse, hvilken då utöfvade den närmaste uppsigten öfver Centralinstitutet *).

Summarisk uppgift å den personal, som under loppet af år 1839 bildats till gymnastiklärare och instruktörer, som erhållit undervisning i pedagogisk och militärgymnastik eller ock mot särskilda kroniska sjukdomar vid Gymnastiska Centralinstitutet behandlats.

	Antal personer utan afgift.	Antal betalande personer, mot olika afgift.	Sammanräknadt antal personer.	Medeltal af månader, som hvarje enskild begagnat.	Medeltal af timmar, som hvarje enskild begagnat.
Under året utexaminerade gymnastiklärare och instruktörer	4	—	4	6	815
Afgångna kurselever utan examen	3	—	3	4	554
Yngre och äldre personer af mankönet, som mot olika kroniska sjukdomar begagnat medikalgymnastik	17	90	107	2	96
Yngre och äldre personer af qvinkönet, som erhållit sjukgymnastik	12	55	67	2	96
Äldre manspersoner, som begagnat pedagogisk gymnastik	8	34	42	$1^1/_2$	36
Gymnasii- och skolungdom, hvaribland en del erhållit undervisning i vapenföring jemte pedagogisk gymnastik	15	248	263	7	112
	59	427	486	—	—

*) Jfr det ofvan anförda om denna liggares innehåll af dylika handlingar, ingifna i början blott till nämnda direktion, men efter 1858 jemväl till Kongl. Sundhetskollegium.

Förteckning å de personer, som vid Gymnastiska Centralinstitutet begagnat den offentliga såväl theoretiska som praktiska undervisningen, och såsom utexaminerade lärare och instruktörer i gymnastik år 1839 utgått.

Af Kongl. Maj:ts Armé.

Wahlfelt, Fredrik, Underlöjtn. vid K. Andra Lifgardet,
Wahlfelt, Wilhelm, Underlöjtn, vid K. Andra Lifgardet.
Marin, Aug. J., Underlöjtn. vid K. Skaraborgs Reg.
Enblom, Carl Fredr., Underlöjtn. vid K. 2:dra LifgrenadierReg.

Namnförteckning å de personer, som höstterminen år 1839 och vårterminen 1840 begagnat den theoretiska och praktiska lärokursen vid Gymnastiska Centralinstitutet.

Af Kongl. Maj:ts Armé.

Retzius, Abr. Arv. Underlöjtn. vid. K. Götha ArtilleriReg.
Nordqvist, Carl Wilh., Underlöjtn. vid K. Westgötha Reg.
Almqvist, Erik Viktor, Underlöjtn. vid K. Uplands Reg.
Regnér Wilh. Napol., Underlöjtn. vid K. Westmanlands Reg. Afgått.
Wahlbom, Gustaf B., Underlöjtn. vid K. Kalmar Reg.
von Hofsten, Sten Erland, Underlöjtn. vid K. Nerikes Reg.
Wessén, Henr. Christ. Wilh., Underlöjtn. vid K. Nerikes Reg.
Wijkander, And. Laurent. Theod., Underlöjtn. vid K. Wermlands Reg.

Antalet å de elever af Stockholms läroverk, hvilka erhållit pedagogisk gymnastik och vapenundervisning vid Gymnastiska Centralinstitutet år 1839.

Clara högre lärdomsskola	148.
Nya Elementarskolan	100.
Privata elever	15.
Tillhopa	263.

Stockholm den 31 Januri 1840. *Gabr. Branting.*
Gymn. Förest.

Summarisk uppgift å den personal, som under loppet af år 1840 bildats till gymnastiklärare och instruktörer, som erhållit undervisning i pedagogisk- och militärgymnastik eller ock mot särskilda kroniska sjukdomar vid Gymnastiska Centralinstitutet behandlats.

	Antal personer utan afgift.	Antal betalande personer, mot olika afgift.	Sammanräknadt antal personer.	Medeltal af månader, som hvarje enskild begagnat.	Medeltal af timmar, som hvarje enskild begagnat.
Under året utexaminerade gymnastiklärare och instruktörer	7	—	7	6	815
Afgångne kurselever utan examen	1	—	1	4	554
Yngre och äldre personer af mankönet, som mot olika kroniska sjukdomar begagnat medikalgymnastik	32	150	182	2	96
Yngre och äldre personer af qvinnokönet, som erhållit sjukgymnastik	20	114	134	2	96
Äldre manspersoner, som begagnat pedagogisk gymnastik	8	34	42	$1^1/_2$	36
Gymnasii- och skolungdom, hvaribland en del haft undervisning i vapenföring jemte pedagogisk gymnastik	10	242	252	7	112
	78	540	618	—	—

Förteckning å den personal, som vid Gymnastiska Centralinstitutet begagnat den offentliga såväl theoretiska som praktiska undervisningen, och såsom utexaminerade lärare och instruktörer i gymnastik år 1840 utgått.

Af Kongl. Maj:ts Armé.

Retzius, Abr. Arv., Underlöjtn. vid K. Götha Artilleri Reg.
Nordqvist, Carl Wilh., Underlöjtn. vid K. Westgötha Reg.
Almqvist, Erik Viktor, Underlöjtn. vid K. Uplands Reg.
Wahlbom, Gustaf B., Underlöjtn. vid K. Kalmar Reg.
von Hofstén, Sten Erland, Underlöjtn. vid K. Nerikes Reg.
Wessén, Henr. Christ. Wilh., Underlöjtn. vid K. Nerikes Reg.
Wijkander, And. Laurent. Theod., Underlöjtn. vid K. Wermlands Reg.

Namnförteckning å de personer, som höstterminen år 1840 och vårterminen år 1841 begagnat den theoretiska och praktiska lärokursen vid Gymnastiska Centralinstitutet.

Af Kongl. Maj:ts Flotta.

Meinander, Carl Johan, Premierlöjtnant.
Koskull, Friherre Ivan, Sekundlöjtnant.

Af Kongl. Maj:ts Armé.

Stackelberg, Friherre Hjalmar, Löjtn. vid K. LifbeväringsReg.
Hagberg, Hjalmar, Löjtnant vid K. Uplands Reg.
Tott, Friherre Axel, Löjtnant vid K. Skånska InfanteriReg.
Abelin, Rudolf, Underlöjtn. vid K. Nerikes Reg.
Forsberg, Ad Göran, Underlöjtn. vid K. LifbeväringsReg. Afgått.
Bolling, Nikolay, Sek.löjtn. vid 2:dra Aggerhuuske Inf.Brigaden.

Civil person.

Widerström, Otto Fredrik, Veterinärläkare.

Antalet å de elever af Stockholms läroverk, hvilka erhållit pedagogisk gymnastik och vapenundervisning vid Gymnastiska Centralinstitutet år 1840.

Clara högre lärdomsskola	142.
Nya Elementarskolan	100.
Privata elever	10.
	Tillhopa 252.

Stockholm den 30 Januari 1841.

Gabr. Branting,
Gymn. Förest.

II.

Följande yttranden äro obetydligt förkortade utdrag ur de *två tal*, hvarmed framlidne föreståndaren vid Kongl. Gymn. Centralinstitutet Professorn L. G. Branting 1839 d. 20 April och 1840 d. 15 April (omedelbart efter de »utexaminerade instruktörernas offentligen» verkställda pröfning) afslutade redogörelsen om de då tilländalupna båda undervisningsåren *).

Uppläst den 20 April 1839.

Nådigste Herre! Mina Herrar! Det är nu 26 år sedan Gymn. Centr. Institutet inrättades, med hela styrkan af en opinion emot sig, men med vissheten af en sannfärdig sak för sig. Den kämpar säkrast, som kämpar lungt; som besinnar sitt mål och rätt handlar, utan att villas eller tillbakaträngas af illviljan eller det skefva gycklet; utan att se på egen vinst och upphöjelse. Handlingen ensamt ger vext efter sin art af sanning eller falskhet; den förra bär stärkande frukter, den senare är ett efemeriskt alster, hvars uthängda skylt väl, för någon tid, kan finna sina beundrare, såsom ett dagens mode, men det uthärdar lika litet pröfningen, som dimman solen. Hvad vore väl menskligheten, om det falska icke i sig innebar sjelfförstörelse? Och hur skulle någonsin sanningens ljusstyrka kunnat allmänt förspridas, såframt den icke långsamt och stilla beträdt sin väg framåt och småningom förträngt det orätta, det skadliga. Vexten fordrar morgonens mildare stråle för att ej brännas af middagens glödsol. Sjelf tyckes verldsordningen framalstra hindren, som hejda upplysningens snabbare gång, för att såmedelst låta den först såsom rännil, sedan såsom bäck och omsider som mäktig flod falla in i oceanen för vetandet. Hvarje ny sak af större betydenhet, fastän grundad på sanning, möter motstånd, emedan begreppen, som den framalstrar, äro främmande för det gamla; och det fordras derföre en tid under hvilken den skall tillkämpa sig besittningsrätten. Sådan är den skenbarligt labyrintiska ledningen af den allt mer framträngande upplysningen. Den måste gradvis närma sig, såframt den ej skall uppkalla samma menliga inflytelse på tidsanden, som för den svagsyntes öga solljuset, hvilket hastigt inträngdt förblindar, men gradvis mottaget uppenbarar föremålen i deras rätta former.

Man vill anklaga Gymn. Inst. att ej nog skyndsamt i skrift, i full dager hafva framlagt hela sin nya lära, sina åsigter, sina praktiska upptäckter;

*) Jfr ofvan. Det förra afslutningstalet hölls af B. under företrädarens sjukdom få dagar före dennes frånfälle.

att ej nog nitiskt hafva påskyndat spridandet af kännedomen om en sak, hvars utveckling är dess mål. Skulle Institutet hafva skyndat att, vid hvarje gjord ny bemärkning eller iakttagelse af de mekaniska inverkningarna på menniskoorganismen, i dess helhet eller på olika delar, införa dem i den vetenskapliga journal-litteraturen utan att de samma hade närmare blifvit beräknade och ompröfvade; så hade mången ännu omogen slutsats, mången misstydning mången irring om modus operandi kommit i omlopp, som skadligt skulle hafva återverkat på sjelfva saken, och kanske äfven stängt den på kunskapsskörd rika väg, som nu är småningom öppnad. Man felar om man tror detta Institutet, i förhållande till sin inskränkta Lärarepersonal *), och sina små pekuniära tillgångar, icke nog nitiskt hafva befordrat sitt syfte. Institutet har i *handling* mera än i böckers antal visat sig verksamt och gagneligt både för det offentliga och det enskilta. Vid Rikets alla högre och lägre läroverk äro Gymnastiklärare anställde; samteliga härstädes bildade. De fleste Regementen hafva på H. M:ts Nådiga befallning erhållit instruktionsofficerare i Liniegymnastik och bajonettfäktning. Reglementen hafva blifvit nedskrifne och på trycket utgifne. Under de senare 3:ne åren har Institutet lemnat dels pedagogisk dels ock sjukgymnastik åt omkring 1500 äldre och yngre personer, hvaribland ett betydligare antal med kroniska sjukdomar, för hvilka senare, med få undantag, den mekaniska medicinen, utan ringaste tillhjelp af medikament, åstadkommit verkliga kurer, samt utan att derföre någon af desamma blifvit ombeskrifna eller utropade i tidsskrifter; men de hafva blifvit lagde till föregående erfarenheter, och jemförde med dessa, för att bilda ett mera sammanhängande helt, otjenligt för den periodiska pressens loftal, hvars näring är småartiklar för dagens tvister och missbelåtenhet.

Att utrensa det omogna falska från det fullmogna rena, är hvad tiden behöfver. Den ena dagen utropar beundran öfver hvad den andra med bättre bevis förkastar. Det nya måste länge följas och bemärkas för att se: om det i längden håller profvet. Af sednare tiders funder, som ännu af mången hyllas, är den liggande pinsträckningskur, åt hvilken man har gifvit namn af ortopedi och hvilken lära, i våra dagar, blifvit af ortopederne förenad med gymnastik för att, medelst densamma, söka motverka den allmänna organförtvining, som, antingen uppstår under *liggkuren*, eller först efter någon tid partielt eller totalt inställer sig. Ortopedien sammanhänger dock lika litet med Gymnastiken, som grofsmedshandtverket med kirurgien. Följer man

*) Vid det skede (1839), hvarpå dessa ord syfta, blef *lärareantalet* något ökadt, men uppgick dock ej till hälften af den nuvarande (åren 1864—1882) styrkan, *efter* B:s tjenstetid. Anslag till bestridande af utgifterna för de stora kalla salarnas uppvärmning och upplysning samt för «materielens» underhåll m. m. saknades 1839 fortfarande; och medlen dertill måste ännu anskaffas genom *samtliga* lärarnes åliggande att användas såsom biträden både i sjukgymnastik och skolgymnastik *jemte* deras egentliga tjenst att undervisa «lärokursen» i theoretiska och praktiska ämnen. Fullständigare jemnförande uppgifter om Centralinstitutets tillgångar och åligganden under föregående och efterföljande åren ses på annat ställe.

gången utomlands af det ortopediska spännhandtverket, befinnes det vanligen med få undantag i händer på mindre insigtsfulla personer. De farliga verkningar, hvilka denna liggkur, som oftast af ortopeden utsträckas till 8—10 år, medbringar på bålens inre delar, äro ganska talrika. De ytliga blodströmmarne intvingas i de djupt liggande kärlen, förmedelst spännselarnas onaturliga anliggning och långvariga tryck på hufvud, hals, bröst och underlif; muskulaturen förtvinar; och derjemte uppkomma pressningar åt hjernan, svindelanfall, dåningar, qväfningar åt bröstet och flera andra tecken angifvande oordningar och lidanden i de för lifvet mest vigtiga organerna — rubbningar som stundom äro farligare för patienten än snedheten från sin början var. Ortopeden har trott sig afhjelpa detta med förnyadt bruk af blodiglar, och (såvidt ej afvikningen är betydlig) ernår han sitt mål och botar snedheten delvis; men patienten är nu gjord till större krympling i sina inre organer, än hvad den yttre stommen förråder. Hur vore det väl möjligt, att den lefvande naturen, som endast i sin sanna frihet förmår utveckla sig, skulle, tvärt emot de visa lagar, hvilka den Högste en gång grundat för hela skapelsen, kunna bringas i tvångsselar, utsträckas under åratal på sträckbänk, med mindre än att organernas lifsverksamhet skulle förfalla i ett oharmoniskt, i ett sjukligt förhållande? Besynnerligt nog, att man nu i vårt land, det enda hvarest det gymnastiska förfarandet blifvit, på rent vetenskapliga och af erfarenheten besannade grunder, uppställdt, söker att, i förening med en afart Gymnastik, införa press- och liggkuren *för bålens större missbildningar*, sedan den utomlands har förlorat anseende såsom mägtig att ensam kunna uträtta något verkligt godt.

I, mine Herrar, som nu i dag, *i närvaro af landets sanningsälskande Furste*, offentligt framlagt den inbringade skörden af Ert förvärfvade vetande i den teoretiska och praktiska Gymnastiken, glömmen icke edra kunskapers otillräcklighet och behofvet att förkofra dem. Användén med samvetsgrannhet och urskiljning de medel I förvärfvat; låten ständigt forskningen hafva sanningen till sitt mål, och omfatten denna ljusets skänk lika varmt, lika starkt som hjertat det renade blodet.

Uppläst den 15 April 1840.

Nådigste Herre! Mine Herrar! På skiljda, fastän sammanträffande vägar, framträder vetenskapen och konsten. De äro mäktiga krafter, med hvilka den nya tiden tillkämpar sig ständiga segrar. Tanken är dess herrskare, ljuset dess mål. De dväljas jemte sanningen, och hafva sin näring af det höga och sköna. Det förut okända, för forskningen fördolda, träder närmare fram från sina hemliga rum, framställer sig i förklaringens drägt, och sammanflyter i vetandets flod, der oändligheten speglar sin urbild. Med genomträngande blick bespejar Herschel verldsrymdens omätliga fjerran, lyfter förhänget från stjernflockarna, visar huru elementerna i den vidtfamnande e-

thern utveckla nya himlakroppar, under det Ehrenberg förklarar de särskilda organerna i djurkroppar, hvilka ej kunna skönjas af det obeväpnade ögat. Med aërostatikens tillhjelp, beseglar Green lufthafvet. Jordens bildningshistoria vinner mer och mer belysning, genom geologernas mångsidiga forskningar. På enkla grunder visar Berzelius sammansättningen af de organiska och oorganiska tingen och uträknar deras atomer. Müller löser gåtan af de lefvande organernas förrättningar, medan Retzius uppfinner väfnader i sjelfva benbildningen. Daguèrre låter ljusstrålarna sjelfva måla föremålen, och efter några minuter är den photografiska teckningen fulländad, med den finhet och detaljfullkomning, hvilken ingen annan konst har kunnat uppnå. Ensam på obanad väg, knappt bemärkt, än mindre känd, ringa aktad, i kamp med behofvet, häcklad och beledd af allmän fördom, endast följd af sitt snille, sin själsstyrka, sitt ljusa omdöme, gick Ling, gymnastikens sanna grundläggare, med djerf forskning steg för steg, fram till sitt förutsatta mål. Han uttänkte och bestämde för menniskokroppens särskilda organer, ett nästan otroligt antal gymnastiska rörelser, hvilka alla öfverensstämde med lagarna för den lefvande organismens behof. Ingen af hela gymnastikens skiljaktiga läror förbisågs; allt behandlades af honom, med lika skarpsinne, värma och forskningsnit. Antingen rörelseformeln tillhörde den totala eller partiela kroppsbildningen, var beräkningen lika djup och genomträngande. För vapenföringen lade han de matematiska sanningarna och det förenklande urvalet till grund. Användandet af de passiva, de aktiva och de blandade rörelserna i olika sjukdomsfall, framställde han på ett sätt, som obestridligt bevisar gymnastikens mäktiga inflytelse, på såväl den friska som den sjuka menniskokroppen. Och en dag då naturmedecinen kommer att gälla hvad den bör gälla, efter att under århundraden hafva varit förglömd, skall gymnastikens sanningar förtränga mången nu erkänd lära.

Sedan Ling, efter att i nära trettio år, med det mest brinnande nit, oafbrutet, fast oförstådd, hade arbetat för den fysiska uppfostran; började tid efter annan gymnastiken besegra de hinder, som hejdade dess gång. Ännu hade tvifvelsutan gymnastikens sanningar varit föga bekantgjorda, så framt ej vår regerande Konung, och landets högt begåfvade Kronprins lemnat detta läroverk understöd till bildandet af Gymnastiklärare *). Och i sanning tiden är inne för att närmare besinna vigten af den fysiska uppfostran, och att med kraftig hand verka till densammas allmännare spridande. för beredande af allmän vapenförhet. Forskningen upprödjer ständigt nya

*) Den d. v. konungen var bland de förste, som i gymnastik såg något annat ändamål än bara «lindanseri» och insåg möjligheten att med en lämplig gymnastik befordra och förkorta soldatbildningen. Då efter åtskilliga föregående fåfänga försök Centralinstitutet 1835 lyckades erhålla bemyndigande att utarbeta ett reglemente innehållande de enklaste fristående kroppsöfningar för rekrytskolan, och genomdrifva ett kungligt påbud om dessa öfningars användning; sammandrogs först en afdelning vid Drottningholm för att bilda en försöks-skola, hvars gymnastiska öfningar närmast leddes af d. v. lieutenanten Herr Aug. Georgii med understöd af den d. v. Kronprinsens enskilda medel.

odlingstegar. Man söker mer och mer vidga kunskapsomfånget, dock utan att låta kroppens bildning tjena som en häfkraft för den inre utvecklingen, och man glömmer, att endast förmedelst kroppens organer är själsodlingen möjlig. Införlifvades eller sattes detta helsomedel i närmaste förbindelse med den intellektuela bildningen, skulle ej så mången verkligt sann förmåga hafva tvinat af i sina första verkningsår.

Den i organismens inre verkande kraften kan icke beherska kroppen, med mindre än att de båda ömsesidigt stå i samband och ingripa inom hvarandras sferer. Detta har Ling både på vetenskaplig och praktisk väg, genom sin på ren erfarenhet grundade lära, förevisat. Hade han icke med den mest stränga konsequens och kritik, med pyrrhoniskt tvifvel om det förvärfvade positiva vetandet, låtit sina nya upptäckter både underställas tankens och praktikens förnyade pröfning: skulle mången gren af det skörderika träd, som han upplantat, redan hafva vissnat och fallit af.

Hvad som höjer Lings Gymnastiklära utöfver allt hvad man i denna väg sökt framlägga, är enheten i beräkningen, af de särskilda delarna, ty de utgöra *ett sammanhängande helt.* Mången fattar betydelsen af den enskilda länken; blott få kunna se formerna under en enda lefvande idé, Hvad han varit för sitt land, hvad han verkat för detsamma, och ännu fastän hängången verkar, skall efterlefvande mera vidtfattande inse och erkänna, sedan vetandet stadgat sig, meningarna jemkat sig, och tvisterna upphört.

Man felar, om man tror detta Institutet, i förhållande till sin inskränkta Lärarepersonal, och sina små pekuniära tillgångar, icke nog nitiskt hafva befrämjat sitt syfte. Institutet har i *haudling* visat sig verksamt och gagneligt både för det offentliga och det enskilda. Vid de flesta Rikets högre och lägre läroverk, äro Gymnastiklärare anställde; samtlige härstädes bildade. De fleste Regementen hafva på H. M:s Nådiga befallning erhållit instuktionsofficerare i Liniegymnastik och bajonettfäktning. Reglementen hafva blifvit nedskrifne och på trycket utgifne. Under de senare trenne åren har Institutet lemnat dels pedagogisk dels och sjukgymnastik åt nära 2000 äldre och yngre personer, hvaribland ett betydligare antal med kroniska sjukdomar, för hvilka senare, med få undantag, den mekaniska medicinen, utan ringaste tillhjelp af (chemiskt) medikament, åstadkommit flera fullkomliga kurer, samt utan att derföre någon af desamma blifvit ombeskrifna, eller utropade i tidsskrifter; men de hafva blifvit lagde till andra erfarenheter, och jemförde med dessa, för att inbilda sig i det hela.

I, mine Herrar, som nu slutat Eder förutsatta lärokurs, som genom inhemtande af naturstudiernas första enklaste elementer hafven beträdt en för Er ny väg, på hvilken skörden än alldrig felat, ögat aldrig tröttnat och näringen för tanken ej någonsin upphör; stannen ej på den började banan till kunskaper. Ju närmare vetandets mål, ju rikare skatter. Gagnen ert land efter förmåga med den kunskap I förvärfvat; men låten icke någonsin den sak, i hvilken I hafven utbildat Eder, förfalla, under er ledning, till ett *praestigiatoriskt* spel, för att dermed vinna okunniges beundran och den tanklösa

hopens handklappningar, som ej förmår skilja det *nyttiga* från det konstlade, från det förvånande, från det onaturliga. Ert arbete, har både fordrat tankespänning och kroppslig ansträngning, men den frukt Ni deraf kunnen skörda bör tillfredställa Ert inre. Hämten derföre framgent eder kunskap fortfarande ur vetandets rena, djupa källa, dess rika ådra utspringer från det oändliga.

DELAR AF

L. G. BRANTINGS

EFTERLEMNADE HANDSKRIFTER

UTGIFNE

ENLIGT HANS FÖRORDNANDE

Häftet III.

UPSALA 1882
R. ALMQVIST & J. WIKSELL'S BOKTRYCKERI

Förord till tredje delen

(af utgifvaren).

»Quicumque artem, aut rem aliquam sibi exacte tractandam proponunt, operae pretium est, ut non modo illius naturam, atque singulas conditiones explicent, verum etiam illam ab aliis, quae similem naturam perinde, ac nomen obtinere videntur, ita distinguant, ne lectores aequi vocatione decepti vel circa res ipsas decipientur».

Hieron. Mercurialis *De Arte gymnastica.* Lib. I cap. XIII.

I.

Ganska många och i vissa fall äfven mycket svåra skola säkerligen de anmärkningar blifva, hvilka komma att framställas mot den vetenskapliga halten i åtskilliga af de uppgifter, hvilka innehållas i de af B. 1840 antecknade sjukbeskrifningar m. m. Den enda men giltiga erinran, som kan anföras till deras försvar eller ursäkt, är delvis att finna i den närmast föregående tidens förhållanden. De brister och luckor i vetandet, som då förefunnos, anses ju nu allmänt vara ganska stora. — Det skred ej alltid fort på den tiden i Sverige (under det s. k. »Hwassers praesidium») med spridandet af praktisk kännedom om vetenskapens upptäckter, fastän mången lärd man då var mycket beläst. Redan 1820 talade Gadelius om de vigtigaste utomlands började förfaranden, som sednare hänfördes till fysikaliska undersökningar. Men först närmare 1840 började de att praktiskt användas i Stockholm genom de förtjenstfulle landsmän, som i 1:sta häftet nämndes. Ännu efter den sistnämnda tiden (1840) inhemtades fysiologi i Sverige blott genom *läsning* af utländska handböcker; inga fysiologiska experimenter »in vivo» voro ännu inomlands gjorda före 1845, då Liedbeck verkställde i Upsala de första inom fäderneslandet utförda. — Desto vissare skall innehållet af B:s sjukbeskrifningar vederlägga den åtskilliga gånger framställda beskyllningen, att vilja utsträcka gymnastikens bruk till en »universalmedicin» o. a. d. orimliga ytterligheter, hvilka ej utan *bevis* böra tillvitas honom mot hans egen bestämdt uttalade förnekelse.

II.

Ehvad man må skäligen kunna anföra f. ö. om brister i vetenskapligt hänseende bland de till *föregående häfte* hörande papper från 1839—40, bevisa de åtminstone, att den värsta sedan 1862 oftast upprepade anklagelsen

(Dubois-Reymond's) är gripen ur luften. Hvarken de på *behandlingarna* förekommande »serier» af rörelseformer eller de i *sjukbeskrifningarna* förekommande anteckningarna förråda en uteslutande tanke på »bara muskel». Huru annorlunda är ej hans ofta efter »specifika verkningar» på *de olikaste organer* beräknade förfarande, om man jemnför honom med samtidiga och sednare akrobater på »reck och barr», hvilka endast tänka på att blifva »tüchtig gemuschkelt» *). Huru olika med dessa aktningsvärda turnare, som i deras fulla styrka föragtade all fristående gymnastik, såsom varande föga annat än qvinlig veklighet **) och dessutom alltför enkel och obetydlig. Huru olika är han ej dessa flitiga tillverkare af *ofantliga systemer*, hvilka påstås vara alldeles fullständiga, och hvilka dock endast tänka på *leder* och att göra menniskorna mycket *böjliga*, såsom om ingen annan verkan af gymnastik vore vigtigare ***). — Hela B:s förfaringssätt bildar redan långt före 1840 den bestämdaste motsats till den besynnerliga bild deraf, som Hr Dubois-Reymond tyckes göra sig. En sträfvan efter rent »muskulära effekter» (förutsatt, att en *uteslutande* sådan är möjlig) träffas aldrig hos B. utom i vissa fall af travmatisk orsak, och möjligen i vissa fall af bråck. Ty äfven om snedheters behandling säger han uttryckligen, att den är företrädesvis »respiratorisk» i början för de svaga (lindriga samsidiga rörelser för öfverlifvet och för bålens helhet, ofta under minskning af det tryck som bålens tyngd i *upprätt* ställning utöfvar på ryggraden) hvilkas krafter och moraliska vilja först böra stärkas och öfvas. Ej ens vid snedheter, ja t. o. m. icke vid »rheumatismer« o. a. d. ledåkommor, fäster B. *mesta afseende* på de yttre muskeldelarna, såsom sådana. I motsats till våra n. v. knådare (»massörer»), som inskränka sig till ett fåtal af blott passiva rörelser, använde B. nästan alltid tillika några aktiva former, somliga af en lokal verkan, andra af en mycket omfattande men dock öfvervägande »respiratorisk» verkan på bålen, nemligen om tillhörande ställningar rätt iagttagas †). — — Men man kan dock med skäl invända, att alla dessa nu anförda behandlingar nyttjades 1840 blott för verklig *sjukgymnastik*, eller åtminstone för tjocka, tunga goddagspiltar, som hvarje dag öfverlastade sina magar, eller för sådana unga svaga »skralhankar» eller bokmalar, som hafva försummat att nyttja en ordentlig daglig friskgymnastik under skoláldern, och derigenom ådragit sig åtskilliga krämpigheter, fortsatta och förvärrade med tiden. Till svar på denna möjligen inträffande nvändning kan man såsom i föreg. häfte erinra, att den egenteliga *frisk-*

---

*) Ett ännu gängse uttryck bland tyskar; jfr den vidt spridda tidskriften *Ueber Land und Meer* XXXVI, s. 661—664.

**) Jfr Jahn, 2:dra upplagan 1847 (med den föregående af 1816), äfvensom Neumanns uppmaningar till Massmann att ej föragta »fristående öfningar» o. a. d.

***) Jfr Spiess *Turnlehre* 1840—1847 o. a. förteckningar öfver s. k. »Gelenkübungen» eller »exercises articulaires».

†) Man har ju likväl äfven påstått, att han *afskaffade* de passiva rörelserna; och sannt är, att han minskade deras bruk (vissa former) efter Lings död. Men man yrkade ju en tid i utländska afhandlingar (Friedrich, Meyer, Schildbach m. fl.), att de passiva formerna borde alldeles *uteslutas* ur gymnastik. Hvilkendera har rätt, hvilken har gått den bästa medelvägen?

gymnastiken, för skolor och unga rekryter o. s. v., är redan tillräckligt framlagd i flera böcker på svenska, norska, tyska och engelska från 1836 till 1881 om den i Norden uppkomna method, hvilka jemte teckningar innehålla ett betydligt antal af *tabeller*, sammansatta af mycket olikartade rörelser, att utföra *ledvis* oftast. Här är således ej nödigt att å nyo upptaga utrymme med tal om *friskgymnastik* och dertill hörande tabeller e. a. d. Derför må blott följande helt allmänna erinringar tilläggas, af hvilka några mera eller mindre beröra både frisk- och sjukgymnastik.

a) Den nämnda rygtbare fysiologen *upprepar* äfven 1881 sina tidigare beskyllningar, att den af honom förkastade methoden ej röjer tankar på något annat än muskler, att den aldrig afser rörelsers verkan på *nervdelar*, att det af Jahn 1816 uppställda öfningsförråd mindre eger detta fel, Men likasom Virchow agtar han ej nödigt att anföra ett enda bestämdt fall, d. v. s. någon viss öfning (eller hel tabell) förekommande i den förkastade methoden, som *bevisar* detta. Då han anser detta besvärliga onus probandi vara under sin värdighet; må vi anföra några *jemnförande* fall, som kunna bevisa motsatsen, d. ä. bevisa att B. i dessa händelser föredrog former (modifikationer), som bättre *undvika* en blott muskulär eller blott artikulär verkan än den annars förträfflige Jahn's efterföljare gjorde i likartadt fall. Den goda teckning, som E. Eiselen meddelar 1861 i sina *Abbildungen* 2:dra uppl. f. 116, samt den teckning, som det svenska Gymn. Regl. af 1836 tab, 3 f. 5 (vid brist på plint, flor, stolar e. a. upphöjning) föreslår nödfallsvis, äfvensom de af H. Liedbeck's *Dagöfningar* 1881 meddelade teckningar (f.f. 58—60) kunna hjelpa jemnföraren fram till kännedom om de *rörelser*, hvartill dessa ställningar användas med eller utan redskap, med eller utan biträde. Den första ställningen är Eiselens e. a. tyska författares »Liegestütz». Af denna teckning kan man äfven förstå det i Tyskland vanliga »Armwippen im Liegestütz mit Speichgriff», en följd af hastiga rörelser på stället, d, ä. armarnas hastiga böjning och sträckning vexelvis. Vidare finnes i samma system ett sätt att med upprepade små hopp (»Stützhüpfen», «Stützeln») flytta sig framåt i samma ställning på barren, d. ä. att både händer och fötter stöda på redskapet under flyttningen. Hopp kunna ju göras blott *hastigt?* Således måste denna flyttning bestå af små *hastiga* rörelser med armarna. — Den hos B. brukade motsvarigheten (till det nämnda Armwippen) är en *Stupfall. 2A*, en bland hans mest begagnade former, likasom hos hans företrädare. Jfr äfven den här meddelade bild fig. 85. Den skall verkställas blott temmeligen långsamt i en noga afpassad »tidform», fötterna stödda på golfvet, händerna vanligen hvilande på en låg upphöjning (flor e. a.) något *framom* axlarnas lodlinea. Händerna måste så vändas, att fingerspetsarna rigtas något inåt (»konvergerande») och att armbågarna under den *långsamma* böjningen föras *utåt* till sidorna, icke rätt bakåt slutna till lifvet. Armarna uträtas ej fullständigt. En kort men bestämd *paus* skall tydligt skilja sänkningen och höjningen, synnerligen om rörelsen användes för en sjuk eller svag under afpassadt motstånd (vid höjningen) af ett biträde eller två, som lägga ena handen mellan axlarna, den andra griper om öfverarmen för att vara redo till hjelp. Jfr

gymnastikreglementet af 1836 mom. 352—355 semt tab. 3 fig. 5. — Nåväl hvilketdera af de två olika förfaringssätten (den hastigt upprepade flyttningen eller den angifna långsamma rörelsen på stället) tillåter lättast att *så* verkställa uppgiften, att tillräcklig frihet kan deredas derunder åt andningen, att noga tillse hållning af hufvud, axlar, bröst m. m.? Hvilketdera är förnämligast tjenligt att utbilda en kraftig muskulatur, eller snarare en särskiljd *konstfärdighet.* Hvilketdera drager den handlandes (»rörelsetagarens») mesta uppmärksamhet på konstfärdighetens vinnande? Hvilket bereder *lättast* bröstkorgens vårdade hållning till den högsta möjliga grad? Hvilket kan lättast undvika eller motverka kutiga axlar, synnerligen för svagare menniskor?

b) Det tillhör ej denna flygtiga öfversigt att fullständigare utreda hvilketdera förfarandet mest hänvänder sig till ungdomens «nervlif«, när det ena «systemet» i allmänhet mera (än det andra) föredrager *språngens* hastiga, nästan ögonblickligt öfvergående, form på trähäst och ledvis på bom, medan den andra methoden i allmänhet jemnförelsevis mera föredrager den *långvariga utdrägt*, som fordras för att på barren eller på hästen utföra en mängd af ansträngande öfningar («Stemmübungen» m. m.) under det att kroppens hela tyngd *förblifver* hvilande på händerna ensamt. Det öfvervägande bruket af språng upp på redskapet eller *öfver* detsamma är åtminstone mycket lifligare. Det öfvervägande bruket af fortsatta rörelser *på* redskapet verkar onekligen mera kraftigt för *ihärdighetens* öfvande och ökande. Men hvilketdera afser mest den psykiska inverkan och utbildningen af de «nervcentra», hvilkas gymnastik Hr D. omtalar? Hvilket bidrager starkast till axlarnas *ökade* kutiga hållning, såsom öppet medgifves af andra lärare? *) Hvilket lifvar mest det ungdomliga sinnet? Åro bundna språng ledvis öfver bommar ej lifligare än de många olika «Uebüngen im Stütz»? Om i detta fall *lifligheten* skall utgöra den största fördelen, så är *valet* ej svårt att bedömma.

c) I flera fall afvika de af B. nyttjade s. k. *rullningar* från de sedan hos Spiess och Kloss, Lion, Böttcher m. fl. ansedda män begagnade. Likasom hans företrädare nyttjar B. ej blott aktiva (fria), men i vissa fall äfven alldeles passiva armrullningar. De aktiva verkställas i ganska stor krets och i en särskiljdt *afpassad långsamhet*, hvilken på visst sätt lämpas efter bröstkorgens måttligt långsamma rörelser (inandningen) i gemen. Kloss m. fl. af samma «skola» begagna «Trichterkreisen» för armarna, en hastig rörelse i *liten* krets; och detta sker äfven med *hantlar* enligt Kloss och andra. — Hvilketdera förfarandet är mest en *muskelrörelse?* Hvilket afser (genom rigtig ställning) mera en passande verkan på inre organer utan betydlig muskulär ansträngning?

---

*) Jfr Kloss *Weibliehe Turnkunst* 1855 om barren. I år 1882 beslutar sig D:r Busch (s. 167) att förkasta barrens bruk för snedvuxna. Men detta strider mot Brantings (mindre exklusiva) förfarande; ty han begagnar för vissa, starka, snedvuxna menniskor några kinetiska former i den s. k. jemnvägande ställningen men med tjenligt *biträde* för att «graduera» ansträngningen. Den tyska D:r B. är således mera «radikal» mot barren, än Branting eller någon annan svensk hittills har varit Det är ej *redskapen*, som först bestämma antagandet eller förkastandet hos den sednare.

d) År det bättre i praktiskt hänseende, eller i fysiologiskt hänseende, eller i pedagogiskt hänseende, att söka fylla vidlyftiga böcker med *alla* tänkbara «möjliga» förslag i afsigt att varda «fullständig» och strängt systematisk, än att anvisa, huru de *vigtigaste* för alla menniskor öfverallt tillgängligaste öfningar må utföras *rätt* och hvilka *fel* dervid oftast begås? Likasom flertalet af hans samtida landsmän har Hr D. äfven 1862 (s. s.) förklarat, att man måste i gymnastik göra *allt,* som kan göras, och har med den största bestämdhet *ogillat* att från denna påstådda fysiologiska «grundlag» göra något undantag. Spiess har onekligen 1840—46 fullständigast försökt att systematiskt framlägga allt det möjliga enligt hans uppfattning om möjligheter för menniskokroppen *). Dubois-Reymond gillar detta och klandrar den svenska methoden, emedan den vill söka ett urval — för att befrias från en ofantlig massa af onödiga påhitt. Då Hr D:s grundsats har gjort så stort uppseende; må vi här anföra den i samband med det fyrledliga kedjeslut, som derur måste framgå. Det är följande: 1) Allt, som man *kan* göra, *bör* man äfven göra: det är orätt att uragtlåta något, som man *kan* göra. — 2) Allt som man kan göra, är följagteligen äfven *rätt* gjordt (rätt verkställdt); ty man kan göra det, det bör göras. — 3) Man kan då aldrig *fela* i utförandet, såvida utförandet är möjligt. Man kan aldrig begå ett fel; ty de måste antagas vara *omöjliga,* eller upphöra att vara *fel.* — 4) Männer måste göra allt, som är möjligt, *derför* att det är möjligt. Men flickor böra dock, enligt mången sakdommare, som säger sig följa samma fullständighetens system, undvika många öfningar, *fastän* de äro möjliga, t. o. m. somliga ganska lätta. Hvarför detta undantag äfven bland dem, som högst prisa Hr D:s fysiologiska lära? Hvaraf komma de ytterliga motsatser, som man träffar i skrifter om flickors skolgymnasik; äro de mera grundade på fysiologiska verkligheter än på förutfattade meningar, konventionalism och «manér»? **).

Hvilken af de två (B. eller Spiess) lemnar den största *procenten* af odugliga agnar, som ingen vill nyttja, hvarken för friska eller sjuka, för män eller qvinnor, för barn eller vuxne? Framställd redan i föreg. häfte, kan denna fråga dock upprepas här.

e) År det *origtigare* eller mindre *väsentligt* att använda de i Gymn. Reglementet af 1836 föreskrifna fria armrörelser mom. 96—132, (på det sätt som

---

*) Då hans system dock ej upptager en mängd af de vid Censtalinstitutet i Stockholm nyttjade former (både fria och «dupplicerade» med och utan redskap); är den påstådda *fullständigheten* mycket tvifvelagtig. Ty de många af B. och hans företrädare nyttjade former äro ju äfven «*möjliga*»; många äro t. o. m ganska *enkla,* åtminstone jemnförelsevis, till flertalet af de i besagda fullständiga system nyttjade former.

**) Olikheten är förklarligare bland de äldre engelsmän, fransoser, belger o. a., som ej hafva bundit sitt ord vid «the system of allpossibility». Jfr D:r Delpech, Jalade-Lafond m. fl. — Euler d. ä. tillråder lifligt «Hantelübungen» 1840 för flickor, hvilka öfningar den dock vida fullständigare Spiess synes föga agta. Ehuru äfven Schildbach förklarar sig vara anhängare af den sednares förfarande; utesluter han åtskilligt deraf, men förordar Vorderarmstützhang. Ellenbogenstützhang, Knickstütz m. m, verkställda i gungringar («Schaukelringe»), fastän han medgifver, att detta är svårare, än på barr. Dock, hundradetals sidor skullc fyllas blott för att omtala alla dessa olikheter.

de der beskrifvas), än de förfaranden som kallas «Vorschultern», «Schulterkreisen« «Achselheben», Achselzucken» o. s. v.? Man finner sådana förslag hos Euler d. ä., Spiess, Kloss (Katechismus), Lion, Böttcher och alla, som hylla det s. k. «fullständiga» systemet.

f) Var det förståndigare, enklare och nyttigare att *börja* alla armarnas, axlarnas, händernas, benens och fötternas fria rörelser med blott *ena sidan*, såsom man allmänt förfor i Schweitz och Tyskland o. a., innan man der blef »smittad» af den svenska methodens grundsatser, hvilket förhållande Hr D. så mycket beklagar «als Physiolog» och vetenskapsman?

g) Kan man ej i följd af ganska vigtiga fysiologiska skäl föranledas att *tveka* att för större mängder af barn ledvis använda det s. k. «Knieschnellen» och «Wechselschnellen» m. fl. sätt att rycka upp knäna «mot bröstet» i lika hastig rhytm som en verklig löpning eller s. k. språngmarsch? Finnas inga anledningar till att betvifla tjenligheten af detta förfaringssätt i skolor (synnerligen flickors), äfven om man ej kan med tydliga skäl ådagalägga, huru detsamma ingriper verkande på inre delar och möjligen äfven omedelbart på någon nervsystemets centraldel af ännu ej fullt bevisad tillvaro? Skall man förkasta alla dylika betänkligheter (oagtadt tidvis inträffande skada) ända tills, att ett sådant ännu obekant centrum varder upptäckt? Finnes ej skäl att, ehuru ännu okunnig i detta afseende, föredraga en annan (enklare) form af dessa öfningar i mindre hastig rhytm och *utan att fordra bröstets berörande.* Jfr de gymnastikreglementer, som utfärdades i Sverige 1836 och 1878.

h) Är det tjenligare att på barr och reck nyttja det bekanta «Anmunden» och att efter äldre utmärkta föredömmen begagna »Stützeln beidhändig im Knickstütz» m. m. på barr? Är det i allmänhet, och synnerligen för skolor otjenligare att något begränsa sig i detta fall (äfven med fara att blifva mindre *fullständig*) och att då föredraga de jemnförelsevis enklare inbördes föga afvikande ställningar, som vida lättare tillåta bröstets fria hållning, hufvudets uppbärande, axlarnas bakåtdragna och starkt nedpressade läge? Enligt det i Norden antagna bruk böra ställningens tillåtliga förändringar (för armarna) vid öfningar tillhörande denna typ ej gå utom de gränsor, som bestämmas af den s. k. *jemnvägande* utgångsställningen och en ganska obetydlig armböjning från denna ställning.

i) Äro de öfningar, som nyttjas under namn af Kinnhang, Gebisshang, Genickhang, Rückenhang, Rippenhang, Bauchhang, Fersenhang, Unterarmhang, Oberarmhang einarmig, Oberarmhang vorlings, Einseitiger Schulterhang, Hang in einem Knie o. a. lika sammansatta *) former, och alla deras «möjliga» föreningar med rörelser i olika kroppsdelar, större och smärre, verkeligen mera fysiologiskt beräknade på «nervlifvet», än att i allmänhet vid s. k. häfrörelser inskränka sig till *händernas* bruk, antingen ensamt eller med benens biträde? Är det «dummare» att såsom B. och hans företrädare inskränka sig i fråga om häfrörelser till några *tjogtal* af olika former? Är det förnuf-

*) Man kan se dessa förslag i skrifter af Euler ä., Lübeck, Eiselen, Spiess, Schreber, Kloss, Ravenstein, Puritz m. fl.

tigare att. såsom *fordom* de svärmiska Medardisterna, och såsom nu äfven den «eklektiske» (?) gymnasten A. Ravenstein, tillråda menniskor, som ej önska utbilda sig till *akrobaters* yrke, att med magen vänd uppåt samt nedhängande öfverlif och underrede stöda kroppen (ryggen) på öfre ändan af en lodrät stolpe, en s. k. Schwebepfal? Är det så «pedantiskt» att (i friskgymnastik) icke vilja med nedhängande armar och ben hvila på magen tversöfver en reck för att i denna ställning efter Happel och Cuperus m. fl. genomgå hela skalan af möjliga «exercices des yeux»? Jfr de i 1:sta häftet s. 141 omtalade klandersmål. — Är förhållandet mellan hufvudets, armarnas och bröstets ställning likgiltig vid alla häfrörelser, hvarunder hela tyngden uppbäres blott af armarna mellan två lodlinor? Om den är likgiltig; behöfver man ej undvika det af Herr R. afbildade sätt *) att med den ena starkt böjda armen uppbära hela kroppen, hängande i två s. k. Schaukelringe. Men i motsatt fall böra endast de *starka* ynglingar nyttja en sådan «unilateral» öfning, hvilka mägta utföra den helt annorlunda. Den bärande (böjda) armen och handen böra heldre starkt «effaceras» utåt till bröstets *sidodel*, ej anläggas mot bröstets *framdel*. Denna inskränkning och många andra likartade grundsatser hafva förskaffat den af B. förfäktade method anklagelsen att vara så «pedantisk» och så «exklusif».

Olikheterna (i valet) mellan det «fullständiga» systemets former och den inskränktare methodens förslag kunna äfven gifva anledning till följande frågor: Hvilka förslag röja den tydligaste hänsyn till verkliga behof och till *organismen* sjelf; hvilka äro ursprungligen uppfunna för *redskapets* skuld? — Man kan misstänka, att några hundratal af alla dessa anförda «karrikaturer på en sann och enkel gymnastik» äro uppkomna blott för redskapets skuld, t. ex. för reckens skuld (men ej af kroppens verkliga behof), och hafva, såsom D:r E. Dally anmärker, mera vigt för s. k, *uppvisningar*, att förvåna åskådare, än för nyktrare praktiska ändamål. d. ä. för de stora mängderna i skolor och i· soldatbildningen. Man kan utan öfverdrift säga, att gymnaster hafva af recken gjort ett den gymnastiska dumhetens träd på godt och ondt. Ty den högt förtjente tysken Jahn's jemnförelsevis små och få misstag hafva ideligen ökats af okunniga efterföljares lika plumpa och vanställande som onödiga och för menniskans ädla skapnad ovärdiga «uppfinningar» **). — Om det verkeligen var en stor och *väsentlig* lucka, en förbrytelse mot den fysiologiska vetenskapen att ej bruka alla dessa många möjliga nyare förslag; så delar visserligen B. denna synd med sin företrädare. Men finnes bland alla redskaper något, hvars fullständigt «uttömmande» bruk, utsträckt till alla dess «tänkbara möjligheter», kan undgå att leda till dumheter?

k) Är det i fysiologiskt afseende mera angeläget att nyttja det s. k. «Kopfstehen» m. m., utfördt på golfvet, och «Genickstehen» äfvensom det i flera förändringar förekommande «Schulterstehen» på barren, än att inskränka de

---

Volksturnbuch 2:dra uppl. 1868 s. 351. Den förtjente Eiselens fig. 310 är närmare det rätta; men fig. 312 röjer en vackling mellan de två olika uppfattningarna.

**) Den mera än hans samtid kritiske Rothsteins bekanta uttryck om dessa och andra lika underliga karrikaturer af en i enkla, sanna ock ädla drag stämplad gymnastik för friska ynglingar var att kalla dem «viehisch» och «vierschrötig».

stående» ställningarna till *fötternas* bruk såsom ensamma eller förnämsta stödpelare för att dymedelst kunna verkställa och tillräckligt nyttja åtskilliga ganska vigtiga och derföre i Norden mycket ofta brukade rörelser, hvilka de s. k. *fullständiga* systemerna utelemna? Man kan finna sådana händelser i alla såsom nog fullständiga ansedda författare, ända från Euler d. ä. till Ravenstein. — Man kan äfven fråga: hvad menas egenteligen med orden «Stemmen» och «Stemmübungen»? Hvad är deras gemensamma karakter i *fysiologiskt* hänseende? Den rent muskulära gemensamheten mellan *flertalet* af dessa öfningar förleder läsaren i början till den tro, att de utgöra den ordning, som genom händernas, armarnas, axlarnas och bröstets betydliga verksamhet derunder till kroppens uppbärande närmast (ehuru ofullständigt) öfverensstämmer med s. k. *bundna språng* t. ex. öfver bom eller häst. Men man ser de allramest systematiska författare till «Stemmübungen» äfven hänföra skrillning, styltgång, jemnvigtsöfningar på balansbräda m. m., sittning, öfningar under kroppens stödande på knäna m. m. Hvad är då den omtalade på *fysiologiska* karakterer grundade utmärkande vigtiga gemensamheten? Eller äro *redskapernas* olikheter den verkliga indelningsgrunden och «motivet» trots förnekandet deraf? Är det rättare, äfven i «nervfysiologiskt» afseende, att ordna gymnastiska rörelser efter redskap. Då kan man ej klandra Tissot's indelning i billard, käggelspel, bollkastning o. s. v.

1) För att nu tala blott om friskgymnastik: är det mindre fysiologiskt, och mindre bestämd hänsyn enligt D. till *nervcentra*, att följa den indelning, som användes i de vid det svenska Centralinstitutet redan före 1836 ända till våra dagar begagnade *tabeller*, lämpade efter olika åldrar, kön och krafter samt redskapstillgång? Är det följagteligen *mera* fysiologiskt och mera hänsyn till organernas behof att antaga den vanligare indelning *), som innehåller *reck-rörelser, barr-rörelser, hantel-rörelser, staf-rörelser* m. m.? Man måste obetingadt medgifva att detta sednare indelningssätt (efter redskap) är vida *beqvämare*, och att de svenska gymnasterna likasom deras utländska efterapare hafva föga lyckats att lika noga och lika *klart* bestämma de vigtigaste «naturliga ordningarna» af gymnastikens hela innehåll. Intet är lättare att verkställa än en indelning *efter redskap;* flera svårigheter erbjuder «der menschliche Organismus als Augangspunkt und Ziel», såsom D:r Eulenburg 1857 betecknade den i Norden uppkomna methoden **). Men äfven denna besvärlighet (den efter verkan uppställda «naturliga grupperingens» otillräckligt bestämda gränsor) medför sitt gagn i åtskilliga *andra* afseenden. Den ofvan omtalade anatomen Bock bekänner helt öppenhjertigt, att «han ej kan tänka sig någon (förnuftig?) gymnastik utan barrar» ***). Men åtminstone för några

---

*) På sednare tider hafva gymnastiklärare äfven i Sverige börjat att «fördumma» menniskorna med bruket af dylika indelningssätt, såsom att skrifva om reckgymnastik, ribbstolsgymnastik, stafgymnastik i stället för de äldsta, visserligen endels mycket otydliga uttrycken arm-, ben-, bål-,hufvud-, buk-, bröst-, fotrörelser o. s. v.

**) Göschens *Deutsche Klinik* 1857. Wassmannsdorff uppgifver sjelf (jfr ofvan) den af Spiess begagnade indelningsgrund. Jfr likartade uppgifter i *Ath. f. rat. Gymn.*

***) Några år tidigare efter sitt besök hos B., uttalade D:r E. Richter de bekanta

få deltagare finner Branting *öfverallt* utvägar till gymnastik, nödfallsvis i hvarje boningsrum utan alla egentliga *gymnastiska* redskap; och D:r Schreber upptager delvis detta mycket enkla förfarande, dock «sans mot dire» om sin föregångare. — Här kan anmärkas, att ehuru Neumanns bok 1852 röjer åtskilligt ännu omoget och otjenligt, kan hans förfarande att grunda sin framställning (och gruppering) af de aktiva rörelsers verkningsområde förnämligast på *nervdelar*, *kärldelar*, *bröstet* och «*uropoesis*» uthärda jemnförelsen med D:s mera inskränkta plan att grunda allt blott på de förstnämnda delarna, såsom *ensam* «utgångspunkt» för hela praktiken. Äfven kan man medgifva att N:s vidlyftiga indelning 1855 *) kunde vinna någon förenkling och mera praktisk användning genom någon inskränkning af ordningarnas *antal*, likasom alldeles motsatt anmärkning kan göras om den bekanta *tredelningen* af hela gymnastiken i «Hang, Stand, Stütz».

Att ordna gymnastikens väsentliga (?) former efter *redskapernas* olikheter är lika lätt, som att indela böcker efter *storlekar*, ej efter innehållets skiljagtigheter. Det är det vanliga förhållandet mellan de s. k. «artificiella» systemerna och den verkliga på «naturliga familjer» grundade indelningen med dess vida större svårigheter. Man må gerna medgifva, att de från 1836 vid det svenska Centralinstitutet omedelbarligen, eller sedan genom dess utländska efterföljares skrifter, tidvis och delvis framlagda försöken att ordna, indela och använda gymnastiken (både friskes och sjukes gymnastik) efter *verkningar* på olika organer hafva ej lyckats att för *läsare* utan egen tillräcklig praktik nog klart uppställa en för alla tider bestående *hel systematisk ram* af tillräckligt bestämda och rätt valda kathegorier med tydliga olikheter och fullt skarpa skiljegränsor mellan samteliga typerna **) och alla deras väsenteliga modifikationer. Enär hela detta stegvis redan med århundradets första tiotal började arbete egenteligen var ett ingrepp i de samtida fysiologernas uppgifter; kan man hoppas att deras talrika n. v. *efterföljare* skola (med deras ofantligt ökade hjelpkällor ur det förgångna) mycket hastigare, kanske redan före det innevarande årtiondets slut, lyckas att fullständigt och klart ordna och «gruppera» gymnastikens kathegorier efter helt *andra*, enklare, bestämdare och mera praktiska normer? En både «naturlig» och verkligt fullständig omdaning, som afskaffar alla gamla former och skapar alldeles nya, för praktiken mera väsenteliga, typer, kan uppenbarligen ej af gymnaster åstadkommas, hvarken för sjuke eller friske.

---

orden «der Schwebebaum ist gut gegen Schwindzucht». Liedbeck yttrade derom: «den karlen är ju blind; samma intet upplysande ord (om redskapets *mycket olika användning*) kunde ju skrifvas om en stupstock eller galge». Egenteligen var den lärde R. i detta fall ej blindare, än alla de gymnaster, som aldrig kunde «få ur hufvudet» deras en gång inrotade vana att föreställa sig gymnastiken inrättad *efter olika redskap* e. a. d. yttre hänsyn i stället för att uppfatta, ordna och indela den efter *olika verkningar* på «organismen sjelf».

*) *Das Muskelleben* in Beziehung auf Heilgymnastik etc.

**) Sådana som desamma beskrifvas af in- och utländska författare, t. ex. de ofvan i 1:sta häftet s. 15, 16 anförda.

m) Sluteligen kan man fråga, *hvarför* närmade sig Rothsteins vedersakare till hans grundsatser, såsom åtskilliga medlare (t. ex. Stiehl, Ravenstein m. fl.) redan hafva anmärkt. Är det sanning eller osanning i Eulenburgs redan 1857 om Kloss yttrade anmärkning *), att han såsom mången annan författare *efter* R:s uppträdande följde närmare de af den sednare införda »generellen Principen» än de af Spiess ursprungligen begagnade? — Det vore ju ett beklagligt förhållande att närma sig till det, som man förkastar? Många hans landsmän hafva betecknat tiden efter 1847 såsom ett *förfall*! — Dock torde denna frågas hela utredning, såsom många andra, böra hänskjutas till annan ort. Hvilken tjock bok skulle uppstå, om man började granska alla delar af olika methoder.

n) Blott *en* fråga må tilläggas, som vid en flygtig undersökning ej *synes* beröra friskgymnastik. Enär B:s förnämsta men mest och längst bland sakkunnige betviflade verksamhet har varit de svåraste och plågsammaste hjertlidandens gynnsamma behandling; kan följande spörjsmål framställas. Det var vetenskapliga målsmän af den rena s. k. »fysiologiska skolan» inom läkekonsten, som misstrodde möjligheten och sanningen af hans påstående att kunna gagna eller lindra i thy fall. Det rättmätiga tviflet stödde sig ej blott på erfarenheten om den menliga inverkan, som kroppsliga ansträngningar *af andra slag* medförde i allmänhet. Äfven många vid århundradets midt brukliga »sports» och de flesta utomlands då med namnen gymnastik, turnen, somascetik o. s. v. betecknade förfaranden voro af den beskaffenhet, att de stundom *framkallade* och vanligtvis förvärrade skador af det slag, som B. uppgaf sig kunna häfva eller lindra. — Men äro Wundt's lära och de nyare fysiologernas alltmer bestyrkta antaganden af en nödvändig »vis a tergo», som åstadkommes genom flera stora muskeldelars väsentligen underlättande medverkan till det *friska* hjertats erforderliga arbete att framforsla blodet, mindre enlig med den sannolika och snart tusenfaldigt bekräftade inflytelsen af en rätt ordnad lindrig *gymnastiks* aktiva och passiva rörelser, än en allmän muskulär *overksamhet* under det nämnda organets rubbade mekanism eller förminskade kraft? Har någon annan praktisk method bättre och tidigare visat vägen till denna fysiologernas theori? — De mekaniska vilkoren för blodsrörelsens *ändringar*, de mägtigaste medlen att »chargera eller degagera hjertat», såsom B. uttryckte sig, voro föga klart insedda, så länge man tillskref all rörelse och all gymnastik samma («inciterande», «accelererande» hjertat) verkan, och förvexlade inflytelsen af löpning eller simning med passiv skakning eller vissa andra af B. i sjukgymnastik brukade rörelser.

Till sist följande anmärkning: Det är ej svårt att utforska den källa, hvarest Hr D. lättast har funnit uppslaget till den redan före honom tydligt uttalade och praktiskt tillämpade grundsanning, som han med så mycken »emfas» (ett af honom sjelf begagnadt ord) frambar såsom varande hans eget

*) Göschen s, s.

foster, hans egen upptäckt. I densamma bok, hvars onekliga fel han så strängt mästrar, läses alldeles samma grundsats uttalad, ehuru med andra ord. I 2:ter *Abschnitt* af Rothsteins vidlyftiga arbete, 2:dra upplagan, tryckt 1857 (således fem år före Herr D:s skrift) framställer författaren efter B. den uppfattningen, att de *mekaniska verktygen*, d. v. s. de yttre redskaperna och kroppens egna rörelseredskap, ben, band, muskler, äro i en sann gymnastik tillmätta blott en *tjenande* underordnad uppgift, nemligen blott att vara de yttre *medel*, hvarmed framkallas verkningar i *kärl* och *nerv*, Brantings ofta omältade theori och ständiga praktik. Herr D:s har ej haft stora svårigheter att göra sitt förmenta fynd. Han finner det *färdigt* hos både Georgii 1847 och Rothstein 1857, om han ej hade funnit det redan i Bell eller någon annan fysiologs arbeten. Georgii's hänsyftning om saken 1847 var knapphändig, men tillräcklig att förstås. Vierordt's lilla halmstrå innehåller ju nyckeln till alla n. v. fysiologers många olika sphygmografer. När den nu åldrige Herr D. i ensliga stunder njuter af allt det beröm, som han, en *pater putativus*, så länge har skördat af denna »snillrika tankes» uttalande, behöfver han ej med den fattige kringvandrande skådespelaren Sjövall utbrista: »sköna tanke hvar fick jag dig i från»? Han fick den *alldeles färdig*, men med andra ord uttalad i åtskilliga böcker om s. k. svensk gymnastik.

III.

I sitt testamente föreskrifver B., att åtskilliga *delar* af hans efterlemnade handlingar skola utgifvas; och deras stora mängd medgifver ej annat förfarande. Det förord, hvarmed det 2:dra häftet börjar, uppgifver, så kort som möjligt är, de skäl, hvarför *årgången 1840*, oagtadt de tillhörande handlingarnas fragmentariska skick och andra deras brister dock företrädesvis valdes till *tryckning*, såvidt som detta deras mindre väl ordnade skick tilllåter en sådan åtgärd. Det är dock ej fallet med betydande *delar* af alla B:s papper. — Hela tidsföljden 1843—1849 kan ej utgifvas, emedan för alla dessa årgångar saknas de tillhörande »journaler», bundna liggare, innehållande sjukbeskrifningar, såsom redan är ofvan uppgifvet. Blott några strödda delar af efterlemnade papper från denna tid komma derför att tryckas i ett särskiljdt bihang. — Bland de öfriga handlingarna bör man föredraga årgången 1851 till utgifning. Skälen dertill äro följande: Åtskilliga förhållanden motsätta sig den *ursprungliga planen* att trycka årgångarna 1840, 1850, 1860 (såsom motsvarande olika årtionden af B:s verksamhet i egenskap af *föreståndare)* men förbigå åren 1870, 1880, hvarunder han ännu lefde och arbetade blott såsom *enskiljd man.* Några redan påpekade omständigheter gifva anledning att föredraga 1840, 1851, 1861, den första så fullständigt som möjligt, de öfriga blott delvis, och likaledes blott delvis tillägga året 1859 *) samt några strödda småstycken af andra årgångar. — De förnäm-

---

*) Af skäl som anföras i nästföljande § IV.

sta anledningarna att nedan meddela åtskilliga af de till årgången 1851 hörande papperen äro följande:

1) Det vigtigaste skälet är den omständigheten, att 1851 är den första årgång, som innehåller *mera utförliga statistiska uppgifter* om sjukgymnastik, affattade i »tabellarisk form». Dessa uppgifter äro såsom de öfriga redogörelserna (jfr 2:dra häftet s. 171—176) ställda till *Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk* för att genom hennes åtgärd meddelas åt Kongl. Sundhetskollegium. Årsberättelsen för 1851 är således i detta väsenteliga afseende fullständigare än alla föregående. Äfven för 1849 och 1850 finnas sådana utförligare tabeller; men de äro ej »in originali» fullständigt afslutade. Enär dessa B:s meddelanden hafva blifvit föremål i ett å dragande kall och embetes vägnar uttaladt klander; må de tryckas för att (såsom B. sjelf en gång anmärkte) skärskåda, huruvida någon annan vetenskapsman eller routinier har *före honom* gifvit bättre statistiska meddelanden om samma saker. Den *jemnförande* framställningen är ju den oveldigaste.

2) Såsom ofvan upplyses. en bunden journal för 1851 finnes att tillgå bland papperen (efter den långa luckan 1843—1849), hvilken liggare dock innehåller endast sjukbeskrifningar jemte åtskilliga bifogade *lösa* papper, såsom inlagda behandlingar, bref m. m., dels från läkare, dels från sjuka. Deri finnas således ej några bland *dessa* anteckningar inskrifna *behandlingar*, såsom fallet är för åtskilliga tidigare årgångar.

3) Vid tiden 1851 äro föga mera än *tio* år förflutna efter den i 2:dra häftet framställda årgången. Man kan derför nog lätt genom jemnförelse se huru »kinesiatriens materia gymnastica» och äfven åtskilliga andra förhållanden hafva tydligen ändrat sig, huru användningen af detta sjukgymnastikens rörelseförråd har tillika bestämdare *delat sig* i ett antal af mera typiskt differentierade schemata, hvaraf dock enhvar för sig innehåller flerfaldiga individualiseringar. — — Årgången 1851 utmärker sig genom talrikheten af efterlemnade olika slags papper, såväl från B:s egen hand som andras *). Det var vid denna tid, århundradets midt, som han utomlands stod på höjden af sitt anseende såsom en praktisk tillämpare af anatomi och fysiologi i sitt fack, och tillika åtnjöt den mindre lyckliga utmärkelsen af en tidvis uttalad ovilja från åtskilliga landsmäns sida. Det var då, som hans method, ännu ej allmännare bekant utomlands, föranledde de talrikare främmande läkares besök i Stockholm för att der med egna ögon se denna method handläggas af honom sjelf. Rättvisan fordrar äfven att medgifva sanningen i samma methods många utländska vedersakares uppgift, att då hade den mycket mera frisinnade och nitiske än i tekniskt afseende lämpliga D:r N. Neumann's verksamhet ännu ej öfversvämmat Tyskland o. a. länder med s. k. sjukgymnaster af otillräckliga kunskaper, hvilka bragte saken i vanhäfd oagtadt det nya mägtiga medlets stora verksamhet, hvilken inga missbruk kunna fullständigt utrota eller hindra från en vexande användning bland mennisko-

*) Bland papper från detta år kan särskiljdt anföras bref och tacksägelser från D:r Eulenburg i Berlin, D:r Melicher i Wien o. a. mindre bekanta utlänningar.

slägtets sjuka medlemmar; att ej tala om de friska. — — Enhvar, hvilkens kännedom om gymnastik i dess helhet icke inskränker sig till theoretiska vetanden, märker lätt, att från 1840 till 1851 har hos B. *det tekniska* i hufvudsaker stegvis undergått åtskilliga karakteristiska jemkningar. De äldre »grundformerna» från Lings tid qvarstå visserligen nästan öfverallt, såsom ännu; men fåtalet deraf bibehållas alldeles oförändrade i den större enkelhet som är för *ögat* lättare att uppfatta mycket hastigt, jemnväl i. ρ. f. *felen*. Många, om ej de flesta, äldre former återgifvas redan 1851 (i sjukgymnastik) af mindre enkla härledningar och sammansättningar, hvilkas utgångsställningar visa »grundlinier», mellan hvilka den för ögat lätt uppfattliga *räta vinkeln* alltoftare försvinner, d. ä. nyttjas mindre, än på Lings tid. I en viss mening blifva de brukade formerna sålunda *mindre bestämda*, nemligen i rent »okulär» mening, och blifva derigenom stegvis svårare att »precisera» både vid beskrifning och verkställande. Men i afseende på verkan (under en *duglig* ledares hand) röja de alltmera en ständigt ökad sträfvan efter vissa »specifika» syftemål och en outtröttlig beräkning i dessas förföljande. De aktiva uppgifterna äro ökade till antal genom tillvexten af »derivater», men några gamla äro försvunna, åtminstone i de ännu återstående behandlingarna. De passiva rörelserna förhålla sig ungefär på samma sätt, fastän de *vidt omfattande* mycket starka, på samma gång klemmande och strykande »massageformerna», som följde utefter kroppens större delar, hafva nästan alldeles försvunnit utom i några jemnförelsevis fåtaliga fall. En uteslutande tanke på *blott muskulära verkningar* i alla dessa aktiva och passiva uppgifter och i deras användning mot bräckligheter inom olika »organer och systemer» kan ej spåras af den, som sjelf har sett deras bruk i praktiken en enda gång. Såsom ordspråket säger plumpt men sannt, det skulle fordras att vara »så blind som en stock och så dum en bock» för att ej kunna med egna ögon finna något annat än idel »muskelgymnastik» i alla dessa förfaranden *). Aldrig *tillförene* har någon med fordran på precision förenad gymnastik funnits, som var så diametralt motsatt till åtskilliga af vissa vetenskapsmän uttalade uppgifter derom. — I nästföljande framställning tilläggas några få ord om förhållandet mellan årgångarna 1840 och 1851 o. f.

4) Ett fjerde, nyligen tillkommet, skäl visar, att man dock bör framför allt »låta facta sjelfva tala» å ömse sidor. Man må m. e. o. granska sjelfva behandlingarna, och der tillse, huruvida de onekliga förändringarna i B:s förfarande till äfventyrs äro af den beskaffenhet, att mera bekräfta Herr Dubois-Reymond's anklagelse, än de *äldre* formerna af 1839—1840, heldst många menniskor ännu i dag tanklöst upprepa hans ord. Ett nytt, 1881 tillkommet skäl ökar deras vigt. Herr D. ansåg då sitt 1862 fällda yttrande vara så lyckligt, att han sjelf upprepar det 1881 i en kort skrift, kallad *Die Uebung*, för öfrigt ganska underhållande. Men tidens tecken hade då gifvit honom en

---

*) Bland de starkaste och mest ansträngande behandlingar i hela årets samling af dylika kan man anmärka № 24, 34, 56 (bhl 2), 111, 117 128, 153 (bhl. 2) m. fl. Innehålla de dock blott muskelgymnastik? Huru skulle B hafva blifvit bedömd, om *han* sjelf hade yttrat ett sådant besynnerligt påstående?

liten varning. Den s. k. svenska gymnastiken *bestod* ännu, trots Reimers, Meyers, Schildbachs, Volkmanns och Billroths spådommar. Thy gjorde Herr D. 1881 af försigtighet ett *tillägg*, som är nästan lika märkligt. Samma methods, som han 1862 obetiugadt *förkastade* i alla afsseenden utan undantag och förklarade afse »blott muskler», blef af honom 1881 förklarad vara nyttig såsom *sjukgymnastik* på samma förmenta grund, att *den skulle afse »blott muskler»*. Denna lära, att man i sjukgymnastik bör tänka blott på yttre rörelseorganer är ej allenast verkligen *ny* och alldeles stridig mot B:s bruk af dessa kroppsdelar i gymnastik, men derjemte svårare att förstå. — Alltnog frågan är här: har B. vid en sednare tid (1851) gifvit mera anledning än 1840, till D:s upprepade beskyllning? Har han begått en så ytterlig dumhet, fastän han sjelf *samtidigt* i den årliga embetsberättelsen 1851 yttrar sig om svårigheten att ännu rätt angifva förhållandet mellan rörelsebehandlingen och *centrala nervdelar*, de deraf beroende *reflexer* o. s. v. Jfr nedan hans egna ord sid. 3. — — Efter att hafva tagit kännedom om innehållet af denna årgångs *»behandlingar»* kan man exempelvis framlägga följande *lista* i tre frågor, att besvaras af hvarje sakkunnig och praktiskt erfaren läsare.

a) Skulle det för en fysiolog vara omöjligt att i följande *aktiva*, 1851 af B. för *sjuke* nyttjade, formers bruk upptäcka någon annan verkan än en blott muskulär inflytelse? Skulle de ej kunna användas äfven till andra vigtiga ändamål, vunna genom medel af gymnastisk art? De äro bland många andra: *Sitt. båg*\ՃՃ/ — *Stuphäng. 2A*^ o. a. d., *Spetslutande ställningar* och deras derivater, *Halfstrhöggrvändsitt. sn. bakåt*⌐ *) m. fl. nära likartade, *Halfstrvändtrappst. sn.bakåt*⌐ **) — *Krhalfligg. 2KnՃ/*, *Kngrst. R*⌶, *Högsitt. 2BՃ/*, *Vrstödj.* ⁄ m. fl. för qvinnor, *Ridsitt. 2B.upp*⌐, *Ridsitt. 2Bbakåt*⌐ (på trähäst), *Spännböj.* ⁄ m. fl. — *Strframbågligg. ned*⁄, *Stupmotsitt. R*∫, *Strstupsitt. vexel*\ՃՃ/, *Tyngdlut. R*∫ m. fl. — *Strtrappstupst. R*∫, kortvarig linäntring, hängande utgångsställning mellan lodlinor e. a. d. — *Spännst. vexel Hft*\ՃՃ/, *Halfspännhäng. rotat*∫⁰, *Stupgrsitt*, *skruf*\ՃՃ/ *m. fl.* — *Högst. Vr*≻—≺, *Halfsitt. Kn*^, *Halfligg. B*≻—≺ i olika plan. — *Famnst. 2plA*^ o. a. d., *Strtyngdlut. 2Aned*⁄. Rörelser i frambågliggande utgångsställning, *Helsitt. bakåt*⌐, *Strvändkngrst. fram*\ՃՃ/, *Strframbågligg Nck*∫, *Spännböj. 2A*^, *Spänböj. Knned*⁄, *Krhäfhäng. 2Knned*⁄, *St. akt Hd*^ *Ligg. Hfdkast*\ՃՃ/ o. a. d. — Listan kan göras tio gånger längre, men de anförda böra förslå till frågans besvarande.

b) Äro följande under 1851 af B. nyttjade rörelser, som anses tillhöra de »blandade» formerna (endels aktiva; endels passiva), till deras inflytelse sådana, att de afse blott muskulära verkningar? De äro bl. a. följande: *Ligg.*

---

*) Äfven denna forms bruk (t. ex. vid smärtor i mjelt-trakten) erinrar, att B. lokaliserade ej blott *passiva* rörelser Man har många gånger anmärkt, att han i sjukgymnastik stundom nyttjade endast aktiva rörelser, såsom 1851 № 11. 76, 95 m. fl. — — № 211 anför utom *Stupst. Näsr*⩸ blott aktiva rörelser; likaså № 34, 107 utom en «halfpassiv» afslutning.

**) Ofta hos B. åtföljd af *Krhalfligg. und. Rfb.upp*⁄.

halfs u. MLnd, Stödniggrst. Lj= u. 2Kn, Motgrst. A u. MLnd, Motgrst. u. MLnd, Motgrst. MKrsb, Halfstrsidstödst. BrA=, Halfligg. Kn u. Knäv o. sidKn, Stödgrst. Hft u. MLnd m. fl.

c) Äro följande under 1851 begagnade *passiva* rörelser till sin verkan sådana, att de kunna afse blott muskulära verkningar. De äro bland andra: *Motbågst. tv. R* i höjd med ventrikeln, *Motgrst. Isch.n, St. undSkldbl, Motgrst. Krsb, Krhalfligg. v. undRfb, Krhalfligg. tv. M, Framligg. Hfd o. Nck* (delvis aktiv), *Halfligg. Gr, Tyngdlut. Undkäks, St. Hlsåd, Sitt. motHj=, Stupst. conc. M, Krhalfligg. krumM=, St. Lftr, Stupsitt. Nsrot, Stupsitt. P.vik, Sitt. Pannhuds*, hudpress med broms e. a., *Höggrsitt. Hft, Spännst. tv. M=, Spännhalfligg, tv. M= Motst. lin. R=, Motst. div. R, Halfligg. Lnd m. fl. d., Bågsitt. Br, Lågfamnsitt. 2A, Slappsitt. tv. Hft, Sitt. öglob, Krgrhalfligg. öfvIsb, Högsitt.* m. fl. d.

Härmed må det vara nog taladt om Hr D:s verksamhet i gymnastik. Hans många vettlösa och ovettiga *eftersägare* förtjena ej någon ordspillan. Dessutom, man får icke räkna noga med okunniga gymnasters uppgifter i tal och skrift, när en fysiologie professor så hugger i sten.

5) Ett ytterligare skäl för utgifvande af årgången 1851 är den frågan, huruvida det är möjligt att en method verkligen kan *förena* alla de fel, som man efter den tiden har tillskrifvit den s. k. svenska methoden, hvars förnämsta målsman B. då var. Utan att genomgå de många derom skrifna afhandlingar kan utg:n *ur minnet* för tillfället erinra sig följande syndalista, som påbördas denna method: 1) att vara för fattig (Lion, Kloss o. a.), — 2) att vara pedantisk (Wassmanndorff m. fl.), — 3) att vara för regelmässig (Virchow, Techow m. fl.), — 4) att vara för litet regelmässig (Sköldberg, Happel o. a.), — 5) att afse »blott den formella, icke den reella bildningen» (Massmann 1849), — 6) att för mycket eftersträfva enkelhet (Dubois-Reymond, Angerstein m. fl.), — 7) att blifva för mycket »komplicerad» (Busch), 8) att eftersträfva blott en »athletisk» utbildning (Dubois-Reymond 1881) 9) att vara både för pjunkik och dock tillika »för militärisk» (Kluge, Kawerau, Böttcher, Massmann m. fl.), — 10) att ej ens för folskolans behof vara nog militärisk (A. Blanche, Sohlman) o. s. v. Medan anmärkare i engelska läkaretidskrifter redan 1851 hos denna method klandrade »the infinity of movements and their alleged effects» (Dubl. Qu. Journ. of med sc.), finna de flesta tyskar 1860, med Herrar D:r E. Angerstein, Massmann och Voigt i spetsen, ett synnerligen klandervärdt förfarande deri, att Ling enligt Rothstein »anerkannte eine neue Bewegungsform nicht eher und nur so weit für eine *gymnastische*, als er sich in ihrer Anwendung die nothwendige Rechenschaft von ihrer Wirkung zu geben vermochte», följagteligen hyllade den *gamla* grundsatsen »non omnis motus est exercitatio» — i motsats till de tre anförda granskarnas regel att *göra allt som är möjligt.* Jfr den bekanta skriften *Die Deutsche Turnkunst* 1861, utgifven af besagda tre författare *).

*) Tidigare fann dock Massmann, *för många* rörelser i den svenska gymnastiken, li-

De beklaga den främmande methodens *fattigdom* i allmänhet, likasom D:r S. Sköldberg sednare beklagade dess *saknad* af bålrörelser (äfven för friske), fastän B. nyttjade flera olika bålrörelser än någon annan, och synnerligen mycket mera, än de nyare begagna i sjukgymnastik.

IV.

De skäl som föranleda att äfven trycka papper tillhörande årgången 1859 äro förnämligast följande. Det flera gånger från 1862 omtalade påståendet, att den s. k. svenska gymnastiken afser blott muskler och det märkvärdiga tillägget 1881, att så *bör* vara i sjukgymnastik, äro genom att framlägga de föregående årgångarnas redogörelser och behandlingar nu nog vederlagda inför en rättvlst pröfvande framtid. Det är ej skäl att spilla mera ord på *den* saken.

1) Men en anledning att äfven utgifva årgången 1859 uppdyker vid denna tid. Det är, att en svensk statsmyndighet, Kongl. Sundhetskollegium, gjorde anmärkningar mot de af B. lemnade årsberättelsernas knapphändighet, hvilket klander förtyckte B. och föranledde honom att 1862 svara med den anmärkning, som nedan ses framställd; jfr de till årgången 1861 hörande delar nedan. Det är ju skäl att här inrycka någon af de närmaste årgångar, som föranledde besagda myndighets anmärkningar mot honom.

2) Ett annat mycket väsentligare skäl är dock följande förhållande: Årgången 1859 o. f. visa tydligt, att B. sjelf ej gillade den allmänna plan och uppställning af de större kathegorierna, hvilka han hade förut begagnat under hela tiden 1851—1857. Han uttalar tydligt redan 1851 en betänklighet och tvifvel om den då af honom nyttjade statistiska *indelning* vore tjenlig eller icke i vetenskapligt hänseende. Det är således en utg:s pligt att taga hänsyn till B:s egna ändringar, ehvar han tydligen synes sjelf lägga vigt på dem. Några ord till upplysning må först meddelas angående olikheterna i de till sjukgymnastik hörande delarna af årsberättelserna 1851—1861, såvidt som han sjelf synes lägga vigt på dessa olikheter. För året 1851 är den s. k. tabellariska öfversigten om sjukgymnastik, enl. ofvan ingifven till *Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk*, och föregås af en kort inledning, samt är uppställd enligt följande allmänna indelningsgrund: *Nervlidanden*, *Respirationsorganernas lidanden*, *Blodkärlsystemets lidanden*, *Lymfkärlsysstemets lidanden*, *Underlifslidanden*, *Anaemiska lidanden*, *Urogenitalsystemets åkommor*, *Lokomotionsorganernas åkommor*, *Ryggradssnedheter* och derefter en «summarisk uppgift», uppställd i en tabell. För åren 1852—1857 är den fortfarande ställd till samma *direktion*, men saknar föregående inledning; och tabellerna äro uppställda med obetydliga ändringar af ordningen så, som det föregående året. Från och med 1858 äro de *delar* af årsberättelserna, som angå sjukgymnastik, omedelbarligen ställda till Sundhetskolliget (bära öfverskriften: *Till*

---

kasom han äfven fann i det af Spiess 1840 utgifna verk. Jfr M:s äldre skrifter, hvarest han klandrar den s. k. svenska methodens bruk af *fria* rörelser, några år innan D:r Schreber påstår samma method förkasta fria rörelser.

Kongl. Sundhetskollegium) och börja med en kort inledande redogörelse. Alla de öfriga till årsberättelser hänförliga skrifvelser sakna särskiljd öfverskrift, som angifver den myndighet, till hvilken de äro ställda; jfr 1:sta häftet, innehållsförteckningen № II. De till sjukgymnastik hörande delarnas uppställning liknar de föregående årens med det undantag, att den sista afdelningens öfverskrift lyder: *Bålens missbildningar behandlade utan orthopediskt spänntyg* *). För öfrigt upplyser redogörelsen, att föreståndaren af sjukdom hade varit hindrad att tjenstgöra under två månader, och hänvisar derför till tvänne bifogade skrifvelser från de lärare, D:r Hartelius och Hr Strömborg, hvilka under hans frånvaro ledde sjukgymnastiken. — För åren 1859—1860 börjar årsberättelsen med en kort inledande redogörelse, och är uppställd enligt följande indelningsgrund: *Nervlidanden*, *Respirationsorganernas sjukdomar*, *Kärlsystemets sjukdomar*, *Digestionsorganernas sjukdomar*, *Dyskrasier och Kachexier*, *Urogenitalsystemets sjukdomar*, *Lokomotionsorganernas sjukdomar*, *Ryggradssnedheter behandlade utan orthopediskt spänntyg*, hvarefter följer en summarisk uppgift i tabell. Med året 1859 börjar således en väsentlig olikhet i uppställningen. — — På samma gång bör märkas följande. För året 1861 är årsberättelsen (då kallad «rapport») af sin författare redan utgifven i tryck 1863, och innehåller, utom en inledande ovanligt lång redogörelse, en längre med talrika noter i hvarje fall försedd uppställning, som indelar «sjukdomsklasserna» på följande sätt: *Nervlidanden*, *Respirationsorganernas sjukdomar*, *Blod- och Kapillärkärlsystemets sjukdomar*, *Underlifsorganernas sjukdomar*, *Dyscrasier och Kachexier*, *Urogenitalsystemets sjukdomar*, *Lokomotionsorganernas sjukdomar*, *Ryggradssnedheter*, hvarefter följer den vanliga summariska uppgiften. *Anm.:* Äfven för 1862 finnes enl. ofvan bland handlingarna en årsberättelse, som dock ej är *renskrifven* och ej införd i den gemensamma liggaren, således sannolikt ej heller är vorden inlemnad till Sundhetskollegium, enär författaren redan föreg. år hade *begärt* och 1862 erhöll sitt afsked. Likasom alla de föregående, börjar ramen äfven då oföränderligen med *nervlidanden*, hvarefter *andedrägtsorganernas* och *kärlsystemets* störingar följa.

V.

Då dessa statistiskt-tabellariska olikheter mest framträda vid jemnförelsen mellan årgångarna 1851, 1859, 1861 **); gifvas anledningar att jemväl bifoga de två sednare såsom framställare af det närmast föregående årtiondets slut. Dock har utg:n vidtagit några förkortningar, och utesluter allt, som kan anses hafva någon dragning åt den s. k. polemiska sidan. För att

*) Det tillagda uttrycket om *spänntyg* torde sannolikt bero på Svenska Läkaresällskapets sedan 1849 den 22 Maj upprepade förklaring, att gymnastik för snedvuxne erfordrar samtidigt bruk af orthopedi, enlig med den tidens art.

**) Om man bortser från årgången 1858, då förf. af sjukdom hindrades att tjenstgöra och afgifva en *fullständig* redogörelse för hela året.

rättfärdiga dessa uteslutningar torde följande upplysning vara nödig: Den korta del af inledningen 1851, hvilken vid tryckningen har utelemnats, innehåller två erinringar, hvaraf spår äfven återfinnas i de *tal*, som B. årligen höll vid »lärokursens» slut. Den ena anmärkningen talar om den ofta träffade *svagheten* hos skolungdom; den upprepas tidvis och föranledde sluteligen en rådläggning derom 1856 i den d. v. Pedagogiska Föreningen. Den andra anmärkningen 1851 framställer skälen att under bruk af sjukgymnastik *undvika åtskilliga då i läkekonsten begagnade medel*, nemligen för att hindra olika verkningars sammanblandning. Han förklarar. att han i afsigt att »uteslutande kunna iagttaga och närmare följa den specifika rörelseverkan, anser sig tvungen (för att ej sjelf villas af biförhållanden) utesluta de pharmakodynamiska medlen från den gymnastiska behandlingen» o. s. v. Redan årgången 1840 låter somligstädes en sådan uppfattning framträda: att låta hvarje sak verka för sig ensam.

De förnämsta anledningarna att utgifva årgången 1861 äro: 1) att den innehåller B:s *sista* redogörelse; 2) att den är särdeles märklig genom den form, hvari förf, sjelf 1863 utgaf den af trycket; 3) att den är samtidig med en flod af de gröfsta beskyllningar mot hela methoden utomlands, likasom andra mot B. sjelf inomlands, enl. hvad ofvan har blifvit derom redogjordt.

VI.

Några ytterligare upplysningar om årgångarna 1851, 1859, 1861 torde behöfva tilläggas. Om de i den första brukade tekniska former, jemnförda med de till 1840, 1841 hörande, kan man bl. a. anmärka följande: Den större delen af »rörelseförrådet» är ännu bibehållen med ringa förändringar, föga märkligare än de som ses i de vida sednare årgångarna (1870, 1880) eller bland yngre handläggare af gymnastik. Synnerligen ofta har den s. k. »inledande tredjedelen» af rörelsernas kedja bibehållit sin ursprungliga, ganska enkla form i de för sjuke 1851 nyttjade behandlingar. Detta ses dock lättare i vissa af de anförda behandlingarna, såsom № 37, 42, 77 (II), 100, 145, 156 m. fl., hvarest flera gamla former träffas alldeles oförändrade. De redan 1840 till till antalet talrika rörelser, som ske under smärre förändringar af den s. k. *spännböjande utgångsställningen*, äro ytterligare ökade, dock ej med sådana former, som lätt kunna ske utan den noggrannaste uppsigt; de flesta ej förut anmärkta äro alldeles olämpliga för öfning *ledvis*, d. ä. för gymnastik i »kommisse». Verkeligen nya vigtiga typer äro f. ö. mycket ringtaliga. Bruket af några förr mycket ofta begagnade »kinismer» tyckes vara inskränkt till att nyttjas mera sällan, såsom *Högst. Bframd.* Blott en noggrann genomläsning förenad med praktiska försök kan upplysa, huruvida en *ökad bestämdhet* verkeligen röjer sig i dessa behandlingar, huruvida den i många fall vid första ögonkastet skarpare framträdande »enformigheten» är grundad på erfarenhet eller verkeligen förråder blott ett visst med tiden inrotadt »maner». Den tilltagande benägenheten för mera sammansatta former är redan anmärkt.

Den bekanta ofta upprepade anklagelsen att ständigt sträfva efter en i sig sjelf oupphinnelig *enkelhet* bekräftas ännu mindre vid denna tid. Det skulle dock blifva vidlyftigt att anföra nog många jemnförande fall; den förut ej träffade form, som kallas *Högnigst. Kn*⌣⌣ *u. Vr*⟩—⟨ eller *Högnigspjernst. B.ut*⌣⌣ *u. Vr*⟩—⟨, är sannerligen ej öfverdådigt enkel. Påståendet, att B. förkastade passiva rörelser, får äfven åtskilliga synnerligen märkliga vederläggningar, såsom i № 125. Detta förhållande snarare till- än aftager under de följande åren i fråga om några af de passiva rörelserna. — Blott få s. k. *hemrörelser* till »sjelfbehandling» äro bevarade från detta år.

Samma årgång (1851) gifver vid handen följande anmärkningar. Årsberättelsens inledning uppgifver ett mindre antal (206) än de, som längre ned anföras (261) i den »summariska uppgiftens» *slut-tabell.* Skälet dertill meddelas på samma sida; men ett skriffel är dock märkbart. Dervid bör dock äfven erinras, att flera gamla »stamgäster» icke upptagas i årets »rapport», fastän deras behandlingar finnas i sedelboken. Ej heller upptagas resande från landsorter, som efter ett kort besök erhöllo »hemrörelser», ämnade att verkställas i de sjukas egna bygder. — Den grundsats följes vid utgifningen att af botade eller förbättrade meddela blott dem, om hvilka uppgifterna ej äro mycket *ofullständiga.* Dessa äro de, om hvilka återfinnas uppgifter både i *årsberättelsen* och i anteckningsböckerna för utförligare *sjukbeskrifningar* samt i de gymnastiska *behandlingarna.* Flera af de fall, som B. tydligen betraktade såsom de anmärkningvärdaste, kunna ej meddelas, emedan de tillhörande behandlingarna hafva förkommit. Det äldre förfarandet (1840), att äfven i de för sjukbeskrifningar bestämda liggare införa behandlingarna (i afskrifter), hade således en fördel. — I den af B. meddelade *tabellariska öfversigten,* № 14, har ett fel insmugit sig. Uppgifterna om åldern för № 7 och 141 afvika, på grund af två skriffel. — Man har vid tryckningen ej ansett nödigt att meddela några »kontourer» från 1851. Sednare än 1858 äro veterligen inga sådana verkställda.

I sjukbeskrifningar tillhörande årgången 1859 förekomma några hänvisningar till föreg. årgång eller ännu tidigare årgångar. Sådana hänvisningar förekomma ännu oftare i liggaren för 1861. — Den tabellariska öfversigten innehåller för № 20 en åldersuppgift, som afviker från sjukbeskrifningen.

Om den sista årgången (1861) bör särskiljdt anmärkas följande. De dertill hörande papper voro synnerligen svåra att bringa till sammanhang inbördes; emedan alla hänvisningar saknas, som kunde upplysa om de i årsberättelsen (den tryckta såväl som den skrifna) anförda sjukes *namn.* Frågan var att uppdaga: hvilka på åtskilliga ännu återstående *behandlingar* uppgifna och i *liggaren* äfven antecknade sjukes namn motsvara de i årsberättelsen *icke namngifna* sjukdomsfallen? En betydlig mängd af behandlingar från 1861 måste uteslutas i tryckningen, emedan de ej hafva kunnat *med säkerhet* hänföras till motsvarigheter i årsberättelsen. Dertill kom olägenheten af några obetydliga *tryckfel* i tabellen, upplagan af 1863. Dessa fel angå № 14, 22, 43, 44, 103, 120, 127, 155, 174, 195, hvilka voro satta i orätt spalt för könet. Vid № 82 förekommer en uppgift, som möjligen är

ett tryckfel. En annan uppgift synes innehålla en felagtighet, beroende derpå, att *samma* sjuke man har begagnat gymnastik under två olika årstider. Om så är, bör hela antalet minskas med *en.*

Bland behandlingar tillhörande tiden 1859—1861 finner man vissa egenheter framträda tydligare i seriens första del, Början sker ofta med en passiv rörelse, som gemenligen rigtad mot bålens »spinaldel» (»liniär» eller »divergerande») utföres i en ställning, som merändels är svagt aktiv. Äfven de andra beståndsdelarna af »första tredjedelen» röja vissa mycket ofta återkommande typer, hvilka förut nyttjades mindre ofta. Detta förhållande är så tydligt, att de aktiva former, hvarmed de flesta behandlingar börja, äro egenteligen inskränkta till ett jemnförelsevis *ringa antal* af mycket skiljagtiga typer. — En särskiljd märklighet hafva samteliga de sednare här meddelade årgångarna på grund af de deri förekommande mer och mer sammansatta former, hvari många olika kroppsdelar samtidigt medverka. Detta gäller ej blott om behandlingarnas medlersta del, och närmare slutet. Längre kan en granskare ej gå i orimlighet, än att finna *för stark sträfvan efter enkelhet* i de rörelser, som just vid denna tid nyttjades å Centralinstitutet. Den af B. antagna schematik, att i behandlingens »tredje och fjerde femtedelar» förlägga de mest sammansatta rörelserna, har ännu aldrig hos någon (*före* eller *efter* honom) drifvit nästan hvarje nyttjad form lika nära till gränsen af yttersta sammansättning — så långt som möjlighet förefinnes att tillika vinna en sträng korrektion. Detta tyckes hafva skett likasom *afsigtligt* för att jäcka den omåttliga blindhet i frågor angående den menskliga »rörelsens fysiologi», som ledde de omedelbart derpå (1862) utslungade anklagelserna mot hans method. Såsom redan är anmärkt, den hos B. stegvis ökade konstigheten förråder sig äfven tydligt i *namnen*: genom deras vexande längd och inveckling. Detta gäller i viss mohn äfven om passiva och ännu mera om halfpassiva eller blandade rörelser, Ingen, som sjelf har försökt att åt en annan meddela *V.lyfthögst. V.F,kast*♂ *und. Bned*♂, har funnit den vara mycket enkel eller lätt att verkställa för någondera af de båda deltagarna. Detsamma kan anmärkas om åtskilliga andra 1861 i №. 219—225 brukade rörelser. En *spänböjvrstödj. utg.* är ej heller ytterligt enkel; synnerligen om den förenas med nigning. — — En genomgående skilnad råder dock mellan B. och Spiess, äfven i bådas *mest sammansatta former.* Båda försvåra korrektheten. Men de förra ega en beräknad *hastigt verkande inflytelse,* om de utföras rätt. De sednare äro jemnväl ytterligt svåra att göra på ett nog bestämdt sätt, men ega ej samma beräknadt afsedda förmåga att hastigt verka till att ombilda och stärka en af rörelsebrist eller andra orsaker förslappad kropp. Att stå på ena hälens ytterkant under ansträngande rörelser med bål eller armar o. s. v. är en mera konstig än hastigt *ombildande* öfning, rätt verkande på hållning o. s. v.

Beträffande de *uteslutningar* ur inledningen, vid den sista årgångens (1861) tryckning bör upplysas, att de uteslutna delarna till omfånget betydligt öfverstiga de bibehållna. Denna årgångs inledande afdelning är ursprungligen mycket vidlyftigare än de öfriga årens. Det uteslutna innehåller dels ett

svar på åtskilliga *anmärkningar*, hvilka Kongl. Sundhetskollegit hade ansett sig böra framställa mot de föregående årens skrifvelser från B., synnerligen mot deras knapphändighet. Sjelf uppgifver B. år 1863, således efter sitt afsked, att han då lät *trycka* denna årgång för att framlägga *jemnförelser*, med andra allmänna inrättningars årsberättelser till samma Kollegium. Derjemte anmärker han särskiljdt knapphändigheten i årsberättelsen från det s. k. *Gymnastiskt-Orthopediska Institu'ets*, och åberopar sina egna vida mera *olikartade* åligganden att leda en allmän undervisningsanstalt med ringare statsanslag o. s. v. De uteslutna delarna behandla förnämligast de olika meningarna om orthopediska spännsängars och snörlifs gagnelighet — Uteslutningen är ej föranledd af misstro till afhandlingens värde, ty sakkunnige granskare hafva funnit den vara «utmärkt» för sin tid *), likasom andra hafva funnit motsatsen. Men om man vid utgifningen intoge årsberättelsen fullständigt; torde någon läsare anse, att här äfven borde intagas de skrifvelser från Sundhetskollegium, hvilka innehålla bemälda mot B. rigtade anmärkningar. Detta skulle sluteligen kunna leda till fordran att äfven upptaga några småskrifter och afhandlingar från den tiden, hvilka å ömse sidor käbbla mot hvarandra om Centralinstitutets förbättrande och medlen dertill. Men det gifves tre skäl att undvika allt sådant. Det ena skälet är, att ingendera sidan var fullkomligt oveldig eller alldeles oberörd af en viss yrkesanda, som uppvexte, när B:s anseende utomlands började. Det andra skälet är, att ingen af B:s enskiljda vedersakare bär något betydande namn, vidtbekant öfver Europa, såsom de två utlänningarne Virchow och Dubois Reymond, hvilka tillika ega den förtjensten att merändels tala i allmänhet om *saken*, men aldrig om den *dåvarande* föreståndaren, som de knappt tyckas känna. Alla B:s enskiljda vederdelomän voro svenskar och äro redan glömda. Det tredje skälet är, att äfven några svenska läkare ansågo B. trots hans fel och trots hans medicinska lekmannaskap vara en ovanligt kunskapsrik man, utmärkt genom sin förtjenst att hafva till mera reda och fysiologisk förklaring bragt företrädarens empiriska forskningar. Under sådana förhållanden hvarför skulle man åter upprifva de många qvarlefvorna af den tidens «väldige i vår by»? — Ordalagen i det uppdrag, som utgjorde den aflidnes sista vilja, hafva många gånger satt utg:n i förlägenhet, af olika anledningar. Om uppdraget hade bestämdare angifvit de delar, som B. ansåg böra tryckas. skulle åtskilliga misstag hafva kunnat undvikas. Men ordalydelsen föreskrifver äfven att *granska och bearbeta*. Heldst skulle utg:n vilja *fullständigt* utesluta alla dessa inledningar ur årsberättelserna, enär de somligstädes aflägset förråda hänsyftningar på åtskilliga anmärkningar, som B. hade uppburit dels af enskiljda läkare i tidningar dels från Svenska Läkaresällskapet o. s. v., och enär personligheter ingalunda saknas på någondera sidan. Men alldenstund samma inledningar meddela upplysningar om förhållandet med de åtföljande

*) Jfr D:r P. J. Liedbeck *bref* $^{23}/_{9}$ 1863, som erkänner innehållets värde och det «machinorthopediska eländet» för bålsnedheter, men råder B. att fästa sig blott vid *saken*, och låta D:r F. A. Cederskölds personliga anfall blifva obesvarade. Rådet afser således de samma år af B. och C. utgifna polemiska skrifter.

statistiska *tabellerna;* har utg:n nödgats att begränsa uteslutningen till vissa delar. Någon «bearbetning» bör väl ej komma i fråga om *dessa* papper. — Den läsare, som vill taga en nog fullständig kännedom om uteslutningarna, spåren af ryckningar mellan den då lagligen herrskande uppfattningen (t. ex. om spännsängar, snörlif m. m.) och den ännu nya, ännu ej till rutin förstelnade, gymnastikens fordringar, hänvisas till den af B. sjelf utgifna skrift, som kallas *Årsrapport till Kongl. Sundhetskollegium af G. Branting*, 1863 Normans tryckeri.

Årgången 1851.

Årgången 1851.

Följande sex till årsberättelser hörande skrifvelser äro af framlidne föreståndaren vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitutet Professor L. G. Branting författade och i afskrifter ingifna till Direktionen öfver Stockholms stads Undervisningsverk d. 31 Januari 1852 *). De befinnas jemte samteliga dylika handlingar (1839—1862) införda i en särskildt dertill inrättad större liggare, hvarest inga skrifvelser af annat slag förefinnas.

I.

Tabellarisk uppgift öfver de vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitutet åren 1851 med 57 behandlade kroniska sjukdomar, afgifven på anmodan af Kongl. Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk för att vid Kongl. Sundhets-Kollegii underdåniga berättelse om medicinalverkets tillstånd i Riket tjena till ledning.

Den af Kongl. Maj:t och Rikets Ständer för Gymnastiska Centralinstitutet upplåtna lokal, belägen å Norrmalm på en sund med sandgrund försedd plats, äger trenne gårdar, en mindre trädgårdsplan, trenne envånings och tvänne tvåvånings stenhusbyggnader, inredda till lärosalar, boställsrum, m. m. Af denna lägenhet begagnar Centralinstitutet för pedagogiska och medikala gymnastiken en röre sal, utgörande 38 alnar i längd, i bredd 20 och i höjd 13 alnar. Salen, hvars södra vägg befinnes flera alnar under jordytan, är till följd deraf gemenligen fuktig vid kall och regnig årstid, hvilket förhållande visserligen i icke ringa mon motverkar gymnastikens helsoinflytanden; men bör detta lätteligen kunna förebyggas, såvida rummet kommer att underställas nödiga reparationer, erhålla trädpanel, förses med tjenligare eldstad samt fönster å södra gafveln. Oaktadt salens storlek, har densamma likväl under senare åren varit till utrymme alltför otillräcklig för att på behörigt sätt kunna betjena hela den personal, som till gymnastik sig anmält, utgörande i

*) Jfr ofvan. För att vinna utrymme vid de tabellariska uppgifternas *tryckning* äro de lodräta linieringarna borttagna. I deras ställe angifves könet med bokstäfverna *M* och *Qv.*, åldern (årtal) med ziffror, behandlingens utdrägt (i månader) likaså. De sjuke, som å tabellerna uppföras såsom *botade* eller i någon mohn *förbättrade*, betecknas härnedan med bokstäfverna *B.* och *F.* De *oförbättrade* utmärkas med *Of.* De sjuke, hvilka «i förtid hafva afbrutit den gymnastiska behandlingen, eller hafva slutat utan att hafva lemnat någon uppgift om befinnandet» *då*, betecknas med bokstäfverna *Afb.*

medeltal för året närmare tusen personer, hvilka dels för kroppskrafternas befrämjande, för militär- och liniegymnastik eller för helsans återvinnande betjenat sig af Centralinstitutet. Till följd sålunda af de besökandes mängd och rummets ej motsvarande storlek, har det, fastän ventilering flera gånger dagligen med noggrannhet företagits, ej alltid kunnat motverka det dermed åsyftade ändamålet. Att likväl verkan af rätt ordnade, rätt handlagda passiva eller aktiva gymnastikrörelser väsentligen synes motverka dessa för helsan menliga inflytanden, bevisas af den utbildning, den märkbara förändring kroppens olika organdelar gemenligen hos flertalet af de gymnasticerande, oftast inom kort tid, i betydlig grad vinna. Likväl är det af behof påkalladt, det dessa olägenheter, i afseende å rummet icke längre lemnas utan afseende *). — — — — — — — — — — — — — — —

— Detta har likväl ej föranledt någon minskning i antalet sjuka vid nämnde institut, emedan de till passiv gymnastik under vinter- och vårmånaderna anmälde framgent varit vida större än som institutet kunnat till behandling emottaga. Föreståndarens ansträngande, flersidiga åligganden vid ledningen och tillsynen öfver gymnastikens samtliga theoretiska och praktiska delar, upptagande hela dagen, gör det ej heller möjligt att i behandling emottaga en större sjukpersonal, än den som hittills behandlats, hvartill kommer, såsom ett väsentligt mötande hinder för den mekaniska medicinens allmänna spridande, bristen på praktiskt kunniga assistenter, likasom äfven vid institutet bristande utrymme och för patienter tjenligare, bättre apterade, tillräckligt varma och luftiga rum, hvilket senare svårligen kan åstadkommas, då den enda upplåtna gymnastiksalen för friska och sjuka, ehuru hög och stor, merändels på olika tider af dagen upptages utaf flera hundrade personer. Det är sålunda af behof påkalladt, såvida Centralinstitutet skall kunna fullt motsvara det allmänna förtroende saken tillvunnit sig, att detta läroverk med snaraste erhåller större utrymme, hvarförutan eljest den pedagogiska, militära och medikala gymnastiken icke kan ytterligare utsträcka undervisningen, eller emottaga till behandling en flertaligare personal. Vore deremot Centralinstitutet endast upplåtet eller uteslutande inrättadt för behandlandet af kroniska sjukdomar, skulle i så fall ett vida betydligare antal patienter derstädes kunna emottagas, en vidsträcktare medikalbehandling afses, och institutet dessutom sättas i tillfälle att mera omfattande framlägga resultater af den gymnastiska sjukvården. Nu deremot, då arbetet vid Centralinstitutet är öfvervägande riktadt åt andra praktiska kunskapsgrenar; gör detta, att endast en inskränkt, en otillräcklig tid för den mekaniska therapien kan användas. Derpå grundar sig äfven ofullständigheten af de, såsom utdrag ur institutets sjukbeskrifningar, här meddelade rapporter, hvilkas uppgörande mött flera hinder med afseende å svårighet att i fråga om sjukdomar med kroniskt

---

*) En del af det följande är uteslutet vid tryckningen af de efterlemnade handskrifterna. Beträffande innehållet af det uteslutna jfr ofvan de allmänna upplysningar om samteliga årgångar, hvilka handskrifternas Utg:e meddelat i början af detta häfte.

förlopp noggrant uppgifva graden af vunnen helsoförbättring, förnämligast emedan patienterna sjelfva, efter att någon tid hafva användt gymnastik och deraf i mer eller mindre grad återvunnit helsa och krafter, mången gång oaktadt flera påminnelser och särskild framställan å de tryckta recepten, icke ansett sig behöfva eller funnit nödigt att för institutet uppgifva några underrättelser om sitt befinnande, hvartill ock kommer, att mången, som besvärats af mindre betydande åkommor, eller blott för stärkandet och upprätthållandet af sina krafter begagnat den passiva gymnastiken, gemenligen undandrager sig att öfver sitt helsotillstånd lemna några underrättelser. Och är det sålunda till följd deraf som de här i sammandrag afgifna rapporterna svårligen kunnat undgå att icke med felaktigheter vara behäftade.

Anm. (vid 1851 års nervlidanden.)

I de förekommande fall, der ett särskildt symptom af någon sjukdom företrädesvis visat sig mera framstående, och der den egentliga sjukdomen, såvidt den varit uppfattlig, trädt för observationen mera tillbaka; har det karakteristiska symptomet af sjukdomsbilden stälts framför det idiopathiska lidandet. Att sålunda cephalalgien här blifvit någongång uppförd som speciell sjnkdom, ändock densamma i åtskilliga fall kunnat betraktas endast som symptom af «gikt», af fel i lefvern, mjälten, njurarne o. s. v., härrör deraf, att i sådant förhållande angreppet åt hufvudet varit vida öfvervägande sjelfva grundsjukdomen. Som dessutom flera sjukdomar i hjernan och dess hinnor i hög grad kunna utbilda sig utan att ringaste värk derstädes förnimmes, likasom ock i motsatt fall våldsam smärta kan uppkomma utan att derföre minsta (s) anmärkliga, anatomiska förändring i hufvudets tillhörande väfnader visar sig, samt dessutom hufvudvärk uppstå vid en mängd allmänna och lokala sjukdomar, kan deraf slutas, att blotta nervreflexen från något organ, (vare sig lilla hjernan, corpora quadrigemina, septum pellucidum o. s. v.) kan jemte grundsjukdomen åstadkomma eller utgöra egna, för sig sjelf bestående lidanden. *B.*

Tabellarisk öfversigt, upptagande de väsentligare under behandling vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitutet förekommande kroniska sjukdomar år 1851.

1. *Nervlidanden.*

1. Qv. 18 år. Neuralgia intercostalis. 3 mån. B.
2. M. 14 år. Neuralgia spinalis. 3 m. F.
3. Qv. 18 år. Neuralgia spinalis, laryngospasmus. 2 m F.
4. Qv. 24 år. Insomnia. Myelalgia dorsalis, leucorrhoea vagin., constipatio. 3 m. B.
5. Qv. 54 år. Ischias antica, varices crurales. 2 m. F.
6. Qv. 21 år. Neuralgia vaginæ, leucorrhoea. 1 m. F.
7. Qv. 51 år. Aneuria; asthma congestivum, constipatio. $2\,^1/_2$ m. F.
8. Qv. 61 år. Neuralgia cruralis. 1 m. Afb.

9. M. 55 år. Paralysis tremula extremitatum sinistrarum; hernia scrotalis congenita. 2 m. F.
10. Qv. 39 år. Asthenia, vertigo, susurrus aurium, hyperæmia membranæ mucosae. 3. m. Afb.
11. Qv. 23 år. Febris intermittens cardialgica. 2 m. F.
12. Qv. 11 år. Febris intermittens cephalica. 1 m. B.
13. Qv. 25 år. Neuralgia spinalis. 2 m. F.
14. M. 26 (?) år. Cheirospasmus scriptorum tonicus. 1 m. F.
15. Qv. 51 år. Apoplexia nervosa intermittens. 1 m. F.
16. M. 56 år. Hypochondriasis, atrophia (putativa) membri virilis. 1 m. Afb.
17. M. 59 år. Neuralgia spinalis, phthisis pulm. tubercul. 2 m. F.
18. M. 19 år Tabes dorsalis, paralysis tremula, epididymitis blennorrhagica. 3 m. F.
19. Qv. 24 år. Neuralgia spinalis. coeliospasmus, menstrua copiosa et frequentia, 3 m. B.
20. Qv. 36 år. Neuralgia spinalis, scoliosis (stadium deformationis). 3 m. F.
21. M. 25 år. Neuralgia spinalis, cheirospasmus scriptorum tonicus. 1 m. F.
22. M. Hyperæmia cerebri. 4 m. F.
23. Qv. 21 år. Hyperæmia capitis, asthma congestivum. 1 m. B.
24. M. 18 år. Congestiones ad caput, rheumatismus nuchæ, hæmorrhoides coecæ 1 m. F.
25. Qv. 24 år. Hysteria melancholica, constipatio, erysipelas facialis. 1 m. B.
26. Qv. 34 år. Cephalalgia cerebralis c. emesi, insomnia, constipatio. 2. m. F.
27. M. 59 år. Hyperæmia spinalis, palpitatio cordis, asthma, molimina hæmorrh., constipatio. 3 m. F.
28. M. 18 år. Hyperæmia capitis, insomnia, constipatio alvi. 1 m. F.
29. Qv. 24 år. Neuralgia lumbo-coccygea, anæmia (habitus nervosus) congestio cerebri, molimina hæmorrh. 3 m. F.
30. Qv. 31 år. Hysteria, vertigo, gastralgia, parabysma lienis. 1. m. B.
31. Qv. 23 år. Hyperæmia spinalis, vertigo, hysteria, asthenopia somnambulismus. 3 m. F.

2. *Respirationsorganernas lidanden.*

32. M. 21 år. Emphysema pulmonum vesiculare. 1 m. Of.
33. M. 21 år. Hyperæmia pulm. chronic., hæmoptysis, constipatio alvi. 3 m. F.
34. Qv. 19 år. Pneumonalgia, chlorosis. 3 m. B.
35. Qv. 37 år. Phthisis «calculosa», asthma congestivum. 3 m. B.
36. Qv. 34 år. Phthisis pulmon. purulenta (rhonchus crepitans). 4 m. B.
37. M. 36 år. Pleuro.pneumonia chronica. 3 m. F.
38. Qv. 27 år. Emphysema pulmon. 2 m. B.
39. M. Pneumonicula rheumatica. 1 m. B.
40. Qv. 23 år. Hyperæmia pulmon. 2 m. B.
41. Qv. 35 år. Hyperæmia pulmonum c. pleuritide rheumatica. 3 m. B.
42. Qv. 15 år. Pleurodynia, neuralgia, ptyalismus. 2 m. B.

43. M. 26 år. Phthisis pulmon. cum sputo cruento. 4 m. B.
44. Qv. 29 år. Phthisis pulm., hæmoptysis. 2 m. F.
45. M. Hyperæmia pulmon., hernia inguinalis. 1 m. F.
46. M. 44 år. Phthisis pulmon. tuberculosa, hæmoptysis, constipatio. 1 m. F.
47. M. 11 år. Emphysema pulmonum. 1 m. F.
48. M. 11 år. Bronchitis capillaris. 1 m. F.
49. Qv. 27 år. Phthisis pulmon. pituitosa. 1 m. F.
50. M. 42 år. Phthisis pulm. tuberculosa, hæmoptysis, constipatio. 4 m. F.
51. Qv. 14 år. Bronchitis capillaris, chlorosis, scoliosis. 3 m. B.
52. Qv. 18 år. Phthisis pulmon. miliaris, menstrua suppressa, scoliosis, (stadium evolutionis.) 3 m. B.
53. M. 26 år. Dyspnoea, ex induratione pulmonis dextri. 1 m. B.
54. Qv. 59 år. Phthisis pulmon. dextri. rhoncus crepitans. 1 m. F.
55. M. 17 år. Emphysema pulm., physconia hepatis. 3 m. F.
56. M. 19 år. Phthisis pulmon. hæmoptysis, 3 m. F.
57. M. 9 år. Asthma mucosum, lymphadenitis. 1 m. F.
58. M. 31 år. Phthisis pulmonum tuberculosa (Stadium cruditatis.) 1 m. F.
59. M. 18 år. Phthisis pulm. purulenta. 2 m. B.
60. M. 34 år. Phthisis pulm. tubercul. (Stadium cruditatis) post hepatitim chronicam. 2 m. F.
61. M. 32 år. Phthisis pulm. tuberculosa, emaciatio universalis. 2 m. B.
62. Qv. 25 år. Phthisis pulmon. purulenta, amenorrhoea, rhoncus crepitans. 1 m. Of.
63. M. 50 år. Phthisis pulmon. ulcerosa. caverna tuberculosa. 2 m. Of.
64. Qv. 26 år. Phthisis pulmon. scrophulosa. 3 m. F.
65. M. 22 år. Phthisis pulm. tuberculosa (Stad. cruditatis). 1 m. B.
66. M. 29 år. Phthisis pulm. purulenta, consumptio corporis. 1 m. F.
67. M. 64 år. Catarrhus bronchialis chron., rhachiodynia, podagra. $^1/_4$ m. Afb.
68. Qv. 23 år. Hyperæmia pulm., achromatopsia, susurrus aurium, constipatio alvi. 1 m. F.

3. *Blodkärlsystemets lidanden.*

69. M. 42 år. Plethora abdominalis, constipatio, cephalalgia. 1 m. F.
70. M. 45 år. Plethora vera, diplopia, hemiplegia facialis, constipatio. 2. m.
71. M. 12 år. Tabescentia corporis, pectus carinatum, constipatio. 1 m.
72. M. 47 år. Plethora abdom., congestio cap., rheumatismus nuchæ, hæmorrhoides coecæ. 1 m. B.
73. Qv. 30 år. Hyperæmia pulmonum, hæmorrhoides saccatæ. Usura cartilaginum inter vertebram primam et secundam. 2 m. B.
74. M. 36 år. Anaematosis, asthma congestivum, myasthenia. 1 m. F.
75. M. 49 år. Anæmatosis, myasthenia, aneuria extremitatum inferiarum. 2 m. B.
76. M. 15 år. Hypertrophia cordis excentrica, myasthenia. 3 m. F.

77. M. 46 år. Orgasmus sanguinis, vertigo, lumbago, enuresis spastica. 3 m. B.
78. M. 43 år. Plethora abdomin. (portalis) insomnia, hypochondriasis. 1. m. B.
79. M. 79 år. Dyscrasia adiposa, obstructio alvi, insomnia. 2 m. B.
80. Qv. 36 år. Plethora abdominalis, constipatio, coryza chronica. 3 m. B.
81. M. 39 år. Plethora venosa, constipatio, blepharitis erysipelatosa. 2 m. B.
82. Qv. 34 år. Turgor venarum adauctus. Melancholia anxiosa. 1 m. B.
83. M. 42 år. Plethora ad habitum, hæmorrhoides coecæ, cephalalgia hæmorrh. 1 m. B.
84. M. Plethora ad habitum, vertigo tenebricosa, hæmorrh. coecæ. 3 m. Of.
85. M. 46 år. Plethora cacochyma, hæmorrhoides fluentes, vertigo. 3 m. B.
86. M. 19 år. Plethora venosa, hyperæmia cerebri, constipatio alvi, coryza chronica. 1 m.
87. M. 20 år. Plethora venosa, constipatio, hæmorrhoides fluentes, hypochondria periodica. 1 m. B.
88. M. 33 år. Plethora abdominalis, hæmorrhoides fluentes, asthma congestivum. $^1/_2$ m. Of.
89. M. 28 år. Plethora cacochyma, pulsatio epigastrica, constipatio, hypochondricasis, hæmoptysis. $^1/_4$ m. Of.
90. M. 32 år. Plethora abdomin. hæmorrhoides coecæ, vertigo, rheumatismus muscul. 1 m. F.
91. M. 20. Plethora venosa, dyspnoea, photodysphoria, hernia inguin. 1 m.
92. M. 74 år. Plethora vera, insomnia, vertigo, amblyopia. 1 m.
93. Qv. 17 år. Laryngospasmus, hyperæmia capitis et colli. 3 m.
94. M. 23 år. Neuralgia cardiaca, hyperæmia capitis. 1 m.
95. M. 24 år. Atrophia cordis, hæmoptysis, hæmorrhoides. 3 m, B.
96. M. 48 år. Plethora venosa. habitus quadratus, rigiditas articulationis humeri. 3 m. B.
97. M. 19 år. Hypertrophia cordis excentrica. Tremor artuum. 3 m. B.
98. M. 16 år. Hypertrophia ventriculorum cordis. $1^1/_2$ m. B.
99. M. 68 år. Relaxatio vasorum, dyscrasia rheumat. genuum. 1 m. B.
100. Qv. 16 år. Insufficientia valvulæ mitralis, orthopnoea, scoliosis. $1^1/_2$ m. F.
101. Qv. 28 år. Hypertrophia cordis excentrica, neuralgia brachio-thoracica, insomnia. $1^1/_2$ m. F.
102. Qv. 27 år. Hypertrophia cordis excent., neuralgia interscapularis. 2 m. B.
103. M. 27 år. Hypertrophia cordis excent., neuralgia brachio-thoracica, asthenopia. 2 m. F.
104. M. 15 år. Leucophlegmasia (defibrinatio?) myasthenia. 2 m. F.
105. Qv. 10 år. Sthenosis mitralis, syncope anginosa. eklysis. 1 m. B.
106. M. 70 år. Insufficientia aortica, hypertroph. cordis excent. 2 m. Of.
107. M. 17 år. Hypertrophia cordis cum dilatatione. 5 m. B.
108. M. 27 år. Hyperæmia cerebri, susurrus aurium. $^3/_4$ m. B.

109. M. 29 år. Dyscrasia adiposa, congestio cerebri. 2 m. B.
110. Qv. 27 år. Hypertrophia cordis excentrica, hysteria melanch. 2 m. B.

4. *Lymfkärlsystemets lidanden.*

111. M. 9 år. Scrophulosis, asthenopia. 2 m. B.
112. Qv. 8 år. Scrophulosis, blennorrhoea oculi scrophulosa, cypho-scoliosis sinistra. 2 m. B.
113. M. 23 år. Lymphadenitis, angina trachealis, stenothorax. 1 m. F.
114. Qv. 31 år. Scrophulosis, hyperæmia pulmonum, gastrodynia, constipatio. 3 m. B.
115. M. Scrophulosis, angina trachealis. 1 m. F.
116. Qv. 13 år. Scrophulosis, gastralgia, scoliosis scrophulosa. 3 m. F.
117. Qv. 17 år. Scrophulosis carebaria, susurrus aurium, adiposis. 1 m. B.

5. *Underlifslidanden.*

118. M. 26 år. Hæmorrhoides suppressæ, gastralgia, epistaxis. 1. m. B.
119. M. 52 år. Hæmorrhoides cruentæ, asthma spasmodicum. 1 m. F.
120. M. 38 år. Enteroparalysis, pneumatosis intestinorum. 2 m. B.
121. M. 24 år. Paralysis intestini coeci (typhlo.paralysis), obstructio alvi inveterata, hernia inguinalis. 1 m. F.
122. Qv. 25 år. Gastraneuria, constipatio alvi, inappetentia. 2 m. B.
123. Qv. 22 år. Colica spasmodica, (neuralgia mesenterica) obstructio alvi, chlorosis. 4 m. B.
124. Qv. 10 år. Gastralgia, atrophia musc. amnesia. 3 m. B.
125. Qv. 19 år. Gastricismus, leucorrhoea, incontinentia urinæ. 3 m. B.
126. M. 35 år. Hæmorrhoides saccatæ, cephalalgia hæmorrh. 3 m. B.
127. Qv. 33 år. Gastrodynia, constipatio alvi, ardor ventriculi, atrophia musc. 2 m. B.
128. M. Gastralgia chronica, pneumatosis intestinorum. 1 m. B.
129. Qv. 11 år. Colica verminosa, cephalalgia, epistaxis. 3 m. B.
130. Qv. 4 år. Gastrodynia, leucophlegmasia. 1 m. F.
131. M. 44 år. Hypertrophia hepatis cholæmia, palpitatio cordis nervosa, hæmorrhoides. $^1/_2$ m. F.
132. M. 12 år. Dysphagia, spasmus pharyngis, 1 m. B.
133. M. 38 år. Dyscrasia hæmorrhoidalis, catarrhus bronchialis. 1 m. Of.
134. M. 49 år. Enteralgia physodes, rheumatismus vagus. 1 m. B.
135. M. 30 år. Hæmorrhoides coecæ, cephalalgia hæmorrh., vertigo, pleurorrhoea lymphatica ex causa mechanica. 3 m. B.
136. M. 28 år. Constipatio alvi, hyperæmia pulmon., orthopnoea. 3 m. F.
137. M. 27 år. Hæmorrhoides coecæ, lumbago rheumatica. 3 m. B.
138. M. 31 år. Gastralgia, hyperæmia capitis, epistaxis. 2 m.
139. M. 46 år. Hæmorrhoides saccatæ, cephalalgia, constipatio inveterata, hernia inguin. 2 m.

1851

140. M. 60 år. Gastralgia, hyperæmia pulmonum, constipatio, lumbago. 2 m.
141. Qv. 47 år. Enterospasmus, cessatio mensium, constipatio. 2 m.

6. *Anæmiskt lidande.*

142. M. 33 år. Hematemesis pylo-phlebitis. 2 m.
143. Qv. 43 år. Leucophlegmasia, cardialgia, pulsatio epigastrica. 2 m. F.
144. Qv. 30 år. Leucophlegmasia, congestio pulmonum. $1^{1}/_{2}$ m. B.
145. Qv. 13 år. Chlorosis, hemicrania, palpitatio nervosa. 2 m. B.
146. Qv. 21 år. Chlorosis cerea, palpitatio nervosa, vertigo, gastralgia. $1^{1}/_{2}$ m. B.
147. Qv. 18 år. Chlorosis, dyspnoea, pneumatosis intestinorum. 1 m. B.
148. Qv. 17 år. Chlorosis, dyspnoea, omalgia, scoliosis. 3 m. B.
149. Qv. 44 år. Oligæmia, tabescentia corporis. 3 m. F.
150. Qv. 16 år. Chlorosis, marmarygæ, pneumatosis intestinorum, scoliosis, omalgia. $2^{1}/_{2}$ m. F.
151. Qv. 27 år. Anæmia, melancholia anxiosa, cardiotromus. 1 m. F.

7. *Urogenitalsystemets åkommor.*

152. Qv. 14 år. Cessatio mensium, rhachialgia, leucorrhoea, febris intermittens. 2 m. B.
153. Qv. 15 år. Cessatio mensium, phthisis pulmonum, hæmoptysis. 2 m. B.
154. M. Nephralgia, nephrolithiasis, neuralgia cardiaca. 1 m. B.
155. Qv. 33 år. Cessatio mensium, hysteria, prolapsus uteri et intestini recti. 3 m. F.
156. Qv. 25 år. Prolapsus uteri, hyperæmia capitis, atrophia cordis, omalgia, scoliosis. 1 m. B.
157. M. 28 år. Pollutiones nimiæ nocturnæ, myasthenia, stenothorax. 2 m. B.
158. Qv. 19 år. Amenorrhoea, parabysma lienis, cephalalgia. 3 m. B.
159. Qv. 14 år. Incontinentia urinæ, coryza. 3 m. B.
160. M. 38 år. Spermatorrhoea, constipatio, plethora abdominalis. 2 m. B.
161. M. 39 år. Priapismus, plethora venosa, constipatio inveterata. 1 m. B.
162. M. 39 år. Morbus Brighti, c. insufficientia valvulæ mitralis. 1 m.
163. Qv. 33 år. Dysmenorrhoea, parabysma, congestio cerebri, coryza, constipatio. 3 m.
164. Qv. 37 år. Dysmenorrhoea, hyperæmia cerebri, lumbago rheum., hæmorrhoides saccatæ. 2 m.
165. M. 58 år. Hypertrophia prostatæ, lumbago, hæmorrhoides genitalium et vesicæ. 1 m.
166. Qv. 20 år. Hysterismus, clavus hystericus, dysphagia, menstrua nimia, constipatio. 2 m.
167. Qv. 15 år. Cessatio mensium, congestio capitis, diplopia, constipatio. 2 m. B.

8. *Locomotionsorganernas åkommor*,

168. M. 26 år. Gonarthrocace. $^1/_{15}$ m. Of.
169. M. Energoplegia et myalgia deltoidea c. luxatione articulationis hum. 1 m. B.
170. M. Atonia muscularis cruris sinistri, hyperaphia, insomnia. 1 m. F.
171. M. 66 år. Rheumarthritis, hyperæmia cerebri. $1^1/_2$ m. F.
172. M. 39 år. Lumbago rheumatica. 1 m. F.
173. M. 38 år. Myalgia ex lipomate sub musculo quadricipite femoris, hæmorrhoides coecæ. 2 m. B.
174. M. 48 år. Rheumatismus vagus, constipatio, vertigo tenebricosa, dysthymia. 3 m. B.
175. M. 29 år. Atrophia muscularis, hæmorrhoides saccatæ. 1 m. F.
176. Qv. 27 år. Atonia muscularis, palpitatio cordis nervosa. $^1/_{10}$ m. Of.
177. Qv. 17 år. Atonia muscul., cephalalgia cerebralis. $^1/_{10}$ m. Of.
178. Qv. 37 år. Myastenia, surditas, lipopsychia. 1 m. F.
179. Qv. 19 år. Atonia musc., menstrua anomala, parabysma lienis, hyperæmia capitis. 1 m. F.
180. M. 49 år. Rheumatismus mercurialis, hyperæmia cerebri, vertigo. 3 m.
181. M. 42 år. Rheumatismus nuchæ, insomnia. 1 m. B.
182. M. 18 år. Atrophia cruris dextri ex apoplexia. 2. m. F.
183. Qv. 32 år. Atonia muscularis, hyperæmia pulmonum. 2 m. F.
184. M. 31 år. Rheumatismus dorsi, gastralgia. $^1/_3$ m. Of.
185. Qv. 35 år. Arthritis chronica, gonitis, asthma congestivum. 3 m. B.
186. M. 18 år. Atonia muscularis, asthma congestivum. 1 m. F.
187. M. 13 år. Atonia musc., stenothorax, hyperæmia pulm. 2 m. B.
188. M. 39 år. Rheumatismus articulorum, hæmorrhoides saccatæ. $2^1/_2$ m.

9. *Ryggradssnedheter*.

189. Qv. 21 år. Scoliosis dorso-lumbalis dextra, omalgia. 3 m. B.
190. Qv. 17 år. Scoliosis habitualis dextra, chlorosis, omalgia. 3 m. B.
191. Qv. 12 år. Scoliosis scrophulosa, myastenia. 3 m. B.
192. Qv. 16 år. Scoliosis habit. dorsalis, omalgia. 2 m, B.
193. Qv. 25 år. Scoliosis habit. dorso-lumbalis c. rotatione, clavus hystericus, menstrua nimia. 1 m. F.
194. Qv. 17 år. Scoliosis habit. dextra. 2 m. F.
195. M. 17 år. Scoliosis habit. dorsalis dextra, phthisis bronchialis. 2 m. F.
196. Qv. 15 år. Scoliosis dorso-lumbalis dextra, cephalalgia, constipatio. 3 m. B.
197. Qv. 12 år. Scoliosis dorso-lumbalis sinistra, pneumatosis intestinorum. talipes varus. 2 m. B.
198. M. 13 år. Scoliosis scrophulosa, physconia strumosa. 1 m.
199. Qv. 16 år. Scoliosis dorsalis habit. dextra. 6 m. B.
200. Qv. 21 år. Scoliosis rhachitica. $2^1/_2$ m. B.
201. Qv. 10 år, Scoliosis scrophulosa, bronchitis chronica, rhonchus. 5 m. B.

1851

202. Qv. 12 år. Scoliosis scrophulosa, chlorosis, cacostomachus. 6 m. F.
203. Qv. 16 år. Scoliosis dorso-lumbalis dextra, (stadium evolutionis) chlorosis. 3 m. F.
204. Qv. 17 år. Scoliosis scrophulosa dextra, gastralgia, menstrua nimia, spasmus sardonicus. 3 m. F.
205. Qv. 14 år. Scoliosis scrophulosa, omalgia, cephalalgia cum emesi. 2 m. B.
206. Qv. 18 år. Scoliosis habitualis dextra, pyrosis, pneumatosis intestinorum. $1^1/_2$ m. B.

II.

Summarisk uppgift å sammanräknade antalet personer för hvarje särskild upptagen sjukdomsgrupp, jemte nummern å dem, som mot mindre betydande sjukdomsfall endast någon kortare tid begagnat Central-institutet, år 1851.

Behandlade:	Botade	Förbättrade	Icke förbättrade	Afbruten kur el. fel. helsouppgifter	Sammanräknadt antal personer	
Nervlidanden	7	22	—	3	32	
Respirationsorganernas sjukdomar	15	19	3	1	38	
Blodkärlsystemets lidanden	23	14	4	1	42	
Lymfkärlsystemets lidanden	4	3	—	—	7	
Anæmiska lidanden	5	5	—	—	10	
Underlifssjukdomar	16	6	1	1	24	
Urogenitalsystemets sjukdomar	9	6	—	—	15	
Locomotionsorganernas lidanden	6	11	4	—	21	
Ryggradssnedheter	11	6	—	1	18	
Mindre betydande sjukdomsfall hvaröfver uppgifterna icke kunnat noggrant bestämmas	54	—	—	54	54	
	96	92	12	61	—	261
Tillägges:						
Under året utexaminerade gymnastiklärare och instruktörer	—	—	—	—	7	
Afgångne kurselever utan examen	—	—	—	—	7	14
Äldre manspersoner, som begagnat pedagogisk gymnastik	—	—	—	—	58	
Gymnasii- och skolungdom, hvaribland en del begagnat vapenföring jemte pedagogisk gymnastik	—	—	—	—	498	556
Utgör hela antalet för år 1851 tillhopa	—	—	—	—	—	831

III.

Summarisk uppgift å den personal, som under loppet af år 1851 bildats till gymnastiklärare och instruktörer, som erhållit undervisning i pedagogisk och militärgymnastik eller ock mot särskilda kroniska sjukdomar vid Gymnastiska Centralinstitutet behandlats.

	Antal personer utan afgift.	Antal betalande personer, mot olika afgift.	Sammanräknadt antal personer.	Medeltal af månader, som hvarje enskild begagnat.	Medeltal af timmar, som hvarje enskild begagnat.
Under året utexaminerade gymnastiklärare och instruktörer	7	—	7	6	702
Afgångna kurselever utan examen	7	—	7	4	468
Yngre och äldre personer af mankönet, som mot olika kroniska sjukdomar begagnat medikalgymnastik	18	130	148	2	96
Yngre och äldre personer af qvinnokönet, som erhållit sjukgymnastik	24	89	113	2	96
Äldre manspersoner, som begagnat pedagogisk gymnastik	12	46	58	$1\frac{1}{2}$	36
Gymnasii- och skolungdom, hvaribland en del haft undervisning i vapenföring jemte pedagogisk gymnastik	170	328	498	7	112
	238	593	831	—	—

IV.

Förteckning å de personer, som vid Gymnastiska Centralinstitutet begagnat den offentliga såväl theoretiska som praktiska undervisningen, och såsom utexaminerade lärare och instruktörer i gymnastik år 1851 utgått.

Af Kongl. Maj:ts Flotta.

Frick, Carl Gilius, Sekundlöjtnant.
Ringheim, Adolf Fredrik, Sekundlöjtnant.

Af Kongl. Maj:ts Armé.

Kreüger, Claës Hjalmar, Löjtnant vid K. Andra Lifgardet,
Silfversvärd, Reinh. Gustaf, Löjtnant vid K. Svea Artilleri Reg.
Wahrenberg, Gustaf Wilh Alex., Löjtnant vid K. Södermanlands Reg.
Fleming, Friherre Ludvig, , Underlöjtnant vid K. Westmanlands Reg.
Falck, Carl Helmer, Underlöjtnant vid K. Nerikes Reg.

V.

Namnförteckning å de personer, som höstterminen år 1851 och vårterminen 1852 begagnat den theoretiska och praktiska lärokursen vid Gymnastiska Centralinstitutet.

Af Kongl. Maj:ts Flotta och MarinRegemente.

Heilborn, Dan. Lazar., Sekundlöjtnant vid Kongl. Maj:ts Flotta.
Helleday, Gust. Bildstein, Sekundlöjtnant vid K. Maj:ts Flotta. Afgått.
Cederschjöld, Ad. Ant., Underlöjtnant vid K. MarinReg.

Af Kongl. Maj:ts Armé.

Cronstrand, Thor Magn., Löjtnant vid K. Götha ArtilleriReg.
Berger, Olof, Löjtnant vid K. Wendes ArtilleriReg.
Ulrich, Axel Sigfr., Underlöjtn. vid K. 2:dra LifGrenadierReg.
Ahlgren, Pehr Gust. Jul. Bapt., Löjtn. vid K. Westerb. FältjägareCorps.
Toll, Gustaf Axel, Underlöjtn. vid K. DalReg.
Hellberg, Aug., ., Underlöjtn. vid K. Helsinge Reg.
von Hennings, Gust. Wilh. Fredr., Underlöjtnant vid K. Bohusläns Reg. Afgått.
von Melin, Carl Wilh. Maur., Underlöjtn. vid K. Jämtlands Fältj.Corps. Afgått.
Sundholm, Olof Theod., Underlöjtn. vid Gottlands NationalBeväring.
Lindhe, Joseph. Nap., Underlöjtn. vid K. Elfsborgs Reg.
Uggla, Ax. Axelson, Underlöjtn. vid K. Wermlands Reg.

Civila personer.

Johansson, Johan, Phil. Mag., Coll. Scholæ i Wexiö. Afgått.
Hartelius, Truls Johan, Med. Phil. Candidat.
Edholm, Carl Martin, Kammarskrifvare i K. KammarKoll.
Linde, Lars Gustaf, Kammarskrifvare i K. KammarKoll.
Engeström, Carl Joh. Patrik, Gymnastiklärare från Götheborg. Afgått.

VI.

Antalet å de elever af Stockholms läroverk, hvilka erhållit pedagogisk gymnastik och vapenundervisning vid Gymnastiska Centralinstitutet år 1851.

Stockholms Gymnasium	60.
Nya Elementarskolan	100.
Clara högre lärdomsskola	171.
Jakobs lägre Apologistskola	110.
Privata elever	57.
Tillhopa	498.

Stockholm den 31 Januari 1852.

Gabr. Branting.
Gymn. Förest.

Sjukbeskrifningar

årgången 1851.

Årgången 1851, männer.

Om följande 58, i årsberättelserna för 1851 såsom *botade* eller *förbättrade* uppgifne männer, återfinnas äfven «sjukbeskrifningar» antecknade i den större liggare, hvilken framlidne Professor L. G. Branting till detta ändamål begagnade under besagda årgång *). De femtioåtta härnedan följande beskrifningarna anföras med samma ziffror, som utmärka de ifrågavarande sjuka i årsberättelsen.

№ 2. Claristen *Agnar Fredrik E...h* d. $^{8}/_{1}$ 51. 14 $^{3}/_{4}$ år, för ett år tillbaka starkt utslag, scabies?, mot hvilket begagnades ljumma bad och tjärsalva. Under hela denna tid, äfvensom före utslaget, var gossens lynne nedslaget, retligt och illvilligt. Numera är hans lynne till någon del förbättradt, men likväl fortfarande *envist och obelåtet.* Ofta besvärad af hufvudvärk tillhörande framhufvudet och åtföljd af ofrivilliga ryckningar. Vid läsning påkommer skymning för båda ögonen äfvensom mouches volantes. Hjertats rörelser ojemna. Skuldrorna framdragna, bröstet inplattadt; ömhet vid beröring af 7:de halskotan och 1:sta bröstkotan. 6—10 bröstkotan utskjutande; hela ryggraden utåt böjd. Han är platt från sida till sida af bröstkorgen. Svårt besvärad af magsyra med uppstigningar af hett, syrligt vatten. Oxyures vermiculares visa sig med exkrementen. Ständigt kalla händer. Utseendet sjukligt, sinnet tungt och nedslaget. Hyn blek. . . . .

№ 9. Grefve *Carl Axel W...r* d. $^{18}/_{3}$ 51. 55 år, har haft i allmänhet god hälsa; likväl någon gång «podager» i venstra fotknölen, hernia congenita på höger och skrotalbråck på venster sida. Det *medfödda bråcket,* som utgöres af såväl den icke fullt nedstigna testikeln, som äfven af omentaldelar, tillvexer årligen. En ansättning i venstra benet och venstra armen, som yttrar sig i en nästan ständigt fortfarande skakning, började med venstra foten, och steg sedermera upp långs benet, hvarefter äfven venstra armen blef angripen af samma skakning eller ryckning, som nu utan afbrott fortfar. — — Pat. anför, att han efter intagande af ett medel, sammansatt af

*) Jfr de ofvan meddelade uppgifterna om dessa liggares antal och olika uppställningssätt. Den till 1851 hörande innehåller ännu flera sådana *beskrifningar;* men många deraf hafva blifvit uteslutna vid tryckningen, emedan de motsvariga *behandlingarna* ej hafva återfunnits bland efterlemnade lösa papper eller i de mindre band (oktaver), som innehålla blott dylika behandlingar, fördelade efter årgångar. Några andra sjuka som hade *börjat* sjukgymnastik redan 1850 eller ännu tidigare, blefvo uteslutna, emedan de icke äro upptagna i den ofvan införda årsberättelsen för 1851.

cupressus disticha och *osmunda regalis,* hvilket föregafs häfva bråck, blifvit till sina skakningar i arm och ben betydligt försämrad. Måhända den i virginiska cypressen befintliga ætheriska oljan och fina terpentinen möjligen dertill bidragit? I öfrigt säger sig pat. blifvit sämre af alla de olika medel, som för honom användts. — Hela ansättningen synes hafva «utgått» från venstra stortå balken.

Sednare tillstånd, efter *en* månads gymnastik: I allmänhet förbättrad till krafter och hälsa; men icke till darrningen i arm och ben.

№ 14. K. Sekr. *Johan Wilh. Ö...d* d. $^{2}/_{5}$ 51. 26 år; för vid pass ett halft år tillbaka inställde sig (fastän mindre betydligt) en oförmåga att föra pennan, hvilket tillstånd allt mer och mer har ökat sig, synnerligen under senare månaden, hvarunder pat. har måst upphöra med skrifning Vid bemödandet att skrifva förnimmes en dof värk jemte trötthet; och förmår ej pat. styra pennans rörelser. Värk har äfvenledes under senare tvänne veckor inställt sig i underarmen.

Sednare: Kroppskraften ökad, känsla af mera allmänt välbefinnande; men deremot ingen märkbar förbättring i anseende till högra armens styrande af rörelser vid skrifning. Begagnat icke fullt en månads gymnastik.

№ 17. Sekreteraren *Svante Erik L...g* d. $^{23}/_{9}$ 51. 59 år, har under flera år förnummit en känsla af svaghet och nervretlighet i hela högra sidan, från hjessan ned mot foten; hvarigenom tillika «tankeförmågan äfvensom arbetsförmågan» hafva blifvit försvagade. Någon gång yrsel under det kroppen ofrivilligt drar sig åt höger. Betydligt flimmer för båda ögonen. Retligt lynne synnerligen om morgnarna. Tyngdkänsla i högra sidan af bröstet, likaså förnimmes derstädes mindre känsel, som (s) tillika utsträcker sig längs hela sidan. *Dragkänsla* i *högra sittmuskeln* äfvensom i *högra testikeln* och *högra undre delen af underlifvet.* Vid liggande å högra sidan inställer sig esomoftast retning i könsdelarna, hvarigenom sädesutgjutning föranledes. Denna känsla af stramning förnimmes likaledes i sjelfva ländtrakten af ryggmärgen? Hörseln försvagad å högra sidan. Betydligt slemrossel. Känslig för luftvexling; fryser lätt. Högra lungan tuberkulös i betydlig grad. Pat. tycker sig blott kunna *tänka med venstra hjernhalfvan,* och har derföre svårt att erhålla en ren sammanhängande åskådning af en tankebild. Gemenligen kalla fötter. Bröstet tillplattadt och djupt insjunket i bröstgropstrakten.

Sednare: Den längs hela venstra sidan försporda svaghets- och domningskänslan åtföljda af «nervretning» och oro hafva till en viss grad förbättrats. Under begagnandet af gymnastik har icke yrsel påkommit. Dragkänslan såväl i högra sittmuskeln som i högra testikeln icke så betydande. Stramningen i högra ländtrakten har inskränkts. Slemrosslingen försvunnen. Lungans kapacitet för luftmottag betydligt större än förut.

№ 21. Notarien *Carl Herman R...s,* jurist, d. $^{1}/_{12}$ 51, 25 år, lider under någon tid af en ömhet i högra handen, hvilken under senare tvänne veckorna öfvergått till en förlamningkänsla i *högra tummen* och en stramning längs *M. radialis internus.* Efter att hafva skrifvit några rader: inställer sig

darrning i handen, hvarjemte ock ryckningar i tummen. Hade förliden höst «rheumatisk-nervös feber» och för 2:ne år sedan en rheumatisk affektion åt hjertat med förlamning åt venstra armen, hvilken åkomma ännu vid väderskiften besvärar. Fjerde ryggkotan ömmande vid tryck derpå.

Fullt återställd i afseende å handen och armens sjukliga förhållande. Efter bruket af gymnastik första månaden förnam pat. förbättring *).

№ 22. Bokhandl. *Carl Edward F...e*, d. $^{10}/_{12}$ 51, ? år; värk i framhufvudet synnerligen efter middagsmåltiden. Lilla hjernan, som tillförene så våldsamt under flera år plågat pat., har nu framgent, efter begagnad gymnastik förlidet år, icke det ringaste besvärat (s **). Afföring dagligen, men något trög. Hetta i ansigtsdelarne. Tyngd och fullhetskänsla i magen.

Sednare: Värken i framhufvudet förnimmes icke vidare. Afföringen normal. Numera sällan hetta i ansigtsdelarna. Underlifvet endast vid dietfel besvärande.

№ 24. Grefve *Carl v. P...n*, d. $^{29}/_{12}$ 51, 18 år, god helsa som barn. Gemenligen «täppt» i näsan under vintern, deremot om sommaren fullt fri från nästäppa. Periodvis besvärad af värk i framhufvudet. Understundom flimmer för båda ögonen. Fötterna nästan ständigt kyliga. Gemenligen handsvett. Vanligen inträder hufvudvärk på aftonen ***).

Sednare: Täptheten i näsan minskad; hufvudet kännes fritt och lätt; ingen hufvudvärk; flimret ej bemärkligt; fötterna varma.

№ 27. Öfverstelöjtn. *Lars Magn. W...r*, 59 år, under sednare åren *tyngd och trötthet*, tillhörande hela kroppen, hvilket står tillsamman med liktidiga *hemorrhoidalplågor* och svårare *obstruktioner*. Nu kännas emellanåt dragningar från nacken ned mot ryggraden, hvilka framkalla hetta och göra

---

*) Om denna № 21 är f. ö. bekant, att han äfven under sednare tider begagnade gymnastik, och lefde ännu 1881.

**) Dessa uttryck syfta på de två föregående årens anteckningar, hvaraf den tidigaste har följande lydelse: Bokhandlaren C. E. F...e, 38 år, född i Stralsund. Följder af sjukligt uppretad könsdrift: redan från 10:de året onanisering, underlifvet synnerligen magen ytterst ömtåliga, fördrager ej «starka saker». Till följd af mycken skörlefnad esomoftast den våldsammaste hufvudvärk, förnämligast i *bakhufvudet,* hvilken förenas med stark pulsering och omvexlande känsla af frysning och hetta. Någon gång äfven smärta utefter främre delen af längsgående blodviken. Dessa smärtor öfvergå äfven till kräkning, hvarefter de upphöra. Lynnet oftast tungt. Slemsamlingar i näsans håligheter. Gemenligen iskalla ben och fötter. I hög grad passionerad, och försättes derigenom i den våldsammaste skakning. d. $^{1}/_{10}$ 1849,

***) Bland lösa papper utan årtal anträffades ett bref, hvarur följande utdrag kan meddelas, af hänsyn till den nedan (i nästa afdelning) anförda behandlingens innehåll: «Broder Branting! . . . Grefve P...ns son sände jag till dig härom dagen; han är scrofulös, och min egentliga mening var, att du skulle använda din method af tryckning på tonsillerna, som äro indurerade. Jag har eftergjort din method på så sätt, att jag trycker inifrån munnen, och deraf sett mycken nytta. Dessutom har han en catarrh i sinus frontalis med då och då påkommande känsla af värk deröfver. Skulle du ej kunna applicera någon tryckning eller gnidning för detta? Någon annan gymnastik är föga värdt, då han endast blir här 3:ne veckor. — *Onsdag.* Vänskapligen. *M. Huss.*»

gåendet ytterst svårt. Känsla af rysningar i sjelfva benpiporna; hjertklappning synnerligen efter måltiden. Stark andfåddhet; tryckningen tillhör förnämligast nedre delen af bröstet, hvarest en sveda tillika kännes. Esomoftast en högst betydande *värk dels längs ryggraden och korsbenet* äfvensom vid sittmusklerna. Likväl är pat. mest plågad för närvarande af trötthet, som åtföljes af ängslan. Understundom *stark värk nattetid* i både underarmen och händerna hvarvid tillika händerna ansvälla. Haft stränga (s) strikturer, hvarför pat. då (?) måste mångfalldiga gånger urinera. D:r Lemcken har förklarat pat. vara lidande till lefvern, ehuru mindre betydligt. Känner esomoftast starka pulseringar i tinningarna.

Efter 3 mån. gymnastik: Oftast numera helt och hållet befriad från tyngd och trötthet. Den ytterst plågsamma hjertklappningen om morgnarna och efter måltiden (?) försvunnen, likaså oron i maggropen. Obstruktion öfvergått till mera normalt skick. Dragningen längs nacken nedåt ryggraden häfd jemte hettan. Rysningarna i benpiporna föga anmärkliga. Bröstet och respirationen fria. Från första dagens gymnastik naturligt god sömn från att vara hvarje natt oroande. Rheumatismen i sittmusklerna häfd. Värken och ansvällningen i armar och händer försvunnen. Urineringen numera normalt inträdande, tillförene besvärad allt emellanåt af trängningar. Pulseringarna i tinningarna mindre känbara. Begagnat 3:ne månaders gymnastik.

№ 28. Studeranden *Thomy v. K...k*, d. $^4/_{10}$ 51, 18 år; sistlidne vår en uthållande snufva som utbildade sig till en bronchitis, föranledande slemsamlingar, förnämligast tillhörande venstra lungan, hvilkens respirationsljud numera dock är fullt normalt; deremot är pulmonalljudet för *högra lungan* något svagt. *Blodet stiger åt hufvudet* synnerligen om aftnarna. *Sömnen derigenom störd* under första delen af natten. Gemenligen trött om morgnarna. *Lätt svettig;* brukar ylle närmast kroppen. Någon gång *trög afföring. Högersidigt bråck* som likväl numera icke utstiger. Huden slapp. Sjunker oftast tillsamman i följd af oförmåga att hålla öfverlifvet upprätt. Någon gång en hastigt öfvergående stickning å venstra sidan af nacken.

Sednare: Pulmonalljudet kraftigare. Blodet ännu fortfarande åt hufvudet. Sömnen mera lugn och jemn. Mindre besvärad af trötthet om morgnarna. Förmår att mera upprätthålla kroppen.

№ 33. Notarien *Frans Wilh. B...n*, d. $^7/_1$ 51, 21 år. Under de trenne sednare åren besvärad af «håll och huggning» i medlersta fliken af högra lungan, jemte tyngd i bröstgropen och andfåddhet vid gående, dessutom alltemellanåt torrhosta. Vid skrifning värk öfver ögonen. Långvariga *obstruktioner*, hvilket förhållande fortfarit de tvänne sednare åren, till följd af uthållande stillasittande. Utseendet sjukligt; hostat blod flera gånger, fastän i mindre portioner, sednast för några dagar sedan, och då något betydligare till qvantitet. I allmänhet kall och frusen. — Respirationsljudet svagt i trakten af högra lungans medlersta flik. Lynnet tungt. Retningsstället för hostan uppgifves af pat. tillhöra luftröret. Någon gång hjertklappning. Förmår ej vid stillasittande att upprätthålla bröstet.

№ 37. Stadsmäklaren *Ludvig K...r*, d. $^{15}/_{1}$ 51, 36 år; i slutet af 1849 begagnat (mot hæmoptysis jemte milliartuberkler) gymnastik, hvaraf pat. återställdes i hög grad, och har derefter befunnit sig fullt väl. Likväl har nu någon gång emellanåt hosta, icke blodspottning, inställt sig. Se 1849. Nov. sjukbeskrifningarna *). — Närvarande tillstånd: om morgnarna elak smak, då tillika en slemhosta påkommer. Vid «uppförsbackar» inställer sig andfåddhet, då tillika bröstet kännes något tungt. Kroppsvärmen jemnt fördelad, lynnet godt; före bruket af gymnastik alltid dyster och hypochondrisk.

Sednare: Friare andedrägt; kan mera uthålla vid gående. — *Anm.:* Begagnade tidtals under flera år gymnastik alltid vid inträffande återfall.

№ 39. Herr *Carl G...s*, d. $^{31}/_{1}$ 51, ? år; starkt håll i djupet af högra lungan, hvilket hindrar all djupare andhämtning; och under de trenne sednare dagarne, då plågan varat, har den tillika sträckt sig till högra skulderbladet och framsidan af bröstet. Vid minsta gasuppstigning från underlifvet, försvåras smärtan.

Begagnade två dagars gymnastik, återställd.

№ 43. Phil. Mag. skolläraren *Carl P. Ö...n*, d. $^{25}/_{2}$ 51, 26 år; svagt bröst från ungdomen; i början af år 1848 förnam pat. plågor i bröstet mera betydligt jemte det, att blod och varupphostning inställde sig, den sednare högst betydlig. Gymnastik begagnades 1848 i Juni till betydlig förbättring. Nu i Januari d. å. har åter blodstrimmig upphostning visat sig, och vid djupa andhämtningar erfar pat. smärta under sjelfva venstra skulderbladet. Mången gång äfven styng igenom hela bröstet jemte ständig tyngd och trängsel i bröstet. Upphostningen blandad med blågrå små korn och trådar, häntydande på bronchialkörtlarnas retning? Hjertklappning, som före gymnastikens begagnande betydligt besvärade, har icke derefter vidare inställt sig. Någon gång kännas fina stickningar i högra lungans öfre flik. År ständigt hes och i behof att harkla. Ansigtet blekt och förfallet. Kroppen högst mager; hostan betydligast om morgnarna, och då gemenligen med gulaktigt var äfven inblandadt med svartgrå korn. Emellanåt ojemn afföring.

Efter första veckans gymnastik upphörde den blodstrimmiga upphostningen, och bröstet kändes lättare. Värken i venstra skulderbladet upphörde

---

*) För året 1849 finnes enl. ofvan ingen särskild liggare innehållande ett fullständigt «diarium», såsom för de följande åren. Bland lösa papper från år 1849 finnes följande anteckning, hvartill hänvisningen troligen syftar: Stadsmäklaren L. K. 35 år, för fem år sedan håll i trakten af högra lungans nedre flik, hvarför blodiglar och åderlåtning begagnades jemte medikamenter och plåster. Tung i bröstet under gående, då tillika en *smärtande känsla* inställer sig i öfre och främre delen af högra lungans nedre flik. Kopiös blodspottning d. 14 sistlidne Aug., hvaremot åderlåtning och laxering då begagnades. Svindel inträffar understundom. Betydlig upphostning af var, synnerligen om morgnarna. Fina stickningar i luftröret, upphostat benartade «koncrementer» af ett kantigt utseende, och stenhårda ändaigenom. Under sednare månaderna försvagade lifskrafter. Blinda hemorrhoider, fastän mindre betydliga. Stundom kalla fötter, nervös hjertklappning, hjertats väggar tunna. d. $^{13}/_{11}$ 49. Dagen före användningen af gymnastik inställde sig blodspottning jemte varhosta. På flera ställen af kroppen veösa «sugillationer», visande sig i röda fläckar på ytterhuden.

äfvenledes första veckan, så äfven «stingen», som förut esomoftast plågade. Upphostningen högst sällan blandad med var och blågrå hårda korn. Hesheten upphörd. Hostan mycket minskad om morgnarna; upphostningsämnet slemartadt. Detta efter loppet af sju veckor *).

№ 45. Bokhållaren *Carl W...m*, d. 8/3 51, ? år; blodöfverfyllda lungor, tungbröstad, hjertklappning vid gående; hjernkongestion; sjukligt uppdrifna lymphatiska halskörtlar; magsyra, elak smak; högersidigt inguinalbråck.

№ 46. Rektorn vid Ad. Fredr. Apolog.skola *Joh. Aug. C...l*, d. 3/3 51, 44 år; svag kroppsbyggnad från yngsta åren. Som barn svår nervfeber och frossa; 1841 inflammation i magen, hvarvid *sammanvexning mellan jejunum och bukväggen* vid trakten af intestinum coecum? För fem år tillbaka inflammation i matstrupen (s), hvarunder nedsväljning icke kunde försiggå. Sedermera lätt ansättlig för halssjukdomar. Under flera år *trög afföring.* Kort andedrägt och svårighet att uthålla med en ton eller under sång. Kalla fötter. För sju år tillbaka blodspottning. I slutet af Mars detta år blodspottning; en sju—åtta munnar blod. Derefter en mindre blodspottning flera dagar i följd. Någon gång hemorrhoidalkänningar. Hvarannan eller hvar tredje dag afföring. Enligt läkareuppgift, D:r Liedbeck, förtätning i öfre spetsen af högra lungan. Trång bröststomme från sida till sida. I nedre fliken af venstra lungan, hvarifrån, efter all anledning, blodet kommit, förnimmes ett rosslings- och pipljud.

Efter första månaden förbättradt underlif, afföringen verkställes med lätthet och synes numera vara kopiösare. Andhämtningen friare; alla märken till blodspottning uteblifna. Fötterna i allmänhet varma. Inga hemorrhoidalkänningar. Rosslings- och pipljud försvunna. Respirationsljudet i högra lungans öfre flik i det närmaste lika fritt och normalt som i den venstra.

№ 47. Gossen *Ludvig D...n*, d. 4/4 51, 11 3/4 år; har under flera år varit andfådd, emphysema pulmonum, hvilken plågar pat. alltemellanåt och på olika tider af dagen, tillförene om nätterna. Vid gående «huggningar» i hjertat jemte sorlande och pipljud i lungorna. Gemenligen kall om aftnarna. Upphostar var hvarje morgon, likväl äfven något om dagen. Sjukdomen har fortfarit från spädaste barnaåren.

Sednare: Hostan förminskad äfvensom pipljuden; huggningarna i hjertat mera sällan påkommande. Numera hafva andfådd-attackerna betydligt länge uteblifvit. Ronchus sibilans icke hörbar.

№ 48. Gossen *Axel von M...g*, d. 5/4 51, 11 år; från November förlidet år ständig *rethosta,* hvilken nästan stundligt fortfar, åstadkommer *smärta i midtdelen af bröstet.* Bröstrossel.

*) Det är bekant, att № 43, en af hufvudstadens mest framstående predikanter, hvilken mycket ansträngdes äfven såsom skolman, vid Johannis fattigskola, derstädes införde daglig friskgymnastik 1861, som han sjelf under flera år ledde på ett utmärkt sätt efter ett för ungdomen uppgjordt tryckt öfnings-schema. Han rönte alltid periodisk förbättring af gymnastik, † 1881.

№ 50. Kongl. Sekr *Anton E...n,* d. $^{22}/_4$ 51, 42 år; hastigt påkommande blodspottning i Januari 1847 utan föregående angifliga symptomer. Denna blodspottning förnyades i tre omgångar till betydlig qvantitet äfven i Januari d. å., hvarefter krafterna betydligt medtagits. Understundom susningar för öronen och dunkningar i art. occipitalis; alltemellanåt hosta samt upphostning af blodstrimmigt, grönt var. Förtätningar i båda lungorna; ansigtet blekgult och pussigt; tungt bröst; rösten hes, ständigt matt. Någon gång hjertklappning, som emellanåt är stark. Aptiten god. Om aftnarna ömhet och värk tvärs öfver länden. Sömnlöshet under tvänne månader. Detta har äfven tillförne besvärat. Hepatisationen tillhör förnämligast högra lungans nedre och medlersta lob, bakåt ryggsidan, hvarest percussionsljudet är doft. Redan vid 15 års ålder reformar, som sedermera fortfarande visa sig och medfört klåda. Har legat till sängs 4:ra veckor och hållit sig inne trenne månader.

Sednare: I betydlig grad förbättrad. Bröstet friare. Upphostning ringa. — Anm.: Efter ett kortare afbrott fann sig pat. nödgad att åter tidvis begagna sjukgymnastik, emedan intet annat medel gaf någon lindring.

№ 53. Frih. *Axel L...d,* d. $^{13}/_5$ 51, 26 år; hade i början af April d. å. lunginflammation till följd af förkylning. *Inflammationen tillhörde* enligt uppgift (D:r Lemckens), endast *högra lungan,* hvarunder blodblandadt slem upphostades. Pat. besvärades af sitt bröstlidande under 3:ne veckor. — Vid stillasittande förnimmes nu *tryckning och tyngd i bröstets högra halfva.* Respirationsljudet i högra bröstsidan ytterst svagt, deremot percussionsljudet mera sonort. Början de förtätning. Öfverlifvet lutar åt högra sidan.

Fullkomligt återställd efter en månads gymnastik.

№ 55. Herr *Joh. Gust. B...m,* från Vesterås, d. $^{19}/_6$ 51, 17 år, begagnade gymnastik 1847 mot ett svårare lungemphysem, som före bruket af gymnastiken minst hvarje vecka besvärade, men efter 3:ne månaders behandling inskränktes till sina svårare anfall och påkom då mera sällan . . . . . . Närvarande tillstånd: Gemenligen inställa sig nu anfall hvar 14:de dag, och vara understundom tvänne dagar, hvarunder hjertat våldsamt arbetar och lynnet nedstämmes. Vid häftig rörelse inträder snart andtäppa, då tillika ett sorlande pipljud i bröstet inställer sig. Begagnat kopiösa blodtömningar vid hvarje förut inträffande anfall. — I Oktober 1850 sjuk *i gulsot,* hvarunder lefvern, enligt D:r Altins uppgift, var betydligt förstorad och ömmande, hvartill kommo ihållande stickningar. Sedermera återfall af gulsot 1851 i Januari och Februari. För närvarande *ömhet i spigeliska fliken?* Svag konstitution, svårighet att upprätthålla kroppen. Brösstommen trång från sida till sida; bäckenet vidt och alltför stort jemförelsevis till bröststommen*).

*) Vid № 55 bifogas i liggaren ett bref från hans målsman, hvilket har följande lydelse: «Westerås den 16 Juni 1851. Högädle Herr Professor! Som Doctor Altin föreskrifvit min son ytterligare gymnastik, begagnar jag detta sätt att ödmjukast anhålla, det H. Herr Professorn lemnar min Gustaf cirka 2:ne månaders sjukgymnastik. Efter hans förra behandling hos H. Herr Professorn har han blifvit betydligt bättre, hvarigenom Doctor Altin tror det han blir fullkomligt återstäld efter den behandling, han nu söker.

Sednare: Kan numera uthålla med starkare gående, utan att derföre såsom tillförne besväras af våldsam antäppa. De i början af begagnad gymnastik inträdande stickningarna i lefvern hafva helt och hållet upphört. Ännu fortfarande ömhet vid tryckning af Spigelii lob. Under gymnastikens begagnande 3:ne månader hafva anfallen mera sällan inträffat, synerligen om jemförelse göres med hvad förhållandet varit förliden sommar.

№ 56. Ynglingen *August L...r*, Frig.*), d. $^{14}/_{7}$ 51, 19 år; under sednare 3:ne åren ständigt sjuklig, hvilket angifvit sig genom tyngd, hosta och hetta, håll och stickningar i bröstets båda hälfter. Flera gånger blodspottning och esomoftast varupphostning, förnämligast sistlidne vår och sedermera fortfarande i förening med blodstrimmor bland varet. Ofta påkommande diarrhé. Fötter och händer kalla, synnerligen vid omvexling i vädret. Auskultering angifver var-rossel. Konstitutionen i allmänhet svag. Skarpt begränsad rodnad på kinderna.

№ 57. Gossen *Gust. Jakob Ulrik K...l*, d. $^{20}/_{8}$ 51, $9^{1}/_{2}$ år; till följd af en under sex veckor fortfarande hosta åtföljd af betydlig slemafsöndring, deribland äfven grönaktig materia, har kroppskrafterna i allmänhet försvagats. Esomoftast inträffa ofrivilliga uppdragningar af näsans lyftmuskler, hvarigenom ansigtet vanställes, Underkäkens och halsens körtlar indurerade. Haft skrotalbråck, numera icke anmärkligt.

Efter en månads begagnad gymnastik betydligt kraftigare, hvarjemte hostan och varuppharklingen upphörde, äfvensom den ofrivilliga dragningen af näsans och ansigtets muskler. Underkäkens och halsens lymphkörtlar förminskades i hög grad.

№ 58. Phil. Mag. *Erik Gustaf L...g*, d. $^{8}/_{9}$ 51, 31 år; från yngsta åren svagt bröst; hastig uppväxt, så att vid 16 år längden var 3 alnar och 4 tum. För fem år tillbaka inställde sig under trenne dagar svår blodspottning, hvarefter sedermera alltjemt hälsan försvagats. Betydligt förmagrad, högst sjukligt utseende. Emellanåt yrsel. Icke i förmåga att företaga något arbete till följd af derigenom inträffande värk i högra lungan, jemte en utbredd domning i hela högra sidan. Auskultationen häntyder förnämligast på en adhæsion jemte antydning af crud tuberkelmassa i nedre fliken af högra lungan utåt sidan, äfvenså en dylik affektion i närheten af hjertat å venstra sidan. Venstra lungspetsen bakre delen (icke främre) ansatt af cruda tuberkler, hvarjemte kommer, att adhæsioner finnas å flera ställen. Vid djupare andhämtningar starka håll, och nödgas pat. deraf att återhålla nysning och gäspning. Qväfning och andfåddhet vid minsta gång. Hostan mindre

---

Gustaf har från D:r Altin fått muntliga uppgifter att meddela Herr Prof. om hans sjukdoms förhållande — i barnaåren. I hopp att H. Herr Professorn villfar min ödmjuka anhållan har jag äran med utmärkt högaktning framhärda H. H. Professorns ödmjuka tjenare. *L. Gust. B...m.*»

*) Detta uttryck betyder, att den sjuke var medellös och åtnjöt kostnadsfri behandling med gymnastik.

betydlig, endast angifvande sig genom hackningar; emellanåt upphostningar af gröngult var. Aptiten svag. Hela dagen kalla fötter och händer *).

Sednare: Utseendet något mindre sjukligt. Yrseln under sednare månanaderna (ehuruväl densamma alltid varit svårast om våren) försvunnen. Värken i högra lungan mindre beständig. Andedrägten något friare. Kan numera utan allt för mycken andfåddhet företaga korta promenader. Upphostningen mera slemartad från att hafva varit mera varartad. Har mera kraft att hosta upp slemmet ur lungorna. Aptiten förbättrad.

№ 59. Studeranden *Carl S...l*, d. $^{15}/_{9}$, $18^{1}/_{2}$ år; såsom barn ytterst svag och då betydligt mager. I Juni d. å., till följd af förkylning, inträffade blodspottning, som återkom under fyra dagar och då i betydlig mängd. Vid minsta rörelse stiger blodet starkt åt ansigtet — äfvenså tung andedrägt. Understundom fina stickningar i medlersta loben af högra och midtdelen af venstra lungan, der respirationsljudet höres doft. I behof att emellanåt draga djupa andedrag. Redan som yngre stark näsblod. Upphostar nu ett gulaktigt var. Lätt fallen för svettning. *Ojemn afföring*, understundom ett *håll i trakten af högra koliktarmen.* Fötterna gemenligen om aftnarna kalla; händerna oftast däfna. Svårighet att upprätthålla kroppen. Cruda tuberkler, äfvensom upplösta.

Sednare: Andedrägten fri. Stickningarna äfvensom krampkänslan i bröstet numera ej angifliga. Venstra lungan helt och hållet fri från stickningar. Numera icke i behof af att draga djupa andhämtningar. Minskad upphostning. Afföringen daglig. Hållet i trakten af högra koliktarmen ej mer påkommande. Fötterna betydligt varmare. Blodet betydligt mindre åt ansigtsdelarna. Kroppen uppbäres utan svårighet.

№ 61. Landskontoristen *Joh. Nicolaus S...m*, d. $^{26}/_{9}$ 51, 32 år; vintern mellan 1847—48 stark inflammation i högra lungan, såsom följd af en «gastrisk feber». I Juni 1851 pleuresi i venstra lungan, som föranledde exsudat och empyem i saccus Pleuræ sinistræ. Se D:r Liedbecks sjukuppgift. — Nu betydlig afmagring och maktlöshet; utseendet högst förfallet och blekgult; vid gående stark andfåddhet; ömhet och känsla af sammanklämning i trakten af venstra lungans nedre flik. Sömnen ojemn. Fötter och händer iskalla **).

*) Vid № 58 är i liggaren inneslutet ett bref från hans läkare, hvilket lyder på följande sätt: «Broder Branting! Jag kommer för att bedja dig om ett barmhertighetsverk nemligen att låta en fattig Phil. Magister från Upsala begagna din gymnastik *gratis*. Framlemnaren häraf är persona quæstionis; han lider af tuberculosis pulmonum i det cruda stadiet, utan tecken ännu till början uppmjukning; venstra lungspetsen synes mig mera avancerad än den högra. Utom detta lider han ock af ett irriteradt nervsystem, sådant det hos läskarlar, som stänga in sig i täppta rum, plägar inträffa. Stockholm d. 7 Sept. 1851. Ursäkta mig min begäran, anhåller vänskapligen *M. Huss.*»

**) Vid № 61 bifogas ett i liggaren inneslutet bref från hans läkare till B., hvilket med uteslutande af ett par deri förekommande namn har följande lydelse: «Stockholm d. 26 Sept. 1851. B. B. Landskontoristen Hr S...m 32-årig, ljuslagd, hvars far säges hafva lidit af s. k. «maghosta» sökte mig för ett bröstlidande d. 17 Augusfi 1851. «*Håll och*

Börjat fettma, maktlösheten försvunnen, förmår att gå utan att deraf ansträngas eller blifva andfådd; ömheten och sammanpressningen af venstra lungan upphäfda. Brösthvälfningen lika på ömse sidor. Sömnen god. Händer och fötter varma. Känner sig allmänt kraftig. Respirationsljudet mera hörbart i venstra lungans nedre flik. d. $^{10}/_{12}$ Respirationsljudet fullt hörbart. Känner sig fullkomligt återställd.

№ 65. Studeranden *Carl Jesper H...r*, d. $^{27}/_{12}$ 51, 22 år; lunginflammation för tvenne år sedan, tillhörande öfre fliken af venstra lungan, hvarest respirationsljudet är doft, antydande på *cruda tuberkler*. Emellanåt fina, hastigt öfvergående stickningar och dragningar i nämnde fliks nedre del. Upphostning af ett grått, fast ämne, förnämligast om morgnarna. Huden torr. Svårighet att hålla kroppen upprätt.

Fullt återställd.

№ 69. Grefve *Axel W...n*, d. $^{17}/_{11}$ 51, 42 år; har från 1830 allt emellanåt påkommande våldsam hufvudvärk, tillhörande förnämligast hjessan och sidodelarna af hjessbenen. Detta är likväl alltid förbundet med underlifsoordningar och med obstruktion. Pat. uppgifver, att han blef 1841 af Lifmedikus M. R....us förklarad hafva tuberkler i hjernan efter att en värk i hufvudet oafbrutet fortfarit under flera veckor, hvarefter en ytterlig grad af ömtålighet (jemte esomoftast påkommande värk i hjessan) inställde sig. — Begagnade derefter gymnastik sistsagde år; och inskränkte sig då värken, och påkom derefter mera sällan, jemte det att underlifvets förrättningar blefvo mer normala. För närvarande är vanligen hufvudvärken hastigt öfvergående, lemnande en ömhet i nästan hela hufvudet och i ögonen. När plågan i hufvudet påkommer; förnimmer pat. en egendomlig *overksamhet i underlifvet*,

---

stign» hade han genomgått, i Juni, med feber, som allt ansågs för rheumatiskt och behandlades af D:r V. L......g med koppning, senapsdegar och piller (kopparmedel?). Hållet bortgick då och Hjernes plåster användes; äfven då pat. uppsökte mig. Han kände sig då beklämd, hostade, hade nattsvett samt hade sjelf märkt *läderknarrande* ljud af andedragen, åt venster. Percussion å venstra sidan var *dof* ända öfver bröstvårtan; och intet vesicularljud röjde sig, men väl det *läderknarrande* ljudet. Mätning af bröstet visade venstra sidan lika högra i omkrets, men *ömhet* af refbensinterstitierna röjde sig, och syntes hela venstra sidan af thorax mera bomberad, än högra. Af att *ligga* mådde han sämst, hostan ökade sig deraf; måste ligga *högt* bäddad. Svetten klibbig. — Min diagnos var: utgjuten vätska, vare sig exsudat eller empyem i saccus pleuræ sinistræ i följd af pleuresie; desto mer som äfven högra lungan förr varit lidande af samma. Jag använde dervid Ol. Aselli, samt svafvelsprit droppvis efter nattsvett. Derefter Bryonia emellanåt; samt slutligen ock spansk fluga, efter Gu..... blott till rodnads framkallande, ej längre tid. Derefter bättrades han mycket, men klåda å hela kroppen följde, samtidigt som exsudatet aftog. Att ytterligare befordra dess resorption, gaf jag slutligen Jodkalium, hvarmed ock följde klådans minskande efteråt. Fortfarande höras likväl, förnämligast bakåt ännu dofva percussionsljud vid undersökning, men framtill är nu allt godt, och pat. finner sig mycket förbättrad. — Att likväl ytterligare stärka hans muskulatur, hvarförutan recidiver ej torde undgås, har jag tillstyrkt gymnastik, desto heldre, som ock dermed återstoden af hans bröstlidande jemnväl fördelar sig, genom den methodiska användning af den mekaniska agenten, hvaröfver Du är mästare. Jag har ej velat låta pat. sjelf kludda dermed. Din vän *P. J. Liedbeck.*»

hvarjemte *kyla* derstädes inträder, likasom äfven i fötterna. Lifmed. R...,.us uppgaf, åt pat., att sjukdomen ej kunde häfvas, och att det ej var möjligt för pat. att såsom kavallerist göra mera tjenst, hvarför ock denne tog afsked. Intagit mycket calomel 1841 före bruket af gymnastik *).

Erfarit förbättring i hög grad. Förnimmer sällan någon hufvudvärk; obstruktionen i det närmaste återgått till det normala tillståndet. *Anm.:* Har sedan tidvis begagnat gymnastik under åtskilliga år **).

№ 72. Statsrådet Grefve *B. v. P...n*, d. $^{17}/_{11}$ 51, 47 år; sednare åren besvärad af kongestioner åt bakhufvudet, förenade med styfhet och ömhet i nackens muskulatur. Understundom susningar för öronen äfvensom muscæ volitantes. Klåda och stickningar i sätet. Någon gång diarrhé. Värk och styfhet i korset. Nästan ständigt kalla fötter om aftnarna.

Sednare: Styfheten i nacken, likasom ock ömheten, efter första tvänne veckorna försvunna.

№ 75. Sekreteraren *Joh. Lorentz B...m*, d. $^{13}/_{2}$ 51, 49 år; atrofiskt muskelsystem, gemenligen kall om händer och fötter, och detta så länge pat. kan minnas. År 1844 betydliga åderlåtningar till följd af lunginflammation. Begagnat sjukgymnastik 1847 mot svår slemafsöndring från bröstet, hvaraf fullkomlig kur; och har pat. efter denna tid varit befriad från sin slemhosta. Blir nu lätt svettig vid rörelse. Ständigt besvärad af trötthet synnerligen i rygg och ben. *Krypning, ryckning, darrning jemte en oroande trötthetskänsla* i nedre delen af underbenet *från fotknölarna upp mot vaden.* Någon gång förnimmes känslan äfven upp mot låret. Begagnar snusning.

Sednare: Fullkomligt befriad från ryckningarna, darrningar och krypkänslan i benen.

№ 76. Gymnasisten *Carl Oskar Theod. W...m*, d. $^{27}/_{9}$ 51, 15 år; har under 7 år haft frossa, hvarigenom krafterna betydligt aftagit; utseendet förfallet, kroppen afmagrad. Matt i synförmågan; främmande kroppar synas följa föremålen. En längre uthållande snufva, som efterlemnat en fortfarande hosta med gulaktig upphostning. Auskultationen angifver rossel i luftrörsvägarna. Hjertats väggar förtunnade, hjertljuden starkt hörbara och häftiga.

№ 77. Bagaremästaren *Theod. Fredr. L...r*, d. $^{3}/_{1}$ 51, 46 år; förut begagnat gymnastik (se 1850 års anteckningsbok ***). Plågsam *värk öfver*

---

*) Jfr utg:s redogörelse om de skäl, som vid *tryckningen* hafva föranledt den åtgärden att ur de skriftliga anteckningsböckernas innehåll utesluta ej blott de sjukes men äfven åtskilliga andra der förekommande *namn*, som kunna hafva föga inflytande på sjelfva *saken.*

**) Behandlingar återfinnas flerstädes tillhörande en längre följd af årgångar.

***) Denna liggare innehåller följande: Bagaren T. F. L...r, 45 år, som yngre ofta besvärad af näsblod och bröståkommor, hvarför iglar och spansk fluga esomoftast begagnades. Såsom yngling slitit mycket ondt, 1838 stark rödsot, hvarefter «gikt» inställde sig. För närvarande emellanåt hosta med upphostning. Svindel åtföljd af susningar och pipljud för öronen. Dessa sednare symptomer hafva under de 3:ne sistförflutna åren fortfarit under ständigt försvårande. Någon gång rheumatiska känningar i skuldror och fotknölar. Under nästförlidne sommar blinda hemorrhoider. Lynnet är jemnt. Ett pa-

hela länden, nedåt korset och längs ljumskarna. Emellanåt svindel, pipljud för båda öronen, *slemhosta.* Strax efter insomnandet inträffar nattsvettning. Behof af att esomoftast urinera. Efter den förut begagnade gymnastiken betydligt förbättrad. Kall om ben och fötter*).

Sednare: Värken öfver länden häfd, äfvenså svindeln och pipljuden för öronen, hvilka sednare nu endast någon gång förnimmas.

№ 79. Hans Exc. Grefve *Carl L...m,* 79 år; under många år trög afföring, sömnlöshet, besvärande fullhetskänsla i underlifvet. Betydlig fettdeposition i underlifvet . . . . .

Efter första månadens gymnastik förblef afföringen normal, hvarjemte fullhetskänslan försvann och sömnlösheten upphörde. Begagnade 2:ne månaders gymnastik, och sade sig icke på många år erfarit en så fullkomlig känsla af friskhet.

№ 83. Phil. Mag. *Fredr. L...g,* d. $^{16}/_{6}$ 51, 42 år; har under 22 år haft «hemorrhoidalkänningar», bloduppstigningar åt hjessa och ansigtsdelar, åtföljdt af hufvudvärk. Efter ett starkt slag öfver högra fotens tåleder har styfhet i stortåns ledgångar uppstått, tillhörande förnämligast extensionsmusklerna för samma tå, äfvensom dess ledkapsel. Händer och fötter esomoftast kalla.

Efter en månads behandling fullt återställd.

№ 85. Poliskomissarien *Erik J...n,* d. $^{7}/_{8}$ 51, 46 år; värk i hufvudet sedan 1826, endast på *högra sidan.* År 1836 örsprång med varflytning, hvarefter hörseln för högra örat betydligt inskränktes. Under sednare trenne åren har hufvudvärken upphört, men deremot har *svindel* inställt sig, hvilken sednare hela dagen förnimmes. Under sednare månaderna, då tillika *susning för högra örat* i betydlig mon besvärar, har äfven minneslöshet inställt sig. Tyngd, förnämligast om morgnarna, i högra sidan af pannan samt i bakre «vinkeln» af hjessbenstrakten. Någon gång hosta. Allt emellanåt besvärande *hetta i ansigtsdelarna,* hvarest kapillärkärlen äro betydligt utvidgade. Fettlagringen betydlig, ehuru minskad under sednare månaderna till följd af en strängare lefnadsordning. Någon gång hastigt påkommande skärningar i hufvudet. Faller lätt i *svettning. Hemorrhoider* sedan 17 år, hvilka alltemellanåt angifvit sig med blödningar, sednast förliden gårdag. Vid stående ställning inträffar värk i framsidan af underbenet.

Sednare: Fullt återställd. Afmagrat i betydlig grad. — *Anm.:* Fortfar tidvis att begagna en efter förändrade omständigheter afpassad gymnastik.

№ 87. Studeranden vid Alexanderuniversitetet i Helsingfors *Anton Henrik F...m,* d. $^{14}/_{8}$ 51, 20 år; hade som barn stark högersidig hufvud-

---

pulöst utslag på frambröstet, hvaremot homeopathiska medel (sulphur?) begagnats. Någon gång trötthet och värk öfver ländtrakten. Lätt utsatt för snufva och i allmänhet för förkylningar. Hostan framkallas förnämligast af nedfallen tungspen. Hvarje natt svettning. Begagnar ylle närmast kroppen, burit yllet så sedan tio år. d. $^{3}/_{2}$ 1850.

*) Jfr i öfrigt den på tillhörande behandling skrifna anmärkning. Likartad hänvisning gäller äfven för № 171 m. fl.

värk, hvilken till 1842 fortfor, men sedermera upphört. *Blodet stiger betydligt åt hufvudet*, åtföljd af hetta i ansigtsdelarna. Understundom tyngsel i bakhufvudet. Hörseln något försvagad. Ofta besvärad af *snufva*. Percussionsljudet dofvare på högra sidan af bröstet, öfre lungfliken. *Afföringen trög under flera år*. Periodisk hypochondri; modren besvärad af hypochondri Begagnat såväl merkur som kalomel, jernoxidul, brunnsdrickning (Homburg), jodkalium. Hemorrhoider någon gång öppna.

Sednare: Lynnet friare och gladare. Hälsan god.

№ 95. Bokhållaren *Carl Aug. S...t*, d. $^{3}/_{1}$ 51, 24 år; under sednare halfåret esomoftast torrhosta, heshet, rossel samt deraf besvärad vid talande. Blodet stigande åt hufvudet, svindel, susningar för öronen. Blodspottning några gånger, qvantiteten mindre betydlig. Ständigt tung i bröstet; oro kring trakten af hjertat, jemte emellanåt påkommande häftiga smärtande hjertkontraktioner. Lynnet betyngdt; ifrig och häftig i sitt arbete. Förtunnade hjertväggar; pulsen ojemn, «huggningar» i hjertat äfvensom plågsamma tryckningar i trakten af detsamma, synnerligen vid uppstigandet om morgnarna. Börjande insufficiens i Aortæ valvler. Respirationsljudet tungt, mindre hörbart, blandadt med pipljud tillhörande högra lungans öfre flik. Under flera år trög afföring. Plåga vid stolgången; klåda i ändtarmen. Tröghet och matthet efter måltider. Ständigt kalla händer och fötter. — Fadern dog i lungsot.

Sednare: Har till hälsan betydligt vunnit. Blodspottning har ej inträdt. Bröstet kännes kraftigt, andedrägten fri. Är ej besvärad vid påskyndad gång. Pulsen jemn. Icke vidare några huggningar i trakten af hjertat. Respirationsljudet i det närmaste fritt, pipljudet omärkligt. Afföringen normal. Händer och fötter nästan ständigt varma.

№ 96. Kommendör *J. de M...o*, 48 år; aktiv kongestion (s), plethora. Rigiditas articuli humeri sinistri, såsom följd efter ett våldsamt och uthållande försök att reponera axelleden.

Blef först efter flere veckors bruk af gymnastik rörligare i axelleden, men begagnade ojemt gymnastiköfningarne.

№ 97. Målareakademi-Eleven *Joh. Fredr. O...n*, d. $^{20}/_{3}$ 51, 19 år; var som barn fullkomligt frisk. För vid pass tvänne år sedan inställde sig en esomoftast påkommande matthet, hvarefter en förojemnad hjertrörelse med qval och sinnesoro. Då hjertat såsom mest besväras, påkommer en våldsam ofta en timme uthållande hjertklappning. Emellanåt hvassa styng i hjerttrakten. Ansigtet vexlar esomoftast mellan en hög färg och blekhet. Susningar för öronen. Någon gång stark och uthållande värk i hjessa, tinningar och bakhufvud. Hosta om morgnarna; det upphostade ämnet gråsvart och gult. Understundom trög afföring, förbättrad genom medicinsk åtgärd. Allt emellanåt hårdt och uppdrifvet underlif. Klåda i ändtarmen, likväl mindre ofta. — Nästan dagligen ofrivilliga rörelser eller skakningar i båda armarna, förnämligast i venstra. Om aftnarna kalla fötter; oroande och svåra drömmar. Under innevarande vinter haft trenne ytterst svåra hjertansättnin-

gar, hvarunder pat. trott sig nära döden. Pulsen intermittent, hjertslagen starkt hörbara, någon gång helt och hållet upphörande, hvarefter täta hjertslag.

Sednare: Sinnesoron och hufvudvärken helt och hållet försvunna. Pollutionerna häfda, hvilka likväl tillförene ofta inställde sig. Hjertrörelsen i det närmaste normal; och svindeln, som åtföljde de svårare anfallen jemte ett «upphörande» i hjertats rörelse, har sedan gymnastikens början icke känts. Anfallen af hjertklappning hafva icke heller på 3:ne månader inställt sig. Styngen i hjertat förnimmas icke. Susningarna höras ytterst sällan. Hostan numera blott någon gång liknande harkling och sällan upphostning. Afföringen normal. Underlifvet sällan hårdt. Klådan i ändtarmen förmärkes någon gång. Ryckningar, skakningar i armar samt rystningar utgående från hjernan endast angifvande sig ytterst svagt och sällan. Fötterna varma; ropandet under sömnen och oron under drömmandet upphörda. Pulsen jemn.

№ 98. Gossen *Åke Emanuel S...m*, d. $^{3}/_{6}$ 51, 16 år; under sednare halfåret värk i bröstgropstrakten med åtföljande svårighet att andas. Anser sig hafva fått denna ansättning genom springande uppför trappor, hvilket han nödgas flera gånger om dagen göra. Hjertljudet doft; kontraktionen i atrierna kort, föga bemärklig. Emellanåt upphostning af gulaktigt slem.

Efter första tvänne veckorna återställd.

№ 99. Öfverstelöjtnant Frih. *Alarik Å...m*, d. $^{12}/_{6}$ 51, 68 år; hade redan från yngre år hemorrhoider, hvilka likväl sällan åtföljts af blodafsöndring, men deremot ofta af stickningar och klåda, jemte *«häftning» vid afföring*, till följd af bristande krafter vid sjelfva bemödandet till exkrementering. Blodet betydligt åt hufvud och ansigtsdelar. Betydlig döfhet. Skefvar (?) något. I våras en svindel-attaque. Värk, tryckning och dragning i veklifvet. Lamhet och rheumatiska känningar i båda knäna. År 1844 svår ros i båda underbenen, hvilken utbröt i ett djupt sår på högra benet. Begagnat i yngre år betydliga qvantiteter merkur. Konstitutionen häntyder på en tillförene ganska betydlig styrka. Lynnet vexlande och nervöst, föranledande darrning. Felande energi i kapillärkärlsystemet.

Sednare: Blodet mindre starkt åt hufvudet. Efter gymnastiken icke numera andfådd; går lätt uppför trappor. Värken och dragningen i veklifvet häfda. Lamheten och de rheumatiska känningarna i knäna alldeles försvunna, känner lätthet och fullkomlig rörlighet i knän och ben. Lynnet lättare. Begagnat 28 dagar gymnastik. Tillförne begagnat bad och brunnsdrickning utan fördel. Slog sig nyligen omkull i ett djupt dike, men reste sig lätt upp, utan att skada sig. Ifrån att, vid början af gymnastiken, icke kunna utan plåga och värk i knät upplyfta foten på ett trappsteg, kan han deremot nu med största lätthet stiga öfver gärdesgårdar och högt uppvinkla knät.

№ 103. Kammarskrifv. *Fredr. E...n*, d. $^{1}/_{9}$ 51, 27 år; har under sednare 10 år allt emellanåt håll i trakten af hjertat, hvilken känsla synnerligen under sista året mera djupt besvärat. Pat. förnimmer i hjertat en slags «sqvalpande» rörelse, förenad med hjertklappning, hvilken angifves efter minsta förkylning, då tillika fina, hastigt öfvergående huggningar i sjelfva hjertat

förnimmas jemte en blodöfverfyllnad. Kan icke ligga på venstra sidan, emedan hjertklappning då oförtöfvadt inställer sig. Blodet stigande åt hufvudet. Någon gång dubbelseende. Värk mellan skuldrorna gemenligen då smärta i hjertat inställer sig. Fötterna synnerligen om aftnarna kalla. Första hjertslaget starkt angifligt och .... uteslutande ett pulsslag. Hjertslaget hörbart i högra claviculartrakten.

Sednare: Känslan af håll och stickningar i hjertat, hvarunder hjertat tillbakahöll sin rörelse, har alldeles upphört. Den egna sqvalpande rörelsen uti hjertat har likaledes upphört. Mindre besvärad af att ligga på venstra sidan. Hjertklappningen alldeles försvunnen; dubbelseendet har icke vidare inställt sig. Genom *Stupsitt. Hfd^o* framkallades ett mera starkt dubbelseende; men efter några gångers användning hvarannan dag upphörde detta dubbelseende. Värken mellan skuldrorna försvunnen. Fötterna numera oftast varma. Hjertslagen jemna. Begagnat 2:ne månader gymnastik.

№ 107. Gymnasisten *Fredr. W...n,* d. $^{8}/_{12}$ 51, 17 år; var redan vid 14 års ålder nära fullt 3 alnar lång, kroppen ytterst spenslig, mager, förfallen; bröststommen trång, hjertats rörelser betydligt uppjagade. Hjertljudet intensivt, hjertväggarna förtunnade och hjerthåligheterna abnormt utvidgade. Gemenligen kalla fötter och händer. Alltemellanåt en tyngdkänsla i trakten af hjertspetsen, jemte en tryckning å venstra skulderhöjden. Svagt muskelsystem. Vanligen några gånger näsblod om året, men då likväl ej obetydliga qvantiteter.

Sednare: Bröststommen utvidgad. Tyngden i hjertat försvunnen; tryckningen å venstra skulderhöjden numera icke kännbar: — *Anm.:* Begagnar fortfarande gymnastik tidvis.

№ 109. Bryggaren *Otto Joh. D...s,* 29 år; ständigt en känsla af tyngd i hjesstrakten, svindelkänsla, tryckning öfver ögonen; ute i fria luften blifva de röda. Frusen; kalla händer och fötter. Fetlagd.

Sednare: Tyngden, svindeln och tryckningen öfver ögonen häfda.

№ 111. Gossen *Henning H...n,* d. $^{21}/_{10}$ 51, 9 år; haft skrofler från yngsta år, vanligen med «sönderslagen» näsa och läpp. Körtlarna på halsen uppdrifna, äfvensom de under käken varande. Redan tidigt anmärktes svag syn; och numera förmår pat. föga se på venstra ögat. Likväl är äfven synförmågan svag på det högra ögat, äfvenledes besvärar snufva esomoftast. Ofta plågad af hufvudvärk synnerligen i trakten af ögonen. Benägenhet för kräkning, någon gång påkommande hjertklappning äfven vid stillasittande. Fötterna gemenligen kalla om aftnarna. Började *amauros.* Sjuklig och blekgul hud, spenslig konstitution; bröststommen platt från sida till sida.

Efter första veckorna förbättrades synförmågan; och på venstra ögat, som förut föga eller intet kunde skönja något föremål, ökades synförmågan jemte det att krafterna i allmänhet utvecklades. Vorden nära en tum bredare öfver bröstet. Körtlarna föga eller nästan icke ansvällda. Icke vidare hufvudvärk. Mindre benägen för kräkning. Icke någon hjertklappning, sedan början af gymnastik. Fri från snufva. Fötterna numera gemenligen varma.

Ännu sednare: Läppar och näsa numera icke sönderslagna. Ser ganska väl på venstra ögat, som till den betydliga grad var försvagadt, att då en person gick framför pat., kunde densamma icke af honom skönjas, äfven då båda ögonen begagnades. Kräkningen försvunnen, som tillförne dagligen påkom. Hyn i hög grad förbättrad. Bröststommen utvidgad.

№ 113. Grefve *Pehr Ambjörn S...e*, d. $^{1}/_{11}$ 51, 23 år; låg *bröstkorg*, hyn oren; lätt anvällda *halskörtlar;* ansättlig för halsfluss och hosta. Om morgnarna understundom blodblandad uppspottning, synnerligen då starkare föda njutes om aftnarna. Något obstruerad. Fötterna alltid kalla om aftnarna.

№ 128. Grefve *Edward P...r*, ? år; under flera år kardialgiska känningar, uppdrifningar och spänningar i underlifvet.

Oaktadt ett strängt uthållande med skrifning och tankeansträngning har likväl gymnastikbehandlingen häft den oftast svåra underlifsansättningen.

№ 132. Gossen *Alfred von V...k*, d. $^{18}/_{6}$ 51, 12 år; för 2 år sedan kikhosta, som fortfor ungefär fem månader. I December förlidet år gastrisk feber. Under de sednaste sex veckorna *kramp i matstrupen*, som föranleder ett återuppstigande af den nedsväljda tuggan, hvilken närmare en half minut qvarstannar i matstrupen och derefter under några plågsamma stickningar åter uppstiger. För att kunna nedsvälja tuggan måste födan vara ytterst omsorgsfullt söndertuggad och flera klunkar vatten tillika begagnas för att nedtvinga densamma under det, att en åtklämning jemte hinder i matstrupen förmärkes.

Efter 10—12 dygns gymnastik märktes förbättring, och tuggan nedsteg utan att begagna vattendrickning vid sväljningsrörelsen, hvilket dittills nödvändigt måste föregå för att kunna verkställa sväljning.

№ 134. Kapten *Christian B...r*, 49 år; vid 16 års ålder besvärad af underlifskrämpor, som understundom åtföljdes af hufvudvärk och kräkningar. Vid utvecklingsåren esomoftast uppharkling af hårda kalkkonkrementer, men hvilka uppharklingar försvunno under begagnandet af gymnastik åren 1825—1829, då pat. denna tiden sjelf användes såsom gymnastiklärare. Sedan 1840 starka tryckningar under bröstet, jemte fullhetskänsla i hela underlifvet, afvexlande med tryckningar åt urinblåsan. Fördrar icke det ringaste fett, samt kryddade saker, äfvensom alla gästa och spirituösa drycker. Emellanåt hemorrhoidalkänningar. Fötterna kalla. Allt emellanåt besvärad af smärtsamma rheumatiska känningar.

Sednare: Den våldsamma, plågande smärtan under bröstet, hvilken då pat. började med gymnastikbehandling, fortfarit oafbrutet under åtta dagar, försvann efter användningen af vid pass åtta gånger upprepad *Bindst. Hft*^{0}. Väderspänningarna nu i allmänhet föga eller sällan känbara. Nedre extremiteterna varma. En akut rheumatism i trakten af ursprunget för M. gracilis häfdes strax efter applikation af 5″ *hudpress;* likaså en rheumatisk värk i pektoralmuskeln genom användning af *Sitt. Br.muskl* ⟶ *und. låg A*^{0} *).

*) På grund af dessa uppgifter om en *del* af rörelserna meddelas här № 134, ehuru *behandlingen* är förkommen. Den sjuke, en aktad «marinmålare», hade sjelf tidigare under flera år varit biträdande lärare vid Gymn. Central-institutet.

№ 135. Brukspatron *Carl Aug. S...r*, d. $^{25}/_{7}$ 51, 30 år, under sednare trenne åren allt emellanåt svindelkänsla med fördunkling af synförmågan, hvilket förhållande närmare en fjerdedels timme fortfar, efterlemnande hufvudvärk under flera timmar. Denna ansättning påkommer ytterst plötsligt, och åtföljes tillika af en tröghet i lynnet, jemte oförmåga för arbete. Allt emellanåt dessutom hufvudvärk. I allmänhet trög afföring. *Larverade hemorrhoider* åtföljda af klåda. Händerna gemenligen kalla, så äfven fötterna om aftharna. För 11 dagar sedan bekom pat. en våldsam stöt af en kärr-skalm på midtdelen af bröstet, hvarigenom uppkom *svårighet att andas*, *förenad med värk* förnämligast i midtdelen af bröststommen.

Sednare: Fullkomligt fri från svindelkänslan och fördunklingen för ögonen, likaså äfven från hufvudvärken. Lynnet lugnt och mera jemnt och lätt. Afföringen numera jemn. Efter 14 dygn upphörde den genom stöt å bröstet förorsakade värken och svårigheten att andas. Begagnat 3:ne månaders gymnastik.

№ 136. Löjtnant *Hans Ludv. W...g*, d. $^{3}/_{6}$ 51, 28 år; från Gottland, var fullt frisk som barn och yngling, men allt sedan Mars månad 1849 har helsotillståndet varit mindre godt. Detta har angifvit sig genom anrusandet af blodet åt ansigtsdelarna jemte en nästan ständig tryckning i hela bröstet, likväl förnämligast i hjerttrakten, hvilket tillstånd är förenadt med hjertklappning och *svårighet att andas.* Känner ett ständigt behof att draga djup andhämtning. Tillförne rheumatiska känningar i olika delar af bröstkorgen, som dock numera helt och hållet upphört. Besvärad af *obstruktion* under sednare sju åren. Trång bröststomme från sida till sida. Venstra lungans respiration mera besvärande än den högra.

Tyngden i bröstet numera icke så beständigt besvärande. Obstruktionen mindre. Blott begagnat en månads gymnastik.

№ 154. Brukspatron *L. Gust. v. C...g*, d. $^{3}/_{4}$ 51, ? år; känsla af tryckningar åt hjertat; kalla knän, svaga vid gående. Njursten. Förut begagnat gymnastik med fördelaktig verkan. — Jfr år 1840, anteckningar.

Begagnat en månads gymnastik hvarefter benen kännas varma, bröstet fritt och någon njurstenskolik inställde sig icke. — *Anm.:* begagnar under flera år tidvis gymnastik och alltid med känsla af välbefinnande.

№ 157. Organisten *Carl E. G...m*, d. $^{12}/_{9}$ 51, 28 år; spenslig kroppsbyggnad, magerlagd, trång bröststomme. För några år tillbaka esomoftast besvärande och ymnig näsblod. Under 8 till 9 år besvärad af tätt inträdande *pollutiones nocturnæ.* Lefnadssättet sedligt.

Sednare: Andedrägten friare; känner sig kraftigare, vunnit i styrka, och förmår numera uthålla med mera ansträngande rörelser. Under sju veckor hafva endast tvänne pollutioner inträdt. Händerna numera ständigt varma.

№ 169. Assistenten *Sven P...n*, d. $^{22}/_{1}$ 51, ? år; till följd af luxation i högra axelleden har inställt sig en utgjutning inom kapselmembranens omgifvande tendinösa väfnad, äfvensom en kronisk inflammation i M. deltoideus, hvarigenom öfverarmen icke kan föras uppåt till sidan. En dof, plågsam

värk fortfar såväl under natten som äfven, fastän mindre under dagen. Nödgas bära armen i. band. Förnimmer en ständig känsla af tryckning i skulderhöjden.

Efter första veckan förbättrad, och nästan fullkomligt återställd efter en månads gymnastik.

№ 171. Öfverste *Ludvig H...d*, d. $^{14}/_{8}$ 51, 66 år; är i mistning af synförmåga under 15 år. För närvarande dessutom besvärad af emellanåt påkommande tyngd, svindel eller yrsel och ännu djupare förskymning för ögonen. Högra höftleden rheumatisk sedan förliden sommar; högra axelleden, till följd af rheumatism bunden; och förmår ej pat. att upplyfta armen.

Erfar icke känslan af svindel och yrsel; höftleden har mera frihet, och rheumatismen förnimmes föga. Begagnat $1^1/_2$ månads gymnastik.

№ 174. Grosshandlaren *Fredr. P...n*, d. $^{16}/_{4}$ 51, 48 år, norrman; redan som barn betydligt sjuk (?) Redan i tidigare år deltagande vid fiskerier under kyla och väta. Sedermera ansträngd af en mängd olika arbeten. Sedan 18 års ålder begagnat ylle omedelbart intill kroppen: såväl skjorta som caleçoner, jemte det att pat. ligger i yllefilt. Allt ifrån 16:de året lidit af ständiga *rheumatiska känningar*, sedan 1834 hafva likväl desamma betydligt tilltagit. Starka «dragningar» *i framlåret*, likasom en känsla af elektriska urladdningar. Emellanåt påkommande yrsel under sednare trenne år, såsom följd efter en rheumatisk feber. Pulsen normal. *Svårighet att fördraga vissa födoämnen.* Esomoftast spänningar och plåga i hela koliktarmen. *Hvarannan dag afföring.* Lidit af obstruktion äfven som barn. Under natten *i behof att esomoftast urinera.* Nästan ständigt frusen. Jemte ylleskjorta begagnat tillika en tät skintröja. Kalla fötter och ben synnerligen om aftnarna. Haft under flera år mycket svåra rheumatiska ansättningar i länd och kors, hvilka gjort pat. oförmögen att röra såg. Ytterst känslig för temperaturvexlingar. Lynnet numera betyngdt af den långa ihållande sjukligheten.

Efter åtta dagars gymnastik aflades yllet. Under begagnandet af 14 dagar bad 3:ne gånger dagligen, har det oaktadt efter yllets afläggande kroppsvärmen ökat sig. Numera inga rheumatiska känningar. De starka dragningarna i framlåren försvunna. Svindeln försvunnen. Inga koliktarmsplågor förnimmas. Afföringen numera normal. Fötter och ben betydligt varmare. Lynnet lättare. Bröstet, som tillika häft sig, har utlaggt tre fulla tum. Urineringen normal. — *Anm.:* lefver ännu 1880.

№ 175. Mag. *Axel F...k*, d. $^{6}/_{5}$ 51, 29 år; under uppväxtåren svag; och till följd af uthållande läsning har försvagningen år för år tilltagit. *Hosta* under *ett och ett halft år*, och då oftast våldsam, gemenligen inställande sig höst och vår. Utseendet förfallet; muskulaturen i allmänhet slapp, kroppen mager. Haft tvänne gånger svimningar, sednast i går; matt i benen. Allt emellanåt hjertklappning. Förtrögad afföring. Känner sig tung efter födan. Under flera år hemorrhoidaltaggar, som nu under sednare tiden tilltagit. Kalla fötter, synnerligen om aftnarna, äfvenså händerna, som tillika hålla sig fuktiga. Esomoftast värk öfver *länden.*

№ 181. Kammarmusikus *Fredr. Mauritz F...l*, d. $^2/_{10}$ 51, 42 år; schweitzare till nationen. Ständigt god hälsa, ända tills för ett år sedan, då mindre rheumatiska känningar instälde sig, som under de 3:ne sednare månaderna tilltogo till den grad, att pat. icke fick nattro. Värken, som tillhörde muskul. occipitalis dexter, var så stark, att ingen hvila kunde tagas, och sömnen var fullkomligen störd. Vid gående ökade sig smärtan och endast vid liggande minskade den sig något. Synnerligen vid blåsningen af oboën ökade sig smärtan i hög grad. Under de svårare ansättningarna utbryter våldsam svett öfver hela hufvudet.

Efter första dagens gymnastik minskade sig smärtan och sömnen inträdde naturligt, hvilan var helt och hållet ostörd. Efter sex dagar var plågan försvunnen, och endast angaf sig vid forcerad blåsning.

№ 186. Studeranden Friherre *Carl Werner v. S...m*, d. $^4/_{12}$ 51, $18^1/_2$ år; hastig uppväxt; hjertklappning, som tillförne emellanåt inställt sig, har de sednare tvänne månaderna icke förnummits. Vid något ökad rörelse påkommer andfåddhet. Alltid kalla fötter om aftnarna. Bröststommen ytterst platt från sida till sida. Allmän muskelslapphet.

Årgången 1851, qvinnor.

Om följande 79 såsom botade eller förbättrade anförda qvinnor finnes, likasom för de ofvan anförda männerne, uppgifter såväl i de till 1851 hörande *årsberättelserna*, som äfven i den för *sjukbeskrifningars* antecknande bestämda liggare under samma år, och jemnväl i den samling af *behandlingar*, hvilken omfattar detta år *).

№ 1. Mamsell *Mathilda N...d*, d. $^2/_1$ 51, 18 år; under 3:ne år en fortfarande *nevralgisk affektion* i trakten af 8—10 refbenen på högra sidan af underlifvet, till ytan af en tvärhands utsträckning, sträckande sig något framåt till bröstet, äfvensom bakåt till ryggen. — Lider emellanåt af tungt bröst. Högra örats ljudmottag försvagadt, Aptiten under sednaste sex veckor ringa. Händer och fötter oftast kalla.

Sednare anteckning om pat. efter att under 3:ne månader hafva begagnat gymnastik: Känner endast högst sällan till den förut smärtsamma uthållande plågan i högra sidan. Bröstet lätt. Aptiten återkommen. Fötter och händer varma.

№ 3. Fröken *Marianne S...e*, d. $^6/_2$ 51, 18 år; under åtta år besvärad af «kramphosta», hvilken icke medgifver några frihetsdagar. Retningen dertill kommer från bröstgropstrakten; och då de djupa, «ihåliga» hostningarna inställa sig, fortfara de likväl ej många hosttag, men återkomma skyndsamt. Susning för öronen, ofta påkommande — äfven utan föregående hosta. Flimmer för båda ögonen, likväl ej alltid. Tillförene ytterst svår hufvudvärk, som för åtta år tillbaka häfdes genom gymnastik, och sedermera icke har inställt sig. Under de 2:ne sednare åren (då äfven begagnats brännmedel och dragmedel) har en *ömhet i hela kroppen* yppat sig och tilltagit, hvilken ömhet i ryggkotorna föranleder smärta vid vidröring. Ömheten tillhör förnämligast bröstkotorna. Vid gående uppför minsta lutande plan påkommer andfåddhet och hjertklappning åtföljd af värk och stickningar i bröstet. Händer och fötter kalla förnämligast händerna. Sömnen ojemn, och insomnandet ofta icke förr än efter tutiden om natten.

Ingen förändring ännu efter 2:ne månader**).

№ 4. Fröken *Jaquette af F...s*, d. $^4/_2$ 51, 24 år; ytterst svag, och under flera år svår värk dels mellan skuldrorna dels ock i ländtrakten. Värken häfdes efter begagnad gymnastik i början af förlidet år, men har nu åter inställt sig under hösten och antagit en svårare karakter, derigenom att hjert-

*) Jfr anmärkningen sid. 1 och 15 om männerna.

**) Jfr uppgiften för № 3 i den ofvan anförda årsberättelsen om 1851.

klappning, sömnlöshet, maktlöshet och sinnesbetyngsel tillkommit. — *Känslan i ryggen* och *länderna* angifver sig genom *brännhetta och värk.* Svårighet att hålla kroppen upprätt. Till följe af matthet, yrsel och flimmer för ögonen ... Under sednare veckorna besvärad af *näsblod*, som äfven tillförene varit ytterst häftig, men häfdes af gymnastik och återkom genom en svårare sinnesrörelse. Trög afföring. *I allmänhet frusen.* Kylkänsla från foten till knät, jemte rheumatiska känningar. Fluor albus. — Har nu aflagt snörlif.

Sednare anteckning: Känner sig betydligt stärkt till kroppskrafterna och lättare till lynnet. — *Anm.:* Fann sig väl af gymnastik, och begagnade den tidvis under flera år.

№ 5. Fru *Antoinette P...s*, d. /$_2$ 51, 54 år; hade under uppväxten god helsa. År 1826 träffades hon af en rheumatisk *värk i högra sidan af höftbenskammen*, hvilken värk äfvenledes sprider sig framåt öfre delen af låret ned mot framsidan af underbenet. Värken inställer sig nu förnämligast efter uthållande sittning äfvensom efter ansträngning, då vid uppstigandet *fina stickningar längs högra ljumsken framåt ned längs ådrornas (vena saphena) gång* påkomma. Likväl töfva blott några minuter, hvarunder pat. icke kan gå. Ibland tycker pat. benet vara för långt, ibland för kort. Om aftnarna *svullna smalbenen.* Ofta frusen om smalbenen. *Åderbråck* på såväl lår som underben, ehuru ej betydliga. Den oroande känslan af dragning uppåt i benet förnimmes äfven (fast mindre ofta) i venstra benet. Då denna sida nattetid är «svår», måste pat. ständigt ligga på ryggen. Vid gående inträffar tung andhämtning. År 1826, då lidandet i höften påkom, inställde sig äfven kramp i halsen och svårighet att svälja. Någon gång magsyra hvaremot en bit rhabarber nedsväljes om morgnarna. Begagnat Loka brunn med fördel. Styfhet i högra höftledgången så, att ej pat. förmår lägga högra knät öfver venstra benet i sittande ställning. — Trånga strumpeband, hårdt snörlif.

№ 7. Mamsell *Louise N...t*, d. $^{24}/_3$ 51, 36 år; svag kroppskonstitution, hyn blekgul, kroppen betydligt mager, känsla af *ständig matthet*, synnerligen om morgnarna. Emellanåt *qval i bröstet*, helst efter middagen, då pat. nödgas lossa alla klädningsband. Sednast för 2:ne år tillbaka begagnat med fördel gymnastik. Sveda kring ögonen synnerligen vid ljussken. Ofta otillfredsställd efter njuten ganska ymnig föda. Understundom känsla af förlamning i hela kroppen, då pat. svårligen förmår lyfta ett finger. Efter måltiden gemenligen *svälldt underlif.* Understundom hastigt inträdande, våldsam hetta, men som likväl skyndsamt försvinner. Diarrhé och obstruktion i afvexling.

Sednare: Hyn förbättrad och kroppen något fettmad. Bröstqvalet mindre märkligt. God aptit. Förlamningskänslan förbättrad. Ytterst sällan ansväldt underlif .... Kroppskrafterna stegrade, tillförene kunde ej pat. gå utan att en besvärande trötthet påkom, numera uthåller pat. dermed betydligt. Förut besvärade talandet, nu är äfven detta föga anmärkligt.

№ 11. Mamsell *Rosalie W...a*, d. $^{24}/_3$ 51, 23 år; som barn sjuklig och vid 14 års ålder höftsjuka i högra höften, legat under 4 månader till

sängs då derunder hank begagnades. Troligen *icke verklig höftsjuka.* Modren tros hafva dött i lungsot. Flera gånger vårfrossa. Med ingången af sistlidne höst inställde sig «nervfrossa», som yttrar sig med frysning flera gånger om dagen åtföljd af hufvudvärk, tillhörande förnämligast bakhufvudet. Någon gång stark hjertklappning. Lång till vexten och vid 12 års ålder fullvuxen. Ofta yrsel. Kall i allmänhet men till ytterlig grad iskall om fötterna, synnerligen om aftnarna. Sedan i början af December har nervfrossan, med endast korta afbrott fortfarit. Iskyla öfver hela kroppen under de allt emellanåt under hela dagen påkommande rysningarna, då tillika händerna hålla sig blåa. Understundom *ömhet i maggropstrakten.* Känsligt lynne. Ofta äckel och munnen full med syrligt vatten. Insomnar först efter midnatten.

№. 12. Flickan *Maria T...r,* d. $^1/_4$ 51, 11 år; frossa redan vid fyra års ålder, och har sedermera densamma inställt sig alltemellanåt. I höstas inställde sig den mera reguliert, och upphörde äfven efter någon tid, hvarunder ett periodiskt illamående pågått, nu har den återinställt sig förliden gårdag. Illamåendet som föregår frossan angifver sig med hufvudvärk, tillhörande hela hufvudet under svår iskyla i händer och fötter. *Bröststommen trång, underlifvet uppdrifvet.* Blir ytterst lätt andfådd, då tillika hjertklappning inställer sig. Nästan ständigt hosta, utan upphostning. Högra sidan insjunken. Venstra skuldran framdragen; högra skuldran lägre; ryggraden upptill böjd från höger till venster, nedtill i länddelen en mindre kompensations-krökning. Om aftnarna iskalla fötter. Hvar tredje dag illamående alltsedan hösten. En retande *kittling i luftröret,* hvilken föranleder hostan. Sitter ständigt framlutande, hopsjunken.

Efter en månads gymnastik häfdes frossan äfvensom hufvudvärken, och fötterna höllo sig varma. Hjertklappningen upphörd. Hostan efter första dagarna i det närmaste häfd. Underlifvets omkrets på en månad minskad med $2^1/_2$ tum. Snedheten numera omärkbar. Sömnen, ifrån att vara nästan ingen, har naturligen inställt sig.

№. 13. Fru *Amy M...r,* d. $^4/_4$ 51, 25 år; under sednare tvänne åren *allmän svaghet,* som angifver sig genom *svindel* och yrsel, susningar för öronen, *hufvudvärk, rheumatisk värk,* lätt andfådd hvarjemte hjertklappning, värk i hjerttrakten. Pulsen ojemn, och tycker pat. sig känna hjertslagen i halsgropen. *Ömhet från midten af ryggraden ned mot korset.* Rheumatisk hufvudvärk under sex år, hvilken fortfarande alltemellanåt angifver sig. Från knät ned till tårna ständig iskyla, denna åtföljes af «krypningar» i benen.

№. 15. Fru *Johanna Wilh. L...n,* d. $^{11}/_8$ 51, 51 år; i Januari detta år slaganfall, hvarunder det omedvetna tillståndet varade öfver timmen, då pat. kastade sig baklänges, utsträckande högra armen jemte det att munnen drogs åt höger. Sedermera under åtta dagar sängliggande, utan att kunna förtära någon föda. Fjorton dagar efter första anfallet återkom ett förnyadt anfall, som likväl fortfor blott vid pass fem minuter. Vid regnväder förnimmer pat. ett *slags sken och ryckningar* för ögonen, hvilket plötsligt förbigår. Numera påkomma anfallen deraf tre till fem gånger dagligen, men fortfara en-

dast fem minuter, hvarefter *qväfning i bröstet* jemte betydlig matthet. Anfallen inträda så skyndsamt, att pat. icke hinner tillsäga derom, hvarföre pat. icke heller dristar gå ensam. Ständigt vexlande susningar och pipljud för båda öronen. Begagnat åderlåtning och flera gånger koppningar. Ständig *huggning och värk i högra skuldran.* Fötterna, äfvensom *högra handen* kalla. Känsla af lamhet i hela högra sidan, hvarföre äfven pat. har svårighet att fatta med högra handen. Anfallen kunna påkomma i hvad ställning som helst såväl nattetid som om dagen. Betydlig *ömhet längs sinus longitudinalis duræ matris.* Synförmågan betydligt försvagad äfvensom ock minnet; och kan pat. endast erinra sig det som långt tillförene skedt, äfvensom att hon glömmer hvad som skall sägas.

Efter en månads gymnastik förminskad häftighet af anfallen så, att pat. under desamma numera är i medvetande deraf. Huggningarna i högra skuldran försvunna. Lynnet vida bättre, ansigtet vunnit i uttryck. Sednare tvänne veckorna endast tvänne svaga anfall om dagen.

№ 19. Mamsell *Betty Adèlaïde S...n,* d. $^{27}/_{10}$ 51, 24 år; Sedan 1843 *kramp* i underlifvet, tillhörande nafveltrakten, hvarunder tillika bröstet besväras. Någon gång inställer sig *kramp jemte kräkningar,* och detta flera gånger på dagen. *Fluor albus* under flera år. *Menstruation* hvar 3:dje vecka och fortfar då vanligen fem dagar. De 2—5 *bröstkotorna ömmande,* hvarjemte äfven domning i venstra armen, mindre i den högra. Trötthetskänsla i veklifvet. Fötter och händer gemenligen kalla. Känsla af *krypningar och hetta i ryggraden.* — Hårdt snörlif.

Sednare: Krampen i underlifvet förbättrad. Kräkningen helt och hållet försvunnen. Ömheten i bröstkotorna minskad. Ytterst sällan domning i armarna. Värken i ryggen numera under flera dagar försvunnen, tillförene förmärktes den stundligen. Fötterna gemenligen varma. Krypningen och hettan under flera dagar helt och hållet uteblifna.

№ 20. Fröken *Henrika G...d,* d. $^{3}/_{11}$ 51, 36 år; under de sednaste 4—5 åren besvärad af *en svaghet,* tillhörande trakten mellan skuldrorna äfvensom länden, denna känsla som åtföljes af den mest *plågsamma värk och kyla jemte domning af venstra benet,* har i betydlig mon ökats efter begagnandet af sex veckors gymnastik hos D:r S........g, enligt pat:s egen utsago *). Då värken påkommer, besväras pat. tillika af en qväfning och tryckning öfver bröstet. Genom det orthopediska spännlifstycket, fann pat., att bröstet intrycktes; och det förorsakade en vridning af kroppen, hvarför pat. sjuknade till följd af den sammantryckning, som lifstycket föranledde. Blodet f. n. åt hufvudet och hjertat, hvarför ofta hjertklappning; då följer tillika värk under venstra skuldran. Snedhet med utskjutande af venstra frambröstets (s) falska refben äfvensom utskjutning af högra ryggsidan tillkom efter bruket af orthopediskt snörlif, hvarigenom pat. i hög grad kände sig försvagad. De svårare ansättningarna börja *med rysningar och värk i venstra öfre delen af*

*) Jfr den vid № 69 anförda not om åtskilliga namns uteslutning vid tryckningen.

bröstet, hvarefter *en ömhet* i trakten af *venstra skulderbladet.* Kan nu ej ligga annorlunda än på högra sidan; och då måste en kudde anläggas under samma sida, hvarigenom andedrägten frias, och sömnen inställer sig, hvilken dock afbrytes esomoftast genom känsla af trötthet. Allt emellanåt nattsvett. Under bruket af det orthopediska lifstycket och den dermed förenade gymnastikens användning blef tillika menstruationen besvärande och öfver måttan ymnig. Högra sidans refben utskjutande i en skarp spetsig vinkel, allt tillkommet efter hvad pat. föregifver, sedan anläggningen af orthopediska lifstycket. Vid rörelser med armarna höres *inom lederna ett starkt snarkande ljud,* hvilket äfven först efter lifstyckets begagnande framkallades. Efter middagen oftast hjertklappning, då hjertats rörelser förnimmas i nyckelbensådrorna. Ständigt iskalla fötter. Någongång (då värken tilltager betydligt) påkommer diarrhé.

Sednare: Domningen med krypningen och kylan i venstra benet sällan påkommande ifrån att tillförene vara daglig. Blodet mindre ofta åt hufvudet. Tidtals är värken mindre i venstra skuldran. Högra höften något mindre utskjutande. Nattsvetten är nu på en tid försvunnen. Underlifvets förrättningar förbättrade. Menstruation normal. Fötterna mindre kalla. Har aflagt alla slags trängande kläder och band.

№ 23. Mamsell *Louise M...l,* Frig., d. $^{15}/_{12}$ 51, 21 år; god hälsa som barn. Gastrisk feber sistlidne Juni månad, hvilken efterlemnat allmän trötthet, tillhörande förnämligast nedre extremiteterna, jemte *andfåddhet* vid gående. *Esomoftast hufvudvärk* då tillika *blodet uppstiger* mot hufvudet. Värken förnimmes mest i framhufvudet. Vid läsning svidande ögon, äfven redan från yngsta åren. Täpthet i näsan åtföljd af ofta påkommande snufva. Någon gång känsla af håll i flera kroppens delar. Anstäld såsom sångerska vid K. theatern; men nu förbjuden att sjunga på grund af sin sjukdom. Skuldrorna uppdragna. Esomoftast harkling.

Sednare: Känner sig nu kraftig; andedrägten ledig. Hufvudvärken och bloduppstigningar åt ansigte och hjerna ej mera besvärande, äfvenså svindelkänslan. Rösten fullt kraftig och kan numera utan illamående uthålla med sångöfningar.

№ 25. Mamsell *Anna B...m,* d. $^{5}/_{8}$ 51, från Luleå, 24 år; var till 16 år fullkomligt frisk, hvarefter bleksot under 3:ne månader. Efter en förkylning för 5 år sedan tillkom ansigtsros, som i början endast höst och vår inställde sig, derefter hvarje månad. Sedan ett år har uppsvällningen af ansigtet icke visat sig; men huden i pannan, öfver näsan och öfver ögonen ansväller och hyser en hop upphöjda knottror, hvarjemte kännes tryckning på ögonen och spänning i huddelarna af de mera ansvällda fläckarna. Allt emellanåt halsfluss. Efter måltiden stiger blodet starkt åt hufvudet. Esomoftast påkommande matthet, som tvingar pat. att intaga sängen. Känsla af «gnagning» *i hjertat* som föranleder sinnesnedstämning och gråt. Nervretlig och känslig för hvarje intryck. Högst betydlig och uthållande *obstrukton,* mångengång åtta till fjorton dagar. Någon gång svindelkänsla. Så snart en något

kallare luft inträder (äfven under sommartiden) blifva fötter och händer kalla. Plågor under menstruationens inträde.

Efter en månads gymnastik: Den sjukliga hettan i ansigtet nära upphäfd. Blodet betydligt mindre uppstigande åt hufvudet. Mattheten helt och hållet försvunnen. Gnagningen i hjertat häfd, äfvensom att lynnet förbättrats. Obstruktionen i det närmaste återgått till normalt förhållande. Ingen svindel. Fötter och händer numera nästan ständigt varma.

№ 26. Fröken *Louise V...*, d. $^{3}/_{12}$ 51, 34 år; från första uppväxtåren stark hufvudvärk öfvergående till kräkningar. Hufvudet mera djupsittande (s); ... nervöst, åtföljdt af en krypande känsla i hjessan och vallning (s) i blodet. Dertill kommer hjertklappning och sinnesoro. Vanligen varar värken närmare ett dygn; och då den börjar om morgonen, ernår den sin högsta höjd på qvällen, då kräkningarna under ett par timmar fortfara hvarefter gemenligen snar förbättring. *Obstruktion* under flera år, likväl för närvarande vida bättre; eljest hafva oafbrutet afförande medel begagnats. Alltemellanåt *besvärad af uppkastningar. Oftast sömnlös.* Hufvudvärk inställer sig gemenligen före eller efter, mindre vanligt, på mellantiderna af menstruation. Kalla fötter och händer, alltid om aftnarna.

Sednare: Hufvudvärken fullkomligt försvunnen. Krypkänslan i hjessan och «vallningen» i blodet ytterst sällan. Obstruktionen efter hand förbättrad, numera fullt häfd. Kräkningar och äckel försvunna. Känner föga hjertklappningen. Lynnet numera i allmänhet lätt. Fötter och händer varma.

№ 29. Fru *Lina L...g.*, d. $^{14}/_{10}$ 51, 24 år; ytterst späd organisation, ömtålig till lynnet, under större delen af lefnaden bleksot. Efter barnsäng en fortfarande *ömhet i tångbenet äfvensom i symphys. ossium pubis.* Vid gående alltid inträdande trötthetskänsla och svettning i ländtrakten. Fullhetskänsla i nästan hela hufvudet, jemte en försvagning i uppfattningsförmögenheterna. Understundom besvärad af nedslående tankar och hemska föreställningar. Fötterna gemenligen iskalla om aftnarna. Vissa tider mycken sinnesoro. Högra skuldran värkande vid stillasittande och då äfven värk i veklifvet, *ländtrakten.* Ligger alltid på venster sida, emedan eljest värk i högra skuldran tillkommer. Blodet stiger *betydligt åt hufvudet*, hvarjemte minneslöshet. *Hemorrhoidalkänningar*, angifvande sig med klåda och stickning, tillförene betydligt besvärande.

Sednare: Ömheten i tångbenstrakten försvunnen, äfvenså trötthetskänslan och svettning i ländtrakten upphörda. Fötterna numera i allmänhet varma. Högra skuldran ieke värkande. Lynnet godt. Fullhetskänslan i hufvudet mindre besvärande. Den förut plågande värken i veklifvet och ländtrakten icke vidare besvärande. Kan numera vexla med liggande å båda sidor.

№ 30. Fru *Carolina Charl. B...s*, d. $^{18}/_{11}$ 51, 31 år; under sednare 5—6 åren besvärad af ett *qval i maggropstrakten*, jemte en plågande känsla i venstra underlifstrakten i höjd med mjälten. Detta förnämligast efter måltiden då tillika oro och ängslan påkomma. Blodet alltemellanåt uppstigande mot hufvudet. Flera gånger under sednare året näsblod likväl ej betydligt.

Alltemellanåt hetta tillhörande kroppens öfre delar. Lätt andfådd och trött. Understundom huggningar i ländtrakten. Faller lätt i gråt. I allmänhet kalla fötter, synnerligen om aftnarna; och hindras sömnen derigenom mången gång. Besvärad af vapeurer och gäspningar.

Sedan början af gymnastiken har cardialgisk ansättning blott någon gång angifvit sig likväl icke under sednare 3:ne veckorna. Blodet numera icke uppstigande åt hufvudet, ej heller någon känsla af svindel. Fullt ledig och fri till andhämtningen, äfven numera icke trött. Ytterst sällan har några huggningar i korstrakten förnummits. Mindre retligt lynne. Vapeurerna minskade.

№ 31. Fru *Ida B...s*, d. $^{9}/_{1}$ 51, 23 år; lång till växten; kroppens proportioner naturliga; såsom yngre besvärad af chloros och fluor albus. Efter genomgången barnsäng , Oktober 1849, *allmän kraftlöshet.* Extremiteternas muskulatur svag. Svårighet att upprätthålla kroppen; trötthetskänsla längs hela ryggraden. Om aftnarna kalla fötter. Redan från yngre åren nästäppa, ofta besvärad af snufva och sårnader åtföljda af inflammation i gomseglet. Esomoftast påkommande *svindel*, synnerligen vid nedlutning af hufvudet. Alltemellanåt äckel, ännu chlorotisk, hyn ytterst blek. Under sednare tvänne åren «*svaga ögon*»; och förmår icke pat. att uthålla med läsning eller dylikt, emedan föremålen helt och hållet förskymmas, jemte det att ögonlocken ansvälla och kanterna blifva röda. Nattvandring ehuru mindre besvärande, men gemenligen hvarje natt. Alltemellanåt tung i kroppen och däst. Vid gående inträffar hjertklappning, denna åtföljd af fina stickningar i hjerttrakten. Svårighet att hålla upp hufvudet.

Sednare: Känner sig kraftigare. Förmår bätre att uppbära bålen. Fötterna sällan kalla. Svindeln och äcklet försvunna. Nattvandringen fortfarande.

№ 34. Mamsell *Thecla N...d*, d. $^{13}/_{1}$ 51, 19 år; till någon mån chlorotisk, ehuru nu vida mindre än då sednast gymnastik begagnades, hvilken behandling i hög grad förbättrade pat. (Febr. och Mars 1850). Näsblod, som tillförene inställt sig kopiöst, upphörde äfven genom gymnastikens bruk, och först efter närmare ett års förlopp (sedan flera nätters syarbete framkallat densamma) återinställde sig näsblod i slutet af Dec. förlidet år, äfvensom den 2 Jan. d. å. — Någon gång *hufvudvärk;* vid sinnesrörelse *värk i midtdelen af bröstet*, åtföljd af *hjertklappning*, hvilken sednare uthåller 2 till 3 timmar. Lätt retlig till lynnet. Händer och fötter kalla ständigt, ehuru kroppens öfriga delar kunna vara varma. Spänning, uppdrifning af hypochondrium, ömmande vid beröring.

Fullkomligt frisk och kraftig efter en månads gymnastik *).

№ 35. Friherrinnan *Ottiliana von C...g*, d. $^{13}/_{1}$ 51, 37 år; för vid pass 3:ne år tillbaka uppkom en utskjutning af högra sidan i trakten af lefvern, åtföljd af oro och värk; hvilken efter lancettpunktering jemte applikation

*) För öfrigt upplysa bref, att alla den sjukas systrar voro svaga och sjukliga, samt hafva mera eller mindre vunnit genom gymnastik.

af ett plåster upphörde. Sedermera har för sex veckor sedan inställt sig en djup melancholi och sveda i trakten af ventrikeln, jemte det att obstruktion åtföljde. Detta sednare tillstånd öfvergick i en «flussfeber», hvarefter sinnesoron upphörde. Numera en *beständig trötthet* och slapphet i sinnet. Esomoftast tandvärk. Vid gående besvärad andedrägt; alltemellanåt kramphosta, *upphostning af ett hårdkornigt varämne.* År 1842 begagnades gymnastik mot sinnesoro, hvarifrån pat. fullkomligt återställdes. Kan nu ej förmå att upprätthålla kroppen, utan sjunker genast tillsamman.

Fullkomligt återställd.

№ 36. Fru *Carolina I...g*, d. $^{16}/_1$ 51, 34 år; från yngsta år, gemenligen alltid plågad af hosta och snufva. År 1850 erhöll pat. en pneumoni, hvilken tillika var åtföljd af extravasat i venstra lungsäcken jemte en snart yppad tuberkelbildning, hvarigenom föranleddes en under några veckor fortfarande varupphostning. För närvarande hvarje morgon retning till hosta, jemte tyngd öfver bröstet, som förnämligast kännes vid gående, likväl mindre betydlig. Förmår ej draga djupa andhämtningar utan att deraf lida smärta. Ofta vid tillsomnandet, äfvensom under natten, retning till hosta, hvarjemte äfven rosslande och snarkande ljud i luftröret. Tillförene esomoftast påkommande hjertklappning, nu deremot mera sällan. Synnerligen om aftnarna iskalla fötter äfvensom ock händerna. Esomoftast nedslaget lynne, detta till följd af förlusten af sitt barn. Respirationsljudet i venstra lungan, synnerligen bakåt ryggen i basen af nedre fliken saccaderadt. Högra lungans respiration tung och mindre hörbar. Lätt frusen. Betydligt starka pipljud och rosslingar i båda lungorna. Under en längre tid ömhet i veklifvet, hvilken förnämligast angifver sig i liggande ställning.

Efter första månadens gymnastik blef andedrägten friare, rosslingen i luftrörsväggarna äfvensom hjertklappningen upphörde; händer och fötter höllo sig varma, hostan upphörde och lynnet förbättrades.

№ 38. Friherrinnan *Ulrika Agnes S...t*, d. $^{23}/_1$ 51, 27 år; haft flera barnsjukdomar hvaribland skarlakansfeber och kikhosta. Ytterst mager. Någon gång hufvudvärk. Sedan 1845 esomoftast besvärad af andfåddhet, hvilken understundom tvingar till djupa andhämtningar. Efter måltiden hjertklappning och då äfven försvåras de djupare andhämtningsrörelserna. Oupphörligt *korta hostningar* och en besvärande *tryckning* emellan skuldrorna. Om qvällarna iskalla fötter. *Kramphostan* ökar sig vid hvarje den minsta sinnesrörelse. Hyn blek. Under sednare månaden har andtäppan betydligt tilltagit och gemenligen inställa sig anfallen 3 till 4 gånger dagligen, och då vanligen närmare en half timme. Röker tobak.

Sednare: Andfåddheten häfd och bröstet lätt. Hjertklappningen försvunnen. Hostan likasom ock tryckningen mellan skuldrorna äfvenledes häfd. Fötterna varma. Tvänne månaders gymnastik.

№ 40. Fröken *Thrina B...m*, Frig., d. $^{3}/_2$ 51, 23 år (från Trondhjem); såsom barn svag; emellanåt ängslan och tyngd på bröstet, hvarigenom de sångöfningar, som den sjuka förehafver, mången gång måste afbrytas. Vid

gående uppkommer andfåddhet. Beständigt kall om fötterna. Från 13 års ålder kramp i underlifvet till 23 år, men hade icke känt densamma under sednare halfåret. Modern skall vara död i lungsot.

Sednare: Rösten har erhållit mera klang, styrka och uthållighet, oaktadt sorg har under tiden nedtryckt sinnet. Fötterna gemenligen varma. Erhöll kramp i underlifvet af *Stödgrbågst. S⁄ʎ (händ. i sid.)* och *Spännligg*$_{o—o}$, samt *Knst. Vd⟩—(*, hvilken kramp inställde sig vanligen flera timmar efter gymnastiken, eller på aftonen.

Ännu sednare: Numera fullt glad, tyngden försvunnen i bröstet. Kan uthålla huru länge som helst med sång. Fötterna varma. Kroppskrafterna i betydlig grad ökade.

№. 41. Fru *Louise D...s*, d. $^{4}/_{2}$ 51, 35 år; hade redan vid 10 års ålder bleksot åtföljd af ständig matthet och sinnesbetyngsel. Sedermera varit esomoftast svårt sjuk. Vid 17 års ålder bröstinflammation; derefter rheumatisk feber under flera veckor. Som gift vid 26 år hafva flera barnsängar försvagat krafterna, och nu sednast i November månad en *venstersidig peripneumoni*, mot hvilken användts antiphlogistisk behandling, jemte spanska flugor. I allmänhet frusen, synnerligen venstra sidan, som redan från 15 års ålder hållit sig mera kall och besvärad af «giktkänningar». Efter sista inflammationen hafva uppstått adhærenser i venstra lungan, hvilka upptaga såväl nedre flikens bakre som främre yta, jemte det att samma flik befinnes hepaticerad. Efter D:r Lemckens uppgift skall peripneumonien endast hafva tillhört venstra lungan. — Ständig känsla af svaghet och maktlöshet. Någon gång hackhosta, utan upphostning. Ytterst ömtålig för kyla och luftvexling. Armar, höfter ooh lår i allmänhet kalla. Värk öfver länderna. Faller ofta tillsamman af matthet. Respirationsljudet i nedre fliken af venstra lungan icke hörbart, perkussionsljudet ytterst doft. Abnorm blodbildning, som angifver sig genom förmagringen och en blekgul hudfärg. — Långvarigt bruk af snörlif, ömtålig för rörelser.

Alla tecken till adhærens äro försvunna, och venstra lungans respiration numera fullkomligt normal efter trenne månaders gymnastik; hyn förändrad: ifrån att vara gulgrå har den ett mera ljust utseende, jemte det att kinderna antagit en carnerad färg. Krampen och kylkänslan vid utgående af nerv-isciadicus helt och hållet försvunna ehuru redan från 15:de året besvärande. Hostan försvunnen. Värken öfver länden upphörd. Håller sig numera lätt rak, Respirationsljudet fullkomligt fritt och sonort. — *Anm.:* Begagnade sedan gymnastik vid flera olika tider under många år.

№. 42. Fröken *Maria B...m*, d. $^{18}/_{2}$ 51, 15 år, har under sednare sex veckorna haft håll och styng i högra bröstsidan, hvilket ännu genom återkommande stickningar angifver sig. Som barn högst besvärad af skrofler och bär pat. ännu spår deraf i ansigtet. Ständigt trött och sömnig; blir vid gående andfådd. Jemnt besvärad af harkling och retning, hvilken sednare ger anledning till upphostning af slem. Modern behäftad med långt avanceerad lungsot. Nedhängande tungspänne. Försvagad hörsel å högra örat, er

följd af skrofelsjukdomen? Tillförene rinnande öra. Tung till lynnet. Finner allting besvärligt. Regleringen inträdd och normal. Ständig salivafsöndring af atoniskt tillstånd i salivsekretion.

Sednare: Styngen i högra sidan icke mera angifliga. Trötthet och sömnaktighet försvunna. Harkling och upphostning upphörda. Mera lätt till lynnet. Finner sig i allmänhet vida kraftigare. Slemafsöndringen från luftröret betydligt minskad, nästan upphörd. Förmår numera uthålla med gång utan att deraf känna trötthet.

№ 44. Fröken *Octavia N...f*, d. $^{10}/_{3}$ 51, 29 år; blodet stiger starkt uppåt hufvudet, synnerligen på förmiddagen, äfven då åtföljd af värk i hjesstrakten samt ömhet i ögonen. Ansigtshyn betydligt oren. I början af förliden sommar *blodspottning*, vid pass en jumfru blod hvarje gång. Blodspottning har sedermera mångfaldiga gånger inställt sig, fast mindre betydande. Känsla af *fullhet*, *stickningar och hetta* förnämligast åt *venstra lungan*, förenad med värk under venstra skulderbladet. Vid gående uppkommer andfåddhet och maktlöshet. Har svårighet att uppbära kroppen, nödgas ständigt taga något stöd. Alltemellanåt påkommande *hjertklappning* och stark skakning, utgående från bröstet men öfverflyttande sig å hela kroppen. *Inskränkt periodicitet. Iskalla fötter* nästan hela dygnet, hvilken olägenhet ofta beröfvar pat. sömnen. Ömhet och trötthet i bröst och rygg som äfven hindrar från sömn. Blodspottning sednast för 14 dagar sedan. Begagnat betydliga portioner china mot frossa, som dock flera gånger recidiverat, hvartill kom en våldsam hosta, som föranledde blodspottning *).

№ 49. Mamsell *Cecilia W...n*, Frig., d. $^{29}/_{7}$ 51, 27 år; begagnat gymnastik i Oktober månad förlidet år (mot en svårare giktansättning i förening med «pituitos» lungsot) hvaraf pat. i hög grad förbättrades under det att giktansättningen helt och hållet försvann. För närvarande emellanåt upphostning af grynaktigt gråa varklimpar, som förnämligast om morgnarna besvära. Vid gående inträffar tyngsel i bröstet äfvensom vid rörelse i allmänhet, likväl betydligt mindre än hvad som tillförene var händelsen, innan gymnastik användes. Kort-andad; lätt trött och besvärad af svettning. Värk i knävecken synnerligen vid gående i trappor. Betydlig slemafsöndring från näsan, som ofta föranleder svåra stockningar. Ytterst nervretlig. Slemrossling i luftrörsvägarna.

Sednare: Känner sig i hög grad starkare, Slemrosslingen obetydlig i förhållande till hvad den varit.

№ 52. Mamsell *Hilda Thérèsia P...n*, Frig., d. $^{28}/_{4}$ 51, 18 år; från yngsta åren rossling i bröstet och upphostning af gulaktigt varämne. Flera gånger påkommande stark näsblod. Känner sig ständigt tung i bröstet. *Menstruations-oordning* efter Oktober månad, då en ytterligt stark näsblod påkom . . . . . . har blott en gång peridiociteten inställt sig, sednast i Januari d. å. *Värk under högra skuldran* och öfver *venstra höften* till följd af en betydli-

*) Om № 44 är f. ö. kändt, att hon förut hade med fördel begagnat gymnastik.

gare snedhet i ryggraden. Högra skuldran och venstra sidan jemte en betydlig utskjutning af nedre refbenen bilda en rät linia, deremot utskjuter högra höften och samma sida är upptill starkt infallen. Högra skuldran framdragen och nedre vinkeln utskjutande. Vid 14 och 15 års ålder flera påkommande blodspottningar. Tungbröstad vid gående. Fötter och händer oftast iskalla. Falska refbenen på venstra sidan anligga mot höftbenskammen. Förtätning i nedre fliken af venstra lungan, der tillika milliära tuberkler äro att förmoda och der äfven var-rossling och pipljud anmärkas; perkussionen ytterst dof; adhærens i hela bakre delen af samma lunga. — Viljekraftig men kroppsligen svag.

Snedheten efter en månads gymnastik i hög grad förbättrad och visade den högra utskjutande delen af ryggsidan sig $1^1/_2$ tum mindre utskjutande; ryggradskotorna vid nedre brösttrakten äfvensom vid länden (ifrån att vara utstående) nu deremot framåt böjda. Skuldrorna jemnade. Värken i högra skuldran och venstra höften försvunnen. Icke vidare tungbröstad. Fötter och händer varma. De förut å venstra höften anliggande refbenen hafva höjt sig så, att en tvär-hand mellan höft och refben lätt införes. Respirationsljudet fritt från pipljud och varrossling. Numera kan uthålla med stillasittande göromål, hvilket tillförene ej var möjligt. Känner sig dessutom fullkomligt frisk och återställd. Äger uthålliga krafter *).

№ 54. Fröken *Gustafva L...e*, d. $^{22}/_5$ 51, 59 år; för 3:ne år tillbaka inflammation *i nedre fliken af högra lungan*, För vid pass 7 veckor sedan sistlidne April, återinställde sig inflammationen i samma lungtrakt, hvarest ett rosslande pipljud nu förmärkes i en utsträckning af omkring en hands bredd. Upphostningen är betydlig och består af ett gulaktigt var. Endast en dag har visat sig blodstrimmig upphostning. Nästan hela dagen retning till hosta, som har sitt egentliga säte i *nedre delen af luftröret och midtdelen af bröstet*. År 1844 begagnades gymnastik mot en kronisk hufvudvärk som fullkomligt häfdes och icke sedermera inställt sig.

Efter åtta dagars gymnastik var pipljudet försvunnet; äfvenså anmärkes att respirationsljudet i nedre fliken af högra lungan bakåt ryggen är normalt oaktadt detsamma förut icke var hörbart. Var-upphostningen betydligt minskad, andedrägten fri, retningen, hvarifrån hostan föranleddes, nära upphörd Känner sig i allmänhet kraftigare.

№ 68. Mamsell *Emma L...g*, Frig., d. $^{2}/_5$ 51, 23 år; hade 1842 stark hufvudvärk, som öfvergick till våldsamma konvulsioner, hvilka uthöllo 4 till 6 timmar, hvarunder en kyla förnams i hjessan. Detta tillstånd, som äfven en tid förut hade inställt sig, varade under korta afbrott ett halft år. Gymnastik begagnades under tre månader hvarefter pat. var fullkomligt återställd — Närvarande tillstånd: Fräsningar och ringningar för båda öronen. Flimmer för ögonen äfvensom en mängd vexlande färger visa sig. Smaken elak

*) Om № 52, som ännu lefver 1882, har blifvit upplyst, att hennes snedhet var «betydlig», och att hon nu uthärdar med sömnad under hela dagen.

Under de tvänne sednare åren värk och styng i midten af bröstets nedre del. Likaledes värk mellan och under skuldrorna såväl vid gående som stillasittande. Ömhet och slapphet i veklifvet, förmår ej luta sig framåt ej heller bakåt utan att deraf lida. Bröstet sammantryckt och lägre än hvad det tillförene har varit. Qval och sugningar i maggropstrakten. — Vid peridiociteten retligt lynne, värk i underlif och rygg, svindel, stickningar i huden, kolik, frysningar och diarrhé, derefter feber, starka uppstötningar och matleda. I allmänhet obstruerad. Svårighet att hålla kroppen upprätt, äfvensom att stå, utan faller då gemenligen åt venstra sidan. Alltemellanåt qväljningar. — Begagnar ieke snörlif.

Efter gymnastik: Ringljuden och fräsningarna för öronen försvunna. Styngen i bröstet endast en gång efter begagnad gymnastik; äfvenså har förhållandet varit med värken mellan skuldrorna, som endast svagt angifvit sig. Känner sig i allmänhet kraftigare; och förmår bättre upprätthålla och luta kroppen. Qväljningarna ytterst sällan inträffande. Begagnat icke fullt en månads gymnastik. Erhållit mera styrka i veklifvet, som tillförene var betydligt svagt. Värken under skulderbladen minskad.

№ 73. Fru *Ida G...d*, d. $^{28}/_{1}$ 51, 30 år; redan från yngsta åren svår hufvudvärk och blodkongestioner åt hjessan, hvilka numera sällan eller endast under menstruationstiderna inställa sig. För närvarande alltemellanåt *andfåddhet och tyngsel* i bröstet äfven vid stillasittande, hvilka olägenheter åtföljas af oro och hjertklappning. Lätt sinnesbetyngd och ångestfull, då ojemna hjertrörelser. Svåra *hemorrhoidaltaggar*. någon gång blödande. Någon gång svindel jemte allmän kylkänsla. Uppdrifning af underlifvet efter intagen föda; aptitlöshet och synnerligen plågad efter måltiden. Elak andedrägt och betydlig slemafsöndring. Värk mellan skuldrorna, ömhet i bröstet vid andhämtning, jemte smärta i trakten af diaphragma. Ringning för öronen. *Knastring såsom af ett vridet läder vid rotation af hufvudet.* — Alltefter bruket af gymnastik i Februari förlidet år hafva underlifvets förrättningar, som då voro genom ständigt diarrhé besvärade, varit naturliga. Svårighet att hålla kroppen i upprätt ställning. Fettaflagring å hjertat.

Hufvudvärken under de 2:ne sednare månaderna (efter gymnastiken) försvunnen; hettan åt ansigtet och hjessan borta. Andfåddheten och tyngden i bröstet förminskade och egentligen förmärkliga blott då sinnesoro påkommer; sällan inställer sig numera hjertklappning, som förut dagligen och nästan stundligen förnams. Kroppsvärmen förjemnad, lynnet lugnare; svindeln har helt och hållet uteblifvit. Underlifvet icke vidare besväradt af uppdrifning; har afsmalnat vid pass fulla två tum omkring lifvet. Andhemtningen friare, värken i trakten af diaphragma nästan upphäfd. Endast sällan eller nästan aldrig ringning för öronen. Usuren eller läderknarrningen åtföljd af ömhet i spina epistrophæi någon gång anmärklig. Ifrån gymnastikens första början har den från barndomen och allt framgent plågsamma hufvudvärken med kräkning upphört.

№ 80. Mamsell *Elise L...n*, d. 16/8 51, 36 år; för åtta år tillbaka begagnades sjukgymnastik mot en *betydlig körtelansvällning i venstra bröstet* beledsagad af de mest våldsamma ristningar jemte ömhet och värk längs hela venstra armen, hvilken våldsamma plåga hade under 4 år fortfarit, men upphörde helt och hållet efter några månaders gymnastik och har sedan icke inställt sig. Åderlåtning, flugor och blodiglar begagnades före gymnastiken. För närvarande besvärad af en *envis snufva* med *krypning i tungan* och känsla af hvasshet, hvartill kommer *matthet i ben och armar.* Då qväfning i näsan och svårighet att svälja jemte värk i luftröret påkommer, så förnimmes icke värk annorstädes ...., hvilken *rheumatiska plåga* eljest angifver sig i bröstet och i öfre delen af underlifvet. Vid gående inträffar *andfåddhet och tryckning på bröstet.* Under sednare månaderna *betydligt förlorat minnet.* Sedan början af detta år, då pat. insjuknade i en rheumatisk feber, har sjukdomen fortfarande kastat sig från en till en annan del, sålunda ömsom från hufvud, bröst och ömsom till underlifvet. Tillförene betydlig värk i sjelfva hjertat. Men denne upphörde äfven, då gymnastik användes 1842 *). — Dristar icke att fatta några tyngre pjeser *), emedan pat. släpper desamma. Från Januari ingen naturlig afföring utan att begagna afförande medel. Benen i allmänhet stela och kalla. Ligger länge vaken och då sömn inställer sig sker uppvaknande alltemellanåt. Förmår ej att i sittande ställning utsträcka benen, utan att komma i darrning och benet nedfaller af sig sjelft.

Fullkomligt återställd.

№ 82. Mamsell *Charlotte B...u*, d. 7/4 51, 34 år; förlidet år värk i maggropstrakten jemte svårighet att fördraga mat, hvartill kom besvärande magsyra och en högst plågande matthet. Detta afhjelptes då med gymnastik. För närvarande (vid vårens inträde), har *matthet*, sinneskänslighet (lätt fallen för gräl), aptitlöshet, tyngd och yrsel; vid betydligare trötthet susning för öronen, någon gång stjernor för ögonen. Äfvenså tyngd öfver ögonen, svårighet att tänka, ständigt i behof att sofva, men är i oförmåga att njuta sömn. Nattsömnen besvärad af oroande drömmar. Någongång kjertklappning ofta af ringa orsak föranledd. Sur smak i munnen med sveda i maggropstrakten. Vid stillasittande kalla fötter. Värk, hetta och sveda i *ländtrakten och höften*, synnerligen vid trappgående — detta åtföljdt af en dragning i nacken och bakhufvudet. Tycker sig icke riktigt se, utan synas föremålen otydliga, hvarjemte äfven yrsel. Känsla af omedvetenhet. Efter måltiden darrning och oro.

Sednare: Kroppskrafterna stegrade, lynnet lättadt, aptiten god, yrseln försvunnen, sömnen vederqvickande, tankekraften stärkt, svedan i maggropen häfd, äfvensom värken i ländtrakten.

№ 100. Mamsell *Cornelia M...r*, Frig., d. 19/6 51, 16 år; var vid 12 års ålder behäftad med svår rheumatism, som under flera år fortfor, men genom svettbad häfdes. Under flera år andfådd; sednare månaderna sträng torr-

---

*) Flerstädes otydligt skrifna ord och ziffror.

hosta, jemte understundom påkommande fina stickningar i hjertat. Vid gående gemenligen hjertklappning äfvensom under stillasittande. För det mesta hufvudvärk vid uppstigande. Blodet ofta upprusande åt hufvudet. Orolig sömn, skär tänderna och kastar sig hela natten från en till en annan sida. Regleringen normal. Efter måltiden uppdrifvet underlif. Kalla fötter esomoftast. Svårighet att hålla kroppen upprätt. Skrapljud vid första hjertljudet, scolios. Venstra höften betydligt utskjutande. — Har ej begagnat snörlif.

Sednare: Ytterst sällan hosta; stickningarna i hjertat försvunna. Hufvudvärk endast någon gång. Underlifvet icke mera besväradt af uppdrifning. Hjertklappningen i hög grad förminskad, likasom värken i bröstet. Fötterna varma. Ryggkonturen mellan skuldrorna betydligt afvikande till följd af den mera uppsträckta och raka ställning, som pat. erhållit efter 6 veckors gymnastik. Utvidgad en tum öfver bröstet; tvärkonturen öfver skuldrorna visar en vidgning af omkring tvänne tum. Sidokonturen visar en öfverflyttning af kroppen (öfverlifvet) från höger till venster.

№ 105. Flickan *Edla Leontina Charl. L...n*, Frig., d. $^{18}/_{11}$ 51, 10 år; mycket sjuklig och pjunkig från första åren, men under sednaste året har hjertat förnämligast besvärat med esomoftast påkommande *hjertklappning, ängslan och konvulsioner*, gemenligen inträdande om nätterna, då pat. ligger på venstra sidan. Känner emellanåt som om hjertat hastigt afstannade, hvarunder blodet upprusar mot hjernan, och ringningar för öronen inställa sig. Enligt hvad som uppgifves, får pat. under anfallen en stirrande blick och ett förfäradt uttryck. I allmänhet dålig matlust. Ständigt hjertklappning vid gående. *Alltid iskalla fötter.* Ofta *äckel-konvulsioner* (?) inträda äfven om dagen. Anfallen af konvulsioner påkomma dock gemenligen om nätterna, då pat. uppyrade i ett extasieradt tillstånd, under det våldsamma plågor ansätta bröstet. Elak andedrägt synnerligen f. m. Har begagnat betydligt mycket medicin. Surrande hjertljud. Pulsen svag, orythmisk, metallklingande.

Efter en månads begagnad gymnastik hade hjertklappning, ängslan och den konvulsiva gråten försvunnit. Kan numera taga hvila såväl å venstra som högra sidan. Hjertats rörelser jemna; blodet numera icke åt hufvudet; ringningarna försvunna. God matlust. Konvulsionerna hafva icke under gymnastiktiden gifvit sig tillkänna. Andedrägten numera icke illaluktande.

№ 110. Mamsell *Sophie S...t*, d. $^{26}/_{5}$ 51, 27 år; redan från 15 års ålder anmärktes *skälfningar* i kroppens flesta delar, hvilka darrningar alltid åtföljdes af retligt lynne. Denna svaghet har i betydlig mon tilltagit efter en scharlakansfeber, som inträffade i början af innevarande år, och som höll pat. inne till medlet af Mars månad. Förlidet år i Maj rheumatisk feber, som fortfor i nio veckor och hvarunder struplungsot ansågs vara nära att utveckla sig. Flimmer för ögonen. För närvarande torrhosta. Denna hosta har esomoftast återkommit, då gemenligen föranledd af vistande i Fahlun, hvarest svafvelarsenikröken oftast är ytterst stark. Tål ingen ansträngning. Efter gående inträffar betydlig matthet, jemte kittling i luftröret och *värk i venstra skuldran, venstra sidan af bröstet* (i trakten af hjertat) och *venstra*

öfverarmen. Detta onda åtföljes af hjertklappning. För det mesta kalla händer. Känslig för minsta sinnesrörelse och faller då i häftig gråt. — Högra skuldran utskjutande. Ofta snufva. Spenslig till växten.

Återställd.

№ 112. Flickan *Wendela L...g,* d. $^{30}/_{10}$ 51, 8 år; hade vid 7 månaders ålder en våldsam sjukdom, som icke närmare af läkare kunde bestämmas, yttrande sig i häftiga skrik under 3:ne veckor, hvarjemte slemstockningar inställde sig. Derefter utbröt ett utslag öfver hela kroppen, hufvudet undantaget; utslaget bestod af stora sår *) och blodiga skorpor. Och varade detta svårare utslaget närmare två år. Sedermera har, ehuru mindre betydande, tillstötar af utslaget visat sig hvarje tid af året då värmen inställt sig. Halskörtlarna betydligt uppdrifna; öfverläppen ansväld; näsan sårad. Gemenligen *iskalla fötter.* Skymning för ögonen, såriga kanter å ögonlocken. Huden torr och sönderrifven af klåda. Förmår ej upprätthålla kroppen. *Ländkotorna utskjutande.* Venstra sidan insjunken upptill (bröstdelen) med utskjutande höft. Venstra skuldran lägre än den högra.

Sednare: Skymningen för ögonen minskad; ögonens kanter numera icke såriga. Huden nu icke heller kliande och sårig. Kan utan ansträngning upprätthålla kroppen. Ländkotorna visa sig icke utskjutande. Höfterna i det närmaste lika, äfvensom skuldrorna.

№ 114. Fröken *Johanna Sophia P...e,* Frig., d. $^{1}/_{12}$ 51, 31 år; har från sex års ålder, då en svårare skrofulös sjukdom utbröt, till följd af en sjuklig amma, haft oupphörlig hufvudvärk, tungt bröst, ständig hosta, som uppretas genom talande och läsning, blodet stiger starkt uppåt hufvudet, och obstruktion har alltjemnt besvärat. Långvext, mycket svaga kroppskrafter. Svårighet att hålla kroppen upprätt. Efter måltiden, som måste ytterst försigtigt användas, inträffar vanligen en plåga i maggropstrakten längsåt tvärgående koliktarmen. Begagnar ständigt afförande medel; eljest sträcker sig obstruktionen till fjorton dagar och derutöfver. Hemorrhoidaltaggar med stickningar. Vanligen varupphostning om morgnarna, emellanåt blodblandadt. Kalla fötter, synnerligen om aftnarna. Lungorna fria. Rethostan har redan från yngsta barnåren oafbrutet besvärat. Kinderna starkt röda och ögonen blodsprängda. Flimmer för ögonen. Tungspännet nedfallet. Började skrifsjuka tillhörande högra armen; angifvande sig genom domning, tyngd och värk allt utgående från långfingret. Detta lidande har under flera år fortfarit genom att ej kunna hålla armen stilla (s).

Efter fem veckors gymnastik har såtillvida hufvudvärken inskränkt sig, att densamma nnmera blott förnimmes mot aftonen, men då likväl vida lindrigare, i stället för att pat. tillförene har ofta måst intaga sängen. Obstruktion betydligt förbättrad, som flera dagar (8—10) tillförene icke inställde sig**).

---

*) Orden otydligt skrifna.

**) Somliga ord äro otydligt skrifna. Det under följande året (1852) bifogade tillägget befinnes antecknadt på samma sida som de föreg. anteckningarna. På samma ställe är äfven bilagdt följande bref från en läkare: «Bäste Herr Professor! Jag har haft äran

Kan numera gå längre och känner sig kraftigare. Det plågsamma «bältet» omkring lifvet i höjd med maggropstrakten försvunnet. Har ej behöft begagna någon medicin. Numera besvära ej hemorrhoiderna. Ingen blodblandad upphostning. Har i allmänhet visat ett mycket tåligt och kraftigt sinnelag.

D. $^{7}/_{2}$ 52. Obstruktionen fullt häfd; fötter och ben ständigt varma. Slemhostningen numera obetydlig. Blodet stiger vida mindre uppåt hufvudet. Ryckningarna i armen förbättrade; kan numera arbeta en längre stund utan att känna något ondt i arm och fingrar.

№ 116. Mamsell *Leopoldine B...n*, d. $^{7}/_{10}$ 51, 13 år; skrofulös, underkäkens lymphkörtlar uppdrifna. *Susningar* för öronen; emellanåt mera försvagad hörsel. Vid gående uppkommer *värk* i midtdelen af bröstet jemte hjertklappning — ännu mera vid gåendet uppför trappor. Qval i maggropstrakten före middagsmåltiden. — Venstra sidans kontourlinia rak, den högra inböjd, högra skuldran neddragen; ryggraden mellan skuldrorna böjd till höger. Håller hufvudet ständigt framlutande; och då hufvudet föres bakåt, besvärar detta, hvarjemte i midtdelen af bröstet inställer sig värk. Vid böjningen af hufvudet bakåt förnimmes värk i pannan. Kalla händer. Under stillasittande ställning värk i bröstet.

Sednare: Susningen försvunnen. Qvalet i maggropen kännes numera icke. Ryggraden fullt rak. Sidokonturerna i det närmaste lika. Då hufvudet böjes bakåt, erfar väl pat. värk i pannan, men deremot icke någon sådan i frambröstet, hvilken förut besvärat. Värken i midtdelen af bröstet försvunnen. . . . . . Kan böja hufvudet bakåt med föga känsla af värk i pannan.

№ 117. Mamsell *Wendela Henrika L...g*, Frig., d. $^{8}/_{12}$ 51, 17 år; hade 1844 scharlakansfeber (behandlad med vatten), hvarefter hon sedan varit blek. Redan som barn rinnande och illaluktande öra, numera nästan beständig *susning och ringning*, jemte det att ljuduppfattningen för *venstra örat* är ytterst svag. *Gomseglet nedfallet*, örmandlarna uppdrifna, hvarföre ock svårighet att läsa samt ständig harkling. Tycker sig sjelf känna en rutten smak i munnen. Alltemellanåt hufvudvärk och *tyngsel i hufvudet*, synnerligen

---

2:ne gånger söka Herr Prof., men tyvärr har jag icke kunnat infinna mig på fullkomligt rätta tiden. Mitt ändamål har varit, att till Professorns godhet rekommendera innehafvarinnan häraf, Fröken P...e, som liksom hela hennes familj lider af svagt bröst, och i medlet af Oktober kom temligen utarbetad från en läroanstalt i Schlesien. Hon har sedan blifvit behandlad med åtskiliga medel, hvaribland Ol. Jec. Aselli, och hennes krafter hafva ökats samt hostan aftagit. Emedlertid skulle jag anse det för henne nyttigt att ett par månader under Herr Professorns ledning få använda sjukgymnastik, innan hon härstädes kommer att börja sin tilltänkta pædagogiska bana. — Emedlertid är för närvarande, efter ett längre vistande utrikes, Fröken P....s ekonomiska ställning något generad, hvarföre jag ödmjukligen till Professorn ville hemställa, om hon mot nedsatt afgift möjligen kunde få begagna gymnastiken, och jag hänskjuter denna anhållan till Herr Professorns afgörande, emedan jag har fullt förtroende till Herr Professorns välvilja. — Förlåt mig som faller besvärlig med dylika förfrågningar — men —! d. $^{21}/_{11}$ 1851. Med högaktning och tillgifvenhet. *Vincent Lundberg.*

om ej pat. dagligen tager rörelse ute i fria luften. Fördrager ej långvarigt stillasittande arbete, som medför en plågsam och tryckande ansvällning af hela cingulum epigastricum. — Har under sednare halfåret i betydlig grad *fetmat* och förändrat hela sitt utseende, äfvensom kroppens från början kraftiga former. Har aldrig begagnat snörlif, aldrig laxativ eller opiater, aldrig varit åderlåten eller koppad. D:r Liedbeck, som behandlat pat., tillstyrker gymnastik.

Inom första veckan förändrades ansigtsfärgen och antog den normala rodnaden, derjemte upphörde susningarna och ringningen för öronen, hvarigenom ljuduppfattningen blef förbättrad. Hufvudvärken och tyngseln helt och hållet försvunna.

№ 122. Fru *Erika L...n*, d. $^{5}/_{2}$ 51, 25 år; under de 3:ne sednare åren våldsam hufvudvärk, tillhörande tinningar och framhufvudet, men hvilken efter begagnad gymnastik i betydlig mån minskades. Sålunda inställer sig numera *hufvudvärken* sällan, men då äfven *i tinningar och framhufvudet.* Vid minsta ansträngning blifva synnerligen länderna och ryggen mycket svettiga. Aptit obetydlig; hvarannan eller hvar tredje dag *hård afföring.* Alltsomoftast *magsyra* hvarvid surt vatten, hvit fragga och ofta osmält mat uppstiga. Maten, som då uppkommer, har icke syrlig smak, fastän densamma under en timmes tid och äfven ännu längre behållits i magen. *Kalla fötter* såväl dag som natt. Vid gående kännes *slapphet i knäna*, jemte en oroande känsla under knäskålen, angifvande sig äfven vid stillasittande. Tillförene värk i midten af ryggraden, men som efter gymnastiken helt och hållet försvunnit. Kallvåta händer. Till följd af förslappning i gomseglet gifver detta anledning till ett ständigt bemödande att vilja svälja.

Fullständigt återstäld.

№ 123. Fröken *Thérèse K...r*, d. $^{18}/_{2}$ 51, 22 år; från barnaåren nervös och besvärad af chloros. Nu synnerligen under de sednare trenne månaderna, en högst besvärande kramp i sidodelarna af underlifvet och korset. Detta onda åtföljdt af *obstruktion*, har redan under flera år fortfarit. — Gemenligen vara krampangreppen en qvart eller halftimme. *Högra ögat* ytterst svagt; och visa sig föremålen för detsamma *oredigt och dunkelt.* Känner sig alltid svag och trött. Stark *ansvällning af underlifvet* då *krampkoliken* påkommer. Hela dagen däfven och kall om fötterna; qvicknar till under qvällen och då mycket «dansante». Lätt fallen för svettning; lätt skrämd och nervretlig för hvarje det minsta obehagliga intryck. Menstruationen obetydlig och den afsöndrade vätskan blekljus. — Begagnar ej hårdt snörlif.

Sednare: Krampen förbättrad, mindre besvärande, då den nu någon gång angifver sig. Krafterna ökade.

№ 124. Mamsell *Sophie B...m*, d. $^{3}/_{2}$ 51, 12 år; svag kroppsbyggnad, blek hy, sjunker ofrivilligt tillsamman vid sittande ställning, båda axlarna framdragna; venstra skuldran mera framdragen, äfvensom samma sidas axel lägre. Högra höften utskjutande, således ock högra sidan insjunken. Högra refbensidan åt ryggen mera utstående. Allmän svaghet, muskulaturen vek och sladdrig. Ofta frossa. Besvärad af snufva, och alltid täppt i näsan.

Sednare: Kroppskrafterna betydligt stegrade, hyn förbättrad, håller sig mera upprätt. Skuldrorna jemnade, äfvensom höfterna; den mest framdragna axeln är nu tillbakadragen. Icke numera frusen.

№ 125. Mamsell *Betty W...g*, d. $^4/_3$ 51, 19 år; hade 1832 kikhosta, likväl mindre våldsam. Skrofulös. Hufvudvärk synnerligen i framhufvudet. Under flera år ständigt besvärad af snufva. Vid gående andfådd. Tidtals *ytterst matt.* Elak smak i munnen; luktar illa ur näsan. *Svår obstruktion*, hvaremot åtskilliga medikamenter begagnats utan framgång. *Fluor albus. Incontinentia urinæ. Menstruatio nimia.* Lynnet tungt. Fötterna gemenligen iskalla, äfven om nätterna. Emellanåt äckel efter njuten föda. Nästan dagligen hjertklappning. Tung i bröstet. En främmande känsla i bakgommen. I nedre delen af venstra bröstet en körtelsvullnad, med ristningar såväl i sjelfva bröstet som i axeln. Modern besvärad af bröstkräfta och en gång opererad.

Efter 2:ne månaders gymnastik betydlig förbättring af den förut våldsamma hufvudvärken. Andfåddheten minskad. Mattheten fullkomligt försvunnen. Obstruktionen en längre tid upphörd, men nu sednare veckan ehuru mindre betydligt, återkommen. *Fluor alb. äfvensom incontinentia urinæ häfda.* Lynnet numera jemnt; äcklet försvunnet. Bröstet utvidgadt, underlifvet försmalnadt ett halft qvarter. Kylan i fötterna utbytt mot naturlig värme.

D. $^4/_6$ 51. Obstruktionen fullt bra. Tryckningen och trängseln i bakgommen häfd.

№ 127. Fru *Anna Carolina S...z*, d. $^{20}/_3$ 51, 33 år; obstruktion från yngsta år, hvilken sedermera fortfarande esomoftast inställt sig. Någon gång torrhosta till följd deraf, att pat. känner sig tung i bröstet. Vid obstruktionen kännes en tryckning på hjernan; vanligen varar obstruktionen 2—3 dagar. *Allmän matthet*, så att pat. äfven besväras deraf vid talande. Iskall om aftnarna ..... äfven så om händerna. Betydligt förmagrat; varit gift 7 år; 4 barn. Sugning i bröstgropstrakten; magsyra.

Sednare: Lynnet vida bättre, matlusten numera god, kroppskrafterna ökade; numera ingen hosta äfvensom ingen tyngsel i bröstet. Kroppsvärmen förbättrad. Sugningen i bröstgropen häfd, äfven angifver sig icke någon magsyra. Begagnat 2:ne månaders gymnastik.

№ 129. Flickan *Maria W...l*, d. $^{20}/_3$ 51, 11 år; från yngsta åren svag och magtlös; under flera år oxyures vermiculares. Pat. erfar ständig smärta i maggropstrakten, hvarest äfvenledes hetta och öfvervärme förnimmas, likväl utan att några svårare spänningar i underlifvet inställa sig. Gemenligen högersidig hufvudvärk, tillhörande tinningen. Ytterst orolig sömn; hufvudvärk vanligen under hela dagen och esomoftast återkommande. Vid arbete med ögonen eller vid läsning inställer sig en känsla af värk i djupet af ögat, så svår att allt arbete måste afbrytas; ytterst nervretlig och känslig till lynnet. Känner sig alltid sjuk. Hyn blek och utseendet förfallet. Ymnig urinering. Esomoftast obstruktion afvexlande med diarrhé. Ständigt kalla fötter. Näsblod från yngsta åren, en till två gånger i veckan.

Efter 3:ne månader: Smärtan i maggropen upphörd, men likväl någon gång oro dersammastädes. Den förut dagligen plågande hufvudvärken har under sednare veckorna icke känts. Sömnen god. Vid läsning kan pat. numera uthålla dermed, hvilket icke var fallet före gymnastikens begagnande. Känner sig fullt frisk. Utseendet friskt. Normal afföring, hvilken eljest från yngsta åren besvärade genom uthållande (veckor lång) obstruktion, afvexlande med diarrhé. Näsblod icke under tvänne månader. Fötterna ännu någon gång om aftnarna kalla. Begagnat 3:ne månaders gymnastik. — I hennes hem äro snörlif nu aflagda.

№ 130. Flickan *Nanna D...s*, d. $^{17}/_{4}$ 51, $4^{1}/_{2}$ år; sjukligt och gulaktigt ansigte, lätt trött i lek. Under sömnen ett jemrande ljud och stor oro. Haft »*älta*» från början af Januari d. å. till slutet af Mars. Esomoftast slitningar i underlifvet och ömhet vid vidröring. Kalla, våta fötter. Lätt fallen för svettning. Smärtan i underlifvet tillhör förnämligast nafveltrakten. — Modern (№ 41) äfven mycket långvarig sjuklighet.

№ 141. Fröken *Julie S...d*, d. $^{20}/_{11}$ 51, 43 år; ovanligt god helsa, men efter en långvarig frossa, för vid pass 16 år sedan, har nästan en ständigt fortfarande *obstruktion* besvärat i förening med *kramp*. Denna senare har gemenligen börjat i underlifvet, derefter uppstigande mot bröstet och luftröret hvarigenom qväfningsparoxysmer uppkomma. För närvarande *blodet starkt åt hufvudet* jemte *svårighet att höra och susningar*. Vid nedlutande af hufvudet svindel, äckel och slemafsöndring. Måste minst hvarannan dag begagna afförande medel. Känner sig iskall om fötterna förnäml. förmiddagen. *Menstruation uteblifven* trenne månader, men oordningen med periodicitet har redan ett års tid fortgått efter en då åsamkad förkylning. Jemnt hufvudvärk, tillhörande framhufvudet. Sjunker lätt tillsamman. Ständigt vånda i underlifvet. Efter uthållande obstruktion alltid kramp i underlif, bröst och luftrör, öfvergående i kräkningar.

Krampen fullkomligt häfd, och under begagnandet af gymnastik har likaledes obstruktionen varit normal. Blodet icke besvärande hufvudet och susningen helt och hållet försvunnen. Svindeln snart sagdt icke det ringaste angiflig äfven vid längre nedlutning af hufvudet. Fötterna vida mindre kalla Menstruation normal. Hufvudvärken alldeles upphörd. Lättare uppbär kroppen. I hög grad förbättrad i anseende till den vånda, som förut besvärade underlifvet.

№ 143. Mamsell *Sophia L...n*, d. $^{22}/_{1}$ 51, 43 år; för 3:ne år tillbaka våldsam *värk, hetta och stickningar i trakten af ventrikeln*, hvilka symptomer äfven nu förnimmas, åtföljda af uppstigningar och torrhet i matstrupen, fastän något mildare. Plågan afvexlar med värk i midtdelen af bröstet äfvensom med en pulsering i sjelfva underlifvet, hvarest koliktarmstrakten dagligen kännes utspännas. Haft betydlig bloduttömning (Prof. Elliots pat.). Vid gående kännes bröstet tungt. En tryckning kännes verka från underlifvet upp mot bröstet och hufvudet. Menstruationen svag. Afföringen ojemn. *Känsla af*

förlamning, stor trötthet. Alltemellanåt sinnesoro. Hyn blek, utseendet förfallet och kroppen betydligt mager och tärd och till växten lång.

Förbättrades i allmänhet och vann styrka.

№ 145. Mamsell *Elisabeth B...m*, d. 4/4 51, 13 år; under sednare året bleksot, åtföljd af hufvudvärk tillhörande trakten öfver ögat (Hemicrani). Någon gång äckel. Hyn blek, uttrycket sjukligt. Pipljud och susningar för öronen. Svindel alltemellanåt. *Framlutande hufvud.* Besvärad af ständiga gäspningar. Hjertklappning alltemellanåt. Svårighet att uppbära kroppen. Uppsväldt underlif efter måltiden. Vid pianospelning uppdrifves blodet starkt åt hufvudet. Tryckning och ängslan under bröstet.

Sednare: Hufvudvärken försvunnen äfvenså äcklet. Inga pipljud och susningar numera. Svindeln ytterst sällan. Kroppen mera upprätt. Hjertklappningen försvunnen. Uppdrifningen af blodet åt hufvudet vid pianospelning endast någon gång känbar, fastän då föga.

№ 146. Mamsell *Ida C...g*, d. 7/4 51, 21 år; genom öfveransträngning med skolstudier har helsan fortfarande länge varit dålig, och bleksot inställde sig, hvilken sedermera har mer eller mindre svårt angifvit sig. Sjukligt blek hy. Fryser ständigt; förnämligast öfver ryggen, likväl någon gång afvexlande hettkänsla. Värk i veklifvet. Under sednare månaderna susning för båda öronen, betydligare för det venstra. Svindel och darrning synnerligen vid minsta sinnesrörelse. Flimmer för ögonen. Nästan ständigt hjertklappning, alltid framkallad vid rörelse. Nödgas hålla munnen öppen under gående, emedan andhämtningen är så besvärande. Värk i bröstgropstrakten, hvilken värk angifves genom ångest och sprider sig uppåt bröstet. Svag aptit, afvexlande med äfven stark hunger. Efter intagen föda uppdrifning af underlifvet, förnämligast koliktarmstrakterna (s). Afvexlande diarrhé och obstruktion. Magsyra, blemmor i gommen. Betydlig trötthet och yrsel om morgnarna vid uppstigande. Gäspar hela dagen.

Sednare: Fryskänslan för det mesta försvunnen. Susningen fullkomligen häfd. Svindeln äfvenledes numera icke angiflig. Flimret alldeles försvunnet. Hjertklappningen i hög grad förbättrad. Går numera utan ansträngning och behöfver dervid icke hålla munnen öppen. Värken i bröstgropstrakten har endast tvänne gånger under gymnastiktiden inställt sig. Begagnat sex veckors gymnastik. Hungerkänslan försvunnen. Uppdrifningen af underlifvet häfd. Yrsel och trötthet besvära icke, utan ha lifskrafterna i allmänhet och i betydlig mån förbättrats.

№ 147. Mamsell *Sophia B...u*, d. 4/6 51, 18 år från Norrtelje; hade svår kikhosta vid sex års ålder; för tvänne år tillbaka stark bleksot, hvilken ännu till någon del fortfar. Vid gående uppstår andfåddhet och hjertklappning. Dagligen hackhosta. Uppdrifvet underlif efter intagen föda. Trötthet om morgnarna. Värk i bröstet.

Sednare: Värken i bröstet försvunnen; respirationen fri; hostar numera sällan. Underlifvet fullkomligt återställdt. Ingen känsla af trötthet. — Begagnat en månads passivgymnastik (s).

. № 148. Mamsell *Mathilda H...n*, Frig., d. $^{13}/_{10}$ 51, 17 år; en klen, blek och späd flicka, gulgrå hy, sjuklig under flera år; under de sista fyra åren ständigt matt, hvarjemte *hjertklappning* och *känsla af tryckning* öfver bröstet vid gående. Till följd af flera års repeterade frossanfall, har tillika bleksot i hög grad utbildat sig. Förlidet år på våren förordnade D:r S..... ett orthopediskt snörlif, med afseende å hennes snedhet, hvilket hon begagnade ett år. Men som pat. deraf, efter att icke tillförene hafva haft ondt i bröstet, fick våldsam hjertklappning och andfåddhet, jemte värk midtigenom bröstet och mellan axlarna, så nödgades pat. aflägga lifstycket, hvilket var försedt med flera starka jern, hvaraf ett såsom en jernkrycka uppbar venstra axeln och trenne andra intryckte högra skuldran. Snedheten (i följd af den svaghet, som det åtsittande jernlifstycket föranledde) tilltog i hög grad efter dettas begagnande; och för hvarje afton som detsamma aflades, kände pat. sig mera svag att uppbära kroppen. Tillika utskjöt sidan betydligare. — Dagligen nu besvärad *af hufvudvärk* med *skymmande för ögonen och susning för öronen.* Svag aptit. Vid stillasittande inträder *värk* under *högra skulderbladet. Hetta och sveda mellan skulderbladen.* Genom oförmåga i ryggradens muskulatur vill pat. ständigt falla ned (s). För det mesta *kall om händer och fötter.* Ännu icke inträdd reglering. *Snufva* såväl sommar som vinter. — Högra skuldran så betydligt framdragen, att densamma bildar en nästan rät vinkel mot venstra skulderbladet, hvilket sluter tätt till refbensstommen. Venstra skulderhöjden lägre, vid pass $1^1/_2$ tum. Ryggraden är dragen till höger emellan skuldrorna nära ett och ett halft tum utom den perpendikulära linien, men blott ett halft tum vid ländtrakten. Högra sidans refbensstomme mer än ett tum utskjutande, jemfördt med venstra sidan. Högra skulderbladets nedre vinkel i ett afstånd från ryggen af 10 centim.; det venstras nedre vinkel endast 3 cent. Högra höftkammen nära 2 tum högre än den venstra *).

Efter 3:ne månaders gymnastik upphörde fullkomligt bleksoten; hjertklappningen äfvensom tryckningen öfver bröstet häfda. Icke vidare hufvudvärk, ej heller skymmel för ögonen och susning för öronen. Aptiten god. Värken under högra skulderbladet försvunnen, äfven hettan och svedan mellan skulderbladen. Händer och fötter varma. — Skuldrorna jemnade; högra skuldran tillbakadragen två centim.; venstra mera normalt utskjutande; högra refbensstommen mindre utböjd; höfterna jemnade. Den i hela venstra sidan och höften besvärande värken helt och hållet försvunnen.

№ 149. Mamsell *Regina L...g*, d. $^{18}/_{10}$ 51; 44 år; som barn sjuklig; derefter några år frisk, men har icke ifrån 20:de lefnadsåret funnit sig vid helsa; tvärtom oafbrutet känt sig i hög grad *svag och maktlös*, utan att derföre vara plågad af något bestämdt lidande. Betydligt mager; känner sig

---

*) Uppgifter af annan hand uttrycka, att № 148 var den svagaste och skröpligaste af alla qvinnorna under denna årgång, likasom № 20 var den hvilken syntes hafva de svåraste plågor.

gemenligen kall. Efter använd dusch på hufvudet har en *susning* för båda öronen uppstått. Tungan oftast oren, men aptiten god och afföringen normal.

Känslan af frusenhet icke numera angiflig. Förmår att bättre uthålla med gående. Känner sig i allmänhet kraftigare. Fettmat, armarna tjockare, lifsvärmen återkommen. Susningarna för öronen upphörda.

№ 150. Fröken *Sophie P...r*, d. $^{3}/_{11}$ 51, 16 år; aldrig fullt frisk, ständigt varit besvärad af «slemstockning», hufvudvärk, qväljningar, kräkningar och obstruktion. År 1845 bleksot, som häfdes af gymnastik, 3:ne månader. Efter gymnastikens begaguande vid Centralinstitutet, befann sig pat. närmare ett år fullkomligt väl. Till följd af kallbad (uthållande) återkom bleksoten, som alltemellanåt yppat sig, sednast sistlidne höst. Närvarande tillstånd: Understundom *hufvudvärk* förnämligast i framhufvudet, flimmer för ögonen; *yrsel;* gungande bokstäfver. Ofta snufva och nästäpthet. Rösten voilerad. Vid uppförsgående (s) inträffar andfåddhet. Efter maten följer upp-pösning af underlifvet. Tredje och sjunde bröstkotorna ömmande. Genom en svår «lyft» för 3:ne veckor sedan tål pat. numera ej att lyfta något eller nedböja kroppen. Menstruation för närvarande till tiden ordentlig, men likväl sparsam. Kalla fötter oftast om morgnarna. Ytterst stark och uthållande *värk* under högra *skulderbladets* nedre vinkel. *Högra höften* i trakten af höftbenskammens midtdel *plågande* emellanåt. Emellanåt, numera mindre än tillförene våldsam, *värk i öfre delen af underlifvet.* Högra skuldran framdragen och samma skuldras bas aflägsnad vid pass tvänne tum från ryggraden mera än den venstra. Ryggraden synnerligen vid ländtrakten krökt till venster. Högra höften utskjutande och samma sida (upptill) infallen. Högra höften jemförd med den venstra, utskjutande $1^{1}/_{2}$ tum, räknadt efter perpendikularlinien. — Hvarje morgon, utan undantag, *äckel,* hvilket förnämligast då mest plågat, men kännes äfven sedan under hela dagen.

Efter en och en half månads gymnastik förbättrad i afseende å hufvudvärken, qväljningar och afföring. Flimret mindre märkbart. Numera förmår pat. utan svårighet att nedluta kroppen äfvensom att lyfta (?) densamma. Värken under högra axeln minskad, men likväl kan ej pat. ännu uthålla med spelning eller dylikt utan att erfara värk. Kunde ej tillförene uthålla några minuter med spelning; förmår numera uthålla en halftimma och derutöfver. Ömheten i flera bröstkotor minskad. Den högra utskjutande ryggsidan numera lika med den venstra. Ryggraden mera upprätad.

№ 151. Fröken *Selma U...k,* d. $^{10}/_{11}$ 51, 27 år; frisk som barn. Under sednare året nästan ständigt besvärande *ängslan och oro* åtföljda af en känsla liknande *skakning* eller *darrning*, tillhörande sjelfva hjertat. Finner allting tungt och sorgligt. Vid inträffande större matthet (hvilken esomoftast besvärar) förnimmes mindre hjertängslan och oro. Ansigtet blekt och förfallet. Emellanåt uthållande hufvudvärk. Lätt trött vid gående. Då ängslan påkommer, känner sig pat. i allmänhet kall; dertill kommer rädsla för menniskor. Undviker att direkte se på den som vidtalas. Har ett skyggt utseende.

Sednare: Lynnet lättare; ängslan och oron försvunnen. Hufvudet, som tillförene ofta var besväradt af värk, är nu fullt fritt. Skakningar i bröstet förnimmas sällan, och då högst lindrigt. Den förr besvärande tröttheten vida mindre stark.

№ 152. Mamsell *Emilia S...g*, d. $^{10}/_{2}$ 51, 14 år; sedan Augusti förlidet år frossa, afvexlande mellan hvardags-, tredjedags- och andagsfrossa, vanligen uthållande ett halft dygn. Gemenligen är ryggsmärta under sjelfva frossan. *Menstruation* sednast 26 November, hvilken hvarken förr eller sedermera inställt sig. Sedermera har i December (sista dagarna) inställt sig näsblod; och enligt uträkning bör peridiociteten inträffa d. 17 denna månad. *Fluor albus.*

Efter en månads gymnastik inställde sig menstruation och har sedermera på rätta tider fortfarit. Ingen näsblod numera. Frossan häfd, likväl under samtidigt begagnande af china.

№ 153. Fröken *Georgina Fredr. L...l*, Frig., d. $^{6}/_{3}$ 51, 15 år; redan från åttonde året värk i bröstet, som allt sedermera försvårats. För närvarande en krampkänsla i hjerttrakten, jemte det att venstra armen och venstra benet besväras af värk. Alltemellanåt i bröstets olika delar starka stickningar; och har pat. flera gånger varit besvärad af blodspottning; sednast för en månad sedan. Värk mellan skuldrorna. Hosta (?) under de trenne sednare månaderna. Krampen inställer sig flera gånger på dagen, och fortfar mången gång ett till två dygn. Hufvudvärk likväl mindre ofta än tillförene. Ständigt susningar för öronen, alltemellanåt flimmer och skymning för båda ögonen; och förmår icke pat. att uthålla flera timmar med arbete, emedan värk och kramp då inställa sig. Lynnet högst omvexlande. Upphörd menstruation under ett år.

Sednare: Värk i bröstet likasom krampkänslan angifver sig mindre ofta, så äfven värken i venstra benet och armen. Under gymnastiktiden ingen blodspottning. Värken mellan skuldrorna försvunnen. Hostan mindre betydlig; kan åter sjunga, hvilket pat. icke på flera månader förmått. Haft under gymnastiken ett eller annat svagare krampanfall. Hufvudvärken upphörd helt och hållet efter begagnandet af 2:ne gånger *längdHjff omv. m. Hj.punktering.* Flimret för ögonen mindre betydligt. Mattheten försvunnen; Krafterna betydligt ökade. Begagnat 3:ne månaders gymnastik, men derunder försummat ofta till följd af nattvardsgång.

№ 155. Mamsell *Laura Wilhelmina H...m*, d. $^{17}/_{4}$ 51, 33 år; vet sig icke haft någon verklig helsa under hela lefnaden utan känt sig ständigt sjuklig och svag. Alltid oordentlig reglering, och efter ett svårare diarrhé och ett tillika användt sittbad har *under sednare året periodiciteten helt och hållet upphört,* Känner sig emellanåt i ett tillstånd af borttagenhet jemte tyngd i hjessan och bakhufvudet, hvartill kommer yrsel. *Ytterligt känslig för alla intryck.* Susningar och pipljud för öronen; flimmer för ögonen. Känsla af förträngning i matstrupen. Ständigt täppt i näsan . . . . . . uppdrifna örmandlar. Vid gående och talande påkommer andtäppa. Tillförene hunger-

sjuka. Vid den tid, då perioderna skulle inställa sig, förnimmes hungerkänslan. Känner sig sällan varm, oftast mycket kylig. Värk i veka lifvet, synnerligen då reglering borde inställa sig. Krampaktig känsla i maggropstrakten. Nödgas väja viss mat. Ständig tryckkänsla såväl i könsdelarna som i stolgången; denna plåga ökas vid gående, vid stående och vid minsta bärning. Torrhetskänsla i könsdelarna som likväl utvexlar mot flytning vid periodtiden. *Oftast obstruktion*, tillförene betydliga diarrhéer. Ofta visa sig osmälta födoämnen bland exkrementerna. Venstra knät svagt på samma ben (på insidan af vaden) likasom *på fotens rygg en varix.* Uppharkling af gulaktigt slem. Vid minsta luftförändring *stickningar «som spjut» i underlifvet äfvensom kyla och ömhet.* Besvärad af ofta påkommande trängning till urinering.

Sednare: Hufvudet förbättradt; susljuden och pipningarna betydligt minskade, men flimret för ögonen försvunnet. Förträngseln i matstrupen föga känbar. Värken i veklifvet betydligt minskad. Tryckningen nedåt könsdelarne äfvensom åt ändtarmen minskad. Kan numera uthålla med gående. Torrhetskänslan i könsdelarna betydligt förbättrad. Mera styrka har tillkommit i venstra knät. Stickningar i underlifvet sällan förnimbara. Mera styrka vid urineringen. Har numera god aptit och fördrager födoämnen, som ej tillförene kunnat njutas. Förut var underlifvet likasom i ett apathiskt tillstånd och starkt indraget, under det en tryckning nedåt bäckenöppningen fortfor oafbrutet, numera har underlifvet den naturliga formen, och känslan är normal. Talet renare. Känsla af mera kraft i bäckenet. Enligt af barnmorska gjord undersökning visade sig, att lifmoderns läge var förbättradt, såväl i anseende till dess ökade uppåtstigande som ock till dess förut sneda läge, äfvensom att all svullnad i orific. ext. uteri var helt och hållet försvunnen.

№ 156. Fru *Fanny B...n*, d. $^{16}/_{5}$ 51, 25 år; redan som barn svag och då besvärad af illamående i bröstet. Efter en barnsäng i Nov. 1849 inställde sig *prolapsus uteri*, föranledande en känsla af beständig *tyngd oeh tryckning uti bäckenet.* Vid minsta sinnesrörelse stark värk i tinningarna under det, att blodet upprusar mot hufvudet. Möjligtvis begynnande cancer uteri? Alltid *hjertklappning vid liggandet å venstra sidan* äfvensom då kroppen lutas åt venster. Hjertljudet svagt. Då hufvudvärken påkommer, inställa sig alltid qväljningar. Ofta under natten *domning i venstra höften* och benet. Pat. har ingen smak för mat. Svårighet att exkrementera till följd af lifmoderns eftergift, likväl förnimmes värken nu förnämligast i ändtarmen. *Ständigt värk i veklifvet*, hvarför hushållssysslor måste förrättas högst försigtigt. Ansigtsdelarna i allmänhet äfven heta. Venstra höften betydligt utskjutande; högra skuldran utstående betydligt. Värk och «sugning» under högra skulderbladet. Svag hjertton, första tonen kort.

Efter en månads gymnastik: Tryckningen i bäckenet försvunnen, och förnimmes endast, då pat. uthåller länge med att stiga uppför trappor eller dylikt. Enligt hvad undersökningen visar, har lifmodern antagit naturligt läge ifrån att vara nedtryckt och sned till sitt läge. Ristningarna i samma organ hafva upphört. Värken i tinningarna försvunnen. Vid lutning till venster

(då alltid hjertklappning förut inställde sig) känner pat. ingen förändrad hjertrörelse, deremot inställer sig hjertklappning ännu vid venstersidig liggning. Alltsedan gymnastikens början har ingen hufvudvärk eller qväljning besvärat. Domningen i venstra höften och benet har icke heller angifvit sig. Aptiten förbättrad. Exkrementering verkställes lätt, utan plåga i lifmodern och ändtarmen. Värken och tröttheten i knäna försvunnen, hvilken under tvänne månader oafbrutet besvärat. Veklifvet äfvensom högra, utskjutande skuldran fullkomligt fria från värk.

№ 158. Mamsell *Adelheid H...s*, d. $^1/_{10}$ 51, 19 år; som barn flera gånger frossa, och då tillika oxyures verm. och lumbrici, hvarunder underlifvet ständigt hållit sig ansväldt. Hufvudvärk förnämligast tillhörande *framhufvudet*, tinningar och delarna öfver ögonen. Främmande kroppar synas sväfva för båda ögonen. Susningar och ringningar för öronen. Vid vissa perioder uppdrifves underlifvet, jemte det, att *i mjelttrakten en dof värk och tyngd* nästan ständigt förnimmas. Ännu icke *inträdda reglor*. Fötterna synnerligen om aftnarna iskalla. Under sömnen oro, jemrande ljud.

Mjeltansvällningen blef kufvad genom *Vkrhalfligg. krumM*═, repeterad två till tre gånger. Hufvudvärken fullkomligt häfd. Ögonen förbättrade; och anmärker pat. mindre främmande kroppar för synen. Susningar äfvensom ringningar upphäfda. Då ansvällningar numera inställa sig; åtföljes detta icke af några plågor, hvilka tillförene voro ytterst våldsamma. Fötterna numera fullt varma. — *Anm.*: Fortfor framgent att vara klen till krafter och sjuklig till helsa, ehuru gymnastik alltid åstadkom periodisk förbättring.

№ 159. Mamsell *Wilhelmina S...e*, d. $^{20}/_{10}$ 51, $14^1/_2$ år; storvext, stel, grof, fetlaggd, blodloppet normalt, kroppsvärmen jemt fördelad. Affööringen normal, men deremot har från 7:de året en esomoftast nattetid inträdande *ofrivillig urinering* påkommit, som dock någon gång uteblifvit en eller annan vecka. Vid 12 års ålder började fettbildning i betydlig grad tilltaga. Menstruation inträdde vid $12^1/_2$ år. Ytterst djup sömn. Alltemellanåt snufva.

Efter 6 veckors gymnastik inställde sig afmagring, synnerligen höfter och underlifvet. Den ofrivilliga urineringen har endast sex gånger under hela tiden inställt sig, sålunda en betydlig förbättring, helst under hösttiden densamma hvarje natt påkommit. I öfrigt fullkomligt återställd.

№ 166. Fröken *Elmira Aur. K..g*, d. $^8/_{11}$ 51, 20 år; redan som barn besvärad af hufvudvärk, tillhörande förnämligast venstra tinningen. Understundom värk, klåda, sveda och fördunkling för ögonen. Sprängningar och susningar för båda öronen. Täpthet i näsan; elak smak. *Starkt uppdrifna örmandlar*, nedhängande gomsegel. Alltemellanåt djup, skroflig hosta; betydligt frusen, helst under vistelse i rum. — Ytterst nervretlig. Svårighet att uppbära kroppen. Emellanåt värk i maggropstrakten, synnerligen efter njuten föda. Spänningar i underlifvet. Från tolf års ålder besvärad af *obstruktion*. Allmän trötthet, synnerligen besväras deraf knäna. Ofta värk öfver (s) veklifvet. Hvar 14:de dag eller hvar 3:dje vecka återkommer menstruationen; denna förebådas genom värk i bröst och underlif. Svårighet att svälja, äf-

vensom torrhet i svaljet vid läsning. Fjerde refbensbrosket utskjutande, jemfördt med motsatta sidans. Iskalla fötter.

Sednare: Den mångåriga hufvudvärken ytterst sällan angifvande sig. Värken, svedan och fördunklingen helt och hållet försvunna. Sprängningar för öronen icke mera angifliga. Täptheten i näsan häfd; och numera deremot afsöndring af slem, som bidragit att lätta hufvudet och öronen. Örmandlarna betydligt minskade. Hostan i hög grad förbättrad, nu endast någon gång påkommande. Mindre frusen. Maggropstrakten sällan besvärande. Menstruationen numera normal, inträdande på rätta tiden. Sväljningen fullt bra. Högra refbenssidan framstigande nära i jemnhöjd med den venstra. Under nära 2:ne år kunde icke pat. sjunga, nu deremot efter gymnastikens användning har rösten blifvit fylligare, jemnare och starkare, samt uthåller hela timmar utan att derföre förtröttas eller känna någon möda *). Venstra refbensbrosket nu mindre lågt. De ofta påkommande gäspningarna häfda. Fötterna varma.

№ 167. Fröken *Amelie K...g*, d. $^{18}/_{11}$ 51, 15 år; vid tolf års ålder bleksot, under vid pass ett halft år. Sedan denna ålder har *obstruktion* oafbrutet fortfarit; och pat. begagnar för närvarande hvarje dag afförande medel. *Stark hetta åt hufvudet* under det, att hjerna och ansigte blodöfverfyllas, och en i olika delar af hufvudet påkommande värk inställer sig. Sedan höstens inträde fullkomligt *upphörande* af *menstruation*, hvilken under $1^1/_2$ år ständigt varit sparsam och oordentlig. Hufvudvärk från yngsta åren, numera sällan. Under sednare tvänne månaderna har *venstra ögat* dragits åt inre ögonvinkeln, hvarigenom dubbelseende uppstått. Indragningen skedde icke plötsligt utan ernådde sin högsta axelförändring under vid pass en vecka. Ögats rigtning blef förbättrad dels genom använd dietkur (bestående i bruket af vattensoppor, fisk och gröt) samt Zittmanska dekokten. Emellanåt susningar. För vid pass 7 veckor sedan, då ögat var mera draget ur sin normala ställning, kunde ej pat. läsa; emedan bokstäfverna blandades och ord förblefvo dubbla. Då och då hjertklappning. Elak smak om morgnarna. Gemenligen kalla fötter och händer. Tål ej att åka, emedan detta framkallar äckel. — Fördansad, snörd.

Obstruktionen häfd efter att förut alltid hvarje dag intagit afförande medel; dubbelseendet icke anmärkligt, fastän vid början af begagnad gymnastik alla föremål voro tvåfaldiga och i betydligt afstånd ($2^1/_2$ aln) från hvarandra. Vid betraktandet af en scen (s) framstälde sig tvänne scener, hvaraf den ena var något aflägsnad från den andra. Alla theaterns rader voro dubbla och hvarje åskådare hade dubbla kroppar. Menstruation ännu icke normal. Blodet mindre åt hjernan. Smalnat i ansigtet. Fötterna varmare. Värken, som förut i olika delar besvärat hufvudet, ytterst sällan. Inga susningar; läser med frihet, och kan på olika afstånd fatta föremål samt uthålla med läsning, ehuru en mera fortsatt läsning föranleder trötthet i synförmågan. Lynnet i

---

*) Likartade uppgifter om rösten och ett «ökadt register» anträffas ofta under denna tid i anteckningarna, synnerligen om sångerskor.

hög grad förbättradt. Dubbelseendet fullkomligt häfdt. Fötter och händer i allmänhet varma. Tål numera åka. Har laggt ut öfver bröstet nära tre tum.

№ 178. Mamsell *Ulrika Carolina B...t*, Frig., d. $^{14}/_{8}$ 51, från Jönköping, 37 år; efter en svår sorg och mycket stillasittande har pat. under 7 års tid haft för båda öronen starka susningar, hvilken plåga oafbrutet fortfarit. Hörseln minskad, mera för högra örat. Äfven förnimmer pat. understundom dånande ljud och starka susningar i sjelfva hjessan. Användt flera olika behandlingssätt. Ytterst nervsvag. Alltid kalla fötter vid förändring af luften. Hjessan gemenligen alltid het.

Susningarna förbättrade äfvensom sjelfva känslan i hjessan. Känner sig mera stärkt; och darrningen, som förut ständigt förnummits, har äfvenledes minskats. Fötterna i allmänhet numera varma. Begagnat en månads gymnastik.

№ 179. Mamsell *Emma N...g* från Gottland, d. $^{15}/_{9}$ 51, 19 år; spenslig till växten, skyndsam uppväxt; under hela uppväxten svag. Under de 2:ne sednare åren besvärad af dagligen påkommande hufvudvärk, hvilken flyttar sig från ett till annat ställe af hjernan, likväl icke åtföljd af hetta, men väl af en känsla utaf fullblodighet. Gemenligen tillkommer äfven *äckel*, som likväl ej uthåller så länge som hufvudvärken, hvilken vanligen fortfar halfva dygnet. Svårighet att hålla hufvudet uppe till följd af den *tyngdkänsla och blodöfverfyllnad* som oftast förnimmas. För ett par månader sedan esomoftast påkommande näsblod. Betydligt andfådd vid gående äfvensom hjertklappning såväl vid gående, som vid stillasittande, och alltid vid minsta sinnesrörelse. Emellanåt *håll i venstra sidan* af magtrakten. Om aftnarna ansvällning af underlifvets öfre del. Svag aptit, men känner sig hastigt hungrig. Regleringen ojemn, och vanligen fördröjd en till en half månad öfver tiden. Sednast inställde sig menstruationen i slutet af Augusti. Ytterst känslig då periodiciteten inställer sig. Kan icke minnas sig någonsin hafva haft varma fötter. Oförmögen att upprätthålla kroppen. Vid stillasittande gemenligen oro i hela bröstet. Kongestionen synes närmast härröra af ofullkomlighet i chylifikationen. Elak smak i munnen förenad med ymnigt slem. Under kalla årstiden ofta snufva och hosta *).

Hufvudvärken förbättrad; tyngseln i hufvudet betydligt minskad. Äcklet har under gymnastiktiden endast trenne gånger förnummits. Endast en gång näsblod. Minskad hjertklappning. Hållkänslan försvunnen. Ansvällningen

---

*) På samma ställe är bilagdt följande bref om den sjuka från en läkare: «Högädle Herr Professor! Öfverlemnerskan af dessa rader, Mamsell N...g från Gottland, tager jag mig friheten recommendera till Herr Professorn, för att behandlas medelst Gymnastik. Flickan har hastigt växt på sista åren, lider af ofta påkommande hufvudvärk och oordningar vid menses. I öfrigt synes hon mig behöfva stadga och styrka i den långa, spensliga kroppen. Hon är förlofvad, och fråga har varit om giftermål i vinter, hvilket jag dock bestämdt afrådt — utan är det nu uppskjutit minst ett år. Fötterna äro kalla, så att hufvudsaken blir, att afleda blodströmmen från hufvudet och i allmänhet befordra kroppens normala utveckling. Hon skall stanna här 3 månader. Med största högaktning Ödmjukast. Stockholm d. 4 Sept. 1851. *P. H. Malmsten.*

under bröstet upphörd. Aptiten god. Oron i bröstet försvunnen, hvilken förut mången gång varit så häftig, att pat. nödgats gifva starka skrik. Begagnat blott en månads gymnastik. Känner sig i allmänhet starkare.

№ 183. Fru *Hilda Charlotte G...e*, d. $^{6}/_{11}$ 51, 32 år; under uppväxtåren i allmänhet svag. Modern besvärad af lunglidande, äfvenså uppgifvas trenne systrar hafva dött i lungsot. *Bröstet* ständigt besväradt af *stark tryckning*, som förnimmes «tvärt igenom bröstet», hvartill kommer en ytterlig *svaghetskänsla* i hela kroppen. *Blodet drifves starkt* åt ansigtsdelarna. Någon gång svindel. Alltemellanåt på dagen nödgas pat. ligga för att icke falla i fullkomlig vanmakt. Likväl finner pat. uppstigandet af blodet mot hufvudet nu mindre besvärande, men deremot bröstets svaghet långt plågsammare. Vid gående uppkommer yttermera plåga i bröstet; och tycker pat. sina kläder allt för mycket besvärande. Tungt lynne. *Värk* mellan skuldrorna. Vid stillasittande kalla fötter; händerna jemt kalla. Nödgas af bristande krafter hafva en kudde till stöd vid ryggen, då sittande ställning intages.

Sednare: Kroppskrafterna ha till någon del stärkts. Lynnet lättare. Mindre sällan förnimmes tryckning öfver bröstet. Blodet stiger mindre uppåt hufvudet. Svindel har ej förnummits. Fötterna mera varma.

№ 185. Fru *Maria Amalia L...m*, Frig., 35 år; vid minsta ansträngning påkommer nervskakning och känner sig pat. ständigt kraftlös synnerligen i varmt rum. Betydligt afmagrad, sedan för en månad tillbaka en rheumatisk feber (s) besvärade pat. med såväl *värk i knän som armar*. För närvarande förmår ej *högra tummen* att sluta sig till pekfingret, hvarföre allt fattande är försvåradt, jemte det, att samma handled kännes svag, kraftlös och mindre böjlig. Beständig andtäppa och emellanåt hjertklappning och kramp i venstra sidan. Alltemellanåt värk i hjessan. *Venstra knät* stelt och ansväldt om qvällarna. Ömhet och svaghet i ländtrakten. Esomoftast nervskakningar *).

Känner sig numera kraftfull; och sedan gymnastikens början hafva inga nervskakningar inställt sig. Värken i knän och armar ej angiflig. Numera full känsla i högra tummen, som tillika förmår med styrka röra sig. Handleden fullt böjlig och kraftfull. Krampen försvunnen efter första veckan; andtäppan obetydlig; hjertklappningar icke vidare känbara. Hufvudet fullt bra. Ansvällningen i venstra knät häfd, äfvensom ömheten och svagheten i ländtrakten.

№ 189. Mamsell *Wilhelmina J...n*, 21 år; värk i högra skulderbladet sedan flera år, men efter 4 veckors begagnad gymnastik erfor pat. redan

*) Ett bref från den sjukes läkare till B. är här bilagdt och lyder sålunda: «B. B. Öfverlemnarinnan häraf, Fru L...m, som förliden vår lidit af catarrh, pleurodyni och neuralgia intercostalis samt nu i höst af rheumatismus articularis (båda knälederna, högra skulderleden och slutligen högra handleden) rekommenderas till din gymnastiska behandling med afs. å en lindrig återstående paralysi i handleden samt kroppskrafterna i allmänhet. — De obetydliga rörelser, jag för försökets skull sjelf gaf henne, tycktes bekomma pat. väl. I anseende till hennes små ekonomiska villkor fruktar jag att pat. ej kan besöka Institutet annat än under en högst inskränkt tid. Vännen *Lamm*, d. $^{27}/_{11}$ 51.

betydlig förbättring. Förut äfven värk i midtdelen af bröstet, som nu fullkomligt upphört. Högra skuldran utskjutande, venstra axeln betydligt lägre, detta sednare har äfvenledes förbättrats, äfvensom att kroppsställningen i allmänhet blifvit förbättrad. Börjar åter använda gymnastik.

Fullkomligt återställd.

№ 190. Mamsell *Edla R..l* från Nyköping, d. $^{31}/_{1}$ 51, 17 år; under sednare åren värk i midtdelen af bröstet, jemte hjertklappning. Understundom besvärad af hufvudvärk, tillhörande hjessan och bakhufvudet. Nu blek och antydande chloros. Under flera år torrhosta, för närvarande något förbättrad. Emellanåt *värk under högra skulderbladet.* Alltid besvärad af kalla fötter. Sedan sistlidne år har snedhet med insjunkning af venstra sidan mer och mer inställt sig. Högra sidan utgör en rak linea jemte det att högra sidans refbensstomme «åt ryggsidan till» är utskjutande. Venstra skuldran framdragen. Högra axeln lägre. Lätt trött vid rörelse och då äfven tyngd å bröstet. Jemväl af den mekaniska agentens former fördrager pat. blott de mycket noggrannt bestämda och tillika lindriga.

Värken i bröstet, efter en månads gymnastik, högst sällan återkommande; skuldrorna förjemnade; värken i skuldran försvunnen. Hufvudvärken äfvenledes upphörd. Har numera lätthet att uppbära ryggen, som var betydligt krummböjd, men numera eger en naturlig böjning.

Efter 3:ne månaders gymnastik upphörde helt och hållet värken i midtdelen af bröstet äfvensom hjertklappningen. Hufvudvärken i det närmaste försvunnen. Hostan upphörd. Värken under högra skuldran upphörd. Värmen i fötterna vanligtvis naturlig. Snedheten i skuldran, kulningen (?) i ryggen blifven helt och hållet normal, utskjutningen af högra refbenen äfvensom insjunkningen af de venstra förbättrad. Numera ingen känsla af tyngd i bröstet *). Har fått en viss hurtighet till sinnet, öfver hennes verkliga kroppskrafter; aldrig ömtålig.

№ 191. Mamsell *Sophie B...m*, d. $^{3}/_{2}$ 51, 12 år; svag kroppsbyggnad, blek hy, sjunker ofrivilligt tillsamman vid sittande ställning; båda axlarna framdragna. Venstra skuldran mera framdragen, äfvensom samma sidas axel lägre. Högra höften utskjutande, således ock högra sidan (upptill) insjunken. Högra refbensidan åt ryggen mera utstående. Allmän svaghet, muskulaturen vek och sladdrig. Ofta frusen. Besvärad af snufva och alltid täppt i näsan.

Sednare: Kroppskrafterna betydligt stegrade, hyn förbättrad, håller sig mera upprätt. Skuldrorna jemnade äfvensom höfterna; den förut framdragna axeln tillbakadragen. Icke mera frusen.

№ 192. Fröken *Sophie J...s*, d. $^{2}/_{5}$ 51, 16 år; fullt frisk som barn; tvänne gånger bröstinflammation, sednast 1846. Högra lungans medlersta flik bakåt ryggsidan efter all anledning adhærent, dof till respirationen, och äfven anmärkes derstädes pipljud. Venstra lungljudet bakåt ryggen äfvenledes tungt.

---

*) Den då tjenstgörande första lärarinnans liktidiga anteckningar uppgifva, att № 190 var mycket sjuklig och svag, samt rönte synnerlig nytta af behandlingen, till helsa, krafter och raskhet.

Förliden vinter hvitsot, hvarunder lynnet betydligt led. Till följd af förkylning inställde sig för 2:ne veckor sedan gulsot, som efter åtta dagars kur upphörde; likväl synes huden något gul. Esomoftast högersidig hufvudvärk. Djup och skorrande torrhosta, påkommande allt emellanåt, retning förnimmes förnämligast i öfre delen af bröstet. Fördrar ej hvad födoämne som helst. Emellanåt värk under skulderbladen och i trakten af falska refbenen framåt bröstet. Högra skuldran framåtdragen, ryggraden konvex åt höger mellan skuldrorna. Lumbalmusklerna utskjutande på venster sida. Regleringen normal. Fötterna kalla om aftnarna. Alltid framlutande i sittande ställning; 9—12 och första ländkotan utskjutande synnerligen i sittande ställning. Stickningar «midtigenom bröstet», hvilka hindra andhämtning. Betydlig slemafsöndring af gröngul färg. Dansar mycket och begagnar dervid hårdt snörlif.

Lungorna såväl högra som venstra numera, ifrån det att respirationen föga eller intet anmärktes, fullkomligt normala till respiration; likasom pipljudet försvunnet. Lynnet gladare och lättare. Huden ljusare och renare. Hufvudvärken försvunnen, likaså hostan. God aptit, och fördrar hvad födoämnen som helst. Värken under skulderbladen äfvensom i trakten af frambröstet häfd. Varma fötter. Stickningarna och huggningarna genom bröstet ännu någongång förnimbara och då ytterst svaga. Vahrupphostning ytterst obetydlig. Begagnat en månads gymnastik.

D. $^6/_{11}$ 51. Densamma: Någon gång stark hufvudvärk tillhörande framhufvudet. För närvarande illamående till följd af förkylning. Esomoftast torrhosta af krampartad natur. Efter begagnandet af gymnastik förliden vår har bröstet varit lätt; och pat. har utan svårighet kunnat uthålla med gående och ej känt hosta förr än nu på hösten. Någon gång vid djup inandning förnimmes i nedre trakten af bröstkorgen på högra sidan *håll*, hvilka tyckas *utgå från ryggraden.* Ibland inställer sig värk under högra skulderbladet, äfvenså i trakten af högra bröstsidans falska refben.

Endast en gång hufvudvärk efter börjad gymnastik. Torrhostan försvunnen äfvensom hållkänslan. Värken under högra skulderbladet nästan upphörd. Känner sig i allmänhet kraftig. Venstra ryggsidan inböjt sig i jemnlikhet med högra sidan, som deremot icke ändrat sig. Venstra sidan har stigit inåt vid pass en och en half tum. Värken under högra skulderbladet äfvensom i högra bröstsidan upphäfd. Numera verksam i stället för att hafva förut varit tung och dåsig *).

№ 194. Fröken *Asta P...a,* 17 år; redan tidigt (vid 12 år) anmärktes **) snedhet med utskjutande af högra höften; detta förband sig med utstigandet af högra skuldran och en krökning af ryggraden jemte det att venstra sidans lateral-contour formerade en rak linia, hvartill kommer en utskjutning i venstra ryggsidan.

---

*) Om № 192, meddelar hon sjelf (såsom gift) flera år efteråt, att förbättringen fortfor.

**) Otydligt skrifna ord. Det är bekant, att denna № 194 har med fördel flera gånger begagnat gymnastik, men likväl var och förblef klen till helsan.

Skuldrorna hafva under gymnastikens begagnande jemnats; länden blifvit mera inböjd; kroppsställningen förbättrats, skuldrorna hafva tillbakadragits och bröstet vidgats närmare tvänne tum. Deremot hafva icke höfterna injemnats.

№ 196. Mamsell *Betty L...h*, Frig., d. $^{16}/_{6}$ 51, 15 år; hastigt påskyndad växt. Vanligen minst en gång i veckan *hufvudvärk*, tillhörande högra framhufvudet. Susningar för båda öronen. Gemenligen börjar hufvudvärk vid uppvaknandet och uthåller hela dagen. Under flera år *obstruktion*, två till tre dagar. Kalla fötter och händer, synnerligen om aftnarna, då ansigtsdelarna anpressas af det uppstigande blodet. Menstruationen inträdd, men väl ymnig. Flimmer för ögonen. Ryggraden betydligt böjd till höger, mellan skuldrorna, till venster i ländtrakten. Högra sidans refben betydligt utskjutande. Skuldran å samma sida starkt framdragen; högra höften betydligt utskjutande. Vid ländtrakten å venstra sidan häfva sig (s) betydligt de raka ryggradsmusklerna. Högra skuldran lägre. *Värk under högra skulderbladets* nedre vinkel. Mycket stillsamt lynne.

Begagnat nära 3:ne månaders gymnastik. Hufvudvärken försvunnen, äfvensom susningarna. Obstruktionen häfd. Fötterna numera varma. Flimret för ögonen förmärkes icke vidare. Skoliosen märkbart minskad. Refbenen i högra sidan nära det normala förhållandet. Högra skuldran bakåtdragen, dock ej till sin fullt naturliga ställning. Värken under högra skuldran försvunnen. Högra skuldran i det närmaste jemnhög med den venstra.

№ 197. Mamsell *Ulrika Aug. L...h*. Frig., d. $^{22}/_{6}$ 51, 12 år; som litet barn i allmänhet svag; från första åren ytterst svaga fotleder, förnämligast venstra foten, som böjt sig inåt. Derföre är ännu gången osäker och föranleder lätt ett snafvande. Vid 10 års ålder långvarig (1 års) frossa som afbröts genom kalla bad. Tungt lynne. Efter födan uppblåst underlif. Känner sig vid gående tungbröstad. Reglering ännu icke inträdd. Ryggraden mellan skulderbladen böjd till venster och sålunda till höger vid ländtrakten; högra skuldran framdragen. Hela kroppen likasom dragen till venster. Inböjningen i högra sidan mera framträdande; högra sidans refben utskjutande. Svårighet att upprätthålla kroppen.

Begagnat 2:ne månaders gymnastik: Svagheten nu i fotleden icke mera angiflig. Lynnet numera gladt. Underlifvet fullt återställdt. Bröstet lätt. Höfterna fullkomligt räta; och visar contouren en förändring af omkring 2:ne tum, som högra höften dragit sig åt venster. Ett och ett half tum vidare öfver bröstkorgen. Med lätthet upprätthåller kroppen.

№ 199. Mamsell *Leontine C...m*, d. $^{4}/_{8}$ 51, 16 år; ständigt god helsa. Under sednare fyra åren visade sig böjning af ryggraden åt höger, hvilken böjning utgör en enda kurvatur från första halskotorna till sista ländkotan. Härigenom anligger högra skulderbladets bas intill ryggradskrökningen. Kroppen betydligt dragen åt höger, och insjunkningen i venstra sidan, (räknad efter perpendikulärlinien ned mot venstra höften) motsvarande tre fingers bredd. Venstra axeln 2:ne tum lägre än den högra. Högra sidan, åt hvilken kroppen är dragen, utgör en åt höger något lutande rak linie.

Ryggens längd-kontour visade en framböjning af bröstkotorna, hvarigenom bröstet erhöll en högre hvälfning jemte det att ländtrakten var betydligt inböjd. (s) Skuldrorna hafva jemnhöjd; högra sidans konturlinie från att vara till höger lutande, är numera rak och något i sidan inböjd. Ryggraden visar sig mera rak, och högra skulderbladets bas, som förr anlåg intill ryggraden, är nu nära $1^1/_2$ tum derifrån skiljd, och har nära samma afstånd som venstra skuldrans. Bröstets främre diameter har utvidgadts fullt ett tum. Skuldrorna tillbakadragna högst betydligt; högra skuldran, från att vara utskjutande, har sitt läge nära intill bröstkorgen. Största förändringen visade sig i länden, hvilken genom sin inböjning till nära $^1/_2$ qvarter afvek från kontouren.

№ 201. Flickan *Emilie L...m*, Frig., d. $^{18}/_8$ 51, 10 år; skrofler från yngsta åren, näsan ständigt flytande, öfverläppen svullen, rosselhosta, starkt uppdrifna lymphatiska körtlar, synnerligen under midtdelen af käken, utseendet «pussigt», kroppen slapp och fetlagd, underlifvet uppdrifvet och ömmande, sömnaktigt och trögt väsende. Omkring underlifvet 66 cent.; tätt under armarna 62 cent. Ryggraden böjd mellan skuldrorna till höger, afvikande från perpendikulära linien närmare ett halft tum. Venstra sidan rak, högra insjunken, kroppen vriden till venster, perpendikulära sidolinien *) för högra sidan, tagen vid axillarvecket visar två fingersbredd, den högra en fingersbredd. Venstra skuldran lägre.

Sednare: Hostan försvunnen, rosslet i lungan ej vidare hörbart; lungljudet rent, körtlarna betydligt minskade. Underlifvet icke det ringaste ömmande. Numera liflig och lefnadsfrisk. Ryggraden högst ett halft tum afvikande (?). Kroppsställningen betydligt rakare. Skuldrorna mera jemnade. Yr och glad ifrån att varit trög, sömnagtig och dyster. Begagnat fem månaders gymnastik.

№ 202. Mamsell *Thilda S...e*, d. $^8/_9$ 51, 12 år; haft för ett år tillbaka en svår *fluor albus*, som häfdes af sittbad; hyn blekgul, häntydande på *bleksot?* Munnen alltemellanåt med sårnader. Lynnet ytterst känsligt, pat. faller lätt i gråt. Någon gång hufvudvärk men då häftig. Emellanåt värk under bröstet och i benen, likväl icke nu under senare månaderna har benvärken besvärat, men deremot har nyligen värken i maggropen plågat. Har i arf benikemask enligt uppgift. Ryggraden mellan skuldrorna böjd till höger. Högra skuldran starkt utskjutande och dragen framåt. Högra sidan insjunken. — Kallsvettig om händerna, som jemte fötterna hålla sig gemenligen kalla.

Sårnaderna i munnen försvunna. Ingen hufvudvärk. Värken i bröstet upphörd äfvensom den i maggropen förut sporda. Förbättrad tydligt i anseende till snedheten. Laggt ut öfver bröstet ett tum.

№ 203. Mamsell *Hilda Christ. G...n*, Frig. d. $^{29}/_9$ 51, 16 år; under senare åren har framgent högra höften utskjutit äfvensom högra skuldran. Skuldrorna framdragna och bröstet insjunket. Ryggraden bildar ett ess från

*) Åtskilliga otydligt skrifna ord.

höger till venster. Högra skuldran vid ledighängande armar fulla tre tum aflägsen från ryggraden, den venstra ett knappt tum. Venstra sidan bildar en fullkomlig rak linie, då deremot den högra är i sin insjunkning (s) vid pass 2:ne tum. Ländkotornas taggutskott starkt utstående. Framlutadt hufvud. Börjande bleksot.

Sednare: Skuldrorna tillbakadragna och mera jemnade; kroppen mera upprätad eller rakare. Högra skuldran mer än ett tum dragen åt ryggradens midt; den venstra deremot framåtdragen ett fullt tum. Venstra sidan deremot nu något inböjd. De förut utskjutande ländkotorna numera icke synliga. Hufvudet tillbakaböjdt. Bleksoten upphäfd. Känner sig kraftig, all andfåddhet försvunnen.

№ 204. Mamsell *Bernhardina B...s*, d. $^{29}/_{9}$ 51, 17 år, från Wimmerby; storvext, blek (gulgrön), under senare år qväfningar och andfåddhet. Esomoftast näsblod. Ofta obstruerad, förnämligast under senare tvänne åren. Ansvällning af undre delen af bröstet. Ymnig menstruation. Äfven vid minsta ansträngning, eller då pat. stöter foten hårdt mot marken, kännas qvaf hetta och *plåga i maggropstrakten.* Emellanåt svåra *krampanfall*, som angifva sig förnämligast i maggropen, hvarunder en tryckning och qväfning påkomma, jemte det att *ansigtet vanställes och ögonen ryckas.* Anfallen förebådas af gäspningar. — *Högra sidans refben utskjutande i stark båge*, synnerligen från 5:te till 9:de refbenen, kroppen öfverlutande åt höger. *Venstra sidan infallen.* Från spädaste åren svaghet i högra sidan. *Veitsdans* för fyra år sedan. Allt emellanåt sårnader i näsan likasom öfverläppen. Ryggraden mellan skuldrorna betydligt böjd till höger, hvarigenom högra skulderbladets bas ligger på en par tums afstånd från ryggraden, deremot är venstra skulderbladets bas aflägsnad från ryggraden mer än ett qvarter. Ryggraden afviker till höger från perpendikulärlinien närmare *tvänne tum.* Ständigt kalla fötter. Förmår ej hålla kroppen upprätt. Menstruat. hvar 14 dag.

Sednare: Ansvällningen i maggropstrakten upphörd, äfvensom den derstädes plågsamma ömheten. Värken under högra skuldran, som vid början af gymnastiken stundligen besvärade, förnimmes numera sällan. Krampanfall icke under sex veckor. Gäspningarna försvunna. Fötterna ständigt varma. Det vid gående plågsamma qvafvet helt och hållet upphördt, äfvensom qväfningarne och andfåddheten. Näsbloden försvunnen. Obstruktionen återgått till normal, äfvensom periodiciteten. Under de tvänne senare månaderna hafva inga krampanfall inställt sig. — Högra sidans refben mindre utskjutande. Öfverlutningen af bålen åt höger numera föga anmärklig. Venstr sidans höft, likasom till höger skjuten, hvarigenom insjunkningen är mindre angiflig. Skulderbladens ställning till ryggraden betydligt förbättrad. Förmår numera att utan plåga upprätthålla kroppen, hvilken före gymnastiken sjönk framåt. Har blifvit mycket «odygdig» och rörlig. Hyen mycket förbättrad.

№ 205. Mamsell *Louise Rosalie L...g*, Frig. d. $^{5}/_{11}$ 51, 14 år; storväxt. Ständig hackhosta; hufvudvärk och qväljningar esomoftast. Nästan jemnt snufva. Blodet betydligt uppåt hufvudet, alltid kalla fötter. Svårig-

het att upprätthålla kroppen. Ständigt öppen mund; talet voileradt; venstra kindbenet likasom uppdrifvet, tandköttet blödande och ansväldt. Någongång våldsam värk i venstra skulderhöjden. I venstra ljumsktrakten vid gående påkommer en svår värk. Betydlig stelhet och bundenhet i kroppens alla delar. Kinkigt lynne. Räknadt efter perpendiculärlinien utskjuter högra höften 6 cent. (?) deremot venstra höften endast 2:ne cent. alltså högra sidan starkt insjunken. — Högra skuldran 4 cent. lägre än den venstra. Venstra skuldran framdragen. Ryggradens sidoböjning starkast mellan skuldrorna. Hufvudet ständigt framlutande. Hufvudets längd-diameter å venstra sidan, taget från tuber front., längre än på högra sidan.

Hufvudvärken och qväljningarna helt och hållet försvunna. Snufva mera sällan. Blodet går obetydligt uppåt hufvudet. Värken i venstra skulderhöjden upphäfd. Ljumsken icke numera besvärad af värk. Lynnet förbättradt. Snedheten betydligt förbättrad; skuldrorna jemnade, höften mindre utskjutande. Hufvudet mera upprätadt, äfven ansigtets sidodelar tyckas vara likare hvarandra; venstra skuldran är nu bakåtdragen.

№ 206. Fröken *Sophie Louise K...r*, d. $^{5}/_{11}$ 51, 18 år; vid gående tungbröstad. *Stark magsyra* med värk i midtdelen af bröstet; och föranleder denna besvärande plåga gemenligen *kräkningar*, hvarefter pat. känner sig under en par dagar (eller äfven längre) fullt bra. Vid anfallen uppdrifves underlifvet i betydlig grad. — Högra skuldran vid pass ett tum lägre än den venstra, så äfven samma skulderblad neddraget. Muskulaturen mellan skulderbladen på högra sidan betydligt utskjutande. 9—11 bröstkotorna utskjutande. Magsyran är så svår och plågande, att pat. nödgas derigenom under flera timmar intaga sängen.

Begagnat gymnastik sex veckor: Fullt fri respiration äfven vid uthållande gång. Magsyran betydligt minskad och sedan begagnad gymnastik inga kräkningar. Mera sällan påkommer uppdrifning af underlifvet. Skulderbladen jemnade, äfvensom muskulaturen mellan skulderbladen på högra sidan ej så framträdande. 9—11 bröstkotorna inrigtade, icke det ringaste framskjutande.

Tillägg vid årgången 1851.

Om följande sjuke män och qvinnor, som icke äro uppförda i den af Professor L. G. Branting författade *tabellariska öfversigten* för 1851, och icke anföras i den för *sjukanteckningar* bestämda liggaren under samma år, förefinnas dock andra korta uppgifter äfvensom tillhörande behandlingar från denna tid. De två första (№ 207, 208) behandlades ej i Stockholm. De öfriga hade jemte flera andra, härnedan icke anförda, *börjat* redan före 1851 att låta sig behandlas vid Gymnastiska Centralinstitutet, och *fortsatte* under en del af detta år.

№ 207. Sjukhistoria för Grefvinnan *A. H...n* på Näs, 38 år; uppsatt i slutet af Maij 1851 af D:r Fr. Noréus.

Sjukberättelse af undertecknad öfver de *förändringar*, som inträdt efter 3:ne mån. sjukbehandling enl. Hr

	Prof. Brantings föreskrift! Sept. 1851 af Thure Pålman, gymnastiklärare.
Värk öfver ögonen!	Värken öfver ögonen totalt försvunnen!
D:o i bröstet (cardialgiskt!), som började vid 12 års ålder, då äfven reningen började ovanligt starkt!	Lika svår, synnerligast vid sinnesrörelser.
Värk i ryggen, varat i 3:ne år; 4, 5, 6 bröstkotan tålde ej den ringaste vidröring!	Värken förbättrad, så att pat. kan hvila mot hårda ryggstöd!
Blodet åt hufvudet vid attaquer under bröstet, i ryggen.	Blodet sällan åt hufvudet!
Ofta påkommande magplågor (kolik).	Koliken upphört!
Oro, ängslan, *hjertklappning*. gråt och grubbel; försämring vid sinnesrörelser!	Hjertklappningen gifvit vika, och i allmänhet ett jemnare lynne!
Obetydlig matlust!	God aptit!
Mycken trötthet och svaghet, Hæmorrhoider, äfven med blod! Kalla händer och fötter, vid påkommande attaque.	Trötthet ännu efter åkning och sinnesrörelser; styrkan betydligt tilltagit, synnerligast i nedre extremiteterna, och kraften inom ryggens muskler betydligt höjt sig, så att pat. allt mer och mer börjar intaga en rakare ställning.
Öppning ordentlig!	
Illamående efter måltider, uppstötningar utan elak smak, plågor i epigastrium, som understundom blir uppdrifvet vid kall dryck!	Dessa olägenheter hafva upphört, utom det cardialgiska symptomet!
Ofta kolikkramp och för ett år sedan täta diarrheer! Har nyttjat mycket malörtsdroppar o. China!	Krampen gifvit vika!
Haft mycket frossa och då tillika ondt i högra sidan; hyn gulaktig, urinen grumlig; reningen medför alltid illamående!	
Flera missfall med åtföljande blodförlust! För tillfället dubbla menses!	Menstruationen normal, men medför alltid svaghet!
Tillägg d. $^{3}/_{7}$ 51. Värk under bröstet med känsla af brännande hetta, ständigt ihållande! *)	Värken fortfarande!

*) Det efterföljande af denna anteckning handlar om D:r Noréi bruk af *andra* medel, och torde derför kunna utelemnas vid tryckningen.

Tillägg sednare: Vid början af gymnastiken befanns det *«volontära nerv-systemet»* ytterst försvagadt, pat. kunde ej begagna *«nedre extremiteterna»* för promenad mer än få steg *«med stöd»*, och *«de öfre»* kunde ej nyttjas till de lättaste handarbeten, — men efter 3:ne mån. gymn. går pat. omkring i den vidlyftiga parken vid Näs, upp- och nedför trappor, samt occuperar sig med handarbeten, och känner sig med hvarje dag starkare! Mot slutet af gymnastikbehandlingen har pat. badat salta bad + 30°. Pat. kommer att fortsätta 3:ne mån. gymn.

№ 208 Löjtnant *Carl T...n*, d. $^{5}/_{6}$ 51. Pat. har ej tillfälle att begagna sjukgymnastik vid Centralinstitutet; önskar erhålla rörelser för högra armens åkomma och svagheten deri. Obs.: hjertat . . . . Behandlingen skall derför ändras till en avtotherapeutisk och verkställas i pat:s hem utan biträde af någon Rg. . . . . . . *)

№ 209. Sekreteraren hos H. M. Drottningen Mr *J. G. E. S...r*, d. $/_{10}$ 51. P.M. uppsatt af den sjuke: Observ. générales. — Sensibilité ou irritabilité de la peau et des nerfs. — Transpiration trop abondante au moindre mouvement, promenade ou autre. — *Observ. spéciales.* La tête est sujette aux fluxions, aux rhumes de cerveau trop fréquents, aux maux de tête soit nerveux, soit rheumatismaux. — Le cou souffre quelquefois de rhumatisme. La poitrine est souvent oppressée, surtout aux premières chaleurs du printemps. L'estomac n'est pas des plus forts, la digestion quelquefois ne se fait pas tout a fait bien. — Les boyaux: quelquefois des obstructions. *L'anus* quelquefois une affection hémorrhoïdale. — Les pieds et les mains souvent affectés d'une sueur froide ou chaude: les pieds d'ordinaire froids en hiver dans la chambre, même lorsque celle-ci est garnie d'un tapis et d'une peau de renne. Les jointures des pieds et des mains aux poignets peu solides.

№ 210. Häradshöfdingen *W...f*, d. $^{13}/_{10}$ 51. Benägenhet för diarrheer, hufvudvärk, stundom svindel, kalla fötter **). En P.M. af den sjuke: «W. anhåller nu om friskgymnastik; men att något medel må införas: 1:o emot blodets uppstigande åt hufvudet, mot blodspottning och näsblod, som inträffa under tryckning för bröstet vanligen om morgnarne. — 2:o för venstra armen, som efter vrickningen ännu icke återfått full styrka och ledighet.»

№ 211. Signor *Francesco C...i*, d. $^{4}/_{2}$ 51. Modifierad friskbhl., efter föregående sjukgymnastik. Röstens förbättring fortfarande. Lefnadssättet är dock äfven fortfarande mindre väl ordnadt, såsom vanligen för en theatersångare ***). . . .

*) Såsom dagteckningen angifver, skedde denna ändring nästan omedelbarligen; efter att hafva begagnat den 1:sta behandlingen blott två dagar.

**) Har tidvis begagnat sjukgymnastik efter 1839.

***) № 211 är samme man, hvarom B. i sitt tal 1850 yttrar bl. a., att de begagnade rörelserna afsågo «direkta verkningar på röstorganet», och att den önskade verkan vanns. De närmast föregående behandlingarne äro förkomna.

Sjukgymnastiska Behandlingar

årgången 1851.

Årgången 1851.

Följande behandlingar, skrifna för sjuka män och qvinnor, hafva vid ordnandet af framlidne Professor L. G. Brantings efterlemnade handskrifter befunnits tillhöra årgången 1851 och motsvara de ofvan sid. 3—10 anförda årsberättelserna samt sjukbeskrifningarna sid. 15—69 för samma årgång. Flertalet af dessa behandlingar äro (jemte andra) samlade i dertill enkom bestämda *band*, ordnade efter årgångar, färre behandlingar hafver träffats spridda bland andra papper *).

№ 1.

Bhl. 1. d. $^2/_1$ 51

Spändsvingst. und. Lnd
Stödhögspjernst. Bned
Spändböj. vexelHft
Strtyngdlut. 2Aned
Grhalfsitt. R (i olika pl.)
Stupfall Bned
Stödgrst. sid (m. gördel.)
Halfkrspändböj. Knned und. Lnd
\+ *Simhäng. tv. Lnd omv. m. R*
Stupgrbågsitt. skruf
St. hsidHlsnerv
Strbåggrsitt. Br

№ 2,

Bhl. 1. d. $^8/_1$ 51.

Strstupgrbågsitt. R und. mellSkbl
Höghalfkrst. Bbakåt
Famntyngdlut. 2Aned
Motknst. R
Famnfall. Nck
Framböjdligg. pl.
Famnst. 2A
V.krhalfligg. partiellM
Spändligg. Nck
Krhäfhäng. 2Knned
Strstödböjdgrst. fram

Bhl. 2. d. $^4/_3$ 51.

Spändböj. 2A o. spetslut. R
Balansst.
Strframligg. ned
Halfkrspändböj. Knned
Stupfall. Nck
Högkngrst. bakåt
Strframböjdligg. 2A
Krligg. 2Knned
Stödgrst. Hft
Tåhalfsitt. Bbakåt
Spändböjdst. vexelHft

№ 3.

Bhl. 1. d. $^6/_2$ 51.

Motbågst. und. MLnd
Halfkrhögst. Bbakåt (?)
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Högst. Bfram
Halfstrtrappst. sn
Högst. Vr
Tyngdlut. R
St. undA o.
Helsitt. bakåt R (af Rt.)
Högkngrst. bakåt und. knKrs
\+ *St. undSkbl*
Låggrbågsitt. Br

---

*) De före rörelsernas benämningar bifogade tecknen (+ och †) utmärka tidvis gjorda *ändringar* af den skrifna behandlingen. Det förra tecknet visar, att den dermed utmärkta rörelsen är *tillagd* sednare än de öfriga; det andra tecknet betyder, att hvarje dermed utmärkt rörelse är införd i stället för en *annan*, ursprungligen begagnad.

№ 4.

Bhl. 1. d. $^{4}/_{2}$ 51.
Famnbåggrsitt. 2A
Halfligg. Fleds o. Vr
St. pl.
Halfstrhöggrsitt. sn-
Halfligg. B.ut und. Vr
Motstupgrsitt. R
+ *Grmotbågst. Krsb*
Halfstrvändgrsitt. A
† *Krgrhalfligg. öfvIsb*
Halfligg. Brlyft

Stupsitt. Näsrot

№ 5.

Bhl. 1. d. /₂ 51.
Famnstupbåggrsitt. R und. Lnd
Halfligg. Gr (L^3)
Slappsitt. tv. Hft
Krhalfligg. 2Kn
Motbågst. tv. Lnd
+ *Halfligg. Fleds*
Motstupgrsitt. R (i olika pl.)
V.språngsitt. hframB (fr. Lj. nedåt inåt. *)*
Ligg. hBned (af Rt.)
H.strhöggrsitt. till v- (?)
Strbågsitt. fram- und. Br

№ 7.

Bhl. 1. d. $^{24}/_{3}$ 51.
Stödhalffamnst. fram
Halfligg. B.in
Strbåggrsitt. högA
Högst. Bbakåt-
Motstupgrsitt. R (i olika pl.)
Spändhalfligg. tv. M
Låggrsitt. Hft
+ *Strhelsitt. bakåtR (af Rt.)*
Högnigst. Bned und. kn (?)
+ *Halfligg. pl.*

*) Längsefter vag. vasorum.

Slappsitt. tv. Hft
† *Spändst. fram- und. M.mellSkbl*

№ 9.

Bhl. 1. d. $^{18}/_{3}$ 51.
Famnstupgrsitt. R und. mellSkbl
Stödst. v. B.upp o. (svag upptryckn.)
Strhelsitt. bakåtR (af Rt.)
V.vriststödj. Fbl (staf)
V.handstödj. Fng omv. m. flatHnd
Stupsitt. tv. Nck o. längdHls
Grmotst. v.ischiadnerv omv. m. längd. B (staf.)
V.strsitt. högA omv. m. A.nervflät
Halfligg. v. Bned (af Rg.) und. F.upp *)
Sitt. v. AB (5 min.) anläggn. å Hndl o. smalB.
Låggrbågsitt. Br und. knLnd

№ 11.

Bhl. 1. d- $^{24}/_{3}$ 51.
Stödstrbågst. AR
Halfligg. Kn
† *Vändhöggrsitt. sn. bakåt-*
Tyngdlut. R
Högst. Vr
Grhalfsitt. R (i olika pl.)
+ *Framböjdligg. pl.*
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Framligg. ned (händ. i sid.)
Höggrsitt. Bned (anläggn. å Vr.)
Strstupgrsitt. vexel (af Rt.) und. 2A
Vriststödj. V
Stödstrbågst. 2A

№ 12.

Bhl. 1. d. $^{1}/_{4}$ 51.
Strstupgrsitt. R

*) Förmodligen densamma som *Halfligg. Bned und. Vr uppåt.*

Halfligg. B.ut und. Vr
Vändsitt. båg
Strframböjdligg. 2A
Tyngdlut. pl.
Halfligg. Bned und. F.upp
Framböjdligg. pl.
Krhalfligg. tv. M=
Vriststödj. bakåt
Stödstrgrst. fram

Bhl. 2. d. 3/5 51.

Spändböj. 2A o. spetslut. R
Balansst.
Spändligg. Hnd
Strframbågligg. ned omv. m. pl.
Högst. Bfram
Framböjdvändligg. sn. ned rep fr. venstr till höger.
Halfkrspändböj. Knned
Lågstrkngrst. bakåt
Krhäfhäng. 2Knned
Högnigst. B.in
+ *Högst. v. Hft*
Spändböjdst. 2A und. Lnd

№ 13.

Bhl. 1. d. 4/4 51.

Motst. MLnd
Halfsitt. Kn
Helsitt. bakåtR (af Rt.)
Högst. Bframåt
St. akt. Hfd (bakifr.)
Motstupgrsitt. R (i olika pl.)
+ *V.krhalfligg. undRfb=*
Vriststödj. bakåt
Halfstrhöggrvändsitt. sn. framåt
Högst. B.in und. Vr
+ *Stödst. låg 2A*
† *Grhalfsitt. R (i olika pl.)*
Sitt. längdHj∕∕ omv. m. koncHj
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 14.

Bhl. 1. d. 2/5 51.

V.spändfamnst. v. A und. skuldbl (?)
Halfsitt. Kn
(β) *Hhndstödj. Fng= omv. m. inHnd∕∕ (endast extensionssidan för böjn.)*
Strtyngdlut. R und. Lnd
H.str.h.vändgrsitt. h. högA
Sitt. h.öfvA (6 min.) fören. m. längdA= (uppifr.)
Stödgrst. Hft
H.spändst. A= (från öfvA mot Hnd) omv. m. brachialfläṫ
(β)
Spändst. Lnd

№ 15,

Bhl. 1. d. 11/8 51.

*Bågsitt. lin. R= *)*
Halfligg. Gr (rep. åt höger.)
Motnigbågst. 2Kn und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Strbåggrsitt. hög2A
Höggrsitt. Hft
Vriststödj. Vr (rep. åt höger.)
Stupgrsitt, R und. Lnd
St. h.undSkbd=
Halfstrhöggrsitt. sn
Sitt. längdHj∕∕ omv. m. PA=
Motbågst. längdR∕∕

№ 17.

Bhl. 1. d. 23/9 51.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Vr
H.str.h.trappst. till v
Halfligg. hB.upp
Tyngdlut. R
Högst. hBframåt und. Vr
+ *H.strvändgrsitt. högA*
Motbågst. linR∕∕
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
H.str.v.vändhöggrsitt. till v
+ *Krgrhalfligg. öfvIsb*

---

*) Efter hvar 3:dje rörelse införes *Högst. Vr* B.

Spändbågst. högrsidbågBr

Grhalfligg. Lj==

№ 19.

Bhl. 1. d. $^{17}/_{10}$ 51.

Spändfamnbågst. bakåt (af Rt.)
Högst. B.ind und. Vr
Tyngdlut. R
Halfstrvändgrsitt. A
Vriststödj. bakåt
Höggrsitt. Hft und. MLnd
Högst. Bframd
Stupst. konc. tv. M
+ Motgrst. Krsb
Högst. Vr
† Grhalfsitt. R (i olika pl.)
+ Halfstrsidstödst. AsidBr.uppåt==
+ Sitt. R.hud med hudpress.
Grhalfligg. Lj==
Låggrsitt. Br (utan att ryggen vidröres.)

Motbågst. linearR== omv. m. (utbytes mot den sista rörelsen.)
Ligg, half und. MLnd o. Br

№ 20.

Bhl. 1. d. $^{3}/_{11}$ 51.

Spändhalffamnbågst. horiz. A
Högst. Vr
Halffamnst bakåtpl (af Rt.)
Halfligg. B.ut und. Vr
+ St. akt. Hfd (bakifr.)
Famnstupgrsitt. R
Strbåggrsitt. högA
Halfligg. Bned (af Rt.)
H.stöd.v.strst. v.sidBrRuppåt==
Halfligg. B
+ Hfamnstupgrsitt. horiz. plA
Helsitt. bakåtR (af Rt.)
Halfligg. Fleds o. Vr
Häfst. 2sidbågBr

Ingen aptit. Tryckande känsla å öfre falska refbenen. Känsla af plågsam tryckn. på öfre delen af bröstet tillika med en pressning och tryckning af refbenen mot bröststommen. Känsla som om skuldrorna skulle lyftas uppåt och axlarna (?) dragas framåt. Högra sidan utskjutande bakåt, venstra framåt (bröstet) utskjutande. Låg fyra veckor i en slags feber efter begagnandet af orthopedisk snörlif, ändock det blott tvänne timmar dagligen begagnades. Pat. led likväl deraf i hög grad. Venstra lungan svag, respirationen afbruten (?) och å flera ställen icke hörbar. *Förlamning i inspirationsmusklerna.*

№ 21.

Bhl. 1. d. $^{1}/_{12}$ 51.

Strbåggångst. vexelS und. 2A
Halfsitt. Kn
Tyngdlut. R
Spjernhögst. Bned
Motknst. R
Stupgrsitt. Nck omv. m. tvNck (ned mot 7 bröstkotan.)
H.handstödj. Tumm omv. m. in
Spändligg. h.undA
V.stödhstrst. hA.uppåt== omv. m.A
Grst. 2Kn
V.stödhstrst. hA.upp==

№ 22.

Bhl. 1. d. $^{3}/_{2}$ 51.

Motst. AxR
Halfligg. B.ut und. Vr
Strhelsitt. bakåtR
Halfkrhögst. Bbakåt
Halfstrtrappst. sn
† St. akt. Hfd
Högst. B.ind und. Vr
† Bindst. Hft
Motknst. R

Högkngrst. Skruf und. knKrs
\+ *Sitt. längdHj omv. m. Nck omv. m. Nrot o. Pvik*
Häfst. Lnd

Bhl. 1. d. $^{10}/_{12}$ 51.
Spändstrvristödj. und. AMLnd (?)
Halfsitt. Kn
Tyngdlut. pl.
Krhalfligg. 2Knned
Högst. Bfram
Framligg. Hfd omv. m. Nck
St. pl. A
Helsitt. bakåt
Högkngrst. bakåt
\+ *Spändst. tv. M==*
Stödstrbågst. fram

№ 23.

Bhl. 1. d. $^{16}/_{12}$ 51.
Strfamnbågst. bakåt (af Rg.)
Halfsitt. Kn
Tyngdlut. R
St. akt. Hfd
Högkngrst. pl.
Strbåggrsitt. högA
Högst. B.in
Ligg, pl.
St. Hlsåd (hvaran. dag.)
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
\+ *Stupgrsitt. Nsrot und. R*
Spändbågst. und. RM

№ 24.

Bhl. 1. d. $^{19}/_{12}$ 51.
Spändstrböjdst. bakåt und. LndM ?
Halfkrspändbågst. Knned und. Lnd
Spändligg. Nck
\+ *Fasthäng. Stångäntr.*
Högst. Vr
Kngrst. R ⊥
Lågkngrst. bakåt
Stupst. PNck und Hfd
Helgrvändsitt. snbakåt
\+ *Fasthäng. Stångäntr.*
Tåsitt. 2Kn
St. Hlsåd
Vriststödj. Vr
\+ *Spändst. tv. M==*
Stupgrsitt. R und. Nsrot
Spändst. fram

№ 25.

Bhl. 1. d. $^{5}/_{8}$ 51.
Halfstrbågst. AR
Högst. B.in
Ligg. pl.
Halfligg. Hfd omv. m. Hfd
Stödstrgrbågst. fram
Högkngrvändst. sn. bakåt
Kngrst. R ⊥
Spändhalfkrbågst. kn und. Lnd
St. Hlsåd
Spändst. tv. M==
Spändbågst. vexelHft

№ 26.

Bhl. 1. d. $^{3}/_{12}$ 51.
Spändhalfkrbågst. und. MLndKn
Högst. Vr
Höggrsitt. bakåtR
Högst. B.in und. Vr
Ligg. half und. MLnd
Tyngdlut. R
† *Helsitt.*
\+ *Slappsitt. tv. Hft*
Högst. Bfram
\+ *Motbågst. v.sidR (i höjd m. magsäcken.)*
St. akt. Hfd
\+ *Högst. Bbakåt und. Vr*
Spändst. tv. M==
Spändst. Lnd

№ 27.

Bhl. 1. d. $^{17}/_{11}$ 51.
Motbågst. linearR==
Halfligg. Bned (af Rt.)

St. akt. Hfd (bakifr.)
Slappsitt. tv. Hft
Strbåggrsitt. hög 2A
Högst. B.ind und. ytterL
Motstupgrensitt. R (i olika plan.)
Halfligg. GrO
V.krhalfligg. part. tv. M
Motst, undA
Motbåggrst. MKrsd
Högst. Vr
Spändst. tv. M==
Strbåggrsitt. 2A und. knR==

Strbåggrsitt. högAO und. 2sidringBr

№ 28.

Bhl. 1. d. 4/10 51.

Spändfamnst. bakåtd
Halfligg. Bnedd
Stupfall. 2A
+ *St. akt. Hfd (bakifr.)*
† *Stödgångst. S*
Högkngrst. bakåt
† *Helsitt. bakåt (händ. i sid.)*
Spändhalfkrbågst. Kn
+ *Högst. Vr*
Perp. linäntr. *)
† *Spändst. tv. M==*
+ *Sitt. längdHj omv. m. PNck*
Strbåggrsitt. Br

Stödgrst. sid (händ. f. pan.)

№ 29.

Bhl. 1. d. 15/10 51.

Halfstrgrsitt. fram
Högst, Vr
V.strhöggrsitt. till höger sn
Högst. Bframd
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
+ *Halfsitt. Kn*
Strhelsitt. bakåtR

*) *Först efter åtta dagar. B.*

St. h.undSkbl omv. m. v.stödh.strst. BrRA==
+ *Simhäng. tv. hsidR*
Motgrst. längdKrsb (hvarannan dag.)
Stupgrsitt. HfdO und. PNck
† *V.strv.vändgrsitt högAO*
Spändst. Lnd

Bhl. 1. d. 12/12 51.

Spändhalffamnbågst. AO und. mellSkbld, hvaranan dag Spändbågst. und. MLndd
Halfsitt. Kn
V.strhöggrsitt. till höger sn
Vriststödj. Vr
Halfstrligg. pl.
Vändhögkngrst. sn. bakåt
St. akt. Hfd
Tyngdlut. pl. (händ. i sidan) hvaranan dag. Ligg. half und. MLndd
Högnigst. B.ind und. Vr
Stupgrsitt. HfdO und. PNck
Halfkrspändbågst. Kn und. Lndd
Strbåggrsitt. 2A und. knRd

№ 30.

Bhl. 1. d. 24/11 51.

Spändbågst. und. MLndd
Högst. Vr
Halfstrhöggrsitt. sn
Halfsitt. Kn
Höggrsitt. HftO
Vriststödj. Vr
Krhalfligg. vexl-undRfb omv. m. d
Halfligg. pl.
+ *V.krhalfligg. v.krumM==*
Högst. B.ind und. Vr
Motbågst. tv. Lnd
+ *Sitt. Undkäksd und. (?) omv. m. Spändbågst. div. midtBr*
Spändfamnbågst. bakåtd und. MLndd

№ 31.

Bhl. 1. d. 9/1 öl.

Häfhalffamnbågst. fram (af Rt.) *und. Skbl*

Halfligg. B.ut *und. Vr*

Motstupgrsitt. R

St. akt. Hfd (bakifr.)

Halfligg. Bned (af Rt.)

Famnstupgrsitt. horiz. pl. A

Krhalfligg. 2Kn.in

† *Stupgrbågsitt. skruf*

† *Strgrbågsitt. hög2A*

+ *Höggrsitt. sid*

Sitt. längdHjNck omv. m. Nckgrop

Halfligg. Brlyft

№ 33.

Bhl. 1. d. 7/1 51.

Motbågnigst. 2Kn *und. MLnd*

Vriststödj. bakåt

Famnbågstupgrsitt. horiz. pl.A

Högnigst. B.in

Strhelsitt. bakåtR

Högkngrst. pl.

Bågtyngdlut. R *und. Lnd* (händ. i sid.)

Slappsitt. tv, Hft

Grst. 2Kn

Spändst. tv. M

+ *Krgrhalfligg. öfvIsb*

Låggrbågsitt. Br *und. knLnd*

№ 34.

Bhl. 2*). d. 10/2 51.

Strbåggångst, vexelS *und. 2A*

Höggrsitt. Bned

Spändligg. Nck

Vriststödj. bakåt

Helsitt. bakåt

Strbågvändkngrst. fram *und. 2A*

Spjernspändböj. B.upp *und. Lnd*

*) Den *första* behandlingen saknas i samlingen. Likaså nedan för № 77, 80, 128.

Halftåsitt. Bbakåt *und. Lnd*

Halfstrvändligg. båg

Strframligg. Nck

Högst. Vr

Spändbågst. 2sidbågBr

№ 35.

Bhl. 1. d. 13/1 51.

Spändfamnst. Br *und. Skbl*

Höghalfkrst. Bbakåt

Höggrsitt. Hft *und.*

Famntyngdlut. R *und. Lnd*

Halfstrtrappst. sn I dess ställe användes *Slappsitt. tv. Hft*

Högst. Bfram

St. akt. Hfd (bakifr.)

Helsitt. bakåtR (af Rt.*)

Spändst, tv. M

Famnstupgrsitt. horiz. plA

Grmotst. MKrs

Spändbågst. vexelHft utbytes med *Halfligg. Brlyft*

Bhl. 2. d. 17/3 51.

Stödstrgrvändst. fram

Höggrsitt. Bned

Stödgrst. Hft (händ. f. pan.)

Strvändgrsitt. 2A

Spändbåghalfkrst. kn *und. Lnd*

Halfstrligg. pl

Framligg. Nck

Helgrsitt. bakåt

Lågstrkngrst. bakåt

Simhäng. 2A

Spändst. fram

№ 36.

Bhl. 1. d. 16/1 51.

Spändhalffamnst. Br *und. Skbl*

*) De sista rörelsernas ordning har blifvit oklar genom den förändring och de tillägg, som behandlingen har undergått efter en tids bruk.

Högst. Vr
Höggrsitt. pl.
Halfligg. B.ut und. Vr
Strbåggrsitt. hög2A^{O}
Viststödj, Vr
Halfstrvändhöggrsitt. sn. framåt
Famnstupgrsitt. horiz. plA
† *Höggrsitt. Hft*^{O}
+ *Tyngdlut. R*
Spändbågsitt. fram und. Br

Bhl. 2. d. $^{24}/_{4}$ 51.

Spändstrbågst. und. AMLnd
Höggrsitt. Bned und. Vr
Ligg. pl
Högnigst. B.ind
Halfstrtrappst. sn
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Famntyngdlut. 2Aned
Spännligg. div. R
Viststödj. bakåt
Famnbågst. 2sidbågBr

№ 37.

Bhl. 1. d- $^{15}/_{1}$ 51.

Halfligg. F.leds^{O} *o. Vr*
——— *B.ut und. Vr*
——— *Gr*^{O}
——— *Bned (af Rt.)*
St. pl
Krhalfligg. 2Kn
Helsitt. bakåtR (af Rt.)
Högst. Vr
Halfligg. Lndlyft.

№ 38.

Bhl. 1. d. $^{23}/_{1}$ 51.

Strbågst. ARd
Halfligg. Bned
Stupgrbågsitt. R und. Lnd
Halfstrvändhöggrsitt. sn. framåt
Höghalfkrst. Bbakåt
Strbåggrsitt. hög2A^{O}
Strhelsitt. bakåtR
Högst. B.ind
Knst. R
Strbågsitt. fram und, Br

№ 39.

Bhl. 1. d. $^{31}/_{1}$ 51.

Motbågst. MLnd
Höghalfkrst. Bbakåt
H.strh.vändgrsitt. hA^{O} *und. Brmusk*
Stupbåggrensitt. skruf und. Lnd
Högst. Bfram
St. h.undSkbl
V.stödh.strst. h.sidBrA.uppåt
Högkngrst. bakåt
Stödbågst. h.lågA^{O} *und. Brmusk*
Låggrbågsitt. Br und. knLnd

№ 40.

Bhl. 1, d. $^{3}/_{2}$ 51.

Strbågst. ARd
Viststödj. bakåt
Strstupgrsitt. 2Aframnedåt
Spändbågspjernst. und. Vr (anlägg. på tåspets.)
Stödgrbågst. S (händ. i sid.))*
Motknst. R
Halfsitt. kn
Spändligg.
Knst. Vd
Spändbågst. und. MLnd

Bhl. 2. d, $^{6}/_{5}$ 51.

Spändhalfstrbågst. Br und. LndM
Högst. B.ind (anläggn. å Vr.)
Tyngdlut. R
Spändbåghalfkrst. kn
Ligg. pl (L^3)
Högkngrst. bakåt
Famntyngdlut. 2Aned
Högst. Vr

---

*) Således olika den vanligare formen, som sker med »pannfäste.»

Vändhöggrsitt. snbakåt
Strbågstödst, 2A

№ 41.

Bhl. 1. d. 4/2 51.
Motst. MR (?)
Halfligg. B.ut und. Vr (rep. åt venst.)
Höggrsitt. pl
Famnst. 2A
Högst. Vr
Strhelsitt. bakåtR (af Rt.)
H.stödv.strst. v.sidR (nedre fliken)
Halfligg. Bned (af Rt.)
+ *V.spändst. v.sidring (rättadt efter det lidande stället) omv. m. uppåt. sidA=*
Vändhögkngrst. bakåt
Strbågsitt. Br und. fram

№ 42.

Bhl. 1. d. 18/2 51.
Stödhalffamnst. fram
Halfsitt. kn
Halfstrtrappst. sn
Strtyngdlut. 2Aned
Ligg. pl
Högst. Bfram
Framligg. Nck
Knhöggrst. pl
St. Lftr
Spändst. fram

№ 43.

Bhl. 1. d. 25/2 51.
Motst. MLnd
Högst. Bbakåt
Strbåggrsitt. hög2A
Vriststödj. bakåt
Halfstrhöggrsitt. sn
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Spändbåghalfkrst. Knned
Helsitt. bakåtR
Högst. B.in
Strbåggrsitt. Br

Bhl. 2. d. 22/4 51.
Spändfamnbågst. Br und. Skbl
Höggrsitt. Bned
St.
Spändligg. Vr
Helsitt. bakåt
Motknst. R
Krhalfligg. 2Knned
Ligg. pl
Halfkrstrspändböj. AKnned und. Lnd
Grst. 2Kn
Spändbågst, 2sidbågBr

№ 44.

Bhl. 1. d. 10/3 51.
Motbågst. MLnd
Högst. Vr
Stupgrbågsitt. R und. Lnd
Högnigst. B.in und. Vr
Strtyngdlut. Nck
Högsitt. 2B.in
Halfstrvändhöggrsitt. sn. framåt
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Vriststödj. Vr
Strhelbågsitt. bakåtR (af Rt.)
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Spändbågst. 2sidbågBr (rep. åt venst.)

Kngrst. R

№ 45.

Bhl. 1. d. 8/3 51.
Famnstupsitt.. R und. mellSkbl
Halfsitt. Kn
St. akt, Hfd (bakifr.)
Krhalfligg. 2Kn
Ligg. pl
Högst. B.in
Strbågsitt. hög2A

Krligg. 2Knned
Halfstrtrappst. sn-
Krhalfligg. tv. M=
Strbågsitt. 2A und. knR==

№. 46.

Bhl. 1. d. 3/4 51.

Motst. MLnd
Halfsitt. Kn
Helsitt. bakåtR
Vriststödj. Vr
+ *Ligg. pl*
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Slappsitt. tv. Hft=
Halfligg. Bned
Höggrvändsitt. sn. bakåt-
+ *Spändst. tv. M==*
Högnigst. B.in
† *Krgrhalfligg. öfvIsb*
V.spändbågst. v.framBrspiral (L^3)
Strbåggrsitt. 2A und. knR==

№. 47.

Bhl. 1. d. 4/4 51.

Motbågst. div. R//
Krhalfligg. 2Kn
Motknst. R
Halfligg. B.ut und. Vr
Framböjdligg. pl
Spändligg. längdR
St.
Högst. B.in
Stupgrbågsitt. skruf und. Lnd
Strbågsitt. fram- und. Br

Bhl. 2. d. 31/5 51.

Motnigbågst. 2Kn und. MLnd
Högst. B.in
Strhelsitt. bakåtR (af Rt.)
Halfligg. Bned (af Rt.)
Högkngrst. bakåt- und. knKrsb
(β) *Högst. Vr*
(γ) *Motknst. R*
Halfligg. B.ut und. Vr

Halfstrsidstödst. sidBrR omv. m. uppåt==
(β)
(γ)
† *Spändbågst. 2sidbågBr*

№. 48.

Bhl. 1. d. 5/4 51.

Spändst. fram-
Halfligg. B.ut und. Vr
Vändsitt båg
Stupstrgrsitt. R
Högkngrst. bakåt-
Helsitt. bakåtR
Högst. Vr
Simhäng. div. R//
Krhalfligg. 2Knned
+ *St. Lftr=*
Spändbågst: div. midtBr//

№. 49.

Bhl. 1. d. 29/7 51.

(β) *Motbågst. lin. R==*
(Halffamnstödst. fram) utgår tills vidare.
Halfsitt. Kn
Höggrsitt. HftO
Strbåggrsitt. hög2AO
Högnigst. B.in
Ligg. pl
Högkngrst. bakåt-
Stödgångst. S
Halfstrvändhöggrsitt. sn. bakåt-
Högst. knvecks// (m. staf.)
Spändbågst. 2sidbågBr
(β)

№. 50.

Bhl. 1. d. 22/4 51.

Halfligg. FledsO o. Vr
St. pl (L^3)
Halfligg. B.ut und. Vr
Helsitt. bakåtR (af Rt.)
Krhalfligg. 2Kn

Höggrsitt. sid (L³) (händ. i sid.)
Halfligg. Bned (af Rt.)
Stupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Vr
+ *Strhalfligg. tv. M==*
Halfligg. Brlyft=

Bhl. 1. d. 8/9 51.

Motbågst. MLnd
Högst. Vr
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Helsitt. bakåtR (af Rt.)
Krhalfligg. 2Kn
† *Höggrsitt. Hft und. MLnd*
Halfligg. Bned (af Rt.)
Famnst. 2A
Högst. Bbakåt
+ *St. Hlsgr= omv. m. sidHls=*
† *Spändbågst. 2sidBr*

№ 52.

Bhl. 1. d. 28/4 51.

Stödstrbågst. bakåtR (af Rt.) und. NckR
Halfsitt. Kn
Spändböjdst. till venst. Hft (af Rg)
+ *Krhalfligg. 2Kn*
V.strstupgrsitt. R und. v.sidLnd
Vriststödj. Vr
St. h.und.Skbl=
+ *Knst. R*
Slappsitt. v.Hft=
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Spändböj. v.Knned
Högst. v.Hft (anläggn. å v.Vr.)
+ *Högsitt. 2B*
Spändst. 2sidbågBr

№ 53.

Bhl. 1. d. 13/5 51.

Motbågst. und. MLnd
Högst. Bbakåt
Strhelsitt. bakåtR
Höggrsitt. 2B.in
Famnstupgrsitt. horiz. plA
V.stödh.strbågst. h.sidBrR (?) omv. m. BrA.uppåt==
Högst. Bfram
H.strh.trappv.snst. tv. sidR i höjd (m. diaphr.)
Högkngrst. pl
Höggrsitt. Bned und. Vr
Spändbågst. 2sidbågBr (rep. åt högr.)

№ 54.

Bhl. 1. d. 22/5 51.

Stupgrbågsitt. R und. Lnd (?)
Halfligg. Bned
Strgrsitt. hög2A
H.strh.trappst. h.sidR (rättad eft. nedre deln af h. lungan.)
Högkngrst. bakåt
Strhelsitt. bakåtR (af Rt.)
Högst. Bfram
V.stödh.strst. h.sidR omv. m. sid. RA.upp==
+ *St. Lftr=*
Strstupgrsitt. vexelS und. 2ALnd
Spändbågst, h.sidbågR omv. m. div. Br

Spändst. tv. M== (näst den sista.)

№ 55.

Bhl. 1. d. 19/6 51.

Motbågst. und. MLnd
Högnigst. B.in
Båggrsitt. R und. mellSkbl
† *Högst. Vr*
Strhelsitt. bakåtR
Krhalfligg. 2Knned
Famnstupgrsitt. vexel (af Rt.) und. 2A (framåt.)
Högkngrst. bakåt und. knKrs
† *Stupgrbågsitt. skruf*
† *Halfsitt. Kn*

+ *St. undA o.*
+ *Slappsitt. pressd (i höjd m. falska refbenen.) (?)*
Spändbågst. linearR==

№ 56.

Bhl. 1. d. $^{14}/_{7}$ 51.
Motbågst. 2Kn und. MLndd
Högst. B.ind und. Vr
Helsitt. bakåtR
Halfligg. B.ut und. Vr
St. pl
Höggrvändsitt. sn. bakåt
Högkngrst. bakåt
† *Höggrvändsitt. HftO*
Vriststödj. bakåt
+ *Stupgrsitt. Nsrot*
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 57.

Bhl. 1. d. $^{20}/_{8}$ 51.
Spändböjdst. d und. MLndd
Högst. B.ind
Vändbågsitt. båg
Strknbågst. 2A
Spändligg. Nck
Krhalfligg. 2Knnedd
Simhäng. 2A
Tåhalfsitt. Kn
Framböjdligg. pl
Krhäfhäng. 2Knnedd
+ *St. undkäksHlsd*
Spändst. fram

№ 58.

Bhl. 1. d. $^{9}/_{9}$ 51.
Halfligg. Lndlyft==
——— *FledsO o. Vr*
Sitt. undA o.
Halfligg. Bnedd (af Rt.)
Sitt. pl
Vriststödj. Vr
(β)
Halfligg. B.ut und. Vr

Stupgrbågsitt. R und. Lndd
Halfligg. B
(β) *Spändbågst. 2sidbågBr*

№ 59.

Bhl. 1. d. $^{15}/_{9}$ 51.
Stupgrbågsitt. R und. Lndd
Högst. Vr
Höggrvändsitt. sn. bakåt
Högst. Bbakåt
Strhelsitt. bakåtR
Kngrhögst. bakåt und. knKrsd
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Vriststödj. bakåt
Kngrst. R X (L^3)
Halfstrtrappst. sn
Höggrsitt. Bnedd
Strbåggrsitt. fram

№ 61.

Bhl. 1. d. $^{26}/_{9}$ 51.
Spändfamnbågst. AO und. Skbld
Högst. B.ind und. Vr
Stupgrbågsitt. R und. Lndd
Högnigst. Bframd
V.strv.trappst. v.sidBr (nedre lungflik.)
Högkngrst. pl
H.stödv.strbågst. v.sidBrA== uppåt omv. m. 2sidBr
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lndd
Tyngdlut. pl
Strbåggrsitt. Br

Bhl. 2. d. $^{13}/_{11}$ 51.
Famnstupsitt. vexel und. mell. Skbld
Högspjernst. Bnedd
Motknst. R
Spändligg. B.ind
Krhalfligg. 2Knnedd
(β) *Perp. stångäntr. (L)*
V.strv.trappst. v.sidBr (nedre lungfliken.)

Tåsitt. Kn
Halfstrligg. pl
(β)
Strkngrlågst. bakåt
Strvändtyngdlut. sn (?)
Stupfall. Bned
Spändbågst. v.sidbågBr (nedre fliken.)

№ 65.

Bhl. 1. d. 27/12 51.
Motbågst. div. R
Halfsitt. Kn
Halfstrtrappst. sn
Vriststödj. bakåt
Tyngdlut. pl
Högsitt. 2B.in
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Högkngrstrst. vexelS und. knLnd m. 2A
Halfstrvändligg. tv
V.strv.trapph.snst. v.framBr.ring
Spjernbågspändst. und. LndB
Spändböjdst. vexelHft

№ 68.

Bhl. 1. d. 2/5 51.
Motst. MLnd
Halfligg. Bned
Motstupgrensitt. R (i olika plan.)
Halfstrhöggrsitt. sn
St. akt. Hfd (bakifr.)
Halfligg. 2B
Strgrsitt. hög2A
Tyngdlut. R (L^3)
Famnstupgrsitt. horiz. plA
St. undSkbl
Strbåggrsitt. Br und. knR

№ 69.

Bhl. 1. d. 17/11 51.
Spändböjdst. und. MLnd
Höghalfkrst. Bbakåt
Spändligg. half
Simhäng. 2A
Grst. 2Kn
Strframligg. ned
Krhalfligg. 2Knned
Spändst. tv. M
Strbåggrsitt. 2A und. knR

№ 72.

Bhl. 1. d. 17/11 51.
Strmotst. fram (af Rt.) und. AxR
Högst. B.in und. Vr
Halfstrhöggrsitt. sn
St. akt. Hfd (bakifr.) omv. m. Nck
Stupgrsitt. skruf
Högst. Bfram und. Vr
Halfstrtrappst. fram
+ *Framböjdligg. Hfd*
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Strtyngdtut. vexelHft und. Lnd (?)
Strbåggrsitt. 2A und. linR

№ 73.

Bhl. 2. d. 14/4 51. *)
Strst. AR
Höggrsitt. Bned
Ligg. pl
St. akt. Hfd
Spändbåghalfkrst. Kn
Bindst. Hft (L^3)
Halfligg. 2B.in
Stödgångst. Sid
Halfkrspändböj. Kn und. MLnd
Strtyngdlut. R und, Lnd
Sitt. längdHj omv. m. ∷ *o. PA*
Spändbågst. vexelHft

№ 75.

Bhl. 1. d. 13/3 51.
Halffamnstödbågst. fram

*) Den första behandlingen är icke återfunnen.

Halfligg. Bned♂ *(af Rt.)*
Halfstrvändhöggrsitt. sn. bakåt
*Stupstrgrsitt. R*𝑠 *und. Lnd*♂
Stödst. B.upp *o.* *(i olika pl.)*
Halfstrhögkngrst. pl
Mottrappst. Vd *omv. m.*
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Halfligg. Kn *und. knveck*♂ *o. Vd==*
Spändst. Lnd

№ 76.

Bhl. 1. d. 27/9 51.
Stödstrbågst. fram
Spändhalfkrbågst. Kn *und. Lnd*♂
Tyngdlut. pl
*Stupfall. Nck*𝑠
Vändhöggrsitt. sn. bakåt
Spändligg. Hnd
*Motknst. R*𝑠
Vriststödj. Vr
Strtyngdlut. horiz. plA
Spändst. Lnd

№ 77.

Bhl. 1. d. 3/1 51.
Motst. MLnd♂
Högst. Bfram♂
*Tyngdlut. R*𝑠
Motbågst. tv. Lnd *(L) omv. m. Krs*
*Låggrsitt. Hft*O *(hfd. framåt böjdt.)*
Höghalfkrst. benbakåt
*Grhalfsitt. R*𝑠 *(i olika plan.)*
Halfstrhöggrensitt. sn
† *Halfligg. Lj==*
Stödstrvändgrst. 2A

Understundom påfallande yrsel. Ömhet i ländtrakten. Fortfarande inflammation nedom svalget, hvilket ger anledning till slemhosta.

Bhl. 2. d. 4/2 51.
Motst. MR♂
Stupfall. Bned♂
Halfstrvändligg. ned♂
Simhäng. tv. Lnd *omv. m. Krsb*
Stödgrst. sid
*Spändligg. Nck*𝑠
Helgrsitt. bakåt
*Halfligg: Hfd*O *omv. m.*
*Motstuphälstödj. R*𝑠
Motst. Bbakåt *und. Lj==*
Spändst. fram

Motgrbågst. h.punktuell iscsiadnerv♂ *omv. m. längdB== (med staf.)*
Stupgrsitt. PNck *und. Hfd* *omv. m. Nck*

№ 79.

Bhl. 1. d. 13/3 51.
*Famnstupgrsitt. R*𝑠 *und. mellSkbl*♂
*Halfligg. Gr*O
St. pl
Halfligg. B.ut *und. Vr*
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Halfligg. Bned♂ *(af Rt.)*
*Höggrsitt. Hft*O *und. MLnd*♂
Krhalfligg. 2Kn
Spändhalfligg. tv. M==
Strbågsitt. fram *und. Br*

Bhl. 2. d. 22/7 51.
Halfspändfamnst. Br
Högst. Bbakåt
Halfligg. pl
*Strbåggrsitt. högA*O
Stupgrbågsitt. skruf *und. Lnd*♂
Halfligg. 2B
*Ligg. half*𝑠 *und. MLnd*♂ *o, Br*
Strstupgrsitt. 2Aned♂
*Stödgrst. Hft*O *und. MLnd*♂ *(L²)*
St. akt. Hfd *(bakifr.)*
Strbåggrsitt. 2A *und. knR==*

№ 80.

Bhl. 1. d. 14/5 51.
Stödstrbåggrst. fram

Spändbåghalfkrst. Kn
Helgrsitt. bakåt
Stödgrst. Hft
Höggrsitt. Bned
Halfstrligg. pl
Strlågkngrst. bakåt
+ *Slappsitt. tv. Hft*
Spändligg. Nck
Grst. 2Kn
+ *Motbågst. tv. Lnd*
Strtyngdlut. 2Aned
Knst. R
+ *Krgrhalfligg. öfvIsb*
Spändbågst. und. MLnd

№ 82.

Bhl. 1. d. 7/4 51.
Strst. AR
Vriststödj. bakåt
Halfstrhelgrvändsitt. sn. bakåt
Spändligg. Nck omv. m. Hnd
Grst. 2Kn
Vändligg. cirk und. MLnd
Högrsitt. Bned
Böjdframligg. pl
Strbåggrsitt. hög2A
+ *Motbågst. tv. R (i höjd m. ventr.)*
+ *Stupgrsitt. Hfd und. PNck*
Spändböj. Knned und. Lnd

№ 83.

Bhl. 1. d. 16/6 51.
Strbågstödst. fram
Halfligg. F.leds o. Vr (anm. h. F.)
Höggrvändsitt. sn. bakåt
V.högst. h.B.upp.framåt (af Rt.) anl. å Vr.
Höggrsitt. Hft
H.vriststödj. h.Fbl (m. staf.)
St. akt. Hfd
H.spjernhalfligg. hB (anl. å tåled.)
Helgrsitt. bakåt
Sitt. h.Stortå omv. m. o. hvarefter längd

Strspändbågst. Br und. MLnd

№ 85.

Bhl. 1. d. 7/8 51.
Motbågst. lin. R
Halfligg. Gr
Stupgrbågsitt. R
Högst. B.in
Helsitt. bakåtR
+ *Ligg. half und. MLnd och Br*
Krhalfligg. 2Kn
Högkngrst. pl (L³)
Spändst. tv. M
Stupgrbågsitt. skruf (L³)
+ *Slappsitt. tv. Hft*
Sitt. hsidHj.konc.längd omv. m. Ör o.
+ *Motgrbågst. MKrs*
Strbåggrsitt. 2A und. knR

№ 87.

Bhl. 1. d. 14/8 51.
Halfstrstödgrst. fram
Spjernhögst. Bned
Höggrvändsitt. Hft
Halfligg. Hfd
Strtyngdlut. R
Simhäng. 2B
Helsitt.
Spändst. tv. M
Grhalfsitt. R (i olika pl.)
+ *Fasthäng. linäntrn. *)*
Slappsitt. tv. Hft
Halfstrspändbågst. Br

№ 95.

Bhl. 1. d. /7 51.
Halfstrbågst. AR
Halfsitt. Kn
Tyngdlut. pl

---

*) Handskriften har det för äntring bestämda tecknet

Vriststödj. bakåt
Strstupgrbågsitt. R und. Lnd
Högst. B.in
Stupfall. Nck
Halfstrhöggrsitt. sn
Spändbågst. vexelHft

№ 96.

Bhl. 1. d. 20/1 51.

Stupgrbågsitt. R und. Lnd
(β) *Sitt. v.HledsO o. Hnd*
——— *v.Skblbåg=*
——— *v.undA o.*
Högsitt. v.lågA=
Sitt. v.öfvAO (L^3)
(β)
Sitt. v.öfvA o. omv. med längdA=
Låggrbågsitt. Br und. knLnd

Bhl. 2. d. /7 51.

St. AxR
Halfsitt. Kn
Högsitt. v.A= (*i olika plan.*)
Halfligg. pl
+ *V.spändgrsitt. Abågs= und. AO* (*m. lina.*)
Tyngdlut. R
Sitt. v.öfvAO omv. m. ned
St. akt. Hfd
H.stödst. v.lågAO
Låggrbågsitt. Br und. knR

№ 97.

Bhl. 1. d. 20/3 51.

Strspändbågst. bakåt (*af Rt.*) *und. Lnd*
Halfsitt. Kn
Strtyngdlut. R und. Lnd
Högkngrbågst. skruf (*L*)
Vriststödj. bakåt
Kngrst. R
Motbågst. div. R
Spjernbågspändst. Bned und. Lnd
Högkngrvändst. sn. bakåt
Spändbågst. 2sidbågBr

Bhl. 1 b. d. 20/3 51.

Motbågst. MLnd
Halfsitt. Kn
St. pl
Vriststödj. Vr
Helsitt. bakåtR
Högst. Bfram
Högkngrst. bakåt
Talhalfkrst. Knned
Stupgrsitt. R und. Lnd
Spändbågst. 2sidbågBr (L^3)

№ 98.

Bhl. 1. d. 30/6 51.

Famnbåggrensitt. 2A= und. mellSkbl
Halfkrspändböj. Knned
Strtyngdlut. half und. Lnd
Stupfall. Bned
Motknst. R
Simhäng. div. R
Höggrvändknst. bakåt
Stödbågst. låg2AO
Halfstrtrappst. fram
V.spändtalst. v.sidBrspiral

№ 99.

Bhl. 1. d. 12/6 51.

Strbåggrsitt. linearR=
Halfligg. GrO
Motstupgrsitt. R
Halfligg. B.ut
St. pl
Höggrsitt. HftO
Trappst. 2sidKn
Strbågsitt. hög2AO
Trappmotst. Kn (*af Rt.*) *und. Kn=*
+ *Motgrbågst. Krsb*
Strbåggrsitt. 2A und. knR=

№ 100.

Bhl. 1. d. $^{19}/_{6}$ 51.

Motbågst. div. R
Vriststödj. bakåt
Famntyngdlut. 2Aned
Stödgångst. S
Höggrsitt. Bned
Knst, R
Halfstrtrappst. sn
Strbåggrsitt. hög2A
Högst. Bfram
+ *V.strh.gångst. v.Aned*
Tyngdlut. vexelHft
Strbågsitt. fram und. Br

Bhl. 2. d. $^{19}/_{8}$ 51.

Halfstrmotbågst. bakåt
Högst. Vr
Spändböj. till h. förning *)
Motbågst. div. R
Framböjdligg. pl
V.famnhöggrsitt. till v.S und. v.A uppåt.
Högst. Bned
V.strv.vändhöggrsitt. till högr
(β) *Motbågst. div. R*
+ *Stuphäng. V*
Vriststödj. Vr
Simhäng. till v.B
(β)

№ 103.

Bhl. 1. d. $^{1}/_{9}$ 51.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. B.upp und. Vr
Halfstrtrappst. fram
Spändhalfkrbågst. Kn

*) Handskriften begagnar det för uttrycket *förning* bestämda tecknet, som närmast liknar det vanliga tecknet för *böjning*. Likaså är fallet nedan vid № 116, 148, 192, (bhl. 2), 205 och flera andra, som ej äro intagna bland de till trycket befordrade behandlingarna.

Motbågst. div. R
Högnigst Kn und. Vr
Stupgrsitt. Hfd omv. m. Nck
Stödstrbåggrst. hög2A
Kngrst. R
Vriststödj. bakåt
V.strtalbågst. v.sidBr-ring (i höjd m. hjertat.)

Bhl. 2. d. $^{5}/_{11}$ 51.

Stödstrbåggrst, fram
Högspjernst. Bned
Helgrsitt. bakåt
Spändligg. B.in
Halfstrligg. pl
Tåsitt. 2Kn
Strframligg. ned
Spjernspändböj. Bned
Strbågtrappst. 2Aned
Höghalfkrst. Vr
Spändböj. vexelHft

№ 105.

Bhl. 1. d. $^{18}/_{11}$ 51.

Frifall. upp
Halfligg. B.ut und. Vr
Vändsitt. båg
Helsitt. bakåtR (af Rt.)
(β) *Högst. Vr*
Motknst. R
Famnst.
Högkngrst. bakåt
(β)
Halfstrhöggrsitt. sn
† *Tåsitt. Kn*
† *Simhäng. div. R*

№ 107.

Bhl. 1. d. $^{8}/_{12}$ 51.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfsitt. Kn
Halfstrhöggrsitt. sn
Vriststödj. bakåt
Tyngdlut. pl

Högst. Bframɗ
Strbåggrsitt. högAO
Högkngrst. bakåt‿ und. knKrsɗ
Famnstupgrsitt. horiz. plA⌒
Högst. B.inɗ
Höggrbågsitt, BrV und. knLndɗ

№. 109.

Bhl. 1. d. ²²/₁₀ 51.

St. AxRɗ
Högspjernst. Bnedɗ
Helsitt. bakåtR⌒ (af Rt.)
Högst. Vr⟩—⟨
Stupgrsitt. skrufww/ und. Lndɗ
Högsitt. 2BN/
Stödgrst. HftO
Grst. 2Kn⌒
Strbåggrsitt. vexelS⌒ und. 2Aɗ
+ *Högsitt. Undkäks⌒*
Vriststödj. bakåt‿
Sitt. längdHj// o. PA=
Spändböjdnigst. 2Kn‿ und. MLndɗ

№. 110.

Bhl. 1. d. ²⁶/₅ 51.

Stödhalfstrst. framww/
Halfligg. B.ut‿ und. Vr⟩—⟨
Helsitt. bakåtR⌒
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A⌒
Spändligg. o—o
† *Simhäng. 2A_ᴢᴢ_*
Spändböjdhalfkrst. Knnedɗ
Höggrvändsitt. sn. bakåt‿
Höggrsitt. perp. 2B.upp‿
Hstödv.strst. sidRA.upp=
+ *Halfstrspändböj. horiz Anedɗ*
Strtyngdlut. Nckɜ
Spändst. fram‿

Bhl. 2. d. ¹⁶/₇ 51.

Strvändgrsitt. 2A⌒
Högst. Vr⟩—⟨
Helsitt. bakåtR⌒
St. pl. A⌒

St. akt. Hfd⌒
Motgrst. Krsb//
Strsitt. hög2AO
Vändsitt. sn. bakåtɗ
Krgrhalfligg. öfvIsbɗ
+ *Stupgrsitt. Rɜ und. Nsr= omv. Pannvik/*
Strsitt. Br⟩—⟨

№. 111.

Bhl. 1. d. ²¹/₁₀ 51.

Spändnigbågst. 2Kn‿ und. MLndɗ
Högst. Vr⟩—⟨
Spändligg. o—o
Högkngrvändst. sn. bakåt‿
St. Ø
Halfligg. Bned (af Rt.)
Höggrvändsitt. HftO
Krhalfligg. 2KnN/
Motknst. Rɜ
Framligg. HfdO
Högst. B.upp‿ und. Vr⟩—⟨
+ *Spändst. tv. M=*
Stödgrst. framww/

№. 112.

Bhl. 1. d. ³⁰/₁₀ 51.

Spändböjdst. snHft‿
Halfligg. B.ut‿ und. Vr⟩—⟨
Vändgrhögsitt. HftO
Högst. Vr⟩—⟨
St. Ø
Krhalfligg. 2Knnedɗ
Framböjdligg. pl. ww/
Halfligg. Bnedɗ (af Rt.)
Framligg. HfdO omv. m. Nckɜ
Högst. B.inɗ und. Vr⟩—⟨
St. Hlsådɗ
Spändst. fram‿

№. 113.

Bhl. 1. d. ¹/₁₀ 51.

Halfstrmotst. ARɗ
Högst. Vr⟩—⟨

Motknst. Rʃ
Spändbåghalfkrst. Knedó
Stupgrbågsitt. skruf∿∿/
Grst. 2Kn^ᴗ
Halfstrtrappst. sn⌐_,
Högspjernst. Bnedó
Böjdspändligg. div. R//
Högkngrst. bakåt⌐_, und. knKrsó
Högst. B.inó und. Vr⟩—⟨
Spändböj. vexelHft∿∿/

№ 114.

Bhl. 1. d. 1/12 51.

Stupgrbågsitt. Rʃ und. Lndó
Viststödj. Vr⟩—⟨
Höggrsitt. Hft⁰
St. akt. Hfd^ᴗ (bakifr.)
Slappsitt. tv. Hft⁼
Ligg. halfʃ und. MLndó
Högst. Bbakåt⌐_,
Högknst. bakåt⌐_, und. knKrsó (L)*
V.stödh.strst. h.A.up==
Stupgrsitt. skruf∿∿/
Halfsitt. Kn^ᴗ
Spändst. tv. M==
St. Hlsådó
St. Lftr⁼
Strbåggrsitt. 2A^ᴗ und. knR==

№ 116,

Bhl. 1. d. 9/9 51.

Strspändbågst. bakåt∿∿/ (af Rt.)
Högst. Bframó
*Spändböjdst. till höger förning (af Rt. *)*
Framböjdligg. pl∿∿/
V.siuhäng.A^ᴗ
Strtyngdlut. Nckʃ
† *Vändligg. cirk∿∿/ und. MLndó*
Hstrspändböj. horiz. hAnedó
Tyngdstrlut. halfRʃ und. Lndó
+ *Spändbågst. midtBr//*

---

*) Samma anmärkning som vid № 100 bhl. 2.

Strkngrst. bakåt⌐_,
Sitt. Ör⁼
Strframböjdligg. 2A^ᴗ

№ 117.

Bhl. 1. d. 8/12 51.

Strbågvriststödj. vexelS^ᴗ und. 2Aó
Spjernhögst. Bnedó
Stödgrst. S⁄ʌ (händerna f. pannan.)
Spännligg. Nckʃ
Helsitt. bakåt⌐_,
Strtyngdlut. vexel∿∿/ und. 2Aó
Halfkrspännböj. Knnedó
Halfstrligg. pl.∿∿/
Tyngdlut. Undkäks⁼ omv. m. vÖr⁼
Strspännböjdst. pl.∿∿/

№ 122.

Bhl. 1. d. 5/2 51.

Halfspändfamnst. fram∿∿/ und. Axó
Halfligg. F.leds⁰ o. Vr⟩—⟨
Höggrsitt. Hft⁰
Högst. B.inó
Slappsitt. tv. Hft⁼
Halfsitt. Kn^ᴗ (anläggn. å Vr.)
Ligg. halfʃ und. MLndó o. Br⟩—⟨
Halfligg. B.ut◡_ und. Vr⟩—⟨
Famnst. 2A⁰
V.krhalfligg. v. undRfb⁼
Tyngdlut. Undkäks⁼
Strspändbågst. Br⟩—⟨ und. Lndó

№ 123.

Bhl. 1. d. 18/2 51.

Halfstrmotst. AxRó
Högst. Vr⟩—⟨
Halfstrhöggrsitt. sn⌐_,
Låggrsitt. Hft⁰
Högst. B.inó
*Stupst. konc. M_⌐z_*
Strtyngdlut. Rʃ und. Lndó
Ligg. halfʃ und. MLndó o. Br⟩—⟨
Halfligg. Bnedó
Spändst. Lnd⟩—⟨

Bhl. 2. d. 22/4 51.

Spändböj. 2A
Högst. Bbakåt
Halfstrligg. pl
Stödgångst. S
Spändligg. B.in
Helgrsitt. bakåt
Strlågknst. bakåt
Stödgrst. Hft
Tåsitt. Kn
Krhalfligg. 2Knned
Stödstrbågst. fram

№ 124.

Bhl. 1. d. 3/3 51.

Frist. R
Halfligg. Kn.ut und. Vr
Vändsitt. båg
Krhalfligg. 2Knned
Framligg. Nck
Famnst. 2A
Vriststödj. Vr
Simhäng. 2A
+ *St. Undkäk omv. m.*
Halfligg. Bned (af Rt.)
+ *V.krhalfligg. v.krumM*
Spändst. fram

Bhl. 2. d. 24/4 51.

Spändböj. 2A o. spetslut. R
Balansst.
Strframligg. vexel und. R
Krhäfhäng, 2Knned
Spändligg. Nck
Strligg. 2A
Halfkrspändböj. Kn und. Lnd
Simhäng. 2A
Krhalfligg. undRfb
Vriststödj. bakåt
Halfligg. Hfd
+ *Stupst. hög.undRfb (?)*
+ *St. Lftr*
Spändböj. sn (anlägg. vid Hft.)

№ 125.

Bhl. 1. d. 4/3 51.

Spändfamnbågst. Br und. Skbl
Högst. Vr
Famnstupst. 2Aned
Vriststödj. bakåt
Strbåggrsitt. hög2A
Ligg. pl
Slappsitt. tv. Hft
Högnigst. B.in
+ *V.krhalfligg. part. M*
Spändst. tv. M
Krgrhalfligg. öfrIsb
+ *Sitt. längdHj omv. m. PA*
Spändböjdst. vexelHft

Bhl. 2. d. 1/5 51.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfsitt. Kn
Spändböj. Knned
Högsitt. 2B
Bindst. Hft
Stödbågst. lågv.A und. Brmusk
+ *Framböjdligg.*
Grst. 2Kn
Framligg. Hfd omv. m. Nck och Nrot
Knst. R
Motgrbågst. MKrs
Sitt. Pvik o. Nrot omv. m. konc. Hj (?)
Spändst. 2sidbågBr

№ 127.

Bhl. 1. d. 20/3 51.

Spändfamnbågst. Br und. Skbl
Högst. Vr
Tyngdlut. pl (L^3) *(händ. i sid.)*
Halfligg. B.ut und. Vr
Trappst. sn (händ. i sid.)
Vriststödj. bakåt
Högst. Bfram
Famnstupgrsitt. vexel (af Rt.) und. A (bakifr.)

+ *Höggrsitt. sid*
Halfsitt. Kn
Stödstrvändgrst. 2A

№ 128.

Bhl. 2. d. 17/6 51.

Halfstrspjernspändböj. und. ALndB
Strtyngdlut. 2Aned
Spändlig. Nck
Helgrsitt. bakåt
Strbågvriststödj. vexelS und. 2A
Grst. 2Kn
Bindst. Hft
Strframligg. ned
Spjernspändböj. Bned (af Rt.)
Strstödbåggrst. fram

№ 129,

Bhl. 1. d. 20/3 51.

Frist. R
Högst. Vr
Vändsitt. båg
Strst. 2A
† *Spändligg. Vr*
St. akt. Hfd (bakifr.)
+ *Högst. Vr*
Strframböjdligg. 2A
Krhalfligg. und.Rfb
+ *Spändst. tv. M*
Stupgrsitt. PNck und. Hfd omv. m. Hj
+ *Krgrhalfligg. öfvIsb*
Spändböj. vexelHft

Bhl. 2. d. 22/5 51.

Spändböj. 2A und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Halfstrhöggrvändsitt. sn. framåt
Krhäfhäng. 2Knned
Spändligg. Vr
Framböjdligg. Hft (L^3) *(?)*
Balansst.
Slappsitt. tv. Hft
Ligg. half und. MLnd o. Br

Stuphäng. Hfd
Motgrbågst. MLnd
Stupsitt. Nsr
+ *Krhalfligg. öfvIsb*
Stödstrgrst. fram

№ 130.

Bhl. 1. d. 17/4 51.

Strgrsitt. fram
Halfligg. Gr
Vändsitt. båg
Halfligg. B.upp (af Rg.)
Strstupgrsitt. R (anläggn. längs rygg.
Krhalfligg. 2Knned
+ *Vändhalfligg. cirk und. M o. Lnd*
Balansst.
Krhalfligg. tv. M
Halfligg. Lndlyft

№ 132.

Bhl. 1. d. 18/6 51.

Spändböj. Hfd bakåt (af Rt.)
Vriststödj. bakåt
Krligg. 2Knned
Framligg. Hfd omv. m. Nck
Stödgrst. Hft
Tyngdlut. Undkäks
Spändligg. Nck
Krhäfhäng. 2Knned
Stödst. Matstrupfram
Spändböjdst. vexelHft

№ 135.

Bhl. 2. d. 25/7 51.

Motbåggrst. div. R
Högst. Bbakåt
Vändhöggrsitt. sn. bakåt
St. akt. Hfd (bakifr.)
Helsitt. bakåtR
Halfstrvändgrsittande A under Brmusk
Krhalfligg. 2Knned
Knst. R

Högkngrst. bakåt⌐ und. knKrs∂
Sitt. Hjlängd// omv. m. koncent.Hj∂
Spändbågst. 2sidbågBr⁀//

№ 136.

Bhl. 1. d. 3/9 51.

Strstupgrsitt. vexel∿∿/ und. mellSkbl∂
Högst. B.in∂ und. Vr⟩—⟨
Famntyngdlut. R∫ und. Lnd∂
Halfstrtrappst. sn⌐
Höggrsitt. Bned∂
*I. s. f. Stupfall. Nck∫ nyttjas Ligg. half∫ und. MLnd∂ o. Br⟩—⟨ *)*
Strbåggrsitt. hög2A°
+ *Slappsitt. tv. Hft⁼*
Simhäng. div. R//
+ *St. tv. M==*
+ *Krhalfligg. öfvIsb∂*
Motgrbågst. längdKrsb==
Strbåggrsitt. 2A^ und. knR==

№ 141.

Bhl. 1. d. 20/11 51.

Motbågst. lin. R==
*Halfsitt. Kn^*
Stupgrbågsitt. R∫ und. Lnd∂
Högst. Vr⟩—⟨
Högkngrst. bakåt⌐ und. knKrs∂
Slappsitt. tv. Hft⁼
+ *Kngrst. R⊥*
Halfligg. 2B∿/
Ligg. half∫ und. MLnd∂
Höggrsitt. Bned∂ und. Vr⟩—⟨
St. Hlsåd∂
Spändst. tv. M==
Spändbågst. 2sidbågBr⁀//

№ 143.

Bhl. 1. d. 22/1 51.

Motst. MLnd∂
*Halfsitt. Kn^*

*) Detta skrifsätt betydde, att ändringen gällde blott för några dagar. Jfr äfven № 149 m. fl.

St. pl. ∿∿/
Famnstupgrsitt. R∫ und. mellSkbl∂
Högst. Bbakåt⌐
Halfstrvändgrsitt. fram∿∿/
Spändbåghalfkrst. Knned∂ und. Lnd∂
Strbåggrsitt. hög2A°
+ *V.krhalfligg. v. undRfb⁼*
Vriststödj. Vr⟩—⟨
+ *St. Hlsåd∂*
† *Spändbågst. 2sidbågBr⁀//*

№ 145.

Bhl. 1. d. 4/4 51.

Stödstrgrst. fram∿∿/
*Halfsitt. Kn^*
*Strframböjdligg. 2A^*
Krhalfligg. 2Knned∂
Strframligg. ned∂
Spändligg. o—o
Balansst. ∂
+ *Stuphäng. Hfd°*
Framböjdligg. pl.∿∿/
Krhäfhäng. 2Knned∂
Sitt. Pviks// omv. m. PA==
Spändst. fram⌐

Bhl. 2. d. 27/5 51.

Spändböj. 2A^ o. spetslut. R∫
Spändligg. B.in∂
Strframligg. ned∂
Stupst. hög. undRfb_⌐⌐_
Stödgrst. Hft°
*Simhäng. 2A^*
Helgrvändsitt. sn.bakåt⌐
Strkngrvändst. bakåt⌐
Spändböjdspjernst. Bned∂
Stuphäng. Hfd°
Spändstrböj. A upp∂ (?)

№ 146.

Bhl. 1. d. 7/4 51.

Stödstrvändst. fram∿∿/
Högnigst. B.in∂
Halfstrtrappst. sn⌐

Stödgrst. sid (*händ. f. pann.*)
Mottyngdlut. R
Höggrsitt. Bned
Strframligg. ned
Simhäng. 2A
Strkngrst. bakåt
Spändböjdst. vexelHft

№ 147.

Bhl. 1. d. 4/6 51.
Stödhalffamst. fram
Halfsitt. Kn
Strbåggrsitt. 2A
Bågtyngdlut. pl.
St. akt. Hfd (*bakifr.*)
Högst. Bfram
Ligg. pl.
Krhalfligg. 2Kn
Strbåggrsitt. hög. 2A
Högkngrvändst. sn.bakåt
Spändst. fram

№ 148.

Bhl. 1. d. 13/10 51.
V.strst. AxR
Högst. Vr
V.strhöggrsitt. till v. förning (*af Rt.*) *und. v.A* *)
Krgrhalfligg. 2B
V.spändbågst. *und. hsidR och vsidBr*
† *Slappsitt. vHft*
+ *V.strh.gångst. v.Aned*
St. h.sidRlängd (*mell. skuld.*)
V.strhelsitt. bakåtR
(β) *Vriststödj. Vr*
Höggrsitt. v.Skuldhöjd (*anläggn. å v.Hand.*)
Högkngrst. bakåt *und. knKrs*
(β)
V.strbågsitt. fram *und. Br*

*) Samma anmärkning som vid № 100, 116.

Stupst. konc. högtv.M (*näst före den sista.*)

№ 149.

Bhl. 1. d. 18/10 51.
Motst. MLnd
Halfligg. Gr
St. pl.
Högst. Bbakåt
Strst.
Höggrvändsitt. sn.bakåt
Halfligg, B.ut *und. Vr*
Halfstrtrappst. sn
Vriststödj. Vr
Strbågsitt. fram *und. Br*

Bhl. 2. d. 18/11 51.
Halfstrstödst. fram
Halfsitt. Kn
Helsitt. bakåtR
Högst. Bfram
St. pl. A
Motstupgrsitt. R (*i olika plan.*)
Halfligg. B.ut *und. Vr*
† *Stupst. konc. tv. M*
Högst. Vr
Strbåggrsitt. 2A *und. knR*

Bhl. 3. d. 29/12 51.
Spändfamnst. A *und. Skbl*
+ *Högst. Bfram*
Ligg. pl.
Högst. B.in
Tyngdlut. R
I. s. f. Helsitt. bakåt *användes: Ligg. half* *und. MLnd*
St. , *hvarannan dag Simhäng. 2A*
Högkngrvändst. sn.bakåt
Spjernhalfligg. Bned
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Halfstrhöggrsitt. sn
+ *Stupst. konc. tvM*
Strbåggrsitt. 2A *und. knR*

№ 150.

Bhl. 2. d. ¹/₁₁ 51.

V.strmotst. AR (s)
Halfsitt, Kn
Höggrsitt. HftO und. MLnd
H.sidgrligg. ned
H.högst. v.HftV
Motbågst. v. tv. R (i höjd m. ventrikeln.)
† *Motstupgrsitt. R i olika plan. 2sidR *)*
Krgrhalfligg. vexel und.2Rfb omv. m. =
Stupgrbågsitt. PNck= und. O
Spändv.spjernböj. v.B.upp (und. LndRstöd.)
St. h.Skbl=
+ *Spändst. tv. M==*
Spändbågst. vexelHft

Bhl. 2. d. ²⁰/₁₂ 51.

Strspändböj. pl. (L³)
Spjernhögst. Bned
Helsitt. bakåt
Strtyngdlut. 2Aned
Bindst. HftO hvarannan dag. Framböjdligg. HftO
Tåsitt. Kn
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Krhalfligg. undRfb= hvarannan dag: Simhäng. tv. Lnd
I. s. f. Tyngdlut. pl. Stupst. PNck=
+ *Motbågst. v.sidR*
Högnigst. B.in
Stupfall. h.Skbl= (?)
Stödstrbågst. 2A hvarannan dag: Motbågst. linearR==

№ 151.

Bhl. 1. d. ¹⁰/₁₁ 51.

† *Spändfamnst. AO*

Högst. B.in und. Vr
Spändligg.
Stödgångst. Sid
† *Stödst. B.upp o. i olika pl.*
† *Helsitt. bakåtR (af Rt.)*
Tyngdlut. R
Halfstrligg. pl.
Högkngrst. bakåt
Höggrsitt. HftO (hfd framåt böjdt)
Stupfall. Bned
Stödstrbågst. 2A

№ 152.

Bhl. 1. d. ¹⁰/₂ 51.

Motbågst. MLnd
Halfligg. GrO
Helsitt. bakåtR
Halfligg. Bned (af Rt.)
Höggrvändsitt. sn.framåt
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Knst. RX
Krhalfligg. 2Kn√
Stupgrbågsitt. skruf und. Lnd
Spändst. vexelHft

№ 153.

Bhl. 1. d. ⁶/₂ 51.

Famnbåggrsitt. R und. Lnd
Högst. B.in
Halfstrvändgrsitt. högAO
Strstupsitt. R und. Lnd
Vriststödj. Vr
† *Högkngrst. bakåt und. knKrs*
Helsitt. bakåtR (af Rt.)
Halfligg. B.ut und. Vr
Låggrbågsitt. BrV

Bhl. 2. d. ²⁰/₅ 51.

Spändstrböjdst. und. MLnd
Högnigst. B.in (af Rt.) (?)
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Högsitt. 2B√
Knst. RX
Vriststödj. bakåt

*) Otydligt skrifvet. Äfven R 12 är modligen en felskrifning.

Spändböj. Knned♂
Grst. 2Kn⌒
Simhäng, 2A⌒ und. Lnd♂
+ *Grmotbågst. skruf〰/ und. Krsb♂*
Spändböjdst. vexelHft〰/

№ 154.

Bhl. 1. d. $^3/_4$ 51.
Strst. AR♂
Höggrsitt. Bned♂
Spändligg. Nck∫
Högnigst. B.in♂
+ *Bindst. Hft0*
Halfstrligg. pl〰/
Tåsitt. 2Kn〰
Simhäng. tv. Lnd// (i höjd m. njur.)
Strtyngdlut. vexel〰/ und. Lnd♂
*Sitt. motHj// omv. m. Hj∴ *)*
Spändbågst. vexelHft〰/

№ 155.

Bhl. 1. d. $^{17}/_1$ 51,
Famnbågsitt. horiz. plA⌒
Halfligg. Gr0 (L³)
Helsitt. bakåtR⌒
Krhalfligg. 2KnЛ/
Vändsitt. sn.bakåt♂
Halfligg. B.ut〰 und. Vr≻—≺
Slappsitt. tv. Hft═
Halfligg. B.upp⌐⌣
+ *Ligg. half∫ und. MLnd♂ och Br≻—≺*
+ *Halfligg. 2B.in♂*
Spändhalfligg. tv. M═
+ *Krgrhalfligg. öfvIsb♂*
Halfligg. BrV═

№ 156.

Bhl. 1. d. $^{14}/_5$ 51.
Strsitt. längdLnd═
Krhalfligg. 2KnЛ/ (L³)

---

*) Verkställighetsordet uttryckes med sitt tecken i handskriften.

Motstupsitt. R∫ (i olika pl.)
Halfligg. B.ut〰 und. Vr≻—≺
St. akt. Hfd⌒ (bakifr.)
Högst. Bfram♂
Motgrst. Krsb///
Halfligg. B.upp⌐⌣
Halfstrsitt. sn⌐⌣
St, h.undSkbl♂═
Strsitt. Br≻—≺

№ 157.

Bhl. 1. d. $^{12}/_9$ 51.
Strspändbågst. bakåt♂ und. Lnd♂
Höggrsitt. Bned♂
Spändböjdligg. Krsb///
Krhäng. 2Knned♂
Stupfall. 2A⌒
Tyngdlut. pl. 〰/
Helsitt. bakåt⌐⌣
Grmotst, Krsb///
Framböjdligg. pl. 〰/
Grhalfligg. Lj══
Spändst. fram⌐⌣

№ 158.

Bhl. 1. d. $^1/_{10}$ 51.
Strstupgrsitt. R∫ und. Lnd♂
Höggrsitt. 2B.upp⌐⌣
Tyngdlut. pl.〰/
Högst. Vr≻—≺
(β) Kngrst. RΣ
Grst. 2Kn⌒
+ *Simhäng. v.tvR/// (i höjd m. ventrikeln.)*
Stödgrst. Hft0
Högsitt. 2BЛ/
+ *Motbågst. v.tvR// (i höjd med ventrikeln)*
Spändhalfkrbågst. Kn〰 und. Lnd♂ (∫)
(β)
V.krhalfligg. v.sidM═ (i trakten af mjelten) omv. med H.stöd.v.strst. v.sidM//

Spändst. fram

(ʃ) Motgrbågst. linear2B==

№ 159.

Bhl. 1. d. 20/10 51.

Spändfamnbågst. bakåt
Högst. Bbakåt
Strbåggrsitt. hög2A
Höggrvändsitt. Hft
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
+ Perp Linäntr.
Motgrbågst. Krsb
Krhalfligg. 2Kn
Stödgrst. Hft
+ Perp. Linäntr.
Simhäng. Krsb
Krhalfligg. öfvIsb
Strbåggrsitt. 2A und. knR

Bhl. 2. d. 1/12 51.

Famnspändböj. pl.
Halfsitt. Kn
Stupfall. Nck
Halfstrligg. pl.
Halfstrtrappst. sn
+ Per. Linäntr.
Spändböjdligg. Krsb
Höggrsitt. 2B.upp
Bindst. Hft
+ Perp. Linäntr.
Simhäng. Krsb
+ Spändböjdgrst. 2Kn und. MLnd
Helgrsitt. bakåt
Krgrhalfligg. öfvIsb
Spändböjdst. vexelHft

№ 166.

Bhl. 1. d. 8/11 51.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. B.upp (af Rt.)
Ligg. pl.
Strtyngdlut. R
Ligg. half und. MLnd o. Br
Vriststödj. Vr
+ V.krhalfligg. part. M
Framligg. Hfd omv. m. Nck
Sitt. Undkäks omv. m. Tyngdlut. Käk
+ V.motstödst. v.Abakåt (?)
Spändst. tv. M==
+ H.str.v.gångst. h.Aned
Framböjdligg. pl.
+ St. Hlsåd
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 167.

Bhl. 1. d. 18/11 51.

Spändböjdhalfkrst. und. MLndKn
Halfsitt. Kn
Stupgrsitt. skruf und. Lnd
Högspjernst. Bned
(♁) Högkngrst. bakåt und. knKrs
Högsitt. 2B
Kngrst. R
Vriststödj. bakåt
Stupgrbågsitt. R und. PNck omv. m.
Spändst. tv. M==
Högst. Vr
Spändst. vexelHft

(♁) Högkngrbågst. skruf und. knKrs
Motbågst linearR==

Bhl. 2. d. 23/12 51.

Spändböj. 2A o. spetslut. R
Spjernhögst. Bned
St. akt. Hfd
Bindst. Hft utbytes hvaran. dag mot:
Vändligg. cirkel und. MLnd
Högsitt. 2B
Framligg. Nck
Strlågkngrst. bakåt
Kngrst. R
Grst. 2Kn
+ St. Hlsåd

Högkngrbågst. skruf ⌣⌣ *und. knKrs*
Stuphäng. V (*hvarann. dag.*) *)
Sitt. motHj omv. m. *PA*═
+ *Stupsitt. Nrot*═
Stödstrgrst. fram ⌣⌣

Höggrsitt. 2Bned (omv. m. 7:de *Rr.*)

№ 169.

Bhl. 1. d. 22/1 51.
Sitt. h.Undarm o.
(β) *Sitt. h.Hndleds* o.
(γ) *Sitt. h.Skbl*═
Högsitt. låg h.A═ *omv. m. längdA*═
Sitt. h.A
Sitt. h.deltoïd omv. m.
(β)
*Sitt. h.öfvA*O *omv. m. längdA*═
(γ)
Låggrsitt. Br

№ 171.

Bhl. 1. d. 14/3 51.
Stupbåggrsitt. R und. *Lnd*
Halfligg. Bned
Höggrsitt. pl ⌣⌣
St. akt. Hfd (*bakifr.*)
Halfligg. 2B
Stupgrsitt. R
*Halfligg. Gr*O
Högkngrst. bakåt
Motbåggrst. h.ischiadn omv. med *längdB*═
Låggrbågsitt. Br

Fötterna kalla. Tyngd och yrsel om mornarna och under natten.

№ 174.

Bhl. 2. d. 16/4 51.
Strstupgrbågsitt. R und. *Lnd*
*Halfligg. Gr*O

---

*) I en afskrift läses *Stuphäng 2A*

*Strbåggrsitt. högA*O
Höggrvändsitt. sn.bakåt
Halfstrhögkngrst. pl ⌣⌣ omv med *Höggrsitt. Hft*O (*hvarann. dag.*)
Halfligg. 2B (*rep. utifr. in.*)
+ *Halfstrligg. båg* ⌣⌣
St. akt. Hfd (*bakifr.*)
Högst. B.in omv. m. *ytterB* (*anläggn. å smalben.*)
Strtyngdlut. vexelHft ⌣⌣
Spändst. tv. M═
Spändbåghalfkrst. Kn und. *Lnd*
+ *Krhalfliggg. 2öfvIsb*
Stödstrbågst. 2 A

№ 175.

Bhl. 1. d. 6/5 51.
Halfstrst. AxR
Halfligg. B.ut und. *Vr*
Halfstrhöggrsitt. sn.
Högst. Bfram
*Strbåggrsitt. högA*O
Stupgrsitt. skruf ⌣⌣ und. *Lnd*
Spändbåghalfkrst. Kn und. *Lnd*
Halfligg. pl ⌣⌣
Spändligg. Vr
+ *Kngrst. R*
Spändst. tv. M═
Spändbågst. 2sidbågBr omv. m. *div. midtBr*

№ 178.

Bhl. 1. d. 14/8 51.
Motbågst. MLnd
Högst. Vr
Höggrvändsitt. sn.bakåt
Spjernhalfligg. Bned und. *Vr*
*Stupgrsitt. Hfd*O omv. m. *Nck* ⌣⌣
Högst. Bfram
Tyngdlut. Hfd und. *PNck*═
Vriststödj. Vr
Sitt. Ör═ och *mastoidal*
Spändst. vexel Hft ⌣⌣

№ 179.

Bhl. 1. d. $^{15}/_{9}$ 51.
Motbågst. MLnd
Halfligg. B.ut
Vändhöggrsitt. sn.bakåt
(β) Högst. Vr
Stupgrsitt. R
Krspändbågst. Knned und. Lnd
Strbåggrsitt. högAO
Halfligg. 2B
*Knst. R*Ẋ
+ Halfligg. B.ut und. Vr
V.krhalfligg. v.undRfb=
(β)
Sitt. Hjlängd ff *omv. m. PA*==
Spändst. vexelHft

№ 181.

Bhl. 1. d. $^{2}/_{10}$ 51.
Strbåggrsitt. hög2AO
Stupgrsitt. Nck
Högst. Vr
+ Halfligg. HfdO
Stupgrsitt. skruf
+ Motbågst. lin.R==
Vriststödj. Vr
+ Höggrsitt. HftO
*Sitt. Nckhudpress (med hudpress. *)*
+H.spjernhalfligg. Bned
Spändbågst. Lnd

St. (*eft. 5:te rörelsen.*)

№ 183.

Bhl. 1. d. $^{6}/_{11}$ 51.
Famnmotst. fram (af Rt.) und. AxR
Högst. Bbakåt
Halfligg. pl
+ Högst. Vr
Strsitt. hög2AO

*) Samma lilla redskap, som vanligen kallades «broms» eller klemmare.

+ Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Högkngrst, pl
Halfligg. 2B
Strtyngdlut. R und. Lnd
Vriststödj. Vr
St. undSkbl=
Strbåggrsitt. Br

№ 185.

Bhl. 1. d. $^{2}/_{12}$ 51.
Motst. MLnd
Halfligg. GrO (anm. v. knät.)
Strgrsitt. högAO
Tygdlut. R
Halfligg. v.Kn und. Knvecks o. sidKn
Höggrsitt. HftO
Vriststödj Vr
H.handstödj. Tumm= *omv. m.*
Högst. Bbakåt
Strbåggrsitt. Br

№ 186. *)

Bhl. 1. d. $^{21}/_{11}$ 51.
Stödhalffamnst. fram
Halfligg. B.ut und. Vr
Högsitt. Bned
Höggrhalfstrsitt. sn
Knst. Br=
Halfligg. GrO
Spändst. tv. M==
Vriststödj. Vr
Halfligg. pl.
Högsitt. Bn
Strsitt. fram o. =

№ 190.

Bhl. 1. d. $^{31}/_{1}$ 51.
Strbåggrstupsitt. R und. Lnd
(β) Högst. Vr
V.strh.gångst. v.Aned
Vriststödj. bakåt

*) Tryckt efter en afskrift.

Simhäng. 2A~
H.spjernspändböj. h.B.upp~ (*af Rt.*)
Halfsitt. Kn~
Framböjdligg. pl~
+ *Spjernhalfkrst. Kn*~
H.str.h.trappst. till v.~
St. h.undSkbl~
Strframligg. ned~
(β)
V.spändböjdnigst. ~ *und. MLnd*~

№ 191.

Bhl. 1. d. 3/3 51.

Strfall. upp~ *o. strspetslut. R*~
Balanst. ~
Strframböjdligg. 2A~
Krhäfhäng. 2Knned~
Spändligg. o—o *omv. m. Nck*~
Famnframböjdligg. 2Aned~ (*af Rt.*)(?)
Högnigst. B.in~
Spändböj. Hft~
Högkngrst. bakåt~
Strstödgrbågst. fram~

Bhl. 2. d- 22/5 51.

Strbågknst. R~ *und. AR*~
Spändligg. Bned~
Famnframböjdligg. horiz. pl. A~
Halfkrhäfhäng. Kn~
Höggrsitt. bakåt~ (*händ. f. pann.*)
Framstupligg. R~ *und. Nsrot*~
Vändhöggrsitt. sn.framåt~
Simhäng. 2A~
Stuphäng. 2A~
Spändfamnböjdst. fram~ (*af Rg.*) *anl. å utsträckt arm.*

№ 192.

Bhl. 1. d. 2/5 51.

Strbågst. AR~
Höggrsitt. Bned~
H.famnstupgrsitt. till h~ (*af Rt.*)
Framböjdligg. pl~
Strbågtrappst. vexelS~ *und. 2A*~
Famntyngdlut. 2Aned~
Spändligg. Nck~
Halfsitt. Kn~
H.strh.vändhöggrsitt. till v. sn.framåt~
Strframligg. ned~
Sitt. 2Hj::: *omv. m. PA*= *)
Strstupgrbågsitt. 2A~ (*framifr.*) (?)

Bhl. 1. d. 6/11 51.

V.spändböjdst. till h~ (*af Rt.*) *und. Lnd*~
Spjernhögst. Bned~
Spändligg. Hnd~
Strkngrst. bakåt~
H.snspändst, till vHftföring **)
Vstrhgångst vAned~
Famnframböjdligg. horiz. pl. A~
St. h.undSkbl~ *utbytes mot Strtyngdlut. pl*~ *und. 2A*~
Spjernspändböj. B.upp~ (*af Rt.*)
Simhäng. 2A~
+ *Strframligg. ned*~
+ *Stödstrböjdst. fram*~

№ 194.

Bhl. 1. d. 14/5 51.

Spändböj. till h.~ (*af Rg.*)
Viststödj. bakåt~
Spändligg. o—o
H.sidstrgrligg. o—o
V.krspändböj. v.Knned~
V.vändframböjdligg. o—o
H.vändspändligg. ned~ (*anläggn. å h. höft, venstr. sidan nedåt.*)
V.str.h.sidligg. ned~
V.str.v.trappst. till h~
V.strknst. R~
H.famnframböjdligg. höger Aned~ (*af Rg.*)

---

*) Punkteringen uttryckt med sitt tecken i handskriften.

**) Jfr № 100, 116, 148.

Bhl. 1. d. 23/7 51.
H.str.v.snspändböj. h.A.inåt
Lågstrkngrst. bakåt
Spändgrligg. till h
V.sidstödst. perp. v.Aned
H.högst. v.Hft
V.krspändbågst. v.Kn und. Lnd
H.högst. v.B.in
V.spjernspändböj. horiz. v.B.upp
(stöd und. Lnd.)
V.str.v.trappst. till h (af Rg.)
H.vändspändligg. v.B.in
H.famnframböjdligg. till h (af Rt?)

№ 196.

Bhl. 1. d. /6 51.
V.famn.h.spändböj. v.Aned
Vriststödj. bakåt
V.stödgångst. S
Simhäng. 2A
Framböjdligg. pl
Högst. Vr
Slappsitt. tv. Hft
H.str.v.sidgrligg. ned
H.strtyngdlut till v
V.famnframböjdligg. till h
Sitt. HjNck omv. m.::: o. PA=
Spändst. tv. M=
Strtyngdbåglut. R und. Lnd

H.strgrbindtyngdlut. till v

№ 197.

Bhl. 1 b. d. 16/6 51.
V.spändbågst. und. MLnd
Krhalfligg. 2Kn
H.str.v.sidgrligg.
H.strtyngdlut. till h
H,krspändbågst. h.B
Strframligg. ned (?)
H.famnhelfallsitt. v,A.upp
Motknst. R
Spändligg. Nck
Spändböj. vexelHft

№ 199.

Bhl. 1. d. 4/8 51.
V.strtalbågst. v.Aned (springstolp.)
H.krspändböjdst. h.Knned
Strgr.h.sidligg.
V.str.vändframböjdligg. till h
V.str.h.gångst. v.Aned
V.spändböj. till v (af Rt.) (?)
V.högst. h.Hft
+ Spändligg. Nck omv. m. Hnd
V.str.h.vändtyngdlut. sn
V.talspändböjd. v.A.upp (förn.) af Rt.
V.strkngrst. R (?)
V.strframböjdligg. v.Aned
+ Sitt. Ör o. mastoidal
H.snspändböj. till v.Hft

Bhl. 2. d. 6/10 51.
V.strtalbågst. v.Aned (springstolp.)
Högsitt. 2B
V.vändspändligg. v.Hftned
Högkngrst. skruf
V.str.h.gångst. v.Aned
V.spändböj. till v (af Rt.) (?)
V.högst. h.Hft
Kngrst. R
Grst. 2Kn
Stödgrbågst. Hft
Höggrsitt. 2Bned
+ Motgrbågst. skruf und. knKrs
H.snspändböj. till v.Hft

Bhl. 3. d. 22/11 51.
H.spändböj. A und. MLnd
Högsitt. 2B
Spändligg. Hnd
H.vändkngrbågst. sn.bakåt
H.strgångst. h.Aned
H.simhäng. till v
Framböjdligg. pl
Knst. R
Grst. 2Kn
V.sidgr.h.strligg. h.Aned (eft. kroppens längdlinie.)

Höggrsitt. 2B,upp⌐
V.sn.h.strhögst. till v⌐ *und. h.B.in*

№ 201.

Bhl. 1. d. 18/8 51.

Frist. R
Halfligg. B.ut
St. akt. Hfd (bakifr.)
Spändböjdst. till v.Hft⌐
V.strbåggångst. v.Aned
Vändsitt. båg
Frifall. upp
Halfligg. Bned
Spändst. tv. M (?)
Stödstrst. 2A

№ 202.

Bhl. 1. d. 8/9 51.

Stödstrst. fram
Halfsitt. Kn
Strstupgrbågsitt. 2A
Halfligg. Bned (af Rt.)
+ *Högst. Vr*
Simhäng. 2A
Spändligg. omv. m. Hnd
+ *Perp. Linäntr.*
Högnigst. B.in
Framböjdligg. pl
Vriststödj. bakåt⌐
Spändstrböjdst. bakåt (af Rt.)

№ 203.

Bhl. 1. d. 29/9 51.

Spändböjdst. till h.Hftförn. (af Rt.)
H.högst. v.Hft (?)
V.str.gångbågst. v.Aned
V.str.h.sidgrligg. sn.uppåt (af Rt.)
Spändböj. v.B.upp⌐
Framböjdligg. pl
H.snspändst. v.Hft.utåtförn. (af Rt.)
H.strspändböj. till h (af Rt.)
V. stöd.v.högst. h.B.in und. hA. till v⌐ *(armen bibehålles sträckt.)*
H.spändtalst. vexelHft

№ 204.

Bhl. 1. d. 29/9 51.

V.spändböjdst. till h.Hft⌐
Halfligg. 2B.in
V.strgångst. v.Aned
V.str.v.vändtyngdlut. sn
† *Motstupgrsitt. R (i olika plan.)*
V.simhäng. 2A
Högkngrst. bakåt⌐
H.snspändst. v.Hft.utåt (af Rt.)
Höggr.v.vändsitt. v.Axel (af Rt.) (anläggn. å Hnd o. Axel.)
+ *St. h.undSkbl*
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
V.spändtalst. v.sidBr.h.sidR

Bhl. 1 b.

Motst. MLnd
— *lika Bhl. 1.*
— . . . .
Halfligg. B.ut und. Vr
V.str.framböjdligg. till v
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Högst. Vr
St. pl.
Höggrsitt. bakåtR (af Rt.)
Krhalfligg. 2B
+ *St. h. und. Skbl*
Låggrsitt. Br
Stupgrsitt. R und. Nsrot
Spändhalfligg. tv. M==
Halfligg. Br==

Bhl. 2. d. 27/10 51.

Motnigst. 2Kn uud. MLnd
Högst. Vr
V.strgångst. v.Aned
Halfligg. B.ut und. Vr
Slappsitt. tv. Hft
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Halfligg. 2B.in
St. pl
Höggrsitt. bakåtR (af Rt.)
Krhalfligg. undRfb (L^3)

Strsitt. högA○ (L³)
Spändhalfligg. tv. M═
+ *Halfligg. Bned♂ (af Rt.)*
Låggrsitt. BrV

Bhl. 3. d. 29/12 51.

H.spänd.v.strvriststödj. ♂ under v.AMLnd♂
Högspjernst. Bned♂
V.str.v.sidgrligg. v.Aned♂
† *Bindst. Hft○*
Högst. B.in♂ und. Vr≻—≺
Motgrbågst. Krsb∥
Halfstrligg. pl∿∿
Tyngdlut. pl∿∿
+ *Framligg. Näsrot═ und. R♂*
Krhalfligg. 2Knned♂
+ *V.simhäng. h.tv.sidR∥*
Framböjdligg. pl∿∿
Spändst. tv. M═ utbytes hvarannan dag mot: Strframligg. ned♂
Krhalfligg. öfvIsb♂
Låggrsitt. BrV

№. 205.

Bhl. 1. d. 5/10 51.

H.str.v.gångst. h.Aned♂
V.spjern.h.spändböj. v.B.upp⌣
H.sidgrligg. till v.sn♂
H.strstupgrsitt. h.Aned♂
V.strframböjdligg. till v∿∿ (venstrA understödjes.)
V.snspändböj. till h.Hftförn. af Rt.)*
Högst. Vr≻—≺
Halfligg. Hfd○ omv. m. Hfd∼
St. v.undSkbl♂═
Spändböj. till h.Hft förn. (af Rt.)*
Vriststödj. bakåt⌣
V.strsitt. fram⌣ (?)

№. 206.

Bhl. 1. d. 5/11 51.

Strstupgrsitt R♂ und. högLnd♂
Halfsitt Kn∼
Halfstrhöggrvändsitt. snbakåt⌣
Spändböj. hög. tv.spiralM∥
Halfstrligg. pl∿∿
Spändbåghalfkrst. Kn∼
Tyngdlut. R♂
Framböjdligg. pl∿∿
V.str.h.gångst. v.Aned♂
Spändst. Mgrops═ omv. m. v.sidR∥ (i höjd med ventrikeln)
Högst. B.in♂ und. Vr≻—≺
Stödstrbågst. fram∿∿

Tillägg vid årgången 1851.

Behandlingar tillhörande de ofvan sid. 67—69 anförda sjukbeskrifningar, hvilka icke motsvara någon af de i den *tabellariska uppgiften*, sid. 3—10, anförda män och qvinnor.

№. 207.

Bhl. 1 b. d. 27/6 51.

Spändfamnbågst. A○ und. Skldbl♂ (Famnbågsitt. d:o)
Högst. Vr≻—≺ (Halfligg. d:o)
Bågst. bakåt⌣, höftf, utbytes sednare mot Vändbågst. snbakåt⌣ (Vändbågsitt. snbakåt⌣)
Famnstupgrsitt. horiz. plA∼ (Famnsitt. d:o)
St. akt Hfd∼
Halfligg. B.in♂
V *Grsitt. Hft○*
V *Motstupgrsitt. R♂ utbytes efter en månads förlopp mot Stupgrhalfsitt. R♂ i olika planer (L³)*

*) Jfr 100, 116, 148, m. fl.

Slappsitt. tv. Hft= hvarannan dag utb. mot Grmotst. Krb=
Stödst. Undarm. o. Hndl o.
(Halfligg. d:o)
Krhalfligg. krumM=
Halfligg. B.ut o. Vr
Strbåggrsitt. fram (Sitt. d:o)

Obs. Tecknet V betyder Rr:s uteslutning under inträffande anfall. Då utbytas äfven de i parenthes införda Rr i s. f. de dagliga Rr. *B.*

№ 208.

Bhl. 1. d. $^{3}/_{6}$ 51.

Stupgrbågsitt. R und. Lnd
St. h.A o. omv. m. Hndled o.
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Hndstödj. h.Finrg= omv. m. inHnd
H.stöd.v.strst. v.sidBr-ring omv. m. BrRA.upp=
St. Fingr o.
Trappst. sn (händ. i sid.)
Sitt. h.Hndl (5 min.) omv. m. h.Alängd= (uppifr. ned.)
Spändbågst. v.sidBr-ring

Bhl. 2. d. $^{5}/_{6}$ 51.
(Hemrörelser.)

Spändbågst. gång.
Handstödj. fingersträckn. och böjn. (med tyngder.)
Sträckstupgrensitt. dubbelAböjn. *)
St. h.hand-fingerutspärrn. under handledsbindning.
St, perpend. h.handvridn. (m. tyngd) **)
V.spändbågst. v.sidBr-ringklappn.

---

*) Bålens alla delar jemte armarna i samma plan under rörelsemomentet. Flathanden inåt vänd. *B.*

**) Öfverarm. fixerad; svängrörelsen bör någorlunda skyndsamt verkställas. *B.*

№ 209.

Bhl. 1. d. $^{23}/_{9}$ 51.

Motbågst. linR
Halfsitt. Kn
Högkngrst. pl
Stödgrst. Hft0
Högst. B.in
Strtyngdlut. vexelHft und. Lnd
Helsitt. bakåt
Högsitt. 2B.in
Ligg. pl
Spändbågst. fram

№ 210.

Bhl. 1. d. $^{14}/_{10}$ 51.

Motbågst. div. R
Högst, Vr
St. pl
Högst, B.in
Stupgrbågsitt. R und. Lnd
+ *V.strgrsitt. högA0*
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Höghalfst. und. Bned
+ *Stupgrsitt. Nsrot= omv. m. Pvik*
Spändst. vexelHft

Spändbågst. 2sidbågBr (i s.f. sista)

№ 211.

Bhl. 3. d. $^{4}/_{2}$ 51.

Spändböj. 2A o. spetslut. R
Spändbågspjernst. und. Vr
Halfstrvändligg. båg
Tåsitt. 2Kn
Strhelgrfallsitt. 2Aned
Hvalfligg. 0—0
Knst. Vd
Strframligg. ned
Krhalfligg. 2Knned
Strsimhäng. fram
Stupst. R und. Nrot=
Stödböjdstrst. Br

Årgången 1859.

Årgången 1859.

Följande sex till årsberättelsen hörande skrifvelser äro af framlidne Professoren L. G. Branting författade och i *afskrifter* ingifna till vederbörande myndigheter d. 28 Mars 1860. De tvänne första äro ingifna till Kongl. Sundhetskollegium, de fyra nästföljande till Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk. De befinnas, likasom de ofvan meddelade årsredogörelserna, inskrifna i den blott för dylika handlingar enkom bestämda liggaren *).

I.

Till. Kongl. Sundhets-Kollegium.

Det mera allmänna erkännande, som den mekaniska sjukbehandlingen vid Gymnastiska Centralinstitutet år efter annat tillvunnit sig, såsom ett med naturen nära beslägtadt och till sina verkningar på de organiska lifsförrättningarna inflytelsefullt helsomedel, har Centralinstitutet likväl ej varit i tillfälle att på behörigt, fullt motsvarande sätt möta, enär hela det antal patienter, som under sistgångne år derstädes sig anmält, varit vida större, än att detsamma till behandling kunnat af institutet emottagas. Närmaste orsaken härtill har ej allenast föranledts af den myckna tid, som undervisningen med de militära och civila kurselevernas instruktör- och lärarebildning upptagit, jemte den tid som skolungdomens pädagogiska gymnastik fordrat, utan förnämligast på grund af den fåtaliga lärarepersonal, institutet eger för bestridande af de olika såväl theoretiska som praktiska läroämnena, och hvarföre de anmärkningar, som tid efter annan blifvit gjorda af patienter, som ej till behandling emottagits, sålunda varit mindre befogade. Såsom ett beriktigande härå torde derföre hosföljande tabellariska öfversigt tjena, hvilken utvisar, att sammanräknade antalet friska och sjuka, som år 1859 begagnat Centralinstitutet, uppgått till 1019 personer. Sålunda med hänseende till den tid och

*) Om de skäl som hafva föranledt utg. af de efterlemnade handskrifterna att till tryckning utvälja äfven denna årgång, jfr de allmänna upplysningar angående samteliga årsberättelserna, hvilka meddelas ofvan i början af detta häfte III. Likasom för årgången 1851 är antaget vid den «tabellariska öfversigtens» tryckning, betyda bokstäfvera *M,* och *Qv.* de sjukas kön. Åldern (i åratal) och den gymnastiska behandlingens utdrägt (i månader) angifvas med ziffror. De botade eller förbättrade utmärkas med bokstafven *B,* de oförbättrade med *Of.* De som «i förtid» hafva afbrutit den gymnastiska behandlingen, eller hafva slutat utan att hafva lemnat någon uppgift om förhållandet *då,* betecknas med bokstäfverna *Afb.*

ansträngning, som läroverkets olika doktriner oundvikligen förutsätter, är lätt att inse, det centralinstitutets ordinarie lärarepersonal, för att fullständigt kunna ombesörja såväl dervarande sjukvård, som ock den pädagogiska och militära gymnastiken, är allt för otillräcklig, hvartill äfven kommer att flera såväl i medicinska som pädagogiska gymnastiken insigtsfulla och i saken erfarna gymnaster, lemnat institutet på grund af löneanslagens ringhet; och har den derigenom synnerligen på gymnastikläkare uppkomna bristen försvårat möjligheten för institutet att emottaga ett större antal patienter. Oanmärkt bör ej heller lemnas, att, såväl till följd af den vacklande ovisshet, som ännu herskar i fråga om sjukdomars rätta klassindelning *) och deras diagnostiska bestämmanden, särdeles med afseende å flera symptomkomplexer i nervösa och anatomiska sjukdomsförhållanden — likasom ock emedan institutet icke, såsom rikets lazarett och sjukhus, kan vara i tillfälle att noggrant följa den sjukpersonal, som af gymnastik sig betjenar, det svårligen låter sig göra att afgifva någon fullständig sjukrapport. Hvad derföre särskildt vidkommer här i sammandrag meddelade, korta öfversigt, har den ej kunnat undgå att vara med flera väsentliga brister behäftad, och kan sålunda ej heller ställas uti jemförelse med någon af de många värdefulla årsrapporter, som till Kongl. Sundhets-Kollegium ingått. Stockholm den 28 Mars 1860. *G. Branting.*

Tabellarisk öfversigt, upptagande de väsentligare under behandling vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitutet förekommande kroniska sjukdomar år 1859.

1. *Nervlidanden.*

1. Qv. 23 år. Neuralgia intercostalis lateris dextri, nec scribere, nec suere, nec loqui satis patiens. 5 m. B.
2. M. 17 år. Prosopalgia Fothergillii cum insufficientia valvularum aortæ incipiente et scoliosi dextra hab. 3 m. B.
3. Qv. 10 år. Cephalæa plethorica cum dolore scrobiculi cordis et meteorismo abdominali. 3 m. B.
4. Qv. 38 år. Spondylodynia cum plethora abdominali, anorexia et borborygmis item pavoribus dormientium. 2 m. B.
5. M. 50 år. Paresis ex apoplexia cum rheumatismo cubiti dextri. 2 m. B.

*) En likartad anmärkning förekommer äfven i inledningen till det nästföljande årets «tabellariska öfversigt.» Förf. yttrar der bl. a. följande: Anmärkas bör, att vid den här följda klassificering af de olika sjukdomsfallen, då nemligen dessa varit af komplicerad natur eller flera olikartade åkommor sammanträffat hos en och samma individ, har sjukdomen hänförts till den klass af lidanden, som hos individen visat sig vara mest betydande eller framstående. En gifven följd deraf har varit, att mångfaldigt flera åkommor än den härstädes uppförda sjukdomsnummern till behandling förekommit. De flera i följande tabeller felande uppgifter med afseende å patienternas helsotillstånd efter slutad gymnastikbehandling, härleder sig deraf, att mången af dem, som återvunnit helsa och kraft, likväl försummar, eller anser sig ej behöfva att deröfver lemna någon skriftlig eller muntlig uppgift, oaktadt den å hvarje recept derom lemnade föreskrift.

6. Qv. 12 år. Chorea S:t Viti cum cephalæa et scoliosi dextra. 1 m. B.
7. Qv. 14 år. Neuralgia erratica per totum corpus ex anæmia; anorexia. 6 m. B.
8. M. 64 år. Dysecoia vel surditas imperfecta. 1 m. Of.
9. M. 36 år. Irritatio spinalis et rheumatismus nuchæ. 1 m. B.
10. Qv. 32 år. Prosopalgia Fothergillii cum palpitatione cordis, cardialgia et alvo tarda, menstruatione copiosa. 4 m.
11. Qv. 25 år. Hysteria cum vertigine, syncope, interdum torpore extremitatum lateris sinistri et menstruatione nimia. 1 m. B.
12. M. 67 år. Hypochondriasis; hepatalgia antehâc chole- et nephro-lithiasis. 4 m. B.
13. M. 23 år. Amblyopia cum blepharophthalmite, interdum rheumatismus brachialis et cruralis. 1/2 m. B.
14. Qv. 31 år. Habitus spasticus cum anæmia, constipatione alvi et menstruatione nimia. 4 m. B.
15. M. 66 år. Myelomalacia cum incontinentia alvi, enuresi nocturna et dysecoia una cum rigiditate vel paresi articulationum pedis 3 m. B.
16. M. 32 år. Irritatio spinalis cum hyperæmia cerebri et prostatite. 1 m. B.
17. Qv. 54 år. Debilitas mentis (paranoia) cum hyperæmia pulmonum. 1 m. Afb.
18. Qv. 35 år. Neuralgia spinalis cum cephalæa freqventi. 1 3/4 m. B.
19. M. 22 år. Depressio virium post febrim typhodem cum susurro aurium, alvo tarda etc. 1 m. B.
20. M. 26 år. Paralysis brachii et manus lateris dextri ex apoplexia, cum stenothorace et obstructione alvi.
21. M. 54 år. Neuralgia cervico-occipitalis dextra cum hæmorrhoidibus. 2 m. B.
22. M. 61 år. Ischias nervosa. 1 m. B.
23. Qv. 50 år. Cephalæa cum dolore scrobiculi cordis et neuralgia ischiadica. 2 m. B,
24. Qv. 57 år. Habitus nervosus cum cardialgia et constipatione alvi, nunc insomniis, nunc gravi sopore vexata. 1 m. B.
25. M. 28 år. Neuralgia intercostalis cum gravedine chronica. 1 3/4 m. B.
26. Qv. 37 år. Neuralgia intercostalis sinistra. 1/2 m. Afb.
27. Qv. 15 år. Hyperæstesia spinalis. 1 m. Afb.
28. M. 47 år. Cephalalgia nervosa. 2 m. B.
29. M. 23 år. Congestio cerebralis cum susurro aurium et vertigine. 1 m. B.
30. M. 28 år. Hyperæmia cerebri cum hypochondriasi et alvo tarda. 2 m. B.
31. M. 54 år. Vertigo cum hyperæmia capitis, frigore extremitatum inferiorum. 1 m. B.
32. M. 35 år. Congestio cerebri cum obstructione alvi. 1/2 m. B.

2. *Respirationsorganernas sjukdomar.*

33. M. 21 år. Phthisis pulmonalis ulcerosa cum hæmoptoë et diarrhoea macieque insigni. 4 m. B.

1859

34. Qv. 26 år. Asthma plethoricum cum palpitatione cordis frequenti et pneumatosi intestinorum. 4 m. B.
35. M. 39 år. Coryza chronica. Interdum vertigo et congestio capitis. 3 m. B.
36. M. 14 år. Phthisis pulmonalis incipiens. 1 m. Of.
37. M. 52 år. Phthisis pulmonalis in stadio hepatisationis cum pectoriloquio. 1 m. B.
38. M. 50 år. Phthisis pulmonalis pituitosa cum hæmoptoe flatulentia et ructationibus. 3 m. B.
39. Qv. 20 år. Phthisis pulmonalis tuberculosa cum scoliosi sin. 1 m. B.
40. Qv. 50 år. Emphysema pulmonum vesiculare cum lumbagine.
41. Qv. 26 år. Tussicula phthisica cum relaxatione veli palatini et uvulæ. Irritatio perpetua regionis scrobiculi et rheumatismus m. deltoidæi. 1 m. Of.
42. M. 24 år. Bronchitis chron. cum hypertrophia cordis et vertigine tenebricosa. 1 m. B.
43. Qv. 20 år. Hyperæmia pulmonum et hypertrophia cordis cum neuralgia ischiad. 3 m. B.
44. M. 26 år. Phthisis pulmon. cum caverna tuberculosa pulmonis sin. 1 m. Ofb.
45. M. 27 år. Hyperæmia pulm. dextri cum omalgia dextra. 2 m. B.
46. M. 40 år. Phthisis pulmonalis cum hæmorrhoidibus. 2 m. B.
47. M. 40 år. Bronchitis chronica cum expectoratione purulenta et anorexia. 5 m. B.
48. M. 37 år. Bronchitis capillaris, sialorrhoea chronica et borborygmi. 1 m. B.
49. M. 27 år. Tuberculosis pulmonum cum pectoriloquio. 2 m. B.
50. M. 25 år. Phthisis pulmonis sinistr incipiens cum sudore manuum. 1 m. B.
51. M. 32 år. Phthisis pulmonalis in stadio hepatisationis cum congestione cerebri. 1 m. B.
52. M. 9 år. Emphysema pulmonum incipiens, cum dilatatione cordis. 1 m. B.
53. M. 31 år. Phthisis pulmonis in stadio infarctus. $1^3/_4$ m. B.
54. M. 8 år. Phthisis pulmonalis cum deformitate pectoris. 1 m. B.
55. Qv. 22 år. Phthisis pulmonalis scrofulosa. 1 m. B.
56. M. 13 år. Phthisis pulmonalis ex pneumonia bilaterali. 1 m. B.
57. M. 31 år. Phthisis trachealis cum raucedine et dysphonia clericorum. 4 m. B.
58. M. 31 år. Bronchitis chronica. 1 m. B.
59. M. 46 år. Emphysema pulmonum vesiculare cum alvo tarda et hæmorrhoidibus. 2 m. B.
60. M. 29 år. Bronchitis diffusa capillaris cum hæmorrhoidibus. 2 m. B.
61. M. 30 år. Infarctus lobi inf. pulmonis sinistri cum expectoratione sanguinolenta. 2 m. B.
62. M. 60 år. Emphysema pulmonum vesiculare, plethora ad habitum et polysarcia. 1 m. B.

63. M. 32 år. Phthisis pulmonalis tuberculosa et meseraica cum febri intermittenti, neuralgia ischiadica, rheumatismo acromiali et consumptione corporis. 2 m. B.
64. M. 31 år. Emphysema pulmonum cum polysarcia. 1 m. Of.
65. M. 17 år. Tussicula phthisica cum stenothorace et emaciatione corporis. 3 m. B.
66. M. 31 år. Microbronchitis cum hæmorrhoidibus. 1 m. B.
67. M. 56 år. Catarrhus bronchialis chronicus cum alvo tarda et lumbagine. $1^1/_2$ m. B.
68. M. 37 år. Phthisis pulmonalis, orthopnoea, et sudor colliquativus. 3 m. B.

3. *Kärlsystemets sjukdomar.*

69. M. 20 år. Atrophia cordis excentrica ex plastoprolepsi cum bronchitide et pulsu intermittenti. 1 m. B.
70. Qv. 27 år. Dilatatio cum hypertrophia cordis; chlorosis cum menstruatione parca, globulo hysterico, herpete furfuraceo, oedemate crurum et faciei et neuralgia spinali. 2 m. B.
71. M. 39 år. Hypertrophia cordis cum hyperæmia pulmonum et cardialgia. 2 m. B.
72. M. 58 år. Degeneratio adiposa cordis cum iridalgia, nephralgia, obstructione alvi et interdum spermatorrhoea. 2 m. B.
73. Qv. 17 år. Dilatatio cordis cum sensu aneuriæ brachii sinistri, perturbationibus animi facile obnoxia. 1 m. B.
74. M. 38 år. Hypertrophia cordis cum insufficientia valvularum aortæ, hæmiplegia ex apoplexia ex dyslalia. 3 m. B.
75. M. 28 år. Dilatatio cordis cum stenothorace. 1 m. Of.
76. M. 28 år. Hypertrophia cordis cum dilatatione ventriculi sin. et flatulentia intestinorum. 2 m. B.
77. M. 27 år. Hypertrophia cordis cum oedemate pedum et crurum. Phthisis pulmonalis. $^1/_2$ m. Of.
78. M. 44 år. Degeneratio adiposa cordis cum dilatatione et insufficientia aortica, item ephidrosis et hernia inguinalis duplex. 3 m. Of.
79. M. 22 år. Dilatatio cordis cum insufficientia valvulæ mitralis, stenothorax et obstructio alvi. 2 m. B.
80. Qv. 25 år. Flacciditas cordis cum chlorosi cerea, susurro aurium et menstruatione nimia. 3 m. Of.
81. M. 20 år. Ectasis cordis dextri cum hypertrophia, scrofulæ, et pollutiones crebræ. 2 m. B.
82. Qv. 18 år. Hypertrophia cordis cum dilatatione et congestione cerebri. 2 m. B.
83. M. 19 år. Atrophia cordis cum dilatatione et insufficientia aortica. Scoliosis dextra et obstructio alvi. 2 m. B.
84. M. 46 år. Insufficientia mitralis cum rheumatismo. 4 m. B.

1859

85. M. 18 år. Ectasis cordis dextri cum stenothorace et plastocolysi. $1^1/_2$ m. B.
86. M. 24 år. Stenosis valvulæ mitralis incipiens. Item hæmorrhoides apertæ. 1 m. B.
87. M. 21 år. Atrophia cordis cum dilatatione, scrofulæ et cheirospasmus scriptorum. 2 m. B.
88. M. 15 år. Atrophia cordis cum dilatatione ex plastoprolepsi. 1 m. Of.
89. M. 38 år. Dilatatio cordis cum insufficientia aortica. Item cheirospasmus. 1 m. Of.
90. Qv. 38 år. Anæmia et myasthenia cum infarctu pulmonum. 1 m. B.
91. M. 19 år. Dilatatio cordis et stenothorax ex plastoprolepsi. 2 m. B.
92. M. 23 år. Hypertrophia cordis cum insufficientia mitralis. 2 m. B.
93. M. 45 år. Hypertrophia cordis et hepatis cum hydræmia et excrementis sæpius cruentis. $^1/_2$ m. Of.
94. Qv. 14 år. Febris intermittens qvartana. 1 m. B.

4. *Digestionsorganernas sjukdomar.*

95. M. 45 år. Hæmorrhoides fluentes cum lumbagine, hepatisatione et adhærentia pulmonis dextri. 1 m. Afb.
96, Qv. 20 år. Plethora abdominalis cum cephalalgia, obstructione alvi et cessatione mensium. 4 m. B.
97. M. 48 år. Physconia hepatis cum hypocondriasi. 2 m. B.
98. Qv. 6 år. Gastrodynia cum scrofulosi et fluore albo. 3 m. B.
99. M. 39 år. Cardialgia cum debilitate motuum cordis. 1 m. B.
100. M. 42 år. Plethora abdominalis cum hæmorrhoidibus coecis et hernia dextra inguinali. 3 m. B.
101. M. 42 år. Myasthenia intestinorum, alvus tarda cum anæmia. Interdum hæmorrhoides fluentes. 1 m. B.
102. M. 45 år. Plethora abdominalis cum obstructione alvi chronica et congestione cerebri. $^1/_2$ m. B.
103. Qv. 44 år. Pyrosis cum anorexia et menstruatione nimia. 2 m. B.
104. M. 33 år. Pyrosis cum salivatione. Hæmorrhoides fluentes. 2 m. B,
105. M. 18 år. Pyrosis cum acne disseminata faciali. $^1/_2$ m. Of.
106. M. 35 år. Hyperæmia hepatis cum prolapsu veli palatini et eczema impetiginode. 1 m. Afb.
107. M. 30 år. Plethora abdominalis cum obstructione alvi, cephalæa intermit. 2 m. B.
108. M. 43 år. Physconia hepatis; sæpius palpitatio cordis nervosa. 1 m. Of.
109. M. 56 år. Gastroenteritis mucosa cum neuralgia et rigiditate extremitatum inferiorum. 2 m. B.
110. M. 28 år. Congestio hepatis cum dilatatione incip. cordis ventriculi sinistri. 2 m. B.
111. M. 25 år. Gastroenteritis catarrhalis, diarrhoea chronica et flatulentia cum congestione cerebri, item hernia inguinalis dextra. 1 m. B.

1859

112. Qv. 51 år. Gastralgia cum dyspepsia et pneumatosi intestinorum. 1 m. B.
113. M. 40 år. Myasthenia intestinorum cum flatulentia, interdum sensus stuporis in intimo femore. $^3/_4$ m. B.
114. M. 56 år. Gastricismus, diarrhoea chronica et borborygmi. $^3/_4$ m. B.
115. M. 58 år. Cardialgia cum hypochondriasi. 2 m. Of.
116. M. 38 år. Stases abdominales et inappetentia. 1 m. Afb.
117. Qv. 37 år. Congestio hepatis et obstructio inveterata. 2 m. B.
118. Qv. 23 år. Ardor ventriculi et polyphagia cum laryngospasmo, coryza et menstruis dolorificis. 1 m. B.
119. Qv. 45 år. Gastritis chronica cum diarrhoea frequenti, hæmorrhoidibus et menstruatione nimia. 2 m. B.
120. M. 57 år. Hepatalgia, cholelithiasis cum obstructione alvi. 3 m. B.
121. Qv. 21 år. Parabysma lienis cum cessatione menstruum et melancholia. 2 m. B.
122. M. 49 år. Dyspepsia cum hypochondriasi et alvo tarda. 2 m. B.
123. M. 26 år. Nephralgia cum hæmorrhoidibus coecis, alvo tarda et pollutione nocturna. 3 m. B.
124. M. 32 år. Plethora abdominalis venosa cum hæmorrhoidibus coecis. 2 m. B.
125. M. 24 år. Dyspepsia cum congestione ad cerebrum. 1 m. B.
126. M. 22 år. Cardialgia cum obstructione alvi, flatulentia et hæmorrhoidibus fluentibus. 1 m. B.
127. Qv. 26 år. Myatonia intestinorum, alvus sicca cum fluore albo et prolapsu uteri. 1 m. B.
128. M. 37 år. Plethora abdominalis cum bronchitide chronica et pollut. noct. 3 m. B.
129. M. 41 år. Relaxatio apparatus digestionis, constipatio. alvi cum anæmia. $1^1/_2$ m. B.
130. Qv. 38 år. Neuralgia coeliaca, plethora venosa et obstructio inveterata. 1 m. B.
131. M. 31 år. Infarctus lobi Spigelii, enteralgia cum obstructione alvi, interdum lumbagine et rheumatismo genu dextri. 1 m. B,
132. Qv. 20 år. Gastralgia cum constipatione inveterata, adiposi, hæmorrhoidibus et fluore albo. 2 m. B.
133. M. 38 år. Bradypepsia cum anorexia. 1 m. B.
134. M. 57 år. Stases abdominales cum congestione cerebri, hypochondriasi et constipatione alvi. 2 m. Afb.
135. M. 47 år. Gastralgia et rheumatismus vagus. 2 m. B.
136. M. 46 år. Plethora abdominalis venosa cum alvo sicca. 1 m. Of.
137. Qv. 30 år. Cardialgia, hysteria et spasmus clonicus. 1 m. B.

5. *Dyskrasier och Kachexier.*

138. Qv. 17 år. Chlorosis rubra cum cardialgia et cephalæa. 3 M. B.
139. Qv. 32 år. Oligæmia cum fluore albo. 3 m. B.

1859

140. Qv. 13 år. Scrofula cum cephalæa perpetua, herpete buccali et febri intermittenti tertiana. Scoliosis dextra. 1 m. B.
141. Qv. 21 år. Aglobulosis cum cephalæa fere quotidiana et menstruatione parca. $3^1/_2$ m. B.
142. Qv. 17 år. Chlorosis evolutionis cum myasthenia et debilitate oculorum. 3 m. B.
143. M. 22 år. Psoriasis diffusa cum congestione cerebri, coryza et bronchitide. 1 m. B.
144. M. 62 år. Dyscrasia adiposa cum hyperæmia pulmonum urinâque frequente. 2 m. B.
145. M. 37 år. Dyscrisia tonsillaris et pollutiones nocturnæ. 2 m. B.
146. M. 54 år. Obesitas cum congestione cerebrali. 1 m. B.
147. Qv. 13 år. Scrofulæ cum amblyopia et dyspnoea. 1 m. Of.
148. Qv. 10 år. Scrofulæ cum tussicula phthisica et scoliosi incipienti. 1 m. B.
149. M. 13 år. Scrofulæ cum cephalæa perpetua. 1 m. B.
150. Qv. 17 år. Chlorosis cum dolore vertebrali ad tactum. 1 m. B.
151. M. 10 år. Scrofulæ et phthisis pulmonalis incipiens. 1 m. Of.
152. M. 12 år. Habitus scrofulosus, obstructio alvi cum diarrhoea alternans. 1 m. B.
153. M. 12 år. Scrofulæ cum chlorosi incip. et habitu phthsico. 3 m. B.
154. Qv. 8 år. Chlorosis cum prurigine et emaciatione corporis. 3 m. B.
155. M. 16 år. Oligæmia cum plastocolysi, 1 m. Of.
156. Qv. 10 år. Scrofulæ cum helminthiasi. 1 m. B.
157. Q. 19 år. Chlorosis cum raucedine. 3 m. B.
158. M. 22 år. Scorbutus cum gravedine, congestione ad cerebrum et expectoratione mucosa. 2 m. B.
159. Qv. 14 år. Scrofulæ cum cephalæa. passim exanthemati. 3 m. B.
160. Qv. 17 år. Scrofulæ cum chlorosi, catarrho bronchiali chronico. 1. m. B.
161. M. 7 år. Scrofulæ cum bronchitide capillare et hernia inguinali. 2 m. B.
162. M. 52 år. Dyscrasia adiposa cum congestione capitis et pulmonum; habitus apoplecticus et megalocoelicus. 3 m. B.
163 M. 46 år. Aglobulosis cum hypochondriasi, neuralgia intercostali et pollutionibus nimiis. 3 m. B.

6. *Urogenitalsystemets sjukdomar.*

164. Qv. 22 år. Amenorrhoea cum hemicrania intermittenti et hepatisatione lobi inferioris pulmonis dextri. 3 m. B.
165. Qv. 45 år. Menstruatio nimia cum pressione ad pelvim, interdum spasmus vaginæ et prurigo mitis. $1^1/_2$ m. B.
166. Qv. 21 år. Menstrua arythmica cum congestione cerebrali et asthmâ inter eundum. 2 m. B.

167. Qv. 22 år. Dysmenorrhoea cum parabysmate lienis. 2 m. B.
168. M. 19 år. Pollutiones nocturnæ cum aglobulosi. 1/2 m. B.
169. Qv. 20 år. Menstrua suppressa et pneumatosis intestinorum cum distentione sacci coeci. Item congestio faciei. 2 m. B.
170. Qv. 20 år. Menstrua parca cum cephalæa et congestione ad cerebrum. 2 m. B.
171. M. 28 år. Blennorrhoea urethræ cum dysuria. 1/4 m. B.
172. Qv. 29 år. Amenorrhoea cum parabysmate lienis. 1/2 m. Afb.
173. M. 37 år. Prostatitis cum pressionibus regionis perinæi vel testiculorum et hæmorrhoidibus coecis. 1 m. B.

7. *Locomotionsorganernas sjukdomar.*

174. M. 14 år. Dysgraphia cum stenothorace. 3 m. B.
175, M. 51 år. Rheumatismus cum lumbagine et dolore ischiadico. 1 m. Afb.
176. M. 45 år. Rheumatismus cum lipomate femoris dextri prope genu. 3 m. B.
177. M. 28 år. Rigiditas articulationis humeri sinistri ex contusione. Cephalæa et interdum amblyopia et diplopia, 5 m. B.
178. M. 64 år. Tumor articulationis carpi sinistri ex luxationi carpi. 1 m. B.
179. M. 52 år. Lumbago cum sensu stuporis extremitatum inferiorum in eundo. Hyperæmia cerebri. 1/2 m. Afb.
180. M. 35 år. Cheirospasmus scriptorius et arthritis vaga. 2 m. Of.
181. M. 13 år. Paralysis nervorum motoria et sensitoria brachii dextri, sæpius cephalea et pyrosis. 1 m. Of.
182. Qv. 15 år. Neuralgia articulationum manus, sæpius cephalæa cum vertigine tenebricosa. 3/4 m. B.
183. M. 35 år. Gonyagra et synovitis. 1/4 m. Afb.
184. M. 40 år. Rheumatismus vagus. 1 m. Afb.
185. Qv. Rheumatismus chronicus. 1 m, Afb.

8. *Ryggradssnedheter* *)

behandlade utan orthopediskt spänntyg.

186. Qv. 14 år. Scoliosis habitualis bicurva cum phthisi pulmonali incip., hyperæmia hepatis et cephalæa. 1 m. B.
187. Qv. 15 år. Scoliosis unicurva cum chlorosi. 3 m. B.
188. Qv. 7 år. Scoliosis sinistra cum scrofulosi. 3 m. B.
189. Qv. 15 år. Cyphosis cum anæmia et menorrhagia, item pityriasi et laryngotracheiti. 3 m. B.
190. M. 9 år. Scoliosis dextra incipiens cum atrophia musculari. 1 m. B.

---

*) Under såväl rubriken «Dyskrasier och Kachexier» likasom bland de öfriga sjukdomsgrupperna förekomma dessutom flera, här icke upptagna ryggradssnedheter. *B.*

191. Qv. 7 år. Scoliosis incipiens cum asthenia. 1 m. B.
192. Qv. 14 år. Scoliosis incipiens dextra cum chlorosi et cardialgia. 3 m. B.
193. Qv. 21 år. Cypho-scoliosis habit: dextra bicurva; item pyrosis cum bulimia, omalgia et cephalæa. 3 m. B.
194. Qv. 11 år. Scoliosis congenita sinistra. $^1/_2$ m. Of.
195. M. 18 år. Scoliosis sinistra bicurva unâ cum surditate et aphonia absoluta. $3^1/_2$ m. B.
196. Qv. 11 år. Scoliosis habit. incipiens. Scrofulæ. 1 m, B.
197. Qv. 13 år. Scoliosis habit. dextra. 3 m. B.
198. M. 17 år. Scoliosis dextra unicurva cum anæmia. 2 m. B.
199. Qv. 8 år, Rhachitis cum kyphosi, interdnm cephalæa. 2 m. B.
200. Qv. 19 år. Scoliosis habit. dextra bicurva cum chlorosi et dilatatione cordis. $1^1/_2$ m. B.
201. Qv. 19 år. Scoliosis dextra incip., plastocolysis cum menstruis retardatis, congestione ad caput et epistaxi crebra. 2 m. Afb.
202. Qv. 13 år. Rachitis gibbosa cum cephalæa, interdum lumbago et cardialgia. $^1/_2$ m. Afb.
203. Qv. 10 år. Scoliosis bicurva cum scrofulosi, helminthiasi, chlorosi incip., fluore albo et palpitationibus nervosis. $^1/_4$ m. Afb.
204. M. 19 år. Pectus carinatum cum cephalæa et gravedine perpetua. Interdum dolor pungens in pectore. 1 m. B.

II.

Summarisk uppgift å sammanräknade antalet personer för hvarje särskild upptagen sjukdomsgrupp, jemte nummern å dem, som mot mindre betydande sjukdomsfall endast någon kortare tid begagnat Central-institutet, år 1859.

Behandlade:	Botade eller Förbättrade	Icke förbättrade	Afbruten kur eller felande helsouppgifter.	Sammanräknadt antal personer	
Nervlidanden	29	1	3	33	
Respirationsorganernas sjukdomar	32	4	—	36	
Kärlsystemets sjukdomar	19	7	—	26	
Digestionsorganernas sjukdomar	35	4	4	43	
Dyskrasier och Kachexier	22	3	1	26	
Urogenitalsystemets sjukdomar	9	—	1	10	
Locomotionsorganernas sjukdomar	5	2	5	12	
Ryggradssnedheter	15	1	3	19	
Mindre betydande sjukdomsfall hvaröfver uppgifterna icke kunnat noggrant bestämmas	—	—	15	15	
	166	22	32	—	220
Under året utexaminerade gymnastiklärare och instruktörer	—	—	—	15	
Afgångne kurselever utan examen	—	—	—	4	19
Äldre manspersoner, som begagnat pedagogisk gymnastik	—	—	—	27	
Gymnasii- och skolungdom, hvaribland en del erhållit undervisning i vapenföring jemte pedagogisk gymnastik	—	—	—	753	780
Hela antalet för år 1859 tillhopa	—	—	—	—	1019

Stockholm den 28 Mars 1860.

Gabriel Branting.

III.

Summarisk uppgift å den personal, som under loppet af år 1859 för att till gymnastiklärare eller instruktörer bildas, genomgått theoretisk och praktisk examen, erhållit undervisning i pedagogisk och militärgymnastik, eller ock mot särskilda kroniska sjukdomar vid Gymnastiska Centralinstitutet behandlats.

	Antal personer utan afgift.	Antal personer, mot afgift.	Sammanräknadt antal personer.	Medeltal af månader, som hvarje enskild begagnat.	Medeltal af timmar, som hvarje enskild begagnat.
Under året utexaminerade gymnastiklärare och instruktörer	15	—	15	6	832
Afgångna kurselever utan examen	4	—	4	4	554
Yngre och äldre personer af mankönet, som mot olika kroniska sjukdomar begagnat medikalgymnastik	32	116	148	2	96
Yngre och äldre personer af qvinnokönet, som erhållit sjukgymnastik	20	52	72	2	96
Äldre manspersoner, som begagnat pedagogisk gymnastik	11	16	27	$1^1/_2$	36
Gymnasii- och skolungdom, hvaribland en del erhållit undervisning i vapenföring jemte pedagogisk gymnastik	401	352	753	$7^1/_2$	120
	483	536	1019	—	—

Stockholm den 28 Mars 1860.

Gabriel Branting.

IV.

Förteckning å de personer, som vid Gymnastiska Centralinstitutet begagnat offentlig undervisning och såsom utexaminerade lärare och instruktörer i gymnastik år 1859 utgått.

Af Kongl. Maj:ts Flotta.

Cronstedt, Grefve Otto Casimir, Sekundlöjtnant.
Öhrström, Oscar, Sekundlöjtnant.
Sandels, Sten Wilh. Edv. Aug., Sekundlöjtnant.

Af Kongl. Maj:ts Armé.

Schartau, Frans Thomas, Underlöjtnant vid K. Vendes ArtilleriReg:te.
Fleetwood, Grefve Carl Helmer, Underlöjtn. vid K. Smålands HusarReg.

Wachtmeister, Grefve Gust. Fredr., Underlöjtnant vid K. Skånska HusarReg.
Eneström, Edvard Julius, Löjtnant vid K. Jönköpings Reg.
Uggla, Alb. Jul. Hampus., Underlöjtnant vid K. Nerikes Reg.
Giese, Otto Fredr., Underlöjtnant vid K. Södra Skånska Reg.

Civila personer.

Torén, Knut, Phil. Magister.
Danielson, Daniel, Studerande.
Wahrenberg, Knut Theodor, ...
Unman, Gustaf Arnold, ...
Mankell, Emil Theodor, Artist.
Collin, Adolf Victor, Studerande.

V.

Uppgift å den elevpersonal, som höstterminen 1859 och vårterminen 1860 begagnat den theoretiska och praktiska lärokursen vid Gymnastiska Centralinstitutet.

Af Kongl. Maj:ts Flotta och MarinRegemente.

Rundqvist, Abr. Henr., Sekundlöjtnant vid K. Maj:ts Flotta.
Starck, Pehr Grave Halvar, Sekundlöjtnant vid Kongl. Maj:ts Flotta.
af Klint, Vict. Emanuel, Underlöjtnant vid K. MarinReg.

Af Kongl. Maj:ts Armé.

Rosencrantz, Axel Albr. Henr., Underlöjtn. vid K. Skånska DragonReg. Afgått för sjukdom.
Hartman, Jakob Henr., Underlöjtn. vid K. Jemtlands HästjägarCorps.
Lagerfelt, Friherre Carl Henr., Underlöjtnant vid K. 1:sta LifgrenadierReg.
Reutersvärd, Carl Aug. Baltzar, Underlöjtn. vid K. 1:sta LifgrenadierReg.
Lokrantz, Axel Theod., Underlöjtn vid K. Westgötha Reg.
Overgaard, Carl Otto, Underlöjtn. vid K. Skaraborgs Reg.
Apiarie, Ernst Herman, Underlöjtn. vid K. Kronobergs Reg.
Reuterskjöld, Knut Robert Fabian, Underlöjtn. vid K. Helsinge Reg.
Rouget de S:t Hermine, Wilh. Mauritz, Underlöjtn. vid K. Bohusläns Reg.
Lannerstjerna, Jak. Osk. Wilh., Underlöjtn. vid K. Westmanlands Reg.
Key, Carl Henrik, Underlöjtn. vid K. Calmar Reg.
Ringbom, Carl Jakob Edvard, Underlöjtn. vid Gottlands NationalBeväring.
Bolling, Rudolf, Löjtnant vid Wisby stads Beväring.

Civila personer.

Torén, Knut, Philosophiae Magister, (för att såsom assistent följa medikalgymnastikens praktiska delar).

Unman, Gustaf Arnold, Studerande, (för att jemte den allmänna lärokursen tillika följa medikalgymnastikens praktiska delar).
Collin, Adolf Victor, Studerande, (för att jemte den allmänna lärokurseu tillika följa medikalgymnastikens praktiska delar).
Callerström, Johan, Gymnastik-Assistent, (för att jemte den allmänna lärokursen tillika följa medikalgymnastikens praktiska delar).
Bullerdieck, Edvard (från Bremen), Gymnastik-Assistent, (för att jemte den allmänna lärokursen tillika följa medikalgymnastikens praktiska delar). Afgått med tentamensbetyg.
Lunell, Reinh. Theod. Adomiram, Telegraf-Assistent.
Uberg, C. Ulr. Alb., Studerande.
Ling, Henr. Erland, ...
Unman, Axel, ...

VI.

Antalet å de elever af Stockholms Elementar-läroverk och Fri- och Fattig-skolor, hvilka vid Gymnastiska Centralinstitutet begagnat pedagogisk gymnastik hvaribland en del erhållit vapenundervisning år 1859.

Stockholms högre Elementarläroverk	90.
Nya Elementarskolan (endast vårterminen 1859)	100.
Stockholms Lyceum	88.
Clara lägre Elementarlärovärk	110.
Jakobs lägre Elementarläroverk	121.
Tyska National-Lyceum	80.
Privata nya Elementarskolan	40.
Englundska skolan (endast vårterminen 1859)	15.
Nikolai lägre Elementarläroverk	17.
Teknologiska Institutet (endast vårterminen 1859)	17.
Clara församlings folkskola för flickor	25.
Jakobs och Johannes församlings folkskola för flickor	25.
Jakobs och Johannes församlings fri- och fattigskola för flickor	25.
Tillhopa	753.

Stockholm den 28 Mars 1860. *Gabr. Branting.*

Årgången 1859.

Om följande männer och qvinnor, i årsberättelsen för 1859 uppgifna såsom *botade* eller *förbättrade* genom sjukgymnastik, befinnas derjemte uppgifter antecknade i den till «sjukbeskrifningars» införande begagnade liggaren; och jemnväl dertill motsvarande *behandlingar* befinnas i fullständigt skick bland den samling af dylika, som tillhör samma årgång *).

I. Sjukbeskrifningar.

№ 2. Studeranden *Eugène P...n*, d. $^2/_3$ 59, 17 år. Vid 6—7 år våldsam veitz-dans, då äfven hufvudvärk, som sedermera utbildat sig till en *prosopalgia Fothergilli*, tillhörande första grenen af 5:te nervparet, började med n. nasalis dors. derefter utsträckande sig till n. car. frontales och auriculares. Anfallen påkomma vid pass hvar åttonde dag, och åtföljas af den mest intensiva värk, som understundom framkallar äckel och kräkning. Men för att förekomma detta, intager pat. sängen, då efter njuten sömn angreppet upphör. Efter öfvergånget anfall förnimmes mycken trötthet. Vid något uthålligt stående uppkommer matthet och känsla af dåning. Intermittent puls. Metall-ljud vid andra hjertljudet, häntydande på insufficiens i aortæ valvler. Högra skuldran låg, samma skuldra utstående, högra veksidan några tum ofvan höften insjunken, 10—12 bröstkotorna sneda och utstående. Ryggraden böjd i en båge till höger mellan skuldrorna.

Sednare: Anfallen af prosopalgien numera endast hvarje 14:de dag, och då mindre plågsamma, eller utgöra endast ett förnimmande af en började plåga. Mindre anmärkliga biljud vid hjertats sammandragning. Pulsen föga (s) intermittent. Snedheten mindre bemärklig. Begagnat 3:ne månaders gymnastik.

№ 11. Mamsell *Sofi W...d*, Frig., d. $^7/_9$ 59, 25 år. I allmänhet retlig till lynnet redan som barn. Vid gående inträder täppthet i öfre delen af bröstet; och vid stillasittande öfverfalla ofta svettbad, detta sednare synnerligen, då pat. tror sig vara bemärkt af någon närvarande, Ofta besvärad af svindel, förenad med *svimningar*, skymning för ögonen, oro och susningar. Understundom känsla af starka invärtes skakningar, som tvingar pat. att oförtöfvat bulta på den venstra bröstsidan, då gemenligen den svårare skakningen och oron försvinner. Vid *tryckning å 4—7 bröstkotan kännas «ilnin-*

*) Jfr de ofvan meddelade upplysningarna samt anm. sid. 15. Likasom för årgången 1851 innehåller nämnda liggare mycket flera vid tryckningen utelemnade anteckningar om andra sjuka, hvilkas behandlingar äfven förefinnas, mera eller mindre fullständiga.

gar» framåt bröstet. Skakningarna föregås vanligen af några hostningar. Domning ofta i venstra armen och venstra foten. Pulsen 54 i minuten, dessutom något intermittent. Föder sig med sömnad. Känsla af globus hystericus i halsen. *Ymnig menstruation.* Värk tvärsöfver länden, detta allt påkommer emellanåt *).

Efter begagnad gymnastik (en månad) betydligt kraftigare. Skakningarna häfda. Domningarna i arm och fot mindre anmärkliga. Menstruationen normal.

№ 15. Kamreraren *Pehr Wilh. G...b*, d. $^{1}/_{10}$ 59, 66 år. Från yngsta åren lidit af en svag konstitution, synnerligen bröstet. Fadern och tvänne halfsyskon döda i lungsot. Redan från 3 års ålder hade pat. en häftig böjelse för musik, och var känslig för intryck i allmänhet. Under hela lifvet alltid svag och detta hufvudsakligen till följd af långvariga svåra hæmorrhoider, dervid följde kopiösa bloduttömningar, hvarjemte blodspottningar hafva fortgått. Begagnade enligt föreskrift deremot flera betydliga åderlåtningar. — Åtskilliga våldsamma «hæmorrhoidalkastningar» åt urinblåsan. Som barn ofta plågad af örsprång, hvaremot användes heta lökar och dragmedel. Hörseln för venstra örat nästan helt och hållet upphörd och äfven så, fastän till mindre grad, för det högra. Någon gång följer blod med exkrementerna, fast i mindre mängd. Gasbildning i nedre delen af underlifvet och gemenligen ofrivillig afgång af exkrementerna och *utsipring af urin.* Om nätterna likaledes alltid *ofrivillig urinering.* Efter stillasittande inträder så betydlig stelhet eller lamhet i fötter och vrister, att pat. måste först «tilleda» foten för att möjligen kunna stödja på densamma. Det kännes såsom om en stoppning vore lagd under fotsulan. Ingen eller föga känsla i bröststommens hud. Myrkrypning i olika delar af kroppen, synnerligen i sidorna längs efter ryggraden. — Under de sednare åren tidvis begagnat gymnastik, alltid med fördel och utan samtidigt bruk af någon medicin.

Sednare: Såsom tillförene har äfven nu förbättring följt af gymnastiken, oagtadt den under åren tilltagande kraftlösheten. Förbättringens varagtighet är nu kortare.

№ 20. Skräddaregesällen *Hans Petter W...n*, Frig. Doktor Martin har tillstyrkt gymnastik, d. $^{14}/_{12}$ 59, 28 år. Vid 16 års ålder svår frossa, som fortfor närmare ett år. Sedermera ständigt svag och då oftast hufvudvärk. Derefter 1856 följde högersidigt slag, som betog pat. talet vid pass

*) Vid *№* 11 bifogas i den för »sjukdomsanteckningarna» bestämda liggaren ett bref af följande innehåll, som synes vara märkligt genom dess författares *då* begagnade skrifsätt: «Herr Professor och Riddare! Mamsell Sofi W...d, som öfverlemnar detta, är en nervös patient, på hvilken jag icke har hjerta att använda medicin, men för hvilken jag tror att gymnastik skulle vara särdeles välgörande. Hon är dock en fattig flicka, som lefver af sitt arbete, kan således icke använda större summor för sin helsa. Jag skickar henne emedlertid till H. Professorn med en ödmjuk och vänlig anhållan att H. Professorn, om möjligt, icke låter henne ohulpen bortgå. — Ursägta mig, men H, Professorns mot mig alltid visade välvilja och vänskap är mig en borgen, att H. Professorn icke misstycker denna min förbön för en stackars beskedlig och sjuklig flicka. Med sann högaktning och vänskap. D. $^{5}/_{9}$ 59. *F. A. Cederschjöld.*

under 3:ne månader; och är pat. nu i oförmåga att röra den högra, ständigt sammandragna handen, hvars handled äfven är styf och bunden i alla dess naturliga rörelser. Högra handen likasom samma fot ständigt iskalla. Vissa tider stark hjertklappning. Är ständigt tankspridd och slö. Utseende högst sjukligt och förfallet. Muskulaturen slapp. *Hjertväggarna förtunnade*, bröststommen trång, synnerligen från sida till sida. Handleden dragen böjd) nedåt genom flektionsmuskulaturens retention; så äfven alla fingrarna. Blott hvarannan eller hvar tredje dag afföring, detta under hela lefnaden. Hjertrörelsen uppjagad. Paralysien en följd af en inveterad syphilis.

Den darrning, som plågade pat. tillförene, och hvilken tillhörde förnämligast kroppens inre delar, har upphört. Genom minsta tanke på förestående fara ökades darrningen, hvilket tillstånd icke nu förnimmes. Går nu med mera säkerhet och håller sig upprätt, eger mera kraft i allmänhet likasom mera jemnvigt; lamheten i armen minskad och styrkan ökad. Lifsvärmen ökad. Ingen smärta i hjertat och föga anmärklig hjertklappning. Är kraftigare i tankeförmågan. Utseendet friskare. Känslan af en i hjernan instungen spik är häfd. Bröststommen vidgad. Mera fri i handens ledgångar, och högra armens muskulatur starkare. Afföringen förbättrad. Den darrande känslan, som infann sig vid minsta fruktan, är nu upphörd.

№ 21. Borgmästaren *Fredrik T...r*, från Carlstad, d. $^{24}/_{10}$ 51, 54 år. Flere barnsjukdomar utan att derföre vara betydande. Vid 22 års ålder pleuresi tillhörande högra lungsäcken, som dock icke efterlemnat några följder. År 1826 ett svårt fall ur ett åkdon, som träffade högra sidan, i höjd med lefvertrakten, hvilken stöt följande vår föranledde en smärta under högra skulderbladet; och fortfor plågan under 14 år, gemenligen höst och vår. Sedermera har tillkommit en rheumatisk ansättning i abdominalmusklerna å högra sidan, hvilken, efter det värken upphört under skuldran, fortfor till 1856 om hösten. Då såväl värken under skuldran och i sidan upphört, inställde sig hösten 1856 en occipital-neuralgi, tillhörande högra sidan af nacken, sträckande sig uppåt hjessan, framåt högra sidan af pannan, äfven angifvande sig till någon del vid inre vinkeln af venstra ögat. Från Maj till slutet af Juni d. å. tillkännagaf sig icke smärtan i hufvudet, men under Juli och Aug. har den sedermera, fastän intermitterande fortfarit. Lidandet börjar alltid med ett ringljud för venstra örat, derefter inställer sig plågan i högra nackhälften utöfver högra sidan af hufvudet. Någon gång äfven smärta öfver länden. Fötterna oftast kalla om aftnarna. Gemenligen klåda och stickningar i sätet. Smärtan i hufvudet fortfar mången gång 4—5 timmar, men rörelse i fria luften mildrar eller inskränker ansättningen,

Begagnat 3:ne månaders gymnastik. Under sednare månaden af gymnastiken har värken i nacktrakten minskats, men har sedermera efter upphörandet af gymnastikbehandlingen vida mera aftagit, Fötterna i allmänhet varma. När någon gång hufvudvärk inställer sig, varar den endast en kortare tid och då vida mildare. Stockholm den 8 Mars 1860. *Fr. T...r.*

№ 25. Konsul *Carl E...m*, d. $^{8}/_{11}$ 59, 28 år. Se sjukbeskrifn. 1859 pag. 86 *). För närvarande en nästan ständig värk i högra frambröstet (s) med omgifvande djupare delar eller i höjd med öfre delen af lefvern och nedre fliken af lungan. Värken angifver sig alltid mera vid vridning af kroppen. Värken sträcker sig äfven någon gång åt ryggen eller till utgången för intercostal-nerverna. Antydning till utvidgning af hjertats venstra ventrikel. I trakten af hjertspetsen plågar en oroande känsla. Vid något starkare rörelse och ökad hjertrörelse tycker pat. känna sig mycket svag i venstra sidan. Vid njutande af en starkare föda inträffa stickningar (?) och klåda i sätet. Om aftnarna *kalla fötter*. Snufva under en månad. Känslig för vädervexling. känsla, «som om bröstet skulle sprängas» . . . . .

Förnimmer ytterst sällan värken i högra frambröstet; helt och hållet fri från plågor i utgången af intercostal-nerverna. Äfven vid gående ingen plåga i trakten af hjertspetsen. Fötterna ständigt varma. Snufvan blef snart häfd under gymnastik. Känslan af sprängning i bröstet är försvunnen.

№ 33. Hattmakaren *Gustaf Alfred S...m*, d. $^{21}/_{2}$ 59, 21 år. Under hela uppväxten god helsa, likväl i allmänhet svag. Vistats i Altona från 1853—56, och derstädes befann sig väl. I April förlidet år, efter en stark förkylning påkom en rheumatisk ansättning, känbar «omkring lifvet», oeh förenad med kräkningar och allmän sjuklighet, samt stark afmagring. Derefter betyngsel i bröstet. Förlidet år i Juni och Aug. vistades i Marstrand, men förblef alltjemt ytterst svag. Vid hemkomsten till Stockholm i September blodspottning, som sedermera understundom bland slemmet visat sig. Sednaste blodspottningen inställde sig den 3 Mars, och flera gånger på qvällen förnyade sig. Dessutom visar sig upphostningen ofta blodstrimmig. Diarrhé under de sednare dagarne. Fötterna kalla. Icke hörbart respirationsljud i större delen af venstra lungans nedre flik. Alltemellanåt retande hosta, hvarvid en tryckning och stickning dersammastädes förmärkes. Betydligt emacierad.

Bröstet kännes i allmänhet lättare. All blodupphostning upphörd strax efter gymnastikens begagnande. För närvarande ingen diarrhé, hvilken dock under en månad fortfor oafbrutet. Fötterna varma. Hostan sällan påkommande. Respirationsljudet något mera fritt och hörbarare. Begagnat 4 månaders gymnastik. Stockholm den 8 Juli 1859. *G. Alf. S...m.*

№ 34. Mamsell *Augusta. W...r*, d. $^{11}/_{2}$ 59, 26 år. Se sjukbeskrifningarna 1855 **). Något mindre betyngd i bröstet. Besvärande catarrh;

---

*) Under № 110 nedan, hvarest de tidigare uppgifterna meddelas om samme sjuke.

**) De anteckningar om № 34 i liggaren för årgången 1855, hvartill hänvisas, hafva följande lydelse: Mamsell Augusta W....r, d. $^{2}/_{4}$ 55, 23 år. Sedan 1850 hvitsot, som synnerligen om vintern 1853 tilltog i hög grad. Redan vid tidiga år känsla af svindel och andtrutenhet. Som barn ofta näsblod, hvilken äfven nu fortfar, fastän mindre ofta. Synnerligen besvärad af andtäppa; och pat. måste ofta stadna äfven vid långsam gång. Flimmer för ögonen, susljud och pipljud för öronen, bäsk smak. Stickningar under skulderbladen, då andtäppan påkommer starkare. Dessa stickningar fortfara äfven, då hjertklappning ej kännes. Ofta stark tyngd öfver bröstet. Ömtålig för luftvexling; hvarvid hosta blandad med blod i mindre mängd inställer sig. «Mätt vid första tuggan.» Van-

gulaktig upphostning. Vanligen väderspänningar. Under sommaren en mera besvärande fantasi och oupphörlig kretsgång af samma tankar, återkommande ända till trötthet. Sparsam reglering, men numera rigtig till tiden. Lifsvärmen mera stegrad. Svår och stark hjertklappning alltid vid gående äfvensom vid uthålligt stillasittande. Nu mindre anmärklig värk mellan skuldrorna under hjertklappningen. Oupphörlig snufva. Hjertljudet vidt utbredt. Kalla händer och fötter. Kylkänslan stigande upp öfver knäna.

Sednare: Den gulaktiga upphostningen nu upphörd. Andtäppan icke så besvärande; väderspänningarna mindre angifliga, äfvenså de enahanda tröttande, besvärande tankarna. Pulsen jemn och normal. Ingen värk mellan skuldrorna.

№ 45. Assistenten vid Telegrafverket *Arvid Gustaf C...d*, d. $^{26}/_{3}$ 59, 27 år. Som barn frisk. År 1857 på hösten en svår snufva, hvarefter en bronchitis inställde sig, som oafbrutet fortfarit och yttrar sig i en vid skrifning besvärande ömhetskänsla i trakten af högra lungans öfre flik, jemte det att blodspottning tillika inställde sig fastän i mindre grad. Anledningen härtill uppgifver pat. hafva varit öfveransträngning vid Telegrafverket, och den öfvervärme och den plågsamma illaluktande luft, som derstädes genom surt chromsyradt kali utvecklar sig. Vid djupare inspirationer kännas «skärningar» i midtdelen af bröstet, derjemte stickningar och värk under högra skulderbladet.

Befann sig efter 2:ne månaders gymnastik fullt återställd.

№ 46. Artisten *Fredrik W...s*, d. $^{4}/_{4}$ 59, 40 år. Vid 9 års ålder lunginflammation, ånyo vid 21 års ålder och sedermera vid 32 års ålder. Numera en beständig retning till hosta; respirationen besvärande och lungljudet obetydligt hörbart i båda lungorna. Tillförene svår rheumatism, som dock nu icke förmärkes. Starka förtätningar i båda lungorna. Känner sig alltid be-

---

ligen *fem* dagars reglering. — — Sednare: Begagnat 2:ne månaders gymnastik. Förmår uthålla med gång, utan att derför besväras af plågsam andtäppa. Svindel mera sällan Flimmer och susning likaledes mindre anmärkliga; smaken ren. Stickningarna under skulderbladet och i ryggen försvunna. Bröstet kraftigare; matlusten god. Hyn förbättrad.

Anmälde sig att åter börja sjukgymnastik i Oktober samma år. Nu åter försämrad, känner sig ständigt trött, emellanåt mycket «svindlig», hvarjemte fläckar för ögonen. Alla morgnar äfvensom vid gång följer blod med upphostningsämnet. Stark hjertklappning vid minsta rörelse; hjertats rörelser förnimmas öfver hela bröstkorgen. Hypertrophi. Nödgas vid gång stadna för att hemta andedrägten och hejda hjertats häftiga sammandragning. Under såväl Prof. Malmstens som D:r Hæffners behandling intagit en betydlig mängd af jernmedel. Under dessas bruk har pat. mer och mer känt sig tung i bröstet och fått blodhosta i ökad grad. Stickningarna under högra skuldran förhålla sig nu «såsom knifstyng.» Nästan ständigt snufva, afdomningar i armar, fingrar och ben. Efter måltiden uppdrifvet underlif; trög afföring; värk och trötthet jemte ömhet i ländtrakten; kalla fötter. — — Sednare: Tröttheten föga angiflig. Blodblandade upphostningen ringare. Betydligt förbättrad i allmänhet; kunde vida bättre begagna sig af gymnastik efter första månadens förlopp. Kan längre uthålla med gång. Stickningarna försvunna, afdomningen häfd; underlifvets uppdrifning minskad. Afföringen normal. Värken, tröttheten och ömheten i länden upphörda.

tydligt trött, hvilket hindrar allt arbete. Någon gång inträffa svimningar. Hæmorrhoidaltaggar med klåda. Kan icke gerna ligga annorlunda än på rygg.

Respirationen fri; hostan föga besvärande; arbetskraften återkommen; känner sig icke mera trött. Icke det ringaste känning af svimning. Kan likväl ej ännu ligga på båda sidorna med lika frihet. Auskultationen häntydande på vidgade (s) lungor; likväl är ännu respirationsljudet svagt hörbart. «*Finner sig oändligt väl*». Stockholm den 10 Juni 1859. *F. W...s*, Målare.

№ 47. Kamrer *Jonas Theodor S...g*, d. $^{31}/_{1}$ 59, 40 år. Spenslig, mager; svag konstitution från yngsta åren utan att derföre lida af någon bestämd sjukdom. Ytterligt mager, hyn sjuklig; är öfveransträngd genom sittarbete. Under sednare åren en bronchitis, som nu åtföljts ömsom af en varblandad, ömsom af en gråaktig upphostning. Högra lungans nedre och medlersta flik antydande ett varrossel vid hostning, hvarjemte percussionsljudet är doft. Svag aptit.

Sednare: Hostan nu mindre besvärande, känner sig i allmänhet väl. Intet rossel i luftrörsvägarna förmärkes, percussionsljudet sonort, likasom respirationsljudet.

Återbörjade den 15 September 1859 efter att hafva begagnat hafsluften vid Ljungskile (?), vestra kusten. Någon gång hettkänsla i hjesstrakten. Gröngul upphostning hvarje morgon, utan att derföre vara besvärad i respirationsorganerna. Blir fort mätt efter intagen föda. Ytterligt mager. Någon gång afgå osmälta födoämnen. Urineringen långsam. Om qvällarna esomoftast kalla fötter. Ett svagt sorl af slem i luftrörsvägarna.

Hettkänslan i hjessan häfd efter att nu äfven afföringen blifvit normal. Slemupphostningen minskad. Aptiten förbättrad, likaså matsmältningen. Respirationsljudet vida sonorare.

№ 49. Herr *Frans August S...m*, d. $^{1}/_{4}$ 59, $26^{3}/_{4}$ år. Fullt kraftig som barn och yngling. Gastrisk-nervös feber 1856, som varade 2 månader, hvarefter i allmänhet god helsa till 1858 i Augusti, då en lunginflammation, med stark blodstörtning jemte styfhet i hela kroppen inställde sig. Innehade sängen under sex veckor, och blef då besvärad af hæmorrhoides fluentes, hvarefter blodspottning inställde sig. Hade tillförene någon gång under den varmare delen af sommaren haft hæmorrhoidalkänningar, — Nu en rethosta, någon gång öfvergående till *kräkning*, dessa åkommor inställde sig för en månad sedan, och påkomma nu esomoftast. Värk i *nedre fliken af venstra lungan*. Uppdrifvet underlif efter njuten föda. Under de sednare sex veckorna betydligt afmagrat. Percussionsljudet doft och respirationsljudet knappt hörbart i nästan hela utsträckningen af venstra lungan. Nedre delen af bröstkorgens venstra sida infallen. Känner sig i allmänhet törstig. Efter drickning oftast kräkning. Bröststommen kännes under nu pågående sjuklighet trång och från sida till sida hopklämd. Betydligt utsträckta lefverfläckar nästan öfver hela kroppens yta. Upphostningsämnet grönt och segt. Efter kl. 2 e. m. hindras sömnen af den uthållande rethostan.

Rethostan genom gymnastikinflytande i hög grad mildrad, kräkningarna upphörda. Värken i nedre fliken af venstra lungan fullkomligt häfd. Underlifvet icke numera uppdrifvet. Under gymnastik fetmat något. Respirationen friare i venstra lungan, likasom äfven mera hörbar. Bröstet vidgadt. Ej besvärad af törst. Upphostningsämnet om dagarne mera salivblandadt och till qvantitet minskadt. Sömnen god. Begagnat 2:ne månaders gymnastik. Stockholm den 5 Juni 1859. *F. Aug. S...m.*

D. $^{10}/_{10}$. Nu efter återkomsten till Stockholm har hosta ofta inställt sig jemte *kräkningar*, synnerligen efter intagen föda. Det uppkräkta ämnet fraggigt. Om nätterna ofta oroad af hosta. Pat. tycker retningsstället för hostan förnämligast vara i delningen af luftröret. Börjar ånyo.

№ 50. Löjtnant *Sven Zacharias P...n*, d. $^{9}/_{4}$ 59, 25 år. Ytterligt svag som barn och yngling, men efter 18 år mera kraftig. Gastrisk feber, scharlakansfeber, messling, hvilka som barn nedsatte krafterna betydligt. Tillförene svindelkänsla, ännu blodet åt hufvudet. Nästan jemnt snufva. Lätt besvärad af hjertklappning och af svettning. *Enteritis* i Februari, som fortfor till i Mars. Samtidigt dermed en kärlretning i nedre fliken af venstra lungan, detta i förbindelse med en mindre betydande blodhostning. Understundom vid hostning och äfven eljest vid spottning visar sig saliven något blodfärgad. En börjande *förtätning i nedre fliken* af venstra lungan, hvarest respirationen är mindre fri. Känner sig betydligt svag. Stark handsvett eller också kyla i desamma delarna.

Mindre besvärad af hjertklappning och svettning. Respirationsljudet i nedre fliken af venstra lungan mera hörbart. Känner sig i allmänhet kraftigare; kan mera uthålla med gående utan att svettning följer. Stockholm den 7 Maj 1859. Begagnat en månads gymnastik. *S. Z. P...n.*

№ 51. Kapten *Carl Edward W...t*, d. $^{9}/_{4}$ 59, 32 år. Kraftig redan från yngsta åren. I Ostindien en stark malaria, hvilken dock ej längre än några dagar fortfor. Esomoftast snufva och nedfallet gomsegel. — I Mars månad d. å. en stark lunginflammation tillhörande högra lungan, hvaremot koppning användts äfvensom spanska flugor, ännu qvarliggande. Nedre och medlersta fliken af högra lungan förtätad ...., hvarest vid djupare andhämtning «huggningar» inställa sig. Under inflammationstiden tegelaktig (?) upphostning, som numera utbytt sig mot en blygrå upphostning. Gemenligen blodet åt hufvudet. Rheumatiska känningar i högra deltamuskeln, likväl vexlar detta esomoftast. Ojemn afföring under flera år, ständigt afvexlande med diarrhé och obstruktion. Vid gående blir andhämtningen tung.

All upphostning häfd, likväl understundom harkling af spottblandad slem. Rheumatismen upphörd. Andhämtningen i det närmaste fri. Respirationsljudet mera sonort. Stockholm den 1 Maj 1859. Begagnat en månads gymnastik. *C. E. W...t.*

№ 53. Kofferdikaptenen *Uno Reinhold F...k*, d. $^{27}/_{4}$ 59, 31 år. Frisk som barn och yngling, fick dock vid 15 år bölder i stolgången. År 1853 en lindrigare chancre, botad genom vattenkur, förmedelst hvilken den

åter uppbröt och derefter läktes. Ådrog sig i Lissabon förkylning efter ett *varmt bad*, hvarefter en *förtätning följde, synnerligen i medlersta och nedre fliken af högra lungan.* Känner sig besvärad af en «fullhet» i denna trakten af lungan, och vill derföre ständigt draga djupa andhämtningar. Fötterna kalla, mager. Någon gång hæmorrhoidalkänningar jemte det, att en eller annan gång blod afgått. I nedre fliken af nämde lunga ej hörbart respirationsljud till följd af förtätning. Ständig retning till hosta i högra bröstsidan.

Känslan af fullhet i högra lungan betydligt mindre anmärklig. Ej vidare i behof att draga djupa andhämtningar för att dymedelst lätta bröstet. Respirationen i högra lungans medlersta och nedre flik betydligt mera hörbar. Känner sig kraftigare, har likaledes blifvit något fetare. Begagnat 7 veckors gymnastik. Stockholm den 16 Juni 1859. *U. R. F...k.* *)

№ 54. Gossen *Henrik S...k*, Frig. d. $^{9}/_{5}$ 59, 8 år. Professor Abelin tillstyrkt gymnastik. Frisk till 4 år, derefter en svår lunginflammation, förnämligast tillhörande högra lungans nedre flik, hvarest äfven sjelfva *bröststommen befinnes nedsänkt*, likasom och *högra skulderhöjden.* Blir lätt andfådd. För några veckor sedan stark uthållig nattsvett, som ännu fortfar och ökas. Rossel i luftrörsvägarne. Alltsedan lunginflammationen en ständig heshet. Bröststommen är deform, dess venstra sida utskjutande. Emellanåt stickningar mellan skuldrorna. Kalla fötter. Ofta besvärad af harkling. Alltemellanåt mycket gäspningar. Gulblek hy. Axlarna starkt framåtdragna, upphöjda. Rörelsernas verkställande ombesörges af hr Callerström.

Främre delen af bröststommen nu lika hvälfd å dess båda sidor. Skuldrorna jemnhöga, men mindre framåtdragna. Icke besvärad af andfåddhet, och kan, utan att deraf ansättas, uthålla med springande. Icke vidare något rossel i luftrörsvägarne; ej heller någon anmärklig deformitet i bröststommen. Stikningarne mellan skuldrorna häfda. Fötterna varma. Ingen harkling eller gäspningar.

№ 55. Mamsell *Amanda B...d*, d. $^{10}/_{5}$ 59, 22 år. Förut begagnat gymnastik med fördel. Förnärvarande en förtätning i högra lungans nedre flik. Hosta under de senare 9 månaderna och nu blodblandad upphostning. Vid gående betydligt trött, och då besvärad af tryckning öfver bröstet. Ofta plåga i underlifvet, synnerligen tillhörande öfre delen. Aptiten vexlande. Ögonen värkande, förnämligast då tillika *hufvudvärk* inställer sig, som gemenligen angriper hela hufvudet.

Andhämtningen friare. Intet blod visat sig under de senare veckorna. Kan mera uthålla vid gående. Mindre ofta besvärad i underlifvet. Sällan känningar af hufvudvärk. Respirationsljudet i högra lungans nedre flik mera sonort. *Anm.*: Nödsakades äfven sednare tidvis att begagna gymnastik.

№ 56. Gossen *Gustaf L...r*, d. $^{14}/_{5}$ 59, 13 år; Under tidigare år svag, vid 8 års ålder lunginflammation; om hösten derefter följande vinter likaledes inflammation i lungorna, hvilken senare föranledde, enligt uppgift,

---

*) Jfr samma årgång № 63.

vattenutgjutning i pleuran. Kikhosta under det lungsäckarna besvärades af vattenutgjutning. Derefter begagnades gymnastik och bad; samt fann sig pat. deraf synnerligen väl och stärkt. I Maj 1858 påkom åter *lunginflammation*, hvarunder förnämligast *nedre fliken af högra lungan* attaquerades. Respirationsljudet derstädes är nu svagt, men i öfre flikarne är deremot ljudet i hög grad puerilt. (?) Upphostningen af var efter inflammationen fortfor under 8 dagar ytterst kopiöst, häntydande på närvaron af en vomica. Någongång fina stickningar, synnerligen i nedre fliken af högra lungan. Vid gående mycket tungt bröst och hjertklappning. Svindelkänsla. Gemenligen kalla fötter om aftnarne.

Befann sig i hög grad förbättrad efter endast en månads gymnastik.

Återbörjade den 10 Sept. 1859 och då till någon del besvärad af fina stickningar i högra nedre delen af bröstet. Känner sig vid gående andfådd och tung i bröstet. Kalla fötter om aftnarna.

Efter trenne månaders gymnastik befann sig pat. fullt väl.

№ 58. Past. Adj. *Magn. Carl Er. T...s*, Frig. d. $^{23}/_{5}$ 59, från Mora, 31 år; Vid ett års ålder en svårare utslagssjukdom, som fortfor vid pass $^{1}/_{2}$ år. Utslaget uppträdde såsom blåa knölar, hvilka sönderslogo och bildade skorpor, Derefter flera år frisk, men vid 15 år svaga ögon, till följd af forcerad läsning. Vid 20 års ålder magsyra. Sedan förleden höst, till följd af en svårare lunginflammation, mot hvilken begagnades koppning och blodiglar, har sedermera framgent *heshet* fortfarit. Alltemellanåt upphostning af ett *gulaktigt varämne*. Tyngd öfver bröstet. Varet understundom blodblandadt. Understundom kopiös nattsvett, som nu ej så ofta inställer sig. Kalla, fuktiga händer. Pulsen hög, full och stundom något snabb, 80 slag i minuten. Af hostan uppkommer värk i korsryggen. Emellanåt fina stickningar i båda lungorna. Starka förtätningar i båda lungorna.

Hesheten betydligt minskad, likaså upphostningen. Hållkänslan i lungorna försvunnen. Tyngden i bröstet föga anmärklig. Numera ingen blodblandad upphostning. Nattsvetten upphörd. Pulsen i allmänhet normal. Ingen värk i korsryggen. Respirationsljudet hörbart i båda lungorna. Bröstkorgen utvidgad. Lynnet lättare. Begagnat 5 veckors gymnastik. Stockholm den 27 Juni 1859. *C. E. T...s.*

Återbörjade d. 10 Okt. Då befann sig pat. efter gymnastikens begagnande och vistelsen på landet under 3:ne månader i allmänhet kraftigare. Likväl besvärar hosta såväl på dagen som under natten. Upphostningsämnet mera kompakt och till färgen grönaktigt. Understundom hållkänningar i nedra fliken af venstra lungan. Någongång kräkningar. Kall, däfven om fötterna och behöfver ofta ombyta strumpor.

№ 61. Hr Magister *Richard B...m*, d. $^{17}/_{10}$ 59, 30 år; God helsa under uppväxten. År 1852 rheumatiska ansättningar i skuldror och armar, deremot användes varma bad. Från 1855—57 alltemellanåt påkommande frossattaquer, hvarunder betydliga qvantiteter kina föreskrefvos. År 1858 på våren lunginflammation med exsudat i båda lungsäckarna. Dessutom d. å. i

Febr. och i Maj förnyade lunginflammationer, hvarvid användes koppningar. Förnämligast är venstra lungans nedre flik förtätad jemte adhærens; likaså högra ehuru mindre besvärad. Upphostning af blodblandadt slem, fast mindre betydande. Vid gående kännes tyngsel i bröstet, och är då äfven mycket andfådd, detta synnerligen vid gång i trappor. *Utspändt underlif* efter intagen föda. Svårighet att uppstiga om morgnarna. Underlifvet utskjutande af fett, likaså huden i allmänhet (s) . . . . . Skuldrorna uppdragna; korthalsad. Har under årets lopp användt mera än 30 koppningar, utom flera åderlåtningar och blodiglar; är deraf slapp och trött, har dessutom en sjuklig fettbildning.

Sednare: Frossattaquerna upphörda. Respirationen friare.

№ 62. Landshöfding *E. Wilh. N...t*, från Vermland, 60 år. Flera barnsjukdomar men alla lätt genomgångna. Ett års svår frossa omkring tiden 1835. Vid 6 års ålder angaf sig redan kramp i luftrörsvägarna, då äfven stark slemafsöndring inställde sig. Sjukdomen har sedermera fortfarit, likväl med någon tids afbrott, synnerligen efter begagnad *gymnastik år 1847, då allt sedan anfallen upphörde under vid pass 2;ne år.* Men derefter har sjukdomen småningom förnyat sig; och för närvarande påkommer den 2:ne gånger årligen med uthållande styrka. Pat erfar alltid anfall efter att hafva vistats i qvafva, fuktiga eller osunda rum. Under och vid upphörande af anfallen inträffar stark gasafgång från mun och säte.

Känner sig fullt återställd af gymnastik inom loppet af en månad.

№ 63. Kofferdikapten *Uno Reinhold F...k*, d. $^{27}/_{10}$ 59, 32 år. Phthisisk konstitution. Nervfeber i Augusti d. å. af en svår egenskap; med den inställde sig «nervfrossa», som äfven nu dagligen förnimmes, fastän mindre betydande. Afmagrat betydligt; känner sig ständigt matt, jemte det att dunkel, synnerligen för venstra ögat alltjemt förmärkes. Andhämtningen ansträngd vid gående. Pulsen något intermittent. Trög afföring afvexlande med lös afföring. Dålig aptit. Besvärad efter måltiden af äckel och uppösning. Neuralgisk känning i trakten af länderna (? *), likasom äfven rheumatism i högra skulderhöjden. I högra lungan en understundom påkommande tryckning, jemte harkling. Alltid kalla fötter. Se sjukbeskrifningen № 53. Talljudet höres starkt och bestämdt i medlersta fliken af högra lungan å ryggsidan. Spigelii flik svälld.

Tvänne månaders gymnastik: Nervfrossan föga anmärklig. Mindre andfådd. Afföringen jemnare. Ländvärken upphörd. Aptiten förbättrad. Fötterna varma.

№ 65. Bokhållaren *Wilhelm S...m*, Frig., d. $^{17}/_{11}$ 59, 17 år. Svag redan som barn. Har genomgått scharlakansfeber och messling. Utseendet sjukligt; betydligt mager och infallen i ansigtet. Emellanåt susningar för öronen och flimmer för ögonen. Alltjemt hosta. Ständig tryckning öfver bröstet och stickningar i maggropen; mycket svag; muskulaturen slapp. Torrhostan har under ett år jemnt fortfarit, utan att derföre någon upphostning

---

*) Åtskilliga ord svårläsliga.

besvärat. Iskalla fötter. Har behof af att draga djupa andhämtningar. Bröststommen trång från sida till sida. Beckenet stort.

Känner sig kraftigare. Erfar sällan någon tryckning öfver bröstet. Stickningarna i maggropen häfda. Blott någon gång i behof att draga djupa andhämtningar. Begagnat 2:ne månaders gymnastik. Stockholm den 15 Mars 1860. *Wilh. S...m.*

№ 69. Studeranden *Hugo Hildebrand H...n*, 20 år. Växt skyndsamt, hvarigenom hjertat hypertrophierats med utvidgning. Någon gång flyktigt påkommande stygn i hjertat. Se sjukanteckningarna år 1858, pag. 135 *). Slutade den 4 Mars 1859. Från Sept. s. å. till medlet af Februari febris intermittens tertiana inträffande om nätterna.

D. $^5/_3$. Fri från frossan. Ej besvärad af andfåddhet eller hjertklappning, Fötterna varma. Underlifvets förrättning normal.

D. $^{23}/_4$. Efter en snufva, som efter fjorton dagar öfvergått till en bronchitis, hvarjemte oro i hjertat inställer sig, har pulsen fortfarande intermitterat och fingrarna varit kalla. Återbörjar. — *Anm.:* Verksam ännu 1881.

№ 71. Notarien *Aug. N...r*, d. $^1/_4$ 59, 39 år. Som barn svår kikhosta vid 6 års ålder; dessutom scharlakansfeber och messling. Lungljudet svagt likasom hjertljudet. Hjertats väggar förtjockade utan vidgning. Pat. förnimmer en tryckning såväl i trakten af hjertat, som i nedre fliken af lungorna, likväl anmärkes denna främmande känsla mest i hjertspetsen. Stark *sugning och hungerkänsla* som mången gång upphäfves med några tuggor bröd, symptomet åtföljt af halsbränna. Efter intagen föda *uppdrifvet underlif.* Redan som ung hæmorrhoidalkänningar och nu «slemhæmorrhoider» med tomma taggar(s). Har lefvat högt. Stelhetskänsla i armar och ben synnerligen om morgnarne. Understundom iskalla fötter. Skrofler som barn och ännu ofta snufva.

Lungljudet mera hörbart och lungorna mera i förmåga att infånga luft. Den lokala värken i trakten af hjertspetsen sällan förnimbar. Ingen halsbränna. Fötterna naturligen varma.

---

*) Det anförda stället (årgången 1856) hänvisar vidare till en ännu äldre anteckning af 1855, som har följande lydelse: Studeranden *Hugo Hildebrand H...n* d. $^{22}/_9$ 55. Ytterst svag från yngsta åren, 3:ne gånger bröstinflmmation. Betydligt utbildade skrofler, uppväxten hastig, är nu spenslig, håller 3 alnar 2:ne tum i längd, dock ej vuxit under det sednaste året. — Hjertdilatation med blåsljud och metall-ljud. Tuberkler ej ramollierade. I början af innevarande år blodhosta. Kopiös slemupphostning hvarje morgon, äfven under dagens lopp. Medlersta loben af högra lungan indurerad, doft percussionsljud. Vid och efter gång ojemn puls förenad med kyla och matthet i hög grad. Då hjertat afficieras, uppkommer kyla omkring underlifvet. Ständigt i behof att uppharkla slem. Vid bemödanden att läsa samlar sig slem i luftröret och afbryter läsningen. — — Sednare: Känner sig kraftigare. Körtelsvulnaderna under käken hafva upphört att ömma. Blåsbäljljudet märkes ej. Slemupphostningen nästan försvunnen. Den under ramolliering (?) stadda medlersta loben tyckes innehafva mindre utsträckning; percussionsljudet mera sonort. Ej besvärad af kyla och matthet. Kan utan obehag uthålla med gång; högst sällan någon uppharkling. — — Återfall 1856; började ånyo med deraf följande förbättring; likaså 1857.

№ 72. Hr Grosshandl. *Gustaf S...s,* 58 år. Alltsedan 35 år återkommen från utlandet, har pat. lidit af ständiga obstruktionstillfällen..... Alltemellanåt, eller snarare oafbrutet en främmande känsla eller oro i hjerttrakten. Detta förnimmes synnerligen vid liggandet, då tillika en «sqvalpning» förmärkes i hjerttrakten. Pat. uppgifver att detta lidande under 19 år fortgått, ehuru numera ännu mera känbart. Vid obstruktionstillfällen pertes seminales och allmänt illamående jemte tyngsel och värki hufvudet. Tillförene stark grusafsöndring som numera icke visar sig, likväl understundom värk i njurtrakten, för närvarande mera åt höger. *Trög urinafsöndring.* Venstersidigt skrotalbråck. Hydrops pericardii? . . . . Huden på händer och armar bär stora ärr, som voro följder af brännsår.

Gymnastik bekom den sjuke alltid väl, och begagnades tidvis hvarje vinter under flere år.

№ 76. Häradshöfding *Christ. A...n,* d. $^{12}/_{5}$ 59, 27 $^{3}/_{4}$ år. Vid 7 års ålder ett uthållande flera gånger återkommande skorpartadt utslag (?), som fortfor till 15 års ålder, blott en gång årligen. Likväl förekom ett återfall vid 19 år; och förebådades detsamma af försvårad andhämtning, som äfven nu understundom besvärar, hvarjemte ock oro och arbetströghet. Irreguliär puls. Känslan af tryckning och tyngd är utbredd öfver lungorna i deras helhet. Då en mera besvärande tryckkänsla inställer sig, uppstiga understundom smaklösa gaser. Aptiten mindre god. Fallenhet för diarrhéartad afföring. Tryckning i maggropstrakten äfvensom värk i trakten af tvärgående koliktarmens högra kurvatur.

Respirationen friare; lynnet lättare; pulsen nästan fullt jemn. Under sednare veckan inga besvärande tryckningar af gas, ej heller några uppstigningar. Aptiten god. Afsöndringen normal. Stockholm den 8 Juni 1859. Begagnat en månads gymnastik. *Chr. A...n.*

Återbörjade den 4 November 1859. Nu besvärad af andtäppa och bröst-tryckning äfvensom tryckning i maggropstrakten och tvärgående koliktarmen.

№ 79. Bruksbokhållaren *Alfred B...u,* d. $^{20}/_{7}$ 59, 22 år, från Gefle, Mackmyra bruk. Sjuklig som barn och angreps då af hjernfeber, hvarefter under flera år en plågsam hufvudvärk besvärade. För tvänne år sedan började bröstet besväras af en alltemellanåt påkommande tyngd, som tid efter annan mer och mer plågat, synnerligen om morgnar och aftnar. Dertill har nu äfven kommit en esomoftast oroande hackhosta. Svårighet att draga djupa andhämtningar. Stickningar i hjerttrakten. Vämjelig smak. Starkt hörbart metall-ljud vid första hjertslaget. Andhämtningen kort. Hjertslaget vidt utbredt. Hastigt påkommande anfall af nedstämdt lynne. Förtrögad afföring, ofta 10—16 dagar obstruktion, detta förhållande råder redan från yngre år. Uppväxt skyndsamt mellan 17—20 år. Bröststommen trång. I allmänhet magerlagd.

Tryckningen öfver bröstet fullt försvunnen, känner sig deremot numera lätt. Likaledes har den under 2:ne månader fortfarande plågsamma rethostan upphört. Andas numera med frihet och kan draga djupa andhämtnin-

gar. Metall-ljudet oanmärkligt. Andhämtningen ej mera så kort. Obstruktionen häfd; hvarje dag afföring. Bröstet vidgadt. Begagnat en månads gymnastik. Stockholm den 19 Augusti 1859. *Svante Alfr. B...u.*

Återbörjat den 9 Nov. s. å. Frig. Metall-ljudet åter något hörbart. Vid gående ökas hjertrörelserna, likaså efter att hafva gått till sängs. Alltemellanåt hetta åt ansigtsdelarna. Fina stickningar i hjertat, dock mindre ofta nu efter begagnad gymnastik. Afföringen trög, ofta endast hvar fjerde dag. Under och efter gymnastiken fullgjorde underlifvet sina funktioner. Lynnet Nedstämdt. Kalla fötter om aftnarna.

Sednare: Känner icke mera några ökade hjertrörelser, ej heller någon öfverhetta i ansigtet. Afföringen fullt normal. Stockholm den 15 December 1859. Lynnet lättare. *Svante Alfr. B...u.*

№ 83. Studeranden *Ernst K...n*, d. $^{13}/_{10}$ 59, 19 år. Messling, strypsjuka, scharlakansfeber och smittkoppor som barn. Allmän svaghet; har uppväxt skyndsamt. Bröststommen trång från sida till sida; högra skuldran betydligt utskjutande; samma sidas tvärdiameter bredare än den venstra; ryggraden utvisande en böjning mellan skuldran och en svagare i länden; högra benet längre, hvarigenom bäckenet ställer sig något snedt. Hjertrörelsen vidt utbredd och åtföljd af metall-ljud, dessutom intermittent puls. Blodspottning för ett år sedan. Begagnat 5 månaders gymnastik hos D:r Sätherberg, som ansåg sig ej kunna i afseende å det högra benets längd uträtta något. Vid gående inträder andfåddhet. Under sednare åren oftast obstruerad. Blodet strömmar betydligt åt ansigtsdelarna.

Efter 2:ne månaders gymnastik känner sig pat. i allmänhet kraftigare. Något mindre anmärklig snedhet. Ryggraden rakare. Metall-ljudet oanmärkligt vid hjertrörelsen. Pulsen jemn. Afföringen normal.

№ 85. Handelsbokhållaren *Johan Wilh. H...d*, d. $^{18}/_{10}$ 59, 18 år. Frisk under uppväxten, likväl för sex år sedan nervfeber, men derefter obesvärad af någon sjukdom. Under sednare åren, synnerligen vid gående eller häftigare rörelser, besvärad af en tryckning och fullhet i hjerttrakten. Detta förhållande har under de tvänne sednare månaderna mera tilltagit, och erfar pat. stundligen tyngd och fullhet i hjertat, hvars väggar äro förtunnade. Har växt det sednare året mycket skyndsamt. Bröststommen betydligt trång från sida till sida. Lynnet tillförene lätt och gladt, numera tungt. Fina stickningar i hjertat. Vid gående, eller minsta ansträngning utbryter svettning, och följer trötthet och magtlöshet. Hjertrörelsen förnimmes vidt utbredt; och hjertklappning öfverfaller pat. vid gående. Vid minsta nedlutning följer genast våldsamt upprusande af blodet åt ansigte och hjerna. Tung till sinnet. Pulsatio epigastrica. Hudvenerna äro uppdrifna. D:r Melander och Lifmedicus Lundberg ordinerade gymnastik.

Efter första månadens gymnastik har fullhetskänslan i hjertat betydligen minskats, krafterna tilltagit, lynnet förbättrats.

№ 86. Löjtnant *Adolf B...w*, d. $/_{12}$ 59, 24 år. Hade betydligt svår scharlakansfeber vid 15 års ålder. För 2:ne år tillbaka gonorrhoe, hvarefter

rheumatism tillkom; vid samma tid en stark förkylning, derunder äfven *hjertkramp* och sedermera ständigt lidande i hjertat, som angifver sig genom *oro och yrsel*, jemte det att hjertat understundom upphör med ett eller annat slag. Auskultationen häntyder på en dilatation äfvensom på en börjande stenosis. Om nätterna susningar för öronen. Vid gående påkommer yrsel. Hæmorrhoides apertæ för en månad sedan, detta fortfor under 14 dagar. Derefter mera betyngd i bröstet. Ytterst lättretlig till lynnet. Hjertstöten bred och häftig jemte metalliskt klingande cliquetis. Andra hjerttonen accentuerad.

Hjertats rörelser fullt normala; icke mera något upphörande af hjertslagen. Oron mindre besvärande. Susningarna för öronen upphörda. Ingen känsla af hemorrhoider. Känner sig friare till respirationen. Lynnet mera lugnt. Intet märkbart metalljud.

№ 87. Herr *Carl L...g* från Nordmaling, d. $^{24}/_{10}$ 59, 21 år. Svag från sina första år, och då ansatt af skrofler, rinnande öron och ständig snufva jemte det att ögonen vid 2 års ålder voro förskymda af maculæ corneæ, hvaraf det ena ögat ännu är besväradt, men det andra genom användning af kryddor (?) hjelptes af en s. k. qvacksalvare. Vid 17 års ålder besvärad af ofta påkommande svindel. Ständiga *blåsljud för båda öronen*, mest likväl för det venstra. Skymmel för ögonen och vid något uthållig läsning följer oförmåga att se. Högra ögats fläck å hornhinnan hindrar synförmågan. Känsla af för stort hjerta, dettas väggar äro förtunnade jemte det att desamma äro vidgade. Lamhetskänsla i högra handleden, sålunda början till skrifvarekramp. Nödgas att emellanåt upphöra med skrifvande till följd af *trötthetskänslan i handleden.* Någon gång hållkänningar i nedre fliken af högra lungan. Lungljudet ytterst svagt, knappt hörbart i högra sidan. Bröststommen ytterst trång från sida till sida. Fötterna alltid kalla.

Skymlet för ögonen försvunnet. Vida friare andhämtning. Hållkänningarna upphörda. Fötterna varma.

№ 91. Herr *Ludvig Theod. H...t*, Frig., d. $^{7}/_{11}$ 59, 19 år. Redan från yngre åren frossa, hvilken flera gånger har återkommit och sednast förliden vår, fast mindre svår. Efter begagnande af kina försvagad hörsel. Vidt utbredt hjertslag, hörbart i högra nyckelbenstrakten. Svagt metalljud i mitralvalveln; känsla af fullhet i bröstets venstra sida. Kalla fötter från tidigaste år. Bröststommen ytterst trång från sida till sida. Betydlig kroppslängd. Ytterst påskyndad växt. Sömnen störd; smaken elak.

Metall-ljudet ej hörbart. Fullhetskänslan i hjertat mindre anmärklig. Fötterna mera varma. Bröststommen vidgad. Sömnen god; smaken naturlig; känner sig kraftigare. Begagnat 2:ne månaders passivgymnastik (s).

№ 92. Notarien *Hans Fredr. W...m* från Vestergötland, d. $^{7}/_{11}$ 59, 23 år. God helsa under uppväxten. År 1850 haft en svårartad bröstinflammation. Sedan 14 års ålder känsla af förstoradt hjerta, hvilken oroande smärta framgent ökat sig. Alltid känsla af tyngd i bröstet och klappning i hjertat, hvilka föranleda dystert och nedtyngdt sinne. Pulsen ojemn och långsam. Upphostning af ett salivblandadt slem. Blodet trycker starkt åt ansigts-

delarne, derjemte skymmel för ögonen. Stickningar i olika huddelar. Vid gående uppföre trappor följer snart andfåddhet och hjertklappning, synnerligen efter måltiden. Fötterna gemenligen kalla om aftnarna; och kylan i fötterna hindrar insomnandet.

Den tyngd, som förr besvärade hjertat, förmärkes ej numera. Mera sällan hjertklappning. Lynnet jemnare. Fötterna sällan kalla. Pulsen jemn. Begagnat $1^1/_2$ månads gymnastik.

№ 97. Snickaremästaren *J. W...n*, d. $^{10}/_1$ 59, 47 år. Under barnaåren frisk och kraftig. För tvänne år sedan inställde sig tungsinthet och sömnlöshet, som sedan framgent under olika tider varit besvärande. År 1838 uppkom en plågsam smärta i midtdelen af bröstet, föranledd af en uthållig tryckning mot bröstet, hvilken uppkom genom att bruka en borr. År 1856 inställde sig tillika en tung sinnesstämning förenad med en vedervilja mot allt arbete, och har detta förhållande oafbrutet förnummits. Någon gång yrsel jemte susning och ringning för öronen, hvartill äfven en känsla uppstår, som om patienten skulle «hoppa» i sängen. Qval under hela bröstkorgen jemte hudömhet. Har länge varit stark cigarrökare; och denna ovana har alltid framkallat smärta i bröstet. Stickningar i handlederna, tillförene en känsla liknande «frossa i benen.» Krypningar i scrotaldelarna. Minnet har blifvit betydligt försvagadt under den tiden, som förflutit, sedan hypochondrien utvecklade sig.

Lynnet mera lifvadt och arbetslusten stegrad. Den besvärande krypningen och tröttheten med tillhörande molning (s) försvunna. Ringning och susning häfda. Känslan af hoppning i sängen likaledes häfd. Qvalet under bröstet vida mindre känbart. 3:ne månaders gymnastik.

Återbörjade den 1 Nov. d. å., då åter sinnet var betyngdt. Under natten oro i hjertat och förmår ej ligga å venstra sidan, jemte det att i maggropstrakten förnimmes ett plågsamt qval, som äfven sträcker sig öfver bröstkorgen, då tillika värk inställer sig i scrotaldelarna. Den sednare värken förnimmes endast å venstra sidan. Ledsnar vid sitt yrke och har afsky för arbete samt går långa vägar för att undvika detsamma. Modern var sinnessjuk under flera år (var angripen af religionsgrubbel), men under sednare 6 åren lugn till sinnet. — Hyen gul. Varit tillförene retlig till sinnes och deraf lidit betydligt. — Slutat den 15 Dec. och fann sig då förbättrad.

№ 99. Grosshandlaren *Frans Wilh. R...g*, d. $^{21}/_2$ 59, 39 år. Bleklagd; vid minsta sinnesrörelse en oroande känsla i trakten af hjertat, likasom äfven i trakten af venstra sidans falska refben. Hjertslagen ytterst långsamma, och hjertat utkastar en ringa blodqvantitet. Hela venstra sidan äfvenledes öm vid vidröring. Underlifvet något fetlagdt och utskjutande. Ömhetskänsla i trakten af hjertat. Svår magsyra. Under 15 år haft känsla af hjertats rörelser.

Fann sig väl efter 2:ne månaders gymnastik.

Återbörjade den 17 Nov. d. å. och då i det närmaste med samma symptomer, bland hvilka känsligheten för intryck utgör det väsentliga; då tillika en

domning och tryckning i hjertat påkommer. Efter intagen föda starkt uppdrifvet underlif. Magsyra, fast numera mindre efter begagnad gymnastik. En skakning förnimmes i sjelfva hjertat, förenad med oro.

№ 100. Grosshandlaren *Pehr Aug. W...t*, d. 8/3 59, 42 år. Åtskilliga barnsjukdomar ehuru f. ö. god helsa, men blef vid 20 års ålder, till följd af åsamkad förkylning i en öppen kall bod, ständigt sjuklig. Vattenkur anlitades 1853, derefter fullt frisk. Numera hemorrhoidalkänningar, angifvande sig dels genom påkommande värk i pannan och bakhufvudet, dels i i öfre delen af underlifvet, hvarest oro förnimmes; och kan ej pat. fortfara att ligga på venstra sidan. Lynnet tungt. Störd sömn. Hypochondrisk. Understundom, synnerligen efter sinnesrörelse, uppkastning af varmt vatten, endast om morgnarna. En tagg i ändtarmsöppningen. *Tryckning i maggropstrakten och under bröstet* likasom äfven i hufvudet. Då klåda och sveda inställa sig i ändtarmen, kännes underlifvet fritt, och inträder ett mera allmänt välbefinnande. Högersidigt ljumskbråck.

Efter första månadens gymnastik fri i hufvudet och mera verksam samt kraftfull. Kan nu mera ligga på venstra sidan. Sömnen god. Hypochondrien föga bemärklig. Ingen kräkning.

№ 103. Fru *Charlotte R...u*, d. 18/4 59, 44 år. Frisk som barn och under uppväxten. Under sednare 12—15 åren nervsvag till följd af flera svåra barnsängar. År 1855 svår kolera, som till följd af ett öfverbruk af kamfer efterlemnade betydlig försvagning. Vid *periodiciteten inträffa kräkningar, hufvudvärk, och inställer sig en nervretlighet.* Är nu på våren synnerligen försvagad, matlusten är ytterst svag. Alltid vid menstruationstiden betydliga plågor, såväl före som under och efter densamma. Förmiddagarna besvärande trötthet och plågsam värk, förnämligast i *smalbenen* och mellan *skuldrorna.* Från yngsta år susningar och flimmer, och är nu nästan blind för venstra ögat. Sur och vämjelig smak, magsyra. Kopiös menstruation som varar vanligen 6 dygn. Magerlagd. Gemenligen frusen och begagnar ylle omedelbarligen inpå huden. Fryskänsla i hufvudet. Ömhet i korset närmare ländtrakten, helst om morgnarna.

Den förr besvärande hufvudvärken nu föga anmärklig och då mindre betydande. Kräkningarna försvunna. Lynnet lugnare. God matlust. Menstruationen mindre uthållande och utan plågor. Värken i smalbenen och mellan skuldrorna föga anmärklig. Susningarna i öronen oanmärkliga. Smaken renare. Magsyran mindre besvärande:

№ 110. Konsul *Carl E...m*, d. 4/5 59, 28 år. Vid 8 års ålder skabb, som behandlades med svafvel. För 2:ne månader sedan en under 2 månader uthållande hosta; före denna tid en bröstbeklämning, som understundom mycket besvärade, likväl nu mindre. Någon gång ett starkt behof af djupa inandningar. Auskultationen häntyder på en början de *utvidgning af venstra hjertkammaren*, deremot är respirationsljudet öfver hufvud taget fritt och sonort. Hjertimpulsen hörbar i öfre delen af högra lungan. Understundom beklämning och en *vånda i trakten af Spigelii flik*, detta på hvarje tid som helst under

dygnet. Ofta befinnes en bottensats i urinen. Dricker mindre gerna vatten. År ganska frusen och har om aftnarna kalla fötter. Högra frambröstet (s) vid pass en tum mera utskjutande än det venstra. Detta bildningsfel anses hafva tillkommit genom det, att modern under grossessen stjelpte omkull ur en släda. Ofta påkommande pollutioner. Blodet stiger lätt åt hufvudet, synnerligen vid sinnesrörelser.

Sednare: Andhämtningen fri. Efter begagnad gymnastik märkes ingen grumlig urin. Bröststommen mera till sina symetriska hälfter jemnad. Pollutionerna upphörda. Blodets uppstigande åt hufvudet mindre besvärande vid sinnesrörelser. Hyn förbättrad, utseendet friskare. Värken i trakten af mjelten, som förnams vid rörelse med venstra armen, har nu försvunnit. Begagnat 2:ne månaders gymnastik. All hosta upphörd. Helsotillståndet fullkomligt återställdt. Stockholm den 10 Febr. 1860. *Carl E...m.* *).

№ 111. Phil. Mag. *Waldemar R...n,* d. $^{9}/_{5}$ 59, 25 år. Scharlakansfeber, messling som barn, men likväl f. ö. under uppväxten god helsa. Lider under de sednare fyra åren af vanmagt, svag puls, diarrhéartad afföring. Vid läge å ryggen uppkommer qval i underlifvet. Kan ej fördraga rotväxter. Ständigt *plågad af flatulens.* I hög grad nervös. Vid dimissionsexamen i Febr. och Mars d. å. nedsattes lifskrafterna; och då ännu mera försvagadt underlif jemte yrsel. Men genom begagnad gymnastik i Upsala, förbättrades helsan i allmänhet. Känner nu *tyngsel i hufvudet,* och kan numera ej länge uthålla med skrifning och läsning. År 1853—54 uppträdde esomoftast såsom predikant, och ansträngde sig dervid betydligt, kan för närvarande icke, till följd af den då påkommande allmänna organretning, ens inlåta sig i ett lifligt samtal. Gemenligen syrlig smak; plågas af drömmar i halfdunkel. (s) År barytonsångare, men känner sig deraf lätt trött och hes. Någon gång förnimmas ofrivilliga ryckningar i hufvudet. Ständigt blek; ögonen irriterade och röda. Afföringen afvexlande mellan obstruktion och diarrhé. Blott någon gång svag känning af hæmorhoider. Svag muskulatur. *Högersidigt inguinalbråck.* I allmänhet kalla händer och fötter. Synnerligen om aftnarna.

Flatulensen mindre besvärande. Kan uthålla i läget på rygg. Förmår att något längre uthålla med tankeansträngning. För närvarnnde ingen diarrhéartad afföring, snarare något obstruerad. Begagnat något mer än en månads gymnastik. Stockholm den 21 Juni 1859. *W. R...n.* — Verksam ännu 1881.

№ 112. Fröken *C. de B...,* d. $^{10}/_{5}$ 59, 51 år, katholik. Verksamt lefnadssätt. Under flera år besvärad af gasbildning i underlifvet. Se Sjukbehandl. år 1858 pag. 159 **). Nu ständigt en känsla af svaghet i tarmarna,

---

*) Jfr f. ö. samma årgång № 25.

**) Den anteckning i liggaren för 1858, hvartill hänvisas, har följande lydelse: Fröken *C. de B...n,* 50 år. Under flera år, och redan såsom ung, erfor pat. qval i underlifvet, åtföljda af hungerkänsla. Var städse under alla koleratider besvärad af ett ihållande diarrhé, åtföljdt af bränningar i umbilical-trakten. — Lider af försvårad matsmältning. Gemenligen uppdrifvet underlif, hvilket lidande är åtföljdt af en svår tryckande känsla, utan uppehåll. Plågsam ihållande obstruktion, besvärad sömn, och då följa alltid

dessutom uthållig diarrhé afvexlande med obstruktion. Understundom uppstigande af blodet mot hjernans blodvikar. Svåra beklämmande drömmar inställa sig förnämligast efter konstipation.

Gymnastiken förbättrade åter plågorna och ökade förmågan att arbeta. — Anm.: Fortfor sedan att begagna sjukgymnastik tidvis ända till 1881, emedan intet annat medel förskaffade lindring i den med åldern tilltagande sjukligheten. Fann i det längsta lindring och ögonblicklig vederqvickelse af *Halfligg. Br. lyft*═, varligt utförd. † 1881.

№ 117. Fru *Hilda H...l*, d. $^{12}/_{10}$ 59, 37 år. Flere förnyade ansättningar åt lefvern; och dessa gemenligen förenade med en ansvällning i högra sidan, som äfven nu ansväller vid inträffande sinnesoro. Detta förhållande har fortfarit under de sednare sju åren. Lika länge har pat tillika. varit besvärad af *obstruktion*, som mången gång fortfar flera dagar. Ofta plågad af *hufvudvärk*, tillhörande öfre delen af hjessan, gemenligen under vintertiden. Då hufvudvärken pågår, visa sig «gnistor för båda ögonen.» En obehaglig «tjock» smak i munnen. Svag aptit. Synnerligen illamående efter hitkomsten till Stockholm från Schweitz, hvarest pat. förut tillbragte trenne månader. Störd sömn.

Sednare: Sporde nytta af gymnastik flera gånger under åtskilliga år.

№ 118. Fröken *Ingeborg S...s*, Frig., d. $^{29}/_{12}$ 59, 23 år. Stark och vid god helsa under hela uppväxttiden. Vid 15 år en svår gastrisk feber, som länge efterlemnade en besvärande matthet. Esomoftast besvärad af *hosta och snufva*, och efter en uthållig influensa för 2:ne år tillbaka uppkom kramp i luftrörshufvudet, som sedermera under loppet af de sednare tvänne år har ständigt besvärat. Alltid känsla af torrhet i svalj och luftrör. Krampen åtföljes icke alltid af hosta. Gemenligen strömmar blodet starkt åt hufvudet; susningar någon gång för öronen; värk emellanåt i ögonen. Bäsk smak om morgnarna. Blir lätt andfådd vid kroppsrörelse. Nästan ständiga *sugningar och bränningar i maggropen*, åtföljda af uppstigningar af varmt vatten. En ständig *hungerkänsla*. Under *periodiciteten* och mest i början af densamma *svåra plågor*. Kalla fötter nästan dagligen.

Efter en månads begagnad gymnastik finner pat. sig något förbättrad i anseende till luftrörskrampen. Blodströmningen åt hjerna och ansigtsdelar ej så betydlig. Susningarna ej anmärkliga. Smaken renare. Sugningar och bränning minskade. Inga uppstigningar, likasom hungerkänslan föga angiflig. Ingen snufva. . . . .

№ 119. Fru *Sophie B...e*, d. $^{13}/_{10}$ 59, 45 år. Framgent god helsa under uppväxten; född af friska och starka föräldrar. Till följd af en uthållig digifning försvagad, och sedermera jemt lidande af oro, ledsnad och qval i maggropstrakten. Under 7 år har maggropsqvalet oafbrutet fortfarit, då allt-

---

ytterligt svåra drömmar, ephialtes. Vanligen kalla fötter. — — Efter en månads gymnastik: Qvalkänslan i underlifvet icke anmärklig, ansvällningen nu föga känbar; digestionen jemn. Känner sig kraftigare.

emellan häftiga *diarrhéer* tillika inställa sig, hvilka försätta pat. i en känsla af rädsla och fruktan för döden. Under 16 år, efter en barnsäng, haft *hæmorrhoider* likväl (s) med blodafsöndring. Emellanåt afsky för föda, men mångengång en fortfarande hungerkänsla. Nervös hjertklappning alltid om morgnarna, någon gång midt under natten. Orolig sömn med besvärande fantasier och ångest; måste derföre flera gånger om natten tända ljus. Nästan alltid iskalla fötter. *Menstruationen* från dess första inträdande *abnormt* långvarig, 8 dagar fortfarande och mycket ymnig. — — Bör begagna som dryck, utan all annan föda, i jernpanna uppkokad mjölk, då diarrhé påkommer.

Lynnet i hög grad förbättradt, fastän flera sorger hafva träffat pat. under gymnastiktiden. Sällan känsla af qval i maggropen. Diarrhéen har upphört, som dock tillförene oupphörligt plågat. Hæmorrhoidalkänningarna nästan försvunna. Aptiten fullt god. Understundom har hjertklappning inställt sig, men detta endast under de förefallande sorger, som i familjen hafva tilldragit sig. Sömnen mera lugn, har ej behof att tända ljus nattetid. Fötterna varma. Den tillförene obestämda tiden i anseende till regleringens inträdande, är numera fullt normal. — Begagnat 4 månaders gymnastik. Stockholm d. 7 Mars 1860. *S. B...e.*

№ 120. Friherre *Fritz Å...m*, d. $^{12}/_{10}$ 59, 57 år. Under flera år besvärad af *gallsten* och nu sednast i Februari framfödt en mängd sådana af olika storlek och former. *Obstruktioner* under hela lefnaden. Gemenligen qval i maggropstrakten, hvilket framkallar ångest, och kopiös svettning om nätterna; detta plågsamma förhållande nu under sednare dagarna i det närmaste häfdt genom intagande af råa ägg och nux vomica. — Ofta uppdrifvet underlif. Stickningar, ehuru mindre ofta, i lefvertrakten, likaså kännes någon tryckning under högra skulderbladet. Kalla extremiteter.

Qvalet i maggropstrakten föga anmärkligt; pat. anser det hafva försvunnit genom begagnandet af råa ägg; afföringen i allmänhet normal. Svettningen försvunnen. Underlifvet icke numera uppdrifvet. Tryckningen under högra skulderbladet föga anmärklig. Extremiteterna varma. Under gymnastiktiden framfödt flera gallstenar. Begagnat 4 månaders gymnastik.

№ 122. Doktor *Emil H...l*, d. $^{18}/_{10}$ 59, 49 år. Se sjukbeskrifningen 1858 pag. 99 *). Cardialgiska känningar och trög afföring, 2—3 dagar obstruktion. Sömnen mindre god. Smärta och sugningar i maggropstrakten; en känsla af rädsla vid hvarje sinnesrörelse, «kullringar» i underlifvet.

---

*) Det ställe af årgången 1858, hvartill hänvisningen syftar, innehåller bland annat ytterligare hänvisning till årgången 1857. Den sistnämnda anteckningen har följande lydelse: D:r C. E. H...l 46 år, långväxt. Efter en djupare sorg uppkom en cardialgi jemte congestion åt hjernan och svår, orolig sömn. Ansättningen i hufvudet tillhör förnämligast hjessan. Förtrögad afföring, torra excrementer. Ytterst känslig för intryck under hela lefnaden. Stundom trötthet öfver länden, kalla fötter vid stillasittande. Emellanåt lätta, hastigt öfvergående stickningar i olika delar af underlifvet. Dyster till lynnet, faller lätt i gråt. — — Efter 2:ne månaders gymnastik: I allmänhet förbättrad såväl till kroppens förrättningar som till sinnet.

Cardialgien häfd, afföringen mindre trög. Smärtan i maggropstrakten försvunnen. Susningarna likaledes föga angifliga. Kan bättre uthålla med gående. Känner sig lättare till sinnes. — Begagnade sedan sjukgymnastik tidvis under flere år.

№. 123. Herr *Pehr Adolf Fredrik B...n*, d. $^{24}/_{10}$ 59, 26 år. Från barnåren svag och sjuklig. Svår frossa vid 13 års ålder; och begagnade då en betydlig mängd af medikamenter, som pat. anser hafva i hög grad nedsatt lifskrafterna. Vid 17 års ålder skyndsam växt, och derefter allmänt försvagad, hvarjemte betyngdt bröst och svårighet att hemta andedrägten tillkommit. Under de sednare 6 åren besvärad af alltemellanåt påkommen *magsyra* med «sönderslagna läppar» och brännande tunga. Ytterligt känslig till sinnet, och föll tillförene (sednast i fjol) i svimning. Understundom ännu svindel. Faller lätt i gråt. Emellanåt uppdrifvet underlif. Sedan en tid af 6—7 år värk förnämligast i trakten af *tvärgående koliktarmen och njurarna*, hvilken plåga oafbrutet förnimmes, fastän mer eller mindre våldsamt. Ständiga ryckningar i ansigtet och i de flesta delar af kroppen, mången gång känbara igenom hela kroppen, synnerligen om morgnarna. Ofta ringningar och susningar för öronen, likasom flimmer för ögonen. Har svårighet att hålla ögonen öppna, sluter vanligen ögonen under samtalande. I allmänhet *trög afföring*, någon gång afvexlande med diarrhé. Klåda och stickningar i uringång och säte. Vid gående uppkommer stark svettning. Sedan i våras grus i urinen till betydlig grad. Ofta pollutioner.

Krafterna i allmänhet ökade. Magsyran föga besvärande, tungan ren. Mindre retlig till lynnet. Inga svimningar eller svindelkänningar. Ryckningarna i ansigter minskade. Afföringen i allmänhet naturlig; den diarrhéartade afföringen försvunnen. Ringningarna för öronen upphörda. Känner sig starkare i benen. Sällan förekommande sädesuttömning.

№. 128. Perukmakaren *Carl Magn. L...g*, d. $^{22}/_{11}$ 59, 37 år. «Slet som barn mycket ondt», dels genom svält, dels våldsamt arbete och sträng och onaturlig behandling. Derföre äfven nu ständigt plågad af oro. Betydlig minnesslöhet. Dagligen *hufvudvärk*, *ytterligt svag;* trötthet i sjelfva tungan. Måste afvakta långa stunder för att urinera. Känsla af klåda i det inre af högra lungan. Ständig retning till hosta, förenad med upphostning af *mörkblått slem.* Små vattenaktiga exkrementer, åtföljda af gult slem och hårda små exkrementer. Efter att varit ett par timmar uppe, inställer sig sömnaktighet och en öfverväldigande matthet; och då stiger blodet starkt åt hufvudet . . . . jemte kalla fötter. Kort andhämtning som mången gång hindrar talet. Målföret lågt och svagt. Lynnet ytterligt nedstämdt. Medlersta fliken af högra lungan förtätad. Starka spänningar i koliktarm, blåsa och ändtarm (s) jemte klåda och stickning. Ofta *oro i maggropstrakten.* Vid stillasittande kalla fötter och blodupressning åt hufvud och bröst, hvarunder blodet tillika «spränger» i ögonen. Tillförene besvärad af ofta påkommande sädesflytning, detta förhållande nu mera sällsynt.

Blifvit i flera afseenden förbättrad så till lynnet som till kroppen. 2:ne månaders gymnastik.

№. 129. Protokollsekreteraren *Ad. Joh. O..e,* d. $^{31}/_{10}$ 59, 41 år. Svag från yngsta åren, magerlagd och blek, detta till följd af mångårigt uthålligt stillasittande arbete. Flera dagar förlida vanligen utan afföring, och har derföre sökt med åtskilliga medel att afbörda sig de hårda exkrementerna, hvilka då de uttömmas, åtföljas med sädesafföring. Understundom värk eller ryggskott så väl i korset som i sittmusklerna. Härunder förtrögas ytterligare arbetskraften, och lynnet nedsättes.

Numera endast en svaghets- eller trötthetskänsla i fästet af m. deltoideus, då uthållig skrifning förehafvits. — Nu och äfven vid sednare inträffade tillfällen rönt förbättring af att nyttja gymnastik tidvis.

139. Fru *Thérèse G...m.* d. $^{10}/_{4}$ 59, 32 år. Redan vid 18 års ålder bleksot, och betydligt svag. Sedermera har detta förhållande oafbrutet fortgått, oaktadt fortfarande medicinering, hvaribland jernmedel utgjort det mera väsentliga i behandlingen. Hyn ytterst blek. Fryser gemenligen hela förmiddagen. Understundom besvärande hjertklappning, oro och ängslan, ofta länge uthållande. Under sednare dagarna tillkom en fullhetskänsla i hufvudet, dock utan värk. — Värk mellan skuldrorna och i länden. Svag aptit. Händer och fötter vanligen om förmiddagarna kalla. Ständig oro. Fluor albus.

Frysningen upphörd, likasom hjertklappningen. Fullhetskänslan i hufvudet upphörd; värken mellan skuldrorna häfd, fötter och händer varma. Oron försvunnen. Fluor'n föga anmärklig. Lifskrafterna i allmänhet stegrade. Stockholm den 10 Juni 1859. Begagnat nära 3:ne mån:s gymnastik. *Thérèse G...m.*

№. 150. Mamsell *Olga R...d.* d. $^{4}/_{6}$ 59, 17 år, från Mariefred. Som barn, vid 8 års ålder, scharlakansfeber — likväl lindrig; vid ännu tidigare år vattkoppor, äfvensom kikhosta. Ständigt besvärad af trötthet och matthet jemte det lynnet är tungt, likasom respirationen. Qval såväl i maggropstrakten som ock nedom nafveln. Esomoftast susningar i öronen; flimmer för ögonen. Bäsk smak. Vid gående och vid uppresning af kroppen från sittande ställning ökad hjertrörelse och känsla af illabefinnande i hjertat. Fötterna gemenligen under dagen kalla. Nästan hvarje morgon äckelkänsla. Värk i trakten mellan skuldrorna. Strax efter middagsmåltiden stiger blodet våldsamt åt hufvudet. Svårighet att uthålla med stående ställning. Aptitlös. Ömhet vid tryckning å 5—7 bröstkotan, likasom en ömhet i bröstbenet. Känner sig gemenligen sömnig. Svårighet att uppbära kroppen, sjunker derföre lätt tillsamman. Pulsen hastig och full.

Kan vida längre uthålla med gående utan att deraf erfara den trötthet, som tillförene inställde sig. Lynnet lättare. Flimret under gymnastiktiden icke anmärkligt. Smaken naturlig. Mindre besvärad af hjertklappning likasom af äckel. Ingen eller föga värk mellan skuldrorna. Aptiten i allmänhet god. Ömheten i bröstkotorna häfd, äfvensom den å bröstbenet. Pulsen normal. Stockholm den 14 Juli 1859. *Olga R...d.*

№ 152. Gossen *Erik Wilh. N...n,* Frig., d. $^{21}/_{12}$ 59, 12 år. Har haft scharlakansfeber, koppor, svåra återkommande reformar, sårnader och bulnader i öronen, rinnande periodvis. Starkt uppdrifna underkäkskörtlar. Uppdrifven öfverläpp. Pipljud för öronen; flimmel och skymmel för ögonen. Svår och elak andedrägt. Grågul upphostning åtföljd af qväfning. Ständig retning i sidodelarna af bröstet, hvilket föranleder hosta, oftast uthållande. Besvärad af obstruktion, afvexlande med diarrhé. Obstruktionen vanligen flera dagar. Omvexlande aptit. Reformsutslag från yngsta åren, gemenligen i ansigtet. Ytterst retligt lynne. Illamående efter måltiden, vanligen äckel och sura uppstötningar. Kalla händer och fötter, de sednare iskalla om aftnarna.

Reformsutslaget frambrutet under gymnastiken, fastän ej betydligt. Pipljuden upphörda. Magen förbättrad. Upphostningen minskad. Aptiten god. Fötterna varma.

№ 163. Brukspatron *Joh. Fredr. B...g,* d. $^{3}/_{10}$ 59, 46 år. Under flera år besväradt underlif, jemte tungt och retligt lynne, har derföre svårighet att vistas å samma ställe. För närvarande svaga hæmorrhoidalkänningar utan tillräcklig afledande (s) blodafsöndring. Vid läsning visa sig bokstäfverna gungande. Känner intet behof efter föda. Njuter föga sömn; vaknar vanligen mellan 3—4 f. m. En gång i veckan pollution. Knarrande knän. Under vid pass 3:ne år alltemellanåt rheumatiska plågor i *högra bröstmuskeln,* sträckande sig längs nervi intercostes för nämnda muskel. Svårighet att uppbära bålen. — Förut begagnat gymnastik 1855.

Rönte förbättring af tidvis begagnad gymnastik, och fortsatte dermed under många år.

№ 164. Mamsell *Mathilda Des R...x,* d. $^{9}/_{4}$ 59, 22 år. Som spädt barn betydligt fetlagd och då ofta besvärad af hufvudvärk, tillhörande hela hufvudet. Deremot användes gymnastik 1848 under $^{1}/_{2}$ års tid, hvaraf hufvudvärken fullt häfdes och först åter inträdde förlidet år vid vårtiden. Sålunda fri vid pass åtta år. Sedan 1851 ingen *menstruation,* som under gymnastiktiden fullt ordnade sig. Vid sistnämnda tid träffades pat. af en svar förkylning, som gaf anledning till regleringens upphörande. Helt och hållet aptitlös, redan från 1851 och känner sig genast efter ringaste föda mätt. År 1851—52 behandlad af Prof. Malmsten, som antog sjukdomen hafva *skrofulös grund.* Under vissa tider uppdrifvet underlif. Numera gemenligen minst en gång i veckan *halfsidig hufvudvärk,* tillhörande antingen trakten omkring högra eller venstra ögat. Någon gång åtföljes hufvudvärken af susningar. Den smärtande känslan i ögonen är som «om desamma skulle utrifvas.» Kan icke uppbära kroppen, som är kulryggig. Blir vid stillasittande lätt kall. Högrödt ansigte. Gemenligen under någon tid månatligen tryckning nedåt beckenet. I Juni 1857 lunginflammation, enligt uppgift; högra lungans nedre flik anger nu en svag förtätning för auskultationen. Deremot är respirationsljudet i venstra lungan fullt fritt.

Aptiten förbättrad. Då nu hufvudvärk inställer sig, är den mindre besvärande och mindre uthållig. Känner sig nu ej så brännhet i ansigtet. Har

vida lättare respiration, och lungljudet är i öfre fliken af högra lungan fullt normal. Stockholm den 4 Juli 1859. *Mathilda Des R...x.*

№ 165. Fru *Eva Johanna Const. B...r*, d. $^{18}/_{4}$ 59, 45 år. Stark och kraftig konstitution. Under tvänne sednare åren copiös menstruation, men som under de 2:ne sednare månaderna varit mindre ymnig, likväl vida mera besvärande genom en känsla af tryckningar nedåt bäckenet jemte allmänt illamående samt *frysning*, *matthet och stickningar i huden.* De sednare inträffa förnämligast sängdags. Någon gång ringning för öronen jemte uppbrusning af blodet åt hufvudet. Trött och andfådd under sednare 2:ne åren. Vaknar upp till följd af stickningar i olika huddelar. «Skärningar» i fingerlederna, hvarest äfven knölar visa sig. Ofta besvärad af löst lif, och tål ej dricka stora qvantiteter utan att deraf besväras. Alltemellanåt uppdrifning af könsdelarna. Tillförene besvärad af hæmorrhoider, nu mera sällan. Vid läsning tyckas bokstäfverna darra. Lifmoderkramp.

Begagnat 6 veckors gymnastik, och derunder, synnerligen de sednare veckorna funnit tryckningen nedåt bäckenet minskad. Nu sednare vid periodicitetens inträdande inga frysningar. Mattheten ej vidare känbar. Ringningen för öronen föga anmärklig, blodets upprusning åt hufvudet försvunnen. Respirationen mera lätt. Stickningarna i huden numera icke oroande sömnen. Känner sig kraftigare. Anmärker ej vid läsning någon darrning för ögonen. Stockholm den 3 Maj 1859. *E. J. C. B...r.*

№ 166. Mamsell *Hildur Charl. E...t*, d. $^{15}/_{4}$ 59, 21 år. Frisk som barn, men vid 4 års ålder betydligt svår lunginflammation, och sedermera en fortfarande uthållig hosta, som likväl under sednare 3—4 åren ej synnerligen besvärat. Respirationsljudet i nedre och medlersta fliken af högra lungan mindre tydligt. Blir vid gående andfådd. Blodsvallning åt hjerna och ansigtsdelar. Ringning för öronen. Ansigtsfärgen starkt röd och känner till följd deraf ofta stickningar i sjelfva ansigtshuden. Aptiten svag, tål ej mjölk eller grädda, kött, smör, hvetbröd, ägg. Åter endast vattsoppa, kallskål, fisk (?), potatis. Ansvällning af underlifvet inställer sig när något af de förstnämnda födoämnena förtäres. Fina stickningar och en oro i benen störa sömnen. Något förtrögad afföring. Alltemellanåt afbruten menstruation eller för täta påkommande regleringar, likväl numera mindre oregelbundet. Ständigt omvexlande känsla af frusenhet eller öfver-värma.

Vid gående ej besvärad af andfåddhet. Respirationsljudet i nedre fliken af högra lungan nästan lika hörbart som i den venstra. Mindre besvärad af blodstigning åt hufvudet. Inga ringningar för öronen. Inga stickningar i ansigtet. Aptiten något förbättrad. Numera föga ansvällning af underlifvet. Daglig afföring. Regleringen normal. Hudens verksamhet naturlig. Begagnat 2:ne månaders gymnastik. Stockholm den 10 Juni 1859. *Hilda S...n* f. *af W...t.*

№ 173. Häradshöfding *A. R...y*, d. $/_{2}$ 59, 37 år. År 1858 på våren besvärad af oro och påskyndad hjertrörelse, som efter användande af gymnastik upphörde. — — Återbörjade d. $^{29}/_{12}$ 59. Kände sig då ännu fri i bröststommen, äfvensom uti underlifvet, hvars förrättningar befinnas i allmänhet

normala. Vid stående ställning kännas *tryckningar i perinæitrakten och i scrotum eller i testiklarna*, detta efter en svår och uthållig påssjuka 1856. Sålunda ömtålig för hvarje ansträngning, hvarvid bäckenets organer tagas i anspråk. Esomoftast besvärad af erectioner. Nu under hösten inträffa känningar af klåda och stickningar i sätet.

Tryckningen i perinæitrakten likasom i scrotum och testiklarna häfd. Föga besvärad af erectioner.

№ 177. Fröken *Thérèse R...e*, d. $^{21}/_{2}$ 59, 28 år. Fetlagd. Sedan 1854 efter att i England hafva varit i pensionsanstalt, der ögonen försvagades af gaslysning, har en kongestion åt hjernan inställt sig genom öfveransträngning med undervisning och omsorgen för en skolas ordnande. Rubbad till sinnet tidvis. *Våldsam hufvudvärk* under våren 1858, hvarföre i Söderköping begagnades varma karbad, till 40 grader, derefter kalla halfbad och sedermera på förmiddagarna kalla sittbad. Detta ökade och försvårade hufvudvärken, som sedermera efter 2:ne månaders gymnastik vid Centralinstitutet (Nov. och Dec. 1858) nästan helt och hållet upphörde. I medlet af Oktober förlidet år en kontusion å *venstra axeln*, som sedermera föranledt en *rigiditas articularis humeri*, hvarföre ej numera öfverarmen kan upplyftas till horizontel ställning; och föranleder venstra armens upplyftandet smärta i sjelfva articulationen. Anmäld att börja i Mars 59. Ofta likasom en dimma för ögonen, kan derföre icke sy, ty då, likasom när föremål i allmänhet fixeras, visa de sig dubbla.

Numera ingen hufvudvärk, fötterna ständigt varma ifrån att tillförene varit oafbrutet kalla. Kan nu uppföra, vrida och böja öfverarmen i alla rigtningar utan att deraf, som tillförene, känna någon anmärklig smärta. Synförmågan förbättrad, kan derföre utan möda för ögonen träda på tråden och sy. Begagnat 5 månaders gymnastik. Känner sig frisk och kraftig. Stockholm d. 31 Mars 1859. *Thérèse R...e.*

№ 187. Mamsell *Clara Concordia S...l*, d. $^{1}/_{3}$ 59, 15 år. Betydligt chlorotisk, och har detta förhållande synnerligen under senare tvänne åren betydligen utbildat sig. Alltemellanåt begagnat jernmedel, och (?) nu senare funnit sig deraf förbättrad, likväl är hyn blek och utseendet sjukligt. Esomoftast besvärande *hufvudvärk*, tillhörande *framhufvudet*, värken har redan från yngre åren ofta inställt sig. Under senare tvänne åren har en högersidig scolios utbildat sig med en böjning till höger mellan skuldrorna, framdragning af högra skulderbladet, öfverlutning af kroppen till höger och insjunkning af venstra sidan. Svårighet att uppbära kroppen. Lynnet retligt och är i allmänhet nervsvag. Snedhetens båge böjd till höger längs ryggraden . . . . .

Efter första månadens gymnastik häfdes fullkomligt hufvudvärken, dessutom förbättrades snedheten, högra skuldran blef mera bakåtdragen, samma sidas utskjutande refben befinnas mindre utskjutande, bröstkotorna nu icke anmärkligt sneda till sina taggutskott . . . . .

№ 192. Mamsell *Ida T...m*, Frig. d. $^{15}/_{4}$ 59, 14 år. Haft under vid pass $3^{1}/_{2}$-år reforms-utslag, som numera icke betydligt visar sig. Be-

bott fuktiga rum. Uppväxt skyndsamt. Betydligt lång. Blek och smutsgrå hy. Början de bleksot. I allmänhet trötthet. Alltemellanåt värk i hjerttrakten, detta i förbindelse med försvårad andhämtning. Svälldt underlif efter måltiden. Högra axeln utskjutande, venstra sidans contourlinie rak, venstra axeln låg; högra höften mera utskjutande. Ryggraden utgörande en båge till höger. Kalla fötter. Ofta hufvudvärk tillhörande framhufvudet. Reglerad sedan förliden Oktober. Någon gång värk i axellederna. Värk och håll i maggropen.

Hyn nu mera normal, känner sig starkare, svimningarne försvunna. Sällan känsla af trötthet. Andhämtningen friare, och mera sällan hjertklappning. Underlifvet mindre ansvälldt. Hållkänslan i maggropstrakten häfd. Snedheten utplånad. Hufvudvärken mindre anmärklig. Kan nu lättare uppbära kroppen, som tillförene ständigt sjönk tillsamman af svaghet. Reformsutslaget helt och hållet försvunnet. Begagnat nära 5 månaders gymnastik.

№ 193. Mamsell *Mathilda W...n,* 21 år. Se sjukbeskrifningen 1858 pag. 166 *).

№ 195. Ynglingen *Carl M...r,* d. $^{15}/_{9}$ 59, 18 år. Till fem års ålder god helsa. Men vid denna tiden insjuknade han i en gastrisk feber, hvarefter, genom en falsk behandling, bestående i bruk af blodiglar, starka lavementer, spanska flugor, isomslag på hufvudet, allt drifvet till den högsta möjliga grad, *fullkomlig döfhet* inställde sig. Derefter under senare tvänne åren har en betydligt utbildad venstersidig scoliose följt. Venstra sidans samtliga refben utskjuta betydligt, och högra sidans flesta refben befinnas sammanliggande. Af venstra sidans refbensstomme utskjuta förnämligast 5:te—12:te refbenen. Ryggraden formerande 2:ne bågar, den öfre afvikande till höger

---

*) Den anteckning, hvartill hänvisas, har följande lydelse: Mamsell Mathilda W...n, Frig., d. $^{28}/_{10}$ 58, 21 år. Frisk under uppvextåren; men vid 14 års ålder visade sig snedhet, som synnerligen under sednare åren utvecklat sig till en kyphos, hvars mest utskjutande del tillhör öfre delen af bålens högra sida. Nästan daglig hufvudvärk tillhörande framhufvudet, och ofta förenad med «sugning» och qval i maggropstrakten, tillika med uppstigning af en smaklös varm vätska. Understundom förnimmes på samma ställe en underlig hungerkänsla. — Högra refbensstommen å ryggsidan betydligt utskutande; samma sidas skulderblad befinnes starkt utstående och framdraget. Ryggraden bildar 2:ne sidobugter, hvaraf den öfre (mellan skulderbladen) är den starkaste. Venstra sidan (ofvan höften) insjunken och kroppen till sidan öfverlutande. Framsidan af venstra brösthalfvan mycket insjunken. Kroppen sammantryckt. Växten liten. Värk under högra skulderbladet, hvarest äfven en «huggning» förnimmes. Kalla fötter hvarje afton: andfådd vid gång; svårighet att uppbära öfverlifvet. — — D. $^{10}/_{5}$ 1859. Hufvudvärken besvärar (efter 2 månaders gymnastik) mindre ofta och fortfar ej så länge, som förut. Någon gång förflyttar värken sig nu åt bakhufvudet. All sugning och qval i maggropen om morgnarna, äfvensom uppstigningen af varm vätska, försvunno alldeles efter de 3:ne första veckornas gymnastik. Hungerkänslan häfd; matlusten naturlig och god. Den infallna sidan är rakare; skuldrorna mera jemnade. Bröstets båda hälfter framtill nästan lika mycket hvälfda; Den förut starkt i vinkel utstående högra refbensstommen (baktill) mera flatrundad och vorden böjligare. Likaså visar sig kroppen mindre öfverlutande. Hela bröstets framdel mera vidgad. Kroppslängden har ökats vid pass $^{1}/_{2}$ tum. Ännu fortfara känningar af värk i skulderbladet och under detsamma. Stockholm den 10 Maj 1859. *Mathilda W...n.*

strax nedom första ryggkotan, den andra bågen böjande sig till venster i länden. I den insjunkna sidan uppstår alltemellanåt värk, äfvenså i maggropstrakten. Ända till fem års ålder talade pat. fullkomligt väl så franska som svenska . . . . Kalla fötter och då tillika hufvudvärk.

Sällan känningar af värk i den insjunkna sidan och plågan i maggropstrakten försvunnen. Icke vidare hufvudvärk. Den venstra utskjutande sidan något mindre utstående, kroppen mera upprätad, och har pat. mera lätthet att uppbära kroppen.

№ 196. Lilla *Elvira Cecilia Elisabeth B...e*, d. $^{19}/_{12}$ 59, 11 år. Haft scharlakansfeber, kikhosta, sedan körteluppdrifning; de förra (s) uthålliga och svåra detta, som vid tidiga år*). Tidtals variga och inflammerade ögon. Ofta snufva och sårnader i näsan. Hyn blek. Emellanåt sura uppstigningar. Qväljningar efter vissa födoämnen. Alltid iskalla fötter. *Börjande snedhet* anmärkt af d:r Schagerström. Skuldrorna uppdragna och framdragna, högra sidans contour inböjd, högra skuldran utskjutande. Venstra sidans contour rak. Ryggraden kullrig.

Under gymnastiktiden ingen snufva eller sårnader i näsan. Inga sura uppstigningar; tillförene beständiga qväfningar och sura uppstigningar. Fötterna varma. Snedheten fullt utplånad. Begagnat 2:ne månaders gymnastik. Stockholm den 7Mars 1860. *S. B...e.*

№ 198. Herr *Magnus D...n*, d. $^{17}/_{11}$ 59, 17 år. Som barn i allmänhet god helsa; under senare året *stark, hastig uppväxt.* Nu mager och ytterligt blek; utseendet sjukligt. Under hela dagen esomoftast påkommande torrhosta. Känner sig ofta lätt trött. Bröststommen trång från sida till sida. Svårighet att uppbära kroppen. Högra höften utskjutande äfvensom högra skulderbladet.

Hostan helt och hållet försvunnen. Känner sig betydligt kraftigare. Kan numera med lätthet uppbära kroppen. Bröststommen vidgad. Kroppen fullt rak; högra höften icke utskjutande, likasom ej heller skulderbladet. Hyn mera normal och utseendet friskt. Begagnat 6 månaders gymnastik. Stockholm den 17 Maj 1860. *Magnus D...n.*

№ 204. Herr Handelsbokhållaren *Carl Fredr. F...n*, d. $^{5}/_{9}$ 59, 19 år. Scharlakansfeber och messling som barn, likväl ingendera af svår beskaffenhet. Gemenligen under våren frossbrytningar. Under senare året esomoftast *känningar af håll* i olika delar af bröstet, likasom i öfre delen af underlifvet. Ofta besvärad af hufvudvärk och under vintertiden oafbruten stark *snufva.* Svårighet att uppbära kroppen, går vanligen krokig. Venstra sidan af sternum betydligt *utskjutande,* detta härrörande (s) från barnaåren, men nu senare mera ökadt, *pectus carinatum.* Vid stillasittande kalla fötter. Någongång känningar af hæmorrhoider. Värk mellan skuldrorna de senare 2:ne åren, synnerligen under vintrarne samt svår tryckning öfver bröstet. Hugg-

*) Några otydligt skrifna ord.

ningarne i bröstet förnimmas oftast vid djupa inandningar. Brukar ylle närmast kroppen enligt Lifmed. Vinc. Lundbergs föreskrift.

Hållkänningarne och huggningarne i bröstet och i underlifvet häfda. Mera styrka att uppbära kroppen. Fötterna varma. Värken mellan skuldrorna upphörd, likasom tryckningen öfver bröstet. Alla hæmorrhoidalkänningar försvunna. Kan draga djupa andhämtningar, utan att derföre förnimma några stickningar eller huggningar. Begagnat 3:ne månaders gymnastik. Stockholm den 7 December 1859. *Carl F...n.*

II. Sjukgymnastiska Behandlingar.

№ 2.

Bhl. 1. d. $^2/_3$ 59 *).

Svingmotst. ⸝ und. MLnd♂
Spändhalfkrst. Kn⌣⌢ und. Lnd♂
Stupfall. Nck⸗
Motknst. R⸗
Strframligg. ned♂
Höggrsitt. Bned♂
Stupgrsitt. PNck=
Högkngrst. skruf∿∿/
Sitt. h.ögbryn‖ (1 gren 5:te nervpar.) omv. m. Hlsåd♂
Spändst. vexelHft∿∿/

№ 11.

Bhl. 1. d. $^7/_9$ 59.

Stödhalfstrst. fram∿∿/
Högst. Bfram♂
Strstupgrsitt. R⸗ und. längdR♂
Högridsitt. pl∿∿/ (en kudde.)
St. akt Hfd⌒ (bakifr. fram.)
Vriststödj. bakåt⌐⌣
† Stupfall. h.sidR⌐⌐ omv. med sidR‖
Halfstrvändridsitt. sn.bakåt♂
Strstupgrsitt. 2A⌒

Strgrsitt. fram∿∿/
Motbågst. längdR‖

Bhl. 2. d. $^{15}/_{11}$ 59.

Halfstrst. fram∿∿/ und. AxR♂
Halfligg. Kn⌒
Högsitt. pl∿∿/
St. akt. Hfd⌒
Krhalfligg. 2Kn.in♂
Famnsitt. horiz. pl. A⌒
Högsitt. bakåtR⌒
Strsitt. Br⟩—⟨

Bhl. 3. d. $^{15}/_{12}$ 59.

Motst. MLnd♂
Högst. Vr⟩—⟨
St. pl∿∿/
Halfligg. B.ut⌣⌢ und. Vr⟩—⟨
Strgrsitt. hög2A0
Höggrsitt. bakåtR⌒
Halfligg. B.in♂
Låggrsitt. BrV

№ 15.

Bhl. 1. d. $^1/_{10}$ 59.

Strstupgrsitt. R⸗ und. Lnd♂
Halfspjernligg. B⟩—⟨=
Strgrsitt. hög2A0
Halfligg. F.leds0 o. Vr⟩—⟨ omv. m. Fbl‖

---

*) Jfr ofvan om de allmänna föreskrifter, hvilka befinnas *tryckta* på de flesta från år 1858 skrifna behandlingar, men hvilka hafva blifvit uteslutna vid de efterlemnade papperens tryckning.

Högridhalfstrsitt. längdS
Högridsitt. Hft
Krhalfligg. 2Kn
Grmotst. Krsb (L^3)
+ *Krhalfligg. öfvIsb*
Strsitt. fram und. Br o.

Bhl. 2. d. 28/11 59.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Bbakåt
Famnstupgrsitt. horiz. plA
Högst. Vr
St. 2A
Halfligg. pl
Högsitt. 2B
Högridsitt. Hft
Halfligg. Gr
Spändst. fram

№ 20.

Bhl. 1. d. 14/12 59.

Famngrsitt. vexelS und. 2A
Halfligg. B.upp (rep. åt höger)
Sitt. h.Hndleds o. Fng omv. med H.strsitt. h.Aned
St. pl
V.högst. h.Bbakåt
V.stödst. h.A (i olika plan.)
Halfkrspändst. Knned (rep. åt h.)
† *Talst. v.sidBr (hjert:s läge.)*
№. 3.
Låggrsitt. Br und. knLnd

№ 21.

Bhl. 1. d. 24/10 59.

Stupgrbågsitt. R und. Lnd
Halfligg. Gr
Strhöggrsitt. bakåtR
Högst. B.in
Stupfall. tv. Nck omv. m. (h.sid.)
Högridsitt. pl
+ *St. akt. Hfd*
Grhalfligg. 2B.upp
Motknst. R

Sitt. h.sidHfd o. Ör omv. m. Nck
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 25.

Bhl. 1. d. 8/11 59.

Stödstrgrst. AR
Högst. Bbakåt
Famntyngdlut. 2Aned
Halfstrhöggrsitt. pl
Strvriststödj. bakåt
+ *Simhäng. 2A*
Motkngrst. R
H.strh.trappst. h.sidBr (rättad eft. det lidade stället.)
Halfsitt. Kn
Strvändgrsitt. fram

Bhl. 2. d. 8/12 59.

Spändstrbågst. bakåt und. MLnd
Lågstrkngrst. bakåt
Halfstrligg. pl
Spändligg. B.in
Strvriststödj. und. 2A
Simhäng. Krsb
Krhalfligg. 2Knned
Halfstrtrappst. fram
H.strvändgrsitt. h.Brmusk
Spändbågst. vexelHft

№ 33.

Bhl. 1. d. 21/2 59. *)

Halfligg. Fleds
Höghelsitt. bakåtR
Högmotst. Fotleds o.
Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfsitt. Ben o.
Tyngdlut. pl
Halfligg. B.ut
Strstupsitt. A
Krhalfligg. Kn
Lågsitt Br

---

*) Efter en afskrift, sannolikt verkställd af den sjuke.

Bhl. 2. d. $^{5}/_{3}$ 59.

Motnigst. MLnd
Halfligg. B (i olika plan.)
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Stupgrsitt. R und. Lnd
Högst. B.in
+ *H.stödh.strst. h.lågHft*
Höggrsitt. bakåtR (af Rt.)
Högst. Vr
+ *V.krhalfligg. undRfb*
Halfligg. Lndlyft==
V.strgrsitt. v.A⁰ und. Brmusk

Bhl. 3. d. $^{23}/_{8}$ 59.

Strmotst. AxR
Halfligg. B.upp (af Rt.)
Halfstrvändridsitt. sn.fram
Vriststödj. bakåt
Strgrsitt. hög2A⁰
V.stödgångst. S
Högst. Bbakåt
Famngrsitt. vexel (af Rt.)
H.spändst. rotat. und. h.lågHft
Spändbågst. 2sidbågBr (L³)

№ 34.

Bhl. 1. d. $^{15}/_{2}$ 59.*)

Halfligg. Brlyft==
Halfligg. B.ut
Motbågst. und. AxR (s)
Högst. Fotleds o.
Höggrvändsitt. snbakåt
Halfsitt. Bn
Stupsitt. R und. Lnd
St. UA o.
Spändst. sidBr

Bhl. 2. d. $^{7}/_{3}$ 59.

Strhalfligg. Brlyft==
Högst. B.in und. Vr

*) Efter en afskrift.

Famnst. 2A⁰
Halfstrhöggrsitt. pl (L³)
Halfligg. B.ut und. Vr
Famnstupgrsitt. vågrätA
Stödst. undA o.
Höggrsitt. bakåtR
Halfligg. 2B
Strbågsitt. fram und. Br

Stupgrbågsitt. R und. Lnd införes eft. 3—6 och 9 rörelsen.

Bhl. 3. d. $^{10}/_{5}$ 59.

Strhalfligg. Brlyft==
Högst. B in und. Vr
Strgrsitt. hög2A⁰
Halfstrhelsitt. pl
Högst. Bbakåt
Strstupgrsitt. 2A
Strgrsitt. 2Aned (ryggsidan uppåt)
Strhöggrsitt. bakåtR
Halfligg. 2B
Stupgrsitt. R und. Lnd
Strbågvändgrsitt. fram und. Br

№ 45.

Bhl. 1. d. $^{26}/_{3}$ 59.

Motbågst. MLnd
Högst. Bbakåt
Höggrvändsitt. sn.bakåt
Halfligg. 2B.in
Strhöggrsitt. bakåtR
Halfkrspändst. Knned
H.spändvridst. h.sidBrA==
Högst. B.in
St. undSkbl
Spjernhalfligg. B.upp
Spändbågst. div. R

№ 46.

Bhl. 1. d. $^{4}/_{4}$ 59.

Svingbågst. und. MLnd
Halfligg. Gr⁰
Strhöggrsitt. bakåtR

Högsitt. 2B

β) Strstupgrsitt. R und. Lnd

Högkngrst. bakåt und. Krsb

Höggrsitt. sn.bakåt

Spjernhalfligg. Bned

(β)

Strstödgrst. fram

Bhl. 2. d. 5/5 59.

Spändstrbågst. bakåt

Högst. Bbakåt

Simhäng. 2A

Motknst. R

Halfstrligg. pl

Lågstrkngrst. bakåt

Helsitt. bakåt

Tåsitt. 2Kn

Halfstrvändligg. sn.ned

Spändbågst. 2sidbågBr

№ 47.

Bhl. 1. d. 31/1 59 *).

Strstödgrst. framvridn.

Halfsitt. Knäböjn.

Höggrvändsitt. höftrulln. und. MLnd

Famntyngdlut. plan

+ *Motbågst. Korsbbultn.*

Högmotst. benfram

† *Helsitt. bakåt*

Strlågkngrst. vexel

† *Tyngdlut. 2Aned*

+ *Höggrvändsitt. cirk und. M*

+ *Strframböjdligg. sidbågR*

Strstödgrst. svängvridn.

St. luftrörsskakn.

† *Simhäng. 2sidbågR*

Strvändsitt. 2A

Bhl. 3 d. 4/4 59.

Motsvingst. und. MLnd

Spjernhöggrsitt. Bned

Halfstrligg. pl

*) Efter en afskrift. Bhl. II saknas.

Strhögkngrst. R und. Lnd

Spändligg. B.in

Simhäng. h.sidR

Strvriststödj. bakåt

Höggrvändsitt. cirk und. MLnd

Tåhalfsitt. Bbakåt

Simgrhäng. Krsb

Ligg. half und. MLnd

Stödstrvändgrst. 2A

Afbrott, börjar å nyo.

Bhl. 1. d. 14/9 59.

Stödstrgrst. fram

Halfsitt. Kn

Höggrvändsitt. Hft

Tyngdlut. pl

Mothögst. Bfram (s)

Stödgångst. S

Stupfall. Nck

Vriststödj. bakåt

Spändbågst. vexel

Bhl. 1. d. 15/9 59.

Mothalfstrst. fram und. AR

Tåhalfsitt. Bbakåt

Spändböjdligg. sidR

Stupfall. Bned

Motknst. R

Stödgrst. Hft

Högkngrst. bakåt

Höggrvändsitt. sn.bakåt

Strvriststödj. bakåt

Spändbågst. vexelHft

Spändbågst. 2sidbågBr

№ 49.

Bhl. 1. d. 11/4 59.

Motsvängst. und. MLnd

Halfligg. B.ut und. Vr

Stupgrsitt. R und. Lnd

*) Denna behandling är en *omedelbarligen* verkställd omarbetning af den föregående.

Högst. B.in
Höggrsitt. bakåtR
Famnstupgrsitt. vågrät2A
V.strv.trappst. v.sidBr (eft. lungans läge.)
Halfligg. 2B.in
Krhalfligg. undRfb
Halfligg. Lndlyft

Bhl. 1. d. 10/10 59.
Motbågst. div. R
Högst. B.in
Strhöggrsitt. bakåtR (af Rt.)
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Halfstrsnhögridsitt. sidBr
Spändbåghalfkrst. Knned
Halfstrtrappst. sn
St. Lftrörs
Halfligg. B.ut und. Vr
Motbågst. v.sidR (i höjd med magsäcken.)
Låggrsitt. Br und. knLnd

№ 50.

Bhl. 1. d. 9/4 59.
Strbågst. AR
Spjernhöggrsitt. Bned
Halfstrligg. pl
Stupfall. Bned
Halfstrtrappst. fram
Strtyngdlut. 2Aned
Halfkrspändbågst. Kn und. Lnd
Simhäng. linearR
Vändhelsitt. sn.bakåt
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 51.

Bhl. 1. d. 11/4 59.
Motsvängbågst. und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
St. pl
Högst. B.in
Höggrsitt. bakåtR
Spjernhalfligg. Bned

(nb.) H.strh.trappst. h.sidBr (lungans läge.)
Halfligg. 2B.in
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Halfligg. Lndlyft

№ 53.

Bhl. 1. d. 27/4 59.
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Bbakåt
H.strhöggrsitt. h.sidBr (medlersta o. nedre lungfliken,)
Högkngrst. bakåt
Halfstrvändhöggrsitt. sn.bakåt
Halfsitt. Kn
Strknst. R
+ H.simhäng. h.sidR
+ H.strgrsitt. h.A und. Br.musk
Höggrsitt. 2Bned
+ Motst. linearR
Spändbågst. vexelHft

(Före den sista) H.spändst. rotations und. h.sidBr (rättad efter det lidande stället.)
St. Hlsådr (mell. 9 o. 10 rörelsen.)

№ 54.

Bhl. 1. d. 9/5 59.
Spändhalfkrbågst. und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Vändsitt. båg
Högst. Vr
Helsitt. bakåtR
Strgångst. h.Aned
Högst. Bbakåt
H.spändtalst. h.sidbågBr
H.strkngrst. bakåt und. h.A

№ 55.

Bhl. 1. d. 10/5 59.
Spändbåghalfkrst. und. KnMLnd
Högst. Bbakåt
Strhelsitt. bakåtR

Högkngrst. bakåt und. knR
Strgrsitt. hög2A
Spändspjernst. B
H.strh.trappst. h.sidR
Motknst. R
Halfligg. Bned
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 56.

Bhl. 1. d. 14/5 59.

Motbågst. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Höggrsitt. bakåtR
Högkngrst. bakåt
Halfstrst, pl
Vriststödj. Vr
H.strh.trappst. h:sidBr (ned. fliken.)
Högst. Bbakåt
Halfstrhöggrvändsitt. sn.fram
Låggrsitt. Br

Bhl. 2. d. 31/10 59.

Stödgrst. fram
Tåhalfsitt. Bbakåt
Strhelsitt. bakåtR
Strframböjdligg. 2A
Ligg. pl
Strvriststödj. bakåt
H.strh.trappst. h.sidBr (nedre flik.)
Högkngrst. bakåt
Spändbågst. vexelHft

№ 58.

Bhl. d. 22/, 59.*)

Halfligg. Lndlyft
——— F.leds
Halfligg. Vd
Krhalfligg. 2Kn
+ Sitt. linearR
St. pl

---

*) Denna «inledande» sjukbehandling verkställdes i den sjukes hem, utan alla egentliga gymnastiska redskap, blott med biträde af en öfvad s. k. rörelsegifvare.

Vriststödj. Vr
Grsitt. bakåtR
+ Motst. v.sidR (i höjd med magsäcken.)
Halfligg. B.ut
Sitt. Br und. omv. m. 2sidBr

Bhl. 1. d. 23/5 59.

Motsvängst. und. MLnd
Högst. Bbakåt
Halfstrhöggrsitt. pl
Halfligg. 2B
Strgrsitt. hög. 2A
Strhelsitt. bakåtR
Strgrsitt. 2Aned (rygghanden uppåt)
Halfstrtrappst. sidBr
Halfligg. B.ut und. Vr
+ Stödst. Lftrörs
+ Motgrst. Krsb
Strsitt. Br und. fram

Bhl. 1. d. 10/10 59.

Strmotst. AR
Spjernhalfligg. B.upp
Halfstrhögridvändsitt. sn.fram
Halfligg. Bned
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Strhelsitt. bakåtR
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Stödst. Lftrörs
Spändbågst. sidbågBr

Bhl. 2. d. 21/11 59.

Stödstrgrst. fram
Grhalfligg. 2Kn.upp (af Rt.)
Halfstrtrappst. sn
Strgrsitt. hög2A
Högkngrst. bakåt
Strstupgrsitt. 2A
Högst. Bbakåt
Halfstrligg. pl
Spännhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Stödstrgrbågst. 2A und. knR

№ 61.

Bhl. 1. d. $^{18}/_{10}$ 59.
Motbågst. div. R
Spändspjernhalfst. B
Halfstrtrappst. sn
Grst. 2Kn
Motknst. R
Strtyngdlut. horiz. pl. A (armbågen höjes.)
Spändhalfkrbågst. Knned und. Lnd
Stödgrst. Hft (L³)
Högkngrst. bakåt nnd. knKrs
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 62.

Blh. 1. d. $^{24}/_{10}$ 59.
Strstupgrbågsitt. R und. Lnd
Halfligg. Fleds o. Vr
Halfspjernhalfligg. B.upp
+ Halfstrligg. pl
Högst. Vr
Halfstrtrappst. sidbågBr
Halfligg. B.ut und. Vr
Högkngrst. skruf
Grhalfligg. 2B
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 63.

Bhl. 1. d. $^{27}/_{10}$ 59.
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Bbakåt
H.strhöggrsitt. h.sidBr (medl. och nedre fliken.)
Högkngrst. bakåt
Halfstrvändhöggrsitt. snbakåt
Halfsitt. Kn
Halfstrtrappst. sn
Halfligg. B.ut und. Vr
Låggrsitt. Br

№ 65.

Bhl. 1. d. $^{17}/_{11}$ 59.
Stödgrstrst. fram
Spjernhalfligg. Bned o. Vr
Spändligg.
Högkngrst. bakåt
Helsitt. bakåt
Grst. 2Kn
Simhäng. 2A
Tyngdlut. R
Spändst. fram

№ 69.

Bhl. 1. d. $^{26}/_{4}$ 59.
Motbågst. div. R
Högst. Bbakåt
Höggrvändsitt. sn.bakåt
Högknygrst. bakåt
Motknst. R
Höggrsitt. 2B.upp
Halfstrligg. pl
Lågstrkngrst. vexel
Helgrsitt. bakåt
Spändbågst. vexel

№ 71.

Bhl. 1. d. $^{1}/_{4}$ 59.
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. hög2A
Högkngrst. skruf und. knKrs
Halfstrtrappst. sn
+ Stödgrst. Hft
Halfkrspändbågst. Knned und. Lnd
Motknst. R
V.krhalfligg. undRfb
Halfstrhögkngrst. pl
+ Motgrst. Krsb
Låggrsitt. Br und. knLnd

Bhl. 2. d. $^{3}/_{5}$ 59.
Strst. ARd
Spjernhalfligg. Bned und. Vr
Strstupgrsitt. 2A
Högkngrst. skruf und. knKrs
Halfstrtrappst. fram
Stödgrst. Hft
Halfkrspändbågst. Kn und. Lnd

Motkngrst. R
Simhäng. v.sidR (i höjd m. magsäcken.)
Stödstrgrst. fram

№ 72.

Bhl. 1. d. 22/2 59.*)

Halfstrmotst. fram und. AxR
Halfligg. B.ut und. Vr
Högkngrst. pl
Motbågst. tv. Lnd (Njur.)
+ *Sitt. Hft*
Famnstupgrsitt. vågr. 2Afram (?)
Höglångsitt. bakåt (Händ. i sid.)
Halfligg. 2B (Intryckn.)
Höggrvändsitt. sn. bakåt
Grsimhäng. Krsb (svagt)
Spjernhalfligg. Bned med Vr (rep. åt venstr.)
Krgrhalfligg. öfvIsbtv= (?)
Spändhalfligg. tv. M==
Strvändgrsitt. 2A und. knR

Bhl. 2. (?) d. 12/5 59.

Halfstrhögsitt. fram und. AR
Grhalfligg. 2B.upp
Höghalfspjernsitt. sn.bakåt
Halfspjernligg. B
Halfstrvändhelsitt. sn.fram
Halfkrsitt. BålKn
Krhalfligg. 2Kn
Grspjernligg. 2Bned und. B
Strbågsitt. fram und. knR

№ 76.

Bhl. 1. d. 12/5 59.

Motbågst. div. R
Högst. Bbakåt
Stupgrsitt. R und. Lnd
Strgrsitt. hög2A
Halfligg. B.ut und. Vr

---

*) En illa verkställd afskrift, förmodligen utförd af den sjuke sjelf.

Höggrvändsitt. sn.bakåt
Strhöggrsitt. bakåtR
Högkngrst. bakåt und. knKrs
V.spändtalst. v.sidBr (hjert:s läge.)
Höggrsitt. 2B.in
Låggrsitt. Br und. knLnd

Bhl. 1. d. 4/11 59.

Stödgrhalffamnst. fram under mellSkbl
Högst. Bbakåt
Strgrstupsitt. R und. Lnd
Simhäng. 2A
Spändligg. B.in
Halfstrligg. pl.
Strvriststödj. bakåt
Krhalfligg. und.Rfb=
Stödstrbågst. 2A

№ 79.

Bhl. 1. d. 20/7 59.

Spändst. linearR==
Högst. Bbakåt
Motknst. R
+ *Strgrsitt. 2Aned (ryggsidan af handen uppåt.)*
Halfstrvändgrsitt. A und. knR
Stupgrsitt. R und. Lnd
(β)
Halfstrhöggrvändsitt. sn.framåt
Högkngrst. bakåt und. knKrs
(β)
Stupfall. div. R
Vriststödj. bakåt
Spändbågst. v. sidBr.spiral

5 1/2) *V.str.v.vändgrsitt. A und. v.Brmusk*

Bhl. 1. d. 9/11 59.

Spändst. linearR==
Högst. Bbakåt
Motknst. R
Halfstrvändgrsitt. A und. knR

Tyngdlut. R∫
Halfstrhöggrvändsitt. sn.bakåt∂
Högkngrst. bakåt⌐ und. knKrs∂
V.str.v.trappst. v.sidBr⌐
Grmotst. Krsb
Spändbågst. vexelHft

№ 83.

Bhl. 1. d. 13/10 59.

H.svängnigmotst. Kn und. MLnd∂
Motbågst. div. R
H.högst. v.Hft
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
V.spjernhalfligg. v.Bned∂
V.strgångst. v.Aned∂
H.högst. v.B.in∂
Slappsitt. tv. Hft
V.krspändbågst. v.Knned∂
Strvändgrsitt. fram

Bhl. 3. d. 22/12 59.

Strspändböj. und. MLnd∂
Strlågkngrst. bakåt
H.högst. v.Hft
Simhäng. 2A
Spändligg. v.B.in∂
V.spjernspändböj. v.B.upp
Halfstrvändligg. sn.ned∂
Halfstrtrappst. fram
H.högst. v.B.upp
Strframböjdligg. vexel (af Rt.) und. 2A∂

№ 85.

Bhl. 1. d. 18/10 59.

Motbågst. div. R
Halfsitt. Kn
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Höggrknst. bakåt und. knKrs∂ (anläggn. å höfter.)
Höggrsitt. bakåtR
Halfkrspändbågst. Knned∂ und. Lnd∂
V.str.v.trappst. v.sidBr
Krhalfligg. 2Knned∂ (undvikupp∂)

Motknst. R∫
Strgrst. fram

№ 86.

Bhl. 1. d. 28/3 59.

Motnigst. 2Kn und. MLnd∂
Halfligg. B.ut und. Vr
Höggrsitt. bakåtR
Lågkngrst. bakåt und. knKrs∂
Halfligg. B.in∂
Motknst. R∫ (L³)
† *Högridsitt. bakåt*
Halfligg. Kn
Grst. Krsb
Strgrsitt. 2A und. knR∂

Bhl. 1 b. d. 6/12 59.

Svingmotst. ∂ und. MLnd∂
Högst. Vr
Strgrsitt. hög2A
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd∂
Strvriststödj. bakåt
V.str.v.trappst. v.sidBr (hjertats läge).
Högkngrst. bakåt.
Famntyngdlut. 2Aned∂
Ligg. half∫ und. MLnd∂
Högst. Bbakåt
Motgrst. Krsb
Spändbågst. vexelHft

№ 87.

Bhl. 1. d. 24/10 59.

Strspändbågst. bakåt∂ und. Lnd∂
Halfsitt. Kn
Strgrsitt. hög2A
Vriststödj. bakåt
Häfhäng. 2A
Halfstrhöggrsitt. pl.
Högst. Vr
Häfhäng. 2A
Motkngrst R∫
Häfhäng. 2A
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd∂

V.str.v.trappst. v.sidBr (hjertats läge.)
Spändst. fram

№ 91.

Bhl. 1. d. 7/11 59.

Halfstrstödgrst. fram
Halfsitt. Kn
Famngrsitt. 2A.upp (af Rg.)
Högst. Bbakåt
Halfstrtrappst. sn
Mottyngdlut R
Strstupgrsitt. 2A
V.str.v.trappst. v.sidBr (hjert:s läge)
Strgrvändsitt. 2A und. knR

№ 92.

Bhl. 1. d. 7/11 59.

Motbågst. div. R
Högst. B.in
Strhöggrsitt. bakåtR
Spändhalfspjernst. B
Höggrvändsitt. sn.bakåt
+ *Slappsitt. tv. Hft*
Högkngrst. bakåt
V.str.v.trappst. v.sidBr
Högst. Vr
+ *Grmotst. Krsb*
Strstupgrsitt. div. R

№ 97.

Bhl. 1. d. 27/1 59.*)

Halfstrmotst. fram und. AR
Halfligg. Gr
Högmotst. B.in und. Vr
Krhalfligg. undRfb
Vriststödj. bakåt
Långsitt.
Famnstupbåggrsitt. vågr.2Afram
Höggrsitt. Hft
Högknägrst. bakåt
Halfligg. B und

*) Efter en afskrift.

Stödnigst. 2Ljumsk
Högst. Bfram
Spändbågst. 2sidbågBr
Tyngdlut. R

Bhl. 2. d. 4/3 59.

Strvriststödj. vexelS
Högst. B,in
Stupgrbågsitt. skruf
Halfstrhögkngrst. pl.
Grst. 2Kn
Stödgrst. Hft
Spändhalfkrst. Kn
Motknst. R
Högst. Vr
Spändstrbågst. bakåt und. AMLnd (nb.)

nb.) Spändbågst. sidbågBr (hvarannan dag.)

Upphör. Återbörjar.

Bhl. 1. d. 1/11 59.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfsitt. Kn
Stupgrbågsitt. skruf
Halfstrhögkngrst. pl.
Grst. 2Kn
Stödgrst. Hft
Spändhalfkrst. Kn
V.str.v.trappst. v.sidBr
Strgrsitt. Br

№ 99.

Bhl. 1. d. 18/11 59.

Strst. AR
Högst. Bbakåt
Halfstrhöggrsitt. pl.
Strvriststödj. bakåt
Tyngdlut. R
V.str.v.trappst. v.sidBr (hjertats läge.)
Grst. 2Kn

Helsitt. bakåt
Högkngrst. bakåt
Strgrsitt. Br

№ 100.

Bhl. 1. d. 8/3 59.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. B.upp (rep. åt höger.)
Höggrsitt. pl.
Spändhalfspjernst. B
Motknst. R
Strlågkngrst. bakåt
Ligg. half und. MLnd
Famntyngdlut. 2Aned
Tåhalfsitt. Bbakåt
Spändbågst. vexelHft

Bhl. 2. d. 26/4 59.

Strspändbågst. bakåt und. MLnd
Halfligg. 2B.upp
Halfstrligg. pl.
Spändhalfspjernst. B
Motknst. R
Strlågvändkngrst. sn.bakåt
Ligg. half und. MLnd
Famntyngdlut. vexel
Tåsitt. 2Kn
Spändböjdst. vexelHft

№ 103.

Bhl. 1. d. /4 59.

Motbågst. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Höggrsitt. pl. (Hfd. framböjdt)
St. akt. Hfd
Höggrsitt. bakåtR
\+ *Motstupgrsitt. vexel*
Krhalfligg. 2Kn
V.krhalfligg. und.Rfb
Spjernhalfligg. Vd (i olika plan.)
\+ *Motstupgrsitt. R*
Sitt. längdHj
Halfligg. Lndlyft

Bhl. 2. d. 20/5 59.

Motnigst. Kn und. MR
Halfligg. Gr
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Strstupgrsitt. Nck
Strhöggrsitt. bakåtR
Halfligg. 2B.in
Höggrvändsitt. sn.bakåt
Högst. Bfram
Motstupgrsitt. vexel
V.krhalfligg. und.Rfb
Strgrsitt. fram

№ 110.

Bhl. 1. d. 4/5 59.

Stödgrstrst. AR
Högst. Bbakåt
Strhelsitt. bakåtR
Strbågsitt. hög2A
Halfstrhöggrsitt. pl.
Strvriststödj. bakåt
Motkngrst. R
Strstupgrsitt. 2A
Halfsitt. Kn
\+ *Motgrst. Krsb*
Strgrvändsitt. fram
V.spändtalst. v.sidBr

№ 111.

Bhl. 1. d- 9/5 59.

Strmotsvingst. und. AMLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Strstupgrsitt. 2A
Högst. Vr
Högsitt. Hft
\+ *Strgrsitt. 2Aned (ryggsidan uppåt)*
Halfligg. 2B.upp
Ligg. half und. MLnd
Spjernhalfligg. Bned (rep. åt h.)
Halfstrhelsitt. pl.
Högkngrst. bakåt
Strgrsitt. Br

№ 112.

Bhl. 1. d. 10/5 59.
Sitt. linearR═
Halfligg. Kn
Sitt. 2öfvAO
St. pl.
Sitt. längdNck
Krhalfligg. tv. M═
Höggrsitt. bakåtR
Låggrsitt. Br

Bhl. 1. d. /10 59.
Halfstrgrsitt. fram und. AR
Halfligg. FledsO o. Vr (L³)
Sitt. pl.
Halfligg. B.ut und. Vr
+ *Krhalfligg. und.Rfb═*
Höggrsitt. bakåtR (af Rt.)
+ *H.svingmotst. h.framB═*
Halfligg. Kn
Motstupgrsitt. R
Halfligg. Lndlyft═

№ 117.

Bhl. 1. d. 12/10 59.
Halfstrmotbågst. fram (af Rt.) und. AR
Högst. B.in
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Strgrsitt. hög2AO
Halfligg. B.ut und. Vr
Slappsitt. tv. Hft═
Ligg. half und. MLnd
Motgrst. Krsb
Spändst. tv. M═
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 118.

Bhl. 1. d. 29/12 59.
Motsvingst. und. MLnd
Högst. Bbakåt und. Vr
Stödgrstrst. hög.AO
Strvriststödj. bakåt
Stödgrst. HftO
Högst. Vr
+ *V.str.v.vändgrsitt. v.AO under Brmusk*
Halfligg. HfdO
V.krhalfligg. v.undRfb═
St. Lftrörs═
Spändbågst. vexelHft

№ 119.

Bhl. 1. d. 12/10 59.
Halfstrvändgrsitt. fram
Halfligg. F.ledsO o. Vr
Högsitt. bakåtR
Strgrsitt. 2Aned (ryggsidan af handen uppåt.)
Krhalfligg. tv. M═ (L³)
Högst. Vr
St. pl.
Motgrst. Krsb
+ *Halfligg. B.ut und. Vr*
Krhalfligg. undRfb═ (L³)
+ *Krgrhalfligg. öfvIsb*
Halfligg. Br═

№ 120.

Bhl. 1. d. 12/10 59.
Motsvängst. und. MLnd
Halfligg. GrO
Halfstrtrappst. sn
Halfkrbågspändst. Knned
Motbågst. h.sidR (i höjd m. lefvern)
Höggrsitt. HftO
Högst. Bbakåt
Krhalfligg. undRfb═
Motgrst. Krsb
Strgrsitt. 2A und. knR═

№ 122.

Bhl. 1. d. 9/2 59. *)
Motst. und. MLnd
Halfligg. B und. Vr
Famnstupbåggrsitt. 2Afram

---

*) Efter en afskrift.

V.krhalfligg. v.undRfb═
Högspjernsitt. Bnedd
St. Nck
Slappsitt. tv. Hft═ *(hand å hjessan.)*
Halfligg. 2B
Tyngdlut. R
+ *Högst. Vr*
Krhalfligg. krumM═
+ *Sitt. tv. Nck (L³)*
Högkngrst. bakåt
Strvändbåggrsitt. 2A

Bhl. 1. d. ¹⁸/₁₀ 59.

Motsvingst. und. MLnd
Högst. Bbakåt
Höggrsitt. pl.
Högsitt. 2B
Slappsitt. tv. Hft═
Strgrsitt. hög2A0
+ *Bindst. Hft0*
Högst. B.in
Krhalfligg. undRfb═
Grmotst. Krsb
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 123.

Bhl. 1. d. ²⁴/₁₀ 59.

Motstupfall. MLnd und. fram (?)
† *Högst. Bbakåt*
Stödgrst. Hft0
Halfsitt. Kn
Halfstrtrappst. sn
Vriststödj. bakåt
† *Krhalfligg. 2Knned*
V.krhalfligg. v.krumtarm═ *)
† *Grmotst. Krsb*
Strgrsitt. 2A

Bhl. 2. d. ²⁸/₁₂ 59.

Strstupgrsitt. 2A
Spjernhalfligg. Bned
Höggrsitt. Hft0

---

*) *omv. m. Krhalfligg. öfvIsb B.*

Högst. B.in
Grhalfsitt. R (i olika plan.)
Ligg. half und. MLnd
Motgrst. tv. Lnd (i höjd m. njur.)
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Grmotst. Krsb
Strstupgrsitt. vexel

№ 128.

Bhl. 1. d. ²²/₁₁ 59.

Motbågst. div. R
Högst. Bbakåt
Halfligg. pl.
Höggrknst. bakåt anl. å Hft.
Höggrsitt. Hft0
Strgrsitt. hög2A0
Halfstrtrappst fram
Motgrst. Krsb
Vriststödj. bakåt
+ *H.strgrsitt. h.Brmusk*
Strgrsitt. fram

Krhalfligg. undRfb═ *(eft. 8de Rr.)*

№ 129.

Bhl. 1. d. ³¹/₁₀ 59.

Spändhälstödj. und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Höggrsitt. Hft0
Tåhalfsitt. Bbakåt
Halfstrtrappst. fram
Slappsitt. tv. Hft═
Simhäng. 2A
Motgrst. Krsb
Stödstrgrst. fram

№ 139.

Bhl. 1. d. ¹⁰/₃ 59.

Halfstrgrsitt. fram und. AR
Halfligg. Fleds0 o. Vr
St. pl.
Strgrsitt. hög2A0
Halfligg. B.ut und. Vr
Höggrsitt. bakåtR

Motgrst. Krsb
Vriststödj. Vr
Motstupgrsitt. R
Strgrsitt. fram

Bhl. 2. d. 28/4 59.

Motfamnbågst. fram und. AR
Halfsitt. Kn
Ligg. pl
Famnstupgrsitt. vågrät 2A
Högst. Bbakåt
Höggrsitt. bakåt
Tyngdlut. R
Högkngrst. bakåt
Höggrsitt. Hft
Strstödgrst. 2A

№ 150..

Bhl. 1. d. 4/6 59.

Motstrvändst. fram und. AR
Högst. Bbakåt
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Strgrsitt. hög2A
Vriststödj. bakåt
Höggrsitt. pl.
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Strhelsitt. bakåtR (af Rt.)
Halfstrhöggrsitt. sn.bakåt
Högkngrst. bakåt
Stödstrgrst. fram

№ 152.

Bhl. 1. d. 21/12 59,

Spändböj. 2A *)
Tåhalfsitt. Bbakåt
Ligg. pl.
Strvriststödj. und. 2A
Krhäfhäng. Knned
Stupfall. Nck
Högst. Vr
Spändböjdligg. Krsb
Spändböj. vexelHft

---

*) Sannolikt har någon annan nu förkommen behandling föregått denna.

№ 163.

Bhl. 1. d. 3/10 59.

Strstupvändgrsitt. fram
Stupfall. Bned
Halfstrhöggrvändsitt. sn.framåt
Högst. Bbakåt
Strtrappst. vexelS und. 2A
+ Halfsitt. Kn
Stödgrst. Hft (händ. i sid.)
Spändböjdligg. Krsb
H.str.h.vändgrsitt. A und. Br.musk
+ Höggrsitt. sid
Stödstrvändst. 2A

St. Hlsn (10:de paret) före sista Rr.
St. und. Skuldbl rättad efter rheumatismen i v. skulderhöjden.
Strframböjdligg. 2A

№ 164.

Bhl. 1. d. 9/4 59.

Motsvängbågst. und. MLnd
Krhalfligg. 2Kn
Strhöggrsitt. bakåtR
Högst. B.in (af Rt.)
Högkngrst. bakåt und. knKrs
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Grst. 2Kn
Motknst. R
Spjernhalfligg. B.upp (s)
Sitt. längdHj
Spändböjdgrst, und. MKrs

№ 165.

Bhl. 1. d. 18/4 59.

Strmotst. fram und. AR
Halfligg, Kn
Strgrsitt. hög2A
Högsitt. pl.
Famnstupgrsitt. vågrät pl.A
Halfligg. B.in
Grmotst. Krsb
Strgrstupsitt. 2A

Höggrsitt. sn.bakåt
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 166.

Bhl. 1. d. 15/4 59.

Motsvängnigst. Kn und. MLnd
Spjernhalfligg. Bned
Höggrvändsitt. sn.bakåt
Vriststödj. bakåt
Höggrsitt. Hft
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Motknst. R
Högst. B.in
Strstupgrsitt. vexel

№ 173.

Bhl. 1. d. 29/11 59.

Motnigst. Kn und. MLnd
Halfligg. Gr
Famntyngdlut. 2Aned
Spändhalfspjernst. B
Simhäng. Krsb
Halfstrhöggrsitt. pl.
Strvriststödj. bakåt
Bomväg. 2A
Krgrhalfligg. 2öfvIsb
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 177.

Bhl. 1. d. 1/3 59.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Högst. B.in
V.flygsitt. öfvA
Höggrvändsitt. sn.bakåt
Högsitt. v.A (i olika plan.)
Högkngrst, pl.
H.stödst. låg v.öfvA (olika plan.)
Höggrsitt. Hft
Motstupgrsitt. vexel (?)
V.famnsitt. A (m. lina.)
+ Sitt. undKäk
Talst. vexelHft

Bhl. 2. d. 5/4 59.

Strspändbågst. bakåt und. MLnd
Höggrsitt. Bned
V.flyggrsitt öfvA omv. m. A och ned (i olika plan.)
Ligg. pl.
V.strgrsitt. v.A o. Aned
Helsitt. bakåt (händ. f. pan.)
(β) H.stödst. låg v.öfvA (olika pl.)
Höggrvändsitt. Hft
Halfsitt. Kn
(β)
+Sitt, und.Käk
Strgrsitt. fram
Grmotst Krsb

№ 187.

Bhl. 1. d. 1/3 59.

V.strstupgrsitt. R und. v.A
V.högst. h.Hft
H.str.v.vändhöggrsitt. till v. snbakåt
Krhalfligg. 2Knned
H.spjernspändböj. h.B.upp
V.motstödst. låg v.A.upp
V.strframböjdligg.
H.strhögknst. bakåt
H.strtyngdlut. till h
H.krspändböj. h.Kn.ned

Bhl. 2. d. 5/4 59.

H.spändstrböj. v.Aned (?)
V.strhöggrsitt. till h. und. v.A
Högsitt. 2B.upp
V.strhögkngrst. R und. v.A
Krhäfhäng. 2Knned
V.strframböjdligg.
V.str.v.sidgrligg. v.Aned
Halfsitt. Kn
V.str.h.trappst. till h. S (af Rt.)
Strgrbågsitt. hög2A

№ 192.

Bhl. 1. d. /4 59.

V.strmotst. AR

Högst. Bbakåt
Strstupgrsitt. Nck
Halfstrhögkngrst. pl.
V.strgångst. v.Aned
Krhalfligg. 2Knned
Simhäng. 2A (L)
H.spändst. rotations und. h.sidBr
o. A.upp
Högst. B.in und. Vr
† *Stupgrsitt. pl.*
+ *Krhalfligg. undRfb*
Stödstrgrst. fram

Bhl. 2. d. /6 59.

Spändböj. 2A
Höggrsitt. Bned
Strframligg, Nck
Ligg. pl.
† *Högsitt. 2B*
Helgrsitt. bakåt
† *Motknst. R*
Framböjdligg. pl.
† *Grst. 2Kn*
Spändböjdst. vexelHft

№ 193,

Bhl. 3. d. 8/2 59. *)

Låggrsitt. Br
Högspändhalfspjernst. Bnned
V.strstupgrsitt. R und. v.A.h.R (?)
Högstrhalfvriststödj. bakåt (?)
Motst. R (?)
Krhalfligg. Kn o, Slutn.
Högsidgrligg.
Stup.v.vändsitt. spiral und. h
Sitt. längdHj
V.str.h.talst. und. v. sidBr. och
h.sidR
St. Hfd (?)

*) Efter en afskrift. De föregående behandlingarna, skrifna under 1858, äro ej tillrättafunna.

Bhl. 4. d. 1/3 59.

V.strstupgrsitt. R und. h.sidR
Högst. Vr
V.strhöggrsitt. till v und. h.sidR
V.strhögknst. R
V.högst. h.Hft
V.str.v.sidgrligg.
Spändbågst. h.Knned
St. h.undSkbl
St. akt. Hfd
+ *Motgrst. Krsb*
V.spänd.h.talst. und. h.sidR. och
v.sidBr

№ 195.

Bhl. 2. d. 14/11 59. *)

H.spändtalst. und. h.sidBr. och
v.sidR
Tåsitt. 2Kn
H.simhäng· A und. v.sidR
Krhäfhäng. 2Knned
H.spjernhögst. Bned
H.strframböjdligg.
H.str.h.sidgrligg. sn.ned (?)
V.spjernspändböj. h.B.upp
Lågkngrst. bakåt
H.spändtalst. till . . . . (?)

№ 196.

Bhl. 1. d. 20/12 59.

Stödstrgrst. fram (af Rt.)
Vriststödj. Vr
Vändsitt. båg
Krhäfhäng. 2Knned
Tåhalfsitt. Bbakåt
Framböjdligg. pl.
Högst. Vr
Krhalfligg. 2Knned
Simhäng. 2A
Spändst. fram

*) Den föregående bhl. saknas.

№ 198.

Bhl. 1. d. 17/11 59.

Halfstrstödgrst. fram

Halfsitt. Kn

Strstupgrsitt. 2A

Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd

Tyngdlut. R

Famnstupgrsitt. horiz. pl. A

Halfstrligg. pl.

H.strgångst. h.Aned

Strvändgrsitt. 2A

Spändbågst. 2sidbågBr

№ 204.

Bhl. 1. d. 5/9 59.

V.mot.h.strvändst. v.fram und. mellSkbl

Högst. Bbakåt

Motknst. R

H.spändhalfkrst. Kn und. Lnd

Halfligg pl

+ *H.simhäng. A*

Högkngrst. bakåt

Strgrsitt. hög2A

H.strhöggrsitt. sn

Famnstupgrsitt. vexel

H.spändtalst. und. v.sidBr.h.sidR

Bhl. 2. d. 7/11 59.

H.strspändböj. till v un. AMLnd

Spändligg. B.in

Lågstrkngrst. bakåt

Krhalfligg. 2Knned

Strvriststödj. bakåt

H.simhäng. A

H.strligg. pl.

Strframligg. ned

Tåhalfsitt. Bbakåt

H.strvändgrsitt. fram

Årgången 1861.

Årgången 1861.

Följande två till årsberättelser hörande skrifvelser äro af framlidne Professoren L. G. Branting ingifna till Kongl. Sundhetskollegium den 22 Mars 1862 beträffande en del af verksamheten vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitutet under det föregående året. De äro de sista från honom afgifna dylika årliga redogörelser, och äro icke intagna i den ofvan nämnda för alla tidigare årgångar bestämda liggare, men äro utgifna *tryckta* genom hans försorg 1863 hos A. L. Norman*) med följande titel:

Årsrapport till Kongl. Sundhets-Kollegium öfver sjukvården å Kongl. Gymn. Central-Institutet år 1861 af *Gabriel Branting*, Gymn.-föreståndare.

I.

I likhet med hvad som förhållandet under senare åren visat sig, har antalet af den personal, hvilken mot olika såväl kroniska som akuta sjukdomar sökt inträde vid Gymnastiska Central-institutet, för antingen begagnandet af medikalgymnastik eller som för erhållandet af en auto-therapeutisk behandling **) derstädes rådfört sig, varit vida större än att alla under vår- och höstterminen till behandling anmälde hafva kunnat emottagas. Detta såväl till följd af den flersidigt delade verksamhet, hvilken i pädagogiskt, medikalt och militäriskt afseende åligger Central-institutet, som äfven af brist på insigtsfulla, i klinisk rörelselära fullt erfarne gymnastiklärare. Likaledes har det ringa, otillräckliga antalet af kunniga personer, i berörde läkedomskonst varit en föranledande orsak, hvarföre ännu ej medikalgymnastiken mer vidsträckt hunnit inom Sverige sprida sig, hvartill grunden kan sökas såväl i den tidsutdrägt, som fordras för gymnastiklärares bildning, för inhämtande af ett sant vetenskapligt-gymnastiskt studium, som ock till följd af det ansträngande och mödosamma arbete, hvilket denna behandling förutsätter, samt i de knappa lönevilkor, som anslagits åt dem, hvilka gjort saken till sitt lefnadsmål, hvarföre äfven flera af dessa lärare frånträdt sina härstädes innehafda tjenster, för att antingen öfvertaga andra, mera lönande lefnadsyrken, eller att såsom gymnastiklärare i utlandet anställas. Med an-

*) Jfr ofvan. Tecken och förkortningar likna de till föregående årgång hörande. De öfver båda afdelningarna befintliga ziffrorna äro tillagda efter förf:s död i 2:a upplagan.

**) Med detta ord menar B. alla de af honom skrifna behandlingar (jfr årgången 1840), hvilka innehålla endast uppgifter af det slag, som kunna verkställas i ett vanligt boningsrum utan gymnastik-redskaper och utan biträde af någon annan menniska.

ledning häraf har central-institutet sålunda icke kunnat behörigen motsvara de många tid efter annan, såväl från olika svenska städer, som ock från angränsande riken, gjorda hemställanden om erhållande af gymnastiklärare från Central-institutet. Och torde detta äfvenledes beteckna huruledes den motoriska kuren, med kännedom handledd, genom sin nära frändskap med lagen för naturens läkedomskrafter, sina lätt förklarliga, enkla, kurativa inflytelser, fria från det menliga af en helsoskadlig sekundär verkan, har, såsom erkändt botemedel mot flera för annan konst oåtkomliga lidanden, förvärfvat en vidsträckt opinion, ett inom de särskilda samhällsklasserna allt mera ökadt förtroende, oafhängigt från hvarje annat medverkande understöd, än hvad saken sjelf genom sina framlaggda, bevisande sanningar tillvunnit sig.

Det sålunda år från år stegrade förtroendet till den vid Central-institutet utöfvade motoriska medicinen har följaktligen ej minskats af de flera på olika vägar laggda hinder för institutets verksamhet; ej heller af de ansträngda bemödanden mången med afsigtlig beräkning *) gjort sig för att särskildt nedsätta de vid nämnde läroverk anställda personer, genom hvilka dock Svenska gymnastiken uteslutande erhållit sin vetenskapliga grundläggning, sin rena, prophylaktiska och medicala användning, och hvarförutan denna framtidssak hvarken hade kunnat sprida sig inom Sverige, träda med loford utom dess gränsor, eller någonsin vinna det erkännande den likväl nu i olika länder skördat. — **).

Denna anmärkning har särskildt framkallats med anledning af det underdåniga utlåtande Kongl. Sundhets-Kollegium, vidkommande Gymnastiska Central-institutets organisation, afgifvit, deri bland annat anföres, det de af Central-institutet till Kollegium öfverlemnade årsrapporter vore blott att anse såsom register öfver sjukdomar.

Till svar härå torde upplysniggsvis böra nämnas, att innan Central-institutets årsrapporter nedskrefvos, och för närmare inhämtande af Kongl. Kollegii afsedda ändamål med berörda uppgifter; togos flera af de från rikets åtskilliga orter af Kollegium infordrade rapporter noga i öfvervägande, för att dymedelst lägga deras uppställningssätt till grund för de af Central-institutet afgifna. Men redan vid ett flygtigare betraktande visade det sig, att flertalet af dem voro ytterst kort affattade, ej synbarligen följde någon systematisk uppställning, icke heller innefattade några väsentliga upplysningar i statistiskt afseende, hvarföre de flesta ej kunde anses annat än såsom mindre fullständiga uppgifter. Togs deremot till mönster någon årsuppgift af rikets förnämsta sjukinrättningar, såsom Stockholms garnisons-sjukhus, enligt månads-skriften «Hygiea», kunde ej heller annan slutsats deraf dragas, än att

*) Monthly Journal of medical science. Sept. 1851, pag. 257. *B.*

**) Om innehållet af de ur texten uteslutna delarna och orsaken till denna årgångs ursprungligen ovanligt vidlyftiga inledning m. m. jfr den sammandragna allmänna redogörelse, hvarmed utg:n af de efterlemnade handlingarna börjar detta häfte III.

dess egentliga syfte förnämligast afsåg ett statistiskt ändamål, ett sammandrag med hänsyn till de särskilda sjukdomar, som derstädes till behandling förekommit, alltså ej heller betraktas annorlunda än som ett slags synoptiskt sjukdomsregister. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— —

De å sjuktabellerna, såsom noter, vidfogade anmärkningar, innefatta endast sådane uppgifter, som Central-institutets patienter, vid upphörande af deras gymnastikbehandling, sjelfve hafva meddelat.

Tabellarisk öfversigt, upptagande de väsentligare under behandling vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitutet förekommande kroniska sjukdomar år 1861.

1. *Nervlidanden.*

1. Qv. 21 år. Hysterismus cum neuralgia enteritica et spondylodynia [1]). 2 m. B.
2. M. 37 år. Neuralgia spinalis et hyperidrosis [2]). 1. m. B.
3. Qv. 40 år. Hysteria melancholica cum anæmia, cardiogmo et cephalæa [3]) 3 m. B.
4. M. 37 år. Rheumatismus nervosus cum atonia musculari [4]). 2 m. B.
5. Qv. 33 år. Melancholia anxiosa, aneuria et omagra [5]). 3 m. B.
6. Qv. 34 år. Psychoneurosis, neuralgia scapularis sinistra cum leucocythæmia et lassitudine [6]). 2 m. B.
7. M. 17 år. Hyperneuria et rheumarthritis [7]). 2 m. B.
8. Qv. 37 år. Cephalæa cum hyperæmia cerebri, vomituritionibus et fluore albo [8]). $^1/_8$ m. Afb.
9. Qv. 30 år. Neuralgia spinalis cum prolapsu uteri [9]). 1 m. B.
10. M. 39 år. Cephalæa, vertigo et cardialgia. Item polypus membranæ mucosæ nasi. 1 m. B.
11. M. 24 år Hypochondria melancholica cum congestione cerebri. Hæmorrhoides apertæ. Convulsiones nocturnæ ab inanitione [10]). 2 m. B.
12. Qv. 34 år. Hysteria. Infarctus uteri et obstructio inveterata. 3 m. Afb.

---

[1]) Fullt återställd.

[2]) Bränningarna i ryggmärgen och ömheten derstädes häfdes.

[3]) Hufvudvärk, kräkningar, svindel och hjertklappning försvunno, äfvensom uppdrifningen af underlifvet, dessutom föga plågad vid periodiciteten.

[4]) Värken häfdes, krafterna stegrades.

[5]) Plågan i hufvudet minskades, ryggvärken försvann.

[6]) Skuldran friades från värk; lynnet blef lättare.

[7]) Återvann helsa och krafter.

[8]) Begagnade endast några dagars gymnastik.

[9]) Kände sig i allmänhet mera kraftig.

[10]) Sinnestyngden jemte de åtföljande konvulsionerna häfdes. Affööringen blef normal, fotsvett återinställde sig.

13. M. 58 år. Lumbago neuralgica, vertigo et obstructio alvi [11]). 1 m. B.
14. M. 43 år. Insomnia. Interdum vertigo [12]). 1 m. B.
15. M. 37 år. Debilitas corporis post vitam sedentariam. Lumbago neuralgica. 1 m. B.
16. Qv. 9 år. Chorea gesticulatoria cum cephalæa et diarrhoea anæmica. 1 m. Afb.
17. M. 58 år. Dysphagia paralytica et glossospasmus cum difficultate loquendi et deglutiendi ex apoplexia hemiplegica. Item obstructio alvi, salivatio et hæmorrhoides [13]). $1\frac{1}{2}$ m. B.
18. Qv. 19 år. Neuralgia intercostalis cum cephalalgia et menstruatione parca. 1 m. Afb.
19. M. 33 år. Hypocondriasis cum aneuria et expectoratione mucosa [14]). 1 m. B.
20. Qv. 32 år Plethora venosa cum hæmoptysi, somnambulismo et debilitate post apoplexiam. Diarrhoea et hæmorrhoides. 1 m. Afb.
21. Qv. 18 år. Epilepsia sympathica cum morositate. Obstructio alvi et suppressio mensium [15]). 1 m. B.
22. M. 24 år. Ex apoplexia lateris sin., tremor cruris sin., insensibilitas brachii dextri, difficultas loquendi, congestio hepatis, torpor digitorum brachii dextri [16]). 3 m. B.
23. Qv. 69 år. Sensus lassitudinis, atonia muscularis cum vertigine tenebricosa et inappetentia. 1 m. Afb.
24. M. 19 år. Atonia muscularis cum vertigine et pollutionibus nimiis [17]). 3 m. B,
25. M. 38 år, Neuralgia spinalis cum congestione cerebri, obstructione alvi et spermatorrhoea [18]). 1 m. B.
26. Qv. 26 år. Melancholia religiosa, menstrua copiosa cum cephalæa et insomniis [19]). 3 m. B.

---

[11]) Ländvärken ej mera anmärklig, afföringen blef normal.

[12]) Sömnlösheten upphörde.

[13]) Svårigheten att svälja förminskades. Erhöll mera lätthet att tala. Känslan af pulsering vid tinningarna upphörde. Obstruktion föga besvärande, ansvällningen i högra sidan ej vidare anmärklig. Inga hæmorrhoidaltaggar.

[14]) Lättades till sinnet och stärktes till kroppskrafterna.

[15]) Under gymnastiktiden inga förebud eller känningar af epileptiska anfall. Fann minnet förbättradt och bröstet lättare. Erhöll fullt lugn sömn och god matlust.

[16]) Darrningen i venstra benet mera sällan, släpade ej benet som förut, kan numera skrifva med ledighet, hvilket förut ej var möjligt; tyngden i lefvertrakten icke vidare anmärklig. Krafterna stegrades.

[17]) Muskelsystemet utvecklades i allmänhet, bröststommen vidgades, svindeln försvann och lifsvärmen fördelades mera jemt.

[18]) Smärta och bränning i ryggmärgen upphörde, likaså den nattliga yrseln och ofrivilliga sädesförlusten.

[19]) Menstruationen blef mera normal; kunde njuta flera timmars sömn, minneskraften stärktes, flimret försvann, lade ut öfver bröstet, led mindre af sinnesrörelser.

27. M. 28 år. Hyperæsthesia spinalis. Hæmorrhoides saccatæ et fluentes. Item stenothorax. 2 m. Afb.
28. Qv. 15 år. Spondylodynia, menstrua nimia cum chlorosi, cephalæa et melancholia anxiosa [20]). 3 m. B,
29. Qv. 23 år. Cephalalgia, inappetentia et sæpius diarrhoea catarrhalis [21]). 1 m. B.
30. Qv. 26 år. Cephalæa cum emesi et constipatione alvi. Hysteria cum menstruis parcis [22]). 2 m. B.
31. Qv. 28 år. Myelalgia cum anæmia, gastralgia et constipatione alvi [23]). 1 m. B,
32. Qv. 33 år. Hysteria melancholica cum menstruis suppress. Item obstructio alvi, rhinalgia et hyperosmia [24]). 3 m. B.
33. M. 37 år. Hyperæsthesia nervosa. 1 m. B.
34. M. 29 år. Palpitationes nervosæ cum anæmia, vertigine et lumbagine. 2 m. B.
35. M. 25 år. Melancholia amatoria. Pollutiones diurnæ [25]), 2 m. B.
36. M. 34 år. Neuralgia muscularis abdominis, pyrosis, rheumatismus vagus et molimina hæmorrhoidalia. l m. Afb.
37. Qv. 38 år. Hysteria melancholica cum gastralgia et inappetentia [26]). 1 m. B.
38. M. 52 år. Hypochondriasis cum cephalæa et alvo tarda. $^1/_2$ m. Afb.
39. M. 56 år. Congestiones ad caput, molimina hæmorrhoidalia cum vertigine, lassitudine et asthenopia. Catarrhus bronchialis. 1 m. Afb.
40. M. 50 år. Hyperæmia cerebri cum adiposi. Item alienationes mentales [27]). 2 m. B.
41. M. 24 år. Myasthenia et anæmia cum atrophia et extasi cordis [28]). 4 m. B.
42. M. 35 år. Hyperæmia cerebri cum amnesia, inappetentia et alvo adstricta. 1 m. B.
43. M. 36 år. Neuralgia cardiaca cum rheumatismo vago et agrypnia. 1 m. B.

---

[20]) Hufvudvärk och susningar för öronen påkommo sällan, ömheten i ryggkotorna förminskades, menstruationen reglerades och värken under högra skuldran försvann.

[21]) Hufvudvärken inställde sig sällan, lynnet lättades och aptiten stegrades.

[22]) Hufvudvärk endast sällan och då icke åtföljd af kräkningar; obstruktionen häfdes.

[23]) Susningarne mindre ofta föiekommande, afföringen förbättrades, krampanfallen förnummos mera sällan och voro lätt öfvergående.

[24]) Krampen i tinningstrakten häfdes äfvensom hettan och stickningarne i tungan och halsen, afföringen jemnades.

[25]) Kände sig lättare och lugnare till sinnet.

[26]) Värken under venstra framsidans falska refben föga anmärklig, frosskänningarna häfdes, lynnet förbättrades, aptiten återställdes, armar och ben blefvo kraftiga.

[27]) Yrseln äfvensom svindeln upphörde, tankeförmågan blef fullt normal, pulseringen i hjessan förmärktes mera sällan.

[28]) Hjertklappningen och nattliga oron häfdes, metalljudet vid första hjerttonen försvann.

44. Qv. 35 år. Congestio cerebri cum chorioiditi. Paralysis tremula brachii [29]). 2 m. B.
45. M. 29 år. Congestio cerebralis cum vertigine, nausæa et tenesmo vesicæ [30]). 2 m. B.
46. M. 19 år. Congestio cerebri cum lumbagine. Item blepharadenitis et conjunctivitis [31]). 2 m. B.

2. *Respirationsorganernas sjukdomar.*

47. M. 24 år. Bronchitis catarrhalis chronica cum vertigine et inappetentia [1]). 1 m. B.
48. M. 25 år. Asthma congestivum cum alvo sicca et insomnia [2]). 2 m. B.
49. M. 32 år. Hyperæmia pulmonum chronica. Pulsus intermittens [3]). 2 m B.
50. M. 24 år. Hyperæmia pulmonum et hæmoptysis [4]). 2 m. B.
51. Qv. 27 år. Hyperæmia pulmonum et irritatio spinalis [5]). 3 m. B.
52. M. 22 år. Phthisis pulmonum miliaris cum dyspnoea et hæmoptysi. Item ectasis cordis dextra. 1 m. Of.
53. M. 35 år. Phthisis pulmonum purulenta cum pyrosi et fistula ani. 1 m Of.
54. M. 28 år. Bronchitis vera cum eczemate manuum [6]). 1 m. B.
55. Qv. 32 år. Infarctus pulmonum cum cephalæa, obstructione alvi et palpitationibus nervosis [7]). 3 m. B.
56. M. 19 år. Tuberculosis pulmonum cum omalgia [8]). 1 m. B.
57. M. 34 år. Habitus hæmoptoicus cum hyperæmia pulmonum et tussicula phthisica [9]). 1 m. B.

---

[29]) Hufvudvärken mildrades, blodet besvärade föga hufvudet, darrningarne i högra armen förnummos sällan, afföringen reglerades.

[30]) Blodet mindre ofta uppstigande åt hjerna och ansigtsdelar, fötter och ben höllo sig varma, yrseln och flimret försvunno, likaså trängningen till urinering.

[31]) Congestionen åt hjernan äfvensom värken i länden upphörde.

[1]) Hostan och svindelkänslan uteblefvo.

[2]) Fann sig friare i bröstet samt erhöll en mera tillfredsställande sömn och jemnare afföring.

[3]) Kände sig lättare i bröstet.

[4]) Blodspottningen häfdes hastigt, kunde utan olägenhet draga djupa andhämtningar, flimret försvann till det mesta. Respirationsljudet, förut doft i högra lungans mellersta flik, erhöll full styrka.

[5]) Förbättrades i allmänhet. Bröstet vidgades nära tre tum, ryggvärken gaf sig föga tillkänna llkasom ock hettan i hjesstrakten.

[6]) Hostan häfdes.

[7]) Varupphostningen minskades, äfvensom ömhetskänslan vid tryckning å bröstkotorna, fötterna blefvo varma.

[8]) Hostan minskades, stickningarna i bröstet och värken mellan skuldrorna häfdes, andhämtningen blef friare.

[9]) Kände sig kraftig och fullt lätt i bröstets båda sidor, lungornas respiration blef fri, hufvudvärken inställde sig sällan och afföringen reglerades.

1861

58. M. 32 år. Phthisis pulmonalis scrofulosa bilateralis [10]). 3 m. B.
59. M. 26 år. Infarctus pulmonum cum anæmia. 1 m. B.
60. M. 24 år. Congestiones ad pectus (pneumonia traumatica). 1 m. B.
61. Qv. 26 år. Pneumoplethora cum hæmoptysi et cessatione mensium [11]). 2 m. B.
62. M. 17 år. Phthisis florida, sudores colliquativi cum debilitate vera. 2 m. B.
63. M. 38 år. Bronchitis chronica, vertigo et susurrus aurium. 1 m. B.
64. M. 45 år. Hyperæmia pulmonum et congestiones ad caput [12]). 2 m. B.
65. Qv. 18 år. Pleuritis chronica, adhæsiones pleuriticæ cum notalgia et rhinorrhagia [13]). 2 m. B.
66. M. 17 år. Phthisis pulmonum miliaris pituitosa cum dilatatione cordis. Scrofulæ, pectus carinatum et blepharophthalmia [14]). 2 m. B.
67. Qv. 35 år. Catarrhus pectoris chronicus cum lumbagine [15]). 2 m. B.
68. M. 31 år. Bronchitis diffusa capillaris cum raucedine et emesi [16]). 2 m. B.
69. M. 28 år. Phthisis pulmonalis tuberculosa cum respiratione intercepta et hæmorrhoidibus [17]). 2 m. B.
70. Qv. 17 år. Phthisis pulmonalis scrofulosa cum expectoratione purulenta. Pectus carinatum [18]). 2 m. B.
71. M. 10 år. Habitus phthisicus cum pectore carinato. Rhachitis congenita. 3 m. Afb.
72. Qv. 25 år. Phthisis pulmonalis cum caverna tuberculosa. Scrofulosis [19]). 2 m. B.
73. M. 21 år. Hyperæmia pulmonum, stenothorax, dilatatio cordis incipiens et alvus tarda [20]). 2 m. B.

---

[10]) Retningen i luftrörsvägarna upphörde, äfvensom plågan i hjerttrakten; lymphkörtlarne å hals och underkäk kändes mindre ansvällda.

[11]) Stickningarna i högra lungan samt värken i hufvudet och mellan skulderbladen försvunno, menstruationen blef normal.

[12]) Befriades från qväfningskänslan och tyngden öfver hjessan,

[13]) Ryggvärken upphörde äfvensom stickningarne i högra lungan, samt näsbloden; uppstigandet af blodet åt hufvudet besvärade ej vidare, respirationsljudet blef fritt, fötterna höllo sig varma.

[14]) Under gymnastiktiden höjde sig bröstet betydligt, ingen blodspottning eller blodblandad upphostning visade sig, andhämtningen lättades jemte det att stygnen i bröstet helt och hållet upphörde, synförmågan blef starkare.

[15]) Hostan högst ringa, intet anmärkligt sorlande eller pipljud i någondera af lungorna. svaghetskänslan i korstrakten häfdes.

[16]) Hostan upphörde till det mesta, kräkningarna försvunno, sömnen blef god.

[17]) Varupphostningen minskades i betydlig mån äfvensom hållet i venstra lungan, inga hæmorrhoidalplågor angåfvo sig.

[18]) Respirationsljudet fullt kraftigt och hörbart i båda lungorna, den varuppblandade hostan upphörde, kunde lättare uppbära kroppen.

[19]) Upphostningen lättades, varrosslet i lungan minskades, mattheten försvann.

[20]) Besvärades föga af blodets uppstigande. Skymlet för ögonen anmärktes ej vidare, erfor lättnad i bröstet, afföring inställde sig dagligen. Näsbloden upphörde.

74. M. 35 år. Bronchitis cum hyperæmia pulmonum, anæmia et obsructione alvi [21]). 1 m. B.
75. M. 35 år. Phthisis pulmonalis cum hæmoptysi et obstructione alvi inveterata [22]). 1 m. B.
76. M. 19 år. Phthisis pulmonalis confirmata cum hæmoptysi et sudore colliquativo. 1 m. Of.
77. M. 27 år. Emphysema pulmonum cum hypertrophia cordis et pulsatione epigastrica. 2 m. B.
78. M. 15 år. Tussicula phthisica cum coryza perpetua, stenothorace et plastoprolepsi. $^1/_4$ m. Afb.
79. M. 42 år. Phthisis pulmonalis tuberculosa et hypertrophia cordis excentrica [23]). 3 m. B.
80. M. 39 år. Phthisis pulmonum incipiens, sputa ferruginosa, sudor colliqvativus et ardor ventriculi [24]). 3 m. B.
81. M. 18 år. Bronchitis catarrhalis chronica cum raucedine et palpitationibus nervosis. 1 m. B.
82. Qv. 22 år. Phthisis pulmonalis dextra cum chlorosi, asthmate bronchiali et spondylodynia. 1 m. B. Afb.
83. Qv. 35 år. Phthisis pulmonalis cum hæmoptysi, ardore ventriculi et alvo tarda. 1 m. Afb.
84. M. 14 år. Hyperæmia pulmonum cum palpitatione cordis [25]). 2 m. B.
85. M. 58 år. Pneumoectasis, asthma spasticum intermittens cum emaciatione corporis. Hæmorrhoides. 1 m. B.
86. M. 44 år. Hyperæmia pulmonum cum epistaxi et asthmate congestivo. 1 m. B.

3. *Blod- och Kapillär-kärlsystemets sjukdomar.*

87. Qv. 18 år. Febris larvata intermittens cum cephalæa [1]). 3 m. B.
88. M. 38 år. Rheumatismus musc., hæmorrhoides cœcæ cum hyperæmia ad caput [2]). 2 m. B.
89. M. 29 år. Plethora venosa, vertigo et parabysma lienis [3]). 1 m. B.

---

[21]) Hostan förminskades, stickningarne i högra lungan försvunno, respirationsljudet vann mera omfång, lefvern kändes icke ömmande, ej heller så lågt liggande.

[22]) Stickningarne i högra lungans medlersta flik häfdes, respirationsljudet erhöll mera styrka, den mångåriga obstruktionen förbättrades och var under sednare gymnastiktiden naturlig. Ömheten i saccus coecus intestini coli försvann.

[23]) Respirationsljudet och andhämtningen blefvo friare: under gymnastiktiden ingen blodblandad upphostning; stickningarne i bröstet försvunno äfvensom klådan i sätet och den förtrögade urineringen.

[24]) Blef fullt återställd.

[25]) Kände sig frisk och kraftig.

[1]) Frosskänningarne försvunno.

[2]) Ej vidare besvärad af rheumatiska plågor eller blodets uppstigande åt hufvudet.

[3]) Erfor allmän förbättring såväl till hufvud och bröst som till underlif.

90. M. 42 år. Anæmia cum inappetentia, colica flatulenta et cephalalgia nervosa [4]). 1 m. B.
91. M. 60 år. Hypertrophia excentrica cum spermatorrhoea et constipatione alvi [5]). 3 m. B.
92. M. 29 år. Hypertrophia ventriculi sinistri cum dilatatione cordis dextri et stenothorace [6]). 2 m. B.
93. M. 16 år. Aglobulosis. Pectus carinatum. Atrophia cordis excentrica. 1 m. B.
94. M. 21 år. Plethora vera cum cardiodysneuria. 1 m. B.
95. M. 38 år. Keneangia localis cum myasthenia et myodynia scapulari [7]). 3 m. B.
96. Qv. 38 år. Insufficientia valvulæ mitralis cum suffocatione. Item infarctus pulmonum et molimina hæmorrhoidalia [8]). 3 m. B.
97. M. 19 år. Aglobulosis. Ectasis cordis dextri cum hypertrophia ventric. sin. Plastoprolepsis [9]). 2 m. B.
98. M. 17 år. Flacciditas cordis cum pectore carinato, myasthenia et rheumatismo genû [10]). 1 m. B.
99. M. 58 år. Insufficientia valvulæ mitralis cum adiposi. Congestio cerebri cum vertigine [11]). 2 m. B.
100. M. 38 år. Plokamostenosis et hypertrophia cordis cum insufficientia aortica. Item cheirospasmus. 1 m. Of.
101. M. 64 år. Degeneratio adiposa cordis cum ectasi cordis dextri. Hæmorrhoides coecæ [12]). 2 m. B.
102. M. 28 år. Plethora venosa cum acne disseminata. 1 m. B.
103. Qv. 43 år. Degeneratio adiposa cordis. Item hyperæmia pulmonum et cerebri. Hæmorrhoides fluentes [13]). 1 m. B.
104. M. 19 år. Hypertrophia cordis cum dilatatione et insufficientia mitrali. 2 m. B.
105. M. 47 år. Hypertrophia ventriculi sinistri cordis, hyperæmia cerebri cum vertigine [14]). 1 m. B.
106. M. 31 år. Hypertrophia cordis cum rheumatismo musc. et cheirospasmo. 1 m. Afb.

---

[4]) Återställdes fullt till helsan.

[5]) Qväfningskänslan häfdes, seminalafsöndringen blef mindre anmärklig, stolgången jemnades och hesheten upphörde.

[6]) Vann i allmänhet mera styrka.

[7]) Förbättrades i betydlig mån.

[8]) Friades från tyngdkänslan i hjertat.

[9]) Erfor allmän förbättring.

[10]) Kände sig lätt i bröstet, svullnaden i knäet försvann.

[11]) Plågorna i hjertat förnummos föga äfvensom qvalen i öfre delen af underlifvet. Svindeln upphörde, likaledes klådan i sätet.

[12]) Erfor betydlig lättnad i bröstet, jemte det att krafterna ökades.

[13]) Vann till helsan i allmänhet.

[14]) Kände sig kraftigare och mindre besvärad af hjertat.

107. M. 24 år. Ectasis cordis dextri cum hypertrophia ventriculi sinistri. Gonorrhoea secundaria [15]). 2 m. B.

108. M. 49 år. Plethora venosa cum congestionibus ad caput et lumbagine. 1 m. B.

109. M. 30 år. Ectasis et hypertrophia cordis cum hyperæmia pulmonum et pollutionibus [16]). 1½ m. B.

110. M. 22 år. Dilatatio cordis. Interdum vertigo et cardiogmus. Plasticitatis festinatio. 1 m. Afb.

111. M. 18 år. Dilatatio cordis cum hypertrophia et insufficientia mitrali. Vertigo vacillans et pollutiones nimiæ [17]). 2 m. B.

112. Qv. 37 år. Degeneratio adiposa cordis cum cardiogmo, debilitate brachiorum et vertigine [18]). 1 m. B.

113. M. 26 år. Hypertrophia cordis cum dilatatione. Obstipatio alvi. 1 m. Afb.

114. Qv. 37 år, Ectasis cordis dextri cum insufficientia mitrali [19]). 2 m. B.

115. M. 22 år. Dilatatio cordis cum pavoribus in somno et somnambulismo. Item obstructio alvi et blepharophthalmia. 2 m. Afb.

116. Qv. 23 år. Hypertropia cordis excentrica cum chlorosi et susurro chloro-anæmico [20]). 3 m. B.

117. M. 30 år. Dyscrasia adiposa, constitutio apoplectica, flacciditas cordis cum insufficientia mitrali et hæmorrhoidibus saccatis. Interdum lipothymia. ½ m. Afb.

118. Qv. 49 år. Stenosis valvulæ mitralis cum regurgitatione, vertigine, hæmoptysi et obstructione alvi [21]). 2 m. B.

119. Qv. 20 år. Hypertrophia cordis excentrica cum neuralgia intercostali et congestionibus ad caput [22]). 2 m. B.

---

[15]) Hjertlidandet föga angifligt vid gymnastiktidens slut, svindeln försvann. Hållet i främre fästet af diaphragma äfvensom gonorrhéen förmärktes ej vidare.

[16]) De under natten besvärande huggningarna i hjertat samt oron upphörde, pollutionerna häfdes och sömnen blef god.

[17]) Vann till helsan i betydlig grad.

[18]) Domningskänslan i armarna försvann, äfvensom svindeln och susningarna.

[19]) Den oroande plågan i hjertat och hjertklappningen upphörde äfvensom den ofta förut påkommande frysningen och skälfningen. Fotsvett inträdde jemte en mera jemt fördelad värme i händer och fötter.

[20]) Kände sig frisk och kraftig.

[21]) Vid upphörandet med gymnastik i Juni, betydligt förbättrad; återkom i November, sedan kylan inställt sig, oroad af sågljud i hjertat, qväfning och tyngd i bröstet, samt sjudning i hufvudet. Fortsatte derföre ytterligare med gymnastik, och kände sig deraf åter förbättrad.

[22]) Under sednare veckan af gymnastiktiden inga huggningar i hjertat, ej heller ängslan, oro eller domning i venstra armen. Mindre besvärad af blodets uppstigande åt hjerna och ansigtsdelar. De under fem år fortfarande huggningarna och stickningarna i venstra sidan mellan 8—9 refbenen häfdes helt och hållet. Bröstet vidgades betydligt, fötterna höllo sig ständigt varma.

120. M. 44 år. Dilatatio cordis dextri cum infarctu pulmonum, cephalalgia cerebrali et rheumatismo passim. $1\frac{1}{2}$ m. B.
121. M. 31 år. Plethora cacochyma, congestiones ad caput, habitus apoplecticus cum vertigine caliginosa. Item pollutiones nimiæ. 1 m. Afb.
122. M. 31 år. Insufficientia aortica cum rheumatismo et pneumatosi intestinorum. 1 m. B.
123. M. 46 år. Insufficientia valvulæ mitralis cum suffocatione, lumbagine et pneumatosi intestinorum [23]). 1 m. B.
124. M. 49 år. Obesitas cum degeneratione adiposa cordis, atherosi, hæmorrhoidibus et lithiasi renali [24]). 1 m. B.
125. M. 26 år. Hypertrophia cordis cum insufficientia mitrali et congestione cerebelli [25]). 2 m. B.
126. Qv. 25 år. Hypertrophia cordis, asthma plethoricum cum neuralgia spinali et insomnia. 1 m. Afb.
127. Qv. 44 år. Plethora venosa cum hemicrania. Item hæmorrhoides cruentæ et phlebectasis varicosa. 1 m. Afb.
128. M. 37 år. Hypertrophia cordis excentrica cum pulsatione epigastrica et pectore carinato [26]). $3\frac{1}{2}$ m. B.
129. M. 12 år. Ectasis cordis dextri cum stenosi mitrali [27]). 2 m. B.
130. M. 30 år. Hypertrophia ventriculi sinistri cum degeneratione adiposa cordis et neuralgia cardiaca. Interdum spasmi cum diarrhoea et vomitu [28]). 2 m. B.
131. M. 56 år. Polypiosis cum degeneratione adiposa cordis, hyperæmia cerebri, physconia hepatis et lienis [29]). $1\frac{1}{2}$ m. B.
132. M. 50 år. Plethora abdominalis cum congestione ad caput, hæmorrhoidibus et rheumatismo [30]). 1 m. B.
133. M. 58 år. Hyperæmia ad pectus cum myatonia et dyspepsia. 1 m. B.
134. M. 41 år. Congestiones ad caput, catarrhus narium chronicus et hæmorrhoides. 1 m. B.

---

[23]) Efter tre veckors gymnastik betydligt lättare i bröstet. Värken i länden häfdes och den våldsamma hjertklappningen blef ej mer så besvärande.

[24]) Mindre angripen af qväfniug och af domning i armarna. Njurstensplågorna ej anmärkliga, afföringen naturlig. Hæmorrhoidalblödning blott tvenne gånger under gymnastikens begagnande, tillförene trenne gånger i veckan. Hjertrörelsen fullt jemn.

[25]) Den oroande känslan i hjertat mindre besvärande, fötterna höllo sig varma.

[26]) Vann till helsan i allmänhet.

[27]) Efter sista månadens gymnastik upphörde stygnen i hjertat, blåsbälgljudet var dock fortfarande hörbart. Fötterna blefvo varma.

[28]) Sjelfva plågan i hjertat förminskades. Under sista månaden intet krampanfall, ej heller skymmel för ögonen. Susningen för öronen minskades; afföringen förbättrades.

[29]) Svindelkänslan och vacklingen vid gående häfdes, hettan och frysningen längs ryggen försvunno, ansvällningen af lefvern och mjelten upphörde äfvensom dessa organernas ömhet för tryck. Lynnet blef lugnt och gladt.

[30]) Blodfullheten i bakhufvudet likasom mattheten och tyngden i underlifvet samt rheumatiska plågorna försvunno till det mesta.

135. M. 29 år. Hypertrophia cordis excentrica cum cardiogmo [31]). 2 m. B.
136. M. 26 år. Hypertrophia cordis, asthma cardiacum et palpitationes nervosæ [32]). 2 m. B.
137. M. 47 år. Cholæmia, insomnia, animus sensibilis, molimina hæmorrhoidalia et constipatio alvi [33]). 2 m. B.
138. Qv. 21 år. Dilatatio cordis dextri cum chlorosi, cephalalgia, gastricismo et menstruis atypicis [34]). 1 m. B.
139. M. 20 år. Hypertrophia ventriculi sinistri cum aglobulosi, plastoprolepsi et stenothorace [35]). 1 m. B.
140. M. 49 år. Plethora venosa cum hyperæmia cerebri. Urethrostenosis et stranguria. 1 1/4 m. B.
141. M. 27 år. Febris intermittens cum obstructione alvi. 1 m. Afb.
142. M. 15 år. Ectasis cordis dextri cum orthopnoea et stenothorace [36]). 1 1/2 m. B.
143. M. 58 år. Dyscrasia adiposa et palpitationes nervosæ cum cephalæa. Hæmorrhoides cum rheumatismo nuchæ [37]). 1 1/2 m. B.
144. M. 47 år. Plethora venosa, ectasis cordis dextri cum hæmorrhoidibus. Orchitis gonorrhoica [38]). 1 m. B.
145. M. 28 år. Rheumatalgia nervosa pectoris et acor primarum viarum. 2 m. Afb.
146. M. 21 år. Hypertrophia ventric. sin. cordis. Interdum paralysis interm. cordis [39]). 2 m. B.

4. *Underlifsorganernas sjukdomar.*

147. Qv. 24 år. Asthma in eundo. Parabysma lienis, menstrua aquosa. Interdum subitus dolor hepatis aut lienis [1]). 1 1/2 m. B.
148. M. 52 år. Plethora abdominalis cum congestione ad caput, flatulentia et hæmorrhoidibus. 3 m. B.

---

[31]) Fann sig i allmänhet förbättrad; huggningarna i hjertat häfdes, blodsvallet i hufvudet minskades och fötterna kändes varma.

[32]) Hjertklappningen äfvensom den förut besvärande oron och smärtan i sjelfva hjertat häfdes.

[33]) Lynnet förbättrades, den rheumatiska värken och hållkänslan vid inandningen upphörde.

[34]) Hufvudvärken mindre känbar, afföringen normal, fötterna varma.

[35]) Återvann helsa och styrka.

[36]) Tyngden och smärtan i bröstet jemte hjertklappningen försvunno, hufvudvärken upphörde äfvensom rethostan.

[37]) Den våldsamma hjertklappningen minskades, hufvudvärken häfdes fullkomligt.

[38]) Betydligt kraftigare till helsan, hjertrörelsen mera lugn och tungan fullt ren, hvarjemte sömn och aptit inställde sig; klådan i sätet upphörde, den oroande känslan i venstra testikeln mera sällan förnimbar.

[39]) Hjertat kändes icke vidare besvärande, dess tillförene stundom påkommande stillastående upphörde.

[1]) Huggningarna i högra njurtrakten gåfvo sig icke vidare tillkänna. Regleringen äfvensom afföringen blef normal.

149. Qv. 28 år. Cardialgia cum ebullitione ventriculi. Item chlorosis, cardiogmus et constipatio alvi [2]). 3 m. B.

150. Qv. 23 år. Gastrodynia cum adiposi. 3 m. B.

151. M. 28 år. Cardialgia cum palpitatione nervosa, emesi et inappetentia cibi [3]). 1 m. B.

152. Qv. 9 år. Parabysma lienis cum constipatione alvi et hyperæmia cerebri [4]). 3 m. B.

153. M. 33 år. Plethora abdominalis cum gastrodynia et hæmorrhidibus coecis [5]). 1 m. B.

154. M. 22 år. Dyspepsia nervosa cum cephalalgia venosa. 1 m. B.

155. Qv. 53 år. Bradyspepsia cum flatulentia. Rheumatismus nuchæ et congestio cerebralis [6]). 1 m. B.

156. Qv. 53 år. Gastroenteritis catarrhalis cum bulimia et atrophia musculari. 1 m. B.

157. M. 32 år. Cardialgia cum vertigine caliginosa, sudore profuso et atonia musculari [7]). 1 m. B.

158. Qv. 46 år. Constipatio alvi inveterata cum lipomate dolenti lateris dextri abdominis. Asthenia et rheumatismus vagus [8]). 2 m. B.

159. M. 41 år. Pyrosis, debilitas muscularis cum pneumatosi intestinorum [9]). 1 m. B.

160. Qv. 62 år. Gastricismus cum bulimo. Constipatio alvi cum diarrhoea saburrali alternans. Prolapsus ani et interdum dysuria. $1^1/_2$ m. B.

161. Qv. 21 år. Enterektasis cum cephalæa, menstruatione parca et alvo tarda [10]). 1 m. B.

162. M. 19 år. Alvus tarda. Blepharophthalmia. Plastoprolepsis [11]). 1 m. B.

163. M. 42 år. Myasthenia intestinorum cum flatulentia [12]). 1 m. B.

164. M. 47 år. Plethora abdominalis cum ophthalmodynia, emesi et hæmorrhoidibus fluentibus [13]). 3 m. B.

---

[2]) Magsyran uteblef. Krampen i bröstet samt fryskänningarne mildrades. Begagnade gymnastik utan någon i öfrigt väsendtligt framträdande fördel.

[3]) Krampen i bröstet försvann efter första veckans gymnastik, jemte det att qvalet i maggropstrakten likaledes häfdes. Den under flera år fortfarande aptitlösheten upphörde och naturlig matlust inställde sig.

[4]) Ristningar och ömhet i mjelten förnummos ej vidare, afföringen blef jemnare och hufvudet kändes plågfritt.

[5]) Vann allmän förbättring.

[6]) Återställdes jemte det att krafterna i betydlig grad vunno.

[7]) Qvalet i maggropen häfdes, likaså hufvudvärken och matthetskänslan.

[8]) Afföringen förbättrades, ömheten i underlifssvulsten upphörde, äfvensom de rheumatiska plågorna.

[9]) Befriades från underlifsspänningarna och vann allmän muskelstyrka.

[10]) Återställdes helt och hållet.

[11]) Kände sig i allmänhet friskare och lättare i bröstet, jemte det att ögonen betydligt förbättrades. Hufvudvärken häfdes och fötterna höllo sig varma.

[12]) Fann sig mindre besvärad af gasbildning i underlifvet.

[13]) Erfor allmän förbättring till helsan, hæmorrhoidalflytningen upphörde, äfvensom värken i bakhufvudet.

165. Qv. 26 år. Gastroenteritis. Sæpius epistaxis et alvus adstricta. 1 m. B.
166. Qv. 45 år. Physconia hepatis cum cephalæa, interdum vomitu, item gonagra. 1 m. Afb.
167. Qv. 41 år. Gastralgia et obstructio inveterata alvi cum cardiogmo, lumbagine et menstruatione parca. Cheirospasmus scriptorum. $1^1/_4$ m. Afb.
168. M. 37 år. Gastricismus cum cardialgia et dyspepsia. $^1/_4$ m. Afb.
169. Qv. 53 år. Diarrhoea follicularis cum obstructione alternans. Sudores colliqvativi, interdum vertigo. Prolapsus uteri (carcinoma). 1 m. Of.
170. Qv. 47 år. Gastritis chronica cum diarrhoea freqventi, hæmorrhoidibus et menstruatione nimia [14]). 3 m. B.
171. M. 29 år. Gastralgia cum bulimo, hæmorrhoidibus et pneumatosi intestinorum [15]). 2 m. B.
172. Qv. 39 år. Physconia hepatis cum cephalæa, asthmate cardiaco et alvo tarda [16]). 1 m. B.
173. M. 34 år. Myatonia intestinorum cum catarrho faucium et enuresi periodica [17]). $1^1/_4$ m. B.
174. Qv. 53 år. Enteritis catarrhalis chronica cum dyspepsia et gastrodynia. Pavores in somno. 2 m. Afb.
175. M. 60 år. Cardialgia, turgor venarum adauctus et rigiditas articulationis humeri. 1 m. Afb.
176. M. 24 år. Gastralgia, foetor oris et alvus sicca cum diarrhoea alternans [18]). $^1/_2$ m. B.

5. *Dyskrasier och Kachexier.*

177. Qv. 7 år. Morbus scrofulosus cum ulceribus oculorum et hyperemesi. Item ichthyosis [1]). $4^1/_2$m. B.
178. M. 27 år Oligæmia cum bulimo et lassitudine [2]). 2 m B.
179. Qv. 19 år. Habitus leucophlegmaticus. Chlorosis cerea cum cardialgia, oedemate cutaneo et menstruis arythmicis [3]). 3 m. B.

---

[14]) Diarrhéen häfdes fullkomligt, qvalet i bröstgropstrakten blef mindre anmärkligt, kylkänslan och rethostan försvunno.

[15]) Spänningarna i underlifvet, hæmorrhoidalplågorna och hungerkänslan upphörde, hvarjemte äfven fötterna höllo sig varma.

[16]) Befriades från smärtan i lefvern, bröstet lättades och hufvudvärken besvärade föga.

[17]) Gasbildningen i underlifvet upphörde.

[18]) Afföringen blef normal och smaken ren.

[1]) All känsla af äckel, kräkning och hufvudvärk vek, äfvensom värken i tänder, öron och ben. Ögonen befriades från sårnader, och slitningarna i underlifvet besvärade mindre ofta.

[2]) Kraftlösheten i ländtrakten häfdes, sårnaderna å läpparna försvunno, mattheten kändes föga.

[3]) Svullnaden i bröstet häfdes redan efter första veckans behandling, ehuru densamma från 13:de året fortfarit. Svindeln äfvensom nervskakningarna, hvilka fortgått vid pass

180. M. 30 år. Dyscrasia potatorum cum delirio trementi. 1 m. Of.
181. M. 49 år. Adipositas abdominalis. 2 m. Afb.
182. M. 38 år. Atrophia muscularis cum diarrhoea catarrhali et pollutionibus. 1 m. B.
183. M. 8 år. Scrofulæ cum catarrho tracheali. 1 m. Afb.
184. M. 25 år. Anæmia cum hypertrophia cordis ex plastoprolepsi. 1 m. Afb.
185. Qv. 10 år. Scrofulæ et chlorosis, cephalæa et coryza. 3 m. Afb.
186. M. 52 år. Dyscrasia adiposa cum hyperæmia pulmonum et congestione capitis [4]). 2 m. B.
187. Qv. 18 år. Chlorosis evolutionis cum cardiogmo [5]). 2 m. B.
188. M. 47 år. Rheumatismus cum myasthenia et myodynia extremitatum Item erethismus genitalium et obstructio alvi [6]). 1 m. B.
189. M. 8år. Morbus scrofulosus cum cardialgia [7]). 1 m. B.
190. Qv. 19 år. Chlorosis. Prosopalgia Fothergilli et fluor albus [8]). 3 m. B.
191. M. 51 år. Obesitas, congestio cerebri et flatulentia. 1 m. Afb.
192. M. 58 år. Adiposis cum plethora abdominali, colica nervosa, arthritide anomala et hæmorrhoidibus. $1^1/_2$ m. B.
193. M. 43 år. Anæmia, palpitationes nervosæ et rheumathismus. 2 m. B.
194. Qv. 29 år. Chlorosis cum cephalæa, fluore albo et menstruis retardatis [9]). 2 m. B.
195. Qv. 43 år. Adiposis et palpitatio cordis. Congestio capitis cum vertigine caliginosa et susurro aurium. Sæpius diarrhoea [10]). 1 m. B.
196. M. 11 år. Scrofulæ cum gastrodynia et bulimo [11]). 1 m. B.
197. Qv. 18 år. Chlorosis cum gastralgia et dysmenorrhoea [12]). 2 m. B.
198. M. 11 år. Scrofulosis cum cephalæa et prolongatione cruris dextri (coxarthrocace). 1 m. Afb.
199. Qv. 14 år. Chlorosis evolutionis et plastoprolepsis cum scoliosi. Item epistaxis [13]). 1 m. B.

2:ne år, upphörde helt och hållet. Susningarna försvunno äfvensom bjertklappningen och plågan af håll i lungan. Bränningen i maggropstrakten samt de sura uppstigningarna häfdes. Regleringen blef naturlig.

[4]) Värken i hjertat samt de rheumatiska känningarna bemärktes mera sällan, slemstockningen minskades och rosslet i lungorna upphörde.

[5]) Stärktes i betydlig grad och återställdes till helsan.

[6]) Kände sig kraftigare och befriades från retningen i könsdelarne.

[7]) I allmänhet mera stärkt, blef fri från qvalet i maggropen och återvann matlusten.

[8]) Ansigtssmärtan gaf sig tillkänna blott en gång under gymnastiktiden. Ansvällningen af vena facialis försvann, äfvenså ringningarna för öronen samt värken kring ögat och läpparna.

[9]) Bleksoten försvann. Hufvudvärken påkom mera sällan och då endast lindrigt.

[10]) Svindeln blef mindre besvärande, susningarna häfdes; diarrhéen och hæmorrhoiderna försvunno.

[11]) Återställdes helt och hållet i afseende å underlifvets förrättningar.

[12]) Qvalet i maggropen häfdes, flimret för ögonen besvärade föga, smaken äfvensom andedrägten kändes ren samt händer och fötter höllo sig varma.

[13]) Ingen näsblod under gymnastiktiden. Förmåddc bättre uppbära kroppen.

200. Qv. 29 år. Chlorosis cum pleurodynia rheumatica et palpitatione nervosa. 1 m. Afb.
201. M. 43 år. Aglobulosis cum phthisi pituitosa et hypertrophia prostatæ. 1 m. Afb.
202. Qv. 16 år. Scrofulæ cum chlorosi, catarrho faucium et congestionibus ad caput [14]). 3 m. B.
203. M. 3 år. Morbus scrofulosus cum ulceribus et gastroectasi [15]). 1 m. B.
204. M. 9 år. Atrophia scrofulosa cum bronchiti capillari et kyphosi [16]). $2^1/_2$ m. B.
205. M. 14 år. Scrofulosis cum amygdalite suppurativa et blennorrhoea bronchiali. 2 m. B.
206. Qv. 16 år. Anæmia, plastoprolepsis cum ectasi cordis dextri et menstruis anomalis. Interdum cardiogmus [17]). 2 m. B.
207. Qv. 24 år. Chlorosis et parabysma lienis cum neuralgia uterina. Item menstrua aquosa, et notalgia [18]). $^1/_4$ m. Afb. (?)
208. Qv. 45 år. Arthritis vaga chronica cum concretionibus arthriticis et hyperidrosi locali [19]). $2^1/_2$ m. B.
209. Qv. 20. Anæmia cum menstruatione dolorifica et freqventi. Item cephalalgia et omagra [20]). 1 m. B.
210. Qv. 50 år. Adiposis cum metrorrhagia freqventi, asthmate, dyspepsia et lumbagine [21]). 1 m. B.
211. Qv. 36 år. Struma sarcomatica et ephidrosis. Sæpius cephalalgia, obstructio alvi et menstruatio profusa [22]). 1 m. B.
212. Qv. 32 år. Anæmia, scrofulæ et enteralgia [23]). 1 m. B.
213. M. 12 år. Scrofulosis cum surditate auris dextri. $^1/_4$ m. Afb.

6. *Urogenitalsystemets sjukdomar.*

214. M. 24 år. Gonorrhoea secundaria [1]). $^3/_4$ m. B.

[14]) Slemafsöndringen minskades. Uppdrifningen af örmandlar och halskörtlar häfdes. Hettan i bröstet försvann äfvensom hjertklappningen. Susningen för öronen förmärktes föga, och fötterna blefvo varma.

[15]) Sårnaderna i ansigtet försvunno, underlifvet afsmalnade och hyn erhöll helsans färg.

[16]) Krafterna stegrades, kroppen antog en mera rak ställning.

[17]) Blef frisk och kraftig, jemte det att naturlig ansigtsrodnad inställde sig.

[18]) Pulsen kändes normal, värken i ryggen och maggropen häfdes, äfvensom plågan i hjertat. Menstruation och afföring blefvo regelrätta.

[19]) Fullkomligt plågfri. Armarne, som vid början af gymnastiktiden ej det ringaste kunde upplyftas, blefvo fullkomligt lediga.

[20]) Erfor allmän förbättring.

[21]) Lifmoderblödningen häfdes, andedrägten blef friare, domningen i venstra armen minskades i betydlig mån och värken i länden förmärktes endast någon gång.

[22]) Smärtan i sköldkörteln försvann, svettningen och hufvudvärken minskades, hjertklappningen häfdes, afföringen blef normal och lynnet lättades.

[23]) Plågan i underlifvet vek, afföringen reglerades samt händer och fötter höllo sig varma.

[1]) Återställdes till helsan.

215. M. 25 år. Gonorrhoea secundaria cum strictura urethræ [2]). 1 m. B.
216. Qv. 45 år. Menstruatio nimia et difficilis cum cephalæa [3]). 2 m. B.
217. Qv. 29 år. Infarctus uteri. Fluor albus et obstructio alvi [4]). 2 m. B.
218. M. 26 år. Gonorrhoea per contagium blennorrhagicum [5]). 1 m. B.

7. *Locomotionsorganernas sjukdomar.*

219. M. 29 år. Paralysis brachii et manus lateris dextri ex apoplexia cum stenothorace, congestione cerebri et obstructione alvi [1]). 2 m. B.
220. Qv. 44 år. Ruptura ligamenti laciniati tarsi sin. externi cum oedemate pedis crurisque. Item hæmorrhoides apertæ, hæmaturia, menstruatio nimia et asthma intermittens [2]). 5 m. B.
221. M. 35 år. Rigiditas genuum cum obstructione alvi [3]). 1 m. B.
222. M. 63 år. Rigiditas manus carpi et articulationis humeri sinistri ex luxatione simul cum fractura antibrachii. Item adhæsiones pleuriticæ et pleurodynia rheumatica [4]). 3 m. B.
223. M. 24 år. Dolores osteocopi tibiæ sinistræ. Item erethismus genitalium. 1 m. B.
224. M. 49 år. Arthrophlogosis genu dextri ex distorsione et hydrope. Rheumatismus passim. Hæmorrhoides apertæ. 3 m. B.
225. M. 21 år. Coxarthrocace pyæmica ex fractura trochanteris majoris dextri. Item morbus Brighti et oedema extremitatum inferiorum. Claudicatio. 1 m.

8. *Ryggradssnedheter.*

226. Qv. 10 år. Scoliosis habitualis dextra. Chlorosis pubertatis cum pyrosi [1]). 3 m. B.
227. Qv. 14 år. Scoliosis habit. dextra dorso-lumbalis cum cephalalgia sanguinea [2]). 3 m. B.
228. Qv. 11 år. Kypho-scoliosis incipiens cum pyrosi et fluore albo [3]). 3 m. B.

---

[2]) Efter åtta dagars gymnastik upphörde flytningen helt och hållet.

[3]) Äcklet och nervretligheten vid periodiciteten försvunno, frusenheten minskades, tryckningen öfver hjessa och tinningar fortfor till någon del.

[4]) Värken i högra ovariet likasom ock den i veklifvet försvann.

[5]) Återvann helsan.

[1]) Den förlamade sidan blef kraftigare och erhöll naturlig värme. All tryckning åt hjernan upphörde i det närmaste, afföring inställde sig hvarannan dag och utan plågor. Tankekraften blef mera stärkt och hjertklappningen gaf sig sällan tillkänna.

[2]) Vann säkerhet i att gå utan att derföre erfara plåga i foten, hvilken vid ansträngning obetydligt ansvällde. All abnorm blodafsöndring äfvensom andfåddhet upphörde.

[3]) Blef fullt återställd.

[4]) Venstra axelleden äfvensom venstra handens fingrar vunno större ledighet. Hållkänslan i hjerttrakten försvann.

[1]) Återställdes till helsan jemte det att snedheten till alla delar försvann.

[2]) Snedheten förmärktes ej vidare. Hufvudvärken upphörde.

[3]) Snedheten blef föga synlig, de sura, brännande uppstigningarne inställde sig icke vidare och flytningen häfdes.

229. Qv. 11 år. Scoliosis hab. dextra cum scrofulosi et helminthiasi [4]). 2 m. B.
230. Qu. 8 år. Scoliosis hab. dextra bicurva cum scrofulosi, tussicula phthisica et aneuria [5]). 3 m. B.
231. Qv. 16 år. Scoliosis bicurva dextra. Prosopalgia Fothergilli [6]), $1^1/_4$ m. B.
232. Qv. 8 år. Scoliosis dextra incipiens [7]). 1 m. B.
233. Qv. 8 år. Scoliosis dextra incipiens [8]). 1 m. B.
234. Qv. 47 år. Kypho-scoliosis sinistra, hysteralgia cum suffocatione, cardialgia, spasmo glottidis, intumescentia cruris sinistri [9]). $1^1/_4$ m. B.
335. Qv. 12 år. Kypho-scoliosis cum atrophia scrofulosa, stenothorace, cephalæa et obstructione alvi [10]). $3^3/_4$ m. B.
236. Qv. 25 år. Scoliosis dextra habitualis. Leucophlegmasia, catarrhus bronchialis chronicus et neuralgia dorso-intercostalis [11]). 1 m. B.
237. Qv. 9 år. Scoliosis hab. sinistra bicurva cum atonia musculari et aglobulosi [12]). 3 m. B.
238. M. 6 år. Scoliosis congenita dextra cum torsione trunci et myasthenia [13]). 2 m. B.
239. Qv. 12 år. Scoliosis habit. dextra, heminthiasis, atrophia mesenterica et hernia inguinalis [14]). 3 m. B.
240. Qv. 9 år. Scoliosis habit. dextra unicurva. Scrofulæ, vermes, cephalæa et hyperidrosis [15]). $1^1/_2$ m. B.
241. M. 11 år. Scoliosis habit. dextra cum cardiogmo et pyrosi. 1 m. Afb.

---

[4]) Snedheten utplånades. Halskörtlarne minskades i betydlig mån och ömmade icke vid tryck. Skälfningarne försvunno och andedrägten blef fri.

[5]) Höfterna, som vid behandlingens början i betydlig grad voro deforma till följd af torsion och ett högersidigt utskjutande, antogo en mera regelrätt ställning, hvarjemte ock bålens snedhet blef mindre bemärklig; ansvällningen å halsen och underkäkskörtlarne minskades, hostan upphörde, bröstet blef lättare, nattsvetten försvann.

[6]) Uppbar med lätthet kroppen, yrselkänslan vek, och värken under ögat och i tinningstrakten häfdes fullkomligt.

[7]) Snedheten blef icke vidare skönjbar.

[8]) Utskjutande sidan öfvergick till ett normalt förhållande.

[9]) Helsan förbättrades äfvensom snedheten.

[10]) Blef fullkomligt frisk, helt och hållet fri från hufvudvärk, vidgades betydligt öfver bröstet, bålen antog en mera uppsträckt och rak ställning, afföringen försiggick dagligen.

[11]) Missbildningen i högra refbensstommen häfdes fullkomligt, stygnen i trakten af falska refbenen upphörde, bröststommen vidgades och höjde sig

[12]) Snedheten visade sig förminskad.

[13]) Kroppen erhöll en friare hållning, styrkan tillväxte och lynnet lättades.

[14]) Blef fullt återställd, och utvecklade sig i betydlig grad,

[15]) Snedheten utplånades, plågorna i underlifvet och hufvudet häfdes, lifskrafterna stegrades.

II.

Summarisk uppgift å den sammanräknade personal, som vid Kongl. Gymnastiska Centralinstitutet dels kliniskt behandlats, dels begagnat pädagogisk och militärgymnastik, eller ock såsom kurselever derstädes följt den offentliga undervisningen, år 1861.

Sjukdomsklasser.	Botade eller Förbättrade	Icke förbättrade	Afbruten kur eller felande helsouppgifter.	Sammanräknadt antal personer	
I. Nervlidanden	36	—	10	46	
II. Respirationsorganernas sjukdomar	32	3	5	40	
III. Blod- och Kapillär-kärlsystemets sjukdomar	49	1	10	60	
IV. Underlifsorganernas sjukdomar	26	1	4	31	
V. Dyskrasier och Kachexier	25	1	11	37	
VI. Urogenitalsystemets sjukdomar	5	—	—	5	
VII. Locomotionsorganernas sjukdomar	6	—	—	7	
VIII. Ryggradssnedheter	15	1	1	16	
IX. Mindre betydande sjukdomsfall, hvaröfver uppgifterna icke kunnat noggrant bestämmas	—	—	10	10	
	194	7	51	—	252
Under året utexaminerade gymnastiklärare och instruktörer				14	
Afgångne kurselever utan examen				8	22
Äldre manspersoner, som begagnat pedagogisk gymnastik				21	
Gymnasii- och skolungdom, hvaribland en del erhållit undervisning i vapenföring jemte pedagogisk gymnastik				801	822
Hela antalet för år 1861 tillhopa:					1,096

Stockholm den 22 Mars 1862.

Gabriel Branting,

Gymn.-Förest.

Årgången 1861.

Följande behandlingar, tillhörande årgången 1861 samt skrifna för sjuka män och qvinnor af framlidne Professoren L. G. Branting, hafva vid ordnandet af hans efterlemnade handskrifter befunnits motsvara åtskilliga af de ofvan (s. 169—187) meddelade uppgifter, hvilka innehållas i hans tvänne till Kongl. Sundhetskollegium den 22 Mars 1862 ställda årsberättelser om sjukgymnastiken vid besagda inrättning under den närmast föregående tiden. Om uttrycken och tecknen i dessa behandlingar gäller f. ö. detsamma som om föregående årgångar är meddeladt.

№ 1. *Diona N...t.*

Bhl. 1. d. 17/9 60.*)

Famnstupgrsitt. vexel
Grhalfligg. B.upp
Motstupgrsitt. R i olika planer.
Högst. Bbakåt
Halfstrhögridsitt. sn
Högst. Vr
Spännst. Mgrops
+ Spännspjernst. B
Strstupgrsitt. 2Sid. Rrads
† V.krhalfligg. und. Refb
Strstupgrsitt. 2A

Bhl. 2. d. 14/1 61.

Famnfall. upp
Strvriststödj. und. 2A
Halfstrligg. pl
Högst. B.in und. Vr
Strfallvadgrstödj. tv.Br (mellangärdets främre fäste.)
Strgrsitt. 2A (m. staf.)
Stupfall. tv. R (i höjd med maggrop.)
Grst. 2Kn
Krhalfligg. 2Knned
Spändbågst. vexelHft

№ 2. *P. G. S...s.*

Bhl. 1. d. 7/2 61.

Motbågst. div. R
Högst. B.in (af Rt.)
Famntyngdlut. 2Aned
nb. St. und.Skbl
+ Motgrst. Krsb
Spändböjdligg. linearR

№ 3. *Amalia W...t.*

Bhl. 1. d. 8/2 61.

Motbågst. div. R
Högst. Bbakåt
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfspjernhalfligg. B (s)
Halfstrridsitt. sn
Halfligg. B.upp
St. akt. Hfd
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Strgrsitt. Br

№ 4. *Gillis B...y.*

Bhl. 1. d. 11/2 61.

Motsvängnigst. Kn und. MLnd
Famnstupgrsitt. vexelHft und. 2A
Högst. Vr
Halfstrhöggrsitt. snfram
Halfligg. Gr
Tyngdlut. R (i olika plan.)
Högst. Bfram
Höggrsitt. Hft
Halfligg. B.ut und. Vr
Strgrsitt. fram

*) Den till № 1 hörande *första* behandlingen infaller nemligen på årgången 1860.

№ 5. *Emilie L...l.*

Bhl. 1. d. 18/2 61.

Stupgrbågsitt. R⨍ und. Lnd♂
Högst. Vr⟩—(
Strhögridsitt. bakåtR⌃
Halfligg. B.ut⌣ und. Vr⟩—(
Högridsitt. sid⌃
Motstupgr.sitt. R⨍ (i olika plan.)
Strgrsitt. 2AO
Högst. Bbakåt⌐
+ Högridsitt. pl⌣/
st. akt. Hfd⌃ (bakifr. fram.)
Strgrsitt. fram⌣/

№ 6. *Carolina L...f.*

Bhl. 1. d. 18/2 61.

Motbågst. MR♂
Högst. B.in♂ und. Vr⟩—(
Strstupgrsitt. R⨍ und. Lnd♂
Strgrsitt. hög. 2AO
Vriststödj. Vr⟩—(
Strstupgrsitt. Nck⨍ omv. m. tv. Nck//
Halfstrhögridsitt. sn⌐
St. v. undSkbl♂=
Spändbågst. 2sidbågBr//

№ 9. *Aug. B...m.*

Bhl. 1. d. /3 61.

Grbågsitt. bakåt R⌃
Halfligg. Vd⟩—(
Famnstupgrsitt. horiz. 2A⌃
Halfligg. F.ledsO o. Vr⟩—(
Halfstrsitt. pl. ⌣/ (stöd uti axeln.)
Sitt. Hfd⌃ (bakifr. fram.) (L³)
Halfligg. B.upp⌐
Halffamngrsitt. horiz. pl.A= omv. m. AO
Vriststödj. Vr⟩—(und. ♂
Halfligg. Lndlyft=

Bhl. 2. d. 6/4 61.

Halfstrvändgrsitt fram⌣/ und. mellSkbl♂
Halfligg. Kn⌃
Strstupgrsitt. 2A⌃
Halfligg. B//
Strgrsitt. Sid⌃ und. 2A♂
Motstupgrsitt. R⨍ (i olika plan.)
Halfligg B.upp⌐
Halfstrgrsitt. lodrät A= omv. med hög 2AO
Halfligg. B.ut⌣ und. Vr⟩—(
Strgrsitt. 2A⌃ und. knR♂ (L³)

Hvarannan dag (5) Halffamngrsitt. AO (m. staf)

№ 10. *Einar Å...n.*

Bhl. 1. d. 4/3 61.

Strtrappst. vexelS⌃ und. 2A♂
Spändhalfkrbågst. Kn⌣ und. Lnd♂
Stödgrst. HftO
Spändligg. B.in♂
Stupgrsitt. skruf⌣/
Grst. 2Kn⌃
Motknst. R⨍
Spändst. tv. M=
Stupgrsitt. R⨍ und. Nsrot=
Spändbågst. vexelHft⌣/

№ 11. *Sköld C...g.*

Bhl. 1. d. 7/3 61.

Svingst. ♂ und. MLnd♂
Spjärnspändst. B.in♂
Stupgrsitt. R⨍ und. Lnd♂
Strvriststödj. ♂ und. 2A♂
Sitt. längdHj// o. Nck⌣/
Högkngrst. skruf⌣/ und. knKrs♂
† Helsitt. bakåt⌐
Halfligg. GrO
Spändbågst. 2sidbåg. Br//

Bhl. 2. d. 8/4 61.

Spändhalfkrnigst. kn⌣ und. MLndKn♂
Höghalfspjärnst. Bned♂
Strstupgrsitt. R⨍ und. Lnd♂
Strvriststödj. bakåt⌐
Stupfall. tv. Nck//
Lågkngrst. snbakåt⌐ (s)
Strfallhelsitt. vexelS⌃ und. 2A♂

Motkngrst. Rʃ und. Lndȯ́
Grmotst. Krsbȹ
Spändbågst. vexelHftꟾ

№ 12. Elise G...d.

Bhl. 1. d. 25/3 61.
Stupgrsitt. Rʃ und. Lndȯ́
Halfligg. F.ledsO o. Vr)—(
Högridsitt. HftO
Halfligg. B.ut◡ und. Vr)—(
Slappsitt. tv. Hft=
Högst. Vr)—(
Spändhalfligg. tv. M=
Halfligg. Lj==
Högridsitt. sid∕
Motgrst. Krsbȹ (L³)
Spändnigst. 2Kn◡ und. längdM=

Afbrott, börjar åter.

Bhl. 1. d. 14/11 62.
Strfamngrsitt. framꟾ
Halfligg. F.ledsO o. Vr)—(
Höggrsitt. plꟾ
† *Högst. Vr)—(*
† *Spändst. tv. M=*
Motstupgrsitt. Rʃ (i olika pl.)
Höggrsitt. S∕
Krhalfligg. krumM= omvexl. med vexelpunktȯ́
Motgrst. Krsbȹ (L³)
+ *Grhalfligg. Lj==*
Spändnigst. 2Kn◡ und. längdM=

№ 13. Fredr. P...n.

Bhl. 1. d- 3/4 61.
Strstupgrsitt. vexelꟾ
Höggrsitt. 2B.upp⌐
Famntyngdlut. vexelꟾ
Högst. Bframȯ́
Strgrsitt. hög. 2AO
Tyngdlut. Rʃ
Halfligg. B.ut◡ und. Vr)—(
Motstuptrappst. Rʃ
Låggrsitt. BrV und. knRȯ́

№ 14. Georg A...e.

Bhl. 1. d. 4/4 61.
Spändböjdhalfkrst. ȯ́ und. MLndKnȯ́
Höggrspjernsitt. 2Bnedȯ́
Halfstrvändligg. sn.nedȯ́
Strvriststödj. bakåt⌐
Halfstrtrappst. framꟾ
Spändbåghalfkrst. Kn◡ und. Lndȯ́
Strframligg. Nckʃ
Strhelgrsitt. bakåt⌐
Stödbåggrst. sid∕\\ (händ. f. pann.)
Spändböj. vexel Hftꟾ

№ 16. Marie H...d.

Bhl. 1. d. 15/4 61.
Fall. uppȯ́ (händer i sidan.)
Högst. Vr)—(
Högridsitt. bakåt R⌃
Halfligg. B.ut◡ und. Vr)—(
Vändsitt. bågꟾ
Högst. B.inȯ́
Stupgrsitt. Rʃ und. Lndȯ́
Vriststödj. bakåt⌐
Halfligg. Lndlyft=

№ 17. Kiell B...w.

Bhl. 1. d. 17/4 61.
Strgrbågsitt. linearR=
Halfligg. F.ledsO o. Vr)—(
Höggrsitt. pl. ꟾ
Halfligg. Kn⌃
Spändhalfligg. tv. M=
Halfligg. B.ut◡ und. Vr)—(
Slappsitt. tv. Hft=
Motgrst. Krsbȹ
Halfligg. Lndlyft=

Upphört, börjar ånyo.

Bhl. 1.(?) d. 3/2 61.
Strgrstupsitt. längdRȹ
Halfligg. F.ledsO o. Vr)—(
Höggrsitt. pl. ꟾ
Halfligg. Kn.⌃
Spändhalfligg. tv. M=

Halfligg. B.ut und Vr
Motgrst. låg tv. Lnd
Högsitt. undkäks
Låggrsitt. Br

№ 19. *Sam. N...n.*

Bhl. 1. d. 14/5 61.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Spändspjernst. B.in
Motkngrst. R und. Lnd
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Halfstrtrappst. sn
Stupgrsitt. skruf
+ *Spändst. tv. M*
Grst. 2Kn
Spändligg. Hnd
+ *Grmotst. Krsb*
Spändbågst. vexelHft

№ 20. *Emilia L...d.*

Bhl. 1. d. 21/5 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfligg. F.leds o. Vr
Motbågst. div. R (L^3)
Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. bakåtR
Högst. B.in
Stupgrbågsitt. R und. Lnd
Krhalfligg. tv. M
Halfligg. Gr
Strgrsitt. fram (L^3)

Uppehåll i gymn.bhl.

Bhl. 1. d. 12/11 61.

Motsvingst. und. MLnd
Vriststödj. Vr
Strsitt. hög. 2A
Halfligg. B.ut und. Vr
Strhögridsitt. bakåt R
Högst. B.in
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Krhalfligg. tv. M
Högridvändsitt. snbakåt
Stödstrgrst. fram

№ 21. *Alice M...r.*

Bhl. 1. d. 17/6 61.

Strstupgrsitt. längdR
Högst. Vr
Strstupgrsitt. bakåt und. knLnd
Halfsitt. Kn
Stupfall. tv. Nck o.
Motgrst. Krsb
Strgrsitt. hög. 2A
Vriststödj. Vr
Krgrhalfligg. 2öfvIsb
Strgrsitt. fram

№ 23. *Lovisa G...n.*

Bhl. 1. d. 9/9 61.

Strgrsitt. linearR
Halfligg. Kn
St. pl.
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Halfligg. B.in
Högridsitt. bakåtR (L^3)
Högst. Vr
Strgrsitt. fram

№ 24. *Ernst F...s.*

Bhl. 1. d. 18/9 61.

Strst. AR
Halfsitt. Kn
Strstupgrsitt. 2A
Helsitt. bakåt
Strgrsitt. 2Aned
Halfligg. B.ut und Vr
Spändst. tv. M
+ *Krgrhalfligg. öfvIsb*
Höggrsitt. Sid
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
+ *Stupfall tv. Nck o.*
+ *Högst. Vr*
+ *Grsimhäng. Krsb*
Stödstrgrst. fram

Bhl. 2. d. 20/11 61.

Spändböj. 2A o. spetslut. R
Strvriststödj. bakåt
Spändligg. Hnd

† *Spändst. tv. M=*
Framböjdligg. 2A
Högst. Vr
Häfhäng. vexelA
Böjdspändligg. Krsb
+ *Ligg. half und. MLnd*
Sitt. tv. Nck o.
† *Grhalfligg, Lj=*
Spändnigbågst. 2Kn und. längdM=

№ 25. P. Georg S...s.

Bhl. 1. d. 18/9 61.

*Strnigbågst. 2Kn und. längdM=**
Grst. 2Kn
Stupfall. Krsb
Halfstrtrappst. sn
Spändligg. B.in (af Rt.)
+ *Simhäng. längdrygghackning.*
Helgrvändsitt. snbakåt
Spändhalfkrst. Kn und. Lnd
Halfligg. tvärnackhackning. (?)
Krhalfligg. perinæi=
Spändböj. vexelHft

Bhl. 2. d. 24/10 61.

Stupfall. längdR
Halfsitt. Kn
Helgrvändsitt. snbakåt
Böjdspändligg. Krsb
Halfstrligg. pl
Häfhäng. vexelA
Strvriststödj. und. 2A
Krgrhalfligg. öfvIsb=
Stödgrstrst. fram

№ 27. P. Ad. Fr. B...n.

Bhl. 1. d. 23/9 61.

Motspändbågst. bakåt (af Rt.)
Halfsitt. Kn
Högridsitt. pl

*) Åtskilliga namn äro efter *mundtlig* föreskrift bifogade af den sjuke.

Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Strgrsitt. hög2AO
Högst. Bbakåt
† *Motbågst. tv.Lnd (njurarnes läge.)*
Famnstupgrsitt. horiz. pl.A
+ *Högridsitt. sid*
Grmotst. Krsb
Strgrsitt. fram

Bhl. 2. d. 11/11 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfligg. GrO
Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Strgrsitt. hög2AO
Slappsitt. tv. Hft=
Spändspjernst. B.in
Spändst. tv. M=
Grmotst. Krsb
Låggrsitt. Br und. knLnd

№ 28. Julia L...m.

Bhl. 1. d. 30/9 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Högst. Bbakåt
Halfstrst. pl
Högst. Bbakåt
† *Stupgrsitt. R und. Lnd*
Halfligg. B.ut und. Vr
Famnstupgrsitt. horiz. pl.A
Strgrsitt. hög2AO
Strstupgrsitt. vexel
Sitt. längdHj
Halfligg. Br=

Bhl. 1. d. 10/12 61.

Halfstrmot. fram
Halfsitt. Kn
Motstupgrsitt. R
Vriststödj. bakåt
Famntyngdlut. 2Aned
Högst. Bbakåt
Högridsitt. pl
Högst. Vr

Strstupgrsitt. 2A
Högkngrst. bakåt
Sitt. längdHj
Stödstrgrst. fram

№ 29. Amanda B...s.

Bhl. 1. d. 2/10 61.
Halfstrmotst. R und. AR
Högst. Vr
Halfstrsnst. upp
Strgrsitt. 2A (Rts. handrygg vändes uppåt.)
Krhalfligg. tv. M=
Halfligg. Kn
Famnstupgrsitt. vexel und. horiz. 2A
Högsitt. sn.framåt
Sitt. 2tinning.punkt= omv. m. Stupgrsitt. PannNck= und.
Lågsitt. Br

№ 30. Anna Louise M...r.

Bhl. 1. d. 3/10 61.
Motnigst. 2Kn und. MLnd (L^3)
Halfligg. Kn
Högsitt. bakåtR
Högst. Vr
Halfstrvändsitt. A
+ Tåhalfsitt. Bbakåt
Slappsitt. tv. Hft=
+ Högkngrst. bakåt und. knKrs
Krhalfligg. 2Kn
Grmotst. Krsb
+ Halfligg. 2B
Sitt. längdHj o. PNck= und.
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. Br

Bhl. 2. d. 1/1 61.
Motsvingst. und. MLnd
Vriststödj. bakåt
Högridsitt. Hft
Halfligg. B.ut und. Vr
Tyngdlut. pl

Högkngrst. bakåt und. knKrs
Halfstrhögridsitt. pl
Spändspjernst. B
Motknhögst. R und. Lnd
Höghalfkrst. Bbakåt
+ Sitt. längdHj omv. m. PNck=
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 31. Emanuela L...m.

Bhl. 1. d. 15/10 61.
Motfamnst. fram
Högst. Vr
Halfstrhögridsitt. sn
Högst. Bfram
Strgrsitt. hög2A
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Slappsitt. tv. Hft=
Halfligg. B.ut und. Vr
+ St. undSkbl=
Grmotst. Krsb
Låggrsitt. Br und. knLnd (L^3)

№ 32. Amelie M...n.

Bhl. 1. d. 9/10 61.
Motbågnigst. 2Kn und. MLnd
Halfligg. Fleds o. Vr
Krhalfligg. 2Kn.in
Spändhalfligg. tv. M==
Halfligg. Kn
Slappsitt. tv. Hft= hvarannan dag: Ligg. half und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
I s. f. Grmotst. Krsb (β)
+ Krhalfligg. krumM==
Sitt. längdHj o. PNck= (L^3)
Låggrsitt. Br

(β) Krhalfhalfligg. öfvIsb
Halfligg. 2B
Mellan n. 8 och 9 införes: Halfligg. B.upp

Bhl. 2. d. 19/12 61,
Halfstrmotst. fram

Halfsitt. Kn
Strgrsitt. hög2A
Högst. B.in
Spändst. tv. M=
Halfligg. B.upp
Krhalfligg. krumM=
Krhalfligg. 2Kn
Högridsitt. Hft
Sitt. längdHj o. Nsrot
Halfligg. B.ut und. Vr
Stödstrgrst. fram

№ 33. *Gust. L...e.*

Bhl. 1. d. 9/10 61.

Motsvingst. und. MLnd
Spändspjernst. B
Halfstrhögridsitt. båg
Tåhalfsitt. Bbakåt
Stödgrst. Hft (händ. f. pannan.)
Strvriststödj. und. 2A
Ligg. half und. MLnd
Strlåggrvändknst. sn.bakåt
Spändböjdligg. h.sidLnd (i höjd m. sacc. coecus coli.)
Spändböjd. vexelHft

№ 34. *Edv. Wilh. F...g.*

Bhl. 1. d. 17/10 61.

Motbågst. div.R
Högst. Bbakåt
Strstupgrsitt. vexel und. 2A
Halfsitt. Kn
Stupgrsitt. R und. Lnd
Spändhalfspjernst. B
V.str.v.trappst. v.sidBr (hjert. läge.)
Famntyngdlut. vexel und. 2A
+ *Högridsitt. sid*
Halfligg. Fleds omv. m. Fbl (staf)
Spändböjdst. vexel Hft

№ 35. *Aug. B...w.*

Bhl. 1. d. 15/1 61.

Spändböjdhalfkrst. und. MLndKn
Högst. Bbakåt
Tyngdlut. R
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Spändligg. Hnd
Grst. 2Kn
Stupfall. Nck
Halfstrridsitt. pl
Strframböjdligg. div. R

Bhl. 1. d. 22/10 61.

Strstupgrsitt. tv. Nck omvexl. med längdR
Strvriststödj. bakåt
† *Strframböjdligg. 2A*
Stupfall. 2A und. MR
Häfhäng. vexelA (linor.)
Halfstrhalfligg. pl
+ *Perp. Stångäntr.*
† *Krhalfligg. öfvIsb*
Strframligg. ned
Sitt. tv. Nck omv. m.
Strgrsitt. 2A und. knR=

Bhl. 1. d. 22/11 61.

Spändböj. 2A o. spetslut. R
Häfgrhäng. 2B.in
Strframböjdligg. 2A
Perp. Stångäntr.
Spändligg. R
Balansst.
Perp. Linäntr.
Tåhalfsitt. Bbakåt (*)
Stuphäng. 2A
Spjernspändböj. und. MLnd

(*) *Grhalfligg. Lj= (hvaran. dag.)*

№ 36. *Thomas M...o.*

Bhl. 1. d. 5/11 61.

Spändbåghalfkrst. und. MLndKn
Stupfall. Bned
Strvriststödj. und. 2A
Tyngdlut. pl
H.spändböjdst. h.sidM.spiral=
Strstupgrsitt. 2A

H.krhalfligg. punktuel hudpress. (h. sidan af m. rectus abdomn.)
Högst. B.in
Grstupfall. Krsb
Strtyngdlut. Br

№. 38. *S. H...k.*

Bhl. 1. d. 20/12 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. hög2A
Högridsitt. Hft
Halfligg. B.ut und. Vr
Stupgrsitt. skruf (L³)
Halfstrridsitt. sn
+ *Högridsitt. sid*
Grmotst. Krsb
Strgrsitt. 2A und. knR

№. 39. *Th. Ferd. L...r.*

Bhl. 1. d. 15/4 61.

Motsvingst. und. MLnd
Högst. Bfram
Strstupgrsitt. vexel
Strvriststödj. bakåt
Högridsitt. Hft
Stödst. Lftr
Motknst. R und. Lnd
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Ligg. half und. MLnd (hand å Hj.)
H.spändtal.v.snst. h.sidtv. (i höjd m. lefvern.)
Högst. B.in
Spändbågst. vexelHft

× №. 40. *Emil Aug. R...n.*

Bhl. 1. d. 16/4 61.

Motsvingst. und. MLnd
Halfsitt. Kn
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. B.in
Sitt. tv. Nck o.
Högkngrst. bakåt und. Krs
Strgrsitt. fram

Bhl. 2. d. 18/5 61.

Motbågst. linearR=
Motsvingstrst. und. MLnd
Spjernhalfligg. Bned
Strbågtrappst. vexelS
† *Halfsitt. Kn*
Tyngdlut. R
Högknhalfstrgrst. pl
St. akt. Hfd
Spjernspändst. B.in
Stödstrgrst. fram

№. 42. *Adolf S...r.*

Bhl. 1. d. 9/10 61.

Motsvingst. und. MLnd
Halfspjerngrsitt. B.ned und. Vr
Halfstrtrappst. sn
Högkngrst. bakåt
Tyngdlut. pl
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Slappsitt. tv. Hft
Motbåggrst. Krsb
Stupgrsitt. längdHj omv. m. PNck
Låggrsitt. Br und. knLnd

№. 43. *Eugène von B...n.*

Bhl. 1. d. 30/10 61.

Halfstrvändmotst. fram (af Rt.) und. AR
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Helvändsitt. sn.bakåt
Spändspjernst. B.in
Spändligg. Hnd
Strvriststödj. bakåt
Stödgångst. S
Spjernhögsitt. Bned und, Vr
V.spändtalst. v.sidBr (hjert:s läge.)

№. 44. *Thilda B...m.*

Bhl. 1. d. 12/3 61.

Stupgrsitt. R und. Lnd

Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. bakåtR
Högst. Vr
Högridsitt. pl
Slappsitt. tv. Hft=
Högst. Bbakåt
+ *Grmotst. Krsb*
Halfstrgrsitt. A (*m. staf.*) *o. stupfall. mediannerv*
Spändst. tv. M=
Låggrsitt. Br und. knLnd

Högridsitt. sid (*före den 8:de Rr.*)

Bhl. 2 d. 18/4 61.

Motsvingst. und. MLnd
Högst. B.in und. Vr
Tyngdlut. pl
Vriststödj. bakåt
Ligg. half und. MLnd
Halfstrgrsitt. A (*m. staf*) *o. A=*
Stupgrsitt. Hfd und. PNck=
Strstupgrsitt. vexel
Högkngrst. bakåt
Strgrvändsitt. 2A

№ 45. Wilh. Conr. S...l.

Bhl. 1. d. 25/1 61 *).

H.trappstrst. vexelS und. 2A
Halfligg. B.ut und. Vr
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. B.in und. Vr
Helsitt. bakåt (*händ. i sidan.*)
Halfligg. 2B
Tyngdlut. pl
Halfspjernligg. B.upp
Stupfall. Nck omv. m. längdHj
Strgrsitt. fram und. knR

---

*) För № 45 befunnos *tre* delvis afvikande behandlingar af samma dag; årgångens liggare meddelar ej skälet till ändringen. Den första och andra behandlingen följdes förmodligen icke.

Bhl. 1. d. 25/1 61.

H.trappmotstrst. AR
Halfligg. B.ut und. Vr
Stupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Vr
Högridsitt. Hft
Halfligg. 2B
Strridhögsitt. bakåtR
Halfspjernligg. B.upp
Sitt. längdHj o. motHj=
Låggrsitt. Br und. knLnd

Bhl. 1. d. 25/1 61.

H.trapphalfstrst. AR
Halfligg. B.ut und, Vr
Stupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Vr
Högridsitt. Hft
Halfligg. 2B
Strhögridsitt. bakåtR
Halfspjernhalfligg. B.upp
Sitt. längdHj o. Tinn
Låggrsitt. Br

№ 46. Emil H...s.

Bhl. 1. d. 29/1 61.

Spändbåghalfkrst. und. MLndKn
Grst. 2Kn
Helvändhalfstrsitt. sn.bakåt
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Krhäfhäng. 2Knned
Strframligg. Nck
Strlågkngrst. bakåt
St. Hlsåd omv. m. Ögl=
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Stödgrbågst. 2A

№ 49. Gust. Ö...n.

Bhl. 1. d. 22/1 61.

Motst. div. R
Halfkrspändbågst. Kn und. Lnd
Famntyngdlut. 2Aned
Högkngrst. bakåt
Strgrsitt. hög2A

Motknst. R
Spändböjdligg. sidbågBr
Strvriststödj. und. 2A
Halfstrtrappst. sn
Stödgrstrst. fram

Bhl. 2. d. 25/2 61.

Strbågst. AR
Spändhalfspjernst. B
Famntynglut vexel
Strkngrst. bakåt (L³)
Halfstrtrappst. sn
Motknst. R
Spändböjdligg. sidbågR (lung. läge.)
Grst. 2Kn
Halfstrhögridsitt. båg
Strstupgrsitt 2A

№ 50. *Otto L...r.*

Bhl. 1. d. 23/1 61.

Motsvingst. und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Stupgrbågsitt. R und. Lnd
Högst. Vr
Strhögridsitt. bakåtR
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Högst. Bbakåt
Högridsitt. bakåt
Halfligg. Lndlyft

Bhl. 2. d. 12/2 61.

Spjernspändböj. Bned und. MLnd
Högst. Bbakåt
Stupfall. div. R
Strvriststödj. bakåt
Ligg. pl
Strhögkngrst. vexelS und. 2A
Halfsitt. Kn
† *Stödgrst. Hft*
Högspjernsitt. Bned und. Vr
Spändbågst. vexelHft

№ 51. *Angelica P...n.*

Bhl. 1. d. 28/1 61.

Halfstrmotst. fram (af Rt.)
Halfsitt. Kn
Strstupgrsitt. 2A
Vriststödj. bakåt
Högridvändsitt. sn.bakåt
Högst. B.in und. Vr
Strgrsitt. hög2A
Tyngdlut. pl
Högst. Vr
Stupst. låg koncentr. M
Sitt. längdHj o. tv. Nck
Strstupgrsitt. A

Bhl. 2. d. 18/2 61.

Strbågst. AR
Högst. Bbakåt
Spändligg. Hnd
Strvriststödj. bakåt
Halfligg. pl
† *St. akt. Hfd*
+ *Motbågst. v.sidR (i höjd med M.gropen.)*
Högst. B.in und. Vr
Simhäng. 2A
Helsitt. bakåt
Högst. Vr
+ *H.krhalflig. h.undRfb*
Spändst. sidbågBr

Bhl. 3. d. 15/4 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Högst. Bbakåt
Högridsitt. Hft
Strvriststödj. bakåt
Strstupgrsitt. vexel
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Ligg. half und. MLnd
Högst. Bfram
Helgrsitt. bakåt
nb.) Krhalfligg. und.Rfb
Vriststödj. Vr
Låggrsitt. Br und. knLnd

nb.) hvarannan dag: V.str.h.snst. v. sidRBr= (nedifr. upp.)

№ 52. *Rich. Å...m.*

Bhl. 1. d. $^{28}/_{1}$ 61.

Motbågst. div. R
Halfsitt. Kn
Halffamnvändridsitt. pl
Spjernhalfligg. Bned und. Vr
Strstupgrsitt. vexel
Högst. Vr
Halfstrtrappst. sn (L^3)
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. Br (L^3)

№ 53. *Erik M. L...k.*

Bhl. 1. d. $^{29}/_{1}$ 61.

Motst. MLnd
Högst. Vr
Högridsitt. Hft (anm. clunes.)
Strgrsitt. hög2A
Vriststödj. bakåt
Motstupgrsitt. R
Halfligg. B.ut und. Vr
V.krhalfligg. v.undRfb=
Halfligg. Gr
Låggrbågsitt. Br

№ 54. *Adler L..n.*

Bhl. 1. d. $^{29}/_{1}$ 61.

Motbågst. div. R
† *Halfligg. 2B*
Famntyngdlut. vexel und. 2A
Kngrst. bakåt
† *Stupgrsitt. R*
Sitt. Hft
Höggrsitt. Bned und. Vr
Stupfall. Nck
Strvriststödj. bakåt
Spändst. vexelHft

№ 55. *Louise R...n.*

Bhl. 1. d. $^{7}/_{2}$ 61.

Motbågst. div. R (undvik ryggrad.)
Högst. Vr
Högsitt. bakåtR
† *Famnstupgrsitt. horiz. pl.A*
Halfligg. Kn
Halfstrsitt. sn
Högst. B.in und. Vr
† *Stupgrsitt. längdKrs=*
Låggrsitt. Br

№ 56. *Wilh. Th. E...g.*

Bhl. 1. d. $^{4}/_{2}$ 61.

Motbågst. div. R
Vriststödj. und. Vr
Halfstrridsitt, pl
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. hög2A
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Strstupgrsitt. vexel
Högst. B.in
Halfstrridsitt. sn
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 57. *Carl L...d.*

Bhl. 1. d. $^{7}/_{2}$ 61.

Halfstrmotst. fram und. AR
Spändspjernst. B.in
Strstupgrsitt. vexel
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. hög2A
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Halfstrtrappst. fram
St. akt. Hfd
Grmotst. Krsb
Strgrvändsitt. fram

№ 58. *And. Wilh. L...g.*)*

Bhl. 1. d. $^{10}/_{2}$ 61.

Stupfall. 2A und. MR
Spändspjernst. B.in
Halfstrvändligg. sn.ned
Högkngrst. bakåt und. knKrs

*) Begagnar sig ännu 1882 tidvis af gymnastik vid yppade återfall.

Framböjdligg. pl
Grhäfhäng. perp. 2B.upp
Spändböjdligg. div. R
Strtrappst. vexelS und. 2A
Spändligg. B.in
Stupfall. längdR=

Afbrott.

Bhl. 1. d. 26/9 61.

Stödstrböjdst. vexelS
Tåhalfsitt. Bbakåt
Krhäfhäng. 2Knned
Spändböjdligg. vexelHft
Strlågkngrst. bakåt
Strframligg. ned
Motkngrst. R und. Lnd
Halfspjernspändböj. Bned
Halfstrvändligg. sn.ned
Strframböjdligg. Br

№ 60. *Victor Em. af K...t.*

Bhl. 1. d. 31/2 61.

Motbågst. h.sidR
Halfspjernhalfligg. Bned und. Vr
H.str.h.vändgrsitt. h.A omvexl. med musk
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Spändbågst. h.sidBr

№ 61. *Minna W...m.*

Bhl. 1. d. 25/2 61.

Strbågst. AR
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Ligg. pl.
Högst. B.in und. Vr
Tyngdlut. pl.
Strvriststödj. und. 2A
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Högknmotst. R und. Lnd
Grst. 2Kn
Spändbågst. sidbågBr

Bhl. 2. d. 4/3 61.

Spändböjd. 2A o. spetslut. R
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Grstödst. Hft
Högst. B.in (af Rt.)
Framstödgrst. skruf und. knKrs
Krhalfligg. 2Knned
Stödgrst. Hft
Motkngrst. R und. Lnd
Spändböjd. vexelHft

Bhl. 3. d. 18/4 61.

Motnigbågst. 2Kn und. MLnd
Spändspjernst. B
Högridsitt. sn.bakåt
Vriststödj. bakåt
Famntyngdlut. 2Aned
Krhalfligg. 2B.ut
Halfstrtrappst. sn
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Spändbågst. fram

№ 62. *Pehr S...m.*

Bhl. 1. d. 20/3 61.

Motbågst. div. R (L^3)
Halfligg. Kn
St. pl.
Högst. Vr
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Krhalfligg. 2Kn.in
Strgrsitt. 2Aned (händernas ryggsida uppåt.)
Halfligg. B.ut und. Vr
Halfligg. Lndlyft=

№ 64. *Carl H. H...m.*

Bhl. 1. d. 27/2 61.

Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. Gr
Famnstupgrsitt. vexel
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. 2A
Högridsitt. Hft
Högst. Vr
Halfstrsitt. sn
Ligg. half und. MLnd
Höglyftst. F o. Fbl (m. staf.) (2:ne gånger i veckan.)

Strgrsitt. fram

№. 65. *Hilma R...g.*

Bhl. 1. d. 2/3 61.

Famnbågst. AR
Halfsitt. Kn
Halfstrhögridsitt. Sid
Högst. Vr
Strgrsitt. hög. 2A
Halfligg. B.ut und. Vr
Strstupgrsitt. vexel
St. und. Skbl
Stupgrsitt. R und. Nsrot
H.spändtalst. hsidBr

№. 66. *Rudolf Å.,.g.*

Bhl. 1. d. 13/1 61.

Motbågst. div. R
Halfligg. B.ut und. Vr
Halfstrst. pl. (rep. m. vA.)
Halfkrhögst. Bbakåt
Stödv.motst. lågv.Auppe
+ *Tyngdlut. R*
Högkngrst. pl.
Strgrsitt. hög. 2A (rep. åt venstr.)
Motknst. R
+ *Sitt. Öglock o. Hlsåd*
V.strtalst. und. h.sidBrR och derefter 2sidbågBr

№. 67. *Emilia E...m.*

Bhl. 1. d. 20/3 61.

Motbågst, div. R
Högst. Bbakåt
Högridsitt. pl
Halfligg. B.in
Strgrsitt. hög. 2A
+ *Högst. Vr*
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Högridsitt. sn
Halfligg. B.ut und. Vr
Låggrsitt. Br und. knR (L3)
Spändbågst. sidbågBr

№. 68. *Hjalm. L...l.*

Bhl. 1. d. 4/4 61.

Stupfall. div. R
Högst. Vr
Högridsitt. Hft
Högkngrst. bakåt
Halfstrvändridsitt. snframåt
Strgrsitt. hög2A
Strvriststödj. bakåt
St. Lftr
+ *Högridsitt. sid*
Halfsitt. Kn
Spändbågst. 2sidbågBr

Bhl. 2. d. 4/5 61.

Stupfall. div. R
Högst. Bbakåt
Halfstrtrappst. sn
Höggrsitt. 2B.upp
Strstupgrsitt. 2A
Motkngrst. R
Strvriststödj. bakåt
Halfligg. Hfd omv. m. Lftr
Tåsitt. 2Kn
Spändbågst. 2sidbågBr

№. 69. *Thor M...n.*

Bhl. 1. d. 6/4 61.

Halfstrmotst. fram af Rt. und. AR
Halfsitt. Kn
Halfstrhögridsitt. sn
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. hög2A
+ *Högst. Vr*
Motknst. R und. Lnd
Halfligg. B.ut und. Vr
+ *Motgrst. Krsb*
Högsitt. undKäks
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 70. Siri P...é.

Bhl. 1. d. 8/4 61.

Motbågst. div. R
Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. pl
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
+ Tåsitt. 2Kn
Strstupgrsitt. 2A
Vriststödj. und. Vr
Halfstrhögridsitt. sn-
Högst. Vr
+ Tyngdlut. R
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 72. Amanda B...d.

Bhl. 1. d. 29/4 61.

Motbågst. div. R
Högst. B.in
Strgrsitt. hög2A
H.str.h.trappst. h.sidBr (nedre lungfliken.)
Halfsitt. Kn
Strhögridsitt. bakåtR
Högkngrst. bakåt-
Stödmotbågst. låg2A
Halfkrhögst. Bbakåt-
Spändbågst. vexelHft

№ 73. Edv. S,..m.

Bhl. 1. d. 2/5 61.

Famnstupgrsitt. 2A (till sidan.)
Spändspjernst. B.in
Halfstrtrappst. sn-
Vriststödj. bakåt-
Strgrsitt. hög2A
† Högst. Bbakåt-
+ Stödnigst. 2Kn und. Lj=
Högkngrst. R
+ Motgrst. Krsb
Stupgrsitt. R und. Nsrot och Pannvik
Spändbågst. 2sidbågBr

Bhl. 1. d. 25/10 61.

Spändstrbågst. bakåt und. MLnd (?)
Spändspjernst. B.in
Halfstrtrappst. sn-
Strvriststödj. und. 2A
Krhalfligg. 2Knned
Halfsitt. Kn
Helvändsitt. sn.bakåt-
Högkngrst. R
Högst. Bbakåt-
Stödstrgrst. fram

Afbrott, börjar åter.

№ 74. H. J. L...g.

Bhl. 1. d. 4/5 61.

Strmotst. fram (af Rt.) und. AR
Halfligg. B.ut und. Vr
Strhögridsitt. bakåtR
Stupfall. h.sidR
Halfligg. B.in
Stödst. und. Lj=
Halfstrridsitt. pl
Motgrst. Krsb
Strgrsitt. fram
Högst. Vr
+ St. Lftrörs
Spändbågst. 2sidbågB

№ 75. J. J...n.

Bhl. 1. d. 1/6 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfsitt. Kn
Motbågst. sidR (lungans läge.)
Spändhalfspjernst. B.in
Spändst. tv. M=
Halfligg. B.upp-
+ Slappsitt. tv. Hft
Grmotst. Krsb
Högkngrst. bakåt- und. knKrs
+ Halfligg. öfvIsb
Halfligg. Gr
+ Motgrbågst. MKrs
Spändbågnigst. 2Kn und. längdM=

№ 76. *Sem S...d.*

Bhl. 1. d. 18/9 61.

Motbågst. MR
Halfligg. B.ut und. Vr
Motbågst. div. R
Strhögridsitt. bakåtR
Högst. Bbakåt
Halfstrridsnsitt. sidBr
Halfkrhögst. Bbakåt
Strgrsitt. hög2A
Högst. B.in und. Vr
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 77. *Gust. B..,w.*

Bhl. 1. d. 19/9 61.

Motbågst. div. R
Halfspjernhögsitt. Bned
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högkngrst. bakåt und. Lnd
Halfstrtrappst. sidBr
Grst. 2Kn
Famntyngdlut. 2Aned
\+ *Högkngrbågst. skruf under knKrs*
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Stödstrgrst. fram

№ 78. *M. Gust. L...r.*

Bhl. 1. d. 23/12 61.

Strst. AR
Högst. Bbakåt
Halfstrtrappst. sn
Strvriststödj. bakåt
Famntyngdlut. 2Aned
Högst. B.in
Halfstrhögridsitt. pl
Spjernhalfligg. Bned und. Vr
Tyngdlut. Nsrot
Spändbågst. vexelHft

№ 79. *P. Martin K...t.*

Bhl. 1. d. 20/9 61.

Motbågst. und. MLnd
Halfligg. Fleds o. Vr
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. bakåtR
Halfligg. Kn
Motgrst. Krsb
Högst. Vr
Halfligg. Lndlyft=

№ 80. *And. Fredr. S...m.*

Bhl. 1. d. 24/9 61.

Strmotst. fram (af Rt.) und. AR
Halfsitt. Kn (anl. å Vr.)
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Strhögridsitt. bakåtR
Högst. Vr
Strstupgrsitt. R und Lnd
Halfligg. 2B.in
Låggrsitt. Br und. Lnd

№ 81. *Carl Rich. W...t.*

Bhl. 1. d. 26/9 61.

Motbågst. div. R
Halfsitt. Kn
Halfstrstödgrst. pl
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Spändligg. Hnd
Krhalfligg. 2Knned
Strvriststödj. bakåt
Mottyngdlut. R
Krhäfhäng. 2Knned
Spändst. fram

№ 82. *Louise L...k.*

Bhl. I. d. 7/10 61.

Motbågst. MR
Högst. Bbakåt
Högridsitt. pl
Vriststödj. bakåt
Strstupgrsitt. 2A
Halfkrhögst. Bbakåt
H.str.h.trappst. h.sidR (lung. läge.)
Högridsitt. sid
Strvriststödj. und. 2A
Strgrsitt. fram

№ 83. *Charlotte W...g.*

Bhl. 1. d. $^{21}/_{10}$ 61.

Motbågst. MR
Högst. Vr
Halfstrst. pl
Halfsitt. Kn
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Famnst. 2A°
Slappsitt. tv. Hft=
Halfligg. B.ut und. Vr
Krhalfligg. krumM==
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 84. *Peter Abr. H...t.*

Bhl. 1. d. $^{24}/_{10}$ 61.

Motbågst. div. R
Spändspjernst, B.in
Halfstrtrappst. sn
Strgrsitt. hög2A°
Spändbågkrst. Kn und. Lnd
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Famnstupgrsitt, horiz. pl, A
Vriststödj. bakåt
Stödgrstrst. fram

№ 85. *Gust. E...n.*

Bhl. 1. d. $^{6}/_{11}$ 61.

Motbågst. div. R
Vriststödj. Vr
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Högstrridsitt. bakåtR
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Stupgrbågsitt. R und. Lnd
Spändspjernst. B.in
Grmotst. Krsb
Högst. Bbakåt
Låggrsitt. Br und. knLnd

Bhl. 1. d. /$_{11}$ 61.

Famngrsitt. längdR *)

*) Denna bhl., hvilken finnes endast i afskrift, tyckes vara begagnad under blott en kort tid i följd af något snart öfvergående skäl.

Halfligg. F.leds° o. Vr
Halfligg. Vd (i olika plan.)
Höggrsitt. bakåtR
Halfligg. Kn
Sitt. undA
Krhalfligg. Kn
Halfligg. Br= } *alternerande.*
Grsitt. Br }

Bhl. 2. d. $^{27}/_{12}$ 61.

Högstrridsitt. bakåtR
Högst. Vr
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
St. undA o.
Stupgrsitt. R und. Lnd
Grhalfligg. 2B.in
Krhalfligg. konc. Mpunkt
Vändgrsitt. Br und. fram och knLnd

№ 86. *Fr. Leop. S...n.*

Bhl. 1. d. $^{19}/_{12}$ 61.

Halffamnmotst. fram
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Strgrsitt. hög2A°
Stupfall. Bned
Halfstrridsitt. pl
Högkngrst. bakåt
+ *Framböjdligg. pl*
Stupfall. sidbågR# (lungans läge.)
+ *Högridsitt. sid*
St. Lftrörs=
Högst. Bbakåt
Spändbågst. vexelHft

№ 87. *Mathilda Chr. S...s.*

Bhl. 1. d. $^{14}/_{1}$ 61.

Spändhalfkrbågst. und. KnMLnd
Halfligg. Bned
Strgrsitt. 2Aned (ryggsidan uppåt.)
Spängligg.
Famntyngdlut. vexel pl
Knmotst. R und. Lnd

Simhäng. 2A
Ligg. pl
Strlågkngrst. bakåt
Strvriststödj und. 2A
Spändbågst. vexelHft

Bhl. 2. d. 6/2 61.

Motstrst. fram und. AR
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. 2Aned (ryggsid. uppåt.)
Halfstrridsitt. pl
Tyngdlut. pl
Halfsitt. Kn
Strstupgrsitt. 2A
Högst. Vr
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Stödgrst. fram

№ 88. And. H. R...y.

Bhl. 1. d. 14/1 61.

Motsvingst. Kn und. MLnd
Halfligg. GrO
Famntyngdlut. vexel und. 2A
Spändhalfspjernst. B
Spändligg. HndO
Strvriststödj. bakåt
Stupfall. Nck
Strgrsitt. hög2AO
Höggrsitt. 2B.upp
Simhäng. div. R//

№ 89. Fredr. M...g.

Bhl. 1. d. 15/1 61.

Motsvingst. und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Halfstrtrappst. fram
Högst. Vr
Strstupgrsitt. div. R//
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
St. akt. Hfd
Högkngrst. bakåt und. Lnd
Krhalfligg. und. Rfb=
Stödgrstrst. fram

№ 90. Th. S...g.

Bhl. 1. d. 17/1 61.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. GrO (rep. åt högr.)
Halfstrtrappst. fram
Halfkrhögst. B.bakåt
Högridvändsitt. cirk und. MLnd
V.strv.vändgrsitt. v.AO und.
Brmusk
Slappsitt. tv. Hft=
Halfligg. B.ut und. Vr
Sitt. längdHj//
Spändbågnigst. Kn und. längdM=

Bhl. 2. d. 18/3 61.

Motst. AxR
Halfligg. GrO
St. pl.
Motnigst. 2Kn und. MLnd
Högst. Vr
Strgrsitt. hög2AO
Högst. Bbakåt
Grkrhalfligg. Perinæi// (staf)
Strgrsitt. fram

№ 91. G. S...s.

Bhl. 1. d. 28/10 61.

Halfstrgrsitt. fram und. AR
Halfligg. B.ut und. Vr
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Motbågst. div. R//
Halfligg. B.upp
Strstupgrsitt. tv. Lnd// (njurtrakten)
Krhalfligg. öfv. Isb
Höghalfstr. sitt. pl.
V.strtalst. vsidBr// (hjertats läge)
Motgrst. Krsb//
Strgrsitt. fram

№ 92. Victor G...d.

Bhl. 1. d. 22/1 61.

Motstrst fram und. AR
Högst. Bbakåt
Spändligg. HndO

Strvriststödj. bakåt
Ligg. half und. MLnd
Strlågkngrst. bakåt
Ligg. pl.
Slappsitt. tv. Hft
St. lungnerv
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Spändnigst. 2Kn und. längdM=

№ 94. *Erik A...n.*

Bhl. 1. d. 28/1 61.

Strstupgrsitt. vexel und. Lnd
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Stödgrbågst. vexel (händ. f. pann.)
Högkngrst. bakåt
Spändtalsnst. längd sidBr
Strvriststödj. und. 2A (rep. till v. fot)
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Motknst. R
Högst. Bbakåt
Spändst. fram

№ 95. *Wilh. S...k.*

Bhl. 1. d. 29/2 61.

Halffamnvändmotst. fram
Spändhalfkrbågst. Kn
Halfstrtrappst. fram
Högkngrst. skruf und. knKrs
V.krstupsitt. undRfb
Strvriststödj. und. 2A
Motknst. R und. Lnd
St. akt. Hfd
+ *Halfligg. B.ut und. Vr*
Motgrst. Krsb
Spändbågnigst. Kn und. längdM=

№ 96. *Fanny J...n.*

Bhl. 1. d. 5/2 61.

Motst. MLnd
Halfligg. F.leds o. Vr
St. pl.
Famnsitt. 2A und. mellSkbl (L³)
Halfligg. B.ut und. Vr
Halffamnhögridsitt. fram

Högst. Vr
Sitt. h.Ör utbytt m. Tyngdlut. R
Högst. Bbakåt
Halfligg. Lndlyft=
Högst. B.in
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 97. *Richard K...n.*

Bhl. 1. d. 4/2 61.

Stödstrbåggrst. AR
Högst. Bbakåt
Halfstrtrappst. fram
Högkngrst. bakåt o. knLnd
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Spändspjernst. B.in
Halfstrhögridsitt. snfram
Strvriststödj. und. 2A
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Stödstrgrst. fram

Afbrott.

Bhl. 1. d. 15/11 61.

Strbågst. AR
Stupfall. B.ned
Halfstrtrappst. sn
Högkngrst. bakåt und. knLnd
Tyngdlut. pl.
Spändspjernst. B.in
Halfstrhögridsitt. pl.
Strvriststödj. und 2A
Spändböjdst. vexelHft

№ 98. *Gust. W. P...n.*

Bhl. 1. d. 4/2 61.

Motbågst. BrR (anl. å sternum)
Spändhalfkrst. Kn
Stödbåggrst. perp. 2.A.upp (af Rg.)
H.spjernhalfligg. Kn und. Knvecks
nb.
Strstupgrsitt. 2A
H.lyftst. h.F. sväng
Helsitt. bakåt
Högst. B.bakåt (rep. åt höger)
Spändbågst. und. BrR (sternum)

Bhl. 2. d. 5/3 61.
Spändbågst. und. *BrR* (å sternum)
Halfsitt. kn
Simhäng. 2A (anl. å stern.)
Strkngrst. bakåt
Famntyngdlut. 2Aned
Spändhalfspjernst. B.in
Spändligg. Hnd
Tåsitt. 2 Kn
Halffamnspändböj. und. *MLnd*

№ 99. Fr. O. B...m.

Bhl. 1. d. 5/2 61.
Motnigst. 2Kn und. *MLnd*
Halfligg. Gr
Högridsitt. Hft
Högst. Bbakåt
(β) *Stupbåggrsitt. R* und. *Lnd*
Halfligg. 2B
Höggrvändsitt. snbakåt
St. akt. Hfd
+ *Krhalfligg.* und. *Rfb*=
Högst. Bfram
Spändnigst. 2Kn und. *längdM*==

(β) i st. f. № 5 *Spändst. tv. M*==

№ 101. Frans Aug. E...n.

Bhl. 1. d. 18/2 61.
Motnigst. Kn und. *MLnd*
Halfligg. B.ut und. *Vr*
Halfstrhöggrsitt. sn
Högst. Vr
Strgrsitt. hög2A
Krhalfligg. und. *Rfb*=
+ *Stödgrst. Hft*
Halfligg. Gr
Slappsitt. tv. Höft=
Spändst. tv. M==
Låggrsitt. Br

№ 102. Knut E...d.

Bhl. 2. d. 10/2 61.
Strtrappst. vexelS und. *2A*
Spändspjernst. B
Stödgrst. Hft
Spändligg. Hnd
Strhelgrsitt. 2Aned
Spändhalfkrst. Kn und. *Lnd*
Strframböjdligg. 2A
Strlågkngrst. bakåt
Spändbågst. vexelHft

№ 103. Beata Gust. L..g.

Bhl. 1. d. 19/2 61.
Strstupgrbågst. R und. *Lnd* (?)
Halfsitt. Kn
Halfstrhögridsitt. pl
Högst. B.in und. *Vr*
St. akt. Hfd
Högkngrst. bakåt und. *knKrs*
Strhögridsitt. bakåtR
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Halfligg. 2B
Spändbågst. 2sidbågBr

№ 104. C. Fredr. B...t.

Bhl. 1. d. 26/2 61.
Stupgrsitt. R und. *Lnd* (L^3)
Högst. Vr
St. pl
Halfligg. 2B.in
Högridsitt. bakåtR
Högst. Bbakåt
Slappsitt. tv. Hft=
Viststödj. Vr
V.spändtalst. v.sidBr (L^3) *hjert:s läge.*

Bhl. 2. d. 11/4 61.
Motbågst. div. R
Halfligg. 2B.in
Halfstrhögridsitt. sn
Halfligg. B.ut und. *Vr*
Strhögridsitt. bakåtR
Högkngrst. bakåt und. *knKrs*
Slappsitt. tv. Hft=
Grmotst. Krsb

Låggrbågsitt. Br

Bhl. 1. (?) d. 17/9 61.

Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfsitt. Kn
St. pl
Halfligg. 2B.in
Strgrstupsitt. vexelHft
Högst. Bbakåt
Spändnigbågst. 2Kn under längdM=
Strvriststödj. bakåt
V.spändtalst. v.sidBr (hjert:s läge)

№ 105. *J. O. L...r.*

Bhl. 1. d. /1 61.

Strstupgrsitt. R und. Lnd)*
Höggrsitt. Bned
Strgrsitt. hög2A
Högst. B.in
Stupfall. div. R
Höggrsitt. sn
Högkngrst. bakåt und. knKrs
V.str.v.trappst. v.sidBr (hjert. läge)
Högsitt. 2B
Spändbågst. fram

Bhl. 2. d. 1/3 61.

Strtrappst. vexelS und. 2A
Spännhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Halfstrtrappst. fram
Tåhalfsitt. Bbakåt
V.spändtalsn.st. v.sidBr (hjert:s läge)
Högkngrst. bakåt und. knLnd
Högst. Vr
Sitt. längdHj o. sidTinn
Strbåggrsitt. 2A und. knR

№ 106. *A. J. L...z.*

Bhl. 1. d. 28/2 61.

Famnstupgrsitt. R und. Lnd
Halfsitt. Kn

---

*) Efter en afskrift.

Strgrsitt. 2Aned (handryggen uppåt.)
Högkngrst. bakåt
Stupfall. mediannerv
Stödgångst. S
Spändböjdligg. 2A
Strvriststödj. und. 2A
Hndstödj. Hnd o. sidHnd
Spändbågst. vexelHft

№ 107. *Bernh. F...n.*

Bhl. 1. d. 7/3 61.

Strtrappbågst. vexelS und. 2A
Halfsitt. Kn
Motbågst. div. R
Stupfamngrst. vexel
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Motknst. R
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Spändtalsn.st. sidBr (i höjd m. Mgrop.)
Strstödgrst. fram

Bhl. 1. d. 18/4 61.

Motsvingst. Lj=
Halfligg. B.ut und. Vr
Stupfall. div. R
Famntyngdlut. vexel
† *Krhalfligg. perinæi*
Halfstrtrappst. sn
Halfstrhögridsitt. pl
Grhalfligg. 2Lj=
Motgrbågst. Krsb
V.spändtalst. v.sidBr (i höjd med hjertat.)

Stödgrst. Hft före den sista.

№ 109. *Carl E...m.*

Bhl. 1. d. 15/3 61.

Halfstrstödgrst. fram
Högst. B.in und. Vr
Strhelsitt. bakåtR
Strvriststödj. bakåt

Halfstrhögridsitt. pl
Halfsitt. Kn
Motkngrst. R
Strstupgrsitt. 2A
V.spändtalst. v.sidBr (hjert:s läge.)

Efter åtta dagars behandling införes efter den 7:de rörelsen Stödnigst. Lj=

Bhl. 2. d. 19/4 61.

Spändstrbågst. bakåt und. MLnd
Mothäfhäng. 2B.in
Tyngdlut. R
Krhäfhäng. 2Knned
Strvriststödj. und. 2A
Halfstrligg. pl
Högkngrst. bakåt und. knKrs
H.str.h.vändgrsitt. A° under Brmusk
Halfstrtrappst. sn
Strgrsitt. 2A und. knR=

№. 110. *Gust. K...l.*

Bhl. 1. d. 26/3 61.

Motnigst. Kn und. MLnd
Högst. Vr
St. pl
Högst. B.in und. Vr
Högridsitt. bakåtR
Halfsitt. Kn
+ *Motgrbågst. Krsb*
Halfstrridsitt. pl
† *Stödnigst. 2Kn und. Lj=*
Motbågst. längdR

№. 111. *Hildegard V...l.*

Bhl. 1. d. 9/4 61.

Motbågst. div. R
Högst. B.in
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Högridsitt. pl
Halfligg. B.upp
Halfstrtrappst. sn

Halfspjernhalfligg. Kn under Knvecks o. längdVd=
† *Strgrsitt. hög2A°*
Strgrsitt. fram und. knLnd

№. 114. *Julia Charl. B...k.*

Bhl. 1. d. 11/4 61.

Motbågst. div. R
Högst. Vr
Strhögridsitt. bakåtR
Höghalflyftst. Fned und. Vr
Halfstrridsitt. fram (af Rt.)
Högst. B.in
Strgrsitt. hög2A°
Halfstrtrappst. sn (rep. åt höger)
(nb.) Strstupgrsitt. R und. Lnd
hvarannan dag: Motgrbågst. Krsb
Låggrsitt. Br und. Lnd

Börjar ånyo efter ett afbrott.

Bhl. 1. d. 15/10 61.

Motbågst. div. R
Högst. Vr
Högridsitt. bakåtR
Högst. B.in und. Vr
Halfstrridsitt. fram
Halfsitt. Kn
Slappsitt. tv. Hft
Halfstrtrappst. sn
Stupgrbågsitt. R und. Lnd
Spännbågst. v.sidBr.spiral= och fram

№. 115. *Aug. G...l.*

Bhl. 1. d. 17/4 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Högst. Vr
Strhögridsitt. bakåtR
Vriststödj. bakåt
Högridvändsitt. sn.bakåt (L^3)
H.svingmotst. Lj=
Grmotbågst. Krsb
+ *Stuphäng.*

Spändst. tv. M==
+ *Stupsitt. R∫ und. Nsrot*
+ *V.spändtalst. v.sidBr* (*hjertats läge.*)
Högst. Bbakåt
Strgrvändsitt. fram

№ 116. *Ebba H...k.*

Bhl. 1. d. $^{18}/_{9}$ 61.

Halffamnmotst. fram
° *Halfsitt. Kn*
Strhögridsitt. bakåtR
Högsitt. B
Strgrsitt. hög2A
+ *Högkngrst. bakåt und. knKrs*
Motbågst. div. R
Högknst. R∫ und. Lnd
Halfstrridsitt. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Spändbågst. 2sidbågBr

Bhl. 2. d. $/_{11}$ 61.

Strst. AR
Vriststödj. bakåt
Strtyngdlut. horiz. pl. A
Lågkngrstrst. bakåt
Halfstrtrappst. sn
Högst. Bbakåt
Halfstrhögridsitt. snfram
+ *V.str.v.vändsitt. v.A*
Högst. Vr
Stupfall. 2A und. MLnd
Spändbågst. vexelHft

Högsitt. 2B *)
Framstödgrst. skruf und. knKrs
Grst. 2Kn (und. knstöd.)
Högkngrst. R und. Lnd
Spjernspändböj. B und. LndM

*) Dessa fem efter bhl. 2 i handskriften tillagda rörelser afse att användas i stället för de fem sista. Uppgift saknas f. ö. äfven här om skälet till detta efter någon tids förlopp verkställda utbyte.

№ 117. *Ludw. N...n.*

Bhl. 1. d. $^{25}/_{9}$ 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfligg. F.leds o. Vr
Stupgrsitt. R∫ und. Lnd
Halfligg. Gr (*L*^{3})
Högridsitt. S
Högst. Vr
Motbågst. div. R
a. *Halfligg. B.ut und. Vr*
b. *Låggrbågsitt. Br und. Lnd*
V.strvändtalst. v.sidBr (*omkring hjertats läge.*) (?)

a. *Motgrst. Krsb*
b. *Spändst. tv. M== i s. f. n:o 9.*

№ 118. *Hedvig H...g.*

Bhl. 1. d. $^{29}/_{4}$ 61.

Motbågst. div. R
Högst. Vr
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. bakåtR
Högst. B.in und. Vr
Spändhalfligg. tv. M==
+ *Högridsitt. sid*
Vriststödj. Vr
Låggrsitt. Br (*L*^{3})

Återbörjade den 17 Dec. 1861.

Bhl. 1. d- $^{16}/_{12}$ 61.

Motbågst. div. R
Högst. Vr
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. bakåtR
Högst. B.in und. Vr
Famnstupgrsitt. vexel und. A
+ *V.krhalfligg. v. undRfb*
Vriststödj. Vr
Låggrsitt. Br (*L*^{3})

№ 119. *Fredrika S...g.*

Bhl. 1. d. 28/5 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfligg. Gr
Stupgrbågsitt. R und. Lnd
Högst. Vr
Strhögridsitt. bakåtR
V.spänd.v.snst. v.sidBr (8—9 refb.)
Halfligg. B.ut und. Vr
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Spändbågst. 2sidbågR

Bhl. 2. d. 20/9 61.

Spändböj. 2A und. MLnd
Halfsitt. Kn
Motkngrst. R und. Lnd
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Helgrsitt. bakåt
Tåhalfsitt. Bbakåt
Halfstrtrappst. sn
Famntyngdlut 2Aned
Strlågkngrst. bakåt
Spändbågst. vexelHft

№ 120, *Axel E...d.*

Bhl. 1. d. 30/9 61.

Strbågst. AR
Högst. Bbakåt
Högstrridsitt. vexelS und. 2A
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Högsitt. Bned und. Vr
Strgrsitt. hög2A
Grst. 2Kn
Helvändsitt. snbakåt
Strvriststödj. bakåt
Spändbågst. vexelHft

№ 121. *Osc. C...l.*

Bhl. 1. d. 26/2 61.

Mothalfstrst. fram
Högst. B.in
Halfstrhögridvändsitt. snfram
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Högridsitt. pl
Halfligg. 2B.in
St. akt. Hfd
Strridsitt. vexelS
Spändbågst. und. längdM

Bhl. 2. d. 30/9 61.

Motsrst. fram
Högst. B.in
Halfstrtrappst. sn
Simhäng. längdR
Stupgrsitt. tv. Nck
Halfsitt. Kn
Motgrst. Krsb
Mottyngdlut. R
Strgrsitt. 2A und. längdR

№ 122. *Bernhard K...e.*

Bhl. 1. d. 28/10 61.

Motbågst. div. R
Spjernhalfligg. Bned und. Vr
Stödgångst. S
Tyngdlut. pl
Strvriststödj. und. 2A
V.spändtalst. v.sidBr (hjert:s läge)
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Högridvändsitt. Hft
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Spändbågst. vexelHft

№ 123. *Aug. A...n.*

Bhl. d. 17/5 61.

Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. Gr
Motbågst. div. R
Halfsitt. Kn
Högridsitt. Hft (L^3)
Halfligg. 2B.in
Strhögridsitt. bakåtR (af Rt.)
Högkngrst. bakåt und. knKrs
V.spändtalst. v.sidBr (hjertats läge.)

№ 124. *Fr. C. M...n.*

Bhl. 1. d. 14/6 61.

Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. Gr
Motbågst, div. R
Högst Vr
St. pl o. tv. Lnd (njurarnas läge.)
+ *St. undSkbl*
Halfligg. B.ut und. Vr
Strstupgrsitt. linearR=
Strhalfligg. tv. M=
Högkngrst. bakåt und. knKrs (anl. å höft.)
+ *Motgrst. Krsb*
Låggrsitt. Br und. knLnd

Bhl. 2. d. 9/7 61.
(Sjelfbehandling, hemrörelser.)

Famngångst. dubbelA *)
Halfkrhalfligg. Kn (med tyngd.)
Strstupgrsitt. vexel
Vriststödj. Vr (m. tyngd.)
V.spändbågst. v.sidBr (hjertats läge.)
Strvändfallsitt. dubbel A
Spändbågst.

Bhl. 2. d. 30/10 61.
(Sjelfbehandling.)

Spändfamnböjdst. pl (dörröppning.)
Spändbåghalfkrst. Kn
Strridsitt. Hft (?)
Lågkngrst. bakåt
Halfstrtrappst. sn
Strstuphälstödj. dubbelA
Halfspändst. rotations

---

*) Efter en kort tids vistelse i Stockholm reste № 124 till sin hemort Carlstad, hvarest de två sista behandlingarna verkställdes af honom i hemmet utan något biträde. Den 5:te rörelsen utförde han med sin högra hand, i den angifna ställningen.

Spändsvingst. und. Br

№ 125. *Carl B. .n.*

Bhl. 1. d. 26/9 61.

Motbågst. div. R
Högst. Vr
Strhögridsitt. bakåtR
Halfligg. B.ut und. Vr
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högkngrst. bakåt und. knLnd
V.str.v.trappst. v.sidBr (hjert. läge)
Högst. Bbakåt
Motknst. R und. Lnd
Stödstrgrst. fram

Bhl. 2. d. 14/10 61.

Motsvingst. und. MLnd
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Strstupbåggrsitt. bakåt under knLnd
Spjernhöggrsitt. Bned
Famntyngdlut. 2Aned
Strvriststödj. bakåt
Helgrsitt. sn.bakåt
Tåhalfsitt. Bbakåt
V.strframböjdligg. v.sidBr (hjertats läge.)
Spändst. vexelHft

№ 126. *Wilh. von V...k.*

Bhl. 1. d. 22/10 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Högst. Vr
Halfstrst. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. bakåtR
Halfligg. Kn
Famnstupgrsitt. vexel
Högst. B.in
Högridsitt. sid
Låggrsitt. Brlyft (utan knäanlägg.

№ 127. *Thérèse S...m.*

Bhl. 1. d. 22/10 61.

Famnstupgrsitt. R und. Lnd

Högst. Vr
Halfstrridsitt. sn
Krhalfligg. 2Kn.in
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Halfkrhalfligg. Kn (stöd vid knä.)
Strstupgrsitt. 2A
Motgrst. Krsb
St. akt.Hfd
Spändst. tv. M==
+ *Motgrst. MKrs*
Låggrsitt. Br und. knR

Bhl. 2. d. 26/11 61.

Strst. AR
Halfspjernhalfligg. Bned
Halfstrhalfligg. pl
Halfligg. 2B.in
Famntyngdlut. 2Aned
Spändhalfkrbågst. Kn und. Lnd
Halfstrtrappst. fram
St. v.undSkbl=
Ligg. half und. MLnd
Spändnigbågst. 2Kn und längdM=

№ 128. Victor R...m.

Bhl. 2. d. 15/1 61.

Motnigst. Kn und. MLnd
Halfligg. B.upp
Högridsitt. pl
Högst. B.in
† *Strgrsitt. fram*
Högst. Bbakåt (anl. å Vr.)
St. undA o.
Högkngrst. bakåt (anl. å höft.)
+ *Strgrsitt. 2Aned (ryggsidan upp.)*
V.spändtalbågst. v.sidBr hjertats läge.)
Spändnigbågst. 2Kn under längdM==

№ 129. Pehr E...d.

Bhl. 1. d. 30/9 61.

Motbågst. div. R (L³)
Vriststödj. Vr
Halfstrvändridsitt. sn.fram
Högst. Bfram
Strhögridsitt. bakåtR
Motsvingst. und. MLnd
Krhalfligg. 2Knned
V.str.v.trappst. v.sidBr (L³)
Högst. B.in und. Vr
+ *Stupgrsitt. pannNck= und. Hfd*
Halfligg. Lndlyft==
St. Hlsåd

№ 130. Gust. W...m.

Bhl. 1. d 22/10 61.

Motbågst. div. R
Halfligg. B.ut und. Vr
Strridsitt. bakåtR
Vriststödj. Vr
Stupgrsitt. R und. Lnd
H.krhalfligg. h.krumM=
Högst. B.in und. Vr
Slappsitt. tv. Hft=
Spändhalfligg. tv. M== omv. m. konc. Mpunkt
+ *Motgrst. MKrs*
Grmotst. Krsb
V.strtalst. v.sidBr

Högridsitt. Hft

Bhl. 2. d. 27/12 61.

Motvriststödj. und. MLnd
Halfsitt. Kn
Halfstrhögridsitt. sn
Höglyftst. Fned
Strgrsitt. hög2A
Halfligg. 2B.in
a. Halfstrtrappst. sn
Högst. Vr
Famnstupgrsitt. vexel (af Rt.) A (bakifr. fram.)
V.str.v.trappst. v.sidBr

a. Vid obstruktionstillfällen: Spändhalfligg. tv. M== m. konc. Mpunkt

№ 131. *P. Josef D...d.*

Bhl. 1. d. 28/10 61.

† *Strstupgrsitt. R und. Lnd*
Halfligg. Gr
+ *Halfsitt. Kn*
Högridstrsitt. bakåtR
Högst. Vr
Grhalfstrsitt. pl
Högkngrst. bakåt (anl. å höft.)
Sitt. tv. Nck o. Nck
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Högst. B.in und. Vr
+ *Sitt. ringHj*
Låggrsitt. Br und. knLnd

№ 132. *C. Edw. F...e.*

Bhl. 1. d. 29/10 61.

Motbågst. längdR *)
Högst. Bbakåt
Högridsitt. bakåt
Spändspjernst. B.in
† *Framböjdligg. Hfd o. Nck*
+ *Halfligg. B.ut und. Vr*
Krhalfligg. 2Kn.upp
+ *Stupfall. tv. Skbl*
Grst. 2Kn
Motkngrst. R
+ *Grmotst. längdB=*
Strgrstödst. fram

Obstr., Congest. åt cerebellum.

№ 133. *Fr. P.. n.*

Bhl. 1. d. 2/12 61.

Mothalffamnst. fram **)
Högst. Vr
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
+ *Halfligg. B.ut und. Vr*
St. pl
Högst. Bfram
Strgrsitt. hög2A

*) Jfr årgången 1851 № 22.
**) Jfr årgången 1851 № 174 m. fl.

+ *Högridsitt. Hft und. MLnd*
Krhalfligg. 2Kn
a. Strgrsitt. fram

a. Hvarannan dag: Låggrsitt. Br und. knLnd

Bhl. 1. d. 19/12 61.

Stupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Vr
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Halfligg. B.ut und. Vr
St. pl
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. hög2A
Högkngrst. bakåt (anl. å Hft.)
a. Motgrst. MKrs
Högridsitt. Hft
Strgrsitt. 2A und. knR=

a. Spändst. tv. M= (hvarannan dag.)

№ 134. *Alb. T...t.*

Bhl. 1. d. 15/1 61.

Strbågtrappst. und. 2A
Höggrsitt. 2B.upp
Spändligg. Nck
Lågstrkngrst. snbakåt
Halfstrvändligg. ned
St. akt. Hfd
Strframböjdligg. 2A
Spändst. 2sidbågBr

Bhl. 2. d. 18/2 61.

Strbågtrappst. vexelS und. 2A
Höggrsitt. Bned und. Vr
Spändligg. Hnd omv. m. R
Grst. 2Kn
Halfstrhelgrvändsitt. sn.bakåt
Stupfall. Nck
Spjernspändst. B
Spändst. 2sidbågBr

Bhl. 3. d. 3/4 61.

Strst. AR

Halfsitt. Kn
Helgrsitt. bakåt-
Strlågkngrst. sn.bakåt-
Stuphäng. 2A
Höggrsitt. perp. 2 B.upp-
Strtrappbågst. vexelS und. 2A
Stödgrstrst. fram

Afbrott.

Bhl. 1. d. 5/12 61.
Strst. AR
Halfsitt. Kn
Helsitt. bakåt-
Tyngdlut. R
Krhalfligg. 2Knned
Strvriststödj. und. 2A
Motknst. R und. Lnd
Stödgrstrst. fram

№ 135. *Otto Edw. P...n.*

Bhl. 1. d. 4/11 61.
Motbågst. linearR=
Halfsitt. Kn
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Strgrsitt. hög2A
Högst. Bbakåt-
Halfstrhögridsitt. pl
Högkngrst. bakåt- und. knKrs
V.spändtalst. v.sidBr (hjert. läge)
Spändspjernst. B
Stödstrgrst. fram

№ 136. *Conrad von R...n.*

Bhl. 1. d. 4/11 61.
Motbågst. div. R
Höggrsitt. Bned und. Vr
Halfstrtrappst. sn-
Högkngrst. bakåt- und. knKrs
V.str.v.vändgrsitt. A under Brmusk
Spändbåghalfkrst. Kn und. Lnd
Motknst. R und. Lnd
Helgrvändsitt. sn.bakåt-
Spändspjernst. B.in
V.spändtalst. v.sidBr (hjert:s läge.)

№ 137. *Joh. Fr. B...g.*

Bhl. 1. (?) d. 4/11 61.
Mothalfstrst. fram und. AR
Stupfall. Bned
Halfstrhögridsitt. sn-
Strgrsitt. hög2A
Sitt. tv. Nck
Spändspjernst. B.in
Tyngdlut. R (hvarannan dag) Slappsitt. Hft
+ *H.krhalfligg. h. undRfb*
Höglyftst. Hälned
+ *V.snspändst. v.sidBr (rättadt efter lidande stället.*
Högridsitt.
+ *St. Hlsåd*
Häfst. Br, hvarannan dag Spändnigst. 2Kn und. längdM=

Simgrhäng. Krsb
Stupfall. tv. Skbl

Bhl. 2. d. 4/12 61.
Strst. AR
Höggrsitt. 2B.in
Halfstrtrappst. sn-
Stupfall. 2A und. MR
Strstuphälstödj. R und. (?)
Sitt. tv. Nck
H.krhalfligg. h.undRfb
+ *Motbågst. tv. Lnd*
Famntyngdlut. 2Anedd
*) *Simgrhäng. Krsb*
Högridsitt. sid (hvarannan dag) St. Hlsåd
Stupfall. tv. Skbld
Spändnigst. 2Kn und. längdM=

*) *Hvarannan dag: Stödgrst. Hft und. MLnd*

Anm. De utskjutande ländkotorna och svaghetskänslan derstädes jemte hettan längs ryggraden, hufvudsak-

ligast i ländtrakten. Lefvern, svagheten i ben och knän. Sömnlös.

№ 138. *Bertha S...s.*

Bhl. 1. d. 8/11 61.

Motbågst. div. R
Högst Bbakåt
St. pl
Vriststödj. Vr
Strgrsitt. hög2A
Slappsitt. tv. Hft
Halfligg. B.ut und. Vr
Motgrst. Krsb
Sitt. längdHj ö. tv. Nck
Strbågsitt. fram

№ 140. *A. d'O...a.*

Bhl. 1. d. 20/11 61.

Motsvängst. und. MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. Gr
Högst. Bbakåt
Halfstrtrappst. sn
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Stupgrsitt. PannNck und. Hft
Grmotst. Krsb
Spändbågst. vexelHft

№ 142. *Grand Hugo W...l.*

Bhl. 1. d. 15/11 61.

Strfall. upp
Vriststödj. Vr
Strhögridsitt. bakåtR
Balansst.
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Högst. Bbakåt anl. å Vr.
Motknst. R und Lnd
Strgrsitt. hög2A
+ St. Hlsåd
Strvriststöj. und. 2A
V.spänntalst. v.sidBr (hjertats läge.)

№ 143. *A. Gust. Å...g.*

Bhl. 1. d. 18/11 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfligg. Gr
Strgrsitt. hög2A
Halfligg. Fleds o. Vr
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Strstupgrsitt. Hfd o. Nck
Högst. Bbakåt
Sitt. längd o. ringHj
V.str.v.vändbåggrsitt. v.sidbågBr (hjertats läge.)

№ 144. *Gust. F...s.*

Bhl. 1. d. 19/12 61.

Mothalffamnst. fram
Högst. Vr
Strgrsitt. hög2A
Höglyftst. Fned
Halfstrridsitt. S
Grmotst. Krsb
Grstupsitt. R (i olika pl.)
Grhalfligg. Lj
Grmotst. Krsb
Strgrsitt. Br und. knR

№ 145. *Nils S...n.*

Bhl. 1. d. 15/3 61.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Famntyngdlut. 2Aned
Högst. B.in und. Vr
Strgrsitt. hög2A
Mottyngdlut. R
Högst. Vr
Stupfall. längdR omv. m. tv. v.Skbl
V.krhalfligg. v.undRfb
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 146. *Henrik Å...n.*

Bhl. 1. d. 3/10 61.

Strstupgrsitt. 2A
Spändspjernst. B.in

† *St. akt. Hfd^ (bakifr. fram.)*
*Stödgångst. S^*
*Grst. 2Kn^*
+ *Strstupgrsitt. Hfd0 (?) omv. med Nck∫*
Motknst. R∫ und. Lndo'
+ *St. Hlsådo'*
Strvriststödj. ∫ und. 2Ao'
Stupgrsitt. Nsrot= o. Pvik//
Spändbågst. Hft~~/

Spänd.h.snst. v.sidspiral// (rättad efter det lidande stället.)
Strgrsitt. hög2A0

№ 149. *Aug. W...e.*

Bhl. 1. d. 28/1 61.
Motbågst. div. R//
Halfligg. Gr0
Motstupgrsitt. R∫ (i olika plan.)
Strgrsitt. 2Anedo' (rygghand. vändes uppåt.)
Högridsitt. Hft0
Vriststödj. Vr—(
Strgrsitt. hög2A0
+ *Stupst. h.undRfb=*
Högst. B.ino' und. Vr—(
Motgrst. Krsb///
Strgrsttt. 2Anedo'
Spändbågst. v.sidBr⌐//⌐

Bhl. 2. d. 14/3 61.
Motnigst. 2Kn~~ und. MLndo'
Halfligg. B.ut~~ und. Vr—(
*Famnstupgrsitt. horiz. pl. A^*
Högkngrst. bakåt⌐_/
St, undA^ o. ~~
Högst. Vr—(
Strgångst. vexelS^ und. 2Ao'
*Halfsitt. Kn^*
+ *Grmotst. Krsb///*
Halfligg. BrV=

St. Hlsådo' (före den sista.)

№ 151. *Wilh. D...r.*

Bhl. 1 d. 29/1 61.
Motbågst. div. R//
a.
Strvriststödj. bakåt⌐_/
Stupgrsitt. skruf~~/ und. Lndo'
*Halfsitt. Kn^*
Bindst. Hft0
Famntyngdlut. 2Anedo'
*Grst. 2Kn^*
V.krhalfligg. undRfb=
Spändspjernst. B.ino'
V.spändtalst. v.sidBr⌐//⌐ (hjert. läge.)

a. Högkngrst. bakåt⌐_/ und. knKrso'

№ 152. *Anny B...o.*

Bhl. 1. d. 6/2 61.
*Frist. R^*
*Strhelsitt. bakåtR^*
Högst. B.ino' und. Vr—(
Vändsitt. båg~~/
Vriststödj. bakåt⌐_/
Slappsitt. tv Hft=
St. akt. Hfd^ (bakifr.)
Simhäng. Krsb/// (eller 2A^)
Halfligg. B.ut~~ und. Vr—(
Spändst. fram⌐_/

№ 153. *C. Aug. S...t.*

Bhl. 1. d. 8/2 61.
Motnigbågst. 2Kn~~ und. MLndo'
Halfligg. Gr0
Högridsitt. Hft0
Halfligg. B.ut~~ und. Vr—(
Strgrsitt. hög. 2A0
+ *Ligg. half∫ und. MLndo'*
Högst. Vr—(
+ *Motgrst. Krsb///*
V.krhalfligg. v.undRfb=
Grmotst. sfinkter=
Spändbågnigst. Kn~~ und. längdM=

№ 154. *Osc. V. L...a.*
Bhl. 1. d. 12/2 61.
Spändböj. ♪ und. MLnd♪
Höggrknst. bakåt‿ und. knKrs♪
Halfstrgrvadstödj. pl. ∿∿/
omvexlas { *Stupst. R♪ und. M‿‿* / *Ligg. half♪ und. MLnd♪* / *(mot obstr.)* }
Spändbågnigst. 2Kn‿‿ und. längdM=

№ 155. *Caroline de B...n.*
Bhl. 1. d. 16/2 61.
*Motnigst. Kn‿‿ und. MLnd♪ (L³ *)*
Halfligg. GrO
Sitt. plan∿∿/
Halfligg. B.ut‿‿ und. Vr⟩—(
Krhalfligg. konc. vexelM♪
*Halfligg. Kn^*
Högridsitt. HftO
Motstupgrsitt. R♪ und. Lnd♪
Halfligg. Lndlyft=

№ 157. *Joh. Er. Å...g.*
Bhl. 1. d. 25/2 61.
Stödstrgrst. fram∿∿/
Spändspjernst. B.in♪
*Motstående linear Rygg= (? **)*
Strgrsitt. hög. 2AO
Spändböjdligg. tv. Lnd// (njur:s läge) L³
*St. akt. Hfd^*
Stupfall. div. R//
*Grst. 2Kn^*
Krhalfligg. undRfb♪=
Strgrsitt. 2A^ und. längdR=

№ 158. *Mathilda C...l.*
Bhl. 1. d. 15/3 61.
Stupgrbågsitt. R♪ und. Lnd♪
Halfligg. GrO
*Högridsitt. bakåt R^*
Högst. Vr⟩—(
Strgrsitt. hög. 2AO
Slappsitt. tv. Hft=
Högst. Bbakåt‿
Spändhalfligg. tv. M=
Grmotst. Krsb//
H.krhalfligg. h.krumM= (hvarannan dag)
Strgrsitt. 2A^ und. knR♪

№ 159. *Wilh. R...g.*
Bhl. 1. d. 19/3 61.
Halfstrstödgrst. fram∿∿/
Högst. Bbakåt‿
Halfstrhögridsitt. pl. ∿∿/
Strvriststödj. bakåt‿
Famntyngdlut. 2Aned♪
*Grst. 2Kn^*
Spändligg. Hnd/O
Krhäng, 2Knned♪
Spändst. vexelHft∿∿/

Anm. Efter hvarannan rörelse användes:
Spändhäng. häfning.

№ 160. *Louise N...t.*
Bhl. 1. d. 3/4 61.
Motnigst. 2Kn‿‿ und. MLnd♪
Högst. Bfram♪
St. pl. ∿∿/
Halfligg. B.ut‿‿ und. Wr⟩—(
Slappsitt. tv. Hft=
*+ H.strhögridsitt. till venstr^*
Strgrsitt. hög. 2AO
Sträckhalfligg. tv. M=
Motgrst. Krsb//
Strgrvändsitt. fram∿∿/

№ 161. *Emma L...d.*
Bhl. 1. d. 5/4 61.
Motsvingst. ♪ und. MLnd♪
Halfligg. GrO

*) Jfr Årg. 1851 och nästföljande № 174.
**) Detta tillägg är skrifvet med en annans hand.

Tyngdlut. pl.
† *Strhögridsitt. bakåt R*
Halfligg. B.ut und. Vr —
Strgrbågsitt. 2Aned (rygghand. upp.)
Högst. Vr —
Slappsitt. tv. Hft=
Grmotst. Krsb
St. h. und. Skbl=
Spändbågst. vexelHft

№ 16?. *Joh. H. P...e.*

Bhl. 1. d. 9/4 61.
Spändhalfkrbågst. und. MLndKn
Strvriststödj. bakåt
Helvändsitt. snbakåt
Grst. 2Kn
Stupfall. Nck
Halfligg pl.
Högkngrst. bakåt und. knKrs
Spändligg. Hnd
Grmotst. Krsb
Spändbågst. vexel Hft

№ 163. *C. M. S...g.*

Bhl. 1. d. 17/6 61.
Motst. und. MLnd
Halfligg. Gr
Halfstrhögridsitt. sn
+ *Krhalfligg. tv. M=*
Spändspjernst. B.in
a.
Högridsitt. Hft udd. MLnd
Högkngrst. bakåt und. knKrs (anläggn. å Hft.)
Stupst. konc. tv. M
+ *Motgrst. Krsb*
Tyngdlut. R und. Lnd
Ligg. half und. MLud
Spändnigbågst. 2Kn und. längdM==
a. Högridvändsitt.. cirk

№ 164. *Charles D...n.*

Bhl. 1. d. 1/10 61.
Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. B.ut und. Vr —
Strhögridsitt. bakåtR
Högst. Bbakåt
Halfstrhögridsitt. sn
Spjernhalfligg. Bned und. Vr —
Motgrst. Krsb
+ *Högkngrst. skruf und. knKrs*
Krhalfligg. undRfb=
+ *Sitt. mot Nck== omv. m. tv. Nck*
Spändbågst. vexelHft

Bhl. 2. d. 24/10 61.
Motstrst. fram und. AR (?)
Högst. B.in und. Vr —
Strtyngdlut. 2A
Spändspjernst. B.in
Halfstrhögridsitt. pl.
Famnstupsitt. horiz. pl. A
+ *Spändst. tv. M==*
Grhalfligg. 2B.in
+ *Simgrhäng. Krsb*
Ligg. half und. MLnd
Grkrligg. öfv, Isb. =
Strgrsitt. Br —

№ 165. *Bertha E...t.*

Bhl. 1. d. 10/4 61.
Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfligg. Gr
Famnstupgrsitt. vexel und. 2A
Högst. Vr —
Högridsitt. Hft
Högst. Bbakåt
Ligg. half und. MLnd (L^3)
Grmotst. Krsb
Stupgrsitt. Nsrot= und. R
Spändbågst. und. längdM==

№ 166. *Mathilda E...n.*

Bhl. 1. d. 22/10 61.
Motsvingst. und. MLnd
† *Högst. B.in*
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Bbakåt

Mottyngdlut. R
+ *Slappsitt. tv. Hft*
Högkngrst. bakåt
Halfstrtrappst. sn
† *Spänd. tv. M==*
† *H.h.spjernhalfligg. Kn und. Knvecks== o. sidKn*
+ *Högst. Vr*
+ *Motgrst. Krsb*
Spändbågst. Br

№ 168. Gust. L...d.

Bhl. 1. d. 6/7 61.
(Hemrörelser, sjelfbehandling.)

Verkställas utan biträde.
Sträcktrappbågst. dubbelA
Halfkrokhalfligg. Kn (m.tyngd)
Ridsitt. skruf (hufvud. fixeradt)
Spändbåghalfkrokst. Kn
Famnbåggångst. dubbelA
Lågsträckknägrenst. skruf
Spändstående

№ 169. Sophie A...e.

Bhl. 1. d. 10/9 61.
Halffamngrsitt. fram und. mellSkbl
Halfligg. B.upp (af Rt.)
Grsitt. bakåt R (af Rt.)
Krhalfligg. 2KnJ/ (utifr. in.)
Halfligg. F.leds o. Vr
Krhalfligg. tv. M
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
№ 2.
Halfstrgrsitt. sn
Strgrsitt. Br

№ 170. Sophie B...e.

Bhl. 1. d. 9/10 61.
Halfstrvändgrsitt. fram
Halfligg. F.leds o. Vr
Högsitt. bakåt R
Sitt. pl.
Halfligg. Gr
Krhalfligg. tv. M
Halfligg. B.upp
Höggrsitt. S
Halfligg. B.ut und. Vr
Låggrstrsitt. 2A und. knR

№ 171. Nils S...n.

Bhl. 1. d. 28/10 61.
Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfsitt. Kn
Halfstrhögridsitt. pl.
Strgrsitt, hög2A omv. m. Brmusk
Krhalfligg. tv. M
Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. Hft und. MLnd
Högst. B.in und. Vr
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 172. Hilda H...m.

Bhl. 1. d. 28/10 61.
Strstupgrsitt. R und. Lnd
Högst. Bfram
Halfstrtrappst. sn
Slappsitt. tv. Hft
Halfligg. B.ut und. Vr
† *Krhalfligg. h. undRfb*
Motgrst. Krsb
+ *Högst. Bbakåt*
Högridsitt. Hft
† *Högridsitt. S*
Spändnigbågst. 2Kn und. längdM==

№ 173. Emil S...l.

Bhl. 1. d. 19/11 61.
Strtrappst. vexelS und. 2A
Spändspjernst. B.in
Stödgrst. Hft und. MLnd
Strvriststödj. bakåt
Ligg. pl.
Spändligg. B.in
Krhäfhäng. 2Knned
a. Högridvändsitt. Hft
Tåhalfsitt. Bbakåt

Grhalfligg. Lj═
Spändböjdst. vexelHft
a. Hvarannan dag: Krgrhalfligg. öfbIsb

№ 174. *Caroline de B...n.*

Bhl. 2. d. 15/4 61.
Motnigst. Kn und. MLnd
Halfligg. Gr
Sitt. pl.
Halfligg. B.ut und. Vr
Krhalfligg. konc. vexelM
Halfligg. Kn
Högridsitt. Hft
Motstupgrsitt. R (i olika plan)
Halfligg. Lndlyft═

Bhl. 1. d. 16/9 61.
Motstrst. fram
Halfligg. B.ut (undvik trycket å vristen)
St. pl.
Högsitt. bakåt R
Halfligg. Gr
Krhalfligg. konc. vexelM
Halfligg. Kn
Motstupsitt. horiz. Abakåt af Rt. und. Nck
Högridsitt. Hft
Halfligg. Lndlyft═

№ 175. *Joseph M...o.*

Bhl. 1. d. 5/11 61.
Motnigst. 2Kn und MLnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Halfligg. pl
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Halfligg. 2B.in
Stupgrsitt. R und. Lnd
Högkngrst. bakåt
Högridsitt. Hft
Låggrsitt. Br und. knLnd

№ 176. *Otto E...t.*

Bhl. 1. d. 9/12 61.
Spändsvingst. und. MLnd
Ligg. half und. MLnd
Halfspjernspändböjd. B.upp
Stupst. R und. M
Böjdspändligg. Hft
Spändnigbågst. 2Kn und. längM═

№ 177. *Hildur S...t.*

Bhl. 1. d. 9/1 61.
Famntyngdlut. Nck
Högst. Vr
Halfstrhögkngrst. bakåt af Rt. rep. åt v.
Krhäfhäng. 2Knned
V.famnframböjdligg. horiz. v.A
Stuphäng. 2A
Spjernbalansst.
Häfhäng. 2F.ut (af Rt.)
Perp. stångäntr.
Strframböjdligg, 2A

№ 178. *Valdemar R...n.*

Bhl. 1. d. 1/2 61.
H.trappstrst. AR
Spjernhalfligg. B.upp
Högridsitt. pl
Vriststödj. Vr
Slappsitt. tv. Hft═
Högst. Vr
Grmotst. Krsb
Strgrsitt. hög2A
Spändnigbågst. 2Kn und. längdM═

№ 179. *Christina Am. H...t.*

Bhl. 1. d. 11/2 61.
Strbågst. AxR
Halfsitt. Kn
Högridsitt. Hft
Grst. 2Kn
Stödgångst. S
Spändhalfkrbågst. Kn
Strvändsitt. 2A

Halfligg. B.upp ⌐ ‿
V.krhalfligg. v.undRfb =
Motbågst. div. R //

№ 186. *Carl W...s.*

Bhl. 1. d. 14/1 61.
Strstuphälstödj. Kn ‿ *und. AR* (?)
Högst. B.in und. Vr (rep. till högr.)
Högridsitt. Hft O
Höggrsitt. 2B.upp ⌐ ‿
Stupgrsitt. skruf
Halfligg. 2B
Högvändridsitt. sn.bakåt ⌐ ‿
Strstupgrsitt. vexel
+ *Sitt. Tandnerv* (s)
Högkngrst. bakåt ⌐ ‿ *und. knKrs*
Spändbågst. div. R //

Slappsitt. tv. Hft =
Grst. Krsb //
$9\frac{1}{2}$ *Spändst. tv. M* ==

№ 187. *Lotten Z...n.*

Bhl. 1. d. 4/2 61.
Mothalffamnst. fram *und. AR*
Högst. Bbakåt ⌐ ‿
Halfstrhögridsitt. sn ⌐ ‿
Vriststödj. Vr
Strgrsitt. hög2A O
Högridsitt. bakåtR
Högkngrst. bakåt ⌐ ‿
Famnstupgrsitt. horiz. 2pl. A
† *Stödst. låg v.undA.upp och muskl* ___*)
Motbågst. div. R //

№ 188. *Lars H...n.*

Bhl. (?) d. 4/2 61.
Stödgrst. fram
Halfsitt. Kn
Famnstupgrsitt. horiz. 2pl. A
Halfligg. B.ut ‿ *und. Vr* (rep. f. venstr.)

*) Otydligt skrifna ord.

Spändligg. Hnd O
Ligg. half und. MLnd
Spändspjernst. B.in
Simgrhäng. Krsb //
Slappsitt. tv. Hft =
Strgrsitt. 2A

№ 189. *Carl A...s.*

Bhl. 1. d. 25/2 61.
Strfall. upp (anl. å Nck.)
Balansst.
Vändhögsitt. cirk
Famnst. 2A O
Strstupgrsitt. Hfd O *omv. m. Nck*
Strvriststödj. bakåt ⌐ ‿
V.krhalfligg. v.undRfb =
Strframböjdligg. 2A
Helvändsitt. sn.bakåt ⌐ ‿
Spändböjdst. vexelHft

№ 190. *Charlotte T...h.*

Bhl. 1. d. 1/3 61.
Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. B.ut ‿ *und. Vr*
St. pl *a.*
Högst. B.in
† *Grsimhäng. Krsb* //
† *Tyngdlut. R*
St. akt. Hfd
Grst. Krsb //
† *Högridsitt. Hft* O
Sitt. längdHj // *omv. m. Tinnpunkt* = *o. Hlsåd*
Låggrsitt. Br und. knLnd

a. En häfRr tillägges sednare efter både 3:dje, 6:te och 8:de Rr.

Bhl. 2. d. 19/4 61.
Strbågst. AR
Halfsitt. Kn
Strtyngdlut. horiz. 2A (böjn. af armbåg.)
Krhalfligg. 2Knned

Simhäng. Krsb
Strvriststödj. bakåt
Stupfall. tv. Nck
Halfstrligg. pl
Stödnigst. 2Kn und. Lj
Stödgrstrst. fram

Bhl. 1. d. 14/5 61.

Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. B.ut und. Vr
Högridsitt. pl
Högst. B.in
Tyngdlut. R
Strvriststödj. bakåt
St. akt. Hfd (framåt.)
Motkngrst. R und. Lnd
Sitt. längdHj owv. m. Tinnpunkt
o. Hlsåd
Låggrsitt. Br und. knLnd

№ 192. *Joh. Er. F...l.*

Bhl. 1. d. 4/3 61.

Motnigst. 2sid. MLnd (koliktarmens läge.) (?)
Halfligg. Gr
Strstupgrsitt. vexelHft
Halfkrhalfligg. Knned
Halfstrtrappst. sn
Högkngrst. bakåt und. knLnd
† *Högridsitt. Hft und. MLnd*
Halfligg. B.upp
Strgrsitt. fram

№ 193. *Carl S...r.*

Bhl. 1. d. 11/3 61.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. Gr
Famnstupgrsitt. horiz. 2pl. A
Högkngrst. bakåt
Halfstrtrappst. sn
Strstupgrsitt. Hfd o. Nck
Högridsitt. bakåt
Halfkrhögst. Bbakåt
V.spändtalst. v.sidBr (hjert:s läge.)

№ 194. *Elisabeth E...r.*

Bhl. 2. d. 4/3 61.

Stupfall. MLnd
Grst. 2Kn
Motkngrst. R
Högsitt. 2B
Kngrst. bakåt und. knKrs
Krhalfligg. 2Knned
Strvriststödj. und. 2A
Halfligg. B.upp
Spändbågst. vexelHft

№ 195. *Hélène G...i.*

Bhl. 1. d. 6/3 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Halfspjernhalfligg. B.upp
a.
Strgrsitt. hög2A
Halfstrhögridsitt. sn
Högst. B.in
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Halfligg. Gr
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Högst. Bbakåt
Stödgrstrst. fram

a. Höggrsitt. Hft hvarannan dag.

№ 197. *Jenny V...l.*

Bhl. 1. d. 9/4 61.

Mothalfstrst. fram und. AR
Högst. Vr
Halfstrtrappst. fram
Vriststödj. bakåt
Stödgrst. sid
Strstupgrsitt. 2A
Stupst. R und. punktuell M
Högknhalfstrst. pl und. knKrs
Krhalfligg. öfv. Isb
Stödstrst. 2A

№ 198. *Erik D...h.*

Bhl. 1. d. 22/4 61.

Strfall. upp

Högst. Vr⟩—⟨
*Vändsitt. båg*ᴡ
Höghalfkrst. Bbakåt⌐ *(anl. å Vr.)*
*Strstupgrsitt. Hfd*ᴼ *o. tv. Nck*ᴡ
Vriststrstödj. bakåt⌐
*Strtyngdlut. horiz. 2A*ᶺ *(Abåg*ᶺ*)*
Stupgrsitt. PNck⁼ *und. Hfd*ᴼ
+ *Balansst.* ♪
Spändst. fram⌐

№ 199. *Louise A...g.*

Bhl. 1. d. 29/4 61.
*Stödhalfstrgrst. fram*ᴡ
*Halfsitt. Kn*ᶺ
Tyngdlut. pl. ᴡ
*Halfstrvändgrsitt. A*ᶺ
Strvriststödj. bakåt⌐
Högridsitt. sn⌐
*Strtyngdlut. horiz. plA*ᶺ *(armbågs*ᶺ*)*
V.strgångst. v.Aned♪
*Spändbågst. vexelHft*ᴡ

№ 201. *Jon. Theod. S...g.*

Bhl. 1. d. 17/10 61.
Motsvingst. ♪ *und. MLnd*♪
*Spändhalfspjernst. B*ᴎ
Helgrsitt. bakåt⌐
Högkngrst. bakåt⌐
H.snspändst. v.sidRfb⫽ *(fästet af diaphr.)*
Strvriststödj. ♪ *und. 2A*♪
*Halfstrtrappst. fram*ᴡ
Stupgrsitt. PNck⁼ *o. motNck*==
Spändböjdligg. Krsb⫽ *(anm. hvaran. dag Stupfall div. R*⫽*)*
*Stödstrgrst. fram*ᴡ

№ 202. *Fanny G...l.*

Bhl. 1. d. 9/9 61.
Motbågst. div. R⫽
Högst. Bbakåt⌐
Halfstrhögridsitt. pl. ᴡ
a. Vriststödj. Vr⟩—⟨
*Halfstrtrappst. fram*ᴡ
*Halfligg. B.ut*ᴡ *und. Vr*⟩—⟨
b. Motknst. R♪ *und. Lnd*♪ *(hand å hjessan.)*
+ *Motbågst. v.sidR*⫽ *(i höjd m. magsäcken.)*
Vriststödj. bakåt⌐
† *Ligg. half*♪ *und. MLnd*♪
*c. Strgrsitt. fram*ᴡ *und. knR*♪

*a. Halfsitt. kn*ᶺ *(anläggn. å smalb.)*
b. Stupgrsitt. R♪ *und. Lnd*♪
c. Spändbågst. sidbågB⫽

Bhl. 2. d. 12/12 61.
Strst. AR♪
*Halfsitt. Kn*ᶺ
Ligg. pl. ᴡ *(L³)*
Strvriststödj. ♪ *und. 2A*♪
Tyngdlut. R♪
*Halfspjernspändst. B*ᴎ
Helgrvändsitt. snbakåt⌐
+ *V.krhalfligg. v.undRfb*♪⁼
Halfspjernhalfligg. Bned♪
a. Ligg. half♪ *und. MLnd*♪
Sitt. längdHj⫽ *o.* ∷
V.spändtalst. v.sidR⫽

a. Hvarannan dag: Spändst. tv. M==

№ 203. *Thomas S...s.*

Bhl. 1. d. 18/9 61.
Strfall. upp♪
Halfligg. B.upp⌐
*Vändbågsitt. båg*ᴡ
*Strstupgrsitt. 2A*ᶺ
Krhalfligg. 2Knned♪
*Famnst. 2A*ᴼ
Balansst. ♪
Spändst. fram⌐

№ 204. *Carl Fredr. P...n.*

Bhl. 1. d. 4/10 61.
Fallst. upp♪

Högst. Vr
Vändsitt. båg
Krhalfligg. 2Kn.ind
Strtyngdlut. horiz. pl. A
Vriststödj. bakåt
Simhäng. 2A
Spändligg.
Famnst. 2AO

Bhl. 2. d. 29/10 61,

Spändböj. 2A
Krhäfhäng. 2Knned
Vändhelsitt. snbakåt
Simhäng. 2A
Krhalfligg. 2Knned
Perp. stångäntr.
Helsitt. bakåt
Spändligg. HndO
Spändbågst. vexelHft

№ 205. *Hugo B...s.*

Bhl. 1. d. 7/10 61.

Strfamnst. fram und. AR (?)
Vriststödj. bakåt
Vändsitt. båg
Halfsitt. Kn und. Vr
Helvändsitt. snbakåt
Motknst. R
Högst. B.ind
St. Lftrörs o. UndKäks
Strstupgrsitt. 2A

№ 206. *Mathilda F...g.*

Bhl. 1. d. 15/10 61.

Strbågst. AR
Halfligg. 2B
Strstupgrsitt. 2A
Grst. 2Kn
Strgrsitt. hög. 2AO
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Grmotst. Krsb
+ *Halfstrhögridsitt. sn*
Högkngrst. bakåt
Spändst. tv. M=

+ *Högridsitt. pl.*
Strgrsitt. fram

№ 208. *Louise B...t.*

Bhl. 1. d. 16/10 61.

Stupgrsitt. R und. Lnd
Halfligg. FledsO o. Vr
Sitt.HledsO o. Hleds
St. pl
Halfligg. GrO
† *Sidstödst. öfvAO (i olika plan.)*
† *Högridsitt. HftO und. MLnd*
Högst. Bbakåt
Strgrsitt. hög2AO
Låggrsitt. Br und. knLnd

Bhl. 2. d. 20/12 61.

Motst. MLnd
Lyfthögst. Fned und. Vr
Halfligg. AO (i olika plan.) (?)
Halffamnst. pl
Halfligg. GrO
Sidstödst. öfvAO (olika plan.)
Höggrsitt. HftO und. MLnd
Högst. B.ind
Strgrsitt. 2AO
+ *Högridsitt. sid*
Lågstrgrsitt. fram

№ 209. *Hulda K...k.*

Bhl. 1. d. 28/10 61.

Svingmotnigst. Kn und. MKrs
Högkngrst. bakåt
Halfstrridsitt. sn
Spändspjernst. B
Stupgrsitt. skruf
Strvriststödj. bakåt
Stupfall. tv. Nck
† *Helsitt. bakåt*
Halfkrhögst. Bbakåt und. Vr
Spändbågst. vexelHft

№ 210. *Mathilda H...n.*

Bhl. 1. d. 5/11 61.

Strgrsitt. längdR=

Halfstrgrsitt. fram
Halfligg. Kn
St. pl
Strgrsitt. hög 2A
Motbågst. div. R
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
Höglyftst. Hälned
Motgrst. Krsb
+ *Stupsitt. Nsrot o. Pvik*
Strvändgrsitt. Br

№. 211. *Carolina S...r.*

Bhl. 1. d. $^5/_{11}$ 61.

Motfamnst. fram und. AR
Halfligg. B.ut und. Vr
Motstupgrsitt. R (i olika plan.)
Halfstrvändgrsitt. A
Vriststödj. Vr
Slappsitt. tv. Hft
Högst. Bbakåt
St. Lfrörs omv. Hlsåd
Spändst. tv. M
Strgrsitt. Br

№. 212. *Hilda E...m.*

Bhl. 1. d. $^{20}/_{11}$ 61.

Motnigst. 2Kn und. MLnd
Högst. Vr
Högridsitt. bakåtR
Krhalfligg. 2Kn
St. pl
Halfligg. B.ut und. Vr
Famnstupgrsitt. horiz. pl. A
+ *Högst. Vr*
Slappsitt. tv. Hft
Halfligg. 2B
+ *Motgrst. Krsb*
Spändbågnigst. 2Kn under längdM

№. 213. *Fritz L...r.*

Bhl. 1. d. $^{30}/_{12}$ 61.

Fall. upp
Krhäng. 2Knned
Tyngdstrlut. Hfd o. Nck
Tåhalfsitt. Bbakåt
Stuphäng. 2A omv. m. Hfd
Krhalfligg. 2Knned
Sitt. Ör o. Mastoid
Spändböj. vexelHft

№. 214. *Victor C...n.*

Bhl. 1. d. $^6/_7$ 61.

Stupgrfall. Krsb
Häfhäng. A utåt (vexelvis)
Stödnigst. 2Kn und. Lj
Spändligg. Hnd
Grkrligg. Perinæi (L^3) o. inL
Simhäng. Krsb
Strgrsitt. 2A und. knR

№. 217. *Jeannette S...m.*

Bhl. 1. d. $^{18}/_3$ 61.

Halffamngrsitt. fram und. AR
Halfligg. F.leds o. Vr
Halfstrst. S
Halfspjernhalfligg. B.upp
† *Ligg. half und. MLnd*
Högst. Vr
Slappsitt. tv. Hft
Grmotst. Krsb (L^3)
Spändhalfligg. tv. M
Spändnigst. Kn und. längdM
+ *Motgrst. MKrs*
Strgrsitt. Br und. knR

№. 218. *Otto R...n.*

Bhl. 1. d. $^{30}/_4$ 61.

Motstupgrsitt. 2Ahoriz.bakåt und. mellSkbl
Stödnigst. 2Kn und. Lj
Spändligg. Hnd
Grmotst. Krsb
Stupfall. tv. Nck o.
Grkrhalfligg. öfvIsb
Mothäfhäng. plank
Grkrhalfligg. Perinæi
Simgrhäng. Krsb

Häfhäng. vexelA *)

Bhl. 1. d. 4/9 61.

Framböjdstrligg. 2A
(Strstupgrsitt. 2A)
Strvriststödj. bakåt
Grhalfsitt. R (i olika plan.)
Spändligg. Krsb
Halfstrridsitt. sn
Grkrhalfligg. öfvIsbo omv. m.
Spändmotst. rotations
Krhalfligg. L.insid (s.)
Simgrhäng. tv. Lnd L³
Strgrsitt. 2A und. knR

Bhl. 2. d. 14/10 61.

Spjernspändböj. und. MLndBo
Strlågkngrst. bakåt
Halfstrligg. pl
Spjernspändst. B.ino
Framböjdligg. pl
Helgrvändsitt. sn.bakåt
Häfhäng. vexelA
Strframligg. nedo
Spändböjdligg. vexel
Stödvändbåggrst. 2Anedo

№ 219. *H. V...n.*

Bhl. 1. d. 24/1 61.

Stödfamngrst. 2Anedo
Halfligg. B.up (rep. åt höger.)
Sitt. h.HndledsO o. Fng omv. med h.strsitt. Anedo
Halfstrridsitt. pl
V.högst. h.Bbakåt
V.stödst. h.AC (olika plan.)
Halfkrspändst. Knnedo (rep. åt h.)
N:r 3 repeteras.
Talspändst. v.sidBr (hjert:s läge)
Låggrsitt. Br und. knLndo

*) Sannolikt är en 2:dra behandling förkommen.

Bhl. 1. d. 22/4 61.

Stödfanmgrst. 2Anedo
Spjernhalfligg. Bnedo (rep åt högr.)
Sitt. h.HndledsO o. Fng omv. med h.strsitt. Anedo
Stödhalfstrgrst. pl
V.stödst. h.AC (i olika plan.)
Halfkrspändst. Knnedo (rep åt h.)
N:r 3 rep.
V.spändtalst. v.sidBr (hjert. läge.)
V.halfsitt. h.B
Stödstrgrst. 2A

Bhl. 1. d. 15/10 61.

Halfstrstödgrst. fram
Halfligg. B.upp (rep. åt höger.)
Sitt. h.HndledsO o. Fng omv. med h.strsitt. Anedo
Halfstrridsitt. pl
V.högst. h.Bbakåt
V.stödst. h.AC (olika plan.)
Halfkrspändst. Knnedo (rep. åt h.)
Talspändst. v.sidBr (hjert:s läge.)

№ 220. *Mathilda C...n.*

Bhl. 2. d. 6/2 61.*)

Strstupgrsitt. 2A
Halfligg. Kn (anläggn. å smalben)
Strsitt. 2AO
V.spjernhalfligg. B.uppo und. F.uppo
Halfstrridsitt. pl
Halfligg. F.ledsO Vr o. Fblad L³
+ V.stödst. h.AO (i olika plan.)
Strridsitt. bakåtR
Halfligg. Kn und. Knveckso och längdVd
+ Slappsitt. tv. M (s)
V.lyfthögst. v.FkastC

*) Denna behandling föregås af en annan mycket liknande, skrifven i slutet af 1860, hvilken dock der anföres såsom varande den tredje under samma år. Således har möjligen ännu en annan behandling funnits, men förkommit.

† *Spändst. tv. M=*
+ *Motstupgrsitt. R*
Halfligg. v.F (endast inre-understa sidan af fotbladet)
+ *Grmotst. Krsb*
Spändbågst. 2sidbågBr
Krhalfligg. konc. undLif

Bhl. 3. d. /3 61.

Motstrst. fram und. AR
Höggrknhalfstrst. sn
Stupfamnsitt. horiz. plA
H.högst. v.B.in und. Vr
V.stödst. h.A (i olika plan.)
Halfligg. F.ledsO, Vr o. Fsid
Strstupsitt. 2A
Halfligg. Kn und. Knvecks och längdVd=
Spändst. tv. M=
V.lyfthögst. v.Fkast o. undBned
Grmotst. Krsb
Strgrsitt. 2A und. knR

№ 221. *Edw. C...d.*

Bhl. 1. d. 15/2 61.

Strmotsvingst. und. AMLnd
Höggrsitt. Bned
Halfstrligg. pl
St. akt. Hfd
Böjdspändligg. Krsb
Höglyftst. Fkast
Ligg. half und. MLnd
Halfligg. Kn Knvecks omv. med sidKn
St. akt. Hfd (bakifr.)
Spändbågnigst. Kn und. längdM=

№ 222. *Dav. Wilh. S...e.*

Bhl. 1. d. 12/9 61.

Strstupgrsitt. R und. Lnd
V.motsitt. v.HndledsO omv. m. Fng
Högst. B.in
V.strgrsitt. högA (m. staf.)

+ *Högridvändsitt. snbakåt*
Spändbågnigst. 2Kn und. längdM=
V.handstödj. Hndleds
V.motsitt. v.undA.kast
Spändst. tv. M=
Helsitt. bakåt
Strstupgrsitt. vexel und 2A
Spändbågst. Hft

№ 224. *Josua W...r.*

Bhl. 1. d. 26/9 61.

Motfamnbågst. fram
Högst. Vr (rep. till höger.)
Strgrsitt. hög. 2AO
H.spjernhalfligg. H.kn omv. med sidKn
St. akt. Hfd (bakifr. fram.)
Högst. Bbakåt (rep. till höger.)
† *Famnstupgrsitt. horiz. pl. A*
H.lyfthögst. h.F omv. m. Knvecks o. Fned
Strgrsitt. Br und. knR

№ 225. *Ling L...k.*

Bhl. 1. d. 30/9 61.

Famnstupgrsitt. horiz. plAO und. mellSkbl
Högst. Vr
Halfstrhöggrsitt. sn
Lyftframligg. Bned
Motbågst. tv. Lnd (njurarnas läge.)
Famnstupgrsitt. vexel
Halfligg. Kn
Strgrsitt. 2Aned (rygghanden uppåt.)
Spändbågst. vexelHft (L^3)

№ 226. *Marie B...o.*

Bhl. 1. d. 6/2 61.

Strstupgrsitt. R omv. m. vexel
Strvriststödj. und. 2A
Spändligg.
Balansst.

Simhäng. 2A
Högst. Bfram
Famntyngdlut. 2Aned
+ *Slappsitt. tv. Hft*
Krhäfhäng. 2Knned
Grmotst. Krsb
Famnframböjdligg. 2Aned (af Rt.)

№ 227. *Emma B...m.*

S Bhl. 1. d. 10/2 61.
tödböjdfamnst. perp. 2A.upp und. mellSkbl (rep. åt venster.)
Höghalfkrst. Bbakåt (anl. å Vr.)
Strtyngdlut. vexelS
V.simhäng. A
H.strframböjdligg.
Tåsitt. 2Kn
Spändligg.
H.strvriststödj. und. AAx
Strframligg. ned
Spändböj. vexelHft

№ 230. *Anna Maria S...n.*

Bhl. 1. d. 22/4 61.
Strfall. upp
Halfligg. Gr
Vändsitt. båg
Högst. Vr
Famnst. 2A
Krhäfhäng. 2Knned
Simhäng. 2A
Balansst.
Spändst. fram

№ 231. *Cecilia S...e.*

Bhl. 1. d. 4/5 61.
V.strstupgrsitt. R und. hsidR
Högst. Bbakåt
Strfall. upp
Spändspjernst. B.in
Sitt. hTinn om. m. PNck
V.strgångst. v.Aned
Framböjdligg.
V.famntyngdlut. v:Aned

Högkngrst. bakåt
Famnstupgrsitt. vexel

№ 232. *Mary S...g.*

Bhl. 1. d. 13/5 61.
V.strfall. upp
Högst. Bbakåt
Vändsitt. båg
V.strhögkngrst. v.A
Balansst.
V.strstupgrsitt. R und. Lnd
Spändligg.
Strframböjdligg 2A
V.spändst. fram

№ 234. *Eva S...g.*

Bhl. 1. d. 21/5 61.
Halfstrmottrappst. und. A.v.sidR
Halfligg. Kn
Strhögridsitt. bakåtR
Motbågst. div. R
Halfligg. B.upp
+ *Spändst. tv. M=*
Strstupgrsitt. 2A
+ *V.svingmotst. Lj=*
V.Krhalfligg. undRfb
Halfligg. Gr
+ *Motbågst. tv. Lnd*
(V.spändtalh.snst. v.sidHft. spiral)
V.spändtalst. v.sidRBr

№ 235. *Eugenie Hjelmina K...n.*

Bhl 1. d. 9/9 61.
Fallst. upp
Högst. Bbakåt
Strstödgrst. fram (af Rt.)
Högkngrst. bakåt
Simhäng. 2A
Halfstrridsitt. sn
Vändsitt. båg
Högst. Bfram
Vriststödj. bakåt
Spändbågnigst. 2Kn und. längdM=

№. 236. *Selma S...g.*

Bhl. 1. d. 2/10 61.
Famnfall. upp (anl. mell. skuldr.)
Halfligg. B.ut und. Vr
H.snspändst. v.sidlågBrben-spiral
(rättad eft. det lidande stället.)
Halfligg. B.upp
Vändridsitt. Hft
Stupfall. Nck omv. m. tv. Nck
Vriststödj. bakåt
Tyngdlut. pl
Högst. Bbakåt
Spändbågst. 2sidbågBr

№. 237. *Eva Ulr. M. T...m.*

Bhl. 1. d. 7/10 61.
Strfallst. upp
Högst. Bfram
Strstupgrsitt. vexel
Krhalfligg. 2Kn
Famngångst. horiz. plA
Simhäng. 2A
Högst. B.in
Tyngdlut. pl
Framböjdligg.

Bhl. 2. d. 6/12 61.
Strstupgrsitt. 2A
Spändligg.
Krhäfhäng. 2Knned
V.strframböjdligg. v.A
Balansst.
V.simhäng. A
Strvriststödj. bakåt
Framböjdligg. pl
Famntyngdlut. 2Aned

№. 238. *Jonas W...m.*

Bhl. 1. d. 10/10 61.
V.spändtalst. und. h.sidR. och v.sidBr
Högst. Vr
V.strstupgrsitt. R und. h.sidR
Stödbågst. lågh.A.upp
Krhalfligg. 2Knned
V.strgångst. v.Aned
Framböjdligg.
+ Högst. F.ut
Gångst. h.A.perpend.upp
V.spändbågst. h.A.perp.upp

Bhl. 2. d. 21/11 61.
V.spändtalst. und. h.sidR.v.sidBr
Balansst.
V.strstupgrsitt. R und. h.sidR
Krhäfhäng. 2Knned
V.simhäng. und. h.sidR.v.sidBr
Vändsitt. båg
V.strgångst. v.Aned
V.strframböjdligg. pl
Halfspjernhalfligg. F.ut
V.spändböj. h.A.upp (i linie med bålen.)

№. 239. *Ilia B...m.*

Bhl. 1. d. 31/10 61.
Spändsvingst. und. h.sidR.v.sidBr
Balansst.
Simhäng. 2A
Krhalfligg. 2Knned
Framböjdligg.
Vriststödj. bakåt
Stupst. konc. M
Spändböjdst. vexelHft

№. 240. *Anna B...t*

Bhl. 1. d. 16/11 61.
V.strfall. upp
Balansst.
Helsitt. bakåt
Strframböjdligg. 2A
Vändridsitt. Hft
Krhäfhäng. 2Knned
+ Motbågst. v.sidR (i höjd m. msäck.)
Stuphäng. 2
Strvriststödj. bakåt
V.simhäng. 2A
+ Krhalfligg. tv. M
Spändböj. vexel Hft

Tillägg af utg:n om B:s bruk af s. k. Hemrörelser, Sjelfbehandlingar, Interpolering.

När utgifningen af de ofvan anförda handlingarna började, var afsigten att äfven meddela ett större antal af de utom Centralinstitutet nyttjade behandlingar, hvilkas innehåll ej förutsätter ett uteslutande bruk af s. k. fristående öfningar, och ej heller utgöras af s. k. appareilgymnastk i detta ords vanliga inskränktare mening d. ä. med enkom dertill förfärdigade redskap, såsom plägar ske i en mer eller mindre fullständigt inredd gymnasiksal. Denna första plan har dock öfvergifvits, synnerligen på grund af de tillhörande papperens betydliga mängd och många deri förekommande förslags *olikheter*, som dock *synas* vara större, än de i vissa hänseenden äro. Derför må här blott anföras, att större antalet af dessa papper otvunget kunna indelas i följande tre slag, ehuru alla förutsätta saknad af *gymnastiska* redskap, i detta ords vanliga mening.

A. Det ena slaget innefattar s. k. hemrörelser af den beskaffenhet, att alla eller flertalet fordrar ett tekniskt skickligt biträde. Utförandet af de behandlingar, som innehålla sådana former, skedde oftast i landsorterna, sällan i Stockholm, aldrig vid Centralinstitutet. I det ena fallet utöfvade B. gemenligen en tillsyn genom att tidvis infinna sig i den sjukes hem under verkställandet. Flera eller färre delar af dessa behandlingar utgjorde *fria* rörelser; de öfriga voro dubbelrörelser, somliga med fasta («döda») stöd, andra utan sådana stöd. — Såsom en nödfallsutväg begagnades någon af den sjukes anförvandter eller bekanta till biträde, efter att hos B. hafva erhållit någon undervisning och öfning att meddela de föreskrifna dubbelrörelserna och tillse de frias rätta utförande. Det utmärkande i båda dessa fall var, att de egenteliga gymnastiska redskaperna ersattes genom att använda hemmets väggar, dörröppningar, bord, stolar, soffor, pallar, dynor, mattor o. s. v. samt stundom äfven ett par s. k. fria tyngder, mindre ofta en s. k. trisstyngd, löpande öfver ett litet block, som var fästadt i dörrposten e. a. vid tillräcklig höjd. Ganska ofta föreskrifver B. på dessa behandlingar att bruka »två stolar (heldst kullerstolar), ställda vid sidan af hvarandra för att utgöra ett jemnt plan», såsom till utförande af åtskilliga rörelser i liggande ställning eller i *framligg. utg.*, eller någon dess afändring. I andra icke sällsynta fall föreskrifver han äfven »två stolar på $1^1/_2$ alns afstånd» från hvarandra, såsom för utförande af *Stupfall. Nck*[illegible] eller *Stupfall. 2A*[illegible] e. a. snarlika rörelser i samma ställning. Likaså föreskrifves stundom »en dyna eller hård madrass» att lägga på golfvet, eller i andra fall »en soffa med något bred

sits och lösa dynor». Vidare ersattes den annars mycket brukade »höga plinten» ofta med »ett stadigt bord» och en stol, såsom till utförande af *Höggrsitt. Bnedd* e. a. Äfven anlitas synnerligen ofta »en dörröppning ej bredare än 1 1/2 aln», och föreslås att under vissa rörelser stå »på ett plan af en stols höjd», således utan att ens uppgifva något visst redskap. Korteligen »alla tänkbara saker voro för honom dugliga till gymnastik», såsom en samtida brefskrifvare uttrycker sig. Många men visserligen ej alla så uppkomna olikheter, förrådda i *namnen*, äro dock ganska lika hvarandra i något visst hänseende; emedan de innehålla blott skiljagtiga utvägar till samma mål att nog stadigt »fixera» vissa delar för att bättre kunna inskränka (»isolera») rörelsen till en annan i namnet äfven uppgifven del *). I motsats till alla dem, som uppfattade gymnastikens verkliga innehåll efter *redskapernas* olikhet, och som för hvarje redskap ville söka fullständighet i det största »uttömmande» antal af »alle nur denkbaren Bewegungsmöglichkeiten» (Wassmannsdorff om Spiess) nyttjade han öfverallt med en djerf »improvisation» hvarje tillgängligt medel för sina ändamål i en nästan obegränsad omvexling och utan att dervid lägga vigt på de yttre medlen, eller »vehiklarna», såsom hans företrädare kallade dessa beting. Detta genomgående drag i sjelfva methoden jemte B:s ovilja mot att sjelf utgifva böcker om sin verksamhet kan nog tyda, hvarför han öfverlät sådant åt Schreber, Nitsche o. a. flitiga bokmakare. Inom hans tankekrets lefde åtskilliga af gymnastikens vigtigaste och jemnförelsevis fåtaliga typer i ett så ofantligt antal af smärre variationer (för ställningen), att han ej skulle få tid till deras beskrifvande. Deri besannade han ordagrannt det urgamla ordstäfvet: »den litet plär tala, som mycket vet».

Bland hans papper af ett tidigare skede finnas förfrågningar dels från aflägset boende sjuke dels från deras läkare med anhållan att bekomma föreskrifter angående hemrörelser. Sjelf likasom Georgii genom förvärfvade kunskaper utgörande en motsats till samtida yrkesbröder, utöfvade båda den största hjelpsamhet mot dem; B. var alltid beredvillig att gifva utförliga anvisningar om behandlingen i olika fall, såsom en ännu återstående mängd af skriftliga förfrågningar och böner från olika tider utvisa.

B. Det andra slaget af hemrörelser tillhörde den s. k. »sjelfbehandlingen», eller det förfarande både med fria och bundna gymnastiska former, hvilket B. stundom benämnde »avtotherapeutisk» behandling. Jfr hans årsberättelse för 1861. Den begagnades antingen för aflägset i landsorter boende sjuka, ofta för mindre bemedlade, eller ännu oftare såsom en slags »efterkur», hvilken följde och afslutade ett långvarigare bruk af sjukgymnastik vid Centralinstitutet. Såsom är bekant, förekommer det sednare användningssättet ännu ofta vid denna inrättnings medikala afdelning, och användes

*) Det är blott en ny bekräftelse af det gamla ordspråket, att »nöden gör vis», och att förslagenhet utbildas (hos vissa menniskor) af *bristande medel*. En folksägen berättar, att den Lede kunde gissa alla honom förelagda gåtor och klyftigheter utom den enkla frågan: »hvad är käringens bryne»? Den af sagan uppgifna orsaken till hans förlägenhet och harm var, att »käringar bryna sina knifvar på *allting*».

äfven stundom af andra, som nu förestå enskiljda anstalter. — Det utmärkande draget i båda fallen är att umbära all hjelp af en Rg. och af alla egenteliga gymnastiska redskap. Åfven i dessa fall följdes samma sträfvan att öka oberoendet till en viss grad. Redskap ersattes genom användning af alla tillgängliga bohag, väggar o. s. v. Man finner äfven råd att sjelf »bulta väggen med knytnäfven» mot rheumatism i armen och handleden, att i *halfspännst. utg.* gifva åt sig sjelf en *sidbågBr* med ena flathanden, att verkställa passiva strykningar m. m. på åtskilliga delar, att härma den passiva »ringningen», att vid »fotkyla» sjelf rulla fotlederna »först *passivt* med handen» sedan fortsätta aktivt med fotledens egna krafter (och tågång) o. s. v., att använda den gamla grekiska formen »dipodion», förändrad till en *Strligg. Bibasis* eller en *Motst. Bibasis*, brukad i hemmet »mot hemorhoider». Med ett ord, han var den yttersta motsatsen till de många nyare, som anse sig behöfva ett särskiljdt dyrbart redskap för hvarje »mekanotherapeutisk» form. — Det är sjelfklart, att den, som så tillgodogjorde hardt när hvarje fast föremål, äfven stundom nyttjade *lösa* ting af de mest olika slag. Dertill hörde synnerligen fria tyngder, hvarmed vanligen förstods böcker eller nödfallsvis andra brukbara föremål såsom jernstycken, stryklod eller stenar af passande tyngd. En tillfällig utväg att verkställa *Halfligg. B.ut* var att lägga en bok i en näsduk och hänga denna på den upplyftade starkt sträckta fotens vrist *). — Men han öfverskred i detta sitt förfarande aldrig *behofvets* gräns; han nyttjade aldrig något sådant tillfälligt medel utan bestämdt mål af vigt, en viss åsyftad verkan. Trots sin nyktra realism mera ästetisk än sina karrikerande efterapare, t. ex. »hantelmannen» Herr M. Kloss, belastade han ingen med tyngder i händerna för att dansa «solo» med tillräcklig lätthet och behag. Jemnförd med n. v. specialister och vurmare i hantelns eller kulstafvens mera «fullständiga» bruk förblef han följagteligen alltid mycket fattig och nykter. — Stundom nyttjade han en vanlig käpp eller kort staf till några bålens och armarnas rörelser. Men lika klart är, att han dock aldrig hördes tala om »staföfningar, bomrörelser, reckgymnastik» o. d. okunnighetens *förvexlingar* af medel och ändamål, hvilka hafva den olägenheten att sammanblanda de olikaste syften (verkningar) under gemensam benämning. Likasom han i sjukgymnastikens handläggning aldrig dyrkade något redskap såsom *alldeles oumbärligt* och oersättligt i alla händelser, följde han företrädarens efterdömme i att ej likt en krämare taga »patent» på uteslutande rätt att försälja plintar, bommar e. a. gymnastiska reskap. Den ofvan mångomtalade fysiologen täcktes kalla denna likgiltighet ett »ächt gymnastischen Hochmuth». Sednare tiders »medicomekaniker» hafva blifvit mindre högmodiga och mera köpmän, som nu i alla länder utbjuda och sälja dåliga machiner ganska dyrt **). — Ehuru uppmanad der-

*) Namnet bemärker således i detta fall en rörelse, hvari ansträngningen och verkan väsenteligen afvika från den med samma benämning annars hos B. afsedda form. Jfr den 1880 meddelade teckning F. 325.

**) Ett vackert prof af dessa företag kan bl. a. ses i C. Heiser *Le Grand Gymnase Medical* 1877, en katalog öfver prisbelönade redskap, »brevetés», hvaribland förekomma anmärkningsvärda sätt att tillkonstla föregångares enklaste redskap.

till ville han ej på de stora s. k. Expositions Universelles 1851, 1855 utställa några *modeller* af redskap, men biföll D:r Sätherbergs begäran att medelst en modell af det svenska Centralinstitutets d. v. tarfliga inredning förskaffa sig en skådepenning vid verldsutställningen i Paris 1855, hvilken belöning S. äfven lyckades erhålla.

De som känna B:s method, inse lätt, att de egenteliga sjelfbehandlingarna passa bäst, om ej uteslutande, för sådana, som förut hafva brukat ganska mycket gymnastik så, att de hafva lärt att noga iagttaga uppmärksamhet i afseende på rigtiga ställningar och felens undvikande. Dessa behandlingar nyttjades mest för äldre sjuka, ytterst sällan för barn. De för sjuke skrifna sjelfbehandlingarna voro mycket olika inbördes, dels på grund af krämpornas skiljagtighet dels i följd af de sjukes olika kraft och öfning samt för boningens olikheter. Deras antal blef mycket stort under hans långa lefnad, t. o. m. större än alla andra behandlingars. Synnerligen efter hans afsked 1862 tilltog det, enär han ej mera då kunde förfoga öfver en stor ehuru enkelt inredd sal *). Ett betydligt antal af bref från D:r Liedbeck förorda fattiga sjuka hos B. till att kostnadsfritt erhålla en behandling af »sjelfrörelser» och undervisning i deras verkställande i hemmen, oftast mot hjertåkommor af olika slag, klaffel och hypertrophier, dock äfven mot snedheter. — Men enär dessa sjelfbehandlingar spriddes åt alla håll till landets olika delar, återstår af dem nu blott ett jemnförelsevis ringa fåtal. De fleste ännu bevarade utgöra *afskrifter*, som B. inlade i liggarna från olika årgångar. Några få sådana meddelas här i ljustryck; men en utförligare redogörelse måste anstå till annan lägenhet, som utg:n hoppas bereda i Prof. D:r Hartelii tidskrift.

Det säger sig sjelf, att ett ringare antal af dessa sjuke i landsorterna då såsom nu, skaffade sig några få enkla redskap, ute eller anbragta i boningsrummen. Vanligen inskränkte inredningen dessa fall till den af B. då brukade »dörrgungan» eller den i dörröppningen anbragta fasta »staf», som ungefär motsvarar tyskarnas reck, men är kortare och ej fullt rund i genomsnittet. Detta snitt liknar närmast springstolpens eller ribbstolens motsvariga delar. Den beskrifves 1845 af B. med följande ord: »en vågrätt liggande staf, som sättes så högt, att den rörelsetagande med fullt sträckt arm och något på tå stående kan fatta stafven. Lämpligt är, att stafven sättes i en dörr på det den rörelsetagande icke må hindras under rörelsen af vägg eller dylikt motstånd». I ett bref, som meddelar åtskilliga föreskrifter, tillråder han »en häfplanka eller något, som kan svara deremot». — Han tillråder vidare »en i en märla löpande lina med vidhängande lod . . . .; märlan inslås i ett tak eller vägg, minst fyra alnar högt så, att linan fritt kan löpa» o. s. v.

C. Ett tredje märkligt fall af samma karakteristiska syfte att i viss mohn minska beroendet af egenteliga gymnastiska redskap utan att dock

*) En ritning finnes bland Centralinstitutets samlingar, som visar denna sals äldsta inredning med få förändringar.

mycket inskränka vissa väsenteliga öfningars bruk (för friska barn) innehålles i de s. k. interpoleringarna, hvarom några ord anföras i 1:sta häftet s. LV. Dessa öfningars flertal delades af B. i två slag, som han kallade *fristående* och *frisittande.* Det sednare namnet är dock i flera fall mycket oegentligt, t. ex. vid en *stupfall. utg.* verkställd på långbänk eller en *jemnväg. utg.* intagen mellan två bänkar o. s. v. De flesta till dessa tabeller hörande rörelser ske med hjelp af de då i skolor mera än nu brukliga långbänkar. Han betraktade dock dessa fristående och frisittande öfningar icke såsom inbördes skiljagtiga i något väsentligt afseende. Tvertom begagnades båda slagen mera eller mindre *blandade* med hvarandra på samma korta öfningsstund af några minuter. — Blott på uttrycklig önskan af några skollärare i Stockholm inskränktes de fristående öfningarna 1857 till *tre*, som insattes i interpoleringens *början* efter hvarje lästimma. Det motstånd, som förfarandet tyvärr rönte bland både gymnaster och skolelärare, (jfr Hartelii Tidskrift 1878 s. 502—506 o. f.) har ej förmått hindra dess återupplifvande i den *handbok* för folkskolans gymnastik, som 1881 utgafs af Herr H. Liedbeck, son af den om gymnastikens utbildning förtjente läkaren. — Rätt nyttjad är interpoleringens hastiga utdrägt af *blott några minuter* den enda form, hvari gymnastiken ännu kan allmänt lefva bland folkskolans massor af barn äfven i de fattigaste bygder. Detta påskyndade förlopp och inskränkning af tiden äro desto nödvändigare, om man inskränker folkskolans öfningar till blott *fria rörelser*, såsom ute på fältet. Virchow's motstånd och afsky för tabeller skall ej förmå hejda sakens orubbliga framgång, såsnart Centralinstitutet åter får en styresman, som förstår att uppfatta dess betydelse och och utsigter. Sjelf uttalar B. 1857 följande ord bl. a. om sitt förslag.

»Skulle dessa ifrågasatta öfningar komma att uptagas bland ungdomen, blefve den deraf inskördade vinsten ej blott en stadgad hälsa, tjenande till grundkapital för en framtid, utan äfven tillika ett hos dem mera lifvadt sinne, en uthålligare arbetshåg. Ty likasom förståndsbildningen endast kan försiggå genom tankekraftens fortsatta öfning, likaså kan det organiska lifvet, betinget för själens verksamhet, endast genom rigtigt ordnade kroppsöfningar ernå en sann utveckling, hvarigenom sålunda de inre förmögenheterna kunna blifva rätt betjenade: och då verkan och motverkan finnas såväl i det största som i det minsta, i det lefvande som i det döda, så måste jemnvigten mellan de andliga och naturliga (?) krafterna hos menniskan uteslutande bestämma öfver möjligheten af själsbildningens olika grader. Stockholm den 31 Juli 1857. Branting.»

Anmärkning: Härmed afslutas den 1:sta utsändningen af B:s efterlemnade papper, hvaraf somliga »bearbetade». Om tid och lägenhet medgifva, skall en 2:dra utsändning följa. Sluteligen må tillåtas att invända några ord i anledning af en anmärkning, som har rigtats mot 1:sta häftets innehåll. Några läsare hafva väntat att der äfven finna en lefnadsteckning af B., åtminstone i korta drag. Denna uppfattning delas ej af utg:n. För att vara sannt målande skulle teckningen blifva en tidsbild och närmare beröra de slitningar, som B. genomlefde i hemlandet. Till de för honom sjelf skadligaste felen hörde

hans bristande förtegenhet. Det är sjelfklart, ett en så «absolut nykterist» skulle vara af olika mening med den tidens «konjaksapostlar», äfven i medicinska fall. Det är bekant, att han tidigt och starkt påverkades af de sträfvanden, som läkarna Wahlenberg, Liedbeck, Söderberg, Lagberg m. fl. omkring 1830—1850 gjorde, ej blott för nykterhet i allmänhet och en noggrannare lefnadsordning bland friska menniskor, men äfven i fråga om en «förenklad medicin» och en närmare bestämd diet för vissa sjukdommar, synnerligen under bruk af gymnastik med bad. Hans egendomliga ställning borde hafva manat honom att ofta heldre låta udda vara jemnt och «hålla tand för tunga», än att genom klandrande uttryck om andras meningar och åtgärder blottställa den nya *sak*, hvars första målsman han var, för följderna af sårad fåfänga, hvilken ju sällan förmår «skilja sak från person». Äfven om han *tänkte* detsamma, som Walerius sjöng, borde han ej hafva inlåtit sig i sårande ordbyte med en läkare, D:r M., som var bekant för sin skarpa tunga, sitt stora anseende inomlands och slutliga sinnesrubbning. Äfven om denne i sin magts dagar utan tillräckliga skäl förebrådde honom att af gymnastik och vatten vilja bilda ett uteslutande brukadt helsomedel; borde han ej svara: «heldre *det* än att förstöra många menniskor med idel morphin eller konjak» o. s. v. En sann lefnadsteckning om B. skulle ej kunna undgå att beröra åtskilliga andra hädangångna; och man kan invända, att äfven den fredlige Georgii ej undgick de mest sårande anfall från Sverige till utlandet, kanske mest för B:s skuld. En egentlig biografi skulle *mera* blotta hans fel och många andras, än hans verkliga förtjenster. De som under B:s sista årtionde anlitade hans behandling, läto slå en minnespenning vid hans åttionde födelsedag. — Man har äfven anmärkt såsom en besynnerlighet, att en man, hos hvilken jemnväl motståndare hafva erkänt ovanliga kunskaper, ådagalagda inom ett nytt fack, som nära berör fysiologiens, dock ej vid Upsala högskolas fyrahundrade årsdag 1877 kallades till hedersdoktor bland några jemnförelsevis mindre betydande män, hvilka hedrades med denna utmärkelse. Hans vänner hafva trott sig deri finna en återklang i hemlandet af den förtrytelse, som utländska *fysiologer* tidigare uttalade mot de läror om gymnastik och de användningssätt deraf, som egenteligen först genom honom utspredos i den lärda verlden. Sanningen fordrar det erkännande, att *medicinens* målsman inom fakulteten, Prof. O. Glas, var benägen för en rättvis åtgärd i hans bekanta fördomsfria anda. Troligen skulle erkännandet hafva glädt den då nära åttioårige åldringen, hvilken nu ej mera har behof af menniskoynnest. Det utmärkta och frisinnade tal för hans *sak*, som en annan af samma högskolas lärare, anatomen Prof. E. C. Clason höll 1879, utgjorde hans sista dagars glädje. Tydligare kan samma tacksamhetskänsla ej uttala sig, än som har skett 1880 i den sista af Georgii utgifna engelska skrift, kort före de båda verksamma men till skaplynnet mycket olika männens frånfälle. — Förnämligast på några af de nu här kort meddelade anledningarna har man vid utgifningen ansett en lefnadsteckning af den mycket olika bedömde vägrödjaren böra hänskjutas till annat ställe.

Rättelser, anmärkta svårare tryckfel.

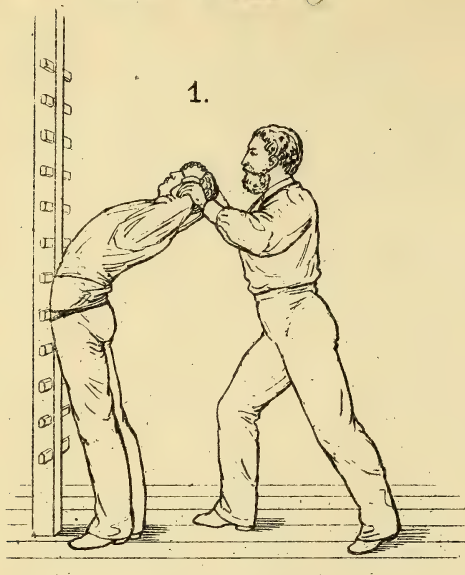
Första häftet. Sid. 9 rad. 34 *står* dopplicerad, *läs* dupplicerad. — S. 14 r. 5 *står* utförande, *läs* utförande af de former, som han nyttjade. — S. 16 r. 44 *står Balansst.* ∫. *läs Balansst.* ∫. — S. 18 r. 39 *tillägges:* jfr Roth 1856 s. 193. — S. 21 r. 21 *står* gamla, *läs* gamla oöfvade. — S. 23 r. 24 *står* härledningar, *läs* härledningar (olika ställningar och rörelser). — S. 27 r. 3 *står* tillämpningar, *läs* tillämpningar eller derivater. — S. 27 r. 24 *står* fl., *läs* fl. ställningar och rörelser. — S. 27 r. 31 *står* utan, *läs* den sednare utan. — S. 29 r. 19 *står* slappa, *läs* slappa, blott halfsträckta. — S. 30 r. 14 *står* axlarna, *läs* axlarna och armbågarna. — S. 31 r. 6 *står* smalbenen, *läs* smalbenen, hvilket beredes antingen af redskapet (t. ex. en ribbstol) eller af ett biträde. — S. 32 r. 2 *står* oliksidigt, *läs* oliksidigt, att skilja hälarna. — S. 33 r. 33 *står* 1856 s,, *läs* 1856 S. — S. 34 r. 23 *står* medel, *läs* medel för verkningar på angränsande »blodområden». — S. 40 r. 13 *står* ställning, *läs* ställning». — S. 40 r. 24 *står* »alterneringen, *läs* »alterneringen». — S. 41 r. 38 *står* är, *läs* i B:s nämnda terminologiska utkast är. — S. 45 r. 24 *står* under, *läs* under Rt:s. — S. 46 r. 25 *står* de, *läs* de upplyftade. — S. 49 r. 28 *står* alla, *läs* alla mycket. — S. 50 r. 37 *står* och, *läs* (stundom kallad blott *Motst. 2Kn*⌣) och. — S. 51 r. 17 *står* till, *läs* till derur härledda. — S. 51 r. 21 *står* delar, *läs* delar, hufvud, bröst, axlar. — S. 52 r. 14 *står ridst.*, *läs vändridst.* — S. 59 r. 5 *står utg.*, *läs utg.* eller *vingspetsstupst. utg.* — S. 62 r. 39 *står* öfningar *), *läs* öfningar *) och slutar redogörelsen i samma syftning mom. 459. — S. 64 r. 19 *står* fall., *läs* fall. Jfr B:s tal 1846 och årsberättelsen för 1861. — S. 64 r. 35 *står* detsamma, *läs* detsamma inbördes. — S. 65 r. 27 *står* hållning, *läs* hållning och synnerligen deras tillräckliga bakåtföring. — S. 66 r. 33 *står* former, *läs* former utan någon Rg. — S. 69 r. 7 *står utg.*, *läs utg.* o. a. likartade. — S. 76 r. 4 *står* fullt, *läs* således fullt. — S. 77 r. 35 *står* e. a., *läs* e. a. med ringstöd. — S. 78 r. 24 *står* såsom, *läs* såsom *Stödgrst. bakåt*⌐⌣. — S. 79 r. 13 *står* verksamheter, *läs* verksamheter (ställningar, rörelser). — S. 80 r. 18 *står* typ, *läs* typ (vald bland många snarlika). — S. 84 r. 38 *står strvändstupsitt.*, *läs strvändstupgrsitt.* — S. 85 r. 11 *står* olika, *läs* olika methoders. — S. 88 r. 21 *står* nedan, *läs* redan. — S, 94 r. 4 *står* omedelbarligen, *läs* omedelbarligen (utan sadel). — S. 94 r. 34 *står* sjuke, *läs* sjuke och synnerligen för mycket svaga barn (i motsats till sednare tiders medicinska uttalanden). — S. 96 r. 6 *står* 53, *läs* 53, 282, 459. — S. 100 r. 34 *står* är, *läs* i armarnas längdrigtning är. — S. 104 r. 37 *står* dess, *läs* dess derivata. — S. 123 r. 1 *står* m. fl., *läs* m. fl. Jfr G. R. af 1836

mom. 282. — S. 131 r: 33 *står* uppgift, *läs* uppgift, d. v. s. att blott den ena sidan (armen, benet, handen o. s. v,) sättes *först* i verksamhet, sedan den andra sidan. — S. 139 r. 6 *står* vid, *läs* vid eller nedom. — S. 144 r. 34 *står* hvilka ske, *läs* hvilken sker. — S. 145 r. 33 *står* af, *läs* hvars uppkomst berodde af. — S. 145 r. 40 *står* löpande, *läs* löpande symmetriska. — S. 151 r. 5 *står* så, *läs* under Rg:s motstånd så. — 153 r. 14 *står* andra, *läs* andra blott. — S. 155 r. 13 *står* de, *läs* de efter Georgiis, Neumanns och Roths första skrifter uppträdande. — S. 156 r. 40 *står* förlänger, *läs* förlänger och fördjupar. — S. 159 r. 5 *tillägges:* när han släpper redskapet. — S. 164 r. 28 *står* denna, *läs* denna tydliga (och i praktiskt hänseende vigtiga)· — S. 165 r. 14 *står* form, *läs* af både aktiva och passiva åtgärder bestående form. — S. 166 r. 34 *står* aktiv, *läs* lindrigt aktiv. — S. 171 r. 30 *står* uppsträckning, *läs* uppsträckning af armarna. — S. 172 r. 21 *står* för, *läs* för en kort. — S. 176 r. 29 *står Högbindhalfst. bakåt*⌐⌊⌋, *läs Högbindhalfst. B.bakåt*⌐⌊⌋. — S. 177 r. 5 *står* armarna, *läs* armarna och under Rg:s motstånd till armarnas neddragning. — S. 184 r. 15 *står* beckenets, *läs* beckenets (dock måttliga). — S. 184 r. 19 *står* deras, *läs* deras många olika. — S. 193 r. 21 *står* tidmått, *läs* tidmått («vändor»). — S. 193 r. 21 *står* sidor, *läs* sidor; och rörelsen fortsättes genom att upprepa dessa två vexelvis skiftande vändor. — S. 195 r. 43 *står* och, *läs* och derpå tillagda. — S. 196 r. 21 *står* bom o. s. v., *läs* bom o. s. v. till att derom gripa med händerna. — S. 196 r. 38 *står* fixering, *läs* fixering, isolering från deltagande i rörelsen. — S. 199 r. 40 *står* aktiva *häfst. utg.* och den passiva *Br⌐ff⌐*, *läs* aktiva ställningen *häfst. utg.* och den passiva rörelsen *Br⌐ff⌐* m. fl. förbindelser. — S. 201 r. 13 *står* nackfäste, *läs* nackfäste. Jfr dessutom föregående lista № 15. — S. 207 r. 33 *står* baktill, *läs* baktill mot Rt:s kors. — S. 208 r. 13 *står* blott, *läs* blott Rg:s. — S. 208 r. 30 *står* länder, *läs* länder, och äfven bland män som man skulle kunna tilltro både omdömme och teknisk noggrannhet. — S. 209 r. 16 *står* former, *läs* former. Jfr G. R. af 1836 mom. 283. — S. 214 r. 21 *står* han sjelf är, *läs* Rg. är. — S. 220 r. 5 *står* inledningen, *läs* inledningen eller under inlärandet. — S. 223 r. 15 *står räck*, *läs räck*, i sådana benämningar, hvarest något af dessa prefixer egenteligen borde finnas enligt grunderna för B:s terminologi och enligt hans namnlistor. — S. 234 r. 22 *står* in, *läs* i det. — S. 234 r. 28 *står* svår, *läs* svårt. — S. 236 r. 10 *står* under, *läs* under lindrig. — S. 238 r. 14 *står* framkallade, *läs* framkallade «repetitoriskt». — S. 238 r. 19 *står* vexlade, *läs* vexlade oftast. — S. 242 r. 39 *står V)—(läs Vr)—(*. — S. 243 r. 19 *står Strstupgrsitt, anl. läs Strstupgrsitt. Rs⌐ anl.* — S. 246 r. 17 *står* men, *läs* men denna. — S. 248 r. 26 *står* framåt, *läs* framåt och utan ändring af armarnas ställning i förhållande till öfverbålen. — S. 258 r. 41 *står* af B., *läs* af B. till att uttrycka en annan ställning.

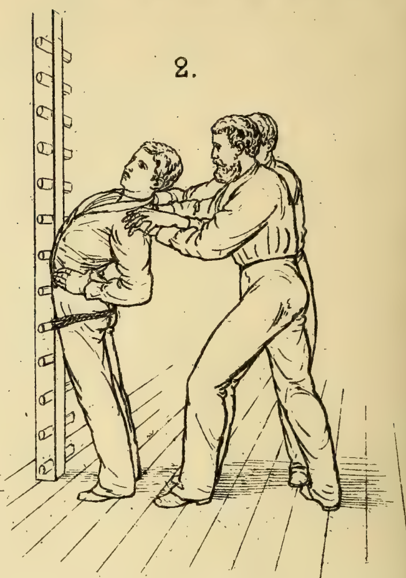
Andra häftet. S. 5 i noten r. 3 *tillägges:* Jfr 1:sta häftet s. 203, tecknet 47. — S. 33 spalt 2 r. 22 *tillägges* såsom en not: Jfr 1:sta häftet s. 154, tecknet 11, s. 203 tecknet 48.

Tredje häftet.. S. 8 r. 10 *står* 7 *läs* 17. — S. 50 r. 39 *står* 12, *läs* 10. — S. 61 r. 35 o. f. anföres en sjukbeskrifning (№ 189) utan motsvarig behandling nedan på sid. 100. — S. 96 r. 41 *står* år, *läs* är för-. — S. 157 r. 41 *står* undvikupp℈, *läs* undvik upp℈. — S. 208 r. 21 *står* № 110, *läs* № 111. — S. 208 r. 31 *står* № 111, *läs* № 112, — — I några dateringar hafva dessutom felagtiga ziffror insmugit sig.

Index
on
I, 276-283

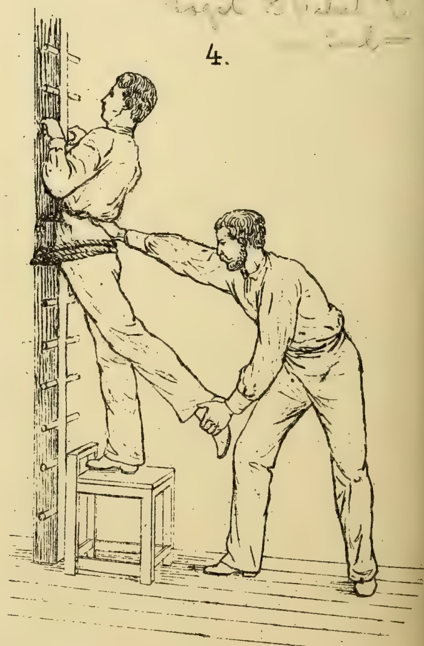
1.

2.

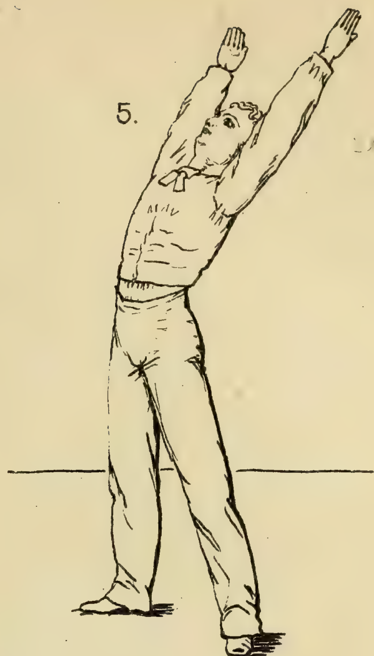
3.

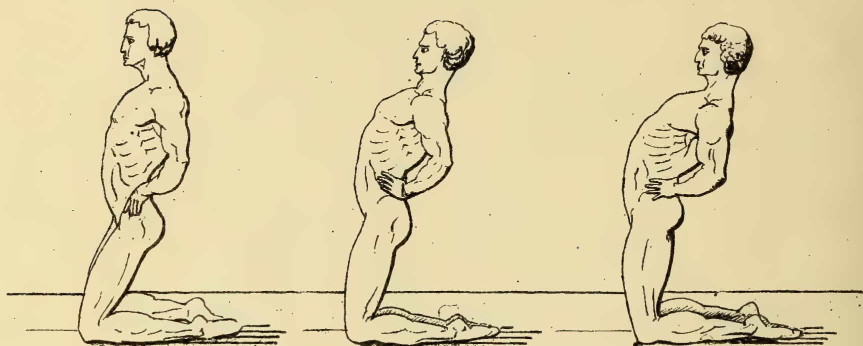
4.

4b.

7.

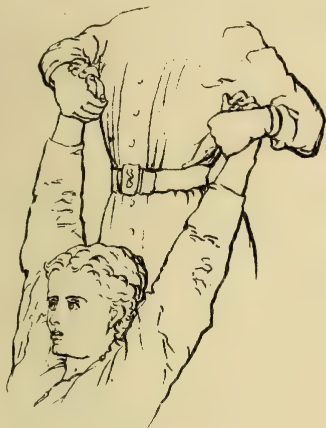

8.

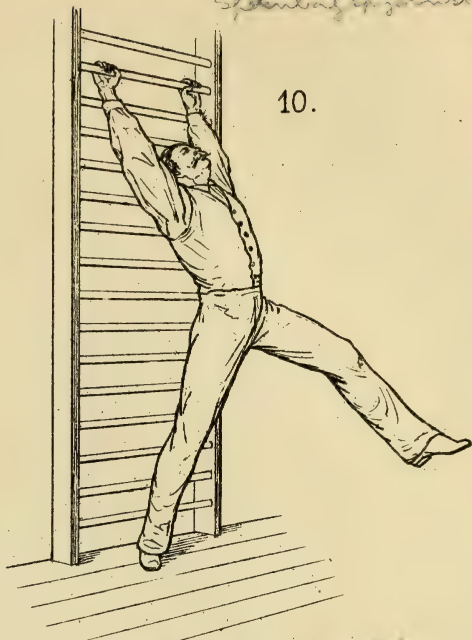

9.

9 b.

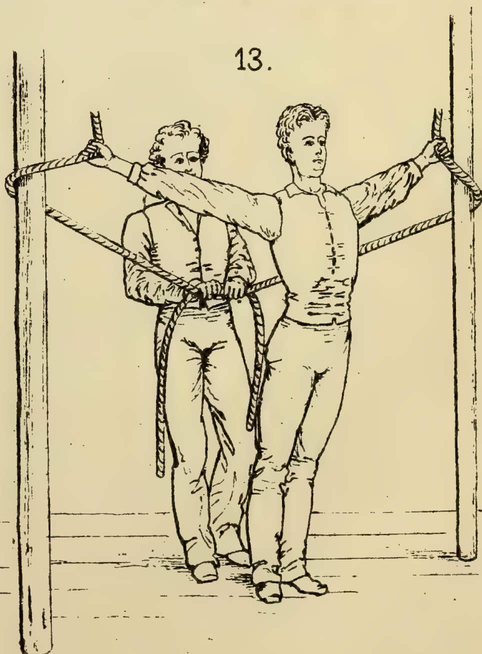
10.

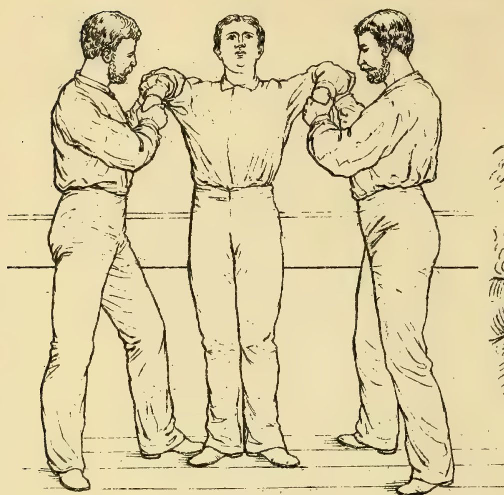
11.

13.

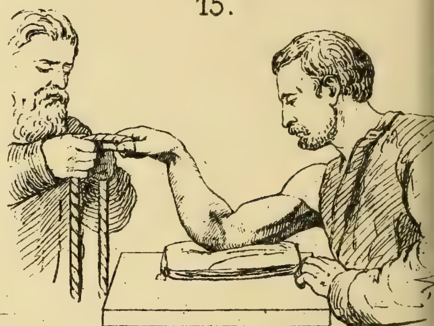

14.

Verkan af brachioradialis vid pronation

15.

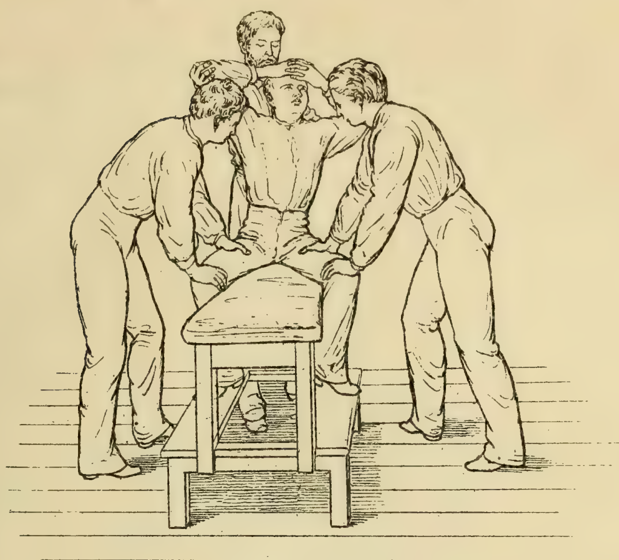
16 a.

16 b.

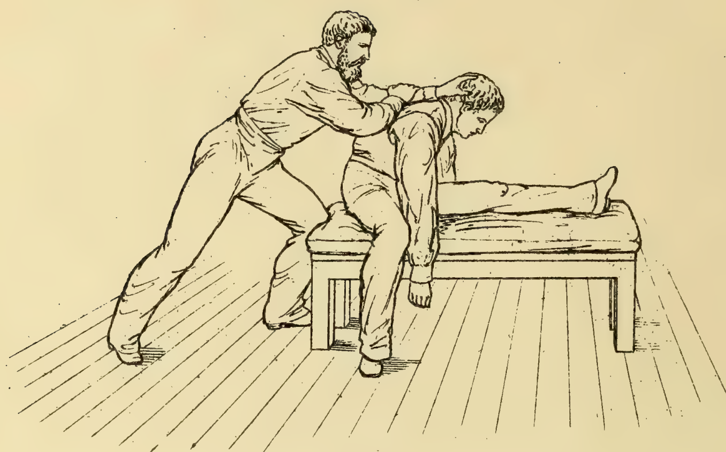
17.

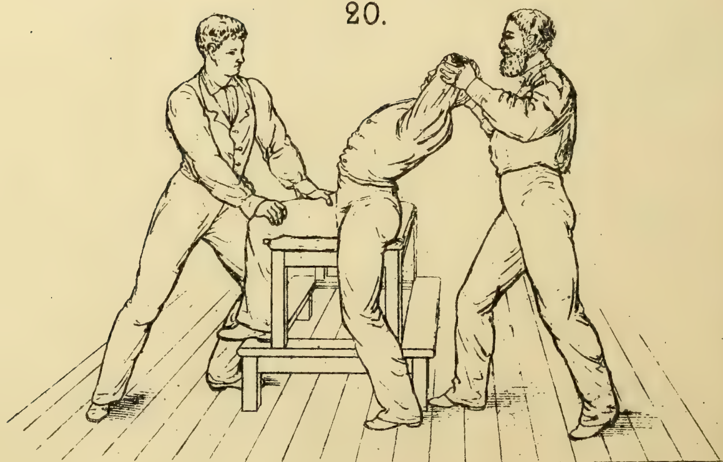
18.

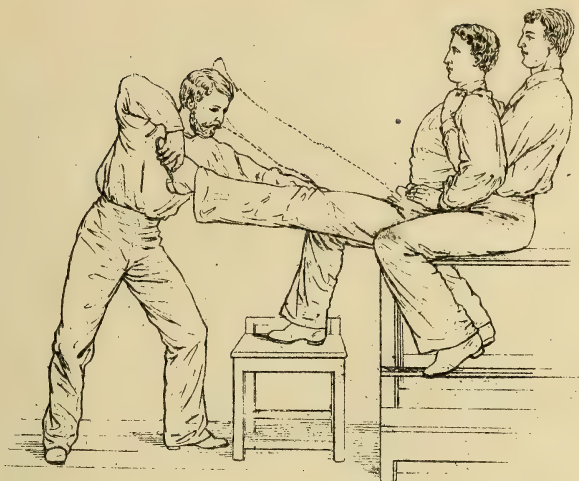
19.

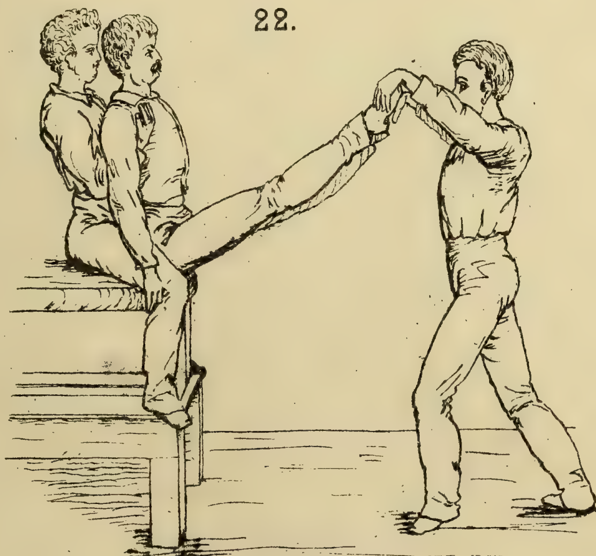
20.

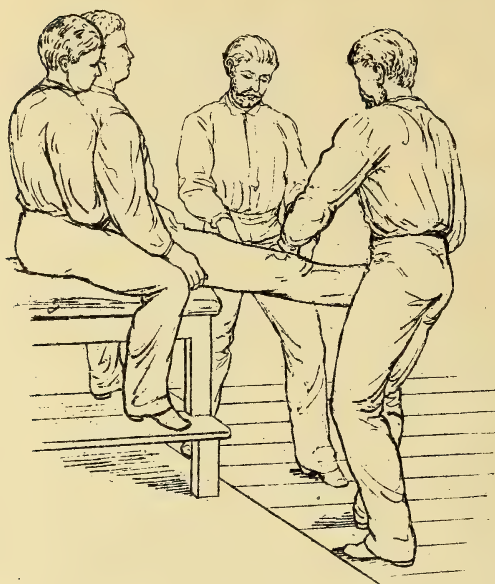
21.

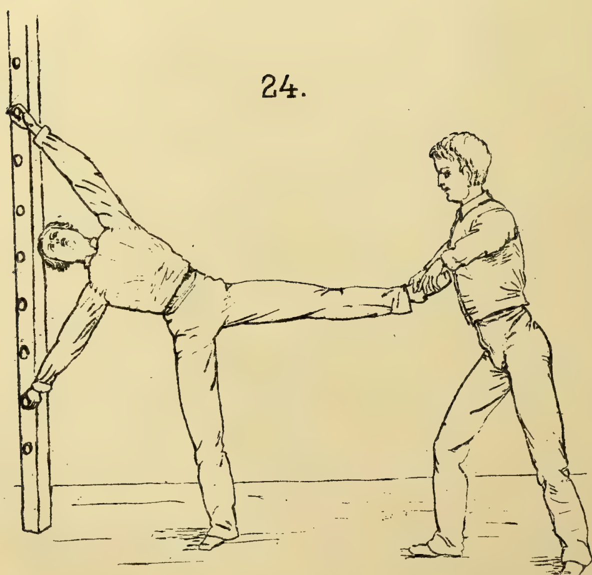
22.

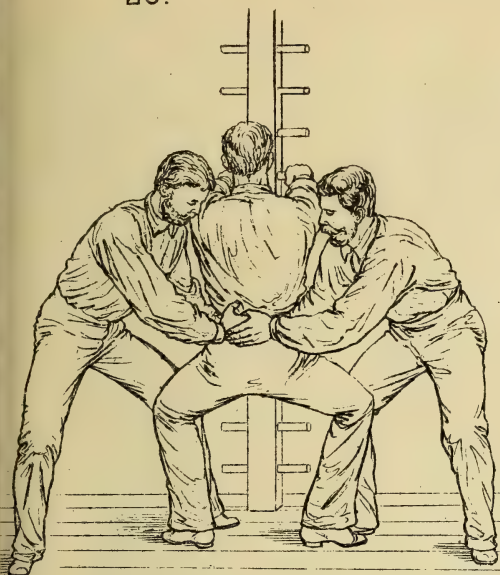

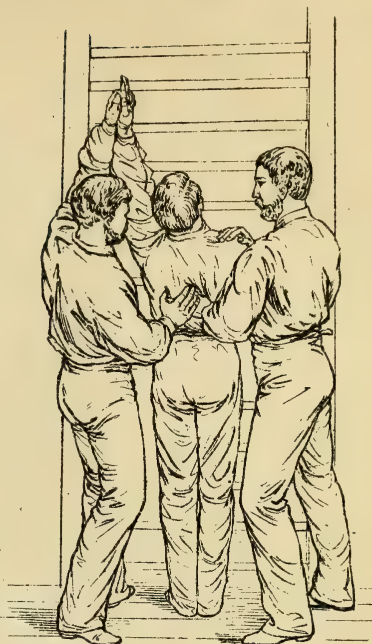
23.

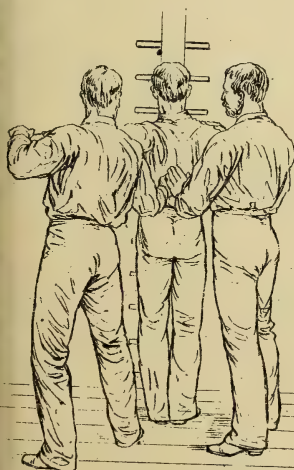

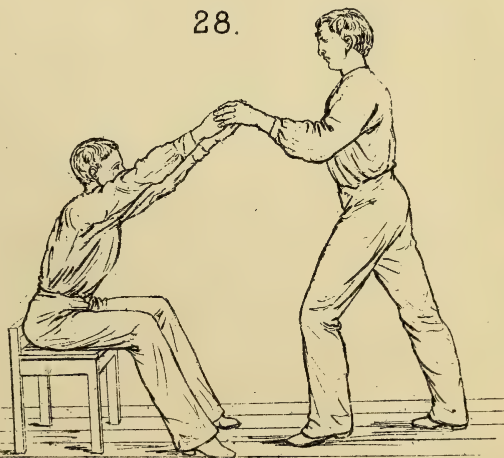
24.

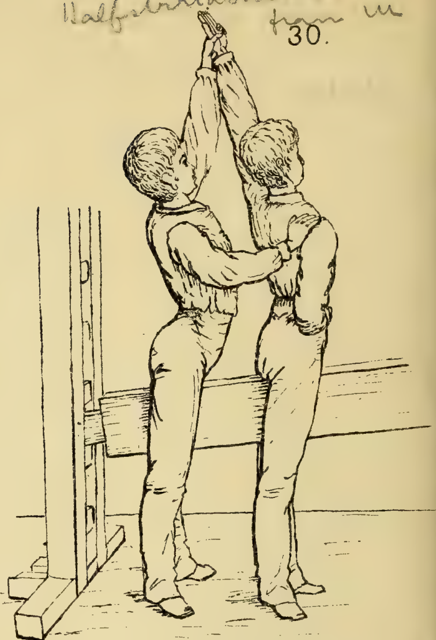

25.

26.

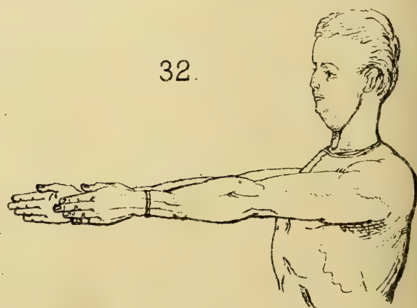

27.

28.

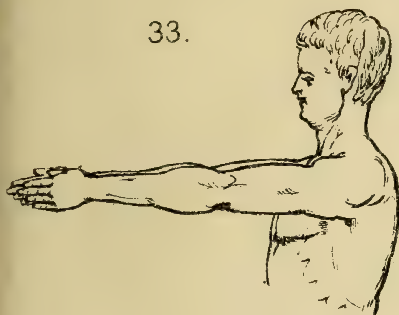

29.

30.

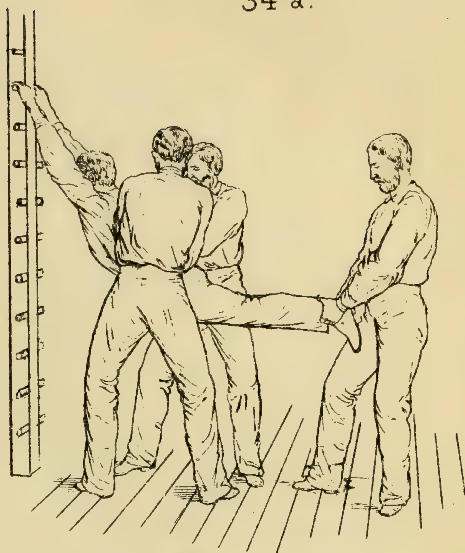

31.

32.

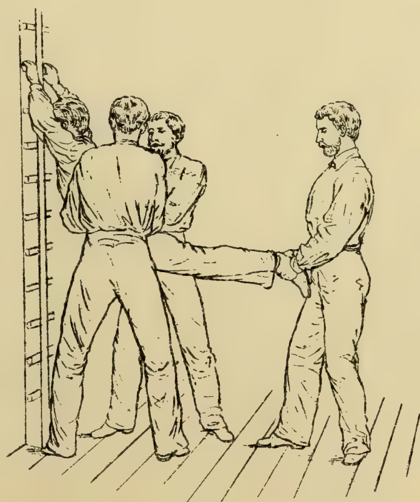
33.

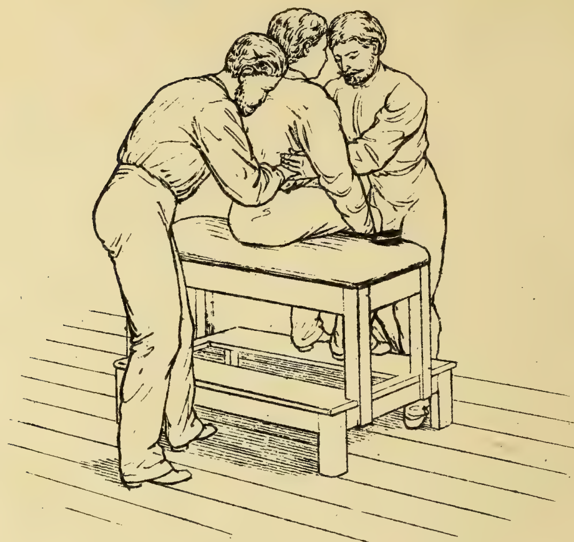
34 a.

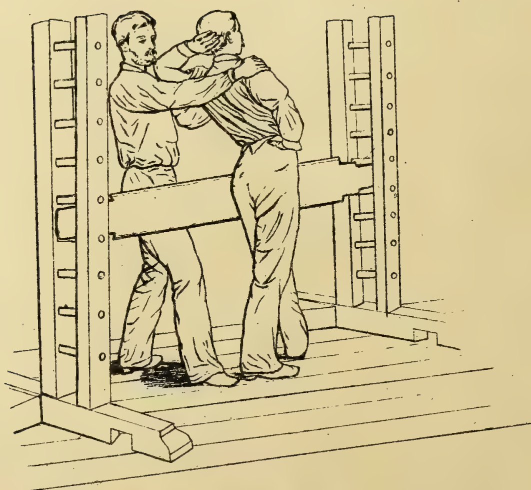
34 b.

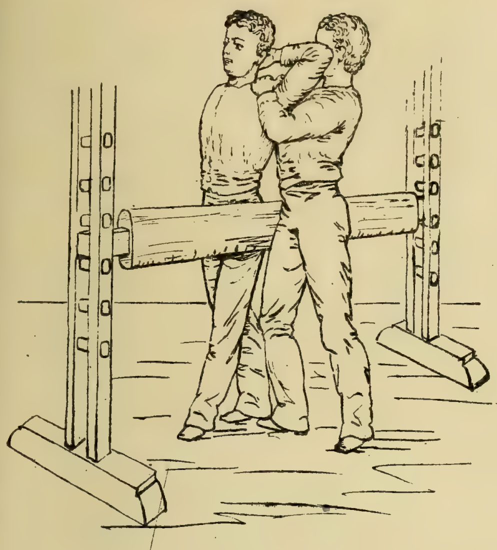
35.

36 a.

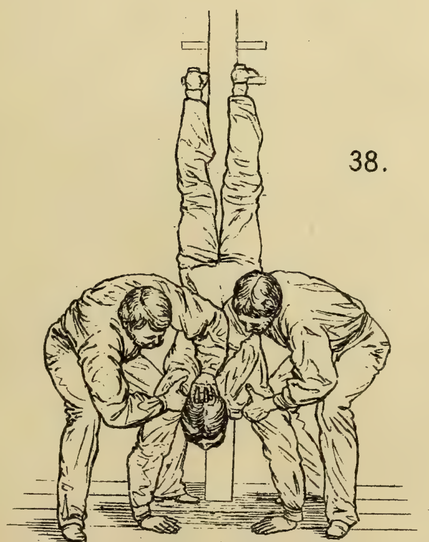
Vridarm, utgångsställning

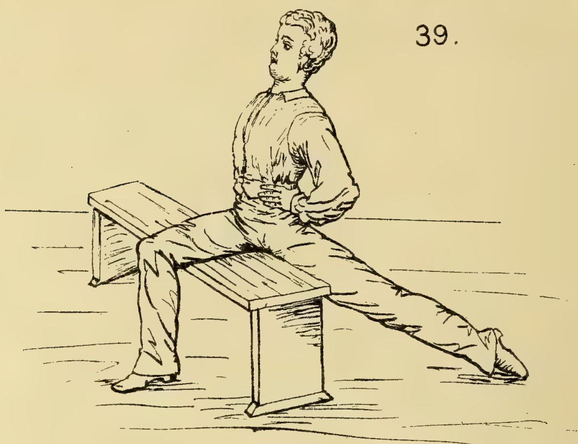
36 b.

37.

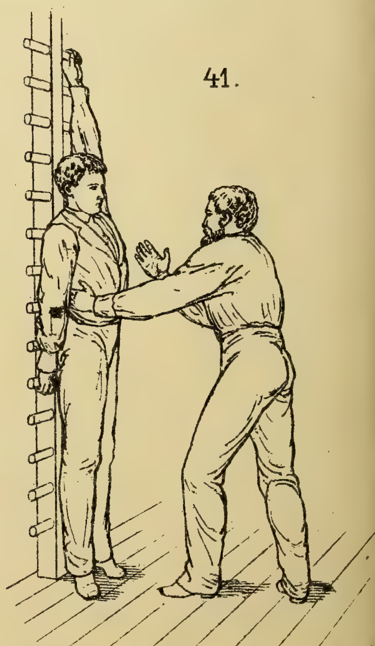
38.

39.

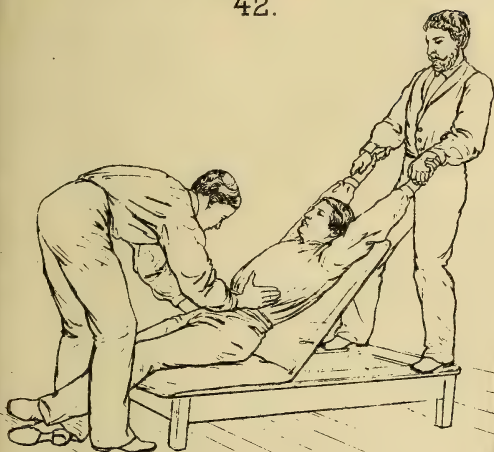

40.

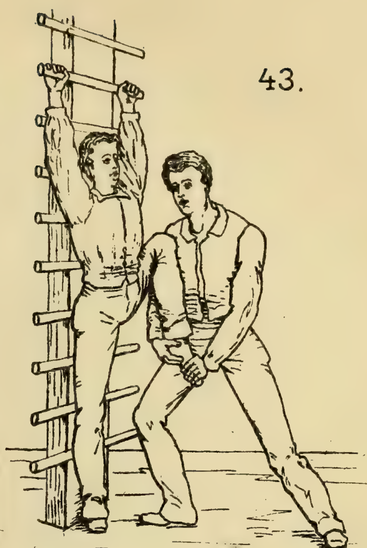

41.

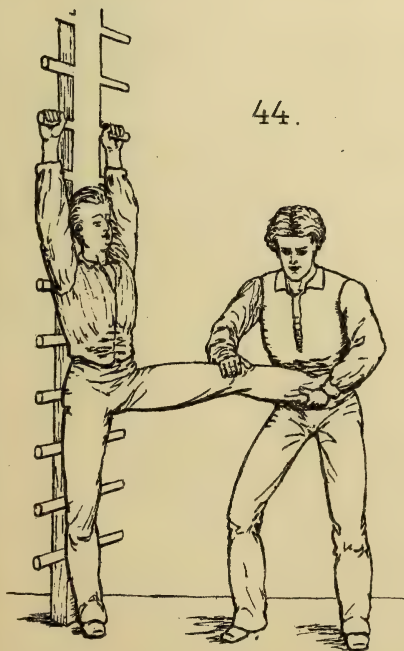
42.

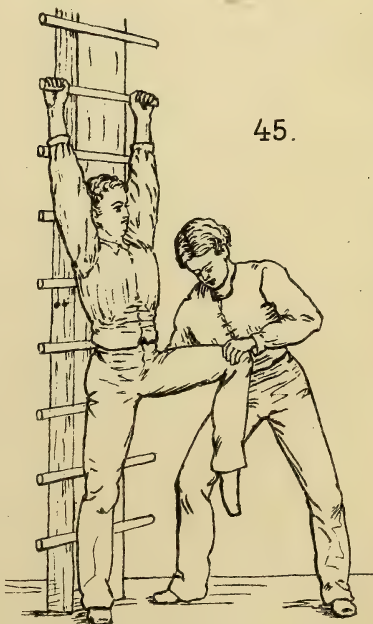
43.

44.

45.

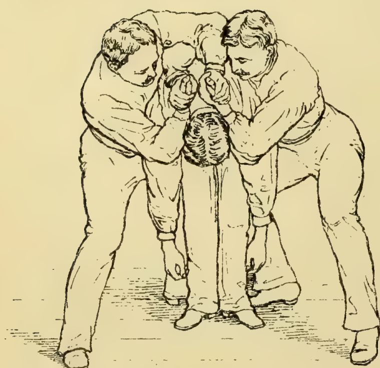
46.

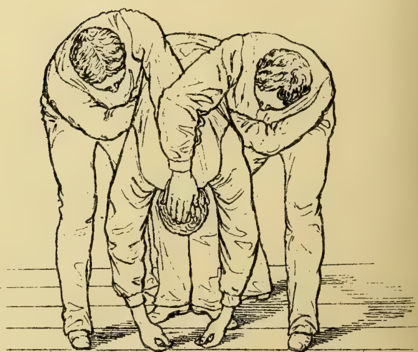
47.

48.

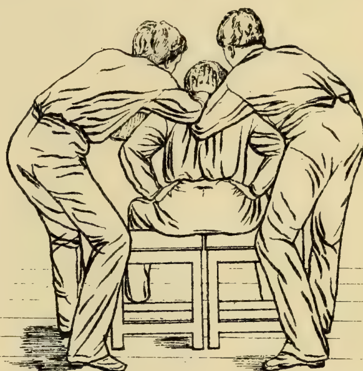
49.

50.

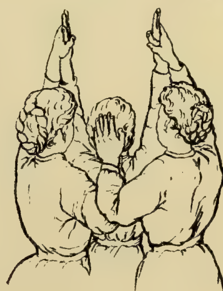
51.

52.

53.

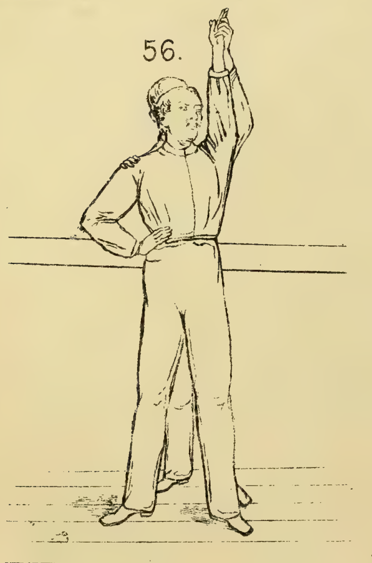
54.

55.

56.

57.

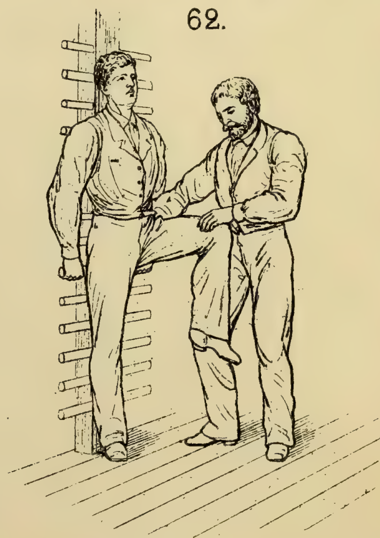
58.

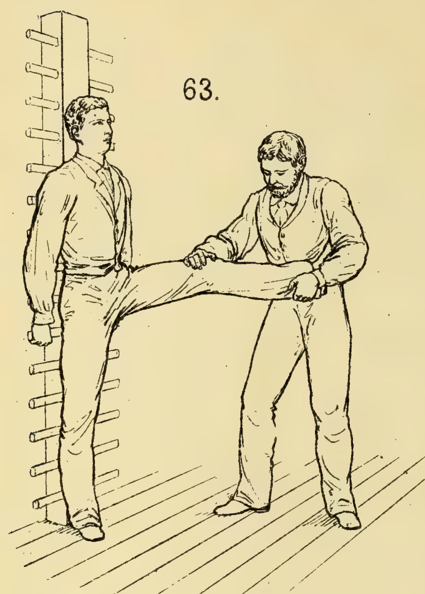
60.

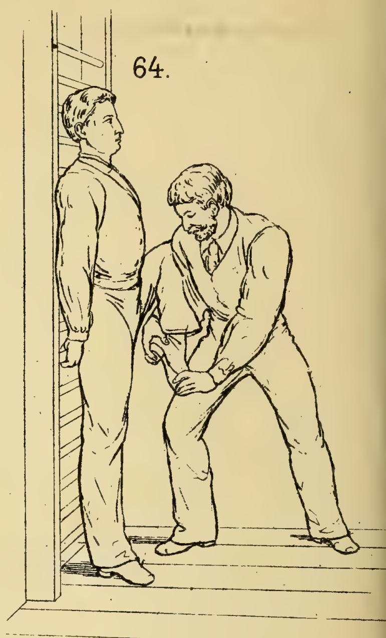
62.

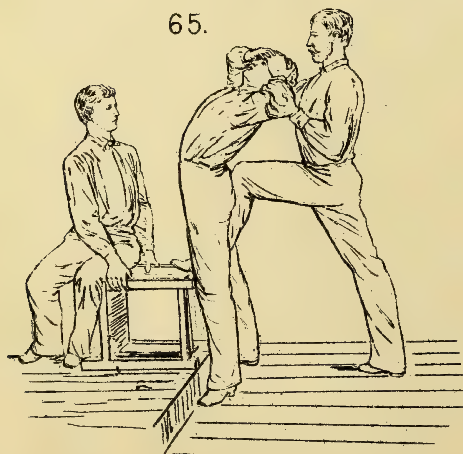
Olika faser af de föregående

63.

64.

65.

66.

Spännböjdsvingst.

Svängst. utg.

67.

68.

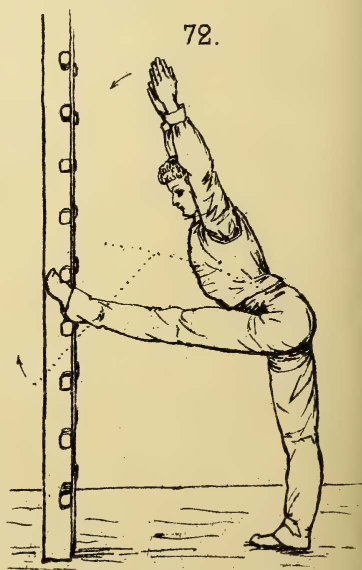
69.

Halfsvändtrafl st.

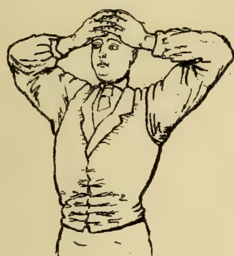

70.

71.

72.

73.

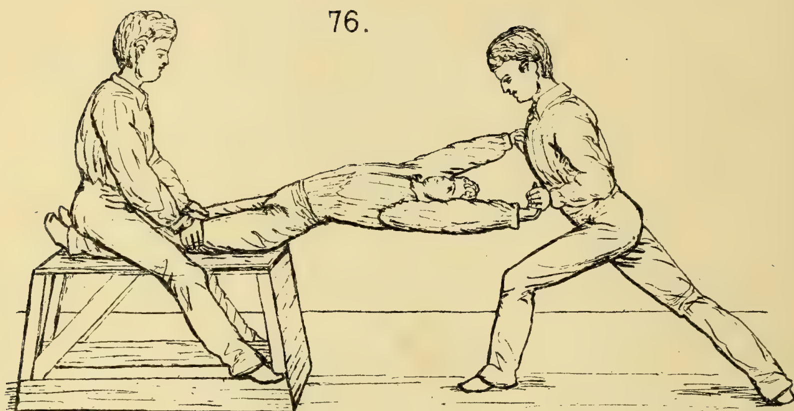
74.

75.

76.

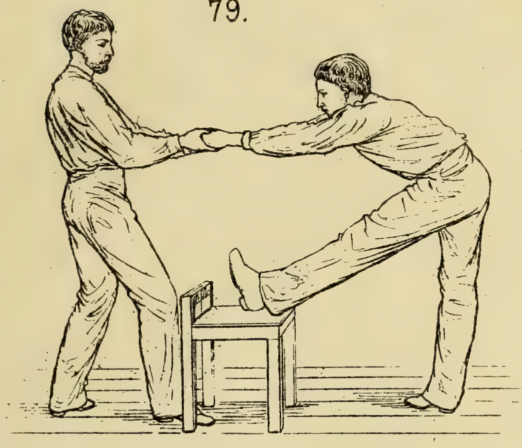
77.

78.

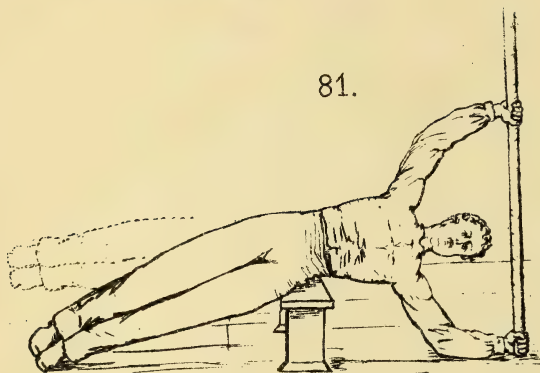

79.

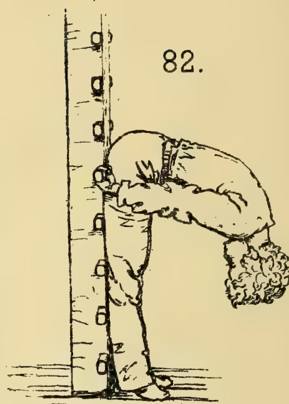

80.

81.

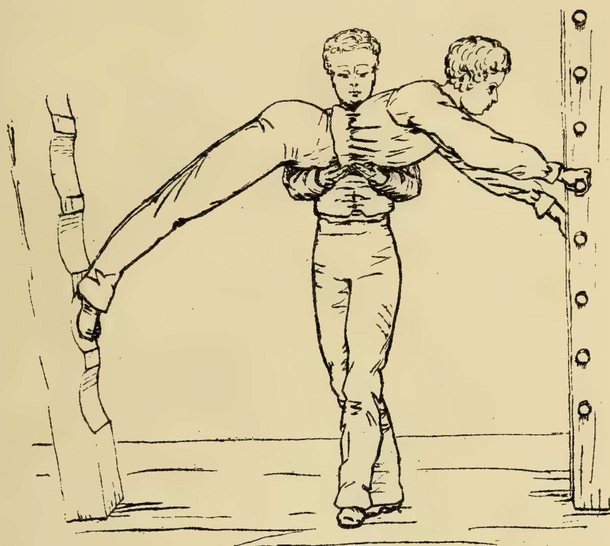

82.

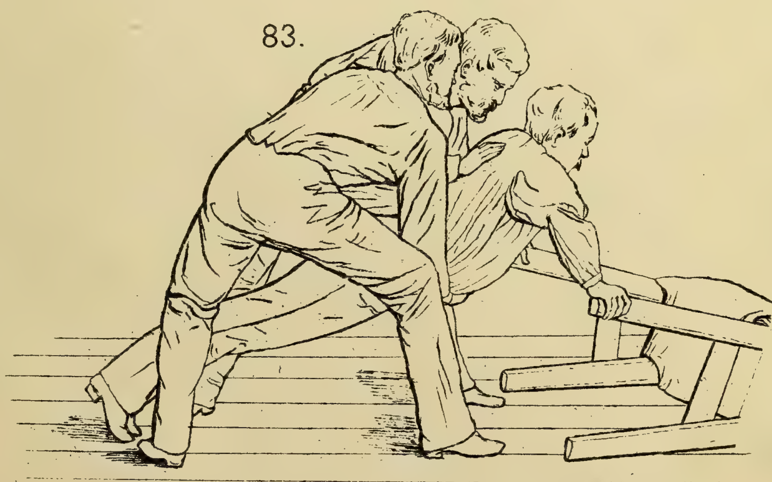

85.

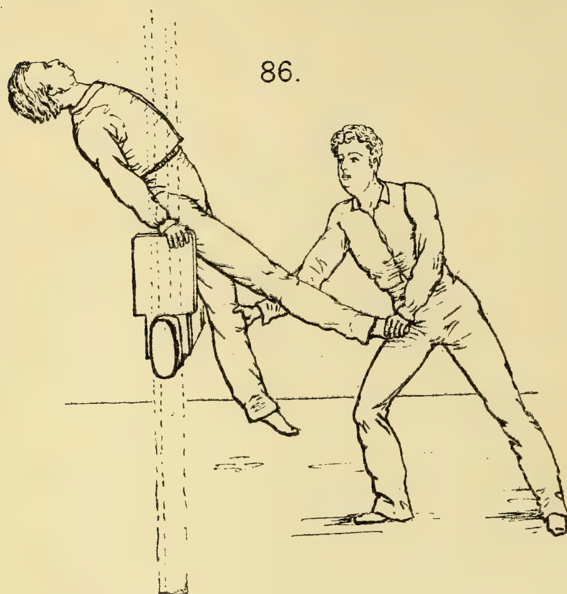
84.

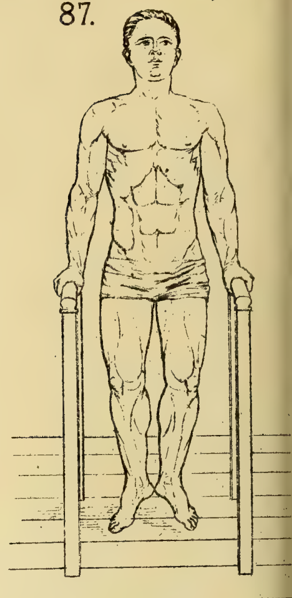
83.

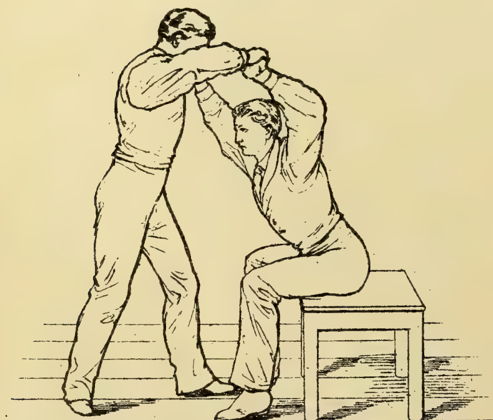
86.

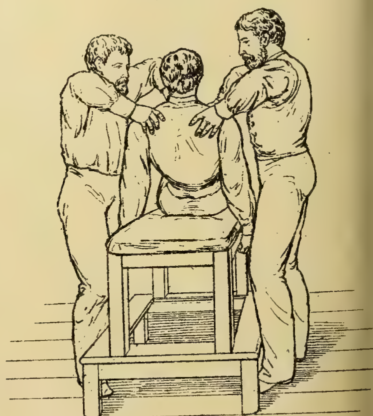
87.

88.

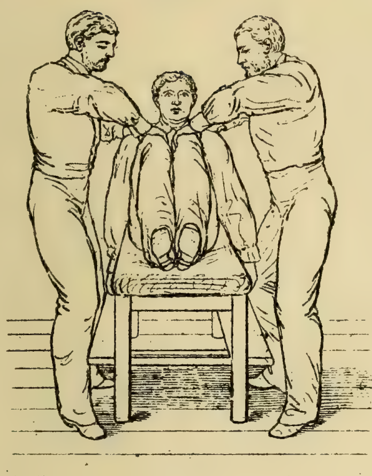

89 a.

See 89a

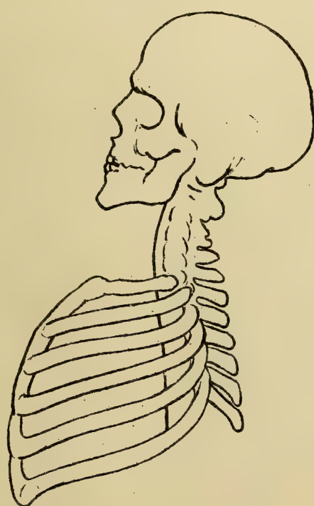
89 b.

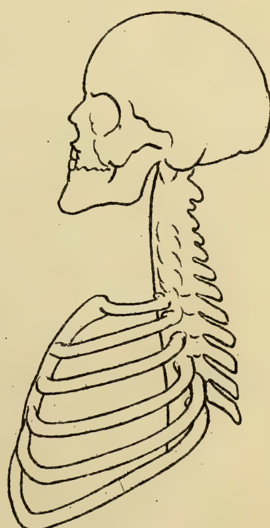
90.

91 a.

91 b.

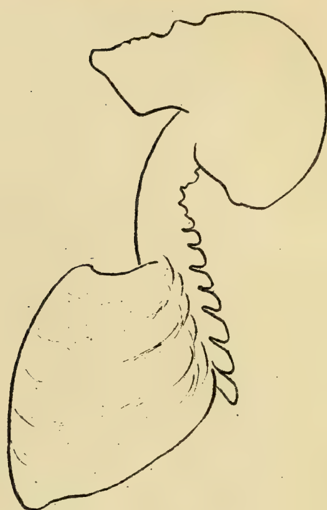
91 c.

91 d.

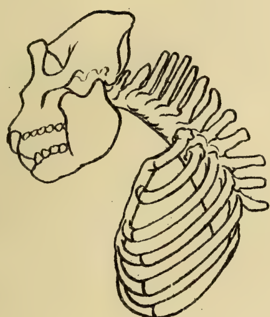
91 e.

91 f.

91 h.

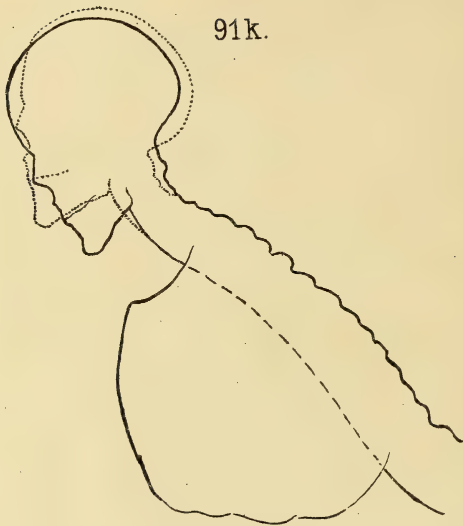

91 g.

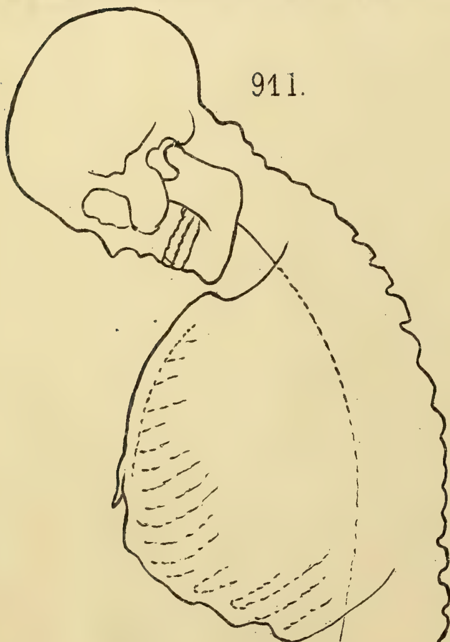

91 i.

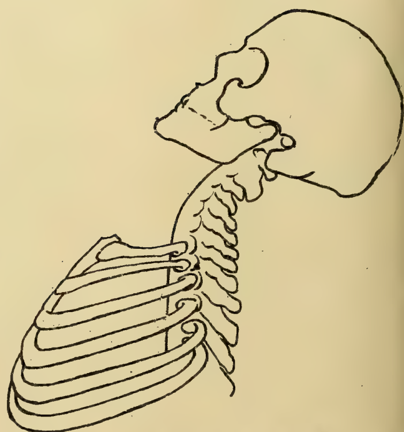

91k.

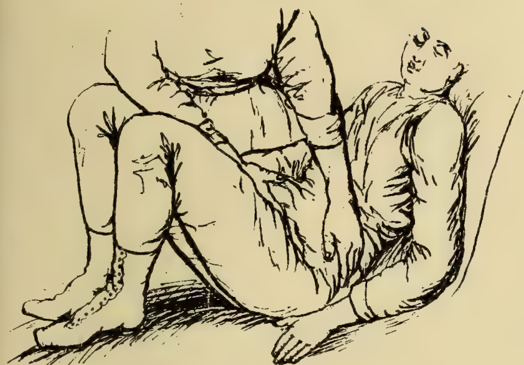

91 l.

91m.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

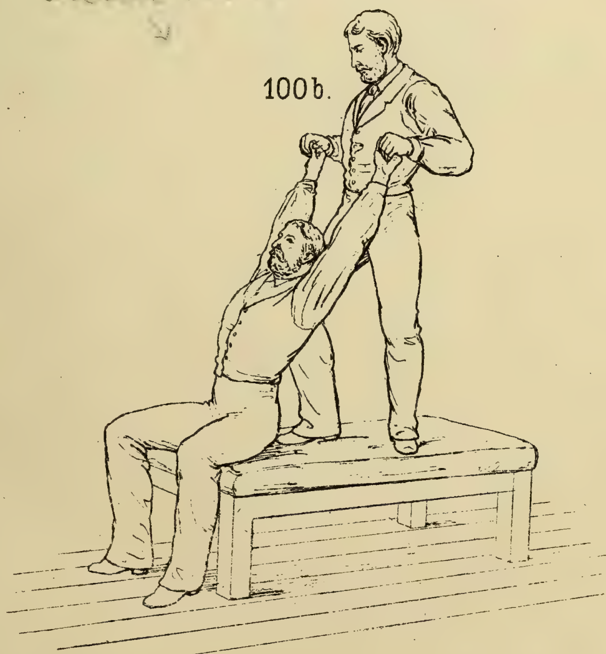
99.

100a.

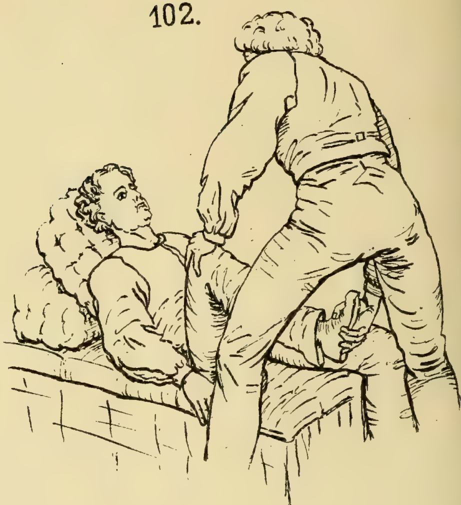
100b.

101.

102.

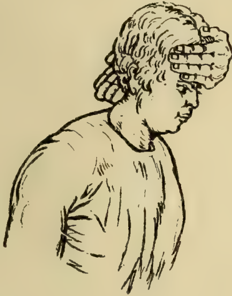
103.

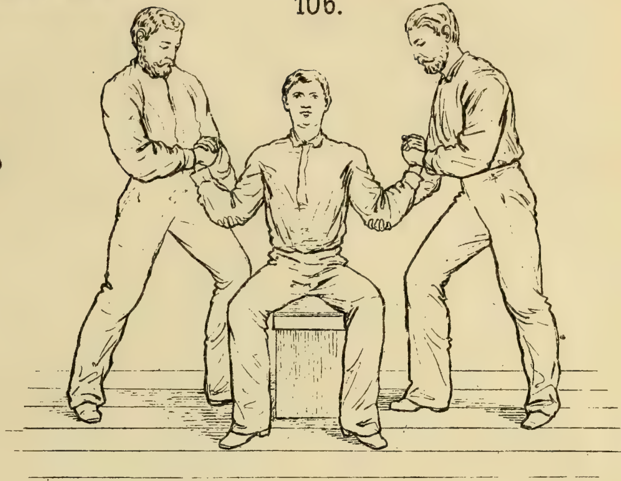
104.

105.

106.

107.

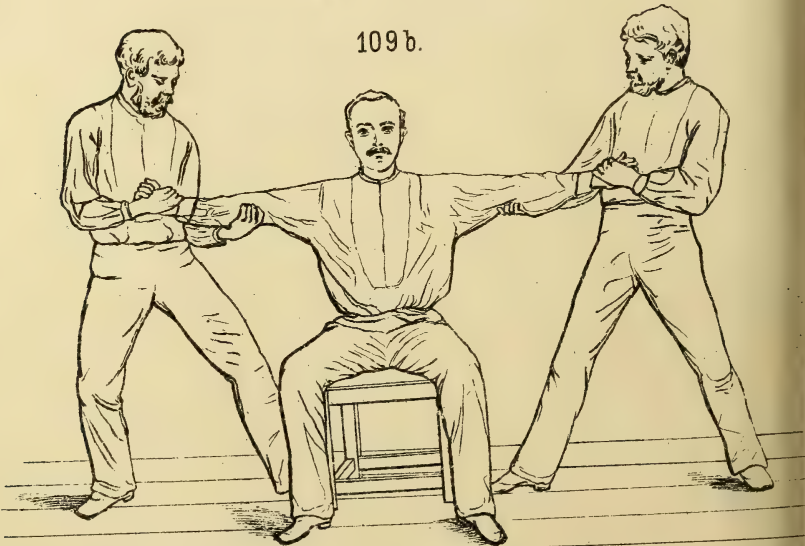
108.

109 a.

109 b.

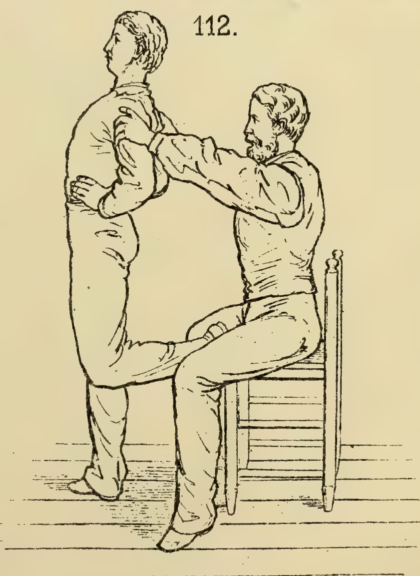
110.

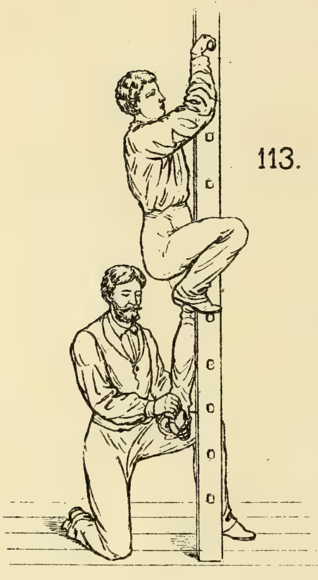

111.

112.

113.

114 a.

114 b.

115.

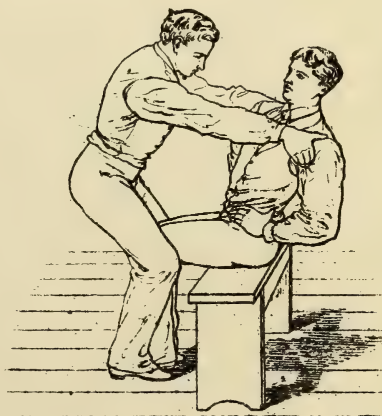
116.

117.

118.

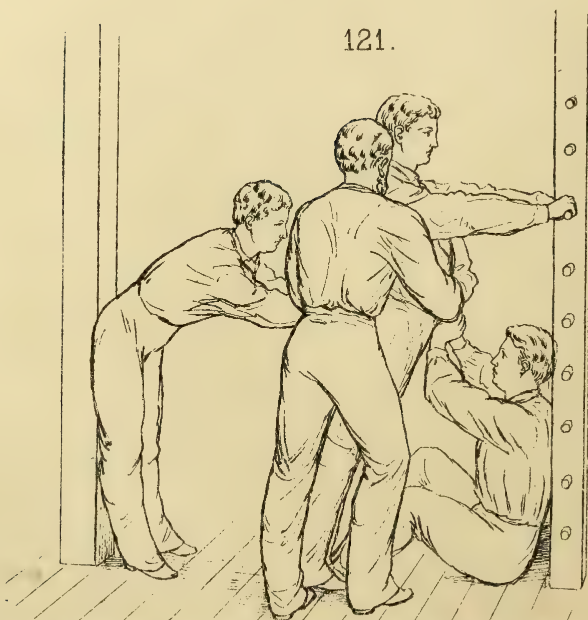
120.

119.

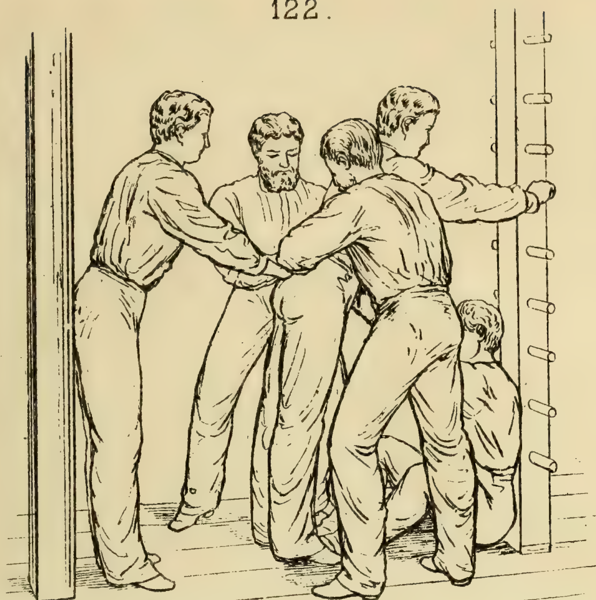

121.

122.

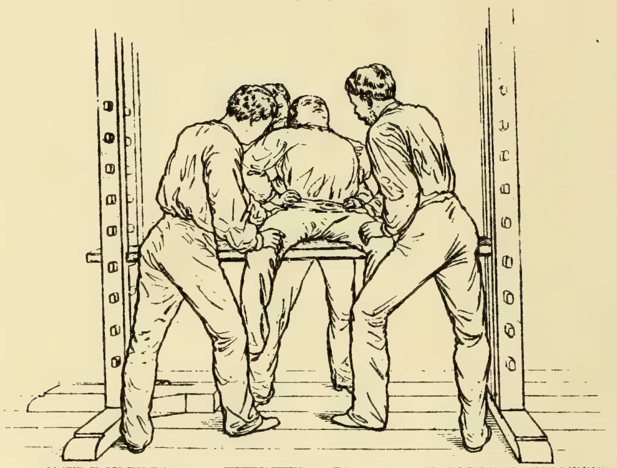
123.

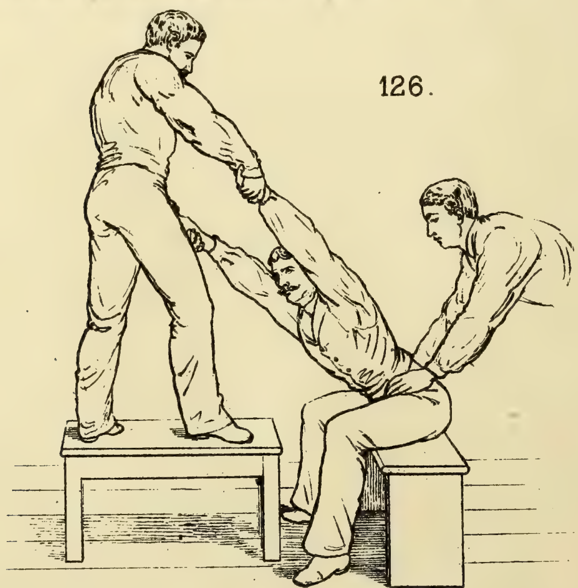
124.

125.

126.

127 a.

127 b.

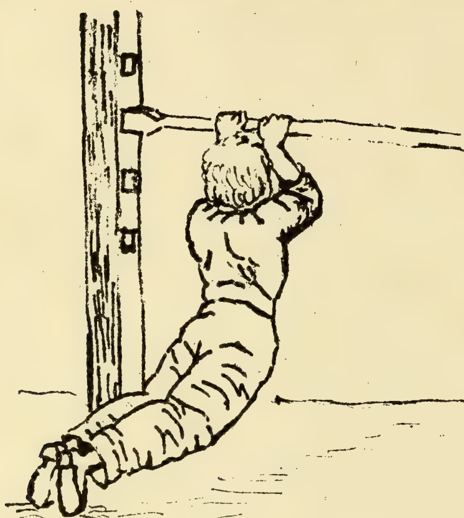
128.

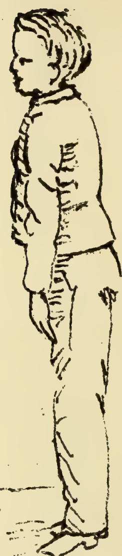
129.

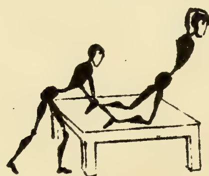
130.

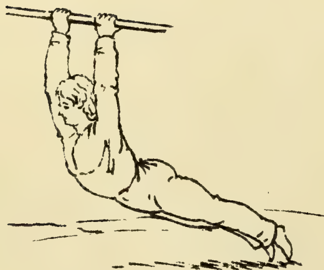
130.

131.

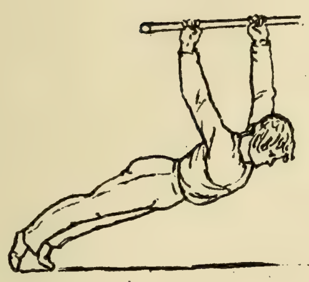
132.

132.

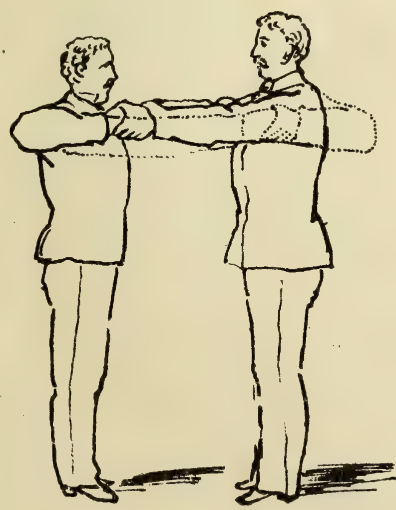
132.

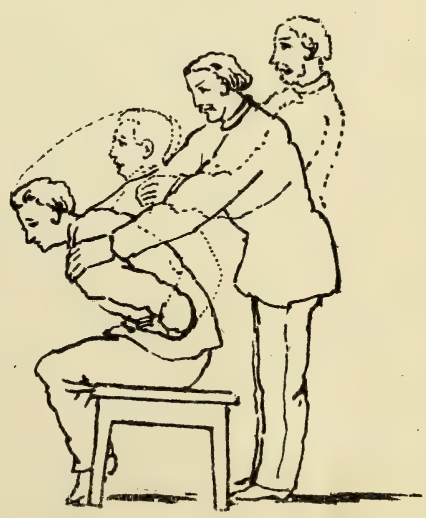
132.

133.

133.

133.

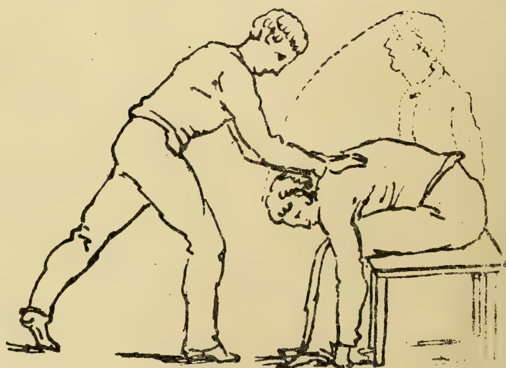

133.

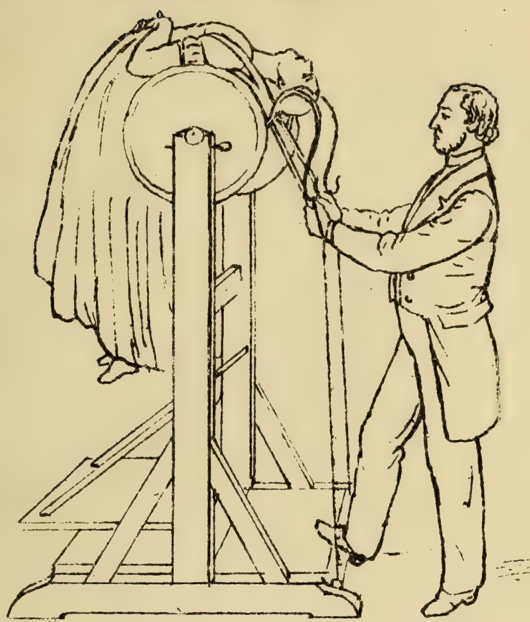
134.

135.

137.

138.

138.

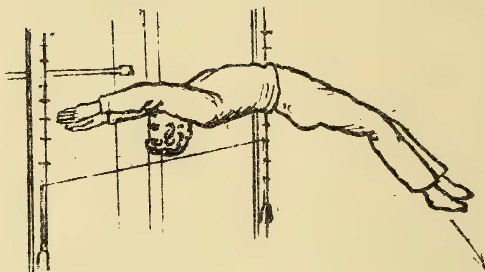
efter Rothstein.

139.

efter Schettler 1876. Unterschwung über eine Springschnur

140.

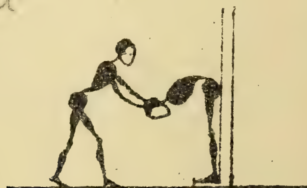
efter Lion 1866

141.

Neumann 1856.

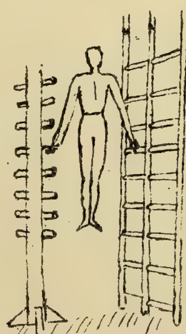
142.

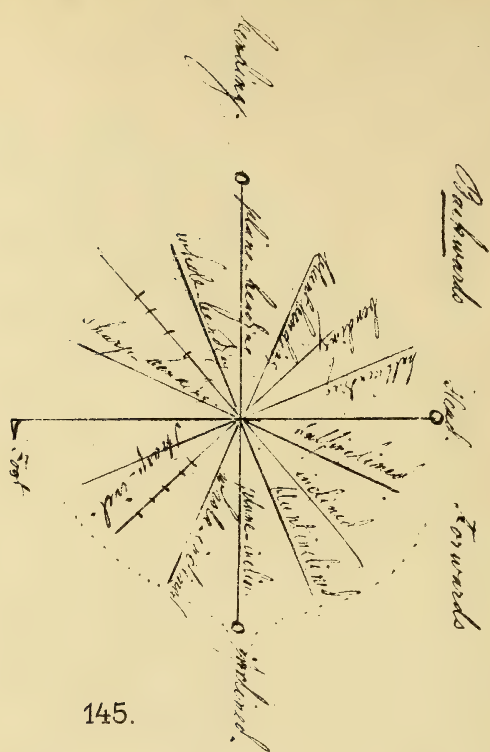

143.

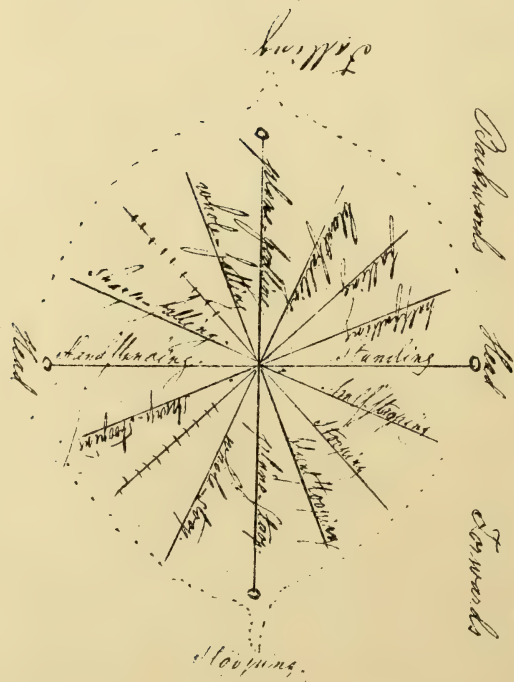

144.

Rolling.
Backwards
Head
Forwards
Foot
inclined

145.

Falling
Backwards
Head
Forwards
Head
Stooping.

N 188 (1840)

B

No 200 (1840)

R

H

No 200

ω

R'

No 200

ω'

H'

N° 230 (1840)

R'

W'

N° 230

H'

Afskrift
Rör, som undvikas för bråckskadade
⊕ —— blodfulla
✱ —— mycket svaga
△ —— kort andedrägt
+ o. s. v.

H: Schutzenheim.
Ökf. 2/7 29.
St. A: M ↑
Ao Ö =
Ao. B.
Sitt ∨
M =
S. =
Gr O.
~~[illegible]~~
Kn [illegible]
St. Lyft ↩
P—p
Halfl: Gr: —
St. L; =
Allm V-i l.

Hr Sekreterare Ahrengreen
Blfl 2. 7/8 29
P Ar. kn. b — mot:
St. A ö B =
Allm Hf
St. S ö R =
½ Sitt V
St. B.
Hack [illegible]
Sitt. 2 kn. R =
St: Byglad =
Vågl. 2. Ar
Spännlyg. R l.
A ö B. pum =

Obs Lings konditel

H: Fältsk. C. H. Andersvärd
2. 25/7 29.
Ökf.
St: A. Ar d –. {Mf på fl.
Hf O
Ar: fält O
A. B =
M. S =
St. B.
M ---
Sitt V.
Knäst. Ar kn b.

Obs Denna Bild i af Lings hand.

Behandl. f. Stadsmäkl. Carré.
d. 7/11 28

St. Ax. R. ↓
Halfligg. Hfd.[l]
B =
A ō B''
B ∪
Kafligg. Korsl.
A ō B''
St. Ligg. Ax. ↓ (und. stöken. af tippen
framlutan. Ax. R. ↓ m. Hufd. punkt = = =
Ligg. ... m. Ljumspunkt = = =
A. ō B =
~~Qlew~~ St. Sphinct. =
Helsitt ↓
St. ∞
framlutand. Kors ↓ (und stigen)
Ligg. Circ. ~

Behandl. f. Hof. Intend. v. Engeström.
d. 30/11 28

1) A ō Handl.[l] = (1) på insidan af händer
St. dubb. pinn R =
Krokligg. A =
Sitt Br. grepp = = =
2) St. bönd Länd ~ (S[1])
(α)
Ligg. pl. A ~ und. ↓ på Hfd.
Allm. Bl
) B' (S[2])
(β)
F. bl ''' (S[3])
Hlsåd. ↓
Dubb. Kn. R =
(γ)
f. bl ''' (S[4])

Behandl. f. Hr. Profess. Geijer
d. 11 28.

St. Ax. R. ↓
Allm. Hfd.[l]
Allm. B'
Insitt. $\frac{B''}{A'}$
Knst. 9 R. I
St. ∞
Ligg. Kn. V.
Ligg. plan ~
St. B'
Grenligg $\frac{B''}{A'}$
Ligg. A =
Sitt. B V und. fred I.

Behandl. f. Hr. Lejonmarck.
6/11 28.

St. M. R. ↓
A. B =
Halfligg. Hfd. 0
Fbl.'
Sitt. A = = (darra)
Sitt. fred I
A. B'
St. perp. R. = = = Ligg. Kn. K
Sitt B = =
St. B[l] Grpt. bakåt[l] (fred tippmest.)
Ligg. M = = (tvär)
Knst. Br = =
Sitt. Br V und. sidoförf. = =
Knst. bakåt[l] m. lyft.
Ligg. pl. ~ (L[3])
Knst. R. I
Sitt Kn. R =

Bhl Hr Großhandl. [illegible]

d. 13/12 28.

St. Ax. M.

St. [illegible] Hfd.

Sitt. 2 At.

[illegible] halfligg. S.

A. o B.

Groft. Kn.

Ryggl. fram d. und [illegible] M==

St. B. kors-[illegible]ligg. —

Kraft. R I (2) [illegible]ligg. 2 [illegible]

Ligg [illegible] M==

Ligg. [illegible] + Kors-ligg. A B== und B[illegible]==:

Ligg. Hfd.

St. [illegible] (på baksidan af B)

+ (Alltdess [illegible] gång i veckan)

Bhl Hr Lif-Medicus Retzius.

d. 24/4 29

M. [illegible]

Sitt. Hfd. o Afd.

Ligg. Hfd.

Sitt Hfd. o Fbb.

Halfligg. M=

[illegible] S=

St. A o B=

Halfligg. [illegible]

Ligg. Gr.

Kraft. R I (LB) [illegible]

St. B. — [illegible]

Sitt 2 kn R=

Bhl Hr Grosshandl. Lindqvister.

d. 5/12 29.

St. M[illegible]

Allm. Hfd.

St. [illegible] 2 At.

Halfligg. B== o B.

Bågfång 2 At.

Kraft. R.

A. o [illegible] B. (baksidan af B.)

Ligg circulär A.

2 A o B R. hvarannan dag, d und 5 min. hvarje gång

Springst. [illegible]

Ligg. [illegible]

[illegible] 2 kn [illegible] und Ax.

Sitt 2 kn R=

Bhl Hr kongl. Sekret. Schönmeyer

d. 7/12 29.

St. MR.

Allm. Hfd.

Sitt [illegible]

Halfsitt B. [illegible] und Brgr==

Sitt. 2 At. und [illegible] (β)

[illegible] M. Kraft. R und Kors==

Spännst. M=

(β) St. B= Halfspännhäng: [illegible] B== ✝

[illegible]==

Bågst. R= ( )

Halfligg. [illegible] M==

Sitt kn R= Spännst. Brgr==

✝ [illegible] hvarannan dag.

3die Hr Professor Joh. Wikström

(5/2 29)

Insft. Ank. L

Halfsitt Br^{L} Ihl. o Flex. (γ)

Spännlegg. R. ↄ

(β) St. ad. Hfdl.

Inlegg. med

Sitt. underhalls ==

Inkis. höger. St =

Täsitt 2ben

Stupheng V

Knfl. fnk. R. ↄ

St. A o B# . Knft. 2ck. .... legg

(β)

Legg. Grl.

Halfspännhäng. bög Br ... 2 a 3 gånger

(γ) St. fit

Häfth. Br

St. Bign.

Knft. Br == begagnas knyft 2 ggr i verket

St. ⊘

4de Med. Cand. Hr C J Wretholm.

d. 8/12 29.

Sitt 2ck.

Spännft. ... M =

St. Bl.

Skipft. R. ↄ (LB)

Graft. 2knl.

Sitt Flexl. o Ihl.

Sitt Nckyr ==

Halflegg. Grl.

St. ⊘ (L)

Springft. Kipp ==

C. G. Hall.

d. 25/3 29.

St. perp. handl. R =

St. o B pum. =

Legg. 2knl.

(β) Incd. framstupsitt R. ↄ

(γ) St. perp. 2B pum ==

(δ) Incd. golegg. uppm.

(ε) Halfst. B. hop. L

(β)

(γ)

(δ)

(ε)

Allm. Hfd.

St. Br

Hr Stahlström.

d. 13/4 29

Allm. Rl. (#)

Halflegg. M =

(3) Sitt Hfd. punkt ==

Legg. Knäl.

Insitt 2ck.

St. ad. Hfdl.

Allm. Bl.

Sitt Nack

Legg. Skrue

Stupheng 2ck.

Halflegg. Hfd. O

Knft. bakåt. ——

Halfsitt L

Legg. A

St. perp. R ==

(Först R^{o} o. Spektakel Rel.)

[illegible] Hr Fabrikör And. Berg.
d. [illegible] 30.

3) Hufft. R =
~~Halfsitt.~~ [illegible] Sitt. [illegible] ==
~~[illegible] bakåt~~ (St. B = γ)
Sitt. [illegible]
~~[illegible]~~ Arligg. [illegible]
~~Halfligg. Uffd.~~ Sitt. [illegible] (δ)
~~[illegible]~~ Nordsitt. bakåt
~~[illegible] bakåt~~ Halfligg. [illegible]
(β)
(γ ~~Hufft. [illegible]~~
~~(δ)~~

[illegible] Hr Kapiten E. Bobergh.
d. 10/12 30

Bröstf. [illegible]
Halfsitt. B.
St. akt. Uffd.
Ligg. pl. [illegible]
Knäst. bakåt
Spännligg. A. Stuphäng. 2 [illegible]
Stödst. [illegible]
Böjhäng. 2 A.
St. pass. B.
Hellick R
Ligg. cirk. [illegible] Stödstuphäng. 2 [illegible]
Stödsitt. B. [illegible]
(Halfligg. Uffd.)
Sitt. [illegible] R =

[illegible] Grefven Dagum.
d. [illegible] 30.

(γ) Sitt. [illegible] [illegible] bakåt [illegible]
St. B =
Allm. akt. Uffd. (c) Arligg. pass. M ==
(β) Gohelsitt [illegible]
St. Hls =
Allm. vert. [illegible]
(β)
(δ) — Stuphäng V.
(γ)
(δ) — Stödst. [illegible] ==
St. R =

[illegible] Hr Baron Hamilton.
d. [illegible] 30.

Stödst. bakåt
St. höger B.
Ligg. plan [illegible]
St. akt. Uffd.
β) { Sitt. höger [illegible] =, [illegible], [illegible]
[illegible]
Halfsitt. bakåt (Hand f. [illegible])
Sitt. [illegible]
(β)
Stödst. [illegible]
Knäst. [illegible]
(β)
Helfall. 2 A.
Knäst. bakåt
(β)
Allm. Br. [illegible]

Ohej H: Kapitent Rütterskjöld
d 3/3 30.

At. A. o B.
Vardhalfbög Are
At. act. Hfdt
Grhalfsitt. bakåt
Korslegg. A. o B. ned
Bodgsitt bakåt
Halfspänning bägB (arvändes Går gänge ruken)
Bagspänsitt. to B (tyges den dag de föregående o g legge)
Grfrådsitt Brab
Steg fr.
Sprlåsitt. fr. bakåt
Grfrlägg prämde == und Gr
Salegg to
Frlegg to A ==
Jemvag Zub
Kuttr. Vad
Stegålegg upp und Zub
Grkindst. Hfd
Frlegg. Zub
Sitt. rkA ==

Bf Lillan Gaspin D (?)
d 20/4 31

Halfleg Gr.
Hafbagsitt. R ==
Halfleg krum M ==.
Haff. R ==
Halfs tr. M == o fåd ruck. == (och Col. adj. o. depression)
Stråckleb sitt. R und korsb ==
Tollrandsitt R (und uppleyftad arm)
Stuprandsitt R (med D.)
Tallsitt. fram und Br.
Vändsitt.
Sitt Höft ==

Ohej Sekret. Carlqvist
d 27/7 31

Bögdsitt. Zub upp
Fåsitt. 2kn
Bagsitt. perge HlR == Sitt. högr. Mbl. o Ofvårl.
Helrandsitt bakåt.
(β) At Underarm längs Radialis int.
Vardlegg. to
(γ) At Undst längs Supinat. longus
Sitt tr. högr. Hls ofr. dela af Plex. brachial.
Ofvr. A nerv; Undst. nerv und Mleds
At. Sakt. Hfd
Knsitt. — Haffsitt Br
(β)
At Hnd
Legg pt
(γ) Krokleg pvrt M ==
Sitt. Handleds rund tr. Mleds (red mot)
Sitt högr A ==

Ohej Hr Hof. Intendent v. Engeström
d 2/4 31

Sitt Mleds o Hl.
δ) At. B (med afseend. på baksid. af vensg. B.)
Halfleg Hfd
At. tr. Lrds ==
Krlegg. tr. A
Halfsitt. B
Brålang Zub
(δ)
At. ft M ==
Stödsitt. Hls ==
Sitt Hd ==

Blg H: E. Montan.
8/2 31.

Anträft bakåt
Grsp. 2 kr.
Spänlig. R.
Ästill 2 kr.
Krokligg. 2 kr.
Kastbågst. prp. R.
Enbegshäng. 2 Hl. (venster A).
Stöd still Bd.
Halfhäng. 2 kr. Stegand 2 Hl.
Anträft. bakåt Sidoligg. krumm
Ligg. to Spännhäng. rest Bräng.
Stegshäng. 2 Hl. (häng på venster)
Grsp. stöd Tvångsitt. R.
Vardligg. cirk.
Halfsitt. B.

Blg H: Notarien P. Stenfelt
d 22/11 31.

Stöd str. ft. 2 Hl.
Anst. bakåt
St. akt. Hfd.
Spänlig. R.
(ps) St. B.
Krokligg. krumm M.
Stegshäng. 2 Hl.
Grbindst. Hft.
Grsp. korsM d (då afstr. utfaller sig)
Stödbegdst. fr. M.
Anst. Vadr.
Grsp. korsl.
Sittst. Hft.
(ps)

Blg H: Gref: Sommelius
d 20/10 31

Bäjststöds 2 Hl.
Krligg 2 kr.
Anst. bakåt
Allm. akt. Hfd.
Krligg. krumm. M.
Ligg. cirk.
Bäjstspännligg. 2 Hl.
Grligg. 2 Hl.
St. 6 Bägg.
Allm. prp.
Sidligg. ned
Stödst. Lg.
(ps)

H: Gref: Wachtmeister.
d 23/6 31
(Stryken inskränker sig till blott undre delen af skulderbladet.)
Stående. spred. rhomboid. förplåt
nyckelhör. endast Hufvudet; bakåt
o. h. akt. Hufvudböjn. (bakåt framåt)
Bröststående. tvär Landstryka.
Ryggligg dubbel Benmedfalln. Stående. bakom nacken
Kristråckstående. bakåt böjning (med sträckta händer)
Halfsträckstående. vridning (med knuten hand) (ena handen i sidan)
Knästående. bakåtfallen Händerna i sidan

41. Grefven Gust. Almqvist.
30/5 32

Vårdsitt. bågne
Allm. pers. . . .
B= . . .
Halfsitt B. o Uthe . . .
Helsitt. bakåt
(B.)
St: Krosl. (B.)
Allm. vågantr.
(B.)
Helvändsitt. bakåt

2. Hr Kapiten Boberg
16/5 32.

Bågsträfs. . . .
Halfsitt . . .
St. akt. . . .
Spännligg . . .
Ligg. . . .
Knästå . . .
St. Bepp.
Knästå. bakåt
Ligg. . . .
Vändligg. . . .
. . .
Grätb. . . .
Bågsträck . . .
Sitt. . . .

Hr Reg. Pastor Gravallius.
11/5 32.

St. . . .
Halfligg. . . .
St. pers. . . .
(B.) Knästå . . .
Gränsligg. . . .
. . .
(B) . . .
Sitt. . . .
Ligg. cirkl. . . .
Spännbågsstr. . . . (B.)
Halfsitt. . . .
Vändbågligg. . . . (halfsitt)
Stredsträ. bakåt . . .
Sitt. . . .
Krligg. . . .
Sitt. . . .

4. Hr With. Isberg.
11/5 32

Vändstödstr. . . .
St. . . .
Bågligg. . . .
Spännligg. . . .
Grligg. . . .
Ligg. pl. . . .
Knästå. . . .
Bröstst. . . .
Knäst. bakåt
Krligg. . . .
Grst. . . .
Grbågst. . . .
Ligg. cirk. . . .
Sitt . . .

Nº4 Hr Grosshandl. Sydow
d. 6/4 32

Bägst. 2lagger
St. akt. Hfd.
Halsitt. vändbakåt
Bröst bakåt
Bäghäng. 2dt.
Ausgist. R.
Ligg. jelur
Rörst Vdr.
Stödst. bakåt md. gördt
Gr. halsitt. bäckbakåt
Stöfst Br.

Hr Major C. M. Wolfram
d. 12/4 32

Sitt Hlds. ö. A.
Sitt linear Br. ö. Hlds. m. ur. ö.
St. akt. Hfd.
Halfligg. Fr. A.
Halfligg. Gr. O. ö. afspent. på högr.
Sitt högr. Kr. kring ur
Spännst. fr. Hfst ur.
Sitt 2dt. Halfligg Hfd.
Halfligg ring.
Grsitt. på ur
Bägst. linear R.

Sjlbk Hr Dr Hwasser
d. 15/10 33.

Stråbägst. 2dt. md.
Grst. linear Br.
Stödst. Hfst.
Halfsitt. Br.
Krligg. in ur
Kast. ur
Spännligg. half
Spännst. linear sternat.
St. akt. Hfd.
Simmhäng. 2dt. Krligg. Li.
Halfligg. Brlagst.
Halfligg. Hfd.
Sitt vägråt 2dt. md. bängspän.
Krstr. fr. md. fixer. R.

Nbk Hr Baron Adelswärd.
d. 3/4 33.

Halfspännst. Bfr. md. kr.
Brmfallväg 2dt.
Halfspännfall. Brmdt
Grandsitt bakåt
Hafbägnadst. ur
Trappst. bakåt
Tånigst. hyrzels
Sväng. A.
Frambägligg Nek.
Srligg. fr.
Krligg. 2knmdt
Stödsitt Brmdt
Gåligg. 2dt. Halfst. Br.

Fr Hofrätts Notarien M. Bachman.
d. 20/8 33.

St. B=
Halflegg Borlyft = (Tb)
Bågst. perp. R=
Halflegg Gr.
St. fitt. Br —
Vändfitt. A.
Grst. perp. B=
Halflegg. tv. M=
Sitt. horz. A=
Sitt. Br V.

(Bhg) Hr. Grosshandl. P. Bohman.
d. 14/5 33

St. ArR.
Halflegg. tv. M=
St. akt. Hdl.
Halflegg. Gr.
Ligg. pl. —
Bågst. tv. Lnd.
Spannligg. Hnd.
Timmhäng. 2 Al.
Bindst. Hft.
St. ⊗
Sitt kd. und. knack.
St. Hdlleds ⊖ und. Fing —
Hälfst. Br —

(Gbhg) Hr Löjtnant Engel.
d. 28/4 33

Sitt Hed.
St. pl. Al.
Halflegg. tv. M=
Spännst. gård. =
Sitt. —
Halfstrst. linear Br =
Grstrgsitt. R.
Sitt. Br V und. gård.
Vändsitt. bakåt.
Sträcksitt. Br —

(Gbhg) Hr. Magister Ljungmark.
d. 7/4 33.

Bågst. 2 Kuppen —
Knäst. —
Vändligg. med —
Grsitt. Bred.
Stuphäng. 2 al.
Bågst. tv. Lnd. (hvaraman af 34 dag)
Armligg. knued. und. M.
Knästrst. Lndpunkt =
Grstrgst. R=
Helsitt. bakåt — und. M.
Strsitt. Br —

f. 1862 Studerande Hr. Löwenskjöld
d 6/11 33

Vändsitt A. und. kn.R!
St. pl A. (rö fördubbl. bakåt framåt;)
Hufstråkståp R.
St. akt Hsdd (fördubbl. bakåt framåt)
Simmhäng 2A. und. Skldbl.!
Grst. lineär Lnd (hvar 3: dag)
Sitt kn. und knäck. (rö starkast å medst.)
Vippsitt B. und vipp
Hängsitt R.
Spänaligg, half
Benvig Hsdd bakåt fram.
Ligg, tr
Uråpståst uppåt und tr ind!
Ligg pl
Sitt 2A. und kn.R!

1850 Hr. Elfstrand
d 17/6 34

Sitt renstr. Arsll.
Halfsitt B. o. Fleda.
Sitt Fag.
St. Bned!
Halfsitta tr. S
Halfligg Gr.
Halvlegst Linj.
St vänst. ut A. o Hallers
Helsitt — Sitt. fr B
(Sitt Ura kiks — o St. Tudiard. böja B.
Halfligg. vänst. B

f. 1862 Hr. Professor Ågren
d 3/11 33

Vändhöftstråst A. (Bäcknet firma)
St. Bugg
Sitt tr Hst
Grståst lineär B.
St. akt Hsdd
Helvändsitt cirk
Simmhäng 2A.
Knäst R und Hersb
Ligg, pelar (hvar annan dag)
Spänaligg, half
Knäst
Sitt B.
Vändsitt A. und lineär B.
Grst. Hersb.

1862 Hr Baron Fleetwood
d 4/3 34

Hoftst. bakåt
St. akt Hsdd
Halfligg. Gr.
Ligg, 2A.
Helvändhalfstråsitt ligga — Stråligg. part. A.
Stupst. R.
Grhalfligg L
Spännst. böjs
Sitt B. — Halfligg a. Sänd. kn.R.
Stråligg 2A med! (fäst mell. skuldr.)

Tillhör Hr Juris Dr Hedblad
d. 6/2 34

Sammanst. bakåt
Anst. in
St. akt. Hfd
Halfsitt. R
Spänlig. — (stiger)
Tyngdlut. R und. 2 Al.
Vändlig ned
Halfspänst: bergr. längdl.
Strspänsitt R
Arlig. 2 and ö
Arlig. Ukr
Främlig. 2 Al.
St. pl. Al. nedstr. upp. fent bakåt; i fram

Tillhör Hr Phil. Mag. Lagergren
d. 12/10 34

Stödböjdst. 2 Al
St. akt. Hfd
Spänst. linear Br
Stigst. R
Böjlig. Hfd
Vändlig. fr.
Främlig. Nk und. Hfd
Gr. Trö. (hvar 34 dag) (Grst. 2kal.)
Fallspänlig. Nk (spänsteg)
Högst Brygga
Böjdstrlig. ned und. gödellytta
St. Hsäder
Strsitt. Br

Tillhör Fröken Octavie A—berg
d. 17/5 34

Sitt Vristströtning med Vriststräckn ö
Halfstrend Vdlängdvart
Högst { Benupp. (Vrist. sträckt)
{ Benned ö (Vrist uppriktl.)
Halfsitt. Br und. Knälkas ö linear Vd
Vriststödj. und. Häl ö
Anst. Vd
Vrstödj. und. Häl ö Vd
Halfsitt. Br ö knäkn

Tillhör Hr Kaptn Aspling
d. 30 Nov. 1835.

Sitt. Br
Bägst. Ukned ö
Halfsitt. Br
Framböjst 2 and ö
Halfslig. Gr
Halflig. planer
Gr. Lig. L (Grätt Sed.)
Högst Brygga
Lig. Hfd ring
Stupstr. sitt R

N. B. Är svag enkelt anlägges en hand på Hfd

Hr Handelsbokhållare Bergman
d. 25/4 35

Mödgrstråk bakåt —
Språngsitt br. bakåt —
St akt. Hfd.
Grundligg. ned —
Stupst. (R) und. Ml.
Stödst. Blakåt —
Knäst R
Nigst. L (hvar 4de ...)
Grhalfsitt A
Sitt Br
Valfstödsfall. und
Sitt 2 Bugp — und Lgl.
Gifstödstråk Br ...

Frisk-Roten
d. 12/4 35.

Spännböjdst. 2 Al. : R
Halfsitt. Br.
St. akt. Hfd.
Spänligg. R
Stödst. Al.
Nackstråk. bakåt —
Ligg. liradtr.
Arligg. 2kn.
Vippkäng. krangärt.
Ligg. pl.
Sträckhäng. plank
Stafst. Br ...

Hlt Hr Carlsén
d. 14/4 35.

Bågst. br. Lnd. =
Grst. ... R =
Halfligg. br. M =
Halfsitt. und
St. A =
Kast. ~~...~~ Lnd =
St. B =
Sitt. horizontal. A
Sitt. Br. und. kulR.
Sitt. horiz. Arsdl.
Högst. Bugp —

Mghlt II Hr Gust. Sommelius
d. 30. 36

~~...~~stråk R
Sitt. akt. Mfd.
~~...~~halfstråksitt. fr —
Högst Bugp —
Vandligg. ned —
Högsitt. Br
Hälftsitt. bågur
Vippkäng. Bredd
(?) Vändstråksitt. tillbakåt —
Halfsitt. Br
Språngsitt bakåt —
Helwinkel. R
Sitt. Hogrlad und. Tigru
Strandsitt. Br ...

Mehl. I Hr. Phil. Mag. Carlsson
d. 4/10 36.

St. MRl.
Knstt. tv. Lnd.
Halfligg. Hfd.
Sitt. Hldl. ö. Kr. (⟵)
Bind Gstt. Hft.
Hagst. Bfram.
Knst. R.
Grst. 2kn. Sitt. ring Hfd.
Lutstrsitt. Nek.
Stödsitt. Bred.
⟵) Knbågstrst. linear R =

Mehl. II Hr. Phil. Mag. Carlsson
d. 19/12 36.

Stödgrbågst 2 sirra
Tåsitt. 2 kn
Vridstöds tv
Grspannligg
Lutstrsitt. Nek
Vippshäng. Bred.
Knstrst. R.
Böjdligg. Hfd.
Grvändstrsitt. bakåt
Grhäng. upp.
Kngrstrst. bakåt
Sitt Lång Hfd.
Bågstrst. lin R.

Mehl. Hr. Hofarkitekten Carlberg
d. 23/12 36

Strsitt linear R =
Halfsitt B
√ Halfstrst. tv Br =
√ Grsitt
√ Halfligg Gr.
Strbågsitt st
~~Halfligg~~ Sitt. Bd.
St. A
Gr halfstr-lrsitt. Lång Sid
√ Sitt Bred. Fårmsitt. St.
√ Strbågst lin R =

Mehl. IV. Hr. Grubb.
d. 2/4 36.

Böjdst. 2 trapp
Grst. 2 kn.
Vändligg tv
St. akt. Hfd.
Tåsitt 2 k
Bimväg. V.
Stödböjdst.
Spannligg R
Helvandgrsitt. halfstr. tv. bakåt
Vipphäng. Bred.
Vippgrligg
Stödstrst Br.
Gångst. bakåt (stöd för främre fot)

VI Hr Grubb

d 21/10 36

Språnbg 2 Al. frukt. Br

H. akt. Hfst

Grsitt 2 Brud

Framst bakåt rak. I

Bäcksrmväg u bakåt

Lat. trapp

Steg ligg m

Nigtatt. uppm und pesp

Gr krokfitt bågen

Språnligg Brud

Bäckbojvridstög 2 Arm

Framstup bn. R=

Hr Kommissarie Hellman

d 21/5 36

Bågstöd 2 At

Sitt 2 Br

~~Vardlägg 2 At~~ Halfsittflärne Br

Vändligg tv

~~Bog~~stödst bakåt und Mast

Gräsf. Krst

Venst halfligg lägg tv sitt

Stigfall 2 At

Halfsitt Br

Ligg pl. Bågstödst tv Br

Högst Bugg

Spänst fram

Hr Löjtn Klein

d 5 36

Högsittande Ben nedtryckn (tryckt på axeln)

Grenhalfsitt dubbel armsträckn. o böjn (tryckt ... händer)

Språngsitt vridning

Framkörsitt dubbel armböjn

Grensträcksitt tvär framåt fällen (tryckt i händer)

2 Bogenfitt flygning (tryckt i händ)

Högsträndå ... uppdragn

Kan växelsitt ... Spjelställningar

II. Hr Protokollsekr Lindeholm

d 25/10 36

Stödsitt ... und 2 ...

Halfligg Gr

Bågst. tv Snd

Ligg pl.

H venst. Sit. nesth

Halfligg tv H

Ligg. tv

Högst. venst. Br

Stödgst Hfst

Grligg. Cursalnesth

Stödgrensl bakåt vänd und Sit Br

Sitt Windkast

Högst buckbupp

Sitt Br N

Mgbhl. II — Hr Löjtnant Ståhl. d. 2/11 36

Sitt Brlyftn. und. linear R=
Högst. Vrspänn.
Halfligg. Brlyft =
Högst. Bugdragn.
Vändsitt. bakåt b.
Högsitt. Bugdragn.
Famnsitt. twär sidBr. skakn.
Bågstödst. Bbakåt
Bågsitt. Brlyft und. knRl.

Mgbhl. II — Hr Notarien C. Trolle. d. 25/10 36

~~Mgbhl. Bl~~
~~Spänst halt. häng) lin. R=~~
Sitt. 2Bugn
Spänst. lin. Br=
Krokligg. 2kn.ned b
Knst. R.I. und. 2st
Halfsitt. Bl
St. all. Hfdl
Halfligg. Gr
Framligg. Nck
Ligg. plan
Sitt lin. långs Hfdl
Högst. Vr

Bhl. IV — Mamsell Anna G—nér d. 26/2 38

Själfhandling

Grenvändfall(sträck)sitt armböjn.
Halfknähalfsträckst. bakåt fälln.
Fallgrsitt. dubbel armsträckn. till sidan
Högbågst. benbakåt förning och rötering
Gånghalfsträckst. bakåt böjn.
Stupstånd. dubbel armböjn (m. tjyjjn)
Bågsträcksitt ring armform.

Bhl. I — Fröken Eva W— stedt. d. 4/10 39

Ståend. plan armböjn. bakifr. framåt med dubbelt stöd. [illegible] med tritstöden.
(framåt visst rygstr. dubb. med höjn.)
Högst. bakåt vändsitt. bakåt böjn. (m. fri hygg.)
Stupsträcksitt. dubb. armböjn.
Vändsträckst. armnedtryckn. gen fri hygg.
Sned halfsträckst. armböjn (m. tritstöd.) (lika för båda sidorna.)

Själfhandling

Stupsitt uppresn. handrörelse anlägger höjn. hand på sidan [...] mellan skulderbladen.
Spännstånd. gång. (rakt hand ett qvarter högre än höger.

Hr Bokhåll. Carl Hierzeel.
5/5 39.

Gångbågst. 2 utned
Krf. Stödj. bakåt
Vippgång. Bned
Kalegg. 2 knned
Simhäng. 2 ut
Vändlegg. bågne
Sträcklegg. ned
Jemnväg. 2 ut
Höggrsitt. 2 kn ned
Ångelegg. Sidut
Bågspännlegg. 2 ut
Häfningst. Br... Krlegtr.

Mamsell Emma H—in.
22/5 39.

Spännst. fram
Högsitt. 2 Bup
Båglegg. 2 ut
Anhäng. 2 kn. ned
Knugstrst. bakåt
Bröst. stinga
Simhäng. 2 ut
Snlegg. tr.
Häfhäng. Ande
Framkorslegg. ut
Vipphäng. Bup
Stödgrbågst. 2 ut

VI. Hr Häradshöfd. Isberg
26/5 40.

Gångstst. 2 utned
Sidsitt. 2 kn
Grvadstödj.
Spännleg. Bned
Båglegg. 2 ut
Spännlegg. half
Bomväg. (stöp. nät.)
Svimbåglegg. vned Angstned
Halfstst. Halfstst.
Gstödst. Ast
Drafsbågst. 2 utned
Halfspännst. fram

II Hr M. Andr. Björkman
27/5 40.
Annu

1 Stafstödt. bakåt
2 Högst. kr
3. Legg. Aut
4 Halfsitt bakåt
5 Halfsitt Br
6. Legg. pl.
7. Högst. Kvarck
8 Tegnstut R
9 Spännlegg R
10. Stlegg 2 ut
11 Sitt. Huvkvarit.
12. Högst. Br

Bhl. II/B.

H: P. Wilh. Grubb.
D. 3/3 40. [illegible]

Bågspännst. [illegible] R'' (med. [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]. bakåt
Bågspännst. [illegible] Bz''
Högsitt. B [illegible] — (B)
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]
(B) [illegible]. [illegible] R''
[illegible] [illegible]
Halfst. [illegible]

Hans Kongl. Höghet Kronprinsen.
D. 10/4 43.

[illegible]. [illegible]
St. [illegible] (i olika planer)
[illegible]. [illegible]
Halfligg. [illegible] (gäd f. sel.)
[illegible]. bakåt
[illegible]. R (halfsitt.)
St. [illegible] (bakåt.)
[illegible]. R
Halfligg. 2 B r
[illegible]. [illegible]
Halfst. [illegible]
[illegible]. framåt

Bhl. I. Friherre C. Jedr. Bonde.
D. 23/4 43.

[illegible]. [illegible] [illegible]
Halfsitt. [illegible]
St. [illegible]
[illegible]. bakåt
Högst. B [illegible] [illegible]. [illegible] (B)
Sitt. [illegible]
Halfsitt. [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]. [illegible]

Bhl. II. Grefve Israel Lagerfelt.
D. 14/4 43.

1 [illegible]. [illegible]
2 Högsitt [illegible]
3 [illegible] [illegible]
4 [illegible]. [illegible]
(B) [illegible] [illegible]
6 [illegible] — [illegible] [illegible]. 2 [illegible]
7 [illegible]. framåt
8 [illegible]
(3)
9 Sitt. [illegible] [illegible]
10 [illegible] bakåt
11 [illegible] framåt

Ble. III. Hr. Grefve Gust. Lagerbjelke
( ) 24/3 43.

St. M. R.
Högsitt Bredd.
Halfligg pl. ur (2 st långs sida)
Stupft. R. und. tr. M.
Stödgångft. (bind. långs sida)
(β) Hft. (mell. linie)
Arhalfligg 2 Bredd.
Ligg. pl. ur. Kngft. bakåt (armarna fria)
Gråhöjsitt Aft.
Högft. Bfram.
(β)
~~Stfsitt~~ Stupft. fr. M.
Sitt. Brd. (Lβ)

Ble. III. Hr. Lifmedikus Setterblad
( ) 20/4 43.

Utgångft 2 Aredd.
Kistftödg bakåt
Högsitt Aft.
Motbågft. linear R.
Höggrsitt. 2 Bfram
Omvändft. R.
Utfyngflut. 2 Aredd.
Halfligg Hft. Bfram (omgiml. m. R)
Spännft. tr. M.
Gröft. 2 kr.
Arhalfligg. öfr. Bdd. (ihärdigt af aftr.)
Fronft ~~Spännft.~~ fram

Mlle Sophia B—mam
( ) 2/6 45

Utgångbågft. omvd.
Halfsitt. kn.
St på M. (lätt fr. fram)
Windsitt bågen
Sänkning 2 A.
Utfyngflut. 2 Aredd.
Högsitt. bakåt R. (ofr.)
Armbågligg. ao
Högft. Bird.
Fribågsitt 2 A.

Bruvög. 2 a.

Ble. I. Fröken Thérèse St——k.
( ) 21/2 49.

(β.) Motbågft. dir R. (L3)
Halfligg. Gr.
Högft. Vr.
(β.) Famnbågsitt. horiz. 2 st. und. mell. [illegible]
Arhalfligg. 2 kr.
Motbågft. und. [illegible]
Halfligg. Bredd. (af [illegible])
(β.) Högknäft. ftrefva und. [illegible] (L3) und. Brd.
Halfligg Bröst und. tr.
----- Brlyft

Bhl. II

Mlle Thérèse G—r.

d. 10/12 49.

Spändböj 2 st. [illegible] R.
~~Högst. Blbkåt.~~
~~Stödgr. Hft.~~
Spändligg. Lndl.
Krhalfligg 2 ben ned.
Arbögh. stödj. [illegible]
~~St.~~ Stegsitt. spänd [illegible].
Arframligg. med [illegible]
[illegible] Högst. [illegible]
Simkning. [illegible]

~~Högst. [illegible]~~
~~[illegible]~~
~~Spändst. [illegible]~~ ~~Krhalfligg. partielt.~~
Spändbögst. [illegible]

H. K. H. Prinsessan L—a

d. 21/11 59.

Bhl. I.

Fallst. upp.
Halfligg. Vr.
Lågknst. bakåt.
Famnst. 2 st.
Vändsitt. böjn.
Högst. Blbkåt.
Stråfstugsitt. 2 st.

Gymn. Central-institutet.

Mr le Commandeur J. da Moreno.

18 2/ 60.

1. Högst. M. [illegible]
2. Halfligg. Bål [illegible] Vr.
3. Famnstuggrsitt. horiz. [illegible]
4. Högst. Bind.
5. Högridsitt. [illegible] bakåt.
6. Mot. [illegible]
7. Halfsitt. bakåt. [illegible]
8. Högst. Blbkåt.
9. [illegible] (fördes lägg.)
10.
11.
12.

Efter slutad gymnastik-termin lemnas till föreståndaren skriftlig eller muntlig uppgift öfver helsotillståndet.

Kongl. Gymn. Central-institutet.

Hr Doktor Emil Hagdahl.

18 4/ 62.

Bhl. I.

1. Halfringst. [illegible]
2. Högst. Blbkåt.
3. Högridsitt. [illegible]
4. Halfligg. [illegible]
5. St. [illegible] (bakifr. fram.)
6. Högst. Bind. [illegible]
7. Spändst. [illegible]
8. Halfligg. [illegible]
9. Gymnst. [illegible]
10. Spändbögst. [illegible]
11.
12.

